LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ			
	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction & Administration — Խմբագ. եւ վարչութիւն — 235 Faub. St. Martin PARIS (10e)

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 3 ԱՊՐԻԼ 1929

3 AVRIL 1929

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 921

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

Ո՞Վ ՊԻՏԻ ԼՈՒԾԷ...

Այս խորագրով յօդուած մը հրատարակուեցաւ «Յառաջ»ի մէջ, անցեալ շաբթու։

Ընկեր մը, պարզելով հայկական դատին լուծման հնարաւորութիւնները՝ քաղաքական-դիւանագիտական գետնի վրայ, լոյսի շողեր կը գտնէր զանազան ուղղութեամբ։ Իսկ իբրեւ եզրակացութիւն՝ կը յորդորէր համբերութիւն։ Սպասել եւ յուսալ։

Մէկդի դնելով դիւանագիտական գուշակութիւնները, ըսենք անմիջապէս, թէ ո՛ր եւ է ժողովուրդ իր նպատակին կը հասնի, երբ լրջօրէն կը հաւատայ իր դատին եւ յամառօրէն կը հետապնդէ զայն։ Սովորական խօսք է այս, բայց պէտք է կրկնուի անդադար։

Փաստ է որ տատանումներ եւ ընկրկումներ կը նշմարուին վերջին տարիներու ընթացքին։ Որքան կ'երկարաձգուի սպասումի շրջանը եւ կ'ուշանայ մեր դատին լուծումը, այնքան աւելի կը տեսնեն մարդիկ։ Շատեր ամէն ինչ վերջացած կը համարեն։ Ուրիշներ գլխիվայր շրջած են ամէն բան։ Կան ալ որ հրաշքներ կը խոստանան, տարբեր ուղղութեամբ։

Մենք բոլորովին զանց պիտի առնէինք այս տխուր երեւոյթը, եթէ միայն անհատներ տեսնէինք այդ լպրծուն ճամբուն վրայ։ Դժբախտաբար, քաղաքական հոսանքներ ալ պատիւ կը սեպեն նոյն թերահաւատութիւնը սերմանել։ Նոյնիսկ հեգնել եւ ժխտել։

Դաշնակցութիւնը թերացած պիտի ըլլար իր պարտականութեան մէջ, եթէ թոյլ տար որ ասպարէզ գտնէին չարագուշակ բուերը, կամ լկտի քրքիջներ արձակէին ուրացողներն ու դասալիքները։ Դաշնակցութեան խօսքն ու գիրը մուրճի պէս, անոր ուժգնութեամբ եւ յարատեւութեամբ պիտի հնչեն այդ գլուխներուն վրայ, իբրեւ զգաստութեան ձայն։ Ո՛ր և է քաղաքական խմբակցութիւն որ չի հաւատար այս ժողովուրդի ճակատագրին, իրաւունք չունի մոլորեցնելու զայն, որովհետեւ ժողովուրդը ինք բնազդօրէն կը հաւատայ, եւ գործնական կեանքի մէջ ալ գտած է իր թարգմանը։ Վկայ՝ նոյնիսկ Երեւանը, ուր անհուն սարսափի մատնուած են, տեսնելով որ տասը տարուան ժխտական աշխատանքը, պետական եւ համայնավարական խաչակրութիւնը ձախողեցեր են ապարդիւն, եւ աւելի քան կենդանի է «ռազմատենչ ազգայնականութիւնը»։ Իրենց միւս բառով՝ «Դաշնակիսմը»։

Այս տարրական գիտելիքէն յետոյ, անցնելով բուն հարցին, ըսենք, առանց վերապահութեան, թէ խիստ մռայլ է կացութիւնը, Հայկական Դատի անմիջական լուծման տեսակէտէն։ Ո՛չ միայն Լօզանը, այլ եւ այնուհետեւ կնքուած քաղաքական գոյնզգոյն պայմանագրութիւնները, Լոքարնոյէն մինչեւ Քէլլոկի դաշինքը, այնպէս են դասաւորած դէպքերը, որ դժուար է գտնել յուսատու պարագայ, անշուշտ առայժմ։ Աշխարհը յոգնած, զզուած է պատերազմներէն եւ փոթորիկներէն։ Ժողովուրդները այլեւս նոյն դիւրութեամբ չեն ենթարկուիր վարիչներու կամքին։ Այն ինչ որ քաղքենի-դրամատէր դաս կը կոչենք, ինքզինքը այնքան ալ ամուր չի զգար իր պատուանդանին վրայ։ Յարաճուն ալիքի մը պէս կ'ուռի, կը բարձրանայ աշխատաւորական յորձանքը։ «Այդ մե՛նք ենք գալիս»։ Տիրապետող դասերը, որքան ալ սիրեն հեգնել, ստիպուած են հաշուի առնել այս ալիքը։ Եւ հետզհետէ աւելի լրջութեամբ։

Միւս կողմէ, կայ եւ կը մնայ Ազգերու Դաշնակցութիւնը։ Քաղքենի դրամատիրական այս հաստատութիւնը այսպէս կամ այնպէս խաղաղութեան ազդակ մըն է, եւ կրնայ աւելի ազդեցիկ դառնալ։

Այս իրողութիւնները կ'ապացուցանեն թէ կայուն վիճակ մը կը տիրէ, առ այժմ։ Բայց այդ բոլորէն չի հետեւիր թէ ամէն ժողովուրդ գոհացած, ամէն վէճ հարթուած եւ ամէն դատ վերջացած է։ Մասնաւորապէս Մօտաւոր Արեւելքի համար, վերջին խօսքը չէ արտասանուած տակաւին։ Ռուսաստանը ինք, որուն վրայ այնքան յոյսեր դրուած են, չէ գտեր իր վերջնական ձեւը, իսկ յոխորտ քէմալապետութիւնը ունի մտահոգութեան խոր պատճառներ, հակառակ բոլոր ուռուցիկ խօսքերուն։ Թուրքիոյ նորոգուած մարմնին մէջ ալ կը բանի որդ մը, որուն աւերը կարելի չէ ծածկել արտաքին արդուզարդով։ Երիտասարդացած, զօրացած է այդ պետութիւնը, բայց կը ներկայացնէ կազմական-բնախօսական այնպիսի վիճակ մը, որ չի կրնար դիմանալ նոր ցնցումներու։ Եւ այդ գիտեն Թուրքերը իրենք, խալիֆայականներէն մինչեւ ամէնէն կատաղի քէմալականները։

Փաստ է որ անհրեւակայելի ամայութիւն մը կը տիրէ Թուրքիոյ մէջ, իսկ մասնաւորապէս ողբալի է «Արեւելեան նահանգներուն» վիճակը։ Հազար յորդոր կամ սպառնալիք անզօր են Թուրք «մուհաճիր»ը տեղաւորելու այդ նահանգներուն մէջ։ Ամայի է մինչեւ անգամ երէկուան շէն կարսը։

Այս իրականութիւնը կը յիշենք ո՛չ թէ օրօր կարդալու, այլ հաստատելու համար թէ Թուրքն ալ ունի վախնալու պատճառներ։ Ուրիշ խօսքով, առկախ կը մնայ իր յափշտակած հողերուն ճակատագիրը։ Երբեք հետաքրքրուե՞ր էք թէ ի՛նչ է մնացեր է Վանի, Մուշի, Բաղէշի կամ Ալաշկերտի մէջ, քէմալական յաղթանակէն ի վեր...

Տակաւին չխօսեցանք Արարատեան Հայաստանի մասին։

Ինչ որ ալ ըլլայ մեր տեսակէտը տիրող կարգուսարքի մասին, մենք մեր բոլոր հաւատքն ու աշխատանքը կապած ենք այդ խարխուլին հետ, որ կրնայ բարեփոխուիլ եւ ուռճանալ։ Մենք անխնայ կը քննադատենք օրուան իշխանութիւնը, բայց դէմ ենք այն խուճապահար հոգեբանութեան, որ համաթրքական կրունկին տակ ջարդուելու սահմանուած ժողովուրդ մը միայն կը տեսնէ այնտեղ։ Իսկ այդ առանձին խնդիր է։ Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԱՆՊԱՏՇԱՃ ԵՒ ԾԻԾԱՂԵԼԻ

Այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ, Le Foyer *անկուսակցական օրկա՛ն կը պատմէ (1 ապրիլ).*

— «Ազգերու ընկերութեան գաղթականներու բարձր-գոմիսարութեան (Տքթ. Նանսէն) կից վեց տարիէ ի վեր խորհրդակցական գոմիթէ մը կայ, որուն մէջ իրենց ներկայացուցիչներն ունին երեսունի չափ կազմակերպութիւններ, ռուս, հայ, հրեայ, անգլիական, ամերիկեան, եւայլն, որոնք կը զբաղին գաղթականներու վերաբերեալ հարցերով։

Գոմիթէն նիստ ունէր անցեալ փետր. 15ին։ Ներկայ էին քանի աւելի պատուիրակներ։ Հայերէն այս անգամ ներկայ էր միայն Հօկի նախագահը, որ առաջին անգամ ըլլալով կը մասնակցէր այս միջազգային ժողովին։

Օրակարգին ամէնէն կարեւոր խնդիրն էր այս անգամ գաղթականներու բարձր-գոմիսարութեան գոյութեան հարցն իսկ։ Ազգերու ընկերութեան կարգ մը շրջաններուն մէջ այն համոզումը կը տիրէ թէ «գաղթականի» վիճակը չի կրնար յաւիտենապէս գոյութիւն ունենալ, թէ անոնց համար առանձին հոգատարութեան շրջանը այլեւս լրացած է եւ թէ ժամանակ է մտածելու բարձր-գոմիսարութեան պաշտօնին եւ գործունէութեան վերջ դնելու։ Ազգերու ընկերութեան անցեալ սեպտեմբերի ընդհանուր ժողովը այս մտօք որոշում մը քուէարկեց եւ ատոր համաձայն կառավարական յանձնաժողով մը կազմուեցաւ ուր 14 երկիր իրենց պատուիրակներն ունին եւ որ այս հարցով պիտի զբաղի, ի միջի այլոց լսելով գաղթականներուն կարծիքը այս մասին։ Գաղթականներու ներկայացուցիչները, թեքնիք խորհրդականի հանգամանքով, պիտի մասնակցին այդ կառավարական յանձնաժողովին աշխատութեանց։

Փետր. 15ի վերոյիշեալ նիստին մէջ պիտի կատարուէր այդ վեց խորհրդականներուն ընտրութիւնը։ Հետեւինք նիստին «պաշտօնական» ատենագրութեան, զոր ձեռքերնուս տակ ունինք.

Պ. ՄԻՆԱՍԵԱՆՑ (խմբ.— Հօկի նախագահը.— կը գտնէ որ Պ. Խատիսեանի ընտրելիութիւնը անյարմար է։ Արդարեւ, Պ. Խատիսեանը իբր քաղաքական անձնաւորութիւն պէտք է նկատել։

ՆԱԽԱԳԱՀԸ այն ատեն կը հարցնէ Պ. Մինասեանցի թէ Պ. Խատիսեանի տեղ ուրիշ ընտրելի մը ունի՞ առաջարկելիք։

Պ. ՄԻՆԱՍԵԱՆՑ կը պատասխանէ՝ ինքզինք առաջարկելով իբր ընտրելի...

Պէտք է ուրախ ըլլալ որ Պ. Մինասեանցի մտայնութեան տէր մարդ մը գործ պիտի չունենայ կառավարական յանձնաժողովին հետ։ Գաղթականներու գոմիթէին մէջ կարելի է դեռ ըսել թէ մենք մեզի ենք, բայց պետութեանց ուղղակի ներկայացուցիչներուն առջեւ պէտք է ունենալ այնպիսի յատկութիւններ, որոնք բացարձակապէս կը պակսին Հօկի նախագահին։ Մարդ բոլորովին խակ ըլլալու է եւ անտեղեակ միջազգային ժողովներու, չհասկնալու համար թէ ընտրութիւնները ի՛նչպէս կը կատարուին։ Երբոր միջազգային կարմիր-խաչին պէս չէզոք կազմակերպութեան մը կողմէ ընտրելիներու ցանկ մը կը ներկայացուի, ատիկա կ'ապացուցանէ որ առաջուց արդէն «ընդհանուր» համաձայնութիւն գոյացած է այդ ցանկին վրայ։ Պ. Մինասեանցի կողմէ անպատշաճ քայլ մըն էր այդ ցանկին դէմ ելլելը, եւ մանաւանդ անպատշաճ էր՝ իբր Հայ՝ ուրիշ Հայու մը դէմ ելլելը։ Վեց տարիէ ի վեր Հայեր կը մասնակցին այս միջազգային ժողովին, եւ առաջին անգամն է որ Պ. Մինասեանց մեր ներքին անհամաձայնութիւնները ուրիշներուն առջեւ փռելու տխուր քաջութիւնը կ'ունենայ։»

ՊՈՒՇՕ ՄԵՌԱԾ

Անցեալ շաբաթ Աթէնքի մէջ մեռած է Պուշօ, որ Օսմ. Սահմանադրութենէն վերջ յայտնի դէմք դարձած էր Պոլսոյ Մէպուսանին մէջ։ Պալքանեան պատերազմէն յետոյ, Պուշօ բազմաթիւ անգամներ երեսփոխան ընտրուեցաւ Աթէնքի խորհրդարանին՝ Քոզանայի նահանգէն։ Անկախ մարդ մըն էր եւ մինչեւ վերջը ջերմ կուսակից մը եղած էր Մակեդոնիոյ եւ Թրակիոյ վարչական ապակեդրոնացման։

ԹՈՒՐՔԻԱ ՄԱՐՏԱՆԱ՞Ի ԿԸ ԳՆԷ

Էնկիւրիէն կը հաղորդեն «Տէյլի Էքսփրէս»ի.—

Թուրք կառավարութեան շինել տալիք թորփիլահալածներու, ընդծովեաներու եւ ուրիշ նաւերու աճուրդին առթիւ, կարծես ճակատամարտ կը մղուի անգլիացի, ֆրանսացի, իտալացի եւ հոլանտացի պատուիրակներուն միջեւ։ Շինութեանց ծախքը 3 միլիոն անգլ. ոսկիէն աւելի է։

Յիշեալ երկիրներու նաւաբաններուն տնօրէնները այժմ տենդոտ բանակցութեան մտած են Էնկիւրիի պետական շրջանակներուն հետ։ Նշաններ կան թէ Անգլիացիները պիտի յաղթեն այս մրցումին մէջ։

ՏՐՈՑԿԻի ՆՈՐ ԲՆԱԿԱՎԱՅՐԸ

Պոլիս 1 ապրիլ. — Տրոցկի, կինը եւ զաւակը ձգեցին Թոքաթլեան պանդոկը եւ հաստատուեցան Բերա տան մը մէջ։ Ասիկա ցոյց կուտայ թէ, Տրոցկի, որուն առողջական վիճակը լաւ չէ եւ կը խնամուի ֆրանսացի բժիշկներու կողմէ, Գերմանիա երթալու վիզա չէ ստացած։

ՕՏԱՐՆԵՐԸ Ի՛ՆՉ ԿԸ ԾԱԽՍԵՆ

Թուրք տնտես. բարձրագոյն խորհուրդի քարտուղարութեան կողմէ պատրաստուած տեղեկագրի մը համաձայն, օտար դեսպանները, պաշտօնեաներն ու օտարահպատակները տարեկան 9 միլիոն ոսկի կը ծախսեն Թուրքիոյ մէջ։

Վիճակագրութիւններ կը պատրաստուին, օտար երկիրներու մէջ Թուրքերու կողմէ եղած ծախքերու գումարը ճշդելու համար։

ԼՈՆՏՈՆ-ՔԱՐԱՉԻ (Հնդկաստան) օդանաւային գիծին բացումը կատարուեցաւ շաբաթ առաւօտ։ Առաջին սպասարկութիւնը կատարող անգլ. օդանաւը, որուն մէջ կը գտնուի նաեւ օդանաւային նախարար սըր Սամուէլ Հօր, յաջողութեամբ Նափոլի եւ Աթէնք հասնելէ յետոյ, երէկ առաւօտ ճամբայ ելաւ դէպի Գահիրէ։ Լոնտոն-Քարաչի ճամբորդութիւնը պիտի տեւէ մէկ շաբաթ։

ԶԱՏԿԻ տօներուն առթիւ Ֆրանսայի մէջ պատահեցան ինքնաշարժի բազմաթիւ արկածներ։ 16 հոգի մեռան։

ԱՆԳԼԻՈՖՐԱՆՍԱԿԱՆ դաշնակցութեան (Entente Cordiale) 25րդ տարեդարձը տօնուեցաւ կիրակի օր Միջերկրականի եզերքին վրայ՝ քանի մէջ՝ զանազան հանդիսութիւններով (կրօնական, մարզական, ճաշկերոյթ եւն.)։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

30,000 ԹՈՒՐՔ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐ ԻՐԱՔԻ ՍԱՀՄԱՆԻՆ ՎՐԱՅ

Երուսաղէմէն անգլերէն թերթերու ուղղուած հեռագրի մը համաձայն, Թուրք զինուորներ համախմբուած են Միջագետքի հիւսիսային սահմանագլուխին վրայ։

Իրաքի կառավարութիւնը անմիջապէս դրօշի տակ կանչեց որոշ թիւով զինուորներ, պաշտպանելու համար սպառնալիքի ենթարկուած սահմանագլուխը։

∴ *«Պրիթիշ Եունայթըտ Փրէս» իր կարգին Երուսաղէմէն կ'իմանայ թէ՝ թրքական աղբիւրներէ բխած լուրերու համաձայն, Իրաքի հիւսիսային սահմանին վրայ կատարուած* զինուորական համախմբումները ուղղուած են քիւրտ ցեղախումբերու դէմ, որոնք ըմբոստանալու վրայ են։ Թուրքերը այդ շրջանին մէջ ունին մօտ 30,000 զինուոր։

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ԲԱՆՏԱՐԿԵԱԼՆԵՐԸ

Պէյրութէն մարտ 23 թուականով կը գրեն.—

Այսօր երաշխաւորութեամբ բանտէն ազատ արձակուեցան 10 հոգի եւս.— Տօքթ. Գուլաքեան, Միհրան Թուրիկեան, Արամ Սահակեան, Ղազար Զարըք, Հայկ Պալեան, Սիմոն Յակոբեան, Աշոտ Գասպարճեան, Գարեգին Մկրտիչեան, եւ Յար. Ալթունեան։ Բանտին մէջ կը մնան տակաւին 7 հոգի։ Կը յուսացուի որ անոնք ալ մինչեւ ամսոյս 27ը ազատ արձակուին։ Բանտէն ազատուածներուն տուները կարծես ուխտատեղի դարձած են ժողովուրդի բոլոր խաւերուն համար։

∴ Հալէպէն ալ կը գրեն մեզի մարտ 22 թուականով.—

Օրուան նորութիւնը Պէյրութի բանտարկեալներուն արձակումն է։ Մանրամասնութիւններ կը պակսին։ Միայն սաչափ կրցայ իմանալ,— վերջին անգամ Պ. Գալուստ Տէր Մովսէսեանն ալ ձերբակալեր եւ առաջնորդեր են բանտ։ Ասոր վրայ, բարձր պաշտօնատար մը, որ մօտէն կը ճանչնայ Տէր Մովսէսեանը, կը հրամայէ արձակել ոչ միայն մեր ընկերը, այլ և միւս բանտարկեալները, իբրեւ նոյնքան անմեղ։

Միւս կողմէ լուր կայ թէ Տխրունին սպաննել տուողները իր ընկերներն են, համաձայն կարգ մը նամակներու։ Այս առթիւ կ'ըսուի թէ հնչակեանները 125 հնչուն ոսկի վճարեր են մարդասպանին, իբրեւ վարձատրութիւն։

Արդեօք ասո՛ր համար է որ հնչակեանները երկինք-գետին իրար կ'անցընեն. «Գող սիրտը դող», մինչ ռամկավարները քաշեցին իրենց լեզուն։

∴ Պէյրութի «Լա Սիրի» թերթը իր մարտ 21 թիւով կը գրէ.

«Դէպքերը կը թուի թէ մեզի իրաւունք կուտան։ 56 օրէ ի վեր բանտարկուած հինգ հայ մտաւորականներու ազատ արձակումին պիտի հետեւի միւսներուն արձակումը, որովհետեւ հաւաքաբար ազատ արձակման պահանջ մը ներկայացուած է ընդհ. դատախազութեան։

Իրականին մէջ, դատական քննութիւնը մէկ քայլ իսկ յառաջ չէ գացած, երկու ամիսէ ի վեր։ Ասիկա շատ է արդէն։

Եւ ասիկա հետեւանք է հարցաքննիչ դատաւորի ծանրաբեռնումին, ինչպէս յայտարարած է ինքն իսկ։ Ինչո՞ւ խնդիրը ուրիշի մը կամ մասնաւոր քննիչի մը չի յանձնուիր։ Արդարեւ, ներկայ հարցաքննիչ դատաւորը Պ. Արսանիոս, բազմաթիւ առկախ խնդիրներ ունի ձեռքի տակ, ինչպէս կուրօ փողոցին մէջ եղած յարձակումը եւ ուրիշ աւելի կարեւորներ։

Մենք կը պահանջենք Դատական Ընդհ. հարցաքննիչէն որ մասնաւոր քննիչ մը նշանակուի, այս խնդիրը ձեռք առնելու համար։ Եւ կը կարծենք թէ շատ արագօրէն պիտի աւարտէ այս խնդիրը։»

Թուրքերը եւ սուրիահայ արտագաղթը

Աթէնքի «Նոր Օր»ը կը գրէ (22 մարտ).— *Քանի մը օր առաջ, իրազեկներ մեզ տեղեկացուցած էին թէ Թուրք կառավարութիւնը դրամական միջոցներ տրամադրած է, սուրիահայերու արտագաղթը դիւրացնելու համար։*

Մեզի հաղորդուած այս տեղեկութիւնը հաստատեցինք հաւաստի աղբիւրէ։

Թուրքերը նկատի ունենալով որ սուրիահայերու կարեւոր թիւ մը դրամական պատճառներով չի կրնար Արժանթին կամ այլուր գաղթել, գաղտնի գործակալներու միջոցաւ յարաբերութեան մէջ մտած են շոգենաւային ընկերութեանց հետ, անոնց տրամադրութեան տակ դնելով մեծ գումարներ, Հայերու ճանապարհածախսի հաշուոյն։ Այս կերպով շոգենաւային գործակալները 6—8 սթերլինով Արժանթինի համար ճամբորդ կ'առնեն եւ ճանապարհածախսի մնացեալ մասը կը գոցեն Թուրքերու տրամադրած գումարով։

Հաստատապէս իմացած ենք որ այս նպատակին համար Էնկիւրիէն գործակալներ մեկնած են Սուրիա, որոնց հետ կը գործակցին խումբ մը Հայեր, շահադիտական նպատակներով։

Սելանիկի գաղթականները կը տեղափոխուին

Սելանիկի կուսակալ Քալիտոփուլոս յայտարարած է թէ վերջնական կերպով որոշուած է փլցնել Քափանի ժողովրդային շուկային տաղաւարները եւ շուկան փոխադրել Վարտարի կողքը, քաղաքապետութեան պատկանող կալուածներու մօտը։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

ՎԱՂՈՒԱՆ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՀԱՄԱՐ

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ԴԵՐԸ

«Ազգային - պաշտօնական» ժամեմիններէն ամէն յոյս կտրելէ յետոյ, երբ կը պնդենք թէ գաղութներու մէջ՝ նոր սերունդի կրթական գործը առաւելապէս կը ծանրանայ ժողովրդական միութիւններու վրայ, փորձ մը չէ որ կ'ընենք զիրենք շեղեցնելու իրենց բուն դերէն։

Որովհետեւ արդէն, երբ ժողովուրդին ծոցէն իսկ բխած կազմակերպութիւններ, առաւելապէս անոնց կ'իյնայ գոհացումը փնտռել այն պէտքերուն, որոնք կը ծնին հաւաքական կեանքի անհրաժեշտութենէն։

Եւ եթէ գաղութներու համար, կը պնդենք կրթական գործի ամուր եւ արագ կազմակերպման վրայ, որովհետեւ գիտենք թէ այդ է որ թոյլ պիտի տայ յոյսով նայելու մեր վաղուան, հեռաւոր այս ափերէն պիշ նայելու հայ երկնքի աստղին։ Այսօրուան չափահաս սերունդը որ իբր հայ՝ մկրտեցինք «անվերածելի», պէտք է որ ջահը վառ յանձնէ յաջորդին եւ երբ զայն երկարէ, պէտք է մանաւանդ որ գուրգուրանքով ընդունող ձեռքեր գտնէ։

Ի հարկէ, նոր սերունդին փրկութիւնը ապազգայնացումէն՝ ամէն ինչ չէ։ Բայց գլխաւոր աշխատանքն է, որ թարմ ուժի պահեստներ պիտի հայթայթէ գաղթահայութեան քաղաքական հետապնդման՝ փրկութեան վերջին հանգրուանի ճամբուն վրայ։

Ու գոհողութիւնները որ պիտի պարտադրուին այդ ուղղութեամբ, միշտ չպիտի պսակուին անթերի յաջողութեամբ։ Ամէն տեղ կարելի չէ դպրոց բանալ։ Այդ արդէն կը պահանջէ բաւարար բազմութիւն մը, մինչ կարգ մը գաղութներու մէջ մանաւանդ, հայութիւնը շատ ցրուած է մանր թիւերով։ Եւ ամէն բացուած դպրոց, չպիտի կրնայ տալ առաւելագոյն արդիւնքը։ Միջավայրին բարդ դժուարութիւններուն եւ հսկայ արգելքներուն առջեւ, կրթական ճիգը պիտի կատարուի կարելիին հետապնդումով միայն։

Բայց պիտի կատարուի ժողովրդական միութիւններու նախաձեռնութեամբ եւ հսկողութեամբ։ Յաջողութեան գրաւականը այդ է միայն։ Գաղութներուն մէջ ամէնէն աւելի վտանգուածին ու ծղքատին—Ֆրանսայի — ներկան այդ կը փաստէ։ Ամէն ուր որ կրթարան մը բացուած է— մանուկներու թէ չափահասներու համար—կը պարտինք ժողովրդական ուժերու յամառութեան ու գոհողութեան։ Կենդանի օրինակը՝ Մարսէյլ իր արուարձաններով։

Դարձեալ, եթէ կը պնդենք ժողովրդական միութիւններու կրթական դերին վրայ, ամէնէն աւելի, որովհետեւ նկատի ունինք դժուարութիւնները, որոնց հարթումը կը պահանջէ լայն շրջանակներու գործակցութիւնը։

Առիթը ունեցած ենք երկարօրէն անդրադառնալու այդ դժուարութիւններուն։ Աւելորդ չէ սակայն կարճ վերյիշել մէկ քանին։ Ա.— Քայքայուն, անկազմակերպ եւ խուճապահար՝ ինկած ենք մեծ ու ճոխ միջավայրերու մէջ, որոնք իրենց դժուարութիւններով իսկ կը հմայեն նորեկը ու կը թուլցնեն կազմակերպուելու անոր կամքը։ Պետական ձրի եւ պարտաւորիչ կրթութիւնը մանաւանդ կը դառնայ լուրջ արգելք մը ազգային դպրոցներու բացման։ Ու նաեւ, անկից զատ որ հայ դպրոցը թերեւս չկարենայ տալ այնքան ամուր կրթութիւն մը որքան տեղականը, կը պարտադրէ նիւթական զոհողութիւններ աղքատ ծնողքներուն, ինչ որ աննըպաստ ծանրութիւն մը կը դնէ նժարին մէկ կողմը։ Բ.— Օրինական արգելքներէն զատ, որոնք ազգային վարժարաններու բացումը կը կապեն մասնաւոր թոյլտուութեան եւ բարեկամութեան, պէտք է մանաւանդ նկատի առնել դժուարութիւնները որ կը ծնին մեր թուին նուազութենէն, կամ ձրի վիճակէն ու նիւթական միջոցներու տկարութենէն։

Այս բոլորը ցոյց կուտան ուղին որ կը բացուի միութիւններու գործունէութեան առջեւ։

Բայց մանաւանդ Հայրենակցականներն են որ իրենց նիւթական ընդունակութիւնով եւ կազմութեան նպատակով, կոչուած են կատարելու ամէնէն մեծ դերը։

Եւ արդէն, Հայրենակցական բոլոր միութիւններու ծրագիր-կանոնագրին մէջ, շարք մը առաջադրութիւններու կարգին արձանագրուած կը տեսնենք նաեւ ձուլման եւ այլասերման դէմ պայքարը։

Բայց մինչեւ, իրենց գործունէութեան ուժը եւ նիւթական կարողութեան մեծագոյն մասը կը վատնեն փոխադարձ օգնութեան եւ Հայրենիքի վերաշինութեան գործերու մէջ, ոչինչ կ'ընեն այս ուղղութեամբ։

Դեռ չլսուեցաւ որ հայրենակցական միութիւն մը փորձէր իր նախաձեռնութեամբ ծաղկոց մը հաստատել կամ օժանդակէր բացուած կրթարանի մը։

Որովհետեւ, հնաւանդ սովորութիւն մը վարժեցուցեր է մեզ միշտ հեռուները նայելու եւ անտեսելու ինչ որ կը կատարուի մեր աչքերուն առջեւ։ Չափազանցուած, սխալ հասկցուած հայրենասիրութիւն մը մեզ կը մղէ առնելու ի վնաս մեզի քայլեր։

Անշուշտ, ոչինչ ունինք ըսելիք փոխադարձ օգնութեան դէմ, որ ընկերային տարրական պարտականութիւն մըն է եւ իբր այդ արձանագրուած Հայրենակցականներու ծրագրին մէջ։ Ընդհակառակն, մեկնելով անոնցմէ՝ պէտք է ընդհանրանայ, գտնէ իր վարչական ձեւը, կեդրոնական կազմը եւ ամրանայ իբր հանրային անհրաժեշտ հաստատութեան։

Սակայն, պահ մը կանգ առնենք «Հայրենիքի օգնութեան եւ վերաշինութեան» գործին վրայ, որ դարձած է գլխաւոր առանցքը Հայրենակցականներու աշխատանքին։

Կ'ըսենք թէ գաղութներու փրկութեան միակ հանգրուանն է դէպի Հայաստան ներգաղթը, որու յաջողութիւնը սակայն կապուած է աւելի քաղաքական, քան թէ տնտեսական պայմաններու։

Բայց, եթէ Հայրենիքի վերաշինութիւնը, տնտեսական բարգաւաճումը պիտի զօրէին ճամբաները բանալու, կ'ըսենք առանց վերապահութեան, — խնայենք, հաւաքենք եւ մեր աշխատութեան ամբողջ արդիւնքը հասցնենք հայրենիք։

Սակայն հազար աղաչանքներէ եւ դժուարութիւններէ յետոյ, քիչերու վկայութիւններու շնորհիւ ընտրուած ու զտուած մէկ քանի հարիւր անձերու ոչ թէ իբր Հայ, այլ իբր համակիր !!!, տեսակ մը մասնաւոր Հայ... Հայաստան մուտքը՝ դեռ չի նշանակեր ճամբաներու բացումը։

Այսքան գոհողութենէ յետոյ, կ'արժէ ուրեմն պահ դատաստանի մը ենթարկել հեգնական խայծը զոր Հայաստան կը նետէ գաղութներուն։

Հայրենիքը՝ ո՛ր հողին վրայ եւ ո՛ր աստղին տակ ալ գտնուի, մեզմէ անջատ գոյութիւն մը չէ։ Մենք իսկ ենք, մե՛նք, ո՛ր հողին վրայ եւ ո՛ր աստղին տակ ալ գտնուինք։ Եւ եթէ ան բոլորովին չէ կազմուած մեզմով, պատճառները հասկնալի են. բայց կազմուած է մերիններով։ Ինչ որ նա՛խ զգացումի առեւտուր մը կը պարտադրէ հայրենիքին եւ գաղութներուն միջեւ։ Եթէ գաղութները հայրենիքին կը կապուին ներկայի եւ գալիքի յոյսերով, հայրենիքը գաղութներուն կը կապուի իբրեւ իր պահեստի եւ հարազատ ուժերը։

Փոխադարձութեան այս ըմբռնումը չէ՞ որ գաղութները կը մղէ կարելին ընելու հանդէպ Մայր-հողին։ Եւ այս զգացումին քաջալերութեանը մէջ չէ՞ որ ապազգային հոգը կը գտնէ գործունէութեան դաշտ, նա՛խ պարարտացնելով անձեռնմխելի մակաբոյծներու շարան մը։

Բայց տեսնենք է որ գաղութները նշմարեն թէ մնացած են իրենք իրենց, թէ շնական գաւեշտ մըն է որ կը խաղցուի իրենց գըլխուն, թէ գոհողութիւնները որ կը պարտադրեն իրենք իրենց, շատ մօտ են հեզ կովու ծառայութեան...

Ո՞չ չենք մնացած արդէն հաստատելու թէ Հայաստան որուն կը կապենք մեր գոյութեան յոյսերը, մեզմով կը զբաղի այնչափ միայն, որչափ որ մենք պէտք ենք իրեն։ Թէ գաղութներու հանդէպ իր վերաբերումին մէջ, շատ անկեղծ չէ, չի դներ հայ զգացումի անհրաժեշտ քանակը, մեզ իրմով խանդավառելու համար, ու ոչինչ կ'ընէ իրականացնելու համար յոյսերը, որ մեզ կը ներշնչէ, անշուշտ առանց ուզելու...

Փաստերը չեն պակսիր, ոչ ալ խոստովանութեան ակամայ «հելոյթ»ները։

«Ցառաջ» 15 օգոստոս 1928ի թիւով, հատուած մը կուտար բոլշեւիկ ղեկավար Սարգսեանի յայտարարութիւններէն։

«Մեզ երբեք չէ զբաղեցուցեր ու չի զբաղեցներ ազգահաւաքման որեւէ գործ» կը յոխորտար այս կուրտ աքլորը եւ ազգահաւաքումը կը նկատէր «դատարկ եւ բութ աւելորդաբանութիւն, դաշնակցական գործելակերպ»։

Իսկ յետոյ, միտղոսաւոր շորթ մը Եսայեան, Փարիզի մէջ իսկ կը շեշտէր ու կը սաստկացնէր իր մարդակերպ կուսակցին յայտարարութիւնները։

Խօսքեր՝ որոնք քաղաքական ուղեգիծի մը տեսաբանութիւնն ու արդարացումն են ու պիտի բաւէին զգաստացնելու գաղութները, ճիշդ գինը կտրելու իրենց հանդէպ Հայաստանի դիրքին եւ զայն վարող բարոյականին։

2) ՄԿՐՏԻՉ ԵՐԻՑԵԱՆՑ

ԱՆՏԱՌԻՆ ՄԷՋ ԿՐԱԿ

Շաբաթ առտու, օդանաւորդ մը երբ կը սաւառնէր Շավիլի անտառին վրայ, նշմարեց բոցեր՝ եւ ծուխի թանձր ամպեր որոնք կը տարածուէին անտառին մէջ։

Անմիջապէս վերադարձաւ Վիլլաքուպլէյի կայանը ուրկէ հեռաձայնով լուրը իմաց տուաւ Շավիլի եւ Վերսայլի ոստիկանութեան։ Հրշէջները ժողովուրդին օգնութեամբ կրցան հրդեհը սահմանափակել եւ յետոյ մարել։ Քանի մը հեկտար տարածութեան վրայ, անտառը այրած է։

ԳԻՐՔԵՐ ՈՒ ԴԷՄՔԵՐ

ՏԻԳՐԱՆ Բ. ԵՒ ՀԱՅ - ԼՈՒԿՈՒԼԼԵԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄՆԵՐԸ

ԿՈՒՐՏ ԷՔՀԱՐԴԻ

Խիստ շահեկան ուսումնասիրութիւն մը եւս կ'աւելնայ Հայոց քննական պատմութեան վրայ՝ Կուրտ Էքհարդի ներկայ գործով (*), նոյնքան կարեւոր որքան Տիւլորիէի աշխատութիւնը՝ Արշակունեաց հարստութեան վրայ։

Յոյն եւ լատին պատմիչները անգամ մը եւս մեզ հայթայթած կ'ըլլան մեր պատմութեան էջերը։ Անոնց վրար յենլով հանդերձ, հեղինակը նկատի կ'առնէ կարգ մը ժամանակակից պատմիչներու թողած էջերը եւ զանոնք ի մի ձուլելով կը լուսաբանէ մէկ քանի վիճելի կէտեր։ Բուն Տիգրանակերտի մասին հոն կը բացատրուի թէ՝ այդ քաղաքը արդի Սիլվան է (կամ Մալաֆարկի), — «մարտիրոսաքաղաք»ի աւերի յորջորջումով՝ իբր նշանակութիւն հայկական Նրփկերտի՝ Աղձնեաց սահմանին վրայ։ Կը փաստուի նաեւ Տիգրանակերտի պաշարումէն վերջ մղուած երկրորդ պատերազմին թատր ծառայած դաշտին Մշոյ դաշտն ըլլալը ու վերջապէս՝ երկրորդ կռուին մէջ հայկական զօրքի թիւն ալ կը ճշդուի, երբ 70.80,000՝ մինչ պատմիչներ 250,000ի կը հասցնէին զայն։

Կուրտ Էքհարդիբր վստահելի աղբիւր կ'ընդունի Սալլաստրոսի պատմութեան տեղեկացած Պղուտարքոսը։ Այդ պատմութենէն միայն հատուածներ հասած են մեզի։ Էքհարտ երբ շատ մը կէտերու մէջ անվերապահօրէն կ'ընդունի լատինպատմիչը՝ ստիպուած պիտի ըլլայ Տիգրանի զօրութեան մասին չափազանցուած նկարագրականները մերժել։

Սալլաստրոսը՝ իբր անկողմնակալ պատմիչ մը դժուար է նկատել։ Պոմպէոսի հակառակորդ ու Կիկերոնի թշնամի ծերակուտականը Յուլ. Կեսարի շնորհիւ վերադարձած էր Ծերակոյտին ծոցը՝ ուրկէ վտարուած էր նախապէս։

Պոմպէոսի մասին իր գրածները կամովին խեղաթիւրուած են՝ ու Սալլաստրոս նոյնը կրնայ ըրած ըլլալ Լուկուլլոսէ քաղած իր տեղեկագրութիւններուն վրայ։

* * *

Եթէ Վարդանանցին կրօնական հանգամանքը նկատի չառնենք, Հայ-Հռոմէական այս կռիւը՝ զուտ ռազմական տեսակէտով պարտ ենք համարել շատ կարեւոր։

Հ. Սանտալճեանի քննական պատմութիւնը միանգամ ընդ միշտ չէ ընդունած Արտաշէսի մինչեւ Թրակիա հասնիլը ու անոր յաջորդ Տիգրան Մեծի վիճակուած կ'ըլլար Հռոմէական զօրութեան հետ չափուիլ։ Մինչ առաջին բախումին արդէն Տիգրան կը փշրուէր՝ շնորհիւ իր գոռոզութեան՝ զոր լաւ կը շեշտէ Էքհարդ, եւ կը նկատէ գլխաւոր թերութիւն... որուն հարկ է աւելցնել արքային ցոյց տուած՝ հոգը հանդէպ իր հարճերուն։

Տիգրան ի յայտ կուգայ նաեւ իբր անփափկանկատ յաղթող մը՝ դիւանագէտի ձիրքերէն զուրկ։ Չի գիտեր քաղաքին մէջ տեղաւորած Յոյները սիրաշահիլ, բայց կ'ուզէ անոնց մշակոյթին արտաքինը միայն իւրացնել, ու աւելին, բռնութեամբ։ Ափիկրատէս յոյն հռետորը կ'պղղուի... ու կամովին անօթութեան մատնելով ինքզինքը, կը մեռնի (նորութիւն մը չէ եղեր հացադուլը)։

Ու երբ քաղաքը պաշարուած է, եւ զայն պաշտպանողները Լուկուլլոսի զինուորներուն վրայ «հրածորան կպրածիւթ» կը թափեն..., այդ նոյն Յոյները կ'ըմբոստանան ու քաղաքը կը յանձնեն թշնամիին։

* * *

Տիգրան կը պարտուի երկրորդ անգամ, Մշոյ դաշտին վրայ հակառակ իր հեծելազօրքին, որ «առաջին գիծի վրայ կ'ընթանար, ոտից ցգլուխ զրահապատ ձիաւորներով, որոնք երկաթէ արձաններու տպաւորութիւնը կ'ընէին»։ (*)

Այս երկրորդ ցիրուցան պարտութիւնը՝ զոր կարելի չէ ամբողջովին արդարացնել, մեզ գաղափար մը կուտայ Տիգրանի մինչեւ այդ նուաճած երկիրներու ռազմական արժէքին վրայ։

Շատ հաւանաբար, Լուկուլլոս յառաջ տարած պիտի ըլլար իր արշաւը, եթէ խոհեմութիւնը ունեցած ըլլար Տիգրանակերտը պաշարուած պահելու։ Եթէ բանակը տիրացաւ քաղաքին ու իւրացուց 8000 քանքար (50 միլիոն ֆրանք), այդ բանակը իր ոտքերուն մէջ զգաց դիւրաւ ըմբռնելի ծուլութիւն մը։ Վարձկան զինուորները՝ որոնցմէ կը գտնուէին բանակին մէջ՝ առաջինները եղան այդ ծուլութեան իբր «զոհեր»։

Տիգրանի զինակից Միհրդատ ալ Էքհարդի ուսումնասիրութեան մէջ չի փոխեր իր դիմագիծը։ Խորամանկ, փորձառու ու կեղծաւոր աջակից մը Տիգրանի համար։ Բայց այդ կեղծաւորութիւնը իր անմիջական վնասները չպիտի ունենար եւ խորամանկութիւնն ալ Հայոց արքային մեծ օգտակարութիւններ պիտի բերէր, եթէ այս վերջինը ականջ դրած ըլլար Միհրդատի և անոր դրկած խորհրդական Տաքսիլէսի։ Նոյն Միհրդատն է որ յաջողեցաւ Պարթեւաց Հրահատ թագաւորը իր կողմը շահիլ, անոր դրկելով յատկանշական նամակ մը։

Այդ նամակը չէ ընդօրինակած Էքհարդ, բայց կարելի է զայն նկատել տիրող մտայնութեան հայելին։ Ահա անոր սկիզբը, զոր կ'առնեմ Du Rozoirի թարգմանութենէն.

«Միհրդատ արքայ՝ Արշակ (**) արքայի ողջո՛յն։

Այն տէրութիւնը՝ որ բարգաւաճ դիրքի մը մէջ՝ պատերազմի մը իր մասնակցութիւնը բերելու կը հրաւիրուի, պարտ է նախ նկատել թէ իրեն կարելի՞ է խաղաղութիւնը պահել, յետոյ թէ՝ իրեն առաջարկուած պատերազմը անվտանգ ու օրինական, փառաւոր կամ անպատուաբե՞ր է :»

Դիւանագէտի լեզուն է որ կը սկսի իր պաշտպանողականը։

Աւելի վար. «Գիտեմ որ բազմապիսի ուժեր ունիք. մարդ, զէնք ու դրամ։ Եւ ատոնք են որ ինծ կը դրդեն ձեր զինակցութիւնը տենչալ, ինչպէս որ Հռովմայեցիք ալ կը բաղձան ձեր երկրին աւարառութիւնը»։

Ուրիշ տեղ մը կ'աւելցնէ.«Չէք գիտեր որ Հռովմայեցիք եթէ իրենց զէնքերը այս կողմ դարձուցին, ան ալ որովհետեւ Արեւմուտքէն ովկիանոսը կտրեց իրենց ճամբան։»

Տիգրան շատ ականջ չպիտի տայ այս խորամանկ զինակցին խորհուրդներուն, եւ իր անխոհեմութեան, մեծամտութեան ու անհեռատեսութեան շնորհիւ պիտի ջախջախուի «ո՜վ են սոքա...» ըսելէ վերջ։

* * *

Էքհարդի գործը կը պարունակէ նաեւ ռազմագիտական տեղեկութիւններ, որոնք շահագրգռուողներու համար կրնան հետաքրքիր ըլլալու։

Հ. Գարանֆիլեան հատոր մը եւս աւելցուցած կ'ըլլայ «Ազգային Մատենադարան»ին վրայ։ Կ'արժէ որ՝ իր այս աշխատասիրութիւնը իբր մեր անցեալի ամենակարեւոր էջերէն մին՝ տարածուի լայն շրջանակներու մէջ։

Ե. ՉԱՀՐԷՃԵԱՆ

(*) Աշխատասիրեց Հ. Գ. Գարանֆիլեան, Մխիթարեան տպարան, Վիեննա։

(*) Soll. trad. du Rozoir

(**) Սալլաստրոս ըսել կ'ուզէ Հրահատ։

ՇՔԵՂ ՍԼԱՑՔՆԵՐ

Խօսքս հայ արեւածագիկներուն համար է, որոնք երեւն[...] շարունակ արեւին դարձուցած անյագօրէն կը քամեն հոգին[...] հրեղէն գունդին։ Լուսածին հիւ[...] սականները արեւելեան աշխարհին որոնք, նման երկնասլաց արծի[...] ներու, Հայուն պատիւը, դրօշ[...] մը նման, միշտ բարձր կը պահ[...] աւելի բարձր քան անմատչելի[...] բարձունքը Մասիսին։ Օտար եր[...] ջանիկ ուսանողները, որոնք, բաղ[...] դատմամբ մերիններուն, ուսա[...] նողական անհամեմատ նպաստա[...] ւոր պայմաններ կը վայելեն, մէ[...] կիկ մէկիկ, շարք շարք, տեղի կու[...] տան հայ ուսանողներու համա[...] նակուհ հոսանքին առջեւ։ Ամեր[...] կայի փրոֆէսէօրները հիացմ[...] կը հարցնեն. «Բոլոր հայ ուսա[...] նողներն ալ այսպէ՞ս են»։

Զարեհ Փիրէնեան՝ նախկ[...] քարտուղար Գոլէճի որբանոց[...] շրջանաւարտ Ֆլորիտայի համ[...] սարանէն։ Քիմիաբան եւ վարպ[...] պետ Գիտութեանց։ Իր թէզը հր[...] տարակուած Ամերիկեան քիմ[...] կան ընկերութեան թերթին[...] Այժմ ուսուցիչ Ալապամայի[...] մարուեստեան ճեմարանին[...] վերջերս յանուն այդ ճեմարա[...] նի. Եորքի մէջ մասնակցած[...] տական համաժողովի մը։ Ցե[...] համալսարանին ողբացեալ նախ[...] գահը Տօք. Ա. Մըրֆի կը գր[...] մեզի իր մասին. «Իրական հ[...] ճոյք մը եղած է մեզի Փ. Փի[...] եանը ունենալով մեր ուսանող[...] րու շարքին մէջ։ Ան բարոյա[...] մաքուր, մտաւորապէս պայծ[...] եւ ֆիզիքապէս քաջակազմ[...] Իր փրոֆէսէօրը կ'ըսէր. «Փի[...] եանի մեկնումը շահ մը պիտի[...] լայ Հայաստանի համար, բայց կ[...] րուստ մը Միացեալ Նահանգնե[...] համար։»

Մանուկ Շահինեան՝ նախ[...] պէս առաջինը իր դասարանին[...] Ֆլորիտայի համալսարանին[...] տարագիտական գօլէճին[...] Այդ գօլէճին տնօրէնը Մ. Գէյ[...] իր խնդակցութիւնը յայտնել[...] մեզի կը գրէ թէ՝ Շահինեան[...] առաջնութեամբ կը գր[...] մեր ամերիկացի ուսանողները[...] պէսզի լաւագոյն կերպով ա[...] տին եւ թէ կեանքի ասպարէ[...] մէջ ալ Շահինեանի համար գ[...] ուած է լաւագոյն ապագա[...] տրուած ըլլալով թէ՝ վիճակա[...] թիւններու գումարումին հ[...] մատ, վարժարաններու մէջ[...] ջին եղողները, կեանքի մէջ ա[...] հարրապէս կ'ըլլան առաջին[...]

Ֆլորիտայի համալսարան[...] նախագահը՝ Տօքթ. Ճոն Թ[...] որ ամբողջ ութ տարիներ, իր[...] միսէր, Մ. Նահանգներու[...] կան գործերուն ազգային[...] եղած է եւ որ ունի արժէք[...] հրատարակութիւններ կրթ[...] հարցերու վրայ, անցեալ սեպ[...] բերին համալսարան հաս[...] հայ ուսանողներուն բացառ[...] ջողութիւններուն տեղեկանալ[...] գրէր մեզի «Քանի Ֆլորիտա[...] ինչ որ իմ կարողութեանս[...] պիտի ընեմ, պաշտպանելու[...] մար հայ ուսանողները նշա[...]

Այժմ յիշեալ համալսա[...] կը հետեւին 5 հայ ուսան[...] 2ը Մելիք-Թանգեան սաներ[...] Խրիմեան սաներ։ Մօտ ապա[...] մէջ անոնց թիւը կրնալու[...] յոյս կայ։

Պետրոս Պօյաճեան՝ [...] Քոլորատոյի երկրագործակ[...] լէճին եւ պիտի ըլլայ առա[...] ճարտարագէտ, որուն պէտքը[...] քան զգալի է Հայաստան[...] Ամենաբարձր միջինով առա[...] իր դասարանին եւ որուն[...]

նշանակին Թերթը իր առաջին էջին առաջին սիւնակին վրայ «Հայ մը ամենաբարձր Նիշը կը շահի գոլէճին մէջ» վերնագրով գրած է դրուատալից յօդուած մը։ Ցիշեալ գոլէճին նախագահը Տոքթ. Լոռի, որ քոլըրատօ նահանգը իր բարձրաբերձ լեռներուն, ջրարբի եւ ծաղկալից հովիտներուն համար կը կոչէ «Մ. Նահանգներու Հայաստանը», կը գրէ թէ՝ Հայ ուսանողները միշտ կը կտրեն մրցանիշները, առանց տարբեկան քննութիւններու մասնակցելու կարգ կը փոխեն բոլորն ալ լաւ տղաք են եւ ասոնք թէ ձեզի եւ թէ Հայաստանի համար պատիւ են։» Այժմ այդ գոլէճը կը հետեւին 4 հայ ուսանողներ, որոնց երեքը «Ջօր. Ընդրանիկի սաներ։»

Մկրտիչ Փափազեան՝ շրջանաւարտ Հարաւային Տէքքթայի երկրագործական եւ մեքենագիտական գոլէճէն եւ այժմ տեսուչ Մէրիկօլոփ կամնարաններուն։ Իր նախագահը կը գրէր թէ իր եւ իր կարգին վարկը բարձրացնող գերագոյն տղայ մըն է։

Մինաս Լալեան, նախորդ կեդրոնականցի, քիմիաբան եւ փայլուն շրջանաւարտ Այովայի գոլէճին։ Վարդապետ գիտութեանց եւ այժմ քիմիաբանութեան օգնական ուսուցիչ Մինէզոթայի համալսարանին մէջ։

Գեղամ Կէօքճեան, անասնաբուժական ուսանող Քոլորատոյի մէջ։ Իր տնօրէնը Մ. Կլէվըր կը գրէ թէ՝ Կէօքճեան արտակարգ կարողութիւն ունեցող ուսանող մըն է եւ իր միջինը ամբողջ համատեղութեան լաւագոյն ուսանողներու նիշերուն հաւասար է։ Ուրախ պիտի ըլլանք եթէ ձեր երկիրը մեզի ղրկէր անոր նման տիպար արժանիքներով օժտուած ուրիշ շատ մը ուսանողներ։

Զաւէն Սիւրմէլեան, Honor Student ն էր Քէնըսի գոլէճին եւ աչքին լոյսը իր նախագահին Տօք. Ֆարտինի, որ Քոլիճի քապինէթին մէջ երկրագործական նախաբարի աթոռը կը գրաւէր։

Հակառակ այս յաջողութիւններուն, այս տղաքը դժբախտներ են։ Որովհետեւ հայրենազուրկ են։ Իրենք ուխտագրեր ստորագրած եւ պատուոյ խօսք տուած էին, իրենց վարժարանը աւարտելուն պէս վերադառնալ Հայրենիք եւ նուիրուիլ անոր վերաշինական [illegible] աշխատանքներուն։ Այս ուխտագրուած եւ պատուագրուած [illegible]

[illegible]

թիւն չկայ ոչ մէկ ազգի պատմութեան մէջ։

Խայտառակեցին հայ անունն ալ, հայ հայրենիքն ալ։

Հարա՞մ ըլլայ իրենց հայ անունը...։

Մայր Հայաստանին անէծքը, հալած տաք կապարի պէս, թող թափի իրենց գլխուն...։

ՍԵԴՐՈՒՀ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ

ԿԵԱՆՔԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

ԱՂԱՆԴՆԵՐԸ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Աղանդները իբրեւ հակակշիռ խորհրդային հանրային կազմակերպութիւններուն, կը ստեղծեն իրենց կազմակերպութիւնները, ինչպէս կրօնական միութիւն, փոխօգնութեան դրամարկղ, եղբայրական օգնութիւն եւ այլն։ Խորհրդային ընդհանուր համագործակցութեան մասնակցելու փոխարէն։ աղանդաւորներու ղեկավարները կ'աշխատին շարքային աղանդաւոր զանգուածներու ուշադրութիւնը դարձնել իրենց առանձին համագործակցական միութիւններու վրայ, ինչպէս Դիլիջան, Նիկիտինօ, եւ Փամպակ - Լոռի վարանցովկա գիւղերուն մէջ։ Նմանապէս իբրեւ հակակշիռ երիտ. համայնավարներու եւ սկաուտներու, անոնք կը բանան կիրակնօրեայ դպրոցներ՝ մանուկներու համար։ Աղանդաւորները կը փորձեն կազմակերպել նաեւ կիները։ Աղանդաւորներու ղեկավարները հնաւորութիւն չունենալով խորհրդ. կազմակերպութիւններու մէջ արտայայտելու իրենց գործունէութիւնը, կը ձգտին աշխատիլ աղանդաւոր հաւատալիքներու ձեւով։

Կասկած չկայ որ աղանդաւորներու ղեկավարները կուլակներ եւ խորթ տարրեր են։ Անոնք հետզհետէ կը հնարեն զանազան տօներ եւ ծէսեր, խմբական երգերով թափօրներ կատարելով՝ մէկ գիւղէն միւսը, ինչպէս Ծաղկաձոր, Նիկիտինօ եւ այլ գիւղերու աղանդաւորները։ Անոնք՝ իրենց կազմակերպութիւնը ժողովրդականացնելու համար, տօնակատարութեան այդ ձեւերուն կուտան հաւատալիքներու հետ կապ չունեցող «կրօնական» բնոյթ եւ իրենց վարդապետութիւնը կը մեկնեն այնպէս որ իբր թէ՝ն կ'ընդգրկէ կեանքի «սոցիալ-տնտեսական բոլոր մօտեցումները»։

Աղանդաւորները թէ կիներուն եւ թէ երիտասարդներուն համար կը ջանան կազմակերպել երեկոյթներ, ուր համախմբուած կիները կը սորվին Սուրբ Գիրք, իսկ երիտասարդները առկից զատ, կը նուագեն եւ հոգեւոր ներկայացման պէս բաներ կը կազմակերպեն։ Անոնք կրօնական դրօշի տակ կազմակերպութիւն ստեղծելով, կ'աշխատին նոր անդամներ գրաւել «պրովակացիոն - ագիտացիայի» ճանապարհով։ («Խորհր. Հայաստան» մարտ 15, թիւ 61 (2324)։

ՍԻՎՐԻՀԻՍԱՐԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սիվրի Հիսարի (Գաղատիա) Հայրենակցական Միութեան Թ. շրջանի ընտրական ժողովը տեղի ունեցաւ 3 մարտ 1929ին։ Մարսէյլէն 69 հոգի եւ Մարսիլիայէն դուրս 23 հոգի (նամակ-քուէով) կը մասնակցէին։ Ուրախ ենք յայտարարելու թէ հայրենակիցներէն շատերը զգալով Միութեան կարեւորութիւնը, իրենց մասնակցութիւնը բերած էին։ Պէտք մաղթէինք որ սոյն քայլը նախանձը շարժէր Միութեանս հանդէպ անտարբեր գտնուող բոլոր հայրենակիցներուն։

Մեր Սելանիկի հայրենակիցներն ալ Միութեան անհրաժեշտութիւնը զգալով, այս անգամ կազմակերպեր են Հայր. Միութիւն մը։ Ցաջողութիւն եւ յարատեւութիւն կը մաղթենք։ Կը յուսանք որ նոյն օրինակին պիտի հետեւին ուրիշ գաղթավայրերու մէջ գտնուող մեր հայրենակիցներն ալ։

Համաձայն քննիչ յանձնախումբի տեղեկագրին, Նախորդ վարչութիւնը ջանացած է արժեցնել Միութեանս գոյութիւնը հայրենակցական շրջանակի եւ այլ կազմակերպութեանց մօտ։ Նպաստած է չքաւոր եւ հիւանդ հայրենակիցներու եւ հոգ տարած է երիտասարդութեան դաստիարակութեան գործին, սարքած է հանդէս երեկոյթ եւ ճոխացուցած է մատենադարանը նոր գիտական եւ առողջապահական գրքերով։ Ջանացած առիթներով շփման մէջ եղած է արտասահմանի հայրենակիցներուն հետ, միշտ անոնց գուրգուրանքին եւ կամաւոր նուիրատուութեանց արժանանալով։

Միութեան դրամական գործառնութեանց հաշուեցոյցը.— ՄՈՒՏՔ.— Նախորդ շրջանին պատրաստ եւ գրքերու արժէք եւյլն. 3998.95 Ֆր., Անդամավճարներէ՝ 1112, Մուտքի դրամներէ՝ 108, Այլ եւ այլ նուիրատուութիւններէ՝ 667, Հանդէս եւ պարահանդէսէ 1886.10, Փանքէն տոկոս՝ 63.28, պատուոյ տոմսերէ՝ 30, փոխ. ձեւով Նպաստէ՝ 50, Գրքերու շաբաթավճարներէ՝ 16: Գումար՝ 7931.83 ֆրանք:

ԵԼՔ.— Գրքերու արժէքը՝ 393 ֆրանք, ծաղկեպսակի եւ ծաղկեփունջերու՝ 130, նպաստ՝ 300, պատուոյ տոմսերէ գանձելի 510, անդամավճարներէ՝ 234, հանդէսի ծախք՝ 446.60, ընդհանուր՝ ծախք՝ 572.35,C.C.C. պա՛ քի մօտ 500.28, գանձապահին քով 345.60: Գումար՝ 7831 ֆրանք:

Նոր ընտրութեամբ Մայր Դիւանը կը կազմեն Պ. Պ. Յակոբ Պետրոսեան (նախագահ), Աւետիս Սանտալեան (քարտուղար),իսկ Վարչութիւնը Պ. Պ. Յարութիւն Սանտալեան (Ատենապետ), Ստեփան Դասապեան (փոխ-ատենապետ), Յարութիւն Փանոսեան (Ատենադպիր), Կարապետ Հաճի Աւետիքեան (փոխ-ատենադպիր), Կիրակոս Վարդանեան (Գանձապահ), Յակոբ Գարակէօզեան եւ Եղուարդ Մարկոսեան (խորհրդականք։)

Մարսէյլէն դուրս անդամակցող հայրենակիցներէն կը խնդրուի ներկայս ընդունիլ իբրեւ անձնական հաղորդագրութիւն։

Վարչութեան հասցէն է.— Union des Compatriotes des Arméniens de Sivri-Hissar. 15, rue Terras 4e étage (Mr. Garabed Hadji Avèdikian)։

(կնիք)

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ, 19 մարտ, (ցապաղած) Շաբաթ իրիկուն «Ֆրանսայի Հայ Սկաուտներու» առժամեայ գործադիր խորհուրդը ընկերակցութեամբ փարիզի խումբի սատիճանաւորներուն՝ հասաւ Լիոն:

Նոյն գիշերը փարիզի սկաուտները ներկայ եղան խորհրդակցական հաւաքոյթի մը՝ կազմակերպուած Լիոնի սկաուտներուն կողմէ, որոնք խանդավառ ընդունելութիւն ըրին մեզ:

Նախ խօսք առաւ «Ֆ. Հ. Ս.» ընդհ. պետը՝ Գուրգէն Մեծատուրեան, որ պարզեց հայ սկաուտներու նպատակը եւ այն ծիգը զոր անոնք պարտաւոր են ընել՝ կազմակերպելու համար Ֆրանսայի հայ սկաուտութիւնը: Վերջացնելով, յաջողութիւն մաղթեց Լիոնի սկաուտներուն եւ հրաւիրեց զանոնք, վստահիլ միայն սկաուտական ուժին եւ գաղափարին վրայ:

Օրուան Նախագահ Պ. Եղիա Մկրեան բարի գալուստ մաղթեց հայ սկաուտներուն: Շնորհաւորելով անոնց յաջող գործունէութիւնը, իր հիացումը յայտնեց Ֆրանսայի սկաուտներու կազմակերպութեան համար: Ցետոյ ուժ եւ քաջութիւն մաղթեց այս գեղեցիկ շարժման կազմակերպիչներուն :

Խօսեցաւ նաեւ Լիոնի խմբապետ Յարութիւն Քէբէճեան, յայտնելով թէ մեծ ուրախութեամբ կ'ընդունին հայ սկաուտները առաջարկը, մանաւանդ որ վերջին չորս տարիներու ընթացքին, Լիոնի սկաուտական գործունէութիւնը շատ տկար հիմերու վրայ դրուած էր: Ժողովը վերջանալէն առաջ ընդհ. պետը անգամ մը եւս իր վստահութիւնը յայտնեց Լիոնի խմբապետին եւ տեղւոյն սկաուտներուն վրայ, մաղթելով որ այս նոր քոյր մասնաճիւղը միասիրտ եւ միակամ հետեւի այն գեղեցիկ գաղափարին, որ կը կոչուի «սկաուտութիւն :»

Հրանտ Դերձակեան

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

ԼԻՈՆԻ ԵՒ ՇՐՋԱԿԱՅԻՑ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

ԽՄԲ.— Կը հրատարակենք կարգ մը յապաւումներով.

Կեդր. Վարչութիւնս ներկայ պաշտօնական կոչով կը յայտարարէ թէ, երկու ամիս առաջ գումարուած Լիոնի եւ շրջանի պատգամաւորական ժողովին որոշման համաձայն, ինք խոհականութեամբ եւ կատարեալ պարզութեամբ կը շարունակէ իր պաշտօնը, սպասելով վերաքննիչ ատեանին վճիռին, կ'աշխատի, հակառակ մատուռի անունով հասոյթներու բռնագրաւման, գաղութահայութիւնը չզրկել հոգեւոր մխիթարութենէ եւ առ այս տրամադրելի ունի գեր. Տ. Անանիա Ծ. Վ. Հաբէլեան, Մկրտիչ Ա. Քահ. Արսլանեան, եւ փոխ-տր-շէֆ-րիւի հոգեւոր հովիւ Ցուսիկ Քհ. Ադամեան, որոնք ի վիճակի են կատարելու ազգայնոց մկրտութիւնները, պսակները եւյն. գրեթէ առանց պայմանի: Վարչութիւնս կրկին կը հրաւիրէ Լիոնի եւ շրջանի հայութեան այն մասը, որ տակաւին խաբուած կը մնայ ստանունի վարչութեան էնթրիկներէն: Ցեղւոյս հնչակեանները կրնան օրինակ հանդիսանալ: Նախապէս անոնց կողքին ըլլալով հանդերձ, երբ փորձով տեսան... քաշուեցան անձամբ եւ մամուլով: Նոյնը ըրին Պ. Պ. Սըրմաքէշեան եւ իր ընկերները, երբ հասկցան թէ ծանօթ եռանդամ քիթքը զիրենք գործիք միայն ընել կ'ուզէ իր շահատակութիւնները շարունակելու համար:

Վարչութիւնս ի վերջոյ կը յայտարարէ թէ ինք իր օրինաւորութեան վրայ ունեցած վստահութեան ազգ. վին ապացոյցը տալու համար, պատրաստ է ստանուններու կողմէ նշանակուած ո եւ է չէզոք մարմինի մը առջեւ եւս մերկապարանոց ընել անոր էնթրիկները:

Լիոնի եւ շրջակայից Ազգ. Կեդր. Վարչութեան ատենապետ Աղեքս. Կ. Կիւլպէնկեան, ատենադպիր՝ Ա. Գարաճէմեան։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՀԱՅ ՍԿԱՈՒՏՆԵՐԸ

1.— «Ֆրանսայի Հայ Սկաուտներ» Միութիւնը կազմուած է անկախաբար եւ ոչ թէ զատուելով «Հ. Մ. Ը. Մ.»էն, իսկ այն դամները որոնք նախապէս մաս կը կազմէին «Հ. Մ. Ը. Մ.»ի, շատոնց է որ հրաժարած են անկէ: իրենց պաշտօնական հրաժարականը չեն ղրկած մինչեւ հիմայ պարզապէս այն պատճառով որ «Հ. Մ. Ը. Մ.»ի պատասխանատու վարչութիւն մը գոյութիւն չունէր:

2.— Ֆրանսայի Հայ Սկաուտական Միութեան գործադիր խորհուրդը իր բոլոր վստահութիւնը կը յայտնէ ընդհ. պետ Գ. Մեծատուրեանի, որուն ընդհ. պետի աստիճան տրուած է գործադիր խորհուրդին կողմէ եւ վաւերացուած Սկաուտական Միջազգային կեդրոնէն , ինչպէս նաեւ Ֆրանսայի Սկաուտական միութիւններու կեդրոնէն եւ փարիզի Ոստիկանութենէն:

3.— Միութիւնը որոշած է ամէն գնով ստուարացնել իր շարքերը, եւ զօրանալ իբր սկաուտական միութիւն մը, անկախ իր կազմով եւ յայտագրով:

Ի դիմաց Ֆ. Հ. Ս. Միութեան Գործադիր Խորհուրդի. փոխ-նախագահ՝ Պարոյր Պալեան, (Սկաուտ պետ Վալանսի եւ շրջանի), Հ. Դերձակեան (Փարիզ), Ա. Ջամալեան (Փարիզ), Վ. Տէր Դաւիթեան (Շավիլ), Յ. Դավուզճեան (Փարիզ)։

ՃՇԴՈՒՄ ՄԸ

«Յառաջ»ի 28 մարտ թիւին մէջ «Սկաուտներու խնդիրը» շրջաբերականին տակ իմ ստորագրութիւնս ալ տեսայ՝ «Հ. Մ. Ը. Մ.ի կեդրոնի պատասխանատու քարտուղար» մակագրութիւնով: Ես ոչ մէկ իրաւասութիւն ունիմ այդ շրջաբերականը ստորագրելու, քանի որ ան կը վերաբերի զուտ սկաուտական մարզին եւ ոչ վարչականին: Իբր ունկնդիր անպաշտօն ներկայ եղայ խմբապետներու ժողովին եւ իմ կարծիքս յայտնեցի հոն: Կողմնակից չէի եւ չեմ իբր լուրջ խնդիր նկատի առնել մեր անփորձ տղաքներէն մի քանիին հեռացումը Հ. Մ. Ը. Մ.ի գրկէն. այն ժամանակաւոր երեւոյթ մըն է եւ կարելի է հարթել անուշութիւնով եւ բարեացակամութիւնով: Կը կարծեմ որ ընկերներս ալ համամիտ պիտի ըլլան իմ այս տեսակէտիս, քանի որ իրենք ալ նախանձախնդիր են Մայր Միութեան բարգաւաճումին եւ անոր նշանաբանին նուիրականութեան պահպանումին եւ արդէն իրենց ժողովներուն եւ վերոյիշեալ շրջաբերականին մէջ որոշ կը տեսնուի արդաբացի վրդովումը իրենց նախկին ընկերոջ եւ ծեռնասունին բռնած ցաւալի դիրքին հանդէպ:

ԿԱՐՕ ՈՒՐԱԳԼԵԱՆ

ՄՈՒՐԱՏԻ ՄՏԵՐՄՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒՆ

Ձեռնարկուած ըլլալով պատրաստել Սեբաստացի Մուրատի կեանքն ու գործը պատկերազարդ գիրք մը, կը խնդրուի բոլոր անոնցմէ որ ծանօթ են հերոսի կեանքին եւ կը ճանչնան զինքը, նիւթեր եւ նկարներ հաղորդել ընկեր Մ. Վարանդեանի, Hôtel du Midi, Nîmes (Gard).

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (6)

ՍՊԻՏԱԿ ԳԻՇԵՐՆԵՐ

ԵՐԿՐՈՐԴ ԳԻՇԵՐ

— Իմ պատմութիւնը, գոյները քարացած ու զարհուրած, պատմութիւն չունիմ ես:

— Բայց երէկ խոստացաք պատմել։ Եւ յետոյ, միշտ կարելի է պատմութիւն մը ունենալ։ Առա՞նց պատմութեան ապրեցաք. ինչպէ՞ս ըրիք։

— Ի՞նչ կայ որ, առանց պատմութեան ապրեցայ։ Ես ապրեցայ ինծ համար, այսինքն մինակ, մինակ, բոլորովի՛ն մինակ։ Կը հասկնա՞ք, ի՞նչ կը նշանակէ այս բառը։

— Ինչպէս մինակ. մարդ չտեսա՞ք։

— Շա՛տ մարդ տեսայ.— ասեսի՛կ, միշտ մինակ։

— Ուրեմն մարդու հետ չէ՞ք ապրեր։

— Բացարձակապէս ո՛չ ոքի հետ։

—Սակայն ի՞նչ մարդ։Լա՛ւ բացատրեցէք ինքզինքնիդ։ Սպասեցէ՛ք, կը կռահեմ. հաւանաբար, դուք ալ մեծ մայր մը ունիք, ինծ նման։ Իմ մեծ մայրս կոյր է եւ մինչեւ այս վերջին օրերը չէր ձգեր որ դուրս ելլեմ։ Խօսելու վարժութիւնս կը կորսնցնէի բոլորովին։ Երկու տարի առաջ անխոհեմութիւններ կ'ընէի։ Ու մեծ մայրս գնդասեղով մը շրջազգեստս իր շրջազգեստին շլեց։ Եւ ահա դուք կը տեսնէք որ մեր օրերը ինչպէս կ'անցնին։ Ինք գուլպայ կը հիւսէ, թէպէտեւ կոյր է, և ես իրեն ընթերցանութիւն կ'ընեմ բարձրաձայն։ Եւ ես այս երկու տարի գնդասեղով կապուած մնացի իրեն մօտ։

— Օ՜, Աստուա՛ծ իմ, ի՜նչ դժբախտութիւն։ Ո՛չ, ես մեծ մայր չունիմ։

— Եթէ մեծ մայր չունիք, ինչո՞ւ համար տունը կը մնաք միշտ։

— Մտի՛կ ըրէք, կ'ուզէ՞ք գիտնալ՝ թէ ո՛վ եմ ես։

— Բնականաբար, այո՛։ Այդ է իմ խնդրածս արդէն։

— Բառին իրակա՞ն առումով,

— Ամենախիստական առումով։

— Լա՛ւ ուրեմն, ահաւասի՛կ։ Տիպար մըն եմ ես։

— Տիպա՛ր մը, ի՞նչպէս տիպար, գոչեց երիտասարդուհին խնդալով, որպէս թէ տարիէ մը ի վեր առիթը չէր ունեցած խնդալու։ Բայց դուք շատ զուարճախօս էք։ Ահաւասիկ նստարան մը, նստի՛նք։ Ասկէ մարդ չանցնիր, ո՛չ ոք կը լսէ ձեզ։ Սկսեցէ՛ք ձեր պատմութիւնը, գիտեմ որ դուք գիս կը խաբէք, անպայման պատմութիւն մը ունիք դուք։ Բայց ի՞նչ է տիպար մը։

— Տիպա՛ր մը, ծիծաղելի մարդ մըն է, պատասխանեցի խնդալով՝ իր տղայական խնդուքէն տարուած։ Ասիկա յատկանիշ մըն է, ասիկա... Սակայն, գիտէ՞ք, ի՛նչ ըսել է երազող մը։

— Երազո՞ղ մը։ Ներեցէ՛ք, ես ինքս ալ երազող մըն եմ։ Ինչե՛ր չէին անցներ մտքէս երբ մեծ մօրս քովը կը մնայի այն երկար օրերուն։ Իմ երազներս հետունե՛րը կ'երթային։ Անգամ մը երազեցի որ չինացի իշխանի մը հետ կ'ամուսնանայի։ Երազելը լաւ է երբեմն։

— Հրաշալի՛։ Օ՛, եթէ դուք չինացի իշխանի մը հետ ամուսնանալու կին մըն էք, ուրեմն զիս շատ լաւ կը հասկնաք... Ներեցէ՛ք, բայց ձեր անունը չեմ գիտեր դեռ։

— Վերջապէ՛ս, ուրեմն կը խորհի՞ք այդ մասին։

— Օ՛, Աստուա՛ծ իմ։ Այդ իմ մտքէս չանցաւ. ես այնքան լաւ կը զգայի ինքզինքս, որ...

— Նասթենքա կը կոչուիմ։

— Այսքա՞ն կա՞րճ։

— Այո՛։ Ասիկա ձեզի համար բաւական չէ՞։

— Օ՛, շատ է, շա՛տ, ընդհակառակն, շա՛տ, Նասթենքա՛։

— Ապա ուրե՞մն...

— Ուրեմն, Նասթենքա՛, մտիկ ըրէք ծիծաղելի պատմութիւնս։

Նստայ իրեն մօտ, լուրջ դիրք մը առի եւ սկսայ, որպէս թէ գիրք մը կարդայի։

— Փեթերսպուրկի մէջ տարօրինակ անկիւններ կան, Նասթենքա՛— գուցէ դուք չէք ճանչնար։ Արե՛ւը, որ կը փայլի ամէն տեղ, հո՛ն լոյս չի տար։ Կարծես թէ տարբեր, մասնաւոր ստեղծուած արեւ մը նման կը լուսաւորէ այդ անկիւնները։ Այդտեղ, սիրելի՛ Նասթենքա, մարդիկ կ'ապրին կեանք մը, որ ոչ մէկ նմանութիւն ունի մեր շուրջը եռացող այս կեանքին հետ։ Կեանք մը՝ որ կարելի ըլլայ հազիւ երեւակայել հեռաւոր կլիմայի մը տակ, բացարձակապէս տարբեր՝ մեր դարու կեանքէն։ Եւ այդ կեանքը ի՛մ կեանքն է։ Նասթենքա՛, գաղափարային եւ զարմանահրաշ մթնոլորտ մը, եւ միեւնոյն ատեն, աւա՜ղ, կոշտ ու տափակ բան մը, սովորական՝ վերջին աստիճան։

— Բա՛հ, տէր Աստուա՛ծ, ի՜նչ նախաբան, ուրեմն նայինք դեռ ի՞նչ պիտի լսեմ։

— Պիտի լսէք, Նասթենքա՛, (ինծ կը թուի թէ բնաւ պիտի չյոգնիմ ձեր անունը արտասանելով), պիտի լսէք, որ այդ անկեան մէջ տարօրինակ մարդիկ կ'ապրին, երազողներ։ Երազող մը, մարդ մը չէ, չէզոք էակ մըն է ան, որ կ'ապրի յաւիտենական շուքի մը մէջ, որպէս թէ նոյնիսկ լոյսէն խուսափէր, կը կծկուի իր պատեանին մէջ՝ խղունջի մը կամ աւելի ճիշդը կրիայի մը նման։ Ի՞նչ կը խորհիք, ինչո՞ւ համար է որ այսքան կը սիրէ իր չորս պատերը, որ բացարձակապէս պէտք է կանանչի ներկուած ըլլան, մուխով լեցուն եւ տխուր։ Ինչո՞ւ համար է որ այս ծիծաղելի մարդը երկչոտութեամբ եւ դժկամակութեամբ կ'ընդունի, եթէ իր հազուագիւտ բարեկամներէն մին յանկարծ ներս մտնէ (եւ անկէ վերջը ա՛լ բնաւ չընդունիր), եւ իր դէմքը մեծապէս կ'այլափոխուի, որպէս թէ նոր ոճիր մը գործած, կեղծ դրամներ շինած ըլլար, կամ՝ թերթի մը քերթուածներ ղրկէր անանուն նամակով մը, յայտնելով թէ բանաստեղծը մեռած է եւ ինք որպէս մէկը անոր բարեկամներէն, սրբազան պարտականութիւն մը կը զգայ իր վրայ, հրատարակելու համար անոր գործերը։

Ֆր.է Թրգ. Յ. Մ. Թ. ԴՈՍՏՈՅԵՒՍԿԻ

Քափան բնակող ընտանիքները պիտի զետեղուին Թումպայի տաղաւարներուն մէջ, անմիջապէս որ լրանայ անոնց նորոգութիւնը: Պիտի պարպուին եւ Քափանի գաղթականներուն յատկացուին նաեւ Թումպայի այն տաղաւարները, որոնց մէջ կը բնակին հայ գաղթականներն ու գնչուները:

Հրամայուած է արդէն այս վերջինները փոխադրել Հարմանքէօյի գաղթակայանը:

Թուրքիոյ նոր զօրաշարժին շուրջ

Ճիւմհուրիէթ կը գրէ.— Թուրքեւհելլէն բանակցութիւնները թէեւ քիչ մը դանդաղ, բայց նորէն կը շարունակեն իրենց ընթացքը: Պատկանեալ շրջանակները համոզուած են թէ դաշնագրերու կապուած այդ խնդիրները ուշ կանուխ տրամաբանական լուծում մը պիտի գտնեն:

Թուրքեւֆրանսական բանակցութիւնները կը յառաջանան, երկու կողմէ ցոյց տրուած լրջութեան և բարեկամութեան հիմերուն վրայ: Զօրաւոր յոյս կայ որ առկախ հարցերը այս անգամ երկու կողմին համար գոհացուցիչ ձեւով մը կը կարգադրուին:

Միւս պետութիւններուն ալ մէկ մասին հետ շատ բարեկամ ենք, իսկ միւս մասին հետ ալ բնականոն յարաբերութիւններ կը մշակենք:

Երբ արտաքին կացութիւնը այսքան բացայայտօրէն պայծառ է, բնականաբար նկատառման արժանի չեն մասնաւորաբար Պոլսոյ մէջ տարածայնուած այն զրոյցները, որոնց համաձայն իբր թէ զօրաշարժ հռչակած ենք: Ասոնք, ժամանակ նպատակներով հրապարակ հանուած են կարգ մը խառնակիչներու կողմէ:

Եթէ պէտք տեսնէ, Թուրք Հանրապետութիւնը բնականաբար գիտէ իր իրաւունքները ուժով ապահովելու ճամբան, եւ ատիկա կ'ընէ ո՛չ թէ գաղտնի, այլ հրապարակաւ: Սակայն, ներկայիս չկայ ո եւ է խնդիր, որ այս տեսակ շարժումի մը պէտքը ցուցնէ:

Ներկայիս չկայ ո եւ վտանգ, որ մեզի սպառնայ: Մենք ալ պէտք եւ պարտաւորութիւն չունինք ո եւ է մէկունսպառնալու, ոչ ալ չարակամութիւն ունինք:

Ագշամ ալ կը գրէ.— Կը հերքուին այն զրոյցները թէ կարգ մը դասեր զէնքի տակ պիտի առնուին եւ մասնակի զօրաշարժ պիտի հռչակուի: Մէջտեղը ո եւ է պատճառ չկայ որ անհրաժեշտ դարձնէ այս տեսակ շարժում մը: Ճիշդ է թէ հազարաւոր Թուրք հայրենակիցներ թշուառութեան մատնուած են եւ այս կացութիւնը շատ գէշ կ'ազդէ մեր հանրային կարծիքին վրայ: Բայց եւ այնպէս, այս խնդիրը տակաւին այնպիսի փուլի մը մէջ մտած չէ որ զօրաշարժ մը անհրաժեշտ դարձնէ:

Ֆրանսական Խորհրդարանին արձակուրդը

Երեսփ. ժողովն ու Ծերակոյտը արձակուրդ ստացան մինչեւ մայիս 23: Այս տարի Զատկի արձակուրդը չափէն աւելի երկարեցաւ անոր համար, որ երեսփոխանները կ'ուզէին ազատ ըլլալ՝ յայնօրէն զբաղելու համար յառաջիկայ Թաղապետական ընտրութիւններով: Արմատականները կը պահանջէին Խորհրդարանը վերաբանալ ապրիլ 9ին, սակայն իրենց առաջարկը 260ի դէմ 325 ձայնով մերժուեցաւ:

Կրօնական միաբանութեանց խնդիրը վիճաբանութեան չենթարկուեցաւ դեռ Ծերակոյտին կողմէ: Արձակուրդէն յետոյ պիտի արծարծուի այս խնդիրը ոչ միայն Ծերակոյտին այլ եւ Երեսփ. ժողովին մէջ:

Մահ Փարիզի ամերիկեան դեսպանին

Փարիզի ամերիկեան դեսպան Մայրըն Հէրրիք կիրակի ժամը 5.15ին մեռաւ 74 տարեկան հասակին մէջ: Դեսպանը 5—6 ամիս առաջ գործողութեան մը ենթարկուած էր Ամերիկայի մէջ եւ կեանքը վտանգի տակ կը կարծուէր: Սակայն ետքէն լաւանալով Փարիզ վերադարձաւ եւ շարունակեց իր պաշտօնը: Անցած երեքշաբթի ներկայ եղաւ Ֆոշի յուղարկաւորութեան: Պաղառութեան հետեւանքով ուրբաթ օր անկողին ինկաւ եւ մահը առաջ եկաւ յանկարծական կերպով՝ սրտի նուաղումէ:

Ֆրանսական մամուլը երկար սիւնակներ կը յատկացնէ հանգուցեալ դեսպանի յիշատակին: Մայրըն Հէրրիք ճանչցուած էր իբրեւ վերջին ծայր ֆրանսասէր. «Մաթէն» կը գրէ թէ անիկա «Ֆրանսայի դեսպաններ Ամերիկայի մէջ»: Հանրապետութեան նախագահէն եւ վարչապետէն սկսեալ, բոլոր պաշտօնական դէմքերը ցաւակցութիւն յայտնեցին հանգուցեալին ընտանիքին:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի վաղը՝ հինգշաբթի ամերիկեան Ս. Երրորդութիւն եկեղեցիին մէջ: Վարչապետ Փուանքարէ դամբանական պիտի խօսի:

Ֆրանսական կառավարութիւնը «Թուրվիլ» յածանաւը կը տրամադրէ՝ դեսպանին մարմինը Ամերիկա փոխադրելու համար: Ասիկա մեծագոյն պատիւն է զոր կ'ընէ ֆրանսական կառավարութիւնը օտարի մը հանդէպ:

Ի՞նչ պիտի ըլլան Պոլսոյ ճերմակ Ռուսերը

Էնկիւրիի արտաքին գործավարութենէն Պոլսոյ կուսակալութեան հաղորդուեցաւ վերջնական հրահանգ մը, որուն համաձայն՝ 1.— Ճերմակ Ռուսերը արտօնուած են մինչեւ 6 սեպտեմբեր 1930 մնալու Թուրքիա: 2— Մինչեւ այդ թուականը, Ճերմակ Ռուսերը վերջնական հաշուեյարդարի պիտի ենթարկուին: Անոնք, որոնց համար արտօնութեան հրաման պիտի տրուի, պիտի կրնան տեւականօրէն Թուրքիա մնալ: Իսկ միւսները, առ առաւելն մինչեւ 5 փետրուար 1930 արտասահման պիտի մեկնին:

Հրահանգին համաձայն, հետեւեալ անձերը կրնան Թուրքիա մնալ.

1.— Իսլամ եղողները: 2.— Թրքահպատակութիւնը ընդունողները: 3.— Անոնք որ շատ մասնագէտ են ո եւ է ճիւղի մէջ: Բայց պայման է որ մինչեւ հիմա Թուրք երիտասարդ մը հասցուցած ըլլան այդ ճիւղին մէջ: 4.— Դրամագլխի տէր են եւ շահ կը բերեն երկրին:

Հետզհետէ հաշուեյարդար պիտի կատարուի եւ Պոլսոյ կուսակալութեան պիտի հաղորդուին մնացողներուն եւ մեկնելիքներուն ցանկերը:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Այս Ապրիլ Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին

Էմիլ Զօլայի սրահին մէջ

ՍԱՄՍՈՆ ԵՒ ԴԱԼԻԼԱ

Երկու խաղերուն ալ կը մասնակցին Մարսէյլի, Վալանսի եւ Լիոնի լաւագոյն ուժերը:

Գ ի ն ե ր ը ս ո վ ո ր ա կ ա ն

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊՈՒԱ-ՔՈԼՈՆՊԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Մ. Ը. Մ.ի Bois Colombesի մ.ղին կողմէ 14 Ապրիլ կիրակի ժամը 2ին Salle de la Municipalité Bois Colombes

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն. Մուտքը ազատ է

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՄԱՍՏԵՂԻ ՆՈՐ ԳԻՐՔԸ

„ԱՆՁՐԵՒ"Ը

Ֆրանսա եւ Սուրիա 20 ֆր.: Ուրիշ երկիրներ (բացի Ամերիկայէն 25 ֆրանք: Փոստի ծախք չկայ: Դիմել՝ L. Kévonianի 235 Fbg. St Martin. PARIS (10e).

ԲԱՑԱՐՁԱԿԱՊԷՍ ԿԱՆԽԻԿ

Հ. Յ. Դ.

Լիոնի Վրէժ խումբի ժողովը՝ այս իրիկուն ժամը 8.30ին ընկ. Ճանկէօզեանի սրճարանը:

EMPIRE, Միշել-Զօլ. 37 Av. Wagram

Cirque de Paris	Էքոլ Միլիթէր	ամենալաւն ու աժանը	2-14 ֆրանք

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Վաղը Հինգշաբթի, ժամը 9.30-ին «Voltaire»ի սրահին մէջ, (Օտէօնի զիմաց): Նիւթ՝ «Դասակարգայի՞ն, թէ՞ ապադասակարգային արուեստ»:

Պ. Պ. Դրաստամատ եւ Ջօպանեան զէմ զիմաց:

Կը հրաւիրուին անդամներն ու համակիրները:

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔԸ վաղը հինգշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30էն 5' Հայերէն եւ Հայոց պատմութիւն (Պ. Մ. Նաթանեան):

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 r. Rivoli, մէթ. Շաթլէ: Արմատ. եւ նոր մեթոտով դարմանում արանց եւ կանանց մորթի, արեան եւ վեներ. հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, Ջերմամիզ.) եւ վարախի: Մասն. լապօռաթուառ: Խղճամիտ եւ արագ խորհրդակցութ. ամէն օր 9—12, 2—8, Կիրակի 9—12:

ՀԱՅԵՐԷՆ ՓԼԱՔՆԵՐ

ՈՒՆԻՆՔ ֆոնոկրաֆներ եւ յայտնի արուեստագէտներու փլաքները՝ Հայերէն, Յունարէն, Թուրքերէն, Հրէերէն, Արաբերէն, Սպաներէն, Ալժերիական, Թունուզական եւ Մարոքեան: միակ ներկայացուցիչը Ֆրանսայի: դիմել՝ Jos. de Padova, 117 Passage du Caire, Paris (2e).

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ար. եւ. Հ. Կ. Խ. Փարիզի «Մանուկներու Պաշտպանութիւն» Մասնաճիւղի վարչութիւնը իր խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնէ «Յառաջ»ի խմբագրութեան, Պ. Պ. Յ. Ջալբեանի, Նկարիչ Շահինազարի, Հրանտ Սամուէլի, Մարմարեանի, Շ. Ինճէեանի, Տէր եւ Տիկին Ս. Յակոբեանի, Պ. Ֆնտգլեանի, արուեստագէտներ Օրդ. Տ. Ջառափեանի, Ի. Պիլպիլեանի եւ Ս. Ներսէսեանի, Պ. Պ. Ն. Դուկասեանի, Ս. Թորոսեանի, Թառիստժօրժի, Ռ. Ջարդարեանի, Ազնաւորեանի եւ բոլոր այն տիկիններուն, օրիորդներուն եւ պարոններուն, որոնք իրենց բարոյական ու նիւթական աջակցութիւնը բերին Մասնաճիւղիս կազմակերպած երեկոյթ պարահանդէսին: (Կնիք)

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

ԱՅՑԵԼՈՒ ՀԱՇՈՒԱԿԱԼ

Հասցէ՝ 48 Av. de l'Econome Blanc-Mesnil (S. et O.)

կը ստանձնէ հաշուապահական ամէն տեսակ գործեր եւ կուտայ տուրքերու վերաբերեալ տեղեկութիւններ:

Չափաւոր գին

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հայ Լէգէոնական Միութեան Կեդր. Վարչութիւնը ստացած է զրամական նուէրներ, յանձնուելու համար ընկերներ՝ Խոսրով Զարըքճեանի և Վահան Վարդանեանի: Կը խնդրուի վերոյիշեալներէն իրենց հասցէն հաղորդել՝ Union des Volontaires Arméniens dans l'armée Française, B. P. Colbert 381 Marseille.

Բ. ԱԲԳԱՐԵԱՆ

վկայեալ հիւանդապահ, նախկին տասնապետ հիւանդապահ Արեւելեան բանակին, 14 երկար տարիներու փորձառութեամբ կը խնամէ ամէն տեսակ հիւանդներ: Մասամ, վանտուզ, փիքիւր, փանսըման եւայլն: վկայեալ աղքատներուն ձրի:

Հասցէ՝ 6 Rue Grégoire du Tours. Paris (6e).

ՌՈՍՏՈՄ Գրադարանի վարչութիւնը կը ծանուցանէ հայրենակիցներու թէ իր գիրքերու քանակը ճոխացուցած է: Գիրք ստանալ փափաքողները կըրնան դիմել Երեքշաբթի եւ Հինգշաբթի ժամը 8.30—10.30, 131 Fbg. du Temple. (Belleville).

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

E. STEFIKI

վկայեալ իրաւագէտ, քաղաքականգիտութեան ցվարժարանէն:

106 Ave. Kléber, Paris (16e)

Հեռ. Passy 72.56

ԿԸ ԿԱՏԱՐԷ ամենակարճ միջոցի մէջ Ֆրանսա մտնելու (AFFIDAVIT) գործողութիւնները:

կը ստանձնէ ամուսնական եւ այլ դատեր, դիմումներ կը կատարէ պաշտօնատանց մօտ:

կ'ընդունի ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 4—7

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուի Զափահաս որբերէն, Գալայճըքցի (Էնկիւրի) Յակոբ Անտոնեան,— հօր անունը՝ Կղեմէս, մօր անունը՝ Տիրուհի, տարիք 20: 1926ին Յունաստանէն Ֆրանսա իր մօրը քով փոխադրուած էր եւ կը բնակէր Chemin de Fonderie, Jallieu-Bourgoin, Isère. Իմացնել՝ American Near East Relief, Drama, Grèce.

ՀԱՄՈՎ ՍԻՄԻԹՆԵՐ ՏԱՔՈՒԿ ՍԻՄԻԹՆԵՐ

Հացագործ LA GARDE

1 Rue St. Lazare, PARIS (9e)

Téléphone-Trudaine 95.21

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS

208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant: E. SOUVIGNY

ՏՕՔԹ. Ա Ս Լ Ա Ն

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԹՈՔԵՐՈՒ ԵՒ ՍՏԱՄՈՔՍԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Մասնաւոր յարկաբաժին՝ մորթային եւ վեներական ախտերու դարմանատան մէջ կը բուժէ ULTRA-VIOLET ճառագայթներով ցօդացաւ, Ջղացաւ (Sciatique), Նէվրալժի, Անարիւնութիւն, Ոսկրաթերութիւն (Rachitisme) եւայլն:

16 Rue Bleue, Մէթրօ՝ Cadet. Հեռ. Provence 73-67

Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 9—12 եւ 2—7, ԿԻՐԱԿԻ 9—12

Վ. ԵԱՐՃԱՆԵԱՆԻ

իրաւագիտական գրասենեակին մէջ, հաստատուած է նոր ճիւղ մը, որ կը զբաղի, առեւտրական մուրհակներու զեղչով, նաեւ փոխատուութիւն կ'ընէ, ամէն տեսակ գոհարեղէններու եւ ապրանքներու վրայ, դիւրամատչելի պայմաններով:

դիմել՝ ամէն օր, Պր. Վ. Պառթէլոնիի, 5 Rue du Cardinal Mercier, Paris (9e), Métro Clichy — Nord Sud: Trinité, Tél. Սանթրալ, 97-39 եւ 96-70:

ԿՈ՛Չ ԱՄԵՆԵՑՈՒՆ

Զի ակն ո՛չ ետես, ունկն ո՛չ լուաւ եւ ի սիրտ մարդոյ ոչ անկաւ, զոր պատրաստեաց «ՇԻՐԱԿ» ՍՐՃԱՄԲՆ իւրով անարատ «MOKA»իւ վասն յաճախորդաց իւրոց:

Ամէն ամէն ասեմ ձեզ, զի ո՛չ է ձեզ արքայութիւն երկնից, եթէ ոչ ճաշակիցէք «ՁԻՕՐԷԿ» պատուականս «Շիրակայ» եւ ամենայն բարիք զոր ինչ պիտոյ է ձեզ:

ՇԻՐԱԿ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ 26 Rue de Trévise PARIS (9)

Tél. Provence 38.63 Métro Cadet

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻ՛ՒՆ ՓՈԽԱԴՐՈՒԱԾ Է

STUDIO MANOUG

116 Rue Cannebière, Marseille,

Սինէմա Քափիթոլի եւ Քօլիզէի մէջտեղը

ԱՊՈՒԽՏԱԳՈՐԾ - ԱՊՈՒԽՏԱՎԱՃԱՌ

ՀԱՅԿ ՄԱՐԱՇԼԵԱՆ

16 Rue des Hortensias, St. Just, MARSEILLE, R.C.M. 77.162

Բնիկ Կեսարացի եւ 30 տարուան փորձառու ապուխտագործ: Կը պատրաստէ ընտիր ապուխտ եւ երշիկ, Կեսարիոյ պղպեղով եւ Համեմներով: Առաքում ամէն երկիրներու համար՝ փոքրաքանակ եւ մեծաքանակ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ— ԲԵՐԱՆՆԻՆ ԱՅՐԱԾ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌՆԵՐՈՒՆ

ԱՊՈՒԽՏԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆ

Գիտցողը գիտէ, չգիտցողը ի՞նչ գիտէ: ինչո՞ւ կը դիմէք միջնորդներուն: Ուղղակի դիմէ ապուխտ պատրաստող ծանօթ ԽԱՆԶԱՏԵԱՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆԸ:

Khanzadian Avedis, Chemin de Party, Route de Château Gombert, MARSEILLE.

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96-61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ: Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6: Քիթ, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 2—3: ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19:

ԱՉՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՏՕՔԹ. Յ. ՏԷՐ-ԴԱՒԹԵԱՆ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ եւ ՇԱԲԱԹ ՕՐԵՐԸ 3.30—5.30

29 Place des Fêtes (Paris XIX) Métro, Place des Fêtes

Շավիլի մէջ ամէն օր 10-12, տղայոց, ներքին, աչքի հիւանդութ.

27 Ave. Bellevue, Chaville (S. et O.) Թէլ. Շավիլ 37

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԻԱԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉ EXCLUSIVE

ՀԱՅԵՐԷՆ, ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ, ՅՈՒՆԱՐԷՆ ՓԼԱՔՆԵՐՈՒ: ԳԻՆ 18 ՖՐ.

Պէլվիլի ծանօթ հայ նպարավաճառ

Յ. ԱՐԹԻՆԵԱՆ

28 Rue Lesage, PARIS (20e)

Métro Belleville Tél. Ménil.

Ձոխ մթերք թէ նախկին եւ թէ ամենավերջին եղանակներու՝ երգեր եւ նուագուած նշանաւոր երգիչներէ, կազէլ, շարգը, խմբերգ, եւայլն: Հայերէն հոգեւոր, աշխարհիկ եւ գեղջուկ երգեր՝ թէ մենակ եւ թէ խմբերգ: Տպուած ցուցակը ձրի է:

Ինչպէս նաեւ բորդաթիֆ լաւ կրամոֆոններ եւ արեւելեան նպարեղէններու լաւագոյնը ամենազեղ չեալ գիներով:

ԳՐԱՏՈՒՆ Ն. ՅԱԿՈԲԵԱՆ

191 Cours Lafayette, LYON

ՆՈՐ ՀԱՍԱԾ ԳԻՐՔԵՐ, ՋԱՏԿԻ ԱՌԹԻՒ ԲԱՑԱՌԻԿ ԶԵՂՉ

Մայրենի լեզու 2,5,6,7 ֆր., Թանգարան 7, 8, 9, 12, Գանձարան 7, 9, 20, Ծիածան 5, 6, 7, Լուսաբեր 5, 8, 10, Նոր Քերականութիւն հայերէն 6, 15, 17, Թուաբանութիւն 8, 14, 25, Քերական 1, 2, խօսակցութիւններ 20, 10, Աղօթագիրքեր 15, 20, 25, րէն նամականի 20, Թշուառներ (14 հատոր) 100, Աթէնքէն կիւրի 5, Ապազգայնացումը 2, Ազգային բարերար՝ Օտեան 4, րիզէթ 7, Բանտէ բանտ (5 հատոր) Ս. Բիւրատ 70, Գիւղաշխ 25, Դաւիթ Բէկ՝ Րաֆֆի 80, Դիակներու մէջէն 2, Երեք հրաշ նակիրները (4 հատոր) 50, Թափառական հրեայ (4 հատոր) 10 ժպտարան 10, ժողովածու երկերի՝ Շիրվանզադէ 50, Ինն վեց (կազմուած) Ս. Բիւրատ 100, Հայ տարագրի երգարան 12 կրնա՞նք հաշտուիլ Թուրքին հետ եւ Միաց. անկախ Թուրք 16, կաթուշկը՝ 5, կիները հրապուրելու արուեստը 3, ռօշի Զատիկը 5, կնոջ հոգիներ Զ. Եսատուր 15, կէս կոյսեր Հօճա Նասրէտտինի զուարճալիքները 20, Հոգիս աքսորեալ մեծապատիւ մուրացկանները 7.50, Մանօն Լէսքօ 25, Յո 75, Նիւ Եորքի գաղտնիքները 70, Շրջիկ Մատօնան 20, 20, Սիմոնէ եւ Մառի 60, Վ.Էնէտիքթա 10, Թէօտորա 15, կու տարի Պոլսէն դուրս 30: Ինչպէս նաեւ ամէն տեսակ երգարաններ եւ վիպական, թատերական, դպրոցական գիրքեր

ԱՐԱՔՍ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉԱՏՈՒՆ

9 Rue Papillon, PARIS, Tél. Prov. 49—31

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction & Administration / Խմբագ. եւ վարչութիւն — 235 Faub. St. Martin PARIS (10e)

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 4 ԱՊՐԻԼ 1929

4 AVRIL 1929

Ե. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 922

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՔՍԱՆ ՏԱՐԻ ԱՌԱՋ

1909 Ապրիլ:

Քսան տարի է անցեր Կիլիկիոյ Մեծ Եղեռնէն ի վեր, որուն զոհ գացին 36,000 Հայեր:

Հարուածը անակնկալ էր, ցնցումն ալ եղաւ ուժգին:

Միեւնոյն Թուրքը, իր «երիտասարդ», «ազատամիտ» եւ «սահմանադրական» պիտակին տակ յղացաւ եւ գազանաբար գործադրեց այդ ոճիրն ալ:

Ժամանակակից սերունդի մտքին մէջ տակաւին շատ թարմ է 20 տարի առաջուան այդ դաւաճանական սպանդին յիշատակը:

Սրտագեղ խանդավառութեան ի՛նչ օրեր էին: Սահմանադրութիւն հռչակուած էր: Նոր արշալոյս մը կը ծագէր, կ'ըսէին:

Շաբաթներով գաղտնի պահելէ յետոյ, Համիտի կասկածոտ հետեւաբար եւ վախկոտ պաշտօնեաները վերջապէս համարձակած էին հրապարակել այս պատմական եղելութիւնը ներքին գաւառներուն մէջ եւս, ուր Իթթիհատը փութացուցած էր իր երիտասարդ սպաներն ու գործիչները:

Եւ ծայր տուած էր աննկարագրելի ոգեւորութիւն մը մեր հայրենակիցներուն մէջ: Ցոյցեր, թափօրներ, ջահադնացութիւններ, հրավառութիւններ իրարու կը յաջորդէին՝ Թուրքերու ատելավառ ակնարկներուն տակ:

Որքան դառն ու ճնշող եղած էր բռնակալութիւնը, նոյնքան, նոյն իսկ աստիճան մը աւելի բուռն էր սրտագեղ պոռթկումը: Մանաւանդ Կիլիկիոյ Հայերուն մեծամասնութեան համար Սահմանադրութիւնը կը թուէր իրականացումը դարերու երազին: Չէ՞ որ բանտերը բացուած, յեղափոխականները արձակուած էին, խօսքի, մամուլի ազատութիւն հռչակուած, եղբայրութիւն եւ հաւասարութիւն յայտարարուած էր:

Գինովութեան շրջանը չէր անցած դեռ: Ամէն կողմ, մանաւանդ Կիլիկիոյ Թրքախօս գաւառներուն մէջ ազգային գիտակցութիւնն ու հայրենասիրական զգացումները զարթումի նշաններ սկսած էին ցոյց տալ: Նոր սերունդ մը կը զարգանար, յեղափոխական շունչով եւ ազատական գաղափարներով: Ակումբներ կը բացուէին, երիտասարդական կազմակերպութիւններ կը հաստատուէին: Ա՛լ կը կարծուէր թէ Թրքահայութիւնը հասած է խաղաղութեան նաւահանգիստը, թէ այլեւս ձեռք բերուած է կեանքի, ինչքի եւ պատիւի ապահովութիւնը, որուն համար ո՛րքան արիւն թափուած էր:

Եւ դեռ խանդավառութիւնը կը շարունակուէր, երբ Թուրքը՝ դարերու խորէն եկող առհաւութեամբ մը պոռթկաց իր ոճրածին բնազդը՝ արիւնի մէջ խեղդելով կիլիկեան դաշտը:

Ազդանշանը տրուեցաւ Ատանայէն, Կ իլիկիոյ սրտին, Զատկի առաջին օրը՝ 1909 ապրիլ 1ին: Սկիզբի երկու օրերը Ատանայի երիտասարդութիւնը հերոսական դիմադրութիւն կատարեց: Ինքնապաշտպանութեան գործը կազմակերպուեցաւ բնազդաբար եւ երկուստեք կորուստները գրեթէ հաւասար էին:

Ճիշդ նոյն թուականին կը զուգադիպէր Պոլսոյ Մարտ 31ի յետաշրջական ծանօթ դէպքը եւ կեդրոնին հետ ամէն հաղորդակցութիւն կտրուած էր:

Ջարդի ալիքը տարածուեցաւ շուտով ամէն կողմ: Շատ չանցած Տարսոն, Միսիս, Համիտիյէ, Օսմանիէ, Պաղչէ, Խասնը, Լափաճը, Հասան պէյլի, Ինթիլլի, Քէլլեր, Տէօրթեօլ, Օճագլը, Խօջէրլի, Իսկէնտէրուն, Պէյլան, Գըրըգխան, Անտիոք, Ֆընտըճաք, Քիշիֆլի եւ տասնեակներով հայաբնակ գիւղեր արիւնի և կրակի մէջ խեղդուեցան: Տարիներու հարստութիւնը մէկ օրուան մէջ փճացաւ, շէն աւաններ հրոյ ճարակ եղան, տասնեակ հազարներով երիտասարդներ, կիներ ու երախաներ անխնայ ջարդուեցան տուներու մէջ, փողոցներու անկիւնը կամ բաց դաշտի մէջ, մանկամարդ կիներ եւ աղջիկներ բռնաբարուելով գազանային նրբութեամբ սպաննուեցան իրենց ամուսիններուն կամ ծնողքին աչքին առջեւ:

Մերսինի առջեւ խարսխած անգլիական, ֆրանսական, իտալական եւ ամերիկեան մարտանաւեր չարախինդ հրճուանքով կը դիտէին Տարսոնի բոցերը: Նաւազներ ցամաք կ'ելլէին՝ աւերակները լուսանկարելու համար:

Երբ առժամեայ խաղաղութիւն հաստատուեցաւ, Մահմուտ Շէվքէթ փաշայի բանակին զինուորները եկան Կիլիկիա:

Օրեր առաջ ժողովուրդին մէջ լուր տարածուած էր թէ այս զինուորները կուգան յանցաւորները պատժելու եւ կարգը պահպանելու համար: Սակայն, հազիւ Ատանայի կայարանը վար իջած էին, երբ սկսան մաուզէրներով յարձակիլ Հայերու տուներուն վրայ եւ ջարդարար խուժանին պակաս ձգածը լրացնել: Այս հարուածը աւելի բուռն եղաւ, որովհետեւ ինքնապաշտպանութիւնը կազմակերպող ափ մը երիտասարդները ինկած էին եւ ժողովուրդը անզէն մնացած էր:

Եւ դեռ աւելին: Մայիս 28ի առաւօտուն ինը ոճրագործ Թուրքերու կողքին, Ատանայի մէջ կախաղան կը բարձրացնէին վեց Հայեր (որոնց երեքը եղբայրներ), Գասապ Միսաք եւ ընկերները:

Քսան տարի է անցեր անկէ ի վեր:

Թուրքը այնուհետեւ աւելի սարսափելի ոճիրներ գործեց, մոռցնել տալով 1909ի մեծ եղեռնը:

Այսօր, Կիլիկիոյ մէջ նահատակուած մեր 36,000 հայրենակիցներու մահուան 20ամեակին առթիւ, խոնարհելով անոնց յիշատակին առջեւ, միանգամ ընդ միշտ հաստատ կը մնանք մեր համոզումին վրայ, թէ հակառակ բոլոր ջարդերուն եւ հակառակ բոլոր դաւերուն, հայ ժողովուրդը պիտի կրնայ ձեռք բերել անկախ եւ ազատ հայրենիք, որուն համար ա՛յնքան թանկագին զոհեր տուած եւ, գետերով արիւն թափած է: Հ. Ս.

ՄԱՄՈՒԼ

ԹՐՔԱԿԱՆ ԽԱՂԵՐ

Աթէնքի Նոր Օրը խօսելով Սուրիոյ արտագաղթին մասին, դիտել կուտայ (23 մարտ).

«— Թուրքերը երեք տարիէ ի վեր հետեւողականօրէնկը մշակեն հայահալած քաղաքականութիւն մը Սուրիոյ մէջ, որ քանի մը երեսներով կը ներկայանայ մեզի:

Առաջին անգամ՝ անոնք Հայերուն դէմ գրգռեցին Սուրիացիները եւ թերթերու մէջ բուռն յօդուածներ գրել տուին: Ստեղծեցին հակահայ տրամադրութիւն բնիկ տարրին մէջ, թունաւորելով անոր միտքը առասպելներով եւ սուտերով:

Յետոյ, համայնավար գործակալներու հետ ձեռք ձեռքի տուած, խառնակեցին սուրիահայ ներքին կեանքը, սրեցին կիրքերը, բոցավառեցին ատելութիւնները եւ սպաննել տուին Տխրունին՝ քաոսը կատարեալ ընելու համար: Դժբաղդաբար գտնուեցան հայանուն վատեր՝ որոնք վասն մամոնայի գործիք եղան օտարներու ձեռքին եւ ըրին իրենց կարելին սուրիահայ ներկայ տագնապը ստեղծելու համար:

Այս աշխատանքին զուգընթաց, Թուրքերը սուրիահայերու արտագաղթի հոսանքը կազմակերպեցին, օգտուելով անոնց շփոթութենէն եւ հոգեբանական վիճակէն: Արտագաղթի հոսանքը յանկարծական պոռթկումի տպաւորութիւն թողուց բոլորիս վրայ ու չկրցանք հասկնալ թէ ինչումն է բանը:

Գաղտնիքը կամաց կամաց պարզուեցաւ եւ այսօր բացարձակ ճշմարտութիւն է որ էնկիւրիի կառավարութիւնը բացառիկ միջոցներ ձեռք առած է Սուրիան պարպելու համար Հայերէ:

Մեծով պզտիկով անուշ քունի մէջ ենք, հակառակ մեր գլխէն անցած բազմահազար փորձութիւններուն: Գիտենք որ այս տեսակ խնդիրներով կրնայ զբաղիլ կառավարութիւն մը, ինչ որ չունինք: Բայց մեր կրցածն ալ չենք ըներ. ինչո՞ւ համար Բարեգործականը չունենայ մասնաւոր գրասենեակ մը, որ հետամուտ ըլլայ մեր թշնամիներու քայլերուն եւ մօտիկ յարաբերութիւն պահէ հայ քաղաքական կուսակցութեանց հետ: Ինչո՞ւ համար Բարեգործականը Սուրիոյ մէջ քննութիւն չբացաւ արտագաղթին պատճառները երեւան հանելու:

Մեծ ծախսի մը կարօտ չէր այս գործը. բայց չըրինք, որովհետեւ ազգովին՝ մեր ճակատագիրը յանձներ ենք չորս հովերուն եւ կը սպասենք որ դէպքերը յանգին իրենց տրամանական վախճանին:»

ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ ԱՐՇԱՒՆԵՐ

Ֆրանսացի օդանաւորդ մը, որուն անունը գաղտնի կը պահուի, յառաջիկայ մայիսին պիտի փորձէ Ատլանտեանի Թռիչքը՝ Նիւ Եորքէն Փարիզ: Այս նպատակով Հավրի ճամբով Նիւ Եորք պիտի ղրկէ ֆրանսական օդանաւ մը:

Անգլիացի երկու օդանաւորդներ՝ հազարապետ Ճոնս Ուիլերմս եւ հարիւրապետ Ճէնքինս *Էնտիւրէնս* օդանաւով պիտի փորձեն կոտրել տեւողութեան մրցանիշը, որ կը պատկանի իտալացիներ Ֆէրրարինի եւ Տէլ Փրէթէի՝ Հռոմ - Նաթալ:

Փարիզ-Սայկոն Թռիչքը փորձող Ֆրանսացի օդանաւորդներ Պայեի եւ Րէժինանսի Ալլահապատէն երէկ առտու ժամը 6.30ին ճամբայ ելան դէպի Կալկաթա: Յոյս կայ որ շաբաթ օր Սայկոն հասնին:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԿԱՐՄԻՐՆԵՐՈՒ ՆՈՐ ԴԱՒԵՐԸ ՁԱԽՈՂԱԾ
11 ՀՈԳԻԻ ԲԱՆՏԷՆ ԱՐՁԱԿՈՒՄԸ

Պէյրութէն կը գրեն մեզի 23 մարտ թուականով.—

Տխրունիի սպանութեան հետեւանքով ձերբակալուածներէն հինգին ազատ արձակուելուն վրայ, մարտ 19ի գիշերը Տխրունիին եղբայրը եւ քանի մը կարմիր թափթփուքներ ժողով կը գումարեն Մ. Վեհունիի տան մէջ, եւ կ'որոշեն որ Տխրունիին եղբայրը ներկայանայ Աղազարեանի դատը պաշտպանող փաստաբան Պ. Ատային եւ կանխավճար մը տալով եղբօրը դատը յանձնէ անոր, խնդրելով միեւնոյն ատեն որ կարելի եղածին չափ շուտ սկսի գործի որ չըլլայ թէ ուրիշ բանտարկուածներ ալ ազատ ձգուին երաշխաւորութեամբ: Իսկ եթէ Աղազարեանի դատավարութենէն պարտք մնացած գումարներուն խօսքը ընէ, պէտք է ըսէ որ ինք չի խառնուիր ատոր:

Մարտ 21ի առտուն, Ս. Տխրունիի եղբայրը հիւղաւան երթալով, Տօնիկեանի նախապէս բռնի ծախուած նկարներուն մէկ մասը կը գանձէ եւ իրիկունը կը ներկայանայ փաստաբանին. երկար - բարակ սակարկութիւններէ յետոյ, վերջապէս մեծ գումարներ կը խոստանայ՝ եթէ յաջողի կրկին բանտարկել տալ ազատ արձակուածները՝ մինչեւ դատավարութեան օրը:

Հակառակ այս բոլոր սադրանքներուն, երէկ ժամը ճիշդ 7ին, մեր ընկերներէն 11 հատն ալ ազատ ձգուեցան երաշխաւորութեամբ: Ասոնք են՝ Տոքթ. Բենիամին Գուլազեան, Ղազար Զարգ, Աշոտ Գասարճեան, Միհրան Թուրիկեան, Արամ Սահակեան, Հայկ - Արամ Պալեան («Ազդակ»ի խմբագիր), Յարութիւն Ալթունեան, Սիմոն Յակոբեան, Խնուսցի Գարեգին Մկրտիչեան, Անդրանիկ Պալեան եւ Կիւլվարդեան:

Մնացած չէզոք թէ դաշնակցական բանտարկուածներու գործողութիւններն ալ մինչեւ երեքշաբթի կը լրանան եւ չորեքշաբթի անոնք ալ կ'արձակուին:

ՄՈՒՍՈԼԻՆԻ-ՉԷՆՊՐԼԷՅՆ ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Անգլիոյ արտաքին նախարար սըր Օսթըն Չէմպըրլէյն իր կնոջ եւ Ճոզէֆ զաւկին ընկերակցութեամբ Իտալիա գացած էր Զատիկը անցընելու համար Ֆիրէնցէի մօտ՝ Ճինոզայի դղեակին մէջ:

Մուսոլինի օգտուելով անգլիացի պետական մարդուն Իտալիա ներկայութենէն, ուզեց անոր հետ տեսակցիլ երկու երկիրները հետաքրքրող բոլոր կարեւոր խնդիրներու մասին: Այս առթիւ Մուսոլինի երեքշաբթի առաւօտ Հռոմէն Ֆիրէնցէ գնաց: Իրեն կ'ընկերանային արտաքին փոխ - Նախարար Կրանտի եւ մասնաւոր գրասենեակի տնօրէնը: Տեսակցութիւնը մէկ ժամ տեւեց եւ անցաւ շատ սիրալիր:

Հրատարակուեցաւ զեկոյց մը, որուն մէջ կ'ըսուի թէ պետական երկու մարդիկը կատարելապէս համաձայն գտնուած են բոլոր խնդիրներու մասին:

Կէսօրին Մուսոլինի Մոնթալպոնի դղեակին մէջ մտերմական հացկերոյթ մը տուաւ Չէմպըրլէյնի եւ ընտանիքին: Հացկերոյթին ներկայ էին նաեւ Կրանտի, Ֆիրէնցէի կառավարիչը եւ ուրիշ հիւրեր: Բաժակաճառեր չփոխանակուեցան:

Քաղաքական շրջանակներու մէջ մասնաւոր կարեւորութիւն կը տրուի այս տեսակցութեան, որ թոյլ տուաւ երկու Նախարարներուն հաստատել իրենց տեսակէտներու նոյնութիւնը միջազգային կացութեան վրայ, ինչպէս նաեւ այն բարեկամութիւնը որ կը յատկանշէ երկու ազգերու յարաբերութիւնները:

Չէմպըրլէյն կէսօրէն յետոյ այցելեց Սինեօրիայի պալատը:

Հակառակ մտերմական ձեւին, այս հանդիպումը պաշտօնական գոյն ունի, քանի որ տեսակցութենէն յետոյ զեկոյց հրատարակուեցաւ: Երկու Նախարարները վերջին անգամ տեսնուած էին Լիվոռնոյի մէջ 1926 սեպտեմբեր 30ին:

Թուրքիոյ արտաքին քաղաքականութիւնը

Էնկիւրիէն կը հեռագրեն.— Ազգային Մեծ ժողովը ընդունեց այն օրէնքը, որով Թուրքիա կը յարի Մոսկուայի դաշինքին: Յետոյ առաջին ընթերցումով վաւերացուց Հունգարիոյ հետ կնքուած չէզոքութեան և իրաւարարութեան դաշնագիրը:

Պատասխանելով Ատանա—Մերսին երկաթուղիի գիծին կառավարութեան կողմէ գնուելուն վրայ, արտաքին գործավար Թէվֆիք Րիւշտի պէյ յայտարարեց.

— Ոչ միայն չեմ պատրաստուած պատասխանելու, այլ կը խնդրեմ որ լռութիւն պահէք այս խնդրին շուրջ, որովհետեւ այդ մասին կարեւոր բանակցութեանց մէջ ենք Ֆրանսայի հետ:

Խորհրդարանը քուէարկեց օրինագիծ մը, որով կառավարութեան իրաւասութիւն կը տրուի մինչեւ 1930 յունիս առժամեայ առեւտրական դաշնագիրներ կնքել այն կառավարութեանց հետ, որոնք դեռ վերջնական դաշնագիր չեն կնքած:

ԹԷՎՖԻՔ ՐԻՒՇՏԻ ՄՈՒՍՈԼԻՆԻԻ ՊԻՏԻ ԱՅՑԵԼԷ

Թայմզի Պոլսոյ Թղթակիցը կը հեռագրէ.—

Արտաքին գործավար Թէվֆիք Րիւշտի պէյ պիտի մասնակցի Ժընեւի Զինաթափութեան նախապատրաստական յանձնաժողովին, որ պիտի գումարուի ներկայ ամսուան կէսին: Թուրք պատուիրակութեան անդամներն են՝ գնդապետ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՏՈՄՍԵՐ

ԲԱՐԵԿԱՄԻՍ ԽՐԱՏՆԵՐ

Ա.

Կինդ կը գրէ որ լքեր ես զինքը երեք զաւակներով եւ առեր ու նստեր ես ուրիշ մը, ան ալ երեք զաւակներով:

Ես ու կինդ զիրար չենք ճանչնար. բայց այդ չարգիլեր զինքը որ ինծմէ խնդրէ միջամտել, որպէսզի փորձեմ քեզի խելքի բերել:

Այս անակնկալ միջամտութիւնը ուրեմն թող քեզ չզարմացնէ: Ինչալէ յետոյ հիմնական սխալին՝ ամուսնութեան մէջ, պէտք է հանդուրժես անոր յուռի հետեւանքներուն եւ նախ՝ գիտնաս թէ կինը իր ամուսնին քով՝ միջնորդն է ամբողջ աշխարհի: Բայց առ հասարակ կը նախընտրէ միջնորդել այրերուն անոնց բարեկամութիւնը հրաւիրելու համար իր էրկան վրայ:

Ու կնոջ մը հրաւէրը, նոյնիսկ եթէ քեզ ստիպէ իր աղտոտները լուալ՝ չի մերժուիր: Այսպէս կը պարտադրէ քաղաքավարութիւնը, որմէ կը բխի 20րդ դարու բարոյականը:

Այս է պատճառը որ կը փութամ գոհացում տալ կնոջդ, որ կը կարծէ թէ խելքդ կորսնցուցեր ես:

Բայց, բարեկամ, մարդ իր ունեցածը կը կորսնցնէ: Ի՞նչպէս ուրեմն գտնեմ ու քեզի վերադարձնեմ բան մը որ բնաւ չես ունեցած ամբողջ կեանքիդ մէջ: Որովհետեւ, ամէն փաստ կայ ասոր հաւատալու:

Նախ, այն որ կարգուեր ես: Ուրեմն, այրերու դարաւոր դժբախտութիւնը քեզի խրատ չէ եղեր: Եթէ խելք ունենայիր, անձամբ փորձելու չպիտի ելլէիր ինչ որ հազարաւոր տարիներու մեռելները (երբ անշուշտ դեռ ողջ էին) փորձեր են քեզի համար:

Յետոյ, օր մըն ալ կը լքես կինդ, շունչ չառած՝ նետուելու համար ուրիշի մը թեւերուն մէջ:

Եթէ պիտի ձգէիր, ինչո՞ւ առիր: Եւ եթէ պիտի առնէիր, ինչո՞ւ ձգեցիր: Բերանփո՞խ փորձեցիր:

Անխե՛լք, անխե՛լք, երիցս անխելք:

Ուրեմն դեռ չէի՞ր գիտեր թէ կիները իբրեւ պտուղները գիտութեան նոյն հիւանդ ծառին, նոյն համն ու հոտն ունին ամէն տեղ: Այո՛ անոնք տեսքի տարբերութիւններ ունին, որով կը խաբեն Ադամայ թոռնորդիները: Բայց ասոնք ալ այնքա՛ն անկուշտ են, որ չեն գիտեր քիչով գոհանալ:

Հաճն ալ կ'ուզեն նայիլ ու կը խածնեն եւ այն ատեն միայն կը հասկնան թէ սխալեր են, թէ տեսքը չունի առանձին համ ու կիները ո՛ր աստղին տակ ալ ծնած ու մեծցած ըլլան, ի՛նչ տեսք, գոյն, հոտ, լայնք ու երկայնք ալ ունենան, խակ պտուղի նոյն համը կուտան ու միշտ բերան կը կապեն:

Բայց, որպէսզի համոզուիս, քեզի պատմեմ Թագուհիին առակը:

ԽԱՐՏՈՅ

ՏՐՈՑԿԻ ԾԱՆՐ ՀԻՒԱՆԴ

Պոլիս 3 ապրիլ.— Թերթերը կը գրեն թէ Տրոցկիի առողջական վիճակը լրջօրէն ծանրացած է: Ֆրանսացի բժիշկ մը կը խնամէ զինքը: Յայտնի է թէ Թուրքիոյ կլիման չի նպաստեր Տրոցկիի: Քարտուղար մը կ'օգնէ իրեն՝ իր յիշատակները գրելու համար: Գերմանիա մտնելու արտօնագիր չհասաւ դեռ: Կը կարծուի թէ այլեւս վերջնապէս որոշած է Թուրքիա մնալ: Նոր բնակարանը Բերայի կեդրոնէն երկու մղոն հեռու կը գտնուի:

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ Պօրիս թագաւորը կը շարունակէ իր ճամբորդութիւնը Եւրոպայի մէջ: Կ'ըսուի թէ հրաժարած է իշխանուհի Ճովաննայի ձեռքը խնդրելէ:

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՊՈՒՔՐԷՇԷՆ

ՔԻՇՆԷՎԻ ԿԱԼՈՒԱԾՆԵՐՈՒ ԴԱՏԸ

ՇԱՀՈՒԱԾ ՌՈՒՄԱՆԱՀԱՅ ԹԵՄԻՆ ԿՈՂՄԷ

Պուքրէշ, 27 մարտ

Այսօր ռումանահայ թեմական իշխանութիւնը արտասովոր յաջողութեամբ պսակեց երկար ատենէ ի վեր իր թափած ջանքերը։ Ռումէն կառավարութիւնը հայ թեմական իշխանութեան յանձնեց մատակարարութիւնը Քիշնէվի գրաւուած թեմապատկան կալուածներուն, որոնք ծանօթ են Օկրատա Արմէնէասքա անունով։

Թէեւ նախորդ թղթակցութիւններէս քիչ մը ծանօթ են ընթերցողները այս դատին զանազան փուլերուն՝ սակայն կ'ուզեմ մանրամասն պատմել իրադարձութիւնները՝ արտասահմանը իրազեկ պահելու համար հարցի մը, որուն բարւոք լուծումէն կախուած է, կարելի է ըսել, այս գաղութին ապագան։

Ի՞նչ է «Օկրատա»ն.— «Օկրատա Արմէնէասքա»ն գրեթէ ամբողջ թաղամաս մըն է Քիշնէվի մէջ՝ քաղաքին ամէնէն բանուկ մէկ կէտին վրայ եւ 10 դեսիատին տարածութիւն ունի։ Կը նայի Ալեքսանդր Չէլ Պուն, Արմէնէասքա, Բիէվ եւ Պէնտէր փողոցներուն վրայ։ Պատերազմէն քիչ առաջ հինգերորդ պողոտայ մը բացուեցաւ իր մէջէն, որ Պուլկարսքայա կը կոչուի։

Այս անհագին կալուածը Հայոց նուիրուեցաւ 1813ին Ռուսիոյ Ալեքսանդր Ա. կայսեր կողմէ՝ երբ հիմը կը դրուէր Քիշնէվ քաղաքին։ Նիկոլա Ա. կայսրն ալ 1827ին հաստատեց այս նուիրատուութիւնը, Գրիգոր Արք. Զաքարեանի անուան իբր Պեսարաբիոյ Հայոց առաջնորդի, անոր պէտքերուն համար։ Այդ առթիւ պատրաստուած կանոնադրութեան համաձայն, Օկրատային հասոյթները պիտի յատկացուէին առաջնորդի պէտքերուն, թեմական ատեանի պահպանութեան, ծառայողներու ռոճիկին, եւայլն։

Ի՞նչպէս կառավարուած է Օկրատան.— Օկրատան ամբողջ 54 տարի կառավարուած է իրարու յաջորդող առաջնորդներու ձեռքով եւ անոնց հսկողութեամբ։ Գրիգոր Արք. Զաքարեանէ յետոյ, իր յաջորդները Ներսէս Աշտարակեցի, Եղիազար, Յովհաննէս Աբամելիքեան մատակարարեցին Օկրատան հետզհետէ շէնցնելով զայն։ Սակայն Գէորգ կաթողիկոս 1867ին երբ Քիշնէվ կ'այցելէ՝ գաղափարը կը յղանայ անոր եկամուտները Էջմիածնին յատկացնելու, մեծ մասամբ նորահաստատ ճեմարանին եւ մասամբ ալ միաբանութեան ծախքերը հոգալու համար։ Այսպէս կը շարունակուի մինչեւ 1902, երբ, Խրիմեան կաթողիկոսին օրով, կ'որոշուի ամբողջութեամբ ճեմարանին յատկացնել Օկրատայի հասոյթները։ Ճեմարանի ծախքերուն 40 առ հարիւրը կը հոգացուէր այդ հասոյթներով։

Վերջին կապալառուն.— 1902ին ամբողջ Օկրատան կապալով կը վարձէ Կրոսման անուն Հրեայ մը, պայմանագրութիւն կնքելով առաջնորդ Ներսէս եպիսկ. Խուտավէրտեանի հետ՝ որ կը ներկայացնէր Էջմիածինը։ Կապալառուն Հայոց կալուածները կը վարձէ 30 տարուան համար։ Եւ որովհետեւ ռուսական օրէնքները թոյլ չէին տար այդքան պայմանաժամով վարձակալութիւն, 1902ին պայմանագրութիւն մը կը կնքուի 1902-1914՝ տասներկու տարուան համար, եւ միեւնոյն ատեն երկրորդ պայմանագրութիւն մը 1914-1926 դարձեալ 12 տարուան համար։ 1914ին կը կնքուի երրորդ պայմանագրութիւն մը՝ 1926-1932 վեց տարուան պայմանաժամով։ Որով Կրոսմանի կապալառութեան շրջանը դեռ երեք տարի պիտի տեւէր, եթէ դէպքերը այլապէս չտնօրինէին։

Վարձակալութեան պայմանները.— Կրոսման ամբողջ Օկրատային համար Էջմիածնին կը վճարէր 24,000 րուբլի տարեկան, եւ պատերազմէն յետոյ ալ մինչեւ այսօր՝ 62,400 լէյ տարեկան։ Իսկ ինք ենթավարձակալներէն կը ստանար տարեկան մօտ 3-3 1/2 միլիոն լէյ։ Յիշեմ այս առթիւ որ Օկրատան կը բաղկանայ մօտ 200 կալուածներէ, որոնց մէջ կան բնակարաններ, վաճառատուններ, պանդոկներ, ճաշարաններ, սինէմաներ, եւայլն։

Ի՞նչպէս գրաւուեցան կալուածները.— Երբ բոլշեւիկեան յեղափոխութիւնը պայթեցաւ և Ռուսիոյ ծայրագաւառները տեղական ինքնավարութիւն հռչակեցին, ինքնավար շրջանի վերածուեցաւ նաեւ Պեսարաբիան՝ ունենալով իր առանձին խորհրդարանը, որ կը կոչուէր Աֆըթուլ Ցըրի (Երկրին Խորհուրդը)։ Այս խորհրդարանը 1918 նոյեմբերին քուէարկեց օրէնք մը, որուն համաձայն գրաւուած կը հռչակուէին ի միջի այլոց արտասահմանեան վանքերու պատկանող եւ երկրին մէջ գտնուող բոլոր կալուածները։ Այս օրէնքը կը կոչուէր Ակրարնըյ Զաքօն (ռումաներէն՝ Լէճէ Ակրարը)։

Երբ այս պեսարաբեան խորհրդարանը իր միացումը հռչակեց ռումէն պետութեան հետ, միացման պայմաններէն մէկն ալ այն էր որ Ռումէն Խորհրդարանը պէտք է վաւերացնէր յիշեալ օրէնքն ալ։ Այնպէս որ ռումէն խորհրդարանը իւրացուց օրէնքը, եւ հռչակեց անոր կիրարկութիւնը՝ երկրագործական նախարարութեան յանձնելով անոր գործադրութիւնը։ Գրաւումները տեղի պիտի ունենային Քասա Նոսթրը կոչուած դատական ատեանի մը ձեռքով, որուն որոշումները պիտի ըլլային վերջնական։

Մինչ այս մինչ այն, թեմապատկան կալուածներու կապալառուն Կրոսման վէճ ունեցաւ Պեսարաբիոյ Հայոց ազգային խորհուրդին հետ։ Այս մարմինը առաջնորդի չգոյութեան, Պեսարաբիոյ հայութենէն ընտրուած եւ արքայական հրովարտակով վաւերացուած էր, իբրեւ մատակարար Հայոց կալուածներուն, մինչեւ առաջնորդի մը գալը։ Այս մարմնոյն եւ Կրոսմանի միջեւ վէճերը վտանգեցին Հայոց կալուածները։ Տեղը չէ պատասխանատուութիւնները քննել։ Ըսենք միայն որ Կրոսման փաստեց ուր որ պէտք էր թէ՝ Օկրատան ո՛չ թէ պեսարաբահայ թեմին կը պատկանի, այլ արտասահման գտնուող հայ վանքի մը, Էջմիածնին։

Քասա Նոսթրըն 1922 օգոստոսին գրաւեց Օկրատան՝ հազիւ քանի մը շաբաթ տեւող դատավարութենէ մը յետոյ։ Օկրատային՝ մէկ քառորդ մասը միայն— որ ամէնէն նուազ շահաբեր մասն է եւ ուր կը գտնուին Առաջնորդարանը, Կոնսիստորիան եւ յարակից շինութիւնները — թողուեցաւ թեմ. առաջնորդին։ Օկրատային մնացեալ մասերը գրաւուեցան յարքունիս, եւ Կրոսման կրցաւ դարձեալ վարձակալ մնալ տարեկան 62,400 լէյ միայն վճարելով ըստ առաջնոյն, իսկ ինք շարունակելով երեք միլիոն լէյ ստանալ ենթավարձակալներէն։

Ամէնէն տարօրինակը այն էր որ Քասա-Նոսթրըն այդ գրաւումը ըրաւ առանց փոխարէն հատուցում ընելու, մինչ Սահմանադրութիւնն իսկ կ'արգիլէ ուեւէ գրաւում՝ առանց վճարելու փոխարժէքը։

Թեմական իշխանութիւնը անշուշտ բողոքեց այս բռնագրաւման դէմ։ Քասա Նոսթրը մերժեց ներկայացուած բողոքը, իր վճիռները անվերաքննելի հռչակելով։

Կը մնար բողոքել վճռաբեկ ատեանին, ինչ որ տեղի ունեցաւ։ Այդ բողոքը դեռ կը գտնուի վճռաբեկ ատեանի սեղանին վրայ։

Պէտք է ըսել որ այս դատը թեմական իշխանութեան մտատանջութեան առարկան եղաւ ամբողջ 7 տարի։ Մէկ կողմէ կալուածներու գրաւումը թեմը կը զրկէր կազմակերպուելու եւ բարգաւաճելու հնարաւորութենէն, միւս կողմէ թեմական առաջնորդն ու գործադիր մարմինը զրկուած էին նիւթական միջոցներէ դատին հետապնդութեանը համար։

Խաղաղ չմնաց նաեւ կապալառու Կրոսմանը։ Օրին մէկը երկրագործական նախարարութիւնը ջնջեց անոր պայմանագրութիւնը։ Կրոսման վարձեց երկրին մեծագոյն փաստաբանը՝ Իսթրաթէ Միքէսքուն, որ շահեցաւ դատը յաջողելով Կրոսմանի վրայ պահել վարձակալութեան իրաւունքը։ Այս կերպով ջնջուեցաւ նաեւ Քասա-Նոսթրըի յաւակնութիւնը թէ անվերաքննելի են իր որոշումները։

Կրոսման դարձեալ փորձանքը մտաւ։ Այս անգամ ալ վէճ ունեցաւ իր փաստաբանին հետ պատուագինին շուրջ։ Ու փաստաբանը, դատարանով, երեք միլիոն շահեցաւ։

Այդ պահուն էր որ միջամտեց թեմական իշխանութիւնը՝ արգելքի տակ առնելով Կրոսմանի վարձքերը, եւ դատ բանալով անոր դէմ, եւ անուղղակի նաեւ ընդդէմ կառավարութեան։

«Յառաջ»ի ընթերցողները ծանօթ են դատին փուլերուն։ Կը մնայ գիտնալ թէ ինչպէս ձեռք ձգուեցաւ կալուածներու մատակարարութեան իրաւունքը։

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԵՐԸ

ԽԱՂԱՄՈԼ ՄԸ ԵՒ ՁՄԵՌՆԱՅԻՆ ՅՈՒՇԵՐ՝ ԱՄԱՌՆԱՅԻՆ ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՎՐԱՅ

(Un Joueur եւ Notes d'hiver dur des impressions d'été, ամբողջական թարգմանութեամբ եւ ծանօթութիւններով, հրատ. Bossard), գրեց՝ ԴՈՍՏՈՅԵՒՍԿԻ։

Երկար ժամանակ, ֆրանսական գրականութիւնը անհաղորդ մնացած է ռուսական գրական արտադրութիւններուն։ Մասնաւորաբար քանի մը առանձնաշնորհեալներ միայն ծանօթ են եղած — որոնց կարգին եւ առաջինը՝ Լեւ Տոլստոյ, եւ շատ անգամ, անոնք ալ իրենց գործերէն աւելի՝ իրենց արտադրութիւններով ուշադրութիւն գրաւած են։

Այդ անտեսումը իր կարգ մը բարդ պատճառներն ունեցած է. ամէնէն կարեւորը Ֆրանսացիներուն ռուսերէն չգիտնալն է։ Այդ էր որ անտարբերութեան, ու թերեւս արհամարհանքի պատնէշ մը կանգնած էր ռուս գրականութեան դէմ։ Հետաքրքիր և բանիմաց ճամբորդներեթէ փորձեր էին պատնէշին վրայ ծակեր բանալ եւ եւ լոյսին բերել ռուսական գեղեցկութիւնները, սակայն չէին կրցած վերջնական յաջողութիւն մը ձեռք ձգել։

Արդէն այդ անտարբերութիւնը միայն ռուսականին հանդէպ չէր, Ֆրանսայի կողքին ապրող մեծ երկիրներու գրականութիւններն իսկ նոյն վիճակին ենթարկուած էին։

Պատերազմն եկաւ միանգամ ընդմիշտ վերիվայր շրջելու հին բարքերը։ Շրջուեր էին սահմանները։ Հրապարակ եկեր՝ նոր դէմքեր, նոր երկիրներ, նոր ճիչեր։

Ուրիշ պատճառ մը եւս։

Պատերազմի ատեն, խրամատի զինուորը անդադար կը կարդար ամէն կարգի գիրք, միօրինակ ժամերու տաղտուկը վանելու համար, իսկ ետեւ մնացող ժողովուրդն ալ կը կարդար անձկութեան պահերը մոռնալու համար։ Սովորութիւն կազմուած էր։ Ամէն ոք կը կարդար։ Խաղաղութեան դաշինքէն վերջն ալ ամէն մարդ կը շարունակէր կարդալ։ Պէտք էր գոհացում տալ ամէնուն, մեծէն պզտիկին, միջակէն ամենաբարձրագունին։

Ահա՛ թէ ինչպէ՞ս դուռները լայն բացուեցան օտար բոլո՛ր գրականութիւններուն առջեւ։ Երբ «բոլո՛ր գրականութիւններուն» կ'ըսեմ, չափազանցութիւն չկայ։ Իսկ եթէ Հայերս չօգտուեցանք առիթէն, չմեղադրենք ուրիշները, յանցաւորը մենք ենք։

Bossard հրատարակչական տունը ձեռնարկած է՝ Հանրի Մոնգոյի տնօրինութեամբ՝ հրատարակել ամբողջական բնագիրներու հաւաքածոներ ռուսական գրականութենէն, ընկերացնելով անոնց բացատրութիւններ, ճշդումներ, լուսաբանութիւններ։

Այդ շարքէն լոյս տեսած են արդէն Դոստոյեւսկիի կարգ մը գործերը։ Իսկ ներկայ հատորին երկու նիւթերը իրար կցուած են յատկապէս, որովհետեւ անոնք նոյն ծագումն ունին եւ կը լուսաբանեն ընթերցողը, որ անհրաժեշտ պէտքն ունի անոնց, այդ երկերը գրուած ըլլալով իր շրջանէն շատ առաջ, եւ մասնաւոր պայմաններու տակ։

«Ծնունդը այդ երկու երկերուն», կ'ըսէ թարգմանիչը, «կը բարձրանայ 1862 թուականները», երբ անոնց հեղինակը իր քառասունին հասեր էր, «դժբախտ՝ ընտանեկան յարկին տակ, տակաւին բնաւ չճանչնալով սիրավառ կեանքը, պատրաստ որս մըն էր՝ բոլորովին նշանակուած՝ հարաւի դեւին»։

Կը սիրահարուի Պոլին Սուսլով անուն կարծեցեալ ուսանողուհիի մը, որ իրեն կ'առաջարկէ փախուստ տալ օտար երկիր մը։ Սակայն Դոստոյեւսկի ազատ չըլլալով՝ ժամադրութիւն կ'առնէ Փարիզի համար, իր մանկութեան բովանդակ երազն եղող քաղաքին։ Բայց «յանկարծ, երբ պատրաստ էր երթալ միանալու, աղջիկը իմաց կուտայ թէ՝ այդ քաղաքին մէջ գտեր էր քոյր-հոգի մը, Ֆրանսացի մը։ Կը շտապէ։ Շատ ուշ։ Պոլին կատարեալ սիրային կենակցութեան մէջ էր իր նոր յաղթանակին հետ։ Այս պայմաններուն տակ՝ Փարիզի մէջ բնակումը հաճոյական ոչինչ ունի Դոստոյեւսկիի համար, և կը հասկցուի թէ՝ աւելի դառն յուշեր միայն տարեր էր անկից,

«Այս Արեւմուտքի առաջին ճամբորդութեան ընթացքին է որ Դոստոյեւսկի վարակուեր էր խաղամոլութեամբ, այդ տխուր, այդ յիմար խանդով որ կը կքէ իր լուծին տակ ո՜րքան Ռուսեր եւ որ տասը տարուան ընթացքին պիտի քշէր կործանումի, ստիճանագրկումի յորձանքի մը մէջ։

«1863ին, Պոլին՝ լքուած իր նոր սիրահարէն՝ կը հայցէր Դոստոյեւսկիէն գալ գտնել զինքը։ Կրկին կը վազէ, զայն կը տանի Գերմանիա եւ Իտալիա, ու կը վերադառնայ անոր հետ Ռուսիա։ Երկու կամ երեք տարուան ընթացքին, կը ճաշակէ՝ անոր ընկերակցութեան հետ՝ սքանչելիօրէն դառն բաժակը սէր ատելութեան, այն սէրը զոր իրմէ աւելի ոչ ոք գիտցած է նկարագրել։ Աղջիկը վերջապէս թողուց զինքը, եւ այս անգամ՝ ընդ միշտ։ Սակայն անոր պատկերը անդադար պիտի յաճախէ զինքը, եւ Պոլին, Ագլայէ, Լիզ, Կ. Իվանովնա անուններուն տակ միշտ զայն է որ պիտի նկարագրէ։

«Այդ ատենէն ի վեր է որ կը խորհի վիպել իր արկածը։»

Ու բազմաթիւ տարիներ Դոստոյեւսկի կ'որոճայ իր յուշերը։ 1866ի վերջերն է որ գրավաճառի մը հետ կնքած պայմանագրութենէ մը հարկադրուած՝ ամսուան մը ընթացքին կ'աւարտէ Խաղամոլ մըն, որ անշուշտ պիտի կրէր այդ արտօրանքին նշանները, եւ «ուր տատանումները բազմաթիւ են», ինչպէս կը գրէ թարգմանիչը, յարելով.—

«Այսուհանդերձ, ան մեզ կուտայ բանալին իր վերջին երկերու հերոսուհիներուն, հերոսուհիներ ընդօրինակուած Պոլինի վրայէն, բացառիկ էակ մը, որ ո՛չ մէկ կերպով կրնայ ներկայանալ իբր ռուս կնոջ տիպար։ Եւ յետոյ ան այնպիսի երկերէն մին է որոնք մեզ թոյլ կուտան իջնել ամէնէն խորերը Դոստոյեւսկիի գաղտնի «ես»ին, որուն բոլոր ծալքերը մեզ կը յայտնէ, ինչպէս նաեւ բոլոր արատները, բոլոր յանկարծական յուզումները»։

Դոստոյեւսկիի Խաղամոլ մը վէպը, հակառակ իր շարադրական թերութիւններուն, խիստ հաճոյալի է եւ գրաւիչ։ Ընթերցումի պահուն վայրկեաններ կան, որ մարդ զգայութիւնը կ'ունենայ զանոնք ապրելու։ Հոն դէմքեր կան, ո՜րքան կենդանի, ո՜րքան գունագեղ, ո՜րքան ճարտարօրէն գծուած, կերտուած, որ գիրքի էջերէն դուրս կ'ելլեն քեզ տալու իրենց յուզումը, իրենց տարօրինակութիւնները, իրենց ներքին մտածումները, սէրերը, ու նոյնիսկ աննկարագրելի, անպատմելի ծիծաղելիութիւնները։ Մանաւանդ Բաբուլինեքային՝ մեծ-մօր դէմքը հոյակապ է։ Տունով-տեղով կը սպասեն այդ մեծ մօր մահուան, ժառանգելու անոր միլիոնները։ Հեռագիր հեռագրի ետեւէն։ Եւ յանկարծ մեծ-մայրն է որ հարիւրաւոր հազարամեդր ճանապարհ կտրած կը ցցուի իր մահուան լուրին սպասող ընտանիքին առաջ, Գերմանիոյ ջուրերը։ Ի՛նչ պաղ ջուր, ի՛նչ տեսարան։

Իսկ Ձմեռնային յուշերը ամառնային տպաւորութիւններու վրան ճամբորդութեան յուշեր են, գրուած յուսախաբ մարդու ցաւով, քինախնդրութեամբ, եւ նոյնիսկ չարափոխուած։ Պարզ յօդուածներ են, որը օրին հազիւ ապրելիք, եւ անոնք շատոնց մոռացութեան դատապարտուած պիտի ըլլային, եթէ չգային լուսաբանել Դոստոյեւսկիի տանջահար հոգին։

ԱՐՏ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

ՀՆԱԳԻՏԱԿԱՆ

ՈՒՐ ՔԱՂԱՔԻՆ ՊԵՂՈՒՄՆԵՐԸ

Անգլիացի եւ ամերիկացի գիտնականներու կողմէ՝ Քաղդէաստանի Ուր քաղաքին մէջ կատարուած նորագոյն պեղումները տուած են այնպիսի արդիւնքներ, որոնք հարստութեան եւ պատմական արժէքի տեսակէտով կրնան մրցիլ Թութանխամոնի դամբանին ճոխութեան հետ։

Հին կտակարանէն գիտենք թէ Աբրահամ ծնած է Ուրի մէջ եւ իր հօտերը կ'արածէր այդ քաղաքին շրջակայքը։

1929 յունուար 1ին, անգլեւամերիկեան գիտական մարմինը աշխատանքի ձեռնարկեց երկու որոշ մասերու մէջ. մէկը գերեզմանատան եւ միւսը Նաննարի մեծ տաճարին մէջ։ Պեղումներու սկզբնաւորութեան ատեն գերեզմանատան մէջ, Թէմնոսի պատին տակէն, որ Նաբուգոդոնոսորի կողմէ ցեխէ աղիւսներով շինուած էր, գտնուեցան մասնաւորաբար բնակարաններ, որոնք Քրիստոսէ 1700 տարի առաջ շինուած էին։ Այդ բնակարաններուն գոյութիւնը կ'ապացուցանէ թէ՝ Նաբուգոդոնոսոր չէր բաւականացած հետեւելով միայն աւանդութեան, այլ ուզած էր ընդարձակել նո իրական քաղաքին շրջանակը, հաւանաբար անոր մէջ պարփակելու համար այն նոր տաճարները, զորս ինք հիմնած էր։ Պեղումները առաջ տարուելով, հետզհետէ երեւան ելան ոսկիէ եւ արծաթէ զարդեղէններ, հողէ ամաններ եւ պղնձէ զէնքեր։

Ուրի թագաւորական գերեզմանատանին առաջին գերեզմանները, որոնք 500 տարի աւելի հնութիւն մը ունին եւ աւելի խորը թաղուած են, ո՛չ նուազ ճոխ հարստութիւն մը կը ներկայացնեն, սակայն աւելի խորը գտնուած արքայական գերեզմանը իսկապէս մեծ եւ անբաղդատելի կարեւորութիւն մը ունի։ Այդ 42×26 ոտք տարածութիւն ունի եւ շինուած է կրաքարէ. կը բաղկանայ չորս սենեակներէ, որոնց երկուքը փոքր եւ երկուքը երկայն ու որմափակ, որոնք իրարու հետ կամարաձեւ դուռներով հաղորդակցութեան մէջ են։ Գերեզմանը ինքնին կը կազմէ ստորերկրեայ բնակարան մը, ուր թաղուած են թագաւորին պալատականներն ու ծառաները, … կը կարծուէր թէ թագաւորները իրենց հանդերձեալ կեանքին մէջ պարտաւոր էին անցնել երկրիս համանման կեանք մը, իր ամբողջ փառքով եւ ճոխութեամբ։ Գերեզմանին մէջ հո՛ս ու հո՛ն գտնուած զանակները, արծաթէ լամբարները, եւ ոսկեպատ խճանկարի արքայական կոտրած գաւազանը … կ'ապացուցանեն թէ դարեր առաջ գողեր թալանի տուած են այդ պատմական հին գերեզմանները իրենց հետ տանելով թանկարժէք մանեակներ եւ ոսկեղէն զարդեր։

Նաննարի տաճարին մէջ … նոր պեղումները երեւան հանեցին գոյութիւնը պատի մը, որ … տարուան հնութիւն մը ունի, … մաս կը կազմէ ուրիշ մեծ տաճարի մը, որ կառուցուած էր Էնկուրի կողմէ, ի պատիւ քաղաքի պաշտպան Լուսնաստուծոյն։ … բանը զետեղուած էր աշտարակի հիւս. արեւմտեան կողմը։ … քին ընդարձակ գաւիթը կը … մէր աւելի ցած սարահարթ … որուն շրջափակի պատերը կը … կէին աւելի ընդարձակ տարածութիւն մը՝ քան հին տաճարը։ Էնկուր ժամանակ չէ ունեցած … աւարտելու իր գործը, եւ իր … Տունկի, զայն ամբողջացուց … շինելով տաճարին մուտքի … եւ բոլոր յարակից շէնքերը … կը շրջապատէին գաւիթը, … մէջ կը գտնուէին խորանները …

Վերոյիշեալ տաճարները … ինչ բարեփոխութիւններով պահեցին իրենց սկզբնական դրոշմ … նկարագիրը մինչեւ Քաղդէաստանի … թագաւորին՝ Նաբուգոդոնոսոր Բ.ի օրը, Քրիստոսէ 605 տարի առաջ։ Այդ թագաւորը երկու սրբարաններ … մեծ գաւիթին քարայ… բարձրացուց եւ մուտքի կամ… երկարեց մինչեւ գաւիթին նախակողմը։

Ահաւասիկ 2500 տարուան հնութիւն ունեցող տաճար… պատմութիւնը, որ հնագիտական տեսակէտով մեծ արժէք … կը ներկայացնէ։

Հ. ՏԷՐ…

ՀԱՄԱԺՈՂՈՎ ՄԸ

«Մարդկային Իրաւանց … կերակցութիւնը» համաժ… նստած է այս միջոցիս։

Երկրորդ նիստին մէջ … ծուեցաւ զինաթափութեան … ցը։ Բանախօս մը բողոքեց … խօսութեան դաշինքին … յօդուածին մէջ, որ … տրամադրութիւններ կ'ար… գրէ եւ որոնց համաձայն … մը պարագաներու մէջ, … ստիպուած չեն իրաւախոհ… դիմելու, իրենց վէճը կարգ… համար։

Ի վերջոյ համաժողովին … կայացուեցաւ բանաձեւ մը … պահանջէ զինուորական … դիր ծառայութեան ջնջում…

Կարդացէք եւ Տարածեցէք «ՅԱՌԱՋ»ը

ԿԵԱՆՔԸ ՌՈՒՍԻՈՅ ՄԷՋ

(Քաղուած՝ խորհրդ. Թերթերէն)

ԲԱՆՈՒՈՐ ԿԻՆԵՐՈՒ ՎԻՃԱԿԸ

Վերջերս, խորհրդ. Ռուսիոյ մէջ տօնեցին կիներու միջազգային օրը: Այս առթիւ խորհրդային թերթերուն մէջ, լոյս տեսան արձակ եւ ոտանաւոր գրութիւններ, փառաբանելով «կնոջ ազատագրումը»: Մեղմ ու բարձր ամէն շեշտերով երգեցին կիներու եւ այրերու հաւասարութիւնը ամբողջ Ռուսիոյ մէջ:

Անշուշտ, ինչպէս միշտ, այս անգամ ալ պատմութիւնները շատ հեռի էին իրականութիւնը արձագանգելէ: «Կոմսոմոլսկայա Պրավդա» թերթը կը հրատարակէ թղթակցութիւն մը Նիկոպոլի հանքերուն մէջ ծառայող կիներուն մասին: Շատ խեղճ ու թշուառ վիճակի մը մատնուած են անոնք: Անոնք ենթարկուած են ամէն տեսակ նեղութիւններու եւ վատ վերաբերմունքի: Բանուորները կը ստիպեն զանոնք որ կենակցին իրենց հետ: Անոնցմէ մէկը մեռած է վիժումի հետեւանքով, ուրիշ մը խեղդած է իր զաւակը: Ցաւալին այն է որ այս դէպքերը տեղի կ'ունենան շրջանի համայնավարներուն գիտակցութեամբ: Անոնցմէ ոմանք մինչեւ իսկ կը մասնակցին այս ոճրային արարքներուն, որոնց դէմ բողոքելու համարձակող մէկը չկայ...

ԳԻՆԵՐՈՒ ԲԱՐՁՐԱՑՈՒՄԸ

Հակառակ իշխանութիւններու բուռն ճիգերուն, ապրանքներու գինները հետզհետէ կը շարունակեն բարձրանալ:

Բոլշեւիկեան տնտեսագիտական թերթ մը կը գայրանայ որ առեւտրական շատ կազմակերպութիւններ, որոնց կարգին նաեւ համագործակցականները բարձրացած են իրենց գինները: Այս վերջինները բարձրացուցած են առօրեայ սպառելի նիւթերու գինները: Մոսկուայի մէջ ելմտական գործավարութեան բացած քննութիւնը երեւան հանեց թէ համագործակցականները իրենց գինները բարձրացուցած էին 10-11 առ հարիւր համեմատութեամբ:

ՄՍԽՈՒՄՆԵՐ

Արտադրութեան գինները իջեցնելու համար բացուած պայքարին առթիւ, Լենինգրադի «Կրասնայա Գազէտա» թերթը կը քննէ Ռուսիոյ մէջ գիներու յաւելման պատճառները, եւ կ'եզրակացնէ որ անցեալ տարի, գործաւորներու բացակայութեանց պատճառով յառաջ եկած վնասները կը հասնին 225 միլիոն րուբլիի (2925 միլիոն ֆրանք). Իսկ աշխատանքի դադարման հետեւանքով՝ 65 միլիոն րուբլի (845 մ. ֆր.) ընդամէնը 3770 միլիոն ֆրանք: Ասկէ զատ, պէտք է նկատի առնել նաեւ մսխումները որոնք կը կատարուին:

Ռոստովի կաշիի մէկ գործատան մէջ ձգած են 70 վակոն կաշիի կտորուանք որ փտինքաց օդին: Ուրիշ տեղ մը, նոյն վիճակին ենթարկուած է 25 հազար քիլօ կրունկ: Այս բոլորը նետուած են իբր անպէտ, մինչդեռ հարիւրին 90ը կարելի էր օգտագործել: Այս վատնումները կատարուած են այն ատեն երբ կաշեղէնի մեծ նեղութիւն կը տիրէ հրապարակին վրայ: Խարքովի վակոններու շինութեան արհեստանոցներուն մէջ՝ տաշեղները կը ներկայացնեն հարիւրին 35-75ը օգտագործուած փայտին, տեղին համեմատ:

Վերջերս, Ուկրայնիոյ մետաղագործութեան մէջ քննութեան ձեռնարկող յանձնախումբ մը հաստատեց թէ՝ շատ մը գործարաններու մէջ, մետաղներու 40—50 առ հարիւրը կը կը կորսուի:

«Ահա թէ ինչու կ'եզրակացնէ թերթը, չենք կրնար արտադրութեան գինները նուազեցնել: Մսխումը երեւոյթ մըն է որուն կը հանդիպինք ամէն տեղ, ոչ միայն գործարաններուն, այլ եւ գրասենեակներուն մէջ:»

ԿՈՉ
ԶԷՅԹՈՒՆՑԻՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԶԷՅԹՈՒՆԸ ՍԻՐՈՂՆԵՐՈՒՆ

Հայրենակիցներ,

Զէյթունցիք եղան մեծ կամաւորներ Հայ Դատին եւ Հայ Ազատագրութեան համար մղուած պայքարներու մէջ մեծ դեր ունեցան միշտ: Սուրբ Դատին համար տարինե՛ր տքնեցան ու տառապեցան: Ազգը չզոհելու համար Զէյթուն հարկ եղած ատեն իր հպարտութիւնն ևս զոհեց: Զէյթունի ողբերգութիւնը ծանօթ է աշխարհի:

Հայ յեղափոխութեան հնոցին, ազատութեան գաղափարին այդ վառարանին մէջ այսօր մոխիր յիշատակ կայ միայն:

Հուրէն ու սուրէն գերմարդկային ճիգերով հրաշքով ազատուողներու թշուառութիւնը՝ անյատակ եւ կարիքը անչափելի է:

Տիրող այս տխուր եւ կսկծալի վիճակին դարման մը ստեղծելու համար, պէտք է հաւաքական մտածելակերպ ու հաւաքաբար ապրուած մտահոգութիւն առանց կուսակցական եւ յարանուանական խտրութեան եւ յետին նպատակներու:

Հայ ազգը ամէն ժամանակէ աւելի այսօր պարտական է հետաքրքրուելու Զէյթունցիներով, իսկ Զէյթունցին՝ պէտք ունի ինքզինք փնտռելու, իր ցիր ու ցան ուժերը ճանչնալու եւ ժողվելու:

Չմոռնանք թէ ապրելու կոչուած ու բոլոր հոգիով կեանքին կառչած ազգերու մէջ չարիքներն անգամ, տառապանքներն անգամ ստեղծագործ ուժի կերպարանափոխուածեն շնորհիւ ազգային հաւաքականութեան քաղաքական եւ ընկերային ընդունակութիւններուն:

Վերապրող Զէյթունցիներս ուր որ ալ ըլլանք, պէտք է ցոյց տանք թէ ապրելու եւ գործելու յամառ կամք ունեցող մեծ ցեղի մը զաւակներն ենք. չպիտի սպասենք որ մահամերձ ըլլանք եւ մեր խիղճը այն ժամանակ դատապարտէ մեր կեանքը:

Բով քովի գալու եւ գլուխ գլխի խօսակցութիւններ ունենալու համար 1929 Մայիս 9, (Համբարձում), յարմար կը տեսնենք պատգամաւորական ժողովի օր:

Պատգամաւորական ժողովի գլխաւոր նպատակն է Զէյթունցուոց հաւաքական գոյութիւնը պահելու համար, աւերակ Զէյթունի միջավայրին ամէն յարմարութիւն ունեցող եւ տնտեսապէս ու կուլտուրապէս կարենալ զարգանալու, հողին ու աւօրին կապուելու տեղ մը ընտրել ու մեր արիւնոտ սիրտը բանալ ազգին առջեւ:

Զէյթունը կը պատկանի բոլորին եւ պէտք է խօսի բոլորին զգացումներուն եւ հոգիներուն: Կը խորհինք թէ հայ ժողովուրդը յարգանքի եւ երախտագիտութեան տուրք մը ունի հատուցանելու Զէյթունցուոց եւ սիրով կը կազմակերպէ եղբայրական օգնութեան փրկարար ու նուիրական այս գործը:

Մեր կոչքին կը զգանք հայ մամուլը եւ հայ մտաւորականութիւնը:

Հայ ազգային իշխանութիւններէն, հայ հարուստներէն, հայ մտաւորականութենէն եւ հայ մամուլէն կ'ակնկալենք որ Զէյթունցիները այժմու վիճակէն փրկելու համար, իրենց բարոյական ու նիւթական օժանդակութիւնը չզլանան եւ ըլլան Զէյթունցուոց հետ:

Հայրենակցական միութիւն ունեցող Զէյթունցիները իրենց 1—2 լիազօր պատգամաւորներու միջոցաւ, իսկ միութիւն չունեցողները, անհատապէս կրնան մասնակցիլ պատգամաւորական ժողովին: Զէյթունցի ո՛ւր էլ մտաւորական կրնայ մասնակցիլ: Տեղւոյ հեռաւորութեան եւ այլ պատճառներով չկրցող մասնակցող մտաւորականներու գրաւոր թելադրութիւնները եւ առաջարկները սիրով նկատի պիտի առնուին: Նմանապէս, նկատի պիտի առնուին Զէյթունը սիրող մտաւորականներու օրինաւոր բոլոր թելադրութիւններն ու առաջարկները:

Պէյրութը իբր կեդրոն Զէյթունցիներ գտնուած եւ ապրած քաղաքներու ու գիւղերու, իր շատ մը ուրիշ առաւելութիւններով, յարմար վայր կը նկատենք պատգամաւորական ժողովի:

Բոլոր պատգամաւորները պիտի հիւրընկալուին հայրենակիցներու կողմէ:

Պատգամաւորական ժողովի օրակարգի հարցերն են՝

Անտուն եւ թափառական Զէյթունցուոց համար իսկական Նոր Զէյթունի մը շինութեան ձեռնարկ եւ վայրի ընտրութիւն: Ընտրութիւն կեդրոնական Հայրենակցական միութիւն մը եւ վայր: «Նոր Զէյթուն»ի շինութեան համար Սուրիոյ եւ արտասահմանի մէջ Հանգանակիչ կեդրոնական յանձնախումբերու ընտրութիւն: Ընդհանուր թուահամար վերապրող Զէյթունցիներու իրենց գտնուած վայրին մէջ եւ արհեստով: Ցուցակագրութիւն անհատներու եւ ազգապատկան անշարժ կալուածներու եւ եկեղեցական սրբազան անօթներու ու գրքերու: Ցուցակագրութիւն կորսուածներու: Նիւթական կորուստներու եւ Ազգ. հաստատութեանց վնասուց ճշդում: «Զէյթուն» անունով ամսաթերթի մը հրատարակութիւն: Զէյթունի յիշատակը յաւերժացնելու համար մասնաւոր տօնի մը սահմանում, եւայլն:

Հասցէ՝ Զէյթունի Հայրենակցական Միութիւն՝ B. P. 567, Պէյրութ:

(Կնիք)

ԿԵԱՆՔԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

(Քաղուած Թուրք Թերթերէն)

«ԼՔԵԱԼ» ԱԻԱՐԸ

«Լքեալ» գոյքերու վարչութիւնը կալուածներու վաճառման սկսած է: Մեծ խան մը եւ ափարթըման մը ծախուեցան արդէն: Ուրիշ շէնքերու վաճառումն ալ սկսած է եւ պիտի շարունակուի:

ՕՓԵՐԷԹԻ ԽՈՒՄԲ ԿԸ ԿԱԶՄՈՒԻ

Օփերէթի խումբեր կազմելու համար ձեռնարկներ կը կատարուին կառավարութեան եւ քաղաքապետութեան կողմէ: Կրթական գործավարութիւնը մրցում մը պիտի կատարէ, Եւրոպայի յայտնի երաժշտանոցները 12 աշակերտ ղրկելու համար: Յաջորդ տարիներուն աւելի մեծ թիւով ուսանողներ պիտի ղրկուին:

Օփերէթի խումբին կազմութեան համար, ծանօթ երաժշտագէտներէ յանձնախումբ մը պիտի կազմուի:

Որոշուած է որ Տարիւլպէտայիի դերասաններուն երաժշտութեան դասեր տրուին այս տարուընէ սկսեալ: Դասախօս կարգուած է երաժշտութեան ուսուցիչ Մուսա Սիւրէյեա էֆէնտի:

ԿԵԱՆՔԻ ՍՂՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

Պոլսոյ քաղաքապետութիւնը որոշած է բուռն պայքար մը բանալ ուտեստեղէնի սղութեան դէմ, որ վերջերս անբաղդատելի վիճակի մը հասած է: Պոլիս աշխարհի ամէնէն սուղ քաղաքն է եւ այս վիճակը տարուէ տարի աւելի կ'առաջանայ: Միայն միսը, անցեալ տարուան վրայ հարիւրին 30 սղած է:

Ամէնէն սուղ կենսանիւթերն են միսը, բանջարեղէնն ու ընդեղէնները: Այսպէս, շոմինին օխան կը ծախուի 30-40 ղրշ.ի, պրասը 20-25, լուբիան 60-70, գետնախնձորը 20 ղրշ. եւլն:

Փետրուարի ընթացքին 37743 կենդանի մորթուած է սպանդանոցին մէջ: Յունուարին մորթուած կենդանիներու թիւը 48789 էր, այնպէս որ, փետրուարին 11046 կենդանի պակաս մորթուած է: Այս նուազումի պատճառն է կենդանիներու սակաւութիւնն ու միսի սղութիւնը:

Ռուսիայէն 1000 մսացու կով եւ հազարաւոր ոչխար բերուեցաւ, բայց միսին գինը դարձեալ ոչ մէկ անկում կրեց:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՀԱՅ ՍԿԱՈՒՏՆԵՐ

ՎԱԼԱՆՍ.— Մարտ 28ին իրիկուան ժամը 8.30ին 400է աւելի բազմութիւն մը ներկայ եղաւ հայ սկաուտներու բանակումի վերջի երեկոյեան կրակին եւ հրախաղին: Եկած էին Ֆրանսացի երկու սկաուտական խումբեր, իրենց խմբապետներով, 25-30 հոգի:

Մեր խմբապետը նախ տեղացի սկաուտներուն ուղղելով խօսքը, երերավստահութեան եւ անկեղծ գործակցութեան կոչ ըրաւ, «ինչ որ սկաուտիսմի հիմը կը կազմէ», ըսաւ:

Իրենց խմբապետը փոխադարձ պատասխանեց:

Սկաուտները կրակին շուրջ բոլորուած, սկսան ներկայացնել հնդկական կեանքէ առնուած կտոր մը, ֆրանսերէն լեզուով: Ծպտումի զինուորներու պակասը զգալի էր: Սկաուտները իրենց երգերով ալ ուրախացուցին բոլորս: Մինչեւ ուշ ատեն, աշխոյժ տղաքներ, չէին ուզեր բաժնուիլ սկաուտներէն:

Գասեան

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՍԿԱՈՒՏՆԵՐԸ

Կիրակի, Զատկի օրը Հ. Մ. Ը. Մ.ի սկաուտները եկեղեցական արարողութիւններէ վերջ, գեղեցիկ գաղափարն ունեցան այդ օրը նկատել սկաուտական բարենպատակ պարտականութեան օր: Ու անմիջապէս իրենց մէջ հանգանակութիւն մը կատարելով գնեցին շաքար, շոքոլա եւ հաւկիթ ու մեկնեցան Hôpital Bretonneau, պատանիներու հիւանդանոցը՝ իրենց տարեկից հիւանդ եղբայրներուն այցելութիւն տալու եւ զանոնք մխիթարելու: Տնօրէնը չափազանց յուզուած հայ արիներու այս գեղեցիկ մտածումէն, զանոնք առաջնորդեց ոչ-փոխանցիկ հիւանդներու սրահը:

Կէս ժամու չափ անոնց հետ տեսնուելէ, մխիթարական խօսքեր ըսելէ եւ նուէրներ բաշխելէ յետոյ, արիները մեկնեցան գոհ տպաւորութեամբ, կրկնելով իրենց նշանաբանը. «Սկաուտը միշտ կ'օգնէ ուրիշներուն, եղբայր է ամէն սկաուտի՝ առանց ընկերային կարգի խտրութեան»:

Մեկնումի պահուն հիւանդանոցի տնօրէնը շնորհակալութիւն յայտնեց՝ ըսելով. «Տղաքս, ձեր այսօրուան արարքը բարի օրինակ պիտի ըլլայ այդ հիւանդ պատանիներուն՝ որոնք միշտ պիտի յիշեն ձեզ եւ ձեր այս օրուան գեղեցիկ ժէսթը եւ պիտի հետեւին ձեր օրինակին:»

Ա.

ՄԻՋԱԴԷՊ ՄԸ

Զատկի կիրակի օր Հ. Մ. Ը. Մ.ի սկաուտական նոր Յանձնախումբին անդամներէն մին Ֆրանսայի Հայ Սկաուտներ միութեան երեք անչափահաս անդամներուն սկաուտական ինքնութեան թուղթերն ու նշանակները առած է: Սոյն անդամը յաջորդ օրը այս առարկաները վերադարձուցած եւ ներողութիւն խնդրած ըլլալով, այս միջադէպը փակուած կը նկատենք:

Ֆ. Հ. Ս.

Գործադիր Խորհուրդ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՀՐԱԺԱՐՈՒՄ

Ստորագրեալներս, նկատի առնելով որ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Վարչութիւնը վերջնականապէս կազմուած է, կը փութանք հրաժարիլ սոյն Միութենէն, եւ կը յայտարարենք որ մաս կը կազմենք Ֆրանսայի Հայ Սկաուտական Միութեան.

Հրանտ Դերձակեան, Արմիկ Ջամալեան, Ստեփան Տ. Ստեփանեան, Յովիկ Եղիազարեան, Վիգէն Ջաւարեան, Եդուարդ Օտապաշեան, Աբրահամ Սողոմոնեան, Պետրոս Եղիազարեան, Հրանտ Պօղոսեան, Անդրանիկ Կառավարիչեան, Րաֆֆի Տ. Ստեփանեան, Յակոբիկ Գավուգճեան, Հայկ Խանճեան, Վանիկ Տէր Մինասեան, Սաքօ Կարապետեան, Լեւոն Արուչեան, Յակոբ Պետիկեան, Աշոտ Պետիկեան, Ագնիւ Բանզուտեան վասն Սահակ Բանզուտեանի, Ա. Տէյիրմէնճեան՝ վասն Նուպար Տէյիրմէնճեանի, Միհրան Խաչատուրեան, Վ. Տէր Դաւթեան, Ա. Շանթ, Պ. Պօյաճեան, Մ. Պօյաճեան, Կ. Պօյաճեան, վասն Արմէնի՝ Պ. Բարսեղեան, վասն Սուրէնի եւ Վիգէնի՝ Հռիփսիմէ Մեծատուրեան, վասն Ռուբիկի՝ Վ. Տէր Դաւթեան:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԶՈՒԱՐԹՆՈՑ, Բ. Թիւ, ճոխ և այլազան բովանդակութեամբ նկարազարդ հատոր՝ ձեռքէ 7 Ֆր., արտասահման 10:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (7)

ՍՊԻՏԱԿ ԳԻՇԵՐՆԵՐ

ԵՐԿՐՈՐԴ ԳԻՇԵՐ

— Ինչո՞ւ համար է, ըսէ՛ք ինծի, Նաստենքա՛, որ բազում խօսակիցներ որ կը շրջապատեն մեր երազողը, բնաւ խօսքի չեն խառնուիր: Ինչո՞ւ համար ո՛չ մլիտ կայ հոն, ո՛չ զուարճախօսութիւն, երբ խօսքը կը դառնայ գեղեցիկ սեռի եւ կամ ուրիշ ո՛եւէ մէկ զուարթ բնաբանի մը շուրջ: Ինչո՞ւ համար, այս բարեկամը առաջին այցելութեան իսկ— մինչ որ երկրորդ անգամ մըն ալ այցելութեան պիտի չգայ, արդէն— կը շփոթի, կը կորսնցնէ իր ամբողջ ողջմտութիւնը— եթէ ունի— տանտիրոջ դէմքին կործանումը տեսնելով, որ կորսնցուցած է գլուխը բոլորովին: Արդարեւ, այս վերջինը զուր ճիգեր կ'ընէ աշխարհիկ կենցաղագիտութիւններու մէջ իր գիտակցութիւնը ցոյց տալու համար եւ կամ՝ կիներու վրայ կը խօսի, զուարճացնելու համար իր բարեկամը, որ սխալմամբ այցելութեան եկած է: Եւ ինչո՞ւ համար, վերջապէս, այցելուն կը ցատկէ ոտքի կ'ելլէ, ստիպողական գործ մը մտաբերելով, (որ գոյութիւն չունի), կ'առնէ գլխարկը, անհաճոյ բարեւ մը վերջ եւ իր ձեռքը այնքան դժուարութեամբ կը քաշէ կ'առնէ տան տիրոջ ջերմ սեղմումներէն, որով ան կ'ուզէ իր հիւրին հասկցնել անբացատրելի զղջում մը: Ինչո՞ւ համար դուրս ելլելէն վերջ, խնդալէն կը ճաթի բարեկամը եւ կ'երդուընայ անգամ մըն ալ ոտք չդնել այս արտառոց մարդուն մօտ, մինչ նոյն ատեն բարի տղայ մը: Բայց եւ այնպէս, այս դժբախտ տանտիրոջ երեւոյթն ու կեցուածքը կը նմանցնէ այն դժբախտ կատուին որ տղաքը ծեծած էին եւ եկած աթոռին տակ բերանն ու երեսը կը լուար քիչ առաջ եւ յետոյ երկարօրէն ու ոխակալութեամբ կը դիտէր կեանքն ու բնութիւնը... Մտերմօրէն կը նայէր սպասուհիին որ իր ապուրը կը բերէր:

— Ըսէ՛ք, ընդմիջեց Նաստենքա, որ զարմանքով մտիկ կ'ընէր, աչքերը լայն բացած, ի՞նչ կ'ուզէք ըսել: Ասոնց ո՛չ մէկուն պատճառը չեմ գիտեր ես և ո՛չ ալ գիտեմ, նմանապէս, ո՛ւ ինչո՞ւ համար այս տարօրինակ հարցումները կ'ուղղէք ինծի: Բայց, ապահովաբար այս ամէնը ձեզ պատահած է բառ առ բառ:

— Անտարակո՛յս, պատասխանեցի ես շատ լուրջ:

— Ուրեմն շարունակեցէք, որովհետեւ ես կ'ուզեմ իմանալ թէ ինչպէ՛ս պիտի լրանայ:

— Կ'ուզէք գիտնալ որ պզտիկ կատուն ի՞նչ եղաւ եւ կամ ես ի՞նչ եղայ, քանի որ այս արկածախնդրութիւններուն համեստ հերոսը ե՛ս եմ: Կ'ուզէք գիտնալ որ բարեկամի մը անսպասելի այցելութենէն ամբողջ օրս ի՞նչպէս խանգարուեցաւ, թէ ինչո՞ւ համար այնքան գրգռուած էի երբ սենեակիս դուռը բացուեցաւ, թէ ինչո՞ւ համար այսքան դէշ ընդունելութիւն ըրի իրեն ու ճնշուած մնացի անասպնջականութեանս ծանր բեռան տակ:

— Այո՛, այո՛, պատասխանեց Նաստենքա, իմ ուզածս ալ այդ է: Հաւատացէ՛ք որ շատ լաւ կը պատմէք: Բայց կարելի չէ՞ր որ քիչ մը աւելի պարզ խօսէիք: Կարծես թէ գիրք մը կը կարդաք:

— Ո՛չ, ըսի ես դաժան ու հրահանգիչ ձայնով մը, սիրելի՛ Նաստենքա, գիտեմ որ շատ լաւ կը պատմեմ, բայց, ներեցէ՛ք որ այլ կերպ չեմ կրնար ընել: Ես կը նմանիմ Սողոմոն թագաւորին հոգիին, որ հազար տարի մնաց եօթը կնիքով կնքուած տիկի մը մէջ: Հիմա որ, սիրելի՛ Նաստենքա, մենք իրարու հանդիպեցանք երկար բաժանումէ մը վերջ (որովհետեւ երկար ատենէ կը ճանչնամ ձեզ: Տարիներէ ի վեր մէկը կը փնտռէի եւ անիկա դուք էիք ու մեր հանդիպումը ճակատագրական պիտի ըլլար), հազարաւոր եւ մղուած զգացումներ ցայտեցին իմ մէջ եւ ես կը թողում որ յորդի խօսքերու ալիք մը, չխեղդելու համար զիս: Կը խնդրեմ որ այլեւս բնաւ չընդմիջէք զիս, այլապէս ստիպուած եմ լռել:

— Խօսեցէ՛ք, բառ մը անգամ չեմ արտասաներ:

— Կը շարունակեմ ուրեմն: Օրուան մէջ պահ մը կայ, որ շատ կը սիրեմ: Այն վայրկեանը երբ գործերն ու պարտականութիւնները վերջ կը գտնեն, երբ ամէն մարդ տուն կ'երթայ ճաշելու կամ հանգչելու համար: Այս այն պահն է երբ ամէն մարդ կը խորհի զուարթութեամբ ժամանակ անցնելու կամ երգելու, որ վայելէ իր գիշերը: Այդ պահուն մեր հերոսն ալ (ներեցէ՛ք, սիրելի՛ Նաստենքա, որ դարձեալ երրորդ դէմքով պատմեմ), որ ամբողջ օրը աշխատած է, կը հետեւի միւսներուն՝ տուն վերադառնալու համար: Բայց, հաճոյքի տարօրինակ զգացում մը կը յայտնուի իր դեղին ու յոգնած դէմքին վրայ: Կը դիտէ հետաքրքրութեամբ վերջալոյսը, որ կը մարի Փեթերսպուրկի ցուրտ երկինքին վրայ: Երբ կ'ըսեմ «կը դիտէ», կը ստեմ. չի դիտեր, այլ կը նայի անտարբեր կերպով յոգնած մարդու մը նման. կամ, ինքն իր մէջ կը զբաղի աւելի հետաքրքրական նիւթերով: Այնպէս որ իր շուրջը գտնուող բաներուն վրայ շատ քիչ ուշադրութիւն կը դարձնէ: Ուրախ է, որովհետեւ իր ձանձրալի գործերը լրացուցած է մինչեւ յաջորդ օրը, դպրոցէն արձակուած ու խաղի ետեւէն վազող տղու մը պէս: Դիտեցէ՛ք զայն, եւ պիտի տեսնէք անմիջապէս որ ուրախութիւնը ազդած է իր զգայուն ջիղերուն եւ հիւանդոտ կերպով գրգռուած իր երեւակայութեան վրայ: Կը մտածէ: Դուք կը խորհիք, թերեւս, որ իր ճաշին վրայ կը մտածէ եւ կամ նախընթաց օրուան երեկոյթը մտքէ կ'անցընէ: Ի՞նչ բանի կը նայի այսպէս: Այն պարոնի՞ն որ «ազնուականօրէն» բարեւեց կին մը՝ իր կառքին մէջ: Ո՛չ Նաստենքա, ասոնք զինքը չե՛ն հետաքրքրեր: Ինք հարուստ մարդ մըն է հիմա՝ ներքին կեանքով:

Ֆր.-է Թրգ. Յ. Մ. Թ. ԴՈՍՏՈՅԵՒՍԿԻ

Թէվֆիք պէյ՝ Ղազիին ընդհանուր քարտուղարը, Ճէվատ փաշա եւ Սղերդի երեսփոխան Մահմուտ պէյ։ Կ՚ըսուի թէ Թէվֆիք Րիւշտի պէյ ժընեւէն պիտի անցնի Հռոմ՝ այցելելու համար Մուսոլինիի ։

Մինչ այն, Էնկիւրիի մէջ Թէվֆիք Րիւշտի պէյի եւ ֆրանսական դեսպան կոմս Շանպրէօնի միջեւ բանակցութիւնները գոհացուցիչ կերպով կը շարունակուին Թուրքեւսուրիական սահմանագծումին մասին։ Թուրք պաշտօնական մամուլը կը գրէ թէ լուծումը մօտալուտ է։

Սակայն Թուրքեւհելլէն բանակցութիւնները ոեւէ յառաջդիմութիւն ցոյց չեն տար։ Եւ շատ հաւանական է որ Թէվֆիք Րիւշտի պէյ այս խնդրին համար կ՚երթայ Հռոմ։ Իտալիա կը փափաքի որ Թուրքիա եւ Յունաստան կարգադրեն իրենց վէճերը։ Մուսոլինի կը շարունակէ չափաւորութիւն պահանջել թէ՛ Էնկիւրիի և թէ Աթէնքի կառավարութիւններէն։

Էնկիւրի 3 ապրիլ.— Կը հաստատուի թէ Թէվֆիք Րիւշտի պէյ մօտ օրէն Հռոմ պիտի երթայ՝ Մուսոլինիի հետ տեսակցելու համար Իտալիոյ եւ Թուրքիոյ վերաբերեալ զանազան խնդիրներու, մանաւանդ Միջերկրականեան հարցերու մասին։

Րիւշտի պէյ յետոյ Պերլին պիտի երթայ՝ տեսնուելու համար Գերմանիոյ արտաքին Նախարար Շթրէզէմանի հետ։

Յունաստանի արտաքին քաղաքականութիւնը

Աթէնքէն կը հեռագրեն թէ Վէնիզէլոս Երեսփ. ժողովին առջեւ պարզեց Յունաստանի արտաքին քաղաքականութիւնը։ Գոհունակութիւն յայտնեց Եուկոսլաւիոյ հետ կնքուած դաշնագրին մասին եւ յայտարարեց թէ Թուրքիա կարգադրութեան նոր ծրագիր մը ղրկած է՝ առկախ խնդիրները լուծելու համար։

Պատասխանելով Ցալտարիսի, Միխալաքափուլոսի եւ Քաֆանտարիսի հարցումներուն՝ ի մասին Պուլկարիոյ հատուցումի պարտքին յետաձգման, Վէնիզէլոս յայտարարեց թէ կառավարութիւնը նոյն իսկ պատրաստ է ընդունելու պուլկարական պարտքին բոլորովին ջնջումը, պայմանաւ որ գերմանական հատուցումներէն որոշ փոխարինութիւն ըլլայ Յունաստանի։

Թուրքիոյ զօրաշարժի զրոյցը

«Միլլիյէթ»ի Թղթակիցը Էնկիւրիէն կը հեռագրէ.—

Պոլսէն առնուած լուրերը մեր արտաքին կացութեան մասին կարգ մը զրոյցներ կը հաղորդեն. իբր թէ որոշ պատճառներով կառավարութիւնը պէտք զգացեր է կարգ մը բուռն միջոցներ ձեռք առնելու։ Կարգ մը պետութեանց հետ մեր կացութիւնը ծանրակշիռ շրջանի մը մէջ մտեր է։ Այս կարգի զրոյցներ հերքելն իսկ չարժեր։ Բոլոր պետութեանց հետ մեր յարաբերութիւնները լաւ են։ Մեր գլխաւոր եւ յայտնի անհամաձայնութիւնը Ֆրանսայի և Յունաստանի հետ է։ Անոնցմէ ֆրանս. դեսպանը այժմ Էնկիւրի է։ Արտաքին գործավարին հետ սերտ շփումներ ունենալով անկարելի չէ համաձայնութիւն մը։ Գալով Թուրքեւհելլէն յարաբերութեանց, բանակցութիւնները դանդաղ քալելով հանդերձ, հիմնական աշխատանք կը կատարուի։ Մեր նոր առաջարկները ընդունակ են նոր հիմերու սահմանի մէջ նկատի առնելու և փութացնելու հարցերու լուծումը։ Պոլսոյ մէջ կացութեան այս անբնական մեկնութիւնը ապշութիւն կը պատճառէ հոս։ Պատճառը կը վերագրուի վերջին օրերս որոշ աղբիւրներէ մեզ դէմ կատարուած պրոպագանդներուն ազդեցութեան։ Հաւանական է որ ապրիլի առաջին շաբթուն մեր արտ. գործավարը Ժընեւ երթայ զինաթափութեան սպառազինմանց սահմանափակման խորհրդաժողովին։ Գրեթէ որոշուած է որ մեր առողջապահական գործավարն ալ ապրիլի վերջերը Ամերիկա երթայ։ Այս կարգի դէպքերով ալ կը յայտնուի թէ պէտք է ուշադիր գտնուիլ հանրային կարծիքը գրգռելու նպատակ ունեցող եւ մեր ելմտական կացութիւնը յոռի ցոյց տալու ձգտող պրոպագանդներու դէմ։

* * «Հաքիմիյէթը Միլլիյէ» կը գրէ թէ առենէ մը ի վեր սակարանի խաղ մը ընել ուզող կարգ մը չարամիտ անձեր ծիծաղելի եւ անհիմն զրոյցներ հրապարակ հանած են զօրաշարժի մասին։ Ոստիկանութիւնը այս զրոյցը հանողներուն հետքերը գտնելու վրայ է։

Ամանուլլահի յառաջխաղացումը

Քանտահարէն՝ արտաքին գործերու պաշտօնատունէն հաղորդուած հեռագրի մը համաձայն, Ամանուլլահ մարտ 27ին սկսած է քալել Քապուլի վրայ, գլուխն անցած Հէրաթի, Քանտահարի, Ֆարահի եւ Հազարայի զինուորներուն։

Ճամբաներու գէշ վիճակին պատճառով, Ամանուլլահ դանդաղ կը յառաջանայ։ Ապրիլ 20ին կը յուսայ Ղազնի հասնիլ։

* * Պարսկական սահմանագլուխի աֆղան ցեղախումբերը կրկին արշաւած են պարսկական հողը, կողոպտելով քանի մը գիւղեր, սպաննելով այրեր, կիներ ու մանուկներ։

Սահմանագլուխի պարսիկ զինուորները թիւով քիչ ըլլալուն՝ չեն կրցած միջամտել։

Շրջած զրոյցի մը համաձայն, Ամանուլլահի ձախողելու պարագային, հաւանաբար Պարսկաստան արշաւաբանակ մը պիտի ղրկէ Աֆղանիստան։ Պարսիկ բանակէն կարեւոր զօրագունդ մը ճամբայ ելաւ դէպի արեւելեան սահմանագլուխը։

Հնդկաստանի սահմանագլուխին մօտ Թիրայի հովիտին մէջ նոր խռովութիւններ ծագեցան Շիի եւ Սիւննի դաւանութեանց պատկանող խումբերուն միջեւ։ Քոաթի շրջանի անգլիացի զինուորները արթուն կը հսկեն՝ միջամտելու համար այն պարագային՝ երբ զինեալ խումբեր անցնին հիւսիս-արեւմտեան սահմանագլուխը։

«Թայմզ»ի Պոլսոյ թղթակիցը կը հեռագրէ թէ Աֆղանիստանի թուրք զինուորական պատուիրակութիւնը, որուն նախագահն է թուրք սպայակոյտի փոխ-նախագահ Քեազիմ փաշա, Էնկիւրի կանչուած է։ Պատուիրակութեան անդամները օգնելով Ռուսիա պիտի անցնին և անկէ Թուրքիա պիտի դառնան ։

Ինչպէս կը յիշուի, թրքական այս մարմինը ղրկուած էր՝ մարզելու համար աֆղան բանակը՝ համաձայն անցած տարուան Թուրքեւաֆղան դաշնագրին։ Քեազիմ փաշա եւ ընկերները շատ գէշ առեն հասան Աֆղանիստան, երբ խռովութիւնները ծայր առած էին։ Քապուլէն անցան Քանտահար եւ ո եւ է օգտակարութիւն չկրցան ունենալ։

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՏՐԱՄԱԹԻՔ ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲԸ

7 Ապրիլ կիրակի գիշեր ժամը 8.45ին Théâtre Albert Ierի մէջ
Մասնակցութեամբ՝ Պ. Ա. ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻԻ
կը ներկայացնէ՝ **ԴԵՐԱՍԱՆ ՔԻՆ**

Կը մասնակցին նաեւ Պ. Պ. Ե. Թօլայեան, Տ. Նշանեան, Վ. Սվաճեան, Շ. Սարեան, Սէրժ Թօրոսեան, Ա. Գմբէթեան, Ս. Սարրաֆեան եւն., Տիկ. Տիկ. Ս. Նշանեան, Ա. Տէրուան, Փափազեան եւ Օր. Անահիտ։

Գիները՝ Օթեակ 300—250 ֆր., 40, 25, 10 եւ 7.50

Դիմել՝ Կավռօշի խմբագրատունը 208bis Rue Lafayette կամ Տրդատ Նշանեանի 48 Rue Mr. le Prince (6e).

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ՝ Հ. Մ. Ը. Մ.ի «Տիգրիս» մասնաճիւղին եւ Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէի։

կը ներկայացուի՝ «ԱՐԱՊՕ» եւ «ԱԿԱՄԱՅ ԲԺԻՇԿԸ»

Այս կիրակի ժամը 2ին Ռիւ Ժան Մասէ, Սաքրէ Քէօրի Սրահին մէջ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՄԱՍՏԵՂԻ ՆՈՐ ԳԻՐՔԸ
„ԱՆՁՐԵՒ''Ը

Ֆրանսա եւ Սուրիա 20 Ֆր.։ Ուրիշ երկիրներ (բացի Ամերիկայէն 25 ֆրանք։ Փոստի ծախք չկայ։ Դիմել՝ L. Kévonianի 235 Fbg. St Martin. PARIS (10e).

ԲԱՑԱՐՁԱԿԱՊԷՍ ԿԱՆԽԻԿ

Հ. Յ. Դ.

Փարիզի Ռոստոմ կոմիտէի ժողովը՝ այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Ռոստոմի սրահը, 131 Fbg. du Temple, Belleville.

Պուա-Քոլոմպի Եռագոյն կոմիտէի ժողովը՝ այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին ծանօթ հաւաքատեղին.

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկ. Լեւոն Մեսրոպ եւ զաւակունք իրենց խոր շնորհակալութիւնը կը յայտնեն Պոլսոյ պատրիարք Մեսրոպ եպ. Նարոյեանի, ինչպէս նաեւ կրօնական ու ազգային այն բոլոր մարմիններուն որոնք մասնակցած են յուղարկաւորութեանը իրենց սիրելի մօր եւ մեծ-մօր՝

ԵՐԻԻՈՒՀԻ
ՏԻԿ. ԲԵՐՈՒԶ Տ. Մ. Տ. ՄԵՍՐՈՊԵԱՆԻ

Այս դառնակսկիծ կորստեան առթիւ իրենց շնորհակալութիւնը կը յայտնեն նաեւ բոլոր անոնց որ անձամբ կամ նամակով յայտնած էին իրենց վշտակցութիւնը։

EMPIRE, Միւզիք-Հոլ. 37 Av. Wagram

Cirque de Paris	Էքոլ Միլիթէր	ամենալաւն ու աժանը	2-14 ֆրանք

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՅԱՐԴԳՈՂ

Այսօր Հինգշաբթի, ժամը 9.30-ին «Voltaire»ի սրահին մէջ, (Օտէօնի դիմաց)։ Նիւթ՝ «դասակարգայի՞ն, թէ՞ ապադասակարգային արուեստ»։

Պ. Պ. Դրաստամատ եւ Չօպանեան դէմ դիմաց։

Կը հրաւիրուին անդամներն ու համակիրները։

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑԸ այսօր Հինգշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30էն 5՝ Հայերէն եւ Հայոց պատմութիւն (Պ. Մ. Նաթանեան)։

ՓԱՐԻԶԻ Բարձր Հայքի Հայր. Միութեան ժողովը՝ այս Կիրակի ժամը 3ին Ռոստոմի սրահը 131 Fbg. du Temple: Ներկանեութիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի։

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 r. Rivoli, մէթ. Շաթլէ։ Արմատ. եւ նոր մեթոտով դարմանում արանց եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վեներ. հիւանդութեանց (Ֆրանկախտ, Ջերմամիզ.) եւ վարխի։ Մասն. լապօռաթուար։ Խղճամիտ եւ արագ խորհրդակցութ. ամէն օր 9—12, 2—8, Կիրակի 9—12։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Սալին տը ժիրօւ, Մ. Գ.— 35։
Մարսէյլ, Սիվր. Հայր. Միութ.— 30 ֆրանք։
Վալանս, Է. Գ.— 35։
Հիլմա, Մ. Գ.— 200։
Տէսին, Մ. Ճ.— 25։
Անտիոք, Բժ. Կ. Չ.— 100։
Պէսէժ, Յ. Դ.— 35։
Նիս, Գ. Լ.— 27։
Պէլֆոռ, Ե. Ե.— 65։
Քլէվլէնտ, Գ. Թ.— 4 տոլար։
Պրինեօլ, Ե. Կ.— 35։
Փարիզ, Մ. Պ.— 70։
Աթէնք, Յ. Փ.— 70։
Մարսէյլ, Ս. Ա.— 70։
Փոն տը Շէրիւի, Յ. Ս.— 35։
Փոն տը Շէրիւի, Յ. Փ.— 35։
Շէրվիէօ, Յ. Ա.— 35։
Լէ Մէ, Ճէլ-Քոջ.— 40։
Մարսէյլ, Գործ.— 674.50։
Սէն Շամոն, Էնտ.— 202։
Լա Պաթի, Փէշտ.— 35։
Լը Փուի, Փ. Ա.— 72։
Պազարճըք, գործ.— 121.25։
Նիս, Գ. Լ.— 70։
Քան, Ս. Բ.— 110։

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ
E. STEFIKI

Վկայեալ իրաւագէտ, քաղաքականգիտութեանց վարժարանէն։
106 Ave. Kléber, Paris (16e)
Հեռ. Passy 72.56

ԿԸ ԿԱՏԱՐԷ ամենակարճ միջոցի մէջ Ֆրանսա մտնելու (AFFIDAVIT) գործողութիւնները։

Կը ստանձնէ ամուսնական եւ այլ դատեր, դիմումներ կը կատարէ պաշտօնատանց մօտ :

Կ'ընդունի ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամը 4—7

ՀԱՅԵՐԷՆ ՓԼԱՔՆԵՐ

ՈՒՆԻՆՔ ֆոնոկրաֆներ եւ յայտնի արուեստագէտներու փլաքները՝ Հայերէն, Յունարէն, Թուրքերէն, Հրէերէն, Արաբերէն, Սպաներէն, Ալժերիական, Թունուզական եւ Մարոքեան : Միակ ներկայացուցիչը Ֆրանսայի։ Դիմել՝ Jos. de Padova, 117 Passage du Caire, Paris (2e).

ԵՐԵԿՈՅԹ ՏՐԱԿԻՆԵԱՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Յառաջդիմասէր Միութեան կողմէ։

Այս կիրակի երեկոյ ժամը 8.30ին «Լօվրը» Թատերասրահը։

Արտասանութիւն, երգ, հայկական պար, նուագ եւայլն։

կը ներկայացուի՝
«ԱԿՆՑԻ ՀԱՃԻ ԱՂԱՆ» զաւեշտ

Բ. ԱԲԳԱՐԵԱՆ

Վկայեալ հիւանդապահ, նախկին տասնապետ հիւանդապահ Արեւելեան բանակին, 14 երկար տարիներու փորձառութեամբ կը խնամէ ամէն տեսակ հիւանդներ։ Մասամ, վանտուզ, փիքիւր, փանսըման եւայլն։ Վկայեալ աղքատներուն ձրի։

Հասցէ՝ 6 Rue Grégoire du Tours. Paris (6e),

Կ՚ուզուին ժէռսէ ոսպի մաքուր գործ ընող կարուհիներ։ Տեւական գործ։ Դիմել՝ Ն. Ֆնտքեանի, 5 Rue Bergère, Paris (9e).

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)
Le Gérant: F. SOUVIGNY

Եթէ կ՚ուզես ունենալ միշտ յաւը ու վճարել միանգամայն աժան. դիմէ
24, Rue St. Lazare, PARIS (9e)
ՃԷՆԱՋԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ.ԵԱՆ
Արեւելեան ուտեստեղէններու մթերանոցը։

ՏՕՔԹ. ՏԻՐԱՑ

ՎԿԱՅԵԱԼ ՓԱՐԻԶԻ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՖԱՔԻՒԼԹԷԷՆ, (Licencié ès Sciences)
Նախկին Interne Փարիզի Hôpital des Enfants maladesի եւ մասնագէտ մանկանց եւ ներքին հիւանդութեանց
24, Rue des Grands Augustins, Paris (6e) Place St. Michel
Հիւանդ կ՚ընդունի Գշ. Եշ. Ուր. եւ Շբ. օրերը, ժամը 1էն 4 ինչպէս նաեւ մասնաւոր ժամադրութեամբ
Métro St. Michel եւ Odeon Tél. Littré 60 46

ՓԱՍՏԱԲԱՆ
ԳՐ. ԹԷԼԼԱԼԵԱՆ (ԳՐԻՄԻԹԷԼ)

Contentieux Général, R. C. Seine 423631
Հեռաձայն Ménilmontant 66 64

Ամէն տեսակ դատեր, վարչական գործեր եւ պաշտօնական գրութիւնք, ամենայաւ պայմաններով։

Արկածի դատերու մասնագիտութիւն։ Առանց կանխավճարի։

Ընդունելութեան ժամեր, առաւօտ 9.30էն 10.30, կէսօրէն վերջ 2 3 եւ 6.30էն 8.30։ Մէթրօ՝ Ménilmontant. Թրամվէյ 5 եւ 26, Օթօպիւս BC, BG, O եւ Q.

Հասցէ՝ G. Tellalian, avocat, 72 Rue de Ménilmontant, Paris (XX)

ԱՐԱՔՍ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉԱՏՈՒՆ

9 Rue Papillon, PARIS, Tél. Prov. 49—3[illegible]

Մ. ՎԱՐԴ ԵՒ Յ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

ԸՆԴՀ. ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉ ԿԱՀԱՒՈՐՄԱՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆՆԵՐՈՒ
106 Rue Richelieu, Bld. des Italiensի անկիւնը
Մէթրօ՝ Drouot Richelieu R. C. 404565

Ընդհանուր կահաւորում՝ ապարանքի, տունի, խանութի պանդոկի.

Մասնակի կահաւորում՝ ճաշարանի, ննջասենեակի, հիւրասրահի, եւայլն։

Եթէ կ՚ուզէք կահաւորումի վաճառականներու գնած գինով կարասիներ ունենալ, նախ քան մեզի դիմելը, այցելեցէք կահաւորումի խանութները՝ համոզուելու համար մեր անհաւատալի աժան գիներուն։ Գնորդները մեր միջոցաւ կը ստանան իրենց ապրանքները ուղղակի գործարանէն, որով երկրորդի մը յաւելուածական շահ չեն վճարեր։

Ունինք պատի եւ սեղանի գորգեր, բուրդէ անկողիններ, վերմակներ, մաճակալի մետաքսեայ ծածկոցներ, յատակի զուտ բուրդէ գեղեցիկ գորգեր՝ արեւելեան գորգերու ընդօրինակութեամբ, ֆրանսական սալոններ եւ մոքէթ ինչպէս նաեւ ամէն տեսակ կահաւորումի առարկաներ։ Դիմել նամակով մեր հասցէին, մեր պաշտօնեան ներկայանալով ձեզ պէտք եղած մանրամասնութիւնները կը հաղորդէ։

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ Տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ
29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96-61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ՚ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6։ Քթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 2—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։

ՎԻՊԱԿԱՆ ԳԻՐՔԵՐ

Արսէն Լիւբէն Շէրլոք Հոլմսի դէմ 18 ֆր., Զարիքի նախա[illegible]ը Ռասբութին 12, Խասգիւղի քնաշրջիկը 10, Կին, խաղ եւ [illegible]նի 12, Սիրային ոճիր մը 12, Քամելիազարդ կինը 15, Մ[illegible] բոյծը 6, Մացառներուն մէջ (2 հատոր) 25, Թէրէզ Ռաքէն (Է. Զ[illegible]) 20, Մանչ.աղջիկը 20, Բէն Հուր 25, Խորտակուած երկինքներ [illegible] Արտիստը եւ ֆաթման 25, Խորհուրդներու մեհեան 12, Մեր [illegible]չը 12, Լուած ջրաղացը 12,50, Կրացիէլլա 8, Ծապլվար 5, Փ[illegible]ջունի 5, Աղջկան մը յիշատակարանը 5, Ապերախտ գրագիր[illegible]բալիկը 5 ֆր., ինչպէս նաեւ ուրիշ գիրքեր։ Պահանջեցէք [illegible] գրացուցակը։ Փոստի ծախք չկայ։ Դիմել.— L. Mozian, 5 R[illegible] Champlain, Paris (20e)։

ԳԻՐՔԵՐՈՒ ՆՈՐ ԶԵՂՉ

ԱՅՍ ՑԱՆԿԻՆ ՄԷՋԷՆ 100 ՖՐ.ԷՆ ՎԵՐ ԳԻՐՔ ԱՌՆՈՂԻՆ %30 ԶԵՂՉ
ԻՍԿ 50 ՖՐ.ԷՆ ՎԵՐ ԳԻՐՔ ԱՌՆՈՂԻՆ % 15 ԶԵՂՉ

Իմ ընկերս 7.50, Վարժապետին աղջիկը 18, Մանօն Լէսքօ 15, Ռ[illegible] պանդոկը (2 հատ.) 15, Լիլիթն ու Արտակ 10, Միքէի սիրարկածը 5, [illegible]գային բարերար 4, Յեղափոխութեան մակաբոյծները 5, Ան[illegible] սերունդ մը 8, Աւազակապետը 25, Կրացիէլլա 8, Փոթորիկը 2, [illegible] Անդ[illegible]լորայ ժողով 2, Առաքելոց վանքին կռիւը (պատմեց զօր. [illegible]) 12.50, Հայերու բնաջնջումը 6, Սիրելու եւ սիրուելու արուեստը 5, [illegible] նահայաստանի հերոսամարտը 10, Լոնդոնի հովուավէպը 8, Մէլի[illegible] հանըմ 5, Սատանայ 2, Վերադարձը 3, Պըլ-Պուլի (Օբէրէթ) 9, [illegible] Թուածներ (Դուրեան) 5, Աբու Լալա Մահարի 5, Լոյս Զուարթ 3, [illegible] Յաբէթ 10, Արարատ Այբենարան ընթերցարան 3, Հայ. քերական [illegible] գարաններ 3, 25, 30, Երազահան 5, 6, 10, Ֆրանս. խօսակցութիւններ 5, 6, Լուսաբեր այբենարան 5։

Պահանջեցէք մեր գրացուցակը անբաղդատելի գիներով, ինչպէս նաեւ ամէն տեսակ բառարաններ, գիտական եւ առողջաբանական գիրքեր, [illegible] նանիշներ Կոմիտաս վրդ.ի, Սրուանձտեանցի, Զուհաճեանի, [illegible]եանի, եւայլն։

Դիմել՝ Madame SÉVOUNI, 31 Rue Kléber, Issy-les-Moulineaux (Seine).

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction & Administration — Խմբագ. եւ վարչութիւն — 235 Faub. St. Martin PARIS (10e)

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՈՒՐԲԱԹ 5 ԱՊՐԻԼ 1929

5 AVRIL 1929

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 923

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՆՈՅՆ ԹՇՆԱՄԻՆ ՆԵՐՍԷՆ ԵՒ ԴՈՒՐՍԷՆ

Զափազանց ուշագրաւ լուր մը արտատպեր էինք անցեալ օր, Սուրիոյ արտագաղթի մասին։

Աթէնքի «Նոր Օր»ը կը պատմէ թէ՝ Թուրքերն են որ կը դիւրացնեն արտագաղթը, շոգենաւային ընկերութեանց հետ սակարկելով, եւ անոնց բացը գոցելով։ Մասնաւոր գործակալներ ձեռքի տակէ ուժ կուտան գաղթի հոսանքին, տոմսակներ կը ճարեն բուն գինէն շատ աւելի աժան, եւ ուրիշ դիւրութիւններ կ'ընծայեն։ Ինչպէս ամէն պղտոր գործի մէջ, այստեղ ալ Հայեր պակաս չեն։ Գէթ այդպէս կը պատմէ լրատուն։

Ամիսներ առաջ, երբ մեր բոլոր ուժով կը դատապարտէինք գաղթի հոսանքը, տեղեկութիւն չունէինք թէ մեր արիւնկզակ թշնամիները կրնան դեր ունեցած ըլլալ այս գործին մէջ, այն ուղղութեամբ որ պատմուած է։ Աւելի ճիշդ, մեր միտքէն իսկ չէր անցներ, թէ Թուրքին ուղն ու ծուծը քամած մարդիկ նորէն զոհ կրնան երթալ անոր խաղերուն, ազատ երկնքի տակ։

Եւ հիմա խորապէս կը վրդովուինք մանաւանդ անոր համար որ, ոչ մէկ թղթակից իմացեր կամ հաղորդեր է այս պարագան։

Թերեւս չափազանցութիւններ կան հաղորդուած լուրին մէջ ։կարեւորը լուրին այս կամ այն ձեւը չէ, այլ այն որ, ոչ մէկը հետաքրքրուեր է գունդագունդ գաղթի մը դիւրացման բուն գաղտնիքը իմանալու։ Կ'ընդունինք թէ գաղթը տեղական ախտ մըն է, համաճարակ մը որուն շարժառիթները բազմազան են եւ աստիճան մը հասկնալի։ Բայց, ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ, ազգային աղէտի մը ճամբուն վրայ, Թշնամին կը սողոսկի, իւղ կը լեցնէ կրակին վրայ, իսկ մեր պաշտօնական մարմինները կը հառաչեն եւ կը յօրանջեն, առանց մէկ վայրկեան կասկածելու։ Էնկիւրիի գործակալները վաղը նոյն ձեւով կրնան գործել ե՛ւ Յունաստանի ե՛ւ Պուլկարիոյ մէջ, երբ այսպէս ջուրին տուած ենք ամէն բան։ Այս տարրական, եթէ կ'ուզէք՝ հետախուզական գործին համա՞ր ալ հեռաւոր սուրբերու կը սպասեն ։

Ձեզի՛ է խօսքը, հայրենակիցներ Լիբանանի եւ Սուրիոյ, քո՞ւն էք թէ արթուն։ Եաթաղանէն ազատեցաք եւ նոր բոյներ հաստատեցիք հարեւան երկրի մը մէջ։ Ինչպէ՞ս թոյլ կուտաք որ Թշնամին սահմանէն դուրս ալ գործէ ազատ - համարձակ եւ ճամբու ծախք ճարէ, ձեզ մինչեւ Հարաւ. Ամերիկա քշելու համար ։

Եթէ գաղթողներուն բոլոր տառապանքները, Արժանթինէն եւ Պրազիլիայէն հասած կսկծալի նամակները, աշխարհի բոլոր հայերէն թերթերուն յորդորները, Կաթողիկոսին կոնդակը եւ նման բաներ ո՛ր եւ է ազդեցութիւն չըրին ձեր վրայ, գոնէ այս մէկ պարագան— թրքական դրամով ճամբորդելու խնդիրը չբացա՞ւ ձեր աչքերը։ Ի՞նչպէս չհասկցաք թէ երբ միջոց կը ճարուի 20—25ի տեղ 8—9 սթերլինով ճամբորդելու, ուրեմն Թշնամի մը կայ որ նոր չարիքներ կը նիւթէ ձեզի դէմ, դիւային քրքիջներ արձակելով մութին մէջ։

Աշխարհ զարգացաւ, դուն մնացիր յաւիտենական մանուկ. — պիտի աղաղակէր Խրիմեան Հայրիկ, ի խորոց սրտի։

Ե՞րբ, վերջապէս, պիտի սորվիս ճանչնալ բարեկամդ ու թշնամիդ։

Ո՞վ համոզեց քեզ, թէ Թուրքը նորէն պիտի գայ Սուրիա, պիտի գրաւէ իր կորսնցուցած հողերը, եւ դուն պիտի ստիպուիս փախչիլ։

Աւելի ճիշդ, երբ գլուխ կը ճաթեցնես բարձր քաղաքականութեան հանգոյցներ քակելու համար, կարելի եւ անկարելի բաներ իրար խառնելով, ինչո՞ւ չես տեսներ քու աչքերուդ առջեւ սարքուած դաւը, եւ գլխիվայր կ'իյնաս կորստաբեր ցանցին մէջ։

Կը խոստովանինք որ ապաժամ են այս հարցումները։ Չարիքը գործուած է արդէն, եւ գաղթողը գացած։ Բայց ո՛ր եւ է սթափում ուշ չէ, նոր չարիքներ կանխելու համար։

Ատենէ մը ի վեր լուրեր չենք ստանար արտագաղթի մասին։ Կը թուի թէ կանգ առած է հոսանքը։ Կամ թղթակիցներն են որ, այլ եւս վարժուած՝ ամենօրեայ կարաւաններուն, աւելորդ կը գտնեն գրել օրը օրին։ Եթէ այս վերջին պարագան է ճիշդ, կը յիշեցնենք թէ իրենց պարտականութեան մէջ կը թերանան թղթակիցները։ Իսկ եթէ իսկապէս գաղթը կանգ առած է, նորէն մեղադրելի են թղթակիցները, որ կը ծածկեն այսքան կազդուրիչ իրողութիւն մը։

Միւս կողմէ, ցաւալի է որ մինչեւ այսօր ոչ մէկ թերթ կրցաւ տալ արտագաղթին ամբողջական պատկերը։ Ո՞րքան գացած են անցեալ աշունէն ի վեր, ո՞ւր գաղթած են, ո՞րքանը վերադարձած են, ի՞նչ կը մտածեն մնացողները,— Այս հարցերը պէտք է լրջօրէն հետաքրքրեն թղթակիցներն եւ պաշտօնական մարմինները, մանաւանդ մեր ընկերները, ոչ թէ պարզապէս իբրեւ լրագրական նիւթ, այլ իբրեւ խնդիրներ որ սերտ կապ ունին մեր ամէնէն հոծ գաղութի ապագային հետ։

Ներելի չէ օտարականի աչքով նայիլ այս բոլորին վրայ, եւ ցիրուցան, հարեւանցի տեղեկութիւններով գոհանալ։

Իսկ անքաւելի մեղք է, ամիսներ յետոյ միայն իմանալ թէ Թուրքը այնքան վարպետ է դարձեր, որ իր սահմանէն դուրս անգամ կը հալածէ մեզ, իր իսկ նախաձեռնութեամբ մինչեւ Հարաւ. Ամերիկա քշելով մեզ...

Քո՞ւն էք թէ արթուն։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՍՈՒՐԻԱ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱ

Հայրենիք խօսելով Սուրիոյ Սահմանադիր Ժողովի յետաձգուելուն վրայ, կը գրէ (20 մարտ).

— «Թուրքերէն զատ, հիմա նոր գործօն մը եւս կը յայտնուի Սիւրիոյ թատերաբեմին վրայ։ Մեր ակնարկը կը վերաբերի Իտալիոյ, որ մինչեւ վերջերս կը ջանար ուղղակի հասկացողութեան մը գալ Ֆրանսայի հետ Սիւրիոյ նկատմամբ, այն նպատակով որ ինք փոխարինէր այդ երկրին հոգատարութիւնը։

Ֆրանսացիք Միջերկրականի աւազանին ուրիշ կէտերուն վրայ, ինչպէս Թանճեր եւ Թունուզ, որոշ զիջումներ ըրին Իտալիոյ, սակայն այս համեմատաբար անկարեւոր առաւելութիւնները չգոհացուցին ֆաշիստ կառավարութիւնը։ Նոր Իտալիան կրնար գոհ մնալ կարեւոր երկրի մը հոգատարութեան զիջումով, ինչպիսին Սիւրիան էր։

Ինչպէս Փունքարէի կառավարութիւնը քանիցս շեշտեց, Ֆրանսա տրամադիր չէ հրաժարելու Սիւրիոյ հոգատարութենէն ի նպաստ երկրորդ պետութեան մը։

Այս պայմաններուն տակ, Սիւրիոյ Ազգայնականները վտանգաւոր խաղ մը կը խաղան հանդէպ Ֆրանսայի, դրդուելով Թուրքերէն եւ ուրիշներէն, որոնք ըստ երեւոյթին բարեկամ, էապէս Սիւրիացիներու բարիքը չէ որ կը բաղձան։

Տարակոյս չկայ թէ Սիւրիա օր մը պիտի ստանայ իր անկախութիւնը, սակայն ներկայ պայմանները հասուցած չեն երեւիր այդպիսի անկախութեան մը։ Եթէ նոյնիսկ Ֆրանսացիք վաղը ուզէին ծգել հեռանալ երկրէն, ասպարէզը պիտի չմնար Սիւրիացիներուն։ Թուրքիա եւ Իտալիա պիտի օգտուէին առիթէն եւ խուժէին ներս։ Թո՛ղ միջազգային ուժերու դասաւորման հարցը, որ պիտի ծագէր ծայրայեղ պարագայի մը եւ Պաղեստինի եւ Իրաքի հոգատար պետութիւնը կարեւոր խօսք մը պիտի ունենար ըսելիք։

Առայժմ անիրականալի պահանջներ դնելով էական բան մը դժուար թէ շահին Սիւրիոյ Ազգայնականները։

Դժգոհ տարրերը իրենք չափելու են իրենց ուժերու փոխյարաբերութիւնները, ըստ այնմ դնելու համար պահանջներ։

Մեր շահն ալ կը պահանջէ Սիւրիոյ հանդարտեցումը եւ բոլոր սիւրիաբնակ տարրերու եւ ուժերու շահերուն ներդաշնակումը։»

ՀԷՐԻՔԻ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Փարիզի ամերիկեան դեսպան Մայրըն Հէրիքի յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ երէկ առաւօտ, մեծ հանդիսաւորութեամբ։ Ներկայ էին վարչապետն ու նախարարները, դեսպաններ, երեսփոխաններ եւ այլ պաշտօնական դէմքեր։ Կրօնական արարողութենէն վերջ, դամբանական խօսեցան վեր. Պիքմէն, զօր. Փէրշինկ, Փարիզի դեսպաններուն երէցը՝ Քինոնէս տէ Լէոն եւ վարչապետ Փուանքարէ։

Մարմինը այսօր ճամբայ պիտի հանուի դէպի Պրէսթ ու անկից Թուրվիլ յածանաւը զայն պիտի փոխադրէ Ամերիկա։

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ դահլիճն ալ հրաժարեցաւ ։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Հ. Հ. ՊՈՒՔՐԷՇԻ ՀԻՒՊԱՏՈՍԱՐԱՆԸ

Պուքրէշէն կը գրեն մեզի Մարտ 26 թուականով.— Ուրախութեամբ կը տեղեկացնեմ թէ Հ. Հ. Պուքրէշի հիւպատոսարանին վարչական բոլոր իրաւունքները վերահաստատուած են ներքին եւ թէ արտաքին նախարարութեանց կողմէ, պաշտօնական գրութեամբ՝ ուղղուած՝ Ապահովութեան տեսչութեան։

ԻՆՉՊԷՍ ԱՐՁԱԿՈՒԵՑԱՆ ԲԱՆՏԱՐԿԵԱԼՆԵՐԸ

Պէյրութէն Յուսաբերի կը գրեն 24 մարտ թուականով.

Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8ի ատենները խուռն բազմութիւն մը անհամբեր կը սպասէր բանտին առջեւը։ Բոլորն ալ բանտարկեալներու ընտանիքները, ազգականներն ու բարեկամներն էին։ Բանտին մէջ լուր չունէին, թէ երե՛կոյեան ազատ պիտի արձակուին։ Բանտապետը քնացած կը գտնէ քանի մը հոգի այն բանտարկեալներէն, որոնց արձակման թուղթերը եկած էին։

Ընդհանուր ուրախութեան մէջ յաջորդաբար բանտէն կ'ելլէին մեր ընկերները։

Աւելորդ է անգամ մը եւս յիշել, որ ընդհ. դատախազը, քննելով հարցաքննութեանց արդիւնքը, կասկածելի ոչինչ գտած է բանտարկուած ընկերներու մասին, ուստի եւ հրահանգած է առայժմ երաշխաւորութեամբ զանոնք դուրս հանել բանտէն։ Մութ ուժերը ձերբակալել տալով մեր ընկերները՝ կը կարծէին հարուածել Դաշնակցութիւնը, մինչդեռ ճիշդ հակառակ արդիւնքը ստացուեցաւ։ Բանտէն ազատ արձակուածներու տուները, մէկ-մէկ ուխտատեղիներ դարձած են, դէպի ուր կուգան բազմաթիւ անծանօթ այցելուներ՝ իրենց խնդակցութիւնները յայտնելու համար։

Կը տեղեկանանք թէ Սահակ կաթողիկոսը որոշած է եղեր առժամեայ մարմին մը կազմել՝ ազգային առկախ մնացած գործերը կարգադրելու համար։ Այս առթիւ անցեալ շաբթու ընթացքին առաջնորդարան հրաւիրած է եղեր 50ի չափ ազգայիններ, անոնց հաղորդելու համար իր այս որոշումը։

Ներկաները լսելէ յետոյ կաթողիկոսին այս որոշումը, առանց վիճաբանութեան մեկնած են իրենց տուները։ Չենք գիտեր թէ կաթողիկոսը Քաղաքականի՞ թէ Ազգ. Խորհուրդի անունով պիտի կազմէ եղեր սոյն առժամեայ մարմինը։

Ֆրանսա կ'ընդունի Թուրքիոյ պահանջները

Էնկիւրիէն կը հաղորդեն թէ թուրքեւֆրանսական բանակցութիւնները բաւական յառաջացած են։ Այս արդիւնքը կը վերագրուի նամակի մը, զոր ֆրանս. դեսպան կոմս տը Շանպրէօն ասկէ առաջ յանձնեց արտաքին գործավար Թէվֆիք Րիւշտի պէյի։ Այս նամակին պարունակութիւնը շատ կը մօտենայ թրքական տեսակէտին։

Ասոր վրայ, բանակցութիւնները վերսկսած են եւ սկզբունքով համաձայնութիւն գոյացած է հետեւեալ կէտերուն շուրջ։— 1.— Ֆրանսա կ'ընդունի Սուրիոյ սահմանին սրբագրումը, ի նպաստ Թուրքիոյ։ 2.— Սուրիոյ Թրքահպատակներուն կալուածական իրաւունքները կը ճանչցուին։

ԱՆԳԼԵՒՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ ԱՐԱԲ ԱԶԳԱՅՆԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ԴԷՄ

Պերլինի «Ֆորվէրց» ընկերվարական թերթին Պէյրութի թղթակիցը կ'ուղղէ մասնաւոր հեռագիր մը, որուն մէջ կ'ըսուի. «Արաբ ազգայնականներու ճնշումին տակ, Ֆրանսա և Անգլիա պէտք կը տեսնեն միացնել իրենց քաղաքականութիւնը Միջին Արեւելքի այն շրջաններուն մէջ, որոնք իրենց հոգատարութեան տակ դրուած են»։

Այս առթիւ արդէն քանիցս տեսակցութիւններ տեղի ունեցած են Սուրիոյ եւ Պաղեստինի մարզպաններուն միջեւ։ Այս տեսակցութիւնները սակայն դրական արդիւնքներ չեն տուած դեռ՝ տեսակէտներու տարբերութեան պատճառաւ, մանաւանդ տնտեսական գետնի վրայ։

Քաղաքական գործունէութեան տեսակէտէ, երկու պետութիւնները համաձայնած են՝ Իրաքի, Անդրյորդանանի եւ Սուրիոյ մէջ նոյն մեթոտը կիրարկելու համար։

Սուրիոյ ֆրանսական մարզպան Պ. Հանրի Փոնսօ ո՛չ մէկ միջամտութիւն պիտի ընէ սուրիական Սահմանադիր Ժողովի խնդրին, մինչեւ որ Իրաքի անգլիական մարզպան Սըր Կիլպըրթ Քլէյթըն ի նպաստ Անգլիոյ կարգադրէ Միջագետքի նախարարական ճգնաժամը։

Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ միջեւ կարգադրուելիք գլխաւոր դժուարութիւնները կը վերաբերին տնտեսական մարզին, մասնաւորաբար Մուսուլ-Հայֆա նաւթամուղին։ Ֆրանսա զուտ դրամական պատճառներով մերժած է իրաւախոհական առաջարկ մը, որուն համաձայն նաւթամուղ խողովակները երկու ճիւղի պիտի բաժնուէին Իրաքի սահմանագլուխին վրայ, մէկ ճիւղը պիտի յանգի Հայֆա, միւսը Տրիպոլիս։

Այս պատճառով, Հայֆայի նաւահանգիստին շինութիւնը դարձեալ յետաձգուեցաւ մինչեւ յառաջիկայ նոյեմբեր։

Բնականաբար այս տեղեկութեանց պատասխանատուութիւնը կ'իյնայ «Ֆորվէրց»ի վրայ։

ՍՈՒՐԻՈՅ ՀԱՅ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐԸ

Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդի խնդրանքին վրայ՝ Կարմիր Խաչը մինչեւ յառաջիկայ աշուն պիտի օգնէ Հալէպի

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

ՏՈՄՍԵՐ

ԲԱՐԵԿԱՄԻՍ ԽՐԱՏՆԵՐ

Բ.

Մեծ երկրի մը Թագուհին սովորութիւն ունէր առանձին պտոյտներ կատարելու. կը ծըպտէր ու մարդ չէր ճանչնար զայն։

Մարմնեղ բայց վայելուչ, երբ փողոցէն կ'անցնէր, անտարբեր՝ աչքերուն որ իրեն կ'ուղղէին ըղձանքի եւ կիրքի ակնարկէ սլաքներ, Թագուհին կը կարմրէր, ինչպէս կը վայլէ գիտակից կնոջ մը, որ կ'ուզէ փայլ մը եւս աւելցնել իր հրապոյրներուն եւ միեւնոյն ատեն, փաստը տալ իր պարկեշտութեան։ Ըս ըսել չէ անշուշտ թէ ամէն կին որ կարմիր է կամ գիտէ կարմըիլ, պարկեշտ է։ Բայց այսպէս է։ կնոջ պարկեշտութեան միակ փաստը կարմրելու իր ընդունակութեան մէջն է եւ կնոջ մը համար՝ պարկեշտութիւնը ուրիշ բան չէ, եթէ ո՛չ խայծ մը աւելի, նշանացի խոստումի ձեւ մը, կամ անվտանգ եւ աննշմար խաբելու բնատուր ճարպիկութիւն։ Իսկ այն կիները որոնք զուրկ են պարագային համեմատ կարմրելու ընդունակութենէն, կը նախընտրեն միշտ կարմիր երեւնալ ու կը ներկեն դէմք ու շրթունք։ Ուրեմն, ամէն անգամ որ հանդիպիս նման կնոջ մը, յիշէ՛ թէ ան իր պարկեշտութիւնն է որ ցոյց կուտայ այդ կերպով ու կինը ընդհանրապէս կը ջանայ ցոյց տալ ինչ որ չունի։ Անվախ ուրեմն, ամէն անգամ որ պէտքն զգաս, մօտեցիր կարմրող ու կարմրած կնոջ, եւ անվարան՝ անոր կարդա՛ քարոզդ։

Այսպէս կը մտածէր անշուշտ մարդը, որ օր մը յանկարծ նըշմարեց թէ սիրտը տուեր էր Թագուհիին։ Ու զայն ետ առնելու համար էր որ սկսաւ Թագուհին հետապնդել քայլ առ քայլ։

Բայց ըսի թէ Թագուհին պարկեշտ էր. պարզապէս մարդ ունչէր հաւնած. մանաւանդ որ իմացեր էր թէ ան կնկայ եւ զաւակներու տէր ալ է եւ առանց իր ինքնութիւնը յայտնելու, ուզեց օձիքը ազատել այս ինքնակոչ սիրահարէն, լաւ դաս մը տալով անոր։ Եւ օր մըն ալ հրաւիրեց մարդը որ իրեն ընկերակցի ։ Տեղ մը նստան։ Թագուհին խնձոր մը հրամցուց մարդուն.

— Կե՛ր, առաջարկեց ժպտագին ։

— Լա՛ւ, մտածեց մարդը։ Առաջ խնձորը ուտեմ որ կարգը յետոյ քեզի գայ։

Երբ վերջացուց, Թագուհին երկրորդ խնձոր մըն ալ երկարեց.

— Ա՛ս ալ կեր։

Ու մարդը կերաւ։ Երբ վերջացուց, Թագուհին հարցուց.

— Ի՞նչ տարբերութիւն գտար երկու խնձորներուն միջեւ։

— Ո՛չ մէկ տարբերութիւն, խոստովանեցաւ մարդը։

— Այսպէս են նաեւ կիները, բարբառեցաւ Թագուհին, խնձորի կը նմանին. մէկէն միւսը տարբերութիւն չկայ։ Զարժեր որ ինքզինքդ վտանգես ուրիշին խնձորին ետեւէն։ Գնա՛ ուրեմն եւ պատրաստ, կե՛ր տանդ խընձորը։

Գանք սակայն քու անխելքութեանդ ։

ԽԱՐՏՈՅ

ԱՒՍՏՐԻՈՅ վարչապետ Զայփէլ դահլիճին հրաժարականը ներկայացուց Հանրապետութեանց նախագահին։

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ վարչապետ կոմս Պէթլէն գաղտնի տեսակցութիւն մը ունեցաւ Մուսոլինիի հետ։ Իտալիոյ արտաքին փոխ-նախարար Կրանտի շուտով Փէշթա պիտի մեկնի՝ քաղաքական բանակցութեանց համար։

ՎԱՂՈՒԱՆ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՀԱՄԱՐ

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ԴԵՐԸ

Գաղութներու մէջ կրթական գործին ամբողջն կազմակերպումը ամէն ինչ չէ անշուշտ։ Բայց գաղթային հոգերու ամէնէն գըլխաւորն է, կենսական նշանակութեամբ։

Եւ եթէ կը ծանրանանք անոր վրայ, պատճառն այն չէ միայն որ ամենէն անտեսուածն է, այլ մանաւանդ այն որ կը պահանջէ ուժերու ամփոփում եւ խնայողութիւն ու բոլոր հարցերէն յետոյ, միակն է թերեւս, որուն անդրադարձումը պիտի ծառայէր գաղութները զգաստացնելու, անոնց ցոյց տալով անիւը որուն մէջ կը վարանին։

Ալ գիտենք թէ գաղութներու սպառնացող միակ վտանգը որ ամէն օր կը հասուննայ, ձուլումն է, թէ ազգային կրթութիւնը, օտար ամենակուլ միջավայրերուն մէջ՝ որքան ալ ամուր հիմերու վրայ դրուած ըլլայ, պիտի ծառայէ ուշացնելու վերջնական կորուստի թուականը, թէ վտանգին դէմ արմատական միակ միջոցը ներգաղթն է դէպի Հայաստան։

Այս մտահոգութիւնը չէ՞ որ մեծ տեղ կը բռնէ՝ այն խառն զգացումին մէջ, որ գաղութները կը մղէ լայն բանալու իրենց քսակները եւ զանոնք պարպելու Հայաստանի եւ անոր բազմերես միջնորդներուն ափերուն մէջ։

Ու կը կատարենք կրկնակ պարտականութիւն մը, մէկը՝ ուժերու առաւելագոյն չափով,— օժանդակել Հայաստանի վերաշինութեան, տնտեսական բարգաւաճման, մեր միակ փափաքը՝ ներգաղթը իրականացած տեսնելու կարօտով. երկրորդը՝ դեռ չենք իսկ կատարեր, այլ կը փորձենք խարխափումներով, — մեր ազգային հոգիի եւ դիմագծի պահպանումը՝ մինչեւ այդ թուականը։

Չենք կատարեր, որովհետեւ այլազան պատճառներու վրայ կուգայ նաեւ բարդուիլ մեր միամտութիւնը, որ մեզ բոլորս զոհ կը դարձնէ խաբկանքի մը. դեռ կը շարունակենք յուսալ անկից, որմէ միայն լքում պիտի տեսնէինք, եթէ բանայինք մեր աչքերը։

Ի հարկէ, խաբուելէ յետոյ լեզուանուշ ու մարդասէր բոլոր օտարներէն, դժուար ու դառն է համոզուիլ հարազատներու մատնութեան՝

Բայց մեր այսօրուան ճշմարտութիւնը անոր մէջ է, այդ դառնութեան, որմէ թերեւս պիտի մեկնի մեր փրկութեան ճամբան։ Պիտի համոզուինք թէ մեր դատին այսօրուան ամէնէն մեծ թշնամին՝ նախ Հայն իսկ է, այն որ կոչուած է ճակատագիրը վարելու մեր հողին եւ անոր կապուած բազմութիւններուն։

Ի՞նչ է որ կ'ուզենք.— Ամփոփուիլ նոյն սահմաններուն միջեւ։

Բայց ահա թէ մեր այս տարրական իրաւունքին ինչպէ՞ս կը նայի Արսէն Եսայեան, երէկուան լակոտ մը, բայց նախագահ Հայաստանի տնտեսական խորհուրդին, ըսել է՝ բերանը պաշտօնական երկրին։

«Մենք Հայերի հաւաքման քաղաքականութիւն չենք վարում եւ չենք կարող վարել: Դա չի բխում Հայաստանի բանւորի շահերից: «Հայահաւաքման» նշանաբանը շարունակութիւնն է հայ մարտական նացիոնալիզմի արկածախնդրական քաղաքականութեան եւ յղի է նոր դժբախտութիւններով հայ բանւորի եւ հայ գիւղացու համար»: («Յառաջ» Թիւ 812, արտատպուած 21 Նոյեմբեր 1928ի «Երեւան»էն)։

Պարզ եւ յստակ, այս խօսքերը կոպիտ մերժումն են ամէն յոյսի, զոր քայքայուած ժողովուրդ մը կը յամառի դնել իր երկրին իշխանաւորներուն վրայ։ Բայց լսենք դեռ։

«..., խ. Հայաստանի բանւորի եւ գիւղացու դասակարգային շահերին չի համապատասխանում «բացէք դռները» նշանաբանը, «հայահաւաքման» քաղաքականութիւնը: Հայաստանի կառավարութիւնը խ. Հայաստանի բանւորի եւ գիւղացու կառավարութիւն է: Մենք երբեք «Ամենայն Հայոց» կառավարութեան յաւակնութիւններ մեր վրայ վրայ չենք վերցրել եւ չենք կարող վերցնել»: (Նոյն)։

Հայաստանի դոնփակեան քաղաքականութիւնը կրնա՞ր աւելի բնորոշ բառեր գտնել արտայայտուելու համար հեգնանքի այսքան խոպոտ շեշտերով։

Ըսենք թէ Հայաստան շատոնց արդէն ճշդած է իր դիրքը հանդէպ գաղութներու. ունի նաեւ զայն վարող բարոյականը։

Անոր դիրքը յստակ է անոնց համար որ աչք ունին տեսնելու. — Ո՛չ մէկ հետաքրքրութիւն գաղութներու կենսական, անյետաձգելի պէտքին՝ ներգաղթին, «հայահաւաքման» հանդէպ, ինչպէս կ'ըսեն կուշտ ծաղրանքով մը, որ շատ յիշեցնել կուտայ պորտափառ քաղքենիին պարծանքը՝ աղքատներու կենդանի կմախքներուն առջեւ։

Աւելի եղկելի են սակայն բացատրութիւնները որ իբր այս քաղաքականութեան արդարացում՝ կուտայ Եսայեան։

Ներգաղթը չի համապատասխաներ հայ բանւորի եւ գիւղացիի շահերուն. «յղի է նոր դժուարութիւններով», որոնցմէ հայ բոլշեւիկը պիտի խուսափի ամէն գինով, եթէ պէտք ըլլայ նոյնիսկ Հայաստանը յանձնել օտարին կամ քայքայել։

Կը նշանակէ պարզապէս որ Հայաստան նա՛խ չուզեր զբաղիլ ցրուած ու տառապակոծ բազմութիւններու ցաւով. եւ յետոյ, եթէ ուզէ իսկ՝ ոչինչ կրնայ ընել։ Ներգաղթի դէմ բոլոր բացատրութիւնները կը ձգտին քօղարկելու տկարութիւն մը զոր չեն ուզեր խոստովանիլ։ Հայաստանի մէջ բոլշեւիկը իշխանութիւն չէ, այլ իշխանութեան խամաճիկ, որուն շարժիչ թելերը կ'անցնին Թիֆլիսէն, Բագուէն ու կ'երկարին մինչեւ Մոսկուա։

Ինչ որ սակայն ամէնէն հակամարդկայինն է, բորենիի բարոյական ըմբռնումն է, որ տուն կուտայ հայ-բոլշեւիկին՝ գաղութներու հետ իր յարաբերութեան մէջ։

Հայաստան չի զբաղիր ներգաղթով։ Հապա ինչո՞ւ կը շարունակէ աշխատիլ գաղութներուն մէջ։

— Որովհետեւ, պիտի պատասխանէր ամէնէն պարզամիտն իսկ, պէտք ունի անոնց քսակներուն, տքնաջան, գրաստային աշխատանքի վաստակին. որովհետեւ օգնելով մէկտեղ անոնց դանդաղ ու դժանհոգեվարքին, զանոնք մեռած տեսնելէ առաջ, պէտք ունի անոնց հարստութիւնները իւրացնելու։

Նենգ ու նուրբ կիրարկումն է բոլշեւիկ մարդավարութեան սկզբունքին.— բոլշեւիկը՝ լոկ ինքզինքին. ամբողջ աշխարհ բոլշեւիկին: Այս սկզբունքն է որ կը բանի ներգաղթի զաւեշտին մէջ, ու թոյլ կուտայ առանց խղճահարութեան, ստուածպետական ու ազնուապետական հանդարտութեամբ շահագործելու զգացումները վշտաբեկ, խակապէս ընչազուրկ, անոք, անտէր ամբոխներուն։ Ու բոլշեւիկ Հայաստանը այդ է որ կ'ընէ հանդէպ գաղութներուն, վաշխառու Հրեայի ճկունութեամբ։

Պարզ է եզրակացութիւնը որ ամէն գիտակից ու սրտի տէր Հայ պիտի հանէր, ըլլայ իսկ հարեւանցի — վերլուծելով Հայաստանի եւ գաղութներու յարաբերութիւնը։

Այդ վերլուծումը պիտի գար հաստատելու թէ ոչինչ կրնանք սպասել ներկայ Հայաստանէն, քանի անոր ղեկավար մտայնութիւնը — կամայ թէ ակամայ — հակազգային է եւ ամէն զոհողութիւն որ կը կատարուի ի նպաստ Հայաստանի, ամուլ գըրկանք է ի վնաս գաղութներուն ու կը ծառայէ ո՛չ թէ տառապանքը մեղմացնելու մեր բնիկ երկրին մէջ, այլ ամրացնելու վարչաձեւ մը, որուն բարոյական հիմնակէտն է դրժում մարդավայել ամէն զգացումի։

Բայց այս ժողովուրդը որ դեռ չէ դադրած երազելէ ուրոյն կեանքի բարիքները, կուտայ անընդհատ, կը բաւէ որ իրեն ցոյց տան խաբուսիկ լուսատեսիլ մը. տառապած է, կը շարունակէ տառապիլ, կառչելով յոյսի բեկորի մը, որ ներկայ Հայաստանն է իր ապերախտ վարչաձեւով։ Ու բոլշեւիկը որ միշտ իր լեզուին ծայրն ունի պատրաստ շանթ մը ամէն կարգի հարստահարութեան դէմ, անոր տառապանքին մէջ կը գտնէ անհուն շահաստան մը։

Այս դիւային խաղին թուղթերը պատռել՝ կ'իյնայ այն միութիւններուն, որոնք բխած ժողովուրդէն՝ կը գործեն անոր մէջ։

Ու նա՛խ, Հայրենակցականներուն։

Անոնք են որ ամէնէն աւելի իրենց ուժով եւ ծաւալով, կը դառնան անգէտ ու խանդավառ ծափահարները քաղաքական եպերելի խեղկատակներու։

Ու գիւղերը որ հետզհետէ իրենց ծախքով կը հիմնեն Հայաստանի մէջ, չեն ծառայեր ապաստան տալու գոնէ քանի մը թափառական ու անտէր հայրենակիցներու։

Հիւանդանոցներ կը հաստատեն կամ կ'օժտեն գործիքներով ու զանազան պիտոյքներով. մինչ մեր հիւանդները ամէն օր, մեր աչքերուն առջեւ կը շատնան ու կը հատնին անտէր ու թշուառ։

Դպրոցները որ կը բանան, բոլշեւիկ շունչին տակ կը ծառայեն հասցնելու ապազգային ու ապարարոյ արարածներ, մինչ մեր մանուկները կը սլքտան փողոցէ փողոց անկիրթ ու տմարդի, կամ կը կորսուին օտար կրթարաններու մէջ։

Ու կը շարունակենք տալ նորէն։ Բայց կարասը ծակ է ու երբեք չպիտի լեցուի, որպէսզի գոնէ յորդի եւ մէկ քանի կաթիլ վերադարձնէ մեզի....։

Եւ մեծ զոհողութիւններէ, զրկանքներէ եւ բուռն ճիգերէ յետոյ, հսկայ գումարները որ կը ղրկուին Հայաստան, պիտի բաւէին գաղութները կազմակերպելու իբր հաւաքական զօրեղ մարմիններ, լայնօրէն հոգալու անոնց պէտքերը, հիմնելու դարմանատուններ կամ գոնէ մեր հիւանդները խնամելու օտար հիմնարկներու մէջ, դպրոցներ բանալու հայկական կեդրոններու մէջ, կամ օժանդակելու անոնց, կարճ՝ ապահովել ջանալու գաղութներու հայ դիմագծին պահպանումը։

Ահա ուրեմն բուն դերը որ կ'իյնայ մեր զանազան միութիւններուն, ու մանաւանդ Հայրենակցականներուն, որոնք դարձած են միամիտ միջնորդները անորակելի շահատակութեան մը։

ՄԿՐՏԻՉ ԵՐԻՑԵԱՆ

ԿԱՐՄԻՐ ԶԱՏԻԿ ՄԸ

Զատկի արձակուրդներուն առթիւ, փարիզի ժողովուրդը գունդ-գունդ դիմեց դէպի գիւղերը: Միայն երկու օրուան մէջ փարիզէն մեկնեցան 224,000 անձեր, որոնք հետզհետէ կը վերադառնան : Բազմաթիւ են անոնք, որոնք մեկնեցան ինքնաշարժներով եւ հեծանիւներով, եւ այս է պատճառը որ պատահեցան ծանր արկածներ, որոնց հետեւանքով մեռան 22 անձեր եւ 75 անձեր ալ վիրաւորուեցան:

Զատկուան արձակուրդներուն առթիւ մինչեւ այսօր կայարաններէն առնուած տոմսակներու թիւը կը հաշուուի մէկ միլիոն: Միայն Սէն-Լազարի կայարանը յանձնած է 400,000 տոմսեր, իսկ Մոնփառնաս 110,000:

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՊՈՒՔՐԷՇԷՆ

ՌՈՒՄԱՆԱՀԱՅ ԹԵՄԸ

ԻՆՉՊԷ՞Ս ՁԵՌՔ ՁԳԵՑ ԳՐԱՒՈՒԱԾ ԿԱԼՈՒԱԾՆԵՐՈՒ ՄԱՏԱԿԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՊՈՒՔՐԷՇ, 28 Մարտ

Մինչ Թեմական առաջնորդը եւ Թեմական իշխանութիւնը դատերով մտահոգուած էին, ետ ստանալու համար Քիշնէվի Թեմապատկան գրաւուած կալուածները՝ դէպք մը պատահեցաւ։ Փոխուեցաւ ռումէն դահլիճը, եւ իշխանութեան գլուխ եկան ազգային-գիւղացիականները։

Ազատականներուն օրով, կապալառու Կրոսման միշտ միջոցը գտեր էր ջուրին երեսը ելլելու, յաջողելով միշտ տարեկան 60 հազար լէյ վճարել եւ երեք միլիոն գանձել ենթավարձակալներէն։

Կրոսմանի այս առասպելական վաստակը կ'երեւի ախորժակը գրգռեր էր Տէլէսքու եւ Քըլինէսքու անուն երկու անձերու, որոնք քանի մը միլիոն տալով, Կրոսմանէն գնեցին վարձակալութեան իրաւունքը, եւ իրենց կարգին կեղեքել սկսան ենթավարձակալները։

Խնդիրը հասաւ կառավարութեան, Ենթավարձակալները բողոքեցին երկրագործական նախարարութեան, որ վճռական հարուածը տուաւ։ Վերջնապէս ջնջեց Կրոսմանի վարձակալութեան իրաւունքը,

Հարցը այժմ ի նպաստ դարձած է մեզի։

Կրոսման եւ իրմէ վարձակալութեան իրաւունքը գնող երկու շահագէտները հաւանեցան, միասուց հատուցման փոխարէն, ամէն տեսակ իրաւունք զիջիլ Թեմական իշխանութեան, եւ կառավարութիւնը հաւանեցաւ այս իրաւախոհութեան։

Այժմ Թեմական իշխանութիւնն է որ պիտի մատակարարէ կալուածները եւ վարձքերը պիտի ստանայ՝ մինչեւ որ վճռուի սեփականատիրութեան հարցը։

Բոլոր այս միասուց հատուցումները Թեմական իշխանութեան պիտի արժեն հինգ միլիոն լէյի գումար մը, զոր փոխ պիտի տայ Ռումէն ազգային դրամատունը, փոխարէն՝ մէկուկէս տարի վարձքերը գանձելով։

Օկրատայի կալուածներուն մատակարարութիւնը պիտի կատարուի մարմնի մը ձեռքով, որ պիտի գտնուի Թեմական Առաջնորդ Յուսիկ Արք.ի նախագահութեան տակ եւ որուն պիտի անդամակցին Պեսարաբիոյ Հայոց ազգային խորհուրդի անդամներէն Պ. Պ. Մուրատով, Մուրատչէվ, Չէրքէզ, Յովսէփ Գրիգորեան, Պաղտասարոֆ եւ Բարխուդարոֆ։ Երբ ի մօտոյ, Թեմական կանոնագրութիւնը խորհրդարանէն անցնի եւ Թեմ. Գործ. Մարմինը հռչակուի բարոյական անձ՝ բնականաբար յիշեալ յանձնախումբին իրաւասութիւնները պիտի փոխանցուին Թեմ. Գործ. Մարմինին։

Առաջին իրական յաջողութիւնն է այս, զոր Ռումանիոյ առաջնորդը եւ Թեմական մարմինը ձեռք կը ձգեն այսքան տարուան դիմումներէ եւ աշխատանքներէ յետոյ։

Կը մնայ հարցին երկրորդ եւ կարեւոր մասը, այն է բեկանումը Քասա-Նօսթրըի անարդար վճռին։ Յոյսեր կան թէ կարելի պիտի ըլլայ այդ բեկանումը ստանալ խորհրդարանական ճամբով։ Կառավարական շրջանակները համոզուած գոյացուցած են մեր դատին արդարութեանը, եւ յոյս կուտան մօտաւոր լուծումի մը համար։

Այդ պարագային է միայն, որ ռումանահայ թեմը պիտի կարենայ բարգաւաճման ճամբու մը մէջ մտնել։

Կարդացէք եւ Տարածեցէք

«ՅԱՌԱՋ»Ը

ՄԻՆԱՍ ՉԵՐԱԶԻ

ԱԶԳ. ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 2 ապրիլ— Վաղեմի ազգային գործիչ, ուսուցիչ ու հրապարակագիր Մինաս Չերազի մահը խոր ցաւ պատճառեց մանաւորապէս Մարսիլահայ գաղութին։

Երկար ատենէ ի վեր կ'ապրէր քաղաքիս գեղեցիկ արուարձաններէն Սէն-Ժիւլիէնի մէջ, հեռու քաղաքի ժխորէն եւ չէզոքացած ազգային կեանքէ։ Իբր ազգային գործիչ իր անցեալ ծառայութիւնները եւ անբասիր կեանքը նկատի ունենալով, Ազգային Վարչութիւնը առանց ընկրկելու զանազան զոհաբերութեանց առջեւ, իր հովանաւորութեան տակ՝ ձեռնարկեց ազգային յուղարկաւորութիւն կատարել Չերազի, ստանձնելով բոլոր ծախքերը։

Երկուշաբթի ժամը երեքին, ասեղ ձգելիք տեղ չէր մնացած Ս Յարութիւն մատրան մէջ։ Անօրինակ եռուզեռ կար, հրմշտուք, խրարանցում, բոլորն ալ կ'ուզէին տեսնել Չերազի դագաղը եւ խոնարհիլ անոր նուիրական յիշատակին առջեւ։

Մարսէյլի գրեթէ բոլոր կազմակերպութիւնները՝ իրենց մէկէ աւելի ներկայացուցիչներով կը մասնակցէին յուղարկաւորութեան։

Հ. Հ. Պատուիրակութիւնը իր տեղւոյս ներկայացուցիչին միջոցաւ կը մասնակցէր մեծ ծաղկեպսակով մը ։ Ծաղկեպսակներ դրած էին Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, Ազգային Վարչութիւնը, Շապին Գարահիսարի, Սիվրիհիսարի, Բալու Խոշմաթ կարօտելից գիւղի, Քղիի, Բաբերդի, Խարբերդի, Ջառայի Հայրենակցական Միութիւնները, Ռ. Ազատական Կուսակցութիւնը, Հ. Կ. Խաչը, Արիւնոտ դաշտ «Անդրանիկ» Միութիւնը, Հ. Բ. Ընդհ. Միութիւնը, Զ. Ե Ռ Միութիւնը, Պուլվար Օտտոյի հոգաբարձութիւնը եւլն.

Փոխան ծաղկեպսակի՝ Աֆիոն Գարահիսարի Հայրենակցական Միութիւնը նուիրեց 100 Ֆրանք։ Պ. Ա. Ահարոնեան Մինաս Չերազի ընտանիքին եւ պարագաներուն ուղղեալ ցաւակցական յուզիչ հեռագրով մը, փոխան ծաղկեպսակի ղրկած էր հինգ հարիւր Ֆրանք։ Փոխան ծաղկեպսակի կարգ մը ընտանիքներ եւ կազմակերպութիւններ նուիրատուութիւններ ըրին։

Ժամը 3-4 եկեղեցիին մէջ, կրօնական արարողութիւնները լրանալէ վերջ, խօսեցաւ Մարսէյլի երիցագոյն անդամներէն Պ. Յ. Սելեան՝ պատկերացնելով Մ. Չերազի վեհանձն ոգին, ազնիւ բնաւորութիւնն ու աննկուն կամքը՝ ազգային ազատագրական վսեմ գործին համար։

Վարչային Խորհուրդի կողմէ խօսեցաւ Պ. Հայկ Սէրէնկիւլեան, որ պատկերացուց հսկայ վեթերանի ամբողջ կեանքը, թէ ի՛նչպէս Չերազ բռնակալութեան լուծին տակ ճնշուող իր ցեղակիցները ազատելու համար, առանց օրէնքի պարտադրութեան, լծուած էր ազատագրական սրբազան գործին, իրեն ընկեր ունենալով Հայոց Մեծ Հայրիկը՝ Ան շրջեցաւ ընդհանուր Եւրոպան եւ օտարազգի իշխանաւորներուն ծանօթացուց հայ ժողովուրդն ու անոր տառապանքները ։

«Դո՛ւն Չերազ, գնա՛ հո՛ն քու կիններուդ քով, Մեծ Հայրիկին, Նար Պէյին եւ երկինքէն ձեր անբիծ հոգիները ուղարկեցէք հոս, որպէսզի այս ժողովուրդը սրբանայ։ Մեր մէջէն անպակաս ըրէք ձեր շունչը, որովհետեւ մենք որբ ենք եւ կորսուելու ենթակայ»։

Ժամը ճիշդ 4ին մատրան առջեւէն մեռելակառքը ճամբայ ելաւ՝ զարդարուած հայկական եռագոյնով եւ ծածկուած ծաղկեպսակներով։

Մեռելակառքին առջեւէն եւ կիղածութեամբ կը քալէին զոյգ՝ սեւեր հագած երիտասարդներ ծաղկեփունջերով, իսկ ետեւէն կը հետեւէր յուղարկաւորներու հսկայ թափորը, որուն մէկ ծայրը Քասթէլան հասած էր, միւսը դեռ եկեղեցիի դրան առջեւն էր։ Այսպէս մօտ 3000 ժողովուրդ դանդաղ քայլերով մէկ կէս ժամուան մէջ հասաւ գերեզմանատուն, ուր արդէն դիրք բռնած էր անհամար բազմութիւն մը։ Շարժանկարի մեքենաներ դառնային, նոյնպէս հայ եւ Ֆրանսացի լուսանկարիչներ նկարէին ամէն մէկ շարժում տեսարանը։

Գերեզմանատան մէջ «Գթա անձն իմ» երգեցողութենէ վերջ խօսք առաւ Վարչային Խորհուրդի ատենապետ Պ. Գր. Հաճեան, յետոյ կարդաց Հ. Յ. Դաշնակցութեան Բիւրոյին կողմէ ղրկուած հեռագիր մը, որ ամբողջ Դաշնակցական ընկերներու կողմէ ցաւակցութիւն յայտնելով, մաղթէր հանգուցեալին երազներու իրականացումը։ Կարդաց նաեւ Պ. Ա. Ահարոնեանի ցաւակցական հեռագիրը՝ Բարեգործականի կողմէ Պ. Կիւմիւշեան եւ ռամկավարներու կողմէ Պ. Փափազեան մէկ մէկ գրութիւններ կարդացին։

Զ. Ե. Որբերու Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին կողմէ խօսեցաւ Պ. Պօղոս Արզումանեան, եւ որբերու անունով գեղեցիկ օր մը հայրենիքի իր յիշատակը յաւերժացնել։

Պ. Արտաշէս Յովհաննէսեան խօսեցաւ երիտասարդ գրողներու կողմէ; «Յառաջ»ի կողմէ խօսեցաւ այս տողերը ստորագրողը։

Իրիկուան ժամը վեցին գաղը դրուեցաւ գերեզմանատան թանգարանը, ուր պիտի մնայ ժամանակ մը՝ իր կտակին համաձայն Հայաստան փոխադրուելու համար, եթէ անշուշտ դռները բացուին... գոնէ մեռելներուն համար։

Ս. Միլտոնեան

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՍՈՒՐԻԱՅԷՆ

Բանսարկուներ — Հայրենակցական ցաւալի դէպքեր — Թաղականաց վնասուց հատուցման խնդիրը:

Դամասկոս, 25 մարտ

Ատենին գրած էի թէ ութի ծանօթ սպանութեան հետեւանքով, հոս եւս մութ եռանդուն գործի լծուած էին գութը խռովելու համար։ «Յառաջ»ի ընթերցողները գիտեն որ յիշեալ տարրերը առաջին գամ մտած եւ իրենց կոյրով թափած էին, «Յառաջդիմասիրաց Տուն»ը կել տալու, ինչ որ չէին յաջողած։ Երեւի, իրենց անյաջողութեան կատղած, կրկնակի թափով են իրենց ազգադաւ մոլուցքին։

Վերջերս, տեղական թերթերէն «Էլ Շա՛ապ»ի մարտ 9ի թիւին մէջ յօդուած մը ստորագրուած Արաբի մը։ Ի հարկէ այնքան ալ միամիտ չենք, որպէս զի խաբուինք ստորագրութենէն։ Ինչո՞ւ չէ՝ կարող պատահիլ, որ յիրաւի ստորագրող Արաբ մը ըլլայ։ Բայց կայ պարագայ մը։ Իրօք Արաբ մը այնքան տեղեա՞կ է մեր ազգային ներքին իրադարձութիւններուն։ Եթէ այո՛, անկարելի էր, որ

յօդուած մը ստորագրէր, քանի որ յօդուածը գլտցող մը, բնականաբար ուրիշ իրադարձութիւններուն ալ ծանօթ պիտի ըլլար, որո՛նք իրականութեան աւելի համապատասխան պիտի ըլլային եւ ոչ թէ՝ յիշեալ յօդուածի պարունակութեան նման շինծու բաներ, «այլ ընդ այլոյ» խօսքեր։

Ապա ուրեմն, յօդուածագրին ներշնչած պէտք է ըլլան ուրիշներ, հայանուն դաւաճաններ։ Այս վերջինները յայտնի են արդէն իրենց մութ եւ տխուր գործունէութեամբ։ Անոնց մասին բան մը գրել, զանոնք զգաստութեան հրաւիրելու համար, աւելորդ աշխատանք է։ «Էլ Հա՛այ»ի ծանօթ յօդուածը, կրնայ կամաւոր կոյրերն իսկ համոզել մեր ըսածներուն։ «Յառաջ» հրատարակեց արդէն կարեւոր մէջբերումներ։

Ինչպէս կը տեսնուի, սուրիահայ գաղութին տագնապալի կեանքին մէջ որոշ դեր ունեցող, վարձուած Հայերը իրենց ջուրերը կը խմեն Էնկլիզներէն եւ աւելի հեռուէն։

* * *

Ցեղւոյս մէջ ուրիշ Հայրենակցական Միութիւններու կողքին կայ նաեւ Հաճնոյ Հայրենակցականը։ Տարիէ մը ի վեր յիշեալ միութիւնը պառակտուած եւ երկուքի բաժնուած էր։ Տարաբերութիւններն այնքան լարուած, կիրքերը այնքան բորբոքած էին, որ անպակաս էին անախորժ դէպքեր, նոյնիսկ ծեծկուուքներ։ Իսկ քանի մը օր առաջ. Միութեան երկու կողմերուն մէջ պատահած դէպքը ինքնին ամօթալի եւ ցաւալի ըլլալով հանդերձ, գաղութը խանգարելու հանգամանքն ունէր։

Խնդիրը հետեւեալն է.— Նախ՝ ինչպէս ըսինք, Միութիւնը երկու մասի բաժնուած է, մէկը Տոքթ. Ա. Պահատուրեանի խմբակը, միւսը Պալասանեանի խմբակը։ Պալասանեանի կողմնակիցներէն քանի մը հոգի, գիշեր մը թշնչին տան վրայ կը յարձակին իբր թէ՝ հաշիւ պահանջելու համար։ Տունը կը քարկոծեն։ Օր մը վերջ ալ սպառնական նամակ մը կը ղրկեն։ Յիշեալ Միութեան պառակտումն այնքան ալ լուրջ պատճառ մը չունի. աւելի գուրսէն խանգարողներու գործն է։ Գտնուեցան կարգ մը ցած հոգիներ, որ այս խնդրին եւս կուսակցական գոյն տալ ուզեցին, իրենց Թելադրուած մութ խնդիրներ յարուցանելու համար։

Վերջերս կը լսենք, որ հաշտութեան փորձեր կ'ըլլան երկու կողմերու միջեւ։

* * *

Ինչպէս ծանօթ է, Տիւրքիներու 1925ի ապստամբութեան ընթացքին Հայերն՝ ալ նի թական ու ֆիզիքական վնասներու ենթարկուեցան։

Անցեալ տարի Ֆրանսական մարզպանութիւնը աղէտեալներուն որոշ օժանդակութիւն ըրաւ։ Ցեղւոյս փոխանորդարանն ալ յապաղած դիմում մը կատարեց Հայ աղէտեալներուն համար։ Մարզպանը ընթացք տալով այս դիմումին, որոշած էր ամենակարօտ ընտանիքներուն նպաստ մը տալ, եւ առ այս՝ փոխանորդարանէն կարօտեալներու ցանկ մը ուզած էր։ Չենք գիտեր թէ՝ այս ցանկը ներկայացուա՞ծ է։ Իրականութիւնն այն է, որ ցարդ ո եւ է մէկու մը նպաստ չէ տրուած, ինչ որ մեզի ենթադրել կուտայ թէ այս գործին մէջ ալ անփոյթ գտնուած է փոխանորդարանը։

Ազգերու Դաշնակցութեան սուրիահայ գաղթականներու տեղաւորման մարմինը, քաղաքիս արեւելակողմը 20 հազար քառակուսի կանգուն հող մը գնած է, որու վրայ գաղթականները պիտի կառուցանեն շէնքեր կամ պարաքներ՝ իրենց ծախքերով։ Անհրաժեշտ է որ Մարզպանութեան կողմէ խոստացուած նպաստի խնդիրը անյապաղ հետապնդուի, որպէսզի այս գումարը գաղթականներուն օժանդակութեան բաժին մը ըլլայ, կարենալ իրենց բոյները շինելու։ Մանաւանդ որ ներկայ գաղթակայաններէն մէկուն հողատէրը, արդէն դատարանէն վճռագիր ձեռք բերած է. հողը պարպել տալու համար։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԳԱՂԹՈՂՆԵՐԸ

Հօկի Ֆրանսայի Կեդրոնական Վարչութեան 30 մարտի գեկոյցէն։

Առաջին խումբով խորհրդային Հայաստան ներգաղթող 71 անձերու մասին երեւանէն, Հօկի կեդրոնս կան վարչութենէնստացանք նամակ մը, 14 մարտ Թուակիր, որուն մէջ կ'ըսուի թէ բաթումի մէջ արդէնպատշաճ ձեւով 71 գաղթականները «Աստէր» նաւէն մարտ 3․4ին ընդունուելով փոխադրուեցան Հայաստան։ Եկողներէն 59 հոգի անցած են երեւան եւ տեղաւորուեցան երեւանի գաւառը. 6 հոգի մնացած են Լենինականի մէջ, 2ը անցած են Նոր Արաբկիր, Ն—Ախտա 1, Նոր Մալաթիա 1, Թիֆլիս 1, եւ բաթումի մնացած ու տեղաւորուած է 1 հոգի։ Մէկ խօսքով բոլորն ալ արդէն տեղաւորուած են ու կը զբաղին իրենց առօրեայ աշխատանքով։ Եկած դերձակներէն ոմանք կ'ուզեն աշխատանոց մը բանալ հաւաքական հիմունքներով։

ԿԵԱՆՔԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

(Քաղուած՝ խորհրդ. Թերթերէն)

ԵՐԵՒԱՆԻ ԲՆԱԿՉՈՒԹԻՒՆԸ

Երեւանի բնակչութիւնը, մանաւանդ վերջին տարիներու ընթացքին, արագօրէն աճած է։ Ըստ Գաւառ. գործ. կոմ.ի վիճակագրութեան՝ 1929 յունուար 1ին, երեւան քաղքի բնակչութեան Թիւն էր 72,324. մինչդեռ 1927ի նոյն ամսուան մէջ՝ այդ Թիւը կը հասնէր 68,840ի. իսկ միութենական մարդահամարին ժամանակ (1926 դեկտ.) 64,700ի։

Ուրեմն, երեւանի բնակչութեան Թիւը տարեկան 4000ի յաւելում մը կ'ունենայ, 2,5 տոկոս հաշուով։

Մէկ դար առաջ 1828ին, երբ երեւանը նուաճած էին պարսիկները, քաղքին մէջ կար 11,920 բնակիչ։ 1886ին այդ Թիւը բարձրացեր էր 14.738 ի, 1897 ին՝ 29,006ի, իսկ 1914ին՝ 32,000ի։

Բնակչութեան աճման զուգընթաց, զարգացած է նաեւ բնակարանային շինութիւնը։ 1926ին կառուցուած են 63 տուն՝ 10,000 քառ. մեդրի վրայ եւ 1.370,000 րուբլի արժէքով։ 1927ին՝ 40 տուն 7500 քառ. մեդր. տարածութեամբ եւ 1928 ին՝ 380 տուն՝ 14,500 քառ. մեդր. տարածութեամբ եւ 2,100,000 ր. արժէքով։

ԼԵՆԻՆԱԿԱՆԻ ՄԷՋ

1928ի ընթացքին Լենինականի մէջ (քաղաք ու գաւառ) ծնածներու Թիւն եղած է 11,126, որոնցմէ 5728ը մանչ, իսկ 5398ը աղջիկ։ Նորածիններուն մէջ՝ մեռնողներու Թիւն եղած է 3715 որոնց 1927ը մանչ, իսկ 1788 աղջիկ։ Բնակչութեան Թիւն ընդունելով առաւելագոյն 180,000, ամէն մէկ հազարի կ'իյնայ ծնունդ՝ 62, մահ՝ 21, որով աճումը կը կազմէ հազարին 41։

Նոյն տարին, Խ. Ռուսիոյ մէջ ծնունդը կազմած է հազարին 47, իսկ մահը՝ 25,9. իսկ Ֆրանսայի մէջ ծնունդ՝ 18,8 ու մահ՝ 17,5։

ԴԻԼԻՋԱՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐԸ

Խորհուրդներու ընտրութեան առԹիւ, Դիլիջան գաւառին մէջ փակուած են բազմաթիւ եկեղեցիներ։ Ամբողջ գաւառին մէջ, միայն 2-3 գիւղ է մնացեր, ուր եկեղեցիները չեն փակուած։ Դիլիջանի խորհուրդներու ընտրական ժողովները որոշած են եկեղեցիներն յանձնել սկաուտական կազմակերպութիւններուն, իբր ակումբ գործածուելու համար։ (Խ. Հ. Թիւ 2326 (63) մարտ 1929)

ՌԱՏԻՕՆ ԿՐՕՆՔԻ ԴԷՄ

Խ. Հ.ի մէկ Թղթակցութենէն կը քաղենք հետեւեալ հատուածը.— (Թիւ 63 (2326)։

Երթալով աւելի կը մեծնայ ռատիոյի պահանջը ժողովուրդին մէջ։ Ամենահեռաւոր գիւղերէն տեղեկութիւններ կը ստացուին, որ գիւղացիները պահանջ կը դնեն ռատիօ-բարձրախօսներ ձեռք ձգելու. բայց անոնք գոհացում չեն ստանար։

«Բնորոշն այն է որ ռատիոն ամենախոշոր չափով կը նպաստէ արմատախիլ ընելու կրօնի հիմքերը։ Շամշադինի շրջանին մէջ, շրջիկ ռատիօ-բարձրախօս երեւնալէն շատ կարճ ժամանակ յետոյ, աշխատաւոր գիւղացիութեան որոշմամբ, փակուեցան շրջանի բոլոր եկեղեցիները, եւ այս բնական է։ Ռատիօն գիտութեան կարեւորագոյն նուաճումներէն մէկը, չի հաշտուիր խաւարի ու կրօնական նախապաշարումներու հետ, նա արմատապէս կը ժխտէ որ եւէ գերբնական ուժի գոյութիւնը եւ հասկնալի է, Թէ ինչո՞ւ կը փակուի յետադիմութեան մարմնացում եկեղեցին — երբ գիւղ կը մտնէ ռատիօն։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԵԱՆՔԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ, *I ապրիլ.*— Եռուզեռի մէջ էր լիոնահայութիւնը Զատկի տօնին առԹիւ։ Անցնող մէկ քանի տարիներու անփութութիւնը չկար այս տարի։ Հինգ տարուան մէջ շատ բան փոխուած է։ Այն հայրենակիցները որոնք քանի մը տարի առաջ նիւթական մեծ հոգերով ծանրաբեռնուած էին, հիմա շտկած են իրենց վիճակը, ոմանք ալ խնայողութեամբ կլորիկ գումար մը ապահովելով, հողի եւ տունի տէր եղած են։

Քանի մը տարի առաջ մատի վրայ կը համրուէին խանութներն ու արհեստաւորները՝ մեր հայրենակիցներու հարիւրին 95ը գործարանի աշխատաւորներ էին։ Իսկ հի՞մա։ Երրորդ Թաղամասի մէջ զոր կարելի է հայկական շրջանակ համարել — շատ տեղեր կը հանդիպիս հայ խանութպաններու, արհեստաւորներու, որոնք իրարու ետեւէ սունկի պէս բուսնելու վրայ են։ Բազմաթիւ երիտասարդներ ալ զոհելով երեկոյեան իրենց հանգիստի ժամերը, արհեստի ճիւղ մը ընտրած՝ կանոնաւոր կերպով կ'աշխատին, որպէս զի կարենան օր մը գործարանային չարքաշ կեանքէն ազատիլ։ Այսպէսով հայ գործաւորներու Թիւը հետզհետէ կը պակսի։

Վիճակը աւելի տխուր էր անոնց, որոնք ակամայ իրենց ընտանիքի պարագաներէն բաժնուած եւ աշխատանք գտնելու համար եկած էին հոս, ստիպուած ճաշարանները կը ճաշէին, (կրկինը վճարելով) իսկ խնայած մէկ քանի ֆրանքնին ալ միջոցով մը կը ղրկէին իրենց պարագաներուն։

— Ախպար, ի՞նչ ընենք, ժամանակ մը ասանկ անցընենք, մինչեւ որ գիւղութիւն մը գտնենք մայրերնիս, քոյրերնիս կամ կիներնիս բերել տալու համար։

Ասանկ կը պատասխանէին իրենցմով հետաքրքրուողներուն։ Հիմա դժուար է գտնել այդպիսիներ։ Մեծ մասամբ, իրենց պարագաները բերած եւ ընտանեկան անդորր կեանք մը ստեղծած են։

Հապա՞ հարսնիքներն ու նշանտուքները. շաբաթ չեն փախցներ, միշտ կայ ու կայ…

Դժբախտաբար դեռ կան երիտասարդներ ալ որոնք պարահանդէսներու օձիքին պինդ փակած, — գործարան աշխատելու պէս— առիթը չեն փախցներ։ Բարեբախտաբար անոնց Թիւն ալ հիմա շատ զեղչուած է։

Այսպէս ուրեմն գաղութիս վիճակը այս տարի աւելի բարւոքած է։

Հայրենակիցներ համախմբուած խնջոյքի սեղաններու շուրջ, ուրախութիւններով եւ ազգային երգերով անցուցին Զատիկը։ Համաձայն մեր աւանդական սովորութեան, իրարու տուն այցելելով մաղթանքներ փոխանակեցին։

Հայ մանուկներու Թիւն ալ շատցած է, ոմանց ծնողքները հայերէն քերականներ առած են, մայրենի լեզուն սորվեցնելու համար։

— Ի՞նչ ընենք, կ'ըսեն, ֆրանսերէնը երբ ըլլայ պիտի սորվի, եթէ հիմա հայերէն չկրնանք սորվեցնել, վերջը շատ դժուար է։ Ժամանակ մըն ալ ասանկ Թող երթայ, վերջը տեսնենք ինչ կ'ըլլայ, կամ հոս կը մնանք, կամ Սուրիա կամ Ամերիկա տեղ մը կ'երթանք։

— Բայց ինչո՞ւ Սուրիա կամ Ամերիկա կ'ուզէք երթալ եւ ոչ Հայաստան, կը հարցնեմ։

— Ի՞նչ ընենք, Սուրիոյ եւ Ամերիկայի դուռները բացուելու աւելի հաւանականութիւն կայ քան թէ Հայաստանի…

Մ. ՏԷՐ-ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ԿԵԱՆՔԸ ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— Մարտ 30ի կիրակի օր տեղի ունեցաւ Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութեան ընտանեկան խնջոյք հացկերոյթը ի պատիւ Տարօնցի հայրենակիցներու։

Խօսեցաւ հայրենակից Արշակ Պօղոսեան, Տարօնի կռիւներու եւ հերոսներու մասին, պատմեց Առաքելոց վանքի, Սուլուխի, Ցալվառինջի, Խասգիւղի, Մկրագոմի, Ցրօնագ, եւլն., կռիւները։ Նաեւ բացատրեց թէ ինչ էր պատճառը որ այս կռիւները տեղի կ'ունենային Տարօնի շրջանին մէջ։ Տեղի ունեցան արտասանութիւններ, երգեր եւ մեներգներ։ Ցետոյ տեղի ունեցան կերուխում, հայկական եւ ռուսական պարեր։

Ամէնէն յաջող պարն էր Մշեցիի «Մըյրուքէն»։

Ժողովուրդը ցրուեցաւ գիշերուան ժամը Iուկէսին, «Բամ փորոտան» երգելէ յետոյ։

Բ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՌԱՆՑ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ … — Հին պատմութիւն մըն է որ ամէն օր կը նորոգուի Օկիւստ Ֆէնքի համար, որ 1927 յուլիսին, Ֆրանսայէն արտաքսուած էր նախարարական որոշումով, իբրեւ անբաղձալի գերման մը։ Փախաւ սակայն եւ ապաստանեցաւ Ստրազպուրկ, ուր ոստիկանները չուշացան երեւան հանելու զայն եւ արտաքսումի որոշումը գործադրելու համար, տարին գերմանական սահմանագլուխ՝ Քէհլի կամուրջը։ Իբրեւ գերման քաղաքացի. Ֆէնք մտաւ Գերմանիա, բայց շատ չանցած կառավարութիւնը երեւան հանեց թէ Ֆէնք՝ ըստ Վէրսայլի դաշնագրին, տրամադրութեանց, Ֆրանսացի դարձած գերման մըն է եւ իր կարգին՝ զայն վտարեց երկրէն, իբրեւ անբաղձալի։

Ֆէնք նորէն դարձաւ Ստրազպուրկ ուր նորէն, օձիքը ձեռք տուաւ եւ դատարան յանձնուեցաւ իբրեւ աքսորավայրէն… փախած մէկը։ Նորէն դատապարտուեցաւ աքսորի եւ մէկ ամիս բանտարկութեան։ Փախաւ նորէն, շատ չանցած՝ ձերբակալուելու, դատարան յանձնուելու համար։ Այս անգամ, իր փաստաբանին միջամտութեան վրայ, դատարանը դիմեց Փարիզ, ստուգելու համար թէ ի՞նչ ազգութեան կը պատկանի Ֆէնք։

Փարիզէն պատասխանուեցաւ թէ Ֆէնքի մեծ հայրը գերման էր եւ երկար ատեն Ֆրանսա բնակած եւ այս պատճառով ալ կորսնցուցած էր իր գերմանական հպատակութիւնը։ Բայց որովհետեւ ան չէր ստացած Ֆրանսական հպատակութիւնը, կը նկատուէր անհայրենիք մէկը։ Ասոր վրայ դատարանը նորէն Ֆէնքը դատապարտեց մէկ ամսուան բանտի, որմէ յետոյ պիտի աքսորուի Գերմանիա ուր անշուշտ, իբրեւ աքսորէն փախստական, մէկ ամսուան դատապարտութիւն մը քաւելէ յետոյ, նորէն պիտի բռնէ աքսորի ճամբան դէպի Ֆրանսա … Ֆէնք կրած է մէկ քանի դատապարտութիւններ եւ այս պատճառով ալ ոչ մէկ երկիր պիտի ուզէ պատիւն ունենալ զայն համրելու իր հպատակներու շարքին մէջ, եւ այս կերպով՝ օձիքն անգամ մը ձեռք տալէ յետոյ, պիտի սպասէ որ մահը գայ զինքը փրկել սահմանէ սահման երթեւեկէն։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (8)

ՍՊԻՏԱԿ ԳԻՇԵՐՆԵՐ

ԵՐԿՐՈՐԴ ԳԻՇԵՐ

— Հարուստ է, կ'ըսեմ ձեզի, եւ մենաւոր արեւին ճառագայթները դուր տեղը չեն փայլած իրեն համար։ Այլ, տպաւորութիններու ամբողջ մը ծնեցուցած են իր սրտին մէջ։ Հիմա, կը քննէ ճամբուն ամբողջ մանրամասնութիւնները. հիմա, «Երազներու գիցուհին» (ժուքովսքին կարդացա՞ծ էք, սիրելի՛ Նաստենքաս), արդէն հիւսած է ասկեպաստառը իր հրաշալի ձեռքերով եւ կը պարզէ անիմանալի, զարմանահրաշ կեանքի մը պատկերները։ Եւ ո՞վ գիտէ, գուցէ այդ դիցուհին զինք փոխադրած է բիւրեղեայ սօթներորդ երկինքը, ուր կը քալեցուտ կրանիտէ մայթի մը վրայէն։ Փորձեցէք կեցնել զինքը ու հարցուցէք. ո՞ւր կ'երթաք ո՞ր փողոցներէն անցաք։ Պիտի չկրնայ ձեզի պատասխանել եւ ամօթէն կարմրած, սուտ մը պիտի խօսի՝ երեւոյթները փրկելու համար։ Ահա՛ թէ ինչո՛ւ համար ցնցուեցաւ ու քիչ մնաց որ սոսկումէն պոռար, երբ պատուական ծեր կին մը զինք կեցուց մայթին մէջտեղը եւ իր ճամբան հարցուց։ Ցոնքերը պոստած շարունակեց իր ճամբան ու հազիւ նշմարեց որ անցորդները կը ժպտին իր ետեւէն։ Նոյնիսկ աղջնակ մը, որ վախէն իր քովէն հեռու փախած էր, իր տեղը վերադարձաւ քննելու համար անոր լայն ժպիտն ու շտապ շարժուձեւերը։ Եւ «Երազներու դիցուհի»ն ամէնքը կը գերազանցէ իր թռիչքին մէջ, թէ՛ պզտիկ պառաւը, թէ՛ հետաքրքիր անցորդները, թէ՛ աղջնակը։ Եւ կ'առնէ զանոնք իր հիւսկէններուն մէջ, ինչպէս ճանճ մը սարդի ոստայնին մէջ ու տարօրինակ մարդը կը մտնէ իր որջը՝ առանց նշմարուելու, կը նստի սեղան եւ ինքզինքը կը գտնէ միայն այն վայրկեանին, երբ Մաթրենան իր ծխափողը կը բերէ իրեն։ Կը սթափի, եւ հոգին տխուր է ու պարապ։ Իր երազներու ամբողջ թագաւորութիւնը կը կործանի անաղմուկ ու անհետ։ Բայց շփոթ զգացում մը դարձեալ կը յուզէ իր սիրտը, անծանօթ զգացում մը, նոր տենչ մը և ահա իր շուրջը կը հաւաքուին նորանոր պատկերներու ամբոխ մը։ Ու ինքն ալ կը քաշլերուի, կ'աշխուժանայ եւ ահա կ'եռայ ծեր Մաթրենային թէյամանին ջուրին պէս։ Գիրք մը ձեռք կ'առնէ առանց նպատակի, կը բանայ էջ մը պատահաբար եւ երրորդին՝ կը ձգէ որ վար իյնայ ձեռքէն։ Իր երեւակայութիւնը գերագրգռուած է. երջանկութեան նոր գաղափար մը կ'երեւի իրեն։ Կը շնչէ տակաւին նուրբ հաճոյքին Թօյնը։ Իր ի՞նչ հոգը իրական կեանքը, ուր ամէն ինչ ցո՜ւրտ է ու տխուր… խե՜ղճ մարդիկ, ի՜նչ իրապաշտ մարդիկ։ Կ'ապրինք այնքան քիչ, այնքա՛ն յամրօրէն, ա՜յնքան միօրինակօրէն… Մեր բախտէն միշտ դժգոհ, կ'ողբանք ամէն օր։ Դժբա՜խտ մարդիկ, կը մտածէ երազողը։ Եւ ինչո՞ւ համար չմտածէ։ Իր աչքին առջեւ միշտ միեւնոյն գեղեցիկ պատկերները կը պարզուին, հրաշալի ցնորքներ հաճելիօրէն կը գգուեն իր երեւակայութիւնը։ Եւ յատակագծին առաջին տողին վրայ զինքը կը դասէ։ Խորհեցէ՛ք բոլոր արկածախնդրութիւններուն, բոլոր խանդավառ երազներու անվերջանալի շարունակութեան։ Բայց իր երազներու նիւթը ի՞նչ է, հարցնէք թերեւս… Ի՞նչ բանի մասին կը մտածէ։ Ամէ՛ն բանի։ Բանաստեղծի դերին մէջ, նախ անծանօթ, եւ յետոյ դափնիներով ծածկուած՝ Հօֆմանի հանդէպ ունեցած իր նախասիրութիւնն ու բարեկամութիւնը, Սուրբ-Պարթելմին, Քազանի գրաւման ժամանակ Իվան Վասիլէվիչի հերոսական ընթացքը, Ժան Հիւսն՝ իր դատաւորներուն առջեւ, Պերեզինայի ճակատամարտը, Տանդօնը, Կլէոպատրան, Իլ միօ Ամանթին, իր տնակը եւ իր քովի դիւթիչ արարածը որ զինք մտիկ կ'ընէր ձմրան իրիկուն մը, իր պզտիկ բերանը՝ ու իր սիրուն, խոշոր բաց աչքերը, այնպէս ինչպէս որ դուք ինձ մտիկ կ'ընէք հիմա, իմ սիրելի հրեշտակ։ Ո՛չ, Նաստենքա, ի՞նչ կրնար ընել ծուլութեան այս հեշտասէրը, այն կեանքին մէջ որուն երկուքս ալ կը ցանկանք։ Այս աշխարհի կեանքը իր ի՞նչ հոգը, այս խեղճ ու ողորմելի կեանքը։ Բայց վատ ժամեր ալ ունի ան, կ'երազէ միշտ եւ ոչինչ չի փափաքիր, որովհետեւ ցանկութիւններէ գերիվեր է ինք, որովհետեւ երազները կը յագեցնեն իր բոլոր պէտքերը։ Անիկա իր սեփական կեանքին արուեստագէտն է, որ իր քմաքանչիւր վայրկեան կը ստեղծէ զայն, ըստ իր քմահաճոյքին։ Եւ ասիկա հրաշալի տեսլքը մը մէջտեղ կը բերէ։ Եւ ո՞վ գիտէ որ ասիկա խաբկանք մը, ցնորք մը չէ։ Գուցէ՛, երկու աշխարհներէն աւելի իրականն է ասիկա։ Ինչո՞ւ համար, ըսէ՛ք, Նաստենքա՛, ինչո՞ւ համար է որ այդ պահուն իր աչքերէն արցունքները վար կը հոսին։ Ինչո՞ւ համար ամբողջ գիշերներ ժամերու պէս կ'անցընէ։ Եւ երբ վարագոյրն արշալոյսին ցոլքը պատուհանէն ներս կը թափանցէ, մեր յոգնած երազողը կը ցատկէ կ'ելլէ «տիվան»ին վրայէն եւ կը նետուի անկողնին վրայ։ Պիտի ըսուի, Նաստենքա՛, որ սիրահար է։ Դիտեցէ՛ք զինքը ու պիտի համոզուիք։ Կարելի՞ է հաւատալ որ բնաւ չէ ճանչցած իր երազներուն մէջ գրկածէակը։ Ի՞նչ, ուրեմն, կի՞րքը կ'երազէ։ Կարելի՞ է որ ձեռք ձեռքի տուած չքալեն կեանքի մէջ, երկար տարիներ, իրենց հոգիները իրարու խառնած։

Ցր.Է Թրգ. Յ. Մ. Թ. ԴՕՍՏՕՅԵՒՍԿԻ

շրջանին մէջ գտնուող 8000 հայ գաղթականներուն, որոնք նորահաստատ վայրերու մէջ պիտի տեղաւորուին: Սպասելով որ յառաջիկայ հունձքը հասնի, կարմիր Խաչի ընկերակցութիւնները եւ կարմիր Խաչի միջազգային կոմիտէն պիտի պարենաւորեն այդ գաղթականները՝ Խորհուրդի վերին հսկողութեան ներքեւ: Ֆրանսական կարմիր Խաչի հիւանդապահուհիները հիւանդ գաղթականներուն առողջական վիճակին հոգ պիտի տանին:

Ազգերու Դաշնակցութեան կողմէ ղրկուած Միջազգային կարմիր Խաչի ներկայացուցիչ հարիւրապետ Փէթրըրսըն, եւ Ֆրանս. կարմիր Խաչի ղրկած երկու հիւանդապահներն ու Պ. Պիւրնիէ քանիցս այցելեցին Հայշէն, ինչպէս եւ միւս նոր գիւղերը:

25 - 30 ընտանիքներ Հայշէնէն Հալէպ գացած են, նկատի ունենալով որ իրենց սնունդի դրամը յաճախ կ'ուշացուի գերենք նեղութեան մատնելով: Կը թուի թէ ունին նաեւ կենսամթերքի եւ կլիմայի դժուարութիւններ:

Հելլէնօ-թուրք բանակցութիւնները

Թուրքիոյ հելլէն դեսպան Փափայի ձեռնարկներուն վրայ, թուրքեւհելլէն բանակցութիւնները վերսկսած են: Փոխանակութեան յանձնաժողովի հելլէն պատուիրակ Ճէմալ Հիւսնի պէյ ընկիւրի մեկնած է:

Աթէնքէն կը հեռագրեն թէ արտաքին դիւանի տնօրէն Զամատոս երկարօրէն տեսակցեցաւ փոխանակութեան խառն յանձնաժողովի հելլէն պատուիրակ Տիամանտոփուլոսի հետ՝ Թուրքիոյ տուած ծանուցագրի մասին:

Բանակցութիւնները շարունակելու համար, նոր հրահանգներ ղրկուեցան հելլէն դեսպան Փափայի:

Թուրքեւհելլէն բանակցութիւնները վերսկսած ըլլալով, հաւանական է որ Պոլսոյ մէջ գտնուած հելլէնապատկան կալուածներուն գրաւումը առայժմ յետաձգուի:

Վէնիզէլոսի յայտարարութիւնները

Աթէնքէն կը հեռագրեն.— Արտաքին նախարարը Երեսփ. ժողովին ներկայացուց 1927 դեկտ. 9ին կնքուած ֆրանքեւհելլէն իրաւարարական դաշինքը՝ վաւերացնելու համար: Յետոյ խորհրդարանը միաձայնութեամբ վաւերացուց մարտ 27ին Պելկրատի մէջ կնքուած հելլէնեւսերպ դաշինքը: Այս առթիւ վարչապետ Վէնիզէլոս իր գոհունակութիւնը յայտնելով, յայտարարեց.

— Մասնաւորապէս ուրախ ենք անոր համար որ, ինչպէս բոլոր շահակից պետութիւնները ընդունեցին թէ իտալեւհելլէն բարեկամական դաշինքը ո՛չ մէկ կէտ կը պարունակէր երրորդի մը դէմ, այնպէս ալ այսօր կ'ընդունուի թէ հելլէնեւսերպ դաշինքը չէ ուղղուած ոեւէ մէկուն դէմ: Երկուքն ալ ուժգնօրէն կը ծառայեն Մերձաւոր Արեւելքի մէջ խաղաղութեան շահերուն եւ առանց չափազանցելու կրնամ ըսել առհասարակ Եւրոպայի խաղաղութեան:

Վէնիզէլոս յետոյ խորհրդածութիւններ ըրաւ Թուրքիոյ եւ Յունաստանի միջեւ կատարուած բանակցութեանց մասին եւ հաւաստեց որ եթէ բանակցութիւնները արդիւնքի մը չէին յանգած, պատճառը վէճի նիւթին կնճռոտութիւնն է եւ ոչ թէ կառավարութեանց անբարեացակամութիւնը:

Խօսեցաւ նաեւ Պուլկարիոյ հետ յարաբերութեանց մասին եւ ըսաւ թէ մինչեւ որ Յունաստան չստանայ իր հատուցումները համաձայն Նէօյեիի դաշնագրին, չի կրնար գործադրել այն յանձնառութիւնները՝ զորս ստանձնած էր Պուլկարիոյ հանդէպ Մակեդոնիոյ բնակչութեանց կամաւոր գաղթին հետեւանքով:

Պուլկարիա կը վճարէ պարտքերը

Սոֆիայէն կը հեռագրեն ապրիլ 3 թուականով.— Ի ժեծ զարմացում դաշնակից պետութեանց, Պուլկարիա այսօր վճարեց 2,500,000 միլիոն ֆրանք ոսկեդրամ, ի հաշիւ հատուցումներու իր պարտքին— ամբողջ գումարին կէսը:

Ինչպէս կը յիշուի, Պուլկարիա վերջերս դարձեալ խնդրած էր Ազգերու Դաշնակցութենէն որ յետաձգէ իր պարտքերուն վճարումը՝ անցած տարի Պուլկարիոյ մէջ պատահած երկրաշարժին հետեւանքով: Անգլիա եւ Իտալիա համաձայնեցան, սակայն Ֆրանսա առարկութիւններ ըրաւ: Ազգերու Դաշնակցութիւնը դարձեալ մարմին մը նշանակեց՝ քննութիւն կատարելու համար Պուլկարիոյ վճարման կարողութեան մասին: Յիշեալ մարմինը ցարդ չներկայացուց իր տեղեկագիրը, սակայն առանց սպասելու անոր որոշման, Պուլկարիա վճարեց իր կարողութեան սահմանին մէջ:

Պուլկարիա զոհերէն մէկն է Մեծ Պատերազմին. ո՛չ միայն հողային կորուստներ ունեցաւ ցամաքի եւ ծովեզերքի վրայ ի շահ Ռումանիոյ, Յունաստանի եւ Թուրքիոյ, այլ եւ պարտադրուեցաւ հատուցում վճարել: Պուլկարիաս տիպուեցաւ դրամ փոխ առնել Միացեալ Նահանգներէն եւ պահանջել որ ջնջուի իր պատերազմական պարտքէն մաս մը, ծայրը-ծայրին բերելու համար:

Անդրյորդանանի Օրէնսդիր Ժողովը

«Թայմզ»ի Երուսաղէմի թղթակիցը կը հեռագրէ.

Անդրյորդանանի Էմիրը Ապտուլլահ՝ իր նախարարներուն եւ պաշտօնեաներուն հետ միասին բացաւ Անդրյորդանանի Օրէնսդիր Ժողովին առաջին նստաշրջանը: Ներկայ էր անգլիական ներկայացուցիչ գնդապետ Քոքս: Վարչապետը կարդաց գահաճառը, որ կը թուէր Անգլիոյ հետ կնքուած վերջին դաշնագիրը վաւերացնելէ ձեռք բերուելիք շահերը, ու կը խոստանար զարկ տալ հանրօգուտ շինութեանց՝ Անդրյորդանանը բարձրացնելու համար միւս երկիրներու մակարդակին:

Պաղեստինի անգլիական մարզպան սըր Ճոն Չէնսըլըր շնորհաւորական հեռագիր մը ղրկած էր:

Պարսկաստանի հանքերը

Թէհրանէն կը գրեն թէ պարսիկ կառավարութիւնը Պերլինի իր դեսպանին միջոցով, բանակցութիւններ սկսած է մէկ քանի գերման փորձագէտներու հետ, պաշտօնի կոչելու համար զանոնք հանքերու վարչութեան մէջ: Հանրօգուտ եւ հաղորդակցութեանց նախարարութիւններէն բարձրաստիճան պաշտօնատարներէ բաղկացած յանձնաժողով մը կազմուած է, ուսումնասիրելու համար Պարսկաստանի մէջ վերջերս գտնուած քանի մը հանքեր:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՏՐԱՄԱԹԻՔ ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲԸ

Այս կիրակի գիշեր ժամը 8.45ին Théâtre Albert Ierի մէջ

Մասնակցութեամբ՝ Պ. Ա. ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻԻ

կը ներկայացնէ՝ **ԴԵՐԱՍԱՆ ՔԻՆ**

Կը մասնակցին նաեւ Պ. Պ. Ե. Թօլայեան, Տ. Նշանեան, Վ. Սվաճեան, Շ. Սարեան, Սէրժ Թորոսեան, Ա. Գժբէթեան, Ս. Սարըաֆեան եւն., Տիկ. Տիկ. Ս. Նշանեան, Ա. Տէրուան, Փափազեան եւ Օր. Անաիտ:

Գիները՝ Օթեակ 300—250 ֆր., 40, 25, 10 եւ 7.50 ֆր.

Դիմել՝ Կավռօշի խմբագրատունը 208bis Rue Lafayette կամ Տրդատ Նշանեանի 48 Rue Mr. le Prince (6e).

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԿԻԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ՝ Հ. Մ. Ը. Մ.ի «Տիգրիս» մասնաճիւղին եւ Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէի:

կը ներկայացուի՝ «ԱՐԱՊՕ» եւ «ԱԿԱՄԱՅ ԲԺԻՇԿԸ»

Այս կիրակի ժամը 2ին Ռիւ Ժան Մասէ, Սաքրէ Քէօրի Սրահին մէջ

Հ. Յ. Դ.

Փարիզի Ռոստոմ կոմիտէի ժողովը՝ վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Ռոստոմի սրահը, 131 Fbg. du Temple, Belleville. Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը:

Սէն Միշէլի «Քրիստափոր» խումբի ընկերները ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրուին յառաջիկայ Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին La Petite Sourceի ստորնայարկը 130 St. Germain. Կը խօսի՝ ընկ. Սահակ Տէր Թովմասեան: Անդամատոմսերը միասին բերել:

Անիէռ-Պուա Քոլոմպի «Եռագոյն» ենթակոմիտէի ընկերները ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրուին վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղին: Ներկայանալ անդամատոմսերով: Կը խօսի՝ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը:

Մարսէյլի «Ռոստոմ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Գէորգ Չաւուշ, Արմէն Գարօ, Զարդարեան, Քրիս եւ Քեռի խումբերը այս իրիկուն ժամը 8.30ին ծանօթ հաւաքատեղին: Ներկայանալ անդամատոմսով:

ԵՐԵԿՈՅԹ ՏՐԱԿԻՆԵԱՆԻ ՄԷՋ

կազմակերպուած Յառաջդիմասէր Միութեան կողմէ:

Այս կիրակի երեկոյ ժամը 8.30ին «Լօվըը» Թատերասրահը:

Արտասանութիւն, երգ, հայկական պար, նուագ եւայլն:

կը ներկայացուի՝

«ԱԿՆՑԻ ՀԱՃԻ ԱՂԱՆ» զաւեշտ

CONCERT PASDELOUP

Թատրոն Շան զ'Էլիզէ: Ապրիլ 6ի յայտագրին մէկ մասը պիտի յատկացուի իտալ. հեղինակ ՎԻԹԹՈՐԻՕ ՕՆԷՔՔԻԻ երկու օփերաներէն՝ «LA ROSIÈRE»է եւ «CASSANDRA»է կտորներու: Ընտիր երգիչներ՝ Տիկ. Նիկա Կունէյլի, Տիկ. Մարսէլ Էլզէնլէնս, Պ. Ժան Ֆարտուլլի եւ Փարիզի երկսեռ երգչախումբը պիտի աւելցնեն փայլը այս կտորներուն, որոնցմէ «LaRosière» ա. անգամ կը նուագուի Փարիզի մէջ, մինչ «Cassandra» երկիցս ծափահարուած է Փարիզի Philarmonique նուագախումբին կողմէ, ճարտար ղեկավարութեամբ Շնէվուաի եւ Շնէտլէր-Փէթէրսընի: Ասոնք վարած են նաեւ Օնէքքիի օփերան Օսլօի, Լոս Անճըլէսի եւ Քոփէնհակի մէջ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Բարձր Հայքի Հայր. Միութեան ժողովը՝ այս Կիրակի ժամը 3ին Ռոստոմի սրահը 131 Fbg. du Temple: Ներկանեութիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի:

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑԸ այս Կիրակի առաւօտ ժամը 10.30—12 Ֆրանսերէն (Պ. Ս. Մ. Դաւիթ Բէգ):

Այրի Տիկին Ռօզ Համբարձումեան, Տոքթ. Լեւոն Համբարձումեան (Պրիւքսէլ), Տէր եւ Տիկին Արամ Պարոնեան, Այրի Տիկին Զապէլ Համբարձում-Համբարձումեան, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Մինասեան եւ զաւակունք, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Մինասեան եւ զաւակունք, Տէր եւ Տիկին Նշան Համբարձումեան, Պ. Եդուարդ Համբարձումեան, Օրդ. Լօժէնի, Ժագլին եւ Պ. Փիէռ Պարոնեան, ինչպէս նաեւ Էրմէնեան, Սիւրմէեան, Եարծանեան, Խերեան ընտանիքները ցաւօք սրտի կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, քեռայրին, հօրեղբօր, մեծ հօր եւ ազգականին՝

Պ. ՄԻՔԱՅԷԼ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆԻ

դառնաղէտ մահը:

Յուղարկաւորութիւնը տեղի կ'ունենայ վաղը՝ Շաբաթ ժամը 3ին, Raincy, 16 Allée du Jardin Anglais:

Gare de l'Estէն կառախումբ առնել 1.29 եւ 2.20ին եւ իջնել Le Raincy:

ԾԱՆՕԹ.— Մասնաւոր մահազդ ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Տէր եւ Տիկին Մ. Խաչատուրեան իրենց ցաւակցութիւնը կը յայտնեն Տէր եւ Տիկին Երանոս Գարամանուկեանի իրենց զաւկին՝ ՍԵՐՈԲ ԳԱՐԱՄԱՆՈՒԿԵԱՆի զառն մահուան առթիւ:

OCCASION!!!

ՎԱՐՁՈՒ ՏՈՒՆԵՐ

կար Սէն Լազարի գծին վրայ La Frette Montignyի մէջ Սէն գետին եզրը, երկու տուն կայ վարձու, անմիջապէս յանձնելի:

Մին՝ *կահաւորեալ*, երեք ննջասենեակ, ճաշասրահ, խոհանոց, եւայլն: կազ, ջուր եւ մեծ պարտէզ: Տարեկան 4600 ֆր.:

Միւսը՝ *ոչ-կահաւորեալ* երկու յարկ, ամէն յարկի վրայ երկու սենեակ, սուֆա եւ խոհանոց (երկու ընտանիքի բնակութեան համար զատ դուռով): Երկու յարկը միասին 3800 ֆր. տարեկան:

Դիմել՝ «Մասիս» տպարանը, 208bis Rue Lafayette, Փարիզ. Պր. Հ. Տ. Ներքէսեանի:

ՀԱՄՈՎ ՍԻՄԻԹՆԵՐ ՏԱՔՈՒԿ ՍԻՄԻԹՆԵՐ

Հացագործ LA GARDE
1 Rue St. Lazare, PARIS (9e)
Téléphone-Trudaine 95.21

EMPIRE, Միւզիք-Հոլ. 37 Av. Wagram

Cirque de Paris	Էքոլ Միլիթէր	ամենալաւն ու աժանը	2-14 ֆրանք

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 r. Rivoli, մէթ. Շաթլէ: Արմատ. եւ նոր մեթոտով դարմանում արանց եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վեներ. հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, ջերմամիզ.) եւ վարխի: Մասն. լապօրաթուար: Խղճամիտ եւ արագ խորհրդակցութ. ամէն օր 9—12, 2—8, Կիրակի 9—12:

Կ'ուզուին ժէոսէ ոալի մաքուր գործ ընող կարուհիներ: Տեւական գործ: Դիմել՝ Ն. Ֆնտքեանի, 5 Rue Bergère, Paris (9e).

IMPRIMERIE - **MASSIS** - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant: F. SOUVIGNY

ՏՕՔԹ. ԱՍԼԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԹՈՔԵՐՈՒ ԵՒ ՍՏԱՄՈՔՍԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Մասնաւոր յարկաբաժին՝ մորթային եւ վեներական ախտերու դարմանատան մէջ կը բուժէ ULTRA-VIOLET ճառագայթներով Յօդացաւ, Զղացաւ (Sciatique), Նէվրալժի, Անարիւնութիւն, Ոսկրաթեքութիւն (Rachitisme) եւայլն:

16 Rue Bleue, Մէթրօ՝ Cadet. Հեռ. Provence 73-67

Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 9—12 եւ 2—7, ԿԻՐԱԿԻ 9—12

ԲԱՑՈՒՄ ՎԱՂԸ ՇԱԲԱԹ 6 ԱՊՐԻԼ

Յայտնի ճաշարանատէր ՊԱԹԻՍԹ կը հրաւիրէ իր բոլոր փափկակեր յաճախորդները իր նոր բացած գեղեցիկ ճաշարանը՝

ԼԵՒՈՆ ՊԱԹԻՍԹ

33, Rue des Martyrs, PARIS

Ուր պիտի գտնեն լաւագոյն հանգստաւէտութեամբ անթերի սպասարկութեամբ, Արեւելեան եւ Արեւմտեան կերակուրներ եւ անուշեղէններ

ԳԻՆԵՐԸ ՉԱՓԱՒՈՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ՏԻԿԻՆ Բ. ՍԷՐՃԱՆԵԱՆ

42 Rue Tourtille. BELLEVILLE, Մէթրօ՝ Պէլվիլ

Զատկական Չէօրէկ: ՕՂԻ եւ ՊՈՒՏՕԻ ԸՆՏԻՐ ԳԻՆԻ

զուտ խաղողէ պատրաստուած

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՆՊԱՐԵՂԷՆՆԵՐ

ԹԱՐՄ ԼԱՒ ԱԺԱՆ

ԴԵՐՁԱԿ ԱՐԱՆՑ ԵՒ ԿԱՆԱՆՑ

Ամենաաժան, տոկուն եւ վերջին նորաձեւութեամբ հագուստ հագնիլ փափաքող մեր հայրենակիցները եւ տիկինները դիմեն ամէն օր ժամը 7.30—20 եւ կիր. օրերը մինչեւ կէս օր

ՍԱՆԱՏՐՈՒԿ ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆԻ

ԴԵՐՁԱԿԱՏՈՒՆԸ

2 Rue des Chaufourniers, Paris (19e). Մէթրօ Combat եւ Boli[var]

ԱՐԱՔՍ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉԱՏՈՒՆ

9 Rue Papillon, PARIS, Tél. Prov. 49—31

ՀԱՑԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ Տնօրէն՝ **ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ**

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96-61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ: Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6: Քթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 2—3: ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19:

ՏՕՔԹ. Ե. ՄԻՆԱՍԵԱՆՑ

ՆԱԽԿ. ԲԺՇԿԱՊԵՏ ԹԻՖԼԻԶԻ Կ. ԽԱՉԻ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑՆԵՐՈՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ, ՄԱՆԿԱՆՑ, ՄԻԶԱՍԵՌԱՅԻՆ, ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆ[ԵՐ]

42 Rue des Acacias, PARIS (17e) Մէթրօ՝ Etoile

կ'ընդունի ամէն օր ժամը 5էն 7 եւ ժամադրութեամբ

իսկ կիրակի օրերը միայն ժամադրութեամբ

ԳԻՐՔԵՐՈՒ ՆՈՐ ԶԵՂՉ

ԱՅՍ ՑԱՆԿԻՆ ՄԷՋԷՆ 100 ՖՐ.ԷՆ ՎԵՐ ԳԻՐՔ ԱՌՆՈՂԻՆ %30 ԶԵՂՉ ԻՍԿ 50 ՖՐ.ԷՆ ՎԵՐ ԳԻՐՔ ԱՌՆՈՂԻՆ % 15 ԶԵՂՉ

Իմ ընկերս 7.50, Վարժապետին աղջիկը 18, Մանօն Լէսքօ 15, Ոսկի պանդուկը (2 հատ.) 15, Լիլիթն ու Արտակ 10, Միքէի սիրարկածը 5, Անմեղ գայլին բարբարը 4, Յեղափոխութեան մակաբոյծները 5, Անհետացած սերունդ մը 8, Աւազակապետը 25, Կրացիէլլա 8, Փոթորիկը 2, Թագաւորաց ժողով 2, Առաքելոց վանքին կռիւը (պատմեց զօր. Անդրանիկ) 12.50, Հայերու բնաջնջումը 6, Սիրելու եւ սիրուելու արուեստը 5, Լեռնահայաստանի հերոսամարտը 10, Լոնդոնի հովուավէպը 8, Մէլիքահնէմ 5, Սատանայ 2, Վերադարձը 3, Պըլ-Պուղի (Օբերէթ) 9, Թուածներ (Դուրեան) 5, Աբու Լալա Մահարի 5, Լոյս Զուարթ 3, Յաբէթ 10, Արարատ Այբենարան ընթերցարան 3, Հայ. քերական 2, գարաններ 3, 25, 30, Երաժշտ. 5, 6, 10, Ֆրանս. խօսակցութիւններ 5, 6, Լուսաբեր այբենարան 5:

Պահանջեցէք մեր գրացուցակը անբաղդատելի գիներով, ինչպէս նաեւ ամէն տեսակ բառարաններ, գիտական եւ առողջաբանական գիրքեր, նանիշներ Կոմիտաս վրդ.ի, Սրուանձտեանցի, Զուհաճեանի, Չիլինկիրեանի, եւայլն:

Դիմել՝ Madame SÉVOUNI, 31 Rue Kléber, Issy-les-Moulineaux (Seine).

ՁԵՐ ՇԱՀԸ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԷ ՈՐ ՄԵԶԻ ՎՍՏԱՀԻՔ ՁԵՐ ՀԱՇՈՒԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆԸ . . . . . ԵՒ . . . ՏՈՒՐՔԻ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Դ. ԹԱՃԻՐԵԱՆ ՓՈՐՁԱՌՈՒ ՀԱՇՈՒԱՊԱՀ 19 RUE HENRI MONNIER PARIS (IXme)	Տոմարներու կազմակերպութիւն, Հաշուեկշիռ եւ հաշուեքննութիւն, Դիզուած հաշիւներու արձանագրութիւն.	ԱՄԻՍԸ **75** ՖՐԱՆՔ	Ամէն տեսակ տուրքերը ժամանակին յայտարարենք, Թուղթերը կը քննենք, եւ տնտնական վիճակներու ժամանակին տակար կերպով կը կատարենք:

ԾԱՆՕԹ.— Բոլոր առեւտրականներուն կը յանձնարարենք մեր մասնաւոր սիստէմը, որ կը դիւրացնէ տուրքի բոլոր պահանջները: Եւ առեւտրական կացութիւնը կը յայտնէ ուղղուած վայրկեանին: Ընդունելութեան ժամեր՝ 5—7:

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction & Administration — Խմբագ. եւ վարչութիւն — 235 Faub. St. Martin PARIS (10e)

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՇԱԲԱԹ 6 ԱՊՐԻԼ 1929

6 AVRIL 1929

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 924

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԽՈՐԹ ՁԱՅՆԵՐ

Խորթ ձայն մը սպրդած էր, երէկ, մեր թերթին մէջ։

Ընկ. Մ. Երիցանց, իր «Վաղուան սերունդին համար» շարքին մէջ, ձաղկելով Հայաստանի վարիչներուն անզգամութիւնն ու խեղկատակութիւնը ներգաղթի եւ հայահաւաքման կենսական գործին հանդէպ, դառնօրէն կը գանգատէր, նաեւ, Հայրենակցական Միութիւններէն։ Կը տրտնջար որ այդ Միութիւնները «կը դառնան անգէտ ու խանդավառ ծափահարողները քաղաքական եպերելի խեղկատակներու»։ Եւ աւելի առաջ երթալով, կը ստորագրէր հետեւեալ տողերը.

— «Ու գիւղերը որ հետզհետէ իրենց ծախքով կը հիմնեն Հայաստանի մէջ, չեն ծառայեր ապաստան տալու գոնէ քանի մը Թափառական ու անտէր հայրենակիցներու»։

Նոյն մեղադրանքները, նաեւ, հիւանդանոցներու եւ դպրոցներու կառուցման համար։ Եւ այս բոլորը՝ ապացուցանելու համար թէ նպատակի չեն ծառայեր այդ աջակցութիւնները։

— «Եւ մեծ զոհողութիւններէ, զրկանքներէ եւ բուռն ճիգերէ յետոյ, հսկայ գումարները որ կը ղրկուին Հայաստան, պիտի բաւէին գաղութները կազմակերպելու իբր հաւաքական զօրեղ մարմիններ, լայնօրէն հոգալու անոնց պէտքերը» եւյլն.։

Ծանր թիւրիմացութեան մը մատնուած է մեր ընկերը։

Մենք չենք որ պիտի ժխտենք Երեւանցիներուն չկամութիւնը, ապիկարութիւնը եւ անզգամութիւնը՝ տարագիր բազմութիւններուն հանդէպ։ Մենք անխնայ պայքար մղած ենք այդ հակազգային եւ տմարդի քաղաքականութեան դէմ, եւ պիտի շարունակենք մղել, որքան ալ բութ սլաքներ եւ լուտանքներ արձակեն օրուան իշխանաւորներուն սպրուկները։ Եւ այս՝ թելադրուած հայ ժողովուրդի հիմնական շահերէն։

Բայց նոյն այդ շահերը թոյլ չեն տար որ տեսակ մը փոխվրէժով, եթէ ոչ քինախնդրութեամբ, օրուան իշխանութեան մեղքը քաւել տանք երկրին ու ժողովուրդին։ Այդ մասին շատ յստակ է Դաշնակցութեան դիրքը,— չշփոթել վարչաձեւը՝ ժողովուրդին հետ, եւ ամէն կերպ աջակցիլ հայրենիքին վերաշինութեան։

Արդ, ի՞նչպէս կարելի է մեղադրել Հայրենակցական եւ միւս Միութիւնները, երբ գիւղեր եւ աւաններ կը շինեն, հիւանդանոցներ կը կառուցանեն կամ գործիքներ, մեքենաներ, դեղ ու դարման կը ղրկեն։

Հայրենակցականները կարելի է մեղադրել որ աւելի կանոնաւոր եւ կազմակերպուած աշխատանք չեն կատարեր, և միութիւններու դուռ կը բանան, ցիրուցան կամ անհաշիւ ձեռնարկներով։ Այդ վերապահումէն դուրս, ինչ որ Երեւան կ՚երթայ, իբրեւ դրամ կամ գոյք, իբրեւ մարդ կամ տաղձ, շահ է ե՛ւ հայրենիքին եւ ժողովուրդին համար։

Գիտենք որ օրուան իշխանութիւնը չարաչար կը գործածէ արտասահմանի տրամադրութիւնն ու աջակցութիւնը, եւ յաճախ իրենց նպատակէն կը շեղին զանազան գումարներ։ Բայց այդ բոլորը իրաւունք չեն տար մեզի՝ ափսոսալու ղրկուած օգնութեան վրայ։ Մանաւանդ, բոլորովին անարդար է գրել թէ Հայրենակցական Միութեանց շինած գիւղերը «չեն ծառայեր ապաստան տալու գոնէ քանի մը թափառական եւ անտէր հայրենակիցներու»։ Փաստ է որ հետզհետէ բնակիչներ կը տեղաւորուին այդ կիսաւարտ գիւղերուն մէջ։ Դեռ վերջերս Արաբկիրի Հայր. Միութիւնը կը հաղորդէր թէ 1926ին 72 հոգի հաստատուած են Նոր Արաբկիրի մէջ, փոխադրուելով Հին Արաբկիրէն, իսկ 1928 դեկտեմբերին բնակչութեան թիւը կը հասնէր 762ի։ Եւ Միութիւնը որոշած է Թուրքիա մնացած միւս բեկորներն ալ փոխադրել ու տեղաւորել։ Նոյն ծրագիրն ունին միւս Միութիւններն ալ, եւ ջանքեր կը թափեն, համաձայն իրենց կարողութեան եւ եռանդին։

Եթէ միայն այս գործը գլուխ հանեն Հայրենակցականները, այսինքն եթէ ամէն մէկը զատ-զատ կամ հաւաքաբար յաջողին Հայաստան փոխադրել Անատոլու մնացած բեկորները եւ զետեղել նոր գիւղերու մէջ, մեծագոյն ծառայութիւնը մատուցած կ՚ըլլան հայրենիքին։

Ուրեմն, խօսք չի կրնար ըլլալ հայրենիքին այս կամ այն ձեւ օգնելու մասին։ Դաշնակցութեան որոշումն եւ կամքը այն է, որ աւելի լայն եւ աւելի արդիւնաւոր դառնայ այդ աջակցութիւնը։ Եւ կրնար դառնալ, եթէ Երեւանի մարզպանները երկաթէ մամուլի մը տակ դրած չըլլային իրենց խելքն ու խիղճը։

Թիւրիմացութիւն է, նաեւ, այս տարրական պարտականութիւնը, եղբայրական օգնութեան եւ հայրենիքի վերաշինութեան ջանքերը համարել զրկանք՝ արտասահմանի գաղութներուն համար։ Երեւան գացած «հսկայ գումարները» երբեք արգելք չեն գաղութներու կազմակերպութեան գործին համար։ Որքան հսկայ գումարներ կարելի է ճարել միշտ եւ օգտագործել հայրենիքէն դուրս, եթէ ունենանք գաղթային ամուր կազմակերպութիւն, եթէ իւրաքանչիւր գաղութ ինքն իր մէջ գտնէ ներքին աշխատանքի։ Ամէն անգամ որ գործ մը խափանուի, անպատճառ դրամի պակասը չէ բուն պատճառը։ Յաճախ հոգեկան չքաւորութիւնն է որ գործ կը խանգարէ, եւ ոչ թէ նիւթական թշուառութիւնը։ Փարթամ Փարիզը Երեւանի զրկա՞ծ ըլլալուն համար է որ չկրցաւ մէկ հատիկ մանկապարտէզ բանալ։ Զօրս հազարնոց Լիոնը իր ունեցած-չունեցածը Հայաստա՞ն ղրկած է, որ մէկ ծաղկոց իսկ չի կրնար պահել այսօր։

Կա՛յ եւ ուրիշ խորթ ձայն մը, որու մասին կը խօսինք վաղը։

Շ.

МАМՈՒԼ

ՄԵՆՔ ՄԵՐ ԹՇՆԱՄԻՆ

Այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ, Յուսաբեր կը գրէ (27 մարտ).

—«Մեր ժողովուրդի կովկասեան հատուածը, որ Նախապատերազմեան շրջանին թիւով ու դիրքով գրեթէ առաջինն էր հաւասարներու մէջ, այսօր, խորհուրդներու տիրապետութեան շրջանին, դարձած է վերջինը։ Անդրկովկասի երեք գլխաւոր ու հաւասար ազգութեանց ընտանիքին մէջ Հայաստանը ունի 30,948 քառ. քիլ. տարածութիւն եւ 879,872 հոգի բնակչութիւն, Վրաստանը ունի 68,865 քառ. քիլ. տարածութիւն եւ 2,666,388 բնակչութիւն, իսկ Ազրպէյճանը՝ 84,679 քառ. քիլ. տարածութիւն եւ 2,314,077 բնակչութիւն։ Այլ խօսքով, Հայաստանը իր բնակչութեամբ կը կազմէ Անդրկովկասի ազգաբնակութեան (5,861,000 հոգի) հազիւ մէկ հօթերորդը, Ազրպէյճանը՝ անոր մէկ երրորդը, իսկ Վրաստանը՝ կէսէն աւելին։ Այսպէս նաեւ հողային հարցին մէջ, ուր Ազրպէյճանը մեզմէ գրեթէ երեք անգամ, իսկ Վրաստանը աւելի քան երկու անգամ ընդարձակ հողեր ունին։ Մի՞թէ անհնար էր մեր ժողովրդի նկատմամբ գործադրուած գոնէ այս աղաղակող անարդարութիւնը սրբագրել։ Մի՞թէ անկարելի էր գաղութահայութեան հանրային կարծիքի— միակամ ու միաձայնութ— զօրաւոր ճնշումին տակ հարկադրել, որ Մոսկուան Հայաստանին կցէ գոնէ Ախալքալաքը (իր 2500 քառ. քիլ. տարածութեամբ եւ 78,918 հ. բնակչութիւնով), Լեռնային Ղարաբաղը (իր 4,161 քառ. քիլ. տարածութեամբ եւ 125,299 բնակչութիւնով) ու Շարուր Նախիջեւանը (իր 5,355 քառ. քիլ. տարածութեամբ եւ 104,960 բնակչութիւնով)։ Նաեւ այս պարագային, Հայաստանը վերստին թէ՛ տարածութեամբ (ընդամէնը 42,964 քառ. քիլ.) եւ թէ բնակչութեամբ (հազիւ 1,18,995 հոգի) վերջինը կ՚ըլլար «հաւասարներու» մէջ, սակայն այս սրբագրութիւններով գէթ մասամբ մեղմացած կ՚ըլլար յանցաւոր փնարդարութիւն մը, որ խորհուրդներու ներշնչումով գործադրուեցաւ մեր ժողովուրդի նկատմամբ։ Չարիքը հնարաւոր էր մեղմել այն ատեն սակայն, երբ մենք, գաղութաբնակ Հայերս, միակամօրէն ծառանայինք անոր դէմ։ Երբ գոնէ այս հարցին մէջ ազգային միացեալ ճակատ կազմէինք— ո՛չ թշնամանքի ու ապստամբութեան, այլ բողոքի եւ քննադատութեան — եւ զայն ուղղէինք խորհրդային իշխանութեանց դէմ։ Երբ ձեռքձեռքի, միշտ եւ ամէն տեղ բախէինք բոլոր դուռները՝ մեր անտեսուած իրաւունքները վերահաստատելու համար։ Այսպէս չեղաւ սակայն։ Քծնանքի եւ համակերպումի ընտելացած Հայը թշնամանք եւ ապստամբութիւն տեսաւ մինչեւ իսկ պարզ բողոքներուն մէջ, ու բթամիտ դաժանութեամբ մը ծառացաւ խորհրդային անիրաւութեանց դէմ ծառացողներուն դէմ։

Այսպէս երէկ, այսպէս նաեւ այսօր»։

ՍՈՖԻԱՅԻ մէջ սաստիկ ցուրտ կ՚ընէ եւ կը ձիւնէ։ Արդէն իսկ ձիւնը 20 սանդիմեդր խաւ կապած է։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Թուրքիոյ զինուորական գօտիները

Պոլսէն կը հեռագրեն. — Նեղուցներու Յանձնաժողովը իր 1928ի տեղեկագրին մէջ կը յայտնէ թէ՝ Տարտանէլէն, Մարմարայէն եւ Վոսփորէն ծովու կամ օդի ճամբով անցնելու ազատութեան սկզբունքին համաձայն, Ազգերու Դաշնակցութեան պիտի ներկայացնէ աշխատութիւն մը՝ պահանջելով որ ամէն կարգի նաւեր կարենան ազատ մուտք ունենալ Զաթալճայի եւ Իզմիթի զինուորական գօտիները։

Յանձնաժողովը նկատելով որ Իզմիթի ծոցը մաս կը կազմէ Մարմարա ծովուն, կը պաշտպանէ այն տեսակէտը թէ դաշնադիր պետութեանց նաւերը իրաւունք ունին նաւարկելու ծոցին մէջ։ Թուրք կառավարութիւնը կը մերժէ այս տեսակէտը, դիտել տալով որ Իզմիթի ծոցին կազմը ո եւ է կերպով չարգիլեր նաւարկութեան ազատութիւնը։

Հակառակ այս առարկութեան, Յանձնաժողովը բացարձակապէս կը պահանջէ որ արգելքը ջնջուի։

Ըստ պայմանագրութեան, այն բոլոր առեւտրական նաւերը որ Նեղուցէն կ՚անցնին առանց կանգ առնելու, ենթակայ են առողջապահական քննութեան եւ տուրքի։ Յանձնաժողովը միաձայնութեամբ կը պահանջէ ջնջել առողջապահական տուրքերը եւ փափաք կը յայտնէ որ խստիւ գործադրուին տրամադրութիւնները Նեղուցներու պայմանագրութեան եւ Փարիզի 1926ի միջազգային առողջապահական դաշնագրին։

Թուրք-յոյն վէճը լուծելու ջանքեր

Աթէնքէն կը հեռագրեն թէ հելլէն կառավարութիւնը տեղեկութիւն ստացաւ որ Թուրքիոյ արտաքին գործավարը Փոխանակութեան Խառն Յանձնաժողովի հելլէն պատուիրակութեան ներկայացուցած է նոր առաջարկներ, որոնք թոյլ պիտի տան կարգադրել վէճը։

Թուրքիա կ՚առաջարկէ Թուրք կառավարութեան՝ իր պաշտպանութեան տակ առնել Թուրքիա գտնուող հելլէնական կալուածները, ըստ Լօզանի դաշնագրին, իրենց հին տէրերուն վերադարձնել հելլէնական գրաւուած հողերն ու շէնքերը եւ գնել այն կալուածները որոնց տէրերը փախած են։ Իր կողմէ Յունաստան նոյն առաւելութիւնները պիտի շնորհէ հելլէնական հողին վրայ հաստատուած Թուրք հպատակներուն։

Երկու պետութեանց միջեւ վերջնական կարգադրութիւն մը պիտի ըլլայ այս գործողութիւններէն յետոյ, ինչ որ ամբողջովին պիտի լուծէ բնակչութեանց փոխանակութիւններու առթիւ ծագած բոլոր վէճերը։

Հելլէն կառավարութիւնը այս մասին պիտի խորհրդակցի Նախարարական Խորհուրդի առաջին նիստին։

Կարկուրի դատը շահուած

Երուսաղէմի Պատրիարք Եղիշէ արքեպսկ. Դուրեան, Պոլսոյ Պատրիարքարանին նամակ մը գրելով կը հաղորդէ որ Լոնտոնի կայս. Մասնաւոր Ատեանը մերժած է Կարկուրի ժառանգորդներուն յարուցած դատը, որով Երուսաղէմի վանքը վերջնապէս սեփականատէր կը դառնայ Կարկուրի անունով ծանօթ մեծ արտին, որուն համար երկար տարիներէ ի վեր դատավարութիւններ տեղի կ՚ունենային։

Իրան եւ Իրաք

Թէհրանէն կը հեռագրեն.— Շահը Ֆայսալ թագաւորին հեռագիր մը ուղղելով շնորհաւորեց զայն Ազգերու Դաշնակցութեան այն որոշումին համար, որով Իրաքի մէջ դատական վարչաձեւը կը ջնջուի։ Շահը աւիկա յաջողութիւն մը կը նկատէ Միջագետքի համար եւ կ՚աւելցնէ թէ այդ որոշումով ալ եւս կը վերնան Իրաքի եւ Իրանի միջեւ բոլոր խոչընդոտները, ի վերջոյ յոյս կը յայտնէ թէ շուտով բարեկամական յարաբերութիւններ պիտի վերահաստատուին երկու կառավարութեանց միջեւ։

Այս հեռագիրը կը նկատուի նշան մը թէ՝ Պարսկաստան շուտով պիտի ճանչնայ Իրաքի կառավարութիւնը եւ դիւանագիտական յարաբերութիւնները պիտի վերահաստատուին երկու երկիրներու միջեւ։

Չէմպրլէյն-Մուսոլինի տեսակցութիւնը

«Թան»ի Հռոմի թղթակիցը կը հեռագրէ թէ Մուսոլինիի սըր Օսթըն Չէմպըրլէյնի հետ տեսակցութիւնը գաղտնի պահուած էր և Ֆիրէնցէի մէջ հրատարակուած պաշտօնական զեկոյցէն է որ իմացուեցաւ։

Հռոմի քաղաքական շրջանակները չեն ծածկեր իրենց գոհունակութիւնը այս տեսակցութեան առթիւ։ Նախ դիտել կուտան թէ Ֆիրէնցէի տեսակցութեան շնորհիւ Անգլիոյ եւ Իտալիոյ արտաքին քաղաքականութեան վարիչները առիթ ունեցան կարծիքի փոխանակութիւններ ընել այժմէական բազմաթիւ հարցերու մասին, սկսեալ իտալեւֆրանսական յարաբերութիւններէն, գերմանական հատուցումներէն, ծովային սպառազինութիւններէն՝ մինչեւ զանազան բարոյական եւ տնտեսական խնդիրները։

Մուսոլինի անցեալ ամառ Ծերակոյտին առջեւ ճառ մը խօսելով, յայտարարած էր թէ Իտալիոյ արտաքին քաղաքա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

ՏՈՄՍԵՐ

ԲԱՐԵԿԱՄԻՍ ԽՐԱՏՆԵՐ

Գ.

Լսեցիր Թագուհիին առակը եւ հարկաւ հասկցար ալ, քանի որ ամէն բան հասկնալու համար խելքի պէտք չկայ անպատճառ։ Եթէ ո՛չ, Զօպանեան մը ի՞նչպէս պիտի կրնար հասկնալ թէ Հայաստանի բռնած ճամբան շիտակ չէ։

Բայց, եթէ խելք չունիս, անշուշտ, նորէ՛ն կը հասկնաս, սակայն սխալ։ Այս չէ՞ պատճառը որ Զօպանեան դեռ չէհասկցած ու երբեք չպիտի հասկնայ թէ ո՞րն է շիտակ ճամբան Հայաստանի համար։

Սակայն, բարե՛կամ, գիտես թէ անխելքութիւնը նկատուած է շատ մեծ նախատինք։ Բուրժուական նախապաշարում մըն ալ այս, բայց այնքա՛ն ուժեղ որ բոլշեւիկեան յեղափոխութիւնն իսկ չկրցաւ սարսել։

Այդ նախատինքէն զերծ մնալու համար, մարդը հնարած է եւ կը կիրարկէ անխելքութիւնը պարտկող միջոցներ։ Բազմաթիւ են անոնք ու մարդէ մարդ կը տարբերին տեղին, գործին, պարագային ու ժամանակին համեմատ։

Բայց որպէսզի, գոնէ այս մէկը լաւ հասկնաս, խօսինք նորէն օրինակով։ Նայէ՛ Զօպանեանին։

Բանաստեղծ է, գրագէտ, բանասէր, քննադատ, հրապարակագիր, հռետոր, գործիչ, քաղաքագէտ, պրոպագանդիստ եւ յետ մահու նախագահ Հայաստանի Համայնագիտական Ակադեմիոյ։

Բայց այս բոլոր տիտղոսները կրելու համար, եթէ մարդ աբարածը խելքի պէտք ունենար հայ կեանքը կը դառնար անապատ եւ մեր թերթերէն շատերը ճերմակ կը տպուէին։ Անոնց մէջ տող մը ոտանաւորի չէիր հանդիպեր, «Պայքար» ամէն օր, իսկ «Արեւ» շաբաթը երեք անգամ գոնէ, իրենց խմբագրական սիւնակները պարապ կը հանէին, քննադատականի տեղ՝ ուզողը չէր փչեր գանկէն անցածը եւ բերանը բացողը ճառախօս չէր կտրեր, իսկ մեր խարխուլ նաւուն վրայ՝ հարիւրեակ մը նաւապետ չէր բուսներ։

Բայց ըսի թէ այս բոլորը կը ծառայեն պակասը քողարկելու եւ երեւոյթը փրկելու յաջողութեամբ։

Կան ալ որ կը դիմեն տարբեր միջոցներու. հով մը կը դնեն իրենց քալուածքին, նստուածքին, խօսուածքին, հագուածքին մէջ։ Իսկ ես, երբ ուզեմ խելացի երեւնալ, կ՚ըսեմ խելքի բոլորովին հակառակ բաներ. ու նորէն խելօք մարդու համբաւ կը պահեմ։

Բայց դո՞ւն։ Բարեկա՛մ, ամէն մէկ քայլիդ անխելքութիւնդ կը պոռաս։ Կարգուեր ես։ Մէկ անխելքութիւն։ Բաժնուելով՝ ցոյց տուիր որ գանկիդ տակ դեռ խելքի կտոր մը կը բանի։ Բայց երբ գացիր ու նետուեցար ուրիշ կնոջ մը գիրկը, փաստեցիր թէ միայն Աստուծոյ շունչը կրնայ գործել ճակտիդ ետեւ։

Ըսի սակայն թէ խելացի երեւնալու համար խելքի պէտք չկայ. ձեւ պէտք է. քեզի համար, կը բաւէ որ հետեւիս նախկին կնոջդ առաջին խրատին եւ զգուշանաս անոր երկրորդ խրատէն։ Բաժնուիս երկրորդ կնիկէդ, բայց չմիանաս առաջինին եւ ո՛չ ալ ուրիշի։

Անկից յետոյ, որպէսզի խելացիի համբաւդ ապացուցանես, կը մնայ ամէն մէկ քայլիդ դէմ խօսիլ բոլոր կիներուն եւ ամուսնութեան։

Այս արդէն, չարգիլեր որ դուն նորէն անընդհատ մտածես անոնց վրայ եւ վազես անոնց ետեւէն։

Բայց, կը նպաստէ քեզ խելացի ցոյց տալու։

ԽԱՐՏՈՑ

Ի՞ՍԿ ՁԵՐ ՁԵՌՔԵՐԸ...

Ապրիլ 11/24ի յիշատակին առթիւ նորէն իրար է անցած հայկական Փարիզը, բովանդակ հայութիւնը զարմացնելու համար իր անորակելի այլանդակութիւններովը։

Ինչպէս միշտ, այս տարի ևս՝ արտաքին պատճառաբանութիւններու մէջ գլխաւորը Դաշնակցութեան հետ տօնելու «անկարելիութեան» հարցն է, մէջտեղ նետուած՝ քաղաքական կուսակցութեան յաւակնութիւն ունեցող կազմակերպութիւններու կողմէ։

Եթէ ժամանակի կամ զուտ քաղաքական ձեռնարկի մը մասին ըլլար խնդիրը, ի հարկէ կարելի էր բոլորովին չանդրադառնալ, բայց քանի որ անվիճելիօրէն համազգային յիշատակի տօնի մը առթիւ է, եւ այն ալ բոլորովին անկուսակցական կազմակերպութեան մը նախաձեռնութեամբ, անհրաժեշտ է մօտենալ այն բոլոր իրական պատճառաբանութիւններուն, որոնք մութին մէջ կը պահուին բուն ժողովուրդէն, ի հաշիւ ներքին նկատումներու։

Ե՛րբ սկսան տարակարծութիւնները Փարիզի մէջ Ապրիլ 11/24ի տօնին առթիւ։

Մինչեւ անցած տարի այս Սգատօնին նախաձեռնողն էր Փարիզի Հայ Ուսանող. Միութիւնը, ու կը մասնակցէին քաղաքական կազմակերպութիւններն ու զանազան Միութիւնները։

Երկար չտեւեց այս համերաշխութիւնը Սգատօնին շուրջ եւ այլանդակ կռիւներ, ներքին քաշքշուքներ ծայր տուին, շնորհիւ ռամկավար կուսակցութեան, որ 1927ին Սելանիկի մէջ ռամկավար Ազատեանի սպանութիւնը մատի փաթթոց ընելով, 1928ին մերժեցին պատասխանել Ուս. Միութեան հրաւէրին, պատրուակելով թէ չեն կրնար տօնել «արիւնոտ ձեռքերով» Դաշնակցականներու՛ հետ։

Արիւնո՞տ են Դաշնակցութեան ձեռքերը. առաջին հարցն է ասիկա եւ գլխաւոր մեղադրականը։

Ռամկավարներուն հետ ամբողջ հայութիւնը գիտէ մեր անցեալ պատմութիւնը։ Բոլորը գիտեն թէ ի՛նչ փշոտ ճամբաներէ քալած է այս կազմակերպութիւնը յանուն հայ ժողովրդի ոտնակոխուած իրաւունքներուն։

Այդ երկար եւ դժուարին պայքարի ընթացքին, Դաշնակցութիւնը այո՛ գործ է ունեցած արիւնի հետ ալ։ Շատերը մեր ազգային թշնամիներէն, օտար թէ Հայ, շատերը մեր ներքին դաւաճաններէն, գողերէն ու աւազակներէն, հայութիւնը շահագործող վաշխառուներէն եւ վարձկաններէն ինկած են Դաշնակցութեան մահացու գնդակներով։ Եւ եթէ ժամանակին Դաշնակցութեան հետ բովանդակ հայ ժողովուրդը ոգեւորուած է այս գործունէութենէն, անոր գլխաւոր պատճառը այն է, որ Դաշնակցութեան այդ ահաբեկումները անհրաժեշտ էին յանուն մեր ազգային շահերու պաշտպանութեան, Դաշնակցութիւնը պատճառ չունի նսեմացնելու այս պատմական դերը, որովհետեւ այդ արիւնոտ պայքարի ընթացքին ո՛չ մէկ անմեղ զոհ, ո՛չ մէկ աւելորդ զոհ խլած է ան։

Մեզի չափ ռամկավարներն ալ ծանօթ են մեր անցեալի այս գործունէութեան. գիտեն մանաւանդ, որ մեր զոհերու մէջ օտարի հետ եղած են նաեւ Հայեր ալ։ Արդ, ինչպէ՞ս կ'ըլլայ որ այս բոլորը գիտնալով մէկտեղ, անոնք մինչեւ 1928 բազմաթիւ առիթներով Դաշնակցականներու հետ ո՛չ միայն նման տօնական, այլ եւ աւելի մտերիմ հաւաքոյթներու եւ նոյնիսկ կերուխումի սեղաններու շուրջ են նստած։ Չէ՞ որ նոյն Դաշնակցութիւնն էր միշտ, «արիւնոտ» Դաշնակցութիւնը։

Կը հետեւի թէ ռամկավարները իրենք անկեղծ չէին եւ ոչ ալ հետեւողական իրենց ծանօթ պատճառաբանութեան մէջ։ Իսկ եթէ անոնք այդ ուղղութիւնը որդեգրեցին Ազատեանի սպանութենէն յետոյ, այդ եւս չարդարացներ իրենց ներկայ դիրքը, քանիոր՝ Ա. այդ սպանութեան մէջ Դաշնակցութիւնը մեղք չունի. Բ. այդ սկզբունքը որդեգրելէ ետք ռամկավարները պիտի խուսափէին առհասարակ գործ ունենալ բոլոր այն կազմակերպութիւններու հետ, որոնք այս կամ այն չափով կապուած են արիւնի հետ։ Եթէ այս ուղղութիւնը ընդունուած ըլլար այդ կուսակցութեան կողմէն, հակառակորդներուն կը մնար համակերպիլ միայն։

Սակայն իրականութիւնը աւաղ բոլորովին հակառակ փաստերը կուտայ մեզի։

Ռամկավար կուսակցութիւնը արտասահմանի թէ բուն Հայաստանի մէջ, ամէն անգամ երբ առիթ ունենայ, գերագոյն հաճոյքով կը նստի արդի վարիչներուն հետ։ Ռամկավարը ամէն տարի զանազան առիթներով ձեռքը կը սեղմէ զանազան «կոմիսար»ներուն, տօնական կամ ժամանակի հաւաքոյթներու մէջ։ Այս բոլորէն ո՛չ միայն դժգոհ չէ ան, այլ եւ եթէ կարենայ, յաւիտենական պիտի դարձնէ նման առիթները։

Ռամկավարները չե՞ն գիտեր, — որ եթէ աշխարհիս մէջ կայ կազմակերպութիւն մը, որուն ո՛չ միայն ձեռքը, այլ բովանդակ էութիւնը շաղախուած է միլիոնաւոր անմեղներու արիւնով, այդ ալ համայնավար կուսակցութիւնն է, իր արիւնարբու «կոմիսար»ներովը, որոնց մէջ սակաւաթիւ չեն նաեւ Հայերը։ Ռամկավարները չե՞ն գիտեր, որ այսօր իսկ գաղութի մորթի տակ ծածկուած զանազան ներկայացուցիչները, որոնք յաճախ կը ցցուին այս կամ այն գաղութին մէջ, յաճախ ուրիշ պաշտօն չունին եթէ ոչ արիւն հոսեցնել։

Գիտե՛ն, գիտե՛ն եւ մեզի չափ, թերեւս աւելի լաւ գիտեն այս բոլորը։ Անոնք գիտեն, որ իրենց ձեռքերն իսկ արիւնի նշաններ կը կրեն այն յաճախակի շփումներէն զորս իրենք կ'ունենան իրական արիւնարբուներու հետ։ Եւ սակայն, կ'ուզեն կոյր ձեւանալ, կը ստիպեն ամէնքը իրենց նման կուրանալ, եւ շարունակ յիշել Դաշնակցութեան «արիւնոտ ձեռքեր»ը, զգուշացնելու հայութիւնը։

Եւ դեռ աւելին։

Սրբակրօն այս մարդիկ կ'ուրանան նաեւ իրենց անցեալը։ Կ'ուզեն մոռնալ ռամկավարազատական կուսակցութեան այն հատուածը, որ դեռ երէկ ծանօթ էր Վերակազմեալ-Հնչակեան անունով։ Կրնա՞ն պատմութենէն ջնջել եղբայրասպանութեան այն ահաւոր փաստը, որուն մէջ թաթխուած էր Հնչակեան կուսակցութեան այս հատուածը եւ ռամկավար արդի կուսակցութեան կարեւոր մասը։ Կա՞յ կազմակերպութիւն մը, որ այնքան անմեղ եւ արժէքաւոր հայ անհատներ խեղդած ըլլայ արիւնի մէջ։ Ռամկավար «անմեղունակ» ջոջերը ի՞նչպէս կը հանդուրժեն այս բոլորին...։

Զարմեր առանձնապէս կանգ առնել Հնչակեան կուսակցութեան Փարիզի Կեդրոնի մասին, որ նոյնպէս որոշեր է Ապրիլ 11/24ի տօնին միեւնոյն բեմին վրայ չերեւալ Դաշնակցականներու հետ։ Ասոր ալ պատրուակը Պէյրութի սպանութիւնն է, որուն մէջ դարձեալ մեղք չունի Դաշնակցութիւնը։

Ինչ որ ըսինք Ռամկավարներու համար, նոյնը որոշ փոփոխութիւններով կարելի է կրկնել այս անգոյն եւ խայտաբղէտ խմբակցութեան մասին։ Շատերու մտքին մէջ Հնչակեանութիւնը հոմանիշ է դարձած եղբայրասպանութեան։ Հետաքրքրքիրները կրնան բրքրել «մայր» կուսակցութեան պատմութիւնը։

Զարմանալի զուգադիպութեամբ մը, այս երկու իրապէս արիւնոտ ձեռքերով կազմակերպութիւնները այսօր կը զատուին մեզմէ, դէպքերը խեղաթիւրելով եւ մեզի վերագրելով այն ինչ որ իրենց առանձնայատուկ առաքինութիւն է։

Այս բոլորէն զատ, եւ այս բոլորէն անկախ, ռամկավարներու դիրքը հանդէպ այս Սգատօնին հետեւանք է Հայաստանի վարիչներու սպառնալիքներուն։ 1927ին համայնավար Պ. Զուբարի բացորոշ հարուածը ռամկավար կուսակցութեան, պատճառ եղաւ, որ այս կուսակցութիւնը խուսափի այն բոլոր հաւաքոյթներէն ուր այս կամ այն չափով բաժին ունի Դաշնակցութիւնը։

Այս է ահա, հիմնական եւ անկեղծ պատճառը։ Ռամկավարները ի զուր պատ է պատ կը զարնուին իրենք զիրենք արդարացնելու համար։

Մարդիկ, որ ստիպուած են ծառայել դրսի ուժի թելադրանքներուն եւ իբրեւ պատգամ ընդունիլ զօրաւորի կամքը, իրաւունք չունին բարոյականի մասին խօսելու։

Այսպիսիներու հանդէպ՝ արգահատանք միայն ունինքմենք, եթէ ոչ նողկանք։

«Արիւնոտ ձեռքերու» հէքեաթը ամօթալի ամբոխավարութիւն մըն է, որ իրականին մէջ երեւան կը հանէ այդ մարդոց արիւնոտ դէմքը։

Ս. ԹԱԹՈՒԼ

ԽԱԼԻՏԷ ԷՏԻՊ

Այս կինը՝ որ այսօր իբրեւ Թրքուհի մը կը ներկայանայ ամերիկեան զանազան բեմերու վրայ, նոյնչափ Թուրք է, որչափ Միս Փաթրիք ինքն է, երբ առիթ չի փախցներ զայն ծանուցանելու, իբրեւ իր մեծագոյն գործը եւ յառաջ քշելու զայն ամէն տեղ։

Խալիտէ Էտիպ Թուրք կնոջ մէկ նմոյշն ալ չէ, որչափ որ չէ Սմիթհ գոլէճի որեւէ ընթացաւարտուհի։

Ամերիկեան ժողովուրդը բերանը բաց կը նայի անոր, կ'ունկնդրէ զայն, երբ թէ Թրքուհի մը հարէմի բարձր շրջապատէն եւ մութ սենեակներէն դուրս փախած, երեսը բաց ներկայացած ըլլայ, առանց գիտնալու թէ Խալիտէին երեսը երբեք չէր ծածկուած, նա երբեք չէր մտած հարէմի կեանքին մէջ։

Կեղծիք մը, ֆանթէզի մըն է. սուտ է իրեն այն խօսքը թէ իր հայրը Բէժմաճցի Թուրք մըն էր։

Մեզի անձնապէս ծանօթ է անոր ծագումը եւ կեանքի բոլոր պարագաները. բայց հոս Նիւ Եորքի մէջ ունինք աւելի իրազեկ անձնաւորութիւն մը, որ Խալիտէի հետ ծնունդէն ի վեր մօտ յարաբերութեան մէջ գտնուած է։ Տարիներով դասատու եղած է անոր եւ գիտէ անոր կեանքին բոլոր անցուդարձերը։

Րիզա Թէվֆիք պէյն է այն անձը, որ հիմա Նիւ Եորք կը գտնուի — փիլիսոփ Րիզա Թէվֆիք, Թուրք երեսփոխան, Ծերակոյտի անդամ եւ նախարար։ Նա էր որ Թուրք կառավարութեան կողմէ Սէվրի դաշնագիրը ստորագրեց, որուն համար աքսորուած է այսօր։

Հրեայ մըն էր Խալիտէ Էտիպի հայրը, որ Սելանիկի մէջ Թուրքի մը քով ծառայութեան մտած էր։ Ոչ թէ հրէադարձ մը, այլ բուն իսկ Հրեայ, որ քանի մը տարիներ վերջը կրօնափոխ կ'ըլլայ, կ'իսլամանայ եւ նոր անունը կը կոչուի Էտիպ։ Էտիպ վերջէն կ'ամուսնանայ Քիւրտ Ալի Շամիլի ամուսնալուծուած կնոջը հետ եւ այս ամուսնութենէն կը ծնի Խալիտէն։ Ահա այս ծագումին կը պարտի Խալիտէն իր ուշիմութիւնը եւ ճարպիկութիւնը. ասոր վրայ աւելցուցէք նաեւ ամերիկեան կրթութիւնը — կ'ըլլայ գինիէ դարձած քացախ մը, այսօրուան Խալիտէ հանըմը։

Սելանիկի այս կրօնափոխները, որ տէօնմէ կը կոչուին, երբեք Թուրքի հետ չեն խառնուած, երբեք անոնք չէին ծածկեր, իրենց գերեզմաններն անգամ զատ էր Թուրքերէն։

Խալիտէն երբ չափահաս կ'ըլլայ, կ'ամուսնանայ Սալիհ Զէքի անունով մէկու մը հետ որ տէօնմէ մըն էր, եւ իրեն մաթեմաթիքի դաս կուտար։ Սալիհ Զէքի կը լքէ իր կինը եւ զաւակները՝ յափշտակուելով Խալիտէի հրապոյրներէն։ Վեց տարի վերջը ինքը իր կարգին լքուելու եւ ըստ Խալիտէի խօսքերուն քուրջի կտորի մը պէս նետուելու համար։

Խալիտէն վերջէն կ'ամուսնանայ Տոքթ. Ադնանի հետ, որ նոյնպէս տէօնմէ հրեայ ծագում ունի։ Խալիտէ Էտիպ միշտ եղած է փառասէր, յանդուգն եւ արկածախնդիր։ Պատերազմի ատեն եւ վերջը եղած է շատ վտանգաւոր։ Ան կը խօսէր հրապարակաւ, Սուլթան Ահմէտի եւ Ֆաթիհի առջեւ կանանց հաւաքոյթներու մէջ փաթթուած կը հրահրէր Թուրք մոլեռանդութիւնը, մարգարէի անունով կը ճառէր՝ Թուրք վայրագութիւնը գրգռելով։

Պատերազմի եւ հայկական ջարդերու ատեն շատ տխուր դեր մը կատարեցվազելով Պոլսէն Սուրիա, Թալէաթի քովէն մինչեւ Ճէմալի քովը՝ հայ որբուհիներ կը հաւաքէր կ'իսլամացնէր զանոնք եւ թունաւոր օձի մը պէս կը մտնէր կ'ելլէր ամէն տեղ։

Զինադադարէն վերջը նոր ասպարէզ մը բացուած էր առջեւը, վազեց գնաց Էնկիւրի, եղաւ Խալիտէ չաւուշ՝ ինքզինքին փրկիչի հովեր տալով, բայց Մուսթաֆա Քէմալ եւ ընկերները լաւ կը ճանչնային զինքը։ Անոնք ամերիկեան ժողովուրդին պէս չէին։ Ասոր վրայ ստիպուեցաւ փախչիլ Եւրոպա, ուրիշ դեր մը խաղալու համար։

Րիզա Թէվֆիք շատ որոշ գոյներով կը պատկերացնէ անոր նկարագիրը եւ բարոյականը, որ գաղտնիք մը չէ Թուրք շրջանակներուն մէջ։

Բայց հո՞ս... Հոգ չէ թէ իր դրախտանման ներկայացուցած երկիրը զինքը դուրս վռնտած ըլլայ... Հոգ չէ թէ իր պաշտպանած ժողովուրդը զինք կախելու պատրաստ ըլլայ առաջին առիթով։ Հոգ չէ թէ Թուրք կնոջ, Թուրք սովորութիւններու, աւանդութիւններու և կրօնքի հետ ոեւէ յարաբերութիւն ունեցած չըլլայ, հոգ չէ թէ կեղծիք ըլլայ անոր ծագումն ու կեանքը... Ան հերոս է. կը մտնէ ամենաբարձր շրջանակներու մէջ, կը սեղմէ մաքուր ձեռքեր իր արիւնոտ ձեռքերովը... Որովհետեւ Թրքասէր ամերիկացիներ գործածել կ'ուզեն զայն ծանուցումի համար... Որովհետեւ ամերիկեան ժողովուրդը նորութիւն եւ զգայացունց բաներ կը սիրէ, իսկ Հայերը չեն կրող իրենց դատը պաշտպանել եւ անկարող են թափանցելու ամերիկեան ժողովուրդի հոգեբանութեան։

Ի՞նչ կ'ընենք մենք Հայերս. մենք մեզի խօսիլ, գանգատիլ, իրար մեղադրել, իրար չէզոքացնել գիտենք միայն։ Ոչ մի խօսք կամ արտայայտութիւն ամերիկեան մամուլի մէջ։

Ո՞ւր են մեր հարիւրաւոր ընթացաւարտուհիները, որ նոյն հաստատութեան մէջ կրթութիւն ստացած են։ Ինչո՞ւ կը թոյլատրեն որ Խալիտէ մը ցուցադրուի իբր միակ ներկայանալին ամեր. այդ հաստատութեան։ Որչափ ազնիւ տիկիններ ելած են այն տեղէն, ընտանիքի մայրեր։ Նուա՞զ պատիւ կը բերեն անոնք։ Ո՞ւր են մեր գրողները, դիրքի տէր մարդիկը, ինչո՞ւ թոյլ կուտան որ կեղծիքի մը զոհ ըլլայ այս դիւրահաւան ժողովուրդը։

Մենք մեզի գործ ըրած ենք գանգատիլ, լալ եւ ողբալ։

ՏՈՔԹ. Ա. ՆԱԳԳԱՇԵԱՆ

(Հայրենիք)

ՔԱՏՐԻԷ ՀԱՆԸՄԻ ԳՈՐԾԸ

Դատաւոր Հիքմէթ պէյ կը շարունակէ քննել թէ Քատրիէ հանըմ անցեալ տարի ի՛նչ պարագաներու տակ ուզեց ներկայանալ Մուսթաֆա Քէմալի, Մեծ Կղզիի մէջ։ Իբր վկայ լսուեցան փաստաբան Ազիզ պէյ, Տոքթ. Սայիփ Հազզը պէյ, որ Այնթա՞պէն յատկապէս Պոլիս կանչուած է։

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

"ԱՆԴՐԱՆԻԿ"

Չորեքշաբթի կէսօրէ վերջ Սալ տէ զ'Ակրիքիւլթէօրի մէջ ներկայացուեցաւ «Անդրանիկ» շարժանկարը, գործ Պ. Ա. Համբարձումեանի հիմնած Armena Filmին, ղեկավարութեամբ յայտնի արուեստագէտ Պ. Ա. Շահխաթունիի։

* *

Նախ՝ ներկայացնենք նիւթը։

Խաղին սկիզբը ցոյց կը տրուի հայկական զինանշանը, անմիջապէս վերջ կը տեսնուի արծիւ մը, որ թեւերը լայն բացած կը սաւառնի Հայաստան աշխարհին վերեւ. դաշտեր, լեռներ, գետեր ու լիճեր իրարու կը յաջորդեն։ Ցետոյ մեր աչքին կը պատկերանան հայկական գիւղեր, արտին մէջ գործեն հնձող մշակներ, գեղջուկ կիներ ու երախաներ, իլիկ մանող մամիկներ եւայլն։

Անդրանիկին կը հանդիպինք նախ գիւղական դպրոցին մէջ, երբ դեռատի աշակերտ էր։ Ուսուցիչքահանան Հայոց պատմութեան դաս կուտայ։ Կը խօսի Հայոց անցեալի փառքերուն վրայ, եւ հետզհետէ վարագոյրին վրայ կ'երեւան Արայ Գեղեցիկ, Արտաշէս Բ., Մեծն Տիգրան, Սանդուխտ կոյս, Վարդան Մամիկոնեան, Ղեւոնդ երէց եւայլն։ Քահանան յետոյ կը պատմէ Հայաստանի ներկայ վիճակը. ջարդ ու հալածանք ամէն կողմ, հրդեհ ու թալան, առեւանգում եւ բռնաբարում։ Վարագոյրին վրայ կ'ընդնշմարուին ջարդարարները որ եաթաղան կը սրցնեն, կոտորածէն լեղապատառ փախչող կիները, երախաներն ու տղամարդերը, բոցավառ տուները եւայլն։

Այս սրտաճմլիկ պատմութիւնը կը յուզէ աշակերտները, որոնցմէ մանաւանդ Անդրանիկի եւ Հրայրի սրտերը կ'ալեկոծին. քահանան կ'օրհնէ զանոնք եւ կը քաջալերէ։ Անդրանիկ կ'ուխտէ անցեալի փառաւոր դէմքերուն յաջորդն ըլլալ եւ վրէժ լուծել հարստահարողներէն։

Այս յառաջաբանէն յետոյ 12 տարի կ'անցնի։ Ու մենք կը տեսնենք Անդրանիկը, որ իբրեւ տաղձագործ կ'աշխատի արհեստանոցի մէջ հայրը երկաթագործ է, նոյնպէս կ'աշխատի։ Քիւրտ ցեղապետ Խալիլ պէյ իր մարդոց հետ Անդրանիկի հօր մօտ կուգայ եւ սին պատրուակով մը կը խոշտանգէ զայն։ Անդրանիկ իմանալով դէպքը, կը ձգէ գործը եւ կ'երթայ հօրը վրէժը լուծելու։

Անկէ կը սկսի Անդրանիկի հերոսական գործունէութիւնը։ Այնուհետեւ Անդրանիկը կը տեսնենք շարունակ լեռներու մէջ՝ իր ափ մը ընկերներով, որոնց մէջ գլխաւոր տեղը կը գրաւէ Հրայր։ Օր մը գիւղի մը մօտ կը հանդիպի խումբ մը աղջիկներու, որոնք աղբիւրէն ջուր առնելու կ'երթան։ Անոնց մէջ կը հանդիպի Անահիտի, որ իր սիրտը կը գրաւէ։ Քանի մը օր վերջ, քիւրտերը կ'առեւանգեն այդ աղջիկը. Անդրանիկ ձի նստած՝ քանի մը ընկերներով կ'ազատէ զայն։

Անդրանիկի անունը արձագանգ կը գտնէ ամէն կողմ եւ սարսափ կ'ազդէ շրջանի քիւրտերուն։

Խալիլ պէյ պատգամաւոր մը կը ղրկէ հայ գիւղացիներուն եւ 24 ժամուան մէջ կը պահանջէ Անդրանիկը, այլապէս գիւղը կործանելու սպառնալիքով։ Գիւղին ծերերը ժողով կը գումարեն ջաղացքին մօտ եւ ի վերջոյ կ'որոշեն չյանձնել Անդրանիկը. որ իրենց ազատարարն եղած է։

շատ յաջող կը կատարեն իրենց դերերը: Այս մասին շնորհաւորելի են: Մենք կը գնահատենք իրենց ճիգը եւ այն տաժանելի աշխատանքը, որուն ենթարկուած են Փարիզէն մինչեւ Պուլկարիա, այս բարդ նիւթը ժապաւէնի վրայ առնելու համար:

Պէտք է յիշել Կիշարն (շարժանկարիչ) ու Լաքքան (տէքոր պատրաստողը), Տիկ. Սթանները (Անահիտ), Ալպէրթին (Խաթիլ պէյ) եւ Սթամաթոֆը (Հրայր), փոքրիկ Սիմոնը եւյլն.:

Այս բոլորին հետ սակայն, թոյլատրելի է ընել կարգ մը դիտողութիւններ:

Նախ՝ ամբողջ խաղին մէջ մենք չհանդիպեցանք Թուրք բառին. ատոր հակառակ շարունակ կը կրկնուէր Քիւրտ բառը, այն ալ տհագնադգորդ ձեւով մը: Անդրանիկի կռիւը ուղղուած էր Թուրքին դէմ. Քիւրտը պարզ գործիք էր Թուրքին ձեռքը եւ այսօր մեզի բախտակից է: Նուրբ դիւանագիտութիւն մը, այդ ուղղութեամբ իր գրաքննութիւնը կատարած է խաղին սկիզբէն մինչեւ վերջը:

Ցեղոյ Հայկական գիւղն ու գիւղացին ներկայացուած են շատ խեղճ տիպարներով, ինչ որ լաւ գաղափար մը կազմել չի տար Հայերու մասին օտար հանդիսականներուն:

Նոյնպէս Հայկական ինքնապաշտպանութիւնը շատ թոյլ կերպով ներկայացուած է: Ցարձակումի պահուն հարիւրաւոր երիտասարդներ սարսափահար կը փախչին... Փիէռ Լոթիի նապաստակներուն պէս:

Ասիկա պատմութեան խեղաթիւրում է եւ ներելի չէ: Տալուորիկ-Շէնիկի կռիւին մէջ Հայ ժողովուրդը խուճապահար չէ փախած:

Առաջին մասը ընդարձակ է եւ լաւ պատկերներ կան, սակայն վերջին մասը համառօտ է. կարծ խզելու փութկոտութիւն մը զգալի է:

Անշուշտ նախաձեռնողները յաւակնութիւնը չունէին ներկայացնելու Անդրանիկի կեանքը իր ամբողջութեան մէջ. սակայն կրնային պատերազմի շրջանէն աւելի երկար դրուագներ պատկերացնել:

Կան նաեւ ուրիշ քննադատելի կարգ մը կէտեր, որոնց կ'անդրադառնանք յառաջիկային:

Հ.

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԷՆ

Լը Փիւլէն պ. Փարաւոն Անտոնեան վեցամսեայ Յառաջ կը նուիրէ Լաթաքիոյ Կրթասիրաց Միութեան (1 Ապրիլ - Հոկտեմբեր 1929):

ՍԿԱՈՒՏՆԵՐՈՒՆ ՇՈՒՐՋ

Պէտք եղաւ որ երիտասարդ եւ համեմատաբար անփորձ պատանի մը փորձէր, Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փարիզի խարխուլ կազմակերպութենէն դուրս, սկաուտական լուրջ շարժում մը երեւան բերել, որպէսզի ընդոստ արթննային Հ. Մ. Ը. Մ.ի խմբապետները ու վարիչները:

Արթնցան, բայց շատ ուշ:

Եւ մանաւանդ՝ առաջին անգամէն իսկ շատ ձախող քայլ մըն էր որ առին, հրատարակութեան տալով բոլորովին անտեղի գեկոյց մը (Յառաջ, 28 մարտ):

Ոչ ոք կրնայ պնդել թէ «Ֆրանսայի Հայ Արիներ»ու միութեան վարիչ խմբապետը դէմ չէ գործած Հ. Մ. Ը. Մ.ի կանոնագրին: Բայց, երբ նոր կազմուած յանձնախումբը գրչի մէկ հարուածով կը վարկաբեկէ տղայ մը՝ որ երեք տարի անընդհատ (որուն մէկուկէս տարին Հ. Մ. Ը. Մ.ի անունին տակ) լծուած էր տքնաջան աշխատանքի մը, ակներեւ անարդարութիւն է որ կը գործուի: Մանաւանդ որ, մինչ այդ տղան գլուխը պատէ պատ կը զարնէր, վար պահելու համար Հ. Մ. Ը. Մ.ի նշանաբանը մեր պատանիներուն մէջ եւ մինչեւ Լոնտոն կը տարածէր հայ սկաուտին համբաւը, նոյն այդ յանձնախումբին անդամները, քաշուած էին իրենց պատեաններուն տակ:

Երբ կը ստորագրէիք այդ անիմաստ թուղթին տակ, չմտածեցի՞ք վայրկեան մը այս բոլորին վրայ: Ձեր միտքէն չանցա՞ւ կանչել տղան անգամ մը ձեր մօտ եւ դատել իր ներկայութեանը: Հ. Մ. Ը. Մ.ի կանոնագիրն իսկ այդ չէ՞ր պահանջեր:

Չորս տարի անընդհատ քնացաք, եւ հիմա երբ կը փորձէք (չեմ գիտեր թէ որքա՞ն անկեղծ էք) լծուիլ աշխատանքի, առաջին անգամէն իսկ կը բանաք խրամատ մը արդէն կազմակերպուած շարքերու եւ ձեր միջեւ: Ու պարզապէս ծիծաղելի ալ կը դառնաք, երբ կը գրէք թէ ձեր այդ որոշումը պիտի հաղորդուի միջազգային կազմակերպութեանց: Թող ներուի դիտել տալ թէ շնորհիւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի եկող գացող վարչութեանց անփութութեանը, Ֆրանսայի Հ. Մ. Ը. Մ.ի Սկաուտական շարքերը, դժբախտաբար չեն ճանչցուած պաշտօնապէս որ եւ է միջազգային կազմակերպութենէ: Եւ դարձեալ նոյն այդ անձնուէր տղուն ջանքերուն շնորհիւ էր որ հայ սկաուտական կազմակերպութիւնը՝ «Ֆրանսայի Հայ Արիներ»ու միութիւնը վաւերացուեցաւ Լոնտոնի Միջազգային Դրասենեակէն:

Կը կրկնեմ. շատ սխալ քայլ մըն էր որ առաւ նորակազմ յանձնախումբը, հակառակորդի դեր ստանձնելով Ֆրանսայի Հայ Արիներու միութեան դէմ:

Աշխատանքի լայն ասպարէզ կայ: Հայ պատանիներու ստուար շարքեր կը թափառին եւ կը ծիւրին օրէ օր, ժամէ ժամ:

Պէտք էր աշխատիլ փրկել նախ զանոնք, փոխանակ փորձելու եղածը քանդել:

Վ. Մ.

ՌՈՍՏՈՄԻ ԵՐԵԿՈՅԹԸ

Փարիզի «Ռոստոմ» Լսարանական Միութիւնը առաջին անգամ ըլլալով գեղեցիկ գաղափարը յղացած է Փարիզի հայաշատ կեդրոններէն Պէլվիլի թաղին մէջ մանկապարտէզ մը բանալու: Այս առթիւ սարքած էր հանդէս մը, որ տեղի ունեցաւ Ջատկի կիրակի գիշերը: Ահա համեստ բայց մեծ գործ մը, զոր խումբ մը երիտասարդներ իրենց ուսերուն վրայ առած յառաջ կը տանին գիտակցօրէն: Խիկապէս գովելի է ասիկա:

Բայց պէտք չէ շլանան գովասանքներէ, ոչ ալ ուրիշներէ աջակցութիւն ակնկալեն, այլ ուժ պէտք է տան թաղի հայութեան, եւ իրենց նպատակը ծանօթացնեն ընտանիքի հայրերուն:

Գրադարանէն յետոյ դպրոց: Օրուան պահանջն է այս եւ ամէն հայրենակից պարտականութիւն պէտք է զգայ քաջալերել նման ձեռնարկներ: Օրինակի համար թաղին մէջ բնակող հայերը ամսական երկու ֆրանքի նուիրատուութիւն մը պէտք է պարտադրեն իրենք իրենց: Գոյանալիք գումարով կարելի է շէնք մը վարձել եւ մեծ թիւով աշակերտներու գոհացում տալ:

Հանդէսը բացուեցաւ «Մեր Հայրենիք»ով եւ «Մարսէյեզ»ով: Խօսեցաւ ընկ. Մ. Գույումճեան, որ եզր ·կացնելով ըսաւ թէ «Մէկ կողմ պէտք է դրուին բոլոր անհատական կիրքերը, միասնաբար ու համախորհուրդ պէտք է գործեն աջն ու ձախը: Օրինակ առէք Մարսէյլի արուարձաններէն, ուր ծնողքները մութի մէջ նստելով լուսաւոր դպրոց շինած են եւ գոհունակութիւն կ'ընեն այս նուիրական գործին համար:»

Օրիորդներ Cécile Vigouroux եւ Ճամպազ ջութակով ու դաշնակով գեղեցիկ կտորներ նուագեցին:

Դերասան Շ. Սարեան արտասանեց Սիամանթոյի «Ափ մը մոխիր»ը: Նոյնպէս իր ղեկավարութեամբ ներկայացուեցաւ զաւեշտ մը: Ընկ. Ջ. Ղարիպեան արտասանեց «Ցարդանք քեզ»ը:

Հաւկիթ մը աճուրդի դրուելով 951 ֆրանքի բարձրացաւ: Շահեցաւ ընկ. Մելտոսեան:

Կէս գիշերէն յետոյ պարերը սկսան: Կինտոն եւ Թառիստ Աբգար իրենց մասնակցութիւնը բերին: Հանդէսը տեւեց մինչեւ առաւօտ ուրախ մթնոլորտ մը ստեղծելով:

Մ. Կիւրեղեան

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԵԱՆՔԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ (Սեփ. թղթ.)— Անհամ է հայկական Զատիկը այս անհարազատ երկինքին տակ, անհամ բոլոր հայ գաղթականներու համար, ուր որ ալ ըլլան՝ Ֆրանսա, Ամերիկա, Յունաստան թէ Ռումանիա: Սակայն Զատիկը միշտ ալ կը տօնուի ամէն տեղ առաւել կամ նուազ փայլով:

Ցաճախ առիթը ունեցած ենք այս սիւնակներուն մէջ արձանագրելու տեղւոյս ազգային կեանքը, շնորհաւորելով ժողովուրդի գոհաբերութիւնն ու կազմակերպիչներու օգտաշատ գործը:

Մարսիլահայ գաղութը չուզեր օտարանալ, որոշած է հայ ապրիլ, հայերէն խօսիլ եւ հայ լեզուով կրթել նորահաս սերունդը եւ անոնց երակներուն մէջ ներարկել մեր հերոս ու նահատակ պապերուն անբիծ արիւնը եւ ատոր փաստը տուած է մէկէ աւելի կենդադանի գործերով:

Հայ ընտանիքը, թէ կեդրոնէն եւ թէ արուարձաններէն սենեակ մը վարձելու համար, նախապատուութիւն կուտայ իրեն սրտին մօտ դրացիներ ունենալ, որովհետեւ տառապած ու ցաւոտ հայ կինը իր դուռն ու պատուհանը բանալուն կ'ուզէ տեսնել հայու դէմք մը, խօսիլ իր մայրենի լեզուով, պատմել իր ցաւերը, եւ կամ բարեւ մը տալով ըսել՝ «Քրիստոս յարեաւ ի մեռելոց»:

Ահա այս իսկ պատճառներով հայկական պանդոկներու եւ արուարձաններու մէջ սենեակ գտնել գրեթէ անհնար է ու եթէ գտնուի ալ անհամեմատ սուղ են ֆրանս. շրջաններու մէջ գտնուող սենեակներէն:

Այսպէս ուրեմն, Մարսէյլի մէջ ժողովուրդը կ'ապրի ամփոփ, միշտ իրարու հետ տօնելով Ծնունդ ու Զատիկ:

Այս տարի Զատիկը անցաւ աւելի խանդավառ: Անցեալի գործազրկութենէն ցնցուած հայ աշխատաւորը տխուր էր եւ մտազբաղ, որովհետեւ ընտանիքի անհատնում պակասներէն զատ ունէր պարտքեր, որոնք կ'ընկճէին իր հոգին ու տօները կ'անցնէին անհրապոյր եւ անհաճոյ:

Այս անգամ հայկական փողոցներէն անցնելու ատեն կը լըսուէին երգերու եւ նուագածութեան ձայներ՝ միշտ հայերէն եւ երբեմն ալ թուրքերէն՝ դժբախտաբար:

Տունէ մը ներս կը մտնեմ շնորհաւորելու համար բարեկամի մը անունը: Իր աշխատանոցը խնջոյքի սրահի վերածուած է: Մըրգեղէնով բեռնաւոր սեղանի մը շուրջ բոլորուած, անխառն ուրախութեամբ կը տօնեն Զատիկը:

Դպրոցական անմեղ պզտիկներ կան հոն, որոնք իրենց բաժինը կը բերեն արտասանելով մանկապարտէզի ոտանաւորներ: Հիւրերէն եռանդուն երիտասարդ մը բնազդաբար ոտքի կանգնելով կը խնդրէ «ափ մը մոխիր իր հայրենի տունէն, ափ մը մոխիր իր աճիւնին հետ խառնելու» Օրիորդ մը տխուր մը կ'երգէ. «վաղն առաւօտ երբ ծագի նոր արշալոյս, սառ մարմինէս հոգիս շատոնց պիտի տուած ըլլայ խոյս»:

Այսպէս պանդոկէ պանդոկ նոյն եռանդն ու խանդավառութիւնը:

Ս. Միլտոնեան

ԿԵԱՆՔԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

ՎԻԷՆ 3 ապրիլ. — Շաբաթ գիշեր տեղւոյս ժողովրդային Լսարանին մէջ տեղի ունեցաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի հանդէս-երեկոյթը: Բացման խօսքը ըսաւ ընկ. Հ. Ուզունեան: Արտասանեց Յ. Մաթթէոսեան: Մեներգեցին ընկ. Մ. Մուրատեան եւ Պ. Տիգրանեան. բոլորն ալ գնահատուեցան ծափերով: Կարմիր հաւկթախաղը շատ գեղեցիկ ժամանց մը եղաւ: Երիտասարդներու կողմէ ներկայացուեցաւ զաւեշտ մը, որ բաւական յաջող էր: Ցետոյ աճուրդի դրուեցաւ գեղեցիկ գորգ մը, որ բարձրացաւ 458 ֆր.ի եւ շահեցաւ ընկ. Լ. Փլթոեան: Ընդհ. հասոյթ գոյացաւ մօտ 700 ֆր.: Հայկական ու եւրոպական պարերէ վերջ հանդէսը փակուեցաւ:

Ամիսներ առաջ մեծ խանդավառութեամբ գումարուեցաւ Լիոնի եւ շրջաններու Հ. Մ. Ը. Մ.ի Շրջ. Պատգ. ժողովը Վիէնի մէջ, ուր ընտրուեցաւ շրջ. մարմին մը: Եւ որովհետեւ այս տարի ձմեռը շատ սաստիկ եղաւ, կ'երեւի ատոր համար ալ շրջ. մարմինը խոր քունի մէջ ինկաւ: Կը յուսանք որ գարնան ծաղիկներուն հետ այդ մարմինն ալ հիմա պիտի արթննայ:

Անցեալ մէկ շաբաթը գրեթէ եկեղեցական շաբաթ մը եղաւ գաղութիս համար: Քահանաներ, պատուիրներ իրար անցած Աստուծոյ պատգամը կը բերէին ժողովուրդին: Բայց ո՞վ պիտի բերէ Մեսրոպեան տառերու պատգամը մեր մատաղ սերունդին, որ կ'այլասերի...

Վիշապ

ԹԼԿԱՏԵՆՑԻՆԻ «ՋԱԼԸՄ ՏՂԱՆ»

Մարսէյլ 3 ապրիլ.— Խուլլու Թլկատին Վերաշինաց Միութեան նախաձեռնութեամբ, նախանցեալ կիրակի երեկոյ Պոն Թէաթրի սրահին մէջ բեմադրուեցաւ Թլկատինցիին թատերգութիւններէն «Ջալըմ Տղան»:

Ողբացեալ գրագէտը մեծ հարազատութեամբ գիւղական բարբառով պատկերացուցած է հայ գիւղացիին տունն ու օճախը, ընտանեկան կեանքը, վարքն ու բարքը:

Բեմը գիւղական «կրակտուն» մը կը ներկայացնէր եւ զարդարուած էր գորգերով, գոյնզգոյն կապերտներով ու բարձերով, ըստ գիւղական սովորութեան:

Տեսարանը հետաքրքրական ու հրապուրիչ էր մեզ համար, որ այս անհարազատ ափերուն վրայ կարօտ ունինք մեր հեռաւոր ծննդավայրին: Ոչ նուազ հետաքրքրական էին գիւղին մեծաւոր Շահին աղային եւ Ամերիկայէն վերադարձող Ջալըմ Տղային խօսակցութիւնները: Հանդիսականները հետաքրքիր հետեւեցան խաղին՝ վերյիշելով անցեալը:

Խաղի վերջաւորութիւնը շատ յուզիչ էր, մանաւանդ Նազլուի մահը ու անոր մօրը թափած արցունքներն ու գովասանքները շատ տպաւորեցին ներկաները:

Դերակատարները միութեան անդամ եւ համակիրներն էին, որ կրցան թատերախաղին հարազատութիւնը պահել:

Ց. Խանոեան

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՖՈՒԹՊՈԼ

Արաքս Մարզականը քանի մը շաբաթուան անշարժութենէ յետոյ, մարտ 24ին 9ի դէմ 3ով յաղթեց CA 14eme (B.) խումբին:

Մարտ 31ին «Արաքս»ի (Ա) եւ C. O. Billancourt ծիծեռնակ խումբերուն միջեւ մրցում տեղի ունեցաւ հոծ բազմութեան մը ներկայութեան:

Խաղը հազիւ սկսած, ֆրանսացիները նշանակէտ մը շահեցան, անակնկալի բերելով հայ տղաքը. քիչ յետոյ Արաքս ալ հատ մը շահելով, արդիւնքը հաւասարեցաւ. շատ չանցած ֆրանսացիները հատ մը եւս շահեցան եւ այս արդիւնքին վրայ առաջին կիսախաղը վերջացաւ:

Երկրորդ կիսախաղը մերիններուն աւելի նպաստաւոր էր, գնդակը հակառակորդին բերդէն չէր հեռանար, ֆրանսացիները ստիպուած պաշտպանողական կը խաղային եւ գնդակը դուրս կը նետէին ժամանակ շահելու համար:

Խաղը վերջանալուն տասը վայրկեան մնացած «Արաքս» հաւասարցուց, քիչ յետոյ հատ մը եւս նշանակուեցաւ:

Ժողովուրդը, հայ թէ օտար, գնահատելով մեր տղոց լաւ խաղարկութիւնը, կեցցէներով օդը կը լեցնէր: Խաղը վերջանալու մօտ չորրորդ նշանակէտ մըն ալ շահուեցաւ եւ խաղը վերջացաւ Արաքս 4 Billancourt 2:

Նոյն օրը Արաքսի (Բ) խումբը 4ի դէմ 1ով յաղթեց F. C. Aulnayի (4)ին:

Օ. Լ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (9)

ՍՊԻՏԱԿ ԳԻՇԵՐՆԵՐ

ԵՐԿՐՈՐԴ ԳԻՇԵՐ

— Բաժանումի պահուն, ուշ ժամանակով, անիկա չէ՞ր որ արտասուեց, գլուխը իր կուրծքին վրայ դրած, առանց մտիկ ընելու դուրսի բուքին ու անձրեւին լացը: Ուրեմն այս ամբողջը երա՞զ մըն էր միայն, այս տրտում պարտէզը, վայրի ու լքուած, արահետները՝ մամուռներով ծածկուած, ուրկէ իրենք քալեցին յաճախ միասին այնքան ուշ ժամանակ եւ երկար ատեն ու քաղցրութեամբ: Եւ իր նախահայրերուն այս տարօրինակ տունը, ուր իր ընկերուհին ապրեցաւ առանձին ու տխուր, այնքան երկար ժամանակ ծեր ու տրտում ամուսինի մը հետ, որմէ իրե՛նք կը վախնային, այս սիրահարները: Ընկերուհին ի՛նչպէս կը տանջուէր հապա, եւ իրենց հանդէպ որքան չար էին եղած ուրիշներ: Բայց ամէնէն վերջը չհանդիպեցա՞ւ անոր, օտար երկնքի մը տակ, յաւիտենականօրէն սքանչելի քաղաքի մը մէջ, մրտի ու վարդի անուշահոտութիւններով լեցուն պալատի մը պատշգամին վրայ տեղի ունեցող պարահանդէսի մը զուարթ պահուն, ուր աղջիկը վերցուց իր դիմակը, զինքը ճանչնալով, ու փսփսաց ականջին. «ազատ եմ» և նետուեցաւ անոր բազուկներուն մէջ՝ ուրախութենէն ճչալով: Ե՛ւ տխուր տունը, ե՛ւ տխուր ծերունին, հեռաւոր երկրի մը մէջ, ե՛ւ նստարանը, որուն վրայ, բաժանումի կրքոտ համբոյրներէ վերջ ինկաւ գետին ու ինքզինքը խլեց անոր ցաւագին գգուանքներէն... Օ՛, համոզուեցէ՛ք, Նաստանքա, որ մարդ կը նեղանայ, կը կարմրի դպրոցականի մը նման, որ դրացիին պարտէզէն խնձոր գողցած ժամանակ վրան մարդ կուգայ յանկարծ, եթէ այսքան ողբերգական պատահարներէ վերջ, որ սիրտդ կը սորսռացնէ յուզումէ, զուարթ ու շատախօս անպատեհ բարեկամ մը յանկարծ դուռդ կը բանայ ու կը գոչէ, կարծես ոչինչ պատահած ըլլար. «սիրելի՛ բարեկամ, Փավլովսքէն կուգամ»: Աստուած Աստուծոյ, մեծ կոմսը մեռաւ, երկու սիրահարներուն համար մեծ երջանկութիւն մը պիտի սկսի եւ ահաւասիկ Փավլովսքէն մէկը կուգայ...

Լռեցի, շատ հոգեկոյզ վիճակի մը մէջ: Կը յիշեմ որ մեծ ջանք մը ըրի խնդալու համար: Կը զգայի որ կոկորդս կը հորնար, սատանայական մտածումներ շրջան կ'ընէին մէջս, ծնօտս կը դողդղար, աչքերս թրջած էին... Կը սպասէի որ Նաստանքան խնդար իր տղու անդիմադրելի եւ զուարթ ու առաջին խնդուքովը: Եւ կը զղջայի որ արդէն շատ հեռուն գացած էի, այսքան ատենէ ի վեր սրտիս մէջ պահուածը պատմելով: Ահա թէ ինչո՞ւ համար կ'ուզէի իրմէ առաջ խնդալ, բայց ի զարմանս ինծի, լուռ մնաց ինք, ձեռքս թոյլ մը սեղմելով ու հարցուց երկչոտ շեշտով մը.

— Իրապէ՞ս միշտ այդպէս ապրեցաք:

— Մի՛շտ, Նաստանքա, միշտ, եւ կը կարծեմ որ այդպէս ալ պիտի վերջացնեմ:

— Ո՛չ, ասիկա անկարելի է, ըսաւ յուզուած, ասիկա անկարելի է: Միթէ՞ ես կրնայի իմ կեանքս ամբողջ մեծ մօրս մօտ անցընել: Այսպէս ապրիլը երբե՛ք լաւ չէ:

— Գիտե՛մ, Նաստանքա, գիտեմ: Մանաւանդ ձեր քովը ըլլալէս ի վեր, որովհետեւ Աստուած ղրկած է ձեզ, սիրելի՛ հրեշտակս, որ ինծի ըսէք եւ հաստատէք այդ: Հիմա որ ձեր քովս եմ ու կը խօսիմ, ապագան անկարելի կը թուի ինծի, ապագան, մենաւորութիւնը, բացակայութիւնը, պարապութիւնը: Եւ պիտի երազե՞մ, իրապէս, որ ձեր մօտը մնալով երջանիկ եմ: Օրհնեա՛լ ըլլաք, որ չմերժեցիք զիս եւ որուն ամբողջ իրիկուան մը երջանկութիւնը կը պարտիմ:

— Օ՛, ո՛չ, ո՛չ: Ասիկա անկարելի է, այսպէս չե՛նք բաժնուիր: Երկու իրիկունը ի՞նչ է որ:

Արցունքները կը փայլէին աչքերուն մէջ:

— Օ՛, Նաստանքա՛, Նաստանքա, գիտնա՛ք որքան ժամանակ ուրախացուցիք զիս: Կը զղջամ որ կեանքիս մէջ քիչ մը քիչ մեղք ու ոճիր գործած եմ: Որովհետեւ ասիկա ոճիր մը եւ մեղք մըն է քան կեանք մը: Եւ մի՛ կարծէք որ կը չափազանցեմ, ո՛չ: Կան վայրկեաններ, երբ նման վիշտ մը կը համակէ զիս... կը թուի ինծի, թէ ա՛լ կարող չեմ կեանքս շարունակելու եւ ես ինքզինքս կ'անիծեմ: Հրաշալի գիշերներէ վերջ, սոսկալի վայրկեաններ ունիմ: Եւ սակայն կեանքը շուրջս կը պտուտքի՛ մրրիկի մը պէս, մարդոց կեանքը, որ իրենց ուզածին պէս չէ ստեղծուած: Այսուհանդերձ, իրենց կեանքը պիտի մարի երազի պէս: Բիչ վերջը ա՛լ իրական պիտի չըլլան իմ ցնորքներուս նման: Բայց իրենք ցնորքներու շարունակութիւն մըն են ու իրենց կեանքը կը վերանորոգուի: Ո՛չ մէկ մարդ կը նմանի ուրիշի մը, մինչ՝ իմ զարհուրելի երազանքներս, շուքով շղթայուած ցնորքներս չնչին եւ միօրինակ են: Անոնք կը ծնին առաջին ամպին հետ որ կը ծածկէ արեւը: Անոնք տրտում երեւոյթներ են, տխրութեան քմայքները: Կը յոգնին իմ երազները, կը սպառին, կը փոշիանան: Գաղափարները իրարու կը յաջորդեն: Կան՝ որ ասոնք կը գերազանցեն, որ այդ ատեն փլատակներուն մէջ կ'իյնան, եւ քանի որ ուրիշ կեանք մը չկայ, պէտք է վերջին գաղափար մը ստեղծել այդ աւերակներուն մէջէն: Այսուհանդերձ, հոգին միշտ գաղափար մը կ'ուզէ, եւ երազողը զուր տեղը կը խորասուզուի իր հին երազներուն մէջ, հոն կայծ մը փնտռելու համար, ուրկէ բոց մը ժայթքեցնէ որ տաքցնէ իր սառած սիրտը եւ իրեն վերադարձնէ իր հին գգուանքները, իր գեղեցիկ սարսափներն ու այն ամէն ինչը որ զինքը կ'ապրեցնէին: Հաւատացէ՛ք որ ստիպուած եմ տարեդարձը տօնել այն արկածներուն, որոնք չեն պատահած ինծի...

Ֆր.-է Թրգ. Յ. Մ. Թ. ԴՈՍՏՈՅԵՒՍԿԻ

կանութեան անկիւնաքարերէն մէկն է Անգլիոյ հետ բարեկամութիւնը: Ներկայ տեսակցութիւնը բոլորովին հաստատեց այդ յայտարարութիւնը: Միւս կողմէ, իտալական թերթերը մեծ հաճոյքով գիտել կուտան թէ՝ մինչ Մուսոլինի եւ Չէմպըլէյն կը տեսակցէին Ֆիրէնցէյի մէջ, անդին Թանի մէջ ֆրանքեւ-անգլիական բարեկամութեան ցոյցեր տեղի կ'ունենային: Այս երկու դէպքերը թէեւ իրարու հետ ո եւ է կապ չունին, սակայն, Չէմպըլէյն - Մուսոլինի տեսակցութեան աւելի մեծ նշանակութիւն մը կուտան:

Ամէն պարագայի, այնպէս կը հետեւցնեն թէ անգլեւֆրանսական բարեկամութեան կը համապատասխանէ նման մտերմութիւն մը՝ Անգլիոյ եւ Իտալիոյ միջեւ: Եւ սակայն դեռ Ֆիրէնցէի տեսակցութեան նախօրեակին, այս նոյն ֆրանքեւանգլիական բարեկամութիւնը յարձակումի կ'ենթարկուէր ֆաշիստ մամուլի մէկ մասին կողմէ:

Բոլշեւիկի մը ոճիրը լեհ սահմանին վրայ

Պերլինի խորհրդային առեւտրական պատուիրակութեան անդամներէն Ժան Աֆանասեւիչ, որ Մոսկուա կ'երթար, կառախումբէն վար իջաւ լեհ սահմանագլուխի կայարան մը՝ Պարանովիցէի մօտերը: Նպատակն էր ընտանիքին հետ մէկտեղ այցելել իր ծննդավայրը՝ Բոլփիէվիքա գիւղը, որ Պարանովիցէէն 5 քիլոմեդր հեռու կը գտնուէր:

Աֆանասեւիչ ձերբակալուեցաւ իբրեւ օտարական մը՝ որ լեհական հողին վրայ ապրելու արտօնագիր չունի և տարուեցաւ Պարանովիցէ, ուր կայարանի ոստիկանատան մէջ անցուց գիշերը: Զորեքշաբթի առաւօտ, մինչ Աֆանասեւիչի սենեակին մէջ ոստիկան Բուշարքովսկի հեռաձայնով կը խօսէր, բոլշեւիկ պատուիրակը յանկարծ գնդակ մը պարպեց անոր գլխուն, երկու գնդակ ալ արձակեց ոստիկան Զէլաքովսկիի վրայ, որ նոյնպէս սենեակին մէջ կը գտնուէր: Յետոյ չորրորդ գնդակ մը պարպեց իր վրայ, թեթեւօրէն վիրաւորուելով գլխէն: Ոստիկան Զէլաքովսկի մեռաւ իրիկունը:

Կը կարծուի թէ Աֆանասեւիչ խենդութեան նոպայ մը ունեցաւ՝ քոքայինի ազդեցութեան տակ:

Աֆանասեւիչ իրականին մէջ Պերլինի Կէփէուի ներկայացուցիչն էր եւ Մոսկուայի ամէնէն սարսափելի լրտեսներէն մէկը: Անոր պաշտօնն էր ո՛չ միայն հսկել խորհրդային դեսպանատան բոլոր պաշտօնեաներուն վրայ, այլ եւ վարիչն էր ճարտարուեստական լրտեսութեան սպասարկութեան, որ ճիւղեր ունէր Գերմանիոյ ճարտարարուեստական բոլոր կեդրոններուն մէջ:

Իր վրայէն գտնուեցան կարգ մը վաւերաթուղթեր եւ գործարանի յատակագիծեր, որոնք ցոյց կուտան թէ բոլշեւիկեան գործակալը մեծ լրտես մըն էր: Լեհ ոստիկանութիւնը Աֆանասեւիչի պայուսակներուն մէջէն գտաւ կարեւոր քանակութեամբ քոքային:

Յունաստանի ելմտացոյցը

Յունաստանի ելմտական նախարարը Խորհրդարանի Դիւանին ներկայացուց ելմտացոյցի ծրագիրը 1929 - 1930 տարուան, որ կը սկսի Ապրիլ 1ին: Այս ծրագիրը կը նախատեսէ 9,665,613,375 տրախմի հասոյթ եւ 9,657,613,422 տրախմի ծախք. այսինքն մօտ 8 միլիոն տրախմի հասոյթ աւելի: Ելմտական նախարարը գրութիւնով մը կը յայտնէ թէ 1927-1928ին ելմտացոյցի աւելին եղած էր 150 միլիոն, 1928 - 1929ինը 60 միլիոն տրախմի աւելի:

Նախարարը կը բացատրէ թէ խնայողութիւններ եղած են ծախքերուն, մանաւորաբար բանակի եւ նաւատորմի ելմտացոյցին մէջ: Ասկէ զատ, կառավարութիւնը կը խոստանայ զեղչել պետական պաշտօնեաներու թիւը:

200 միլիոն տրախմի նախատեսուած են գաղթականներու տեղաւորման եւ ժողովրդական տուներու շինութեան համար, 100 միլիոն՝ նոր դպրոցներու շինութեան:

Նախարարը մասնաւորապէս կը շեշտէ թէ, համաձայն Ազգերու Դաշնակցութեան ելմտական մարմնի վերջին տեղեկագրին, Յունաստանի Դրամատունը առաջին տարիէն իսկ շատ գոհացուցիչ գործունէութիւն ունեցած է:

Խորհրդարանը արձակուրդ ստացաւ մինչեւ մայիս 12:

Անատոլուի երկաթուղիները

Սամսոն - Սիվազ երկաթուղագծին վրայ աւելցուած է Մուսա գիւղէն մինչեւ Սիվազ 80 քիլոմեդրնոց երկարութեամբ երկաթուղագիծը, զոր ստանձնած են երկրաչափ Շէվգը պէյ եւ ընկերները 4 - 5 միլիոն ոսկի փոխարժէքով: Այս գումարի վճարման յանձնառութիւն կնքած է «Իշ Պանքասը»ն:

Կառավարութիւնը վճարումներուն 100ին 50ը դրամով եւ մնացեալն ալ մուրհակով պիտի կատարէ: Ի հարկին մուրհակները պիտի զեղչէ «Իշ Պանքասը»ն:

Այսպէս Թուրք կառավարութիւնը եւ Թուրք դրամատան մը ձեռք - ձեռքի տուած գլուխ պիտի հանեն Անատոլուի երկաթուղագծերու շինութիւնը՝ Թուրք մասնագէտ երկրաչափերու ձեռքով: Թուրքերու համար առաջին գիտական ձեռնարկն է այս:

Սամսոն - Չարշամպա երկաթուղագիծը պիտի գնուի կառավարութեան կողմէ, որ արդէն գլխաւոր բաժնետէրն է, քանի որ այսօր իր ձեռքն է 58,500 պարտաթուղթ: Ժողովուրդին ձեռքը կը գտնուի 14,840 պարտաթուղթ զորս կառավարութիւնը երեք տարուան ընթացքին գնելու համար Ազգ. Մեծ Ժողովէն արտօնութիւն պիտի ուզէ: Այս միջոցին ընկերութիւնը վարչական գործերը պիտի վարէ, իսկ կառավարութիւնն ալ գիծը պիտի բանեցնէ:

Երեք տարի վերջ, Սամսոն - Չարշամպա երկաթուղագիծը բոլորովին կառավարութեան պիտի փոխանցուի:

Հանքէու գրաւուած

Չինաստանի մէջ կռիւները քանի մը շաբաթէ ի վեր դարձեալ տաք շրջանի մը մէջ մտան: Երէկ առաւօտ ստացուած հեռագրի մը նայելով, ազգայնական ուժերու վերին հրամանատար զօր. Չանկ Քայ Շէք իր բանակով մտած է Հանքէու: Ապստամբները նախապէս ճերմակ դրօշ պարզած էին:

Գերիները, որոնք դեռ չեն համրուած, հաւատարմութեան երդում ընելէ յետոյ պիտի առնուին Նանքինի բանակին մէջ: Չանկ Քայ Շէքի զինուորները գրաւեցին մեծաքանակ ռազմանիւթ, մեծ թնդանօթներու բազմաթիւ մարտկոցներ: Հանքէուի բանակին մնացորդը խառնիխուռն նահանջեց դէպի Ներսերը:

ԱՊՐԻԼ 11/24Ի ՍԳԱՏՕՆԸ

ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ Զ. Ե. Ռ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐՈՒՆ ԵՒ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ

Փ Ա Ր Ի Զ
28 Ապրիլ կիր. գիշեր ժամը 8.30ին, Petit Journalի սրահին մէջ

Վ Ա Լ Ա Ն Ս
20 Ապրիլ կիրակի գիշեր

Մ Ա Ր Ս Է Յ Լ 28 Ապրիլ

Վ Ի Է Ն 14 Ապրիլ

Ինչպէս նաեւ ԼԻՈՆԻ, ՌՈՄԱՆԻ ԵՒ ՊՈՐՏՈՅԻ մէջ:

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ՝ Հ. Մ. Ը. Մ.ի «Տիգրիս» մասնաճիւղին եւ Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէի:

կը ներկայացուի՝ «ԱՐԱՊՕ» եւ «ԱԿԱՄԱՅ ԲԺԻՇԿԸ»

վաղը կիրակի ժամը 2ին Ռիւ Ժան Մասէ, Սաքրէ Քէօրի Սրահին մէջ

Հ. Յ. Դ.

Փարիզի Ռոստոմ կոմիտէի ժողովը՝ այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Ռոստոմի սրահը, 131 Fbg. du Temple, Belleville. Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը:

Սէն Միշէլի «Քրիստափոր» խումբի ընկերները ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրուին յառաջիկայ Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին La Petite Sourceի ստորնայարկը 130 St. Germain. Կը խօսի՝ ընկ. Սահակ Տէր Թովմասեան: Անդամատետրերը միասին բերել:

Անիէռ-Պուա-Քոլոմպի «Եռագոյն» ենթակոմիտէի ընկերները ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրուին այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղին: Ներկայանալ անդամատետրերով: Կը խօսի՝ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը:

Իսի-լէ Մուլինօ Պիեռանքուրի Վռամեան ենթակոմիտէի ժողովը՝ վաղը Կիրակի առաւօտ ժամը 9.30ին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Ներկայ պիտի ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը:

Մարսէյլի Պատ. Միութեան ընդհ. ժողովը՝ վաղը Կիրակի իրիկուն ժամը 1.30ին 63 Rue République: Կարեւոր օրակարգ: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Ներկայանալ անդամատետրով:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— կը փնտռուի Ատիեամանցի Յարութիւն Խըրաեան (Արթինօ) որ Ճիպէյլի որբանոցը կը գտնուէր: Այժմ Մարսէյլի գիւղերը ըլլալ կը կարծուի: Տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի այս հասցէին իմացնել. G. Vartabedian, 21 Rue Drouge, Vienne Isère.

— կը փնտռեմ մօրաքրոջս որդին Սիմոն Վէզիրեան որ զինադադարին գացած է Ամերիկա իր հօր՝ Գրիգոր Վէզիրեանի մօտ:

Կը խնդրուի «Հայրենիք»էն արտատպել: Գրել՝ G. Vartabedianի, 21 Rue Drouge, Vienne, Isère.

Կ'ուզուին մէկուէ ոսկի մաքուր գործ ընող կարուհիներ: Տեւական գործ: Դիմել՝ Ն. Ֆնտքեանի, 5 Rue Bergère, Paris (9e).

Կ'ուզուին ոսկերչութիւն սորվիլ փափաքող, 15էն 18 տարեկան ուշիմ աշկերտներ: Դիմել՝ Société Fleuron, 70 Rue du Fbg. Poissonnière, Paris (10e).

Ծախու է հանդերձեղէնի պզտիկ խանութ մը, 60 Rue de la Folie Méricourtի մէջ: Մէթրօ՝ Parmentier կամ Oberkampf:

EMPIRE, Միւզիք-Հօլ. 37 Av. Wagram

Cirque de Paris	Էքօլ Միլիթէր	ամենալաւն ու աժանը	2-14 ֆրանք

ՅԱՒԵՐԺԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Բարձր Հայքի Հայր. Միութեան ժողովը՝ վաղը կիր. ժամը 3ին Ռոստոմի սրահը 131 Fbg. du Temple: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի:

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 r. Rivoli, մէթ. Շաթլէ: Արմատ. եւ նոր մեթոտով դարմանում արանց եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վեներ. հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, Ջերմամիզ.) եւ վարսի: Մասն. Լապօռաթուար: Խորհրդակցութիւն եւ արագ խորհրդակցութ. ամէն օր 9—12, 2—8, Կիրակի 9—12:

ԵՐԵԿՈՅԹ ՏՐԱԿԻՆԵԱՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Ցաւաշդիմասէր Միութեան կողմէ:

վաղը կիրակի երեկոյ ժամը 8.30ին «Լօվրը» Թատերասրահը:

Արտասանութիւն, երգ, հայկական պար, նուագ եւայլն:

կը ներկայացուի՝

«ԱԿՆՑԻ ՀԱՃԻ ԱՂԱՆ» զաւեշտ

ԱՄԷՆ ՕՐ
VOLPONE
ԱԹԸԼԻԷ ԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

OCCASION!!!
ՎԱՐՁՈՒ ՏՈՒՆԵՐ

կար Սէն Լազարի գծին վրայ La Frette-Montignyի մէջ Սէն գետին եզրը, երկու տուն կայ վարձու, անմիջապէս յանձնելի:

մին՝ կահաւորեալ, երեք ննջասենեակ, ճաշասրահ, խոհանոց, եւայլն: կազ, ջուր եւ մեծ պարտէզ: Տարեկան 4600 ֆր.:

Միւսը՝ ոչ-կահաւորեալ երկու յարկ, ամէն յարկի վրայ երկու սենեակ, սուֆա եւ խոհանոց (երկու ընտանիքի բնակութեան համար զատ դուռով): երկու յարկը միասին 3800 ֆր. տարեկան:

դիմել՝ «Մասիս» տպարանը, 208bis Rue Lafayette, փարիզ. Պր. Հ. Տ. Ներսէսեանի:

ՀԱՅԵՐԷՆ ՓԼԱՔՆԵՐ

ՈՒՆԻՆՔ ֆոնոկրաֆներ եւ յայտնի արուեստագէտներու փլաքները՝ Հայերէն, Յունարէն, Թուրքերէն, Հրէերէն, Արաբերէն, Սպաներէն, Ալժերիական, Թունուզական եւ Մարոքեան: միակ ներկայացուցիչը Ֆրանսայի: դիմել՝ Jos. de Padova, 117 Passage du Caire, Paris (2e).

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)
Le Gérant: F. SOUVIGNY

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻ՛ՒՆ ՓՈԽԱԴՐՈՒԱԾ Է
STUDIO MANOUG
116 Rue Cannebière, Marseille.
Սինէմա Քափիթօլի եւ Բոլիգէի մէջտեղը

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE
Տէր եւ Տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ
29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96 - 61
Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ: Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6: Քթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 2—3: ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19:

ԵԹԷ կ'ուզես ունել միշտ յաւէր ու վճարել միանգամայն աժան. դիմէ
24, Rue St. Lazare, PARIS (9e)
ՃԷՆԱՁԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ.ԵԱՆ
Արեւելեան ուտեստեղէններու մթերանոցը:

Մ. ՎԱՐԴ ԵՒ Յ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ
ԸՆԴՀ. ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉ ԿԱՀԱՒՈՐՄԱՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆՆԵՐՈՒ
106 Rue Richelieu, Bld. des Italiensի անկիւնը
մէթրօ՝ Drouot-Richelieu R. C. 404565
Ընդհանուր կահաւորում՝ ապարանքի, տունի, խանութի պանդոկի.
Մասնակի կահաւորում՝ ճաշարանի, ննջասենեակի, հիւրասրահի, եւայլն:
Եթէ կ'ուզէք կահաւորումի վաճառականներու գնած գինով կարասիներ ունենալ, նախ քան մեզի գիմելը, այցելեցէք կահաւորումի խանութները՝ համոզուելու համար մեր անհաւատալի աժան գիներուն. Գնորդները մեր միջոցաւ կը ստանան իրենց ապրանքները ուղղակի գործարանէն, որով երկրորդի մը յաւելուածական շահ չեն վճարեր:
Ունինք պատի եւ սեղանի գորգեր, բուրդէ անկողիններ, վերմակներ, մահճակալի մետաքսեայ ծածկոցներ, յատակի զուտ բուրդէ գեղեցիկ գորգեր՝ արեւելեան գորգերու ընդօրինակութեամբ, ֆրանսական սալօնըրի եւ մօքէթ ինչպէս նաեւ ամէն տեսակ կահաւորումի առարկաներ: Դիմել նամակով մեր հասցէին, մեր պաշտօնեան ներկայանալով ձեզ պէտք եղած մանրամասնութիւնները կը հաղորդէ:

ԲԱՑՈՒՄ ԱՅՍՕՐ ՇԱԲԱԹ 6 ԱՊՐԻԼ
Յայտնի ճաշարանատէր ՊԱԹԻՍԹ կը հրաւիրէ իր բոլոր փափկակեր յաճախորդները իր նոր բացած գեղեցիկ ճաշարանը՝
ԼԵՒՈՆ ՊԱԹԻՍԹ
33, Rue des Martyrs, PARIS
Ուր պիտի գտնեն լաւագոյն հանգստաւէտութեամբ եւ անթերի սպասարկութեամբ, Արեւելեան եւ Արեւմտեան կերակուրներ եւ անուշեղէններ
ԳԻՆԵՐԸ ՉԱՓԱՒՈՐ

ԴԵՐՁԱԿ ԱՐԱՆՑ ԵՒ ԿԱՆԱՆՑ
Ամենաաժան, տոկուն եւ վերջին նորաձեւութեամբ հագուստ հագնիլ փափաքող մեր հայրենակիցները եւ տիկինները դիմեն ամէն օր ժամը 7.30—20 եւ կիր. օրերը մինչեւ կէսօր
ՍԱՆԱՏՐՈՒԿ ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆԻ
ԴԵՐՁԱԿԱՏՈՒՆԸ
2 Rue des Chaufourniers, Paris (19e). մէթրօ Combat եւ Bolivar

ՃԱՇԱՐԱՆ
ՎԱՀՐԱՄ ԱՃԷՄԵԱՆ
Նորութիւն մը սուրճի սիրահարներուն: կը պատրաստենք իտալական մեթոտով ՔԱՖԷ ՖԻԼԹՐԷ, վայրկենական, թարմ եւ անուշահոտ: Տնական խնամքով պատրաստուած մաքուր եւ համեղ կերակուրներ, պոլսական մուհալլէպի, թավուք կէօքսիւ եւ զանազան անուշեղէններ: Հարսանիքներու եւ հաւաքոյթներու համար դիւրամատչելի գին: Արեւելեան եւրոպական կտորներ կը նուագուին ֆոնոկրաֆով:
Հասցէ՝ 8 Rue Jouy Rouve, Paris (20e)
Հեռ. 71-86, Մէթրօ Պէլվիլ, Թրամուէյ 26 և 5

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
MAISON VARTERESSIAN
1bis Rue Hautefeuille, մէթրօ St. Michel
Արեւելեան եւ եւրոպական ամէն տեսակ նպարեղէններ
Ա Մ Ե Ն Ա Լ Ա Ւ Մ Ա Ք Ո Ւ Ր Ա Ժ Ա Ն
Մասնաւոր սպասարկութիւն բնակարաններու համար
Կ'ընդունինք ապսպրանքներ գաւառներէն և արտասահմանէն
Զատկի առթիւ ամենաընտիր իւղով պատրաստուած չէօրէկներ

ԱՊՈՒԽՏԱԳՈՐԾ - ԱՊՈՒԽՏԱՎԱՃԱՌ
ՀԱՅԿ ՄԱՐԱՇԼԵԱՆ
16 Rue des Hortensias, St. Just, MARSEILLE, R.C.M. 77.162
Բնիկ Կեսարացի եւ 30 տարուան փորձառու ապուխտագործ: Կը պատրաստէ ընտիր ապուխտ եւ երշիկ, Կեսարիոյ պղպեղով եւ համեմներով: Առաքում ամէն երկիրներու համար՝ փոքրաքանակ եւ մեծաքանակ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ — ԲԵՐԱՆՆԻՆ ԱՅՐԱԾ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌՆԵՐՈՒՆ
ԱՊՈՒԽՏԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆ
Գիտցողը գիտէ, չգիտցողը ի՞նչ գիտէ: ինչո՞ւ կը դիմէք ծախող միջնորդներուն: Ուղղակի դիմէ ապուխտ պատրաստող ծանօթ ԽԱՆԶԱՏԵԱՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆԸ:
Khanzadian Avedis, Chemin de Party, Route de Château Gombert, MARSEILLE.

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction & Administration — Խմբագ. եւ վարչութիւն — 235 Faub. St. Martin PARIS (10e)

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԿԻՐԱԿԻ 7 ԱՊՐԻԼ 1929

7 AVRIL 1929

Ե. ՏԱՐԻ Թիւ 925

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՈՒՐԻՇ ԽՈՐԹ ՁԱՅՆԵՐ

Երէկ պարզեցինք մեր աշխատակից ընկերոջ մէկ ծանր թիւրիմացութիւնը, Հայաստանի վերաշինութեան յատկացուած օգնութեանց առթիւ։

Մեր ընկերը առանձին չէ այդ շփոթութեան մէջ։ Ուրիշներ ալ կան որ, յուսակտուր՝ Երեւանի վարիչներուն ապիկարութենէն եւ անզգայութենէն, կը փսփսան.

— Հայաստանէն չկայ մեզ յոյս։ Մեր գլխուն ճարը նայինք։

Հասկնալի է այս հոգեբանական փոփոխութիւնը, իբրեւ հետեւանք արդար դառնութեան։ Մանաւանդ ներկայ օրերուն, երբ իրենց հայրենի հողէն եւ ջուրէն կտրուած անհամար բազմութիւններ լեղի կը քամեն օտար ափերու վրայ։ Անոնք իրենց գլխուն վերեւ կը տեսնեն ո՛չ թէ խանդակաթ հայրենիքի մը հորիզոնը, այլ օտար ծխնելոյզներու ծուխը։ Եւ իրենց ոտքերը կը քսուին ոչ թէ հարազատ եւ բերրի հողերու, այլ կը սահին լպրծուն սալայատակներու վրայ։

Այս մռայլ իրականութիւնն ալ իրաւունք չի տար քէն պահելու հայրենիքին դէմ, եւ անոր երեսին զարնելու զանազան օգնութիւններ եւ ձեռնարկներ։

Ներկայ Հայաստանը հանգրուան մըն է, ուր կը հանգչի մեր խոնջ նայուածքը։ Խարիսխ մը, որուն վրայ ամուր կանգնած կը սպասենք լաւագոյն օրերու։ Եթէ այսօր գոհացում չի տար մեր անմիջական պահանջներուն, եթէ հայրենիք ունենալով հանդերձ կը մնանք առանց հայրենիքի, ցիրուցան եւ անտէր՝ աշխարհի բոլոր ափերուն վրայ, այդ չինշանակեր թէ ձեռք պիտի քաշենք եղածէն ալ։

Այդպիսի քաղաքականութիւն մը պիտի մատնէր մեզ նոր թարթափումներու, խաչ քաշելով մեր դատին վրայ։

Այս տարրական ճշմարտութիւնները պարզելէ յետոյ, կ'ուզէինք ներկայացնել — ու ձաղկել — այն միւս խորթ ձայնը, որուն ակնարկեցինք երէկ։

Շատ հինէն զոց եղած բառ մը ունինք,— գաղթահայ (ոչ թէ գաղութահայ)։ Եւ անկէ բխած՝ գաղթահայ մտայնութիւն, զոր մեր երեսին կը զարնեն շարունակ։ Ոչ միայն Երեւանն է որ տուն կուտայ այս տխուր եղանակին, այլ եւ շատերը մեր ընկերներէն կը հանյնակցին, տեսակ մը սովորամոլութեամբ։

Անշուշտ այս պարագան ալ դեր ունի մատնանշուած հոգեկան փոփոխութեան մէջ, իբրեւ ժխտական ազդակ։

Երբ արհամարհանքով կ'արտասանուի «գաղթահայը» — ինքնին անմեղ բառ մը — մարդիկ ի հարկէ կը մղուին մտածելու՝ թէ մինակ են մնացեր։ Թէ խորթ զաւակներն են հայրենիքին, իրենց տառապանքին մէջ տապկուելու դատապարտուած։

Եւ մակերեսէն դատելով, շատեր ճամբայ կը փնտռեն իրենց գլխուն ճարը նայելու։ — Քանի որ հայրենիքը մեզ չի հոգար, կամ կ'անտեսէ իբրեւ զանցառելի քանակութիւն, քանի որ ամէն ինչ Երեւանի մէջ կը կեդրոնացնեն, իսկ մեզ կը լքեն տաղաւարներու եւ վրաններու տակ, մենք ալ տուն-տեղ բլլանք մեր գլխուն։

Իրականին մէջ, կայ «գաղթահայ մտայնութիւն» մը, հակահայաստանեան եւ դատապարտելի։ Բայց կոպիտ սխալ է այդ մեղքը վերագրել այն տարագիր բազմութիւններուն, որոնք ինկեր են այս կամ այն օտար երկիրը, արմատախիլ եւ ցիրուցան, եւ հակառակ իրենց կամքին։

Գաղութներու մէջ կը գտնուին, բայց «գաղթահայեր» չեն Յունաստանի, Ռումանիոյ, Պուլկարիոյ, Սուրիոյ, Միջագետքի վրաններուն, տաղաւարներուն կամ խրճիթներուն մէջ կծկուած բազմութիւնները։ Գաղթահայեր չեն Ֆրանսայի եւ Ամերիկայի գործարաններուն մէջ քրտինք թափող զանգուածները, պանդոկներու մէջ թխմուած տասնեակ հազարները։

Գաղթահայեր չեն, նոյնիսկ, Պոլսէն եւ Թուրքիոյ ուրիշ կեդրոն քաղաքներէն արտասահման ապաստանած հազարեակները։ Շատ շատերը կրնան վարակուիլ հին գաղութներու խոտելի մտայնութենէն, եւ դառնալ ժխտական, եթէ ոչ ապազգային տարրեր։ Ժամանակի խնդիր է այդ։ Եւ մէկ ալ՝ պետական կամ քաղաքական վարիչներու իմաստութեան խնդիր։

Արդարեւ, երբ այնքան միակողմանի դառնալով, մոռնանք թէ այդ հայրենազուրկ եւ եբերուն բազմութիւններն ալ թանկագին համրանքներ են հայրենիքին համար, անխուսափելի է ուծացումը։ Երեսէ ձգուած մէկը միշտ ալ տրամադիր է գայթակղելու եւ մոլորելու։ Ա՛լ աւելի՝ անհող բազմութիւն մը։ Պէտք է խոստովանինք, վերջապէս, որ բուն հայ ժողովուրդին կէսը կը կազմէ այն ինչ որ «գաղթահայ» կը կոչենք անտարբերութեամբ։ Եւ մանաւանդ այն կէսը որ ամէնէն աւելի տառապեցաւ. կորսնցուց տուն-տեղ, արտ, հող, հայր, մայր, քոյր կամ եղբայր։ Կարճ՝— արեան ճապաղիքներու մէջէն քալելով, ողջ պահեց իր գլուխը։ Եւ կը ստկայ նոր տառապանքներու, ոտքերը պտղած՝ հայրենիքի կարօտէն։

Մենք պարտականութիւններ ունինք ա՛յդ բազմութիւններուն, ակամայ պանդուխտներուն հանդէպ, ինչպէս հայրենիքին հանդէպ։

Մէկը միւսը չի ժխտեր։ Ընդհակառակն կը լրացնէ։

Մեղադրելի են այն ընկերները որ տարբեր եղանակ մը կը հնչեցնեն Հայաստանի սահմանուած օգնութեանց առթիւ։ Բայց նոյնքան պարսաւելի են անոնք որ վարի արտի ցորեն համարելով տարագիր բազմութիւնները, ուղղակի, անուղակի ջուրն տուեր են զանոնք։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԻՆՔՆՈՒԹԵԱՆ ԹՈՒՂԹԵՐՈՒ

ՊԱՅՄԱՆԱԺԱՄԸ ՄԷԿ ԱՄԻՍ ԵՒՍ ԵՐԿԱՐԱՁԳՈՒԱԾ

Սէն Նահանգի Ոստիկանական Տեսչութիւնը պաշտօնապէս կը հաղորդէ, որ Ինքնութեան Թուղթերը վերանորոգելու համար որոշուած պայմանաժամը մէկ ամիս երկարաձգուած է։

Ինչպէս յայտնի է, ըստ օրինի Ինքնութեան Թուղթերը պէտք է նորոգուին երկու տարին անգամ մը։ Պայմանաժամը լրացած Ինքնութեան Թուղթերը պէտք է նորոգել երեք ամսուան ընթացքին, այնպէս որ այս տարուան պայմանաժամը լրացած պէտք է ըլլար անցեալ մարտ 31ին։ Սակայն նկատի առնելով դիմումներու շատութիւնը եւ պաշտօնեաներու անբաւականութիւնը, որոշուած է պայմանաժամը երկարաձգել մէկ ամիս եւս, այսինքն մինչեւ Ապրիլ 30։

Ուստի անոնք որ դեռ չեն վերանորոգած իրենց Ինքնութեան Թուղթերը, պէտք է փութան օգտուիլ այս պայմանաժամէն։ Անկէ վերջ դիմողները տուգանքի պիտի ենթարկուին։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԲՈՂՈՔԸ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ

Թայմզ կը գրէ (5 Ապրիլ).—

Լոնտոն հասած տեղեկութեանց համաձայն, Թուրք կառավարութիւնը հրահանգած է Մոսկուայի իր դեսպանը, որպէսզի խիստ լեզուով ծանուցագիր մը ներկայացնէ, բողոքելու համար դրամի փոխադրութեան առթիւ խորհրդային իշխանութեանց բռնած դիրքին դէմ։

Այս գործողութիւնը պետական դրամատան մենաշնորհն է, ու խորհրդային հողին վրայ գտնուած Թուրք հիւպատոսարաններն ու նոյնիսկ դեսպանատունը մեծ դժուարութեանց կը բախին՝ արտօնագիր ստանալու համար ելմտական գործավարութենէն, որպէսզի Թրքական դրամի վերածեն անցագիրներու վերանորոգման եւ վիզայի ստացման առթիւ գանձուած ռուսական ռուբլիները։

Թրքական ծանուցագիրը նոյնպէս կը բողոքէ Թուրքեւռուս առեւտրական դաշնագրի տրամադրութեանց բռնաբարման դէմ։ Ըստ այդ դաշնագրին, Ռուսիոյ մէջ գործող Թուրք վաճառականները իրաւունք ունին Թուրքիա փոխադրել իրենց ծախսած ապրանքներու փոխարժէքին 100ին 30ը, մինչ խորհրդային իշխանութիւնները թոյլ չեն տար անոնց օգտուիլ այս իրաւունքէն եւ կը պահանջեն որ ամբողջ գումարը ծախսեն Ռուսիոյ մէջ։

Թուրքերը կը կրակեն հելլէն նաւի մը վրայ?

Աթէնք 6 Ապրիլ.— Հոս հասած տեղեկութիւններու նայելով, Անատոլուի եզերքին պահակ Թուրք զինուորները կրակ բացած են հելլէն առագաստանաւի մը վրայ, որ փոթորիկէն պատճառաւ Աքքեայի (.՞) նաւահանգիստը ապաստանած էր։ Զոհ չկայ։

ԽՄԲ.— Աքքեա կը գտնուի Սուրիոյ եւ Պաղեստինի սահմանին վրայ, այնպէս որ Թուրք զինուորները գործ չունին հոն։

Ֆրանսա եւ Իտալիա

Հռոմէն հասած հեռագիրներու համաձայն, նոր բանակցութիւններ սկսած են Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ միջեւ։

Այս առթիւ գրուած խմբագրականի մը մէջ, «Ճոռնալէ տ'Իտալիա» յիշելէ յետոյ Ֆիրէնցէի մէջ Մուսոլինիի եւ սըր Օսթըն Չէմպըլէյնի միջեւ տեղի ունեցած տեսակցութիւնը, կ'ըսէ թէ երկու պատասխանատու նախարարները միջազգային քաղաքականութեան վերաբերեալ բոլոր խնդիրները քննեցին, ի մէջ այլոց հատուցումներու եւ զինաթափութեան հարցերը։

Գալով ֆրանք եւ իտալական յարաբերութեանց, ֆաշիստ թերթը կը գրէ.—

— Իտալեւանգլիական գործակցութեան զանազան երեւոյթները քննելով, սըր Օսթըն.Չէմպըլէյն անշուշտ խօսած է նաեւ իտալեւֆրանսական յարաբերութեանց մասին, որոնք իրաւամբ կը հետաքրքրեն Անգլիան, քանի որ անոնք ա՛յնքան մեծ տեղ մը կը գրաւեն եւրոպայի խաղաղութեան եւ քաղաքական կացութեան մարզ'ին մէջ։ Սակայն այս կէտին վրայ եւս իտալական քաղաքականութիւնը ծանօթ է։

Իտալիա չի մերժեր, ընդհակառակն կը փափաքի որ Ֆրանսայի հետ իր յարաբերութիւնները լայն, էական եւ վերջնական լուսաբանութիւն մը ունենան, սակայն այս լուսաբանութեան պէտք է հասնիլ արդարութեամբ, եւ կարգ մը խնդիրներու մէջ ալ՝ համաձայն զինակցութեան դաշնագրին եւ պատերազմի հաշուեյարդարին, նոյն ճամբաներով, որոնք արդէն ցոյց տրուած են Անգլիոյ կողմէ։

Ներկայիս նոր բանակցութիւններ կը կատարուին Հռոմի եւ Փարիզի միջեւ։ Ֆրանսական դեսպան Պ. տը Պոմարշէ իտալական կառավարութեան յանձնեց գրաւոր առաջարկներ։ Իտալական կառավարութիւնը վերջին շաբաթներս զբաղած էր ներքին քաղաքականութեան հարցերով, ընտրութիւններով, սակայն հիմա պիտի պատասխանէ այդ առաջարկներուն՝ այն անկեղծ յոյսով թէ համաձայնութեան գոհացուցիչ միջոց մը պիտի գտնուի։»

«Փոքր Հայք»ի եպիսկոպոսը մեռած

Հռոմ, 6 ապրիլ.— Մոսկուայէն վատիկան հասած հեռագիր մը կը ծանուցանէ մահը Մոնսէնեոր Պէրըէի, արքեպիսկոպոս Պաղտատի, առաքելական պատուիրակ Միջագետքի, Քիւրտիստանի եւ փոքր Հայքի։ Հանգուցեալը քարոզիչներու միաբանութենէն էր, ծ[illegible]ած էր Բէնի Թեմին մէջ։ կը մեռնի 72 տարեկան։ Պատուոյ Լէգէոնի սպայ էր։

Հայտար Փաշայի վնասները

Հայտար փաշայի պայթումին հետեւանքով առաջ եկած վնասներուն համար, Թուրք կառավարութիւնը 14 միլիոն զուիցեր. ֆր. հատուցում կը պահանջէ ապահովագրական ընկերութիւններէն։ Ընկերութիւնները կը մերժեն վճարել, զանազան պատրուակներով, որոնց կարգին կը յիշեն նաեւ ժամանցումի պարագան։

Խնդիրը կը հետապնդուի կառավարութեան կողմէ։

Բժշկական քննութիւն Տրոցկիի

Պերլին, 6 Ապրիլ.— Ընկերվարական երեսփոխան Բոզէնֆէլտ, Տրոցկիի գերման փաստաբանը, կառավարութեան ներկայացուց գրութիւն մը, որով Տրոցկի կը խնդրէ արտօնագիր տալ իրեն Գերմանիա բնակելու՝ գոնէ գերմանական ջերմուկի մը մէջ դարմանումի շրջան մը անցընելու համար։

Տրոցկի պատրաստ է բժշկական քննութեան ենթարկուելու։ Գերման կառավարութիւնը մտադիր է այս նպատակով նշանակել բժշկական մարմին մը, որ պիտի ճշդէ Տրոցկիի բնակութեան պայմանաժամը։ Տրոցկի յանձնառու կ'ըլլայ մեկնիլ Գերմանիայէն, անմիջապէս որ դարմանումը վերջացնէ։

Փարիզ-Սայկոն թռիչքը յաջողած

Ֆրանսացի օդանաւորդներ Պայեի, Ռէժինանսի եւ մեքենավար Մարսօ, որոնք Փարիզէն մեկնած էին մարտ 26ի առտուն ժամը 5.30ին, առջի օր յաջողութեամբ հասան Սայկոն, այսպէս Ֆրանսայի մայրաքաղաքը կապելով Հնդկաչինի գաղթավայրին հետ։ Առաջին հանգրուանը եղած էր Փատուա, ուսկից մարտ 27ին մեկնեցան Պելկրատ, 28ի կէսօրին հասան Պոլիս, 29ին Հալէպ, 30ին Պասրա եւ 31ին Պէնտէր Ապպաս, ապրիլ 1ին Քարաշի իջան եւ 2ին հասան Ալլահապատ, ապրիլ 3ին կտրեցին երկու հանգրուան, Աքեապ եւ Ռանկուն, հինգշաբթի առաւօտ հասան Պանկքոք, իսկ ուրբաթ ժամը 12,55ին յաղթականօրէն մտան Սայկոն, 10 օրուան մէջ կտրելով 12,000 քիլոմեդր ճամբայ։

Օդանաւային նախարար Լօրան Էյնաք շնորհաւորական հեռագիր մը ուղղեց օդանաւորդներուն։

Յունաստանի բողոքը Թուրքիոյ

Աթէնքէն կը հեռագրեն թէ Էնկիւրիի հելլէն դեսպանին հրահանգ տրուած է խստիւ բողոքել Թուրք իշխանութեանց մօտ՝ Պոլսոյ մէջ 200 յունապատկան կալուածներու գրաւման դէմ։

Ինչպէս գրեցինք երէկ, Թուրքեւհելլէն վէճը բարեկամական ձեւով կարգադրելու համար նոր առաջարկներ ներկայացուած են Թուրք կառավարութեան կողմէ։ Թուրք մամուլը, որ վերջերս յարձակողական բուռն լեզու կը գործածէր Յունաստանի դէմ, նոյնիսկ պատերազմի սպառնալիքներ ընելով, այժմ քաշած է լեզուն եւ բարեկամական խօսքեր կ'ընէ։

ՑԷՓԼԻՆԻ ՆՈՐ ԹՌԻՉՔՆԵՐԸ

Գերմանական «կոմս Ցէփլին» դեկաւոր օդապարիկը կը պատրաստուի հինգ նոր թռիչքներ կատարել։ Ապրիլ 20ին երկրորդ թռիչք մը պիտի կատարէ Միջերկրականի շուրջ։ Մայիսի սկիզբը կրկին Մացեալ Նահանգներ պիտի երթայ եւ պիտի վերադառնայ. Յունիսի սկիզբը կրկին պիտի կտրէ Ատլանտեանը, յուլիսին Արեւմտեան Գերմանիոյ վերեւ պիտի թռչի, իսկ օգոստոսին պիտի ձեռնարկէ աշխարհի շրջանը կատարելու։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ Պորիս թագաւորը Փրակա հասնելով հիւրասիրուեցաւ Հանրապետութեան նախագահ Մազարիքի կողմէ, Լանիի դղեակին մէջ, ուր հացկերոյթ մը տրուեցաւ իրեն ի պատիւ։ Ներկայ էին վարչապետը եւ Պէնէշ։ Այս այցելութեան մեծ կարեւորութիւն կը տրուի։ Թագաւորը Պերլին հասաւ երէկ։

ՖԻԼԻՊԷԻ շրջանին մէջ դարձեալ երկրաշարժի սաստիկ ցնցումներ զգացուեցան. Ժողովուրդը խուճապահար փախաւ տուներէն։ Մեծ կորուստ չկայ։

ՍՈՖԻԱՅԻ ոստիկանութիւնը շարունակելով իր քննութիւնները համայնավարական դաւի մասին, ձերբակալեց Մոսկուայի բազմաթիւ գործակալները։

ՊՈՒՔՐԷՇ - ԵԱՇ գիծին վրայ, Պաշքանի կայարանին մօտ ճեպընթաց կառախումբը գիծէն դուրս ելաւ։ Երեք վակոններ, որոնք զինուորներով լեցուն էին, ճզմուեցան։ 20 հոգի մեռան եւ 100՝ վիրաւորուեցան։ Յանցաւոր պաշտօնեաները փախան։ Զարագործներ խուճապէն օգտուելով կողոպտեցին մեռելներն ու վիրաւորները։

ՀԱՅԻՆ քիլօն 2 ֆր. 05ի փոխարէն 2 ֆր. 10ի բարձրացաւ երէկուընէ ի վեր։

ՓԱՆԿԱԼՈՍԻ դահլիճին նախարարներէն Թանթալիտէս ձերբակալուեցաւ Աթէնքի մէջ. կ'ամբաստանուի իբրեւ զեղծարար։

ՅՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ Աղեքսանդր թագաւորը Վէնիզէլոսի տուաւ Գարաճորճէվիչի պատուանշանին մեծ խաչը։

ԱՄԱՌՆԱՅԻՆ ժամը գործադրութեան պիտի դրուի ապրիլ 21էն սկսեալ։ Ապրիլ 20ի գիշերը ժամը 11ին ժամացոյցը մէկ ժամ առաջ պիտի տարուի։ Ամառնային ժամը պիտի տեւէ մինչեւ հոկտեմբեր 5ի կէս գիշերը։

ԼԻԼԷՆ ուխտաւորներ գացած էին Տուօմոնի (Վէրտէօն) շրջանը՝ մեռած զինուորներու ոսկորներ հաւաքելու եւ զանոնք գերեզմանի մը մէջ ամփոփելու համար։ Գիշերը ի յիշատակ մեռելներուն պաշտամունք կատարելու համար կրակ վառեցին ռումբէ մը բացուած խոռոչի մը մէջ։ Յանկարծ ահռելի պայթիւն մը լսուեցաւ։ Բոցերէն կրակ առած էր անտեսանելի ռումբ մը։ Աբբայ մը եւ ուսանող մը մեռան։ Քանի մը հոգի ալ վիրաւորուեցան։

ՄԻԱՑԵԱԼ Նահանգներու արտաքին նախարար Ֆրանք Քէլլոկ Փարիզ հասաւ իր կնոջ հետ։ Նախարարը անմիջապէս գնաց Քէ տ'Օրսէ, ուր տեսակցեցաւ արտաքին նախարար Պրիանի հետ։ Ամերիկեան նախարարը մօտ 15 օր պիտի մնայ Փարիզի մէջ։

ՑԱՂԹԱԿԱՆ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՊԱՐՏՈՒԹԻՒՆԸ

Գիւղատնտես ըլլալու պէտք չկայ, կարծիք յայտնելու համար տնտեսական քայքայման մասին Թուրքիոյ, որ սնանկացնելէ վերջ Թուրք ժողովուրդը, ի մօտոյ պիտի խանգարէ նաեւ պետական մեքենան։

Եթէ աչքի առջեւ բերենք եբեկը, բաղդատելու համար զայն այսօրուան հետ, արդէն համոզուած կ'ըլլանք Թուրք կառավարութեան անխուսափելի պարտութեան մասին։

Թուրքիան, որ նպաստաւոր պայմաններու տակ, եւրոպական հակամարտ շահերու ձգտումէն օգտուելով, քաղաքական մարզին մէջ խոլարշաւ կը յառաջդիմէր, չարաչար պարտուեցաւ տնտեսական գետնի վրայ, որովհետեւ արտադրող, արդիւնաբերող տարրին — հայ եւ յոյն ժողովուրդին — տեղ, գործի գլուխ անցաւ սպառող Թուրքը։

Պոլսոյ եւ Իզմիրի տնտեսական կեանքին մասին միշտ կը գրուի թերթերու մէջ. արտածման եւ ներածման այդ գլխաւոր երկու կեդրոնները հոգեվարքի մէջ են։ Եւ արդէն՝ Պոլիսն ու Իզմիրը հինէն ի վեր սպառողներ եղած են, ի վնաս պետական գանձին ու Անատոլուի արտադրող ժողովուրդին։ Անատոլուն կերակրած է աղա-փաշաները եւ փրկած Պոլիսը. հետեւաբար երբ Թուրք մամուլը Պոլսոյ տնտեսական մահը կ'ողբայ, լռելեայն կը խոստովանի արտադրող Անատոլուի անխուսափելի մահը։

Եթէ Անատոլուն ապրի, Պոլիսը չի մեռնիր. հետեւաբար մեռնողը Անատոլուն է որ իրեն հետ կը մեռցնէ ոչ միայն Պոլիսը, այլ եւ ամբողջ Թուրքիան։

«Պոլիսը կը մեռնի», «փրկենք Պոլիսը» Թուրք երեսփոխան-հրապարակագիրներու պաշտօնական խոստովանութիւնները արձանագրելէ յետոյ, կ'արժէ առանձնապէս անդրադառնալ Պոլսոյ մահը փութացնող այն գլխաւոր ազդակներուն, որ արտաքինէն աւելի ներքին բնոյթ կը կրէ եւ որ կուգայ ուղղակի Անատոլուէն։

Թուրք պետութեան սիրտը — արտադրող Անատոլուն — մահամերձ է. պետական պիւտճէն հաւասարակշռելու համար Թուրք ժողովուրդին պարտադրուած տուրքերը անհամեմատ չափերով վեր են գիւղացիներու ուժերէն։ Խօսք չենք ըներ քաղաքին, որ արդէն առանց գիւղի արդիւնաբերութեան ինքն իր մէջ մեռած կը նկատուի։ Հետեւաբար մեռնող գիւղն է որ իր ետեւէն գերեզման կը քաշէ սպառող անպէտ մարմինը — քաղաքը։

Առայժմ մէկ կողմ ձգենք Իզմիրն ու Պոլիսը։ Եւ նոյն իսկ նկատի չառնենք ամէն օր տասնեակներով արձանագրուած կարեւոր սնանկութիւնները եւ դառնանք Անատոլուի արդիւնաբերութեան գլխաւոր նիւթերուն, հարեւանցի քննութեան մը բովէն անցնելու Թուրք ներքնաշխարհի ողբալի պատկերը, գաղափար կազմելու համար Թուրքիոյ տնտեսական քայքայման մասին։

Անատոլուն ծայրէ ի ծայր պարապ է, սահմանափակ թիւերով արտասահմանէն տեղափոխուած գաղթականներով կարելի չէ լեցնել Հայերու եւ Յոյներու ձգած բացը, մանաւանդ եկող գաղթականը դեռ հաշտուած չէ տեղական պայմաններուն հետ, եւ լաւ աչքով չի դիտուիր բնիկներէն։ Ան օտար է միջավայրին եւ այդպէս ալ պիտի մնայ տարիներու ընթացքին կարգ մը գլխաւոր պատճառներով, որոնց մասին պիտի խօսինք ուրիշ առթիւ։ Այս անգամ պզտիկ քննութեան մը պիտի ենթարկենք Անատոլուի արդիւնաբերութիւնը եւ քանի մը ծանօթութիւններ պիտի տանք վերջին տարիներու տնտեսական հրապարակի գիներու մասին։

Աւելի հեռուները երթալու պէտք չկայ։ Առնենք Խարբերդ-Մալաթիա Սեբաստիա, երեք գլխաւոր ու արգասաբեր նահանգները կեդրոնական սիւները պետական մեքենային, որոնցմով կը պարծի Թուրք հաւաքականութիւնը եւ որոնց կը պարտի զինուորական թէ տնտեսական կարգ մը նուաճումներ։

Ն՛երկայիս ի՞նչ եղերական պատկեր կը ներկայացնեն այդ արդիւնաբերող բախտաւոր շրջանները։

Հոգեվարքի մէջ է գիւղացին ... արնաքամ եւ ուժասպառ կը տքայ ծանր տուրքերու բեռին տակ. պետութիւնը փոխանակ օգնելու, միջոց առիթ կը ստեղծէ կաթիլ մը արիւն աւելի քամելու։ Ակնարկ մը դէպի ետ, պզտիկ վերլուծում մը, վերջին տարիներու Անատոլուի տնտեսական հրապարակի շուրջ, պիտի գայ փաստերով պատկերացնել ներկայ վիճակը։

Աւելի հեռուները չերթալու համար, կ'առնենք 1925-1929 հինգ տարուան սակացոյցին մէջ տեսնուած տարբերութիւնը։ Խորհրդածութիւնները կը ձգենք ընթերցողին։

	Օխա	1925	1926	1927	1928	1929
Ցորեն	12	110 ղրշ.	180	240	290	350
Գարի	10	35	60	85	136	210
Ցաւար	12	124	196	260	308	400
Լուբիա	12	75	90	160	280	630
Միս	1	18	25	38	54	78
Իւղ	1	70	95	136	180	250
Հաւկիթ (հատ)	1	1	1.50	2	4	6
Պանիր (օխա)	1	15	28	40	56	80
Բուրդ	1	50	70	84	135	210

Կարծեմ շարունակելու պէտք չկայ, այսքանն իսկ բաւ է գաղափար կազմելու Թուրք տնտեսական վիճակի մասին, որ երթալով կը քայքայուի։

Պիտի հարցուի թէ՝ ինչո՞ւ այդքան տարբերութիւն տարուէ տարի, երբ երկիրը պատերազմական վիճակի մէջ չի գտնուիր եւ արդիւնաբերող տարրը նոյն Թուրք ժողովուրդն է։

Պատասխանը շատ պարզ եւ որոշ է. որովհետեւ կառավարութիւնը հսկայական պիւտճէն ապահովելու համար ժողովուրդը կը կեղեքէ, կողոպտուած գիւղացին իր կարգին ստիպուած է շահագործել քաղաքացին, որ կը փոխադարձէ նոյն ձեւերով, բայց տարբեր զէնքերով. հետեւաբար գիւղացին թէ քաղաքացին իրար կը կողոպտեն, հաւաքաբար կողոպտուելու համար պետութենէն։

Հեռուէն թէ մօտէն Թուրքիոյ անցուդարձերուն հետեւող ամէն մարդ գիտէ թէ՝ Թուրքիան առանց տնտեսական շահու նոր աղբիւրներ գտնելու, եւ առանց ճարտարարուեստի զարգացումը քաջալերելու, 40 միլիոննոց պետական պիւտճէն 208 միլիոնի բարձրացուց։ Հինէն ի վեր ընդունուած ու հաստատուած է որ Թուրք պիւտճէն օտար դրամով կը հաւասարակշռուի։ Մինչդեռ քէմալական Թուրքիան առանց օտար դրամագլուխի օժանդակութեան յաջողեցաւ 208 միլիոն ոսկիի բարձրացնել 40 միլիոնի պիւտճէն։ Եւ այդ ահագին գումարը ապահովելու համար ստիպուեցաւ ժողովուրդը կեղեքել։

Արտադրողն ու արդիւնաբերողը ծախողն ու գնողը հաւասարապէս տուին ինչ որ ունէին, եւ պետական պիւտճէն հաւասարակշռուեցաւ ժողովուրդին վերջին սանդիմը կլանելով։ Վաղը երբ ժողովուրդը չունենայ որ տայ, ինչո՞վ պիտի գոցուի պիւտճէին բացը։ Ահա այդ է որ կը խռովէ օրուան վարիչներուն հանգիստը։

Սամսոնի նաւահանգիստը յանձնելի 20 ղրուշ արժող իտալական շաքարը 86 ղրուշի կը ծախուի Սեբաստիոյ մէջ, ինչո՞ւ — որովհետեւ մենաշնորհի ընկերութիւնը 42 ղրուշ տուրք կը գանձէ 1 օխա շաքարէն։ Իսկ 12 ղրուշի գնուած քարիւղը 100 ղրուշ կ'արժէ Խարբերդի մէջ։ Մնացեալը ընթերցողը թող դատէ։

Այս բոլորը կուգան ապացուցանելու թէ Թուրքիա տնտեսապէս քայքայուած եւ բարոյապէս ընկճուած ու փճացած վիճակի մը մէջ կը գտնուի, եւ իր զինուորական փառքիր ու ժողովրդական կուռքերը չպիտի կրնան փրկել զայն, վճռական վերջին հարուածէն։ Քէմալական Թուրքիան դատապարտուած է թաղուիլ իր փորած գերեզմանին մէջ։

ԹԱՓԱՌԱԿԱՆ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԱՄԵՐԻԿԱՅԷՆ

ՔԻՒՐՏԵՐԸ Կ'ՕԳՆԵՆ ՀՈՅԲՈՒՆԻՆ

Տիթրոյթ մարտ 10 (յապաղած). — «Հոյբուն»ի Տիթրոյթի նորակազմ մասնաճիւղին նախաձեռնութեամբ սարքուած էր խրախճանք մը, որ սկսաւ շաբաթ կէսօրին եւ վերջացաւ յաջորդ օրը կիրակի կէս գիշերին։ Մասնաւոր նուագախումբը մէջ ընդ մէջ կը նուագէր հայկական յեղափոխական եւ գեղջկական երգեր ալ, բուռն ծափեր խլելով ներկաներէն։ Հաւաքոյթին ներկայ էին նաեւ բաւական թիւով Հայեր, որոնք նիւթապէս եւ բարոյապէս սատարեցին քիւրտերու այդ անդրանիկ ձեռնարկին յաջողութեանը։ Մեծ խանդավառութիւն ստեղծեց Տիկին Ա. Աթարեան իր հայ գեղջուկ երգերով։ Սուրիոյ Անկախութեան կոմիտէի Ամերիկայի ընդհանուր գործիչ Էմին Համատա պէյ գեղեցիկ վարդի փունջով մը պատուեց զայն։ Տիկինը փունջը ընդունելէ յետոյ նուիրեց «Հոյբուն»ի մասնաճիւղին աճուրդի դրուելու պայմանով։ Աճուրդը վարեց Էմին պէյ, որուն կ'օգնէր Պ. Ե. Քամառ։ Աճուրդի հանուեցան նաեւ ուրիշ արժէքաւոր առարկաներ, որոնցմէ գոյացաւ կլորիկ գումար մը։ Եղան արեւելեան, հայկական եւ ամերիկեան պարեր, որոնց մասնակցեցան ներկաները անխտիր։

Կիրակի երեկոյ, հանդէսի փակման առթիւ, խօսեցան Ա... բէյթա պէյ Պէտրխան եւ Ե. Քամառ։ Այս վերջինը հայերէն կողմէ շնորհաւորեց Հոյբունի նորակազմ մասնաճիւղը եւ մ... թեց, որ հայ եւ քիւրտ բարեկ... մական կապերը աւելի եւս ... րապնդուին, փոխադարձ գործ... ցութեամբ խորտակելու այն ... թաթը, որ կը սպառնայ խ... րեղ՝ել երկու ազգերու ազատ... թեան արեւը...։

Պ. Քամառի խօսքերը Թ... քերէնի կը թարգմանէր Պ. ... Լազինեան։

Հանդէսը անցաւ շատ յա... նիւթապէս եւ բարոյապէս ... սոյթ գոյացաւ մօտ հինգ հա... զար տոլար, որ անմիջապէս ... ղրկուի կեդրոն։

Սիւրէյեա պէյ ծանր հար... մը իջեցուց Տիթրոյթի Թուրք... րուն, որոնք իրենց ցեղին յատ... լկտի սպառնալիքներով ու սուտ... րով ոգի ի բռին աշխատեցան կ... կածներ հրահրել քիւրտերու մ... րուն մէջ դէպի անոր անձը ... կայն քիւրտերը իրենց վ... խօսքն ըսին։ Այսօր անոնք ... մակերպուած ճակատով կը ... կայանան Թրքական սադր... ներուն դէմ եւ բացէ ի բ... յայտարարեն, որ այսուհետեւ ... մէկ սէնթ պիտի տան Թրքա... «բարենպատակ» հաստատութի... ներուն եւ «Կարմիր Մահիկ»... ներուն, որոնք իրենց մինչ ... մեան գոյութիւնը կը պարտ... բացառաբար քիւրտերու նիւթ... կան եւ բարոյական զոհողութի... ներուն։

Միւս կողմէն, քիւրտերը ... տի կսկիծով կը յիշեն այն ... խարի դրամական զոհողութի... ները, զորս անոնք՝ քէմալա... շարժումէն ասդին ըրած են ... միր Մահիկի միջոցաւ։ Այ... հիդութեանց ընդհ. գումար... հասնի մինչեւ հարիւր երես... հինգ հազար տոլարի, որ ... գիտէ, ի՛նչ հրէշային նպատ... ներու համար գործածուեցա... քիւրտերու հեռանալը Կարմի... Մահիկէն ոչ միայն պատճառ... դարձած է անոր քայքայումին...

ԿԵԱՆՔԻ ՄԱՌԱԽՈՒՂԻՆ ՄԷՋԷՆ

ՎԵՐԱԾՆՈՂ ՄԱՐԴՈՒ ՕՐԱԳԻՐ

Օր մը պիտի ըլլայ՝ երբ մեր կեանքը պիտի հակի իր վախճանին։ Բոլո՛ր ուրախութիւնները պիտի մեկնին ու բոլո՛ր լոյսերը պիտի հանգչին։ Ու ստիպուած պիտի պատրաստուինք մեկնելու՝ կիսաւարտ ձգելով շատ մը բաներ։ Ու ո՛չ մէկ բան պիտի կրնանք հետ տանիլ։ Անշուշտ՝ սովորական բաներ են ի՛նչ որ կ'ըսեմ ու սովորական բան է ինչ որ պիտի պատահի, բայց մարդ տխրութեամբ կը մտածէ այս բոլորին մասին։ Հոս պիտի ձգենք շատ մը բաներ որ սիրեցինք ու շատ մը բաներ որ չկրցանք հարկ եղածին չափ սիրել։ Ու ճիշդ ատոր համար՝ այդ մարդոց կամ այդ իրերուն՝ մեր հոգին մնաց կապուած ու գերի։ Պիտի ձգենք, ըսի արդէն, գետ առ գետ, ծաղիկներ, յիշատակներ, պատուղներ, կիներ, հողի պատառ մը որ մերը կը համարէինք ու շատ մը բաներ որ մերը չեղան։ Ի՛նչ որ պիտի ձգեմ ես, երգեր են՝ երկար կամ կարճ տողերով, թղթի հին կտորներ, յոյսեր, երազներ եւ ատելութիւններ։ Ու երբ, վերջապէս բոլո՛ր ծաղիկները թօշնին ու տերեւաթափը ըլլայ կատարեալ, ծիծեռնակները բոլո՛րը մեկնած ըլլան ու բոլո՛ր երգերը երգուած, ես պիտի մնամ մեծ տխրութեան մը հետ մինակ ու չեմ գիտեր ի՛նչու անընդհատ նոյն երգը պիտի երգեմ ու ես ինծի պիտի ըսեմ թէ՝

—Ահա մարդ մը որ կրնայ եր ըլլալ ու ահա՛ մարդ մը որ եղաւ։ Ո՛րքան գեղեցիկ ու առողջ է մէկը ու ո՛րքան հասարակ է միւսը։ Ահա՛ երգեր որ կրնայիր երգել, տղա՛ս ու ահա՛ երգեր որ երգեցիր։ Որքա՛ն տենդոտ, քաղցր ու դաշն էին առաջինները ու ի՛նչ պարզ ու սովորական են այս վերջինները։ Հիմա, ահա՛, բոլոր՛ զղջումներուն եւ դառնութիւններուն ժամը։ Վրիպած կեանքի մը առջեւ՝ ուրախութեան ի՛նչ տաղ գիտես, ի՛նչ տաղ...։

— Բայց դեռ հեռու է բոլո՛ր զղջումներուն եւ դառնութիւններուն ժամը։ Գարունը հազիւ թէ վերջացած է։ Ահա՛ մարդ մը որ կարելի է ըլլալ դեռ ու ահա՛ երգեր որ կարելի է երգել տակաւին։ Հիմա վերածնունդ է, արեւածագ, մեր անդերուն վրայ լոյս կայ։ Կան ծաղիկներ, ծիծեռնակներ ու հեռաւոր ճամբաներ։ Կան եղանակներ, օրեր, տարիներ եւ կարելիութիւններ...

— Գեղեցիկ եւ մեծ կարելիութիւններ...

V.—ԽԱՌՆԻԽՈՒՌՆ ՏՈՂԵՐ ԿԱՐԵԼԻՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ...

Անգամ մը՝ ես կեցած էի դրան մը առջեւ՝ դողահար ու երկմիտ։ Երեկոյ էր։ Անգայտ ու տրտում բան մը կար միջոցին մէջ, հոգիիս մէջ կային անաւարտ յուզումներ, բաբախումներ որ կ'արթննային ու տենչանքներ որ կը մեռնէին։ Ձեռքերուս վրայ գուրգուրանքներ կը հասուննային ու շրթներուս վրայ սիրոյ բառեր։ Ու հասուն պտուղի պէս՝ ես կ'ուզէի տալ զանոնք ուրիշներուն եւ երբ այդ բոլորը մնային առանց շռայլուելու՝ ես կ'ըլլայի աղքատ, տրտում ու զինաթափ՝ կեանքի անակնկալներուն դէմ։ Այդպէ՛ս, ես կեցած էի դրան դէմ։ Կ'ըսեմ՝ անգայտ ու տրտում բան մը կար միջոցին մէջ։ Եթէ չեմ սխալիր ապրիլ ամսուն էր ու պատերէն եղրեւանիի ցօղաթուրմ ու քաղցր ողկոյզներ կը կախուէին վար։ Ժամը՝ կախուած էր սպիտակ ամպի մը պէս։ Ճամբայ մը կ'երթար հեռուն ու մեծ ծառեր՝ իրենց հասակներով կ'իյնային գետին։ Արեւը՝ բեկոր բեկոր կ'իյնար ոտքերուս առջեւ եւ ես միշտ դողահար էի ու երկմիտ։ Կ'ուզէի մտնել ու չէի ուզեր նոյն ատեն։ Որքան ատեն որ կեցած էի դրան առջեւ՝ ինծի կը թուէր թէ՝ յոյսերուս եւ իրականութեան մէջ՝ ահա՛ խրամատ չկայ ու կը բաւէ որ ձեռքերս երկարեմ՝ վերցնելու համար իմ բաժին ուրախութիւնս — քանի մը սիրոյ բառ ու համբոյր մը։ Կ'ըսեմ՛ դրան առջեւ, երկմիտ էի ես եւ դողահար, իրաւունք ունէի մտնելու ներս ու կը մտածէի թէ ինչ ընել, մտնել թէ ոչ։ Կը վախնայի որ ամէ՛ն բան չիրագործուիր ու ես աւելի աղքատ կ'ըլլամ քան առաջ, աւելի մերկ։

Ահա՛ այսպէս է կեանքը՝ տան մը դրան նման զոր իրաւունք ունիս բանալու եւ կը վարանիս բանալ, վերջին փամփուշտի մը պէս՝ զոր կրնայիր արձակել թշնամիին եւ որ կը նախընտրես պահել փամփշտակալին մէջ։ Անընդհատ՝ ինծի կը թուի թէ, ահա՛, փողոց մըն էր անցայ, դուռ մըն էր բացի ու մտայ ներս, հիմա՝ կեցած եմ սանդուխին ոտքը ու կը մտածեմ։ Բարձրանա՞լ թէ ոչ...

— Կարելիութիւնները կը նմանին սանդուխներու, աստիճան առ աստիճան, քայլ առ քայլ՝

— Քեզ կը տանին՝ անակնկալի մը, ուրախութեան կամ յուսաբեկութեան, մահուան գուցէ։ Հա՛ս, ամէ՛ն բան կարելի է..

— Բոլոր կարելիութիւններուն առջեւ իմ սիրտս կը դողայ մեծ անձկութեամբ մը՝

— Գուցէ երջանկութենէս, գուցէ վախէս...

— Գիտե՛ս, գիտե՛ս, թէ հոգիդ ինչպէ՛ս մակընթացութեան մէջ է, միտքդ՝ արթուն ու զգայարանքներդ՝ յարձակելու պատրաստ, երբ կը բարձրանաս սանդուխէն՝

— Յարկ մըն է որ պիտի բացուի, սենեակնե՛ր։ Խուցե՛ր որ գուցէ արեւով կը լեցուն, բազմոցներ, կիներ, ծաղիկներ...

— Դաշնակ մը որ կ'աղաղակէ պատուհանին առջեւ։ Ստեղնաշարներուն վրայ, ջերմութենէ տառապող ձեռք մը՝ պիտի նուագէ գուցէ Բախմանինօֆէն մեղեդի մը...

— Իրիկունը իր բոյրերով պիտի լեցնայ ներս։ Հոգեկէդ՝

— Բառեր, զղջումի եւ դառնութեան ձայներ կամ երգի վանկեր պիտի բարձրանան..

— Պիտի յուսաս՝ զարմանալի ու անկարելի բաներ։ Բաներ որ չպիտի պատահին բնաւ...

— Յետոյ պիտի իջնես սանդուխներէն վար։ Օ՜ ի՛նչ տխրութիւն է ատիկա, անընդհա՛տ, սանդուխէն վար իջնող մարդու հոգին կրել, զայն տանիլ յարկէ յարկ, տունէ տուն, տարիէ տարի...

— Վերը՝ կարեւոր ու բացառիկ բան մը չկար։ Ամէ՛ն բան նուազ գեղեցիկ էր քան կ'երեւակայէիր եւ ահա՛

— Կարելիութիւն մը որ փտած պտուղի մը պէս գետին իյնկաւ...

— Կարելիութիւնները կը նմանին երգերու որ տակաւին չեն գրուած, խօսքերու որ կ'ուզես ըսել, աղջիկներու որ դեռ քեզ չեն սիրեր, ուժերու որ կրնան չպայթիլ՝ գիտե՞ս,

— Մեծ կոկոններու պէս՝ անոնք կրնան օթեւան տալ գարշ ու գձուձ միջատներու եւ իրենց կոթէն իյնալ գետին...

— Կ'ըսեմ՝ ես երիտասարդ եմ դեռ, բայց հոգիս կը նմանի՝

— Թրքական գերեզմանատան մը, ուր կարգ առ կարգ, բոլո... վրիպած կարելիութիւնները, իրենց քարէ յիշատակները կը ց... սեւ ու աղուական կիպարիսներու կողքին...

— Կապոյտ ծովեր կային՝ նաւելու համար, ոսկեղէն արտեր ... կը սպասէին մանգաղի ու մանգաղս կոտրեցաւ ճամբան։ Ահա, մ... ըսաւ ինծի, գնա՛ այս ճամբէն կը հանդիպիս մեծ ոստանի մը, ... երկաթապատ դրան մը։ Ներսը մարմարէ բակ մը... կապոյտ ... զան մը՝ ուր կան երկարավիզ կարապներ, կապոյտ ձուկեր..

— Շատրուան մը՝ որուն եզերքներուն շուրջ, մերկ կիներ, ... նի լոյսին տակ... Յետոյ արեւելեան գորգեր, բուրումներ ու ... ժիշտներ, թափանցիկ ծաղիկներ, ահա՛ բանալին, բանալինե՛ր...

— Ես մէկն եմ որ կը կորսնցնեմ բոլո՛ր բանալիները՝ վե... պահուն կը մնամ գոց դրան առջեւ...

— Կարելիութիւնները, կ'ըսեմ՝ կը նմանին յուզումներու ... տասուոր կերպով գեղեցիկ են, տաք, մեծածաւալ բայց երբ ... նոնք կը յանձնես թղթերուն՝ դուն ինքդ ամօթահար կ'ը... անոնց անշքութեան ու ձանձրոյթին առջեւ...

— Կարելիութիւննե՛ր, անհամա՛ր, զուք ամէ՛ն բան խոստ... ու հրաշալի կարելիութիւններ՝ որ մեզ կանգուն կը բռնէք՝ ... յուսալքութեան եղերքներուն մէջ՝

— Պատահած է որ ըսեմ՝

— Թէ՝ եթէ կինէր ըլլայիք, բոլո՛րդ կը սպաննէի, որովհե... ձեր պարունակած տառապանքէն կը վախնամ...

— Եթէ բաժակներ ըլլայիք՝ կը փշրէի ձեզ...

— Անգութ, վերջնական եւ բազմապիսի կարելիութիւններ՝

— Կը նմանիք աղջիկներու, որոնցմէ՝ միշտ աւելի կը յու... քան կրնան տալ..

— Կը նմանիք՝ աղջիկներու կ'ըսեմ,

— Պոռնիկ, դրուժան, խարդախ։ Հարստանալու, բարձրանա...

— Յաղթական ու մեծ՝ շուրջի մարդոց տիրելու, երջանիկ... լալու՝

— Կարելիութիւններ...

— Հիմա, ահա՛, մէկ առ մէկ, պէ՛տք է փորձել ձեզ ու ... փլատակներուն վրայ կանգուն՝ նայիլ ստեղահոյլ հորիզոնին՝

— Գոչե՛լ

— Ահա՛ մարդ մը որ սպառեց իր բոլոր կարելիութիւնները՝ անոնց դէզերուն վրայ հիմա՝

— Կը սպասէ նոր կարելիութեան մը...

*
* *

VI.— ԱՆԿԱՊ ՏՈՂԵՐ՝ ԴԱՏՈՒՄՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ...

Դուն կ'ըսէիր թէ— Մի՛ ըսեր թէ սխալ է՝

— Եթէ մէկը ըսէ թէ անարգ ու յուսահատական ժամեր ... պզտոր ժամեր։ Եւ կամ թէ ժամերը լուսաւոր են, գիրաստ... ապրելու մեծ ուրախութիւնը՝ աւելի շքեղ է քան մահը։ Որով...

այլ նաեւ Թուրքերուն համար յաւէտ կորսուած է այն 5800 ոսկիի պատրաստ գումարը, որ պահ դրուած էր դրամատունը քիւրտ գանձապահին անունով: Այժմ այս վերջինը այդ դրամով միասին անդամագրուած է Հոյբունին:

Սիւրէյեա պէյ կարգադրեց որ քիւրտերէն քամուած ադ գումարը գործածուի քիւրտիսթանի կարօտեալներուն՝ Հոյբունի խողովակով:

Թուրքերը, Քիւրտերու Հանգիստին օրը ժողով մը կը գումարէին եւ կ'ընտրէին երկու հոգի, որոնցմէ մէկը պիտի երթար սարսափի մատնէին Քիւրտերու հաւաքոյթին գացողները: Ժողովը հրաւիրուած էր «ուսանողութեան» համար հանդէսի մը, որ իրականին մէջ քէմալական գործակալութեան մըն էր: Ընտրուած երկու «ձան ֆէտայի»ները, երեկոյեան ժամը 8ին առեննէրը Ֆուգան դիրք կը բռնեն հանդիսավայրին ճիշդ դիմացը խանութի մը մէջ ու կը սկսին ռմբակոծել սրահին ապակիները... նետած հաւկիթներով: Անմիջապէս քանի մը Քիւրտեր դուրս կը նետուին դաս մը տալու այդ չարագործներուն, որոնք մութէն օգտուելով շուտ կ'առնեն Հալէպ Հանըմին փէշերուն տակ...:

Գոհունակութեամբ արձանագրենք հոս, որ Հոյբունի նորակազմ մասնաճիւղը արդէն վաւերացուեցաւ Միշիկընի նահանգային վարչութենէն, որով այսուհետեւ ազատօրէն կրնայ գործել հոս՝ սատարելու համար անոր որդեգրած նպատակներուն յաջողութեանը:

Այսօր Սուրէյյա պէյ, խումբ մը Քիւրտերու հետ այցելեց Հ. Յ. Դ. Ջաւարեան ակումբը: Վարչութիւնը շատ լաւ ընդունելութիւն ըրաւ իրեն: Ներկայ էր նաեւ Զօր. Սեպուհ:

ԽՈՒԲՍԵՑԻ

ԱՊՏԻՒԼ ՀԱՄԻՏԻ տղան Ալտիփքատէր փէշթայի սրճարաններուն մէջ նստած ջութակ նուագելով իր օրապահիկը կը վաստկի ներկայիս: Յոփակեաց նախկին արքայականը յոյս յայտնած է թէ կրկին միլիոնատէր պիտի ըլլայ երբ Սուրիոյ եւ Յունաստանի մէջ բացած ժառանգական դատերը շահի:

ԼՈՌՌ ՑԱՒԵՐ

Երբեմն հայ ընտանեկան կեանքի մէջ այնքան անախորժ դէպքեր կը պատահին, այր եւ կնոջ մէջ, որոնց հետեւանքը շատ անգամ կը յանգի ամուսնալուծման: Ի՞նչ է պատճառը այս անախորժութիւններուն: Ըստ իս գլխաւոր չորս պատճառներ կան:

Առաջին եւ գլխաւոր պատճառը անշուշտ նիւթական անձուկ պարագաներն են: Այս պատճառը սակայն ոեւէ արդարացուցիչ հիմք չունի, քանի որ Ֆրանսաբնակ բոլոր մեր հայրենակիցները քիչ շատ բարեկեցիկ կեանք մը ունին:

Երկրորդ պատճառն ալ անշուշտ միջավայրին անոնց վրայ գործ դրած ազդեցութիւնն է: Այսպէս՝ այժմու հայ աղջիկը եւ կամ հարսը չափէն աւելի պահանջկոտ են: Օրինակ, անոնք կ'ուզեն ապրիլ այնպէս, հագուիլ այնպէս ինչպէս որ կ'ընեն տեղացի կիներն ու աղջիկները: Վայրկեան մը իսկ չեն մտածեր որ այս մեր երկիրը չէ, այսօր հոս ենք, վաղը ուրիշ տեղ: Հայ երիտասարդը չի կրնար շարժիլ այնպէս ինչպէս կը շարժի տեղացին: Վերջինս ոեւէ հոգ չունի քանի որ հայրենիքը իրենն է: Իսկ հայ աշխատաւորը եթէ օրական 30 ֆր. կ'առնէ, պէտք է 5 ֆրանքը պահէ վաղուան, որովհետեւ միշտ տեղափոխուելու վախն ունի:

Երրորդ պատճառը որ նոյնպէս կարեւոր է, սա է թէ նախ քան ամուսնանալը աղջիկ թէ տղայ կարելի եղածին չափ փնտռեն գտնեն իրենց յարմարագոյնը եւ յետոյ կազմեն ընտանեկան տաքուկ բոյն մը այս զարիպ երկրին մէջ:

Չորրորդ պատճառն ալ հայ երիտասարդին բռնած անուղղայ դիրքն է հանդէպ իր թեկնածուին: Այսպէս՝ յաճախ լսեր եմ այսինչ կամ այնինչ հայ կնոջ բերնէն թէ ամուսինը, իր պզտիկ մէկ անզգուշութիւնը պատրուակ բռնելով կը սկսի զայն ծեծել: Այսպիսի բաններ ըլլալի չէ Եւրոպայի մէջ: Հետեւանքը կ'ըլլայ ընտանեկան խաղաղ կեանքի խանգարումը: Ուրեմն այրերը պէտք է ծայր աստիճան զգոյշ ըլլան: Այր ու կին փոխադարձ յարգանք պէտք է տածեն իրարու հանդէպ եւ զիջող ըլլան:

Դժբախտաբար սակայն այսքան տարրական ճշմարտութիւն չտեսնողներ կան: Դեռ ասոր հետեւանքով այս տեսակ տխուր դէպքեր կը պատահին ստէպ, օրցրեկով, տեղացիներուն աչքին առջեւ, ինչ որ անշուշտ լաւ գաղափար կազմել չի տար մեր մասին:

Լիոն Կ. Յովակիմեան

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐ

106.— ՍԻՐԵՐԳ ՊԱՐՏԻԶԱՆԻՆ

Պաղջան սամիթ ցանեցի
Տըկէն վրայ քաղեցի,
Պարտիզակի տէօքիւնթին,
Օվաճուխ պըսակեցին:

Աղջիկ մազերդ հիւսէի,
Թուշըդ երեսս քըսէի.
Կայնէի բարձիդ վրայ,
Պլպուլի պէս խօսէի...:

Պաղջան սամիթ բուսեր է
Ծաղկէ վըրան՝ մըսեր է.
Ես քեզ գաղտնի սիրեցի,
Մայրդ վերէն տեսեր է:

Զիւն կուգայ հովերու պէս,
Մազերդ էպրշիմի պէս
Նշանածըդ ես առի,
Դուն դարձար շուներու պէս:

Կանանչ մօրը քեռացու,
Կարմիր կովը կըթացու,
Ես քու մօրդ հարսընցու,
Դուն իմ մօրս փեսացու:

Ղարա չալուին մէջան,
Եարիս թիւթինին քեսան,
Շատոնց է որ չեմ տեսեր,
Հալա տուտուխս փեսան:

Յիլլին կ'առնեմ կը շարեմ,
Տոպրակ կ'առնեմ կը կարեմ,
Գեղոց գեղ կը պըտըտիմ,
Սըրտիս սիրածը կ'առնեմ:

Խնձորին ծառն ըլլայի,
Պլպուլի պէս խօսէի,
Առջի եարէս վազ գայի,
Նորէն ես քեզ առնէի:

Աղջիկ անունդ Վառվառ,
Դուն գընա դարվար դերվար,
Մեր աղէկութեան համար,
Մանչերը կ'ըլլան եալվար:

Ելէ՛ք, երթա՛նք, Լազերը,
Լոյս չեն խտար կազերը,
Երկու սիրած եարերը,
Չեն տար անգութ մայրերը:

Ցիտան մ'ունիմ կանանչ է,
Նէ աղջիկ է, նէ մանչ է,
Եկուր մենք իրար առնենք,
Աս դիմանալիք բան չէ:

Հաւաքեց՝ Արփիար

ԳԻՐ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

«ԱՆԴՐԱՆԻԿ»

Comœdia ֆրանսերէն թերթը իր շարժանկարի բաժնին մէջ, հրատարակելով խալիլ պէյի հարէմէն տեսարան մը, կը գրէ (5 մարտ).

Արդի ժամանակներու պատմութեան մէջ չկայ ժողովուրդ մը, որ այնքան տառապած ըլլայ որքան հայ ժողովուրդը, Ջարդերը, որոնց զոհ եղաւ այս ժողովուրդը պատերազմէն առաջ, պատերազմի ընթացքին եւ անկէ յետոյ, հինգ միլիոնէն 3 միլիոնի իջեցուցին այժմ աշխարհի ամէն կողմերը ցրուած բնակիչները երկրի մը, որ 15 դարեր առաջ Ասիոյ վրայ իշխելու փառքը ճանչցաւ:

Բայց ցեղը չէր ուզեր մեռնիլ, եղան մարդեր, որ ծառացան ու իրենց անձը զոհաբերեցին հայ հայրենիքի վերականգնումին համար: Անոնց մէջէն ամէնէն հռչակաւորը եղաւ Անդրանիկը: Հերոս մը որ վերջերս մեռաւ եւ որ կարեւոր դեր մը խաղաց պատերազմի ժամանակ, մեր կողքին, իբրեւ հրամանատար ռուսական զօրաբանակի մը, գործակցելով Ֆրանսայի գրաւման:

Ասիկա պատմութեան կը վերաբերի: Ինչ որ մեզ կը հետաքրքրէ հոս, ֆիլմի քննութիւնն է նախ արհեստագիտական (technique) տեսակէտով, յետոյ՝ անկէ աւելի վեր, անոր ընկերային արժէքին տեսակէտով:

Ա. Շահխաթունիի կողմէ կառուցուած, այս գործը ունի արժէք մը, որ իր տեսակին մէջ կը գերազանցէ բոլոր միւսները, անիկա անկեղծ է: Բեմադրիչը չէ փնտռած մեծ տպաւորութիւններ: Կարելի է ըսել թէ Լփինալի պատկերահաններուն պէս պատմած է պարզ, յուզիչ, հերոսական կեանքը Անդրանիկի, հայ գիւղացի մը, որ շնորհիւ իր յանդգնութեան, իմաստութեան եւ իր ցեղի քաջութեան մասին ունեցած հաւատքին, դարձած է ազգային հերոս մը:

Նշանաւոր դերասան Շահխաթունիի կողքին, որ տրամաթիքական շունչով մը կենդանացուցած է Անդրանիկը, Անտրէ Սթանտարը նուրբ աշխատանքն ստանձնած է ներկայացնելու ցաւագին դէմքը սգաւոր Հայաստանի:

Գործը աւելի շահեկան է, եթէ զայն քննենք իբր «շարժանկարային շարական» մը՝ ի փառս ազգի մը: Կը կարծենք թէ առաջին անգամն է որ ֆիլմ մը մէջտեղ կը դրուի այս պայմաններուն տակ:

Արդարեւ «Անդրանիկ» կոչուած է հայրենիքի մասին «խօսելու» ամբողջ աշխարհի մէջ ցրուած անթիւ Հայերու: Ճարպիկ պրոպագանդի միջոց մը կը կազմէ հայկական վերածնունդին համար, միաժամանակ յուզիչ վերյիշում մը ժողովուրդի մը թշուառութեան եւ փառքին մարդու մը, որուն մարմինը ողջունեցաւ Զօր. Կուրոյի կողմէն որ ի վարձ իր քաջութեան, Պատուոյ Լէգէոն եւ զինուորական շքանշան ստացած էր:

«Անդրանիկ»ով, շարժանկարը ունեցաւ նոր եւ ոչ նուազ հետաքրքիր գետին մը»:

ԹԱՌԻՍՏԸ

Տիկին Արմէն Օհանեան իւմանիթէի մէջ ապրիլ 4էն ի վեր սկսած է հրատարակել թերթօն մը՝ «Le Soliste de Sa Majesté» խորագրով: Այս առթիւ գրուած նախաբանի մը մէջ, համայնավար թերթը կ'ըսէ.

— Արմէն Օհանեան տաղանդաւոր պարուհիի մը արկածախնդիր կեանքը վարած է: Անտենոք հրատարակեց գունագեղ ու կենդանի գիրք մը՝ «Շամախի Պարուհին»: Իբրեւ Արեւելքցի, իր ոճին մէջ կը պահէ գոյն մը եւ կեանք մը, որ իր պատմութիւններուն կու տան բոլորովին ինքնատիպ համ մը: Մեր այսօր հրատարակածը նկարչագեղ, խռովայոյզ եւ աղմկալի կեանքն է կովկասեան նուագածու Սեթօի, յանդուգն ըմբոստ մը, վայրագ լեռնական մը, բայց բանաստեղծ, ընդվզող ամէն բռնութեան եւ որուն իրական կեանքը արկածախնդրական ճշմարիտ շարժանկար մը կը կազմէ:

Այս վէպին մէջ ոգեկոչուած են գրաւիչ կենդանութեամբ մը պատերազմի, բանտի եւ յեղափոխութեան պատկերներ: Կասկած չկայ որ հետաքրքրութեամբ պիտի կարդացուին զանազան դրուագները Սեթօի կեանքին, երաժիշտ Պարսից Շահին, զինուոր, ցարական գերի, փախստական, ըմբոստութեան եւ պայքարի բոցով ոգեւոր, նկարագրուած Արմէն Օհանեանի կողմէ»:

ԶՕՊԱՆԵԱՆԻ ՆՈՐ «ԵԼՈՅԹ»Ը

Հինգշաբթի գիշեր Յարդգողի երեկոյին իրարու կը ճակատէին «դասակարգային Արուեստի» պաշտպան դրաստումատ Սիմոնեան եւ «Ապադասակարգային Արուեստի» պաշտպան Արշակ Չօպանեան:

Վիճաբանութիւնները բաւական տաք եղան: Երեւանի խմբագիրը կը պաշտպանէր այն տեսակէտը թէ ամէն արուեստ եւ գրականութիւն արտայայտութիւնն է տիրող դասակարգին: Ինչպէս հին ատեն արուեստը եղած էր բուրժուական մտքի արտայայտութիւն, այսօր ալ խորհրդային երկիրներու մէջ պրոլետարական արուեստն է որ կը ծաղկի:

Չօպանեան նախ պարզեց թէ արուեստը եղած է արտայայտութիւնը մարդուն եւ ոչ թէ զանազան դասակարգերու: Աւելցուց որ բոլոր մեծ գրողներն ու արուեստագէտները գեղեցիկին պաշտամունքը կատարած են եւ ոչ թէ դասակարգի ծառայած են: Գալով այն հարցին թէ ներկայիս Հայաստանի մէջ միայն պրոլետարական գրականութիւն կը մշակուի, Չօպանեան քաջութիւնն ունեցաւ պոռալու Դրաստամատի երեսին, որ եթէ պրոլետգրողներուն ազատութիւն տրուի արտայայտուելու այնպէս ինչպէս կը զգան, անոնք եւս պիտի արտայայտեն գեղեցիկն ու մարդկայինը: Սակայն այդ ազատութիւնը չէ տրուած անոնց եւ մարդիկ ապսպրանքի վրայ գրականութիւն կ'ընեն հոն...

CENTRAL AUTO, 24 Rue Caumartin: Դպրոց: Վարձու կառքեր: REPRISES: Նոր եւ գործածուած կառքերու առուծախ: Հեռ. Louvre 15.92 եւ 14-26: Ամէն լեզու կը խօսուի: Ծ.

ԱԿՌԱՅԻ ՑԱՒ ՈՒՆԵՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

Մեր հայրենակիցները Clinique de l'Ecole Dentaire Française-ի (29 Boulevard Saint-Martin) մէջ ամէն խնամք պիտի գտնեն: Յիշեալ Ատամնաբուժարանը կը վարեն յայտնի փրոֆէսէօրներ, գիտական վերջին կատարելագործութիւններով: Ակռայ քաշելը ձրի, ակռաներու եւ ատամնաշարի շինութիւն՝ չափաւոր գիներով: Ծամելը ապահովուած: Թարգման՝ ամէն լեզուներու համար: Ամէն օր ժամը 9 — 12: Հեռաձայն Archives 55-09: Ծ.

միշտ ճշմարիտ չեն մէկը եւ միւսը: Մի՛ ըսեր թէ մահը միայն գեղեցիկ է ու ապրիլ այս անարգ մարդոց մէջ, այս խուժանին, կը նշանակէ մեռնիլ ամէն օր: Եւ կամ թէ՝ մահը վատութիւն է, փախուստ: Մի՛ ըսեր թէ կռուի դաշտէն ամէ՛ն քաղաք վերադարձողի կ'ըսեն դասալիք: Որովհետեւ մէկը եւ միւսը միշտ ճշմարիտ չեն:

Ես ըսի քեզի թէ — ի՛նչ փոյթ, ես կը սիրեմ բացարձակ բաները: Գաղափարները որ կարելի է կարճ ու նեղ տարազի մը մէջ սեղմել: Ես կը սիրեմ իրարմէ անջատ, յստակօրէն բաժնուած երեւոյթները: Ըսէ՛լ՝ ահա՛ զարունը գեղեցիկ է, նշենիի ցօղաթուրմ ու մաքրաշունչ ծաղիկներ կան, լոյսը տաք է, քաղցր: Ըսել — գիտե՞ս, լա՛ւ, ընկե՛ր տղայ ես, ոսկի տղայ: Ես կը սիրեմ որ մարդիկ երեւան իրենց բնական ու վերջնական կերպարանքով: Ըսեմ — դուն սրիկայ ես, խուժան, ընկերադաւ: Իսկ դուն՝ հաւատարաց ես, քոււ, շահախնդիր: Կամ ուրիշի մը թէ՝ հասարակ, թշուառ իմացականութիւն ունիս ու առանց ծարաւի մարդ մըն ես, զուր տեղը կը խճողես հրապարակը, ապարէզ բաց աւելի ընծայուած մարդոց...

Դուն թէ՝ դժուար է իրերը եւ մարդիկը որակելը, դասակարգելը: Դժուար է գաղափարներն ու երեւոյթները տարազի մը մէջ սեղմելը: Կը նշանակէ խեղդամահ ընել զանոնք: Օրինակ՝ ի՞նչ ըսել է սիրել: Ի՞նչ ըսել է սիրել...

— Սիրել կը նշանակէ փոխարինել, հարստացնել, բարձրացնել

— Կամ բարձրանա՛լ, տառապելո՛վ, արժանի ըլլալու համար, ինչ որ նոյն բանը չէ...

— Սիրել կը նշանակէ անձնատուր ըլլալ, զինաթափ, տա՛լ ամէն բան...

— Եւ կամ ստանա՛լ, բաժնել ուրիշին ցաւը, կրել ուրիշին բեռը, ինչ որ նոյն բանը չէ: Ունեցածդ տալը դիւրին է բայց ուրիշին բեռը կրել, դժուա՛ր...

— Սիրել կը նշանակէ հպատակ, հնազանդ մէկը ըլլալ, սիրած մարդուդ սեփականութիւնը ըլլալ, իրը ըլլալ...

— Ո՛չ միշտ եւ կամ ո՛չ միայն ատիկա... Ու տակաւին՝ ի՞նչ ըսել է թէ դուն սխալ ես, իմ ըսածս ճիշտ է: Ո՛չ մէկ մարդ կրնայ յաւակնիլ թէ ամբողջ ճշմարտութիւնը կը կրէ: Ամէն մարդ բեկոր մը ճշմարտութիւն ունի միայն հետը: Ես քիչ մը մեծ՝ դուն քիչ մը փոքր: Ահաւասիկ խօսք մը որ ըսիր — ես կը սիրեմ որ մարդիկ երեւան իրենց բնական ու վերջնական կերպարանքով: Շուրջի պատահածները ամէն օր կ'աշխատին իր վրայ, կը հարստացնեն կամ կ'աղքատացնեն զայն...:

— Տուեալ վայրկեանին մէջ այսուհանդերձ կայուն, վերջացած, գրեթէ վախճանի գացած բան մը կայ: Գործեր կան որ կը կատարուին: Վերջակէտեր որ կը դրուին: Կ'ուզեմ ըսել քեզի որ ենթադրելով նոյնիսկ որ բացարձակ ու վերջնական բաներ չկան, որ վերջապէս, վատութեան ու քաջութեան միջեւ կամուրջ մը կայ ուր երկուքը կը խառնուին իրարու: Գուցէ չէզոք գօտի, գուցէ հողի շերտ մը ուր մարդ կ'ազատագրուի թէ՛ քաջութեան եւ թէ վատութեան գերութենէն, կ'ուզեմ ըսել քեզի որ այսուհանդերձ, այսպէս եմ ես, այսինքն կը կարծեմ որ անհրաժեշտ է ամէ՛ն բան դասակարգել, ամէ՛ն իրի պիտակ փակցնել: Որոշ, յստակ բաներու սէրը կարեւոր է, անհրաժեշտ: Պէ՛տք է գիծ քաշել գիտնալ, բաժնել: Յետոյ՝ քաջութեան ծայրագոյն եւ առաւելագոյն արտայայտութեան ու վատութեան ամէնէ՛ն բնորոշ ձեւին մէջ, կ'ըմբռնե՞ս որ այսուհանդերձ կայ ակնբախ տարբերութիւն...

— Մի՛ կարծեր: Խառնուածքի, կրթութեան, ժառանգականութեան հարց է, իրաւակարգի: Ահա՛ զօրական մը: Մէկը կ'ըսէ՝ արհեստով մարդասպան, միւսը կ'ըսէ՝ հերոս: Մէկը կ'ըսէ՝ գնդակ մը այդ գձուձ խուժանին, միւսը թէ՝ տա՛նք ականակուռ պատուանշան: Ո՞րն է ճիշդ. ո՞րն է սխալ, ո՞ւր է բաղդատութեան եզրը...

— Հոդ չէ հարցը: Մնաց որ չափանիշեր կան: Ամէ՛ն մարդ ունի իրը: Կ'ուզեմ ըսել քեզի՝ որ բաղդատութեան ճշգրիտ եզրեր կան որ կրնան ծառայել: Կ'ըսէի՝ ճշմարտութեան բեկորներ կան, աւելի կամ պակաս մեծ: Ես կուսակից եմ ճշմարտութեան աւելի մեծ բեկորին: Կռուի մէջ պէ՛տք է գիտնալ դասակարգել, որպէսզի մեր գնդակները չվրիպին...

— Զուր աշխատանք: Դասակարգեր չկան, կան մարդիկ, նոյնիսկ մէկ մարդու մէջ բազմաթիւ մարդիկ...

— Այդ բոլորին մէջ կայ մէկը որ կը տիրէ՝ զօրական, բանաստեղծ կամ քահանայ: Եթէ թշնամիս է կը զարնեմ: Ուժեղ ու բարերար բան է բռունցքը, անհրաժեշտ նոյնիսկ...

— Բռունցքը կոպիտ ուժ է, յաճախ անարդար...

— Անարդարութեան կարելի չէ անարդարութեամբ յաղթել...

— Ո՞ւր է արդարութիւնը, կրնաս սխալիլ, ո՛վ է դատաւորդ..

— Բայց բոլո՛ր թափուած արիւններուն ձայնը: Կ'ըսէիր՝ լուսաթաթախ աչքերով մանուկներ կան: Ծաղիկներ կան: Մարդիկ կան որ կը սպաննեն մանուկները եւ իրենց ծանր ներբաններուն տակ կը կոխկրտեն ծաղիկները: Ահա՛ իմ թշնամիներս:

*
* *

VII.— ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ՝ ԲԱՐՁՈՒՆՔՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ...

— Օրերը պայծառ, գեղեցիկ ու հանդարտ էին միշտ, կը յիշե՞ս Լուսաթաթախ աչքերով մանկուհիներու առջեւ կը կենայիր զողահար եւ ծաղկած ծառերու դիմաց՝ սիրտդ կը դողար ուրախութենէդ: Անգամ մը, կը յիշե՞ս, ցորենի արտի մը եզերքը, գլխաբաց եւ բոպիկ՝ ինկար զով ու մաքուր կանաչին մէջ ու աստղերու աղուոր ու ցուրտ լոյսին մէջ՝ յուզումէդ արտասուեցիր: Հին օրեր, յիշատակ դարձած օրեր, պզտիկ ու մաքուր տղայ մըն էիր ու քանի մը կանաչ ծիլերով կարելի էր ուրախացնել քեզ...

— Իսկ հիմա՞: Կը կարծե՞ս որ հինցած, մաշած է հոգիս, իրաւ է ուրախութեան արտայայտութիւններուս մէջ աւելի զուսպ եմ, ժուժկալ: Ամէ՛ն երջանկութիւն՝ ժօռատ ու մլատ խանութպանի մը պէս կը կշռեմ ափերուս մէջ: Զուարթ բաներուն քիչ մը զառնութիւն կը խառնեմ: Երբեմն ձեռքերս կը մնին գուրգուրանքի պակասէ, մինչդեռ առաջ, տարբեր էր գիտեմ: Բայց յիշէ՛, երէկ էր, երեկոյեան, կեցայ ծառուղիին անկիւնը ու յուզումէ պղտոր աչքերով նայեցայ իրենց ծղօտներէն փրցուած ծաղիկներուն: Կային սպիտակ մեխակներ, շահոքրամներ, կապոյտ ու անուշաչուի պուտեր, հրավառ ու կարմիր կակաչներ...

— Յետոյ գացիր տուն ու ժամ մը ամբողջ մտածեցիր թէ ինչո՞ւ համար ամէն ուրախութենէ յետոյ քիչ մը մոխիր կը մնայ միայն ափերուդ մէջ: Ծաղկի քանի մը թօշնած թերթ: Օ՛ անցաւոր բաներ...

— Իրա՛ւ է, ամէն ուրախութենէ յետոյ՝ քիչ մը մոխիր միայն այս անօթի ու խոնաւ ափերուս մէջ, բայց ի՞նչ կայ հոդ տարօրինակ: Գինովութենէ յետոյ միշտ դառնութիւն կայ բերնիդ մէջ ու հեշտութիւնը, նոյնպէս, քիչ մը յոգնութիւն ու քիչ մըն ալ ձանձրոյթ կը ձգէ իր ետին: Ամէ՛ն ստեղծագործութիւն, ամէ՛ն նորակառոյց բան՝ ունի իր խարխուլ, փուլ եկած անցեալը: Կրակետղէն ելած ամէն երկաթի հրացայտ շեղբ՝ քիչ մը կղկղանք կը ձգէ իր ետին: Հողին վրայ՝ անխառն ու զուտ բան չկայ: Անկատար եւ ընթացքի մէջ եղող բաներուն մէջ է ստեղծագործ գեղեցկութիւնը:

— Ծաղիկներ կան, լուսաթաթախ աչքերով աղջիկներ կան. բացառիկ մահեր կան՝ գրեթէ անսրբագրելի եւ անառարկելի գեղեցկութեամբ: Գիտես կարծեմ զուն ասոնք...

— Ծաղիկները կը թօշնին: Լուսացայտ աչքերով աղջիկները կը հիննան, կը մաշին: Սէրը կը հինցնէ զանոնք: Անարգ, պղտոր ժամեր կան՝ երբ մարդ ամէ՛ն վայրկեան կը մեռնի: Յետոյ, եթէ ծաղիկները բնաւ չթօշնէին, աղջիկները մնային յաւէտ երիտասարդ ու միանգամընդմիշտ մեռնելէ առաջ, եթէ ամէ՛ն օր մարդիկ, ես ու դուն, ես ու դուն, վայրկեան առ վայրկեան չմեռնէինք: Կատարեալ բաները պիտի ըլլային սովորական, հասարակ, արգահատելի...

— Երազներ կան՝ յաւէտ գեղեցիկ, կատարեալ, անսրբագրելի...

— Մի՛ կարծեր, երազներն ալ հողին վրայ ապրող բո՛լոր բաներուն պէս են, քանի մը վայրկեանի համար միայն վերջնական...

— Կ'ուզէի մեծ վայրկեանի մը ընթացքին զգա՛լ բոլո՛ր գեղեցկութիւնները: Ափերուս մէջ խեղդել բոլո՛ր կապոյտ միջատները ու բոլո՛ր գեղեցիկ կիները որ չպիտի ունենամ բնաւ՝ սպաննել, որպէսզի ցանկալու բան չմնար: Կատարեալ բաներու տենչը մեծ տառապանքի մը պէս կ'ընկերանայ քայլերուս, կրնկակոխ կը հետեւի ինծի: Շղթայակիր մարդու մը պէս եմ: Ըսէ՛ ի՞նչ ընել, ի՞նչ ընել...

— Կարծեմ գիտես որ հոդ է ուրախութիւնը: Վերջնական յաւէտ անեղծ ու բոլորովին մաքուր բաներ չկան: Շահուած, նուէր ստացուած կամ գտնուած բաներուն մէջ՝ դառնութիւն կայ ու յագեցումի պակաս: Բոլո՛ր ստացուածքներուն մէջ՝ անսահման յոգնութիւն: Յագեցուած բաներուն մէջ՝ անասելի ձանձրոյթ եւ լքում:

— Ուրեմն ըսէ՝ ի՞նչ ընել, ուրեմն զուր է կեանքը...

— Ո՛չ, ընդհակառակն, կեանքը պայքար է եւ յարատեւ ընթացք: Պէտք է անընդհատ բարձրանալ, բարձրանալ...

— Հասնելէ յետոյ հապա՞: Ամէն օթեւան անբաւարոյացուցիչ է...:

— Միջակ մարդիկը կը հասնին: Զհանգչի՛լ դափնիներու վրայ: Ըսի՝ ընդմիշտ բարձրանա՛լ: Եթէ յոգնիս, մնաս ճամբան՝ վիրաւո՛ր, կը մեռնիս գոնէ բարձունքի վրայ...

ՎԱԶԳԷՆ ՇՈՒՇԱՆԵԱՆ

Այրի տիկին Թագուհի Յովհաննէսեան, տէր եւ տիկին Յովհաննէս Յովհաննէսեան եւ դուստրը, տէր եւ տիկին Աբրահամ Մոմճեան եւ զաւակը, տէր եւ տիկին Արմենակ Չիլինկիրեան եւ զաւակները (Կ. Պոլիս), տէր եւ տիկին Արտաշէս Սաղաթիէլեան եւ զաւակները (Կ. Պոլիս), տէր եւ տիկ. Գրիգոր Հաշմանեան եւ դուստրը (Դամասկոս), տէր եւ տիկին Կարապետ Կարապետեան (Մարսէյլ), Այրի տիկին Վարսենիկ Մանուէլեան, տէր եւ տիկին Առաքել Ժամկոչեան, տէր եւ տիկ. Մարուքէ Սարգիսեան (Լիոն), տէր եւ տիկ. Յակոբ Սիւրմէեան (Նիւ Եորք), տէր եւ տիկին Կարապետ Պաղշեան (Թրիէսթէ), տէր եւ տիկին Օննիկ Յովհաննէսեան եւ զաւակը (Թրիէսթէ), Այրի տիկին Մարիցա Յովհաննէսեան (Թրիէսթէ), Պ. Գէորգ Յովհաննէսեան (Թրիէսթէ), Պ. Պ. Մկրտիչ եւ Յովհաննէս Չալըքեան, Այրի տիկին Աղաւնի Չալըքեան եւ զաւակը ու համայն ազգականք ցաւ ի սիրտ կը ծանուցանեն դառնաղէտ մահը՝

Պ. ՄԵԼՔՈՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆի

իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր, աներհօր, հօրեղբօր, քե՛ռայրին եւ ազգականին, որ կնքեց իր մահկանացուն 71 տարեկան հասակին իր բնակարանին մէջ, 25 Rue Vilin, Paris (20e), 4 Ապրիլ 1929ի գիշերը:

Յուղարկաւորութեան տխուր արարողութիւնը պիտի կատարուի հանգուցեալոյն բնակարանին մէջ, այսօր կիրակի ժամը ճիշտ 9ին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Pantinի գերեզմանատունը,

ԾԱՆՕԹ. — Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայ իբր այն նկատել:

ՌՈՒՍ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

Այս Եշ. ժամը 8.30ին Folies Bellevilleի *թատրոնին մէջ,* 8 Rue de Belleville, *Պ. Ն. ՂՈՒԿԱՍԵԱՆի եւ Տիկ. ԻՏԱ ԱՐԴԻ մասնակցութեամբ՝ Ռուսական Օփերայի խումբը կը ներկայացնէ՝ ՕՆՏԻՆ, ՑԱՐԻՆ ՆՇԱՆԱԾԸ, ՓԱՅԵԱՍ եւ* LA JUIVE՝ *մեծ պատրաստութեամբ: Տոմսերը՝ 4, 6, 8 եւ 10 ֆրանք:*

WALTER STRARAMի
ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Թատրոն Շան զ'Էլիզէ: Յայտագիր11 ապրիլ Եշ.իքոնսէրին.— ԱԼՊԷՌ ՌՈՒՍԷԼԻ գործերը՝ Սէնֆոնի Ս.ի Պէմոլ. Concerto *դաշնակի եւ նուագախումբի համար. Օր. Լիւսի ԿԱՖԱՐԷ,* Aubade. Mascarade *(ա. անգամ), Գարնան Հանդէսի մը համար: Տոմս՝ 2—40 ֆրանք: Դիմել թատրոնը եւ ՏԻԻՐԱՆԻ:*

ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐ ՔԼՕՏԻՕ ԱՐՐՕԻ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ
Conservatoire*ի սրահը,*
Բշ. 8 ապրիլ
Յայտագրին մէջ՝ Մէնտէլսոն, Շուման, Լիցթ, Փուլէնք, Շոփէն:
Enregistrement Disques Plyder.

SALLE GAVEAU
13, 16, 19, 24, 29 ապրիլ և 2 մայիս Cycle Beethoven: *Ամբողջական նուագ 32 սոնատներու՝ դաշնակի համար, Վիլհէլմ ՊԱՔՀԱՈՒՍԻ կողմէ («Տիրոջ Ձայնը» ֆոնոկրաֆներու բացարձակ մենաշնորհ): Զեղչեալ գինով բաժնգր. 6 նուագհնդսի. համար: Դիմել Կաւօի սրահը և Տիւրանին:*

SALLE de CONSERVATOIRE
12 ապրիլ ժ. 21ի ջութ.ի նուագահանդէս ԹԻԼՄԱ ԿԻՎԸՆԻ
Վիթալիի, Ֆրանքի, Շօսոնի, Շոփէնի, Թարթինիի, Րաւվէլի, Հալվորսէնի, Րիէսի եւն. գործերը: Տոմսերը այժմէն կը ծախուին:

EMPIRE, Միւզիք-Հոլ. 37 Av. Wagram

Cirque de Paris	Էքոլ Միլիթէր	ամենալաւն ու աժանը	2-14 ֆրանք

ՏՕՔԹ. Ա. ՊՕՂՈՍԵԱՆ
36, Rue de Bellefond, 36
PARIS (9e)
Մէթրօ՝ Poissonnière
Tél. Trudaine 88-77

Կ'ուզուին *ժէոսէ ոսպի մաքուր գործ ընող կարուհիներ: Տեւական գործ: Դիմել՝ Ն. Ֆնտքեանի,* 5 Rue Bergère, Paris (9e).

Կ'ուզուին *թիսէօզներ (հիւսող), տէվիտէօզներ (կծիկ շինող) եւ մուլինէօզներ (մետաքս մանող) գործաւորուհիներ: Դիմել՝* Usine de Tissage et Moulinage Favot à Virien, Isère.

Կ'ուզուին *ոսկերչութիւն սորվիլ փափաքող, 15էն 18 տարեկան ուշիմ աշկերտներ: Դիմել՝* Société Fleuron, 70 Rue du Fbg. Poissonnière, Paris (10e).

Ծախու է երկյարկանի տուն մը՝ չորս սենեակ, խոհանոց, ելեկտրականութիւն, անմիջապէս յանձնելի: Նպաստաւոր պայմաններ: Մանրամասնութիւններու համար դիմել՝ Սիմոն Յովակիմեանի, 20 Rue des Myosotis. Alfortville, Seine. Հաղորդակցութիւն.— 103 թիւ թրամուէյ կամ շոգեկառք Gare de Lyonէն:

Ծախու է *հնակարկատի պզտիկ խանութ մը, 60* Rue de la Folie Méricourt*ի մէջ: Մէթրօ՝* Parmentier *կամ* Oberkampf:

WAGRAM AUTO
Կ'ապահովէ արտօնագրի ստացումը 100 ֆրանքով:
73 Av. de Wagram Մէթ. Ternes
63 Av. Gde. Armée » Maillot
149bisBd. Villette, Aubervilliers

Տք. գաղտ. գիտութ. գուշակուհի
ՏԻԿ. ՄԱՐԻԱ ՁԷՆԻ

կը բացատրէ անցեալը, կ'առաջնորդէ ներկային մէջ, կը գուշակէ ապագան, ըստ ձեռքի գիծերուն, աստղերու եւ քարտերու: Ամէն օր (Կիրն աւ մէջը) ժ. 3—7, բացի Եշ.է: 60 rue Pigalle, Paris.

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՊՕՅԱՃԵԱՆ
ԱՅՑԵԼՈՒ ՀԱՇՈՒԱԿԱԼ
Հասցէ՝ 48 Av. de l'Econome Blanc-Mesnil (S. et O.)
կը ստանձնէ հաշուապահական ամէն տեսակ գործեր եւ կուտայ տուրքերու վերաբերեալ տեղեկութիւններ:
Չափաւոր գին

ՀԱՅԵՐԷՆ ՓԼԱՔՆԵՐ

ՌԻՆԻՆԳ ֆոնոկրաֆներ եւ յայտնի արուեստագէտներու փլաքները՝ Հայերէն, Յունարէն, Թուրքերէն, Հրէերէն, Արաբերէն, Սպաներէն, Ալժերիական, Թունուզական եւ Մարոքեան: Միակ ներկայացուցիչը Ֆրանսայի: դիմել՝ Jos. de Padova, 117 Passage du Caire, Paris (2e).

Բ. ԱԲԳԱՐԵԱՆ
վկայեալ հիւանդապահ, Նախկին տասնամեայ հիւանդապահ Արեւելեան բանակին, 14 երկար տարիներու փորձառութեամբ կը խնամէ ամէն տեսակ հիւանդներ: *Մասամ, վանտուզ, փիքիւր, փանսըման* եւայլն: վկայեալ աղքատներուն ձրի:
Հասցէ՝ 6 Rue Grégoire du Tours. Paris (6e).

ԱՉՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ՏՕՔԹ. Յ. ՏԷՐ-ԴԱՒԹԵԱՆ
ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ եւ ՇԱԲԱԹ ՕՐԵՐԸ 3.30—5.30
29 Place des Fêtes (Paris XIX) — Métro, Place des Fêtes
Շավիլի մէջ ամէն օր 10-12, տղայոց, ներքին, աչքի հիւանդութ.
27 Ave. Bellevue, Chaville (S. et O.) — *Թէլ. Շավիլ 37*

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՏՐԱՄԱԹԻՔ ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲԸ

Այսօր կիրակի գիշեր ժամը 8.45ին Théâtre Albert Ierի մէջ
Մասնակցութեամբ՝ Պ. Ա. ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻԻ
կը ներկայացնէ՝ **ԴԵՐԱՍԱՆ ՔԻՆ**
Գիները՝ Օթեակ 300—250 ֆր., 40, 25, 10 եւ 7.50 ֆր.

Եթէ կ'ուզես ունել միշտ լաւը ու վճարել միանգամայն աժան. դիմէ
24, Rue St. Lazare, PARIS (9e)
ՃԷՆԱՋԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ.ԵԱՆ
Արեւելեան ուտեստեղէններու մթերանոցը:

ԱՐԱՔՍ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉԱՏՈՒՆ
9 Rue Papillon, PARIS, Tél. Prov. 49—31

ՏՕՔԹ. ՏԻՐԱՑ
ՎԿԱՅԵԱԼ ՓԱՐԻԶԻ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՖԱՔԻՒԼԹԷԷՆ, (Licencié ès Sciences)
Նախկին Interne Փարիզի Hôpital des Enfants maladesի
եւ մասնագէտ մանկանց եւ ներքին հիւանդութեանց
24, Rue des Grands Augustins, Paris (6e) Place St. Michel
Հիւանդ կ'ընդունի Գշ. Եշ. Ուր. եւ Շբ. օրերը, ժամը 1էն 4
Ինչպէս նաեւ մասնաւոր ժամադրութեամբ
Métro St. Michel *եւ* Odeon — Tél. Littré 60 46

ԱՐԾՐՈՒՆԻ
ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏ
ՈՒ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆՑ ԾՐԱԳԻՐՆԵՐ ՀՆԱՐՈՂ ՃԱՐՏԱՐԱԳԷՏ
Ingénieur-Projeteur, OUVRAGES D'ARTS et INDUSTRIELS
Բոլոր տարուան գործնական աշխատանք — **ՄԷԿ ԳԻՆ** — *կը ձեռնարկէ ամէն տեսակ շինութեան*
Հեռաձայն՝ Փարիզի մէջ ժամը 2.30էն — 6 Anjou 12-40 et la suite
Թղթակցութեանց հասցէ ARDZROUNI, ARCHITECTE HERBLAY S. et O.

ՄԱՏԹԷՈՍ ՃԻԼՊԻՐԵԱՆ
կը ստանձնէ հին եւ նոր ամէն տեսակ ապահովագրական գործեր (*կեանքի, հրդեհի եւ արկածներու*), ինչպէս նաեւ առեւտրականներու տոմարներու կարգադրութիւնը, դիւրամատչելի պայմաններով:
36 Rue de Bellefond, PARIS (IX)

ԴԵՐՁԱԿ ԱՐԱՆՑ ԵՒ ԿԱՆԱՆՑ
Ամենաաժան, տոկուն եւ վերջին նորաձեւութեամբ հագուստ հագնիլ փափաքող մեր հայրենակիցները եւ տիկինները դիմեն ամէն օր ժամը 7.30—20 եւ կիր. օրերը մինչեւ կէս օր
ՍԱՆԱՏՐՈՒԿ ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆԻ
ԴԵՐՁԱԿԱՏՈՒՆԸ
2 Rue des Chaufourniers, Paris (19e). Մէթրօ Combat եւ Bolivar

ԲԱՑՈՒՄ ԱՅՍՕՐ ՇԱԲԱԹ 6 ԱՊՐԻԼ
Յայտնի ճաշարանատէր ՊԱԹԻՍԹ կը հրաւիրէ իր բոլոր փափկակեր յաճախորդները իր նոր բացած գեղեցիկ ճաշարանը՝
ԼԵՒՈՆ ՊԱԹԻՍԹ
33, Rue des Martyrs, PARIS
Ուր պիտի գտնեն լաւագոյն հանգստաւէտութեամբ եւ անթերի սպասարկութեամբ, Արեւելեան եւ Արեւմտեան կերակուրներ եւ անուշեղէններ
ԳԻՆԵՐԸ ՉԱՓԱՒՈՐ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
MAISON VARTERESSIAN
1bis Rue Hautefeuille, Մէթրօ St. Michel
Արեւելեան եւ եւրոպական ամէն տեսակ նպարեղէններ
ԱՄԵՆԱԼԱՒ — ՄԱՔՈՒՐ — ԱԺԱՆ
Մասնաւոր սպասարկութիւն բնակարաններու համար
Կ'ընդունինք ապսպրանքներ գաւառներէն և արտասահմանէն
Զատկի առթիւ ամենաընտիր իւղով պատրաստուած չէօրէկներ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ
96 r. Rivoli, *մէթ. Շաթլէ: Արմատ. եւ նոր մեթոտով դարմանում արանց եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վեներ. հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, ջերմամիզ.) եւ վարիսի: Մասն. լապօռաթուառ: Խղճամիտ եւ արագ խորհրդակցութ. ամէն օր 9—12, 2—8, Կիրակի 9—12:*

ՃԱՇԵՑԷՔ ԵՒ ԸՆԹՐԵՑԷՔ
BOULANT
ՃԱՇԱՐԱՆ ՊՈՒԼԱՆ
Հետեւեալ չափաւոր գիներով
12 ֆրանք՝ 34 Bld. St. Michel
16 ֆրանք՝ 1 Bld. Montmartre
18 ֆրանք՝ 35 Bld. des Capucines

OCCASION!!!
ՎԱՐՁՈՒ ՏՈՒՆԵՐ
կար Սէն Լազարի գծին վրայ La Frette-Montignyի մէջ Սէն գետին եզրը, երկու տուն կայ վարձու, անմիջապէս յանձնելի:
Մին՝ *կահաւորեալ,* երեք ննջասենեակ, ճաշասրահ, խոհանոց, եւայլն: կազ, ջուր եւ մեծ պարտէզ: Տարեկան 4600 ֆր.:
Միւսը՝ *ոչ-կահաւորեալ* երկու յարկ, ամէն յարկի վրայ երկու սենեակ, սալոն եւ խոհանոց (երկու ընտանիքի բնակութեան համար զատ դուռով): երկու յարկը միասին 3800 ֆր. տարեկան:
դիմել՝ «Մասիս» տպարանը, 208bis Rue Lafayette, Փարիզ, Պր. Հ. Տ. Ներսէսեանի:

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)
Le Gérant: F. SOUVIGNY

ՏՕՔԹ. ԱՍԼԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԹՈՔԵՐՈՒ ԵՒ ՍՏԱՄՈՔՍԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ
Մասնաւոր յարկաբաժին՝ մորթային եւ վեներական ախտերու դարմանատան մէջ կը բուժէ ULTRA-VIOLET ճառագայթներով ցաւագար, Ջղացաւ (Sciatique), Նէվրալժի, Անարիւնութիւն, Ոսկրախտ (Rachitisme) եւայլն:
16 Rue Bleue, Մէթրօ՝ Cadet. Հեռ. Provence 73-67
Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 9—12 եւ 2—7, ԿԻՐԱԿԻ 9—12

ԴԵՐՁԱԿԱՏՈՒՆ ԱՐԱՆՑ ԵՒ ԿԱՆԱՆՑ
Թ. ՈՒՆՃԵԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻՔ
ճոխ մթերք անգլիական եւ ֆրանսական կերպասներու
ՎԵՐՋԻՆ ՆՈՐԱՁԵՒՈՒԹԻՒՆ
66, Rue d'Hauteville, Tél. Prov, 67-07 Métro, Poissonnière

ՓԱՍՏԱԲԱՆ
ԳՐ. ԹԷԼԼԱԼԵԱՆ (ԳՐԻՄԻԹԷԼ)
Contentieux Général, R. C. Seine 423631
Հեռաձայն Ménilmontant 66 64
Ամէն տեսակ դատեր, վարչական գործեր եւ պաշտօնական գրութիւնք, ամենալաւ պայմաններով:
Արկածի *դատերու մասնագիտութիւն:* Առանց կանխավճարի:
Ընդունելութեան ժամեր, առաւօտ 9.30էն 10.30, կէսօրէն վերջ 2 3 եւ 6.30էն 8.30: Մէթրօ՝ Ménilmontant. *Թրամվէյ 5 եւ 26, Օթօպիւս* BC, BG, O *եւ* Q.
Հասցէ՝ G. Tellalian, avocat, 72 Rue de Ménilmontant, Paris (XX)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
ՏԻԿԻՆ Բ. ՍԷՐՃԱՆԵԱՆ
42 Rue Tourtille. BELLEVILLE, Մէթրօ՝ *Պէլվիլ*
Զատկական ՉէՕՐԷԿ: ՕՂԻ եւ ՊՈՌՏՕԻ ԸՆՏԻՐ ԳԻՆԻ
զուտ խաղողէ պատրաստուած
ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՆՊԱՐԵՂԷՆՆԵՐ
ԹԱՐՄ — ԼԱՒ — ԱԺԱՆ

Վ. ԵԱՐՃԱՆԵԱՆԻ
իրաւագիտական գրասենեակին մէջ, հաստատուած է նոր ճիւղ մը, որ կը զբաղի, առեւտրական մուրհակներու գեղչով, նաեւ փոխատուութիւն կ'ընէ, ամէն տեսակ գոհարեղէններու եւ ապրանքներու վրայ, դիւրամատչելի պայմաններով:
դիմել՝ ամէն օր, Պր. Վ. Պառթէլոնիի, 5 Rue du Cardinal Mercier, Paris (9e), Métro Clichy — Nord Sud: Trinité, Tél. Սանթրալ, 97-39 եւ 96-70:

ՏՕՔԹ. Ե. ՄԻՆԱՍԵԱՆՑ
ՆԱԽԿ. ԲԺՇԿԱՊԵՏ ԹԻՖԼԻԶԻ Կ. ԽԱՉԻ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑՆԵՐՈՒՆ
ՆԵՐՔԻՆ, ՄԱՆԿԱՆՑ, ՄԻԶԱՍԵՌԱՅԻՆ, ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
42 Rue des Acacias, PARIS (17e) Մէթրօ՝ Etoile
կ'ընդունի ամէն օր ժամը 5էն 7 եւ ժամադրութեամբ
իսկ կիրակի օրերը միայն ժամադրութեամբ

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE
Տէր եւ տնօրէն՝ **ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ**
29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96-61
Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ: Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6: Քիթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 2—3: ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19:

ՃԱՇԱՐԱՆ
ՎԱՀՐԱՄ ԱՃԷՄԵԱՆ
Նորութիւն մը սուրճի սիրահարներուն: կը պատրաստենք իտալական մեթոտով *ՔԱՖԷ ՖԻԼԹՐԷ,* վայրկենական, թարմ եւ անուշահոտ: Ցնական խնամքով պատրաստուած մաքուր եւ համեղ կերակուրներ, պոլսական *մուհալլէպի, թավուք կէօքսիւ* եւ զանազան անուշեղէններ: Հարսնիքներու եւ հաւաքոյթներու համար դիւրամատչելի գին: Արեւելեան եւրոպական կտորներ կը նուագուին ֆոնոկրաֆով:
Հասցէ՝ 8 Rue Jouy-Rouve, Paris (20e)
Հեռ. 71-86, *Մէթրօ Պէլվիլ, Թրամուէյ 26 և 5*

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԻԱԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉ EXCLUSIVE
ՀԱՅԵՐԷՆ, ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ, ՅՈՒՆԱՐԷՆ ՓԼԱՔՆԵՐՈՒ ԳԻՆ 18 ՖՐ.
Պէլվիլի ծանօթ հայ նպարավաճառ
Յ. ԱՐԹԻՆԵԱՆ
La Voix de son Maître
28 Rue Lesage, PARIS (20e)
Métro Belleville Tél. Ménil. 61-85
ճոխ մթերք թէ նախկին եւ թէ ամենավերջին եղանակներու՝ երգուած եւ նուագուած նշանաւոր երգիչներէ, կազէլ, շարգը, խմբերգ, թագսիմ եւայլն: Հայերէն հոգեւոր, աշխարհիկ եւ գեղջուկ երգեր՝ թէ մեներգ եւ թէ խմբերգ: Տպուած ցուցակը ձրի է:
Ինչպէս նաեւ բորդաթիֆ լաւ կրամոֆոններ եւ արեւելեան նպարեղէններու լաւագոյնը ամենազեղ չեալ գիներով:

ԿՈ՛Չ ԱՄԵՆԵՑՈՒՆ
Չի ակն ո՛չ ետես, ունկն ո՛չ լուաւ եւ ի սիրտ մարդոյ ոչ անկաւ, զոր պատրաստեաց «*ՇԻՐԱԿ*» *ՍՐՃԱՄԲՆ* իւրով անմահ լատ «ՄՈԿԱ»իւ վասն յաճախորդաց իւրոց:
Ասէն ամէն ասեմ ձեզ, զի ո՛չ է ձեզ արքայութիւն երկնից եթէ ոչ ճաշակիցէք *գՉԷՕՐԷԿս* պատուականս «Շիրակայ» եւ ամենայն բարիք զոր ինչ պիտոյ է ձեզ:
ՇԻՐԱԿ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ 26 Rue de Trévise PARIS (9)
Tél. Provence 38-63 Métro Cadet

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire
SCH. MISSAKIAN

Խմբագիր՝
Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction & Administration
Խմբագ. եւ վարչութիւն
235 Faub. St. Martin
PARIS (10e)

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
9
ԱՊՐԻԼ
1929

9 AVRIL 1929

Ե. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 925

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՄԷԿԸ ՄԻՒՍՈՎ

Մեր վերջին երկու խմբագրականներով, երկու խոշոր թիւրիմացութիւններու մասին խօսած ատեն, ընդհանուր կէտեր միայն քննեցինք։

Հարկ է քիչ մը աւելի մանրամասնել եւ թանձրացնել կարգ մը տեսակէտներ, որպէսզի փարատի ամէն շփոթութիւն։

Եւ նորէն, սկսինք տարրական ճշմարտութիւններով։

Ի՞նչ բանի կը ձգտին մեր ճիգերը՝ գաղութներու մէջ,— Պահել ազգային դիմագիծը, արծարծել հայկական ոգին, միալ կանգուն եւ ամուր։

Եւ այս բոլորը՝ յանուն հայրենիքի։ Առանց այդ կեդրոնաձիգ հորիզոնին, ամլութեան դատապարտուած են մեր բոլոր աշխատանքները։ Գաղութներու կազմակերպութիւնը ինքնանպատակ չէ, ոչ ալ «պարապ վախտի խաղալիք»։ Կը չարչրկուինք, կը սրտմտինք, արցունքի տեղ արիւնն է որ կը պտղի մեր աչքերուն մէջ, — բայց կը հաւատանք մեր ճակատագրին։ Կը հաւատանք թէ «ձմրան օրերը կուգան ու կ՚անցնին» և պիտի ողջունենք գարունն ու ամառը։

Արդ, երբ խորապէս վրդովուած ժամանակաւոր երեւոյթէ մը, ըսենք բուն բառով, — երբ ի խորոց սրտի խոցոտուած Հայաստանի ներկայ վարիչներուն ապիկար եւ քարսիրտ քաղաքականութենէն, որոշենք մեր գլխուն ճարը նայիլ, իբրեւ ուրոյն հատուած, ո՞վ կրնայ ժխտել թէ բուն իսկ հայրենիքի գաղափարն է որ պիտի թաղենք։

Միեւնոյն ձեւով, երբ Հայաստանը պաշտպանած ըլլալու միամտութեամբ, արհամարհենք բոլոր գաղութները, երեսի վրայ թողունք զանոնք իբրեւ խորթ հատուած, եւ, փոխանակ անոյշ խօսք մը ուղղելու, խափանարար ձեռնարկներ կատարենք — ինչպէս կ՚ընեն բոլշեւիկները,— ի՞նչպէս կ՚ուզէք որ տաքնայ անտուր-անտէր բազմութիւններուն սիրտը։

Պէտք է գտնել, վերջապէս, հաւասարակշռութեան եւ ներդաշնակութեան գիծը։ Այլապէս, կապը ինքնին պիտի թուլնայ հայրենիքին եւ գաղութներուն միջեւ։ Իսկ այդպիսի պատահականութիւն մը աւելի ծանր հարուած պիտի տայ մեր դատին, քան թշնամիներու բոլոր դաւերը։

Դաշնակցութիւնը շատոնց գտած է այդ գիծը, որ լիովին կը համապատասխանէ հայ ժողովուրդի շահերուն։ — Օգնել հայրենիքին վերաշինութեան, ուժ տալ ներգաղթին, աջակցիլ այն բոլոր ձեռնարկներուն որ կը նպաստեն Հայաստանի բարգաւաճման։

Եւ յանցանքը մերը չէ, եթէ յամառօրէն այս ուղեգծին հետեւելով հանդերձ, կարելի չէ եղած մեծ գործեր կատարել։ Զարիքը անկախ է բոլորիս կամքէն եւ հետեւանք՝ տիրող կարգ ու սարքին։ Եթէ տարբեր իշխանութիւն մը նստած ըլլար Երեւանի մէջ, միայն Հայաստանի ժողովուրդը հրաշքներ կը գործէր իր գլխուն, ինչպէս կը խոստովանէին Հօկի պատուիրակներն իսկ։

Կրնանք յուսախաբ ըլլալ ներկայիս, բայց մեր ապագան է որ կը պահանջէ չշփոթել վարչաձեւը հայրենիքին հետ, և գուրգուրալ եղած կորիզին վրայ, օգնել անոր առանց վերապահութեան, նոյնիսկ առանց փոխարինութեան։ Հայաստանի մէջ բացուած առու մը աւելի տեւական արժէք ունի, քան Լոնտոնի կամ Փարիզի մէջ շինուած հիւանդանոց մը։

Նոյն հետեւողականութեամբ ալ, իբրեւ լրացուցիչ մասը ամբողջական ծրագրի մը, հարկ է ընդհանուր ջանքերէն և նիւթական միջոցներէն բաժին հանել գաղութներուն։ Այս վերջինները ոչ միայն համրանք են եւ պահեստի ուժ, այլ եւ շաղախ՝ իրական միացեալ Հայաստանը կազմելու։ Որքան առողջ եւ ամուր պահենք զանոնք, այնքան կը թեթեւցնենք մեր վաղուան հոգերը։

Մնաց որ, անոնք շատ աւելի կարօտ են գուրգուրանքի։ Հայաստան հաստատուած հայրենակիցը բախտաւոր է որ արտ մը ունի, կամ գոնէ կը շնչէ հայրենիքի հողը եւ կրնայ երեսին քսել անոր ջուրը։ Մինչդեռ Յունաստան, Սուրիա կամ Ֆրանսա ինկած տարագիրը ոչ միայն օրը իրիկուն կ՚ընէ օտար հողի վրայ, այլ եւ կը գալարուի օտարոտի շրջապատի մէջ, թիթեղի եւ քուրջի տակ, լաւագոյն պարագային՝ պանդոկի մը չորս պատերուն մէջ։

Ինչ որ Հայաստան կ՚երթայ, ոչ զրկանք է, ոչ ալ կորուստ գաղութներուն համար։ Իսկ այս վերջինները երբ միեւնոյն ատեն միջոցներ կը խորհին իրենց վիճակը բարելաւելու համար, պէտք չէ համարել անտարբերութիւն կամ զրկանք հայրենիքին հանդէպ։

Անշուշտ այսքան տարրական բաներ գրելու չպիտի հարկադրուէինք, եթէ արտասահմանը ունենար իր կեդր. իշխանութիւնը, բոլոր ճիգերը համախմբելու եւ աշխատանքներն ու եկամուտները բաշխելու համար։ Այն ատեն, ինքնաբերաբար կը հարթուէին թիւրիմացութիւնները։

Մէկը միւսով պիտի ապրի, ոչ թէ մէկը միւսը պիտի չէզոքացնէ։ Եւ երբ կ՚ըսենք թէ հայրենիքին շահն իսկ կը պահանջէ որ գաղութները կազմակերպուին, նկատի ունինք այդ մեկուսացումը, որ կրնայ գետին գտնել, ներկայ պայմաններուն մէջ։

Անհրաժեշտ է ամէն գնով պայքարիլ այդ մեկուսացման դէմ, կանխելու համար աւելի մեծ չարիքներ։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՀԱՅ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄԸ

Այս խորագրին տակ Ասպարէզ *կը գրէ (22 Մարտ).*

— «Հայ գաղթականներու հանդէպ խորհրդային իշխանութեան բռնած դիրքը, ապագաղութային ներքին խռովութիւնները, կարծես թէ վերջապէս հասկցուցած են մեր հակառակորդներէն ոմանց գաղութային կեդրոնական մարմնի մը կազմութեան անհրաժեշտութիւնը։ Այդ մարմնի կազմութեան ձեւը չէ որ կ՚ուզենք խորհրդածութեան նիւթ ընել այստեղ, այլ անոր գոյութեան կարեւորութեան գիտակցութիւնը, զոր վերջապէս սկսած է ցոյց տալ ռամկավար խմբագիր մը Եգիպտոսի մէջ։

Եօթը տարի է որ դաշնակցական բեմն ու մամուլը այս բանը իրականացնելու համար կը պահանջեն ոչ-դաշնակցական բոլոր կազմակերպութիւններու գործակցութիւնը։ Այս եօթը տարուան մէջ, «Արեւ»ի խմբագիրը միակ մարդն է հակառակորդ բանակէն, որ վերջին քանի մը տարիներու ընթացքին երբեմն երբեմն բերան կը բանայ յօգուտ համագաղութային մարմին մը, կեդրոն մը ստեղծելու գաղափարին։

Դաշնակցութիւնը քաղաքական շահեր չի փնտռեր գաղութահայերը կազմակերպելու գործին մէջ։ Դաշնակցութիւնը այնքան կը շահի որքան հայ ժողովուրդը կը շահի գաղութներու հանգիստով, խաղաղութեամբ, հայ հոգու պահպանումով։ Եւ մենք կը սիրենք հաւատալ որ հայ ժողովուրդի շահը որքան դաշնակցութեանն է, նոյնքան ալ միւս կազմակերպութիւններուն է։

Տակաւին կա՞ն յիմարներ, որոնք իրենց շահը ջուրը կ՚ուզեն նետել միայն վնասած լինելու համար իրենց հակառակորդին։ Այդպիսիները կապուելու են···»

ԻՐԱՆ ԿԸ ՃԱՆՉՆԱՅ ԻՐԱՔԸ

Թէհրանէն կը հեռագրեն.—

Երկար բանակցութիւններէ վերջ, Պարսկաստան ճանչցաւ Իրաքը իբրեւ անկախ պետութիւն։ Շահը այս պաշտօնական ճանաչումը հեռագրով հաղորդեց Ֆէյսալ թագաւորին, իսկ Պարսկաստանի արտաքին նախարարը պաշտօնական նամակ մը գրեց Պաղտատի արտաքին նախարարին։ Քապուլի պարսիկ դեսպանը ճամբայ ելաւ դէպի Պաղտատ՝ իբրեւ դիւանագիտական ներկայացուցիչ։

ՄԵՔՍԻԿԱ ԵՒ Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ

Մեքսիկայի սահմանագլուխին վրայ ապստամբներուն կողմէ ամերիկացի զինուոր մը սպաննուած ըլլալով, նախագահ Հուվըր պատերազմական նախարարին պաշտօն յանձնեց հսկել մեքսիկեան շարժումներուն վրայ եւ նոր ազդարարութիւն մը ուղղել ապստամբներուն։ 18 հօդանաւ, գնդացիրով եւ ռումբերով զինուած, ճամբայ ելան դէպի Նաքօ։ Զօրավարը իր հրամանին տակ 10,000 զինուոր ունի, պատրաստ՝ պաշտպանելու ամերիկեան շահերը։

ԱԹԱՆԱՍԵՒԻՉ, անդամ Պերլինի խորհրդային առեւտր. պատուիրակութեան, որ անցած օր լեհական սահմանին վրայ Պարանովիցէի կայարանին մէջ երկու ոստիկանի վրայ կրակ բացած եւ ինքզինքը վիրաւորած էր, հիւանդանոցին մէջ մեռաւ սրտի կաթուածէ։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ԲԱՆՏԻՆ ՄԷՋ ՄԱՐԴ ՉՄՆԱՑ

Պէյրութի մեր թղթակիցը կը գրէ մարտ 30 թուականով.

Մարտ 28ի Հինգշաբթի իրիկունը ժամը 8.30ին բանտէն ազատ արձակուեցան մնացեալ բանտարկեալներն ալ, որոնք ձերբակալուած եւ արգելափակուած էին Ս. Տխրունիի սպանութեան խնդրով։

Ազատ արձակուածներն են՝ լուսանկարիչ Յարութիւն Շահինեան, Պետօ Գալլանեան, Կարապետ Շըխըրտըմեան, Կարապետ Ալիքսանեան, Կարօ Գալլանեան, լուսանկարիչ Մեսրոպ Ուշաքեան եւ պատանի Պատրիկ Մատէնլեան, ինչպէս նաեւ կարգ մը չէզոքներ, որոնց անունները չեմ գիտեր։

Այժմ Պէյրութը շէն է, ամէն կողմ ուրախութիւն կը տիրէ։ Հ. Մ. Ը. Մ.ը ֆութպոլի մրցում ունի մարտ 31 կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 3.30ին. նոյնպէս ապրիլ 1 նոյն ժամուն։ Հալէպի եւ Դամասկոսի խումբերը Պէյրութ եկած են մրցման համար։ Ապրիլ 4ին ներկայացում կը տրուի դերասան Աբովեանի ղեկավարութեամբ, ապրիլ 6ին «Պէպէքս» կը բեմադրուի Ամերիկեան համալսարանի Հայ Ուս. Միութեան կողմէ։

Իտալիա եւ Ֆրանսա

Զէմպըլէյն-Մուսոլինի տեսակցութենէն ի վեր տեղականմամուլը կը զբաղի իտալեւֆրանսական յարաբերութեանց խնդրով։

Ինչպէս յայտնի է, անցած տարի մեծ աղմուկ բարձրացաւ այս առթիւ, Հռոմի դեսպան նշանակուեցաւ տը Պօմարշէ եւ ըսուեցաւ թէ շատ չանցած Իտալիոյ եւ Ֆրանսայի միջեւ բոլոր վէճերը պիտի կարգադրուին։ Սակայն բանակցութիւնները եզրակացութեան մը չյանգեցան այն ատեն։ Հիմա ֆրանսական կառավարութիւնը նոր առաջարկներ ներկայացուցած է Մուսոլինիի եւ բանակցութիւնները պիտի վերսկսին անոնց հիման վրայ։

Վիճելի խնդիրներուն առաջինն է՝ Իտալացիներու իրաւական վիճակը Թունուզի մէջ։ Իտալացիները մեծ թիւ մը կը կազմեն ֆրանսական թեւարկութեան ենթակայ այդ երկրին մէջ, ըստ ոմանց, Ֆրանսացիներէն աւելի։ Իտալական կառավարութիւնը քանիցս յայտնած ըլլալով որ քաղաքական ո եւ է նկատում չունի Թունուզի վրայ, կը կարծուի թէ այդ հարցը դիւրաւ պիտի լուծուի։

Երկրորդ փափուկ խնդիրն է Տրիպոլիսի սահմանագլուխին սրբագրութիւնը։ Արդէն մինչեւ հիմա երկու անգամ սրբագրութիւն կատարուած է ի նպաստ Իտալիոյ։ Լոնտոնի դաշինքով, Անգլիա եւ Ֆրանսա խոստացած էին «գաղթային հատուցումներ ընել Իտալիոյ»։ Անգլիա իր պարտքը կատարեց՝ Ճուպալանտը ձգելով Իտալիոյ, մինչ Ֆրանսա կ՚ուշանայ իր խոստումը կատարել։ Իտալիա կ՚ուզէ որ Թունուզի կողմէն իրեն ի նպաստ փոքրիկ սրբագրութիւն մը եւս կատարուի։

Գալով Սուրիոյ հոգատարութեան, այս հարցը բանակցութեանց նիւթ չպիտի կազմէ, քանի որ այդ ուղղութեամբ Իտալիա ոեւէ պաշտօնական պահանջ չէ ներկայացուցած։ Տեղական թերթի մը համաձայն, Ֆրանսա մինչեւ հիմա աւելի քան 20 միլիառ ֆրանք ծախսած է Սուրիոյ վրայ. ասկէ զատ երկիրը խաղաղութեան մէջ պահպանելու համար զինուորական զոհողութիւններ ըրած է։ Ուստի երբեք չպիտի զիջի Սուրիան։

Օրակարգի երրորդ կարեւոր հարցն է առեւտրական դաշինքի մը կնքումը Իտալիոյ եւ Ֆրանսայի միջեւ։

Բանակցութիւն Ատանա-Մէրսին գծին շուրջ

Գրեցինք թէ Էնկիւրիի Ազգ. ժողովին մէջ, Ատանայի երեսփոխաններէն մէկը արտաքին գործավարութեան հարցում ուղղած է Ատանա—Մէրսին երկաթուղիի բանակցութեանց վիճակի մասին եւ թէ Թեվֆիք Րիւշտի պէյ յայտարարած է թէ այս մասին տեղեկութիւն տալը յարմար չի նկատեր ներկայիս, երբ Ֆրանսայի հետ կարեւոր բանակցութիւններ տեղի կ՚ունենան։ «Ագշամ»ի խմբագրապետ եւ Սվազի երեսփոխան Նեճմէտտին Սատրգ այս առթիւ հետեւեալ տեղեկութիւնները կուտայ.

— *Ազգային պայքարի միջոցին, Ֆրանքլէն - Պույեոնի հետ կնքուած դաշնագրին համաձայն, Ֆրանսացիները եթէ Ատանան պարպէին, Պօզանթիի եւ Նուսէյպինի միջեւ գտնուած երկաթուղին գերմանական ընկերութենէն ֆրանսական ընկերութեան մը պիտի փոխանցուէր։ Կառավարութիւնը, Անատօլուի երկաթուղին գնելէ վերջ, ուզած է որ Ատանա - Մէրսին գիծն ալ իրեն յանձնուի։ Այս պարագային Ֆրանսացիներուն ապօրինի գրաւումը տեսնուած է, որովհետեւ յիշեալ գիծը Ֆրանսացիներուն ձեռքը անցած է ոչ թէ իրաւական կամ առեւտրական համաձայնութեամբ, այլ պարզապէս գրաւումով։ Ու Ֆրանսացիները անկէ ի վեր շահագործած են զայն։*

Կառավարութիւնը, բնական իրաւունքով, գիծերուն յանձնումը պահանջած է, բայց ֆրանսական ընկերութիւնը ոչ մէկ պատասխան տուած է։ Կառավարութիւնը երեք շաբաթ պայմանաժամ տուած է վերջին անգամ, բայց պատասխան ստացած է թէ գիծին յանձնումը ֆրանսական կառավարութեան վերաբերեալ խնդիր մը է։ Ի վերջոյ, Էնկիւրիի մէջ այս մասին բանակցութիւններ սկսած են ֆրանսական դեսպանին հետ։ Կառավարութիւնը բացատրած է թէ Ֆրանքլէն Պույեոնի հետ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՏՈՄՍԵՐ

«ՄԱՐԴ»Ը ԳՏՆՈՒԱԾ

*Արեւ*ի խմբագրին գիւտը հանճարեղ նորութիւն մըն է։ Յարօրինակ չգտնենք զայն։

Քանի որ արուեստի մարզին մէջ «նոր»երու երեւումին կը հանդուրժենք՝ պէտք է որ, քաղաքական գետնի վրայ ալ, ազգօգուտ թելադրութիւն մը անտես չառնենք, որքան ալ անբնական թուի անիկա։ Նկարչութեան մէջ եթէ չորրորդ տարածութեան մը գաղափարը օր ըստ օրէ գետին կը վաստկի՝ պատճառ մը չկայ որ *Արեւ*ի խմբագրին առաջարկն ալ «քաղաքական մտքի հասունութեան հինգերորդ տարածութիւն» անունը չստանայ ու թեւ չառնէ օրէ օր։

Շատ չքննադատենք զայն։

Վաղը կրնայ ըլլալ որ, հնչակեանին մէկն ալ գաղթահայութեան գործերը կնոջ մը յանձնել առաջարկէ։ Այն ատեն վա՜յ մեր գլխուն…։ Մէկ տարուան մէջ ինն ամիս միայն ցաւերով տառապելէ յետոյ՝ մնացեալն ալ մերիններուն պիտի յատկացնէ։ Գոնէ էրիկ-մարդիկս այդչափ զգայուն չենք ըլլար։

Ես սկզբունքով կ՚ընդունիմ «աշիրէթապետ»ային դրութիւնը եւ կը թելադրեմ հետեւեալը.

Նկատելով որ ամէն մարդ իր «մարդ»ը առաջ պիտի քշէ «մարդու» ընտրութեան ատեն. նկատելով որ այս առթիւ բանականութեան ոչ մէկ ձայն լսելի պիտի ըլլայ. նկատելով որ անվերջանալի վիճաբանութիւններ, դասական ծեծկուուք, կագ ու կռիւ ծայր պիտի տան անմիջապէս. եւ նկատելով որ բա՛ն մըն ալ չպիտի պատահի,— կ՚առաջարկեմ գտնել այնպիսի մէկը որ ընդհանուրին վստահութիւնը շահած ըլլայ եւ կողմնակցութիւն ընելու բնական անյարմարութիւն եւ քննադատութեանց դիմանալու համար ֆրանսական կաշիի տոկունութեամբ երես մը ունենայ։

Այս տեսակ «մարդ» մը կը ճանչնամ ես։ *Խրտուիլակը*։

Կը դնենք զայն էյֆէլի աշտարակին գագաթը եւ ձեռքերուն ու աչքերուն շարժումները կ՚ապահովենք չուանային դրութիւնով մը։ Պէտք ունեցողը կը դիմէ անոր եւ չուաններէն քաշելով՝ կը ստանայ փափաքածը։

Անկէ վերջ, հոգ չէ, *Արեւ*ի խմբագիրը «նոր» առաջարկ մը եւս թող որոճայ։ Արեւուն տակ ամէն բանին լուծումը կարելի է գտնել։

Ահաւասիկ, իմ քաղաքական հասունութեան հինգերորդ տարածութիւնն ալ այս է։

ԾՈՎԱՍԱՐ

ՍԻՆՈՊԻ ԼՈՒՑԿԻԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆԸ ՓԼԱԾ

Լուցկիի մենաշնորհի ընկերութեան կողմէ Սինոպի մէջ շինուած գործարանին պատերը ճեղքուած էին ասկէ առաջ։ Այժմ կը հաղորդեն թէ, վերջին փոթորիկին հետեւանքով, գործարանը կիսովին փլած է։

Պելժ Սոկոլֆոր լուցկիի ընկերութիւնը, որ Թուրքիոյ լուցկիի մենաշնորհին մէջ մեծագոյն բաժինը ունի, հաւանեցաւ միանալ լուցկիի շուէտական ընկերութեան հետ, որոշ թիւով բաժնեթուղթերու փոխանակութեան հիման վրայ։

ՎԷՆԻԶԷԼՈՍ ծերակուտական ընտրութեանց պայքարին բացումը կատարեց Սելանիկի մէջ, ուր կիրակի օր ճառ մը խօսեցաւ։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԱՄԵՐԻԿԱՅԷՆ

ՔԻՒՐՏԵՐԸ ՀԱՒԱՏԱՐՄՈՒԹԻՒՆ Կ'ԵՐԴՆՈՒՆ ՀՈՅԲՈՒՆԻ ԴՐՕՇԱԿԻՆ

ՏԻԹՐՈՅԹ, 15 Մարտ 1929

Տիթրոյթի առաջնակարգ պանդոկներէն մէկուն մէջ Հոյբունի մասնաճիւղը հացկերոյթ մը տուաւ Սիւրէյեա պէյ Պէտրխանի ի պատիւ, անոր քաղաքէն մեկնումին առթիւ։ Ներկայ էին սահմանափակ թուով հրաւիրեալներ։ Պանդոկի միջանցքին վրայ, կը ծածանէր նաեւ, քրտական անկախութեան դրօշը։ Հրաւիրեալները բոլորուած շքեղօրէն զարդարուած սեղաններու շուրջ, անգամ մը եւս շեշտեցին ամէն գնով իրականացնելու այն սրբազան գաղափարը, որ իրենցն է, Հոյբունինն է, պայքարող ամբողջ քրտութեանն է։

Հոյբունի մասնաճիւղը սարքելով այս ողջերթի սեղանը, պատեհութիւնը ունեցաւ անգամ մըն ալ լաւագոյն կերպով արտայայտելու իր յարգանքն ու հիացումը հանդէպ Սիւրէյեա պէյի, որ յանուն քրտական ազգային շահերուն, տքնաջանօրէն աշխատեցաւ կարճ ժամանակի մը մէջ հաւատք ու յոյս կաթեցնելու այս շքեղ ու փարթամ ափերու վրայ նետուած իր հայրենակիցներուն ընդարմացած հոգիներուն մէջ։

Սիւրէյեա պէյի պէս անձնաւորութիւն մը միայն կարող էր իրարու քով հաւաքել ու մէկ իտէալով օղակել հոս հոն ցրուած քրտութիւնը, որ կը մտածէր որպէս Օսմանցի եւ կը գործէր մոլեռանդ օսմանցի հայրենասէրի մը պէս։

Սակայն այսօր, «օսմանցիացած» կարծուած քրտութիւնը արդէն գտած է իր շիտակ ուղին, Հոյբունի ներկայացուցիչին թափած աշխատանքներուն շնորհիւ։

Հացկերոյթի ընթացքին եղան բաժակաճառեր, սրախօսութիւններ եւ լսուեցան քրտական հին ասացուածքներ, որոնք խանդավառ տրամադրութիւն ստեղծեցին ներկաներուն մէջ։

Խօսք առաւ Սուրէյեա պէյ, որ ըսաւ.

— Նախ կ'ողջունեմ ձեզ մեր սիրելի հայրենիքին ու ռազմիկ ժողովուրդին անունով։ Հակառակ Թուրքերու ստոր դաւերուն, սպառնալիքներուն եւ գրգռիչ լուրերուն, դուք այս իրիկուն Քիւրտիստանի սրբազան դրօշին տակ հաւաքուած, հայրենիքի եւ մեր սիրեցեալ ժողովուրդին անունով պայքարող ձեր եղբայրը գրկեցիք, ըսելով թէ «մենք Քիւրտ ենք, Քիւրտիստանի համար մեռնիլ մեր պարտքն է, Մ. Քեմալ ինչ կ'ուզէ ընէ մեզի, մենք մեր պարտքը պիտի կատարենք», ըսիք ու հոս Տիթրոյթի մէջ Հոյբունի մասնաճիւղ մը կազմեցիք։ Այն ճամբան, որ փռուած է մեր առջեւ, տատասկոտ ու յոգնեցուցիչ է։ Այդ ճամբէն քալելով, շատ անգամ ձեր գլխուն շանթեր պիտի պայթին, դժուարին արգելքներու պիտի հանդիպիք։ Սակայն բարձր բռնած մեր գաղափարի ջահը, մեր սրտերուն մէջ ունենալով հաւատքի ամուր գիտակցութիւնը, հայրենիքին համար մեռնելու եւ գաժան թշնամին հայրենիքէն վռնտելու մեր վճռականութիւնը, այդ փուշերով ծածկուած արգելքները պիտի խորտակուին. ձեր մէջ եթէ չկայ այս հաւատքն ու վճռականութիւնը, այդպիսիները թող հիմակուընէ դուրս գան։ (Մեր մէջ այդպիսիներ չկան, պատասխանեցին ներկաները)։

Եղբայրներ, հոս գալէս յետոյ, թշնամիներ իմ մասին շատ յերիւրանքներ ըրին՝ ձեզ ինձմէ հեռու պահելու համար։ Անոնք ըսին, որ Հոյբունը հայկական կազմակերպութիւն մըն է, նոյն իսկ Պէտրխան պէյը, եթէ քիւրտ գործիչ մըն ալ եղած ըլլայ, կրկին Հայերուն համար գործող կազմակերպութեան մը ներկայացուցիչն է, մի վստահիք անոր ելլին։ Սակայն, այժմ դուք ձեր հայրենասէրի ողջմտութիւնը գործածեցիք ու խանդավառօրէն զօրավիգ կանգնեցաք ինծի։ Անոր համար, ոչ թէ Թուրքերուն ըսածները մերժելու մօտ, այլ խնդիրը իր իսկութեան մէջ ծանօթացնելու համար ձեզի, կ'արժէ որ այստեղ այդ ուղղութեամբ քանի մը խօսք ընեմ։

Գիտէք, որ հազարաւոր տարիներ Հայերն ու Քիւրտերը կողք կողքի ապրեցան իրարու հետ։ Միւս բոլոր քրիստոնեաներէն զատելով Հայերը, «մեր քրիստոնեաները» ըրինք։ Հայերն ալ Քիւրտերուն այդ մասնաւոր գուրգուրանքին եւ բարի դրացնութեան արժէքը գիտնալով, քիւրտ պէյերու եւ աղաներու ձեռքին տակ շատ վստահօրէն գործեցին ու ապրեցան։ Մեր երկիրը եկող բիրտ ուժը սակայն, գիտնալով որ եթէ երկու ժողովուրդներուն դէմ մէկ անգամէն թշնամութիւն ցոյց տայ, անոնք միացած իր արիւնոտ եւ մահացու ձեռքը պիտի կտրեն շատ դիւրութեամբ, ուստի խորամանկութեան դիմեց ու մէջերնիս ատելութիւն սերմանեց, Հայու ու Քիւրտի խնդիր հանեց ու Հայերը՝ Քիւրտին, Քիւրտը՝ Հայուն ջարդել տուաւ։

Երկու ազգերուն ալ տկարութիւնը ցանկացող Թուրք կառավարութիւնը ամէնէն առաջ երեւութապէս տկար Հայերուն դէմ սկսաւ գործել։ Հայկական հարցը լուծելէն յետոյ՝ անմիջապէս իր արիւնոտ դաշոյնը դարձուց Քիւրտերու սրտին։

Պէտք է գիտնանք որ Հայու եւ Քիւրտ խնդրին մէջ յանցանքը միայն Թուրքինը չէ, քիչ մըն ալ մերն է. որովհետեւ Թուրքը, մեր երկու ժողովուրդներուն մէջ ատելութեան թոյնը սրսկելու ատեն, բացարձակապէս իր օգտին համար էր որ կ'աշխատէր։ Հայերն ու Քիւրտերն ալ իրենց շահերը պէտք է գիտնային եւ Թրքական կառավարութեան այդ մարդասպան պրոպագանդին գործիք չըլլային։

Բայց մեծ շնորհակալութիւն, այսօր կը տեսնենք որ, երկու ժողովուրդներն ալ այլեւս իրենց թշնամին եւ բարեկամը ճանչցած են եւ կը հաւատան, որ երկուքէն ոեւէ մէկուն թշնամին, նաեւ թշնամին է երկու կողմերուն։

Հոյբունը կազմուած օրէն ի վեր, հայ ազգային առաջնորդները համակրական ջերմ վերաբերում ցոյց տուին եւ այդ անմոռանալի պիտի մնայ մեր սրտերուն մէջ։

Բոլորս ալ գիտենք թէ մինչեւ քէմալ-բոլշեւիկեան գործակցութիւնը, Թուրքեր եւ Ռուսներ մահացու թշնամիներ եղած են իրարու եւ փոխադարձաբար արիւնի մէջ խեղդած են զիրար։ Սակայն տասը տարիէ ի վեր, Թուրք եւ Ռուս կառավարութիւնները «եղբայրացած» են։ Եթէ երկու դարաւոր թշնամիներ իրարու կը մօտենան, իրենց սեփական շահերէն դրդուած ու դաւաճան չեն համարուիր, ինչո՞ւ Հայեր եւ Քիւրտեր, երէկ ուրիշներու դաւերուն պատճառով թշնամիներ ըլլալէ յետոյ, այսօր իրարու բարեկամ չըլլան։ Ինչո՞ւ չմոռնանք հին թշնամութիւնները եւ չմտածենք միասնաբար հասարակաց թշնամիին մասին։

Աշխարհի մէջ, մենք ոչ մէկ ազգի, կրօնքի թշնամի չենք, ոեւէ մէկուն դէչութիւնը, կործանումը չենք ուզեր։ Մենք Քիւրտ ենք, Քիւրտիստանի անկախութիւնը, քիւրտ ազգին ապրելու իրաւունքը կ'ուզենք։ Այս իրաւունքը ճանչցող ոեւէ ազգ կ'ողջունենք ու կ'ուզենք անկեղծօրէն անոր կողքին ըլլալ. իսկ մեր արդար իրաւունքը մեզի զլացող ոեւէ ազգի դէմ ենք եւ մինչեւ վերջին պուտ արիւնը պիտի պայքարինք, մինչեւ որ պարտադրենք անոր մեր իրաւունքներուն ճանաչումը։

Թուրք կառավարութիւնը միայն Հայերու եւ Թուրքերու միջեւ երկպառակութիւն սերմանելով չգոհացաւ, այլ Քիւրտը Քիւրտին դէմ ալ լարեց զանազան մեքենայութիւններով։ Այսպէս Բագրը, Սիւննի, Շիի, Գզլպաշ, Եզիտի եւ շատ մը ուրիշ ցեղեր մէկ-մէկու դէմ հանեց եւ Հայ եւ Քիւրտ թշնամութիւններէն ալ աւելի վատութիւն յառաջացաւ մեր մէջ։ Հոյբունի դրօշին տակ հաւաքուած Քիւրտերս ամէնէն առաջ այդ ցեղային տարբերութիւնները մէկ կողմ նետեցինք։ Քիւրտ հայրենիքին ազատագրութեան հաւատացողները ամէնէն առաջ, պէտք է հասկնան, որ բոլոր Քիւրտերը իրարու եղբայրներ են։

Երկու տարբեր ցեղի պատկանող բայց եւ այնպէս միեւնոյն Աստուծու աղօթող երկու Քիւրտեր, միեւնոյն հողէն ծնած, միեւնոյն օդէն սնած եւ անոնց նախահայրերու նուիրական աճիւնները միեւնոյն հողին մէջ պահուած, մէկզմէկու օրէնքները եւ սովորութիւնները տարբեր են ըսելով. թշնամիներ չեն կրնար ըլլալ իրարու։

Բոլոր Քիւրտերը, Հոյբունի դրօշին տակ մտած ատեն ընդունեցին այս, եւ անկասկածօրէն, դուք ալ այդ դրօշին տակ մտնելով հաւատարիմ պիտի մնաք այդ ծրագրին։

Եղբայրներ, օտար երկիրներու մէջ, անօք, անօթի, մերկ, հիւանդ, հարիւր հազարաւոր մեր սրտակիցներուն, ողջ ողջ այրուած մեր քոյրերուն ու զաւակներուն վրէժը լուծելու համար, չորս տարիէ ի վեր, Էնկիւրիի կառավարութեան թնդանօթին եւ օդանաւին դէմ պայքարող մեր եղբայրներուն զէնքերուն յաջողութեանը համար Աստուծմէ յաջողութիւն մաղթենք։

Կեցցէ՜ Հոյբունը, կեցցէ՜ Քիւրտիստանը, կեցցէ՜ ռազմիկ Քիւրտ ժողովուրդը ...։»

* * *

Սիւրէյեա պէյի ճառէն յետոյ, յանուն ներկաներուն խօսք առաւ Քիւրտ մը, որ կարճ այլ ազդու կերպով վեր հանեց քրտական պայքարի նուիրական հանգամանքը ու ներկաներու կողմէն երդուընցաւ զօրավիգ կանգնիլ մինչեւ վերջ այն պայքարին, որ երկրին մէջ յառաջ կը տարուի յանուն Քիւրտիստանի անկախութեան։

— Մենք ալ փոխադարձաբար կը պահանջենք ձեզմէ թէ մինչեւ որ այստեղ կախուած դրօշը ազատօրէն չծածանի Քիւրտիստանի մէջ, չընկրկիք ու չլքէք մեզ։ Էնկիւրիի կառավարութիւնը եւ այստեղի Թուրքերը ինչ կ'ուզեն թող ըսեն մեզի, մենք անոնց խօսքերուն կարեւորութիւն անգամ չենք տար։ Մեր վճիռը վերջնական է։ Այս դրօշը կամ հայրենիքի մէջ պիտի ծածանի եւ կամ մեզ պատանքած՝ գերեզման կ'իջնէ։ Ահա մեր երդումը։»

ԽՈՒԲՍԵՑԻ

ՉԱՐԻՔԸ ՈՐ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՅ

Վերջին չորս տարիներու ընթացքին ամէնէն աւելի Յառաջն է որ մատնանիշ ըրած է այն ահաւոր վտանգը, որ կը սպառնայ մեզ անխուսափելիօրէն։ Առնենք Յառաջի ոեւէ թիւ եւ հոն անպատճառ պիտի տեսնենք սա վերնագիրը՝ «Այլասերման վտանգ»։ Իրաւ ալ որքան գրուի ու խօսուի, դարձեալ չի բաւեր։

1.— Մանուկները.— Այլասերման վտանգը մանուկներուն մեղքը չէ։ Եթէ ծնողքը իրապէս Հայ է, եւ փափաք ունի Հայ ապրելու, ապա ինչո՞ւ չի փափաքիր որ, ինք իր զաւկին վարժապետը ըլլայ։ Ես տեսած եմ շատ պզտիկներ, որ տեղական դպրոց յաճախելով հանդերձ, շատ լաւ հայերէն կը խօսին։ Տեսած եմ նաեւ ծնողքներ, որ շատ լաւ հայերէն գիտնալով հանդերձ, տան մէջ կը խօսին խառնիճաղանճ լեզու մը՝ թուրքերէնով, ֆրանսերէնով եւ հայերէնով խառն։ Ու երբ իրենց հարցնես թէ ինչո՞ւ հայերէն չեն խօսիր, ցոյց կուտան փողոցին մէջ խաղացող Ցտարու պզտիկը եւ հեզնանքով կ'ըսեն.

— Եթէ կրնաք դպրոց բացէք, որ տղաս Հայ ըլլայ...։

Չորս հազար անգամ խօսուեցաւ դպրոց բանալու մասին. մեղքը որո՞ւնն է։ Ժամանակ է, ծնողքներ, որ ձեր յոյսը կտրէք ուրիշէն եւ դպրոցի մասին մտածէք դուք, միայն դուք։ Որովհետեւ եթէ ձեր զաւակները ֆրանսական կրթութիւն ստանան, վաղը պիտի ծաղրեն ձեզ, պիտի արհամարհեն ձեզ, որովհետեւ անոնք պիտի կարդան ֆրանսական պատմութիւն, ֆրանս. գրականութիւն, ու այն բաները զորս դուն պիտի ջանաս անոր գլխուն մէջ մտցնել, առասպել պիտի թուին անոնց։ Վաղը անոնք պիտի պոռան ձեր երեսին ու ըսեն, «Գործիդ գնա՛, ես տեղացի եմ, չեմ ճանչնար քեզ ու քու ազգդ, քու լեզուդ եւ քու աւանդութիւններդ։» Այն ատեն ձեր գլուխը հազար անգամ պատին զարնէք օգուտ չըներ։

Ուրեմն շարժեցէք եւ որքան կարելի է այնքան շուտ։ Հոս՝ Անիէռ-Պուա Քոլոմպի մէջ միջոցները չեն պակսիր։ Չէ՞ որ տուն շինելու միջոցը գտաք, չէ՞ որ արհեստ սորվելու միջոցը կը գտնէք։ Ինչո՞ւ ուրեմն չէք կանգներ դպրոց հիմնելու եւ փրկելու ձեր զաւակները, զորս ապրեցնելու համար միշտ սեւ օրերու եւ օտարութեան մէջ հաց գտաք։

2.— Չափահասները.— Երբ կը մտածենք նոր սերունդը այլասերումէ փրկելու մասին, պէտք չէ մոռնանք չարիքին մեծը, մեր չափահասները, որոնք անբուժելի հիւանդութեամբ մը կը տառապին։

Ահա՛ թէ չարիքը ուրկէ կը ծագի։ Մեր չափահասներուն 100ին 50ը կը յաճախեն զանազան զբօսավայրեր։ Եթէ իրենց մէկուն ըսէք թէ ինչո՞ւ համար մոռցած է այն տառապանքի սեւ օրերը, եւ այսօր անփոյթ կերթայ հոսանքին ի վար, անիկա քեզի պիտի ըսէ թէ այդքան տառապանքէ վերջ մարդավայել կ'ուզէ ապրիլ։ Ականջ տուէք անոնց խօսակցութեան.

— Այս շաբաթը ինչպէ՞ս անցուցիր։

— Ուրբաթ օր «Կոմոն Փալաս», շաբաթ իրիկուն «Փըթի Ժուռնալ»ի պալօն, կիրակի ցերեկը «Փըթի Շիքակօ»ն, իսկ իրիկունը...

Ուրիշ տեղ մը.

— Ինչ է այդ նորէն, Մարգա՛ր։

— Ոչինչ, sortieի օրս է, pouleիս կը սպասեմ։

Ահա՛ մեր նորահաս սերունդին մեծ մասին կեանքը։ Մինչեւ յաջորդ «sortie»ի օրը, բերնէ բերան կը կրկնեն թէ, այսինչ աղջիկը այնպէս կը պարէր, թէ գլուխը փնքշութեամբ իր ուսին վրայ դրած էր, որ lilas կը հոտէր, թէ Կոմոն-Փալասի մէջ «խաւուտիկ» աղջիկ մը իրեն ժպտած ու աչք ըրած է, եւ ատոր համար որոշած է այս շաբաթ նորէն երթալ հոն...։

Շատեր արդէն գէշ կերպով կը տուժեն, որովհետեւ կամ ծանր հիւանդութիւններու բռնուելով կը փճացնեն իրենց ֆիզիքականը, եւ կամ մէկուն սիրահարուելով, կը մսխեն այն ինչ որ իւղին ու մուրին մէջ տաժանակիր աշխատանքով շահած է։ Իրաւ էին թէ շատեր չեն ամուսնանար, բայց կապ պահելն ալ մեծ վտանգներ կը սպառնայ, որովհետեւ չպիտի կրնայ դիւրաւ բաժնուիլ. նորը փնտռելու չափ եռանդ ու դրամ ալ չի մնար։ Եւ այսպէս կը բռնեն կորուստի ճամբան,

3.— Մեր աղջիկները.— Հայ աղջիկը աշխատասէր է, հայ աղջիկը մեր երիտասարդներուն ապագան կը կազմէ խղճմտօրէն, հայ աղջիկը համեստ է, հայ աղջիկը հաւատարիմ է իր ամուսինին։ Այս բոլորը գիտենք եւ նոր չէ որ պիտի սորվինք։ Բայց, հոս՝ Ֆրանսայի մէջ մեր երիտասարդները երբ ուզեն հայ աղջկան մը ձեռքը խնդրել, խըստապահանջ կը դառնան։ Նախ կ'ուզեն գիտնալ թէ գրել-կարդալ գիտէ՞, մազերը կարա՞ծ է, երեսը բրնձափոշի կը քսէ՞, շիտակ քալել գիտէ՞։ Այս բոլորէն զատ, եթէ ազատախօս եւ համարձակ ըլլալու յատկութիւններն ալ ունի, այն ատեն հազիւ թէ խօսք առած, կ'առաջարկէ երթալ պարասրահ, սինէմա, թատրոն եւլն.։ Եթէ օրիորդին ծնողքը մերժէ, այն ատեն տղան քիթ բերան կ'ընէ, եթէ չմերժէ, երկու օր վերջ աղջիկը հոս-հոն կը բամբասուի։

Ծնողքներն ալ ունին պահանջներ.— երբ կ'ուզեն, զարգացած, բայց ո՛չ շատ, արհեստաւոր, լաւ բարոյականի տէր, կ'ուզեն որ տղան դրամ ունենայ, ունենայ ու ունենայ։ Բայց ատոր վերջը ի՞նչ է. ո՞վ է տուժողը։ Վերջապէս հայ աղջիկը հայ տղու հետ է որ պիտի ամուսնանայ, բայց ինչո՞ւ այդքան պահանջներ։ Ճանչցէք միայն թէ լաւ բարոյականի տէ՞ր է թէ ո՛չ, եւ բաւական է։ Ես ճանչցած եմ շատ երիտասարդներ, որ մէկէ աւելի աղջիկներու ձեռքը խնդրելէն զզուած, կ'արհամարհեն հայ աղջիկը, եւ կ'ըսեն.

— Ֆրանսուհին ձեռքս թող համբուրէ։

Եւ այլասերման վտանգը հոս ալ գլուխը կը ցցէ։

4.— Մեր տարեցները.— Բացառութիւնները մէկ կողմ ձգելով, պիտի ըսեմ որ այլասերման մեծագոյն պատասխանատուութիւնը կը ծանրանայ մեր ծնողքներուն վզին։ Հարիւր ծնողքէն հազիւ տասը գործնապէս կը ջանան պայքարիլ այլասերման վտանգին դէմ։ Ցաւով կ'արձանագրեմ որ միւսները այլասերումը փութացնելու համար ջանք չեն խնայեր։ Շատեր իրենց զաւակը ֆրանսական անունով կը մկրտեն, ու անմիջապէս հպատակ արձանագրել կուտան։ Քանիներ կան, որ իրենց հայութիւնը երազի մը չափ ալ յիշել չեն ուզեր, ու եթէ յիշեցնես, կը պատասխանեն թէ մինչեւ հիմա հայ ըլլալով ի՞նչ շահած է որ։ Ասոնց միակ մտամօլումն է, օր առաջ հող առնել, տուն շինել, տեղացիին հաւասար ըլլալ։ Եթէ հասակաւորները այսպէս գործեն, հապա՞ մեղաւոր է չափահասն ու անչափահասը։

Ահա՛ չարիքը որ կը սպառնայ ինծի ու քեզի, իմ եւ քու զաւակներուն։ Կեդրոնացնենք մեր ուժերը, հեռու վէճերէ, եւ ձեռք ձեռքի մեր կամքը կատարենք...

ԱՐԱՄ ՍԷՖԷՐ

Կարդացէք եւ Տարածեցէք «ՅԱՌԱՋ»ը

ՊԱՐՍԿԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔ

Փետրուար 22ին Սալիթ... պատի Սինէմայի սրահին իր երգահանդէսը տուաւ ... բածանօթ երգիչ Ա. Շա... բաստեան։

Նախ քան հանդէսը, փոքր ջաղէպ մը պատահեցաւ՝ ... հիւ զորքի վճառականներ... սակայն արուեստասէրներու ... ջամոութեամբ կարգադրուեցաւ։

Նախ երգեց Caro mio ... Ջինարի եւ, Ալագեազ, Ծառ։ Պ. Վարդգէս Գրիգոր... սօլօ ջութակէն յետոյ երգեց ... կու ֆրանսերէն կտորներ, որոնց ... մէ G. Bizetի «Les Pêcheurs ... Perles»ը մասնաւանդ ցնցեց ... լորը։ Ծրագրէն դուրս երգեց նաեւ «Քելէ-քելէ»ն, զոր ... գիտեր թէ ուրիշ մէկը կրն... այդքան սիրուն երգել։ ... ըղձեց երգեց նաեւ «Անոյշ ... բուն»ը, Կոմիտասի Ես սա... կուգայի»ն, Կանաչեանի «Օրօր... P. Tostiի «Idéale»ը, L. La... «Sérénade»ը, Կոմիտասի ... կաւոր «Հայաստան»ը։ Բոլոր ... գերուն Պ. Հայկ Վարժապետեան կ'ընկերակցէր դաշնամուրով։

«Կանանց Միութիւնը» ... սեղան պիտի սարքէր ի պատ... երգչին, որ մերժեց անմիջա... Խորասան մեկնելու պատճառով։ Անկէ Հնդկաստան պիտի ... թայ, թէեւ զրոյցի մը հա... ձայն, Պարսկաստանէն իբր ... խորհրդային Հայաստան եր... լու նպատակ ունէր։

Ժամանակին տօնեցի... «Դաշնակցութեան Օր»ը, «Մ... կոյթի Օր»ը, «Վարդանանց»... «Փետրուար 18»ը։ Միշտ ... նենանք դպրոցի եւ մասն... պարտէզի հանդէսներ։ «Ֆրան... եան» գրադարանը նորանոր ... քերով կը հարստանայ, ընթ... ցողներու թիւը միշտ կ'աւել... «Հայ Ակումբ»ը քայքայուա... Նորակազմ «Կանանց Միութեան» միայն կանոնագրութիւնը ... կելու համար ամիսներ պէտ... եղան։ Հոգաբարձութեան ... անդամներ ամիսներ առաջ ... զազ գացին եւ Ազնաւի ... ուժեղացուցին. բայց ոչ ... կոպուսին խոստացած 250 ... լարը հասաւ եւ ոչ «Կա... Միութիւն»ը, որ այդ նպատ... կով է կազմուած, աշխատ... յորս կը ներշնչէ։ Մէջտեղ ... մնայ օդին յաւելեալ ... միայն։

Չմոռնամ դերասան ... նեանի ... մեր գաղութին ... առջին ներկայացումը ... կերպած, յայտարարեց, որ ... նացած կը քաշուի հայ բեմէն ... շուտով ինքնաշարժ գնելով ... ֆէօր պիտի դառնայ։ Գերման... ցի փաքիր մը եւ ճափոնցի ... բախաղացներ չմոռցան Սա... թանանապատը, մեր դրամ... քաշելու, փոխարէնը ոչինչ ... լու պայմանով։

Յիշեմ նաեւ Մեսրոպ Արք... գալուստը, քարոզը, ժողով... եւ արագ մեկնումը։

Մեր քաղաքը, որ 10 ... առաջ մեծ գիւղ մըն էր, ... տպարան, սինէմա եւ ելեկ... կանութիւն ունի. ուրիշ ... գուտ ձեռնարկներ պիտի ... ջորդեն, բոլորը Պարսիկ... նախաձեռնութեամբ։ Իսկ ... առայժմ «փոքսիթրոթ» կը ... րենք եւ գինի-օղի կը ծախ... Ի՞նչ պիտի ըլլար մեր վի... եթէ Հ. Յ. Դ.եան շունչը չ... այս հեռու, շատ հեռու ... նին մէջ։

ԸՆԹԵՐ...

ՀԱՅԵՐԸ ՈՒՐՈՒԿՈՒԷՅԻ ՄԷՋ

Մոնթէվիտիոյի մէջ 3000ի ... Հայեր կ'ապրին։ Ո՛չ դպրոց ... նին, ո՛չ եկեղեցի, ո՛չ ալ ... մարմին։

Հայերուն հիւրին ... խանութպաններ են. կան ... ձակներ, սափրիչներ։ Մաս... Հայեր կ'աշխատին միսի ... ծարաններու մէջ. իսկ միւս... ները, որոնք խաչ քոր թիւ մը ... կազմեն, փողոցներու մէջ առեւտուրով կը զբաղին, ... ներկել, ծախկարկատ, ... ճառութիւն եւլն.։ Շատեր կան 10-12 ժամ կ'աշխատին հազիւ իրենց օրապահիկը ճարելն։

Հայ ճշզագործ ... ճետեւ Ուրուկուէյի կառավար... թիւնը թիզ մը հող չի յատկացներ գաղթականներուն։

ԿԵԱՆՔԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

(քաղուած՝ խորհրդ. թերթերէն)

ՀԱՑԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Երեւանի մէջ. հացի մատակարարումը կանոնաւորելու, հացի գիները պահելու, ինչպէս նաեւ կարգուկանոն անելու գործիճերեւ հացի վաճառումը իբր անասուննեքու կեր վերցնելու համար, որոշուած է, Ապրիլ 1էն սկսեալ, Երեւանի մէջ հացը ծախել գնման գրքոյկներով:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԱՐՄԱՐԸ

Միխանայի եւ Արփազեայի մարմարներու նմոյշները մանրակրկիտ քննութեան ենթարկուեցան, որոշելու համար անոնց օգտակարութիւնը, ելեկտրական նգործերու մէջ: Քննութիւնը յանգած է այն եզրակացութեան թէ Հայաստանի մարմարները ունին բարձր յատկութիւններ եւ կրնան գործածուիլ ելեկտրական շինութիւններու մէջ:

Այս եզրակացութիւնը լայն հեռանկարներ կը բանայ Հայաստանի մարմարի շահագործման առջեւ: Բացի փամպակ կայարանի մօտ կառուցուող կրանիտի եւ մարմարի շահագործման գործարանէն հնգամեայ ծրագրով նախատեսուած է Երեւանի մէջ կառուցանել մարմարի շահագործման մեծ գործարան մը:

ՇԻՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Լէնինականի քաղ. խորհուրդը ստացած է 100,000 ր. վարկ՝ բնակարանային շինարարութեան համար: Առաջարկուած է մշակել ընդարձակ տան մը կառուցման յատակագիծը 140,000 ր. արժէքով. 40,000 րուբլին պիտի հայթայթուի ելմտագոյցով յատկացուած գումարներէն:

ՊԱՀԱԾՈՅԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆ

Մեղրիի մէջ, պահածոյի գործարան մը կառուցանելու նախագիծը հաստատուած է կեդր. մարմիններուն կողմէ: Գործարանը պիտի կառուցուի 63,000 րուբլի ծախքով, ամբողջ սարքով: Պիտի կարենայ արտադրել տարեկան 250 թոնը գանազան պտուղներու պահածոներ:

ԽՆԱՅՈՂՈՒԹԵԱՆ ՄԻԱՄՍԵԱԿԸ

Հայաստանի բոլոր գաւառներուն եւ շրջաններուն մէջ կազմուած են յատուկ յանձնաժողովներ, խնայողութեան դրամարկղի դրութիւնը տարածելու համար ժողովուրդին մէջ: Գիւղերը ղրկուած են յատուկ քարոզիչներ, գիւղացիները վարժեցնելու համար խնայողութեան դրամարկղի գաղափարներուն: Պատիբոլոր թերթերը այս ուղղութեամբ խրախոյս կը կարդան:

Ակումբներուն, խրճիթ-ընթերցարաններուն մէջ կազմակերպուած են խնայողական դրամարկղներ:

Աւանդատէրերու թիւը զգալի կերպով կը շատնայ. պաշտօնեաները չեն կրնար հասնիլ պահանջներուն: Այդ նպատակով պաշտօնեաներու թիւը աւելցած է:

ԿԵԱՆՔԸ ԿՈՎԿԱՍԻ ՄԷՋ

ՇԱՔԱՐԸ ՏՈՄՍՈՎ

Վրաստանի մէջ, շաքարի մատակարարումը կանոնաւորելու գիտաւորութեամբ, որոշուած է Ապրիլ 1էն սկսեալ, շաքարը վաճառել յատուկ տոմսերու գրութեամբ: Մշակուած է շաքարի մատակարարման յատուկ եղանակ մը:

ՀԵՂԵՂՈՒՄՆԵՐՈՒ ԴԷՄ

Վրաստանի բոլոր գաւառներուն եւ Աջարիստանի մէջ, արդէն կազմակերպուած են հեղեղումներու դէմ պայքար մղող եռեակներ: Եռեակները դեռ չեն կազմակերպուած Աբխազիայի մէջ, ուր հեղեղները սովորաբար աւելի ըսպառնալից կ՚ըլլան: Կազմուած յանձնախումբերը արդէն ձեռնարկած են գործի: Ջիւնի նուազութեան պատճառով, այս տարի մեծ հեղեղներ չեն սպասուիր: Միայն Կախեթի ջրային շրջանին մէջ արդէն վախ կայ: 50,000 րուբլի յաւելուածական վարկ սահմանուած է հեղեղներու դէմ պայքարին:

ԽՆԱՅՈՂՈՒԹԵԱՆ ՄԻԱՄՍԵԱԿԸ

Վրաստանի մէջ, Մարտ 1էն մինչեւ 7, մէկ շաբթուան ընթացքին, խնայողութեան դրամարկղներու աւանդատէրերու թիւը հասած է 2300ի՝ 100,000 րուբլի գումարով, մինչդեռ յունուարի մէջ, բոլոր աւանդատէրերու թիւը հասած էր միայն 224ի:

ՍՏՈՐԵՐԿՐԵԱՅ ԼԻՃ

Քութայիսի շրջանին մէջ, հողային աշխատանքներու ընթացքին, բանուորները երեւան հանեցին ստորերկրեայ անգք մը: Ելեկտրական լոյսի օգնութեամբ, բանուորներու եւ մասնագէտներու խումբ մը մտաւ անգքին մէջ եւ անոր ուղղութեամբ սկսաւ յառաջանալ, մինչեւ հասաւ ստորերկրեայ բաւական մեծ լճի մը: Խումբը չյաջողեցաւ լճին շրջանն ընել, որովհետեւ ափերուն վրայ ինկած խոշոր քարերը արգելք կ՚ըլլային: Լճէն որսացուած են մեկ քանի ձկներ, որոնք զուրկ են աչքէ:

Գիտը հետաքրքրութիւն արթնցուցած է: Կազմուած է գիտնականներէ յատուկ յանձնաժողով մը, քննելու համար այդ լիճը:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

Ի ՊԱՏԻՒ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ԸՆԿԵՐՆԵՐՈՒՆ

ՖՈՆ Տ՚ՕՊՆԱ, 5 Ապրիլ.— Մարտ 29ի երեկոյեան Հ. Յ. Դաշնակցութեան Ֆոն Տ՚Օպնայի Դրադարան - Ընթերցարանին մէջ տեղի ունեցաւ զրոյց՝ Նիկոլ-Դումանի, Իշխանի եւ Խրիմեան Հայրիկի մասին:

Իսկ 31ի կիրակի գիշեր, նոյն սրահին մէջ ի պատիւ Պէյրութի մէջ ձերբակալուած եւ ազատ արձակուած մեր սիրելի ընկերներուն՝ կազմակերպուած էր ընկերա-համակրական խնջոյք: Ընկ. Մ. Բարխեան բացումը կատարելով, մանրամասն բացատրեց դաշնակցական մը պարտականութիւնները: Թելադրեց հեռու մնալ այլասերած բարքերէ եւ մոլութիւններէ:

Կարգով բոլոր ներկաններն ալ մասնակից եղան ուրախութեան, իրենց երգով, արտասանութիւններով եւ զուարճախօսութիւններով:

Ապա խօսեցաւ ընկ. Ազգինը, մօտ մէկ ժամ եւ իր խօսքը վերջացնելով ըսաւ.

«Բանտն ու չարչարանքը յեղափոխականին են յատուկ, Դաշնակցութիւնը միշտ ալ լուռ և անտրտունջ կրած է իրեն բաժին ինկած տանջանքները, զոհ տալով յաճախ իր ամէնէն արժէքաւոր ընկերները: Ցաւալի է անշուշտ, որ այս անգամ հայանուն մատնիչներ միացած են Թուրք-բոլշեւիկ հայակերներուն, Սուրիոյ մէջ «ճիհատ» հռչակելու համար Դաշնակցութեան դէմ: Աւելի մեծ հարուածներ չեն կրցած խախտել մեր կուսակցութեան ուժը: Դաշնակցութիւնը կը վերջանայ այն ատեն, երբ անոր զերագոյն իտէալը կ՚իրականանայ եւ Հայը կը տիրանայ միացեալ եւ անկախ հայրենիքին: Մեծ է մեր պայքարը ու բազմապիսի են մեր պարտականութիւնները.— կռիւ անգրագիտութեան դէմ, կռիւ այլասերման, ուծացման դէմ, կռիւ մատնիչներու դէմ: Պատրա՛ստ ըլլանք մեծ պարտականութեանց համար, որոնք մեծ զոհաբերութիւն կը պահանջեն: Կեցցէ՛ Միացեալ Հայաստանի գաղափարը: Յառա՛ջ, մինչեւ անոր վերջնական յաղթանակը»:

Խնջոյքը տեւեց մինչեւ ուշ գիշեր: Ընկերներէն մէկը կարդաց հետեւեալ բանաձեւը «Յառաջ»ի ղրկուելու համար:

Վ. Ա. Մ.

* *
*

«Ջեր թերթի միջոցով լսեցինք Պէյրութի մեր սիրելի ընկերներու ազատ արձակման բերկրալից լուրը: Հաճեցէք մեր խնդակցութիւններն ու շնորհաւորանքները հաղորդել Պէյրութի մեր ընկերներուն եւ իրենց պարագաներուն:

Ամօ՜թ հայանուն մատնիչներուն»:

Հ. Յ. Դ. Ֆոն տ՚Օպնայի
խումբ մը ընկերներ

ՖՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻ ԴՊՐՈՑԸ

ՖՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻ, 5 ապրիլ.— Զատկի առթիւ Ազգ. Միութեան նախաձեռնութեամբ տեղի ունեցաւ դպրոցի անդրանիկ հանդէսը Օթէլ տը ֆրանսի սրահին մէջ ապրիլ 1ին: Հրաւիրուած էին նաեւ տեղւոյս բոլոր կազմակերպութիւններն ու Հայրենակցական միութիւնները: Մանուկներու ծնողներն ալ եկած էին: Ժամը 2ին արդէն սրահին մէջ ոչ թէ նստելու, այլ ոտքի կենալու տեղ իսկ չկար ու շատեր դժգոհելով ետ դարձան:

Հանդէսը բացուեցաւ «Արի՛ք Հայկազունք»ով, յետոյ ուսուցիչ Պ. Մագսուտ Ճըլըպըեան կարդաց տեղեկագիր մը, որ կ՚ըսէ թէ 1928ի հոկտեմբերի վերջերն էր որ դպրոցը բացուեցաւ հազիւ 10-12 աշակերտներով, այժմ ունին 53 աշակերտ-աշակերտուհիներ: Պարզելով դպրոցի անհրաժեշտութիւնը, առաջարկեց որ ծնողները չմերժեն իրենց պարտականութեանց մէջ: Ու առանձին առանձին կարդաց փոքրիկներուն անունները (6-12 տարեկան): Բեմ ելլելով բոլորն ալ շատ յաջող արտասանութիւններ ըրին: Մէջ ընդմէջ եղան մեներգներ եւ խմբերգներ՝ խլելով ծափեր:

Ազգ. Միութեան ատենապետ Պ. Խ. Գարիպեան բեմ ելլելով համառօտակի բացատրեց միութեան նպատակն ու գործունէութիւնը ու բերանացի հաշուետուութիւն ըրաւ: Յետոյ աւելցուց. «Դուք կէս ֆրանք կուտաք, մոմ մը կը վառէք, մոմը մոխիր կ՚ըլլայ, բայց ձեզմէ ամէն մէկը իրաւունք ունի հաշիւ պահանջելու: Մենք պատրաստ ենք հաշիւ տալու. քննադատեցէք մեզ, բայց մի՛ բամբասէք սրճարաններու անկիւնները:» Յետոյ դառնալով ծնողներուն, յորդորեց որ նիւթապէս ու բարոյապէս քաջալերեն փոքրիկները որպէսզի օրին մայրենի լեզուն չմոռնան, այլ ապագային պատրաստ ըլլան Հայաստան մեկնելու:

Նախագահը յետոյ խօսք տուաւ կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչներուն: Հ. Յ. Դաշնակցութեան կողմէ խօսեցաւ ընկեր Գ. Քիլարճեան, շնորհաւորելով Օր. Ազատ Ադամեանի Պ. Մագսուտ Ճըլըպըեանի ու Ազգ. Միութեան աշխատանքները:

Երկրորդ խօսք ուզողն էր Հ. Յ. Դաշնակցութեան փոխզենի կազմէն վտարուած եւ այժմ Հօկի վարչութեան անդամ Ցաճատ Մամբրէեան, որ փոխանակ օրուան հանդէսի մասին խօսելու, բացէն հարցումներ կ՚ուղղէր, կարծես թէ այդ հանդէսը վիճաբանական ժողովըլլար: Ուստի եւ թեւէն բռնուելով դուրս նետուեցաւ:

Յետոյ խօսեցաւ Լիոնի եւ Շրջանի Ազգ. Միութեան կեդր. վարչութեան ատենապետ, Ընկ. Քս. Կիւլպէնկեան, որ բացատրեց դպրոցին կարեւորութիւնը եւ Ազգային Միութեան գործունէութիւնը, գնահատելով ֆոն տը Շէրիի հայութեան ազգային զգացումները: «Դուք, ըսաւ, ձեր աշխատութեան փոխարէն ունիք ներկայանալի դպրոց մը: Դուք օրինակ եղէք Լիոնի, Վալանսի, Վիէնի եւ փարիզի բազմահազար հայութեան, որ այսօր մանկապարտէզ մը իսկ չունին»:

Ցաջորդաբար խօսք առին Ցաճատ Գնդունի, նոր կազմուած Երկ. Երիտ. Ինքնազարգացման Միութեան, միհւան Պօյաճեան՝ Հօկի կողմէ, քաջալերական խօսքեր ընելով դպրոցի մասին:

Մանկական խմբերգներու ժամանակ, Երիտ. Ինքնազարգացման Միութեան կողմէ նուէրներ բաժնուեցան փոքրիկներուն՝ տետրակ եւ մատիտ: Հանդէսը վերջացաւ զաւեշտով մը:

Համազասպ

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ԴՊՐՈՑԸ ՊԱՐՊՈՒԱԾ

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Սեփ. թղթ.).— Ցարեկան տեսութեանս մէջ նկարագրելով Մարսիլահայ գաղութի ազգային կեանքը, ծանրացեր էի շրջաններու մանկապարտէզներուն վրայ: Մասնաւորապէս պարզելով կեդրոնի մանկապարտէզի եւ նախակրթարանի վիճակը, թելադրեր էի վարչութեան որպէսզի փութացնէր՝ շէնքի մասին ընելիք կարգադրութիւնները, այն է կեդրոնի մէջ դպրոցի աւելի յարմարագոյն շէնք մը գտնել:

Մինչ այս մինչ այն, շէնքին տիրուհին կ՚ուզէր օր առաջ պարպել տալ զայն, որպէսզի աւելի ամսավճարով վարձու տայ ուրիշի մը, այն շէնքը, որ տարիներ շարունակ դատարկ էր մնացած, խարխլած ու ծայր աստիճան աղտոտ ըլլալուն համար:

Վարչական խորհուրդը քանի մը հազար ֆրանք ծախսելով նորոգել եւ մաքրել վերջ քիչ թէ շատ կանոնաւորած էր, գնելով գրասեղաններ եւ դպրոցական զանազան պիտոյքներ: Վճարած էր նաեւ մէկ տարուան վարձքը՝ 7500 ֆրանք:

Զատիկի առթիւ դպրոցը փակ ըլլալուն, տանտիրուհին քանի մը բեռնակառքերով դրան կղպանքը կը կոտրէ եւ ներս կը մտնէ:

Լուրը շուտով կը հասնի Վարչական Խորհուրդի ատենապետին, որ պաշտօնատունէ պաշտօնատուն կը վազէ, բայց ի զուր: Ազգային Վարչութիւնը փաստաբանի մը միջոցաւ կը դիմէ դատարան: Փաստաբանը նոր կղպանքով մը գոցել կուտայ շէնքը, սակայն տանտիրուհին հետեւեալ օրն իսկ, ամսոյս 3ին նորէն ինքնաշարժերով կը կրէ մնացեալ առարկաները կոտրելով նոր կղպանքը: Այժմ դպրոցի բոլոր առարկաները կը մնան Հայոց մատրան առջեւ փողոցի մէջ, ճամբուն վրայ:

Ոչ Ազգ. Վարչութիւնը տէր կ՚ըլլայ եւ ոչ ալ շէնքին տէրը, մինչ անդին 350 դպրոցական տղաքներ կը թափառին անորոշութեան մէջ:

Վարչային խորհուրդը որոշած է յառաջիկայ շաբաթ քաղաքիս ազդեցիկ անդամներով եւ գաւառային ժողովի ներկայացուցիչներով խորհրդակցական ժողով մը ունենալ լաւագոյն ելք մը գտնելու համար այս ամէնէն կենսական գործին համար:

Ս. Միլտոնեան

ՄԱՐՍԷՅԼ, 4ապրիլ.— Ամսոյս 1ին տեղւոյս Բարձր Հայքի Հայրենակց. Միութիւնը Զատկի առթիւ ընտանեկան երեկոյթ մը սարքած էր Բարձր Հայք ճաշարանին մէջ: Հանդէսը բացուեցաւ «Մեր հայրենիք»ով: Եղան արտասանութիւններ, մեներգ, խմբերգ: Խօսեցաւ Պ. Գեղամ Սարոյեան, որ թուեց Հայրենակցական Միութեանց արժէքն ու օգտակարութիւնը մեր այս թափառական ու ցիր ու ցան վիճակին մէջ:

Ցաւալի է ըսել որ նուագախումբը գրեթէ միշտ թրքական եղանակներ կը նուագէր՝ քանի մը թրքասէրներու գրգռմամբ: Միւսները չուզեցին կռիւի տեղի տալ ու ստիպուեցան ուրախութիւնը կէս ձգելով հեռանալ:

Դաշոյն

ԻՆԸ ՏԱՐԻ ԿԸ ՔՆԱՆԱՅ

Լուրը նորէն Ամերիկայէն է: 1920ին Շիքակոյէն մարդ մը հիւանդացաւ. քանի մը օր յետոյ, սկսաւ քնանալ: Օր մը, երկու, երեք: Ազգականները իզուր սպասեցին որ արթննայ. ձայն տուին. պատասխան տուող չեղաւ: Յուսահատ դիմեցին բժշկին որ յայտարարեց թէ մարդը բռնուած էր քնախտէ: Այդ օրէն ի վեր 9 տարիներ անցած են ու դեռ կը շարունակէ քնանալ: Օրուան մէջ անգամ մը, նոյն ժամուն կ՚արթննայ, շատ կարճ պահ մը միայն ու դարձեալ կ՚իյնայ քունի մէջ: Երբեմն, կ՚երեւի ցաւեր կը զգայ, որովհետեւ հծծիւններ կ՚արձակէ քունին մէջ:

Երբ անօթենայ, կ՚արթննայ, բայց չի կրնար ձեռքերը վեր առնել ու կուլ կուտայ ինչ որ բերանը կը դնեն:

Ուտելէ յետոյ, խեղքը գլուխը կուգայ եւ քանի մը վայրկեան աչքերը կը բանայ: Յետոյ կը շարունակէ նորէն քնանալ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (10)

ՍՊԻՏԱԿ ԳԻՇԵՐՆԵՐ

ԵՐԿՐՈՐԴ ԳԻՇԵՐ

— Դուք գիտէք պատշգամի երազները... կը տօնեմ այս տարեդարձերը, որովհետեւ ա՛լ չկան այն յիմար երազները, որովհետեւ ա՛լ երազել չեմ գիտեր, կը հասկնա՞ք, սիրելի՛ս, որ ասիկա թաղման սկզբնաւորութիւնն է: Հաւատացէ՛ք որ կը վերյիշեմ այն տեղերը իրենց գոյներով, ուր ինձ երջանկութիւն մը պիտի հասնի խորհեցայ: Կը սիրեմ ներկան ապրիլ անցեալի յիշատակին մէջ եւ կը թափառիմ յաճախ, աննպատակ՝ ստուերի մը պէս ու տրտում, Փեթերսպուրկի անկիւններն ու փողոցները: Եւ կը յիշեմ որ ճիշտ տարի մըն է որ ա՛յս ժամուն, այս նոյն մայթին վրայէն կը քալէի այնքան վհատ, որքան տխուր այսօր: Այդ ժամանակ չէի հարցներ.— Ո՞ւր են երազներս: Ու հիմա գլուխս կը թօթվեմ ու կ՚ըսեմ.— Տարիները ի՜նչքան շուտ կ՚անցնին: Ի՞նչ ըրիր: Ապրեցա՞ր: Տե՛ս, ամէն բան ի՜նչպէս պաղած է: Տարիները պիտի անցնին, եւ մինակութիւնդ աւելի պիտի ճնշէ քեզ, ծերութիւնը պիտի գայ կորաքամակ, կըծկուած իր աւելի կոթին վրայ. քու հրաշալի աշխարհդ պիտի դեղնի... նոյնմբեր... դեկտեմբեր... Ծառերուդ վրայ ո՛չ մէկ տերեւ... Օ՛, Նասիանքա, շա՛տ տխուր պիտի ըլլայ առանց ապրելու ծերանալը. նոյնիսկ վիշտեր չունենալը. որովհետեւ կորսնցնելիք բան չունիմ, ամբողջ կեանքս կլոր զերօ՛ մըն է, երա՛զ մը...

— Մի՛ լացնէք զիս, ըսաւ Նասիանքա աչքերը սրբելով: Ա՛լ լրացա՞ւ ձեր պատմութիւնը: Ի՜նձ մտիկ ըրէք, ես պարզ, երիտասարդ աղջիկ մըն եմ, շատ քիչ կրթուած, թէպէտեւ մեծ մայրս ուսուցչի մը քով ուսանելու տուած էր, այսուհանդերձ, կը վստահցնեմ ձեզ որ կը հասկնամ ըսածնիդ, որովհետեւ ես ինքս ալ ապրած եմ միեւնոյն կեանքը ինչ որ դուք ինձ պատմեցիք: Ես ալ գրեթէ միեւնոյն վիշտերը կրեցի երբ մեծ մայրս զիս գնդասեղով կապեց իր շրջազգեստին: Բայց, բնականաբար, ձեզ նման լաւ պիտի չկրնայի պատմել: Այդքան կարդացած չեմ (հաւանաբար, իմ սրտաշարժ ճառս ու բարձր ոճս իրեն յարգանք ներշնչած էին), բայց շատ ուրախ եմ որ դուք ձեզ կը կը վստահիք ինձ: Հիմա կը ճանչնամ ձեզ եւ դուք ալ զիս պիտի ճանչնաք: Ես ալ պիտի պատմեմ ամէն բան ձեզի, դուք շատ զարգացած մարդ մըն էք, անշուշտ խորհուրդ մը պիտի տաք ինձ:

— Ա՛, Նասիանքա՛, պատասխանեցի, խորհուրդ տալու մէջ յաջող չեմ, բայց մենք պիտի կրնանք իրարու խորհուրդներ տալ անհունօրէն հոգեկան, մէկս միւսիս: Ուրեմն, ի՞նչ խորհուրդ կ՚ուզէք: Անհաւասիկ ես ուրախ ու երջանիկ եմ եւ երբեք պէտք չունիմ խօսք փոխ առնելու:

— Կը տարակուսիմ, ըսաւ ժպտելով, բայց ինձ հոգեկան խորհուրդ պէտք չէ միայն, այլ սրտի՛ խորհուրդ ալ կ՚ուզեմ, որպէս հարիւր տարիներու բարեկամ մը:

— Շա՛տ բարի. Նասիանքա, գոչեցի վերացած: Կ՚երդնում որ ես ձեզ եթէ սիրէի հազար տարիէ ի վեր, ա՛յդ աչքս աւելի աւելի պիտի հըլլար:

— Տուէք ձեր ձեռքը, ըսաւ Նասիանքա:

— Եւ ձե՛ր ձեռքը:

ՆԱՍԻԱՆՔԱՅԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

— Պատմութեանս կէսը գիտէք արդէն, քանի որ գիտէք թէ մեծ մայր մը ունիմ:

— Եթէ միւս կէսն ալ այսքան երկար է...

— Լռեցէ՛ք եւ մտի՛կ ըրէք: Պայման կը դնեմ որ զիս բնաւ չմիջամտես, այլապէս կը շուարիմ, պէտք է միշտ լուռ կենաք: Ուրեմն, մեծ մայր մը ունիմ: Դեռ պզտիկ տարիքիս իր մօտը մնացի, հայրս ու մայրս շատոնց մեռած են: Անկասկած որ շատ հարուստ էր մեծ մայրս, որովհետեւ իր լաւագոյն օրերը վերյիշել շատ կը սիրէ: Ֆրանսերէն ինք սորվեցուց ինձ. յետոյ ուսուցչի մը քով տուաւ: Տասնը հինգ տարեկանիս — հիմա սասնը եօթն եմ — ուսումս լրացուցած էի: Ահա այդ ժամանակ էր որ յիմարութիւններ ըրի: Բայց ինչ որ ըրի պիտի չըսեմ ձեզ, այսուհանդերձ՝ գիտցէք որ սխալներս մեծ չէին: Օր մը մեծ մայրս զիս իր մօտ կանչեց, ըսաւ որ իր կուրութեան պատճառաւ չի կրնար հսկել վրաս, ուրեմն գնդասեղ մը առաւ ու զիս իր շրջազգեստին շլլեց: Եւ կանխաւ իմացուց որ մեր կեանքին մինչեւ վերջը այսպէս իրարու կապուած պիտի մնանք: Անկարելի էր իր քովէն հեռանալ. ստիպուած էի միշտ ընթերցանութիւն ընել իրեն: Անգամ մը խորամանկութիւն բանեցուցի, պնդեցի Թէքլային որ իմ տեղս ինք կենայ: Թէքլան մեր սպասուհին է: Այդ միջոցին մեծ մայրս քնացաւ թիկնաթոռին մէջ եւ ես դուրս ելայ, բարեկամուհիի մը քով գացի: Ու վերջաւորութիւնը գէշ եղաւ: Իմ բացակայութեանս մեծ մայրս կ՚արթննայ ու բան մը կը խնդրէ ինձմէ: Արդ՝ Թէքլան որ խուլ է, կը վախնայ ու գնդասեղը կը հանէ եւ կը փախչի.

Ընդհատեց հոս իր պատմութիւնը եւ խնդաց: Ե՛ս ալ խնդացի, բայց ինք բարկացաւ:

Մեծ մօրս վրայ մի՛ ծիծաղիք: Ասով մէկտեղ ես կը սիրեմ զինքը, գիտէ՞ք: Օ՛, ի՜նչ քարոզներ կարդաց գլխուս: Հրամայեց որ նստիմ իր մօտ, եւ այդ օրէն ի վեր չհամարձակեցայ փախչիլ մինչեւ այն օրը, երբ... մոռցայ ըսելու որ մեծ մայրս տուն մը ունի, որ շատ պզտիկ է, միայն երեք պատուհանով, ու փայտաշէն է, մեծ մօրս չափ ծեր: Երրորդ յարկին վրայ սենեակ մը կայ որ կահաւորուած է: Օր մը վարձակալ մը ունեցանք:

— Բնականաբար ծեր մէկն էր, գիտել տալ անցողակի:

Ֆր.է թրգ. Յ. Մ. Թ. ԴՈՍՏՈՅԵՒՍԿԻ

կնքուած դաշնագրով, կառավարութեան կը պատկանի գիծը գնելու իրաւունքը եւ թէ ֆրանսական գրաւումը ներկայիս ոեւէ իրաւական հիմ չի կրնար ունենալ։

«Ցաւալի է որ, կը շարունակէ Նեցմէտտին Սատրգ պէյ, ամէն անգամ երբ ոեւէ խնդրի մասին բանակցութիւն կատարուած է, միշտ գործը տեւական դժուարութիւններով ձգձգուած է եւ խնդրին լուծումէն յետոյ ալ, աւելորդ տեղը գէշ տպաւորութիւններ մնացած են հանրային կարծիքին վրայ։ Այս վիճակը չի ծառայեր ամրացնելու բարեկամական կապը երկու ազգերուն միջեւ. եւ անոր յարատեւումը այն տպաւորութիւնը կը թողու որ Ֆրանսա բարեացակամ չէ Թուրքիոյ հանդէպ, ինչ որ ցաւալի է ամէն կերպով։ Հետեւաբար, կը յուսամ թէ Ատանա-Մէրսին գիծի մասին մեր ունեցած բանաւոր պահանջները օր առաջ պիտի ընդունուին։»

Աֆղանեւպարսիկ սահմանագլխին վրայ

Թէհրանէն կը հեռագրեն «Շիքակօ Թրիպիւն»ի (8 ապրիլ)։

- Արեւմտեան Աֆղանիստանի մէջ կատարեալ անիշխանութիւն կը տիրէ։ Այդ պատճառով ալ աֆղան խռովայոյզ ցեղախումբերու արշաւը Արեւելեան Պարսկաստանի սահմաններէն ներս՝ յաճախադէպ կը դառնայ։

Զինուորական իշխանութիւնները այսօր Խաֆէն — աֆղան սահմանագլուխէն 50 մղոն հեռու — հեռագիր ստացան թէ աֆղան ցեղախումբերը արշաւած են Քալէսորղ քաղաքը, բնակիչները կողոպտած, բազմաթիւ մարդիկ սպաննած եւ վիրաւորած են։ Աւարառուները յետոյ անպաշտպան հարուստ շրջաններ արշաւած են։ Այս պատճառով պարսիկ կառավարութիւնը կը մտածէ միջամտել աֆղանական գործերուն, սակայն ներկայիս Պարսկաստանի սահմաններէն ներս կարգ մը վաչկատուն ցեղեր կը զբաղեցնեն զայն։

Սմկօ դարձեալ ասպարէզ կուգայ

Շիքակօ Թրիպիւնի թղթակիցը կը շարունակէ՝

Քիւրտ նշանաւոր ցեղապետ Սմկօ, որուն շարժումները շատ արիւն եւ դրամ արժած են Պարսկաստանի եւ որ երեք տարի առաջ Թուրքիա փախած էր, այժմ պարսկական Քիւրտիստան վերադարձած եւ լեռնային զօրաւոր դիրքի մը մէջ ամրացած է։ Օգնական մեծ ուժեր ղրկուեցան այդ շրջանին մէջ գործող զօրագունդերը ուժովցնելու համար։ Ասոնք հրաման ստացած են յարձակիլ Սմկօի վրայ։

Այդ նահանգի վաչկատուն ցեղախումբերը դարձեալ ապստամբեցան, թէեւ անոնց ամէնէն զօրաւորին պետը իբրեւ պատանդ Թէհրան կը գտնուի։ Կ՚ըսուի թէ Շիրազ կուսակալանիստ քաղաքը եւ նահանգին գլխաւոր կեդրոնը վտանգի տակ է։ Կարեւոր ուժեր ղրկուեցան անոր օգնութեան։

Վաչկատուններու այս ըմբոստութիւնը կանոնաւորաբար տեղի կ՚ունենայ ամէն գարնանամուտի։ Մօտ մէկ միլիոն վաչկատուններ կան երկրին մէջ։ Նոյն իսկ եթէ խաղաղին, միլիոնաւոր տոլարներ պէտք պիտի ըլլան զանոնք գիւղերումէջ տեղաւորելու եւ երկրագործական կեանքի վարժեցնելու համար։

⁂ Թուրքիոյ պարսիկ դեսպան Ֆիրուզի խան կը հերքէ այն լուրը թէ պարսկական Ատրպատականի մէջ խռովութիւններ ծագած են եւ թէ սպաննուած է Թաւրիզի զինուորական հրամանատարը։

Անգլ. պատուիրակութիւնը Ռուսիոյ մէջ

Խորհրդային կառավարութիւնը անգլիացի առեւտրականներու պատուիրակութեան հաղորդեց այն պայմանները, որ անհրաժեշտ են երկուերկիրներումիջեւ առեւտր. յարաբերութեանց վերսկսելու համար։ Խորհրդային պետական դրամատան նախագահ Պիատակոֆ յայտարարեց որ 1.— Ռուսիա, բացարձակ անհրաժեշտէն դուրս ոեւէ ապսպրանք չպիտի տայ Անգլիոյ, որքան ատեն որ Անգլիա կատարելապէս չվերահաստատէ դիւանագիտական յարաբերութիւնները Խորհրդային Միութեան հետ։ 2.— Ռուսերը խոշոր ապսպրանքներ կրնան ընել Անգլիոյ այն ատեն միայն, երբ անգլ. կառավարութիւնը եւ անգլ. դրամատունները խիստ կարեւոր վարկեր շնորհեն։

Այսպէս ուրեմն, եթէ Անգլիա դրամագլուխը հայթայթէ, բոլշեւիկները անգլիացի գործի մարդոց աչքին իբր խայծ ցոյց կուտան 150-200 միլիոն ոսկիի ապսպրանքի մը կարելիութիւնը։

Բոլշեւիկեան այս քաղաքականութիւնը կրկնութիւնն է 1920ին Մոսկուայի բռնած դիրքին։ Շատ հաւանաբար այս վերջինը պիտի աշխատի եթէ ոչ ձախողեցնել բանակցութիւնները, գոնէ զէնք մը տալ Աշխատաւորական կուսակցութեան ձեռքը՝ ընդդէմ պահպանողականներուն՝ յառաջիկայ խորհրդային ընտրութեանց առթիւ։

Թէվֆիք Րիւշտի պէյի պտոյտները

Պոլսէն առնուած հեռագրի մը համաձայն, արտաքին գործոց Թէվֆիք Րիւշտի պէյ երէկ Էնկիւրիէն Պոլիս հասած է եւ պիտի մեկնի Ժընեւ, մասնակցելու համար Զինաթափութեան նախապատրաստական Միջազգային խորհրդաժողովին։ Պատուիրակութեան նախագահն է Թէվֆիք Րիւշտի պէյ, անդամներն են Սղերդի երեսփոխան եւ «Միլլիյէթ»ի խմբագրապետ Մահմուտ պէյ ու Ճէվատ փաշա։ Ասոնց պիտի ընկերանան արտաքին գործավարութեան մասնաւոր դիւանի եւ ծածկագրութեան բաժնի տնօրէնները։

Ժընեւէն յետոյ, արտաքին գործավարը պիտի երթայ Հռոմ եւ պիտի տեսակցի Մուսոլինիի հետ։ Վերադարձին պիտի հանդիպի Պելկրատ, սերբ պետական անձերու հետ տեսակցելու համար։ Յետոյ Սոֆիա պիտի երթայ եւ պուլկար արտաքին նախարարին հետ պիտի ստորագրէ թուրքեւպուլկար ոչ-յարձակման դաշինքը։

Լօզանի դաշնագիրը Ծերակոյտին առջեւ

Պոլսոյ թերթերը կը գրեն.—

Թրքական շրջանակներու մէջ կ՚ըսուի թէ նորընտիր նախագահ Հուվըր կրկին Ծերակոյտին պիտի ներկայացնէ Լօզանի դաշնագիրը, որ ասկէ առաջ օրինական մեծամասնութիւն գտած չըլլալով չէր վաւերացուած։ Կը կարծուի թէ այս անգամ դաշնագիրը պիտի վաւերացուի եւ թուրքեւամերիկեան յարաբերութիւնները աւելի սերտ պիտի դառնան։

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷՆ

վիճաբանական ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի ընկերներն ու ընկերուհիները յառաջիկայ Երկուշաբթի 16 Ապրիլ, իրիկուն ժամը 8.30ին, 0 Քլէր տը Լիւնի վերնայարկը։ մէթրօ՝ Իթալի։

Նիւթ՝ Հ.Յ.ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՕՐՈՒԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Վիճաբանութիւնը բանալու համար՝ համառօտ զեկոյցներ կուտան ընկերներ Սահակ Տէր Թովմասեան, Մկրտիչ Երիցանց եւ Լ.Գեւոնեան։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Վէնսէնի Հայ Կրթասիրաց Երկս. միութեան կողմէ

Այս կիր. ժամը 2.30ին, 27 Rue des Laitières, Vincennes

Թաղապետութեան սրահին մէջ

Գեղարուեստական բաժին — Ծախքերու համար մուտք 5 ֆր.

Հ. Յ. Դ.

Սէն Միշէլի «Քրիստափոր» խումբի ընկերները ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրուին վաղը Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին La Petite Sourceի ստորնայարկը 130 St. Germain. Կը խօսի՝ ընկ. Սահակ Տէր Թովմասեան։ Անդամատետրերը միասին բերել։

Շավիլի «Արդութեան» ենթակոմիտէի ընկերները ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրուին, այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, 20 Anatole France, Մօնփարնաս-Շավիլի կայարանին դիմացի սրճարանը։ Ներկայանալ անդամատետրերով։ Ներկայ կ՚ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները։

Լիոնի Վրէժ խումբի ժողովը՝ վաղը Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին ընկ. Ճանկէօզեանի սրճարանը։ Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Հրազդան խումբի ժողովը՝ այս իրիկուն ժամը 9ին Ave. des Goblineի անկիւնի սրճարանը։ Ներկայ կ՚ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը։

ՀՐԱՒԷՐ

Ընկերներ Արիս Ղէնէվիզեան, Սամուէլ Մեսրոպեան, Մ. Խաչրիկ, Լեւոն Սուրէնեան, Ն. Սօլոմոնեան եւ Յ. Մինասեան կը հրաւիրուին ստիպողաբար ներկայ ըլլալ այս Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 3.30ին, Փլաս տ՚Իթալի, Քաֆէ 0 Քլէր տը Լիւնի ստորնայարկը։

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔԸ այս Հինգշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30էն 5՝ Հայերէն եւ Հայոց պատմութիւն (Պ. Մ. Նաթանեան)։

ՓԱՐԻԶԻ Աղքատախնամի 39րդ Տարեշրջանի ընդհ. ժողովը՝ այս Հինշաբթի ժամը 5.30ին Եկեղեցւոյ խորհրդարանին մէջ։ Օրակարգ՝ նիւթական եւ բարոյական հաշուետուութիւն, հաշուեկշռի ընթերցում եւ վաւերացում, վարչութեան երեք անդամներու տեղ նոր ընտրութիւն եւայլն։

ՌՈՍՏՈՄ Գրադարանի վարչութիւնը կը ծանուցանէ հայրենակիցներու թէ իր գիրքերու քանակը ճոխացուցած է։ Գիրք ստանալ փափաքողները կրնան դիմել Երեքշաբթի եւ Հինգշաբթի ժամը 8.30—10.30, 131 Fbg. du Temple. (Belleville).

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— կը փնտռուի Ատիեամանցի Յարութիւն Խրաեան (Արթինօ) որ Ճիպէյլի որբանոցը կը գտնուէր։ Այժմ Մարսէյլի գիւղերը ըլլալ կը կարծուի։ Տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի այս հասցէին իմացնել. G. Vartabedian, 21 Rue Drouge, Vienne Isère.

— կը փնտռեմ մօրաքրոջս որդին Սիմոն Վէզիրեան որ զինադադարին գացած է Ամերիկա իր հօր՝ Գրիգոր Վէզիրեանի մօտ։

Կը խնդրուի «Հայրենիք»էն արտատպել։ Գրել՝ G. Vartabedianի, 21 Rue Drouge, Vienne, Isère.

— Կը փնտռուին Եդեսիացի Յարութիւն եւ Գրիգոր Տէրտէրեան, հօր անունը՝ Հաճի Նշան, մօր անունը՝ Մարիամ (Ամասիացի), քանի մը տարի առաջ կը գտնուէին Պէյրութի որբանոցը։ Այժմ փոխադրուած են Յունաստան։ Իրենց մայրը եւ երեք քոյրերը կը գտնուին Փարիզ։ Իմացնել Mariam Derderianի, 7bis Chemin de Fleury, Meudon, Seine France.

— Կը փնտռուի Սարգիս Տիրատուրեան (Քալու Խօշմաթցի)։ 1928ին Խարբերդէն Հալէպ բերուած է Հալէպի Բարեգործականին միջոցաւ ու յետոյ գիւղերը ղրկուած։ Կը կարծուի թէ այժմ Հալէպի գիւղերը կը գտնուի։ Կը խնդրուի լուր ունեցողներէն եւ մասնաւորաբար Հալէպի Բարեգործականի տնօրէնութենէն, իմացնել իր եղբօր՝ Պաղտասար Տիրատուրեանի, 10 Rue La Fare. Marseille.

Կը խնդրուի սուրիահայ թերթերէն արտատպել։

Կ՚ուզուին ճերմակեղէնի վարժ գործաւորուհիներ արհեստանոցի մէջ աշխատելու համար։ Դիմել՝ Lippé Soeurs, 346 Rue St. Honoré. Մէթրօ՝ Tuileries.

EMPIRE, Միւզիք-Հօլ. 37 Av. Wagram

Cirque de Paris	Էքօլ Միլիթէր	ամենալաւն ու աժանը	2-14 ֆրանք

ՃԱՇԵՑԷ՛Ք ԵՒ ԸՆԹՐԵՑԷ՛Ք

BOULANT

ՃԱՇԱՐԱՆ ՊՈՒԼԱՆ

Չետեւեալ չափաւոր գիներով

12 ֆրանք՝ 34 Bld. St. Michel

16 ֆրանք՝ 1 Bld. Montmartre

18 ֆրանք՝ 35 Bld. des Capucines

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 r. Rivoli, մէթ. Շաթլէ։ Արմատ. եւ նոր մեթոտով դարմանում արանց եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վեներ. հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, ջերմամիզ.) եւ վարիսի։ Մասն. լապօռաթուար։ Խղճամիտ եւ արագ խորհրդակցութ. ամէն օր 9—12, 2—8, Կիրակի 9—12։

Կ՚ուզուին ժէոսէ ռոպի մաքուր գործ ընող կարուհիներ։ Տեւական գործ։ Դիմել՝ Ն. Ֆնտքեանի, 5 Rue Bergère, Paris (9e).

ՀԱՄՈՎ ՍԻՄԻԹՆԵՐ ՏԱՔՈՒԿ ՍԻՄԻԹՆԵՐ

Հացագործ LA GARDE

1 Rue St. Lazare, PARIS (9e)

Téléphone-Trudaine 95.21

Ծախու է հնակարկատի պզտիկ խանութ մը, 60 Rue de la Folie Méricourtի մէջ։ Մէթրօ՝ Parmentier կամ Oberkampf.

Կ՚ուզուին ոսկերչութիւն սորվիլ փափաքող, 15էն 18 տարեկան ուշիմ աշկերտներ։ Դիմել՝ Société Fleuron, 70 Rue du Fbg. Poissonnière, Paris (10e).

ՀԱՅԵՐԷՆ ՓԼԱՔՆԵՐ

ՈՒՆԻՆՔ ֆոնոկրաֆներ եւ յայտնի արուեստագէտներու փլաքները՝ Հայերէն, Յունարէն, Թուրքերէն, Հրէերէն, Արաբերէն, Սպաներէն, Ալժերիական, Թունուզական եւ Մարոքեան։ Միակ ներկայացուցիչը Ֆրանսայի։ Դիմել՝ Jos. de Padova, 117 Passage du Caire, Paris (2e).

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant: F. SOUVIGNY

Եթէ կ՚ուզես ունենալ միշտ լաւը ու վճարել միանգամայն աժան. դիմէ 24, Rue St. Lazare, PARIS (9e)

ՃԷՆԱՃԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ.ԵԱՆ

Արեւելեան ուտեստեղէններու մթերանոցը։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻ՛ՒՆ — ՓՈԽԱԴՐՈՒԱԾ Է STUDIO MANOUG

116 Rue Cannebière, Marseille.

Սինէմա Քափիթոլի եւ Քոլիզէի մէջտեղը

ԴԵՐՁԱԿ ԱՐԱՆՑ ԵՒ ԿԱՆԱՆՑ

Ամենաաժան, տոկուն եւ վերջին նորաձեւութեամբ հագուստ հագնիլ փափաքող մեր հայրենակիցները եւ տիկինները դիմեն ամէն օր ժամը 7.30—20 եւ կիր. օրերը մինչեւ կէսօր

ՍԱՆԱՏՐՈՒԿ ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆԻ

ԴԵՐՁԱԿԱՏՈՒՆԸ

2 Rue des Chaufourniers, Paris (19e). մէթրօ Combat եւ Bolivar

ԱՊՈՒԽՏԱԳՈՐԾ - ԱՊՈՒԽՏԱՎԱՃԱՌ

ՀԱՅԿ ՄԱՐԱՇԼԵԱՆ

16 Rue des Hortensias, St. Just, MARSEILLE, R.C.M. 77.161

Բնիկ Կեսարացի եւ 30 տարուան փորձառու ապուխտագործ։ Կը պատրաստէ ընտիր ապուխտ եւ երշիկ, Կեսարիոյ պղպեղով եւ համեմներով։ Առաքում ամէն երկիրներու համար՝ փոքրաքանակ եւ մեծաքանակ։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ— ԲԵՐԱՆՆԻՆ ԱՅՐԱԾ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌՆԵՐՈՒՆ

ԱՊՈՒԽՏԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆ

Գիտցողը գիտէ, չգիտցողը ի՞նչ գիտէ։ Ինչո՞ւ կը դիմէք միջնորդներուն։ Ուղղակի դիմէ ապուխտ պատրաստող ծանօթ ԽԱՆԶԱՏԵԱՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆԸ։

Khanzadian Avedis, Chemin de Party, Route de Château Gombert, MARSEILLE.

ՎԻՊԱԿԱՆ ԳԻՐՔԵՐ

Արսէն Լիւբէն Շէրլոք Հոլմսի դէմ 18 ֆր., Չարիքի նախարարը Ռասբութին 12, Խասգիւղի քնաշրջիկը 10, կին, խաղ եւ գինի 12, Սիրային ոճիր մը 12, Քամելիազարդ կինը 15, Մակաբոյծը 6, Մացառներուն մէջ (2 հատոր) 25, Թէրէզ Ռաքէն (Է. Զոլա) 20, Մանչ-աղջիկը 20, Բէն Հուր 25, Խորտակուած երկինքներ 30, Արտիստը եւ ֆաթման 25, Խորհուրդներու մեհեան 12, Մեր խաչը 12, Լռած ջրաղացը 12,50, Կրացիէլլա 8, Ծապլվար 5, Փոքր ջունի 5, Աղջկան մը յիշատակարանը 5, Ապերախտ գրագիրը 5, Բալիկը 5 ֆր., ինչպէս նաեւ ուրիշ գիրքեր։ Պահանջեցէք ձրի գրացուցակը։ Փոստի ծախք չկայ։ Դիմել.— L. Mozian, 5 Rue Champlain, Paris (20e).

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96-61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ՚ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6։ Քիթ, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 2—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։

ԳՐԱՏՈՒՆ Ն. ՅԱԿՈԲԵԱՆ

191 Cours Lafayette, LYON

ՆՈՐ ՀԱՍԱԾ ԳԻՐՔԵՐ, ՋԱՏԿԻ ԱՌԹԻՒ ԲԱՑԱՌԻԿ ԶԵՂՉ

Մայրենի լեզու 2,5,6,7 ֆր., Թանգարան 7, 8, 9, 12, Գանձարան 7, 9, 20, Ծիածան 5, 6, 7, Լուսաբեր 5, 8, 10, Նոր քերականութիւն հայերէն 6, 15, 17, Թուաբանութիւն 8, 14, 25, Քերական 1, 2, Խօսակցութիւններ 20, 10, Աղօթագիրքեր 15, 20, 25, Հայերէն նամականի 20, Թշուառներ (14 հատոր) 100, Աթէնքէն Քիւրի 5, Ապազգայնացումը 2, Ազգային բարերար՝ Օտան 4, Փերիզէթ 7, Բանտէ բանտ (5 հատոր) Ս. Բիւրատ 70, Գիւղաշխարհ 25, Դաւիթ Բէկ՝ Րաֆֆի 80, Դիակներու մէջէն 2, Երեք հրացանակիրները (4 հատոր) 50, Թափառական հրեայ (4 հատոր) 100, Ժպտարան 10, Ժողովածու երկերի՝ Շիրվանզադէ 50, Ինչպէս վեց (կազմուած) Ս. Բիւրատ 100, Հայ տարագրի երգարան 12.50, Կրնա՞նք հաշտուիլ Թուրքին հետ եւ Միաց. անկախ Թուրքիա 16, Կաթուղիկը՝ 5, Կիները հրապուրելու արուեստը 3, Կակաոշի Ջատիկը 5, Կնոջ հոգիներ Զ. Ասատուր 15, Կէս կոյսեր 20, Հօճա Նասրէտտինի զուարճալիքները 20, Հոգիս աքսորեալ 10, Մեծապատիւ մուրացկանները 7.50, Մանօն Լէսքօ 25, Յո՞ երթաս 75, Նիւ Եորքի գաղտնիքները 70, Շրջիկ Մատոնան 20, Անձրեւ 20, Սիմոնէ եւ Մառի 60, Վէնէտիքթա 10, Թէօտորա 15, Տասնեւկու տարի Պոլսէն դուրս 30։ Ինչպէս նաեւ ամէն տեսակ երգարաններ եւ վիպական, թատերական, դպրոցական գիրքեր։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԻԱԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉ EXCLUSIVE

"La Voix de son Maître"

ՀԱՅԵՐԷՆ, ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ, ՅՈՒՆԱՐԷՆ ՓԼԱՔՆԵՐՈՒ ԳԻՆ 18 ՖՐ.

Պէլվիլի ծանօթ հայ նպարավաճառ

Յ. ԱՐԹԻՆԵԱՆ

28 Rue Lesage, PARIS (20e)

Métro Belleville — Tél. Ménil. 61-85

Ձոխ մթերք թէ նախկին եւ թէ ամենավերջին եղանակներու՝ երգուած եւ նուագուած նշանաւոր երգիչներէ, կազէլ, շարգը, խմբերգ, թագսիմ, մէնէրճ եւայլն։ Հայերէն հոգեւոր, աշխարհիկ եւ գեղջուկ երգեր՝ թէ մեներգ եւ թէ խմբերգ։ Տպուած ցուցակը ձրի է։

Ինչպէս նաեւ բորդաթիֆ լաւ կրամոֆոններ եւ արեւելեան նպարեղէններու լաւագոյնը ամենազեղ չեալ գիներով։

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ			
	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction & Administration / Խմբագ. եւ վարչութիւն — 235 Faub. St. Martin PARIS (10e)

MÉTRO LOUIS-BLANC OU JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 10 ԱՊՐԻԼ 1929

10 AVRIL 1929

Ե. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 927 — ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՔԻՒՐՏԵՐՈՒ ԽՄՈՐՈՒՄԸ

Երկու կարեւոր թղթակցութիւններ ղրկած էր Ամերիկայի մեր թղթակիցը, Քիւրտերու կազմակերպութեան մասին։

Այլեւս իրականութիւն է որ Քիւրտերը արթնցեր են գոնէ Տիթրոյթի շրջանին մէջ, եւ կ՚ըմբռնեն ազատագրական պայքարին արժէքը։ Անշուշտ չափազանց խանդավառութեան արգիւնք են մեր թղթակցին կարգ մը արտայայտութիւնները։ Ճառերը չեն որ պիտի փոխեն իրականութիւնը, ոչ ալ շռայլ հաւաստիքները։ Այդ ճամբուն վրայ տաք ու պաղ շատ ենք տեսեր մենք, եւ կ՚ուզենք պահել համեմատութիւնները։ Ցակաւին երէկուան պատմութիւն են Օսմ. սահմանադրութեան անցուդարձերը։

Թղթակցութեան ամէնէն մխիթարական կէտը այն է, որ Հօյբունի ներկայացուցիչը յաջողեր է գաղթական Քիւրտերը բաժնել Թրքական կախարդանքէն, եւ կոմիտէի մասնաճիւղ մը կազմել։ Ինչպէս կ՚երեւայ, այս ձեռնարկը արդիւնաւոր եղած է ոչ միայն բարոյապէս, այլեւ նիւթապէս։ Տեղին վրայ արտադրուեր է շօշափելի գումար մը. իսկ ամէնէն կարեւորը, այսուհետեւ Էնկիւրիի գործակալները չպիտի կրնան գումարներ հաւաքել Ամերիկայի Քիւրտերէն, զանազան պատրուակներով։ Մեր թղթակիցը կը գրէ թէ վերջին տարիներու ընթացքին Թուրքերը յաջողեր են մօտ 100,000 տոլար կորզել այս միամիտներէն, եւ հոսեցնել Էնկիւրիի դանայեան տակառը, Քիւրտին դրամով անոր տունը քանդելու համար։ Միայն այս աղբիւրը ցամքեցնելով, հիմնական գործ մը կատարած կ՚ըլլայ Հօյբունի ներկայացուցիչը։

Տարրական քայլ մըն է այս, պանդուխտ Քիւրտերը դարձի բերելու համար։ Թէեւ ազատ երկիր ապաստանած, անոնք միշտ ալ ենթակայ են թրքական ազդեցութեան եւ հետեւաբար մոլորութեան, ինչպէս մինչեւ հիմա։ Եթէ մէկ անգամէն ինքն իր դատին համար ալ չզոհաբերէ, գաղթական Քիւրտը ամէն բարոյական եւ նիւթական կապ կտրելով Թուրքին հետ, մօտեցած կ՚ըլլայ իր բնական ճամբան գտնելու։

Երկրորդ ուշագրաւ կէտը այն է որ, Քիւրտերը ժողով գումարած եւ քիւրտ մտաւորականի մը բերնով լսած են դառն ճշմարտութիւններ, որոնք մինչեւ հիմա հայ «ֆէտայի»ներու կողմէ կ՚արտասանուէին, առանց ունկնդիր գտնելու։ Արդարեւ, ազդեցիկ ցեղակից մըն է որ կը պատմէ թէ Թուրքը խարդախութեամբ գործիք դարձուց Քիւրտը, և Հայը կոտորելէ յետոյ, Քիւրտերու սրտին մխեց իր արիւնոտ դաշոյնը։

Թէեւ շատ ուշ է այս տարրական ճշմարտութիւնը խոստովանելու համար, սակայն որքան կրկնուի, այնքան լաւ։ Եթէ ամբողջ Ամերիկայի մէջ միայն հարիւր բանիմաց Քիւրտեր ըմբռնեն եւ տարածեն այս իրականութիւնը, հետեւանքը բարիք է։ Աղէտը չի դարմանուիր, ոչ ալ մէկ օրէն միւսը կը շտկուին դարաւոր նախապաշարումներ, բայց զգաստութեան ձայնը կրնայ խելքի բերել գոնէ շատ մը վարիչներ։ Միամտութիւն պիտի ըլլար հաւատալ թէ բոլոր Քիւրտերը արդէն խրատուած եւ մոռցած են անցեալի չարաշուք եւ արիւնուշտ ունակութիւնները։ Բայց, քանի որ իրենց համար ալ դանակը ոսկորին հասած է արդէն, ուզեն-չուզեն պիտի սթափին։ Իսկ այստեղ մեծագոյն դերը կրնայ կատարել Հօյբունի շուրջ համախմբուած մտաւորականութիւնը, ամէն տեղ եւ ամէն առթիւ բացատրելով թէ Քիւրտը Հայուն գերեզմանը փորելով, իր՛ ալ գերեզմանը բացած եղաւ։ Ուրիշ բան չապացուցաներ քիւրտ ժողովուրդին կրած հալածանքը, մասնաւորապէս 1925էն ի վեր։

Քիւրտը գիտակցութեան բերելու համար, առաջին սերմերն են որ կը ցանուին Ամերիկայի մէջ, հրապարակաւ։ Եւ յուսատու է պատկերը։ Բայց՝ Սիւրէյեա պէյ եւ ընկերները, իբրեւ հասուն մարդիկ, պէտք չէ յափշտակուին խանդավառութեան ցոյցերէն։ Թշնամին արթուն է միշտ, իսկ իր հայրենակիցները ենթակայ՝ հազարումէկ փորձութիւններու։ Անցեալ օգոստոսէն ի վեր է որ Ամերիկա կը գտնուի քիւրտ գործիչը, բայց դեռ նոր յաջողեցաւ գետին գտնել եւ կորիզ մը կազմել։ Ճառերը շուտ կը մոռցուին, եթէ պակսի գործնական աշխատանքը. մանաւանդ որ, թշնամին զօրաւոր է նոյնիսկ հեռաւոր Ամերիկայի մէջ, իր դեսպանական եւ հիւպատոսական կարգ ու սարքով, իր Խալիտէ էտիպներով եւ կարգ մը թրքասէր Ամերիկացիներով։

Այս բոլորին դէմ, կենդանի գործն է որ պիտի հակազդէ։ Ճառերուն պիտի յաջորդեն երկրի մէջ կատարուած գործերը։ Տարագիր Քիւրտին ականջը պէտք է կապուի քրտական սարերէն արձակուած շեփորին, այնպէս կը քացխի թթխմորը։ Ուրիշ ձայներ պակաս չեն իր անմիջական շրջապատին մէջ, ոչ ալ շլացուցիչ խոստումներ։ Որքան ալ հեռու գտնուի ռազմադաշտէն, Քիւրտը կ՚ոգեւորուի արիւնէն։ Արդ, ամէն տեղ եւ ամէն ժամ, ան պէտք է համոզուի թէ իսկապէս իր ազատագրութեան պայքարն է որ կը մղուի, եւ ոչ թէ ռազմախաղ մը։

Այս գործն ալ կը դիւրանայ եւ խմորումը գործնական հետքեր կը ձգէ, եթէ Հօյբունը հաստատ մնայ իր դիրքերուն վրայ եւ չազդուի պատահական դժուարութիւններէ։

Քիւրտ յեղափոխականներուն համար ճամբան շատ աւելի հարթ է, քան էր մեզի համար, տարիներ առաջ, երբ միս մինակ արիւն կը թափէինք նոյն լեռներուն վրայ։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԱՐՏԱԳԱՂԹԻՆ ԴԷՄ

Հայրենիք խօսելով «արտագաղթի հետեւանք»ներուն մասին, կը գրէ (Մարտ 26).

—«Սուրիայէն եւ Յունաստանէն արտագաղթը ո՛չ միայն կանգ չէ առած, այլ եւ դժբախտաբար կը շարունակուի նախկին թափով։ Ու մինչդեռ հայկական մամուլի մի միայն մէկ մասը սուր ծիչ մը բարձրացուց ազգային այս նոր աղէտի առթիւ, մատնանիշ ընելով անոր ծանր հետեւանքները, անդին գտնուեցան կուսակցական օրկաններ ալ, որոնք խորհուրդ տուին չենթարկուիլ աւելորդ մտահոգութիւններու եւ թողուլ որ գաղթողները իրենց ճամբան շարունակեն։

Թէ ո՛րքան սրտցաւութիւն կար այդպիսիներու մէջ եւ ի՞նչ չափով կը կշռէին անոնք հետեւանքները իրենց անիմաստ եւ յանդուգն խորհուրդներուն, աւելորդ իսկ է այդ մասին որեւէ խորհրդածութիւն ընել այս տեղ։ Դէպքերը իրենք պիտի գային ցոյց տալու թէ, յայտնուած կարծիքներն ու վախերը ի՛նչ արժէք կը ներկայացնէին եւ որչափով հիմնաւոր էին անոնք։

Եւ դժբախտաբար չեն ուշանար դէպքերը եւ կուգան անգամ մը եւս ու անողոք կերպով հաստատելու որ սկսուած արտագաղթը աղէտ մըն է, որ եթէ միահամուռ ու հաւաքական ջանքերով չարգիլուի կամ չսահմանափակուի, հետեւանքները պիտի ըլլան աւելի ծանր՝ քան որ կարելի ըլլար ենթադրել։

Հայ գաղթականին տառապանքը գէթ չափով մը վերջ պիտի կրնայ գտնել միայն ա՛յն ժամանակ, երբ վերջապէս սթափին հայ ղեկավար շրջանները իրենց թմրութենէն, իրենց խոր քունէն եւ, միասնաբար ընեն այն՝ ինչ որ կը սպասուի իրենցմէ։ Գիտենք, հրաշքներ պիտի չգործեն անոնք, եւ այդ մասին պատրանքներ ալ չունինք, բայց վստահ ենք որ քիչ մը ճիգ թափելով պիտի կրնան անոնք օգտակար ըլլալ հայ գաղթականին, պիտի կրնան առաջքը առնել արտագաղթին կամ գէթ սահմանափակել զայն։ Իսկ այդ՝ աննշան օգուտ չէ մեզ նման դժբախտ ժողովուրդի մը համար։»

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ

Սոֆիայի Թուրք դեսպան Խուսրէվ պէյ, Պոլիս հասնելով յայտարարեց թէ Թուրքեւպուլկար յարաբերութիւնները շատ բարեկամական են։ Պուլկարները մեծ կարեւորութիւն կուտան թրքական բարեկամութեան եւ կազմած են Թուրքեւպուլկար մերձեցման միութիւն մը։

Պուլկարիա ապրող Թուրքերուն քաղաքական իրաւունքները ապահովուած են։ Թուրքեւպուլկար ուխտը մօտերս պիտի ստորագրուի։

Նիւ-Եորքի կառավարիչ Ֆ. Րուզվէլթի հասցէին ղրկուած շաքարի տուփի մը մէջէն ռումբ մը գտնուեցաւ։ Ոստիկանութիւնը կը փնտռէ յանցաւորը։

ՍԵՐՊ կառավարութիւնը վաւերացուց Մարտ 17ին Ժընեւի մէջ ստորագրուած հելլէնեւսերպ դաշինքները, որոնք անմիջապէս պիտի սկսին գործադրուիլ։

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ վարչապետ կոմս Պէթլէն Մուսոլինիի հետ տեսակցելէ յետոյ Փէշթա վերադարձաւ։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

2054 ՀԱՅԵՐՈՒ ԱՐՏԱԳԱՂԹԸ ՍԵԼԱՆԻԿԷՆ

ԴԻՄՈՒՄ ՀԵԼԼԷՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ

Սելանիկի Հօրիզոնը կը գրէ (2 ապրիլ).—

Բարեգործականի կեդրոնէն իրենց ստացած մերժողական պատասխանէն վերջ, դէպի Հարաւային Ամերիկա զանգուածային արտագաղթի համար արձանագրուած գաղթականները, որոշած են դիմել հելլէն կառավարութեան, խնդրելով իրենց փոխադրութիւնը Յունաստանէն։

Ուզելով սակայն աւելի օրինաւոր գոյն մը տալ իրենց դիմումին, գաղթականներու պատուիրակութիւն մը, կիրակի օր, ցանկ ի ձեռին եւ գրով մը, ներկայացած է Թաղ. Խորհուրդին եւ խնդրած է անկէ, որ կատարէ հարկ եղած դիմումը իրենց համար պատկանեալ իշխանութեան մօտ։

Ցանկը, որուն մէջ արձանագրուած են 521 ընտանիք (2054 հոգի), յանձնուած է Թաղ. Խորհուրդին, որ խոստացած է իր յառաջիկայ նիստին քննել իրենց առաջարկը եւ արդիւնքը հաղորդել պատուիրակութեան։

ԱՃԱՐԻՍՏԱՆԻ ԻՍԼԱՄՆԵՐԸ ԶԷՆՔԻ ԿԸ ԴԻՄԵՆ

«Թայմզ»ի Պոլսոյ թղթակիցը կը հեռագրէ.—

Քաղաքիս խորհրդային պաշտօնատարներուն հետ սերտ յարաբերութիւն ունեցող շրջանակներէ բխած լուրերու համաձայն, Աֆղանիստանի շարժումներուն հետեւանքով մեծ գրգռութիւն կը տիրէ Աճարիստանի փոքրիկ խորհրդային հանրապետութեան մէջ, որուն մայրաքաղաքն է Պաթում։

Աֆղանիստանի եւ Պարսկաստանի արդիացումը մեծ դժգոհութիւն առաջ բերած է Աճարիստանի 400,000 բնակիչներուն մէջ, մեծ մասը իսլամ։

Անոնք Պարսկաստանի Շահի հպատակները կը քաջալերեն ապստամբիլ. իրենք ալ զէնքի դիմած, նոյն իսկ կարգ մը յաջողութիւններ ձեռք բերած են սահմանագլուխի շրջանին մէջ։

ՆԵՐԳԱՂԹԸ ԴԷՊԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Պոլսոյ «Նոր Լուր»ը կը տեղեկանայ թէ. Պ. Վանցեան արտօնուած է մօտերս Հայաստան փոխադրելու 207 գաղթականներ Մալաթիայի եւ Սուրիայի շրջաններէն, որոնք արձանագրուած էին ասկէ առաջ։ Բացի այս, Արաբկիրցիներու մեկնումը կատարուած է Տրապիզոնի վրայով. անոնք պիտի տեղաւորուին Նոր Արաբկիր։

Գաղթական մը կը գրէ.— *«Մեր Նոր Արաբկիրը բոլոր Արաբկիրցիները իրարու ծանօթացուց։ Անդադար կ՚աշխատինք ու կը հայթայթենք մեր օրապահիկը։ Վեց հարիւրի չափ բնակիչ ունի գիւղը, 5-6 գործարան եւ 90 տուն կայ ցարդ շինուած։ Մենք ներկայիս հանգիստ եւ լաւ կ՚ապրինք եւ եթէ արկած մը կամ հիւանդութիւն մը պատահի, բժիշկ եւ դեղ կը հասնի կառավարութեան կողմէ»։*

∴ Ղրկուելիք այս գաղթականներէն դուրս, առ այժմ գաղթականական առաքման մասին ո և է կարգադրութիւն չկայ։

Ֆրանսեւթուրք բանակցութիւնները

Էնկիւրիէն կը հաղորդեն որ ֆրանս. դեսպան տը Շամպրէօն տեսակցած է արտաքին գործավարին հետ ու Ատանա-Մէրսին երկաթուղիի մասին Փարիզէն առնուած պատասխանը հաղորդած անոր։ Թուրք քաղաքական շրջանակներու մէջ այն համոզումը կը տիրէ թէ այս խնդիրը լուծման ճամբու մէջ մտած է, նկատելով որ ֆրանսական կառավարութիւնը տրամադիր է ընդունելու թրքական պահանջները։ Վերջին տեսակցութիւնը նպաստաւոր փուլի մը մէջ դրած է բանակցութիւնները եւ արտաքին գործավարութեան շրջանակներուն մէջ քիչ մը լաւատեսութիւն կը տիրէ։

Թուրքեւամերիկեան սիրաբանութիւն

Գրած էինք թէ ամերիկեան յածանաւ մը այցելեց Պոլիս։ Այս առթիւ ամերիկ. դեսպանը հացկերոյթ մը տուաւ ի պատիւ «Րալէյ» յածանաւի հրամանատարին եւ թուրք պետական անձերուն։ Դեսպան կրիւ խօսք առնելով ըսաւ թէ Թուրքիա եւ Ամերիկա քոյր ազգեր են եւ ձեռք ձեռքի տուած կ՚աշխատին։ Յետոյ շնորհակալութիւն յայտնեց այն համակրանքին համար, որ ցոյց տրուեցաւ ամերիկեան զրահաւորի հրամանատարին հանդէպ, եւ բաժակը պարպեց Թուրքիոյ բարօրութեան եւ Մ. Քէմալի կենաց։

Շիւքրի Նայիլի փաշա բաժակաճառով մը պատասխանեց թէ Ամերիկա Թուրքիոյ մեծ քոյրն է, եւ գաւաթը պարպեց Ամերիկայի յառաջդիմութեան եւ նախագահ Հուվըրի կենաց։

Ծովակալ Տայթըն իր կարգին հրաժեշտի հացկերոյթ մը տուաւ «Րալէյ»ի մէջ։ Յածանաւը մեկնեցաւ Պոլսոյ ջուրերէն։

Ռումբ Հնդկաստանի Խորհրդարանին մէջ

Տէլհիի Օրէնսդիր Ժողովին մէջ ապահովութեան օրինագծի վիճաբանութեան ընթացքին՝ հանդիսականներու օթեակէն երկու ռումբեր նետուեցան նախարարական աթոռներուն վրայ։ Հինգ երեսփոխաններ՝ ծանրապէս վիրաւորուած՝ հիւանդանոց փոխադրուեցան։ Ժողովին ներկայ էր սըր Սայմըն, անգլիենդիկ յանձնաժողովի նախագահը, որ ամիսներէ ի վեր կ՚ուսումնասիրէ Հնդկաստանի կացութիւնը՝ նոր Սահմանադրութիւն մը պատրաստելու նպատակով։ Սայմըն եւ նախարարները բնաւ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՏՈՄՍԵՐ

ԱՐԴԻԱՑՆԵՆՔ ԵԿԵՂԵՑԻՆ

Փարիզի ռամկավար Թերթին մէջ, մէկը՝ գնահատելով պարի ընկերային դերը, անոր մէջ կը տեսնէ ազգը *այլասերումէ* !!! փրկելու յատկութիւններ եւս։

Յօդուածագիրը շարունակելով կ՚ըսէ՝—

«Եկեղեցին ինչպէս անցեալին, կարող չէ ցանցնուած հասարակութեան մը անդամները իրար բերել, կապեր ստեղծելու համար անոնց մէջ։ Պարահանդէսներն են այսօր այդ դերը մեծաւ մասամբ կատարողը»։

Յօդուածագիրը իրաւունք ունի, որքան ալ իր գաղափարը արտառոց ըլլայ, քանի որ ռամկավար է։ Բայց իր առաջարկը սրբագրութեան մը կը կարօտի աւելի գործնական դառնալու համար։

Քանի որ եկեղեցիին եւ պարահանդէսին դերերը բաղդատութեան կը դրուին, եւ երկուքն ալ կը նկատուին իբր *այլասերման* ? դէմ ազդակներ, փոխանակ երկուքը իրարմէ անջատելու, աւելի խնայողական եւ գործնական չպիտի՞ ըլլար, միացնել զանոնք։ Պարահանդէսներու կազմակերպումը ամէն առթիւ կը կարօտի նոր ջանքերու, նոր ծախքերու, նոր կազմակերպութիւններու։ Մինչդեռ եկեղեցին ծախքը ըրած է մէկ անգամ, սրահ ալ ունի, վարչութիւն ալ, որուն իբր նոր պարտականութիւն՝ կը մնայ յանձնել նոր պահանջին համաձայն շարժելու հոգը։ Նուագախումբի պէտք ալ չկայ, տիրացուներու խմբակը կրնայ այդ դերը կատարել լիուլի եւ այս կերպով, պարի բարձրագոյն արուեստին մէջ՝ նորութիւն մը մտցուցած կ՚ըլլանք,— պարը՝ ձայնական երաժշտութեամբ։ Ու շարականին համեմատ՝ ժողովուրդը կը սկսի դառնալ. ի՞նչ։ Մասնագէտները պիտի որոշեն թէ ո՞ր շարականին ի՞նչ պար կրնայ երթալ։ Բայց դիւրացնելու համար անոնց ալ գործը, առաջարկենք մեր կողմէ։

Ըստ մեր խոնարհ կարծեաց, «Յամենայնի»ին հետ, օրինակ՝ շատ լաւ կ՚երթայ *փոլքա* մը, «Քրիստոս ի մէջ մեր»ին հետ, օրինակ՝ *ֆօքս-թրոթ* մը, «Տէր ողորմեա»ին հետ փառաւոր *թանկօ* մը։ Կարելի է նոյն իսկ պարերուն համեմատ՝ շարականներուն մէջ մտցնել յարմար փոփոխութիւններ։

Եւ այս կերպով՝ ստեղծած կ՚ըլլանք եկեղեցական սրբազան պարախաղը, թէեւ առանց նորութիւն մը գտած ըլլալու յաւակնութեան։ Այդ պարտքը կ՚իյնայ Հնդիկներուն։

Ու պատարագի արարողութիւնն ալ ստացած կ՚ըլլայ աւելի ժողովրդական բնոյթ։ Արդէն աստուածային թատերգութիւն մըն է ան իր զանազան դերակատարներով, իր հանգոյցով ու ելքով եւ բացի անիմաստ նախապաշարումէ մը, ո՛չ մէկ արգելք կայ որ պարը իր արդար բաժինը ունենայ անոր մէջ։

ԽԱՐՏՈՅ

ՑՈՒՐՏԸ ԵՈՒԿՈՍԼԱՎԻՈՅ ՄԷՋ

Պելկրատ, 9 ապրիլ.— Ամբողջ Եուկոսլաւիոյ մէջ սաստիկ ցուրտ կ՚ընէ։ Երկու օրէ ի վեր կը ձիւնէ Պելկրատի եւ շրջականերուն մէջ։ Գաւառներէն հասած լուրերուն նայելով, Սէրայէվօի, Նիշի, Վալիէվօիու մանաւանդ Զաղրէպի շրջանին մէջ առատ ձիւն կուգայ։ Սէրայէվօի մէջ ձիւնը 30 սանթիմեդր խաւ կապած է։

ԷԼ-ՇԱԱՊԻ ԳՐԳՌԻՉ ՆՈՐ ՄԷԿ ՅՕԴՈՒԱԾԸ
ՊԷՅՐՈՒԹԻ ԴԷՊՔԻՆ ԱՌԹԻՒ

Դամասկոս հրատարակուող Էլ-Շաապ ազգայնական թերթը իր մարտ 29ի թիւին մէջ կը հրատարակէ նոր յօդուած մը՝ Աճմէտ Ջէքի Աֆիոնիի ստորագրութեամբ եւ հետեւեալ զգայացունց խորագիրներով.—

Սուրիան դաշնակի եւ թուրքերու միջեւ.— Ի՞նչու բանտարկուած Հայերը ազատ արձակուեցան.— Հայ պատրիարքը այս գործերուն խառնուեցաւ.— դաշնակները, քիւրտերը եւ թուրքերը մեր երկրին մէջ նկատումներ ունին.— Թող ֆրանս. մարզպանութիւնը յաւ ծանօթանայ այս քաղաքականութեան հետեւանքներուն:

Ահա՛ յօդուածը՝

Ազատ արձակուած են քէտէրեանի սպանութեան առթիւ ձերբակալուած դաշնակները, ի միջի այլոց Վահան փափազեան՝ որ Ամերիկայէն եկած է Թուրքիոյ դէմ գործելու համար:

Կը զարմանանք թէ՝ ինչպէս ազատ արձակուեցան այս մարդիկը՝ որ քէտէրեանի գործին մէջ լուրջ դատավարութեան պէտք էր ենթարկուէին: Լիբանանեան արդարութեան մասին բան չենք խօսիր, սակայն կրնանք ըսել թէ՝ այս մարդիկը դատաւորներն ու փաստաբանները չիտմութեան մատներ էին: Գուցէ բարձր միջամտութիւն մը եղած է այս մասին: կերեւի թէ դատարանը նկատի չէ ունեցած մեր ըրած ցուցմունքները:

Կարգ մը հայ թերթերու մէջ կարդացինք Լիբանանեան կառավարութեան դէմ գործուած յարձակումները: Կը թուի թէ՝ անոնց հետեւանքով է որ՝ բանտարկեալները ազատ արձակուեցան:

Կը հարցնենք նոյնպէս թէ՝ ինչու հայ պատրիարքը (ԽՄԲ. — կիլիկիոյ կաթողիկոսը ըսել կ’ուզէ) որ երկար ատենէ ի վեր Հալէպ էր, վերջերս պէյրութ եկաւ եւ հոն բաւական ժամանակ անցուց: Այս պատրիարքը որ՝ հայ գօնկրէին անդամ է, գաղութահայութեան մէջ մասնաւոր քաղաքականութիւն հետապնդեց ազգայնական կուսակցութիւնը ուժեղացնելու համար, եւ չարիքներուն բոլոր աղբիւրը այս ընթացքն է: Ահա թէ՝ ինչպէս կը բացատրուի պատրիարքին այցելութիւնները ֆրանս. մարզպանութեան եւ այլ պաշտօնատուններուն:

Դաշնակի հակասուրիական ընթացքը ծանօթ է: Դաշնակ թերթ մը յայտարարած է որ՝ երբ ֆրանսա լքէ Սուրիան, Սուրիացիները պիտի ջարդեն Հայերը:

Այս բոլոր գրգռութիւնները ցոյց կուտան թէ՝ Հայերը երբեք չպիտի կրնան իրարհասկացողութեան գալ Սուրիոյ ազգայնական կուսակցութեան հետ, եւ այս մշտական դժուարութիւն մը պիտի ըլլայ մեզ համար: Դժբախտութիւնը աւելի մեծ պիտի ըլլայ երբ բոլոր Հայերը սուրիական հպատակութիւնը ընդունին:

Մենք շատ լաւ գիտենք թէ՝ ինչպէս կարելի է Դաշնակները շլացնել, սակայն մենք կ’ուզենք խաղաղութեամբ ապրիլ Հայերու հետ եւ բարեկամական խրատներով զիրենք զգաստութեան հրաւիրել:

Հայերուն բարձր պաշտօնատուններու հետ ունեցած շփումը կրնայ վտանգաւոր անդրադարձումներ ունենալ Սուրիոյ ազգայնականներու գործունէութեան վրայ՝ որ միմիայն անկախութեան կը ձգտի: Եւ սակայն մենք վստահ ենք հայ ազատականներու զգացումներուն վրայ. անոնք առանց կրօնական եւ ազգային մոլեռանդութեան մեզի հետ շաղուելու կողմնակից են, եւ երբ մենք անկախ ըլլանք անոնք մեզի հետ եղբայրաբար պիտի կրնան ապրիլ:

Դաշնակ կուսակցութիւնը Սուրիոյ մէջ խռովութիւններ կը յարուցանէ քիւրտերու եւ հակաքէմալական թուրքերու հետ թուրքիան տապալելու համար:

Մենք կը հաշտուինք պէյրութի մէջ դաշնակներու ազատ արձակման գաղափարին հետ, սակայն վստահ ենք որ այս քայլը իր հակազդեցութիւնը պիտի ունենայ թուրքիոյ մէջ: Պէտք է լրջօրէն նկատի ունենալ ըմէթ փաշայի կառավարութեան մէկ յայտարարութիւնը՝ որ կ’ըսէր թէ Սուրիան հակաթրքական բոլոր թշնամութեանց աղբիւրն է: Թուրքերու կրած այս դառնութիւններէն կը հետեւցնենք թէ՝ ի՞նչ կարեւորութիւն կ’ընծայուի թուրքիոյ մէջ դաշնակ կուսակցութեան: Սակայն մեր ուժերէն վեր է այս կուսակցութեան ջընջումը:

Մենք կը խնդրենք իշխանութիւններէն, մանաւանդ ֆրանս. իշխանութիւններէն, որ լրջօրէն քննեն այս գրգռութիւնները՝ որոնք կրնան թէ ներքին եւ թէ արտաքին անկարգութիւններ յառաջացնել Սուրիոյ շուրջ, ուր կացութեան պատասխանատուն ֆրանսան է միայն:

ԱՀՄԷՏ ՋԷՔԻ

ԿԵԱՆՔԸ
ՀԱՐԱՒ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ

Ստորեւ կուտամ նամակ մը, զոր ստացայ Մոնթէվիտէոյի (Ուրուկուէյի մայրաքաղաք) մէկ բարեկամէս: Ահա թէ ինչ կը գրէ.

— Սիրելիս, տյս տեղին «ճաբաւային դժոխք» անունը տուած ես, իրաւունք ունիս, եթէ աւելի վայրնոց անուն մը տայիր, կը վայլէր: Երբեք չէի ուզեր այս տեսակ տեղեր իյնալ. բայց ինչ օգուտ որ, կէսս առաջուընէ քաշուած էր ջիս. ստիպուած ինկայ այս չարաշուք երկրին մէջ:

«Իսկ անոնք, որոնք դրախտի անունը կուտան այստեղի ճամար, կանուխէն եկողներն են, ուստի եւ իրենց գործերը ճամբան դրած, խանութ բանալով եւ կամ ուրիշ զբաղումի մը ձեռնարկելով: Վերջէն եկողները, այսինքն ճարիւրին 70—80ը նոր եկողներն են, որ անգործութենէ եւ թշուառութենէ զզուած, փողոցներու մէջ պիստակ ու մըրգեղէն կը ծախեն կամ ճնակարկատ են: Մանաւանդ այս վերջինները այնքան շատ են, որ ամէն փողոցի անկիւնը կը ճանդիպիս անոնց:

«Հոս, անգործութիւնը չափէն աւելի շատ է: Բացի Հայերէ, իտալացիներ, Ռուսեր եւ գերմաններ կը վխտան եւ անգործութենէ կը տառապին: Ուր որ տեսնեն աղբի կոյտ մը, կ’երթան կը խառնեն, մէջէն կտոր մը ճաց եւայլն գտնելու յոյսով: Այստեղ կան քանի մը մսի գործարաններ, բայց անգործներ այնքան շատ կան, որ բաւարար չեն գործ ճայթայթելու բոլորին: Մոնթէվիտէօ թէեւ մեծ քաղաք է, անունը մեծ եւ փայլուն, բայց արժէք չունի մեզի ճամար: Պէյրութի վրանաքաղաքին մէջ աւելի ճանգիստ էինք»:

Ահա պատկեր մը, որ ճազար քարոզ կ’արժէ:

Մաւէյլ Կ. Պօլիկեան

Կարդացէք եւ Տարածեցէք

«ՅԱՌԱՋ»ը

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԷՆ

«ՊԱՐՍԿԱՀԱՅ ՏԱՐԵՑՈՅՑԸ»

— Դարձեալ «Տարեցոյց», ամէն տարի և ամէն տեղ — պիտի բողոքէ ընթերցողը — այնքան շատցան մեր տարեցոյցները, որ համը փախցուցին:

«Պարսկահայ Տարեցոյց»ի մասին պէտք չէ այդպէս մտածել: Ընդհակառակն ես կ’ողջունեմ իր երկրորդ տարուան կրկնակի ծաւալով եւ նախորդէն աւելի խնամքով խմբագրուած հատորին երեւումը, հաւատալով թէ տարիներու հետ պիտի սըրբագրէ իր անխուսափելի թերիները, մանաւանդ եթէ զգուշանայ քաղաքականութիւն խաղալու փորձերէն: Թէհրանի մէջ արդէն չափէն աւելի քաղաքականութիւն խաղացողներ ունինք, հետեւաբար ցանկալի է եւ միանգամայն անհրաժեշտ, որ Պ. Հայկ Գարագաշ իր ամբողջ եռանդը գրքին ու գրականութեան տայ, ուրիշ խօսքով իր խառնուածքին համապատասխան ճրագը վառէ:

500 էջնոց այս տարեցոյցին մէջ ընթերցողին ուշադրութիւնը կը գրաւեն երեք արժէքաւոր կտորներ: 36 էջերու մէջ Տիգրան Թ. Աբգարեանց «Նոր Ջուղա» խորագրին տակ կուտայ մանրամասն տեղեկութիւններ հայկական այդ կարեւոր կեդրոնի մասին: Անցեալն ու ներկան կը պատկերանան փաստացի, շեշտելով կազմակերպութեան պէտքը:

Մօտաւոր գաղափար մը տալու համար, թէ ինչ աշխատանքներ են կատարած Նոր Ջուղայի ազգ. մարմինները, կ’արտագրեմ «Կարմիր Խաչի Միութիւն» հատուածը:—

«1915 Թուին կազմւում է Հ. Յ. Դ. Կարմիր Խաչի Միութիւն, որի գլխաւոր նպատակն է օգնել յեղափոխական գործով բանտարկուած ընկերներին, նրանց անօգնական ընտանիքներին, նահատակուած ընկերների կարօտ այրիներին ու որբերին, վիրաւորներին եւ այլն: 1915ին եւ 1916ին օգնութեան է հասնում ա) Հայ կամաւորներին, բ) Մելաքերտ գիւղի հարստահարուածներին, գ) Հայ որբերին ու վիրաւոր կամաւորներին: 1917 1918ին ա) Գ. Քանանեան դպրոցի չքաւոր տղաներին բաժանում է զգեստցու եւ կօշիկ, բ) Նպաստում է հայ զինուորներին եւ գ) Վանի ու տեղիս գաւառական գաղթականներին: 1919ին օժանդակում է Փէրիա եւ Չահարմահալ գաւառների կարօտ գիւղացիութեան:

«1921ին օգնում է Թաւրիզի հայ կարօտեալներին, գաղթականներին ու որբերին: 1922ին նպաստում է Հայաստանի սովեալներին եւ Նոր Ջուղա ապաստանած գաղթականներին ու տարագիր ընկերներին: 1923ին եւ 1924ին օգնութեան է հասնում զանազան վայրերից հասնող տարագիր Հայերին: 1927ին մասնակցում է Շիրակի աղէտեալների օգտին բացուած հանգանակութեան» եւայլն:

53 էջ է բռնած Կարապետ Պիօնեանի մէկ արժէքաւոր ուսումնասիրութիւնը Ատրպատականի մասին: Ծանօթ բնագէտմանկավարժը, որու դպրոցականհանրային գործունէութեան 25-ամեայ յոբելեանը տօնեց Թաւրիզ 1924ին, բազմակողմանի կերպով կը ներկայացնէ Իրանի կարեւոր եւ Հայաստանի անմիջական հարեւան այդ երկրամասը, իր աշխատութեան կցելով եօթ էջնոց վիճակագրութիւններ:

Երրորդ արժէքաւոր ուսումնասիրութիւնը կը պատկանի ողբացեալ Ե. Ֆրանգեանի (1924 յունուար Թուագրուած), Օմար Խայեամի աշխարհայեացքի մասին, «պարսիկ մեծ յոռետես փիլիսոփայ բանաստեղծ»ը վերնագրովԽօթը գլուխներու մէջ վերլուծելով Նիշապուրի մեծ բանաստեղծին փիլիսոփայութիւնը, իր իսկ քառեակներէն կը հանէ համապատասխան եզրակացութիւն, որով մանաւանդ Խայեամի գեղարուեստական ստեղծագործութեան վերաբերմունքի վրայ նոր լոյս կը սփռէ հայ ընթերցողին համար եւ կը հերքէ շատ մը սխալ ըմբռնումներ:

Դժբախտաբար տարեցոյցի տեղագրական եւ գրական բաժիններուն մէջ լաւն ու գէշը, ընտրովին ու անպէտը իրար խառնուած են: Հիւանդութիւն մը որմէ զերծ չէր հանգուցեալ Թէոդիկն իսկ: Օրինակ Ռ. Աբրահամեանի «Պարսկերէն լեզուն» ուշագրաւ յօդուածէն անմիջապէս յետոյ նոյնի թարգմանած Բաբա Թահէրի քառեակները, ուր բնագրի չափը պահելու համար չարչրկուեր եւ աղճատուեր է հայ լեզուն: Կամ Գէորգ Զօրաբեանի Ջուղայի բարբառով 26 գեղեցիկ քառեակներու կողքին անգլիերէնէ, ֆրանսերէնէ, մանաւանդ պարսկերէնէ անյաջող թարգմանութիւններ. ինչպէս և Արամ Գասոնէի, Երուանդ Բազէնի եւ ուրիշներու շարքին թերթէ թերթ ինքնուրոյն «ստանաւորներ» ու «էսքիզներ», երբեմն դպրոցական շարադրութիւններու չափ անմեղ:

Գրական բաժնի մէջ կ’երեւայ մեր երիտասարդ նկարիչ—բանաստեղծը՝ Դեւ (Մ. Ղարաբէկեան) իր գեղեցիկ կտորներով: Յիշեմ «Իրանի մեղեդիներ» արձակը եւ Հին գիւղի գիշերը» բանաստեղծութիւնը: Հաճոյքով կը կարդաս եւ կը զգաս թէ արուեստագէտ մը կը խօսի իր տողերուն մէջ:

Տարեցոյցը արտակարգ գնահատանքով կը ներկայացնէ Թէհրանի հայ նկարիչ Անդրէ Սէվրուգինի կենսագրականը, բերեւ նմոյշ տալով իր «Նկարչի կինը պարելիս» նկարը: Եւրոպական ամսաթերթեր յաճախ կը տպեն իր նկարները:

Միւս հրատարակութիւններէն յիշենք Փիրնիայի Պարսից պատմութեան ամփոփումը, Պարտարտագիր զինուորութեան օրէնքին թարգմանութիւնը, Ռաբինդրանաթ Տագորի «Պարտիզպան»ը գրքէն քանի մը կտորներ Գ. Իփէկեանի թարգմանութեամբ, որ բարձր է մինչեւ այժմ եղած ուրիշ թարգմանութիւններէն, Արամ Երեմեանի «Պարսկահայ աշուղներ»ը, Բժ. Տէր Ստեփանեանի «Կէս բժշկական»ը, Թէհրանի գրեթէ բոլոր պարսկերէն թերթերու խմբագիրներու նկարներն ու համառօտ տեղեկութիւններ:

«Ընդհանուր Թատերական կեանքը Թէհրանում» վերնագրի տակ Հ. Գարագաշ պարսկական, զրադաշտական եւ հայկական թատրոնի ամփոփ պատմութիւնը կուտայ: Կ’արժէ յիշատակել Թէհրանի Յարութիւն Մարտիրոսեանի անփոխարինելի դերը, որ արդէն պատմութեան կը պատկանի: Ծնած է 1861ին Սպահան: Առաջին անգամ բեմ է բարձրացած 16 տարեկանին, վերջին անգամ 1927ին Դ. Դաւիթխանեանի կազմակերպած «Պէպօ»ի մէջ «Դիքօ»ի յաջող դերով: 1905ին «Թատերասիրաց Ընկերութիւնը» տուած է իր բեմական գործունէութեան 25ամեայ յոբելեանը:

Տարեցոյցը ունի նաեւ զաւեշտական բաժին, Դեւի ժամանակակից ծաղրանկարներով:

Կան բազմաթիւ նկարներ բարեբախտաբար աւելի ընտրովի, քան առաջին տարուան հատորին մէջ: Բիչ մը աւելի խնամք եւ ճաշակի բծախնդրութիւն պիտի ապահովեն երրորդ տարուան յաջողութիւնը:

Բիչ մնաց վրիպէր Հ. Ս. Խ. Հ. բաժինը իր նիհարութեան պատճառով:

Հակառակ անցեալ հատորի բաւական ընդարձակ գովաբանութեանց, այս տարի միայն երկու էջ է յատկացուած խորհրդային Հայաստանին. շա՛տ քիչ: Երեւի անոր համար, որ ըստ Տարեցոյցի, Հայաստանը «բաղկացած է Նախկին Երեւանի, Գանձակի եւ Թիֆլիսի նահանգներից եւ մասամբ էլ Ղարսի շրջանից: Տարածութիւնը 35,000 քառ. քիլոմեդր, բնակչութիւնը 870,721 մարդ»:

Այո, շատ է պզտիկ, բայց երկու էջն ալ շատ է քիչ: Պարսկահայութիւնը պիտի ուզէր կարդալ իր երազած ծովէ ծով Հայաստանի խեղճուկ, բայց սիրելի մնացորդի մասին շատ աւելի: Պիտի ուզէր տեսնել բուն իրականութիւնը իր ամբողջ մերկութեամբ, առանց գովքի, առանց խծբծանքի:

Վերջացնեմ, մասնաւորաբար պարսկահայ ընթերցողներու ուշադրութեան յանձնելով այն տխուր փաստը, որ իր տարեցոյցը 1927ին (270 էջ) Թողած է 220 տոլարի բաց: Եւ սակայն, հեղինա՛կը 1928ը կորսնցնելու գնով 1929ի հատորը հրատարակած է մօտ 500 էջով: Գինը այնքան աժան է նշանակուած՝ — 10 - 12 ղրան, որ շատ շատերը կրնան խրախուսել, որպէսզի այս անգամ 500 տոլար բաց չմնայ…

Վ. ԻՐԱՆԵԱՆ

ԿԱՐԵՒՈՐ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎ ՄԸ ԱՐՀԵՍՏԻ ՅԱՏՈՒԿ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՇՈՒՐՋ

Անցեալ շաբթու, Լիոնի բժշկական վարժարանի սրահին մէջ բացուեցաւ արհեստի յատուկ հիւանդութեանց միջազգային համաժողովը, որուն կը մասնակցին համբաւաւոր մասնագէտներ եւ գիտնականներ, ամէն երկրէ: Երկար տարիներու ընթացքին, իւրաքանչիւրը իր երկրին մէջ, առանձնաբար զբաղելէ յետոյ լո՛կ աշխատաւորներու սպառնացող զանազան հիւանդութիւններով, միացած են հաւաքաբար դարման մը խորհելու եւ մեղմացնելու զանգուածներու տառապանքը, Նպատակը էապէս մարդկային, մեծ համակրութիւն եւ հետաքրքրութիւն ստեղծած է իր շուրջ. բանուորական եւ նոյնիսկ գործատիրական կազմակերպութիւններ լայն օժանդակութիւն խոստացած են Համագումարին աշխատանքներուն: Միայն համայնավարներն են որ ըստ իրենց աւետարանական անխախտ սկզբունքին, կը խուսափին ասկից ալ, ուր դրական աշխատանք չկայ կատարելիք, յետոյ անշուշտ հեգնելու եւ քննադատել կարենալու համար: Համաժողովին մէջ, իրենց ներկայացուցիչներն ունին անգլիական, գերմանական, իտալական, աւստրիական բանուորական կազմակերպութիւնները: Իսկ ֆրանսական Աշխատանքի Ընդհ. Դաշնակցութիւնը ղրկած է բազմաթիւ պատգամաւորութիւն մը գլխաւորութեամբ իր փոխ-ընդհ. քարտուղարին Լափիէրի:

Առաջին Նիստին, Համագումարը գոհացաւ գիտականօրէն դասաւորելով արհեստային հիւանդութեանց երկար շարքը, պատրաստելով ցանկ մը այն ախտերուն, որոնք իրաւունք կուտան աշխատաւորին մասնաւոր հատուցում մը ստանալու: Առ այժմ, անոր աշխատանքները լոկ գիտական են: Սակայն վաղը Համաժողովը պիտի ստանայ ժողովրդական հաւաքոյթի մը նկարագիրը որովհետեւ մտադրութիւն կայ հրաւիրելու մասնագէտները, գործատէրերն ու բանուորները որ դէմ դէմի պարզեն իրենց տեսակէտները:

Դրուած հարցը հետեւեալն է. — Ի՞նչ է արհեստային հիւանդութիւնը:

Այն միջոցին իսկ, երբ ֆրանսա կը պատրաստուի կիրարկելու ընկերային ապահովութեանց օրէնքը, հարցը կը ստանայ աւելի այժմէական կարեւորութիւն:

Աշխատանքի Նախարարութեան աշխատակիցներէն փրոֆ. Պալթազար այս մասին պատրաստած է մանրակրկիտ տեղեկագիր մը, որուն գլխաւոր կէտերը հ… տեւեալներն են:

«Այն միջոցին, երբ ֆրան… կը պատրաստուի կիրարկել ընկ… րային ապահովութեանց օրէն… պարտաւոր ենք գիտնալ թէ պէ… շարունակուի՞ հատուցում տալ… հեստային հիւանդութեանց, կ… պէտք կայ, կ’ըսեն կարգ… բժիշկներ, քանի որ ապահովա… րական ընտուկները հատուցա… կուտան հիւանդութիւններուն… մար, ինչ ալ ըլլան անոնց պա… ճառները: Թէ կը շարունակեն… գործատէրերը հատուցման պա… տադրել հանդէպ աշխատան… արկածներու ենթարկուած բա… ուորներուն, անշուշտ լաւ է: Նմ… պարագաներու մէջ, սովորաբա… որեւէ դժուարութիւն յարուցան… լու պատճառ չկայ. որովհետ… արկածը՝ անբնական, կոպիտ… հերքելի պատահար մըն է: Բա… քանի՞ դատերու առաջքը… առնուէր, եթէ ուզուէր տարբե… թիւն չդնել արհեստային եւ… արհեստային հիւանդութիւննե… միջեւ: Մանաւանդ որ շատ պա… րագաներու մէջ, անկարելի… հաստատել թէ ախտաւոր երեւ… թը առաջ կուգայ արհեստէ… դանդաղ թունաւորումէ՞, թէ… բիչ բանէ:

«Արհեստային հատուցման… սկզբունքը հաստատելով, օրէն… դիրը պէտք է աչքի առջեւ ու… նայ, առաւելագոյն չափով գա… տերուն առաջքն առնելու պա… գան եւ ասոր համար, պէտք… բանուորին տայ արհեստի հետ… ւանքով հիւանդացած ըլլալ… ւականութեան իրաւունքը»: Փ… Պալթազար հետեւեալ կե… կ’ամփոփէ իր եզրակացութ…

«Արհեստի հիւանդութեա… օրէնքին տալու համար, ընկե… յին եւ առողջապահական բն… I.— Պէտք է պահել եւ զա… ցնել արհեստային հիւան… թեանց օրէնսդրութիւնը, նո… եթէ ընկերային օրէնքը ապա… բոլոր հիւանդութեանց առթ… հատուցումը: 2 — Արհեստայ… հիւանդութեանց օրէնքը պէտք… բովանդակէ անմիջական հատուց… ման տրամադրութիւն, այն… որ կարգ մը դատերու առա… առնուի. 3.— Օրէնքը պէտք… թոյլ տայ ապահովագրական… տուններուն որ արհեստայի… ւանդութիւններու հետեւա… իրենց կողմէ բանուորներու… րած գումարները ետ… գործատէրերէն:

ՎԷՃ ՄԸ ԲԵՒԵՌԻ ՇՈՒ…

Պըրտի Արշալը դէպի… սային բեւեռ կոչուած է… ռային պաղ ճովեր… անգլեւամերիկեան յարա… թիւններուն վրայ:

Պըրտ բեւեռի մէջ իր… բոլոր ճողամասերը կը մկր… մերիկեան անուններով եւ… նուիրէ իր մայր-երկրին… կայի: Այսպէս՝ վերջերս… լեռներու շղթայ մը կոչեց… Ֆէլլըրեան լեռնաշղթայ… ուրիշ ճողամաս մը Մարի… երկիրը:

Այս է որ ճաճոյք չի պա… ռեր Անգլիացիներուն, որ… րենց դեսպանին միջոցով… րիկայի կառավարութեան… տել կուտան թէ՝ բեւեռի… ճողերը, երկար ատենէ ի… պատկանին անգլիական… վարութեան, մօտ 5 միլի… մղոն տարածութիւն: Ըստ… տեսութեան ուրեմն, գրե… ռանց գիտնալու, ցարդ… տեր է ի ճաշիւ Անգլիոյ:

Մօտ օրէն կը սպասուի… րիկայի պատասխանին:

Բեւեռային ճողերու շուրջ… վէճը անշուշտ սառնակոյտ… ճամար չէ: կը կարծուի թէ… ռերուն տակ՝ մեծ քան… թեամբ ածուխի ու գա… մետաղներու ճանքեր… ուած:

ԹԱՏՐՈՆ

«ԴԵՐԱՍԱՆ ՔԻՆ»

Մեր գեղագիտական պահանջներն ու հայ թատրոնին կարելիութիւնները խոտոր կը համեմատին, եւ այդ պատճառով իսկ քննադատը կը վարանի — դժուարին կացութեան մը մատնուած — իր բովանդակ մտածելակերպը արտայայտելու թէ՛ բեմադրութեան եւ թէ վերարտադրումին մէջ յայտնուող թերութիւններուն մասին։

Սովորութիւն դարձած է պահանջկոտ չըլլալ, որովհետեւ «մերն» է, որովհետեւ պայմանները չեն ներեր աւելին ընել, ու կը բաւականանք կէս տպաւորութիւններով։

Եւ սակայն — խօսելով մթնոլորտի ստեղծումի մասին — անհեթեթ կը գտնեմ ընդունիլ «այստեղ ծառ մը, կամ «անկիւնը դաշնակ մը»ի տեսութիւնը, ստիպելով հանդիսատեսը երեւակայել ծառը կամ դաշնակը։ Արդեօ՞ք այդ տեսութիւնը պաշտպանողները պիտի բաւականանային, երբ անօթի եղած ժամանակ զիրենք առաջնորդէին մերկ սեղանի մը առջեւ՝ ըսելով — «Կերէ՛ք «այստեղ կայ խորոված հնդկահաւ»։

Շարժանկարին վայելած հսկայ յաջողութեան մեծագոյն բաժինը կուգայ այն հաճոյքէն զոր հանդիսականը «կ՚ապրի» իսկական մթնոլորտի մը մէջ, կը զգայ հովը, արեւը, կը սուրայ դէպի հորիզոնները՝ ինքնաշարժի մը վրայ, կամ կը կծկուի անձկութեամբ՝ պայթող փոթորիկին առջեւ։

Սոփեստութիւն չպիտի՞ ըլլար կարծել որ կը բաւէ մութ սրահին մէջ բեմէն յայտարարել «փոթորիկ կայ», որպէս զի իւրաքանչիւր հանդիսատես — աւելի՛ կամ նուազ երեւակայութեամբ օժտուած — ստեղծէ «մթնոլորտ» եւ «ապրի» ցանկալի տպաւորութիւնը։

Տէքորի, հագուստի եւ այլ մանրամասնութիւններու պահանջը ուրեմն պիտի մնայ միշտ իբրեւ անհրաժեշտ ազդակ խաղի մը տեղաւորումին իր ժամանակին եւ միջավայրին մէջ։

Եւ եթէ յայտնեմ թէ ծունկերէն վեր կարճ շրջազգեստներով մեզի ներկայացող իշխանուհիներն ու կոմսուհիները անկարող եղան — հագուստի տեսակէտէն — մեզ փոխադրել «Քին»ի միջավայրն ու ժամանակաշրջանը, պիտի հանդիպիմ [illegible] սովորական յանկերգին.

— Միջոցներ չունինք։

Եւ սակայն... ամէն մէկս պիտի կրնայինք տասնեակ հազարներու մսխումներ եւ անօգուտ ծախսեր շեշտել մեր հանրային կեանքին մէջ։

Թատրոնը մտաւորական եւ դաստիարակչական պահա՞նջ մըն է թէ ոչ։ Եթէ այո՛, — ուրեմն ինչպէ՞ս բացատրել որ այստեղ, Փարիզի նման ամէն առաւելութիւններով օժտուած քաղաքի մը մէջ, ուր արուեստագիտական ուժերուն քով ունինք դրամի զօրութիւնը, մենք դեռ սրահ կը մուրանք օտարներէն, որոնք կը տրամադրեն այն օրը միայն, երբ իրենք անգործ են։ Ու դեռ չկրցանք ամուր հիմերու վրայ դնել հայ թատրոնը և այն բարեացակամ ուժերը, որոնք հոն խմբուած, տաժանելի աշխատանքով մը լոյս աշխարհ կը բերեն երբեմն խաղեր, որոնք չեն կրնար — տրուած պայմաններուն մէջ — մեր նրբացած ճաշակները գոհացնել։

Պոլսոյ Ազատամարտին մէջ էր որ ժամանակին քանի մը յօդուածներով կ՚արծարծէի «Հայ Տուն» մը ունենալու հարցը, որ պէտք է պարունակէր նաեւ իր հայ թատրոնը։

Մինչեւ այսօր ոչ մէկ միլիոնատէր մտածեց իրագործել այդ մեծ նպատակը, հիմնել այդ հանրային եկեղեցին՝ ուր գեղեցիկին պաշտամունքը կրնայինք տօնել անխափան և երբ որ ցանկայինք։

Եւ սակայն թատրոնը իսկապէս սիրող քանի մը հարուստներ չեն պակսիր։ Ուրախ են անոնք՝ երբ Շահխաթունի մը կ՚ելեւայ բեմին վրայ. հաճոյք կը զգան, կուգան շնորհաւորելու... եւ կ՚երթան, առանց լուրջ եւ վճռական քայլ մը առնելու հայ թատրոնի ճակատագրին մասին։

Անկասկած է՝ որ Կիրակի գիշերուան «Քին»ը պիտի ըլլար աւելի ճշգրիտ, տպաւորիչ եւ գեղեցիկ, եթէ կարելի եղած ըլլար զայն ներկայացնել պատշաճ տէքորներով եւ հագուստներով։

Դերակատարները կրցան իրենց խաղով չէզոքացնել այդ պակասը անկասկած։

Պ. Շահխաթունիի անունը արինքնած էր հոծ բազմութիւն մը, որ հազիւ կրցաւ տեղաւորուիլ։

Ժամանակին խօսած եմ «Քին»ի մասին այս սիւնակներուն մէջ, այդ օրէն ի վեր Շահխաթունիի խաղը եւ հասկացողութիւնը աւելի սրուած, նրբացած են, շփուելով եւ ապրելով Փարիզեան գեղարուեստական միջավայրին մէջ, եւ օգտուելով անոր ընծայած անսահման կարելիութիւններէն։

Շահխաթունիի խաղը եղաւ իսկական գեղարուեստական հաճոյք. ան ապրեցաւ ուժգնօրէն ինքզինքը վիրաւորելու աստիճան— եւ գիտցաւ աստիճանական վերելքով մը հասնիլ լուծումի ճգնաժամին՝ առանց պահ մը թոյլ տալու հասարակութեան իր սեւեռուն նայուածքը բեմէն հեռացնելու։

Տիկիններ Նշանեան եւ Տէքրուան՝ Կոմսուհի Հէլէնայի եւ Աննա Տէմպիի դերերուն մէջ գիտցան դնել ճշգրիտ հոգեբանութիւն եւ խղճամիտ խաղարկութիւն։ Կոմսուհի Կոզվիլտի դերը չէր պատշաճած Օր. Գ. Փ.ին որուն առողջութիւնը բեմական յատկութիւններ չունի։

Օր. Անահիտ աշխոյժ եւ չարաճճի Փիսթոլ մը եղաւ, վարժ եւ առինքնող խաղով մը։

Ուշագրաւ էին իրենց վարժ եւ սահուն խաղով Պ. Պ. Սարեան՝ Կալլէսի իշխան. Գմբէթեան՝ Լօրտ Բէօֆէլտ, Ս. Թորոսեան՝ Ճոն Բուքս՝ կարեւոր նոր ուժ մը։

Սալոմոնի դերին մէջ Պ. Թոլայեան շռայլեց— գուցէ քիչ մը առատաձեռնօրէն— իր բնատուր զուարճաբանի յատկութիւնները։

Պ. Նշանեանի Լորտ Մէլվիլը եղաւ այնքան հակակրելի՝ որքան յարկաւոր էր, առանց չափազանցութեան. Պ. Սվաճեան գինեպանի փոքր դերը յատկանշելու գովելի ցանկութեամբ, անոր տուաւ երանգ մը աւելի զաւեշտական բնոյթ։

ՀՐ. ԱԼԵՄԱՆԱԲ

ԱՆՈՒԱՆԱՐԿՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ ՆՈՐ ՕՐԷՆՔԸ

Պատերազմէն յետոյ մանաւանդ վերջին մէկ քանի տարիներու ընթացքին, ձրի զրպարտութեան եւ անուանարկութեան դէպքերը շատցած են, ընկերային երեւոյթ մը կազմելու աստիճան։ Բանսարկութեան եւ դիտումնաւոր ակնարկութեան կ՚ենթարկուէին մանաւանդ պետական եւ հանրային դէմքեր։ Բանսարկուները յաճախ կը մնային անպատիժ, պարզ այն պատճառով որ, օրինական անպէտ ձեւակերպութիւններ պատճառ կը դառնային ձգձգելու բացուած դատերը։ Այս անպատեհութեան առաջքն առնելու համար, ֆրանս. կառավարութիւնը խորհրդարանին ներկայացուց օրինագիծ մը, որ կը ձգտի դիւրացնել օրէնքին կիրարկումը։

Որո՞նք են հին օրէնքին թերութիւնները եւ ի՞նչ բարեփոխումներ կը մտցնէ նոր օրէնքը։

1881ի օրէնքը՝ իր ոգիով իսկ դարձած էր ի նպաստ զրպարտիչներուն։ Անոնք կրնային ազատօրէն հնարել ամէն սուտ և հրապարակաւ վերագրել որ եւ է մէկուն։ Օրէնքին առջեւ, անոնք ստիպուած չէին ապացոյցը տալու իրենց ստերուն, Անուանարկուած անձին կ՚իյնար պաշտպանել իր պատիւը։ Օրէնքի այս տրամադրութեան հետեւանքը կ՚ըլլար այն, որ բանսարկուները ինքզինքնին շատ աւելի ապահով կը զգային եւ յաճախ սուտը կը դարձնէին շահու աղբիւր։ Որովհետեւ, դատական դժուարութիւններու եւ ծանր ծախքերու առջեւ, անուանարկուած անձը յաճախ կը հրաժարէր պատուի հատուցման դատէն եւ կամ եթէ դատ իսկ բանար եւ շահէր, շատ շատ, կը յաջողէր բանսարկուն դատապարտել տալու թեթեւ պատժի մը, բայց միշտ ինքն էր որ դատարանէն կը մեկնէր դժգոհ, կասկածի մուրը միշտ իր ճակտին։

Այս անպատեհութեանց առաջքն է որ կուգայ առնել նոր օրէնքը, դիւրացնելով դատական ձեւակերպութիւնները եւ ստիպուելով բանսարկուները որ փաստը տան իրենց անուանարկիչ գիւտերուն։

Անգլիական օրէնքը որուն վրայ ոմանք կը փափաքին ձեւուած տեսնել Ֆր. նոր օրէնքը, շատ աւելի յստակ է։

Անգլիական օրէնքը կը զանազանէ գրաւոր եւ բերանացի անուանարկութիւններ։ Գրաւորին մէջ կը մտնեն նաեւ նկարները։

Խօսքով անուանարկուած անձը երբ հատուցում պահանջէ, ստիպուած է փաստելու թէ նիւթապէս վնասուած է անուանարկութեան հետեւանքով։ Բանսարկուին կողմէ բարեմտութեան առարկումը նկատի չառնուիր։ Իսկ ամէն գրութիւն որ կը վնասէ անձի մը համբաւին, անուանարկում է, եթէ վերագրուած անոր դէպքերը անհիմն են։ Անուանարկիչն ուրեմն ստիպուած է փաստել իր ակնարկութիւնները։

ԿԱՐՄԻՐ ԳՈՐԾԱԿԱԼՆԵՐ Կ՚ԱՐՁԱԿՈՒԻՆ

ԹԱՒՐԻԶ, (Սեփ. Թղթ.) — Տեղիս բոլշեւիկեան «Սովտորգ»ի ուսուցիչներէն չորս հոգի «հեռացած» են։

Պատճառը հետեւեալն է։ Ըստ պաշտօնական ձեւի, բոլոր այն քաղաքացիները, որոնք հպատակութիւն չունին, Մոսկուայէն տրրուած հրահանգին համաձայն պէտք է պաշտօնանկ ըլլան։ Չորս ուսուցիչներն ալ որպէսզի ցոյց տան, որ իրենք իրենց կամքով հեռացած են եւ ոչ թէ հեռացուած, գրութեամբ մը դիմած են իրենց մանկավարժական խորհուրդի նախագահին եւ յայտնած որ յոգնած ըլլալով անկարող են շարունակել իրենց աշխատանքները, որով եւ կը խնդրեն ազատ կացուցանել զիրենք իրենց պաշտօններէն։ Արձակուած ուսուցիչներէն մէկն է Ս. Ճուղուրեանը (ուրացող դաշնակցական եւ հաւատացեալ համայնավար)։ Գրասըլ (նախկին միաբետական, այժմ համայնավար), Պ. Ազամալեան (նկարիչ), չորրորդն ալ աննշան ողորմելի երիտասարդ համայնավար մըն է։

Աւելորդ կը համարեմ յիշելու նաեւ ամէն ձեւի փոխուող Բժ. Տէր Գաբթեանը, որ իր մականունին «տէր» մասնիկը վերցնելով թողած է Գաւթով, ցոյց տալու համար իր ջերմեռանդ համայնավար լինելը։ Այս պաշտօնանկութիւնները միւս պաշտօնեաներուն վրայ սարսափ է ազդած։ Ապացոյց ա՛յն, է որ մինչեւ այդ տարագիրները չբարեւող եւ անոնցմէ խուսափող բոլշեւիկ տականքները սկսած են մտերմութիւն ցոյց տալ։ Այս կրճատումներուն բուն պատճառը տնտեսական է։ Մարաղայի մէջ վերջերս կառուցուած բոլշեւիկեան շէնքը, որ պիտի ծառայէր պտուղ չորցնելու, այսօր աճուրդի դրուած է։

«Շարք»ը իր շրջաններու եւ կեդրոններու մէջ իր մասնաճիւղերը հաշուեյարդարի ենթարկելէ յետոյ, վերջին օրերս ալ Թաւրիզի միակ խանութը ծախեց Համատոր մարդոց։ Անակնկալ չպիտի ըլլայ, եթէ վաղը «Շարք»ը փոխուի «Մարք»ի, որովհետեւ մինչեւ հիմա եղած բոլշեւիկեան հիմնարկութիւններու ընթացքը ցոյց կուտայ, որ ամէն անգամ խարդախ եւ յետին միտք մը գործադրելու համար, նոր հիմնարկութիւն մը կը բանան։ Չյաջողած պարագային կը փոխեն անունը եւ ոչ թէ նպատակը։

Սակայն այս կարգի գործերը դէպի անդունդ կը տանին բոլշեւիկները եւ անոնց հետ միասին ռուսական հարստութիւնը։

Բ. Մակունց

ԿԵԱՆՔԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

(Քաղուած Թուրք Թերթերէն)

ՆՈՐ ՏԱՌԵՐԸ

«Ճիւմհուրիէթ»ի մէջ Եօնուս Նատի կը գրէ.— Նոր տառերը ամէնէն առաջ նիւթական ազդեցութիւն գործեցին մամուլին վրայ։ Պատրաստ հին տառերը գրեթէ անարժէք դարձան, իսկ նոր տառեր առնելու համար հարկ եղաւ բաւերով դրամ ծախսել։ Միւս կողմէ սակայն, նոր տառերուն շնորհիւ կրցանք ունենալ ամէն տեսակէտով կատարեալ տպարաններ։

Առաջին շրջանին, երբ այնքան շատ ծախքեր եղան, բնականաբար կարելի չէր անմիջական արդիւնք սպասել։ Եւ նկատի առած էինք որ սպառումը շատ պիտի պակսի, որովհետեւ ժողովուրդը նոր պիտի վարժուէր տառերուն։ Օրաթերթերու սպառումը կարծուածին չափ չպակսեցաւ բոլոր թերթերու մօտ։ Հանդէսները շատ աղէկ կը շարունակեն հրատարակուիլ։ Շատ որոշակի կ՚երեւայ որ ամբողջ ժողովուրդը սորված էր նոր տառերը։ Եղածը փոխանցման շրջան մըն է եւ կը սպասէինք որ պետական ելմտացոյցին մէջ որոշ գումար մը յատկացուէր նոր տառերու տարածման։ Օրինակ՝ պատի թերթ մը հրատարակել եւ ձրի բաժնել ամբողջ երկրին. նոյնպէս ձրի թուղթ, մատիտ եւ տետրակ տալ ժողովուրդին։

Սպասելով կառավարական գործունէութեան, օրաթերթերը որոշ չափով կը կատարեն գիրքի դերը, ընթերցանութեան հատուածներ հրատարակելով։ Ժողովուրդին ուշադրութիւնը առայժմ չի բաւեր ամբողջ մամուլին հետեւելու, եւ ասոր համար օրաթերթերը աւելի յուսատու ապագայ ունին։ Ցաւով կ՚իմանանք որ այս երեւոյթին ազդեցութեամբ, մեր շաբաթաթերթերէն ոմանք ստիպուած են դադրեցնել իրենց հրատարակութիւնը։ Այս տագնապը անշուշտ առժամեայ է, ինչ աղէկ կ՚ըլլար եթէ միջոց տրուէր որ այդ թերթերը չմեռնէին։

«Ի՞ՆՉ ՊԻՏԻ ԸԼԼԱՅ ՄԵՐ ՎԻՃԱԿԸ»

«Իգտամ» այս խորագրին տակ կը գանգատի թէ ապրուստը օրէ օր կը սղէ Պոլսոյ մէջ, եւ թէ դրամը կորսնցուցած է իր արժէքը։ 200-300 ոսկի ծախսող ընտանիք մը, հազիւ ուրիշ երկիրներու աղքատներուն չափ կեանք մը կրնայ վարել։

Թերթը կը հարցնէ թէ ի՞նչ եղաւ տնտեսական բարձրագոյն ժողովը եւ կը գանգատի որ քաղաքապետութիւնը պէտք եղածին պէս չի հակակշռեր գիները։

ԱԶԳ. ՊԱՅՔԱՐԻՆ ԹՇՆԱՄԻՆԵՐԸ

Բարձրագոյն ատեանը Էնկիւրիի մէջ վերջերս վերաքննած է այն թղթածրարները որոնք պատրաստուած էին ազգային պայքարին դէմ շարժողներու մասին։ Ատեանը տրուած որոշումներէն մէկ մասը կը վաւերացնէ ու մաս մըն ալ կը ջնջէ նոր քննութեան հետեւանքով։

Հաստատուած է որ «Անգլիոյ բարեկամներ»ու միութեան անդամներէն շատեր պատասխանատուութիւն մը չունին, որովհետեւ առանց իրենց գիտութեան այս միութեան անդամ արձանագրուած են Սայիտ Մոլլայի կողմէ։ Այս առթիւ բազմաթիւ անձերու մասին տրուած որոշումները բեկանուած են։

ՄԱՔՍԱՆԵՆԳՆԵՐՈՒ ԽՄԲԱԿ ՄԸ

Նիւ Եորքի մէջ, ոստիկանութիւնը երեւան հանեց ոգելից ըմպելիի մաքսանենգներու խմբակ մը, որ ունէր իրեն սեփական նաւային տորմիղը, ձեռք անցուցած էր ծովային գաղտնի հաղորդակցութեանց բանալին, որուն շնորհիւ կը յաջողէր խուսափիլ հետապնդումներէ։ Ընկերութիւնը մատնուած է կնոջ մը կողմէ, որուն ամուսինը սպաննուած էր գործին մէջ եւ կինը չէր յաջողած հատուցում ստանալ ընկերութենէն։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (11)

ՍՊԻՏԱԿ ԳԻՇԵՐՆԵՐ

ՆԱՍԽԱՆՔԱՅԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

— Անշո՛ւշտ, բայց ձեզմէ աւելի լաւ գիտէր լռութիւն պահել։ Իրապէ՛ս, բերանը անգամ չէր բանար։ Պզտիկ ծեր մըն էր ինք, կոյր, կաղ, համր, չոր, այնպէս որ շատ չանցած մեռաւ։ Ետքը ուրիշ վարձակալ մը ունեցանք (որովհետեւ առանց վարձակալի չենք կրնար ապրիլ)։ Մեր եկամուտին աղբիւրը կը կազմեն սենեակին վարձքը եւ մեծ մօրս թոշակը։ Կարծես թէ դիտաւորութեամբ եղած ըլլար, նոր վարձակալը երիտասարդ մըն էր, օտարական եւ ճամբորդ։ Սակարկութիւն չըրաւ։ Ու մեծ մայրս առանց զինքը հարցաքննելու, թողուց որ փոխադրուի մեր սենեակը։ Բայց, վերջը հարցուց ինձ.

— Նասխանքա՛, վարձակալնիս ծե՞ր է թէ երիտասարդ։

— Սա՛նկ, մեծ մայր (ստել չէի ուզեր), բոլորովին երիտասարդ չէ, բայց ծեր ալ չէ։

— Ու հաճելի արտաքինով, չէ՞։

— Այո՛, մեծ մայր, բաւական հաճելի արտաքինով։

— Ի՛նչ դժբախտութիւն... կը խնդրեմ, Թոռնի՛կս, որ զինքը տեսնելու շատ չերթաս։ Ի՛նչ դարու մէջ կ՚ապրինք։ Հը՛, այսպէս ուրեմն, այս պզտիկ վարձակալը, «բաւական հաճելի արտաքինով»։ Աստուա՛ծ իմ, մեր ժամանակը այսպէս չէր...

Մեծ մայրս միշտ իր ժամանակէն կը խօսի։ Արեւը այդ ատեն աւելի տաք էր, ամէն ինչ աւելի լաւ էր քան հիմա։

Ու սկսայ խորհիլ թէ մեծ մայրս ինչո՞ւ համար ինձ հարցուց որ վարձակալը երիտասարդ ու գեղեցիկ է։ Եւ դարձայ հիւսած գուլպաներուս ճարմանդները համրելու։ Եւ ահա, օր մը վարձակալը ներս մտաւ եւ խնդրեց որ իր սենեակին թուղթին տեղը պէտք էր նոր մը դնել։ Մեծ մայրս ըսաւ ինձ.

— Նասխանքա՛, վազէ՛ սենեակս գնա ու գնդակներու ցանցը ինձ բեր,

Անմիջապէս ոտքի ցատկեցի՝ կարմրելով, առանց գիտնալու թէ ինչո՞ւ։ Բայց մոռցայ որ գնդասեղով կապուած էի։ Եւ փոխանակ կամաց մը հանելու զայն, որպէսզի վարձակալը չնշմարէր, քաշեցի անանկ ուժով մը որ մեծ մայրս իր թիկնաթոռով ետեւէս ճամբայ ելաւ։ Այս անգամ աւելի եւս կարմրեցայ եւ կեցած տեղս մնացի գամուած ու իսկոյն լացի։ Ամօթէս այնքան վշտացայ, որ ուզեցի գետնին տակը մտած ըլլալ։ Մեծ մայրս պոռաց.

— Ի՞նչ կը սպասես, չերթա՞ս։

Ա՛լ աւելի ուժգին արտասուեցի։

Վարձակալը գուշակեց որ իր ներկայութիւնը զիս աւելի կը տանջէ. բարեւեց ու զուրս ելաւ։ Այդ օրէն ի վեր երբ աղմուկ մը կը լսէի միջանցքէն, ես աւելի մեռած էի քան թէ ողջ։ Որովհետեւ կը խորհէի որ եկողը վարձակալն է։ Ու գնդասեղը կամաց մը կը հանէի զգուշութեամբ։ Բայց ան չէր, այլեւս բնա՛ւ չէր գար։ Տասնը հինգ օր վերջ Թէքլային միջոցաւ վարձակալը մեզ յայտնեց որ ֆրանսերէն շատ գեղեցիկ գիրքեր ունի ինք, որոնք թերեւս հաճելի թուին մեծ մօրս։ Եթէ կ՚ուզենք, սիրով փոխ կուտայ մեզի, որպէսզի կարդամ որ մեծ մօրս ձանձրոյթը փարատի։ Երախտագիտութեամբ հաւանութիւն յայտնեց մեծ մայրս։

— Անոնք լաւ գիրքեր ըլլալուն համար է որ կը թոյլատրեմ քեզ կարդալու, Նասխանքա՛, այլապէս պիտի մերժէի։ Գէշ գիրքեր չե՛մ ուզեր։

— Ի՞նչ կայ որ մեծ մայր, այդ գիրքերուն մէջ ի՞նչ կայ։

— Օ՛, Նասխանքա, գէշ գիրքերուն մէջ կը խօսուի այնպիսի մարդոց մասին, որոնք կը հմայեն երիտասարդ ու պարկեշտ աղջիկները։ Ամուսնութիւն կը խոստանան, կ՚առնեն կը տանին ու վերջը կը լքեն։ Ես շատ կարդացած եմ այդ գիրքերէն։ Անոնք այնքան գեղեցիկ գրուած են՝ որ գիշերը ամբողջ անքուն կը մնաս, կարդալ լրացնելու համար։ Ի՞նչ գիրքեր են ղրկածները։

— Վօլթըր Սքօթէն քանի մը վէպեր։

— Հա՛, խաղ չկա՞յ ասոր մէջ. նայէ՛ էջերուն մէջ, սիրոյ տոմսեր դրած չըլլայ։

— Ո՛չ, մեծ մայր, պատասխանեցի ես, այդպէս նամակ մը չկայ մէջը։

— Ծածկոցին մէջ նայէ, ընդհանրապէս հոն կը դնեն։

— Հոն ալ բան մը չկայ։

— Շա՛տ լաւ ուրեմն։

Ու սկսանք կարդալ Վօլթըր Սքօթը։ Մէկ ամսուան մէջ գիրքերուն գրեթէ կէսը կարդացինք։ Յետոյ Պուշկինն ալ ղրկեց։ Ու ես սկսայ ընթերցանութենէն մեծ հաճոյք մը առնել։ Ա՛լ չերեւակայեցի չինացի իշխանի մը հետ ամուսնանալ։

Արդ, օր մը վարձակալին հանդիպեցայ սանդուխներուն վրայ (մեծ մայրս գործի մը համար ղրկած էր զիս)։ Երիտասարդը կեցաւ անմիջապէս։ Ես կարմրեցայ։ Ինք ալ կարմրեցաւ, յետոյ բարեւեց խնդալով, մեծ մօրմէս տեղեկութիւն ուզեց։ Վերջը հարցուց թէ արդեօք իր ղրկած բոլոր գիրքերն ալ կարդացա՞ծ էի։

— Այո՛, բոլորն ալ, պատասխանեցի ես։

— Ամենալաւ ո՞ր գիրքը սիրեցիք։

— Իվանոհէն։

Այս անգամուան համար խօսակցութիւնը մնաց հոդ։ Ութը օր վերջը կրկին սանդուխին վրայ հանդիպեցայ իրեն։

— Բարե՛ւ, ըսաւ։

— Բարե՛ւ։

— Ամբողջ օրը մեծ մայրիկնուդ հետ առանձին մնալէն չէ՞ք ձանձրանար։

Չեմ գիտեր ինչո՞ւ համար կարմրեցայ։ Ամչցայ ու նուաստացած զգացի ինքզինքս։ Հաճելի չէր ինձ համար որ օտարական մը այսպիսի հարցում մը ուղղէր ինձ։ Ուզեցի հեռանալ, առանց պատասխանելու. ուժ չունեցայ։

Ֆր.է Թրգ. Յ. Մ. Թ. ԴՈՍՏՈՅԵՒՍԿԻ

չմասնակցեցան: Ռումբերուն հետ միաժամանակ յեղափոխական թռուցիկներ նետուեցան սրահին մէջ:

Ընդհանուր խուճապին մէջ ռումբ նետողները սկսան ատրճանակ պարպել եւ անձնատուր եղան ոստիկաններուն, որոնք բոլոր դուռները փակած, խիստ քննութեան կ'ենթարկէին ներկաները: Այս դէպքը մեծ յուզում առաջ բերաւ թէ Հնդկաստանի եւ թէ Լոնտոնի մէջ: Անգլիական թերթերը կ'ամբաստանեն Մոսկուան՝ իբրեւ դրդիչը հնդկական խլրտումներուն: Այս եղեռնափորձը պսակումն էր այն գրգռուած վիճակին որ երկար ատենէ ի վեր կը նշմարուէր հնդիկ ազգայնական շրջանակներու մէջ:

Ընտրական պայքարը Անգլիոյ մէջ

Անգլիոյ մէջ ընտրական պայքարը սկսաւ երկուշաբթի օր: Ազատական կուսակցութեան երկու վարիչներ՝ սըր Հէրպըրթ Սամուէլ եւ լորտ Պօշան Սաութէմփթընի մէջ խօսեցան բազմաթիւ ունկնդիրներու առջեւ, պարզելով Լոյտ Ճորճի ռազմական յայտագիրը:

Հռետորներու ճառին գլխաւոր առարկան է գործազրկութիւնը: Ազատական կուսակցութիւնը բարձրագոչ կը յայտարարէ թէ իր ծրագրով պիտի կրնայ յաղթել տարիներէ ի վեր Անգլիան մտատանջող այդ մեծ տագնապին: Պիտի ներկայանան առնուազն 500 թեկնածուներ, որոնք պիտի մերժեն ոեւէ համաձայնութեան գալ Պահպանողականներու կամ Աշխատաւորականներու հետ:

Ճառախօսները յետոյ կարդացին Լորտ Ճորճի կողմէ ղրկուած պատգամագիր մը, որով նախկին վարչապետը իր վստահութիւնը կը յայտնէ յաղթանակի մասին: Սըր Հ. Սամուէլի ընտրական պտոյտը պիտի տեւէ անընդհատ երեք շաբաթ, պիտի այցելէ 68 ընտրական շրջանակներ. պիտի գումարուին 250 հաւաքոյթներ, որոնց մէջ պիտի խօսին նաեւ Լորտ Պօշան եւ Լոյտ Ճորճ:

Միւս կողմէ պատերազմ. Նախարարը առջի իրիկուն յանուն կառավարութեան խօսեցաւ ճառ մը, որ անթելով հաղորդուեցաւ երկրին ամէն կողմը: Նախարարը կը հրաւիրէ ժողովուրդը իր քուէն տալ Պահպանողական կուսակցութեան եւ չհաւատալ Լոյտ Ճորճի խոստումներուն:

Համայնավար ցոյցեր Ռումանիոյ մէջ

Ռումանիոյ ներքին նախարարութիւնը պաշտօնական զեկոյցով մը կը հաղորդէ որ կիրակի օր համայնավարական ցոյցեր տեղի ունեցած են Թմշվարի մէջ: Համայնավար արհեստակցական միութիւնները այդ քաղաքին մէջ գումարած էին համաժողով մը, որ վերջացաւ ապրիլ 5ին: Սակայն պատգամաւորները չվերադարձան իրենց տեղերը, սպասելով որ Թմշվար փոխադրուի մարմինը համայնավարի մը, որ մեռած էր ուրիշ քաղաքի մը մէջ: Համայնավարները կ'ուզէին անոր յուղարկաւորութեան պատրուակով հրապարակային ցոյց մը կատարել: Բժշկական քննութեամբ հաստատուեցաւ թէ մարդը 5 օր առաջ մեռած էր, ուստի եւ առողջապահական նկատումներով, կառավարութիւնը հրամայեց անմիջապէս դիազննարան ղրկել մարմինը:

Համայնավարները չհամակերպեցան յանձնել դիակը եւ զէնք բռնեցին իրենց ակումբին մէջ: Երբ դատական եւ ոստիկանական իշխանութիւնները ներկայացան դիակը պահանջելու համար, համայնավարները ատրճանակ պարպեցին վիրաւորելով երկու ոստիկան եւ երկու ոստիկան-զինուոր: Ասոր վրայ ոստիկանները համազարկէ մը վերջ, ակումբէն ներս մտան, ձերբակալեցին 250 համայնավարներ զորս ոստիկանատուն տարին, յետոյ դիակը փոխադրեցին գերեզմանատան դիազննարանը:

Ընդհարումի ընթացքին թեթեւօրէն վիրաւորուեցան երկու համայնավարներ: Ակումբը հսկողութեան տակ պիտի մնայ մինչեւ քննութեանց արդիւնքը: Թմշվարի բանուորները ո՛չ մէկ մասնակցութիւն բերին ցոյցին: Կարգը վերահաստատուած է:

Այս ցոյցերուն հետեւանքով, կառավարութիւնը որոշեց խիստ միջոցներ ձեռք առնել՝ համայնավար քարոզութեանց դէմ: Համայնավար ընկերակցութիւնները պիտի լուծուին, քանի որ քաղաքականութեամբ կը զբաղին, մինչ օրէնքով արգիլուած է ատիկա: Պիտի հրատարակուի նոր օրէնք մը որով համայնավար շարժումը պիտի նկատուի ոճիր մը պետութեան ապահովութեան դէմ:

Թուրք համալսարանականներու նոր ցոյցը

Պոլսոյ Համալսարանի ուսանողները Ապրիլ 4ին կէսօրէ վերջ միթինկ մը գումարեցին Համալսարանի սրահին մէջ, ի նպաստ տեղական կերպասներու եւ արտադրութեանց: Շատ բազմութիւն չկար: Մասնաւորաբար կին ունկնդիրները շատ քիչ էին:

Նախ խօսք առաւ Ուսանողական Միութեան նախագահ Ֆէրուհ պէյ եւ բացատրեց թէ մեծ յառաջդիմութիւն չէ կատարուած տնտեսական մարզին մէջ: Երեք տարուան մէջ, երկրին հարստութեան մէկ երրորդը արտասահման գացած է:

Այդ միջոցին կարդացուեցաւ Իզմիրի տեղական ապրանքներու պաշտպանութեան միութեան մէկ հեռագիրը, որ յաջողութիւն կը մաղթէր ուսանողներուն: Այդ միութիւնը շուրջ 800 անդամ ունի: Ֆէրուհ պէյ եզրակացնելով ըսաւ. «Կը տեսնէք որ ամէն մարդ մեզի հետ է. ձեր հագուստները մի պատռէք, բայց երբ անոնք հիննան, տեղական ապրանք գնեցէք»:

Տնտեսագիտութեան դասախօս Նիզամէտտին պէյ երկարօրէն բացատրեց տեղական ապրանքներու գործածութեան օգուտը, երկրին հարստութեան տեսակէտով: Յետոյ բեմ ելաւ ուսանող մը եւ ըսաւ թէ լքեց իր շատ սիրած մէկ աղջիկը, որովհետեւ ան եւրոպական ապրանք կը գործածէր:

Այդ պահուն, եւկոլայէ համալսարանական ուսանողները սրահ մտան: Առժամեայ դադար տրուեցաւ եւ թուրք ուսանողները սկսան իրենց սերպ ընկերներով զբաղիլ: Յետոյ շարունակեցին ժողովը, առանց սակայն որոշ եզրակացութեան մը գալու:

Իտալիա եւ Ալպանիա

Ալպանիոյ Զոկու թագաւորը իր զինուորական անձնական պահակախումբին հրամանատար նշանակեց Թիրանայի իտալական դեսպանատան զինուորական կցորդ զօր. Փարիանին: Թերթերը երկար յօդուածներ կը հրատարակեն՝ վեր հանելով իտալացի զօրավարին ծառայութիւնները իտալական դատին:

Իտալիոյ արտաքին փոխ-նախարար կրանտի ապրիլ 12ին Պարիէն մարտանուով իր Ալպանիա պիտի երթայ եւ հանդիսաւոր ունկնդրութեան պիտի ընդունուի Զոկու թագաւորին կողմէ:

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷՆ

վիճաբանական ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի ընկերներն ու ընկերուհիները յառաջիկայ Երկուշաբթի 15 Ապրիլ. իրիկուան ժամը 8.30ին, 0 Քլէր տը Լիւնի վերնայարկը: Մէթրօ՝ Իթալի:

Նիւթ՝ Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՕՐՈՒԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Վիճաբանութիւնը բանալու համար՝ համառօտ զեկոյցներ կուտան ընկերներ Սահակ Տէր Թովմասեան, Մկրտիչ Երիցանց եւ Լ. Գեւոնեան:

ԱՊՐԻԼ 11/24Ի ՍԳԱՏՕՆԸ

ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ Ջ. Ե. Ռ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐՈՒՆ ԵՒ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ

ՓԱՐԻԶ
28 Ապրիլ կիր. գիշեր ժամը 8.30ին, Petit Journalի սրահին մէջ

ՎԻԷՆ — 14 Ապրիլ

ՎԱԼԱՆՍ — 20 Ապրիլ Շաբաթ գիշեր

ՌՈՄԱՆ ԵՒ ՊՈՐՏՕՅ — 21 Ապրիլ կիրակի

ՄԱՐՍԷՅԼ — 28 Ապրիլ

Ինչպէս նաեւ ԼԻՈՆԻ եւ ուրիշ վայրերու մէջ:

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Պատ. Միութեան կողմէ

Այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին կը ներկայացուի

Հոլաթեւի «ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԸ»

Ղեկավարութեամբ Մ. Մարութեանի եւ մասնակցութեամբ տեղական ուժերու: — գին՝ 5, 7 եւ 10 ֆրանք

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Վէնսէնի Հայ Կրթասիրաց Երկս. միութեան կողմէ

Այս կիր. ժամը 2.30ին, 27 Rue des Laitières, Vincennes

թաղապետութեան սրահին մէջ

Գեղարուեստական բաժին — Տախքերու համար մուտք 5 ֆր.

ՕՐ. ԹԱԳՈՒՀԻ ՓԱՊՈՒՃԵԱՆ
ԵՒ
Պ. ԱՐԱՄ ՃԱՏԻԿԵԱՆ
ԱՄՈՒՍՆԱՑԱՆ

Փարիզ 7 Ապրիլ 1929

Հ. Յ. Դ.

Սէն Միշէլի «Քրիստափոր» խումբի ընկերները ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրուին այսօր Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին La Petite Sourceի ստորնայարկը 130 St. Germain. Կը խօսի՝ ընկ. Սահակ Տէր Թովմասեան: Անդամատետրերը միասին բերել:

Շավիլի «Արդութեան» ենթակոմիտէի ընկերները ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրուին, այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, 20 Anatole France, Մօնփարնաս-Շավիլի կայարանին դիմացի սրճարանը: Ներկայանալ անդամատետրերով: Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները:

Լիոնի Վրէժ խումբի ժողովը՝ այսօր Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին ընկ. Ճանկէօզեանի սրճարանը: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

Լիոնի Քեռի խումբի ժողովը՝ այս Կիրակի առաւօտ ժամը 9ին Ընկ. Ճանկէօզեանի ճաշարանը: Կարեւոր օրակարգ:

Մարսէյլի «Քրիստափոր» ենթակոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին ծանօթ հաւաքատեղին: Օրակարգ, պատգամաւորներու ընտրութիւն եւ զանազան հարցեր. բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՀՐԱՒԷՐ

Ընկերներ Արիս Ղէնէվիզեան, Սամուէլ Մեսրոպեան, Մ. Խապրիկ, Լեւոն Սուրէնեան, Ն. Սօլունճեան եւ Յ. Մինասեան կը հրաւիրուին ստիպողաբար ներկայ ըլլալ վաղը Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, Փլաս տ'Իթալի, Քաֆէ 0 Քլէր տը Լիւնի ստորնայարկը:

Վաղը հինգշ. իրիկուն ժամը 8.30ին Քաֆէ Voltaire Օտէոնի դիմաց. Պ. Տիգրան Չիթունի կը ցուցադրէ «Հայ ժողովրդական բանահիւսութեան գանձեր» (երգ հանելուկ, շուտասելուկ): Կը հրաւիրուին անդամներն ու համակիրները:

ՌՈՍՏՈՄ Գրադարանի վարչութիւնը կը ծանուցանէ հայրենակիցներու թէ իր գիրքերու քանակը ճոխացուցած է: Գիրք առնել փափաքողները կրնան դիմել Երեքշաբթի եւ Հինգշաբթի ժամը 8.30—10.30, 131 Fbg. du Temple. (Belleville).

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռեմ Կէմէրէկցի (Պրուսա) Հմայեակ Սէմէրճեան, Յակոբիկ Ճիհանեան եւ Պէնլիցի Կայծակ Բանուորեան: 1923ին կը գտնուէին Detroit, Mich.: Իմացնել՝ B. Sahatjianի, 18 Rue Jamen-Grand, Caluire, (Rhône), France.

Կը խնդրուի «Հայրենիք»էն արտատպել:

— կը փնտռուի Ատիեամանցի Յարութիւն Խրաեան (Արթինօ) որ ճիպէյլի որբանոցը կը գտնուէր: Այժմ Մարսէյլի գիւղերը ըլլալ կը կարծուի: տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի այս հասցէին իմացնել. G. Vartabedian, 21 Rue Drouge, Vienne Isère.

— կը փնտռեմ մօրաքրոջս որդին Սիմոն Վէզիրեան որ զինադադարին գացած է Ամերիկա իր հօր՝ Գրիգոր Վէզիրեանի մօտ:

կը խնդրուի «Հայրենիք»էն արտատպել: գրել՝ G. Vartabedianի, 21 Rue Drouge, Vienne, Isère.

— Կը փնտռուին Եդեսիացի Յարութիւն եւ Գրիգոր Տէրտէրեան, հօր անուն՝ Հաճի Նշան, մօր անուն՝ Մարիամ (Ամասիացի), քանի մը տարի առաջ կը գտնուէին Պէյրութի որբանոցը: Այժմ փոխադրուած են Յունաստան: Իրենց մայրը եւ երեք քոյրերը կը գտնուին Փարիզ: Իմացնել Mariam Derderianի, 7bis Chemin de Fleury, Meudon, Seine France.

— Կը փնտռուի Սարգիս Տիրատուրեան (Բալու Խօշմաթցի): 1928ին Խարբերդէն Հալէպ բերուած է Հալէպի Բարեգործականին միջոցաւ ու յետոյ գիւղերը ղրկուած: Կը կարծուի թէ այժմ Հալէպի գիւղերը կը գտնուի: Կը խնդրուի լուր ունեցողներէն եւ մասնաւորաբար Հալէպի Բարեգործականի տնօրէնութենէն, իմացնել իր եղբօր՝ Պաղտասար Տիրատուրեանի, 10 Rue La Fare: Marseille:

Կը խնդրուի սուրիահայ թերթերէն արտատպել:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔԸ վաղը Հինգշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30էն 5՝ Հայերէն եւ Հայոց պատմութիւն (Պ. Մ. Նաթանեան):

ԼԻՈՆԻ Աֆիոնի Հայր. միութեան բոլոր անդամները եւ հայրենակիցները ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուին այս Կիրակի ժամը 2ին, 105 Rue Servient սրճարանը: Օրակարգ՝ նոր վարչութեան ընտրութիւն եւ կարեւոր խնդիրներու խորհրդակցութիւն:

ՏՕՔԹ. ԱՍԼԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԹՈՔԵՐՈՒ ԵՒ ՍՏԱՄՈՔՍԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Մասնաւոր յարկաբաժին՝ մորթային եւ վեներական ախտերու դարմանատան մէջ կը բուժէ ULTRA-VIOLET ճառագայթներով ցօղացաւ, Ջղացաւ (Sciatique), Նէվրալժի, Անարիւնութիւն, Ոսկրաթեքութիւն (Rachitisme) եւայլն:

16 Rue Bleue, Մէթրօ՝ Cadet. Հեռ. Provence 73-67

Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 9—12 եւ 2—7, ԿԻՐԱԿԻ 9—12

600,000 ՖՐԱՆՔ ՏՐԱՄԱԴՐԵԼԻ

Փոխատուութիւն ամէն տեսակի երաշխաւորութեամբ, ... չով անմիջական վճարում վաճառականական մուրհակներու ... խատուութիւն ապրանքներու վրայ: Դիմել՝ V. Bartelloni, Cabinet Yarjanian, 5 Rue Cardinal Mercier, Tél. Central. 97-39 եւ 96 70.

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ ԵՒ ԱՏԱՄՆԱԲՈՒԺԱՐԱՆ
CLINIQUE UNIVERSELLE

5 Rue Euryale-Dehaynin (փողոցին մէջ եւ ոչ անկիւնը՝ Av. Jean Jaurèsի թիւ 81 եւ 83ի մէջտեղը). Tél. 60.84

Ամէն տեսակ ներքին հիւանդութիւններ՝ ամէն օր ժամը 9—19.30. Քիթի, կոկորդի, ականջի եւ աչքի հիւանդութիւններ, Գշ., Եշ. Շբ. 5-7.30. Ակռայի հիւանդութիւններ, ատամնաշար, քուրոն, եւայլն, եւայլն. Չափաւոր գիներ եւ խնամուած աշխատանք: Կը խօսուի Հայերէն:

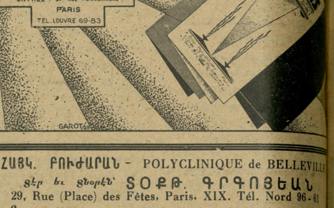

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ Տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96-61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ: Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6: Քթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 2—3: ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19:

ԿՈ՛Չ ԱՄԵՆԵՑՈՒՆ

Ջի ակն ո՛չ ետես, ունկն ո՛չ լուաւ եւ ի սիրտ մարդոց ոչ անկաւ, զոր պատրաստեաց «ՇԻՐԱԿ» ՍՐՃԱՄԲՆ իւրով անարատ «MOKA»իւ վասն յաճախորդաց իւրոց:

Ամէն ամէն ասեմ ձեզ, զի ո՛չ է ձեզ արքայութիւն երկնից եթէ ոչ ճաշակիցէք զՉԷՕՐԷԿն պատուականս «Շիրակայ» եւ ամենայն բարիք զոր ինչ պիտոյ է ձեզ:

ՇԻՐԱԿ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ 26 Rue de Trévise PARIS 9e

Tél. Provence 38.63 — Métro Cadet

ԵՐԿՐՈՐԴ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

ջութակահար ՔԼՕՏԻՕ ԱՐՐՕԻ

Վաղը հինգշաբթի 11 Ապրիլ

Salle du Conservatoire

Յայտագիր՝ Լիցթ, Շոփէն, Ա. Լութէ, Ժ. Օրիք, Սթրավինսքի, Պալաքիրէֆ: Polydor փլաքներու վրայ կ'արտադրուին:

VIEUX COLOMBIER
21 Rue du Vieux Colombier
Ամէն օր ժամը 9ին Nord Sud
Ուսումնասիրութիւն փաքիզի մասին
Անտրէ Սօվաժի Ջուլհակները
կէրճարտ Հաուփթմանի
Դերակատար՝ փօլ վէկնէր
Հեռ. 57.87

EMPIRE, Միւզիք-Հօլ. 37 Av. Wagram

Cirque de Paris	Էքօլ Միլիթէր	ամենալաւն ու աժանը	2-14 ֆրանք

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 r. Rivoli, մէթ. Շաթլէ: Արմատ. եւ նոր մեթոտով դարմանում արանց եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վեներ. հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, ջերմամիզ.) եւ վարիսի: Մասն. լապօռաթուառ: Խղճամիտ եւ արագ խորհրդակցութ. ամէն օր 9—12, 2—8, Կիրակի 9—12:

Կ'ուզուին տաճիկ կար... գործաւորուհիներ արհեստանոցի մէջ աշխ... տելու համար: Տեւական գ... Դիմել՝ Պ. Զանաքեանի 9 Papillon, մէթրօ՝ Cadet.

Կ'ուզուին Լիւքս ճերմակ... ղէններու հա... առաջին եւ երկրորդ ձեռք ... րող գործաւորուհիներ ... տանոցի մէջ կամ իրենց ... աշխատելու համար: Դիմել՝ ... Thieux, 88bis Bld. de la Tour Maubourg. Մէթրօ՝ Ségur.

Կ'ուզուին ճերմակե... վարժ գոր... ուհիներ արհեստանոցի ... աշխատելու համար: ... Lippé Soeurs, 346 Rue St. Honoré: Մէթրօ՝ Tuileries.

Կ'ուզուին ոսկերչութի... սովրիլ փ... քող, 15էն 18 տարեկան ... աշկերտներ: Դիմել՝ Société ... ron, 70 Rue du Fbg. Poissonnière, Paris (10e).

Կ'ուզուին Ժէոսէ ... մաքուր ... ընող կարուհիներ: Տեւ... գործ: Դիմել՝ Ն. Ֆնտքեան... Rue Bergère, Paris (9e).

Բ. ԱԲԳԱՐԵԱՆ

վկայեալ հիւանդապահ ... Նախկին տասնապետ հիւ... դապահ Արեւելեան բան... կին, 14 երկար տարիներ ... փորձառութեամբ կը խնամէ ... ամէն տեսակ հիւանդներ ... Մասաժ, վանտուզ, փիքիւր ... փանսըման եւայլն: Վկայագ... ագքատներուն ձրի:

Հասցէ՝ 6 Rue Grégoire du Tours. Paris (6e).

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10).

Le Gérant F. SOUVIGNY

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction & Administration / Խմբագ. եւ վարչութիւն — 235 Faub. St. Martin PARIS (10e)

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 11 ԱՊՐԻԼ 1929

11 AVRIL 1929

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 928 — ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԵՐԿԱԹԷ ՇԵՐԵՓԸ

Մ. Ջերազի մահը կը յիշեցնէ Հայկական Հարցին տխուր մէկ էջը:

Մեր նորագոյն պատմութեան մէջ ճակատագրական թուական եղած է 1878ը: Ռուսեւթուրք պատերազմը, որուն շնորհիւ ազատագրուած էին Պալքաններու քրիստոնեայ և սլաւ ժողովուրդները, խանդավառութիւն յարուցած էին հայ հոգեւորական ու մտաւորական ղեկավար շրջանակներու մէջ:

Երբ ռուսական բանակը Պոլսոյ դուռները հասաւ, Ներսէս Վարժապետեան պատրիարքը Սան-Ստեֆանօ փութաց եւ յաջողեցաւ ձեռք բերել 16րդ յօդուածը (1878 փետրուար 19), որ յետոյ շրջուելով Պերլինի մէջ՝ դարձաւ 61րդ յօդուած (1878 Յուլիս 31):

Առաջին անգամն էր որ Հայկական Դատը միջազգային դաշնագրի մը մէջ արձագանգ կը գտնէր, ու այն ժամանակին համար, չորս տողնոց այդ յօդուածը կը նկատուէր դիւանագիտական աննախընթաց յաղթանակ ու կը դառնար ոգեւորութեան անսպառ աղբիւր:

Իրականին մէջ ի՞նչ էր սակայն այս նշանաւոր 61րդ յօդուածը:

Երբ 1878 Յուլիս 4ին առաջին անգամ Պերլինի վեհաժողովի օրակարգին վրայ կուգայ Հայկական Հարցը, Անգլիոյ պատուիրակ Լորտ Սալզպըրի կը դառնայ ամէնէն ջերմ պաշտպանը մեր Դատին...: Մինչդեռ նենգամիտ Ալպիոնը ճիշդ ամիս մը առաջ թաղած էր զայն, Թուրքիոյ հետ կնքելով 1878 Յունիս 4ի գաղտնի դաշնագիրը, որով Թուրքիա Անգլիոյ կը յանձնէր Կիպրոս կղզին... իբրեւ ապահովութիւն հայկական նահանգներուն մէջ գործադրուելիք բարենորոգումներուն:

(Զարմանալի զուգադիպութի՛ւն: 1923ին Լօզանի մէջ ալ Հայկական Դատի ամէնէն ջերմ պաշտպանը Անգլիոյ արտաքին նախարար լորտ Քըրզընն էր: Եւ սակայն, ինչպէս որ 1878ին հայկական պահանջները թաղուած էին Կիպրոսի ջուրերուն մէջ, 1923ին ալ Մուսուլի նաւթահորերը եղան գերեզմանը անկախ Հայաստանի):

Հայ պատուիրակները Պերլինի դաշնագրին ստորագրուելէն երկու ժամ վերջ, բողոքագիր մը ղրկեցին վեհաժողովի բոլոր պատուիրակներուն, ըսելով.

«... Հայերը հասկցան, թէ խաբուած են, թէ իրենց իրաւունքները չեն ճանչցուած, որովհետեւ *խաղաղասէր* եղած են եւ թէ իրենց վաղեմի եկեղեցիին անկախութիւնն ու իրենց ազգութիւնը պահելով ո՛չ մէկ շահ ունեցած են: Հայ պատուիրակութիւնը Արեւելք պիտի դառնայ իր հետ տանելով այս դասը: Բայց կը յայտնէ այսու ամենայնիւ, թէ *հայ ժողովուրդն երբեք պիտի չդադրի ձայն բարձրացնելէ, մինչեւ որ Եւրոպան անոր արդար պահանջներուն գոհացում չտայ*»:

Ապագայ անաչառ պատմիչին կ'իյնայ ճշդել պատասխանատուութիւնները եւ ըսել թէ ի՛նչ սխալներ գործեցին Ներսէս Վարժապետեան եւ իր պատուիրակները՝ Հայկական Դատին լուծումը յուսալով Եւրոպայէն՝ միայն դիւանագիտական ճամբաներով, աղերսանքով ու պաղատանքով, յանուն զանազան վեհ սկզբունքներու: Ի՛նչ ալ ըլլայ անոնց յանցանքը, սա՛ստոյգ է որ, հակառակ Խրիմեան Հայրիկի «Երկաթեայ Շերեփ»ի անման պատմութեան, հակառակ Պերլինի պատուիրակներէն Նարպէյի «Ո՛չ եղբարք, ո՛չ, օտարներէն չկայ յոյս» սրտապատառ աղաղակին, ու հակառակ Անգլիոյ նախարարապետին այն յատկանշական խօսքին թէ «Մեծն Բրիտանիոյ զրահաւորները չեն կրնար բարձրանալ Արարատի գագաթը», դեռ գտնուեցան մարդիկ, պատասխանատու վարիչներ, որոնք այս դժբախտ ժողովուրդին ճակատագիրը կապեցին միայն 61րդ յօդուածներու եւ քրիստոնեայ պետութեանց ողորմածութեան: Ու այսօր, 50 տարի վերջ, պակաս չեն խնդրին այս ձեւ լուծման կուսակիցները:

«Երկաթէ Շերեփ»ի պատմութիւնը տասնեակ տարի վերջ միայն իր տկար արձագանգն ունեցաւ հայ ժողովուրդին աննշան մէկ մասին մէջ: Ափ մը հերոսներ՝ մտքի ու բազուկի՝ աննմարին ճիգ մը փորձեցին, այս ժողովուրդին մէջ արթնցնելու համար ինքնապաշտպանութեան ոգին եւ սորվեցնելու համար անոր սա՛ յաւիտենական ճշմարտութիւնը թէ՝ իրաւունքը զօրաւորինն է:

Յետագային ունեցանք «Երկաթեայ Պատրիարք», բայց միաժամանակ չունեցանք Երկաթէ Շերեփը՝ մեր բաժինը առնելու համար հերիսայէն: Ու անխնայ ջարդուեցանք ցեղի մը կողմէ, որ Ասիոյ խորերէն յառաջացած եւ գրաւած էր մեր երկիրը՝ շնորհիւ իր Երկաթէ Շերեփին: Մինչ մենք անոր սուրին ու եաթաղանին դէմ, խաչն ու աւետարանը ունէինք մեր ձեռքը:

Եթէ Պալքանեան պետութիւնները ազատագրուեցան, ատիկա կը պարտէին որքան պաշտպան պետութեանց աջակցութեան, նոյնքան եւ իրենց սեփական ուժին: Եթէ մենք ալ ունենայինք էթէրիաները, ինչպէս Յունաստան, եթէ մենք ալ ունենայինք մեր նարօտնիները, ինչպէս Սերպիա, եթէ մեր ժողովուրդն ալ զանգուածային նուիրումով մը փարէր իր զէնքին՝ շատոնց կ'ունենայինք մեր ազատ ու անկախ հայրենիքը:

Մեր յեղափոխականները գործեցին դժուարին գետնի մը վրայ: Հայ ժողովուրդը շատ ուշ արթնցաւ: 1918ի բախտորոշ օրերուն, եթէ դարձեալ չունենայինք մեր «Երկաթէ Շերեփ»ը, որ Ղարաքիլիսայի եւ Սարդարապատի մէջ ճզմեց թշնամիին գլուխը, չէինք ունենար մեր Մայիս 28ը:

Նախ Երկաթէ Շերեփը, ապա՛ դիւանագիտութիւնը: Երբ առաջինը ունինք, երկրորդը ինքնին կուգայ:

Հ. Ս.

ՄԱՄՈՒԼ

ՊՈՅՔՕԹ

Այս խորագրին տակ, Աթէնքի «Նոր Օր» կը գրէ (31 մարտ).

— «Ութ տարուայ ընթացքին ամէն պատեհ առթիւ, դաշնակցութիւնը ցոյց տուած է իր համերաշխանուէր տրամադրութիւնները, բայց հակառակորդներու կողմէ հանդիպեցաւ դժուարութիւններու: Որքան մօտեցանք, այնքան թշնամական դիրք բռնեցին ռամկավարները: Որքան մեղմ եղաւ մեր վերաբերումը, այնքան անհաշտ եղան մեր հակառակորդները:

Ութ տարուայ փորձառութիւնը մեզ համոզեց թէ մերանպարկեշտ հակառակորդները աւելի տարուած են կուսակցական նեղմիտ հաշիւներով, քան ժողովուրդին օգտակար ըլլալու փափաքով:

Գաղութահայ տագնապի երկարաձգման ամբողջ պատասխանատուութիւնը կը ծանրանայ ռամկավարներուն վրայ, որոնք միամիտներու տրամադրութիւնները շահագործելով կը ջանան դէպքերու պատասխանատուութիւնը հեռցնել դաշնակցութեան վրա:

Մեզի համար ընելիք ոչ մէկ գործ չի մնար այլեւ այսուհետեւ: Պէտք է որ դաշնակցութիւնը եւ դաշնակցական մամուլը նուիրուի իր աշխատանքներուն, իր առաջադրած նպատակներուն եւ ժողովուրդի շահերուն, առանց կարեւորութիւն տալու հակառակորդներու վայնասուններուն:

Ու որպէսզի մեր դիրքը աւելի զօրանայ յաչս ժողովուրդին, կ'առաջարկենք որ դաշնակցական մամուլը պոյքօթ յայտարարէ ռամկավարներու դէմ եւ երբեք ոչ մէկ առիթով չզբաղուի անոնց հետ:

Դաշնակցական մամուլը այս կերպով իր բողոքը յայտնած պիտի ըլլայ ռամկավարներու հակազգային եւ փտանգաւորքաղաքականութեան դէմ, որ երշնչուած է երեւանէն:

Պոյքօթ ռամկավարներու դէմ. —ահա մեր նշանաբանը:

ՊԼԱՄԱՐԻ ԱՆՏԱՌԸ Կ'ԱՅՐԻ

Երեքշաբթի կէսօրէ փզ ժամը 3ին հրդեհ ծագեցաւ Պլամարի անտառին մէջ, ծանթաղբիւրի մօտերէն: Կրակը անմիջապէս ծաւալեցաւ եւ շուրջ չորս հեկտար տարածութեան տեղ այրեցաւ: Վանվիեւ Քլամառի հրշէջները անմիջապէս հասնելով, երկու ժամուան ջանքերէ վերջ, յաջողեցան մարել կրակը: Ոստիկանութիւնը կը կասկածի թէ հրձիգներու գործն է այս հրդեհը, որովհետեւ անտառին մէջ զանազան տեղեր կրակի կեդրոններ գտած է:

ՁՄԵՌԸ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱ՞Ւ

Շուրջ մէկ ամիս կանխահասկցան գարնան մը գաղջ օդը վայելելէ յետոյ, վերջին օրերս փոփոխութիւն մը զգալի էր Փարիզի կլիմային մէջ: Երէկ առաւօտ բաւական անձրեւ մը սկսաւ մաղուիլ, յետոյ սեւ մշուշ մը պատեց օդը՝ կէսօրուան մօտ մթնշաղի երեւոյթը տալով մայրաքաղաքին:

Օդը խոնաւ է եւ ցուրտ:

ՀԻՆՏԷՆՊՈՒՐԿ Պերլինի մէջ ընդունեց Պուլկարիոյ Պորիս Թագաւորը: Տեսակցութիւնը տեւեց երեք քառորդ ժամ: Գերմանիոյ Հանրապետութեան Նախագահը տկար է առանց մը ի վեր եւ սենեակէն դուրս չելլեր:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Աճարիստանի խլրտումներուն շուրջ

Երէկ գրեցինք թէ Աճարիստանի իսլամները ոտքի ելած եւ զէնքի դիմած են՝ ազդուելով Աֆղանիստանի եւ Պարսկաստանի մէջ կատարուած եւրոպական բարենորոգումներէն:

«Թայմզ»ի Պոլսոյ թղթակիցը այս առթիւ մանրամասնութիւններ հաղորդելով, կ'աւելցնէ թէ՝ ըստ Մոսկուայի՝ շարժումը բոլորովին կրօնական հանգամանք ունի:

Մինչեւ ապրիլ 4 Պաթում գտնուող օտարականները կը յայտնեն թէ իրենց մեկնած ատենը քաղաքին մէջ ոեւէ խռովութիւն չկար, միայն անպաշտօն տեղեկութեանց համաձայն՝ քաղաքէն դուրս կռիւներ տեղի ունեցած էին:

Յարձակում միսիոնարներու վրայ

Սպահանէն կը հեռագրեն թէ ապրիլ 4ին աւազակներ յարձակած են երեք անգլիացի միսիոնարներու վրայ, որոնք Շիրազ կ'երթային: Միսիոնարները կը պատկանին Church Missionary Society*ին՝ որուն կեդրոնը կը գտնուի Լոնտոն: Աւազակներու գնդակներէն ոչ-ծանր կերպով վիրաւորուած են միսիոնարներ Տոքթ. Սթէլլա Հէնրիքս եւ Րոնըլտ Փրոքթըր. անվնաս է վերապատուելի Լօրէնս Էճէլ: Բոլորն ալ ապահով հասած են Շիրազ: Ասոնցմէ Տոքթ. Հէնրիքս եւ վեր. Էճէլ Անգլիայէն Պարսկաստան մեկնած էին անցեալ ամիս. իսկ Փրոքթըր անցեալ աշնան գացած էր՝ Սպահանի հիւանդանոցին ելեկտրական սպասարկութեան մէջ օգնելու համար Տոքթ. Շասթըրի:*

Կրանտիի պտոյտները

Իտալիոյ արտաքին փոխ-նախարար Տինօ Կրանտի այսօր գրահաւորով մը Պարիզէն ճամբայ կ'ելլէ դէպի Ալպանիա: Ինչպէս կը յիշուի, Նախարարը վերջերս Էնկիւրի եւ Աթէնք հանդիպած էր՝ Յունաստանի եւ Թուրքիոյ վէճը կարգադրելու նպատակով: Թիրանայէն վերջ ալ պիտի այցելէ Վարշաւա եւ Փէշթա, փոխադարձ այցելութիւն տալու համար Լեհաստանի արտաքին նախարար Զալէսքիի եւ Հունգարիոյ վարչապետ կոմս Պէթլէնի, որոնք անցած տարուան ընթացքին քանիցս այցելեցին Մուսոլինիի:

Քաղաքական շրջանակներու մէջ մեծ կարեւորութիւն կը տրուի այս այցելութիւններուն: Իտալիոյ եւ Ալպանիոյ բարեկամութիւնը վերջին տարիներս աւելի եւս շեշտուած ըլլալով, գաղտնիք չէ թէ ինչո՞ւ Կրանտի Թիրանա կ'այցելէ: Դեռ քանի մը օր առաջ Զօկու Թագաւորը իր անձնական պահակախումբին հրամանատար նշանակեց իտալացի զօրավար մը եւ իտալական ազդեցութիւնը հետզհետէ կ'աւելնայ քաղաքական եւ զինուորական մարզերու մէջ:

Գալով Հունգարիոյ, վարչաձեւերու մօտիկութիւնը մտերմական դարձուցած են երկու երկիրներու յարաբերութիւնները: Իտալիա նոյնպէս լաւ կապեր ունի Լեհաստանի հետ: Ֆրանս. թերթ մը կ'ըսէ թէ այս բարեկամութիւնը ոեւէ կերպով չի վնասեր Ֆրանսայի եւ Լեհաստանի անկեղծ յարաբերութեանց:

Կրանտի Վարշաւա պիտի հասնի մայիս 19ին եւ պիտի այցելէ Քրաքովիա եւ լեհական ուրիշ քաղաքներ:

Մոսկուա եւ անգլ. պատուիրակութիւնը

Թայմզի Րիկայի Թղթակիցը կը հեռագրէ.—

Խորհրդային մամուլը խօսելով այն ճառին վրայ, զոր խորհրդային պետական դրամատան Նախագահ Պիատակով արտասանեց անգլ. պատուիրակութեան առջեւ, կը շեշտէ թէ պարզապէս անգլիական պատուիրակութեան Մոսկուայի մէջ ներկայութիւնը մեծ յաղթանակ մըն է խորհրդային կառավարութեան համար: Համայնավար կուսակցութեան պաշտօնաթերթ «Պրաւդա» այն կարծիքը կը յայտնէ թէ խորհրդային ներկայացուցիչներու Անգլիայէն վտարումին եւ անգլ. պատուիրակութեան մը Մոսկուա առաքումին միջեւ մեծ քայլ մը առնուած է, թէեւ այդ պատուիրակութեան մէջ չկան անգլ. դրամատուններու ներկայացուցիչներ եւ քաղաքական դէմքեր:

«Պրաւդա» կը գրէ.—«Խորհրդային կառավարութիւնը այժմ որոշ կերպով կը ցուցնէ եւ Անգլիոյ գործի մարդիկը պէտք է հասկնան որ առաջին պայմանը՝ դիւանագիտական յարաբերութեանց վերահաստատումն է, եւ թէ ոչ ոքի թոյլ կուտանք կոխել մեր ոտքի մատին վրայ: Բացարձակապէս կը մերժենք կնքել ոեւէ մեծ պայմանագրութիւն՝ մինչեւ որ չվերսկսին դիւանագիտական յարաբերութիւնները:»

«Էկոնոմիչէսկայա Ժիզն», Աշխատանքի եւ Պաշտպանութեան Խորհուրդի պաշտօնաթերթը կը գրէ թէ օտար մամուլը փորձեց ձախողեցնել պատուիրակութեան պաշտօնը՝ դիտել տալով թէ անոր հասած օրն իսկ Մոսկուայի մէջ հրատարակուեցաւ Միջազգայինի մէկ կոչը, որով Հնդկաստանի ժողովուրդին հրաւէր կ'ըլլայ վրայէն նետել անգլիական լուծը:

Պրեակոֆ պատուիրակութեան առջեւ պարզեց հնգամեայ ճարտարուեստացման ծրագիր մը, որուն համար 54 միլիառ րուբլի (այսինքն 5.400,000,000 անգլ. ոսկի) նախատեսուած է: Ժողովրդական գործավարներու խորհուրդը եւ Աշխատանքի ու Պաշտպանութեան Խորհուրդը միացեալ ժողովի մը մէջ քննութեան ենթարկեցին այս ծրագիրը: Րիկով, որ միաժամա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՏՈՄՍԵՐ

ՁՈՒԱՐԹՆՈՑ

(ԳՐԱԽՕՍԱԿԱՆ)

Համաձայն պարկեշտութեան հին օրերու նորոյթին, ուտքէն մինչեւ կրունկները խնամքով կոճկուած, *Ջուարթնոց*ի 2րդ թիւը կը նմանի կնկան մը, որ պարզ ու տնզարդ կրկնոցի մը տակ կը ծածկէ մեծափարթամ ճոխութիւններ: Վայելելու համար զանոնք, պէտք է շարժիլ փափկօրէն, համբերութեամբ, շապիկ առ շապիկ մերկացնել զուարթունը..., միշտ յուսալով որ վայելքի սաստկութիւնը պիտի արժէ ծանծրոյթը, որքան ալ երկար տեւէ:

Արագութեան այս դարուն մէջ, «Ջուարթնոց» կը կարդան անոնք միայն, որոնք դեռ չեն մոռցած թէ ամէն տեղ եւ ամէն ատեն, հաճոյքը կը կարօտի դանդաղութեան: Եթէ ո՛չ, դժուար թէ կարենան մէկ ակնարկով գեղեցկութիւնները վայելել քերթուածին, որ թերթը կը բանայ — «*Գիշեր է գալիս*»: Նշանակալից է վերնագիրը. ցոյց կուտայ ժամանակը որ պէտք է յատկացնել քերթուածին ընթերցման: Արշալոյսին կը սկսիք կարդալ: Մինչեւ որ հասկնալու ելլէք, կը նշմարէք թէ «*Գիշեր է գալիս*»...

Ասոր կը յաջորդեն Կ. Զարեանի երեք բանաստեղծական հանելուկները: Ամէն մարդու գործը չէ զանոնք լուծելու ելլել: Եթէ Թոքի տեղ ձեր կուրծքին տակ չի բանիր շնչատու մեքենայ մը, նոյնիսկ մի փորձէք կարդալ: Երեք էջ բանաստեղծութեան մէջ, ոչ մէկ կէտ: Զարեան իրաւունք ունի սակայն: Մարդկային շունչը կարճ է եւ բութ ու կէտի դադարներուն պէտք ունի: Իսկ բանաստեղծութիւնը որ արտայայտութիւնն է տիեզերական անհուն ու անհատնում շունչին, ոչ կէտ կը ճանչնայ, ոչ դադար: Մեղք որ սակայն, Զարեան նոյնը չի փորձեր իր արձակներուն համար եւս:

Վ. Թէքէեան գեղ լուր մը կուտայ իր մասին,— «*Հասած եմ բաց ծովը արդէն*»: Յայտնի է թէ օրհասական ճիգեր կը թափէ չընկղմելու համար: Աստուած հետը...

Ն. Պեշիկթաշլեան հրապարակաւ կը կանչէ կինը, որմէ կը սարսափի առանձնութեան մէջ: «*Կինը ան է որ կ'ընէ մարդուն մէջ եւ շա՛րժ եւ արարչագործութիւն*»: Շա՛րժը (շեշտով) հասկցանք: Արարչագործութի՞ւնը որն է: Ըլլա՞յ որ սեռնդագործական դերերը փոխուած ըլլան:

Օր. Թորոսեան գտած է վալէրին հասկնալու միակ միջոցը —կը գրէ անոր վրայ: Օգուտը սակայն անձնական է եւ ընթերցողը որ վալէրի չի կարդար, միշտ պիտի ըսէ,— նորէն չհասկցայ...

Ն. Սարաֆեան հեղինակօրէն կը խօսի բաներու վրայ, որոնց քովէն իսկ դեռ չէ անցած: Կը խօսի մանաւանդ ինքն իր վրայ, իբր իսկական նոր մը, որ կը կարծէ թէ գրականութեան մէջ, իր անձէն զատ շահեկան բան չկայ: «Աքլորները կ'երգեն» կը ծայնէ: Գիտէ՞ սակայն թէ հաւն է որ կ'ածէ...:

Գ. Մխիթարեան կը ներկայացնէ Նարդունիի «Ալպոմ»ը, իսկ Նարդունի ներկայացնելով մէկտեղ իր ալպոմէն քաղուած իր մէկ աղուոր լուսանկարը, ընթերցողներուն կը ծանօթացնէ զգայարանքներու գրական դերը: Դեռ վեցերորդին չէ հասած:

ԽԱՐՏՈՅ

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ՌՈՒՍԻԱ

Թայմզի Թուրքիոյ Թղթակիցը կը գրէ (Ապրիլ 2).

Թուրքիա ընդունեց Խորհրդային Ռուսիոյ հրաւէրը մասնակցելու փետր. 9ին Մոսկուայի մէջ Ռուսիոյ եւ Լեհաստանի, Ռումանիոյ, Էսթոնիոյ եւ Լաթվիոյ միջեւ ստորագրուած պրոտոկոլին։ Խորհրդային հրաւէրին Թուրքիոյ պաշտօնական պատասխանը քիչ մը անորոշ ոճով խմբագրուած էր, սակայն հիմա յայտնի է թէ Թուրքիա համաձայնած է ստորագրել պրոտոկոլը։

Սպասելի էր որ Թուրքիա յարէր Մոսկուայի եւ զանազան սահմանակից երկիրներու միջեւ կնքուած պրոտոկոլին։ Թուրքիա եւ Ռուսիա ցամաքէն սահմանակից են Ասիոյ մէջ, եւ Թուրքիա պէտք է լաւ յարաբերութիւններ մշակէ Ռուսիոյ հետ։ Եւ սակայն սխալ պիտի ըլլար շատ մեծ կարեւորութիւն տալ Թուրքիոյ կողմէ պրոտոկոլի ընդունելուն։ Հանրապետական Թուրքիոյ եւ Խորհրդային Ռուսիոյ միջեւ յարաբերութիւնները միշտ մտերմական եղած են, եւ Էնկիւրիի բոլշեւիկեան դեսպան Սուրիչ գրեթէ առանձնաշնորհեալ դիրք մը ունի։ Դիւանագիտական մարմնի երէց անդամն է եւ մտերիմ բարեկամը դարձած է բազմաթիւ Թուրք երեւելի պետական մարդերու։

Առաւելապէս Սուրիչի ազդեցութեան շնորհիւ էր որ Թուրք կառավարութիւնը համաձայնեցաւ ընդունիլ Լեւ Տրոցկին, որ Օտեսայէն Պոլիս աքսորուեցաւ փետրուարին։ Սուրիչ եւ Տրոցկի հին բարեկամներ են։

Թէեւ Թուրքիա չի հանդուրժեր որ համայնավար պրոպագանդ կատարուի իր սահմաններուն մէջ, սակայն Խորհրդային կառավարութիւնը վերջերս կրկնապատկեց իր ջանքերը՝ շահելու համար Թուրքիոյ համակրութիւնը։ Աֆղանիստանի յեղափոխութիւնը առիթ ընծայեց բոլշեւիկ մամուլին սուտ լուրեր տարածելու համար Աֆղանիստանի մէջ անգլիական քաղաքականութեան մասին։ Գրեց թէ Հնդկաստանի կառավարութիւնը իր տրամադրութեան տակ գտնուած ամէն միջոց գործածեց՝ Ամանուլլահի անկումը ապահովելու եւ անոր տեղ դնելու համար անգլիասէր ձգտումներով աֆղան իշխանաւոր մը, թէ Անգլիա կ'ուզէ յապաղեցնել Արեւելքի զարգացումը, եւ հակառակ է Պոլսէն դէպի Արեւելք կատարուած ամէն յառաջդիմութեան, բացի անգլ. տիրապետութեան ենթակայ երկիրներէ։ Այս հրատարակութիւններուն որոշ չափով ուժ տուին կարգ մը գերման թերթեր, որոնք կ'երեւի թէ Աֆղանիստանի վերաբերեալ իրենց բոլոր լուրերը կը ստանան Մոսկուայի ճամբով։ Նոյնը հաստատեց նաեւ Էնկիւրիի աֆղանական դեսպան Ճէլանի խան, որ Մոսկուա մեկնելէ առաջ Թուրք պաշտօնական մամուլին յայտարարեց թէ անգլ. օդանաւեր շարունակ կը ռմբարկեն Աֆղանիստանի գերիշխանութիւնը՝ Աֆղանիստանի վրայէն թռչելով։

Կասկած չկայ որ Ամանուլլահ թագաւորը Թուրք ներկայ քաղաքականութեան բարեկամ էր, եւ գաղտնիք չէ թէ Մ. Քէմալ եւ կառավարութեան միւս անդամները մեծապէս ցաւեցան երբ անիկա գահընկէց եղաւ։ Անցեալ ամառ երբ Էնկիւրի այցելեց, Ամանուլլահ ամէն քաջալերութիւն ստացաւ՝ Աֆղանիստանի մէջ եւրոպական բարենորոգումներ մտցնելու մասին։ Արդարեւ Թուրքեւ աֆղան գործակցութիւնը շատ սերտացաւ։ Բազմաթիւ աֆղան սպաներ ղրկուեցան Թուրքիա՝ զինուորական կրթութիւն ստանալու, մինչ Թրքական զինուորական կարեւոր մարմին մը, գլխաւորութեամբ սպայակոյտի փոխ-նախագահ Քեազիմ փաշայի, Քապուլ ղրկուեցաւ՝ վերակազմելու եւ մարզելու համար աֆղան բանակը։ Ասկէ զատ, աֆղան աղջիկներ եկան Թուրքիա ուսանելու եւ Թուրքեր ղրկուեցան Աֆղանիստան՝ վարչական պաշտօններ վարելու։

Մոսկուա շուտով հասկցաւ թէ աֆղանական քաոսին մէջ հիանալի առիթ մը կար՝ Թուրքիոյ, ինչպէս նաեւ Մերձաւոր եւ Միջին Արեւելքի երկիրներուն մէջ հականգլիական մեքենայութիւններ դարձնելու համար։ Բոլշեւիկեան քանի մը գլխաւոր պրոպագանդիստներ ղրկուեցան Թուրքիա, Պարսկաստան, Իրաք, Սուրիա, Եգիպտոս եւ Անդրյորդանան, պաշտօն ունենալով «բացատրելու» Աֆղանիստանի մէջ անցած-դարձածները բոլոր անոնց որոնք կ'ուզէին լսել։ Անոնք բոլորն ալ չյաջողեցան մուտք գործել նշանակուած երկիրներուն մէջ, սակայն մեծ մասը յաջողեցաւ։ Բնականաբար անոնք ռուսական անցագրով չեն ճամբորդեր եւ ընդհանրապէս անծանօթ է իրենց ինքնութիւնը։ Առատ դրամ կը տրուի անոնց, որոնք Արեւելքի մէջ պրոպագանդ մղելու մասին դասընթացքներու հետեւած են։

Ժամանակ մը կ'ենթադրուէր թէ նոյնինքն Տրոցկի վարիչն է այս պրոպագանդիստներուն։ Կը կարծուէր թէ Ստալինի հետ հաշտուած է եւ այսուհետեւ անիկա պիտի օգտագործուի արտասահմանի մէջ։ Որովհետեւ յաջող պատերազմական գործավար մը եղած էր, կրնար իտէալ գործիք մը ըլլալ՝ խորհրդային զինուորական գաղափարները տարածելու համար։ Կ'ըսուէր թէ անոր Ռուսիայէն Թուրքիա աքսորուիլը փոշի փչել էր առհասարակ ամբողջ աշխարհի, մասնաւորաբար Անգլիոյ աչքին։ Կարելի է այս տեսակ մեկնութիւն մը տալ, սակայն Տրոցկիի եւ Ռուսիոյ վարիչ խմբակին միջեւ վէճը բաւական լուրջ կը թուի։

Պիտի հարցուի թէ բոլշեւիկները ի՞նչ կը յուսան ձեռք բերել Անգլիոյ դէմ իրենց սուտերու եւ խեղաթիւրումներու պայքարով։ Թուրքիոյ եւ դրացի երկիրներուն մէջ Ռուսիայէն կը վախնան, բայց չեն սիրեր զայն։ Հանրապետական Թուրքիան ազգայնական է եւ բնազդաբար կ'ատէ համայնավարութիւնը։ Մոսկուա հասկցած է ասիկա եւ շատոնց հրաժարած է Մերձաւոր Արեւելքի մէջ ընդհանուր յեղափոխութիւն մը խմորելու գաղափարէն։ Հիմա անոր ուզածն է ռուսական — միաժամանակ նաեւ համայնավարական — հմայքը զօրացնել արտասահմանի մէջ։ Բոլշեւիկ մասնագէտները, առեւտրական ներկայացուցիչներն ու պրոպագանդիստները, — որոնց շատերը օտարազգի են — բոլորն ալ կը ձգտին նոյն նպատակին, այսինքն Մերձաւոր, Միջին եւ Հեռաւոր Արեւելքի ազգերուն բարեկամութիւնը շահիլ։ Վատնուած մեծ գումարները շատ քիչ արդիւնք կու տան, սակայն մամուլի պայքարը եւ պրոպագանդիստներու դասախօսութիւնները որոշ արդիւնք կ'ունենան։

Ցաւալի է որ Անգլիա շատ քիչ բան կ'ընէ իրերու այս վիճակին հակազդելու համար։ Ուշ կամ կանուխ Խորհրդային Ռուսիոյ այս ջանքերը կրնան ազդեցութիւն առաջ բերել Մերձաւոր Արեւելքի ազգերուն վրայ։ Աւելի իմաստուն պիտի չըլլա՞ր այժմէն հակազդող միջոցներ ձեռք առնել։

Ի՞ՆՉ Կ'ՈՒԶԵՆ ՍՈՒՐԻԱՑԻՆԵՐԸ

Ապստամբ Տիւրզիներու ցեղապետներէն Շէյխ Էմին Համատա պէյ, որ Սուրիացիներու ազգային պահանջներուն մասին ֆրանսական կառավարութեան եւ Ազգերու Դաշնակցութեան հետ բանակցութիւններ վարած էր, այժմ կը գտնուի Ամերիկա, ուր «Նոր Սուրիա» ընկերակցութեան կազմը ուժեղացնելու գործով կը զբաղի։ Շէյխը հետեւեալ յայտարարութիւններն ըրած է Հայրենիքի Թղթակցին.

«Սուրիա՝ Ֆրանսայի հանդէպ վարած իր քաղաքականութեան ընթացքին՝ պարտաւորուած է հաշուի առնել իր սահմաններուն վրայ ցցուած Թրքական սուինները։

Մեծ պատերազմի ատեն Դաշնակիցները մեզ անկախութիւն խոստացան, երբ մեր օժանդակութեան պէտքը կը զգային։ Արաբ ցեղերը, Սուրիայէն սկսեալ մինչեւ Հիճազ ու Նէճտ, Թրքական լուծէն ազատագրուելու եւ անկախ կեանք վարելու տենչով բռնկած, տուին այդ աջակցութիւնը եւ մեծապէս նպաստեցին Միջագետքի ու Պաղեստինի Թրքական բանակներու քայքայման եւ վերջնական պարտութեան։ Պատերազմէն վերջ՝ Դաշնակիցները դրժեցին իրենց խոստումները։ Արաբական երկիրները բաժան, բաժան ընելէ յետոյ, Սուրիան ալ յանձնեցին Ֆրանսայի։

Մենք Ֆրանսայէն կը պահանջենք, որ բարեփոխէ Սուրիան կառավարելու իր որդեգրած վարչաձեւը։ Ֆրանսա պէտք է վերջ տայ մեր հայրենիքը գաղութի մը վերածելու իր յոռի քաղաքականութեան, ինչպէս նաեւ մեզ պէտք է ընձեռէ տեղական լայն ինքնավարութիւն։ Իմ կարծիքով դժուար չէ համաձայնութեան մը գալ այս կէտերուն շուրջ։ Մեր պահանջներուն ուժ տուող զօրաւոր հոսանք մը ստեղծուած է ֆրանսական խորհրդարանին մէջ։ Ասկէ զատ, մեզ կողմնակից են նաեւ մամուլի մէկ կարեւոր մասը եւ հանրային կարծիքը։ Կը մնան միայն ծայրայեղ աջակողմեանները եւ զինուորական դասը, Փուանքարէի գլխաւորութեամբ։ Ասոնք են այժմ կացութեան տէրը եւ կ'արգիլեն մեզ վերջնական եզրակացութեան մը յանգիլ։ Այս րոպէիս, Տիւրզի զօրամասեր Սուլթան էլ Աթրաշի հրամանատարութեան տակ, կը սպասեն բանակցութիւններու ելքին, զինուորական գործողութիւններու սկսելէ առաջ։ Նոր ապստամբութիւն մը Սուրիոյ մէջ հսկայ ծախքերու դուռ պիտի բանայ Ֆրանսայի։

Ներկայիս մենք չենք ուզեր որ ֆրանսական ուժերը քաշուին մեր երկրէն, որովհետեւ մենք չենք ուզեր խնդիր ունենալ Թուրքին եւ Իտալացիին հետ։ Ճիշդ այս առթիւ թղթակցութիւն մը ստացայ Կ. Պոլսէն, ուր մեր գործակալները յաջողած են Թուրք-Իտալական դաշնագրի մէկ գաղտնի կէտին ծանօթանալ, որ հետաքրքրական է թէ՛ ձեզ եւ թէ՛ մեզ համար։ Թուրքերը եւ Իտալացիները համաձայնած են իրարու օգնել, որպէսզի ֆրանսան դուրս հանեն Սուրիայէն։ Այդ պարագային հիւսիսային Սուրիա, ուր ապաստանած են մօտ հարիւր հազար Հայեր պիտի կցուի Թուրքիոյ, իսկ Իտալիա ալ պիտի ստանայ Սուրիոյ մնացեալ մասը։ Այդպիսի կալուածութիւն մը մահացու հարուած մը տուած կ'ըլլայ մեր նպատակներուն։ Նախ՝ մեր ժողովուրդը պիտի բաժնուի երկու հատուածներու։ Երկրորդ՝ հիւսիսային Սուրիա, ըլլալով լեռնային երկիր մը, միակ բնական պատնէշն է կանգնած Թրքական ոեւէ ոտնձգութեան դէմ։ Եթէ այդ հողամասը անցնի մեր թշնամիին ձեռքը, մենք կը մնանք անպատսպար և ենթակայ մշտական սպառնալիքի։ Կը տեսնէք, որ Թուրքին պատճառով մենք ստիպուած ենք Ֆրանսայի դէմ ունեցած մեր պահանջները հասցնել իրենց նուազագոյնին։

Գալով Սուրիացիներու, Քիւրտերու եւ Հայերու փոխ-յարաբերութիւններու հարցին, Մերձաւոր Արեւելքի այս երեք ժողովուրդները մէկ հասարակաց թշնամի ունին՝ Թուրքը։ Թուրքին տկարացումը բաղձալի է այս երեքին համար ալ։ Ցաւալի է որ կարգ մը թիւրիմացութիւններու հետեւանքով մենք մինչև այժմ չենք կարողացած համագործակցիլ մեր ընդհանուր թշնամիին դէմ։ Ատոր պատճառները կան։ Զինադադարի ատեն, հայ կամաւորներ առանց խտրութիւն դնելու Թուրքին եւ Սուրիացիին միջեւ, սրբապղծեցին մեր մզկիթները, վիրաւորելով մեր ժողովուրդին կրօնական զգացումները։

Տիւրզիներու ապստամբութեան ատեն ալ, Կիլիկիայէն գաղթած Հայեր, թուով չորս հազար հոգի, չքաւորութենէ մղուած՝ օրապահիկ մը ճարելու մտահոգութեամբ, ինչպէս նաեւ կարգ մը անպատասխանատու բախտախնդիրներու դրդումով, կամաւոր արձանագրուեցան ֆրանսական բանակին մէջ եւ կռուեցան մեր զօրքերուն դէմ։ Այս երկու միջադէպերը առիթ տուին Թուրքերուն, որպէսզի ձեռնարկեն իրենց այնքա՛ն սիրած գործի՝ երկու ազգեր իրար դէմ լարել փոխադարձ ատելութիւն սերմանելով անոնց միջեւ։

Կը խոստովանինք, որ Թուրքերը աջողեցան մեր յետամնաց շրջանակներուն մոլեռանդութիւնը գրգռել։ Այս պարագան ծանր պատասխանատուութիւն մը կը դնէ թէ՛ Սուրիոյ եւ թէ՛ Հայոց ղեկավար մարմիններուն վրայ։ Հնարաւոր է գոյութիւն ունեցող անհամաձայնութիւնները փարատել, եթէ երբեք մեր պարագլուխները կամին մերձենալ եւ քով քովի նստած իրարմէ կարծիք ստանալ։ Սուրիացիներու հետզհետէ տարածուող ազգ. գիտակցութիւնը կը խոստանայ ուժգին հարուած մը տալ մեր մէջ կոյր կրօնամոլութեան վրայ հիմնուած ամէն մի նախապաշարումի։ Եթէ երբեք Հայերն ալ օգնեն մեր դատին, ոչ թէ Ֆրանսայի դէմ զէնք վերցնելով, ոչ նոյնիսկ Ֆրանսայի հետ ունեցած բարեկամական կապերնին խզելով այլ բարեխօսելով զմեզ Եւրոպայի եւ Ամերիկայի մէջ և զօրութիւն տալով Սուրիոյ մէջ գտնուող Հայերու արարքներուն, տարակոյս չկայ, որ ամենասիրալիր յարաբերութիւններ կը հաստատուին մեր եւ ձեր միջեւ։ Այդպիսի գետնի մը վրայ համաձայնութեան եզր մը գտնելով ապրելի կ'ըլլայ Քիւրտին, Սուրիացիին եւ Հայուն համար մէկ ճակատ կազմել բոլորիս ալ հաւասար չափով թշնամի Թուրքին դէմ։

Ջերմապէս կը համակրիմ ձեր ազգին։ Անձամբ միշտ Հայերու բարեկամ եմ եղած և ձեզ կը վստահեցնեմ, որ բոլոր հասկցող Սուրիացիները այդպէս են։ Հակահայ գրութիւնները զիս խորապէս կը վշտացնեն։ Բայց դուք պէտք չէ լուրջ ուշադրութիւն ընծայէք նման անխորհուրդ խօսքերու, որովհետեւ անոնք ծագում կ'առնեն խաւարամիտ տրամադրութիւններէ եւ լայնախոհ Սուրիացիներու զգացումներու հարազատ արտայայտիչը չեն։ Վստահ եմ, թէ դուք ալ միեւնոյն եզրակացութեան պիտի յանգիք, եթէ միայն ձեր և մեր ներկայացուցիչները իրարու մօտենան եւ ստեղծուած փոքրիկ տարակարծութիւնները հարթել աշխատին»։

ԶԳԱՑԱՑՈՒՆՑ ԳԻՒՏ ՄԸ

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐՈՒ ՓՈԽԱՆՑՈՒՄԸ

Վերջին ատեններս գիտութիւնը արձանագրեց նոր եւ զգայացունց գիւտ մը, որ կը կայանայ անթել հեռագրի միջոցաւ պատկերներ փոխանցելու մէջ։ Այսուհետեւ Հերցեան մոգական ալիքներուն շնորհիւ ո՛չ միայն պիտի լսենք հեռաւոր վայրերու մէջ եղած խօսակցութիւնները, ճառերը, երգերն ու երաժշտական կտորները, այլեւ հնարաւորութիւն պիտի ունենանք վայրկենապէս ստանալու լուսանկարչական պատկերները։

Sférographe անունով ծանօթ այս գիւտը մինչեւ այսօր եղած գիւտերուն ամէնէն հրաշալին ու ամէնէն պարզն է. գործիքը արդարեւ չունի որեւէ մասնաւոր կազմած։ Անթել հեռագրի կայան ունեցող ամէն մարդ, որ բարձրախօս գործիք ունի, կրնայ զայն օգտագործել պատկերներու ստացման համար։

Առանց թէքնիք մանրամասնութեանց մէջ մտնելու, պիտի ջանանք մէկ երկու բառով պարզել այն սկզբունքը, որուն վրայ հիմնուած է sférographe-ը։

Անթել հեռագրի ձայնարձակ կայանին մէջ գտնուած մանրաձայն (microphone) գործիքին տեղ պէտք է դնել լուսարձակ sférographe մը։ Այդ գործիքը կը բաղկանայ հաղորդիչ թմբուկէ մը, որ անփոփոխ ու յարատեւ արագութեամբ մը կը դառնայ եւ կը կրէ պղնձէ թերթ մը, որուն վրայ լուսագրականապէս արտաբերուած է փոխանցուելիք պատկերը։ Այն նիւթը որ կը ծառայէ լուսանկարը արտաբերելու, կղզիացնող յատկութիւն ունի։ Հաղորդիչ սրածայր սլաք մը դանդաղօրէն կը տեղափոխուի թմբուկին ելեկտրական արտադրիչին համաձայն, մինչդեռ թմբուկը ելեկտրական շարժիչ զօրութեան ազդեցութեան տակ կը դառնայ։ Պղնձէ թերթին վրայ արտաբերուած նկարին համեմատ սլաքին ծայրը յաջորդաբար կը հանդիպի հաղորդիչ եւ կղզիացնող մասերուն, ինչ որ կը թոյլատրէ սրածայր գլանիկին մէջէն ստանալու ընդհատուած հոսանք մը, փոփոխական հեռաւորութիւններով, փոխանցուելիք պատկերին ձեւին եւ ձայնականութեան համաձայն։ Այդ հոսանքը, պատշաճօրէն ընդլայնելով, կ'օգտագործուի չափաւորելու ձայնարձակ կայանը, ճիշդ ա՛յնպէս ինչպէս փոփոխական հոսանքը՝ որ դուրս կուգայ մանրաձայն գործիքէն։

Ընդունարանը կը բաղկանայ համանման թմբուկէ մը, որ ժամացուցական շարժման մէջ դրուած է եւ իր վրայ կը կրէ թերթ մը թուղթ, որ մասնաւոր բաղադրութեամբ մը թրջուած է եւ ընդունակ՝ տարբաղադրուելու ելեկտրական հոսանքին անցքով։ Հաղորդիչ սլաք մը նոյնպէս կը խուզարկէ թուղթը. այդ սլաքը միացած է փոքր յօրինուածքի մը հետ, որ զետեղուած է անթել հեռագրի ընդունարանին վրայ։

Ասկէ կը հետեւի թէ լուսարձակ նշաններէ առաջ եկած հոսանքին մղումները կը տարբաղադրեն ընդունարանի թուղթին վրայ գտնուած բաղադրութիւնը եւ այս եղանակաւ կ'արտաբերեն պատկերը։ Պատկերին ճշգրիտ վերարտադրութիւնը ապահովելու համար, անհրաժեշտ է որ համաժամութիւն գոյութիւն ունենայ տուիչ եւ ստացիչ գլաններու թաւալող շարժումներուն մէջ։

Մասնաւոր ճարտարութեամբ շինուած փոքր կազմած մը կը թոյլատրէ ստանալու ա՛յնք[...] որոշ ու ճշգրիտ համաժամ[...]թիւն մը, որքան ունին պ[...] հեռագրական գործիքները։

Յաջող պատկեր ստանա[լու] համար, պէտք է ունենալ պա[...] շատ ուժի ստացում մը, որ[...] տեւողութիւնը մօտաւորապէս [...] վայրկեան է։

Պատկերներու փոխանցմ[ան] այս գիւտը իր պարզութեան [եւ] հաստատակամութեան հա[մար] կոչուած է մեծ յեղաշրջում [...] առաջ բերել գործնական կեան[քի] մէջ, մասնաւորապէս դիւրացնե[լով] եւ արագացնելով պատկերազա[րդ] օրաթերթերու գործունէութի[ւնը] ժամը ժամին, վայրկեանը վայրկ[եա]նին ընթերցողներուն ներկայացն[ե]լով օրուան լուրերուն հետ [քա]ղաքական անձնաւորութիւննե[րու] կամ օրուան հերոսներուն պա[տ]կերները։

Հ. ՏԷՐՈՍԵ[ԱՆ]

ՀԱՅ ԹՈՔԱԽՏԱՒՈՐՆԵՐՈՒ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԸ ԼԻԲԱՆԱՆԻ Մ[ԷՋ]

Մամլթէյնի (Լիբանան) [Հայ] Թոքախտաւորներու հիւանդա[նո]ցին Ե. տարուան (1927 Յու[լիս] I — 1928 Յուլիս 1) հաշուեկ[շի]ռէն կը տեսնենք թէ տար[ուան] ընթացքին խնամուած հիւանդ[նե]րուն թիւը 108 եղած է, [...] 30ը անցեալ տարուանէ մնացա[ծ], իսկ 78ը այս տարի ընդունուա[ծ] են։

Այս հիւանդներէն 14ը [...] ողջացած, 44ը մեռած, 8ը [...]ած, 42ը այժմ հիւանդանոց[ին մէջ] կը գտնուին։

Հիւանդանոցի բացումէն ի [վեր] հինգ տարուան մէջ 381 հիւա[նդ]ներ խնամուած են։

Նուիրատուութիւններէ [գո]յացած է ընդամէնը 7570 [...] սուրիական ոսկի եւ ծախք եղա[ծ] 7560.44 սուրիական ոսկի, [այն]պէս որ Յուլիս 1ին պատրաստ[...] տասը սուրիական ոսկի։ [...] մինչ այս հաշիւը կը ներկայացուի հաստատութիւնը Յուլիս, Օգոստոս, Սեպտեմբեր եւ Հոկտեմբեր ամիսներուն մէջ ունէր հինգ հա[...]րիւր տոլարի մօտ պարտք։

Հայ Թոքախտաւորներու [հի]ւանդանոցը Մամլթէյնի [մէջ] հիմնուեցաւ 1923 Յուլիս 1ին, [...] երեք յարանուանութեանց հոգ[ե]ւոր պետերը իրարու մօտ գա[լով] կազմեցին խնամակալութիւն [մը]։

Հաշուեկշիռը ցոյց կու[տայ] թէ այս տարի հիւանդանոց[ը] աւելի յաջող տարի մը բոլոր[ած] [...] կերակուրները աւելի առա[տ] [...] սնուցիչ եղած են։ Շէնքը [...] վայելուչ եւ նպատակին յա[րմար] ձեւ մը առած է։ Անցեալ [...] ութ անկողիններով սրահ մը, [...] ւանդապահուհիներու [...] վերնայարկ սենեակ մը, [...] մարան մը ունեցած են։ Այս [...] ասոնց վրայ աւելցած է [...] երկու անկողիններով ընդ[...] բարձր սրահ մը, եւ քա[...] կոկիկ բաղնիք մը։ Ասոնցմէ [...] սրահին երեք կողմը շինուա[ծ] քսան մեդր երկայնութեամբ [...] երկու մեդր լայնութեամբ [...] ղեղիկ պալքոն մը՝ որուն [...] հիւանդները կը շրջագային, [...] վայելեն Ճանինէի, Պէյրութի, Միջերկրական ծովու հիանալի տեսարանները։

Ջուրի բաժանումները [...] կանոնաւոր եղած են հիւա[նդա]նոցին ամէն կողմը՝ լուացա[րա]նոցին, խոհանոցին եւ բաղնիքին [...] վակներու միջոցաւ ջուր կը [...]նուի։

Առնուած է նաեւ փնէօմ[ա]թորաքս (Pneumathorax) [...] արուեստականօրէն հանգս[տացնե]լու գործիքը, որ թոքախտաւո[րնե]րու դարմանման համար հի[...]

...մէնաօգտակար գործիքը կը նկատուի։

Այս տարի մէկ այցելու բժիշկ, երեք հիւանդապահուհիներ եւ ինը պաշտօնեաներ ունեցած են։

Այս տարի ալ բաւական այցելուներ ունեցած են, որոնք իրենց գնահատական վկայութիւնները արձանագրած են այցելուներու տետրակին մէջ։

ՀԱՅԵՐԸ ՔԱՆԱՏԱՅԻ ՄԷՋ

Քանատահայ գաղթականութիւնը բաղդատմամբ Մ. Նահանգներու գաղթականութեան՝ թէ թուով փոքր է եւ թէ նուազ բարեկեցիկ։ Անոր պատմութիւնը նոր է, 32 տարիներէն անդին չանցնիր. հոս առաջին եկուորները եղած են Պ. Լեւոն Պապաեան եւ իր փեսան Պօղոս Գուրեան — Պրուսացիներ — որոնք հաստատուած են Թօրանթօ քաղաքին մէջ, որ այս երկրի երկրորդ հարուստ եւ բազմամարդ քաղաքն է, ունենալով 650,000ի մօտ բնակչութիւն մը։ Անոնք զբաղած են միշտ Արեւելեան գորգի վաճառականութեամբ եւ յաջողած են շնորհիւ իրենց առեւտրական կարողութեանց եւ ուղղամտութեան թէ իրենց համար առաջնակարգ դիրքեր շինել եւ թէ բնիկ ժողովուրդին յարգանքը շահիլ։

Այս երկրի ամբողջ հայութեան թիւը 2000էն անդին չանցնիր եւ կը բաղկանայ Քղեցիներէ, Խարբերդցիներէ, Կարնեցիներէ, Վանեցիներէ եւայլն։ Այս գաղթականներուն մեծագոյն մասը, իբր 1600 հոգիներ, կը բնակին Օնթարիօ նահանգին հետեւեալ քաղաքները, Թօրանթօ, Հէմիլթըն, Կոլթ, Կուէլֆ, Պրէնթֆըրտ, Սէնթ Քէթըրին եւայլն, եւ ընդհանրապէս գործարաններու մէջ կ'աշխատին։ Առեւտուրով զբաղողներու թիւը փոքր է, անոնք պտղավաճառ եւ կամ նպարավաճառներ են։ Կան նաեւ արհեստաւորներ,— ինչպէս սափրիչներ, դերձակներ, կօշիկ նորոգողներ, գորգ մաքրելու եւ նորոգելու գործերով զբաղողներ, եւն.։ Գորգ մաքրելու եւ նորոգելու գործին մէջ Պ. Սուքրատ Խաթիճեան բաւական պատուաւոր դիրք մը շինած է իր գործարանին մէջ միայն հայ գործաւորներ կը պահէ, պէտք է յարել թէ այս ճիւղին մէջ ուրիշ Հայեր եւս կան որոնք բաւական յաջող են։

Գաղութներուն մէջ ազգային ոգին բաւական զօրաւոր է։ Այստեղ կը գտնուին քաղաքական կուսակցութեանց մասնաճիւղեր ինչպէս նաեւ Որբախնամի եւ Կարմիր Խաչի օժանդակ մարմիններ։ Կայ նաեւ «Քանատահայ Միութիւն» անուամբ կազմակերպութիւն մը՝ որուն Նախագահն է Պ. Լեւոն Պապաեան։ Այս Միութեան նպատակն է ծառայել այս երկրի հայ գաղթականներուն ամէն կարելի միջոցներով, մասնաւորապէս ջանալ անոնց բարոյական եւ մտաւոր մակարդակները բարձրացնել։ Այս ուղղութեամբ բաւական արդիւնաւոր գործունէութիւն ունեցած է արդէն։

Հայերը ընդհանրապէս լաւ տպաւորութիւն ձգած են բնիկներու վրայ անոնք կը ճանչցուին իբր ճարպիկ, գործունեայ եւ օրինապահ ժողովուրդ մը։

Այս փոքրիկ Քանատան՝ իր 9 միլիոն բնակչութեամբ՝ ան ալ ոչ շատ հարուստ, ունեցած է հայանպաստ գործունէութեանցերկայն շարք մը որ իսկապէս մեր հիացման եւ խոր երախտագիտութեան արժանի է։ Անոր հայանպաստ նուիրատուութիւններու քանակը կը հասնի 2 միլիոն տոլարի։ Անոր հայասիրական կոթողներէն մէկն այն է որ 120 որբեր հոս փոխադրեց, որդեգրեց եւ աւելի քան ութ տարի խնամեց զանոնք։

«Կոչնակ»

ԿԵԱՆՔԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

(Քաղուած Թուրք Թերթերէն)

ՎԵՐԱՇԻՆԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐՆԵՐ

Հանրօգուտ շինութեանց ծրագրին համաձայն, Թուրքիոյ մէջ 25 տարուան ընթացքին 10,000 քիլոմեդր երկաթուղի եւ 6 նաւահանգիստ պիտի շինուի ու 15 միլիոն արտավար հող պիտի ոռոգուի։

Ծրագրին գործադրութիւնը սկսած է արդէն եւ առաջնութիւն տրուած վայրերու երկաթուղիները կը շինուին։ Ասոնք 2264 քիլոմեդր երկարութիւն ունին եւ հետեւեալներն են. 1.— Քիլիոս-Էրէյլի՝ (75 քիլոմեդր), 2.— Աֆիոն-Անթալիա՝ (300 քիլոմեդր), 3.— Սվազ - Էրզրում՝ (525 քիլոմեդր), 4.— Ատափազար-Պոլընտըր՝ (265 քիլոմեդր), 5.— Մալաթիա Սվազ՝ (240 քիլոմեդր) և 6.— Արղնի Տիարպէքիր։ Այս գիծերու շինութիւնը աւարտած պիտի ըլլայ 1930-1935 տարիներուն. 1934, 1940 եւ 1948ին ալ պիտի աւարտին Ամասիայի, Կարսի եւ Վանի երկաթուղիները, որոնք 1500 քիլոմեդր երկարութիւն պիտի ունենան։

Նաւահանգիստներն են Մէրսին, Էրէյլի եւ Սամսոն, որոնք արդիական բոլոր պայմանները պիտի լրացնեն, իսկ Տրապիզոնի, Ինէպոլուի եւ Ամասրայի առջեւ ալ կոհակարգելներ պիտի շինուին։

Տարուէ տարի մեծ քանակութեամբ վարկեր կը յատկացուին ոռոգման գործերուն եւ ճամբաներու շինութեանց համար։ Աշխատութիւնները այնպէս ծրագրուած են որ 25 տարիէն 15 միլիոն արտավար հող պիտի ջրուի եւ երկիրը պիտի ազատի երաշտի վտանգէն։ Ճամբաներու շինութիւնը բոլորովին նոր դրութեամբ պիտի կատարուի ու յարմար պիտի ըլլայ փոխադրական նոր միջոցներուն։

ՇՈՒՆԵՐԸ ԴԱՐՁԵԱԼ ՇԱՏՑԱՆ

Պոլսոյ փողոցներուն մէջ շուները սկսած են բազմանալ վերջերս։ Անտէր շուները մանաւանդ աւելի մեծ թիւով կը թափառին Ֆաթիհի եւ Էտիրնէգափուի շրջակաները ուր գիւղերէն կ'իջնեն անօթի մնալով։

Քաղաքապետութեան պաշտօնեաները այս շուները կը թունաւորեն «սթրիքնին»ով։ Կարգ մը թաղերու մէջ, սակայն, ժողովուրդէն անհատներ պաշտպան կը կանգնին շուներուն եւ արգելք կ'ըլլան պաշտօնեաներուն։ Անցեալ օր երկու կիներ պաշտօնեաներու վրայ յարձակած եւ խեղճերուն դէմքը արիւնլուայ ըրած են իրենց եղունգներով։ Քաղաքապետութիւնը ոստիկանութեան աջակցութիւնը խնդրած է այս գործին համար։

Քաղաքապետութիւնը տարեկան վեց հազար ոսկի կը ծախսէ շուներու ջնջումին համար և անցեալ տարի 6508 շուներ սպաննուած են։ Այս հաշուով, մէկ շունը ոսկիի մը նստի քաղաքապետութեան։ Սպաննուած շուներուն պոչերը կըտրուելով քաղաքապետութեան կը տարուին, հակակշի եւ վճակագրութեան գործին իբր դիւրութիւն։

ՄԻՆՉԵՒ ՊԱՂՏԱՏ ՄԱՀՃԱԲԱՐՁ ՎԱԿՈՆ

Հայտարփաշայի մէջ խորհրդակցութիւններ կատարուեցան Միջագետքի երկաթուղիներու եւ մահճաբարձ վակոններու պատուիրակներուն և Անատոլուի երկաթուղիի ընկերութեան ներկայացուցիչներուն միջեւ, Պաղտատի գծին վրայ մահճաբարձ վակոններ բանեցնելու մասին։ Այս վակոններու ճամբորդները մինչեւ Նուսէյպին շոգեկառքով, անկէ անդին ալ ինքնաշարժով պիտի երթան։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՁԱՐՍԱՆՃԱԳԻ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏԳՄ. ԺՈՂՈՎԸ

ԼԻՈՆ, 6 ապրիլ.— Զ. Հ. Մ. անդրանիկ պատգամաւորական ժողովը տեղի ունեցաւ 30—31 մարտին, Վալանս՝ Հ. Յ. Դ. գրադարանի սրահին մէջ։ Ժողովին ներկայ էին 7 պատգամաւորներ։ Որոշեալ ժամուն ժողովը բացուեցաւ նախաձեռնող մասնաճիւղին (Լիոն) կողմէ։ Համառօտակի տեղեկութիւններէ յետոյ, դիւանի ընտրութիւն կատարուեցաւ։ Ժողովը անմիջապէս անցաւ օրակարգի հարցերուն՝ կանոնագիր ծրագրի մշակման, կեդր. վարչութեան ընտրութեան եւն.։ Բոլոր հարցերը համերաշխութեամբ լուծուեցան։ Ընկ. Մարտիրոսեան հարց դրած էր Նոր Զարսանճագի մը շինութեան մասին, սակայն Պատգմ. ժողովը ընդունեց Պ. Տէօքմէճեանի բանաձեւը, որ է՝ «Նոր Զարսանճագի վերաշինութիւնը պահելով ապագայ դէպքերու զարգացման, առայժմ կ'որդեգրէ Զարսանճագի Աղետեալոց Օգնութեան Ֆոնտի մը ստեղծումը»։ Կեդր. վարչութեան անդամ ընտրուեցան Պ. Պ. Լ. Մելիտոսեան, Ճ. Կորոյեան, Ս. Բիւրէճեան, Ա. Գրիգորեան, Ս. Պօյաճեան։ Ժողովէն վերջ Վալանսի մասնաճիւղը ի պատիւ պատգամաւորներուն, թէյասեղան մը տուաւ. ներկայ էին շուրջ 25 հայրենակիցներ։ Խօսուեցան բաժակաճառեր եւ եղան գիւղական ծիծաղաշարժ ասուլիսներ։

Մ. Մ.

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՖՈՒԹՊՈԼ

Հ. Ը. Մ. Մ.ի Պիյեանքուրի մասնաճիւղը կարեւոր մրցում մը ունեցաւ կիրակի La Courneuveի գեղեցիկ մարզադաշտին մէջ։ Ժամը 2ին դաշտ ելան մեր եւ C. S. Babcockի բ. խումբերը։ Սկիզբը հաւասար խաղ մը ունեցան երկու խումբերն ալ, սակայն յետոյ հակառակորդները շահեցան Ա. նշանակէտը։ Կիսախաղէն յետոյ գնդակը շարունակ մեր բերդին առջեւն էր, եւ հակառակորդները երկու նշանակէտ եւս շահեցան խաղը չվերջացած։

Ա. խումբերուն շատ հետաքրքրական խաղը սկսաւ ժամը 3. 45ին։ Հովն ու արեւը կ'արգիլէին մեր մարզիկներուն յառաջխաղացումը եւ գնդակը մեր բերդին առջեւն էր։ Կիսախաղին 10 վայրկեան մնացած, հակառակորդները շահեցան Ա. նշանակէտը։ Կիսախաղէն 5 վայրկեան յետոյ վերսկսաւ կատաղի խաղը եւ քիչ վերջ շահեցանք Ա. նշանակէտը։ Կիսախաղէն կէս ժամ ժամ վերջ ունեցանք «փէնալթի» մը հակառակորդին բերդին վրայ զոր պատիւ ըրինք իրենց։ Յետոյ գնդակը երկու կողմերը շրջեցաւ։ Վերջանալէն 7 վայրկեան առաջ, սխալի մը հետեւանքով երկրորդ նշանակէտը շահեցան հակառակորդները։ Մերինները ի զուր ջանացին հաւասարեցնել։

Հ. Պագիրկեանեան

—

ՍԷՎՐԱՆԻ «Արաքս» մարզականը (Ա.) կիրակի օր 5 — 2ով յաղթեց A. S. Mitry Ա. խումբին։

Առաջին կիսախաղին երկու կողմերն ալ մէկ-մէկ նշանակէտ շահեցան։ Իսկ երկրորդին, Արաքս, որ հակառակորդին բերդէն չէր հեռանար, չորս նշանակէտ եւս շահեցաւ։ Խաղը վերջանալուն մօտ ֆրանսացիները երկրորդ նշանակէտ մըն ալ կրցան շահիլ։

Վաճիրամի նուրբ խաղարկութիւնը հանդիսականներու գնահատման արժանացաւ։

Արաքսի բ. խումբը 4 — 2ով յաղթուեցաւ Սէվրանի ֆրանսական բ. խումբէն՝ U. S. Sevranaise (2)։

Օ. Լ.

—

ՎԱԼԱՆՍ, 8 ապրիլ.— Վալանսի «Արաքս»ը երէկ՝ կիրակի իր երթի մրցումը կատարեց ընդդէմ Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբին, այս անգամ Վիէնի դաշտին վրայ։

Խաղը զուտ բարեկամական հանգամանք ունէր, բայց ցաւալի էր Վիէնցիներու ցոյց տուած ընթացքը «Արաքս»ի իրենց ընկերներուն հանդէպ։

Հովին աննպաստութեան եւ դատաւորին կողմնակցութեան հետեւանքով «Արաքս» խաղը կորսնցուց։ Պիտի խնդրէինք Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութենէն որ ուրիշ անգամ ընտրեն անաչառ դատաւոր մը։

Մ. Տէր-Կարապետեան

—

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հայ Մարմնամարզական «Կայծակ» Միութեան ֆութպոլի բ. խումբը մրցում մը ունեցաւ կիրակի օր U. S. Souletի բ. խումբին դէմ։ Մրցումը սկսաւ ժամը 2.30ին՝ խուռն բազմութեան մը ներկայութեան։ Ա. կիսախաղին ֆրանսացիները շահեցան երկու նշանակէտ։ Երկրորդ կիսախաղին «կայծակ»ի մարզիկները սկսան եռանդուն խաղալ։ Գնդակը հակառակորդին բերդին առջեւ տարուբերուելէ յետոյ, «կայծակ»ի յառաջապահներէն մին 25 մեդրէն զօրաւոր հարուածով նշանակեց առաջին նշանակէտը։ Խաղը վերջանալուն տասը վայրկեան մնացած, «կայծակ» շահեցաւ երկրորդ եւ վերջին նշանակէտը եւ խաղը վերջացաւ հաւասար՝ 2 — 2։

Մարսէյլ — Յ. Վարդիկ

ՍԹՐԱՏԻՎԱՐԻՈՒՍԻ ՇՈՒՐՋ

Քանի մը ամիսներ առաջ, իտալական եւ բոլոր օտար թերթերը մանրամասնօրէն պատմեցին գիւտը ջութակի վաւերաթուղթերու, որոնք կուտային սթրատիվարիուսի կենսագրութիւնը եւ անոր արհեստին գաղտնիքները։ Այս գործը սակայն, կը վերջանայ անակնկալ ձերբակալումովը երկու անձերու, որոնք կը յաւակնէին գտած ըլլալ յիշեալ վաւերաթուղթերը։

Միլանի հարցաքննիչ դատաւորը, երկար ու մանրակրկիտ փնտռտուքներէ յետոյ, յաջողած է երեւան հանել այս անձերը, որոնք կեղծած են վաւերաթուղթերը եւ յաջողած է զանոնք խոստովանցնել իբրեւ կեղծարարներ։

Ոստիկանութիւնը լռութիւն կը պահէ այս գործին վրայ. անոր քննութիւնները դեռ չեն աւարտած եւ կրնայ ըլլալ որ նոր յայտնութիւններ երեւան գան։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎՀՈՒԿԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ.— Թէյլօ գիւղակին մէջ կը բնակէր Մանիար ընտանիքը, հայր ու մայր, երեք չափահաս աղջիկներ եւ փեսայ մը։ Անոնց դրացի էր Կիշար ընտանիքը. բարեկամներ էին։ Մանիար ընտանիքին փեսան հիւանդացաւ։ Տիկին Կիշար գնաց լուր քաղելու անոր վիճակին մասին. բայց, հազիւ տունէն ներս մտեր էր, Տիկին Մանիար գոչեց Տիկին Կիշարի.

— Երդում տուր որ պիտի բուժես փեսաս։

Բայց որովհետեւ Տիկին Կիշար կեանքին մէջ բնաւ բժշկութիւն ըրած չէր եւ չէր ալ գիտեր թէ ունի՞ բուժական թաքուն յատկութիւններ, մերժեց երդում տալ եւ այս կերպով փորձանք բացաւ գլխուն։

Ընտանիքը ամբողջ մեծով պզտիկով ու հիւանդով յարձակեցաւ Տիկ. Կիշարի վրայ, որ չգիտցաւ թէ ի՞նչ է որ կ'իջնայ գլխուն. ապտա՞կ, կռո՞ւփ թէ փայտ։

Այդ միջոցին դիպուածով, անկից կ'անցնէր Տիկին Կիշարի տղան, որ լսելով մօրը օգնութեան կանչերը, վազեց լուր տալ իր հօրը։ Բայց Մանիարները ամրօրէն փակեր էին դուռ ու պատուհան. ներս մտնելու եւ կինը փրկելու ուրիշ միջոց չկար, եթէ ո՛չ կանչել ոստիկանները, որոնք երբ հասան, ծեծողները գտան գերագրգիռ, գայրագկոտ ու կատաղի, հաւաքուած սեղանի մը շուրջ, որուն վրայ արձանիկ մը կը կանգնէր։

Անոր կը պաղատէին որ յայտնէ թէ ի՞նչ պէտք է դեռ ընել տիկին Կիշարի, որպէսզի բուժէ հիւանդը..., զոր կը կարծէին թէ չար աչքի բերած է տիկին Կիշար, մինչ խեղճ կինը ծանրօրէն վիրաւոր, դողդոջ ու սարսափահար, կծկտած կը սպասէր անկիւն մը։

Քննութիւնը երեւան հանեց թէ վհուկ մըն է որ Մանիարներուն թելադրած է այս կերպ շարժիլ, բուժելու համար իրենց հիւանդը եւ անոնց ըսած է։

— Կին մը պիտի գայ ձեր տունը, հիւանդէն լուր առնելու։ Ծեծեցէք զայն մինչեւ որ երդում տայ բուժել հիւանդը, այդ կինն է որ չար աչքի բերած է զայն...։

Այդպէս ալ ըրեր էին Մանիարները, առանց սակայն մտքէ անցընելու ոստիկանութեան միջամտութիւնը։

ՍՏԱՑԱՆՔ

Արդիական Առողջաբանութիւն Հեղ. Տքտ. Գ. Պայտար, Նիւ-Եորք 1929։ Գին 1 տոլար։

ՍՊԻՏԱԿ ԳԻՇԵՐՆԵՐ

ՆԱՍԻԱՆՔԱՅԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

— Երիտասարդ սքանչելի աղջիկ մըն էք դուք, ըսաւ ինձ։ Ներեցէ՛ք այս կերպ խօսելուս։ Այսինքն, մեծ մօրմէդ աւելի զուարթ ընկերուհի մը կը ցանկամ ձեզի։ Չունի՞ք ուեւէ բարեկամուհի մը, որուն կարենայիք այցելութիւններ ընել։

— Ո՛չ ոք։

— Կ'ուզէ՞ք ինձ հետ թատրոն գալ։

— Թատրո՞ն։ Իսկ մեծ մայրիկս,

— Թո՛ղ ոչինչ գիտնայ ան։

— Ո՛չ, ես մեծ մայրիկս խաբել չեմ ուզեր։ Մնաք բարի։

— Երթաք բարի։

Ու ալ ուրիշ ոչինչ աւելցուց։ Ճաշէն վերջը մեր մօտ իջաւ, նստաւ բաւական ժամանակ, ու յետոյ հարցուց մեծ մօրս որ ծանօթներ չունի՞։

— Ա՜, ըսաւ անմիջապէս, այսօր ես օթեակ մը բռնած եմ թատրոնին մէջ։ «Սէվիլի սափրիչ»ը կը ներկայացնեն։ Բարեկամներ ունէի, որոնց հետ միասին պիտի երթայինք, բայց խոչընդոտ մը արգելք եղաւ վերջին վայրկեանին ու օթեակը ինծ մնաց։

— «Սէվիլի սափրի՞չ»ը։ Ասիկա ա՞յն «սափրիչ»ն է որ կը ներկայացնէին իմ ժամանակ։

— Այո՛, միեւնոյնն է։ Եւ յետոյ ինծ նայեցաւ։

Ամէն ինչ հասկցած էի եւ սիրտս կը դողդղար սպասումէն։

— Իրա՞։ Ա՜, ինչպէ՜ս երգեցի «Ռոզին»ը, ըսաւ մեծ մայրս, աշակերտուհիներու կողմէ տրուած օփերայի մէջ։

— Ուրեմն, մեղք է որ կորսնցնեմ տոմսակն՝ ըը, կը փափաքի՞ք ինծ ընկերանալ։

— Շա՛տ լաւ, ինչո՞ւ չէ։ Նասիանքա դեռ թատրոն գացած չէ։

Աստուած իմ, ի՜նչ ուրախութիւն։ Պատրաստուեցանք ու շուտով մեկնեցանք։ Մեծ մայրս կ'ըսէր որ թէեւ ներկայացումը պիտի չտեսնէր, բայց երաժշտութիւնը պիտի լսէր։ Յետոյ ինք բարի պառաւ մըն է։ Կ'ուզէր զիս զուարճացնել, որովհետեւ առանձին երթալ պիտի չուզէր։ «Սէվիլի սափրիչ»ին վրաս թողուցած տպաւորութիւնները պիտի չպատմեմ ձեզի։ Բայց ամբողջ խաղին տեւողութեան ընթացքին վարձակալը ինծ նայեցաւ իր այնքան քաղցր աչքերով, եւ խօսեցաւ այնպէս բարի, որ կարծեցի թէ առտուն իրեն հետ դուրս ելլել պիտի առաջարկէ ինծ։ Օ՜, ինչպէ՜ս երջանիկ էի։ Հպարտութիւն մը կը գգայի վրաս, ջերմ ունէի։ Եւ ամբողջ գիշերը «Սափրիչ»ը երազեցի։

Կը մտածէի որ ա՛լ յաճախ պիտի գար մեզ տեսնելու։ Բայց, երբե՛ք։ Գրեթէ բացարձակապէս դադրեցաւ, միայն ամիսը անգամ մը կուգար, իր հետ մեզ թատրոն տանելու։ Ուրիշ երկու անգամ եւս գացինք. բայց ես գոհ չէի։ Սակայն, տեսայ որ կը կարեկցէր վրաս ու կը գանգատէր, մեծ մօրս մօտ բանտարկուած ըլլալուս համար։ Հետզհետէ հանգստութիւնս կորսնցուցի։ Ո՛չ կրնայի կարդալ, ո՛չ ալ աշխատիլ։ Երբեմն կուլայի առանց պատճառի, կը նիհարնայի՝ հիւանդ ըլլալու աստիճան։ Թատրոնի եղանակը անցաւ եւ մեր վարձակալը այլեւս բնաւ չեկաւ։ Եւ երբ սանդուխին վրայ իրարու հանդիպէինք, կը բարեւէր միշտ լռութեամբ ու լրջօրէն, որպէս թէ խօսիլ անգամ չուզէր ու կը հեռանար կ'երթար, մինչ՝ ես դեռ հազիւ սանդուխին կէսը բարձրացած կ'ըլլայի, ամբողջ արիւնս դէմքիս վրայ։

Ի՞նչ ընել։ Կը մտածէի, օ՜, կը մտածէի եւ կը վշտանայի եւ յետոյ, վերջապէս, որոշեցի։ Երկու օր վերջը պիտի մեկնէր եւ ահա թէ ի՛նչ ըրի ես։ Իրիկունը, երբ մեծ մայրս քնացաւ, ամբողջ հագուստներս ծրարեցի ձեռքս առի եւ իր մօտ ելայ։ Կը խորհիմ որ հազիւ ժամէ մը կրցայ բարձրանալ իր մօտ։ Դուռը բացաւ ու զիս տեսնելուն պէս ճիչ մը արձակեց, գուցէ ուրուականի մը տեղ դրաւ զիս, յետոյ վազեց ջուր բերաւ ինծ, որովհետեւ հազիւ կը յաջողէի ինքզինքս սրունքներուս վրայ բռնել։ Գլուխս կը ցաւէր եւ չէի հասկնար թէ ի՞նչ կ'անցնէր կը դառնար շուրջս։ Երբոր ուշաբերեցայ, ծրարս դրի իր անկողնին վրայ, նստայ իր մօտ, գէմքս ձեռքերուս մէջ պահած սկսայ արտասուել։ Կարծեմ թէ հասկցաւ ու ինծ նայեցաւ տխրօրէն ու սիրտս բզքտուեցաւ։

— Նասիանքա՛, ինծ մտիկ ըրէք. ոչի՛նչ կրնամ ընել ձեզի, ես աղքատ մարդ մըն եմ. ներկայիս ոչինչ ունիմ, ոչ իսկ պզտիկ տեղ մը, ինչպէ՞ս պիտի ապրինք, եթէ ամուսնանանք։

Խօսակցեցանք երկար ատեն։ Գլուխս բոլորովին կորսնցուցի։ Ըսի իրեն որ ա՛լ չեմ կրնար մեծ մօրս մօտ ապրիլ, պիտի փախչիմ, չեմ ուզեր գնդասեղով շլլուած մնալ. կ'ուզեմ հետեւիլ իրեն, ինք ուզէր կամ ոչ, մինչեւ Մոսկուա, այլապէս ես առանց իրեն չեմ կրնար ապրիլ։

Ամօթը, սէրը, հպարտութիւնը, ամէն ինչ կը խօսէր իմ մէջ միեւնոյն ժամանակ։ Ինկայ անկողնին վրայ, գրեթէ ուշաթափ։ Շատ կը վախնայի որ կը մերժէր։ Քանի մը վայրկեան լռելէ վերջ ելաւ, մօտեցաւ ու ձեռքս բռնեց։

Ֆր.է Թրգ. Յ. Մ. Թ. ԴՈՍՏՈՅԵՒՍԿԻ

Կարդացէք եւ Տարածեցէք «ՅԱՌԱՋ»Ը

նակ նախագահն է երկու խորհուրդներուն, առաջարկեց քանի մը տարի յետաձգել այս ծրագրին գործադրութիւնը։ Ասոր վրայ որոշուեցաւ կազմել կառավարական յանձնաժողով մը՝ քննելու համար այս թելադրութեան թեր ու դէմ բոլոր փաստերը եւ ուրիշ գործավարներու կողմէ ներկայացուած առաջարկները։

Րիկովի համաձայն, շատ լաւ, «գրեթէ կատարեալ ծրագիր» մըն է ճարտարարուեստացումը (industrialisation), սակայն երկիրը դեռ պատրաստ չէ ատոր գործադրութեան համար։ Կ'առաջարկէ յառաջիկայ 2-3 տարիները օգտագործել իբրեւ նախապատրաստական շրջան, հաշուեյարդարի ենթարկելու համար տնտեսական բոլոր դժուարութիւնները, մանաւանդ գոցելու համար քաղաքի եւ գիւղի միջեւ բացուած խրամատը։ Քանի մը տարի անհրաժեշտ է նոր ծրագրի գործադրութեան յարմար պայմաններ ստեղծելու համար։ Ճարտարարուեստը զարգացած է, բայց երկրագործութիւնը ետ գացած։

Րիկով դիտել տուաւ որ եթէ մէկ տարի միայն հունձքը պակասաւոր ըլլայ, ծրագիրը կրնայ ջուրը իյնալ. ուստի բացարձակապէս անհրաժեշտ է նախ նիւթապէս աջակցիլ երկրագործութեան եւ ստեղծել պարենաւորման հաստատ խարիսխ մը։

Եգիպտոսի վարչապետին ճառը

Գահիրէէն կը հեռագրեն թէ վարչապետ Մոհամմէտ փաշա Մահմուտ բացումը կատարեց Պէնհա-Մէնուֆ-Քաֆր-էզ-Զայաթ երկաթուղագծին, որ իրարու կը կապէ Մէնուֆիա նահանգի արգասաբեր եւ մարդաշատ շրջանները։ Այս առթիւ Մէնուֆի մէջ խանդավառ ընդունելութիւն կատարուեցաւ վարչապետին, նախարարներուն եւ դիւանագիտական մարմինին։

Վարչապետ Մոհամմէտ փաշա քաղաքական ճառ մը խօսելով, նախ պարզեց մօտ ատենէն նոյն շրջանին մէջ ձեռնարկուելիք շինարարական ձեռնարկները, յետոյ անդրադառնալով ազգայնական Վաֆտ կուսակցութեան վերջին յարձակումներուն, Մոհամմէտ փաշա բացատրեց վերջերս հրատարակուած օրէնքին նպատակը, մասնաւորապէս այն օրէնքը որ կը վերաբերի ուսանողներուն եւ որ կը ձգտի զանոնք պաշտպանել իրենց ապագան խորտակելու կոչուած կարգ մը վնասակար ազդեցութիւններէ։ Աւելցուց թէ անհրաժեշտ է պատրաստել նոր սերունդ մը, որ առողջ ըլլայ բարոյապէս եւ մտաւորապէս։ Եթէ կառավարութիւնը ստիպուեցաւ սրբագրել հանրային հաւաքոյթներու վերաբերեալ օրէնքին կարգ մը յօդուածները և նեյկայ վարչաձեւը պաշտպանող օրէնքը հրատարակեց, պատճառն այն էր որ Վաֆտը շարունակ կը յարձակէր երկրի օրէնքներուն վրայ եւ կ'աշխատէր կարգը խանգարել։

Անգլիա եւ Եգիպտոս

Եգիպտոսի արտաքին նախարարը առջի օր հասաւ Լոնտոն, ուր բանակցութիւններ պիտի վարէ Անգլիոյ եւ Եգիպտոսի միջեւ առկախ մնացած քանի մը խնդիրներու, որոնց կարգին Քափիթիւլասիոններու խնդրին մասին։

Եգիպտոսի արտաքին նախարար Ազիզ Աֆաֆի պէյ մամուլի ներկայացուցիչներուն ըսաւ թէ ներկայիս ո՛չ մէկ յայտարարութիւն կրնայ ընել իր պաշտօնին մասին։

Լաւատեղեակ աղբիւրէ կը հաղորդեն որ եգիպտացի նախարարը Լոնտոն պիտի մնայ մօտ երկու ամիս եւ այս ժամանակաշրջանին բազմաթիւ տեսակցութիւններ պիտի ունենայ զանազան նախարարներու եւ անգլիացի բարձրաստիճան պաշտօնատարներու հետ։

Իշխան Կարոլ եւ թագաւոր զաւակը

Ռումաներէն թերթ մը կը գրէ թէ Ռումանիոյ մանուկ թագաւորը Միհայլ մօտ օրէն պիտի երթայ Եուկոսլաւիոյ Պլէտ քաղաքը։ Հոն պիտի գայ իր հայրը՝ Ռումանիոյ Կարոլ իշխանը, զայն տեսնելու համար։ Թագաւորին կողմէ Փարիզ եկած է Նիոթօ, այս տեսակցութեան մանրամասնութիւնները կարգադրելու համար։ Մեկնելէ առաջ, Նիոթօ երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ վարչապետ Մանիուի հետ։

Ցորենի հունձքը լաւ պիտի ըլլայ

Այս տարուան սաստիկ ցուրտին պատճառով վախ կար թէ ցորենի հունձքը լաւ չպիտի ըլլայ։ Կը կարծուէր թէ յունուարի եւ փետրուարի սառնամանիքները փճացուցած են նորածիլ բոյսերը։ Մինչդեռ երկրագործական նախարարութեան հասած պաշտօնական տեղեկագիրներէ կը տեսնուի թէ ցուրտին վնասները շատ աննշան են եւ թէ առհասարակ լաւ հունձք պիտի ունենանք այս ամառ։

Երկրագործները քաջալերելու համար այս տարի զանազան մրցումներ պիտի կատարուին բոլոր նահանգներուն մէջ և մրցանակներ պիտի բաշխուին այն երկրագործներուն, որոնք կը յաջողին լաւ բերք արտադրել։

Մրցանակաբաշխութեան օրը պիտի հռչակուի «ցորենի ազգային տօն»։

Թուրք հպատակութեան օրէնքը

Պոլսէն կը հեռագրեն թէ Էնկիւրիի Ազգային Մեծ Ժողովը քուէարկեց հպատակութեան նոր օրէնքը, որուն համաձայն իբրև թէ 1929 Յունուար 1էն վերջ Թուրքիոյ մէջ օտար ծնողքներէ ծնած բոլոր երախաները թրքական հպատակ կը նկատուին։ Չափահասութեան տարիքը թեւակոխելէ յետոյ, անոնք իրաւունք պիտի ունենան պահանջելու ծնողքին հպատակութիւնը։

Եթէ օրէնքին այս մեկնութիւնը ճիշդ է, կը սպասուի որ դիւանագիտական բողոքներ կատարուին թուրք կառավարութեան մօտ, քանի որ այսպիսի օրէնք մը մեծ անպատեհութիւններ կը ներկայացնէ Թուրքիա բնակող օտարականներուն, մանաւանդ անոնց համար, որ կարճ ժամանակ մը միայն կը մնան այս երկրին մէջ կ'ըսէ, «Թայմզ»ի թղթակիցը։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ԶՕՐ. ՏՕՈՒԸՍ Լոնտոնի ամերիկեան դեսպան պիտի նշանակուի։

ԹՄԵՎԱՐԻ (Ռումանիա) հիմայնավար ցոյցերու ընթացքին ձերբակալուած 250 հոգիէն 47ը վար դրուեցան դատական իշխանութեան կողմէ։

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷՆ

վճարանական ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի ընկերներն ու ընկերուհիները յառաջիկայ Երկուշաբթի 15 Ապրիլ, իրիկուան ժամը 8.30ին, 0 Քլէր տը Լիւնի վերնայարկը։ Մէթրօ՝ Իթալի։

Նիւթ՝ Հ.Յ.ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՕՐՈՒԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Վիճաբանութիւնը բանալու համար՝ համառօտ զեկոյցներ կուտան ընկերներ Սահակ Տէր Թովմասեան, Մկրտիչ Երիցանց եւ Լ. Գեւոնեան։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Պատ. Միութեան կողմէ

Այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին կը ներկայացուի

Հոլաթեւի «ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԸ»

Ղեկավարութեամբ Մ. Մարութեանի եւ մասնակցութեամբ տեղական ուժերու։ Գին՝ 5, 7 եւ 10 ֆրանք

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՊՈՒՐԿՈՒԱՆԻ ՄԷՋ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ Հ. Յ. Դ. «ՎԱՐԴԳԷՍ» ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

Այս կիրակի ժամը 2.30ին Salle des Fêtesի մէջ

կը ներկայացուի՝ «ՁԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ»

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Վէնսէնի Հայ Կրթասիրաց Երկս. միութեան կողմէ

Այս կիր. ժամը 2.30ին, 27 Rue des Laitières, Vincennes

Թաղապետութեան սրահին մէջ

Կը խօսի՝ Պ. ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

գեղարուեստական բաժին՝ Օր. Գրիգորեան (կովկասեան պար), Թառիստ Աբգար, նուագ եւն.։ Ծախքերու համար մուտք 5 ֆր.

Հաղորդակց. միջոցներ.— Փորթ Վէնսէնէն թիւ 6, 108, 109, 110, 113, 114, 118, 119, 120 հանրակառքերը առնել եւ իջնել Փլաս տը լա Փրէֆեքթիւր, Նուայանս, իսկ 115, 125 թիւերը առնել եւ իջնել Փլաս տը լա Թուռէլ. Փորթ Վէնսէնէն 5 վայրկեան կը տեւէ։

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊՈՒԱ-ՔՈԼՈՆՊԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Մ. Ը. Մ.ի Bois Colombesի մ.ին կողմէ

Այս Կիրակի ժամը 2ին Salle de la Municipalité, Bois Colombes

Մանրամասնութիւնները յաջորդով. Մուտքը ազատ է

«ԵՐԿՈՒՆՔ» Լոյս տեսաւ Զ. Ե. Ո. Միութեան պարբերականին առաջին բացառիկ թիւը, նուիրուած նահատակ հայ մտաւորականներու յիշատակին, գեղարուեստական նկարներով եւ նահատակ գրագէտներու լուսանկարներով։ Յօդուածներ ունին Ա. Ահարոնեան, Շ. Միսաքեան, Թէքէեան, Ա. Իսահակեան, Մնձուրի եւայլն։

Տարեկ. 22, վեցամս. 12ֆր., արտասահման 1.50տոլար։ Հատը 2 ֆր.

Հասցէ՝ M. Kurkdjian, 247 Bld. Voltaire, PARIS (11e)

Հ. Յ. Դ.

Շավիլի «Արղութեան» ենթակոմիտէի ընկերները ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրուին, վաղը Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, 20 rue Anatole France, Մօնփառնաս-Շավիլի կայարանին դիմացի սրճարանը։ Ներկայանալ անդամատետրերով։ Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները։

Լիոնի Քեռի խումբի ժողովը՝ այս Կիրակի առաւօտ ժամը 9ին Ընկ. Ճանկէօզեանի ճաշարանը։ Կարեւոր օրակարգ։

Մարսէյլի «Քրիստափոր» ենթակոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները վաղը Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին ծանօթ հաւաքատեղին։ Օրակարգ, պատգամաւորներու ընտրութիւն եւ զանազան հարցեր. բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Մարսէյլի Իշխան ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Եփրեմ խան, Աղբիւր-Սերոբ, Արամ, Հաժազասպ եւ Վարդգէս խումբերու ընկերները այս կիրակի ժամը 4.30ին, Rue de la République սրահին մէջ. Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Լիոն, Մ. Ե.— 35,
Լա Սիօթա, Ղ. Թ.— 52.50,
Մարսէյլ, Ի. Թ.— 35,
Լը Փուզէն, Վ. Մ.— 35,
Պըզոն, Ս. Տ — 35,
Իւզէս, Հ. Օ.— 100,
Մարսէյլ, Գործ.— 651,
Վալանս, Ա. Տ. Ս.— 50,
Նանթէր, Մ. Թ.— 50,
Պրիւսէլ, Մ. Ք.— 140,
Աթէնք, Մ. Բ.— 55,
Քլամառ, Կ. Ա.— 35,
Վալանս, Ն. Թ.— 75,
Ռոման, Ա. Վ.— 30։

ՌՈՒՍ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

Այսօր ժամը 8.30ին Folies Bellevilleի թատրոնին մէջ, 8 Rue de Belleville, Պ. Ն. ՂՈՒԿԱՍԵԱՆի եւ Տիկ. ԻՏԱ ԱՐԴԻ մասնակցութեամբ՝ Ռուսական Օփերայի խումբը կը ներկայացնէ՝ ՕՆՏԻՆ, ՅԱՐԻՆ ՆՇԱՆԱԾԸ, ՓԱՅԵԱՍ եւ LA JUIVE։ Տոմսերը՝ 4, 6, 8 եւ 10 ֆրանք։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՅԱՐԴԳՈՂ

Այսօր հինգշ. իրիկուն ժամը 8.30ին Քաֆէ Voltaire (Օտէօնի դիմաց)։ Պ. Տիգրան Զիթունի կը ցուցադրէ «Հայ ժողովրդական բանահիւսութեան գանձեր» (երգ հանելուկ, շուտասելուկ)։ Կը հրաւիրուին անդամներն ու համակիրները։

ԼԻՈՆԻ Աֆիոնի Հայր. միութեան բոլոր անդամները եւ հայրենակիցները ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուին այս Կիրակի ժամը 2ին, 105 Rue Servient սրճարանը։ Օրակարգ՝ նոր վարչութեան ընտրութիւն եւ կարեւոր խնդիրներու խորհրդակցութիւն։

ՆԱՄԱԿԱՑՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Լա Ռօշէլ, Ա. Ս.— 35 ֆրանք։
Վալանս, Յ. Խ.— 35։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռեմ Կէմէրէկցի (Պրուսա) Հմայեակ Սէմէրճեան, Յակոբիկ Ճիհանեան եւ Պէնլիցի Կայծակ Բանուրեան։ 1923ին կը գտնուէին Detroit, Mich.։ Իմացնել՝ B. Sahatjianի, 18 Rue Jamen-Grand, Caluire, (Rhône), France.

Կը խնդրուի «Հայրենիք»էն արտատպել։

— Կը փնտռուի Սարգիս Տիրատուրեան (Բալու Խօշմաթցի)։ 1928ին Խարբերդէն Հալէպ բերուած է Հալէպի Բարեգործականին միջոցաւ ու յետոյ գիւղերը ղրկուած։ Կը կարծուի թէ այժմ Հալէպի գիւղերը կը գտնուի։ Կը խնդրուի լուր ունեցողներէն եւ մասնաւորաբար Հալէպի Բարեգործականի տնօրէնութենէն, իմացնել իր եղբօր՝ Պաղտասար Տիրատուրեանի, 10 Rue La Fare: Marseille:

Կը խնդրուի սուրիահայ թերթերէն արտատպել։

— Կը փնտռուին Եղեսիացի Յարութիւն եւ Գրիգոր Տէրտէրեան, հօր անունը՝ Հաճի Նշան, մօր անունը՝ Մարիամ (Ամասիացի), քանի մը տարի առաջ կը գտնուէին Պէյրութի որբանոցը։ Այժմ փոխադրուած են Յունաստան։ Իրենց մայրը եւ երեք քոյրերը կը գտնուին Փարիզ։ Իմացնել՝ Mariam Derderianի, 7bis Chemin de Fleury, Meudon, Seine, France.

1911—1929
ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԱՄԵՆԱՀԻՆ ԴԵՐՁԱԿԱՏՈՒՆԸ
ԱՐՄԵՆԱԿ ԾԱՀՐԻԿԵԱՆ
ՓՈԽԱԴՐՈՒԱԾ Է 16 Rue Pigalle
Հայերու համար մասնաւոր գին. Խնամուած աշխատանք

ՓԱՍՏԱԲԱՆ
ԳՐ. ԹԷԼԼԱԼԵԱՆ (ԳՐԻՄԻԹԷԼ)
Contentieux Général, R. C. Seine 423631
Հեռաձայն Ménilmontant 66-64
Ամէն տեսակ դատեր, վարչական գործեր եւ պաշտօնական գրութիւնք, ամենայաւ պայմաններով։
Արկածի դատերու մասնագիտութիւն։ Առանց կանխավճարի
Ընդունելութեան ժամեր, առաւօտ 9.30էն 10.30, կէսօրէ վերջ 2-3 եւ 7էն 8.30։ Մէթրօ՝ Ménilmontant. Թրամվէ 5 եւ 26, Օթօպիւս BC, BG, O եւ Q.
Հասցէ՝ G. Tellalian, avocat, 72 Rue de Ménilmontant, Paris (XX)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
ՏԻԿԻՆ Բ. ՍԵՐՃԱՆԵԱՆ
42 Rue Tourtille. BELLEVILLE, Մէթրօ՝ Պէլվիլ
ՕՂԻ ԵՒ ՊՈՌՏՕԻ ԸՆՏԻՐ ԳԻՆԻ
զուտ խաղողէ պատրաստուած
ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՆՊԱՐԵՂԷՆՆԵՐ
ԹԱՐՄ ԼԱՒ ԱԺԱՆ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՓՈԽԱԴՐՈՒԱԾ Է
STUDIO MANOUG
116 Rue Cannebière, Marseille,
Սինէմա Քափիթոլի եւ Քոլիզէի մէջտեղ

ՏՕՔԹ. ՏԻՐԱՑ
Վ.ԿԱՅԵԱԼ ՓԱՐԻԶԻ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՖԱՔԻՒԼԹԷԷՆ, (Licencié ès Sciences)
Նախկին Interne փարիզի Hôpital des Enfants maladesի
եւ մասնագէտ մանկանց եւ ներքին հիւանդութեանց
24, Rue des Grands Augustins, Paris (6e) Place St. Michel
Հիւանդ կ'ընդունի Գշ. Եշ. Ուր. եւ Շբ. օրերը, ժամը 1էն 4
Ինչպէս նաեւ մասնաւոր ժամադրութեամբ
Métro St. Michel եւ Odeon Tél. Littré 60-46

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
MAISON VARTERESSIAN
1bis Rue Hautefeuille, Մէթրօ St. Michel
Արեւելեան եւ եւրոպական ամէն տեսակ նպարեղէններ
ԱՄԵՆԱԼԱՒ ՄԱՔՈՒՐ ԱԺԱՆ
Մասնաւոր սպասարկութիւն բնակարաններու համար
Կ'ընդունինք ապսպրանքներ գաւառներէն և արտասահմանէն
Զատկի առթիւ ամենաընտիր իւղով պատրաստուած չէօրէկներ

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE
Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ
29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96-61
Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6։ Քիթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 2—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։

Կուզուին Լիւքս ճերմակեղէններու համար առաջին եւ երկրորդ ձեռք կարող գործաւորուհիներ աշխատանոցի մէջ կամ իրենց տունը աշխատելու համար։ Դիմել՝ Mme Thieux, 88bis Bld. de la Tour-Maubourg. Մէթրօ՝ Ségur.

Կ'ուզուին ճերմակեղէնի վարժ գործաւորուհիներ արհեստանոցի մէջ աշխատելու համար։ Դիմել՝ Lippé Soeurs, 346 Rue St. Honoré։ Մէթրօ՝ Tuileries.

Կ'ուզուին ոսկերչութիւն սորվիլ փափաքող, 15էն 18 տարեկան ուշիմ աշկերտներ։ Դիմել՝ Société Fleuron, 70 Rue du Fbg. Poissonnière, Paris (10e).

Կ'ուզուին ժէոսէ ռօպի մաքուր գործ ընող կարուհիներ։ Տեւական գործ։ Դիմել՝ Ն. Ֆնտքեանի, 5 Rue Bergère, Paris (9e).

Կ'ուզուին տափատ կարող գործաւորուհիներ արհեստանոցի մէջ աշխատելու համար։ Տեւական գործ։ Դիմել՝ Պ. Զանաքեանի 9 Rue Papillon, մէթրօ՝ Cadet.

Ծախու է մեկնումի ճառաւ խա... փուռ եւ բնակարան մը, ա... կազմածներով եւ կարասի... (tri porteur եւն.)։ Միայն ... թէն եւ արեւելեան անօ... ներէն օրական 60 ֆրա... ապահով։ Կարելի է ... վաճառութիւն ալ ընել ... տարուան bail. 6 ամս... վճարուած։ Գին՝ 12,000 ֆ...
Դիմել՝ Պ. Ս. Մարգ... 31 Bld. Garibaldi, Issy-les-Moulineaux: Թրամուէյ 23 ... իջնել՝ Gare d'Issy.

Ծախու է հնակարկ... պզտիկ խա... մը, 60 Rue de la Folie ... courtի մէջ։ Մէթրօ՝ Parm... կամ Oberkampf:

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՊՕՅԱՃ...
ԱՅՑԵԼՈՒ ՀԱՇՈՒԱԿԱԼ
Հասցէ՝ 48 Av. de l'Econ...
Blanc-Mesnil (S. et O.)
Կը ստանձնէ հաշուապ... հական ամէն տեսակ գ... ծեր եւ կուտայ տուրք... վերաբերեալ տեղեկու... ներ։
Չափաւոր գին

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵ...
96 r. Rivoli, մէթ. Շաթլէ։ ... եւ նոր մեթոտով դարմանում ... եւ կանանց մորթի, արիւնի ... հիւանդութեանց (ֆրանկա... մամիզ.) եւ վարիսի։ Մասն... ռաթուառ։ Խղճամիտ եւ ա... հրդակցութ. ամէն օր 9—12, ... Կիրակի 9-12։

EMPIRE, Միւզիք-Հօլ. 37 Av. Wagram

Cirque de Paris	Էքօլ Միլիթէր	ամենալաւն ու աժանը	2-14 ֆրանք

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant: F. SOUVIGNY

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction & Administration / Խմբագ. եւ վարչութիւն — 235 Faub. St. Martin PARIS (10e)

MÉTRO LOUIS-BLANC OU JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՈՒՐԲԱԹ 12 ԱՊՐԻԼ 1929

12 AVRIL 1929

Ե. ՏԱՐԻ Թիւ 929 — ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԼՈՒՍԱՒՈՐ ՃԱՄԲԱՅ ՄԸ

Բոլոր անոնք որ մտահոգ են Սուրիոյ գաղութին այսօրուան եւ վաղուան վիճակէն, անշուշտ ուշադրութեամբ կարդացին Տիւրքի ցեղապետներէն Շէյխ Էմին Համատա պէյի յայտարարութիւնները: (Տես երէկուան «Յառաջ»ը):

Մէկ օր առաջ ալ, հրատարակեր էինք Դամասկոսի «Էլ Շաապ» թերթին նոր յօդուածը:

Լեռ ու ձոր կայ երկու արտայայտութիւններուն միջեւ, ինչպէս դիտեցին ընթերցողները: Մինչ Շէյխ Համատա, ապստամբ ըլլալով մէկտեղ, շատ խելօք մտքեր կը յայտնէ, «Էլ Շաապ» կը շարունակէ դրգռել կիրքերը հայ տարրին դէմ, եւ Թուրքերու թմբուկը զարնել գիտակցօրէն, մինչեւ իսկ իր երկրին շահերը վտանգելու գնով:

Կարդացէք միայն խորագիրները, — «Սուրիան Դաշնակի և Թուրքերու միջեւ. — Ինչո՞ւ ազատ արձակուեցան բանտարկեալ Հայերը. — Դաշնակները, Քիւրտերը և Թուրքերը (ընդդիմադիր) նկատումներ ունին մեր երկրին մէջ»: Արաբական թերթին նախորդ գրութիւնն ալ նոյնքան իմաստալի՜ց վերնագիրներ շարած էր.— «Դաշնակի նենգութիւնները Սուրիոյ մէջ. — Թուրքերը ինչպէս զանոնք մեր երկիրը վտարեցին. — Դաշնակը ոճրագործներու եւ բռնակալներու հրոսախումբ մըն է»:

Եւ շարադրութեան առաջին տողը կը սկսէր այսպէս. — «Դաշնակ կուսակցութիւնը, որ տարածուած է Սուրիոյ բոլոր շրջանները, կ'ուզէ Սուրիոյ հայութիւնը Նոր Թուրքիոյ դէմ հանել, յաւակնելով թէ այդ երկիրը իրենց հայրենիքն է» (9 մարտ 1929): Իսկ եզրակացութիւնը.

— «Մենք յանուն Սուրիացիներուս, ուժգնօրէն կը պահանջենք դաշնակին ջնջումը բոլոր սուրիական եւ Լիբանանեան երկրամասերուն մէջ: կը պահանջենք նաեւ ջնջումը բոլոր աշխատանքներուն, ընկերակցութեանց եւ հրատարակութեանց որոնք դաշնակի կնիքը կը կրեն»:

Աւելի մեղմ է նոր գրութիւնը, բայց միեւնոյն թունաւոր շունչն է որ կը հոսեցնէ, նոյնիսկ մատ փաթթելով երկու ամիսէ ի վեր անիրաւաբար բանտարկուած Հայերու արձակումը: Եւ ինչ թափանցիկ ակնարկներով. «Գուցէ բարձր միջամտութիւն եղած է այս մասին: Երեւի դատարանը նկատի չէ ունեցած մեր ցուցմունքները:»

Արդեօք «Էլ Շաապ» ինքզինքը գաղտնի ոստիկանութեան մէկ ճիւ՞ղը կը համարէ: Ուրիշ կերպ կարելի չէ մեկնել իր դատումը, թէ նկատի չեն առած «իր ցուցմունքնե՛րը»: Մենք ժամանակին պարզած ենք այդ նշանաւոր «ցուցմունքներուն» արժէքը, եւ կը ցաւինք որ այնքան լուսաբանութիւններէ յետոյ, արաբական թերթը տակաւին կը շարունակէ կառչիլ այդքան վրան-բաց եւ գրգռիչ սուտերու: Անհէտ Ջէքի Աֆիունին ինք հաւատացա՞ծ է անոնց ստուգութեան, թէ վարագոյրին ետեւ ծածկուած հայ կամ Թուրք «խաֆիյէ»ներ են որ թակարդի մէջ ձգած են զինքը եւ թոյլ չեն տար աչքերը բանալ...

Շարունակելով իր աններելի թիւրիմացութիւնները Հայերու դիրքի մասին, Դամասկոսի թերթը նորէն կը շեշտէ իր գլխաւոր մտահոգութիւնը, — Դաշնա՛կը հակաթրքական գործունէութիւն ունենալով, Թուրքիան պիտի գրգռէ Սուրիոյ դէմ: Աւելի առաջ երթալով, կը խոստովանի թէ բանտարկեալներուն արձակումն անգամ «իր հակազդեցութիւնը պիտի ունենայ Թուրքիոյ մէջ»: Ու վերջապէս, «Թուրքիոյ կրած այս դատումներէն յետոյ, կը հետեւցնենք թէ ի՛նչ կարեւորութիւն կ'ընծայուի Թուրքիոյ մէջ Դաշնակ կուսակցութեան»:

Հանգիստ եղիր, Ջէքի՛ պէյ: Պատասխանը ապստամբ Համատա պէյն է որ կուտայ.

Շէյխը Պոլսոյ իր գործակալներուն միջոցաւ իմացած ըլլալով որ «Թուրքերը եւ Իտալացիները համաձայնած են Ֆրանսան Սուրիայէն դուրս հանելու համար», ահաւոր աղէտ մը, «մահացու հարուած» մը կը նախատեսէ և՛ իրենց և՛ հայ գաղութին համար:

«Կը տեսնէք որ Թուրքին պատճառով մենք ստիպուած ենք նուազագոյն ատեւմանին հասցնել մեր պահանջները Ֆրանսայէն: Համատա պէյ նոյն իսկ չուզեր որ ֆրանսական ուժերը քաշուին Սուրիայէն: Մենք չենք որ պիտի խառնուինք այդ գործին: Բայց լսենք յայտարարութեան ամէնէն յատկանշական կէտերը:

— «Գալով Սուրիացիներու. Քիւրտերու եւ Հայերու փոխ-յարաբերութեանց, Մերձաւոր Արեւելքի այս երեք ժողովուրդները ունին մէկ հասարակաց Թշնամի,— Թուրքը: Թուրքին տկարացումը բաղձալի է այս երեքին համար ալ: Ցաւալի է որ կարգ մը թիւրիմացութիւններու հետեւանքով, մենք մինչեւ հիմա չենք կրցած գործակցիլ ընդհանուր Թշնամիին դէմ:»

Համատա պէյ կը խօսի նաեւ այդ թիւրիմացութեանց մասին: Իր լուսաբանութիւնները ամբողջովին չեն համապատասխաներ իրականութեան, բայց զանց կ'առնենք զանոնք, ծանրանալու համար իր հիմնական եզրակացութեան վրայ.

— «Կը խոստովանինք որ Թուրքերը յաջողեցան մեր յետամնաց շրջաններուն մոլեռանդութիւնը գրգռել: Այս պարագան ծանր պատասխանատուութիւն կը դնէ թէ Սուրիոյ եւ թէ Հայոց ղեկավար մարմիններուն վրայ: Կարելի է փարատել եղած վէճերը, եթէ երբեք մեր պարագլուխները ուզեն մօտենալ եւ քով քովի նստած իրարմէ կարծիք առնել:»

Ահա՛ լուսաւոր ճամբայ մը, որուն վրայ սկիզբէն ի վեր կանգնած է Դաշնակցութիւնը, եւ անոր հետ՝ ամբողջ հայ ժողովուրդը, հակառակ «Էլ Շաապ»ներու բոլոր բանսարկութեանց: Կ'ուզենք առանձին խօսիլ այդ մասին: Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՆՈՐԷՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԸ

«Հայրենիք»՝ «Երբ փաստերը կ'արձանագրենք...» խորագրով խմբագրականի մը մէջ կը գրէ (28 Մարտ).

— «Քայքայի՞չ աշխատա՞նք կատարեց դաշնակցութիւնը, երբ օրինակ, խստօրէն քննադատեց Բարեգործականը՝ որ 1919 Թուին Ամերիկայի մէջ Ռամկավար կուսակցութեան հետ զինակցած հրապարակ եկաւ եւ ընտրական բուռն պայքար մղեց իրեն դէմ ու չարաչար պարտուեցաւ՝ հակառակ հազարաւոր տոլարներու վատնումին, որոնք ձեռք բերուած էին որբերու եւ այրիներու անունով:

Քայքայի՞չ աշխատա՞նք են մեր քննադատութիւնները, որ երեւան բերին Բարեգործականի ծրագրին հակաժողովրդական եւ հակառամկավար բնոյթը, ըստ որուն յիշեալ հիմնարկութեան անդամներէն անոնք որ քիչ մը շատ կը վճարեն՝ կը վայելեն 5—10—20 ձայն ունենալու շնորհքը, խեղդելով իրաւունքը սակայն անոնց՝ որոնք ի վիճակի չեն ամսական քանի մը հարիւր ֆրանք նուիրաբերելու:

Քայքայի՞չ աշխատա՞նք է այն, երբ ցոյց կը տրուի որ Բարեգործականը ինքզինքը բացարձակապէս չէզոք հիմնարկութիւն մը հռչակելով հանդերձ, իր ամենէն պատասխանատու պաշտոններուն կը հրաւիրէ միմիայն Ռամկավար եւ հակադաշնակցական գործիչներ, ամսէ ամիս նպաստ կուտայ Ռամկավար Ազատական կուսակցութեան թերթերուն, ամէն դուռ զարնելով պտղունց պտղունց նուէրներ կը հաւաքէ եւ սակայն առանց խղճահարելու 10.000 ֆրանք ամսական կը վճարէ իր քարտուղար Մալէզեանին, ու ո՛վ գիտէ, թերեւս ուրիշներու ալ, որոնց անունները դեռ եւս յայտնի չեն հասարակութեան:

Քայքայե՞լ կը նշանակէ Բարեգործականը, երբ կը պահանջենք որ իր քով գտնուած հսկայական հարստութենէն փոխանակ փշրանքներ յատկացնելու Հայաստանի վերաշինութեան գործին, քիչ մը առատաձեռն ըլլայ եւ աւելի կարեւոր բաժին մը յատկացնէ անոր:

Քայքայեցի՞նք արդեօք Բարեգործականը երբ դիտել տուինք իրեն, որ Ֆիլիպէի հայութեան կրած անօրինակ աղէտը կծու հեգնութեան եւ անողորմ ծաղրա՛քի առարկայ դարձնել կը նշանակէ, երբ անոր ուղղած օգնութեան սրտաճմլիկ աղաղակներուն կը պատասխանէ միայն քանի մը հարիւր տոլար ուղարկելով, այսինքն շատ աւելի պակաս գումար մը, քան որ ղրկած է Ամերիկայի Հայ կարմիր խաչի կեդր. վարչութիւնը՝ իր այնքան վտիտ ու սահմանափակ պիւտճէէն:

Հազարաւոր Հայեր անտէր ու անգլուխ մնալով դէպի Հար. Ամերիկա կ'երթան, ուր անպայման անոնք պիտի կորսուին: Նոր սերունդ մը ունինք, որ տէր չունի: Մի՞թէ Բարեգործականը հնարաւորութիւն չունի օգնութեան հասնելու եւ մէկին եւ միւսին, կանգնեցնելու գաղթը եւ փրկելու նոր սերունդը: Եւ այս ուղղութեամբ մեր ըրած թելադրութիւններն ու յորդորները, մի՞թէ Բարեգործականը քայքայելու նպատակաւ են եղած:»

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՊԱԹՈՒՄԻ ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹԵԱՆ ՇՈՒՐՋ

ՀԱԿԱԲՈԼՇԵՒԻԿ ՇԱՐԺՈՒՄԸ ԱՐԱԳՕՐԷՆ ԿԸ ԾԱՒԱԼԻ

Թայմզի Պոլսոյ Թղթակիցը կը հեռագրէ Ապրիլ 10 Թիւով.— Պաթումէն հասած վերջին լուրերը ցոյց կուտան թէ Աճարիստանի Խորհրդային Հանրապետութեան մէջ ծագած խռովութիւնները աւելի ծանր են՝ քան կ'ընդունին Մոսկուայի իշխանութիւնները: Այս խռովութեան պատճառ դարձած են երիտասարդ համայնավարները, որոնք Աճարիստանի գիւղացիներուն մէջ հակակրօնական բուռն պայքար մղած են եւ աշխատած իրենց գաղափարները բռնի գործադրել տալ:

Գիւղացիները, մեծ մասամբ իսլամներ, զէնքով կը դիմադրեն եւ տեսակ մը հրոսակային կռիւ տեղի կ'ունենայ Թուրք սահմանագլուխին մօտ, Պաթումէն 25 քիլոմեդր հեռու: Պաթումի զինուորները ղրկուեցան խռովութեան շրջանը: Սակայն այս զինուորներն ալ անկարող եղան զսպելու ապստամբութիւնը եւ ստիպուեցան օգնութեան կանչել Չեկայի զօրագունդերը:

Բոլշեւիկները ամէն միջոցներով կ'աշխատին ծածկել կացութեան ծանրութիւնը եւ կը հաւաստեն որ եթէ իրապէս գիւղացիները զինուած են անգլիական հրացաններով եւ Թուրքիայէն մաքսանենգութեամբ փախցուած ռազմանիւթեր ունին, այն ատեն Հիւսիսէն բերուած օգնական ուժեր խելքի պիտի բերեն զանոնք:

Սահմանագլուխէն հասած արժանահաւատ լուրերու նայելով, ապստամբութիւնը փոխանակ իր սաստկութիւնը կորսնցնելու, ընդհակառակն արագօրէն կը ծաւալի:

Քառեակ Զինակցութեան առաջարկ

Պերլինեան գործակալութիւն մը Էնկիւրիէն կը տեղեկանայ թէ խորհրդային կառավարութիւնը վերջերս դիմում մը կատարած է Թուրքիոյ, Պարսկաստանի եւ Ամանուլլահ Թագաւորին մօտ, Քառեակ Զինակցութիւն մը կազմելու համար Ռուսիոյ, Թուրքիոյ, Պարսկաստանի եւ Աֆղանիստանի միջեւ:

Ըստ Մոսկուայի, այս Զինակցութեան մասնակցող չորս պետութիւնները փոխադարձաբար իրարու շահերը պիտի պաշտպանեն:

Թուրքիա եւ Պարսկաստան մեծ համակրութիւն ցոյց տուած են բոլշեւիկեան այս առաջարկին, միայն Ամանուլլահ վերապահ դիրք բռնած է:

Ֆրանսացի զօրավարին առաքելութիւնը

Ժամանակէ մը ի վեր քաղաքական պտոյտներ կը կատարէ ֆրանսացի զօրավար Լը Ռոն, որ Պալքանեան երկիրներն ու Թուրքիա այցելելէ յետոյ ներկայիս անցած է Ռուսիոյ սահմանակից Պալթեան երկիրները:

Մոսկուայի պաշտօնաթերթ «Իզվեստիա» զօրավար Լը Ռոնի այս «խորհրդաւոր ճամբորդութեան» առթիւ կը գրէ թէ Ֆրանսա նոր պատերազմ մը կը պատրաստէ խորհրդային Ռուսիոյ դէմ: Ֆրանսացի զօրավարին նպատակն է, կ'ըսէ, ամրապնդել եւ արդիացնել այն զինուորական համաձայնութիւնները, որոնք Պալթեան երկիրները կը միացնեն Ֆրանսայի: Թերթը կ'աւելցնէ թէ զօրավարը Տանցիկի նաւարաններու վարչական խորհուրդին նախագահ նշանակուած է՝ որպէսզի մղում տայ Լեհաստանի սպառազինութեան եւ Տանցիկի նաւահանգիստը դարձնէ զինուորական յենակէտ մը:

Անգլիոյ ընտրական պայքարը

Վարչապետ Պոլտուին ապրիլ 18ին Լոնտոնի Տրիւրի Լէյն թատրոնին մէջ 2000 պաշտօնական անձնաւորութեանց ներկայութեան պիտի պարզէ պահպանողական կուսակցութեան պաշտօնական ծրագիրը յառաջիկայ ընտրութեանց մէջ:

Կը կարծուի թէ վարչապետը գործազրկութեան տագնապը լուծելու համար պիտի առաջարկէ խրճիթները ջնջելու ընդհ. ծրագիր մը եւ Անգլիոյ ճամբաները ընդարձակելու եւ բարեզարդելու յատակագիծ մը, աւելի սահմանափակ քան Լոյտ Ճորճինը: Ասկէ զատ պիտի առաջարկէ աշխատանք հայթայթել անգործ կիներուն: Մարտ 1ի իր ծրագրին մէջ Ազատականներու վարիչ Լոյտ Ճորճ մոռցած էր այս կէտը:

Պոլտուին պիտի թելադրէ նաեւ աւելի ուժգնութեամբ պաշտպանել ազգային ճարտարարուեստը օտար մրցակցութեան դէմ եւ աւելի լայն դիւրութիւններ ընծայել զանազան կազմակերպութեանց՝ Անգլիայէն արտագաղթը քաջալերելու համար:

Նախարարական խորհուրդի վերջին նիստին մէջ, կառավարութիւնը քննեց ընտրական այս ծրագիրը, ինչպէս նաեւ նոր ելմտացոյցը:

Կառավարական շրջանակներու մէջ այն տպաւորութիւնը կայ թէ ելմտական նախարար Չըրչիլ պիտի կրնայ մտցնել կարգ մը փոփոխութիւններ ի նպաստ հարկատուներուն:

Լորտ Ռոթըրմիր, սեփականատէր պահպանողական մամուլի մեծ մասին, «Մորնինկ Փոսթ»ի ուղղուած նամակի մը մէջ կը նախատեսէ որ, եթէ համաձայնութիւն մը չգոյանայ պահպանողական եւ ազատական կուսակցութեանց միջեւ, ընկերվարականները պիտի գան իշխանութեան գլուխ եւ այս անգամ պիտի մնան 15—20 տարի:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՏՈՄՍԵՐ

ԶՈՒԱՐԹՆՈՑ

(ԳՐԱԽՕՍԱԿԱՆ)

Երէկ Զուարթնոցի գրախօսականը կէս էր մնացած, գրաշարական թերութիւնով մը:

Ցանցանքը գրողինը չէ անշուշտ, եթէ ճամբայ կ'ելլէ մէկ սիւնակի հաշուով, բայց կը գրէ մէկուկէս: Գրաշարին կ'իյնայ մէկ սիւնակի մէջ սեղմել, ինչ որ գրուած է մէկի հաշուով, առանց նկատի առնելու ձեռագրին լայնքն ու երկայնքը: Այս կարեւոր դասը տալէ յետոյ, նորէն ձեռք առնենք Զուարթնոցը:

Հրաչ Սարգիսեանին պիտի ըսենք.— Լաւագոյն է բնաւ չսկըսիլ, քան թէ լաւ սկսիլ ու կէս ձգել: Ժամանակակից Թատրոնին վրայ՝ դուները այդքա՛ն լայն բանալէ յետոյ, ինչո՞ւ կը հրաժարի մեզ ներս մտցնելու մտադրութենէն: Զուարթնոցի Գ. Թիւի աշխատակիցներու ցանկին մէջ, չենք հանդիպիր իր անունին...: Այդքա՞ն էր միայն:

Գիւղի գրականութեան մասին շիտակ բաներ կ'ըսէ Բայուեան: Համաստեղին կ'իյնայ սրբագրել իր սխալը՝ չմերժելով աշխատակցիլ Զուարթնոցի...:

Զուարթնոցի 1 եւ 2 Թիւերուն մէջ, ամէնէն նոխ բաժինը կը կազմէ գունագունանքը, որ մեր երիտասարդ գրողները ցոյց կուտան իրարու հանդէպ, փոխադարձ գովեստներով...

Այս բաժինը կը մաղթենք որ մշակուի աւելի բուռն եռանդով, որովհետեւ օգուտէ զուրկ չէ: Նախ կուգայ փաստել թէ համբաւը արտադրութեամբ չէ որ կը շահուի: Զայն շահելու համար ուրիշ տաղանդ պէտք է,— ի՞ր վրայ խօսեցնել գիտնալու կերպը եւ յետոյ օր մը եթէ Զուարթնոց փակուի, եւ այդ օրը, եթէ իր աշխատակիցները դեռ տուած ըլլան իրենց տաղանդին լայնքն ու երկայնքը, այդ գովեստները պիտի մնան պատմութեան, ցոյց տալու համար թէ Հայն ալ կուտայ տաղանդ եւ հանճար, որոնք սակայն, աւա՜ղ, չեն գիջիր յայտնել իրենց ուժը:

Հանդէսին քղուն կը կազմէ Քէպապճեանի մէկ նկարը՝ Վիշտը: Ժամանակին երբ փոքր դպրոցականներ էինք, նման գլուխ-գործոցներ շատ կ'արտադրէինք: Կ'որսայինք ճանճերը. եւ Թուրք դահիճի պէս, մէկ հարուածով կ'անջատէինք մարմինները գըլուխներէն, գլուխները 3 4ական հատ, կը դնէինք թուղթի մը ծալքին մէջ եւ երկու մասնե-րով կը ճզմէինք: Արիւնը կը տարածուէր թուղթին վրայ, տալով նրբակերտ նկարներ: Մինակ թէ այն ատեն տղայ էինք եւ չէինք գիտեր նկարին վրայ դնել անուն մը եւ տակը՝ հեղինակի մեր ստորագրութիւնը: Ի՜նչ նկարչական գլուխ-գործոցներ թոյլ տուած ենք որ կորսուին այս կերպով:

ԽԱՐՏՈՑ

ՃԵՆՈՎԱ-ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱ ՕԴԱՅԻՆ ԳԻԾԸ

Գահիրէէն կը հեռագրեն թէ ներկայիս բանակցութիւններ տեղի կ'ունենան եգիպտական եւ իտալական կառավարութեանց միջեւ՝ օդային [illegible] գիծ մը հաստատելու համար Ճենովայի եւ Աղեքսանդրիոյ միջեւ: Եգիպտական կառավարութիւնը կը մտածէ վերջ տալ այն մենաշնորհին, զոր ունի ներկայիս Անգլիա Եգիպտոսի մէջ:

ՎԵՐՋԻՆԸ

Մինաս Չերազն ալ գնաց... վերջին շառաւիղը ռօմանտիկական թուականներու պատուական սերունդին։

Երբ ասկէ մէկուկէս տարի առաջ վերջին անգամ այցելեցի իրեն, այնքան զուարթ ու առոյգ գտայ, հակառակ իր պատկառելի տարիքին, որ կ'ըսէի ընկերներուս, «այս մարդը դեռ առնուազն 15 տարի պիտի ապրի, այսինքն հրաշք մը պիտի կատարէ— երկարակեցութեան հրաշք մը— հայ մտաւորական գործիչներու շարքին մէջ»։

Վայրկեան մը աչքէ անցուցէք գրողներու եւ գործիչներու երկայնաձիգ շարանը 60ական թուերէն ի վեր. Նալբանդեան, Նազարեան, Դուրեան, Վարժապետեան, Պէշիկթաշլեան, Պարոնեան, Պետրոս Ադամեան, Խորէն Նարպէյ, Գրիգոր Օտեան, Ստեփան Փափազեան, Տէմիրճիպաշեան, Ռ. Պէրպէրեան, Րաֆֆի, Պատկանեան, Արծրունի, Աբգար Յովհաննիսեան, Արասխանեան, Քալանթար, Կոստ. Խատիսեան, Ալեքսանդր Ծատուրեան, Յովհաննէս Թումանեան, Երուանդ Օտեան. յեղափոխական գործիչներէն՝ Զաւարեան, Ռոստոմ, Յոնան Դաւթեան, Ղարաժելիք— կը յիշենք միայն բնական մահով մեռածները—, Սաքօ, Դուման, Արմէն Գարօ, Անդրանիկ, Արամ, Իշխան եւ քանի՜ Արամներ ու Իշխաններ...

Դժուար է գտնել այդ աստղին բազմութեան մէջ 4—5 հոգի, որոնք տեսած լինին իրենց 60րդ գարունը։ Մեծագոյն մասը մեռեր են 50—55ի մէջ, շատերը չեն հասեր անգամ 40ին։

Հին, փառաւոր գործիչներու մէջ երկարակեցութեան մրցանիշը կոտրեր է Խրիմեանը, Վասպուրականի հոյակապ կաղնին, որ գերեզման իջաւ 87 տարեկան եւ դեռ գուցէ երկար ապրէր, եթէ ծերութեան շրջանը չանցնէր Արարատեան անհամբոյր կլիմայի տակ։ Խրիմեանէն յետոյ ամէնէն երկարակեացը յայտնի դէմքերէն, եթէ չենք սխալիր, Պետրոս Սիմէոնեանն է —«Մեղու Հայաստանի»ի խմբագիրը, 84 տարեկան, ապա Ղազարոս Աղայեան, Գաբր. Սունդուկեան, Օրմանեան, Մատթ. Իզմիրլեան, Մկրտիչ Փորթուգալեան, եւայլն։

Երիտասարդ կը մեռնի հայ գրողն ու հանրային գործիչը, երիտասարդ մեռած են մեր հազարաւոր ուսուցիչները՝ ոչ այն պատճառով, որ ցեղը հիւանդոտ է, ֆիզիքապէս արատաւոր, այլասերուած եւ ուժասպառ, այլ որովհետեւ հայ գործիչը ընդհանրապէս կ'ապրի ու կը գործէ անբնական պայմաններու մէջ, դատապարտուած է աշխատանքի չափազանց ծանր բեռ կրելու, արտակարգ ճիգ ընելու եւ վաղաժամ սպառելու իր ներքին ու կենսական հիւթերը։ Եթէ Ս. Ղազարի եւ Վիէննայի մեր աշխատասէր հայրերը փորձէին մօտաւոր վիճակագրութիւն մը կազմելու վերջին 60—70 տարուան հայ մտաւորական գործիչներու տարիքին շուրջ, պիտի փռէին վաղաժամ մահացութեան ահաւոր պատկեր մը ներկայ եւ գալոց սերունդներուն առջեւ...

Համեմատաբար աւելի երկար ապրեր են — առանց սակայն Խրիմեանի մը պողպատէ կենսունակութիւնն ունենալու — մեր վանական գործիչները, Ալիշան, Այտընեան, Աւգերեան, Թոռունեան եւայլն, վանքի վանքերու անդորր, հանգստաւէտ կենցաղը, ազատ ամէն պատահարներէ ու հոգերէ, նպաստաւոր պայման մըն է մարդկային օրգանիզմի կանոնաւոր սնուցման ու բարգաւաճման համար։

* *

Մինաս Չերա՜զ...

Խոշորագոյն դէմքերէ՞ն էր հայկական պանթէոնի։ Անշուշտ ոչ, բայց որքա՞ն մեծ էր այդ մարդու հմայքը մի ժամանակ, որքա՜ն բարձր կը հնչէր այդ անունը ասկէ 30-40 տարի առաջ։ Բարձր մանաւանդ Ռուսահայոց մէջ։

Պատանի էինք, գրեթէ մանուկ, երբ հեռաւոր հայրենիքի մէջ հպարտութեամբ կը հոլովէինք այդ անունը, որ մեզի համար դրօշակ մըն էր. «Մինաս Չերազ» բառերը չեփորի պէս կը հնչէին եւ յետագային, մեր երիտասարդ ականջներուն։ Մինաս Չերազ — հայ ազատագրական շարժման առաջապահ հերոսներէն մին... եւ այդ զոյգ բառերը կ'արտասանէինք երկիւղածութեամբ, պատկառանքով։

Երբ 1896ին, մեր խմբագրութեան գործերով Լոնտոնի մէջ, որոշեցի — խոնարհ, համեստ ուսանող մը— այցի գնալ Armeniaի խմբագրապետին, Dever Gardenի իր բնակարանը. կը յիշեմ, որ՝ քան բուռն էր իմ յուզմունքը. կը խորհէի, թէ գուցէ չպիտի ընդունէր։

Երբ ատկէ երկու տարի յետոյ, Փարիզի մէջ, երեկոյ մը ինքն եկաւ փոխ-այցելութեան, Rue Mongeի իմ շատ համեստ ուսանողական կացարանը, — շշմեր էի ու աչքերուս չէի հաւատար։

Երբ 1901ի գարնանը ընդունեց Փարիզի ուսանողներու խնդիրքը՝ նախագահելու իմ մի բանախօսութեան, կաֆէ Վոլթերի սրահին մէջ, հայկական շարժման այժմէական խնդիրներուն շուրջ, — հպարտ ու երջանիկ կը զգայի զիս։ Գաղութի ամբողջ մտաւորական հատուածը ներկայ էր այդ գեղեցիկ հաւաքոյթին, որ միանգամայն աննախընթաց երգահանդէս մըն էր Ամիրեանի եւ մեր ընկեր Ջատիկի ղեկավարութեամբ։ Ներկայ էին եւ մեր ռուսախօս երեւելիները. փրոֆէսոր Գամբարով, Թամամշեվ, Իշխան Բեբութով, Լորիս Մելիքով, որոնք ամէնքը եկած էին, անշուշտ Մինաս Չերազը մօտիկ ընելու նախագահի եւ հռետորի պաշտօնին մէջ, եկած էին ունկնդրելու համբաւաւոր քարոզչին, որ շատ քիչ կ'երեւէր գաղթահայ հրապարակի վրայ, մանաւանդ ատենախօսի հանգամանքով։

Մինաս Չերազի խօսքը, սաէպ իմաստալից, լեցուն կեանքի փորձառութեամբ, անեկդոտներով ու առածներով,— ընդհանրապէս անջիղ էր, առանց կրակի, անզօր յուզելու եւ ոգեւորելու։ Դէմքը՝ անշարժ, ձայնը՝ զօրաւոր ու ախորժելի, բայց չափազանց միալար, զուրկ թափ ու կորովէ, զուրկ ինքնավստահութենէ։ Խառնուածքը, արմատական գործիչի մը խառնուածք չէր եւ միանգամայն համապատասխան էր այն պաշտօնին— խաղաղ, «դիւանագիտական» առաքելութեան — որ ստանձներ էր հանգուցեալը իր երիտասարդ օրերէն ի վեր։ Լեզուն ալ —թէ խօսքի եւ թէ գրչի լեզուն— ընդհանրապէս կիրթ էր, հեռու կրքոտ ու գռեհիկ արտայայտութիւններէ, մեղմ, զուսպ ու չափաւոր՝ անգամ անզուսպ հակառակորդի հանդէպ։ Գոնէ խիստ հազուագիւտ էին կրքի ու ժեղ պոռթկումները անոր վարած բանակռիւներուն մէջ։

Պարզ եւ համեստ մարդ մըն էր, հակառակ իր հռչակին, քաշուած, խոնարհ,— այն աստիճան խոնարհ, որ կարծէք հայկական ցեղի մտաւորականներէն չէր՝ լեցուն գոռոզ ու յաւակնոտ ամբարտաւանութեամբ։ Ուրիշ մտաւորական գործիչներ Չերազի համաքաղաքացիներէն իսկ վարժեցուցած են մեզի բոլորովին տարբեր չափի համեստութեան, պարկեշտութեան եւ քաղաքացիական արժանապատուութեան...

Մ. ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ
(Մնացեալը վաղուան թիւով)

ԿԱԶԵՐՈՎ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

Կազերով Պատերազմը խորագիրն է գրքի մը, որուն հեղինակը գերմանացի Ֆրանց Քարլ Էնտրէս, տոգորուած մարդասիրական մեծ շունչով մը, սարսափը կը պատմէ գալիք պատերազմին, որուն մէջ, մարդկային թիւը այլ եւս ռազմական մեծ արժէք մը չպիտի ներկայացնէ։ Այլ, մարդուն դիւային հանճարն է որ իր գործիքներով եւ կազերով յաղթանակի դափնիներ պիտի փնտռէ ճամատարած գերեզմաններու վրայ։

Յաջորդաբար պիտի տանք կարեւոր գլուխները։

ՆԵՐԱԾՈՒԹԻՒՆ

Բանաւո՞ր է խօսիլ գալիք պատերազմի մը վրայ։ Անշուշտ, անիմաստ պիտի ըլլար, եթէ այդ պատերազմը անկարելի կամ գոնէ շատ անհաւանական ըլլար։ Ժամանակ եւ կորով վատնած պիտի ըլլայինք, եւ ընթերցողին հետաքրքրութիւնը պիտի սպառէինք խնդրի մը համար, որ ամէնէն նպաստաւոր պարագային իսկ, լո՛կ տեսական կարեւորութիւն մը պիտի կրնար ներկայացնել։

Բնականաբար, անկարելի է գուշակել թէ ե՞րբ պիտի պայթի գալիք պատերազմը։

Անկեղծ յոյսն ունինք թէ Եւրոպա դար մը խաղաղութիւն պիտի ունենայ իր առջեւ, որովհետեւ, ան մէկ դարու պէտք ունի կատարելապէս բուժելու համար համաշխարհային պատերազմի զարհուրելի վէրքերը։ Բայց մեր յոյսերը իրականութեան հետ որ եւ է կապ չեն կրնար ունենալ, քանի որ չենք կրնար պայմանագրուիլ ճակատագրին հետ։

Որով, պատերազմի վտանգը պէտք է նկատի առնենք իբր հետեւանք աշխարհի քաղաքական ընդհ. կացութեան եւ այն ուժերուն, որոնք զանազան երկիրներու մէջ՝ պատերազմ կամ խաղաղութիւն կ'ուզեն։ Այս ուժերու քննութենէն կարելի պիտի ըլլայ երեւան հանել այն ազդակները, որոնք կարող են փութացնել կամ յապաղեցնել բախումը։

Մինչեւ այսօր, չկան պատերազմը արգիլող ազդակներ։ Ազգերու Դաշնակցութիւնն իսկ ազդակ մը չէ, քանի որ դեռ գերիշխան չէ՝ կառավարական լիազօրներու հաւաքոյթ մըն է։ Պէտք էր սակայն որ ըլլար մասնակից պետութիւններու համադրութիւնն ու դաշնակցութիւնը։ Ինչ որ ալ ըլլայ սակայն, Ազգերու Դաշնակցութիւնը, ինչպէս որ է այսօր, ազդակ մըն է, որ եթէ չ'կրնար պատերազմներն արգիլել, գոնէ կը դարձնէ աւելի դժուար։ Մանաւանդ փոքր պետութիւններուն համար։ Մեծ պետութիւններուն համար եւս, Ազգերու Դաշնակցութեան պատկանելու իրողութիւնը, աւելի կը մեծցնէ անոնց պատասխանատուութիւնը, այն պարագային, երբ պատերազմի կը միտին ու կը սրէ բարեկամաբար հասկացողութեան գալու իրենց տրամադրութիւնը։

Պետութիւններու ունեցած հաւատքը Ազգերու Դաշնակցութեան վրայ, դեռ շատ մեծ չէ, որովհետեւ անոնք իրենց ամբողջ սպառազինումները կը չէզոքացնեն անապահովութեամբ, այսինքն այդ տարրով, զոր Ազգերու Դաշնակցութեան գոյութիւնը պէտք էր որ վանէր։

Սպառազինումներու կարեւորութիւնը միշտ կը մատնանշէ պատերազմի մը իրական կամ ենթադրական վտանգը։ Բայց սպառազինումները՝ պատերազմի դէմ պաշտպանութեան միջոցներ չեն, ինչպէս կը կարծեն պատերազմասէր աղանդին հաւատաւորները։ Ընդհակառակն, պատերազմ. վտանգ են հոգեբանական եւ տնտեսական տեսակէտով։ Ուրեմն, եթէ յստակօրէն կը տեսնենք Եւրոպայի քաղաքական անապահովութիւնը, կարեւոր է հարցնել թէ ո՞ւրկէ կուգայ ան։

Այս հարցին պատասխանը մեզ կը տանի ժամանակակից քաղաքականութեան մարզին մէջ։ Պիտի գոհանանք հաստատելով թէ համաշխարհային մեծ քաղաքականութիւնը, ինչպէս նաեւ Եւրոպայի ներքին քաղաքականութիւնը կը պարունակեն կռուի սերմեր, որոնք կրնան ամէն վայրկեան առաջ բերել ընդհ. պայթումներ։

Հեղինակը կը խօսի զէնքի ճարտարարուեստին, զինուորական արհեստաւորներուն, տնտեսական խմբաւորումներու եւլն.ի վրայ, որոնք իրենց շահերուն իսկ բերումով, ջատագով կը հանդիսանան միջազգային բախումներու։

Շիտակ է թէ կան նաեւ մեծ ուժեր, որոնք կ'աշխատին պատերազմին դէմ։ Բայց չափազանցուած յոռետեսութիւն չի նկատուիր անշուշտ, եթէ այս ուժերը չհամարենք աղէտը արգիլելու ընդունակ տարրեր։

Խաղաղասիրութիւնը մեծապէս զարգացած է վերջին պատերազմէն ի վեր. բայց տակաւին չընդգրկեր ժողովուրդներու բարձր դասերու մեծամասնութիւնը։

Կարելի է յուսալ թէ ապագայ պատերազմի մը ընթացքին, այնքա՜ն մարդեր պիտի մերժեն զինուորագրուիլ, որ ոչ մէկ կառավարութիւն քաջութիւնը պիտի ունենայ այս զանգուածները ղրկելու կառափնատ։

Այս գոնէ ապահով է։ Բայց ասոր փոխարէն, երեւան կուգայ պատերազմավարութեան մէջ մեծ թոտի փոփոխութիւն մը։

Իրօք, մեքենական պատերազմին մէջ, ազգի մը բոլոր մարդերուն պէտք չի մնար։ Այսօր, կարելի է շատ մեծ չափերով մարդոց տեղ դնել մեքենաներ։ Եւ նոյնիսկ, եթէ պատերազմի ընթացքին, մարդոց կէսը մերժէր զինուորական ծառայութիւնը, միւս կէսով՝ կառավարութիւնները ի վիճակի պիտի ըլլային ընելու պատերազմներ, որոնք իրենց վայրագութեամբ, շուքի մէջ պիտի ձգէին ինչ որ ցարդ տեսնուած է։

Կառավարութիւնները գիտեն այս բանը։ Եթէ չգիտնային, քուէարկել պիտի տային օրէնքներ, որոնց համաձայն, խաղաղութեան պահուն, դաւաճանութիւն պիտի նկատուէր զինուորական ծառայութեան մերժումի լուրջ վիճաբանութիւնները։

Պատերազմիկ ամէն կառավարութեան համար, խնդիրը այլ եւս չի կայանար ժողովուրդին ամբողջութիւնը ճակատ կամ գործարան տանելուն մէջ, այլ անոր զինուորական պատկառանք ազդելուն մէջ, այնպէս որ յեղափոխական շարժումները չկարենան պայթիլ եւ այդ միջոցին, կարելի ըլլայ պատերազմասէր տարրերով թշնամիին վրայ կիրարկել մեքենական բնաջնջող միջոցներ։

Պատերազմի արհեստին մէջ, յեղաշրջում մը կայ որուն դեռ արժանի կարեւորութիւնը չենք տար։

Զինուորական տեսակէտով, այսօր աւելի դիւրին է պատերազմ ընել քան թէ 1914ին։

Այսօր, այլեւս պէտք չկայ ամբողջ ազգի մը միաձայն հաւանութեան եւ օգնութեան, ինչպէս ընդհ. պատերազմին։

Ինչպէս պիտի տեսնենք յաջորդաբար, ապագայ պատերազմը չպիտի մղուի թշնամի բանակներու դէմ, այլ, մանաւանդ քաղաքներու եւ ճարտարարուեստական մեծ կեդրոններու բնակչութեան դէմ։

Մարդկային այս զանգուածները՝ պիտի ջարդուին կազերու միջոցով, զորս օդանաւերը վար պիտի նետեն հսկայական քանակութեամբ եւ խաղաղութիւնը պիտի կնքուի թշնամի ազգին գերեզմանին վրայ։

Եզրակացութիւնն այն է որ կազով պատերազմի խնդիրը կը ստանայ զարհուրելի կարեւորութիւն մը աշխարհի քաղաքակրթութեան եւ մարդկութեան ճակատագրին համար։

ԹԱՏՐՈՆ

«ԽԱՒԱՐԻ ՄԷՋԷՆ»
ԿԱՄ
«ԵՂԲԱՅՐ ԵՂԲՕՐ ԴԷՄ»

Վերջերս Մարսիլիոյ մէջ եւ ուրիշ տեղեր բեմադրուեցաւ Մ. Մարութեանի «Խաւարի մէջէն» չորս արարով թատերգութիւնը։

Խաղին նիւթը քաղուած է Հայաստանի վերջին տարիներու կեանքէն։

Տիպար հօր մը, Մարգարեանի երկու զաւակներուն՝ Վարդանի եւ Գեղամի գաղափարական — կուսակցական հակամարտութիւնն է խաղին առանցքը։

Վարդանը համեստ, հոգիով, գաղափարով ու կենցաղով Հայ է, հայրենասէր ազգայնական մը, իսկ Գեղամը՝ համաշխարհային պրոլետարական դիկտատուրայի մոլեռանդ երկրպագուներէն մէկը։

Վարդանին գաղափարակից է նաեւ Անահիտը, տիպար Հայուհի մը, որ անսահման սէր ունի դէպի Վարդանն ու իր գաղափարները։ Գեղամը նոյնպէս կը սիրէ Անահիտը։ Եւ երկու եղբայրներու մէջ խրամատը աւելի կը խորանայ։

Անահիտի մերժումը «Մենք տարբեր Աստուածներ կը դաւանինք» բանաձեւով՝ աւելի կը կատղեցնէ Գեղամը, որ չարիքին բուն պատճառը իր եղբայրը կը համարէ։

Վարդանը Հայաստանի Հանրապետութեան մէջ ազդեցիկ եւ պատասխանատու պաշտօն ունի. ան կ'երաշխաւորէ Գեղամի համար, յուսալով որ վաղ թէ ուշ, խելքի պիտի գայ իր եղբայրը եւ սակայն ի զուր։ «Ամբողջ տիեզերքն է իմ հայրենիքս, բոլոր երկիրներու պրոլետարները իմ եղբայրներս, ազգ, հայրենիք, ընտանիք, բուրժուական խօսքեր եւ ըմբռնումներ են, պէտք է խորտակել ամէն բան եւ տեղը հիմնել նոր իրաւակարգեր. պրոլետարական, համաշխարհային նոր ու մեծ հայրենիք»։ Եւ այսպէս գաղափարական պայքարը օրէ օր կը սաստկանայ. սիրոյ, կրքի պայքարը կը բորբոքէ Գեղամի կատաղութիւնը։

Բոլշեւիզմը կը մտնէ նաեւ Հայաստան։ Զուլումը կը սկսի, շղթան ու զնտանը, արիւնն ու սարսափը կը տիրապետեն հոն։ Գեղամը ժամը հասած կը համարէ։ Բանտարկել կուտայ նաեւ իր եղբայրը Վարդանը եւ ծերունի հայրը։ Ի զուր կ'անցնին հօր եւ մօր աղաչանքն ու աղերսանքները։

Գեղամ կը տեսնէ բան մէջ իր եղբայրն ու հա Դարձեալ կ'աղերսէ հա «Խնայէ' եղբօրդ, խնայէ' մ որուն ստինքները կերակր երկուքդ ալ»։ Գաղափարակ հոգեկան, եւ արենակցա կռիւը աւելի կը բռնկի մէջ, բայց կուրացած եւ սրբութիւն ուրացած՝ Գեղա վճռէ սպաննել տալ հաւ հետ նաեւ եղբայրը — Վարդ

«Մի սպաններ, որդի՛, մայր է չոքեր ձեր երկուքի բոբոցին վերեւ, մի՛ թող ձեռքերդ եղբօրդ անմեղ ա նին մէջ»։ Սակայն ոչինչ կ նէր։ «Ո՛վ որ մեզ հետ չէ, դէմն է» ժամանակակից գախօսը անդրդուելի կը դա Գեղամը։

Վարդանը կը սպաննուի, ալեւոր հայրը անէծքի ղակներու մէջ կը խեղդ խղճահարելով բանտի մէջ բանտարկեալի հանգամա ապրող ռուս չեկիստ անգամ։

Համազարկի ձայնը կ'արթնցնէ, կը սթափեցնէ ղամը, խղճի ճշմարիտ եւ դա՞ր դատաստանը կը խոր անոր սիրտը եւ կը փութա կանել իր վճիռը. բայց ուշ է։

* *

Պատէն կախուած օրա Փետր. 18ը կը յիշեցնէ բացին՝ կամաց կամաց Գեղ կ'ըմբռնէ բոլէի ղառնո ու կը զղջայ իր ոճիրն համար։ Ան՝ ուրուականներ պաշարուի, ղառնօրէն կուլայ զգլխուի անսահման զաւ արենակիցներու եւ եղբօ րիւնները ահաւոր սարսափ մատնեն զինքը։ Միեւնո տեն մօր նամակէն կը տե նայ յուսահատ քրոջ մահ

Ու մօր վերջին օրհնութ անէծք կը թուի, անարգ նէծք մը, որ տակն ու վրայ նէ առանց այն ալ փոթորկ Գեղամի հոգեկան աշխարհ

Եւ այս ահաւոր տառապ ներէն յուսահատ, մա փնտռէ, մահը բոլոր ոճր ներու, բոլոր բռնաւորներ նարգ կեանքերը խաւարի թաղող, միակ փրկարար մի

Կը փնտռէ բոլորը զատները, իր զոհերը եւ կ' որ անոնցմէ մէկը գոնէ կենդ նի ըլլար՝ իրմէ վրէժ լուծե համար։

Եղբօր դիակն իսկ չի գ անոր նկարին հետ կը «Հայրիկն ասում էր որ՝ մեզ արգանդ է ծնել։ Յիշո՞ւմ ես ինձ տանում էիր ման Դու գրկում էիր ինձ, բում... Դու շա՜տ էիր էիր ինձ...։ Երբ իմ թաթիկ մրսում էին, դու համբ տաքացնում էիր։ Երեկ դու ինձ հէքիաթ էիր պա կարմիր դեւի հէքիաթ գլուխս դնում էի քո Ա՜խ, ես եղայ այդ կարմի որ մարդկային արիւ անընդ. առնում։ Ես ի՞նչ ի՛նչ արի քեզ հետ»։

«Այսպէս մարեցի կե լոյսը»։ Վարդանի կեանք կը նմանցնէ ու կը մարի բէն մէկը։ Ինքն ալ մահ ներկայանար. «Սա որ գնա ւում է, կարմիր դեւին է ալ կը մարի։ Անոր հոգի կորչի խաւարի մէջ։ Ա պահուն է որ Անահիտը կը բոլորի վրէժը, երբ արդէն ղաքը յեղափոխական ձեռքը կ'անցնի։

«Անցայ խաւարի մէջէն, գնում եմ դէպի խաւարը վերջին հառաչանքը եղբ սպաննին, որ յատուկ է նա լոր եղբայրասպաններուն կական, արդար վախճանը գամայն բոլոր զղջացող գործներուն։

* *

Մ. Մարութեան կը բէր Գեղամի բարդ եւ խառնուածք դերը՝ բեմին հեղինակն ու դերասանը ցած ըլլալով, աւելի ք նպաստեն գեղեցիկ եւ լի դարկութեան մը։ Մարու

ապրեցաւ հերոսին հոգեբանական տարօրինակ եւ բարդ վայրկեանները և ապրեցուց: Թէ՛ բոլշեւիկ գաղափարախօսութեան, թէ՛ ուժգին պայքարներու եւ թէ յանուն համաշխարհային յեղափոխութեան գործած ոճիրներու պահուն, ան՝ կատարեալ եւ ամբողջական տիպը տուաւ Չեկիստին:

Վերջին արարին Մարութեան իր դժախաղով, տառապանք, զղջում եւ ծայրայեղ յուսահատութիւն արտայայտող իր խաղովը ժազնիացուց ամբողջ սրահը:

ԱԶԳԻՆ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՆԱՒԱՏՈՐՄԸ

Քիչ ատենէն ֆրանսայի պատերազմական նաւատորմը կը զօրանայ եօթը նոր զրահաւորներով: Եւ այս կերպով, ծովային նախարար՝ Լէյկի կողմէ 1925-26ի համար պատրաստուած յատակագիծը գրեթէ կ'ամբողջանայ եւ Ֆր. նաւատորմը կը վերստանայ իր նախապատերազմեան արժէքն ու զօրութիւնը:

Ծով իջնելու պատրաստ վիճակի մէջ է արդէն ականաձիգ մը, 5300 թոնօ տարողութեամբ: Ունի 144 մեդր երկայնութիւն, 15 լայնք եւ 57,000 ձիու ուժ, եւ ժամական 30 հանգոյց արագութեան, ունի 4 ծովային եւ 10 օդանաւային թնդանօթներ: Միեւնոյն ատեն լրացած են նաեւ 4 ընդծովեաներ, որոնք կրնան ջուրի վրայ փոխադրել 1560, իսկ ջուրին տակը՝ 2060 թոնօ ծանրութիւն: Ունին մակերեսային 18 հանգոյց եւ ընդծովեայ 10 հանգոյց արագութիւն, 4 սպայ եւ 57 նաւազ:

Առաջին անգամ ըլլալով, Ֆր. նաւատորմը կ'օժտուի նաեւ օդանաւի փոխադրութեան յատուկ զրահաւորով մը, 167 մեդր երկայնք, 27 մեդր լայք եւ 20 հանգոյց արագութիւն: Պիտի ծառայէ միմիայն օդանաւերու փոխադրութեան եւ պիտի կրնայ իր վրայ նորոգել վնասուած օդանաւերը:

Ապրիլ 24ին աւարտած պիտի ըլլայ մեծ զրահաւոր մը, 10,000 թոնօ տարողութեամբ, նուիրուած Մարաջախտ Ֆոշի անուան:

ՄԵԾ ՀԱՆԴԷՍ ՄԸ ԺԱՆ ՏԱՐՔԻ ՀՆԳԱՄԵԱԿԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ֆրանսական Հանրապետութեան Նախագահ Տումէրկի նախագահութեամբ եւ կառավարութեան հովանաւորութեամբ, կազմակերպուած է մեծ հանդէս մը, ազգային հերոսուհի Ժան տ'Արքի հինգհարիւրամեակին առթիւ:

Տեղի կ'ունենայ այսօր եւ վաղը, Մեծ պալատան մէջ:

Հանդէսին ձեռնարկուները պիտի վերարտադրեն փառաշուք թափօրը որ 1459ին կազմուած էր Ֆրանսայի հերոսուհիին յաղթանակին առթիւ: Թափօրին պիտի մասնակցին 2500 դերակատարներ ձիաւորի, վահանակիրի, աղեղնաւորի, պարսաւորի, ռմբաձիգի, թնդանօթաձիգի հին տարազներով: Ցոյց պիտի տրուին 15րդ դարու հետաքրքիր զուարճալիքները (աճպարարային խաղեր, պարեր, խմբերգներ եւ ժողովրդական երգեր) այն ատենի նուագներով:

Եւ ճիշդ այն ատենի պատկերը տալու համար, հանդէսին յայտագիրը կազմուած է հետեւեալ կերպով: Կրկէսին երեք մուտքերէն միեւնոյն ատեն ներս պիտի մտնեն աճպարարներ, բախտագուշակներ, ձեռնածուներ, մանրավաճառներ: Ժողովուրդը հետզհետէ կը հաւաքուի, հազար հոգիի չափ, այն ատենի զգեստներով, ժողովուրդի գաւակներ, քաղքենիներ եւ մէկ քանի ալ իշխանուհիներ:

Այն ատեն քաղաքին զինակիր սուրհանդակները կուգան պատուոյ վերահաստատումը յայտարարելու ժողովուրդին եւ ծանուցանելու թագաւորական մարդնի ժամանումը: Կ'երեւի Ժան տ'Արքը, շրջապատուած ծեր զինուորներով, որոնք կռուած են հերոսուհիին հետ: Կը շրջի կրկէսին մէջ, յետոյ կ'երթայ նախագահելու հանդէսին, որուն հրաւիրուած են արհեստակցական միութիւնները: Ներս կը մտնեն այս վերջինները իրենց դրօշներով եւ գլուխ-գործոցներով: Ու պաշտօնական հանդէսները կը սկսին:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԵՕԶԿԱՏՑԻՆԵՐՈՒ ՀԱՆԴԷՍԸ

Ս. ՇԱՄՈՆ, 8 ապրիլ.— Եօզկատի Հայրենակց. Միութեան Ս. Շամոն-Սէն Թ'Լէթիէնի մասնաճիւղը կազմակերպած էր հանդէս-երեկոյթ մը, իր տարեդարձին առթիւ, որ տեղի ունեցաւ ապրիլ 7ին, Հ. Յ. Դաշնակցութեան «Վարուժան» ակումբին մէջ: Ժամանակէն առաջ սրահը լեցուած էր: Նախագահը պարզելով Միութեան նպատակը, կարգ մը քաջալերական խօսքեր ըրաւ: Երգիչ խումբի կողմէ երգուեցաւ «Բամ փորոտան»ը, որ ունկնդրուեցաւ յոտնկայս: Մէջընդմէջ եղան յաջող, ազատաշունչ արտասանութիւններ ու երգեր: Յետոյ բանախօսեց Պ. Միաբանեան, որ երկարօրէն պարզեց Միութեան նպատակը եւ անհրաժեշտութիւնը, յիշեց հայրենիքի նախկին հանգիստ կեանքը, ու Եօզկատցիներու ներկայ ցիր ու ցան վիճակը: «Եօզկատցիներս, շատերս թրքախօս ենք, բայց գիտենք Հայաստանի եւ անոր ժողովուրդին ցաւը, նաեւ Հայուն պատիւը»:

Միութեան կեդրոնն ալ իր մասնակցութիւնը բերած էր երկար ուղերձով մը, որ կարդացուեցաւ եւ որ կը շեշտէր.— «Ահաւասիկ մեր երբեմնի չէն, կենսունակ հայրենիքի բեկորները, եւ հազարաւոր թանկագին կոհերու ժառանգորդները եղող ափ մը Եօզկատցիներս գիտակցութիւնը ունեցած ենք, երբ հայրենասէր, անդրադառնալ մեր անցեալի կտակներուն, ու ապագայ մեր հայրենակիցներուն զարգացման եւ բարոյական գիտակցութեան վեհ նպատակին, ընդառաջելով կազմել բարենպատակ Հայրենակց. Միութիւն մը, որ ասպարէզ կը հանդիսանայ մեր ներկայ նոր սերունդին եւ որուն ինքնագիտակցութեամբը պիտի ընթանան մեր բարենպատակ ծրագիրները: Գոհ ենք որ Մարսէյլի հայրենակիցներու ստուար մեծամասնութիւնը սոյն նպատակը փառաբանելով, իրենց բարոյական եւ նիւթական աջակցութեամբը նախանձելի դիրքի մը արժանացած է Միութիւնս, որ մէկ տարուան ազգօգուտ գործունէութենէ մը յետոյ, իրեն կողակից ունեցած է Ս. Շամոն-Սէն Թ'Լէթիէնի մասնաճիւղը: Յուսով ենք որ ֆրանսաբնակ մեր բոլոր հայրենակիցները պիտի մասնակցին մեր գաղափարներուն աւելի փայլուն յառաջդիմութեանց ընթացք տալու»:

Տեղի ունեցաւ ամերիկեան աճուրդ մը՝ որմէ գոյացաւ 257 ֆրանք: Հանդէսը փակուեցաւ ուշ ատեն եւ հանդիսականները բաժնուելէ առաջ կը պահանջեն որ նմանօրինակ հանդէսներ սարքելով, պահ մը մոռցնել տայ գործաւորական կեանքը եւ յիշեցնէ հայրենիքի երազը:

Մ. Թաշճեան

«ԱՆԴՐԱՆԻԿ» ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐՈՒԻ.— Տեղւոյս Աթանոզի Հայրենակց. Միութիւնը իր կողքին կազմեց թատերական եւ երգեցիկ խումբեր, ինչպէս նաեւ մարզական խումբ մը, որուն սկաուտները զատկի առթիւ փայլեցան: Թատերական խումբը Զատկի կիրակին տուաւ իր երկրորդ ներկայացումը՝ «Անդրանիկ»ը, առնուած հերոսին Սասնոյ լեռներու կուներէն: Օթէլ տը Ֆրանսի շքեղ սրահը շատ նեղ եկաւ հանդիսականներուն եւ ստիպուեցան մէկ օրուան մէջ երկու անգամ ներկայացնել նոյն խաղը, ինչ որ աննախընթաց էր տեղւոյս հայութեան նախկին անտարբերութեան տեղեակ եղողներուն համար: Դերակատարները յաջող կերպով կատարեցին իրենց դերերը:

Գովելի են Աթանոզի Հայրենակց. Միութեան ջանքերը: Մաղթելի է որ ուրիշ Հայրենակցականներ հետեւին անոնց օրինակին:

Վրէժ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ 9 ապրիլ.— Ապրիլ 7 կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին թաղապետարանի սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Սեբաստիոյ Նահանգ. Հայրենակց. Միութեան բազման հանդէսը: Կոկիկ բազմութիւն մը փութացած էր սրահը:

Թ. Մարգարեան հանդէսը բանալով հրաւիրեց ներկաները յոտնկայս ունկնդրել «Բամ փորոտան»ը: Յետոյ խօսեցաւ Պ. Ա. Գույումճեան, որ բացատրելով Միութեանս նպատակը, ըսաւ որ Սեբաստիոյ Նահանգ. Հայր. Միութիւնը պիտի չմնայ հայրենակցական նեղ սահմանին մէջ. այլ պիտի ջանայ դառնալ գաղթահայ միութիւն մըն եւ վառ պահել ազգային ոգին եւ բանալ մանկապարտէզ մը. Մանուկ սերունդը այլասերումէ փրկելու համար: Եզրակացնելով կոչ ուղղեց ներկաներուն որ աջակցին Միութեան յառաջացման համար:

Եղան նաեւ արտասանութիւններ Պ. Պ. Կիւրճեանի, Թորոս Թորոսեանի կողմէ: Նուագախումբը մէջ ընդ մէջ նուագեց ազգային երգեր եւ մեծ խանդավառութիւն ստեղծեց ժողովուրդին մէջ: Հանդէսը փակուեցաւ մեր հայրենիքով ուշ ատեն եւ ժողովուրդը բաժնուեցաւ գոհ տրամադրութեամբ:

Ներկայ մը

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԱՂՈՒԱՆ ՄԱՐԴԸ.— 86 տարեկան պառաւ մը ֆիլոմէն Պարրի, Վօքրէսոնի իր փոքրիկ տան մէջ կ'ապրէր առանձին, սպասելով որ մահը խաղաղօրէն վերջ տայ երկար ու մելամաղձոտ կեանքի մը: Անցեալ շաբթու մէջ, գիշեր մը, ընդոստ արթնցաւ քունէն, նայուածքը ինկաւ մարդու մը վրայ, որ սպառնալից ու կատաղի, կանգնած էր հոն: Սարսափահար, կը պատրաստուէր օգնութիւն կանչել, երբ երկաթ ձող մը, ուժգնօրէն իջաւ գլխուն բարձրացաւ, նորէն իջաւ, մինչեւ որ պառաւը դարձաւ արիւնշաղախ, անշարժ եւ անշունչ դիակ մը:

Աւազակը յետոյ հանդարտօրէն խուզարկեց ամէն կողմ, գըրպանեց ինչ որ գտաւ իբրեւ դրամ եւ արժէքաւոր առարկայ ու մեկնեցաւ: Յաջորդ օրը միայն ոճիրը երեւան ելաւ: Ոստիկանութիւնը ինկաւ փնտռտուքի եւ չուշացաւ երեւան հանելու ոճիրին հեղինակները: Երկու ստահակներ էին: Էմիլ՝ 15 տարու եւ Լուի՝ 16 տարու, որոնք ոճիրէն քանի մը օր յետոյ արդէն, ուրիշ տեղի մը ոստիկանութեան կողմէ ձերբակալուած էին իբրեւ անտէր, անտուն եւ թափառիկ:

Երբ հարցաքննութեան ժամը հնչեց, ստահակները հպարտօրէն ուրացան նախ ամէն ինչ, կեղծեցին վիրաւորուած արժանապատուութիւն մը, որ պատուոյ հատուցում ալ պահանջելու — ալ կ'ըլլէր: Բայց ոստիկանապետը շատ տեսեր էր նոյն ապրանքէն եւ ասկից զատ, ձեռքին մէջ ունէր փաստ մը՝ անոնցմէ մէկուն դէմ, որուն դառնալով յանկարծ գոչեց:

— Կը տեսնե՞ս սրիկա. սպանութիւնը քու գործդ է:

Տղան նախ շփոթեցաւ, քիթին տակէն բաներ մը կմկմաց ու լռեց:

— Հիմա խօսէ, սաստեց ոստիկանապետը. ալ փախուստ չկայ:

— Այն ատեն տղաքը փոխն ի փոխ, խոստովանեցան մանրամասնութիւնները զարհուրելի ոճիրին, զոր գործեր էին:

Ո՞Վ ՍԿՍԱՒ.— 22 տարու երիտասարդ մը պատահաբար հանդիպեր էր կնոջ մը՝ Իվոնի, 26 տարու, որուն տուեր էր, առանց երկար բարակ վարանելու, իր ամբողջ սրտին հետ խելքն ալ եւ ուզեր էր ամուսնանալ անոր հետ: Բայց կինը պաշտօնական ամուսինէ մը զատ, ունէր նաեւ տիտղոսաւոր բարեկամ մը: Չէր կըրնար եւ մերժեց, բայց այս արգելք չէր եղած որ շարունակեն իրենց սիրային յարաբերութիւնները:

Անցեալ օր որոշեցին գիշերը միասին անցընել պանդոկի մը մէջ: Այդպէս ալ ըրին: Առտուան դէմ սակայն, աղմուկ մըն էր բարձրացաւ սենեակէն, արթնցնելով պանդոկին բնակիչները: Երբ ներս մտան, երկուքն ալ նոյն անկողնին մէջ, վիրաւոր, կը շարունակէին զիրար բզքտել: Կինը պատմեց թէ, իր կողմէ առանց որեւէ պատճառի, երիտասարդը սկսեր էր դանակի հարուածներ տալ իրեն, եւ իր օգնութեան աղաղակներուն վրայ, փորձեր էր անձնասպան ըլլալ:

Կինը, մօտակայ դեղարանի մը մէջ խնամքներ ստանալէ յետոյ, տարուեցաւ բանտ: Իսկ երիտասարդը փոխադրուեցաւ հիւանդանոց, ուր թէեւ տկար, արիւնաքամ, սակայն կրցաւ ոստիկանապետին յայտնել թէ անձնասպանութիւն չէ փորձած, այլ կինն է որ ուզած է զինքը սպաննել:

ԱՍՏՈՒԱԾ ՏԵՍՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Լուրը այս անգամ նորէն Ամերիկայէն է: Թեքսասի մէջ բնակող ամուրի դրամատէր մը, իր պարապ ժամանակները կը յատկացնէր դիտելու երկինքը, համալսարանի դիտարանին մէջ զետեղուած խոշորացոյցով մը:

Վերջերս մեռաւ, ձգելով կտակ մը որ շփոթութեան մատնած է իր ժառանգորդները: 25 միլիոն ձգած է Թեքսասի համալսարանին, որպէս զի շինել տայ այնքա՛ն մեծ հեռադէտ գործիք մը, որ թոյլ տայ տեսնելու երկինքի դռներէն ալ անդին:

Համալսարանի գիտնականներն ալ նոյն շփոթութեան մատնուած էին. չէին գիտեր թէ ինչ ըսել կ'ուզէր հանգուցեալը, երբ իրենց ներկայացաւ մէկը, որ յայտնեց թէ՝ իբր խոստովանահայր դրամատէրին, գիտէր թէ ան կը հաւատար որ կարելի է Աստուած տեսնել իր գահուն վրայ, եթէ զօրաւոր հեռադէտ մը շինուէր:

ԼԷՆԻՆԻ ՄԱՐՄԻՆԸ

Վիեննայի բժշկական համալսարանէն փրոֆ. Ֆերտինանտ Հոլսթէթթեր, Մոսկուա հրաւիրուեցաւ՝ Լէնինի մարմինը զմռսելու համար իր նոր մեթոտով: Այս երրորդ անգամն է որ կը զմռսուի Լէնինի մարմինը:

ՍՏԱՑԱՆՔ

«ԵՐԿՈՒՆՔ», Ա. Թիւ, օրկան Զ. Ե. Ռ. Միութեան:

Թիւը նուիրուած է Ապրիլ 11/24ի սգատօնին:

Յօդուածներ կան Նր. Սրմաքէշխանլեանէ, Սիամանթոյէ, Ռ. Զարդարեանէ, Գեղամ Տէր-Կարապետեանէ, Իսրայէլ Տխրունիէ, Ռ. Սեւակէ, Գ. Զոհրապէ, Դ. Վարուժանէ, Ե. Ակնունիէ, Թլկատինցիէ, իրենց նկարներով:

Յօդուածներ ունին նաեւ Ա. Ահարոնեան, Շ. Միսաքեան, Վ. Թէքէեան, Ա. Իսահակեան, Յ. Մնձուրի, եւայլն: Գեղարուեստական բազմաթիւ նկարներ:

Գին՝ ձեռքէ 2 ֆրանք. բաժնեգին՝ 22 ֆրանք եւ 1.50 տոլար:

Հասցէ՝ Kurkdjian, 247, Bd. Voltaire, Paris.

Կարդացէք եւ Տարածեցէք «ՅԱՌԱՋ»ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (13)

ՍՊԻՏԱԿ ԳԻՇԵՐՆԵՐ

ՆԱՄԻԱՆՔԱՅԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

— Սիրելի՛ Նամիանքա . . . (ձայնին մէջ արցունք կար), եթէ երբեք ամուսնանալու ըլլամ, ձեզմէ զատ ուրիշի մը երջանկութիւնը չեմ ուզեր: Տարի մը պիտի մնամ Մոսկուա, կը յուսամ մինչեւ այդ ատեն կարգադրել գործերս: Վերադարձիս, եթէ զիս միշտ սիրէք, երջանիկ պիտի ըլլանք: Հիմա անկարելի է այդ, չեմ կրնար կապուած մնալ, իրաւունք չունիմ, իսկ եթէ տարիէ մը, նոյնիսկ աւելի վերջը, ուրիշէ մը աւելի զի՛ս նախընտրելու ըլլաք, կ'ամուսնանանք: Ասով մէկտեղ, չեմ ուզեր խոստումով մը ձեզ շղթայել, ազատ էք:

Այսպէս, երկու օր վերջը մեկնեցաւ: Ըստ իր փափաքին, որոշեցինք մեծ մօրս բան մը չյայտնել... Պատմութիւնս գրեթէ վերջացաւ: Տարի մը կ'ըլլայ անհաւ: Երեք օրէ ի վեր վերադարձած է ինք եւ... և...

— Ի՞նչ, գոչեցի ես, վերջաւորութիւնը իմանալու անհամբերութիւնով մը:

Ծիգ մը ըրաւ պատասխանելու եւ հազիւ մրմռաց.

— Ոչի՛նչ, դեռ զինքը չեմ տեսած:

Գլուխը ծռեց ու, իսկոյն, ձեռքերով ծածկեց աչքերը և պոռթկաց հեծկլտուքներու մէջէն, ա՛յնպէս վշտոտ՝ որ սիրտս խըշխշաց:

Այսպիսի վերջաւորութեան մը բնաւ չէի սպասեր:

— Նամիանքա՛, ըսի երկչոտ ձայնով մը, մի՛ լաք: Ի՞նչ գիտէք, թերեւս դեռ չէ եկած:

— Գիտե՛մ, եկա՛ծ է, հո՛ս է: Իր մեկնումին նախընթաց օրը միասին դուրս ելանք եւ պտտեցանք այս քարափին վրայ: Ժամը տասն էր ու նստանք այս նստարանին վրայ: Չէի լար, ինծի համար անուշ էր ու հաճելի զինքը լսելը: Խոստացաւ ինծի որ անմիջապէս որ վերադառնար, մեծ մօրս մօտ պիտի երթար ձեռքս ուզելու: Ու եկած է հիմա եւ դեռ ձեռքս չխնդրեց:

Եւ սկսաւ աւելի ուժգին լալ:

— Տէ՛ր Աստուած, ինչպէ՞ս կրնամ ձեզ մխիթարել, գոչեցի ես նստարանէն վեր ցատկելով: Չէ՞ք կրնար երթալ զինքը տեսնել:

— Միթէ կարելի՞ է այդ, հարցուց գլուխը բարձրացնելով:

— Շատ աղէկ չեմ գիտեր... ո՛չ... բայց գրեցէք իրեն:

— Ո՛չ, անկարելի՛ է, ա՛յս ալ անկարելի է, ըսաւ վճռականօրէն, գլուխը կրկին վար ծռելով ու առանց ինծի նայելու...

— Բայց, ինչո՞ւ կարելի չէ: Գիտցէ՛ք, Նամիանքա, որ նամա՛կ կայ, նամա՛կ ալ կայ: Օ՛, Նամիանքա, ի՛նչ լաւ պիտի ըլլար եթէ հաւատայիք ինծի: Կը վախնամ որ ձեզի գէ՞շ խորհուրդ կուտամ: Ամէն ինչ դիւրութեամբ կը կարգադրուի: Առաջին քայլը դուք իսկ առած էք, ինչո՞ւ համար, ուրեմն, հիմա . . .

— Ո՛չ, ո՛չ, չե՛մ ուզեր հետապնդել զինքը, չե՛մ ուզեր բռնադատել:

— Օ՛, իմ սիրելի պզտի՛կ Նամիանքաս, ընդմիջեցի զինքը՝ խնդալով, կը սխալիք: Դուք իրաւունք ունիք, քանի որ խոստում տուած է: Ասկէ զատ, ապահովաբար որ շատ փափկանկատ մէկն է: Լա՛ւ է ըրեր, շարունակեցի աւելի խանդավառուած՝ միշտ տրամաբանական վերլուծումներ ընելով, խոստումով մը կապուեր է ձեզ, երդում ըրեր է որ ձեզմէ զատ ո՛չ ոքի հետ պիտի ամուսնանայ եւ ընդհակառակն, ազատ ձգեր է ձեզ զինքը մերժելու անմիջապէս, եթէ ուզէք: Այս պայմաններուն տակ, դուք կրնաք առաջին քայլը առնել, մանաւանդ որ պարտաւոր էք, եթէ կ'ուզէք, իր խոստումէն ազատել զինքը:

— Դուք եթէ իմ տեղս ըլլայիք, ինչպէ՞ս պիտի գրէիք:

— Ի՞նչը:

— Նամա՛կը:

— Ա՛յսպէս. «Յարգելի պարոն . . .»

— Բացարձակապէս անհրաժե՞շտ է «Յարգելի պարոն» գրելը:

— Բացարձակապէ՛ս: Յետոյ կը խորհիմ որ...

— Իսկ ե՞տքը:

— «Յարգելի՛ պարոն, ներեցէք որ եթէ...» բայց, ո՛չ. որեւէ ներողութիւն պէտք չէ: Իրողութիւնը ինքնին ամէն ինչ կը ներէ: Գրեցէք պարզապէս. «Կը գրեմ ձեզ: Ներեցէ՛ք անհամբերութեանս: Սակայն ամբողջ տարի մը երջանիկ էի յոյսով: Յանցաւո՞ր եմ միթէ օր մը անգամ կասկածի չհանդուրժելուս համար: Հիմա որ վերադարձած էք, մտադրութիւննիդ փոխուած է գուցէ: Այդ պարագային, չեմ դատապարտեր ձեզ որ ես ձեր սրտին տիրուհին չեմ: Դուք ազնիւ ու բարձր զգացումի տէր մէկն էք, մի՛ խնդաք վրաս ու մի՛ բարկանաք: Յիշեցէք որ նամակ գրողը խեղճ երիտասարդ աղջիկ մըն է, անոք, որ իրեն խորհուրդ տար եւ ներեցէ՛ք նաեւ՝ որ իր մէջ կասկած է ծնած: Անշուշտ որ անկարող պիտի ըլլաք նախատել մէկը որ ձեզ սիրած է եւ կը սիրէ...»

— Այո՛, այո՛, ճիշդ ուզածիս պէս է, ե՛ս ալ այսպէս կը խորհէի: Աչքերուն մէջէն ուրախութիւնը կը կայծկլտար: Օ՛, դուք իմ ամբողջ կասկածներս փարատեցիք: Աստուած ղրկեց ձեզ, շնորհակալ եմ, շնորհակա՛լ եմ:

— Ի՞նչ բանէն շնորհակալ: Աստուծոյ զիս հո՞ս ղրկած ըլլալուն համար:

— Այո՛, նոյնիսկ ատոր համար ալ:

— Ա՛հ, Նամիանքա, ուրեմն կան մարդիկ որոնցմէ շնորհակալ ենք մեր կեանքին մէջէն անցած ըլլալնուն համար... Սակայն, ե՛ս պէտք է շնորհակալ ըլլամ ձեզմէ, անոր համար որ հանդիպեցայ ձեզի և այն անմահ յիշատակին համար որ պիտի թողուք ինծի:

— Կը բաւէ՛, հիմա ինծի մտիկ ըրէք: Ուրեմն որոշած էինք որ իր վերադարձը գիտցնէ ինծի նամակով մը, զոր պիտի ձգէր տունը մեր բարեկամներէն մէկուն որ ոչ մէկբանէ կը կասկածի: Եւ կամ, եթէ չկարենար գրել, որովհետեւ կան բաներ որ նամակի մէջ չեն գրուիր, իրիկուան ժամը տասնին ճիշդ հոս պիտի ըլլար:

Ֆր.-է Թրգ. Յ. Մ. Թ. ԴՈՍՏՈՅԵՒՍԿԻ

Պուլկարիա եւ Սերպիա չկրցան համաձայնիլ

Հակառակ ակնկալուածին, Փիրոթի մէջ սերպ եւ պուլկար պատուիրակներու միջեւ կատարուած բանակցութիւնները դրական արդիւնքի մը չյանգեցան։ Պուլկար կառավարութիւնը մերժեց վաւերացնել իր պատուիրակներուն ընդունած կարգ մը պայմանները։

Սերպիա կ'առաջարկէր գնել սերպ հողին վրայ գտնուած պուլկար կալուածները, փոխադարձաբար Պուլկարիա ալ պիտի գնէր պուլկար հողի վրայ գտնուած եւ սերպ հպատակներու պատկանող կալուածները։ Սոֆիայի կառավարութիւնը մերժեց այս կարգադրութիւնը։

Գալով սահմանագլուխին վրայ կարգը պահպանելու խնդրին, երկու պատուիրակութիւնները համաձայնեցան ստեղծել երկու անջատ մարմիններ. առաջինը՝ բաղկացած երկու երկիրներու սահմանագլուխի իշխանութիւններէն, գործի պիտի անցնի միջադէպի մը մասին լուր առնելէ 24 ժամ վերջ։ Եթէ այս առաջին մարմինը չկարենայ կարգադրել խնդիրը, այն ատեն պիտի միջամտէ խառն յանձնաժողով մը, որուն մէջ իւրաքանչիւր պետութիւն երեք պատուիրակ պիտի ունենայ։

Միւս կողմէ՝ սերպ կառավարութիւնը՝ վէճի ամէն կարելիութիւն հեռացնելու համար, առաջարկած էր որ սահմանագլուխէն մինչեւ 10 քիլոմեդր հեռաւորութեան վրայ բնակելու իրաւունք չունենան բոլոր անոնք, որոնք պետական պաշտօնեայ կամ տեղացի չեն, եւ որոնց ներկայութիւնը կրնայ խանգարել սահմանագլուխի գօտիին անդորրութիւնը։ Պուլկար կառավարութիւնը մերժեց նաեւ Եուկոսլաւիոյ ուրիշ մէկ առաջարկը, որով կը թելադրուէր 20 քիլոմեդրնոց զինուորական ազատ գօտի մը հաստատել՝ Վիտինէն (Դանուբի վրայ) մինչեւ Փէթրիչ։

Սերպ մամուլը այս արդիւնքին համար պատասխանատու կը բռնէ Պուլկարիան եւ կ'ըսէ թէ այս վերջինը չուզեր խաղաղութիւնը վերահաստատել Պալքաններու մէջ։

Պելկրատի «Փոլիթիքա» թերթը կը գրէ թէ Պուլկարիոյ մէջ կացութիւնը դեռ բաւարար չափով չէ ամրապնդուած, որպէսզի կառավարութիւնը կարենայ լուծել կարգ մը խնդիրներ։

Պուլկարիա պաշտօնապէս հաղորդեց Պելկրատի կառավարութեան թէ չի կրնար ընդունիլ Սերպիոյ առաջարկները, հետեւաբար եւ չի կրնար ստորագրել Փիրոթի դաշնագիրը։

Ֆրանքեւթուրք բանակցութիւնները

Ֆրանքեւթուրք բանակցութեանց մէջ նոր վէճ մը ծագած է, Ատանա-Մէրսին երկաթուղիին մասին։ Ֆրանսացիները կ'ուզեն որ մենաշնորհի ձեւով իրենց յանձնուի գիծին վարչութիւնը, եւ ասոր համար իբրեւ փաստ կը ծառայեցնեն Էնկիւրիի 1927ի դաշնագիրը։ Մինչդեռ Թուրք կառավարութիւնը կը պահանջէ որ երկաթուղին անմիջապէս իրեն յանձնուի։

Բանակցութիւնները այժմ այս կէտին շուրջ կը դառնան։

Զինաթափութեան Խորհրդաժողովը

Երկուշաբթի օր Ժընեւի մէջ կը բացուի Զինաթափութեան նախապատրաստական յանձնաժողովի նստաշրջանը, մասնակցութեամբ Ազգերու Դաշնակցութեան անդամ բոլոր պետութեանց ներկայացուցիչներուն։ Ոչ-անդամներէն կը մասնակցին Ռուսիա եւ Թուրքիա։

Յանձնաժողովին նպատակն է գտնել հիմ մը, որուն վրայ կարելի ըլլայ կատարել ցամաքային, ծովային եւ օդային սպառազինութեանց սահմանափակումը։ Պատուիրակները ո՛չ մէկ իրաւասութիւն ունին վճռաբանելու խնդրին մասնագիտական կողմին վրայ եւ խորհրդակցութեան առարկայ դարձնել թիւերու խնդիրը։ Անոնք պիտի որոշուին ետքէն գումարուելիք խորհրդաժողովի մը մէջ։

Թուրք պատուիրակ Թէվֆիք Րիւշտի պէյ իր ընկերներով երեքշաբթի իրիկուն ճամբայ ելաւ դէպի Ժընեւ։ Մեկնելէ առաջ Պոլսոյ մէջ ընդունեց գերման եւ իտալական դեսպանները։ Խորհրդային պատուիրակութիւնը եւս երեքշաբթի ճամբայ ելաւ Մոսկուայէն։

ԲԱՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆԻ ՑՈՅՑԸ

Ընկերվարական Բանուորական Միջազգայինին կողմէ երկուշաբթի օր պատուիրակութիւն մը Ժընեւ երթալով պիտի ներկայանայ Զինաթափութեան Նախապատրաստական Յանձնաժողովի Նախագահ Լուտոնի, անոր հաղորդելու զանազան երկիրներու աշխատաւորներուն կամքը՝ աւելի ազդու միջոցներով հասնելու համար զինաթափութեան, որ խոստացուած էր Վերսայլի դաշնագրով։

Միջազգայինի պատուիրակութեան մաս պիտի կազմեն Անտէրսըն (Անգլիա)՝ Նախագահ Միջազգայինի, ֆրանսացի պատուիրակ մը, Օթթօ Վէլս (Գերմանիա), Ալպարտա (Հոլանտա), տը Պրուքէր (Պելճիքա)՝ քարտուղար Միջազգայինի։ Յանուն պատուիրակներուն խօսք պիտի առնէ տը Պրուքէր։

Կռիւներ Սուրիոյ սահմանին վրայ

Անատոլուի գործակալութիւնը կը հաղորդէ որ վերջերս կռիւներ տեղի ունեցած են Իրաքի հողամասին վրայ բնակող Շամմար ցեղախումբին եւ Սուրիա բնակող Անազէ ցեղախումբին միջեւ։ Շամմարները կարեւոր ուժերով սահմանը անցած ըլլալով, Ֆրանսացիները օգնական ուժ ղրկեցին Անազէներուն, որոնք կը կարծուի թէ ետ մղած են իրենց հակառակորդները։

Հիւսիսային Սուրիոյ հրամանատարը ապրիլ 4ին Քիլիս այցելեց եւ սահմանագլուխի թուրք հրամանատարին հետ տեսակցելէ վերջ, Հալէպ վերադարձաւ։

Ամանուլլահի դժուարութիւնները

Փէշավարէն «Տէյլի Թելէկրաֆ»ի կը հաղորդեն որ դրամի պակասը հետզհետէ զգալի է Քանտահարի մէջ, ուր երկարատեւ անգործութիւնն ու թոշակներու կրճատումը դժգոհութիւն առաջ բերած են Ամանուլլահի հաւատարիմ մնացած զինուորներու շարքերուն մէջ։ Ամանուլլահ գնդակահարել տուաւ զօրավար մը, որ այլեւս իշխանութիւն չունէր իր զինուորներուն վրայ, ու կախել տուաւ մոլլա մը, որ ամբաստանուած էր թէ երկպառակութիւն կը քարոզէ։

Կորսնցնելու ժամանակ չունենալով, Ամանուլլահ ստիպողաբար օգնական ուժ խնդրեց Հէրաթէն։ 3000 լաւ սպառազինուած զինուորներ եւ բազմաթիւ Ռուսեր կը յառաջանան դէպի Քանտահար։

Ամանուլլահի դժուարութիւնները կը շատնան և իր բախտը կախուած է Նատիր խանի եւ Հասիմ խանի իրեն հանդէպ բռնելիք դիրքէն։

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷՆ

վճռաբանական ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի ընկերներն ու ընկերուհիները յառաջիկայ Երկուշաբթի 15 Ապրիլ իրիկուան ժամը 8.30ին, 0 Քլէր տը Լիւնի վերնայարկը։ Մէթրօ՝ Իթալի։

Նիւթ՝ Հ.Յ.ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՕՐՈՒԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Վիճաբանութիւնը բանալու համար՝ համառօտ զեկոյցներ կուտան ընկերներ Սահակ Տէր Թովմասեան եւ Լ. Գեւոնեան։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Պատ. Միութեան կողմէ

Վաղը շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին 84 Rue Chape, Պօն Թէաթրի մէջ կը ներկայացուի

Հօլաթեւի «ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԸ»

Ղեկավարութեամբ Մ. Մարութեանի եւ մասնակցութեամբ տեղական ուժերու։ գին՝ 5, 7 եւ 10 ֆրանք

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՊՈՒՐԿՈՒԱՆԻ ՄԷՋ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ Հ. Յ. Դ. «ՎԱՐԴԳԷՍ» ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

Այս կիրակի ժամը 2.30ին Salle des Fêtesի մէջ

կը ներկայացուի՝ «ՁԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ»

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Վէնսէնի Հայ Կրթասիրաց Երկս. միութեան կողմէ

Այս կիր. ժամը 2.30ին, 27 Rue des Laitières, Vincennes

Թաղապետութեան սրահին մէջ

Կը խօսի՝ Պ. ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

գեղարուեստական բաժին՝ Օր. Գրիգորեան (կովկասեան պար), Թառիստ Աբգար, նուագ եւն.։ Ծախքերու համար մուտք 5 ֆր.

Հաղորդակց. միջոցներ.— Փորթ Վէնսէնէն թիւ 6, 108, 109, 110, 113, 114, 118, 119, 120 հանրակառքերը առնել եւ իջնել Փլաս տը լա Փրէվուայանս, իսկ 115, 125 թիւերը առնել եւ իջնել Փլաս տը լա Թուռէլ. Փորթ Վէնսէնէն 5 վայրկեան կը տեւէ։

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊՈՒԱ-ՔՈԼՈՆՊԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Մ. Ը. Մ.ի Bois Colombesի մ.ին կողմէ

Այս Կիրակի ժամը 2ին Salle de la Municipalité, Bois Colombes

Մանրամասնութիւնները յաջորդով — Մուտքը ազատ է

«ԵՐԿՈՒՆՔ» Լոյս տեսաւ Զ. Ե. Ռ. Միութեան պարբերականին առաջին բացառիկ թիւը, նուիրուած նահատակ հայ մտաւորականներու յիշատակին, գեղարուեստական նկարներով եւ նահատակ գրագէտներու լուսանկարներով։ Յօդուածներ ունին Ա. Ահարոնեան, Շ. Միսաքեան, Թէքէեան, Ա. Իսահակեան, Մնձուրի եւայլն։

Տարեկ. 22, վեցամս. 12ֆր., արտասահման 1.50 տոլար։ Հատը 2 ֆր. Հասցէ՝ M. Kurkdjian, 247 Bld. Voltaire, PARIS (11e)

Հ. Յ. Դ.

Շավիլի «Արդութեան» ենթակոմիտէի ընկերները ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրուին, այսօր Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, 20 rue Anatole France, Մօնփարնաս-Շավիլի կայարանին դիմացի սրճարանը։ Ներկայանալ անդամատետրերով։ Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները։

Լիոնի Քեռի խումբի ժողովը՝ այս Կիրակի առաւօտ ժամը 9ին Ընկ. Ճանկէօզեանի ճաշարանը։ Կարեւոր օրակարգ։

Մարսէյլի «Քրիստափոր» ենթակոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այսօր Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին ծանօթ հաւաքատեղին։ Օրակարգ, պատգամաւորներու ընտրութիւն եւ զանազան հարցեր. բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Մարսէյլի Իշխան ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Եփրեմ խան, Աղբիւր-Սերոբ, Արամ, Համազասպ եւ Վ.արդգէս խումբերու ընկերները այս կիրակի ժամը 4.30ին, Rue de la République սրահին մէջ. խիստ կարեւոր օրակարգ։ Ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Մարսէյլի Սէն Թ'Անթուանի «Ընկեր Կարօ» խումբի ժողովը՝ այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 7ին «Campagne Frez» ընկ. Յովհաննէս Վառօեանի բնակարանը։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆԻ Աֆիոնի Հայր. միութեան բոլոր անդամները եւ հայրենակիցները ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուին այս Կիրակի ժամը 2ին, 105 Rue Servient սրճարանը։ Օրակարգ՝ Նոր վարչութեան ընտրութիւն եւ կարեւոր խնդիրներու խորհրդակցութիւն։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռեմ Կէմլէյիկցի (Պրուսա) Հմայեակ Սէմէրճեան, Յակոբիկ Ճիհանեան եւ Պէնլիցի Կայծակ Բանուրեան։ 1923ին կը գտնուէին Detroit, Mich.։ Իմացնել՝ B. Sahatjianի, 18 Rue Jamen-Grand, Caluire, (Rhône), France.

Կը խնդրուի «Հայրենիք»էն արտատպել։

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ մէկսէ աւելի մաքուր գործ ընող կարուհիներ։ Տեւական գործ։ Դիմել՝ Ն. Ֆնտքեանի, 5 Rue Bergère, Paris (9e).

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ տափատ կարող գործաւորուհիներ արհեստանոցի մէջ աշխատելու համար։ Տեւական գործ։ Դիմել՝ Պ. Զանաքեանի 9 Rue Papillon, մէթրօ՝ Cadet.

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ ոսկերչութիւն սորվիլ փափաքող, 15էն 18 տարեկան ուշիմ աշկերտներ։ Դիմել՝ Société Fleuron, 70 Rue du Fbg. Poissonnière, Paris (10e).

ԾԱԽՈՒ Է հնակարկատի պզտիկ խանութ մը, 60 Rue de la Folie Méricourtի մէջ։ Մէթրօ՝ Parmentier կամ Oberkampf։

ԾԱԽՈՒ Է մեկնումի պատճառաւ խանութ, փուռ եւ բնակարան մը, ամբողջ կազմածներով եւ կարասիներով (tri-porteur եւն.)։ Միայն սիմիթէն եւ արեւելեան անուշեղէններէն օրական 60 ֆրանք շահ ապահով։ Կարելի է նպարավաճառութիւն ալ ընել։ Ինը տարուան bail. 6 ամսականը վճարուած։ Գին՝ 12,000 ֆրանք։

Դիմել՝ Պ. Ս. Մարգարեանի, 31 Bld. Garibaldi, Issy-les-Moulineaux: Թրամուէյ 23 եւ 32, իջնել՝ Gare d'Issy.

ՀԱՄՈՎ ՍԻՄԻԹՆԵՐ ՏԱՔՈՒԿ ՍԻՄԻԹՆԵՐ

Հացագործ LA GARDE
1 Rue St. Lazare, PARIS (9e)
Téléphone-Trudaine 95.21

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՊՈՅԱՃԵԱՆ
ԱՅՑԵԼՈՒ ՀԱՇՈՒԱԿԱԼ
Հասցէ՝ 48 Av. de l'Economie
Blanc-Mesnil (S. et O.)
կը ստանձնէ հաշուապահական ամէն տեսակ գործեր եւ կուտայ տուրքերու վերաբերեալ տեղեկութիւններ։
Չափաւոր գին

ՏՕՔԹ. ԱՍԼԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԹՈՔԵՐՈՒ ԵՒ ՍՏԱՄՈՔՍԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ
Մասնաւոր յարկաբաժին՝ մորթային եւ վեներական ախտերու դարմանատան մէջ կը բուժէ ULTRA-VIOLET ճառագայթներով ցօղացաւ, Ջղացաւ (Sciatique), Նէվրալժի, Անարիւնութիւն, Ոսկրաթեքութիւն (Rachitisme) եւայլն։
16 Rue Bleue, Մէթրօ՝ Cadet. Հեռ. Provence 73-67
Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 9—12 եւ 2—7, ԿԻՐԱԿԻ 9—12

Եթէ կ'ուզես ուտել միշտ լաւը ու վճարել միանգամայն աժան. դիմէ
24, Rue St. Lazare, PARIS (9e)
ՃԷՆԱՁԵԱՆ եւ ԸՆԿ.ԵԱՆ
Արեւելեան ուտեստեղէններու մթերանոցը։

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE
Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ
29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96-61
Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6։ Քթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 2—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։

ՏՕՔԹ. Ե. ՄԻՆԱՍԵԱՆՑ
ՆԱԽԿ. ԲԺՇԿԱՊԵՏ ԹԻՖԼԻԶԻ Կ. ԽԱՉԻ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑՆԵՐՈՒՆ
ՆԵՐՔԻՆ, ՄԱՆԿԱՆՑ, ՄԻՋԱՍԵՌԱՅԻՆ, ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
42 Rue des Acacias, PARIS (17e) Մէթրօ՝ Etoile
կ'ընդունի ամէն օր ժամը 5էն 7 եւ ժամադրութեամբ
իսկ կիրակի օրերը միայն ժամադրութեամբ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԻԱԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉ EXCLUSIVE
"La Voix de son Maître"
ՀԱՅԵՐԷՆ, ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ, ՅՈՒՆԱՐԷՆ
ՊԼԱՔՆԵՐՈՒ ԳԻՆ 18 ՖՐ.
Պելվիլի ծանօթ հայ նպարավաճառ
Յ. ԱՐԹԻՆԵԱՆ
28 Rue Lesage, PARIS (20e)
Métro Belleville Tél. Ménil. 61.85
Ձոխ մթերք թէ նախկին եւ թէ ամենավերջին եղանակներու՝ երգուած եւ նուագուած նշանաւոր երգիչներէ, կազէլ, շարքը, խմբերգ, թագսիմ եւայլն։ Հայերէն հոգեւոր, աշխարհիկ եւ գեղջուկ երգեր՝ թէ՛ մեներգ եւ թէ խմբերգ։ Տպուած ցուցակը ձրի է։
Ինչպէս նաեւ բորդաթիփ լաւ կրամոֆոններ եւ արեւելեան նպարեղէններու լաւագոյնը ամենազեղչեալ գիներով։

ԿՈ՛Չ ԱՄԵՆԵՑՈՒՆ
Զի ակն ո՛չ ետես, ունկն ո՛չ լուաւ եւ ի սիրտ մարդոյ ոչ անկաւ, զոր պատրաստեաց «ՇԻՐԱԿ» ՍՐՃԱՄԲՆ իւրով անհամեմատ «ՄՕԿԱ»իւ փառս յաճախորդաց իւրոց։
Ամէն ամէն ասեմ ձեզ, զի ո՛չ է ձեզ արքայութիւն երկնից, եթէ ոչ ճաշակիցէք զՁԷՕՐԷԿ պատուականս «Շիրակայ» եւ ամենայն բարիք զոր ինչ պիտոյ է ձեզ։
ՇԻՐԱԿ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ 26 Rue de Trévise PARIS (9)
Tél. Provence 38.63 Métro Cadet

ՎԻՊԱԿԱՆ ԳԻՐՔԵՐ
Արսէն Լիւբէն շէրլոք Հոլմսի դէմ 18 ֆր., Զարիքի նախարարը Ռասբութին 12, խասգիւղի քնաշրջիկը 10, կին, խաղ եւ գինի 12, Սիրային ոճիր մը 12, քամելիազարդ կինը 15, Մակաբոյծը 6, Մացառներուն մէջ (2 հատոր) 25, Թէրէզ Ռաքէն (Է. Զոլա) 20, Մանչ-աղջիկը 20, Բէն Հուր 25, Խորտակուած երկինքներ 30, Արտիստը եւ ֆաթման 25, Խորհուրդներու մեհեան 12, Մեր խաչը 12, Լուած ջրաղացը 12,50, կրացիէլլա 8, Ծապլվար 5, ֆանջունի 5, Աղջկան մը յիշատակարանը 5, Ալպերախտ գրագիրը 5, բալիկը 5 ֆր., ինչպէս նաեւ ուրիշ գիրքեր։ պահանջեցէք գրացուցակը։ փոստի ծախք չկայ։ դիմել.— L. Mozian, 5 Rue Champlain, Paris (20e)։

ԳԻՐՔԵՐՈՒ ՆՈՐ ԶԵՂՉ
ԱՅՍ ՑԱՆԿԻՆ ՄԷՋԷՆ 100 ՖՐ.Է Ն ՎԵՐ ԳԻՐՔ ԱՌՆՈՂԻՆ %30 ԶԵՂՉ
ԻՍԿ 50 ՖՐ.ԷՆ ՎԵՐ ԳԻՐՔ ԱՌՆՈՂԻՆ % 15 ԶԵՂՉ
Իմ ընկերս 7.50, Վարժապետին աղջիկը 18, Մանօն Լէսքօ 15, Ոսկեպանդուկը (2 հատ.) 15, Լիւլիւն ու Արտակ 10, Միքէի սիրարկածը 5, Աշգային բարերար 4, Յեղափոխութեան մակաբոյծները 5, Անհետացած սերունդ մը 8, Աւազակապետը 25, Կրացիէլլա 8, Փոթորիկը 2, Թափառող ժողով 2, Առաքելոց վանքին կռիւը (պատմեց զօր. Անդրանիկ) 12.50, Հայերու բնաջնջումը 6, Սիրելու եւ սիրուելու արուեստը 5, Լեռնահայաստանի հերոսամարտը 10, Լոնդոնի հովուակէպը 8, Մէլիհա նուրի հանըմ 5, Սատանայ 2, Վերադարձը 3, Պըլ-Պուլի (Օբէրէթ) 9, Քրիստոնեաներ (Դուրեան) 5, Աբու Լալա Մահարի 5, Լոյս Զուարթ 3, Յաբէթ 10, Արարատ Այբենարան ընթերցարան 3, Հայ. քերական 2, Բառարաններ 3, 25, 30, Երաժշտան 5, 6, 10, Ֆրանս. խօսակցութիւններ 5, 6, Լուսաբեր այբենարան 5։
Պահանջեցէք մեր գրացուցակը անբաղդատելի գիներով, ինչպէս նաեւ ամէն տեսակ բառարաններ, գիտական եւ առողջաբանական գիրքեր, նանիշներ Կոմիտաս վրդ.ի, Սրուանձտեանցի, Զուհաճեանի, Չիլինկիրեանի, եւայլն։
Դիմել՝ Madame SÉVOUNI, 31 Rue Kléber, Issy-les-Moulineaux (Seine).

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ
96 r. Rivoli, մէթ. Շաթլէ։ Արմատ. եւ նոր մեթոտով դարմանում արանց եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վեներ. հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, ջերմամիզ.) եւ փաղխի։ Մասն. լաբօրաթուար։ Խղճամիտ եւ արագ խորհրդակցութ. ամէն օր 9—12, 2—8, Կիրակի 9—12։

EMPIRE, Միւզիք-Հօլ. 37 Av. Wagram
Cirque de Paris | Էքոլ Միլիթէր | ամենալաւն ու աժանը

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris
Le Gérant: F. SOUVIGNY

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ			
	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction & Administration / Խմբագ. եւ վարչութիւն — 235 Faub. St. Martin PARIS (10e)

MÉTRO LOUIS-BLANC OU JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՇԱԲԱԹ 13 ԱՊՐԻԼ 1929

13 AVRIL 1929

Ե. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 930

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՆՈՅՆ ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ

Երէկ մատնաշեցինք, Դամասկոսի «Էլ Շաապ» թերթին գրգռիչ հրատարակութեանց կողքին, Տիւրքիներու ցեղապետներէն չէյխ Էմին Համատա պէյի այնքան հեռատես եւ յստակ տեսակէտները։

Մինչ Դամասկոսի թերթը խտիր չի դներ միջոցներու մէջ, թշնամութիւն սերմանելու համար Դաշնակցութեան եւ հայ ժողովուրդին դէմ, իր երկրի շահերուն գիտակից գործիչը ճամբայ կը ցուցնէ փոխադարձ բարեկամութիւնը ամրապնդելու։

Դաշնակցական չէ Համատա պէյը։ Թերեւս ալ չի ճանչնար զայն։ Բայց ինչ որ կը մտածէ ու կը խօսի, լիովին կը համապատասխանէ Դաշնակցութեան տեսակէտներուն.— «Գալով Սուրիացիներու, Քիւրտերու եւ Հայերու յարաբերութեանց, Մերձաւոր Արեւելքի այս երեք ժողովուրդները մէկ հասարակաց թշնամի ունին,— Թուրքը։ Թուրքին տկարացումը բաղձալի է այս երեքին համար ալ։»

Արդ, ամփոփուելով Սուրիոյ մէջ, ի՞նչ կ'ընէ Դաշնակցութիւնը որ վնասէ կամ հակասէ տեղական շահերուն։ Իր ժողովուրդին ազատագրութեան նուիրուած կուսակցութիւն մը միայն կրնայ հասկնալ ուրիշներու ազատութեան արժէքը։

Եւ Դաշնակցութիւնը շատ ուրախ է, որ արիւնազանգ լուծէ մը ազատեցաւ բախտակից ժողովուրդ մը։ Իսկ ինչ որ կը կատարէ անոր հողին վրայ, շարունակութիւնն է իր հիմնական պայքարին, — բարելաւում հայ ժողովուրդի վիճակին, ուր որ ալ գտնուի։ Այս աշխատանքը կատարած ատեն, մեր կուսակցութիւնը միշտ ալ նկատի կ'առնէ տեղական պայմանները, բուն երկրին իրաւունքները։ Ան ինքն իրեն թոյլ չի տար գործել այնպէս ինչպէս պիտի շարժէր, օրինակ, Երեւանի կամ Վանի մէջ։ Իր վայելած իրաւունքները կը բխին բուն իսկ հիւրընկալ երկրին օրէնքներէն, եւ եթէ մասնակի շեղումներ կատարուած կամ անհատական յանցանքներ գործուած են, այդ բոլորը իրաւունք չեն տար անաթեմա կարդալու և կիրքեր սրելու։

Այս կէտը շատ լաւ ըմբռներ է Համատա պէյ, որ փափկութեամբ յիշելէ յետոյ անցեալի կարգ մը թիւրիմացութիւնները, անմիջապէս միջոցներ կը ցուցնէ սերտ մերձեցում հաստատելու։ Եւ այս առթիւ կը յիշէ, նորէն, Թուրքերու խառնակիչ դերը. «Թուրքերը յաջողեցան գրգռել մեր յետամնաց շրջանակներուն մոլեռանդութիւնը»։

Ի՞նչ ընել, այդ չարիքը չէզոքացնելու համար։

— «Կարելի է եղած վէճերը փարատել, եթէ երբեք մեր պարագլուխները ուզեն մօտենալ եւ քով քովի նստած իրարմէ կարծիք ստանալ»։

Խոստովանինք որ մենք ալ թերութիւններ ունեցած ենք այս գետնին վրայ։ Բոլորն ալ կը զգան տեղացի ժողովուրդներու հետ մերձեցման անհրաժեշտութիւնը, բայց կը թուի թէ պատահականութեան ձգեր են ամէն բան։ Կամ եթէ կատարուած են փորձեր, կէս ճամբան մնացեր են, զանազան դժուարութեանց հետեւանքով։

Այսպէս, մեր ընկերները որոշ ձեռնարկներ փորձեր են, սակայն ձախողելով, վհատեր եւ քաշուեր են։ Եւ եթէ չենք սխալիր, թէ Սուրիոյ եւ թէ Լիբանանի մէջ մենք այսօր չունինք ամուր կապ՝ տեղական վարիչ հոսանքներուն հետ, այլ կը գոհանանք անհատական յարաբերութիւններով։ Իսկ այս վիճակը ինքնին տեղի կուտայ շարք մը թիւրիմացութեանց, եւ չարամիտ խմբագիրներ առիթէն օգտուելով, պղտոր պատմութիւններ կը տարածեն մեր գործունէութեան եւ ծրագիրներու մասին։ Միայն «Էլ Շաապ»ը չէ որ կը փայլի այս տխուր առաքելութեամբ։ Ուրիշ թերթեր ալ գաղտնի «կոմիտէ»ներու հէքեաթներ կը հիւսեն, եւ կը մոլորեցնեն հանրային կարծիքը։ Մանաւանդ որ, հայանուն օձեր ալ գաղտնի կամ յայտնի թոյն կը սրսկեն, ապացուցանելու համար թէ՝ Դաշնակցութիւնը թշնամի է Սուրիոյ շահերուն։

Համատա պէյ խորհուրդ կուտայ «լուրջ ուշադրութիւն» ընծայել հակահայ գրութեանց, «որովհետեւ անոնք ծագում կ'առնեն խաւարակուռ տրամադրութիւններէ եւ հարազատ արտայայտութիւնը չեն լայնամիտ Սուրիացիներու զգացումներուն։»

Մենք ալ այդպէս կը հաւատանք։ Միայն թէ, երկու կողմէն ալ ամբոխը դժուար կ'ըմբռնէ այդ նրբութիւնները, եւ վարիչ տարրերն են որ ճամբայ պիտի ցուցնեն։

Մեզմէ կը պահանջուի «ուժ տալ սուրիական դատին, ոչ թէ Ֆրանսայի դէմ զէնք վերցնելով, ոչ ալ Ֆրանսայի հետ եղած բարեկամական կապերը խզելով, այլ մեզի համար բարեխօսելով Եւրոպայի եւ Ամերիկայի մէջ եւ ուղղութիւն տալով Սուրիա ապաստանած Հայերու արարքներուն»։

Ինչո՞ւ չէ։ Որ Հայը կրնայ հակառակ ըլլալ սուրիական դատին։ Բայց որովհետեւ մեզի չիյնար գործօն դեր կատարել այդ հարցին մէջ, բռնած ենք լաւագոյն եւ շիտակ ուղին,— յարգանք հոգատար իշխանութեան եւ տեղացիներու միջեւ ծագած վէճերուն։ Այս հիմնական քաղաքականութեամբ ալ, մեր մամուլը եւ վարիչները միշտ ուղղութիւն կուտան Սուրիոյ գաղութին քայլերուն, մատնանշելով ծուռն ու շիտակը։

Ուրեմն, կը գտնուինք միեւնոյն ճամբուն վրայ, եւ քանի որ Համատա պէյ կարելի կը գտնէ «Քիւրտին, Սուրիացիին եւ Հայուն համար մէկ ճակատ կազմել բոլորիս հաւասար թշնամի Թուրքին դէմ», ամէնէն առաջ իրեն պէս մտածողներուն կ'իյնայ թոյլ չտալ որ կարգ մը թերթեր եւ վարիչներ արիւն պղտորեն։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԻՆՉՊԷ՞Ս ՓՐԿԵԼ ԱԶԳԸ

Բարեգործականի հիմնադիրներէն Պ. Մ. Անդրանիկեան Արեւի ուղղուած նամակի մը մէջ կը գրէ (29 մարտ).

—«Ցաւալի է որ *Արեւ* իր խմբագրականներուն մեծագոյն մասը կուսակցական ունայն վէճերու յատկացուցած է, երբ անդին խիստ կարեւոր եւ անհրաժեշտ խնդիրներ կան լուծուելիք։

Մեծ պատերազմէն ի վեր ազգը քաոսային վիճակ մը ունի եւ կը պահէ, բոլորովին անտարբեր իր ապագային նկատմամբ։

Մենք առնուազն երեք գլխաւոր եւ անյետաձգելի խնդիրներ ունինք որոնք անմիջական լուծման կը կարօտին. 1.— Գաղթականութեան խնդիր. 2.— Հայրենիքի վերաշինութեան խնդիր. 3.— Այլասերման խնդիր։

Այս երեք խնդիրներով զբաղողները կը գործեն առանց *ըլանի կամ բրոկրամի* եւ իրենց տկար ուժերը կ'սպառեն յուսահատ։

Անոնք որ գաղթականներով կ'զբաղին, ցիր ու ցան կ'ընեն Հայերը աշխարհի ամէն կողմերը. ինչո՞ւ, ի՞նչ նպատակաւ։ Եթէ նպատակնին, այդ խեղճերը աշխարհի որ եւ է մասին վրայ վերջնականապէս տեղաւորել է, ապա ուրեմն ի՞նչ պէտք ունինք հայրենիքի։

Անոնք որ հայրենիքի վերաշինութեամբ կ'զբաղին՝ չեն մտածեր թէ Հայաստան ըստ ուածը ներկայիս մէջ քիչ շատ առանձնաշնորհեալ ռուսական նահանգ մըն է. երբ պոլշեվիզմը դադրի եւ Ռուսիա իր նախկին քաղաքականութեան վերադառնայ, Հայաստանն ալ պիտի ըլլայ նորէն ռուսական գաւառ մը. ենթադրելով իսկ թէ ան օր մը անկախ ըլլայ, Հայերը ի՞նչ ապահովութիւն եւ ապագայ կրնան սպասել երկրէ մը որ բնականէն աղքատ, ամէն կողմէ թշնամի ցեղերէ պաշարուած, մօտէ աւելի զօրաւոր դրացիներու սահմաններուն մէջ բանտարկուած է. ի՞նչ յառաջդիմութիւն եւ զարգացում կրնայ սպասուիլ այդպիսի հայրենիքէ մը։

Անոնք որ դարման կը փնտռեն արտասահմանի հայութեան այլասերումին դէմ, ի՞նչ կ'ընեն. իրենք ալ որոշ չեն գիտեր, վասնզի չունին իրենք առաջնորդող յատակագիծ մը, անոնց մեծագոյն փափաքը ըլլալ կը թուի Հայերը Հայաստան փոխադրել, այսինքն այդ աղքատանոցին մէջ զետեղել ուր տնտեսական զարգացման ու բարոյական բարձրացման ամենատարրական միջոցներն անգամ կը պակսին։

Եթէ չգտնենք մեզ նաւապետ մը, կամ եթէ կ'ուզէք «աշիրէթապետ» մը, գոնէ չե՞նք կրնար այժմէն փրկութեան *ֆոնտ* մը պատրաստել, ազգին վստահութիւնը վայելող անձերէ կազմուած քոմիթէ մը որ դրամ հաւաքէ։ Եթէ կը կարծէք թէ այսպիսի հանգանակութիւն մը չի յաջողիր, միթէ կարելի չէ փոխառութեան ձեւով ընել, Հ. Բ. Ը. Մ.ի ձեւին վրայ կազմակերպուած միութիւն մը ստեղծելով, որ խոստացուած գումարները արձանագրէ, մաս առ մաս վճարումները գանձէ, դրամատան մը մէջ դրամը շահագործէ եւ երբ ժամանակը գայ զայն գործածէ. վասնզի յետոյ, ազատագրուած ազգի մը համար մի քանի հարիւր հազար ոսկիի պարտ մը վճարելը դժուար բան մը չէ։»

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Գերմանիոյ պարտքը վերջնապէս ճշդուած

Փորձագէտներու Միջդաշնակցային խորհրդաժողովը երկար վիճաբանութիւններէ յետոյ, առջի որ վերջնական կարգադրութեան մը յանգեցաւ՝ Գերմանիոյ ներկայացուելիք պահանջներու մասին։ Ֆրանսայի, Անգլիոյ, Իտալիոյ եւ Պելճիքայի պատուիրակները՝ միջնորդութեամբ ամերիկեան պատուիրակ Օուէն Եընկի, որ նախագահի եւ իրաւարարի պաշտօն կը կատարէր, վերջնապէս ճշդեցին իրենց առնելիքները Գերմանիայէն, համաձայն այս վերջինին վճարելու կարողութեան։ Այս առաջարկները երէկ կէսօրէն յետոյ ներկայացուեցան Գերմանիոյ Ա. պատուիրակ Տոքթ. Շախթի, տնօրէն Ռայխսպանքի։

Ասկէ 15 օր առաջ, փորձագէտները յուշագիր մը յանձնած էին Տոքթ. Շախթի, պարզելով Դաշնակիցներու պահանջները իւրաքանչիւր դասակարգի համար, առանց թիւ ներկայացնելու։ Գերման պատուիրակը ինքն իրեն հաշուելով գումարները, մերժած էր յուշագիրը, յայտնելով որ այդ պահանջները շատ չափազանցուած են եւ վեր Գերմանիոյ վճարելու կարողութենէն։

Ասոր վրայ, խորհրդաժողովը անելի մը չմատնուելու համար, սկսաւ վերաքննել ներկայացուած պահանջները։ Ամերիկա անյողդողդ կը մնայ միջդաշնակցային պարտքերը չզեղչելու իր որոշման վրայ, որով այդ պարտքերը գոցելու սահմանուած գերմանական վճարումները կարելի չէր կրճատել։ Զեղչը կատարուեցաւ ուրեմն բուն դարմանումներու բաժնին վրայ։

Ֆրանսա կը պահանջէր տակաւին 8-10 միլիառ մարք ոսկեդրամ (50-60 միլիառ ֆրանք), այսինքն իր աւերուած նահանգներու վերաշինութեան համար ծախսուած գումարին կէսը (Ֆրանսա 120 միլիառ ֆրանք ծախսեց այդ ուղղութեամբ)։ Այժմ Ֆրանսա հարիւրին 20 կամ 25ի զոհողութիւն մը եւս ըրած է։

Միւս դաշնակիցները սկիզբը աւելի մեծ պահանջներ ներկայացուցած ըլլալով, մետասաներորդ ժամուն ստիպուեցան աւելի կարեւոր զիջումներ ընել։ Այսպէս՝ կ'ըսուի թէ Պելճիքա կը գոհանայ 1,400 միլիոն մարք ոսկեդրամով. Անգլիա, որ նախապէս 4 միլիառ կը պահանջէր, հիմա 3 միլիառ միայն կ'ուզէ։ Իտալիա նախապէս կը պահանջէր 600 միլիոն մարք ոսկեդրամ, այժմ կը հաւանի զեղչ մը ընել։ Նոյն զոհողութեան յանձնառու կ'ըլլան նաեւ միւս փոքր դաշնակիցները՝ Եուկոսլաւիա, Ռումանիա, Փորթուկալ եւյլն.։

Ամերիկա պիտի ճանչնա՞յ Ռուսիան

Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն թէ ծերակուտական Պորահ, ջերմ կուսակից Միացեալ Նահանգներու եւ Խորհրդային Միութեան միջեւ դիւանագիտական յարաբերութեանց վերահաստատման, այս ուղղութեամբ տեսակցութիւններ ունեցաւ նախագահ Հուվըրի եւ արտաքին նախարար Սթիմսընի հետ։

Լաւատեղեակ շրջանակներու մէջ այն կարծիքը կը տիրէ թէ Մոսկուայի կառավարութիւնը ճանչնալու պայմանները շուտով վիճաբանութեան պիտի ենթարկուին։

Դիտել կը տրուի թէ Հուվըր կողմնակից է Ամերիկայի առեւտրական ծաւալման եւ թէ Ռուսիա աշխարհի ամէնէն մեծ շուկաներէն մէկն է։

Կոմկուսի պառակտումը

Թայմզի Րիկայի թղթակիցը կը հեռագրէ.

Մոսկուայի բոլշեւիկ վարիչները որոշեցին գալ շաբաթ գումարել Համայնավար կուսակցութեան համամիութենական համաժողովը։ Կուսակցութեան քարտուղար Ստալին քանի մը օր առաջ ստորագրեց զեկոյց մը թէ համաժողովին բացումը կը կատարուի ապրիլ 20ին։

Գլխաւոր վարիչներուն միջեւ հակառակութեան վերջ տալու եւ Քաղաքական Բիւրոյին հեղինակութիւնն ու միութիւնը վերահաստատելու համար կատարուած ջանքերը որոշ չափով յաջողեցան, գոնէ երեւութապէս։ Կալինին, Րիկով եւ Բուխարին համաձայնեցան համաժողովին ներկայանալ Ստալինականներուն հետ միացեալ ճակատով, մինչ Տոմսկի դեռ չհամակերպեցաւ միանալ անոնց։ Կը վախցուի որ Տոմսկի իբրեւ վարիչ արհեստակցական միութեանց, բացէ ի բաց հակառակ արտայայտութիւններ պիտի ընէ, որովհետեւ անցեալ աշունէն ի վեր արհեստակցական միութիւնները շարունակ բախում ունին Կոմկուսի կեդրոնական կոմիտէին հետ։

Պարսկաստանի խլրտումները

Թեհրանէն կը հեռագրեն ապրիլ 12 թուականով.— Շիրազի շրջանին մէջ վաչկատուն ցեղախումբեր ապստամբեցան կառավարութեան դէմ։ Շահը մեծապէս կը հետաքրքրուի այս շարժումով եւ խիստ միջոցներ ձեռք կ'առնէ զայն խեղդելու համար։

Երէկ ինքնաշարժերով նոր զօրագունդեր ղրկեց այդ նահանգը, երբ տեղեկութիւն ստացաւ թէ Շիրազի մօտ վիրաւորուած են անգլիացի միսիոնար մը եւ կինը։

Շահը մեկնած է Շիրազ ու ուրիշ նահանգներ վերջնապէս մաքրագործել վաչկատուն ցեղախումբերէ։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

ՏՈՄՍԵՐ

ԵՐԿՈՒ ԳԻՐՔԵՐ

Զարմանալի երկիր մըն է Ռուսիան. անգամ մը մուժիկ-ցար եւ հիւ հնազանդ քրիստոնեայ, անգամ մը պրոլետ-կոմունոյ, անկրօն եւ սոված՝ ըլլալու համար ռահվիրայ համաշխարհային ազատագրական ճամբուն։ Եւ այնքան միամիտ որ կը կարծէր թէ Գերմանիա իսկոյն պիտի հետեւի իրեն, մինչդեռ ան կուշտ ու կուռ կը խնդայ իր վրայ եւ օգտագործեց զինք, բազմելու համար յաղթականներուն հետ հաւասարէ հաւասար՝ Ժընեւ, Լոքառնօ եւ այսօր ալ Փարիզ։

Իսկ ի՞նչ եղաւ Չինաստանի «յարութիւն»ը, որուն համար մեր հայ եղբայրներն ալ իրենց լումանները ղրկեցին Ալլահվէրտիէն մինչեւ Չինումաչին...

Այո՛, զոհաբերութեան, միամտութեան եւ ԾԱՅՐԱՅԵՂ համբերատարութեան երկիրն է Ռուսիան, ատոր համար ալ շա՜տ երկար պէտք է սպասել, որպէսզի կարելի ըլլայ նոր փոփոխութիւններ տեսնել։ Տրոցկիի պէս յեղափոխական մեծ ուժի մը հեռացումն իսկ հազիւ թէ քանի մը տարիէն զգալի ըլլայ ռուս ժողովուրդին։

Ծայրայեղութեան մասին խօսեցանք։ փա՞ստ կ'ուզէք։

Լենինգրադի Գիտութեանց կաճառի գրադարանը անցեալները տօնեց իր հիմնարկութեան երկուհարիւրամեակը։ Հոն երկու յատկանշական գիրքեր կային։ Մէկը՝ ռուս առակագիր Քրիլովի գործերէն՝ 1855ին տպուած գիրք մըն էր, որուն ծաւալը *դրոշմաթուղթի* չափ էր, իսկ միւսը՝ ցար Աղեքսանդր Բ.ի թագադրութեան նկարագրական գիրքը, որ տպուած էր 1856ին, ունէր *մէկ ու կէս մեդր* երկայնութիւն եւ *քանըչորս քիլօ* ծանրութիւն...

ԾԱՂՐՈՒՆԻ

ՏՐՈՑԿԻԻ ԽՆԴՐԱՆՔԸ ՄԵՐԺՈՒԱԾ

Պերլին 12 ապրիլ. — Մասնաւոր աղբիւրէ բխած լուրերու նայելով, կառավարութիւնը մերժած է արտօնել Տրոցկիի Գերմանիա մուտքը։

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐՈՒ ԳԱՂԹԸ

Մատրիտ 12 ապրիլ,— Թորրէկամոնէս գիւղի բնակիչները զանգուածային կերպով գաղթեցին՝ հոն տիրող թշուառութեան պատճառով։ 65 այր եւ 52 կին, ընդամէնը 117 բնակիչ լքեցին գիւղը՝ միջոցներէ զուրկ երկու ծերերու խնամքին յանձնելով 17 երախաներ։

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎ ՄԸ

Քանի մը ամիսէն Պելկրատի մէջ պիտի գումարուի խորհրդաժողով մը, որուն պիտի մասնակցին նախաբոլշեւիկեան շրջանի տարագիր բոլոր պետական մարդիկը, Տումայի անդամները եւն., որոնք ներկայիս ցիր ու ցան կ'ապրին Եւրոպայի զանազան կողմերը։

Այժմէն սկսած են պատրաստութիւններ տեսնել այս խորհրդաժողովին համար, որուն մեծ թիւով անդամներ պիտի մասնակցին Փարիզէն։

ՆԱՐՊՈՆԻ մէջ երեսփոխանական ընտրութիւն պիտի կատարուի վաղը՝ կիրակի։ Ընկերվարականներու թեկնածուն է *Փոփիւլէր*ի խմբագրապետ Լէոն Պլում։ Իրեն դէմ կը ճակատի արմատական թեկնածու Կուրկօն։

ՓԱՐԻԶԻ Ամերիկեան դեսպան պիտի նշանակուի նախկին արտաքին նախարար Ֆրանք Քէլլոկ, հանգուցեալ Մայրըն Հէրրիքի տեղ։

ՎԵՐՋԻՆԸ

(Շարունակութիւն երէկի թիւէն եւ վերջ)

Անտարակոյս, իր հնչակը Մինաս Չերազ կը պարտի խոշոր չափով մը այն հանգամանքին՝ որ երկար տարիներ Հայ Դատի գրեթէ միակ փաստաբանն էր արեւմտեան դիւանագիտական շրջաններու մէջ։ Հրապարակագրի ձիրք մը ունէր, անտարակոյս, կը տիրապետէր երկու մեծ լեզուներուն եւ դիւրին գրչով կը խմբագրէր իր թերթը, սկիզբները՝ անգլիերէն ու ֆրանսերէն, ապա միայն ֆրանսերէն։ Տպաւորիչ էր եւ արտաքինը, որ յայտնի արժէք մ'ունի գաղափարի քարոզչին մօտ, ոչ միայն յետամնաց ժողովուրդներու, այլ եւ ամէնէն քաղաքակիրթ ազգերու մէջ։ Բարձրահասակ, վայելչակազմ, պատկառազդու... Երբ իր ռըդէնգոտն ու ցիլինդրը հագած, աճարապոտ քայլերով կ'երթար այս կամ այն զօրաւորին դիմում մ'ընելու, երիտասարդները — եւ նոյնիսկ, կը յիշեմ, տարիքոտ, կովկասահայ գործիչներ — պարծանքով կը դիտէին հանդիսաւոր անցորդը, որ անոնց աչքին Հայոց աշխարհի փառքերէն մէկն էր։

Երբ 1894ի աշնան նոր-նոր կը բարձրանար վարագոյրը Սասնոյ առաջին ողբերգութեան ցնցող տեսարանին վրայ, Գերմանիոյ հայ ուսանողներս, որ հեւ ի հեւ կը հետեւէինք սարսափելի դրամայի ելեւէջներուն, կը կարդայինք շարունակ գերման թերթերու զգայացունց լուրերու բաժնին մէջ հեռագիրները Մինաս Չերազի քարոզչական թափօրի մասին, մեզի կը թուէր, թէ հայ դիւանագէտի աղեկտուր ճիչերը, լորտ Կիմբէրլէին ներկայացուած իր պերճախօս յիշատակագիրները առանց հետեւանքի չպիտի մնային, Մեծն Բրիտանիոն պիտի միջամտէր եւ բարենորոգումները պիտի իրագործուէին...

Ուր որ միջազգային խորհրդաժողով մը կար Արեւելեան խնդիրներու շուրջ, կամ պետութեանց վեհաժողով մը, Չերազ հոն էր միշտ քարոզչի պաշտօնով։

Լահէի ծանօթ վեհաժողովին, գումարուած Նիկոլա Բ. ցարի նախաձեռնութեամբ (1899ին), խստիւ արգիլուած էր մանր հպատակ ազգերու ոեւէ ներկայացուցչութիւն, նոյնիսկ ոեւէ յիշատակագիր ու բողոքագիր ընդունելու։ Մինաս Չերազ միջոց մը հնարեց հոն անգամ ներս թափանցելու։ Առաւ ցիլինտրն ու ռըդէնգոտը, կախեց կուրծքին այլեւայլ շքանշաններ (մէկը ստացած էր Վէնէցուէլլայի իշխանութիւններէն) եւ Փարիզէն սլացաւ դէպի Հոլանտայի մայրաքաղաքը։ Արագ քայլերով ներս սահեցաւ վեհաժողովի սրահին մէջ, դրաւ ընդարձակ յուշագիր մը նախագահ Ստալի առջեւ ու հեռացաւ։ Դռնապանները հնարաւորութիւն իսկ չունեցան պահանջելու անոր ինքնութեան թուղթերը եւ արգիլելու անոր մուտքը սրահին մէջ. այնքա՛ն հանդիսաւոր եւ պատկառելի էր Չերազի տեսքը։

Եւ վերստին այդ առթիւ հեռագիրներ ու յօդուածներ եւրոպական մամուլին մէջ. «Մինաս Չերազ այս ըրաւ, այն ըրաւ»... «Հայաստան, Հայոց Հարց, թրքական բռնութիւններ, բարենորոգումներ» եւայլն։

Քարոզչի նպատակն ալ այդ էր արդէն։

Օր մը — 1899 - 1900ի ատեններն էր — Միխակօ Ծերեթելի, Վրաց արմատական գործիչներէն, այժմ կարծեմ անիշխանական, կ'ըսէր ինծի նախանձոտ շեշտով մը. «Դուք Հայերդ բախտաւոր էք. ձեր դատի մասին այնքա՛ն կը խօսուի ու կը գրուի, վասնզի ունիք Մինաս Չերազի պէս մարդ մը։ Մենք ոչ ոք ունինք։»

«Հնչակ»ը 90ական թուականներուն շարունակ կը հեգնէր ու կը քարկոծէր Չերազը, վասնզի Լ'Արմէնիի ճակատին նա գրեր էր տիտղոս մը. «Նախկին պատգամաւոր Պերլինի վեհաժողովին...» Կոշտ - կոպիտ խօսքերով կը ձգտէր ամէն կերպ վարկաբեկել Չերազը, նմանապէս Փորթուգալեանը։ Բայց եթէ «պատգամաւոր» տիտղոսը տեղին չէր — ոչ իսկ Խրիմեանը, Նարպէյն ու Փափազեանը իսկական պատգամաւորներ էին վեհաժողովին — բան մը, սակայն, ստոյգ է,—այն՝ որ 1878ի օրերուն երիտասարդ Չերազը, Պերլինի մէջ եւ այլուր, լոկ թարգմանի մեքենական դեր մը չունէր, այլեւ գործօն քարոզիչն էր, փաստաբանը ազգային դատի, որպէս ամէնէն շարժուն ու լեզուանի անդամը հայկական պատուիրակութեան, ամէն դուռ ծեծողը, խօսողն ու գրողը։

*
* *

Բաւական յաճախ կը հանդիպէինք իրեն՝ Փարիզի մէջ 1899-1901ի օրերուն։ Կ'ապրէր անշուք բնակարանի մը մէջ, պուլվար Մոնպառնասի վրայ, բնակարան մը, որու միակ զարդը թերեւս իր ցիլինտրն ու ռէտէնգոտն էին։ (Ըսեմ միջանկեալ, որ Քրիստափորի ժընեւ գալով, մենք եւս սկսեր էինք «դիւանագիտական» փորձեր ընել եւ Դրօշակի խմբագրատունն եւս կը տեսնէինք նոյն ցիլինտրն ու ռըդէնգոտը, որ փոխն ի փոխ կը հագնէին ընկերները, երբ կ'երթային քարոզչական պտոյտ մը ընելու Փարիզի ու Լոնտոնի օտար շրջանակներուն մէջ)։ Հոն, պուլվառ Մոնպառնասի թիւ 163ի բնակարանին մէջ կը խմբագրէր իր թերթը՝ 1898էն մինչեւ 1906 թուականը, երբ դադրեցուց հրապարակագրութիւնը։ Ամէն երեկոյ քանի մը ժամ կ'անցնէր մօտակայ Բուլվարի տէ Լիլայի մէջ, զոր կ'անուանէինք, «Չերազի քաֆէ»։

Չէինք բաժներ չերազական գաղափարները, բայց սիրով կը կարդայինք Լ'Արմէնին։ Մեր բանակէն չէր, հակառակորդ մըն էր, բայց առհասարակ պարկեշտ ու յարգալիր կեցուածք մը ունեցած է Հ. Յ. Դաշնակցութեան հանդէպ։ Նմանապէս մեր միւս խոշոր գործիչը — Փորթուգալեան։ Երբեմն անշուշտ, կը քննադատէին Դաշնակցութիւնը, բայց երբեւ գաղափարի հակառակորդ — ոչ երբեւ թշնամի։ Երկու մեծ հայրենասէրները երբեք չեն ունեցած այն սանձարձակ, այն վայրենի ատելութիւնը հանդէպ այդ կազմակերպութեան, զոր ունին այսօր կարգ մը անազնիւ հակառակորդներ, որոնք թուրքէն աւելի կ'ատեն ու կը հալածեն Դաշնակցականը։ Ատոնք պարզ, քէշական յանցաւորներ են եւ եթէ անպատիժ կ'ընան շարունակել իրենց տարրալուծող աշխատանքը, յաւիտենօրէն թունաւորելով գաղութահայ բարքերը, պատճառն այն է, որ չկայ մեր մէջ պատասխանատուութեան տարրական զգացումը, վասնզի չկայ հանրային կարծիք։

*
* *

Ըսի որ մեծ անուն ունէր հանգուցեալը Ռուսահայոց մէջ։ Եւ ոչ միայն մտաւորական շարքերու մէջ։ Մեր հարուստ դասակարգի քիչ-շատ ազգասէր ներկայացուցիչներն ալ ջերմ համակրանք ունէին Չերազի համար։ Անոնց քաղաքական իտէալն էր Մինաս Չերազը իր Արմէնիով եւ դիւանագիտական խաղաղ աշխատանքով։ Երբ 1900ին Մոսկուայի յայտնի սնդանաւոր Ժամհարեանը (*)եկաւ ձմեռը անցնելու Նիսի մէջ, Դրօշակի խմբագրութիւնը — նախ քան «Փոթորիկ»ի տխուր ու վտանգաւոր գործին ձեռնարկելը — որոշեց դիմում մը ընել հայ հարուստին՝ խոշոր գումար մը ստանալու՝ հայկական շարժման փոքր ինչ ուժեղ մղում տալու նպատակով։ Եւ Քրիստափոր անձամբ Նիս գնաց այդ անախորժ առաքելութեամբ։ Ժամհարեան կը խոստանայ, պայմանով՝ որ նամակ մը բերենք

(*) Եղբայրըրիսաճակ Ժամհարեանի որ 1903ին Շուշիի մէջ ռուս ոստիկանութեան ձեռքը մատնեց մեր շարք մը ընկերները եւ ադէտաւոր վախճան մը ունեցաւ։

իրեն Մինաս Չերազէն՝ անոր համաձայնութիւնը վկայող... Ժամհարեանները, բնականաբար աւելի կը վստահէին Արմէնիի խմբագրին քան Դաշնակցութեան։ Իրենց թէ շահը եւ թէ սիրտը այդպէս կը թելադրէր։

Ժամհարեան, Մանթաշեան, Արամեան կը սիրէին իրենց «Մինասը», որ խաղաղ գործիչ մըն էր եւ որու հետ յարաբերութիւն պահպանելու համար չէին վախնար ռուս կառավարութենէն։ Երեք հարուստները նիւթապէս ալ կ'օժանդակէին Մինաս Չերազին։

*
* *

Անախորժ միջադէպ մը բաժնեց մեզի եւ ամբողջ 25 տարի չէինք տեսնուէր։ Օր մը սակայն, 1927ի աշնան, երբ պառկած էի Մարսէյլի Սէն Ժոզէֆ հիւանդանոցին մէջ — հոն, ուր երկար ատեն պառկած է եղեր եւ ինքը Չերազ — յուզիչ քարտ մը առի իրմէն, որու մէկ երեսը իր փառաւոր, յոբելեանական նկարն էր, միւս երեսը խոշորատառ, գեղեցիկ երկտող մը, ոտանաւորի ձեւով. «Ինձ չարչարակից Միք. վարանդեանին — կը մաղթեմ արագ-ապաքինում... եւայլն։

Հիւանդանոցէն ելնելուս պէս, այցելութեան գացի իրեն երկու երիտասարդ ընկերներու հետ, որոնք — ինչպէս ինքս երեսուն տարի առաջ — ջերմ փափաք ունէին ծանօթանալու հինաւուրց գործիչին հետ, բայց չէին համարձակեր մինակ երթալու։ Ուրախ էի վերստին տեսնելու վաղեմի բարեկամը ամբողջ հասակով ծառացած առջեւս. դէմքը խորապէս ակօսած էր ժամանակի անիւը, բայց մէջքը դեռ բնաւ չէր կորացած. եւ գուարթ, ուրախ կը պատմէր նա իր ապրած քանի մը արկածները, կը խօսէր եւ ազգային դատի մասին, մատնելով նոյն, վաղեմի անսասան հաւատքը դէպի օտարին միջամտութիւնն ու օգնութիւնը...

— «Է՜հ, ի՞նչ ընենք, աղեկ ըլլալու ենք սա Սովետներուն հետ, որպէսզի օր մը երթան գրաւեն Թրքահայաստանը...»

Բառացի։ Հակառակ այնքան ցաւագին յուսախաբութիւններուն, որ թերեւս ամէնէն աւելի ինքն էր ճաշակեր վերջին յիսուն տարուան ընթացքին, հոգեշարժ բան մը կար այդ մանկունակ հաւատքին մէջ...

Շատ չանցած, լուր առաւ, որ Սովետները գնդակահարեր են իր եղբօր զաւակը — սքանչելի երիտասարդ մը, ոչ-Դաշնակցական... Կ'երեւակայեմ իր վիշտն ու յուսալքումը։ Երեւանի զուլումները չբարեհաճեցան անգամ պատասխանելու դժբախտ ծերունու նամակին, որով տեղեկութիւններ կը խնդրէր։

«Դիմեցի ուր հարկն է, լուսաբանութիւն մը խնդրեցի ... Ոչ մի հետեւանք» —, այսպէս կը գրէր Ահարոնեանին, ասկէ 2-3 ամիս առաջ, ի պատասխան վերջինի ցաւակցական գրութեան։

Ո՞վ գիտէ, գուցէ եղբօր զաւակի այդ եղերական վախճանը փութացուց իր մահը...

Մարսէյլի գաղութը — պատի՛ւ իրեն, պատի՛ւ մեր Դաշնակցական ընկերներուն, որոնք ամէն տեղ են, ուր որ կը մղէ հայրենասիրութեան գերագոյն պարտքը, — Մարսէյլի գաղութը արժանավայել թաղում սարքեց վէթէրանին։

Մինաս Չերազ, իր մարդկային թերութիւններով ու առաւելութիւններով հանդերձ, փայլուն գործունէութեան շրջան մը ունեցաւ ամբողջ գրեթէ կէս դար, «դիւանագիտական» մարզին մէջ, որ իր տեղն ունի հայկական շարժման ընդարձակ, բարդ ու բազմերանգ քարտէսին վրայ — եւ պատկառելի անուն մը յանձնեց Հայոց պատմութեան։

Յարգա՛նք իրեն։ Յարգա՛նք վաստակաւոր գործիչին եւ խոնարհ ու պարկեշտ մարդուն, որ վերջին մոհիկանն էր Վարժապետեաններու եւ Նարպէյներու հայրենասէր փաղանգին։

Մ. ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ԴԷՊՔԻՆ ՇՈՒՐՋ

ՀԱՐՑԱՔՆՆԻՉ ԴԱՏԱՒՈՐԸ ՓՈԽՈՒԱԾ

«Ո՞վ սպաննեց Տխրունի-Քէտէրեանը» խորագրին տակ, Պէյրութի Լա Սիրի թերթը ապրիլ 4ի թիւին մէջ կը հրատարակէ հետեւեալ յօդուածը.

Արեւելքի մէջ մարդիկ ձրգտում ունին քիչ մը շատ շուտ մոռնալու։ Մանաւանդ եղեռնական գործերու մէջ այս սովորութիւնը աղետալի է։

Երկու տարի առաջ, արկածախնդիրի մը դաշոյնին տակ կ'իյնար Ապտալլահ Մէտավարը, սպաննուած օր ցերեկով։ Պէտք եղաւ հաստատակամութիւնն ու կորովը երկու մարդոց, որոնք, շնորհիւ դրամի սակայն, հետեւեցան ոճրագործի հետքերուն։ Եւ ի վերջոյ ձերբակալեցին զայն։ Ցաւիտենական արդարութիւն, պիտի ըսեն ոմանք։

Անշուշտ։ Սակայն արդարութիւնը՝ աջակցութեամբ բարեացակամ մարդոց։

Անցողակի մեր յարգանքը մատուցանենք Լիբանանեան ոստիկանութեան, որ իր տնօրէնին եւ խորհրդականին մղումին տակ յաջողած է քակել կծիկները ամէնէն թնճկոտ ոճիրներու.

Շնորհիւ դատական ոստիկանութեան տնօրէն պ. Ասատ Պուսթանիի, ձերբակալած է սպանիչները նկարիչ Սալիպիի, Քոսը Քաշվաճիի, Թանուս Մաալուֆի, բոլորն ալ արդիական ցցայացունց ոճիրներ ու գոհեր։

Գալով Րեց հետաքրքրող խնդրին, զայն կրնանք ամփոփել հետեւեալ ձեւով.

Ուսուցիչ մը՝ Տխրունի-Քէտէրեան սպաննուեցաւ ատրճանակով, իր բնակարանին մօտ, օր ցերեկով։ Երեք պարագաներ՝ որ բոլորովին կը նմանին Մէտավարի եւ Սալիպիի սպանութեանց...

Ո՞վ սպաննեց զայն։

Զոհը կը պատկանէր հայ կուսակցութեան մը։ Բնականօրէն ամբաստանեցին հակառակորդ կուսակցութիւնը, իբրեւ ոճիրը կազմակերպող եւ ոճրագործին ձեռքը զինող։ Կարգ մը մասնաւոր պարագաներ հարցաքննութիւնը ուղղել տուին որոշ խմբակի մը «դէմ»։

Մինչդեռ, արդարութիւնը կը պահանջէր որ անիկա տեղի ունենար անկողմնակալութեամբ, ամէն ուղղութեամբ, հետեւելով բոլոր հետքերուն, նոյն իսկ ամէնէն չնչին նկատուածներուն։

Վաթսուն օր բանտին մէջ պահելէ յետոյ ամբաստանեալները, մեծամասնութեամբ մտաւորականներ — ականջը խօսի անոնց որ կ'ըսէին թէ չէ՛լ մարդիկ են անոնք — ընդունուեցաւ առժամաբար ազատ արձակել զանոնք։ Այսպիսի կարգադրութիւն մը կարելի պիտի չըլլար անշուշտ, եթէ դատական իշխանութեան մտքին մէջ նուազագոյն կասկած մը մնար...։

Սակայն, կայ ուրիշ բան մը։ Եթէ չկրցան ո եւ է բան գտնել Դաշնակցական կուսակցութեան մէջ, պատճառն այն է որ գաղտնի բան մը չկար։ Հիմա պէտք է ուրիշ ուղղութեամբ փնտռել ճշմարտութիւնը։ Նոր հարցաքննիչ դատաւորը, որուն յանձնուեցաւ այս գործը, պաշտօնը պիտի կատարէ իր սովորական անկողմնակալութեամբ։

Որովհետեւ դատաւորին պարտականութիւնն է ճշմարտութիւնը փնտռել ամէն տեղ։ Զանց պէտք չէ առնել ո՛չ մէկ զուգամունք։ Ֆրանսայի, Ամերիկայի եւ Անգլիոյ ոճրագէտները համաձայն են այս կէտին վրայ։

Քէտէրեանի խնդրին առթիւ կը պատմուի թէ քանի մը հաւաքոյթներ տեղի ունեցած են քաղաքին մէջ։ Ատոնցմէ մէկուն ընթացքին զո՛հը կալուի ունեցած է երկու-երեք մարդոց հետ։

Մենք գիտենք նոյն իսկ որ օտարականներ եկած են Սուրիայէն նոյն այդ միջոցին։

Բայց, լռենք... առ այժմ։

Պիտի շարունակենք առաւ կայականօրէն քննել այս հարցը։ Պէտք է որ ճշմարտութիւնը, ամբողջ ճշմարտութիւնը երեւան ելլէ։

Անշուշտ մեր կարծիքէն է Արդարութեան ընդհանուր քննիչը։

*
* *

Միւս կողմէ Յուսաբերի Պէյրութի թղթակիցը հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ.

Այժմ դատը պիտի ղրկուի Ամբաստանիչ Ատեանին, ուր պիտի որոշուի երեսուն հոգիի դէմ եղած ամբաստանութեան վերջնական բնոյթը։ Եթէ Ատեանը այս կամ այն չափով ամբաստանութիւնը իւրացնէ, այն ատեն դատը պէտք է յղէ տեղական Ոճրադատ Ատեանին, իսկ եթէ գտնէ, որ հարցաքննիչ դատաւորի կողմէ ներկայացուած ամբաստանագիրը անբաւարար է խնդիրը դատարան ղրկելու համար, իրաւունք պիտի ունենայ բոլոր բանտարկեալները անպարտ արձակելու։ Երկու ամսուան ընթացքին հարցաքննիչ դատաւոր պ. Արսէնիոսի կողմէ եղած ամենախիստ քննութիւնները, հարցափորձերը, եւ բոլոր թուղթերուն քննութիւնները այն եզրակացութեան բերած են դատական իշխանութիւնները, որ Դաշնակցութիւնը եւ բոլոր բանտարկուածները բացարձակապէս անմասն եւ անտեղեակ են այս գործին։ Տեղական արաբ եւ ֆրանսական մամուլը եւս — մեր խօսքը անկաշառ մամուլի մասին է — որ մեծ հետաքրքրութեամբ հետեւեցաւ քննութեանց արդիւնքին, համոզուած է, որ ոճիրը բնաւ կապ չունի բանտարկեալներէն ոեւէ մէկուն հետ։

Հարցաքննիչ դատաւորը երաշխաւորութեան գին դրած էր իւրաքանչիւրին համար 1500 սուրիական ոսկի։ Լուր տարածուեցաւ թէ բանտարկեալներէն հազիւ քանի մը հոգի կարողանան երաշխաւոր գտնել, բայց երկար կեանք չունեցաւ նաեւ այդ չինծու լուրը։ Մէկ օրուան մէջ արդէն իւրաքանչիւր բանտարկեալ իր եբաշխաւորն ունէր, շնորհիւ այն ջ՛րմ վերաբերումին, որ հայ վաճառականները ցոյց տուին դէպի բոլոր բանտարկեալները։ Եղբայրական այս գեղեցիկ ժեսթը յաւելեալ հարուած մը եղաւ անոնց համար, որոնք ամէն տեղ եւ ամէն առիթով թոյն ու որոմ կը ցանեն։

Խառն դատարանի հարցաքննիչը՝ պ. Շարպէլ՝ երեք ամիս արձակուրդով Ֆրանսա մեկնած եւ իր պաշտօնը յանձնած էր պ. Արսէնիոսի, որ կը զբաղէր նաեւ Տխրունիի խնդրով։ Ընդհ. դատախազը մտադիր է եղեր Տխրունիի խնդիրը յանձնելու հարցաքննիչ դատաւոր պ. Էմին Սապպային։ Երկու ամսուան ընթացքին մէկ ուղղութեամբ եղած քննութիւնները բացասական արդիւնք տուած ըլլալով, շատ հաւանական է, որ նոր հարցաքննիչ դատաւորը փոխէ իր քննութեանց ուղղութիւնը, գտնելու համար ոճրին իսկական կազմակերպիչները։

Բանտարկեալներու ազատ արձակումէն ասդին արտակարգ գործունէութեան լծուած են Հնչակ-բոլշեւիկ զոյգ մարմինները։ Գրեթէ ամէն օր ժողովներ կը գումարեն Նահարի կողմերը, Էշրէֆիյէ քարայրին եւ կամ գաղտնի գաւառներու մէջ։ Ներկայիս ժողովները կը կառավարեն Նալպանեան, Ժամկոչեան եւ Տօնիկեան։ Համայնավար պատանիները իրենց ցուցմունքները կը ստանան Մատոեանի եւ Ջատիկ Տատրեանի կողմէ։

Ոստիկանութիւնն ու ընդհ. ապահովութեան վարչութիւնը մասնաւոր ուշադրութեան առարկայ դարձուցած են հնչակեաններու գործունէութիւնը, մանաւանդ հիմա զայն նկատելով ամենահաւ... սակարը հոգատար պետութեան համար։ Այս խելակորոյսները ամէն ջանք կը թափեն իրենց ...րենք իսկական համայնավար ներկայացնելու Պէյրութի արաբ բոլշեւիկ խումբին։

Այս խումբը առհասարակ կազմուած է իսլամ «շոֆէօր»ներէ, անօթի եւ ծոյլ տարրերէ, ... րոնք միշտ առիթ կը փնտռեն ... կրի խաղաղ կեանքը խանգարելու ... Հոս արդէն կազմակերպուած ... խատաւորութիւն, սէնտիքա ... չունի։

Ոչ մէկ գործարան կայ, ... 30էն աւելի գործաւոր կամ ... խատաւոր ունենայ, աշխատաւորներն ալ տարիներու ընթացքին վարժուած են թէ՛ գործին եւ թէ՛ տէրերուն, որով դժգոհութեան ... մէկ պատճառ կայ ներկայիս Լիբանանի մէջ գիւղեր կան, ... ծխախոտի գործարաններէն ... մօտ քանի մը հազար փոքր աղջիկներ, կիներ եւ քիչ թուով ... վարպետ այրեր կ'աշխատին։

Ֆրանսական իշխանութիւնը ... մօտէն տեղեակ ըլլալով այս ... խուր դերին, զոր 1925—1926 ... կռիւներուն եւ ապստամբութեան ... ընթացքին խաղացին բոլշեւիկները (ու նաեւ հայանուն), ներկայիս ... շատ աչալուրջ կերպով կը հսկէ ... անոնց վրայ։

Արդէն դամասկոսի հնչ. կեդ... մասնաճիւղը միացած է այդտեղի ... իսլամ բոլշեւիկ կազմին, որ շա... եռանդուն կերպով պայքար ... մղէ «Դաշնակ»ին դէմ։ Խոլո... թերթերու մէջ երեւցող հակահ... եւ հակադաշնակցական հրա... րակութիւնները արդէն այդ ... նակցութեանց արդիւնքն են։ ... ձեռքը գրութիւններ ունինք, ... րոնք անառարկելի ճշմարտութ... կը դարձնեն մեր յիշ... փաստերը։

ՊԱՐՈՆԻԿԵԱՆ ԴԻՄԱԿԱԶԵ...

«Նոր Արշալոյս» Գերման... գրուած մասնաւոր նամակ... կը տեղեկանայ, որ Այգե... քաղաքին մէջ Տոքթ. Լէփսիուսի... առաքելութեան կողմէ յատուկ... յանձնախումբ մը նշանակուած... է քննելու ծանօթ Տոքթ. ... Նիկեանի գործը եւ վերջ ... լու դժուար անոր սանձարձակ... թիւններուն։

Ինչպէս կը յիշուի, կը գ... «Նոր Արշալոյս», այս ... անցեալ տարի Պուքրէշ ... եւ իր գլխուն ժողվելով իր ... տայնութեամբ մարդեր, ... մնաց որ գաղութիս խաղաղ... թիւնը տակն ու վրայ ընէր ... հայութիւնը խայտառակէր ... տարներու առաջ։

«Եւ իր վրանբաց խայ... դութիւնը այնքան առաջ ... բաւ, որ նոյնիսկ ինքզինք ... հանրային գործիչի հանգա... տուող մարդոց կողմէ գն... տականներ գրուեցան իր ... եւ նոյն այդ մարդոց ... սանկարուելով, այդ լուսանկ... ները իբր պատրուակ ... ցնել ուզեց, ուրիշ գաղութ... մէջ այդ լուսանկարները ... ապացոյց ցոյց տալով ... մէջ գտած իր սիրալիր ... դունելութեան։»

ՏԻԿԻՆ ՏՈՔԹՈՐԻ ՎԱԽՃԱՆԸ

Անոնք որ 1927ի «Յառաջ»ներուն մէջ կարդացեր են Մասնաւոր Պաշտօնով Թերթօնը, չեն մոռցած գերման հռչակաւոր լրտեսուհին, որ կը գործէր Տիկին Տոքթոր կեղծանունով եւ իր շահատակութիւններովը սարսափ կ'ազդէր դաշնակից լրտեսական կազմակերպութիւններուն։

Տիկին Տոքթոր խենթեցած է եւ այժմ կը դարմանուի Պերլինի մէկ յիմարանոցին մէջ։

Շատ քիչեր կը ճանչնան իսկական անունը այս կնոջ, որ լրտեսական իր ընդունակութիւններուն կը միացնէր գարշելի վայրագութիւն մը։ Դատելով իր բազմակողմանի կրթութենէն, շատեր կը կարծեն թէ սերած է բարձր ընտանիքէ։ Ոմանք կը հաւատեն թէ աղջիկն է գերման զօրավարի մը, ուրիշներ կը պնդեն թէ կը պատկանէր արքայական տան։

Պատերազմի սկիզբէն իսկ, ան կը մտնէ գերման լրտեսական կազմակերպութեան մէջ, ուր առաջին անգամէն իսկ, առանց լրացնելու նախապատրաստական պայմանները, առանց ստանալու գործին յատուկ վարժութիւնն ու ծանօթութիւնները, կը գրաւէ բացառիկ դիրք մը։ Լրտեսութիւնը իր արիւնին մէջ էր, կը կազմակերպէր, կը վարէր, կը հրահանգէր եւ կը զբաղէր լրտեսներու դաստիարակութեամբ...։

Գերմանիա պատերազմի 4 տարիներու ընթացքին, հսկայ գումարներ վատնեց լրտեսութեան համար որ ուժեղ կերպով կազմակերպուած էր։ Հազարաւոր գաղտնի գործակալներ կը սփռուած էին Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Ռուսիոյ մէջ։ Անոնք իրենց հրահանգները կը ստանային երեք մեծ կեդրոններէ, Ժընեւ, Պարսելոնա եւ Անվէրս։ Վարպետ լրտեսները կը ղրկէին Ժընեւէն, Պարսելոնա կը հայթայթէր ստորադաս գործակալները. իսկ Անվէրս ուր տիրաբար կը հրամայէր Տիկ. Տոքթոր՝ կը պատրաստէր նորերը, շատը կը լեցնէր անոնց, որոնք կ'իյնային Դաշնակիցներու փոխլրտեսական կազմակերպութեան հարուածներուն տակ։

Գործելու յատուկ եղանակ մը ունէր։ Անվէրսի կայարանին մէջ կը սպասցնէր իր մարդիկը, որոնք փորձառութեամբ կ'ընտրէին լրտեսութեան ընդունակ տարրերը՝ նաւահանգիստ ճամբորդներուն մէջէն ... զանոնք կը ձգէին իրենց ցանցին մէջ։ Ցաճախ աղքատ, թշուառ կիներ էին, որոնք պատրաստ էին ամէն ինչ ընելու, ապրուստ մը ապահովելու համար, եւ զգուշաւոր խօսակցութիւններէ եւ բանակցութիւններէ յետոյ, երբ անոնք իրենց հաւանութիւնը կը յայտնէին, գոց կառքերով կը տարուէին Տիկ. Տոքթորին գրասենեակը։

Այն ատեն կը սկսէր աշկերտ լրտեսին դաստիարակութիւնը։ Անոնց ցոյց կուտային թշնամի բանակներու համազգեստները, կը սորվեցնէին անգոյն մելաններու գործածութիւնը, թշնամի գաղտնի թղթակցութեանց բանալիները, նամակներու եւ հեռագիրներու կեղծումը։ Կը սորվեցնէին թէ ինչպէս պէտք է կուրօրէն, անվարան հնազանդիլ, հոգւով մարմնով ենթարկուիլ անանուն տիրոջ մը կամքին եւ գիտնան լռել նոյնիսկ կախաղանին առջեւ։

Ու իր ուզած կաղապարին մէջ թափելու համար իր աշակերտները, Տիկին Տոքթոր կանգ չէր առներ որեւէ միջոցի առջեւ։ Կը զարնէր նոյնիսկ խարազանով, զոր երբեք չէր ձգեր ձեռքէն։ Գեղեցիկ էր, ու մարդ չէր համարձակեր բերան բանալ, մինչեւ աստիճանաբար թուլնային իւ ենց կամքը ու վերջնապէս ենթարկուէին ազուոր լրտեսուհիին, որ կ'ազդէր իր աշակերտներուն զգացումներուն եւ զգայարանքներուն ալ վրայ։

Երբ աշակերտութեան շրջանը լրանար, Տիկին Տոքթոր իր ձեռնասուններըը կը ղրկէր Ֆրանսա կամ Անգլիա, մասնաւոր պատուէրներով։ Բայց հեռուէն կամ մօտէն, անոնք միշտ հսկողութեան տակ էին իրենց կարգին։ Վա՜յ անոր որ կը թերանար իր պարտականութեան մէջ։ Պատիժը՝ վայրագ եւ անողոք, չէր ուշանար։ Քանինե՜ր իր հրամանով, մահ գտան գործին մէջ, ուր մտեր էին պատառ մը հաց գտնելու համար, ստորնացման գինով։

Պատերազմէն յետոյ ալ, ան շարունակեց իր պաշտօնը. որովհետեւ գերման յեղափոխութիւնը, պետական հին կազմակերպութիւններու մէջէն խնայեց մանաւանդ լրտեսականին։ Բայց Գերմանիոյ պարտութենէն յետոյ, Տիկին Տոքթոր հիասթափած էր եւ իր ցաւը մոռնալու համար ինքզինքը տուեր էր հաշիշամոլութեան, մինչեւ ան կատարեց իր դերը, քայքայեց անոր դիւային իմացականութիւնը ու զինքը դարձուց մարդկային ողորմելի բեկոր մը։

Կարդացէք եւ Տարածեցէք «ՅԱՌԱՋ»ը

ԿԵԱՆՔԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

(Քաղուած Թուրք Թերթերէն)

ԹՈՔԱԽՏԻ ԴԷՄ ՊԱՅՔԱՐԸ

Թոքախտի դէմ պայքարող միութիւնը իր տարեկան ընդհ. ժողովը գումարեց Թիւրք Օճաղըին մէջ։ Այս առթիւ Թոքախտին Թուրքիոյ մէջ տարածման եւ կատրած աւերներու մասին տեղեկագիրներ կարդացուեցան։

Նոր հիւանդանոցներ բանալու համար, որոշուած է միութեան հասոյթները աւելցնելու ձեռնարկներ ընել։ Այս առթիւ զանազան կարծիքներ յայտնուած են փոխադրական միջոցներու վարձքերուն 10 փարայի յաւելում ընելու, սնունդեղէններու գինը իջեցնելու, եւ նման միջոցներու մասին։

ՀՐՈՍԱԽՈՒՄԲ ՄԸ

Այտընի շրջակայքը ձերբակալուած է թուրք հրոսախումբ մը, որ ատենէ մը ի վեր կողոպուտներ կը կատարէր այդ կողմերը։ Հրոսախումբին անդամները Այտընի բանտը տարուած են։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՕԴԱՆԱՒՈՐԴՆԵՐ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՀԱՄԱՐ

Պոլսէն կը հեռագրեն թէ հոն հասած են ֆրանսացի երկու սպաներ՝ հազարապետ Լէր եւ տեղակալ Թարլ, որոնք ուսուցչի պաշտօն պիտի վարեն Էսկիշէհիրի օդանաւային կեդրոնին մէջ։

Երկու սպաները արդէն իսկ մեկնած են իրենց պաշտօնատեղին։

ԱՊՐԻԼԸ ԵՏ Կ'ԵՐԹԱՅ

Ցաստիկ ցուրտերէ յետոյ, գաղջ մարտ մը վայելեցինք։ Բայց ինչ որ սովորութիւն էր սպասել մարտէն, կը ստանանք ապրիլէն։ Քանի մը օրէ ի վեր երկինքը ամպոտ է, անախորժ ու խոնաւ հով մը անդադար կը փչէ եւ մերթ ընդ մերթ կ'անձրեւէ եւ հաւանական է որ մինչեւ ապրիլի վերջը, այսպէս ալ տեւէ։

Փարիզի օդերեւութաբանական կայանին վերջին ամսական տեղեկագիրը կուտայ հետեւեալ ծանօթութիւնները այս տարուան մասին։

«125 տարիէ ի վեր, այսքան չոր մարտ մը չէ տեսնուած, թէեւ տարուան սկիզբէն ի վեր նշմարուած չորութիւնը բացառիկ է։

Մարտի մէջ, արեւը բոլորած է 233 ժամ 15 վայրկեանի շրջան մը, փոխանակ 127 ժամ 10 վայրկեանի, ինչ որ 183 առ հարիւր աւելիի տարբերութիւն մը կը նշանակէ մարտի համար սովորական նկատուած միջինին վրայ։

Բայց ապրիլը եկաւ յիշեցնելու մարտը։ Առջի օր, թեթեւ անձրեւէ մը յետոյ, կարկուտի փոթորիկ մը անցաւ Փարիզի վրայէն. քառորդ ժամ յետոյ դադրեցաւ։ Բայց, ամբողջ ամսուան համար կ'ենթադրուի անձրեւ, հով եւ ցուրտ։

ԱՊՐՈՒՍՏԸ ԿԸ ՍՂԷ

Փարիզի նահանգային յանձնախումբը նիստ գումարեց, քննելու համար ապրուստի գիներու վրայ երեւան եկած փոփոխութիւնները։ Քննութեան արդիւնքը ցոյց կուտայ թէ Փարիզի մէջ ապրուստը հետզհետէ աւելի կը սղէ։

Ամէնէն աւելի ուտելիքներու գիներն են որ բարձրացում կրած են։ Յանձնախումբին կողմէ արձանագրուած ուտեստի 13 նիւթերուն մէջ, երկուքը միայն փոքր անկում մը կրած են, — հաւկիթը եւ իւղը. երեքը կը մնան կայուն, — կարագ, բուսական կարագ եւ շաքար։ Միւսները՝ հաց, կաթ, միս, ճարպ, պանիր, գետնախնձոր, չոր լուբիա, բրինձ միշտ հակամէտ են բարձրացման։

Թարմ բանջարեղէնները նկատի չեն առնուած գիներու այս գնահատման մէջ, որովհետեւ անոնք ամէնէն աւելի փոփոխական են եւ դժուար է հիմ բռնել զանոնք։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԳԱՑՈՂՆԵՐԸ

Հօկի Ֆրանսայի Կեդր. Վարչութեան ապրիլ 10ի զեկոյցէն.—

Խորհրդային Հայաստան ներգաղթողներու Բ. խումբը, որուն ցանկը փակուած է արդէն, շուտով պիտի մեկնի Մարսէյլ-Պաթումի ճանապարհով, երբ արձանագրուողներու լրացուցիչ տեղեկութիւնները հասնին եւ պաշտօնական ձեւակերպութիւններն աւարտին։

Ներգաղթի Գ. խումբը պիտի կազմուի սուրիաբնակ հայերէ։ Առաջին խումբով մեկնողները կը տեղեկացնեն, որ խորհրդային Հայաստանի ներկայացուցիչը Սարդարապատի կայարանին մէջ դիմաւորած է զիրենք եւ առաջարկած, յանուն կառավարութեան, տուն, հող, դրամական փոխատուութիւն եւ այլ դիւրութիւններ տալ անոնց, որոնք կը փափաքին այնտեղ մնալ եւ երկրագործութեամբ զբաղիլ։ Քսան հոգի մնացած, իսկ միւսները մեկնած են դէպի Երեւան ու Լենինական, ուր տեղաւորուած են արդէն։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԱՅԼ ԱՌԱԿ ԼՈՒԱՐՈՒՔ

Վիէն, 8 Ապրիլ.— Կիրակի 7 Ապրիլին տեղի պիտի ունենար Վիէնի մէջ Վալանսի «Արաքս» Մարզական Միութեան եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի հետ բարեկամական մրցումը։

Վերջին պահուն հեռագիր մը կը ստանանք որ «Արաքս»ը չպիտի կրնայ գալ։ Դաշտը պատրաստ ըլլալով եւ մարզասէր հասարակութիւնը գոհ ձգելու համար, Հ. Մ. Ը. Մ. Ա. խումբս իր պահեստի խումբին հետ մրցեցաւ, եւ երկուքուկէս ժամուան անընդհատ խաղարկութենէ մը վերջ, ժամը 4ին դաշտ հասաւ Վալանսի «Արաքս» մարզականը։ Հակառակ մեր սաստիկ յոգնած ըլլալուն, «Արաքս»ը պարապ չվերադարձնելու համար, որոշեցինք մրցումը կատարել։

Ժամը ճիշտ 4.30ին մրցումը սկսաւ «Արաքս»ի յառաջապահներու յարձակումով։ Հովը անտանելի էր. գնդակը միշտ Հ. Մ. Ը. Մ.ի բերդին մէջ էր։ Հակառակ ասոր, մեր պաշտպանողական գիծը կատարեալ պատնէշի մը դերը կատարեց։ Երկուստեք կ'ըլլային գեղեցիկ յարձակումներ, եւ շնորհիւ հովին՝ անոնք շահեցան առաջին եւ վերջին նշանակէտը։ Մեր բերդապահը յոգնած ըլլալուն՝ ստիպուեցաւ խաղը լքել։

Առաջին կիսախաղը լրանալու մօտ էր, երբ Հ. Մ. Ը. Մ. շահեցաւ առաջին նշանակէտը։

Երկրորդ կիսախաղը սկսաւ մեր յառաջապահներու յարձակումով, ութ վայրկեան յետոյ Օննիկ ըրաւ երկրորդ նշանակէտը։ Խաղը վերջանալու հինգ վայրկեան մնացած, Վիէն շահեցաւ երրորդ նշանակէտը եւ խաղը վերջացաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի յաղթութեամբ 3-1։

Հպարտ ենք ըսելու որ ներկայիս Հ.Մ.Ը.Մ.ը իրամենալաւ վիճակը գտած է։ Lyon Sportը եւ L'Auto Sportը գովեստով կը խօսին Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասին։

Մօտ ատենէն Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ա. խումբը պիտի մեկնի Modane, Վիէնէն 350 քիլոմեդր հեռու։

Ահարոն Տիգրանեան

Հ.Մ. Ը. Մ.ի առաջին խումբը կը փափաքի Փարիզի մէջ կամ շրջակայքը որեւէ հայ խումբի մը դէմ մրցիլ։ Այն խումբերը որ փափաքող են նոյնպէս՝ հաճին խումբիս Ատենադպրին գիմել, հետեւեալ հասցէով. Aharon Dikranian, Etablissement H. Pellet, Vienne-Isère.

ԿՈՉ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԽԱՐԲԵՐԴՑԻՆԵՐՈՒՆ

Ամերիկայի եւ Ֆրանսայի հայ գաղութներուն մէջ համեմատաբար Խարբերդցիներս խոշոր թիւ մը կը կազմենք։ Սակայն դժբախտաբար պէտք է ըսել որ՝ մենք մեր պարտականութեան մէջ կը թերանանք։ Ահաւոր պատերազմի հետեւանքով, զրկուած մեր բնագաւառէն, վտարանդի ու տարագիր ցրուած աշխարհի չորս կողմը, քարշ կուտանք մեր գոյութիւնը պատառ մը չոր հացի համար։

Մեր մատաղատի սերունդը սկսած է արդէն մոռնալ իր լեզուն, գիրն ու գրականութիւնը։ Մենք մեզ իբրեւ Հայ եւ Խարբերդցի պահելու համար ի՞նչ ազդակներ ունինք։ Ո՞ր ազգային մարմինն է որ պիտի պայքարի այլասերման դէմ։ Նոր սերունդին համար դպրոց պէտք է։ Սակայն մենք արտասահմանի մէջ միայն մանկապարտէզներ կարող ենք ունենալ. ան ալ շատ դժուարաւ։ Մեր ներկան մռայլ է, Ֆրանսայի մէջ տարեկան միջին հաշուով 7-800 երիտասարդներ զոհ կ'երթան թոքախտին։ Անոնց մէջ անշուշտ Խարբերդցին ալ բաժին ունի։

Մանաւանդելով մեր խօսքը Խարբերդցիներուն, կ'ըսենք, փրկութեան մէկ ճամբայ կայ միայն, այն է մէկ սիրտ մէկ հոգի կանգնիլ Ամերիկայի մեր հայրենակիցներու «Նոր Խարբերդ»ի ձեռնարկողներու կողքին, զօրավիգ հանդիսանալ մեր ներուժ աշխատանքով եւ միահամուռ ջանքով, որպէսզի շուտով կառուցուի Նոր Խարբերդը։

Հայրենակիցնե՛ր, Խարբերդը մէկ, Խարբերդցին մէկ, մէկ նպատակ ունենալով անպայման մենք կը յաղթենք այն բոլոր դժուարութիւններուն, ու գեղեցիկ օր մը իրականացած կը տեսնենք «Նոր Խարբերդ»ի շինութիւնը Հայաստանի մէջ, հոն կը կառուցանենք նաեւ Եփրատ գոլէճն ու Կեդրոնականը՝ Հայաստանի համալսարանին հովանիին տակ։ Մեր վերջին հանգրուանն է Հայաստանը։

Օ՛ն ուրեմն, լծուի՛նք գործի, ասպարէզը բաց է, կազմակերպուինք եւ մասնաճիւղեր կազմենք ամէն տեղ, ու մեր նիւթականին հետ բարոյական օժանդակութիւնը չխնայենք։ Սոյն նպատակի իրագործման համար յարաբերութեան մէջ մտնենք Ամերիկայի կեդրոնին հետ, դառնալով անոր մասնաճիւղերը։

Մարսէյլի մէջ նախաձեռնարկ Տովքի Երիտ. Յառաջդ. Միութիւնս՝ կը հրաւիրէ անխտիր բոլոր Խարբերդցիները համախմբուիլ այս նպատակին շուրջ, որպէսզի կազմենք համախարբերդցիական միութիւն մը՝ մասնաճիւղ Ամերիկայի, միակ նպատակ եւ ծրագիր ունենալով «Նոր Խարբերդ»ի շինութիւնը՝ Հայաստանի մէջ։

Տովք. Երիտ. Յառաջդ. Միութեան Մարսէյլի վարչութիւն

Ծանօթ.— Անոնք որ կը ցանկան մասնաճիւղի մը կազմութեան, թող փութան ներկայանալ «15 Rue de Jominique» ձգնաւորեաններու սափրիչ ի խանութը արձանագրութեան համար, ամէն օր առաւօտեան ժամը 9—10 եւ 7, կիրակի 9—11։

Մարսէյլ, 12 ապրիլ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՃՇԴՈՒՄ ՄԸ

Լիոն 9 ապրիլ.— «Յառաջ»ի 9 ապրիլի «Զայներ Գաւառէն»ի բաժնին մէջ հրատարակուած էր Լիոնի Բարձր Հայքի Հայրենկց. Միութեան հանդէսը, սակայն սխալմամբ փոխանակ Լիոնի Մարսէյլ տպուած էր։ Կը խնդրուի ճշդել, յետագային ըսի-ըսաւի տեղի չտալու համար։

(Կնիք)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (14)

ՍՊԻՏԱԿ ԳԻՇԵՐՆԵՐ

ՆԱՍԽԱՆՔԱՅԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

— Արդ, գիտեմ որ վերադարձած է հիմա երեք օրէ ի վեր եւ ո՛չ կը գրէ, ո՛չ ալ կուգայ։ Ուրեմն, վաղը առտու նամակս բարեկամուհիիս տուէք, որուն մասին խօսեցայ ձեզի քիչ առաջ, ան կը ղրկէ իրեն։ Եւ եթէ պատասխան մը ըլլայ, վաղը երեկոյ նոյն բերէք։

— Բայց նամա՛կը, պէտք է նախ գրել նամակը, այլապէս վաղը չէ միւս օր կարելի է այս ընել։

— Նամա՛կը... ըսաւ քիչ մը շփոթած. նամակը... բայց...

Չըրացուց ու իր վարդագոյն դէմքը միւս կողմը դարձուց ու ես ձեռքիս մէջ զգացի պատռուած ու կնքուած նամակ մը։

— Ռո, ռո, զի, զի, նա, նա, ... եւ։

Ու երկուքս մէկ «Ռոզինա՛» երգեցինք։ Գրեթէ կը գրկէի զինքը բազուկներուս մէջ։ Տարուած էի ուրախութենէս։ Ինք կը ժպտէր արցունքներու մէջէն, որ կը դողդղային իր թարթիչներուն վրայ։

— Վաղը կը տեսնուինք։ Նամակն ու հասցէն ձեր քովն է։

Ձեռքերս սեղմեց ուժգնօրէն, գլխով բարեւեց ու հեռացաւ։ Երկար ժամանակ անշարժ մնացի տեղս, ու աչքերով իրեն հետեւեցայ։

ԵՐՐՈՐԴ ԳԻՇԵՐ

Տխուր ու անձրեւոտ օր։ Արտառոց մտքեր կը չարչարեն ուղեղս։ Շփոթ խնդիրներ, մութ առեղծուածներ կը գրգռեն մըտածմունքս։ Հարցեր՝ որ ո՛չ ուժ եւ ոչ ալ կամք ունիմ լուծելու։ Ո՛չ, այս խնդիրները լուծել իմ գործս չէ։

Այսօր պիտի չտեսնենք զիրար։ Երէկ երբ կը բաժնուէինք, երկինքը ամպերով կը ծածկուէր. մշուշը կը պատէր չորս կողմ։ Ըսի որ յաջորդ օրը գէշ պիտի ըլլայ։ Չպատասխանեց ինծ անմիջապէս, յետոյ վերջապէս.

— Եթէ անձրեւէ, չե՛նք տեսնուիր, ըսաւ. չե՛մ գար։

Բայց կը յուսայի որ անձրեւին կարեւորութիւն պիտի չտար եւ պիտի գար։ Այսուհանդերձ, չեկաւ սակայն։

Ասիկա մեր երրորդ ժամադրութիւնն էր, մեր երրորդ սպիտակ գիշերը...

Ըսէ՛ք... երջանկութիւնը ի՛նչպէս սքանչելի կը դարձնէ մարդ արարածը։ Մարդ անկեղծ սրտով մը կը ներկայանայ ուրիշին, իր զուարթութենէն, իր ուրախութենէն կ'ուզէ բաժին հանել անոր։ Եւ ուրախութիւնը փոխանցիկ է։ Երէկ, իր խօսքերուն մէջ այնքան բարութիւն ունէր ինծ հանդէպ։ Երջանկութիւնը ի՛նչպէս ուրիշներուն հաճելի ըլլալ կը ներշնչէ կիներուն։ Եւ ես, յիմարս... կը խորհէի որ ինք... Վերջապէս, այս ամէնը քակիս մէջ եղած դրամի պէս կարծեցի։

Բայց, կը զարմանա՛մ. ի՞նչպէս այսքան յիմար ու կոյր եմ եղեր։ Ամէնքը ուրիշ մէկու մը կը պատկանէր արդէն. ինծ համար ոչինչ կար։ Այն քնքշութիւնները, այն հոգածութիւնները, այն սէրը... Այո՛, իր սէրը ինծ հանդէպ՝ իր սիրահարին հետ կրկին տեսակցելու համար ունեցած ուրախութիւնն էր, նաեւ իմ վրայ իր երջանկութիւնը փորձելու ցանկութիւն մըն էր։ Իսկ երբ ժամը հասաւ, հոգ չէ թէ միւսը եկած չըլլար դեռ, ի՛նչքան տխրեցաւ, ի՛նչպէս իր արիութիւնը կորսնցուց։ Իր շարժումները, իր բոլոր խօսքերը վհատութիւն մը ունէին իրենց մէջ։ Այսուհանդերձ, ինծ հանդէպ ունեցած ուշադրութիւնը կը կրկնապատկէր, կարծես թէ կը խնդրէր ինծմէ որ զինքը խաբեմ կամաց մը, հետապնդեմ որ իրականութիւնը կեղծ էր։ Վերջապէս, վհատեցաւ ճիշդ այն վայրկեանին, երբ ես կը խորհէի որ հասկցած է զինքը սիրելս, որ գթացած էր իմ խեղճ սիրույս վրայ։ Այսպէս չըլլար երբ մենք դժբախտ ըլլանք։ Ուրիշներուն վիշտը աւելի խորապէս չե՞նք զգար...

Ու այսօր սիրտս լեցուն էր, անհամբերութեամբ կը սպասէի ժամադրութեան վայրկեանին։ Չէի նախզգար այն ինչ որ կը զգամ հիմա, որ ամէն ինչ ա՛յս կերպ վախճան մը պիտի ունենար։ Մինչ՝ ինք ուրախութենէն կը ճառագայթէր, պատասխան մը կը սպասէր։ Պատասխանը ինքն իսկ էր, իր սիրահարը, որ անկասկած մոռցած է կատարել իր պարտականութիւնը։ Ինծմէ առաջ եկած, էր Նասխանքան, ամբողջ մեծ ժամ մը։ Նախ՝ կը խնդար իմ իւրաքանչիւր խօսքերուս վրայ։ Ու սկսայ խօսիլ, բայց ինքն լռեց։

— Գիտէ՞ք ինչո՛ւ համար երջանիկ եմ այսքան ձեզ տեսնելով, եւ ինչո՞ւ համար ձեզի այսքան կը սիրեմ այսօր։

— Ինչո՞ւ համար։

— Կը սիրեմ, որովհետեւ չսիրահարուեցաք ինծի։ Ձեր տեղը, ուրիշ մը գիս պիտի անհանգստացնէր, պիտի դժբախտացնէր գիս ու ինք պիտի հիւանդանար։ Մինչ դուք... դուք ա՛յնքան բարի էք։

Ու ձեռքս սեղմեց ուժգնօրէն։

— Ի՛նչ լաւ բարեկամ էք, ըսաւ լրջօրէն։ Առանց ձեզի ի՞նչ պիտի ըլլայի ես։ Ի՛նչ անձնազոհութիւն։ Երբ ես ամուսնանամ, ձեզի հետ մեծ բարեկամներ պիտի ըլլանք, աւելի քան քոյր ու եղբայր, գրեթէ ամուսինիս չափ պիտի սիրեմ ձեզ։

Սարսափելիօրէն տխուր էի։ Իր իւրաքանչիւր խօսքը կը վիրաւորէր զիս։

— Ի՞նչ ունիք, հարցուցի յանկարծակի, տագնապի մէ՞ջ էք։ Կը խորհի՞ք թէ պիտի չգա՞յ։

— Ի՛նչ կ'ըսէք։ Եթէ այսքան երջանիկ չըլլայի, կարծեմ պիտի լայի ձեզ այսպէս զգուշաւոր տեսնելուս համար։ Կը մեղադրէ՞ք զիս։ Այսուհանդերձ, ինծ խորհիլ կուտաք. բայց այդ մասին վերջը պիտի խորհիմ... Նոյնիսկ շատ ալ ճիշդ ըլլայ այն ինչ որ ինծ կ'ըսէիք։ Այո՛, բոլորովին ինքնիրմէս ելած եմ՝ ուրախութենէս...

Ֆր.է Թրգ. Յ. Մ. Թ. ԴՈՍՏՈՅԵՒՍԿԻ

Գերմանիա եւ Զինաթափութիւնը

Կոմս Պէրնստորֆ, Ժընեւի Զինաթափութեան Նախապատրաստական յանձնաժողովի գերման պատուիրակութեան պետը՝ Նախագահ Լուտոնի ուղղեց երկար յիշատակագիր մը, որուն մէջ կը պարզէ Գերմանիոյ տեսակէտը Զինաթափութեան մասին։

Յիշատակագիրը ո եւ է նորութիւն չի պարունակեր եւ նոր առաջարկ ալ չի բերեր։ Գերման պատուիրակութեան նպատակը եղած է ճնշում բանեցնել յանձնաժողովին վրայ, որպէս զի իր յառաջիկայ նիստին մէջ լուծէ վերջին անգամ առկախ մնացած կարգ մը խնդիրներ։

Զրոյց կը շրջի թէ Թուրքիոյ Ա. պատուիրակ Թէվֆիք Րիւշտի պէյ իր հետ կը տանի կարգ մը նոր առաջարկներ։

Ռուսիոյ պատուիրակներն են դարձեալ արտաքին փոխ-գործավար Լիտվինոֆ եւ կրթական գործավար Լունաչարսկի։ Ամերիկայէն ճամբայ ելած է գլխաւոր պատուիրակը Կիպսըն։ Անգլիոյ պատուիրակն է Լորտ Քըշընտըն, իսկ Ֆրանսայինը՝ Մասիյլի, հրաժարեալ Փօլ Պոնքուրի տեղ։

Իտալօ-թրքական բանակցութիւններ

«Թայմզ»ի Պոլսոյ թղթակիցը կը հեռագրէ թէ Իտալիա կ'ուզէ առեւտրական մասնաւոր դաշնագիր մը կնքել Թուրքիոյ հետ։ Այս պատճառով ալ կ'աշխատի մինչեւ տարւոյս վերջը յետաձգել տալ մաքսային նոր սակացոյցին գործադրութիւնը, որ պիտի սկսի յառաջիկայ օգոստոսին։ Իտալիա ուրիշ ամէն երկիրէ աւելի արտածում եւ ներածում ունի Թուրքիոյ հետ։

Ի՞նչ կ'ուզեն Իտալացիները

Մուսոլինի-Չէմպըլէյն տեսակցութեան առթիւ օրակարգի վրայ դրուած է ֆրանքօ-իտալական յարաբերութեանց խնդիրը։ «Թրիպունա» թերթը խմբագրականի մը մէջ կը գրէ.—

«Կը կարծենք թէ Պ. Պրիան անձնապէս շատ լաւ տրամադրուած է ուղղամիտ ջանքերով իրականացնելու համար ֆրանքօ-իտալական համաձայնութիւն մը։ Սակայն սխալ պիտի ըլլար կարծել թէ բաւական է կարգադրել Թունուզի մէջ իտալահպատակութեան խնդիրը եւ սրբագրել Տրիպոլիսի սահմանագլուխը, վերջնական կարգադրութեան մը յանգելու համար. որովհետեւ ո՛չ միայն անգիտացուած է Հռոմ տանող ճամբան, այլ եւ բազմաթիւ խոչընդոտներ ցանցնուած են անոր վրայ։»

Փոքր Համաձայնութեան Խորհրդաժողովը

Պելկրատի «Փրավտա» թերթին համաձայն, Փոքր Համաձայնութեան արտաքին նախարարներու խորհրդաժողովը տեղի պիտի ունենայ յունիսի սկիզբը Իլիճէի մէջ, Սարայեվոյի մօտ։

Սերպ կառավարութեան ներկայացուցիչը պիտի ըլլայ Մարինքովիչ, որ մայիսի սկիզբը Եւրոպայէն Պելկրատ վերադառնալով պիտի վերստանձնէ արտաքին նախարարի իր պաշտօնը։

Այս խորհրդաժողովէն յետոյ, հաւաքոյթ մը պիտի ունենան տնտեսական մասնագէտները, որոնք վերջերս հանդիպում մը ունեցած էին Պուքրէշի մէջ։

Հակառակ «Փրավտա»յի այս լուրին, Պելկրատի պաշտօնական շրջանակներուն մէջ կը հաւաստուի թէ խորհրդաժողովը պիտի գումարուի մայիս 20ին առեններ Պելկրատի մէջ։ Պատուիրակները յետոյ պիտի երթան Զագրէպ, ուր պիտի ընդունուին Թագաւորին կողմէ։

Սպանիոյ նաւային պատրաստութեան

Սպանիոյ ծովային նախարարը յայտարարեց թէ պիտի շինուին ութ մեծ յածանաւեր, 10 սուզանաւեր՝ իւրաքանչիւրը 1000 թոնոց եւ ուրիշ վեց սուզանաւեր՝ աւելի մեծ տարողութեամբ։

Իտալիա չյաջողեցաւ Թուրքիոյ մէջ

Պերլին 12 ապրիլ.— «Ֆոսիշէ Ցայթունկ»ի Պոլսոյ թղթակիցը կ'ըսէ թէ իտալական դիւանագիտութիւնը չկրցաւ Թուրքիոյ վրայ գործել իր ակնկալուած քաղաքական ազդեցութիւնը, մանաւանդ հելլէնօ-թուրք վէճին մէջ։ Հետեւաբար, կ'եզրակացնէ թղթակիցը, կարելի է ըսել թէ Իտալիա բոլորովին ձախողեցաւ իր նպատակներուն մէջ։

Թուրքիա բացարձակապէս մերժած է մաս կազմել ազգերու այն խմբակցութեան, որուն ղեկավարութիւնը ստանձնած իր Իտալիա Պալքաններու եւ Արեւելքի մէջ։

Հայֆա՝ Միջերկրականի Պաքուն կը դառնայ

Հայֆայէն կը հեռագրեն թէ հակառակ նաւահանգիստի բարեզարդութեան աշխատանքներուն յետաձգուելուն եւ հակառակ Մուսուլ—Միջերկրական նաւթամուղի ճամբուն անորոշմնալուն, քարիւղի մեծ ընկերութիւնները կը շարունակեն հաստատուիլ նաւահանգիստի հողերուն վրայ։

Րոյըլ Տըչէն եւ Սթանտարտէն յետոյ, իր կարգին Վաքուում Օյլը ընդարձակ հողեր գնեց Հայֆայի նաւահանգիստին մէջ։

Բանուորական ցոյցեր Յունաստանի մէջ

Աթէնքէն կը հեռագրեն թէ հինգշաբթի ժամը 11ին մօտ 5000 բանուորներ, նաւահանգիստի աշխատաւորներ եւ նաւավարներ հաւաքոյթ մը ունեցան Պիրէոնի մէկ թատրոնին ներսն ու դուրսը։ Ասոնք երեք ժամուան համար աշխատանքը դադրեցուցած էին՝ բողոքելու համար յունական եզերքներու միջեւ նաւարկութեան թրըսթի մը ստեղծումին դէմ։

Բանուորներու ներկայացուցիչները ճառեր խօսեցան այս թրըսթին դէմ։ Քուէարկուեցաւ բանաձեւ մը, հրաւիրելով կառավարութիւնը միջամտել։

Հաւաքոյթի ընթացքին, Պիրէոնի նաւահանգիստին մէջ ամէն շարժում կանգ առաւ։

Փաթրասի եւ ուրիշ նաւահանգիստներու մէջ եւս նման ցոյցեր կատարուեցան։

Վանքը կողոպտելու համար

Պուքրէշէն կը հեռագրեն «Թայմզ»ի.—

Հինգ դիմակաւոր և զինեալ աւազակներ՝ գիշերուան մթութենէն օգտուելով, յաջողեցան բանալ տալ Քոզանչէա վանքին (Պոթոշանի նահանգ) դուռները և բերանը կապելով իր խուցը տարին դուռը բացող վանականը։ Այս վերջինը մերժած ըլլալով մատնանշել վանքի գանձին տեղը, աւազակները վայրագօրէն չարչարեցին զայն։ Նախ կտրեցին լեզուին կէսը, յետոյ կտրատեցին քիթն ու ականջները, եւ փախան։

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷՆ

վիճաբանական ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի ընկերներն ու ընկերուհիները յառաջիկայ Երկուշաբթի 15 Ապրիլ, իրիկուան ժամը 8.30ին, 0 Քլէր տը Լիւնի վերնայարկը։ Մէթրօ՝ Իթալի։

Նիւթ՝ Հ.Յ.ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՕՐՈՒԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Վիճաբանութիւնը բանալու համար՝ համառօտ զեկոյցներ կուտան ընկերներ Սահակ Տէր Թովմասեան, Մ. Երիցեանց եւ Լ. Գեւոնեան։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Պատ. Միութեան կողմէ

Այսօր շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին 84 Rue Chape, Պօն Թէաթրի մէջ կը ներկայացուի

Հոլաթեւի «ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԸ»

Ղեկավարութեամբ Մ. Մարութեանի եւ մասնակցութեամբ տեղական ուժերու։ գին՝ 5, 7 եւ 10 ֆրանք

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՊՈՒՐԿՈՒԱՆԻ ՄԷՋ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ Հ. Յ. Դ. «ՎԱՐԴԳԷՍ» ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

վաղը կիրակի ժամը 2.30ին Salle des Fêtesի մէջ

կը ներկայացուի՝ «ՋԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ»

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Վէնսէնի Հայ Կրթասիրաց Երկս. միութեան կողմէ

վաղը կիր. ժամը 2.30ին, 27 Rue des Laitières, Vincennes

Թաղապետութեան սրահին մէջ

Կը խօսի՝ Պ. ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

գեղարուեստական բաժին՝ Օր. Գրիգորեան (կովկասեան պար), Թառիստ Սրբզար, նուագ եւն.։ Տղաքներու համար մուտք 5 ֆր.

Հաղորդակց. միջոցներ.— Փորթ Վէնսէնէն թիւ 6, 108, 109, 110, 113, 114, 118, 119, 120 հանրակառքերը առնել եւ իջնել Փլաս տը լա Փրէվուայանս, իսկ 115, 125 թիւերը առնել եւ իջնել Փլաս տը լա Թուռէլ. Փորթ Վէնսէնէն 5 վայրկեան կը տեւէ։

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊՈՒԱ-ՔՈԼՈՆՊԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Մ. Ը. Մ.ի Bois Colombesի մ.ին կողմէ

Այս Կիրակի ժամը 2ին Salle de la Municipalité, Bois Colombes

Մանրամասնութիւնները յաջորդով Մուտքը ազատ է

Հ. Յ. Դ.

Իթալիի «Աղբիւր Սերոբ» եւ Վիլժիւիֆի խումբերը ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրուին յառաջիկայ ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Փլաս տ'Իթալի, Քաֆէ 0 Քլէր տը Լիւնի ստորնայարկը։ Ներկայ պիտի ըլլայ շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը։

Լիոնի Քեռի խումբի ժողովը՝ վաղը կիր. առաւօտ ժամը 9ին Ընկ. Ճանկէօզեանի ճաշարանը։ Կարեւոր օրակարգ։

Մարսէյլի Իշխան ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Եփրեմ խան, Աղբիւր-Սերոբ, Արամ, Համազասպ եւ Վարդգէս խումբերու ընկերները վաղը կիրակի ժամը 4.30ին, Rue de la République սրահին մէջ. խիստ կարեւոր օրակարգ։ Ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Մարսէյլի Սէն Թ'ընթուանի «Ընկեր Կարօ» խումբի ժողովը՝ այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 7ին «Campagne Frez» ընկ. Յովհաննէս Վառօեանի բնակարանը։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

Սէն Լուի (Մարսէյլ) Ակնունի ենթակոմիտէի հրապարակային դասախօսական ժողովը՝ վաղը Կիրակի ժամը 2ին։ Կը դասախօսէ՝ Ընկ. Ստեփան Մելտոնեան։ Մուտքը ազատ է։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ակինեան ընտանիքը իր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ Սեբաստիոյ Հայր. Միութեան եւ Զ. Ե. Ո. Միութեան եւ ամէն անոնց որոնք անձամբ, նամակով եւ կամ հեռագրով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ողբացեալ հօր՝ Սեբաստացի ՄԱՐՏԻՐՈՍ ԱԿԻՆԵԱՆի (65տարեկան) տխուր մահուան առթիւ։

9/4/929 Մարսէյլ 23 րիւ Պէնուար

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Լը Րէնսի, Ա. Ն.— 257 ֆր.։ Մարսէյլ, Գործ.— 570։ Մարսէյլ, Տքթ. Ք.— 140։ Քուրպըվուա, Հ. Է.— 35։ Վիլֆռանշ, Ա. Ղ.— 35։ Քլիշզէ Յ. Ե.— 35։ Քոնպ, Գ. Մ.— 35։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆԻ Աֆիոնի Հայր. միութեան բոլոր անդամները եւ հայրենակիցները ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուին վաղը Կիրակի ժամը 2ին, 105 Rue Servient սրահը։ Օրակարգ՝ նոր վարչութեան ընտրութիւն եւ կարեւոր խնդիրներու խորհրդակցութիւն։

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔԸ վաղը Կիրակի առաւօտ ժամը 10.30—12 Ֆրանսերէն (Պ. Ս. Մ. Դաւիթ Բէգ)։

ՏԷՍԻՆԻ Սեբաստիոյ Նահանգային Ուսումնասիրաց միութեան ընդհ. ժողովը՝ վաղը Կիրակի ժամը 2ին նախկին ժողովարահին մէջ։ Հայրենակիցներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի։

ՌՈՍՏՈՄ Գրադարանի վարչութիւնը կը ծանուցանէ հայրենակիցներու թէ իր գիրքերու քանակը ճոխացուցած է։ Գիրք ստանալ փափաքողները կրնան դիմել Երեքշաբթի եւ Հինգշաբթի ժամը 8.30—10.30, 131 Fbg. du Temple. (Belleville).

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ Դերձակ գործաւորներ եւ գործաւորուհիներ, ինչպէս նաեւ փիխէի համար լաւ վարպետ մը։ Դիմել՝ Աշոտ Յակոբեանի, 42 Rue de Trévise, Paris (9e)։

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ Ժէոսէ ոսպի մաքուր գործ ընող կարուհիներ։ Տեւական գործ։ Դիմել՝ Ն. Ֆնտքեանի, 5 Rue Bergère, Paris (9e).

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ տափատ կարող գործաւորուհիներ արհեստանոցի մէջ աշխատելու համար։ Տեւական գործ։ Դիմել՝ Պ. Զանաքեանի 9 Rue Papillon, մէթրօ՝ Cadet.

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ ոսկերչութիւն սորվիլ փափաքող, 15էն 18 տարեկան ուշիմ աշկերտներ։ Դիմել՝ Société Fleuron, 70 Rue du Fbg. Poissonnière, Paris (10e).

ԾԱԽՈՒ Է մեկնումի պատճառաւ խանութ, փուռ եւ բնակարան մը, ամբողջ կազմածներով եւ կառասներով (tri-porteur եւն.)։ Միայն սիմիթէն եւ արեւելեան անուշեղէններէն օրական 60 ֆրանք շահ ապահով։ Կարելի է նպարավաճառութիւն ալ ընել։ Ինը տարուան bail. 6 ամսականը վճարուած։ Գին՝ 12,000 ֆրանք։

Դիմել՝ Պ. Ս. Մարգարեանի, 31 Bld. Garibaldi, Issy-les-Moulineaux։ Թրամուէյ 23 եւ 32, իջնել՝ Gare d'Issy.

Մ. ՎԱՐԴ եւ Յ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

ԸՆԴՀ. ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉ ԿԱՀԱՒՈՐՄԱՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆՆԵՐՈՒ

106 Rue Richelieu, Bld. des Italiensի անկիւնը

մէթրօ՝ Drouot Richelieu R. C. 404565

Ընդհանուր կահաւորում՝ ապարանքի, տունի, խանութի պանդոկի.

Մասնակի կահաւորում՝ ճաշարանի, ննջասենեակի, հիւրասրահի, եւայլն։

Եթէ կ'ուզէք կահաւորումի վաճառականներու գնած գինով կարասիներ ունենալ, նախ քան մեզի դիմելը, այցելեցէք կահաւորումի խանութները՝ համոզուելու համար մեր անհաւատալի աժան գիներուն։ Գնորդները մեր միջոցաւ կը ստանան իրենց ապրանքները ուղղակի գործարանէն, որով երկրորդի մը յաւելուածական շահ չեն վճարեր։

Ունինք պատի եւ սեղանի գորգեր, բուրդէ անկողիններ, վերմակներ, մահճակալի մետաքսեայ ծածկոցներ, յատակի ղուտ բուրդէ գեղեցիկ գորգեր՝ արեւելեան գորգերու ընդօրինակութեամբ, ֆրանսական սավօնըրի եւ մօքէթ ինչպէս նաեւ ամէն տեսակ կահաւորումի առարկաներ։ Դիմել նամակով մեր հասցէին, մեր պաշտօնեան ներկայանալով ձեզ պէտք եղած մանրամասնութիւնները կը հաղորդէ։

600,000 ՖՐԱՆՔ ՏՐԱՄԱԴՐԵԼԻ

Փոխատուութիւն ամէն տեսակ երաշխաւորութեամբ։ Զեղչով անմիջական վճարում վաճառականական մուրհակներու։ Փոխատուութիւն ապրանքներու վրայ։ Դիմել՝ V. Bartelloni, Cabinet Yarjanian, 5 Rue Cardinal Mercier, Tél. Central. 97 39 եւ 96 70.

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
MAISON VARTERESSIAN

1bis Rue Hautefeuille, մէթրօ St. Michel

Արեւելեան եւ եւրոպական ամէն տեսակ նպարեղէններ

ԱՄԵՆԱԼԱՒ ՄԱՔՈՒՐ ԱԺԱՆ

Մասնաւոր սպասարկութիւն բնակարաններու համար

Կ'ընդունինք ապսպրանքներ գաւառներէն և արտասահմանէն

Զատկի առթիւ ամենաընտիր իւղով պատրաստուած չէօրէկներ

ՃԱՇԱՐԱՆ
ՎԱՀՐԱՄ ԱՃԷՄԵԱՆ

Նորութիւն մը սուրճի սիրահարներուն։ կը պատրաստենք իտալական մեթոտով ՔԱՖԷ ՖԻԼԹՐԷ, վայրկենական, թարմ եւ անուշահոտ։ ցնական խնամքով պատրաստուած մաքուր եւ համեղ կերակուրներ, պոլսական մուհալլէպի, թավուք կէօքսիւ եւ զանազան անուշեղէններ։ Հարսնիքներու եւ հաւաքոյթներու համար դիւրամատչելի գին։ Արեւելեան եւրոպական կտորներ կը նուագուին ֆոնօկրաֆով։

Հասցէ՝ 8 Rue Jouy Rouve, Paris (20e)

Հեռ. 71-86, Մէթրօ Պէլվիլ, Թրամուէյ 26 և 5

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ Տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96-61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6։ Քթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 2—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։

ՎԻՊԱԿԱՆ ԳԻՐՔԵՐ

Արսէն Լիւբէն Շէրլոք Հոլմսի դէմ 18 ֆր., Զարիքի նախարարը Ռուսիոյ 12, Խասգիւղի քնաշրջիկը 10, կին, խաղ եւ գինի 12, Սիրային ոճիր մը 12, Քամելիազարդ կինը 15, Մակաբոյծը 6, Մացառներուն մէջ (2 հատոր) 25, Թէրէզ Ռաքէն (Է. Զոլա) 20, Մանչ-աղջիկը 20, Բէն Հուր 25, Խորտակուած երկինքներ 30, Արտիստը եւ ցաթման 25, Խորհուրդներու մեհեան 12, Մեր խաչը 12, Լռած ջրաղացը 12,50, Կրացիէլլա 8, Ծաղկվար 5, Փանջունի 5, Աղջկան մը յիշատակարանը 5, Ապերախտ գրագիրը 4, Բալիկը 5 ֆր., ինչպէս նաեւ ուրիշ գիրքեր։ Պահանջեցէք ձրի գրացուցակը։ Փոստի ծախք չկայ։ Դիմել.— L. Mozian, 5 Rue Champlain, Paris (20e)։

ԱՊՈՒԽՏԱԳՈՐԾ - ԱՊՈՒԽՏԱՎԱՃԱՌ
ՀԱՅԿ ՄԱՐԱՇԼԵԱՆ

16 Rue des Hortensias, St. Just, MARSEILLE, R.C.M. 77..

Բնիկ Կեսարացի եւ 30 տարուան փորձառու ապուխտագործ։ Կը պատրաստէ ընտիր ապուխտ եւ երշիկ, Կեսարիոյ պղպեղով եւ համեմներով։ Առաքում ամէն երկիրներու համար՝ փոքրաքանակ եւ մեծաքանակ։

ԱՉՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ՏՕՔԹ. Յ. ՏԷՐ-ԴԱՒԹԵԱՆ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ եւ ՇԱԲԱԹ ՕՐԵՐԸ 3.30—5.30

29 Place des Fêtes (Paris XIX) Métro, Place des Fêtes

Շավիլի մէջ ամէն օր 10-12, տղայոց, ներքին, աչքի հիւանդութ.

27 Ave. Bellevue, Chaville (S. et O.) Թէլ. Շավիլ 37

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 r. Rivoli, մէթ. Շաթըլէ։ Արմատ. եւ նոր մեթոտով դարմանում արանց եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վեներ. հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, ջերմամիզ.) եւ վարխի։ Մասն. լաբօռաթուառ։ Ողջամիտ եւ արագ խորհրդակցութ. ամէն օր 9—12, 2—8, Կիրակի 9—12։

ԱՄԷՆ ՕՐ
VOLPONE
ԱԹԸԼԻԷ ԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

EMPIRE, Միւզիք-Հօլ. 37 Av. Wagram

Cirque de Paris	Էքօլ Միլիթէր	ամենալաւ ու աժանը

ՃԱՇԵՑԷՔ ԵՒ ԸՆԹՐԵՑԷՔ
BOULANT
ՃԱՇԱՐԱՆ ՊՈՒԼԱՆ

Հետեւեալ չափաւոր գիներով

12 ֆրանք՝ 34 Bld. St. Michel

16 ֆրանք՝ 1 Bld. Montmartre

18 ֆրանք՝ 35 Bld. des Capucines

ԾԱԽՈՒ Է հնակարկատ պղտիկ խանութ մը, 60 Rue de la Folie Méricourtի մէջ։ Մէթրօ՝ Parmentier կամ Oberkampf։

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris
Le Gérant: F. SOUVIGNY

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ			
	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction & Administration / Խմբագ. եւ վարչութիւն — 235 Faub. St. Martin PARIS (10e)

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԿԻՐԱԿԻ 14 ԱՊՐԻԼ 1929

14 AVRIL 1929

Է. ՏԱՐԻ Թիւ 931 — ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՊՂՏՈՐ ՄԻՏՔԵՐ

Երէկ քաղուածքներ հրատարակեցինք նամակէ մը, զոր ռամկավար «Արեւ»ին ուղղած է Մկրտիչ Անդրանիկեան, «Նախկին բազմարդիւն անդամ Հ. Բ. Ը. Միութեան կեդր. Վարչութեան եւ Գահիրէի Թեմ. եւ Քաղ. Ժողովներու։»

Նամակագրին նպատակն է «հայ ազգը փրկել», ատոր համար ալ ծրագիր մը կ'առաջարկէ։

«Աշխրէլմապետ»ի նշանաւոր գիւտէն վերջ, այս անգամ ալ «փրկութեան ֆոնտ»ի գաղափարը մէջտեղ կը նետուի, իբրեւ միակ միջոց ներկայ «քաոսային վիճակ»էն դուրս գալու։

Ինչպէս կը տեսնուի, Եգիպտոսի մէջ մարդիկ պարապ չեն կենար։

Ի՞նչ կ'ըսէ Պ. Անդրանիկեան։

Մեծ պատերազմէն ի վեր ազգը քաոսային վիճակ մը ունի եւ չի մտածեր իր ապագային վրայ։ Երեք անմիջական խնդիրներ կան.— Գաղթականներու տեղաւորում, հայրենիքի վերաշինութիւն եւ այլասերման խնդիր։ Սակայն այս երեքն ալ կը կատարուին առանց ծրագրի.— Գաղթականները ցիրուցան կ'ըլլան աշխարհի ամէն կողմերը։ Հայրենիքը կը վերաշինուի, սակայն Հայաստան բուածը այսօր եւ վաղը ռուսական գաւառ մըն է. եթէ անկախ ալ ըլլայ, ամէն կողմէ պաշարուած է թշնամի ցեղերով, հետեւաբար ի՞նչ կը սպասենք այդպիսի հայրենիքէ մը։ Գալով այլասերումին, ատոր դարման փնտռողներու մեծագոյն փափաքն է Հայերը Հայաստան փոխադրել, «այսինքն այդ աղքատանոցին մէջ, ուր տնտեսական զարգացման ու բարոյական բարձրացման ամենատարրական միջոցներն անգամ կը պակսին»։ («Արեւ» 29 մարտ)։

Բարեգործականի «նախկին բազմարդիւն անդամ»ը յետոյ կ'ընէ կարգ մը տեսութիւններ՝ արդի ռազմավարութեան, օդանաւի, զինուորական նոր միջոցներու եւ ապագայ գիւտերու մասին, ու եզրակացնելով կ'առաջարկէ հաստատել փրկութեան ֆոնտ մը։ Ատոր համար ալ կը թելադրէ կազմել ազգին վստահութիւնը վայելող անձերէ բաղկացած մարմին մը, որ դրամ հաւաքէ. իսկ եթէ այսիկա չյաջողի, ստեղծել Միութիւն մը՝ կապարուած Հ. Բ. Ը. Մ.ի ձեւին վրայ, «որ խոստացուած գումարները արձանագրէ, մաս առ մաս վճարումները գանձէ, դրամատան մը մէջ դրամը շահագործէ եւ երբ ժամանակը գայ, զայն գործածէ. վասն զի յետոյ, ազատագրուած ազգի մը համար մի քանի հարիւր հազար ոսկիի պարտ մը վճարելը դժուար բան մը չէ»։

Եւ որպէս զի այս ձեռնարկը գլուխ ելլէ, խորհուրդ կուտայ որ կուսակցութիւնները համերաշխին եւ ձեռք-ձեռքի տուած գործեն այս ուղղութեամբ։

Բարի եւ գեղեցիկ։

Չպիտի արժէր զբաղիլ այս հարցով, եթէ ատիկա արտայայտութիւնն ըլլար միակ անհատի մը։ Դժբախտաբար այդպէս չէ եւ այսօր ո՛չ միայն Եգիպտոսի, այլ Ֆրանսայի, Յունաստանի եւ ուրիշ երկիրներու մէջ ալ կան մարդիկ, որոնք ազգը փրկելու մենամոլութենէն մղուած, շոնդալից ծրագիրներ կ'որոճան եւ դիւանագիտական մարզանքներ կը փորձեն։ Անոնք թուղթէ ու քարտէսէ դուրս կ'անգիտանան բուն կեանքն ու անողոք իրականութիւնը եւ կը տարուին այնպիսի գաղափարներէ, որոնք առնուազն ցնորք են։ Ջանոնք յղացողները —հակառակ իրենց անհանդուրժելի յաւակնութեանց — ապացոյցը կուտան իրենց ծանծաղամտութեան։

Այս մարդիկը ամէն բանէ առաջ կ'ուրանան Հայաստանը, մեր ցեղի պատմական հայրենիքը, ուր այսօր համախումբ կ'ապրի— հոգ չէ թէ նեղ սահմաններու մէջ — շուրջ մէկ միլիոն հայութիւն,— այսինքն մեր հայրենակիցներու ստուար մեծամասնութիւնը։ Երբ «ազատագրուած ազգ»ի մասին կը խօսին, ի՞նչպէս կը յանդգնին անգիտանալ այդ հողն ու հսկայ զանգուածը, որ միակ կորիզը, միակ պետական տարրը կը կազմեն անկախ եւ միացեալ Հայաստանի։

Այս ժողովուրդի փրկութեան անունով ճամբայ ելլող ամէն անհատ ու կազմակերպութիւն, պէտք է միանգամընդ միշտ իր ծրագրին գլուխը արձանագրէ արեւի պէս պայծառ այս ճշմարտութիւնը։

Առանց այդ հիմնական պայմանին, թող ո՛չ ոք յաւակնութիւնն ունենայ խօսելու յանուն հայ ժողովուրդի շահերուն։ Այնքան երկար յուսախաբութիւններէ եւ դառն փորձերէ վերջ, ժամ է տակաւին օդային ծրագիրներով եւ անմիտ յոյսերով օրօրել հայ ցիրուցան բեկորները։

Մենք չենք զբաղիր Պ. Անդրանիկեանի պատճառաբանութիւններով եւ պարզած ծրագրին միւս մասերով, որովհետեւ հակառակ ենք անոր ելակէտին եւ հիմնական գաղափարին։ Նոյնպէս չենք ուզեր բանալ անոր թաքուն ծալքերը։ Կը կարծենք թէ անոնք բաւական թափանցիկ են եւ հասկնալի՝ քիչ շատ խելք ունեցողներուն։ Այդ «ցանկալի» ծրագիրները դժբախտաբար չեն կրնար դիմանալ ո եւ է լուրջ քննադատութեան։

Հայաստան մը ունինք այսօր։ Մտածենք զայն ընդարձակելու եւ բոլոր Հայերու հայրենիքը դարձնելու մասին։

Ուրիշ ելք չկայ։

Պղտոր միտքերը ո՛չ մէկ կերպով կը լուծեն հարցը։

Հ. Ս.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՃԱՐԻՍՏԱՆԻ ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹԻՒՆԸ

ՎՐԱՑԻ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐԸ ԿԸ ՄԵՐԺԵՆ ԿՐԱԿ ԲԱՆԱԼ

Թայմզի Պոլսոյ Թղթակիցը հետեւեալ նոր տեղեկութիւնները կը հեռագրէ Աճարիստանի հակաբոլշեւիկ շարժումին մասին.

— Տեղեկութիւն ստացուած է թէ Աճարիստանի ապստամբութիւնը զսպելու համար խորհրդային կառավարութիւնը նախապէս վրացի զինուորներ ղրկած էր. սակայն որովհետեւ այս վերջինները մերժեցին կռուիլ գիւղացիներու դէմ, անոնց տեղ ղրկուեցան ռուս եւ ուրիշ զինուորներ։

Ներկայիս անկանոն կռիւները կը շարունակուին Պաթումի դուրսի լեռներուն մէջ. երկու կողմերն ալ ոեւէ նշանակելի յաջողութիւն ձեռք չեն բերած։

Աճարիստան ինքնավար խորհրդային փոքր հանրապետութիւն մըն է, կեդրոն ունենալով Պաթումը։

. Ժընեւի Վրացական Մամուլի Դիւանը այս առթիւ կը հաղորդէ հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

Մարտ ամսուն էր որ ապստամբութիւն մը պայթեցաւ Վրաստանի իսլամական գաւառին՝ Աճարիստանի մէջ։ Խորհրդային իշխանութեանց դէմ ժողովրդային ընդհանուր դժգոհութիւնը կը խմորուէր երկար ատենէ մը ի վեր, սակայն ներկայ շարժման անմիջական պատճառն է բոլշեւիկներուն կողմէ պարտադրուած այն հրամանը՝ որով իսլամ կիներուն կ'արգիլուի քող կրել։

Ժողովուրդը այս արգելքին կարեւորութիւն տուած չըլլալով, բոլշեւիկները ձերբակալեցին բոլոր մոլլաները եւ գիւղերու երեւելիները։

Ասոր վրայ ապստամբեցան Աճարները։ Ներկայիս դիրք բռնած են Թուրքիոյ սահմանագլուխին վրայ, ուրկէ ետեւ կեդրոնացած են մեծ թիւով Թուրք զինուորներ։ Ապստամբները կը պատրաստուին վճռական ճակատամարտի մը։

Այս պահուս ռուսեւթուրք սահմանագլուխին մօտերը համախմբուած է նաեւ ռուս կարեւոր բանակ մը, սակայն հակառակ անոր որ ապստամբները արդէն վնասի ենթարկած են զայն, կարմիր բանակը չի համարձակիր կրակ բանալ։

Անդրկովկասի Սովնարկոմի նախագահը էլիավա Պաթում հասած է՝ ապստամբներուն հետ բանակցելու համար։

Համայնավար կուսակցութեան բոլոր անդամները զօրաշարժի ենթարկուած են։

Յունաստան չի խնամեր Հայերու գաղթը

Գրած էինք թէ Սելանիկէն Հարաւային Ամերիկա գաղթելու տրամադիր 2054 գաղթականներ դիմած են տեղւոյն ազգ. իշխանութեան, խնդրելով անոր միջամտութիւնը հելլէն կառավարութեան մօտ, որպէսզի այս վերջինը դիւրութիւններ ընծայէ իրենց մեկնումին համար։

Նոր տեղեկութեանց համաձայն, հելլէն շրջանակները տրամադիր չեն ոեւէ օժանդակութիւն ընելու հայ գաղթականներուն, իրենց մեկնումին համար, տրուած ըլլալով որ, Ժընեւի մէջ անոնց խնդրով զբաղող մարմին մը կայ, որ կը գործէ Ազգերու Դաշնակցութեան հովանաւորութեան տակ։

Յունաստան չուզեր ուղղակի կամ անուղղակի ոեւէ պատասխանատուութիւն ստանձնել այս մասին։

Իտալիա, Յունաստան եւ Թուրքիա

Թայմզի Պոլսոյ Թղթակիցը կը հեռագրէ.—

Թուրքիոյ իտալական դեսպան Օրսինի-Պարոնի Հռոմ կանչուեցաւ Մուսոլինիի կողմէ՝ հելլէնեւթուրք գործերուն առթիւ, ու հաւանական է որ դեսպանը ներկայ պիտի ըլլայ երբ Թէվֆիք Րիւշտի պէյ Դուչէին այցելէ՝ Ժընեւի Զինաթափութեան Նախապատրաստական Յանձնաժողովի նիստէն յետոյ։

Հաւանական է նաեւ որ Վէնիզէլոս ալ Թէվֆիք Րիւշտիի հետ միաժամանակ Հռոմ գտնուի, եւ հոն վերջնական ձեռնարկ մը ըլլայ՝ կարգադրելու համար հելլէնեւթուրք բոլոր առկախ խնդիրները, ճամբայ հարթելու համար Իտալիոյ, Յունաստանի եւ Թուրքիոյ միջեւ միջերկրականեան դաշինքի մը կնքումին։

Թուրքեւպարսիկ համաձայնութիւնը

Թայմզի Թղթակիցը Պոլսէն ապրիլ 11 թուականով կը հեռագրէ թէ Թուրքիոյ եւ Պարսկաստանի միջեւ կնքուած է համաձայնագիր մը, որով կը կարգադրուին սահմանագլուխի առկախ վէճերը։

Պիտի կազմուի խառն յանձնախումբ մը, որու քննութեան պիտի յանձնուին երկու երկիրներու միջեւ ծագելիք բոլոր միջադէպերը։

Ներգաղթը չահագործողները

Իրաւասու աղբիւրէ կը հաղորդեն մեզ, թէ Յունաստանի մէջ ներգաղթի արձանագրութիւնները նոր չարաշահութեանց առիթ տուած են անպատասխանատու մարդոց։

Դեռ վերջնապէս յայտնի չէ թէ այս տարի ներգաղթ պիտի ըլլա՞յ թէ ոչ։ Յունաստանի անգոյ Հօկի վարչութիւնը նամակով դիմած է Երեւանի կեդրոնին ներգաղթի անհրաժեշտութիւնը շեշտելով։ Երեւանի Հօկը պատասխանած է թէ որակեալ արհեստաւորներու եւ բանուորներու ցանկ պատրաստուի եւ ղրկուի իրեն։

Եղածը այս է։ Հայաստանի կառավարութիւնը ոչ մէկ հրահանգ տուած է։ Այսքանը սակայն բաւական եղած է, որ ծանօթ խմբակը հրապարակ իջնէ, նոր կողոպուտ կազմակերպելու համար։ Ըսողներ կան թէ մի քանի արձանագրուողներէն 500 տրախմի պահանջուած է։ Այս գումարին մէկ մասը պիտի յատկացուի եղեր համայնավար օրկանին վերհրատարակութեան համար։

Արձանագրուողները պէտք է զգուշանան ծուղակ իյնալէ եւ ոեւէ վճարում ընելու պարագային, պաշտօնական ընկալագիր պահանջեն, կը գրէ Աթէնքի «Նոր Օր»ը։

Թէվֆիք Րիւշտի պէյի ճամբորդութիւնը

Դէպի Ժընեւ իր ճամբորդութեան ընթացքին, Թուրքիոյ արտաքին գործավար Թէվֆիք Րիւշտի պէյ անցաւ Սոֆիայէն։ Պուլկարիոյ արտաքին նախարար Պուրոֆ կայարան երթալով երկար եւ խիստ սիրալիր տեսակցութիւն մը ունեցաւ իր Թուրք պաշտօնակցին հետ՝ երկու երկիրները հետաքրքրող խնդիրներու մասին։

. Փարիզի Թուրք դեսպան Ֆէթհի եւ Հռոմի դեսպան Սուատ պէյերը Ժընեւ երթալով պիտի տեսակցին արտաքին գործավար Թէվֆիք Րիւշտի պէյի հետ եւ բացատրութիւններ պիտի տան գործավարին Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ հետ Թուրքիոյ ունեցած քաղաքական յարաբերութեանց մասին։

Միւս կողմէ, լուր առնուած է թէ՝ Ժընեւի մէջ Թէվֆիք Րիւշտի պէյ եւ հելլէն վարչապետ Վէնիզէլոս պիտի տեսակցին քննելու համար երկու երկիրներու տեսակէտները փոխանակութեան գործերու մասին։

Սակայն եթէ Յունաստանի Ծերակոյտի ընտրութիւնները փութով չկատարուին, կարելի չպիտի ըլլայ Վէնիզէլոսի Ժընեւ մեկնումը եւ տեսակցութիւնը այլուր տեղի պիտի ունենայ։

Թայմզի Սոֆիայի Թղթակիցը կը հաղորդէ որ Թուրքեւպուլկար դաշինքը ստորագրուելէն ի վեր Թուրքիոյ եւ Պուլկարիոյ յարաբերութիւնները շատ մտերմական դարձած են։

Պելկրատէն անցած ատեն, Թէվֆիք Րիւշտի պէյ մամուլի ներկայացուցիչներուն ըրաւ կարգ մը յայտարարութիւններ։

Հայ կին մը զոհ դժբախտ արկածի մը

Լիոնէն 12 ապրիլ թուականով կը գրեն մեզի.—

Քանի մը շաբաթ առաջ տեղւոյս ոստիկանութեան կողմէ Ատիեամանցի Սարգիս Շիշմանեանի թուղթերը կ'առնուին, եւ կ'ազդարարուի իրեն սահմանէն դուրս ելլել։ Մարդուն կինը՝ Մարի Շիշմանեան, նեղը մնացած իր երախան կը յանձնէ ուրիշի մը հոգածութեան, որպէսզի ինք աշխատի՝ չոր հաց մը ապահովելու համար։

Երկու օր առաջ գործ գտած ըլլալով սկսած էր աշխատիլ։ Երէկ կէսօրին տուն վերադարձի պահուն երբ կայարան կը հասնի, կ'աճապարէ հանրակառքէն վար իջնել՝ տուն հասնելու եւ երախային կաթ տալու համար։ Իջած պահուն հանրակառքին քովէն նոյն պահուն անցնող բեռնատար ինքնաշարժ մը կը դարնուի խեղճ կնոջ, որ կ'իյնայ հանրակառքին եւ ինքնաշարժին միջեւ գտնուող նեղ անցքին մէջ։ Ստացած ծանր հարուածէն խելակորոյս հէք մայրը հազիւ ճիչ մը կրնայ արձակել օգնութիւն խնդրելով ու կը մնայ անիւներուն տակ պարզելով սրտաճմլիկ տեսարան մը։ Ոսկորները կը ջախջախուին եւ հագուստները՝ պատառ պատառ կ'ըլլան։ Եղած օգնութեան շնորհիւ, անմիջապէս կը փոխադրուի հիւանդանոց, ուր եւ աւանդեց հոգին երէկ ժամը 1ին։ Իր վերջին խօսքը կ'ըլլայ «զաւակս բերէք տեսնեմ»... Դժբախտ կինը իր ետին կը ձգէ ամուսին մը եւ 8 ամսու երախայ մը։

Պալքանեան երկիրներու ուսանողները

Յունիս 1ին, Էնկիւրիի մէջ պիտի գումարուի Պալքանեան երկիրներու ուսանողներուն համաժողովը։ Պիտի մասնակցին Թուրք, պուլկար, եուկոսլաւ եւ ռումէն ուսանողական պատուիրակները, իսկ հունգար եւ լեհ պատուիրակներ ալ ներկայ պիտի ըլլան իբր դիտող։

. Պոլսոյ Թուրք Ուսանող. Միութիւնը Համալսարանի սրահին մէջ Պոլիս եկող իտալացի ու սերպ համալսարականներուն ի պատիւ թէյասեղան մը տուաւ անցած շաբաթ իրիկուն։ Այս առթիւ երեք ազգերու երիտասարդ մտաւորականները ջերմ փափաք յայտնեցին որ ցվերջ պահուի ընդհանուր խաղաղութիւնը։ Թուրք Ուսանող. Միութեան նախագահ Ֆէրուհ պէյ ներկաները «եղբայրակից» կոչելով ճառ մը արտասանեց եւ փափաք յայտնեց որ երեք ազգերու մտաւորականները միշտ իրարու հետ շփման մէջ գտնուին եւ այսպէս խաղաղութեան պահպանման միջնորդ հանդիսանան։ Ճառեր խօսեցան նաեւ իտալացի համալսարականներու պետ Տոքթ. Րոսօ եւ սերպ ուսանողներուն նախագահ Անկէօն Ալօնրազ։

Հայ վկայ մը՝ Քատրիէ հանըմի դատին

Քատրիէ հանըմի գործը նոր թափով առաջ կը տարուի։ Կ'ըսուի թէ նոր եւ կարեւոր հետքեր գտած է դատաւոր Հիքմէթ պէյ։ Երեք վկաներ եւս լսուեցան՝ Թարապիայէն Տիկին Էլէնի, Բերայէն Քլարա եւ Գաբրիէլ անուն Հայ մը։ Դատաւորին հրամանով, այս վերջինին տունը խուզարկուեցաւ ոստիկանութեան կողմէ։

Էնկիւրիի կրթական գործավարը հրաժարած

Թուրքիոյ կրթական գործավար Վասըֆ պէյ հրաժարական տուաւ կարգ մը խնդիրներու շուրջ ծագած տարակարծութեան հետեւանքով։ Վասըֆ պէյ առաջարկած է որ նախակրթութեան գործը ամբողջութեամբ ընդհանուր վարչութեան փոխանցուի, բայց այս առաջարկը չէ ընդունուած գործավարներու խորհուրդին կողմէ։ Ասկէ զատ, գործավարը առաջարկած էր որ արհեստից վարժարաններու ծախքին համար հարիւրին երկու բաժին մը առնուի նահանգային հասոյթներէն, բայց կառավարութիւնը չէ ընդունած Վասըֆ պէյի այս առաջարկն ալ։

Վասըֆ պէյի տեղ կրթական գործավար կարգուեցաւ Կիւմիւշհանէի երեսփոխան Ճէմալ Հիւսնի պէյ։

. «Սօն Սաաթ» կ'իմանայ թէ նոր ձեռնարկ մը պիտի ըլլայ փոքրամասնութեանց եւ օտար վարժարաններու Թուրք ուսուցիչներուն թոշակը աւելցնելու համար։

ՀԱՄԱԹՐՔԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ

Ինչպէս գրեցինք, վերջերս Պոլսոյ մէջ լոյս տեսաւ *Թիւրք Եըլը* անունով տարեգիրք մը, հրատարակութիւն *Թիւրք Օճաղըներու* կեդրոնական վարչութեան։ Ցայտնի թուրանական Եուսուֆ Աքչուրա պէյ 165 էջերու մէջ կուտայ համառօտ մէկ պատկերը համաթրքական շարժման, (*Թիւրքճիլիք*), սկիզբէն մինչեւ 1908ի Օսմանեան Սահմանադրութիւնը։ Հետզհետէ պիտի ներկայացնենք այս գործին կարեւոր մասերը.

Ի՞նչ կը նշանակէ թուրք.— *Երբ թուրքեր կ'ըսենք, կը հասկնանք ամբողջութիւնը այն ժողովուրդներուն եւ ցեղախումբերուն, զորս ցեղաբաններ, բանասէրներ եւ պատմագէտներ երբեմն «թիւրք-թաթար», երբեմն «թիւրք թաթար-մոնկոլ» կը կոչեն եւ որոնք կը սերին նոյն ցեղէն, որոնց սովորոյթներն ու լեզուները շատ մօտ են իրարու, եւ որոնց պատմական կեանքը իրար խառնուած է։ Այս ձեւով, «թուրքեր» բացատրութեան մէջ կ'իյնան* Քազանցիները, Ադրբէջանցիները,*—զորս կարգ մը պարսիկ եւ եւրոպացի գրողներ, ու անոնց հետեւողութեամբ կարգ մը օսմանցի գրողներ* Թաթար *կը կոչեն,— ինչպէս նաեւ* Քըրկըզները, Եաքութները *եւայլն։*

Ազգութեան գաղափարը.— *Ամէն ժողովուրդ եւ նոյնիսկ ամէն ցեղախումբ միշտ զգացած է իր ինքնուրոյնութիւնը միւս ժողովուրդներու եւ ցեղախումբերու հանդէպ եւ յաճախ ինքզինքը անոնցմէ բարձր դասած է։ Այս զգացումն ու յաւակնութիւնը կը կարծեմ թէ ազգութեան գաղափարին էական մէկ սկզբունքն է։ Առանց վախնալու կրնանք հաստատել թէ թուրք ժողովուրդներնուցեղախումբերը միշտ ունեցած են այս զգացումն ու յաւակնութիւնը։ «Ազգութեան գաղափարը» ցեղախումբի եւ ժողովուրդի զգացումէն բարձրանալով կատարելագործուած է ո՛չ թէ Արեւելքի, այլ Արեւմուտքի մէջ։ Եւրոպական ժողովուրդները բազմաթիւ գործօններու ազդեցութեան տակ, մասնաւորաբար ԺԸ. դարէն սկսեալ զարգացուցած են այս գաղափարը և ԺԹ. դարու կէսերուն յանգած մեր այսօրուան ըմբռնած ձեւին։*

Ի՞նչ կը նշանակէ ազգ.— *Շատ դժուար է լրիւ գիտական բացատրութիւն մը տալ «ազգ»ին։ Ամէն տեղ զանազան սահմանումներ տրուած են անոր։ Ըստ մեզ, «ազգը մարդկային հաւաքականութիւն մըն է, որուն հասարակաց գիտակցութեան մէջ միութիւն առաջ եկած է անոր համար որ սերած է նոյն ցեղէն եւ կը խօսի նոյն լեզուն»։*

Ազգութեան գաղափարը ամէնէն առաջ մուտք գործած է արեւմտեան Թուրքերուն մէջ,— որոնք հին ատեն Օսմանցի Թուրք կը կոչուէին,— Խրիմի Թուրքերուն, Հիւսիսի Թուրքերէն Իտիլի աւազանին մէջ ապրող մասին եւ Կովկասի մէջ բնակող Ազէրի Թուրքերուն մէջ։ ԺԹ. դարու վերջերը Թուրքերու այս չորս խմբաւորումներունմէջ ալ՝ երեւի և կը տարածուի ազգութեան գաղափարը։

Թուրքերը եւ եւրոպական քաղաքակրթութիւնը.— *Արեւմտեան, Ազէրի, Խրիմի եւ Հիւսիսի Թուրքերէն որո՞ւն մէջ ամէնէն աւելի շեշտուած է ազգութեան գաղափարը։*

Արեւմտեան, այսինքն Սելճուկեան եւ Օսմանցի Թուրքերու յարաբերութիւնները եւրոպական ժողովուրդներու հետ շատ հին են։ Սակայն եւրոպական քաղաքակրթութեան, եւրոպական մտքերու ազդեցութիւնը արեւմտեան Թուրքերու վրայ, կը սկսի զգալի դառնալ ԺԸ. դարու կէսերէն։ ԺԹ. դարու կէսերուն, օսմանեան կայսրութեան վարիչները կարգ մը օսմանցի երիտասարդներ Ֆրանսա եւ Անգլիա ղրկեցին՝ որպէսզի սորվին ո՛չ միայն եւրոպական քաղաքակրթութեան թեքնիք մասերը, այլ որպէսզի օգտուին նաեւ այդ քաղաքակրթութեան միւս մասերէն ալ։ Այս շարժումը, որ սկսած էր Մահմուտ Բ.ի օրով, շարունակուեցաւ իր յաջորդներու իշխանութեան ժամանակ եւ Եւրոպա ղրկուածները թիւը աւելցաւ։ Օսմ. կայսրութեան ամէն շրջանին կը հանդիպինք կարգ մը օտարականներու, որոնք Եւրոպայի այս կամ այն երկրէն բախտ փնտռելու համար Թուրքիա, մանաւանդ անոր մայրաքաղաքը եկած են եւ իսլամութիւնը ընդունելով պետական խիստ բարձր պաշտօններ ձեռք բերած են։ Անոնց մէջ արժէքաւոր մարդեր ալ կային։ ԺԹ. դարու կէսերուն, Լեհաստանի յեղափոխութիւնը եւ Աւստրիա-Հունգարիոյխռովութիւններըաւելցուցին փախստականներու թիւը եւ ընկերային բարձր դասակարգերու պատկանող կարգ մը իրապէս գիտնական մարդեր օսմանեան երկիրները ապաստանեցան։ Օսմանցի մտաւորականները անոնց հետ շփուելով, անոնց լեզուները սորվեցան եւ այս յարաբերութեանց շնորհիւ աւելցան եւրոպական քաղաքակրթութեան մասին իրենց ծանօթութիւնները։ Կարգ մը երիտասարդներու Եւրոպա երթալուն, կարգ մը մարդոց Եւրոպայէն գալուն, կարգ մը փախստականներու օսմանեան սպայ եւ պաշտօնեայ դառնալուն հետեւանքով, եւրոպական գաղափարները ծաւալեցան Օսմանցիներու գրել-կարդալ գիտցող, կրօնական, զինուորական եւ պաշտօնեայ խաւերուն մէջ։ Դարձեալ նոյն ժամանակաշրջանին բացուեցան բժշկական, երկրաչափական, զինուորական վարժարանները, Կալաթա-Սէրայի լիսէն եւ Եւրոպայէն ուսուցիչներ բերուեցան։

Կը կարծեմ թէ ոչ-իսլամ հպատակներն ալ դեր ունեցած են եւրոպական գաղափարներուն Օսմանցի Թուրքերու, աւելի ճիշդ բացատրութեամբ իսլամ օսմանցիներուն մէջ տարածուելուն մէջ։ Օրինակ, օսմանեան հին վարչութեանց մէջ բարձր դիրքեր ունեցող Ֆէնէրլի պէյերը ԺԸ., թերեւս ԺԷ. դարէն ի վեր կ'օգտուէին եւրոպական քաղաքակրթութենէն։ Այսպէս ուրեմն զանազան ճամբաներով եւրոպական քաղաքակրթութիւնն ու եւրոպական գաղափարները Օսմանցիներուն մէջ ազդեցութիւն եւ ծաւալ կը գտնէին։

ԺԹ. դարու առաջին կէսին Եւրոպայի մէջ բազմաթիւ գաղափարական կռիւներ տեղի ունեցան. ազգեր, խմբակցութիւններ իրարու ընդհարեցան։

Եւ սակայն զարմանալի է որ ո՛չ մէկ Թուրքերէն գիրք կրցայ գտնել մինչեւ Թանզիմաթի *շրջանը պատահած այս զանազան դէպքերու մասին — որոնք խիստ մօտ կապ ունէին օսմ. կայսրութեան կեանքին ու ապագային հետ —, գիրք մը՝ որ բացատրէր այս շատ կարեւոր դէպքերուն պատճառ դարձող գաղափարները եւ այդ գաղափարներուն գործադրութիւնը օսմ. կայսրութեան հիմնական տարրերուն հանդէպ։*

«Թանզիմաթ»ը եւ «Նոր Օսմանցիները».— *«Թանզիմաթ»ի շրջանին մէջ է որ կարգ մը գործեր կամ գրութիւններ, Եւրոպայի մէջ եռեւեփող իրաւական, քաղաքական, ընկերային, գրական կարգ մը գաղափարներ վերջապէս եկան հասան մինչեւ իսլամ օսմանցիներու գլուխները։ Առհասարակ բոլոր անոնք որ Թուրքերու ազգային հոգեբանութիւնը ուսումնասիրած ըլլալ կը յաւակնին, կ'ըսեն թէ այս ժողովուրդը տեսականէ աւելի գործնականին կարեւորութիւն կուտայ...։ Այս վճիռը շատ ալ սխալ չէ։ Արդարեւ, Թուրքերը փոխանակ տեսաբանական վարդապետութիւններով զբաղելու եւ յոգնելու, նախամեծար կը համարեն ուրիշներու տեսաբանական մտածումներէն բխած գործնական հետեւանքները կիրարկելով գործը դիւրացնել։ Այս մասին պատմական բազմաթիւ փաստեր կան...*

Նոյն հոգեբանութիւնը կը տեսնենք մեր ուսումնասիրութեան առարկայ շրջանին մէջ ալ։ Առանց եւրոպական մտքերը հիմնական քննութեան ենթարկելու եւ առանց մտածելու թէ այդ սկզբունքները օսմանեան կայսրութեան մէջ գործադրելով ի՞նչ արդիւնք ձեռք պիտի բերուի, այսինքն առանց տեսաբանական եւ գաղափարական գետնի վրայ միտք յոգնեցնելու, մակերեսային կերպով սորվուած կարգ մը եւրոպական մտքեր եւ գործնական արդիւնքներ օսմանեան հաւաքականութեան մէջ սկսան կիրարկուիլ վերէն ու վարէն, այսինքն պետութեան ղեկը իրենց ձեռքն ունեցող պետական մարդոց եւ կառավարական վարչաձեւը չհաւնող մտաւորականներու կողմէ։ Վերէն սկսածը կոչուեցաւ «Թանզիմաթ», վարէն եկածը «Նոր Օսմանցիութիւն»։ Այս երկու շարժումներու գաղափարախօսութեան մասին լուրջ երկասիրութիւններ փնտռելով գտնել շատ դժուար է...

(1) ԵՈՒՍՈՒՖ ԱՔՉՈՒՐԱ

ԿԱԶԵՐՈՎ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

ԹԻՒԵՐՈՒ ԴԵՐԸ

Հասկնալու համար խոր փոփոխութիւնները որոնց ներկայիս կ'ենթարկուի պատերազմի արհեստը, կարեւոր է արագ ակնարկ մը նետել անոր յեղաշրջման վրայ, որ գարդ, էապէս կը կայանար՝ թշնամիին վրայ թուական գերակշռումը ապահովելուն մէջ։

Պատերազմը շահիլ կը նշանակէ ջախջախել թշնամիին դիմադրութեան կամքը։ Վերջին հաշուով, պատերազմը գործողութիւն մըն է՝ ուղղուած թըշնամիին կամքին դէմ։

Խնդիրը կը կայանայ ուրեմն գիտնալուն մէջ թէ ո՞ւր է թշնամի այդ կամքի կեդրոնը։ Անշուշտ, հակառակորդ երկրի կառավարութեան մէջ։ Ընդհ. կանոնով, այդ կառավարութիւնը պատերազմը շարունակելու կամքը պիտի ունենայ այն ատեն որ իր ճակատի բանակները պարտուած չպիտի ըլլան։ Բայց եթէ այդ բանակները անգամ մը պարտուին, յետոյ յաջորդաբար պիտի գայ վայրկեանը ուր կառավարութիւնը հարցնէ թէ պատերազմի շարունակութիւնը աւելի ծանր զոհողութիւններ եւ աւելի մեծ դժբախտութիւններ չպիտի՞ պարտադրէ երկրին, քան թշնամի կամքին հպատակումը։ Թշնամի կառավարութեան կամքը ուրեմն, անուղղակի կապուած է իր բանակին։

Այն ճակատամարտին մէջ, զոր կը մղեն վճռական հարուածը ստանալու մտահոգութեամբ, զօրավարը որ յաջողելու ամէնէն աւելի հաւանականութիւններ կը ներկայացնէ, կը նկատուէր ան որ աւելի ուժեղ էր քան հակառակորդը։ Եւ ատենօք, որովհետեւ դեռ չէին կրնար մարդը փոխանակել բաւարար մեքենաներով, կը ջանային գերակշռութիւնը ապահովել աւելի մարտական ուժ ունենալով քան թշնամին։ Ռազմավարութիւնը կը կայանար, ճակատամարտի մը համար, Թուական անհրաժեշտ առաւելութիւնը պատրաստելուն եւ զայն վճռական կէտին վրայ մղելուն մէջ։

Այսպէս ծնաւ «Թիւի խնդութիւնը», պատերազմ ընելու հոգը՝ մարդկային այնքան զանգուածներով, որոնց չպիտի կրնար հաւասարիլ թշնամին։

Այս մտահոգութիւնը նոր տարր մը կազմեց պատերազմական արհեստին մէջ։ Հին ատեններու պատերազմները մղուած են զգալաբար աւելի փոքր թիւերով։ Ամբողջ ազգի մը պատերազմական պատրաստութիւնը զինուորական պարտադիր ծառայութեամբ, առաջին անգամ երեւան կուգայ ժամանակակից Փրուսիոյ պատմութեան մէջ։

Ակնարկ մը նետենք, պատմութեան ընթացքին ամէնէն կարեւոր բանակներու ստուարացման կարգին վրայ։

Պատմագիրներու կողմէ մեզի հաղորդուած թիւերը շատ չափազանցուած են։ Ճիշդ բառ մըն անգամ չկայ այնուանդութիւններուն մէջ, որոնք հին ատեններու բանակներու թիւը կը հասցնեն միլիոններու։ Մարաթոնի պատերազմին, 4000 Պարսիկները կը բախէին 5000 Յոյներու եւ քսերքսէսի բանակը, Յունաստանի մէջ կը համրէր ընդամէնը 20,000 մարդ։

Մեծն Աղեքսանդրի զինուորական ուժը մօտաւորապէս 150 հազար էր։ Բայց իր պատերազմներուն համար, 50 հազարէն աւելի մարտական ուժ չէր տրամադրեր։ Իսսոսի (Իսքէնտէրունի ծոցին եզերքը) 25 հազար Պարսիկներ կռուեցան 30 հազար Յոյներու դէմ (Ք. Ա.)։ Հռոմէական կայսրութեան բանակները, Օգոստոս կայսեր օրով 225 հազար մարդէ կը բաղկանար։

Քրիստոսէ 2—300տարի վերջն էր որ անհետացան պատերազմական հնաւանդ եղանակները։ Սթրազպուրկի պատերազմին մէջ, 13 հազար Հռոմի զօրքեր կը ճակատէին 10 հազար Ալամաններու դէմ։ 378ին, Էտիրնէի մէջ հռոմէական 12 հազար զօրքեր կը պարտուէին 15 հազար Վիզիգոթներէ։ Այսպէս ընդհ. պատմութեան ընթացքին, մինչեւ Լուդովիկոս 15րդ, որ իր բանակները բարձրացուց 80 հազարի։

Բայց այս թիւը գերազանցեց Փրուսիոյ Ֆրէտէրիք Ա.ի բանակը՝ 83.000ով։ Այդ օրէն սկսեալ զինուորական տարրը կ'անցնի առաջին կարգի վրայ. Փրուսիոյ մէջ։ Ֆրէտէրիք Բ.ի օրով այդ թիւը բարձրացեր էր 200.000ի։

Իսկ Նափոլէոն սկսաւ համեստ ուժերով. Մարէնկոյի (1800) ճակատամարտը շահեցաւ 20 հազար Ֆրանսացիներով, 30 հազար Աւստրիացիներու դէմ։ Բայց յետոյ, սեղմեց արդի ստուարաթիւ բանակներու ռազմավարութիւնը։ 1805ի զինուորական գործողութիւններուն ձեռնարկեց 250 հազար մարդով, որոնց 175 հազարը գործածեց Աւստէրլիցի վճռական ճակատամարտին մէջ, եւ 400 հազարնոց հսկայ բանակ մըն էր որ կ'առաջնորդէր դէպի Ռուսիա։

Ռուսեւճափոնական պատերազմին, Մուքտէնի մէջ, արդէն 1,200,000 մարդեր էին որ ուղղակի կը խառնուէին գործողութիւններուն։ 1914ի պատերազմին մէջ, սկիզբէն իսկ Գերմանիա, միայն ճակատի բանակներուն համար, շարժման մէջ դրաւ երկու միլիոն մարդեր։ 1914ի օգոստոսին, անոր մարտական ընդհանուր ուժը կը բարձրանար 3 միլիոն 900,000ի։

Ամբողջ աշխարհ զինուած էր։ Այն համոզումը թէ թուական առաւելութիւնը կը հայթայթէ յաղթանակի ամէնէն կարեւոր ազդակներէն մէկը, կը մղէր սպառազինումներու։

Բայց քանի թշնամութիւնները կը զարգանային, նոր ազդակ մը երեւան կուգար։ Արդէն, տեղ տեղ կարելի էր հաստատել թէ թուական առաւելութեան պակասը կը լրանայ մեքենական միջոցներու առաւելութեամբ։ Ռազմանիւթի զանգուածը կը գերակշռէր մարդկայինը։ Թանքերը կը գերակշռէին բանակները, նոյնպէս կազերը։ Պատերազմիկը ամէն տեղ կը չափուէր պատերազմի մեքենային հետ եւ առաւելութեան հարցը կ'ենթարկուէր նոր ճշգրտանիշներու։

Գերման սպայակոյտի պաշտօնական զեկոյցներուն, մամուլի հաղորդագրութիւններուն մէջ սա տեսակ բացատրութիւններ կը նշմարուէին,— «Նիւթի պատերազմ»։

Արդէն թանքերը, զօրախումբերուն ազդած սարսափով, գերմաններուն կորսնցնել տուեր էին կարեւոր ճակատամարտ մը։

Շատ յարձակումներ յաջողեցան անոր համար, որ կազերը նախապէս գործեր էին։ Եւ այդ օրերուն իսկ, թշնամի ճակատէն դուրս՝ ուրիշ կէտի մը վրայ վճռական հարուածը շահելու համար, կը մտածէին գործել Փարիզի եւ Լոնտոնի վրայ օդային յարձակումներով, Փարիզի վրայ՝ հեռաձիգ թնդանօթներով։ Այս գաղափարին է որ ընդծովեայ պատերազմը կը պարտի իր զարգացումը։

Շարք մը փորձեր էին ասոնք, որոնք բաղձացուած արդիւնքը չի տուին, այն միակ պատճառով, որ «Մեքենաները» որոնց շնորհիւ փորձեր կը կատարուէին, դեռ բաւական զօրաւոր չէին։

Համաշխարհային պատերազմի վերջերը, կը տեսնենք թէ փոփոխութիւնը կը պատրաստուի պատերազմական եղանակներու։

Այս իրողութիւնը, ամէնէն կարճ բանաձեւով, կ'արտայայտուի այսպէս։

Ուժի առաւելութիւնը ասկէ յետոյ չպիտի ստացուի Թուական առաւելութեամբ, այլ մեքենական միջոցներու առաւելութեամբ։

(2)

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐ

107.— ՄԱՐԶԻԿԱՆԻ ՕՐՕՐԵՐԳԵՐ

Պար-պար անիմ, օրօր անիմ,
Առնիմ եալլաներ տանիմ.
Պաղուկ ճուրեր խմցունիմ,
Կաթով ղայմախ կերցունիմ։

Պար-պար,պար-պար,պարամպար
Էկօ հայրիկը եալլան տար.
Չէ, չէ, չեմ տար, պզտիկ է,
Երքի մեզնա ետքը տար։

Տան-տան անիմ տանեբը,
Մեռնի ասոր աները.
Մէրէս մընա խաները,
Ծախէ, ուտէ մալերը։

Տան-տան անիմ, տան անիմ,
Պար-պար անիմ, ճօր անիմ.
Կապան կոիմ, շոր անիմ,
Մեզնանէ հարսնիք անիմ։

Վարպետ կէրթայ նազերով,
Զանգան իլլիք թուզերով.
Սրմայի պէս մազերով.
Ասպէս աղջիկ վո՛վ ունի,
Անկաճը օսկի օղ ունի։

—

Օրօցքն ալմազ, կամարն օսկի,
Պէշիկն արծաթ, վրան հայլի,
Սիրուն ձագս անուշ քնի,
Վարդի հոտով քունը տանի։

Օրօ՛ր ձագս, պարպար անեմ,
Անուշ քունով կշտացունեմ,
Օրօցքով մեծացունեմ.
Օրօ՛ր նանիկ, նաշխուն գառնիկ,
Իմ ձագուկս է մէկ հատիկ։

—

Ծով-ծով աչկեր,
Կամար ունքեր,
Մարմար ճակատ,
Սիրուն բերան,
Մարգարիտ ակռա,
Սրմա մազիկ,
Իմ ձագուկս է
Մէկ հատիկ։

«Հ. Ա.»

ԿԵԱՆՔԸ ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ՄԷՋ

Ցարին ծամբորդութիւնը.— Պու[lկարիոյ] ազատագրութ[եան] հազարամեակը.— Համալ[սա]վարական դաւը.— Մակե[դո]նացիները համաձայնած.

ՍՈՖԻԱ, 7 ապրիլ (Սեփ. թղթ.)

— Պուլկարիոյ Պորիս Գ. թա[գա]ւորը ատենէ մը ի վեր ճամ[բոր]դութեան մէջ է։ Իր քրոջ՝ [...] թէնպէրկի դքսուհիին հիւր [...] վերջ, այցելութիւններ կու[տայ] եւրոպական կարգ մը պետութ[իւն]ներու նախագահներուն ու արք[այ]ներուն։

Կարգ մը օտար թերթ[եր] գրեցին այս առթիւ թէ Պուլ[կա]րիոյ ցարը ամուսնանալու նպ[ա]տակաւ մեկնած է արտասահ[ման] ու իբրեւ ամենահաւանական [...] նածու ցոյց կուտային խոր[...] թագաւորին Ճովաննա [...] Պուլկար թերթերը հերքելով [...] լուրը, կը շարունակեն սակայն [...] ղիլ անով։

Հոս ոմանք կը պաշտպան[են] այն տեսակէտը թէ ցարը պէտ[ք] անպայման օրթոտոքս իշխան[ու]հիի մը հետ ամուսնանայ [...] րեւ թեկնածու ցոյց կու[տան] Ռուս իշխանուհի մը։ Այս [...] կէտին ջերմ պաշտպաններէն [...] է հին երեսփոխան Միխայլ [...] ճարով, որուն ետեւը կանգնած [...] պուլկար ռամկավար կուսակցու[թ]իւնը։

Իսկ պուլկար ժողովուրդի [...] քաղաքական հոսանքներուն [...] ծամասնութեան կարծիքն [...] որ ցարը ազատ է ու կրնայ [...] մուսնանալ նոյնիսկ կաթո[լիկի] հետ, պայմանաւ որ պուլկար [...] պագայ գահաժառանգը օրթո[...] տոքս ծէսով մկրտուի, ըստ [...] կար Սահմանադրութեան։

Պուլկարիոյ ազատագր[ու]թեան հազարամեակը.— [Պուլ]կարիոյ ազատագրութեան [...] Սիմէոնի հազարամեակին առթ[իւ] մայիս 12էն մինչեւ 25, Պու[լ]կարիոյ մէջ տեղի պիտի ունենա[ն] մեծ հանդիսութիւններ։

Նախ երկու օր հանդէսն[եր] պիտի կատարուին Պուլկարիոյ [...] մայրաքաղաքին, իսկ [...] 15էն վերջ Սոֆիայի մէջ։ [...] Նոյն ժամանակ, Պուլկարիոյ [...] լոր քաղաքներուն ու գիւղեր[ուն] մէջ խրախճանքներ ու հանդէ[սու]թիւններ տեղի պիտի ունեն[ան]։ Այս հանդէսներու ընթաց[քին] ցար Սիմէոնի ու ազատագրութ[եան] շրջաններէն պատկերներ [...] ներկայացուին ժողովուրդի[ն]։

Սոֆիայի մէջ երեք [...] ներ պիտի կազմուին։ [...] առաջինը պիտի ներկայացնէ [...] Սիմէոնն ու իր զինուորները [...] պատմական տարազով։

Երկրորդը՝ գերիներու [...] ւան մը, որուն մէջ պիտի [...] ուին Բարիսի, Լէվսքիի, Բոթ[ե]քիի, Ալէտսթընի, Պօթեվի, [...] Տիմիթրիի, Սթեֆան Քարա[ճայի] եւ կարգ մը այլ յեղափոխ[ական] ու հանրային գործիչներու [...] քերը։ Երրորդ թափօրը պիտի [...] կայացնէ ազատագրութեան [...] նը, որուն մէջ պիտի երեւին [...] տագրութենէն ասդին նշա[նաւոր] հանդիսացած դէմքերը։ [...] սութիւններու միջոցին մեծ [...] տիւներ պիտի ըլլան վերջ[ի]ներուն։

Սոֆիան, կանաչութիւն[ներով], դրօշակներով ու լոյսերով [...] զարդարուի։ Խրախճանքներ [...] ջահագնացութիւններ տեղի [...] ունենան Ցետոյ Ազգային [...] րոնի նոր շէնքին մէջ պիտի [...] կայացուի պատմական թա[տրեր]գութիւն մը։ Այս առթիւ [...] պիտի ունենան նաեւ զ[...]

ցուցահանդէսներ։ Ցար Պո- ... գի անուան տօնն ալ այս ... հանդիսութիւններուն զուգադի- պելով միասին պիտի տօնուի։ ... համայնավարներու ծրրաբա- ... ութիւն.— Ինչպէս գրած էր ... Սոֆիայի մէջ ոստիկա- նութիւնը գտաւ համայնավար ... կազմակերպութեան մը ... 26 հոգի ձերբակալուե- ... առաջնորդուեցան։ Ա- ... է Մլատէն Սմոխա- ... նոյնպէս ձերբակալուեցաւ։ ... Գ. Միշազգայինի կար- ... թեամբ Պուլկարիա եկած ... 1925ին կազմակերպելու հա- մար համայնավարական գիրուցան ... մը։

... հարցաքննու- թիւններէն ու յայտնութիւննե- րէն երեւան եկաւ որ համայնա- վար ... կազմակերպութիւնը ... ունէր բջիջներ հիմնել ... կեդրոններու, ... գործակցականներու, ... ընթերցարաններու, ... թիւններու եւ այլ հաստա- տութիւններու մէջ։

Այս կազմակերպութիւնը տե- ղական մարմիններ ունէր կարգ մը քաղաքներու, ինչպէս նաեւ Սո- ֆիայի կարգ մը արուարձաննե- րուն մէջ։ Ընդամէնը մէկուն տա- նը մէջ մեծ քանակութեամբ ... հրացաններ եւ փամփուշտ ... գտնուեցան։ ... թաղուած էին, ... գործածուելու ... համար։

Այս եւ ասկից առաջ տեղի ունեցած յաճախակի ձերբակալու- թիւններէն կը պարզուի որ հա- մայնավարները վերջերս ... գործունէութեան մը սկսած են։ Այս վերջին ձերբակալութիւն- ներէն անմիջապէս յետոյ, ոստի- կանութիւնը քանի մը լրագրավա- ճառներու մօտ երեւան թերթեր գտած է, սակայն, ոստիկանները ... երեւան ... եղեր...

«Երեւան»ի այն վերագրումը թէ այս գործը Դաշնակցականնե- րուն է, վրան բաց սուտ մըն է ... զրպարտել ...։

Մակեդոնական հատուածներու միացումը.— Անցած տարի Փրոթոկերովի սպանութենէն վերջ, Մակեդոնական յեղափոխական ներքին կազմակերպութիւնը եր- կու քի բաժնուած էր։ Մակեդոնա- ցի յեղափոխականներուն ու երի- տասարդութեան մեծամասնու- թիւնը Իվան Միխայլովի կողմը գտնուէր, այն որ Փրոթոկերո- վի սպանութեան որոշումը տը- ւած էր։

Վերջերս, ստացուած տեղեկու- թիւններէն կը յայտնուի թէ ի- րար դէմ թշնամօրէն լարուած մակեդոնական երկու հատուած- ները հաշտուած են ու կուսակցու- թիւնը միակամ է դարձեալ։ Այս համերաշխութիւնը կայանալու համար, կարգ մը գործիչներ ու ղեկավարներ համաձայնած են հրաժարիլ իրենց պաշտօններէն ու քաղաքական ասպարէզէն, յանուն կուսակցութեան շահերուն։

Ժ.

ԳԻՐ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

Ս. ԿՈՒՐՏԻԿԵԱՆԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ

Անցեալ օր Պոլիս Թոք-Թ-լեան պանդոկին մէջ տեղի ունե- ցաւ բազմարդիւն ուսուցիչ Պ. Ստեփան Կուրտիկեանի յոբելեանը։

Ստեփան Կուրտիկեան ծնած է 1865ին, Պրուսայի մէջ։ Իր ու- սումը ստացած է ծննդավայրին՝ Պրուսայի Գէորգեան վարժարա- նին մէջ եւ հոն հայերէն ու Թուրքերէն ճիւղերուն մէջ ար- տակարգ ընդունակութիւն ցոյց տուած։ Կուրտիկեանի հայերէն լեզուի ուսուցիչներն էին աստուա- ծաբան եւ հայկաբան Մարտիրոս պատուելի Սարգիսեան եւ վռամ պատուելի Պօյաճեան, իսկ Թուրքերէն լեզուն, արաբերէնն ու պարսկերէնը անջատաբար, այն ա- տենուան պետական «րիւշտիէ»նե- րու ծրագրին համաձայն, աւան- դած է միւտէրրիս Մուսթաֆա էֆէնտի։

Ստեփան Կուրտիկեան 1883ին կ'աւարտէ իր ուսման ընթացքը, եւ նոյն թուականին իսկ Գէորգ- եան վարժարանին մէջ պաշտօնի կը կոչուի՝ իբրեւ օգնական ուսու- ցիչ հայերէնի եւ Թուրքերէնի։

Կրթական ասպարէզը ընդգր- կելէ վերջն ալ Կուրտիկեան շարու- նակած է մասնաւոր դասեր առնել Թուրք եւ պարսիկ մասնագէտներէ։ Ցաղաչափութիւն եւս սորված է գրագէտ Հալիլ Հաքի պէյէ։ Ի բնէ սիրահար մը լեզուաբանութեան, խոր ուսումնասիրութիւններ կա- տարած է գրաբարի եւ ուրիշ արե- ւելեան լեզուներու մասին։

Չորս տարի յետոյ, 1887ին, Կուրտիկեան տեղւոյն կրթական տնօրէն Ահմէտ Րիզա պէյի կող- մէ կը գնահատուի, եւ Թուրքե- րէնի Ա. ուսուցիչ կը նշանակուի, միանգամայն վարելով (Գէորգ- եան վարժարանի գեր - տնօրէնի պաշտօնը։ 1890ին Գէորգեան վարժարանի տնօրէն կը կարգուի։

Աշխատակցած է նաեւ տեղա- կան «Ֆէվաիտ» շաբաթաթերթին։ Այս պատճառով արտօնութիւն կը ստանայ մուտք ունենալու պե- տական մատենադարանին մէջ, ուր ան կ'ուսումնասիրէ Թուրք հին մատենագրութեան ձեռագիր գոր- ծերը։ Իր խորագնին ուսումնասի- րութիւնները կը շարունակէ յե- տոյ Պոլիս, յաճախելով Պայա- զիտի մատենադարանը։

1895ին հրաժարեցաւ իր տեսչա- կան եւ ուսուցչական պաշտօններէն, ու եկաւ հաստատուեցաւ Պոլիս, եւ նոյն տարեշրջանին (1895-1896) իսկ Թուրքերէնի գլխաւոր ուսու- ցիչ կարգուեցաւ Կեդրոնականի մէջ, պաշտօն մը՝ զոր մինչեւ այ- սօր, 34 տարիէ ի վեր արդիւնա- ւոր կերպով շարունակած է։ Կեդ- րոնականի Թուրք գրականութեան պատմութեան դասը Կուրտիկեա- նի օրով հաստատուեցաւ։ Զուտ ա- րաբերէն ու պարսկերէն ճիւղերն ալ ան կ'աւանդէր։ Արաբերէնի համար Թուրքերէն լեզուով քե- րականութիւն մը պատրաստած է, փոխադարձ թարգմանութեան գործնական հրահանգներով։ Այս գիրքէն աւանդած է արաբե- րէնը։

Կուրտիկեան Թուրքերէնի ու- սուցիչ եղած է նաեւ Պէրպէրեան վարժարանի, Մխիթարեան (Վե- նետիկի եւ Վիեննայի), Ս. Գր. Լուսաւորիչ, Եսայեան, Պէզազեան եւ զանազան ուրիշ կարեւոր վար- ժարաններու մէջ։

ԷՏՈՒԱՐ ՇՈՒՐԷ

Գրական մեծ եւ ազնիւ դէմք մը՝ Էտուար Շուրէ մեռաւ անց- եալ շաբթու, 88 տարեկան։ Կը ձգէ երեսունի մօտ պատմական, գեղագիտական եւ փիլիսոփայա- կան հատորներ։ Իր համբաւը չէր ճառագայթած գրական բարձր շրջանակներէ դուրս որովհե- տեւ, Թատերգութեան, վէպի, թէ բանաստեղծութեան մէջ՝ չէր գի- ջած վար իջնել կատարներէն։

Փորձած էր կենդանացնել Հո- գիի Թատերգութիւնը։

Sanctuaires d'Orientի նախա- բանին մէջ կը գրէր, երեսուն տարիներ առաջ.— «Ասկէ յետոյ, վճռած եմ երիտասարդ եղբայր- ներուս խօսիլ արուեստի լոյ- քով եւ բանաստեղծութեան Թա- փանցիկ քօղին տակէն»։ Ու հրա- պարակ կը հանէր երկու ողբեր- գութիւններ, մէկը հեթանոսա- կան շրջանէն՝ Les Enfants de Lucifer, միւսը արդիական՝ La Soeur gardienne։ Յետոյ, յա- ջորդաբար հրատարակեց Les grandes Légendes de la France, Les Femmes inspiratrices et les Poètes annonciateurs, Les Grands Initiés, ուր կը խօսի կրօնք- ներու հիմնադիր դերակատար- ներուն վրայ.— Քրիշնա, Հերմէս, Մովսէս. Պղատոն, Յիսուս եւյլն.։ Այս գործէն գլուխներ հայերէնի Թարգմանուած են պարբերա- կաններու եւ Թերթերու մէջ։ Précurseur et Révoltés (Նիցչէ, Ըտա Նէկրի, Իպսէն. Մէթէրլինկ, Մորօ, Կոպինօ եւյլն.)։

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՆԵՐՈՒ ՄՆԱՆԿՈՒԹԻՒՆԸ

Փարիզեան օրաթերթի մը մէջ Ֆ. Նոհէն խօսելով արդի բանաստեղծներու ձգտումներուն վրայ կը մտածէ.—

«Ինչ որ ուշադրութիւնս կը գրաւէ ամբոխին զգացումներուն եւ բանաստեղծներու ձգտում- ներուն միջեւ՝ կամաւոր խզումն է։ Քնարականութիւնը չէ մե- ռած. ան կը սարսռայ ամբոխին շրթներուն վրայ։ Քնարականու- Թիւնը չէ մեռած. բանաստեղծ- ներն են որ անկարողութեամբ կամ հեգնանքով կը ջանան մեզ համոզել Թէ ան անձնասպան ըլ- լալու վրայ է։

«Պատերազմէն ի վեր, տե- սանք երիտասարդ տաղանդնե- րու հրաշալի փթթումը։ Նախ վէպի, յետոյ Թատերգութեան մէջ, նոր գրողներ՝ սեղմ շարքե- րով կը նետուին դէպի փառք։ Կրնանք անոնց գործերը սիրել կամ ոչ. քիչ կամ շատ հաւա- տալ անոնց ամրութեան, տեւա- կանութեան, սակայն կան ա- նոնք, այդ գործերը, եթէ բոլո- րովին նոր եւ ինքնատիպ չեն, գոնէ տարբեր են անդրանիկնե- րու գործերէն, եւ իրապէս հան- րութեան կը հրամցնեն բան մը, սնունդ մը անոր զգայնութեան հետաքրքրութեան։

«Բայց, վիպագրի եւ Թատե- րագրի տասնական անունի դի- մաց, կա՞յ բանաստեղծի ա- նուն մը, կ'ըսեմ— մէկ անուն մը։

«Գրականութիւնը ընկերու- Թեան մը հայելին է. արդ, ներ- կայիս, կը Թուի Թէ մեր հայե- լին կոտրած է. մեր յափշտա- կութենէն, մեր խանդավառու- Թենէն ոչ մէկ պատկեր կը կազ- մուի անոր մէջ։ Կ'արհամարհեն խանդավառութիւնը, եւ կը ջա- նան վարկաբեկել յափշտակու- Թիւնը։ Ու չկայ մէկը որ նօԹա- գրէ, կրկնէ, փառաբանէ հոյա- կապ երգը, որ երբեք չէ դադ- րած բարձրանալէ ամբոխին մէ- ջէն։»

«ԱՆԴՐԱՆԻԿ» ՖԻԼՄԻ ՄԱՍԻՆ

Le Petit Parisien*ի քրոնիկա- գիրը խօսելով «Անդրանիկ» ֆիլմի մասին, կ'ըսէ.— Պ. Շահ- խաթունի*՝ L'Homme à l'Hispano*ի եւ* Napoléon*ի ծափահար- ուած դերակատարը տեղի- տուած է իր երկրին կոչին եւ գուրգուրանքով պատրաստած է հայ ազգային առաջին ֆիլմը։* Անդրանիկ՝ *ամէնէն առաջ, գե- ղեցիկ փաստարկում մըն է։ Վայրի տէքորներու մէջ զար- ձուած եւ ցանցնուած՝ որքան ող- բերգական նոյնքան ճշմարիտ դրուագներով։ Գործադրութեան մէջ քանի մը խակութիւններ եւ անճարակութիւններ, բայց, այն- քան մեծ, ջերմ հաւատքով մը, որուն առջեւ, յուզումն է որ կը տիրապետէ»։*

*** *Տեղական ուրիշ Թերթեր ալ՝* Քօթիտիէն, Ամի տիւ-փէօփլը, փարի Սուար, փարի-Միտի, ԷնԹ- րանսիժան, Ժուռնալ *եւյլն. ար- տայայտուած են* «Անդրանիկ»*ի մասին։*

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՕՓԵՐԱՆ

Փարիզի Ռուսերը ժամանակէ մը ի վեր իրենց լեզուով երա- ժշտական գլուխ-գործոցներ լսե- լու վայելքը կ'ունենան։

Յայտնի երգիչ Պ. Ն. Ղուկաս- եան, Մոսկուայի Օփերայէն, Նա- խաձեռնութիւնն ստանձնած է կազմելու Օփերայի խումբ մը՝ ռուս երգիչներէ եւ երգչուհի- ներէ, որոնք պարբերաբար ներ- կայացումներ կուտան Պէլվիլի Թատրոնին մէջ։

Չորրորդ ներկայացումը տըր- ուեցաւ հինգշաբթի գիշեր։ Պ. Ղուկասեան ջերմ ծափեր խլեց մանաւանդ La Juiveի մէջ, զոր խաղաց զգացումով եւ հեղինա- կութեամբ։

ՆՈՊԻԼԷԻ ՃԱՄԲՈՎ

Միլանի Թերթերը կը հաղորդեն Թէ Նոպիլէի «Իտալիա» զեկա- ւոր օդանաւուն աղէտեալները գտ- նելու յոյսով, կազմակերպուած է արշաւախումբ մը, որ ճարտարա- գէտ Ալպէրթինիի ղեկավարու- Թեամբ պիտի մեկնի հիւսիս. բեւեռ։

Ալպէրթինի, որ անցեալ տարի եւս մեծ ջանքեր Թափեր էր նոյն նպատակով, կը յուսայ գտնել անհետացածները, եւ այս նպա- տակով, կազմած է օգնութեան յանձնախումբ մը, որուն կը մաս- նակցին նաեւ ծերակուտականներ եւ պետական անձեր։

Յանձնախումբը կրցած է ցարդ հաւաքել 1 միլիոն լիրէԹ։

Դէպի բեւեռ մեկնումը տեղի պիտի ունենայ Նորվեկիոյ արե- ւելեան մէկ նաւահանգիստէն, այս ամսու վերջերը։ Ծովային սպայ մը եւ քանի մը վարժ ու- ղեգոյցներ պիտի մասնակցին ար- շաւախումբին։

ԱՆԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆԸ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

Մարտ 30, Փարիզի նահան- գին մէջ, արձանագրուած ան- գործներու Թիւն էր 1078, — 852 այր, 226 կին։ Անցեալ շաբ- Թու նպաստընկալ անգործներու Թիւն էր 1344, ուրեմն այս շաբ- Թուան համար 266ի նուազում մը կայ։

Շաբթուան վերջը, պաշտօնի 8597 խնդրանքներ գոհացում չէին գտած։ Խնդրարկուներուն 5365ը այրեր են, 3232ը կիներ։ Նոյնպէս 17238 պաշտօնի ... գոհացուած։

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Անգլիոյ ընտրութիւններուն առթիւ, իւրաքանչիւր կուսակցու- թիւն կազմած էր ... ան- թեկնելը, իր խօսքը լսելցնելու համար ... Ուրբաթ օր, կարգը Աշխատաւորական կուսակցութեան էր, որուն կողմէ ձայնատար գոր- ծիքին առջեւ, կէս ժամու չափ խօսեցաւ, Հէնտէրսըն, Նախկին Նա- խարար։

Կառավարութիւնը զրպարտելէ եւ իր զօրմանքը յայտնելէ յե- տոյ Լոյտ Ճորճի մասին, որ բուռն եռանդ ցոյց կուտայ պայքարելու համար գործատութեան դէմ, մինչ զայն կ'անտեսէր իր իշխա- նութեան օրով, Հէնտէրսըն յիշե- ցուց մօտ մէկ միլիոն ունկնդիրնե- րու Թէ, երբ իշխանութեան ղեկն անցնի ընկերվարականներուն ձեռ- քը, անոնք պիտի մաքառին գոր- ծատութեան դէմ, կազմակերպե- լով աշխատանքներ, գործեր, ինչ- պէս կառուցումը աժան բազմա- Թիւ բնակարաններու. նորոգու- Թիւնը ճամբաներու, կամուրջնե- րու, նաւահանգիստներու եւայլն։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԸ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

Անցեալ երկուշաբթի, շարժա- նկարի տնօրէններ եւ քննադատ- ներ որոնք հրաւիրուած էին ա- մերիկեան գործի մը առաջին ներկայացման Մաքս Լինտէր սրա- հին մէջ, երբ հասան, դռները գոց գտան։ Յետոյ իմացան Թէ շար- ժանկարի ամերիկեան ընկերու- Թիւնները որոշած են այլեւս իրենց արտադրութիւններէն ոչ մէկ գործի ներկայացումը Թոյլ տալ Ֆրան- սայի մէջ։

Այս որոշման պատճառ ցոյց կը տրուի ձգտումը ֆրանսական ընկերութիւններու, որոնք ամե- րիկեան ընկերութիւններու հետ պայմանագրութեան մէջ, կ'ուզեն ի նպաստ իրենց, փոփոխութիւն- ներ մտցնել։

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆԻ ՎՐԱՅԷՆ

Երկու օդանաւորդներ որոնք այս ամառ պիտի փորձէին Ատ- լանտեանը կտրել հակառակ ուղ- ղութեամբ, իրարու պիտի հան- դիպին Կրօէնլանտայի մէջ։ Մէկը՝ Ամերիկացի, մտադիր է Ամերի- կայէն Եւրոպա անցնիլ, Կրօէն- լանտայի եւ Իսլանտայի ճամբով։ Միւսը՝ Շուէտացի Հարիւրապետ մը, Ստոքհոլմէն պիտի մեկնի Նիւ-Եորք, հանդիպելով Կրօէն- լանտա։

CENTRAL AUTO, 24 Rue Caumartin: Դպրոց:վարձու կառ- քեր: REPRISES: Նոր եւ գոր- ծածուած կառքերու առուծախ: Հեռ. Louvre 15.92 եւ 14-26: Ամէն լեզու կը խօսուի: Ծ.

ԱԿՌԱՅԻ ՑԱՒ ՈՒՆԵՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

Մեր հայրենակիցները Clinique de l'Ecole Dentaire Françaiseի (29 Boulevard Saint.Martin) մէջ ամէն խնամք պիտի գտնեն: Յիշեալ Ատամնաբուժարանը կը վարեն յայտնի փրոֆէսէօրներ, գիտական վերջին կատարելա- գործութիւններով: Ակռայ քա- շելը ծրի, ակռաներու եւ ատամ- նաշարի շինութիւն՝ չափաւոր գիներով: Ցաւելը ապահովուած: Թարգման՝ ամէն լեզուներու համար: Ամէն օր ժամը 9 — 12: Հեռաձայն Archives 55-09. Ծ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (15)

ՍՊԻՏԱԿ ԳԻՇԵՐՆԵՐ

ԵՐՐՈՐԴ ԳԻՇԵՐ

Նոյն միջոցին քալուածքի մը ձայնը լսեցինք։ Մութին մէջէն անցորդ մը կ'երեւէր որ ճիշդ մեր վրայ կը յառաջանար։ Նասիանքա ցնցուեցաւ, քիչ մնաց ճչար։ Ձեռքը ձգեցի ու երթալու նման շարժում մը ըրի։ Բայց մենք խաբուած էինք, եկողը ան չէր։

— Ի՞նչ կը վախնաք, ինչո՞ւ ձգեցիք ձեռքս։ Միասին կը տես- նենք զինքը. չէ՞։ Կ'ուզեմ որ գիտ- նայ Թէ ինչպէ՛ս մենք զիրար կը սիրենք։

— Ի՜նչպէս մենք զիրար կը սիրենք. կրկնեցի ես։

Ու խորհեցայ. «Օ՜, Նասիան- քա՛, ի՜նչ կ'ըսես։ Մե՜ր սէրը . . . Ձեռքդ պաղ է. իսկ իմս կ'այրի կրակի պէս։ Ի՜նչ կոյր ես, Նաս- իանքա՛, բայց չեմ բարկանար քեզի...»

Զգացի վերջապէս որ սիրտս լեցուած էր չափազանց։

— Նասիանքա՛, գիտէ՞ք ի՛նչ ըրի այսօր։

— Ի՞նչ ըրիք. շուտ ըսէք, ինչո՞ւ մինչեւ հիմա սպասեցիք։

— Նախ. Նասիանքա՛, ձեր յանձնարարութիւնը կատարեցի։ Նամակը ձեր բարեկամուհիին տունը ձգեցի... յետոյ, յետոյ տուն գացի ու պառկեցայ։

— Ա՞յս է բոլորը, ընդմիջեց խնդալով։

— Գրեթէ այո՛, պատասխա- նեցի յուզուած, որովհետեւ կը զգայի որ աչքերս կը լեցուէին ծի- ծաղելի արցունքներով։ Արթնցայ ձեր ժամադրութենէն քիչ մը ա- ռաջ, իրականին մէջ, քնացած չէի, ժամանակը կեցած էր ինծի հա- մար։ Եւ երբ արթնցայ կարծեցի որ երկար ատենէ ի վեր երգ մը կը լսեմ, երգ մը՝ մոռցուած ու ա- նուշ, որ կարծես Թէ կ'ուզէր հո- գիէս դուրս ելլել եւ հիմա է միայն որ...

— Տարօրինա՜կ, Տէ՛ր Աստ- ուած, ընդմիջեց Նասիանքա, բնա՛ւ բան չեմ հասկնար։

— Ա՜խ Նասիանքա՛, կ'ուզեմ բացատրել ձեզի սա տարօրինակ զգացումները, ըսի աղաչաւոր ձայ- նով մը, որ սրտիս խորէն կուգար։

— Օ՜, բաւական է, բաւակա՛ն։

Գուշակած էր։ Ու յանկարծ ծայրայեղօրէն շատախօս դարձաւ եւ ուրախ, ձեռքերս բռնեց, խըն- դաց, ստիպեց որ ես ալ խնդամ... Տխրեցայ։ Կարծես Թէ կ'ուզէր հա- ճելի երեւալ ինծի։

— Այսուհանդերձ, քիչ մը նեղուած եմ որ չսիրահարեցաք ինծի... Օ՜, կ'ըսեմ այն ամէն բանը որ մտքէս կ'անցնի։

— Ժամը տասնեւմէկն է։

Կեցաւ իսկոյն, դադրեցուց խնդուքը ու զանգակին հնչիւնները համբեց, որ մօտակայ զանգակա- տունէն կուգային։

— Ժամը տասնըմէ՛կն է, ը- սաւ անորոշ ու երկչոտ ձայնով մը։

Ցաւնապալի զղջում մը ունե- ցայ ու զինքը ստիպեցի ժամը համբելու։ Ու անիծեցի ինքզինքս այս չարութեան համար։ Տխրու- Թիւն մը եկաւ վրան. ես ալ տխրե- ցայ. չէի գիտեր ի՛նչպէս ուղղել սխալս։ Պատճառաբանութիւններ փնտռեցի եւ գտայ։ Մնաց որ՝ ա- սանկ վայրկեանի մը մէջ, մարդ սիրով կ'ընդունի ամէն տեսակ մխիթարութիւն, ու ուրախ եւ եր- ջանիկ է՝ նուազագոյն նեղութե- նէ մը։

— Այո՛, եւ տարօրինակ բան, սկսայ ես, զարմացած՝ փաստերուս չափազանց ճշմարտութեան վրայ, որ ձեր սարսափին մասնակից ըրիք զիս, Նասիանքա։ Բայց. չէ՛ր կրնար գալ... խորհեցէք անգամ մը որ հազիւ կրցած է ստանալ նամակը, այնպէս որ ... վաղը կրնաք միայն ստանալ իր պա- տասխանը։ Վաղն առտու կանուխ կ'երթամ կը բերեմ, չըլլա՞ր։ Երբ նամակդ հասաւ, ինք տունը չէր եւ կամ կարելի է որ դեռ տուն անգամ չէ վերադարձած... ամէ՛ն ինչ կարելի է։

— Այո՛, այո՛, կարելի է, ես այդ չխորհեցայ. շարունակեց հա- մոզուած ձայնով մը։ Գացէ՛ք վա- ղը առտու կանուխ եւ եթէ լուր մը առնէք, շուտ մը ինծի հաղորդեցէք։

Յետոյ, մէկէն, այնքան քա- ղաքավար ու քնքուշ դարձաւ հետս որ... ուշադրութեամբ մտիկ կ'ընէր ըսածներս։ Բայց հարցումի մը պարագային նորէն լռեց ու իր պզտիկ գլուխը անդին դարձուց։ Նայեցայ իր աչքերուն մէջ։ Կու- լար։

— Ի՜նչ տղայութիւն։ Մի՛ լաք խնդրեմ։

Փորձեց ժպտիլ ու հանգստա- ցաւ։ Բայց ծնօտը կը դողդղար ու իր կուրծքը կ'ելլէր կ'իջնէր տա- կաւին։

— Ձեր մասին կը խորհիմ, պատասխանեց ինծի, լռութենէ մը վերջ։ Դուք այնքան բարի էք որ եթէ չլայի սիրտս քար պիտի կտրէր։ Մտքովս ձեր երկուքը ի- րարու հետ կը բաղդատէի։ Ինչո՞ւ համար ա՛ն եւ ո՛չ դուք։ Ինչո՞ւ դուք ա՛ն չէք։ Իրմէ ձեզ պիտի նախընտրէի, բայց զինքն է որ կը սիրեմ։

Չպատասխանեցի։ Ինծ Թուե- ցաւ որ պատասխանի կը սպասէր։

— Անշուշտ, Թերեւս բաւա- կան լաւ հասկցած չեմ զինքը տա- կաւին, Թերեւս դեռ լաւ չեմ ճանչնար։ Իրմէ կը վախնայի քիչ մը, միշտ լուրջ էր։ Կը վախնայի որ հպարտութիւն մը ունենայ եւ սակայն վստահ եմ որ իր սիրտը աւելի քնքուշ է քան իմս։ Կը յի- շեմ միշտ իր ակնարկը, իր բարի ու շատ ակնարկը այն օրուան, երբ ծրարովս իր մօտը գացի։ Սա- կայն, Թերեւս իր հանդէպ չափա- զանցուած յարգանք մը ունիմ։

Ֆր.-է Թրգ. Յ. Մ. Թ. ԴՈՍՏՈՅԵՒՍԿԻ

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷՆ

վիճաբանական ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի ընկերներն ու ընկերուհիները վաղը Երկուշաբթի 15 Ապրիլ, իրիկուան ժամը 8.30ին, 0 Քլէր տը Լիւնի վերնայարկը: Մէթրօ՝ Իթալի:

Նիւթ՝ Հ.Յ.ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՕՐՈՒԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Վիճաբանութիւնը բանալու համար՝ համառօտ զեկոյցներ կուտան ընկերներ Սահակ Տէր Թովմասեան, Մ. Երիցանց եւ Լ. Գեւոնեան:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

կազմակերպուած Վէնսէնի Հայ Կրթասիրաց Երկս. միութեան կողմէ Հովանաւորութեամբ՝ վերապատ. ՀԱՅՐ ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆԻ

Այսօր կիր. ժամը 2.30ին, 27 Rue des Laitières, Vincennes

Թաղապետութեան սրահին մէջ

Կը խօսի՝ Պ. ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

գեղարուեստական բաժին՝ *Օր. Շահպազ* (դաշնակ), *Պ. Մամիկոնեան* (ջութակ), *Օր. Գազազեան* (պար), *Օր. Գրիգորեան* (կովկասեան պար), *Թառիստ Աբգար եւ «ՇԱՆԹ» Թատերախումբ:*

Ծախքերու համար մուտք 5 Ֆր.

Հաղորդակց. միջոցներ.— *Փորթ Վէնսէնէն Թիւ 6, 108, 109, 110, 113, 114, 118, 119, 120 հանրակառքերը առնել եւ իջնել Փլաս տը լա Փրէվուայանս, իսկ 115, 125 Թիւերը առնել եւ իջնել Փլաս տը լա Թուռէլ. Փորթ Վէնսէնէն 5 վայրկեան կը տեւէ:*

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Ի նպաստ ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՈՐԲԱՆՈՑ-ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ

5 Մայիս կիր. ժամը 2.30ին «փըթի ժուռնալ»ի սրահը 21 Rue Cadet

«ԱՆՈՅՇ»էն մաս մը.— պար ծաղիկներու: Մեներգ Տիկ. Պատմագրեանէ, խմբերգ սանուհիներէ առաջնորդութեամբ Պ. Պատմագրեանի, նուագախումբի ընկերակցութեամբ:

տոմսակներու գինները՝ 20, 15 եւ 10 ֆրանք: դիմել «Ֆլորիա» ճաշարանը :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

SALLE ADYAR. 4 Square Rapp, Métro Alma Marceau

21 Ապրիլ կիրակի իրիկուն ժամը 9ին

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՏՐԱՄԱԹԻԿ ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲԸ

Մասնակցութեամբ՝ Պ. Ա. ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻԻ

կը ներկայացնէ՝ **ՍԱՄՍՈՆ**

ՏՈՄՍԵՐՈՒ ԳԻՆԵՐ՝ 50, 25, 15 ԵՒ 10 ՖՐԱՆՔ

Տոմսերը կարելի է այժմէն ապահովել: Դիմել՝ նամակով կամ անձամբ Շահան Սարեանի, 5 Rue Docteur Paquelin, Paris (20e):

ԱՐԱՔՍ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉԱՏՈՒՆ

9 Rue Papillon, PARIS, Tél. Prov. 49—34

EMPIRE, Միւզիք-Հոլ. 37 Av. Wagram

Cirque de Paris	Էքոլ Միլիթէր	ամենալաւն ու աժանը	2-14 ֆրանք

Կ'ուզուին *Թրէսէի* վարժ գործաւորներ եւ գործաւորուհիներ: Լաւ վճարում: դիմել՝ «Chaussures Païva», 215 Ave. Gambetta: մէթրօ՝ Porte Lilas.

Կ'ուզուին *Թիսաժօղներ (հիւսող), տէվիտէօղներ (կծիկ շինող) եւ մուլինէօղներ (մետաքս մանող) գործաւորուհիներ: Դիմել՝* Usine de Tissage et Moulinage Favot à Virien, Isère.

Կ'ուզուին *ժէռսէ ռօպի մաքուր գործ ընող կարուհիներ: Տեւական գործ: Դիմել՝ Ն. Ֆնտքեանի,* 5 Rue Bergère, Paris (9e).

Կ'ուզուին *Դերձակ գործաւորներ եւ գործաւորուհիներ, ինչպէս նաեւ փլիսէի համար լաւ վարպետ մը: Դիմել՝ Աշոտ Յակոբեանի,* 42 Rue de Trévise, Paris (9e):

Կ'ուզուին *տափատ կարող գործաւորուհիներ արհեստանոցի մէջ աշխատելու համար: Տեւական գործ: Դիմել՝ Պ. Զանաքեանի* 9 Rue Papillon, *մէթրօ՝* Cadet.

Ծախու է *մեկնումի պատճառաւ խանութ, փուռ եւ բնակարան մը, ամբողջ կազմածներով եւ կարասիներով* (tri-porteur *եւն.): Միայն սիմիթէն եւ արեւելեան անուշեղէններէն օրական 60 ֆրանք շահ ապահով: Կարելի է նպարավաճառութիւն ալ ընել: Ինը տարուան* bail. *6 ամսականը վճարուած: Գին՝ 12,000 ֆրանք:*

Դիմել՝ Պ. Ս. Մարգարեանի, 31 Bld. Garibaldi, Issy-les-Monlineaux: *Թրամուէյ 23 եւ 32, իջնել՝* Gare d'Issy.

Ծախու է երկյարկանի տուն մը՝ չորս սենեակ, խոհանոց, ելեկտրականութիւն, անմիջապէս յանձնելի: Նպաստաւոր պայմաններ: մանրամասնութիւններու համար դիմել՝ Սիմոն Յովակիմեանի, 20 Rue des Myosotis. Alfortville, Seine. Հաղորդակցութիւն.— 103 Թիւ Թրամուէյ կամ շոգեկառք Gare de Lyonէն:

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 r. Rivoli, *մէթ. Շաթլէ: Արմատեւ նոր մեթոտով դարմանում արանց եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վեներ. հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, ջերմամիզ.) եւ վարխի: Մասն. լապոռաթուար: Խղճամիտ եւ արագ խորհրդակցութ. ամէն օր 9—12, 2—8, կիրակի 9—12:*

WALTER STRARAM*ի*

ՔՈՆՍԷՌԸ

Թատրոն Շան զ'Էլիզէ, 13 Ave. Moutaigne. *Եշ. 18 Ապրիլ ժ. 9ին. 12 նուագահանդէս՝ ղեկավարութեամբ Պ. ԷՄԻԼ ՔՈՒՓԸՐԻ:*

Յայտագրին մէջ՝ Լիցթ-Ֆաուսթ-Սէնֆոնի: Ս. Փրոքոֆիեւ: 3 Նարինջներու սէրը ա) Les Ridicules, *բ)* Scherzo, *գ) Մարշ: Ն. Ռիմսկի-Կորցակով-Քափրիչչիօ Էսփանեօլ:*

Տոմսերը՝ 2—40 ֆր., Թատրոնէն եւ Տիւրանի մօտ:

ՀԱՅԵՐԷՆ ՓԼԱՔՆԵՐ

ՕՒՆԻՆՔ ֆոնոկրաֆներ եւ յայտնի արուեստագէտներու փլաքները՝ Հայերէն, Յունարէն, Թուրքերէն, Հրէերէն, Արաբերէն, Սպաներէն, Ալժերիական, Թունուզական եւ Մարոքեան : Միակ ներկայացուցիչը Ֆրանսայի: դիմել՝ Jos. de Padova, 117 Passage du Caire, Paris (2e).

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

ԱՅՅԵԼՈՒ ՀԱՇՈՒԱԿԱԼ

Հասցէ՝ 48 Av. de l'Econome

Blanc-Mesnil (S. et O.)

կը ստանձնէ հաշուապահական ամէն տեսակ գործեր եւ կուտայ տուրքերու վերաբերեալ տեղեկութիւններ :

Չափաւոր գին

Տք. գաղտ. գիտութ. գուշակուհի

ՏԻԿ. ՄԱՐԻԱ ՁԷՆԻ

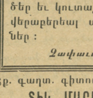

կը բացատրէ անցեալը, կ'աւաջնորդէ ներկային մէջ, կը գուշակէ ապագան, ըստ ձեռքի գիծերուն, աստղերու եւ քարտերու: Ամէն օր (Կիր.ն ալ մէջը) ժ. 3—7, բացի Եշ.է: 60 rue Pigalle, Paris.

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant: E. SOUVIGNY

եթէ կ'ուզես ունել միշտ լաւը
ու վճարել միանգամայն աժան. դիմէ
24, Rue St. Lazare, PARIS (9e)

ՃԷՆԱՋԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ. ԵԱՆ

Արեւելեան ուտեստեղէններու մթերանոցը:

BANQUE COUELL, 22 rue de Bondy République, Tél. Botzaris 27-81 և 25-55: փոխ դրամ կուտայ *միայն ամէն տեսակ լուրջ երաշխաւորութիւններով:* կը գնէ առեւտրական մուրհակներ: ընկեր կ'ըլլայ (*քոմանտիթ*): Զանազան շահաբեր գործեր *պզտիկ եւ մեծ դրամագլուխի մասնակցութեամբ:* դրամագլուխի տեղաւորում *միայն առեւտրական շահաբեր գործերու համար: Դիմել՝ ՔՈՒԷԼ ԴՐԱՄԱՏՈՒՆ,* 22 Rue de Bondy, Paris (République).

ՏՕՔԹ. ՏԻՐԱՑ

ՎԿԱՅԵԱԼ ՓԱՐԻԶԻ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՖԱՔԻՒԼԹԷԷՆ,(Licencié ès Sciences)

նախկին Interne փարիզի Hôpital des Enfants maladesի եւ մասնագէտ մանկանց եւ ներքին հիւանդութեանց

24, Rue des Grands Augustins, Paris (6e) Place St. Michel

Հիւանդ կ'ընդունի Գշ. Եշ. Ուր. եւ Շբ. օրերը, ժամը 1էն 4 Ինչպէս նաեւ մասնաւոր ժամադրութեամբ

Métro St. Michel *եւ* Odeon — Tél. Littré 60-46

ԴԵՐՁԱԿԱՏՈՒՆ ԱՐԱՆՑ ԵՒ ԿԱՆԱՆՑ

Թ. ՈՒՆՃԵԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻՔ

ճոխ մթերք անգլիական եւ ֆրանսական կերպասներու

ՎԵՐՋԻՆ ՆՈՐԱՁԵՒՈՒԹԻՒՆ

66, Rue d'Hauteville, Tél. Prov, 67-07 Métro, Poissonnière

ՓԱՍՏԱԲԱՆ

ԳՐ. ԹԷԼԼԱԼԵԱՆ (ԳՐԻՄԻԹԷԼ)

Contentieux Général, R. C. Seine 423631

Հեռաձայն Ménilmontant 66-64

Ամէն տեսակ դատեր, վարչական գործեր եւ պաշտօնական գրութիւնք, ամենալաւ պայմաններով:

Արկածի *դատերու մասնագիտութիւն:* Առանց կանխավճարի:

Ընդունելութեան ժամեր, առաւօտ 9.30էն 10.30, կէսօրէն վերջ 2-3 եւ 7էն 8.30: Մէթրօ՝ Ménilmontant. *Թրամվէյ 5 եւ 26, Օթօպիւս* BC, BG, O *եւ* Q.

Հասցէ՝ G. Tellalian, avocat, 72 Rue de Ménilmontant, Paris (XX)

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ ԵՒ ԱՏԱՄՆԱԲՈՒԺԱՐԱՆ

CLINIQUE UNIVERSELLE

5 Rue Euryale-Dehaynin (*փողոցին մէջ եւ ոչ անկիւնը՝* Av. Jean Jaurès*ի Թիւ 81 եւ 83ի մէջտեղը*). Tél. 60-84

Ամէն տեսակ ներքին հիւանդութիւններ՝ ամէն օր ժամը 9—19.30: Քիթի, կոկորդի, ականջի եւ աչքի հիւանդութիւններ, Գշ., Եշ. Շբ. 5-7.30, Ակռայի հիւանդութիւններ, ատամնաշար, քուրոն, եւայլն, եւայլն: Չափաւոր գիներ եւ խնամուած աշխատանք: Կը խօսուի Հայերէն:

ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏ

ՈՒ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆՑ ԾՐԱԳԻՐՆԵՐ ՀՆԱՐՈՂ ՃԱՐՏԱՐԱԳԷՏ

Ingénieur-Projeteur, OUVRAGES D'ARTS et INDUSTRIELS

Բսան տարուան գործնական աշխատանք **ՄԷԿ ԳԻՆ** *կը ձեռնարկէ ամէն տեսակ շինութեան*

Հեռաձայն՝ փարիզի մէջ ժամը 2.30էն — 6 Anjou 12-40 et la suite

Թղթակցութեանց հասցէ ARDZROUNI, ARCHITECTE HERBLAY S. et O.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ՏԻԿԻՆ Բ. ՍԵՐՃԱՆԵԱՆ

42 Rue Tourtille. BELLEVILLE, մէթրօ՝ *ՊԷԼՎԻԼ*

ՕՂԻ ԵՒ ՊՈՌՏՕԻ ԸՆՏԻՐ ԳԻՆԻ

զուտ խաղողէ պատրաստուած

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՆՊԱՐԵՂԷՆՆԵՐ

ԹԱՐՄ — ԼԱՒ — ԱԺԱՆ

WAGRAM AUTO

Կ'ապահովէ արտօնագրի ստացումը 100 ֆրանքով:

73 Av. de Wagram մէթ. Ternes
63 Av, Gde. Armée » Maillot
149bisBd. Villette, Aubervilliers

ՏՕՔԹ. Ա. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

36, Rue de Bellefond, 36

PARIS (9e)

մէթրօ՝ Poissonnière

Tél. Trudaine 88-77

Բ. ԱԲԳԱՐԵԱՆ

վկայեալ հիւանդապահ, նախկին տասնապետ հիւանդապահ Արեւելեան բանակին, 14 երկար. տարիներու փորձառութեամբ կը խնամէ ամէն տեսակ հիւանդներ: *Մասաժ, վանտուզ, փիքիւր, փանսըման* եւայլն: վկայեալ աղքատներուն ձրի:

Հասցէ՝ 6 Rue Grégoire du Tours. Paris (6e),

ՃԱՇԵՑԷՔ ԵՒ ԸՆԹՐԵՑԷՔ

BOULANT

ՃԱՇԱՐԱՆ ՊՈՒԼԱՆ

Հետեւեալ չափաւոր գիներով

12 ֆրանք՝ 34 Bld. St. Michel

16 ֆրանք՝ 1 Bld. Montmartre

18 ֆրանք՝ 35 Bld. des Capucines

ՏՕՔԹ. ԱՍԼԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԹՈՔԵՐՈՒ ԵՒ ՍՏԱՄՈՔՍԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Մասնաւոր յարկաբաժին՝ մորթային եւ վեներական ախտերու դարմանատան մէջ կը բուժէ ULTRA-VIOLET ճառագայթներով ցօղացաւ, Ջղացաւ (Sciatique), Նէվրալժի, Անարիւնութիւն, Ոսկրախտութիւն (Rachitisme) եւայլն:

16 Rue Bleue, Մէթրօ՝ Cadet. Հեռ. Provence 73-67

Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 9—12 եւ 2—7, ԿԻՐԱԿԻ 9—12

ETABLISSEMENTS GINDRE & C[ie]

ՄԵՏԱՔՍԵԱՅ ՀԻՒՍՈՒԱԾԵՂԷՆՆԵՐՈՒ ԳՈՐԾԱՐԱՆ

94 Rue Henon, LYON, Croix-Rousse

մեր գործարանին մէջ կ'աշխատին 13—25 տարեկան երիտասարդ աղջիկներ: կ'ընդունինք տակաւին (Tisseuse) ... սէօզներ եւ աշկերտուհիներ որոնց կը տրուի բնակարան ... մնունդ ընտանիքներու մօտ: Շատ մը առաւելութիւններ: ընդունուելու եւ մանրամասնութիւններու համար դիմել տնօրէնութեան:

ՄԱՏԹԷՈՍ ՃԻԼՊԻՐԵԱՆ

կը ստանձնէ հին եւ նոր ամէն տեսակ ապահովագրական գործեր (*կեանքի, հրդեհի եւ արկածներու*), ինչպէս նաեւ առեւտրականներու տոմարներու կարգադրութիւնը, դիւրամատչելի պայմաններով:

36 Rue de Bellefond, PARIS (IX)

GRAND ALIMENTATION DE LA BOURSE

A. DALAKUPÉIAN

8 Rue Suffran — Tél. D. 70. 89

Զուտ ոչխարի կաթով պատրաստուած ճերմակ պանիր 5, 10 եւ 20 քիլոնոց Թիթեղէ տուփերու մէջ: Քիլօն՝ ... Մարսէյլ» *յանձնելի 10 ֆրանք:*

Արեւելեան ուտեստեղէններու ճոխ մթերանոց

1911 — 1929

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԱՄԵՆԱՀԻՆ ԴԵՐՁԱԿԱՏՈՒՆԸ

ԱՐՄԵՆԱԿ ԾԱՀՐԻԿԵԱՆ

ՓՈԽԱԴՐՈՒԱԾ Է 16 Rue Pigalle

Հայերու համար մասնաւոր գին — խնամուած աշխատանք

ՏՕՔԹ. Ե. ՄԻՆԱՍԵԱՆՑ

ՆԱԽԿ. ԲԺՇԿԱՊԵՏ ԹԻՖԼԻԶԻ Կ. ԽԱՉԻ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑՆԵՐՈՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ, ՄԱՆԿԱՆՑ, ՄԻԶԱՍԵՌԱՅԻՆ, ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆ

42 Rue des Acacias, PARIS (17e) — Մէթրօ՝ Etoile

կ'ընդունի ամէն օր ժամը 5էն 7 եւ ժամադրութեամբ

իսկ կիրակի օրերը միայն ժամադրութեամբ

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ տնօրէն՝ **ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ**

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96-61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ: Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6: Քիթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 2—3: ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19:

ՃԱՇԱՐԱՆ

ՎԱՀՐԱՄ ԱՃԷՄԵԱՆ

Նորութիւն մը սուրճի սիրահարներուն: կը պատրաստուի իտալական մեթոտով *ՔԱՖԷ ՖԻԼԹՐԷ,* վայրկենական, ... եւ անուշահոտ: տնական խնամքով պատրաստուած ... եւ համեղ կերակուրներ, պոլսական *մուհալլեպի, Թավուք կէօքսիւ* եւ զանազան անուշեղէններ: Հարսնիքներու եւ ... Լաքոյթներու համար դիւրամատչելի գին: Արեւելեան ... պական կտորներ կը նուագուին ֆոնոկրաֆով:

Հասցէ՝ 8 Rue Jouy Rouve, Paris (20e)

Հեռ. 71-86, *Մէթրօ Պէլվիլ, Թրամուէյ* 26 ...

ԿՈ՛Չ ԱՄԵՆԵՑՈՒՆ

Զի ակն ո՛չ ետես, ունկն ո՛չ լուաւ եւ ի սիրտ մարդոյ ... անկաւ, զոր պատրաստեաց *«ՇԻՐԱԿ» ՍՐՃԱՄԲՆ* իւրով ... րատ «ՄՕԿԱ»իւ վասն յաճախորդաց իւրոց:

Ամէն ամէն ասեմ ձեզ, զի ո՛չ է ձեզ արքայութիւն երկնից եթէ ոչ ճաշակիցէք *զՋԷՕՐԷԿ»* պատուականս «Շիրակայ» եւ ամենայն բարիք զոր ինչ պիտոյ է ձեզ:

ՇԻՐԱԿ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ 26 Rue de Trévise PARIS ...

Tél. Provence 38-63 — Métro Cadet

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԻԱԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉ EXCLUSIVE

«La Voix de son Maître»

ՀԱՅԵՐԷՆ, ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ, ՅՈՒՆԱՐԷՆ ...

ՓԼԱՔՆԵՐՈՒ: ԳԻՆ 18 ՖՐ.

Պէլվիլի ծանօթ հայ նպարավաճառ

Յ. ԱՐԹԻՆԵԱՆ

28 Rue Lesage, PARIS (20e)

Métro Belleville — Tél. Ménil. ...

ճոխ մթերք թէ նախկին եւ թէ ամենավերջին եղանակներու՝ երգ... եւ նուագուած նշանաւոր երգիչներէ, կազէլ, շարգը, խմբերգ, ... եւայլն: Հայերէն հոգեւոր, աշխարհիկ եւ գեղջուկ երգեր՝ թէ ... եւ թէ խմբերգ: Տպուած ցուցակը ձրի է:

Ինչպէս նաեւ բորդաթիֆ լաւ կրամոֆոններ եւ արեւելեան նպարեղէններու լաւագոյնը ամենազեղչեալ գիներով :

ԱՉՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՏՕՔԹ. Յ. ՏԷՐ-ԴԱՒԹԵԱՆ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ եւ ՇԱԲԱԹ ՕՐԵՐԸ 3.30—5.30

29 Place des Fêtes (Paris XIX) — Métro, Place des Fêtes

Շավիլի մէջ ամէն օր 10-12, տղայոց, ներքին, աչքի հիւանդ...

27 Ave. Bellevue, Chaville (S. et O.) — *Թէլ. Շավիլ* 3...

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ			
	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction & Administration / Խմբագ. եւ վարչութիւն — 235 Faub. St. Martin PARIS (10e)

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 16 ԱՊՐԻԼ 1929

16 AVRIL 1929

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 932 — ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՄՂՁԱՒԱՆՋԻՆ ԴԷՄ

Երէկ Ժընեւի մէջ բացուեցաւ Զինաթափութեան Նախապատրաստական Յանձնաժողովի վեցերորդ նստաշրջանը։

Մեծ Պատերազմի ցնցումէն շանթահար մարդկութիւնը, խելակորոյս՝ տասը տարիէ ի վեր ճար մը կը փնտռէ նոր պատերազմները արգիլելու համար։

Զինադադարէն ասդին Փարիզի, Լոնտոնի, Ուաշինկթընի, ու մանաւանդ Ժընեւի մէջ գումարուած միջազգային ժողովները համրանք չունին այլեւս։ Ամէն տարի, — նոյն իսկ տարին քանի մը անգամ, յաղթական ու յաղթուած պետութեանց ներկայացուցիչները մէկտեղ կուգան՝ խաղաղութիւնը ամրապնդելու և մարդկութիւնը նոր աղէտներէ փրկելու համար։

Եւ սակայն հակառակ բոլոր սրտառուչ ճառերուն և մագաղաթներու տակ դրուած հանդիսաւոր ստորագրութիւններուն, ո՞վ կը համարձակի ըսել այսօր թէ պատերազմի վտանգը անհետացած է ընդմիշտ եւ թէ նոր ու աւելի ահարկու սպանդներ պիտի գան կրկին խանգարելու աշխարհի խաղաղութիւնը։ Երէկուան յաղթականը պարտուածի փոխ-վրէժէն կը կասկածի, դժգոհ դաշնակիցը բախտաւորի առիւծի բաժնին աչք տնկած է, փոքրամասնութիւնները կ'ուզեն թօթափել օտար լուծը, իսկ բոլորովին անիրաւուածները յարմար առիթի կը սպասեն՝ իրենց զայրոյթը պոռթկալու համար։

Մէկ խօսքով, մարդկութիւնը նստած է վառօդի տակառի մը վրայ, որ մէկ վայրկեանէն միւսը բռնկելու վտանգին տակ կը գտնուի։

Հանգուցեալ Նախագահ Ուիլսընի ծանօթ 14 կէտերը 1919ին Փարիզի մէջ յանգեցան Ազգերու Դաշնակցութեան ստեղծումին։ Այս մարմինը, ըստ ամերիկացի մեծ մարդասէրին հայեցողութեան, կոչուած պիտի ըլլար «յերկիր խաղաղութիւն եւ ի մարդիկ հաճութիւն» ստեղծելու։ Դժբախտաբար յետագայ դէպքերը — եւ ամէնէն առաջ 1920ին Հայաստանի Հանրապետութեան դժբախտ պարագան — եկան հաստատելու «իրաւունքը զօրաւորինն է» նշանախօսքին անողոք ճշդութիւնը։

Ազգերու Դաշնակցութիւնը համադարման մը չէ մարդկութեան մեծագոյն ցաւին։ Անոր գլխաւոր եւ հիմնական թերութիւնն այն է, որ իր տրամադրութեան տակ չունի զսպիչ ոյժ, որով կարենայ պատկառանք ազդել անհանդարտ ժողովուրդներու և պարտադրել իր որոշումներուն գործադրութիւնը։ Ու քանի կայ այդ թերին, միշտ ալ պիտի գտնուին Մուսոլինիներ, որոնք պիտի յարձակին աւելի տկար Յունաստաններու վրայ։

Ուրիշ կարեւոր թերութիւն մը այն է, որ Ազգերու Դաշնակցութեան Ուխտին 15րդ յօդուածը կը նախատեսէ օրինաւոր պատերազմներ, երբ Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդին մէջ միաձայնութիւն չգոյանայ քաղաքական վէճերու խաղաղ-կարգադրութեան համար։ Նոյնպէս հոն չէ ընդունուած պարտադիր իրաւարարութիւնը։ Ուրեմն միշտ բաց ճամբայ մը կայ նոր պատերազմի համար։

Փորձը ցոյց տուաւ այս կազմակերպութեան սնանկութիւնը, եւ Արեւմտեան Եւրոպայի խաղաղութիւնը աւելի ամուր հիմերու վրայ դնելու համար 1925ին ստորագրուեցան Լոքառնոյի դաշինքները՝ Ֆրանսայի, Գերմանիոյ, Պելճիքայի, Անգլիոյ եւ Իտալիոյ միջեւ։ Ասոնցմէ առաջին երեքը երաշխաւորուած պետութիւններն են, Անգլիա եւ Իտալիա ըլլալով երաշխաւորները։ Սակայն Անգլիոյ երաշխաւորութիւնը կարգ մը պայմաններու հետ կապուած ըլլալով, այս դաշինքներն ալ չպիտի կրնային արգիլել պատերազմը։

Եւ ահա 1928ին, դիւանագիտութիւնը քայլ մը եւս առաւ, ստորագրելով Քէլլոկ-Պրիանի դաշինքը, որով բառոյապէս կը դատապարտուի պատերազմը, — օրէնքէ դուրս հռչակուելով։ Դաշնադիր կողմերը կը հրաժարին պատերազմը նկատելէ իբրև բնականոն միջոց և ազգային քաղաքականութիւն՝ իրենց վէճերը լուծելու։ Այս դաշինքն ալ ունի իր թերիները, որոնց գլխաւորներն են անսաստողներուն դէմ զսպիչ միջոցներու բացակայութիւնը եւ պարտադիր իրաւարարութեան սկզբունքին չընդունուիլը։

Դիտելի է որ Խորհրդային Միութիւնն ալ այս կէտին վրայ սերտ շփում ունի քաղքենի պետութեանց հետ։ Քէլլոկի դաշինքը ստորագրե՛լէ յետոյ, մէջտեղ դրաւ Մոսկուայի Պրոտոկոլը, որուն յարեցան իր սահմանակից պետութիւնները՝ Լեհաստան, Ռումանիա, Էսթոնիա, Լեթոնիա, Լիթուանիա, Թուրքիա եւ Պարսկաստան։ Չէ ստորագրած միայն Ֆինլանտիան։ Մոսկուա ատով կ'ուզէր նոր Լոքառնօ մը ստեղծել՝ արեւելեան Եւրոպայի խաղաղութիւնը, այլ խօսքով իր դիրքը ամրապնդելու համար։

Բոլոր այս դաշինքները դեռ անբաւական են խաղաղութիւնը ապահովելու։ Այդ է պատճառը, որ վերջերս պետութենէ պետութիւն դաշնագիրներ կը կնքուին՝ ոչ-յարձակողական, իրաւարարութեան, չէզոքութեան, բարեկամութեան եւ այլ անուններով։

Եւ որովհետեւ վստահ չենք թէ ասոնք ալ վերջնապէս պիտի կրնան ջնջել պատերազմը, շուրջ չորս տարիէ ի վեր Ժընեւի մէջ կը գումարեն Զինաթափութեան խորհրդաժողովը, որ իբրեւ թէ չարիքին արմատը ցամքեցնելու հրաշքը պիտի գործէ։

Եւ սակայն զուր աշխատանք։

Թղթերով չէ որ պիտի արգիլուին պատերազմները։

Հ. Ս.

ՄԱՄՈՒԼ

ԱՐԱԲԵՒՀԱՅ ՄԵՐՁԵՑՈՒՄ

Հայրենիք խօսելով Տիւրզի ցեղապետ Շէյխ Էմին Համատա պէյի ծանօթ յայտարարութեանց մասին, կը գրէ (24 մարտ).

— «Յարգելի Շէյխը մատնանիշ ըրած է հայ ժողովուրդը եւս կենսապէս շահագրգռող կարեւոր խնդիր մը, որուն դժբախտաբար հարկ եղած արժանի ուշադրութիւնը ընծայուած չէ մինչեւ այսօր մեր կողմէ եւս։

Այդ խնդիրը սուրիացի, քիւրտ եւ հայ ժողովուրդներու անկեղծ բարեկամութիւնն ու սերտ գործակցութիւնն է, որոնցմէ կախուած է նաեւ այդ ժողովուրդներու բարօրութիւնն ու քաղաքական ճակատագիրը։ Եւ Շէյխ Էմին Համատա պէյ, խօսելով այս մասին, որոշ ու յստակ ցանկութեամբ մը ընդգծած է Արեւելքի այդ երեք ժողովուրդներուն իրարհասկացողութեան եւ նոյնիսկ գործակցութեան պէտքը։

Մեր հասարակաց թշնամին, ըսած է ան, թուրքիան է, որ այսօր իտալիոյ գործակցութեամբ ամէն դաւեր կը լարէ Սուրիան երկու մասի բաժնելու, հիւսիսային մասը իր հողերուն կցելու եւ մնացածն ամբողջութեամբ ձգելու իտալիոյ։ Ան աւելցուցած է նաեւ որ այս մասին թուրքիոյ եւ իտալիոյ մէջ կնքուած է գաղտնի դաշնագրութիւն մը, որու բովանդակութեան կարեւոր կէտերուն կրցած են ծանօթանալ Պոլսոյ իր գործակալները։ Ու եթէ վերջը վերջը իրականանայ այսպիսի նպատակ մը — եզրակացուցած է ան, Հիւս. Սուրիոյ բովանդակ հայութիւնը պիտի անցնի թուրքիոյ տիրապետութեան ներքեւ։

Իրօք գոյութիւն ունի՞ այդպիսի գաղտնի դաշնագիր մը, թուրքիա եւ իտալիա պիտի կրնա՞ն յաջողիլ իրենց դաւերուն մէջ — խնդիրներ են, որոնք առայժմ չեն կրնար մեզ զբաղեցնել։ Հիմակուհիմա ամէնէն կարեւորը՝ եւ անյետաձգելին այն բարեկամութիւնն ու գործակցութիւնն է, զոր այնքան անկեղծօրէն շեշտած է մեր օտար բարեկամը եւ զոր ի գլուխ հանելու համար մտածելու, յոգնելու եւ անյապաղ գործի անցնելու են նաեւ հայ քաղաքական շրջանակները։

Ըսել շարունակ թէ լքուած ենք աշխարհէն, մինակ ենք, բարեկամ չունինք, սխալ է եւ իրականութեան չի համապատասխաներ։ կասկած չկայ, որ եթէ քիչ մը խելօք ըլլանք եւ շուրջերնիս նայինք, պիտի գտնենք ոչ միայն մեզմով շահագրգռուողներ, այլ եւ պիտի գտնենք բարեկամներ, որոնց հետ գործակցութիւն մը հնարաւոր է եւ հրամայական պահանջ է»։

«ՄԷՃԻՏԻԷ»ՆԵՐԸ ԱՐԱԲ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Մէճիտիէներուն շրջաբերութիւնը վերջերս արգիլուած է Պաղեստինի եւ Անդրյորդանանի կառավարութիւններէն։ Այս արգելքը խառնաշփոթութիւն մը առաջ բերած է հրապարակին վրայ եւ ֆրանսական մարզպանութիւնը որոշեր է կէս միլիոն ոսկիի արժաթ դրամ կտրել, Սուրիոյ եւ Լիբանանի կառավարութիւններուն անունով։ Այս դրամները 25 եւ 50 դրշ.նոց պիտի ըլլան։

Այս արգելքին հետեւանքով մէճիտիէները շատցած են Պոլսոյ հրապարակին վրայ։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Զինաթափութեան խորհրդաժողովը

Ժընեւի մէջ երէկ կէսօրէ վերջ բացուեցաւ Զինաթափութեան Նախապատրաստական Յանձնաժողովի նոր նստաշրջանը՝ նախագահութեամբ Փարիզի հոլանտական դեսպան Ժոնքհէէր Լուտոնի։ Բացի Ազգերու Դաշնակցութեան անդամ պետութիւններէն, խորհրդաժողովին կը մասնակցին նաեւ երեք ոչ-անդամներ՝ Միացեալ Նահանգներ, Ռուսիա եւ Թուրքիա։

Նախապատրաստական Յանձնաժողովը վերջին նստաշրջանը գումարած էր 1928 մարտին։

Խորհրդաժողովը իր օրակարգին վրայ ունի երեք ծրագիրներ.— Առաջինը՝ գրի առնուած Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի նախկին պատուիրակներ լորտ Ռոպըրթ Սէսիլի եւ Փօլ Պոնքուրի թելադրութեանց հիման վրայ։ Երկրորդ՝ խորհրդային հակառաջարկը, որ կը թելադրէ սպառազինութիւնները կրճատել՝ իւրաքանչիւր երկրի կարեւորութեան համեմատութեամբ։ Երրորդը՝ գերման Ա. պատուիրակ կոմս Պէրնսթորֆի առաջարկն է։

Բացի զինաթափութեան ընդհանուր ծրագիր մը պատրաստելու խնդրէն, խորհրդաժողովը պիտի զբաղի նաեւ ուրիշ հարցերով, ինչպէս՝ քիմիական պատերազմը, նաւային ուժերու սահմանափակումը, եւ այլ յարակից հարցեր, որոնք երկար ժամանակ պիտի խլեն։

Հելլէնօ-թուրք վէճը մեղմացած

«Թան»ի Աթէնքի թղթակիցը կը հեռագրէ.

— Թուրք կառավարութեան կողմէ Պոլսոյ ոչ-փոխանակելի Յոյներու կալուածներուն կամայական գրաւումին հետեւանքով դժուարութեանց եւ ձգտումի շրջան մը բոլորելէ յետոյ, կը թուի թէ հելլէնօ-թուրք յարաբերութիւնները վերջնական համաձայնութեան նոր շրջանի մը մէջ կը մտնեն։ Հելլէն կառավարութիւնը երէկ ընդունեց Թուրքիոյ վերջին թելադրութիւնները՝ որոնց համաձայն նոր բանակցութիւններ պիտի կատարուին՝ բոլոր առկախ խնդիրները ընդհանուր հաշուեյարդարի ենթարկելու հիման վրայ։ Կառավարութիւնը այս ուղղութեամբ հրահանգներ ղրկեց Թուրքիոյ իր դեսպանին եւ ընդունեց որ բանակցութիւնները տեղի ունենան Էնկիւրիի մէջ։

Հելլէն պաշտօնական շրջանակները այս մասին կը բաժնեն Թուրք շրջանակներու լաւատեսութիւնը, սակայն քաղաքական շրջանակները դիտել կուտան թէ այս լաւատեսութիւնը կախուած է Թուրքերու բարեացակամութենէն։ Յոյները չեն կրնար ընդունիլ անոնց ներկայ գործելակերպը։ Թուրքերը ապօրէն գրաւումներով Յոյները կ'ուզեն դնել կարգ մը կատարուած իրողութիւններու առջեւ։

Էնկիւրիի հելլէն դեսպան Փափա Էնկիւրիի կառավարութեան մօտ դիմում կատարեց՝ պահանջելով որ անմիջապէս դադրեցնեն Պոլսոյ յոյն կալուածներու գրաւումը եւ իրենց տէրերուն վերադարձնեն գրաւուած կալուածները։

Ինչ կ'ըսէ Թէվֆիք Րիւշտի պէյ

Թուրքիոյ արտաքին գործավար Թէվֆիք Րիւշտի պէյ Ժընեւի ճամբուն վրայ Պելկրատէն անցած ատեն, լրագրողներուն ըրաւ հետեւեալ յայտարարութիւնները.

— Ազգ. Մեծ Ժողովը վաւերացուց Լիտվինոֆի դաշինքը, որ Թուրքիոյ համար իրապէս միջազգային արժէք մը կը ներկայացնէ։ Անհրաժեշտ էր ամրապնդել խաղաղութիւնը բոլոր սահմանագլուխներու վրայ՝ խորհրդային պետութեան, Լեհաստանի եւ Ռումանիոյ միջեւ։ Ա՛յս է որ տեղի ունեցաւ ու ատոր դէմ ոեւէ բան չենք կրնար առարկել։

Խօսելով Թուրք կառավարութեան յարաբերութեանց վրայ Պալքանեան երկիրներուն հետ, Թուրք գործավարը յայտարարեց.

— Նախ ամէն մարդ պէտք է գիտնայ որ Պալքաններու վրայ ոեւէ նկատում կամ ցանկութիւն չունինք։ Կ'ընդունինք այն բոլորը, որ կ'օգնեն խաղաղութեան ամրապնդման՝ առանց վնասելու մեր շահերուն։ Բացի Եուկոսլաւիոյ թրքահպատակներու կալուածական խնդրէն, ուրիշ ո՛չ մէկ անհամաձայնութիւն ունինք այս երկրին հետ։ Երբ այս խնդիրը կարգադրուի, կրնանք առեւտրական դաշնագիր եւ բարեկամական դաշինք կնքել։

Մեր պատմութեան մէջ ո՛չ մէկ ատեն այնքան աւելի պէտք ունեցած ենք խաղաղութեան երկար շրջանի մը, որքան հիմա։ Քաղաքական ամրապնդումը վերջացաւ ու մեր տնտեսական ծրագրին իրագործման ձեռնարկեցինք։»

⁂ «Թան» իր կիրակիի թիւին մէջ խմբագրական մը գրած է այս առթիւ։

Ատանա-Մերսին գիծին շուրջ

Էնկիւրիէն կը հաղորդեն թէ Ատանա-Մերսին երկաթուղիի գիծին յանձնումի մասին ֆրանսական դեսպանին հետ կատարուող բանակցութիւնները դեռ արդիւնք մը չեն տուած։ Արտաքին գործավարութեան շրջանակներէն առնուած լուրերու համաձայն, Ֆրանսա առաջարկած է որ գիծը միասին բանեցնեն, բայց կառավարութիւնը մերժած է, երկաթուղիներու պետականացման սկզբունքին դէմ գտնելով այս առաջարկը։

Ֆրանսացիները առաջարկած են նաեւ որ գիծը երեք տարուան համար ֆրանսական ընկերութեան մը յանձնուի, բայց

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

ՀԱՆՔԻ ՓԼՈՒԶՈՒՄ ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ

ՀԻՆԳ ՀԱՅԵՐ ԶՈՀ

Մարսէյլէն կը հեռագրեն թէ շաբաթ կէսօրին փլուզում մը տեղի ունեցաւ Կարտանի ածխահանքերուն մէջ, երբ հինգ բանուորներ կ'աշխատէին։ Երեքը թաղուեցան փլատակներուն տակ։ Չորրորդը, ծանրապէս վիրաւորուած, Մարսէյլ փոխադրուեցաւ իսկ հինգերորդը ազատեցաւ։

Հինգն ալ Հայեր էին, մէկը՝ Ն. Ռուսեան, միւսը՝ Քարլօ Շէլպէրկ (Կարապետ Շէրպէթեան?)։ Մնացեալ երեքին անունները ճշդուած չեն տակաւին։

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆ ԽԱՆԻ ԴԱՏԸ

Ապրիլ 10ին Պոլսոյ քաղաքային բ. դատարանին առջեւ տեղի ունեցաւ Սանասարեան խանի դատավարութիւնը։

Կառավարութեան փաստաբան Սէնիհէտտին պէյ նախ առարկեց թէ Պատրիարքը անհատապէս իրաւատէրը չէ խանին, միւթէվէլլիի հանգամանք չունի, ու եզրակացուց թէ քանի որ օրինաւոր հակառակորդ չկայ իրենց դիմացը, կարելի չէ շարունակել դատը։ Յետոյ «վարչական տնօրէնութեան մը գործադրութիւնը» չի կրնար կախում ունենալ դատարանին որոշումէն, ինչպէս կ'ըսեն Պատրիարքի փաստաբանները։ Հայերուն եւ Յոյներուն «լքեալ» գոյքերը գրաւելու համար միթէ՞ կառավարութիւնը դատարանի որոշումով գործեց։ Ընդհ. Պատերազմին օտար պետութիւնները դատարանի վճիռ առնելո՞վ գրաւեցին Թուրք կալուածները։ Թուրք հանրապետական կառավարութիւնը պետութեան վերաբերեալ ամէն խնդիր ինքնակամ լուծելու ազատութիւնն ունի։

Պատրիարքի փաստաբանները՝ Նէճաթի պէյ, Պ. Միսաք Նարլեան եւ Պ. Լեւոն Ջիվէր մէկիկ մէկիկ պատասխանեցին Սէնիհէտտին պէյի առարկութիւններուն եւ ցոյց տուին անոր ներկայացուցած փաստերուն օրինական հանգամանք չունենալը։

Դատավարութիւնը վերջացած ըլլալով, դատարանը այս շաբթու պիտի տայ իր վճիռը։

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ ՆՈՐ ԴԱՀԼԻՃԸ

Լեհաստանի նախարարական տագնապը լուծուեցաւ։ Վարչապետ կարգուեցաւ նախորդ դահլիճի կրթական նախարար Քազիմիր Սվիթալսկի։ Նոր դահլիճին մէջ զինուորական նախարար է մարաջախտ Փիլսուտսքի, արտաքին նախարար՝ Զալէսքի։ Դահլիճին մէջ զինուորականները կարեւոր թիւ մը կը կազմեն — մէկ մարաջախտ, մէկ զօրավար եւ երեք գնդապետ։

ՊՈԼԻՍ — ՊԱՀԻՐԷ ԳԻԾԸ

Ամէն տարի միջին հաշուով 20 հազար զբօսաշրջիկներ կ'երթան Եգիպտոս՝ Պէյրութի եւ Հայֆայի ճամբով։ Մանճաքարձ վակոններու ընկերութիւնը միջոցներ կը խորհի այս զբօսաշրջիկները Պոլսէն մինչեւ Գահիրէ երկաթուղիով տանելու համար։ Այս ամիս Պոլիս-Գահիրէ ճամբուն վրայ, որոշ թիւով պանդոկներ պիտի շինուին եւ այս գծին վրայ բանող կառքերը աւելի հանգստաւէտ պիտի ըլլան։

ԼՐՏԵՍ ՄԸ ՄԱՀԱՊԱՐՏ

Լենինգրադ, 15 Ապրիլ — Պատերազմական ատեանը մահուան դատապարտեց Կուզարոֆ անուն ուսանողական մը, որ լեթթոն կառավարութեան հաշուոյն լրտեսութիւն կ'ընէր Ռուսիոյ դէմ։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԷՆ

ՊԱՐՍԻԿ ՀԵՂԻՆԱԿԻ ՄԸ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԹՈՒՐՔԵՐՈՒ ԵՒ ՏԱՌԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Ատրպատականի Թրքախօս Պարսիկները առիթ չեն փախցներ միշտ յայտարարելու, թէ իրենք ծագումով Թուրքեր չեն, այլ մաքրարիւն Պարսիկներ են։ Անոնք միշտ ալ չեն քաշուիր հրապարակով զզուանք արտայայտել այն ակնարկներուն առթիւ, թէ իրենք Մոնկոլներէն սերած են. ընդհակառակն պատմական - գիտական փաստերով կ'ապացուցանեն, թէ Թուրքերէն լեզուն պարտադրուած է իրենց աւազակ, վայրենի, բարբարոս Մոնկոլներու եւ Ճենկիզ խաներու ծանօթ յարձակումներուն հետեւանքով։ Այդ յայտարարութիւնները հետեւանք չեն քաղաքական բռնութիւններու, քանի որ եղած են տասնեակ տարիներու ընթացքին, տարբեր ժամանակներու մէջ, միանգամայն տարբեր առիթներով եւ մանաւանդ ծագումով Ատրպատականցի շատ յայտնի, անկաշառ անձերու կողմէ։

Պարսկաստանի վերջին քառորդ դարու անցուդարձերուն հետեւող մը նկատած ըլլալու է, թէ ինչպիսի արդար զայրոյթ կը պատճառէ Ատրպատականի Թրքախօս Պարսիկին Տաճկաստանի կամ Կովկասի Թուրքին կողմէ իրեն ուղղուած «մենք եղբայրներ ենք» նշանաբանը։ Ատրպատականցին կը վիրաւորուի, կը ջղայնանայ, երբ իրեն Թուրք ծագում վերագրուի։ Այս իրականութիւնը իր ուժեղ անդրադարձումներն ունեցած է մինչեւ իսկ գրականութեան ու մամուլի մէջ։

Թուրք վերագրումներու դէմ պաշտպանուելու ճիգը հնու ժամանակներէ գալով, այսօր մանաւանդ, երբ միակ եւ անբաժան Պարսկաստանի գաղափարը համակած է բոլոր տարրերը, գաղափարախօսութենէ աւելի իբրեւ գործնական ազդակ մը հրապարակ կուգայ։ Բնական է ուրեմն, որ պարսիկ միտքը չի կրնար անոնց քննադատութեան ընդօրինակել այն բոլոր նորոյթները որ ծնունդ կ'առնէ կամ գործադրութեան փորձին կ'ենթարկուին Թուրքիոյ մէջ։ Պարսիկ հրապարակագիրներ եւ գրողներ բազմիցս արտայայտուած են երիտասարդացող Թուրքիոյ բարենորոգման խնդիրներով եւ կարելի է ըսել թէ բոլորը մէկ եկեր են այն եզրակացութեան որ շատ բաներ այդ երկրի մէջ փոխուած են կամ կը փոխուին բռնի միջոցներով, հետեւաբար արմատանալու, դիմանալու յոյս չեն ներշնչեր։ Այս ուղղութեամբ հատորներ լոյս չտեսան, բայց ամէն նոր հրատարակութիւն նուիրուած Պարսկաստանի յառաջդիմութեան կամ բարեշրջման իր մէջ կ'ամփոփէ որոշ մասեր նոր Թուրքիոյ մասին։

Վերջերս յայտնի Հ. Թաղիզատէն հրատարակեց նոր աշխատութիւն մը՝ «Ընդհանուր կրթութեան նախաբանը», 76 մեծադիր էջերով։ Հեղինակը 32 տարիներու յեղափոխական, գրական, պետական արդիւնաւոր անկաշառ աշխատանքի բեռան տակ կայ եւ կը մնայ մէկը այս երկրի հայրենասէրներէն։ Միաժամանակ անվիճելի հեղինակութիւն է եւ իր մէկ հատիկ նախադասութիւնը ամբողջ երկրին մէջ մեծ կշիռ ու ծանրութիւն ունի։ Շատ քիչ գրական-պետական մարդիկ կը յաջողին ժողովուրդին մէջ իրենց խօսքը այդքան արժեցնել։ Թաղիզատէ Ատրպատականցի է, ոչ միայն կողմնակից, այլ պայքարող «Ատրպատականը Պարսկաստանի անբաժան մասը» նշանաբանին, խօսքով թէ գործով։ Միաժամանակ եթէ չըսենք հայասէր, բայց յաճախ իր գրուածքներուն մէջ արտայայտուած է Հայերու մասին այնպէս, որ լսողը կամ կարդացողը չկրնար զայն չդասել անկեղծ հայասէրներու շարքին։

Իր նոր աշխատութեան մէջ, հեղինակը մանրամասնօրէն քննութեան կ'առնէ այբուբենի փոփոխման հարցը, կը գտնէ անհրաժեշտ լատինական տառերու գործածութիւնը։ Բայց պայմանաւ, որ հինէն նոր փոխանցումը կատարուի աստիճանաբար, 20 տարուան ընթացքին եւ անպայման առանց բռնութեան, այլ գիտակցաբար։ Կ'առաջարկէ իր կազմած այբուբենը եւ շարք մը գործնական միջոցներ ու ձեւեր այդ նպատակին հասնելու, մանաւանդ բռնի միջոցներէ խոյս տալու համար։ Կը պնդէ, որ այս, ինչպէս ուրիշ շատ խնդիրներու մէջ քաղաքակրթութիւն ու անցեալ ունեցող Իրանը պէտք չէ հետեւի տգէտ, ազգային անցեալ չունեցող Թուրքին։ Կը բերէ օրինակներ անցեալէն, ինչպէս այս տողերը։

«Իսլամիաթ» բառը պարսիկ գրութիւններու մէջ ճամբայ գտաւ Օսմանցիներուն տգիտաբար նմանելէն եւ մէկն է գիտունը տգէտին նմանելու արատաւոր հետեւանքներու փաստերէն»: (էջ 31)։

Պարզեմ։— Արաբական բառեր մտած են պարսիկ լեզուի մէջ՝ այդ լեզուին հարազատ կերպարանափոխումներով, մինչդեռ իսլամիաթ բառը պարսկերէնին անցած է Թուրք լեզուէն. Նրբութիւնը անըմբռնելի է հայ ընթերցողին, ուստի չեմ փորձեր բացատրել։ Լեզուական խնդիրը չէ կարեւորը, այլ այն, որ Թաղիզատէ «գիտուն պարսիկին տգէտ Թուրքին նմանիլը կը համարէ «արատաւոր հետեւանքներ» յառաջ բերող երեւոյթ մը։ Ան Թուրքը կը ներկայացնէ իբրեւ խակ ու տհաս ժողովուրդ մը, որ իր բարենորոգումները խելօք մարդոց ձեռքով չէ որ կը կատարէ։ Աւելի լաւ է որ քանի մը տողեր թարգմանեմ։

«... Եթէ այս գործին թելը խելօքներու ձեռքը չըլլայ եւ փորձուին զանազան թեթեւ ու ոչ խոր քայլեր, որոնց արդիւնքը որոշ տհաս, խակ ու թեթեւամիտ ժողովուրդներու «շարժումներուն մէջ տեսնուած է...» կարող է մեծամեծ դժբախտութիւններու դուռ բանալ ժողովուրդին կամ իր լեզուին առջեւ (էջ 64)։

Թաղիզատէ սխալ կը գտնէ այն կարծիքը թէ իսլամ երկիրներու մէջ առաջինը Թուրքերը կեանքի կոչեցին լատինական տառերը։ Պարսիկ հայրենասէրը կ'երեւի այդ առաջնութեան պատիւը անարժան ու անհանդուրժելի կը գտնէ վերագրել բարբարոս Ճենկիզ խանի անքաղաքակիրթ թոռներուն։

Հարկ է աւելի երկար պարբերութիւն մը թարգմանել ուր ի մէջ այլոց հեղինակը կը ծաղրէ Թուրքի «նամազ ընելու» նորաձեւութիւնը, որուն բռնադատուած է Թուրք ժողովուրդը վերէն եկած հրամանի ստիպումով։

«... Այս գործը սկսողները(1) Ալպանիոյ միլլիժաններէն (Արնաւուտներէն) յետոյ առաջինը եղան Կովկասի բնակիչները որոնց կառավարական կեդրոնն է՝ Բագուն (2) վերջերս ալ եղան օսմանցիները որոնք նոր տառերու ընտրութեան մէջ թերեւս կատարելապէս ճիշդ ճանապարհ չեն բռնած... Երեւութապէս կասկած չկայ, որ Թուրքիոյ մէջ տառերու փոփոխութիւնը առաջ պիտի երթայ նստարանի վրայ ու «միզիք»ով նամազ կատարելու չի նմանիր, որու յառաջ երթալուն փոքրիկ ենթադրութիւն իսկ չկայ, որովհետեւ դիւրին տառին դժուար տառը քշելը կը նմանի ինքնաշարժը ուղտը փոխադրութեան ասպարէզէն դուրս վռնտելուն» եւն. (էջ 47)։

Թուրքերը ինչպէս որ ժամանակին կուրօրէն բռնի միջոցներով ընդունեցին արաբական այբուբենը, նոյն կուրութեամբ եւ բռնի կերպով այսօր կ'որդեգրեն լատինական տառերը։ Այս տեսակէտը Թաղիզատէի աշխատութեան մէջէն կ'անցնի կարմիր թելի պէս։ Աւելի պարզ գաղափար կազմելու համար միասին կարդանք իր հետեւեալ տողերը.

«կովկասցիներու նոր գիրը լատիներէնի եւ ռուսերէնի խառնուրդ է եւ ոչ մէկ գիտական հիմք ունի(1), Օսմանցիներու նոր գիրը աւելի իրեն՝ Թուրք լեզուին համար է շինուած... այսուհանդերձ եթէ նոյն իսկ Թուրք լեզուի համար յարմար ըլլայ, ոչ մէկ կերպով յարմար չէ պարսկերէնի համար։ Ահմէտ Զէքի Վէլիտի Թաթար լեզուաբան - պատմաբանը վերջերս Թուրք այբուբենի խնդրի քննութեան մասին գրքոյկ մը գրելով նոր այբուբենը հնարողներուն ծրագրի թերութիւնները գիտական փաստերով բացատրած է(2)...»: (էջ 53)։

Ապացուցանելու համար, թէ այբուբենի հեշտ ու կարելի եղածին չափ հարազատ ըլլալը մեծապէս կը նպաստէ ժողովուրդներու քաղաքակրթութեան, Հ. Թաղիզատէ անհրաժեշտ կը գտնէ իբրեւ ցայտուն օրինակ պարսիկ ժողովուրդին ցոյց տալ Հայը եւ իր տառերը։ Ուրիշ տեղ մը աւելի կը պարզաբանէ այսպէս.

— «Ինչպէս որ եթէ հայ Մեսրոպը Քր. 400 թուականին հայկական այբուբենը յոյն գրութեան հիմքով եւ յոյն ու պարսիկ տառերու նշաններու ձեւով չկազմէր, հայ ժողովուրդն ալ մինչեւ այսօր Սաասաթ իպնը Քալքալէի ճամբով պիտի երթար եւ իր քաղաքակրթութեան աղօթարանը Բանուֆահդ, Բանունումը, Բան ու Սալապ եւ Բանու Ազատ (3) վրանաբնակ ցեղերունը պիտի ըլլար, սակայն անոր (այսինքն հայ ժողովուրդի) Արեւելքէն դէպի Արեւմուտք եւ Ասիայէն դէպի Յունաստան թեքումը մասամբ գրի պատճառով էր»: (էջ 46)։

Առաջնակարգ քաղաքագէտի շարք մը ուշագրաւ մտքերու ամփոփումը կարելի չըլլալով տեղաւորել երկու երեք սիւնակներու մէջ, կը վերջացնեմ։ Հեղինակին համոզումն է թէ ներքին քաղաքական տեսակէտէն անհրաժեշտ է Պարսկաստանի մէջ միայն բարեւ ըսել արաբական տառերուն, որով կարելի կ'ըլլայ խուսափիլ Թրքական լատինատառ լեզուի տարածումէն Ատրպատականի մէջ եւ հեշտութեամբ տարածել պարսկերէնը ոչ պարսկախօս շրջաններու մէջ, ինչպէս են Խուզիստանը եւ Ատրպատականը։

Վ. ԻՐԱՆԵԱՆ

(1) Խօսքը արաբական տառերը լատինականի փոխելուն մասին է: Վ. Ի.

(2) Կովկասի բնակիչները եւ Բագու բառերը կը գործածէ Ադրբէջան չըսելու համար: Թաղիզատէ եւս, ինչպէս պարսիկ հայրենասէրներ գողցուած անուն կը համարեն զայն եւ կը փաստեն, թէ Ադրբէջանը պարսկական Ատրպատականն է, մինչդեռ Բագուի նոյնանուն հանրապետութիւնը պատմութեան մէջ երբեք այդ անունով ճանչցուած չէ: Եւ իրաւամբ այդ գողութեան մէջ ապագային պարսկական Ատրպատականը իրենց նորաստեղծ երկրին կցելու յետին դաւադիր միտումը կը տեսնեն: Վ. Ի.

(1) Կովկասեան գրի փոփոխութիւնը գիտական ու քաղաքական նպատակէ աւելի երեւի քաղաքական նկատումներու ազդեցութեան տակ է ստեղծուած, հետեւաբար իրանցիներու համար զայն ուշադրութեան առնելը նիւթէն դուրս է:

Թաղիզատէ

(2) «Իրան» օրաթերթը արդէն թարգմանած է այս գրքոյկը («Իրան» թիւ 2776 եւ յետագայ թիւերը): Վ. Ի.

(3) Արաբ ցեղեր, որոնք գիրու գրականութիւն չունենալով կիսավայրենի մնացած են: Հօս հեղինակը անոնց կ'ակնարկէ, իբրեւ խորհրդանշան տգիտութեան, սնոտիապաշտութեան ու յետամնացութեան: Վ. Ի.

ԽՌՈՎԱՐԱՐՆԵՐՈՒ ԳՈՐԾԵՐԸ

ՊԷՅՐՈՒԹ.— Բանտարկեալներու արձակման վրայ, օտար բոլոր շրջանակները իրենց կասկածները փարատեցին, բացի կարգ մը արաբ թերթերէ և Հնչակեաններէ, որոնք մինչեւ այսօր լուտանքներ կը տեղացնեն Դաշնակցութեան գլխուն, սրճարաններու մէջ և հրապարակներու վրայ։ Կարգ մը թերթեր կը յանդգնին մինչեւ իսկ սպառնալիքներ ընել Դաշնակցութեան դէմ։

Խառնակիչները թռուցիկով մը, որ գռեհիկ ոճ ունի, կը հրաւիրեն հանրութիւնը «պայքարել Հ. Յ. Դաշնակցութեան դէմ, աւելի ուժգին, աւելի սուր, քան այն ինչ որ էր անցեալին մէջ»։

Խորապէս կ'արգահատինք։

*** Զաւէն Մեհլոյեին, գերեզմանատունը վերածուած էր անիշխանական վայրի մը, ուր անվայել արարքներ տեղի ունեցան։

Առտուն, կանուխէն ստուար բազմութիւն մը լեցուած էր գերեզմանատունը։ Ժամը 9ին քարոզեց նոր առաջնորդը Կարոեան եպիսկոպոս։ Հնչակեաններ եւ համայնավարներ եկած ու բազմած էին գետինը։ Հնչակեան շէֆերէնկ. Տօնիկեան գովաբանեց Ս. Տխրունին իբր հանտր, հրապարակագիր, հրապարակախօս։ Յետոյ բեմ հրաւիրեց կարմրուկ Զատիկ Տատուրեանը, որ պոռոտախօսութիւնը սկսաւ այսպէս.

— «Մենք բանուորներս, այսօր ուխտի կուգանք մեր մեծ ընկերոջ՝ Ս. Տխրունիին, որ զոհը եղաւ Դաշնակցութեան ոճրագործ գնդակին։ Մե՛նք, Սոցիալ Դեմոկրատներս, հայութեան բանուոր դասակարգի պաշտպանն ենք, մի՛շտ, քանի կ'ապրինք։ Մե՛նք, հնչակեաններս, դեռ մեր խօսքը չենք ըսած Ս. Տխրունիի սպանութեան առթիւ, ու այսօր, երբ թաց է գերեզմանը, եւ արիւն կը տեսնենք, մենք արիւն կ'ուզենք։ Ո՛վ անարգ կուսակցութիւն, դուն որ կը կոչուիս Դաշնակցութիւն, բուրժուական կուսակցութիւնն ես, իսկ մե՛նք հնչակեաններս, ընչազուրկներու եւ բանուորներու կազմակերպութիւն։ Դուք ձեր գործերը կատարեցէք ֆրանսական, անգլիական եւ իտալական կառավարութիւններուն հետ, իսկ մենք կը կատարենք Խորհրդային Հայաստանի կառավարութեան հետ»։

Եւ դեռ կարգ մը լուտանքներ։

Ողորմելի՛ թափթփուքներ։

Պար-Սամէլ

ԱՅԼԱՍԵՐՄԱՆ ՎՏԱՆԳԸ

Այս ճերմակ վտանգն է որ կը սպառնայ այսօր ցան ու ցրիւ, աշխարհի չորս ծագերուն նետուած մեր ժողովուրդի փոքր կամ մեծ բազմութիւններուն, նօսրացնելով, հատցնելով զանոնք աստիճանաբար, յետոյ ամբողջութեամբ կլլելու բացայայտ նպատակով։

Այդ չարիքը մեր կամքէն բոլորովին անկախ գլուխ կը ցցէ գրեթէ ամէն տեղ, ուր Հայեր բնակութիւն հաստատած են։

Ամէն գաղութ ահազանգ կը հնչեցնէ ցեղին սպառնացող այդ վտանգին դէմ, եւ դիմադրութիւն կազմակերպելու փորձեր ալ կ'ըլլան երբեմն. սակայն յաճախ անոնց իրական արդիւնքի մը յանգելու, սկիզբէն իսկ ամլութեան կը դատապարտուին։ Ցաւալի է ըսել որ պատճառը մեր անշրջահայեաց ու պոռոտ գործունէութիւնն է։ Դեռ գործի չսկսած, հրապարակը կ'աղմկենք, չունինք ոեւէ մեթոտ։

Չարիքին դիմադրելու համար գաղութներու մէջ կարելիութիւններ չեն պակսիր. տիրող կարգերը, որոշ չափով թոյլատու են այդ աշխատանքին։ Սակայն, ամէն պարագայի լուրջ եւ շրջահայեաց պէտք է ըլլալ, որովհետեւ, իրողութիւն է, որ բոլոր ժողովուրդները, մանաւանդ մեծերը՝ կը ձգտին պզտիկները ձուլել իրենց մէջ։

Ընժամանակ կը գտնենք պնդել թէ ֆրանս. պատմութիւն, գրականութիւն կարդացող, եւ համապատասխան դաստիարակութիւն ստացող տղաք, անպատճառ կ'օտարանան ու կը կորսուին, կը ժխտեն ազգութիւն եւ ծնողք։ Ընդհակառակն, մենք պէտք է, ջանք եւ զոհողութիւն չխնայենք, մեր բացած ու բանալիք դպրոցներուն մէջ առաջին տեղը տալ ֆրանս. լեզուին ու գրականութեան։ Չէ՞ որ մեր մտաւորականներու մեծ մասին զարգացումը կը պարտինք ֆրանս. դաստիարակութեան կամ դպրոցին։ Անոնցմէ քանի՞ հոգի ուրացած է իր ծագումը կամ այլասերած։

Հայ ծնողքներէն ոմանք այսօր եթէ իրենց նորածինը կը մկրտեն ֆրանսական եկեղեցին, պատճառը տնտեսական է. եթէ ֆրանսական պսակ կը կատարեն, օրէնքով պարտաւոր են ատոր, իսկ երբ հպատակ դառնալ կ'ուզեն եւ իրենց տղաքը ֆրանսացի կ'արձանագրեն, լոկ որոշ իրաւունքներ ձեռք բերելու, օրէնքի կարգ մը տրամադրութիւններէն օգտուելու համար, է, այս նեղ օրերուն մէջ, ոչ թէ յաւէտ յորձանքին մէջ նետուիլ կորսուելու, իրենց ազգը մոռնալու համար։ Այդ տեսակ միտում չունին առայժմ մեր հայրենակիցները։

Ազգուրացներ կարելի է գտնել բոլոր ազգերու մէջ։ Պէտք է գիտնանք, որ Հայուն կրած տառապանքները աւելի ամրապնդած են զայն՝ հայ մնալու ուխտին մէջ։ Այնպէս որ կրնանք առանց յուսահատելու դիմադրութիւն մը կազմակերպել այդ վտանգին դէմ։

Մարսէյլ Կ. ՍԵՒԵԱՆ

ՔԱՐԻՒՂԻ ՀԱՅ ԻՇԽԱՆ ՄԸ

«Ֆրանքֆուրթեր Ցայթունկ»ի փարիզի թղթակիցը կը գրէ.—

— Ֆրանսացիները, քարիւղի մասին իրենց բռնած քաղաքականութեամբ, Զինադադարէն ասդին միշտ աշխատած են որ քարիւղի իրենց պէտքը մեծ թրըսթներու ազդեցութենէն ազատեն։ Այս նպատակով կազմեցին «Քարիւղի Ֆրանսական Ընկերութիւն»ը, որ Մուսուլի քարիւղէն Ֆրանսայի ինկած բաժնին տեսչութիւնն ալ ստանձնած է։ Այս ընկերութիւնը հիմա իր դրամագլուխը կ'աւելցնէ, որպէսզի քարիւղի զտարաններ շինելով իր ձեռքին տակ գտնուած նաւթահորերէն շատ աւելի շահ հանէ։ Ասկէ զատ, դրամագլուխ տրամադրելով Կալիցիոյ եւ Ռումանիոյ արտադրութեանց մէկ մասը իր ազդեցութեան տակ առած է։

Ֆրանսացիները քանիցս ձեռնարկներ ըրած են նոր գտնուած նաւթահորերու շահագործման մէջ մասնակցութիւն մը ունենալու համար. ինչպէս Ալպանիոյ եւ Քոլոմպիոյ մէջ. բայց չեն յաջողած։ Ալպանիոյ մէջ կատարուած հետազօտութիւնները դադրած են գրեթէ։ Քոլոմպիոյ հողերը ուսումնասիրելու նպատակ ունեցող ընկերութիւնը, զոր «Քարիւղի Ֆրանսական Ընկերութիւն»ը կազմած է, այժմ իրապէս լուծուած է։ Ասոնց հետ կապ ունենալով՝ ուշագրաւ է որ Վենեզուելլայի հողերը ուսումնասիրելու համար կազմուած է նոր ընկերութիւն մը — «Սօսիէթէ Ֆրանսէզ տը Ռըշերշ օ Վենեզուելա» անունով եւ 50 միլիոն ֆրանք դրամագլուխով։ Ընկերութեան հիմնադիրներն են՝ «Կրէտի տը Մինի», «Քրէտի Մոպիլիէ» եւ «Պանք Նասիոնալ տը Քրէտի» հաստատութիւնները։

Ֆրանսական այս նոր ընկերութիւնը կը ստանայ Պ. Կիւլպէնկեան Մագսուտեանէն, վէնէզուէլեան «Րոյըլթ Տըչ Շէլլ»էն եւ Վենեզուելա Մագսուտեան քարիւղի ընկերութենէն— երկուքն ալ Նիւ Եորքի մէջ եւ որոնց Մագսուտեանի ձեռքը կը գտնուին — շահագործելու իրաւունքը կարգ մը նաւթահորերու, որոնք, գլխաւորաբար, Վենեզուելայի նահանգի Մարաքայպօ ծոցին մէջ կը գտնուին։ Ասիկա առատ քարիւղ պարունակող ծոց մըն է, որով շատեր կը շահագրգռուին, անուղղակի կերպով Րոյըլ Տըչ Շէլ քարիւղի մեծ ընկերութիւնն ալ։

«Ֆրանսական Քարիւղի Ընկերութիւն»ը Մարաքայպօ ծոցին մէջ չորս հազար արտավար տեղի վրայ հոր պեղելու իրաւունք ունի։ Այդ տեղին փոխարժէքը գնահատուած է 13ուկէս միլիոն ֆր. Ասկէց զատ, ընկերութիւնը արտադրուած քարիւղէն հարիւրին տասը կառավարութեան իբր տուրք տալէն ետքը, հարիւրին 10էն մինչեւ 12ուկէս ալ պիտի յանձնէ Պ. Մագսուտեանի եւ իր ընկերութեան։ Հրապարակ հանուած բաժնեթղթերուն մէկ քառորդէն աւելին Պ. Մագսուտեանի ձեռքը կը գտնուի, որոնք երկու տարուան համար անձեռնմխելի պիտի մնան։ Ընկերութիւնը պիտի ստանձնէ հորերու պեղման համար կազմուած չորս ընկերութեանց հետ կնքուած պայմանագրութիւններուն գործադրութիւնը։

ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ ՅԱՐՁԱԿՄԱՆ ԴԷՄ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԻՒՆ

Դեռ ընդհ. պատերազմին վէրքերը չփակուած, պետութիւնները ո՛չ միայն կը ջանան ամփոփել իրենց ուժերը, այլ եւ կարելի չափով զարգացնել զանոնք. մինչ միւս կողմէ, խաղաղասիրական յուսատու խօսքեր շրջան կ'ընեն բերնէ բերան։

Սակայն քիչ չեն անոնք, որոնք իրենց արհեստին իսկ բերումով, մէկ կողմէ կ'որոճան ապագայ յարձակումներու յատակագիծը, միւս կողմէ կը պատրաստեն յարձակումներու դէմ պաշտպանողականը։

Հետեւեալը նման փորձ մը օդանաւային յարձակման դէմ հրատարակուած ֆրանսական հանդէսի մը մէջ։

Կարելի չէ առաջուց, խաղաղութեան շրջանէն իսկ, ռումբերու դէմ տոկացող թաքստոց շինել, մեծ գործարաններու ամբողջ աշխատաւորներու, կամ քաղաքներու ամբողջ բնակչութեան ինչպէս նաեւ մասնաւոր արժէք մը ներկայացնող նիւթերու համար (մեքենաներ, ճարտարարուեստական կազմածներ եւայլն) Ծայրայեղ ծախքերու պիտի ենթարկուէինք եւ գործունէութեան բնականոն ընթացքը պիտի ... ժէր անկից։ Ինչ որ առաջուց ... շինուած, կարելի չէ ըսել թէ ... եւ ժամանակ չպիտի գտնուի ... նելու համար, երբ հարկը ... հանդէ։ Բացի կենսական կարեւորութիւն ներկայացնող մէկ քանի նիւթերէ, կարելի է գոհանալ ... տահական լուծումներով, ... ներու եւ ստորերկրեայ թաքստոցներու շահագործ... պեղում նեղ խրամներու ... պեղումները մերձ անկարելի պիտի ըլլան այն պարագային, ... ջուրը շատ մօտ է երկրի ...

րեսին։ Այն ատեն պարտաւոր պիտի ըլլանք հողին վրայ թաքստոցներ կառուցանելու։

Այն քաղաքներէն զատ, որոնք կառուցուած են խոր նկուղներու վրայ, ընդհանրապէս ամէն տեղ պէտք է միջոցները փնտռել, փոքր ռումբերու դէմ պաշտպանութեան։

Հանրային սպասարկութեանց պաշտօնեաները կայարաններու կարգ մը պաշտօնեաներ, գործարաններու մեքենավարները, որոնք ստիպուած են կենալու իրենց գործին գլուխը, մասնաւոր ուշադրութեան առարկայ պէտք է դառնան։

Մեծ թաքստոցները առնուազն պէտք է ունենան երկու մուտքեր։

Ամբողջ բնակչութիւնը պէտք է ունենայ անհատական դիմակներ կազերու դէմ պաշտպանութեան համար։ Կը բաւէ որ այդ դիմակները թոյլ տան մարդոց փախելու թունաւորուած վայրէն, կամ սպասելու հոն, մինչեւ որ օդը հականեխուի։ Եթէ իրօք կերպով պատերազմը իրականանայ, պէտք է որ քաղաքներու բնակիչները, ճակատի զինուորներուն պէս, սահղծուած ըլլան իրենց վրայ կրելու դիմակներ, միշտ գործածուելու պատրաստ։

Ոստիկանները եւ պահակախումբերը, հրշէջները եւ առողջապահական պաշտօնեաները պէտք է իրենց տրամադրութեան տակ ունենան կազերու դէմ պաշտպանուած վայրեր, թէ իրենց եւ թէ հիւանդներու համար, ինչպէս նաեւ հականեխական անհրաժեշտ գործիքներ։

ԿԵԱՆՔԸ ԿՈՎԿԱՍԻ ՄԷՋ

(քաղուած՝ խորհրդ. թերթերէն)

ԳԱՐՆԱՆ ՑԱՆՔԵՐԸ

Գարնանացանի նախապատրաստական կազմակերպութիւնը աւարտած է։ Ծրագրուած ուղղութեան հիման վրայ, այս տարի գարնան ցանքերու տարածութիւնը պէտք է աւելնայ 100 հազար հեկտար, որով ցորենի մշակումը պիտի աւելնայ 6,1 համեմատութեամբ, միւսները 9,6 չափով։ Գարնան ցանքերու ընդհ. տարածութիւնը պիտի կազմէ 1,191,400 հեկտար, որոնց 645 հազար Վրաստանի, 280 հազար Ազրբէյջանի եւ 268 հազար Հայաստանի մէջ։

Ցորդ չօգտագործուած հողերէն խոշոր մաս մը պիտի մշակուի Անդրկ. բոլոր հանրապետութիւններուն մէջ, ուր հեղեղներու առաջքն առնելու համար, միջոցներ ձեռք առնուած են։ Կը շարունակուի գիւղատնտեսական մեքենաներու եւ գործիքներու մատակարարումը եւ լծկաններու համալրումը։ Անդրկովկասի համար նախատեսուած սերմերու 32,6 մասը երկրին մէջ կայ արդէն. անկից զատ պիտի ստացուի 2500 թօնօ եգիպտացորեն։

Վնասատու ճճիներու դէմ կռուելու համար, պիտի յատկացուի անցեալ տարի գործածուած քանակութեան չափ պղնձի արջասպ եւ ուշադրութիւն պիտի դարձուի որ անոր արտադրութիւնը ապահովուի տեղերուն վրայ։

Անցեալ տարի Անդրկովկասի մէջ կար 256 հողագործական կայան, որով իւրաքանչիւր 4900 գիւղական տնտեսութեան համար կ'իյնար մէկ կայան։ Ընթացիկ ցանքերու առթիւ, անոնց ալ թիւը պիտի շատնայ։

ՔՐՏԱԿԱՆ ՆՈՐ ԱՅԲՈՒԲԵՆ

Բագուի մէջ թրքական նոր այբուբենի միութենական կեդր. կոմիտէին կից գործող գիտ. խորհուրդը հաստատած է լատինական այբուբեն մը՝ քիւրտերուն համար։

Նոր այբուբեն կազմելու նախաձեռնութիւնն իր վրայ առեր էր Հայաստանի Լուս. գործավարութիւնը։ Այբուբենին հեղինակը Մարգուլով՝ երկար ժամանակ ապրած է քիւրտերու մէջ եւ վերջերս ալ Հայաստանի առաջարկութեամբ՝ մեկնելով քրտական շրջանները, ուսումնասիրած է քրտական լեզուի հնչականութիւնը, նպատակ ունենալով լատինական տառերով արտայայտել քրտերէնի բոլոր հնչիւնները։ Քրտական նոր այբուբենը բաղկացած է 37 լատինական տառերէ, որոնց կարգին օգտագործուած են նաեւ ուրիշ այբուբեններ։

Հայաստանի Լուս. գործավարութիւնը ձեռնարկած է նոր այբուբենի գործածութեան աշխատանքներուն։ Առաջին առթիւ պիտի հրատարակուին երեք գրքոյկներ, յետագային պիտի հրատարակուին քաղաքական փոքրիկ տետրակներ, գեղեցիկ գրականութեան նմոյշներ եւլն։

Յառաջիկայ ուսումնական տարիէն սկսեալ, դպրոցներու մէջ պիտի դասաւանդուի նոր այբուբենը։ Մարտ 25ին Երեւանի մէջ խորհրդակցական ժողով մը հրաւիրուած է, նոյն հարցին շուրջ։ Ներկայ եղած են քրտական դպրոցներու ուսուցիչներ, լեզուագէտներ։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԱՆՈՆՑ ՈՐ ԿՈՒԼԱՆ, գրեց՝ Գ. Ու. Լէթբիտըր։ Տպ. Փարիզ, Գեղարուեստական տպարան, 1929։

ԿԵԱՆՔԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

(քաղուած թուրք թերթերէն)

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ՇԱՐԺՈՒՄԸ

Իզմիրի մէջ համայնավարներու մասին քննութիւնը կը շարունակուի։ Պոլսէն ձերբակալեալ վիճակի մէջ ղրկուած Նիքօ անուն Յոյնը կարեւոր յայտնութիւններ ըրած է։ Հեռագրուած է որ Պոլսոյ մէջ համայնավար կազմակերպութեան պատկանող Հիքմէթ պէյ անուն մէկը ձերբակալուի։ Ամբաստանեալներուն հետ կապ ունեցող բազմաթիւ անձեր դարձեալ ձերբակալուած են Իզմիրի մէջ։ Անոնց մէջ են Քեամիլ էֆ. եւ Արիֆ։ Իզմիրի շրջակայ նահանգներուն մէջ համայնավարներու հետ գործ ունեցող բազմաթիւ անձեր ձերբակալուեր են։ Այս շրջանի ամբողջ կազմակերպութիւնը, Իզմիրի գաղտնի կեդրոնէն կը կառավարուէր։

ԱԿՆ ԸՆԴ ԱԿԱՆ

«Իգտամ» կը գրէ թէ հելլէն կառավարութիւնը Արեւմտեան Թրակիոյ մէջ Թուրքերու առեւտուրի, վարձակալութեան, պայմանաւորման գործողութիւնները արգիլած է, իբրեւ փոխ. վրէժ Թուրքիոյ մէջ հելլէն կալուածներու գրաւումին։ Արեւմտեան Թրակիոյ Թուրքերը փոխանցման գործողութիւն չէին կրնար կատարել բաց ի «էթապլի»ի արտօնագիր առնողներէն, որոնց թիւը 100ին 2 է միայն։

Այս կերպով, Արեւմտեան Թրակիոյ Թուրքերուն տնտեսական կացութեան մեծ հարուած մը տրուած պիտի ըլլայ։ Ապրիլ 2էն սկսեալ բոլոր դրամատուները Թուրքերու բացած իրենց վարկը դադրեցուցած են։ Այս վիճակը բնականաբար Սակարանին վրայ ալ ազդած է։

ՕՍՄ. ՀԱՆՐԱՅԻՆ ՊԱՐՏՔԸ

Կը հերքուի այն զրոյցը թէ Հանրային Պարտքի Վարչական ժողովը կը հրաժարի՝ օսմ կայսրութեան յաջորդող կառավարութիւններէ իր ունեցած իրաւունքներէն։ Այդ կառավարութիւնները որոնց հետ բանակցութիւն կը կատարուի՝ հետեւեալներն են.— Թուրքիա, Սուրիա, Լիբանան, որոնք 4 ապրիլէն սկսելով, իրենց կտրօնները կը վճարեն։

Իտալիոյ, Պաղեստինի, Միջագետքի կառավարութիւններն ալ համաձայնութիւններ կնքած են։ Այս կառավարութիւնները կտրօններու վճարումը 4 ապրիլէն կատարելի վճարման հետ 25 մայիս 1929էն պիտի սկսին։

Յունաստանի եւ Անդրյորդանանի կառավարութեան հետ կատարուած բանակցութիւնները լաւ ճամբու մէջ կը գտնուին։

Առկախ մնացած է միայն Յուկոսլաւիոյ բաժինը եւ այս ալ Սերպիոյ պարտքերուն վճարման համար գրուած սկզբունքներու մէջ, Լահէյի դատարանին կողմէ պիտի կարգադրուի։

ԾԱՂԿԱԽՏԸ ԱՆԳԼԻՈՅ ՄԷՋ

Անգլիոյ առողջապահական պատուիրակութիւնները լրջօրէն մտահոգ են, ծաղկախտի դէպքերուն հետեւանքով, որոնք երեւան կուգան Թուսքանիա շոգենաւին ժամանումէն ի վեր։ Շոգենաւը մեկնած էր Պոմպէյէն։ Կին մը որ այս շոգենաւուն մէջ կը ճամբորդէր մեռած է նոյն հիւանդութենէն՝ Լոնտոնի մէջ։ Ուրիշ 14 ճամբորդներ կը դարմանուին այս միջոցիս, կլասքովի հիւանդանոցին մէջ։ Անոնց չորսին վիճակը ծանր է։

Իշխանութիւնները կը նկատեն թէ ծաղկախտի այս դէպքերը կը տարբերին հասարակ ծաղկախտէն, բայց այնքան ծանր են, որոնց նմանը կարելի է տեսնել Արեւելքի հասարակածային երկիրներու մէջ։ Այս միջոցիս, հին կը ջանան գտնել եւ մեկուսացնել Թուսքանիա նաւուն ճամբորդները եւ բոլոր անոնք, որ շփում ունեցած են անոնց հետ։ Նաւուն ճամբորդները սակայն ցրուած են Անգլիոյ զանազան քաղաքները եւ անոնցմէ շատերը բռնուած ըլլալու նշաններ ցոյց կուտան։

Թուսքանիա նաւը Պոմպէյէն մեկնած էր կլասքոյի ուղղութեամբ, երբ հիւանդութիւնը երեւան ելաւ իր ճամբորդներուն մէջ։ Նաւազներէն մէկը որ բռնուած էր, մեռաւ Մարսէյլի նաւահանգիստին մէջ։ Մարսէյլէն է որ նաւուն ճամբորդներէն շատերը մեկնեցան դէպի Անգլիա, եւ այդ օրէն ի վեր, հիւանդութեան դէպքեր երեւան կուգան, մտատանջելով առողջապահական սպասարկութիւնները։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՇԱՐԺԱՆԿԱՐՆԵՐՈՒ ԲՈՅԿՈՏԸ

Գրած էինք թէ շարժանկարի Ամերիկեան ընկերութիւնները որոշած են թոյլ չտալ իրենց արտադրութիւններու ներկայացումը՝ Ֆրանսայի մէջ։

Այս առթիւ, Փարիզի ամերիկեան դեսպանատունը կը հաղորդէ թէ, դեսպանատունը այս տարուան փետրուարի վերջերը Ֆրանսական շարժանկարի սէնդիկան ուսումնասիրած էր փոփոխութիւններու ծրագիր մը, մտցնելու համար ամերիկեան արտադրութիւններու ներածման եւ բաշխման մէջ։

Սէնդիկան այս փոփոխութիւնները առաջարկեց կառավարութեան, որ չէ փութացած այս մասին վճռական որոշում մը տալ, այլ կ'ուսումնասիրէ զանոնք եւ փափաք յայտնած է ամերիկեան տեսակէտը գիտնալ։ Ամերիկեան տեղեկագիրը պիտի ներկայացուի ֆրանս. կառավարութեան։

Ամերիկեան շարժանկարի արտադրութիւնը Եւրոպայի մէջ կը հանդիպի կարգ մը դժուարութիւններու եւ անոնց դէմ փոխադարձ միջոցի մըն է որ կը դիմէ Ամերիկա։

ՄԻՇՏ ԱՒԵԼԻ ԱՐԱԳ

Եւրոպայի եւ Ամերիկայի միջեւ արագ երթեւեկը աւելի եւս արագացնելու համար, անգլիական Ուայթ Սթար Լայն ընկերութիւնը սկսած է շինել շոգենաւ մը, որ գոյութիւն ունեցողներուն ամէնէն հսկան եւ ամէնէն սրընթացը պիտի ըլլայ։

Ներկայիս շոգենաւերու հսկան է անգլ. Մաժեսթիքը, որուն տարողութիւնն է 60 հազար թօնօ եւ ունի 915 ոտք (282 մեթր) երկայնութիւն։ Մաժեսթիքի ովկիանոսը անցնելու միջին տեւողութիւնն է վեց օր։

Նոր շինուելիք նաւը, որ Օսէանիք պիտի կոչուի, պիտի ունենայ 75 հազար թօնօ տարողութիւն եւ ճիշդ հազար ոտք (305 մեթր) երկայնութիւն, արագութիւնն ալ պիտի ըլլայ ժամը 35 հանգոյց, որով պիտի կրնայ ովկիանոսը ճեղքել չորս օրէն. պիտի փոխադրէ 6 հազար ճամբորդ։ Նաւին մէջ նաւաստի եւ պաշտօնէութիւն պիտի ըլլան թուով 1200։

Գաղափար մը կազմելու համար ներկայ ճարտարագիտութեան ապագայ այս հրաշալիքի ուժին մասին, կարելի է աչքի առջեւ բերել աշխարհի ամէնաբարձր շէնքը (Նիւ Եորքի 50 յարկանի վուլվորթ երկնասլացը) եւ երեւակայել որ այդ շէնքին մէկուկէս հասակը ունեցող շինուածք մը, պառկած ջուրերուն վրայ, կը սուրայ ժամական մօտ քառասուն մղոն արագութեամբ։

Բաղդատեցէք կառուցանելի ծովերու հսկան ցամաքի հսկային՝ վուլվորթ շէնքի եւ օդի հսկային՝ կոմս Ցէփլինի հետ։

ՃԱՇԱԿՆԵՐԸ ԱՆՎԻՃԵԼԻ ԵՆ

Փրակայէն հեռագիր մը կ'իմացնէ թէ տեղին ծերանոցին պատսպարեալներէն մէկը, Նիւ Եորքի իր մէկ ազգականէն ժառանգած է հսկայ գումար մը՝ 50 միլիոն տոլար։

Հակառակ որ այս ողորմելին այժմ կը նկատուի աշխարհի ամէնէն հարուստներէն մէկը, ան չի վարանիր յայտարարելու թէ շատ լաւ է հոն ուր կը գտնուի, թէ երբեք չուզեր բաժնուիլ իր թշուառութեան ընկերներէն, վայելելու համար մեծափարթամ կեանք մը, թէ պիտի շարունակէ մնալ հոն, իր հարստութիւնը հաւասարապէս բաժնելով իր երկու զաւակներուն, որոնք կը բնակին Վիեննա, բաժին մըն ալ հանելով անկելանոցին։

Մարդը սակայն իրաւունք ունի։ Անակնկալ հարստութիւնը իրեն կը հասնի արդէն շատ ուշ։ 94տարու է։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Հ. Մ. Ը. Մ.Ը ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

ՊԷՅՐՈՒԹ, 4 Ապրիլ.— Ինչպէս ուրիշ տեղեր, հոս եւս Հ. Մ. Ը. Մ.ը միակ կազմակերպութիւնն է, որ բոլոր խաւերու կողմէ կը վայելէ համակրանք եւ վստահութիւն։ Ան վաւերացուած է հոգատար եւ տեղական կառավարութիւններու կողմէ։

Այս երկրորդ տարին է՛ որ, Պէյրութի մասնաճիւղը գեղեցիկ գաղափարը կը յղանայ Դամասկոսի եւ Հալէպի քոյր խումբերը Պէյրութ հրաւիրելու, ֆութպոլի մրցումներ կատարելու համար։

Պէյրութի ծանօթ դէպքէն ի վեր, հայկական կեանքը դադրած էր քաղաքիս մէջ։ Բանտարկեալներու արձակման հետ վերսկսաւ շարժումը։ Զատկի Ա. օրը, կէս օրէ ետք ժամը 3.30ին Հ. Մ. Ը. Մ.ի սեփական մարզադաշտին վրայ մրցեցան Դամասկոսի եւ Հալէպի խումբերը։ Հալէպցիները յաղթեցին 0 4ով։

Յաջորդ օրը Հալէպը մրցեցաւ Պէյրութի դէմ, ու 0-1ով յաղթեց ու տիրացաւ 1929 տարուան բաժակին։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Պէյրութ-Դամասկոս եւ Հալէպ խումբերը գոհացուցիչ խաղարկութիւն մը ցոյց տուին։ Դամասկոսցիները *փաս* տալու շատ վարժ չեն, իսկ Պէյրութի եւ Հալէպի խումբերը շատ տարբերութիւն չունին իրարմէ։

Քաղաքիս մէջ կան շատ մը խումբեր, — *Սիսուան, Զարթօնք, Յառաջ, Արաքս, Մաժակ* եւյլն., որոնց անջատ գործունէութիւնը այնքան օգտակար չէ։ Ի՞նչ օգուտ այսքան այլազան խումբերէն, երբ 1929ի ախոյեանական մրցումներէ Հ. Մ. Ը. Մ.ը դուրս կուգայ 2-1 պարտուած, իսկ *Սիսուանը*՝ 3 - 9ով, երկուքն ալ մէկ օրուան մէջ։ Մինչդեռ այս երկուքը միացած պիտի կարենային լաւ դաս մը մը տալ լաւագոյն խումբերուն անգամ։ Դժբախտաբար, ոչ միայն միանալու ճիգեր չեն ըլլար, այլ եւ իրար խաչաձեւելու կը ձգտին շարունակ։ Այս է պատճառը որ Զատկի Ա. եւ Բ. օրերու մրցումները յանգեցան կռիւի եւ ոստիկանական միջամտութիւն յառաջ բերին։

Թ. Սեւեան

ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԸ

Փարիզի հայ Մարզականի նոր վարչութիւնը կազմուած է հետեւեալ կերպով.— Ատենապետ՝ Վաղինակ Խաչիկեան, փոխ-ատենապետ Նիկողոս Մատթէոսեան, ատենադպիր՝ Ստեփան Բանիկեան, գանձապահ՝ Գէորգ Փափազեան, խորհրդատու՝ Ժիրայր Թագուորեան։

Թղթակցութիւնները ուղղել Գէորգ Փափազեանի, 40 Rue d'Aboukir, Paris 2me.։

Կարդացէք եւ Տարածեցէք
«ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (16)

ՍՊԻՏԱԿ ԳԻՇԵՐՆԵՐ

ԵՐՐՈՐԴ ԳԻՇԵՐ

— Ո՛չ, Նաստենքա, ո՛չ։ Այս կը նշանակէ որ դուք զինքը ամէնէն աւելի կը սիրէք, նոյնիսկ ինձմէ՛ ալ աւելի։

— Ենթադրենք թէ այնպէս ալ ըլլայ։ Բայց գիտէ՞ք մտքէս ինչ կ'անցնի։ Իր մասին ա՛լ չեմ խօսիր... Կը խօսիմ ընդհանրապէս... ինչո՞ւ համար լաւագոյն մէկը միշտ իր մէջ գաղտնի բան մը կը պահէ ուրիշներէն։ Ինչո՞ւ համար անկեղծօրէն չյայտնել այն ինչ որ մարդ ունի իր սրտին մէջ, երբ գիտէ թէ վերջը պիտի իմացուի։ Ամէն ոք չափազանցուած դաժանութիւն մը կը կեղծէ, որպէսզի ո՛չ ոք վիրաւորէ իր զգացումները։

— Իրաւունք ունիք, Նաստենքա, բայց պատճառները բազմաթիւ են։ Եւ ճիգ մը ըրի զգացումներս լեցնելու։

— Ո՛չ, ո՛չ, ինձ կը թուի թէ... այս վայրկեանին իսկ... վերջապէս, ինձ կը թուի թէ դուք ձեզ կը զոհէք ինձ համար, ըսաւ թափանցող ակնարկով մը աչքերուս մէջ նայելով։ Ներեցէ՛ք, այսպէս խօսելուս, գիտէք որ ես պարզ աղջիկ մըն եմ, շատ քիչ մարդ կը ճանչնամ եւ չեմ գիտեր գաղափարներս արտայայտել, բայց գիտեմ երախտապարտ ըլլալ։ Օ՛, թող Աստուած երջանկացնէ ձեզ։ Այն ինչ որ կը պատմէիք ձեր երազողին մասին, բնաւ ճիշտ չէ, այսինքն ատիկա դուք չէք, կամ առնուազն ապաքինած էք։ Դուք բոլորովին տարբեր մարդ մըն էք ձեր նկարագրածէն։ Եթէ օր մը մէկը սիրէք, թո՛ղ Աստուած երջանիկ ընէ ձեզ, մինչդեռ ձեր սիրելիք աղջկան ո՛չ մէկ մաղթանք ունիմ, որովհետեւ ան երջանիկ պիտի ըլլայ արդէն, քանի որ դուք զինքը պիտի սիրէք։ Այդ մասին կրնաք վստահ ըլլալ ինձ, ես կին մըն եմ, լա՛ւ գիտեմ այդ։

Լռեց ու ձեռքս սեղմեց ուժգնօրէն։ Այնքան յուզուած էի որ չէի կրնար խօսիլ։

— Այո՛, հաւանական է որ այսօր չգայ, յարեց՝ կարճ լռութենէ մը վերջ։ Արդէն ժամանակը անցած է։

— Վաղը կուգայ։

— Այո՛, գիտեմ որ վաղը պիտի գայ։ Ցտեսութիւն ուրեմն, վաղը նորէն կը տեսնուինք։ Իսկ եթէ անձրեւէ, չեմ գար, բայց հետեւեալ օր անպայման կուգամ, օդը ինչպէս ալ ըլլայ։ Պէտք է ձեզ նորէն տեսնեմ։

Բաժնուելու ժամանակ ձեռքը ինձ երկարեց ու ըսաւ հանդարտ շեշտով մը աչքերուս մէջ նայելով,

— Մենք միշտ իրարու հետ պիտի ըլլանք, չէ՞։

(Օ՛, Նաստենքա՛, Նաստենքա՛, ինչպէս առանձին եմ, գիտնա՛ք)։

Ժամը ինն է։ Չկրցայ սենեակիս մէջ մնալ, հագուեցայ ու դուրս ելայ, հակառակ դուրսի գէշ օդին։

Գացի հոն, նստայ մեր նստարանին վրայ։ Յետոյ մինչեւ իրենց փողոցը գացի, բայց ամչցայ ու ետ դարձայ առանց իրենց պատուհաններուն նայելու։ Ի՜նչ գէշ օդ։ Եթէ օդը գեղեցիկ ըլլար, ամբողջ գիշերը պիտի պտըտէի։

Բայց վա՛ղը, վա՛ղը։ Վաղը ամէն ինչ պիտի պատմէ ինձ։ Ի՜նչ լաւ կ'ըլլար եթէ այսօր չստանար նամակին պատասխանը... բայց ո՛չ, լաւ կ'ըլլար որ ստանար... ասկէ զատ, արդէն մինչեւ հիմա իրար գտած են...

ՉՈՐՐՈՐԴ ԳԻՇԵՐ

Աստուա՛ծ իմ, այս ամէնը ինչպէ՛ս վերջացաւ, ինչպէ՛ս վերջացաւ։

Ժամը իննին հասայ ես. ինք եկած էր արդէն։ Հեռուէն տեսայ որ արմուկը բազրիքին կրթնցուցած՝ կեցած է առաջին օրուան պէս։ Մօտենալս չլսեց։

— Նաստենքա՛, գոչեցի յուզումս զսպելով։

Արագ՝ ինձ դարձաւ։

— Ի՞նչ կայ, ըսաւ. ի՞նչ կայ, շո՛ւտ ըսէք։

Ապշած երեսը նայեցայ։

— Ի՞նչ կայ, նամակը բերի՞ք, աւելցուց՝ ձեռքով բազրիքը բռնած։

— Ո՛չ, չբերի. դեռ ինք չեկա՞ւ։

Սարսափելիօրէն տժգունեցաւ եւ անշարժ դիտեց զիս երկարօրէն։ Իր վերջին յոյսը օդը ցնդած էր։

— Օ՛, Աստուած թող ներէ, ըսաւ վերջապէս, ընդհատ ձայնով մը. Աստուած թող ներէ՛։

Ակնարկը գետին յառեց, յետոյ ուզեց ինձ նայիլ, բայց չկրցաւ։ Երկու վայրկեան եւս պայքարեցաւ իր յուզումին հետ, յետոյ ետ դարձաւ եւ կրկին բազրիքին վրայ կրթնեցաւ ու արտասուեց հեծկլտուքներու մէջ։

— Հանդարտեցէ՛ք, ի՞նչ կայ որ, ըսի ես, հանդարտեցէ՛ք...

Բայց ուժ չունեցայ շարունակելու եւ յետոյ՝ ըսելիք ի՞նչ ունէի։

— Մի՛ ջանաք զիս մխիթարել, պատասխանեց արտասուելով, իր մասին մի՛ խօսիք ինձ, մի՛ ըսէք որ զիս չէ լքած։ Մի՞թէ նամակիս մէջ բա՞ն մը կար, այդ դժբախտ նամակիս մէջ...

Հեծկլտուքները ընդմիջեցին իր ձայնը։

— Օ՛, ինչ դաժան ու տմարդի բան. դեռ ո՛չ մէկ տող, ո՛չ մէկ տող։ Առնուազն եթէ պատասխանէր որ զիս չուզեր, կը մերժէ զիս... բայց ամբողջ երեք օրուան մէջ տող մը իսկ չգրե՜լ։ Ի՜նչքան դիւրին է վիրաւորել անպաշտպան խեղճ աղջիկ մը, որ սիրած ըլլալուն համար յանցաւոր է միայն։ Օ՛, ինչպէ՛ս տանջուեցայ այս երեք օրուան մէջ, Աստուա՛ծ իմ, Աստուա՛ծ իմ։ Եւ ըսել որ ես ինքս գացի իր մօտ, զիս նուաստացուցի իր առջեւ, լացի, աղաչեցի, իր սէրը խնդրեցի եւ այս ամէնէն վերջ... ճիշտ չէ՛, անկարելի՛ է ասիկա, այնպէս չէ՞։ (Իր սեւ աչքերէն կայծեր կը ցատկէին)։ Բնական բան չէ այս, խաբուեցանք մեն, ինք կամ ես։ Նամակս ստացած չէ. դեռ ոչինչ գիտէ ինք։ Ինչպէ՞ս կարելի է ասիկա, դուք դատեցէք, ըսէ՛ք, բացատրեցէ՛ք ինձ. կարելի՞ է այսպէս անգթօրէն շարժիլ։ Ո՛չ մէկ գիր։ Բայց մարդ աւելի գութ մը կ'ունենայ մարդոց վերջինին համար։ Թերեւս իմ մասին գէշ բաներ խօսած են իրեն, չէ՞. դո՞ւք ինչ կը խորհիք։

Ֆր.է Թրգ. Յ. Մ. Թ. ԴՈՍՏՈՅԵՒՍԿԻ

այս առաջարկն ալ լուրջ չէ նկատուած, որովհետեւ այս գծին մենաշնորհի պայմանները երեք տարի վերջ կ'աւարտին։

Անատոլուի գործակալութիւնը կ'ըսէ թէ այս խնդրին շուրջ գաղտնապահութիւն կը տիրէ. այնպէս որ բանակցութեանց վիճակի մասին կարելի չէ եղած ստոյգ տեղեկութիւն մը առնել։ Բայց եւ այնպէս, յոյս կայ որ Ֆրանսա, որ ամէն ատեն դժուարութիւններ կը հանէ բոլոր խնդիրներուն մէջ, «այս անգամ բարեացակամ պիտի գտնուի, մեզի յանձնելու այս երկաթուղին որ իրեն համար օգուտ մը չունի, մինչդեռ մեզի համար կենսական կարեւորութիւն կը ներկայացնէ»։

Լէոն Պլում երեսփոխան ընտրուած

Նարպոնի մէջ շաբաթներէ ի վեր տեւող ընտրական պայքարը կիրակի օր վերջացաւ ընկերվարականներու յաղթանակով։ 11,830 քուէարկուներու 5886 ձայնով երեսփոխան ընտրուեցաւ ընկերվարական յայտնի գործիչ եւ հրապարակագիր Լէոն Պլում։ Իր հակառակորդը՝ արմատական - ընկերվարական Ռոժէ Կուրկոն ստացաւ 5022 քուէ։ Ընկերվարական թեկնածուին դէմ գործի լծուած էին բոլորը՝ յետադիմականներէն մինչեւ համայնավարները։ Ի զուր անցան բոլորի բացասական ջանքերը։

Հակառակորդները կ'ուզեն խնդիր հանել՝ ընտրութեան վաւերականութիւնը կասկածի տակ դնելով։ Կ'առարկեն թէ կարգ մը անկանոնութիւններ պատահած են եւ որոշ թիւով սպիտակ քուէթուղթեր՝ Պլումի հաշուոյն արձանագրուած են։

Տրոցկիի մերժուելէն վերջ

ՊԵՐԼԻՆ 14 ապրիլ.— Գերման դահլիճը մերժեց Տրոցկիի Գերմանիա մուտքը։ Այս որոշումը Տրոցկիի հաղորդուեցաւ Պոլսոյ գերման հիւպատոսին միջոցաւ։

Մարդու եւ Քաղաքացիի Իրաւունքներու Պաշտպան Դաշնակցութիւնը երկուշաբթի օր բողոքի հաւաքոյթ մը պիտի սարքէ՝ ապաստանի իրաւունքին բռնաբարման դէմ։ Քաղաքական զանազան հոսանքներու պատկանող հռետորներ պիտի խօսին։

Տրոցկի Պոլսէն հեռագիր մը ղրկեց Ռայխսթակի Նախագահ Լէօպէի, ըսելով. «Շատ կը ցաւիմ որ առիթ չտրուեցաւ ինծի անձամբ գնահատելու ապաստանի ժողովրդավար իրաւունքը։»

Ասորի բանակ Միջագետքի մէջ

«Էլ Ահրամ»ի Պաղտատի թղթակիցը կը գրէ թէ Անգլիացիները Միջագետքի Ասորիներէն 12,000 հոգիէ բաղկացեալ բանակ մը կազմած են, ի հարկին գործածելու համար Թուրքիոյ սահմանին վրայ։ Ուրիշ կարծիքի մը համաձայն, ասորի բանակը պիտի գործածուի ո՛չ թէ Թուրքիոյ, այլ Միջագետքի ազգայնականներուն դէմ։

Թղթակիցը կ'աւելցնէ թէ անվստահութիւն կայ Թուրքիոյ եւ Անգլիոյ միջեւ։ Անգլիացիները կ'ուզեն գործիք դարձնել Ասորիները, եւ այս վերջիններն ալ սիրով կ'ընդունին, յուսալով որ փայլուն դիրք մը պիտի ունենան ապագային։

Ամանուլլահի նոր բանակը

«Թայմզ»ի թղթակիցը Լահորէն կը հեռագրէ թէ Ամանուլլահ թագաւոր յաջողած է իր կողմը շահիլ կարգ մը ցեղախումբեր, որոնք նախապէս իրեն դէմ էին։ Ամանուլլահ իր այս յաջողութիւնը կը պարտի «Մարգարէի վերարկու»ին, զոր ցուցադրեց Քանտահարի մօտ՝ Իթկարթի մէջ համախմբուած 50,000 հոգիի առջեւ։

Ժողովուրդը այն համոզումն ունի թէ Ամանուլլահ կրնայ գահ բարձրանալ, յետոյ պատժել բոլոր անոնք որ իրեն չեն հետեւիր։ Այդ օրէն ի վեր Աֆղանները մեծ խումբերով կուգան համախմբուիլ իր դրօշին տակ։

Թէհրանէն հեռագրի մը համաձայն, Ամանուլլահի միացող ցեղախումբերը զսպել դժուար պիտի ըլլայ։ Քապուլի պարսիկ զինուորական կցորդը ընտանիքը Թէհրան ղրկեց՝ պարսիկ սպայի մը ընկերակցութեամբ։ Այս վերջինը կը պատմէ թէ օրերով դիակները փռուած կը մնան փողոցներու մէջ. ոչ ոք կը համարձակի տունէն դուրս ելլել զանոնք թաղելու համար։ Պէչէի Սաքա շրջաբերութեան հանած է նոր դրամ մը, որուն վրայ գրուած է. «Էմիր Հապիպուլլահ, Գերի եւ Պաշտպան Աստուծոյ եւ իր Մարգարէի Հաւատքին»։

Կրօնականներն ու հարուստները, որոնք նախապէս կ'աջակցէին Պէչէի Սաքայի, այժմ երես կը դարձնեն անկէ, որովհետեւ ծանր տուրքեր դրած է անոնց վրայ։ Քապուլէն դուրս չէ կրցած ռեւէ տուրք հաւաքել։

Ռուս պոլշեւիկները մեծ գործի վրայ են Քապուլի մէջ։ Անգլիացիները բոլորովին չէզոք կը մնան. սակայն Փէշավարի մէջ կարեւոր ուժեր կը պահեն՝ անակնկալ դէպքերու առթիւ պատրաստ գտնուելու համար։

Պարսիկ սպայի մը համաձայն, Ամանուլլահ 75,000 անկանոն զինուոր ունի իր տրամադրութեան տակ, իսկ զանազան մեծ քաղաքներու մէջ կան նաեւ կանոնաւոր զինուորներ, որոնք իրեն կ'աջակցին։ Պէչէի Սաքայի դէմ ընդհանուր ատելութիւն կը տիրէ։

Պարսիկ - աֆղան սահմանագլուխին վրայ վերջին օրերս կացութիւնը աւելի խաղաղ է։

Ամանուլլահի բանակը բաւական մօտեցած է Քապուլի, շնորհիւ լաւ օդին։

Նոր ձերբակալութիւններ Զաղրէպի մէջ

Զաղրէպի ոստիկանութիւնը ձերբակալեց մօտ 130 հոգի, մեծ մասամբ ուսանողներ, որոնք կ'ամբաստանուին թէ Ուսանողական Տան եւ Զաղրէպի ուրիշ շէնքերուն վրայ թագաւորին եւ կառավարութեան մասին անուանարկիչ թռուցիկներ փակցուցած են։ Թռուցիկներուն տակ ստորագրուած է «Խրուաթ Երիտասարդներու Յեղափոխական կազմակերպութիւն»։

Երկու օր անընդհատ խուզարկութիւններ կատարուեցան բազմաթիւ մասնաւոր տուներու եւ զանազան նախկին կազմակերպութեանց կեդրոններուն մէջ։ Ոստիկանութիւնը գտաւ Զաղրէպի մէջ քարտէս մը, որուն մէջ մասնաւոր նշան մը դրուած է ներկայ կառավարութեան կողմնակիցներու տուներուն վրայ։ Կը կարծուի թէ այս նշանները դրուած են եղեռնափորձեր կատարելու համար։ Վերջերս սպաննուած հրապարակագիր Շլէկէլի տան վրայ եւս նոյն նշանը կար։ Կը կարծուի թէ վերջին օրերու ոճիրները կատարուած են այս յեղափոխական կազմակերպութեան անդամներուն ձեռքով։

ԱՊՐԻԼ 11/24Ի ՍԳԱՏՕՆԸ

ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ Հ. Ե. Ո. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐՈՒՆ ԵՒ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ

Փ Ա Ր Ի Զ

28 Ապրիլ կիր. գիշեր ժամը 8.30ին, Petit Journalի սրահին մէջ

Վ Ա Լ Ա Ն Ս

20 Ապրիլ Շաբաթ գիշեր

ՌՈՄԱՆ ԵՒ ՊՈՐՏՕ 21 Ապրիլ կիրակի

Մ Ա Ր Ս Է Յ Լ 28 Ապրիլ

Ինչպէս նաեւ ԼԻՈՆԻ եւ ուրիշ վայրերու մէջ։

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

SALLE ADYAR. 4 Square Rapp, Métro Alma Marceau

21 Ապրիլ կիրակի իրիկուն ժամը 9ին

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՏՐԱՄԱԹԻԿ ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲԸ

Մասնակցութեամբ՝ Պ. Ա. ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻԻ

կը ներկայացնէ՝ **ՍԱՄՍՈՆ**

ՏՈՄՍԵՐՈՒ ԳԻՆԵՐ՝ 50, 25, 15 ԵՒ 10 ՖՐԱՆՔ

Տոմսերը կարելի է այժմէն ապահովել։ Դիմել՝ նամակով կամ անձամբ Շահան Սարեանի, 5 Rue Docteur Paquelin, Paris (20e)։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՄԱՍՏԵՂԻ ՆՈՐ ԳԻՐՔԸ „ԱՆՁՐԵՒ''Ը

Ֆրանսա եւ Սուրիա 20 Փր.։ Ուրիշ երկիրներ (բացի Ամերիկայէն 25 ֆրանք։ փոստի ծախք չկայ։ դիմել՝ L. Kévonianի 235 Fbg. St-Martin. PARIS (10e).

Բ Ա Յ Ա Ր Ջ Ա Կ Ա Պ Է Ս Կ Ա Ն Խ Ի Կ

Հ. Յ. Դ.

Իթալիի «Աղբիւր Սերոբ» եւ Վիժիւիֆի խումբերը ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրուին այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Փլաս տ'Իթալի, Քաֆէ 0 Քլէր տը Լիւնի ստորնայարկը։ Ներկայ պիտի ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը։

Փարիզի Վիշապ խումբի ընկերները ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրուին այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, 225 rue du Fbg. St. Martin, Café aux deux Stationի վերնայարկը Métro Louis Blanc։ Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները։

Լիոնի Քրիստափոր խումբի ժողով՝ վաղը իրիկուն ժամը 8.30ին Ընկ. Ճանկէօզեանի ճաշարանը։ Կարեւոր օրակարգ։

Լիոնի Կայծակ խումբի ժողովը՝ վաղը իրիկուն ժամը 8ին ծանօթ հաւաքատեղին։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուի Կիրասոնցի Սուրէն Տատեան։ Իմացնել՝ Armenag Dadian, Piatza Grivitzei No. 6, Constantza, (Roumania).

EMPIRE, Միւզիք-Հոլ. 37 Av. Wagram

Cirque de Paris	Էքոլ Միլիթէր	ամենալաւն ու աժանը	2-14 ֆրանք

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 r. Rivoli, մէթ. Շաթլէ։ Արմատ. եւ նոր մեթոտով դարմանում արանց եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վեներ. հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, ջերմամիզ.) եւ վարիսի։ Մասն. լապօռաթուառ։ Խղճամիտ եւ արագ խորհրդակցութ. ամէն օր 9—12, 2—8, Կիրակի 9—12,

Կ'ուզուին թրէսէի վարժ գործաւորներ եւ գործաւորուհիներ։ Լաւ վճարում։ դիմել՝ «Chaussures Païva», 215 Ave. Gambetta։ մէթրօ՝ Porte Lilas.

Կ'ուզուին ժէսաէ ռոպի մաքուր գործ ընող կարուհիներ։ Տեւական գործ։ Դիմել՝ Ն. Ֆնտքեանի, 5 Rue Bergère, Paris (9e).

Կ'ուզուին տափատ կարող գործաւորուհիներ արհեստանոցի մէջ աշխատելու համար։ Տեւական գործ։ Դիմել՝ Պ. Զանաքեանի 9 Rue Papillon, մէթրօ՝ Cadet.

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՅԱՐԴԳՈՂ

Այս Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին Voltaireի սրահին մէջ (Օտէոնի թատրոնին դիմացը)։ Նուագ, երգ, մոդական լապտեր եւ անակնկալներ։ Կը հրաւիրուին անդամներն ու համակիրները։

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔԸ այս Հինգշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30էն 5՝ Հայերէն եւ Հայոց պատմութիւն (Պ. Մ. Նաթանեան)։

ՌՈՍՏՈՄ Գրադարանի վարչութիւնը կը ծանուցանէ հայրենակիցներու թէ իր գիրքերու քանակը ճոխացուցած է։ Գիրք ստանալ փափաքողները կընան դիմել Երեքշաբթի եւ Հինգշաբթի ժամը 8.30—10.30, 131 Fbg. du Temple. (Belleville).

Ծախու է մեկնումի պատճառաւ խանութ, փուռ եւ բնակարան մը, ամբողջ կազմածներով եւ կարասիներով (tri-porteur եւն.)։ Միայն սիմիթէն եւ արեւելեան անուշեղէններէն օրական 60 ֆրանք շահ ապահով։ Կարելի է նպարավաճառութիւն ալ ընել։ Ինը տարուան bail. 6 ամսականը վճարուած։ Գին՝ 12,000 ֆրանք։ Դիմել՝ Պ. Ս. Մարգարեանի, 31 Bld. Garibaldi, Issy-les-Moulineaux։ Թրամուէյ 23 եւ 32, իջնել՝ Gare d'Issy.

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)
Le Gérant: E. SOUVIGNY

Եթէ կ'ուզես ուտել միշտ լաւը ու վճարել միանգամայն աժան. դիմէ 24, Rue St. Lazare, PARIS (9e)

ՃԷՆԱՋԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ.ԵԱՆ

Արեւելեան ուտեստեղէններու մթերանոցը։

600,000 ՖՐԱՆՔ ՏՐԱՄԱԴՐԵԼԻ

Փոխատուութիւն ամէն տեսակի երաշխաւորութեամբ։ Զեղչով անմիջական վճարում վաճառականական մուրհակներու։ Փոխատուութիւն ապրանքներու վրայ։ Դիմել՝ V. Bartelloni, Cabinet Yarjanian, 5 Rue Cardinal Mercier, Tél. Central. 97 39 եւ 96-70.

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ տնօրէն՝ **ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ**

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96 - 61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6։ Քիթ, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 2—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։

ՎԻՊԱԿԱՆ ԳԻՐՔԵՐ

Արսէն Լիւբէն Շէրլոք Հոլմսի դէմ 18 ֆր., Զարիքի նախարարը Թասբութին 12, Խասգիւղի քնաշրջիկը 10, կին, խաղ եւ գինի 12, Սիրային ոճիր մը 12, Քամելիազարդ կինը 15, Մակաբոյծը 6, Մացառներուն մէջ (2 հատոր) 25, Թէրէզ Ռաքէն (Է. Զոլա) 20, Մանչ-աղջիկը 20, Բէն Հուր 25, Խորտակուած երկինքներ 30, Արտիստը եւ ֆաթման 25, Խորհուրդներու մեհեան 12, Մեր խաչը 12, Լուած ջրաղացը 12,50, Կրացիէլլա 8, Ծապլվար 5, Փանջունի 5, Աղջկան մը յիշատակարանը 5, Ապերախտ գրագիրը 5, Բալիկը 5 ֆր., ինչպէս նաեւ ուրիշ գիրքեր։ Պահանջեցէք ձրի գրացուցակը։ փոստի ծախք չկայ։ դիմել.— L. Mozian, 5 Rue Champlain, Paris (20e)։

ԱՊՈՒԽՏԱԳՈՐԾ - ԱՊՈՒԽՏԱՎԱՃԱՌ

ՀԱՅԿ ՄԱՐԱՇԼԵԱՆ

16 Rue des Hortensias, St. Just, MARSEILLE, R.C.M. 77,162

Բնիկ Կեսարացի եւ 30 տարուան փորձառու ապուխտագործ։ Կը պատրաստէ ընտիր ապուխտ եւ երշիկ, Կեսարիոյ պղպեղով եւ համեմներով։ Առաքում ամէն երկիրներու համար՝ փոքրաքանակ եւ մեծաքանակ։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻ՛ՒՆ ՓՈԽԱԴՐՈՒԱԾ Է

STUDIO MANOUG

116 Rue Cannebière, Marseille,

Սինէմա Քափիթոլի եւ Բոլիզէի մէջտեղ

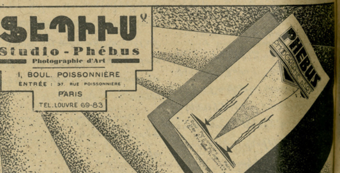

☞ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ԲՈԼՈՐ ՀԱՅ ՄԻՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ

Հայկ. եռագոյն ժապաւէններու ֆրանսայի միակ կեդրոնատեղին

ՅԱԿՈԲԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆԸ LIBRAIRIE N. AGOPIAN

191 Cours Lafayette 191, LYON

ՊԱՀԱՆՋԵՑԷՔ ԳԻՆԵՐՈՒ ԵՒ ՆՄՈՅՇՆԵՐՈՒ ՑՈՒՑԱԿԸ ՁՐԻ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

MAISON VARTERESSIAN

1bis Rue Hautefeuille, մէթրօ St. Michel

Արեւելեան եւ եւրոպական ամէն տեսակ նպարեղէններ

Ա Մ Ե Ն Ա Լ Ա Ւ   Մ Ա Ք Ո Ւ Ր   Ա Ժ Ա Ն

Մասնաւոր սպասարկութիւն բնակարաններու համար

Կ'ընդունինք ապսպրանքներ գաւառներէն և արտասահմանէն

Զատկի առթիւ ամենաընտիր իւղով պատրաստուած չէօրէկներ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԻԱԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉ EXCLUSIVE

ՀԱՅԵՐԷՆ, ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ, ՅՈՒՆԱՐԷՆ

ԲԼԱՔՆԵՐՈՒ։ ԳԻՆ 18 ՓՐ.

Պէլվիլի ծանօթ հայ նպարավաճառ

Յ. ԱՐԹԻՆԵԱՆ

28 Rue Lesage, PARIS (20e)

Métro Belleville Tél. Ménil. 61-86

Ձոխ մթերք թէ նախկին եւ թէ ամենավերջին եղանակներու՝ երգողներ եւ նուագուած նշանաւոր երգիչներէ, կազէլ, շարքը, խմբերգ, թագաւորական եւ այլն։ Հայերէն հոգեւոր, աշխարհիկ եւ գեղջուկ երգեր՝ թէ՛ մենակ եւ թէ խմբերգ։ Տպուած ցուցակը ձրի է։

Ինչպէս նաեւ բորդաթիֆ լաւ կրամոֆոններ եւ արեւելեան նուագարաններու լաւագոյնը ամենազեղչեալ գիներով։

ՁԵՐ ՇԱՀԸ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԷ ՈՐ ՄԵԶԻ ՎՍՏԱՀԻՔ ՁԵՐ

ՀԱՇՈՒԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆԸ . . . . . ԵՒ . . . ՏՈՒՐՔԻ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Դ. ԹԱՃԻՐԵԱՆ

ՓՈՐՁԱՌՈՒ ՀԱՇՈՒԱՊԱՀ

19 RUE HENRI MONNIER PARIS (IXme)

Տոմարներու կազմակերպութիւն,

Հաշուեկշիռ եւ հաշուեքննութիւն,

Դիզուած հաշիւներու արձանագրութիւն.

ԱՄԻՍԸ **75** ՖՐԱՆՔ

Ամէն տեսակ տուրքերը ժամանակին յայտարարենք, թուղթերը կը քննենք, տնտական դիմումները ժամանակին տակար կերպով կը կատարենք։

ԾԱՆՕԹ.— Բոլոր առեւտրականներուն կը յանձնարարենք մեր մասնաւոր սիստէմը, որ կը դիւրացնէ տուրքի բոլոր պահանջները։ Եւ առեւտրական կացութիւնը կը յայտնէ ուղղուած վայրկեանին։ Ընդունելութեան ժամեր՝ 5—7։

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ			
	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction & Administration / Խմբագ. եւ վարչութիւն — 235 Faub. St. Martin PARIS (10e)

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 17 ԱՊՐԻԼ 1929

17 AVRIL 1929

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 933 — ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԱՆՁՐԵՒԷՆ ԿԱՐԿՈՒՏԻՆ

Անցեալ օր արտատպուած լուր մը կ'ըսէր թէ Սելանիկի մէջ 521 ընտանիք (2054 անձ) որոշած են դիմել յունական կառավարութեան, որպէսզի դիւրութիւններ ընծայէ Հարաւ. Ամերիկա գաղթելու։

Այս բազմութեան պատուիրակները նախապէս դիմած էին բարեգործականին, որ մերժեց ընթացք տալ գաղթին։

Կիրակի օր, նոր լուր մը կը հաղորդէր թէ հելլէնական շրջանակները տրամադիր չեն ո՛ր եւ է օժանդակութիւն ընելու հայ գաղթականներուն, քանի որ Ժընեւի մէջ յատուկ մարմին մը կը զբաղի այս գործով։ «Յունաստան չուզեր ուղղակի կամ անուղղակի պատասխանատուութիւն ստանձնել այս գործին մէջ»։

Առաջին լուրին հետ մէկտեղ, միեւնոյն թերթին մէջ կ'երեւար նամակ մը՝ Մոնթէվիտէոյէն (Ուրուկուէյ)։ Զարաչար գղջացած հայրենակից մը կը բացատրէր թէ իսկապէս «դժոխք» մըն է այդ երկիրը։ Կ'արժէ կրկին արտատպել քանի մը տողեր.

— «վերջին եկողները, այսինքն հարիւրին 70—80ը նորեկներ են որոնք անգործութենէն եւ թշուառութենէն զզուած, փողոցներու մէջ պիստակ կը ծախեն կամ հնակարկատ են։ Անգործութիւնը չափ ու սահման չունի։ Բացի Հայերէն, իտալացիներ, Ռուսեր եւ գերմաններ կը վխտան եւ անգործութենէ կը տառապին։ Պէյրութի վրանաքաղաքին մէջ աւելի հանգիստ էինք»։ (*Յառաջ* 10 ապրիլ)։

Ոչ միայն Ուրուկուէյի, այլ եւ Հարաւ. Ամերիկայի միւս երկիրներու մասին ալ շատ աւելի դառն տեղեկութիւններ հրատարակուած են «Յառաջ»ի, ինչպէս եւ ուրիշ թերթերու մէջ։ Բայց կը թուի թէ բոլորն ալ ջուրի ձայն կուգան, քանի որ գաղթելու տրամադրութիւնը կը տեւէ տակաւին։ Գոնէ այդ կ'ապացուցանէ Սելանիկի նոր լուրը։

Այլ եւս տաղտկալի դարձաւ հարցնել—«ինչո՞ւ»։ Որոշեր են, պիտի երթան։ Բարեգործականը մերժե՞ց ճամբու ծախք տալ, — կը դիմեն յունական կառավարութեան։ Հիմա որ ան ալ մերժած է, անշուշտ պիտի զարնեն Ազգերու Դաշնակցութեան ժամանաւոր գրասենեակին դուռը։ Տակաւին ուրիշ յոյս մըն ալ կրնան սնուցանել, — թերեւս Էնկիւրի հոտ առնելով, դրամ կը տրամադրէ շոգենաւային ընկերութեանց, որպէսզի կէս առկէս գեղչեն նաւողչէքը։ Չէ՞ որ այդպէս ըրած է Պէյրութի մէջ. . . ։

Տաղտկալի է, նաեւ, խրատներ տալ։ Կա՛մ չեն կարդար, կա՛մ չեն ուզեր հասկնալ։ Եւ կամ, իրենց խելքը վարձու տուած են զանազան պատուիրակներու, որոնք չեն գիտեր ի՛նչ ոճիր կը գործեն, երկու հազար հոգի տանիլ նետելով հեռաւոր, անծանօթ եւ անյոյս քաղաքներու սալայատակներուն վրայ։

«Փարիզ նստած՝ մեր վիճակէն չեն հասկնար», պիտի ըսեն։ Պատասխանը թող տան բոլոր անոնք որ միեւնոյն կայաններուն մէջ կը բնակէին, Աթէնք, Սելանիկ, Հալէպ կամ Պէյրութ, եւ հիմա երանի՛ կուտան իրենց վրաններուն եւ հիւղակներուն։ Միայն վերը յիշուած նամակագիրը չէ որ կը վկայէ. «Պէյրութի վրանաքաղաքին մէջ աւելի հանգիստ էինք»։ Շատ աւելի սրբտառուչ գղջումներ արձանագրած ենք, օրը օրին։

Եթէ քսան-երեսուն հոգի ըլլային գացողները, կրնայինք ըսել պաղարիւնով. «Թո՛ղ երթան քաշեն»։ Բայց երբ հարիւրներու եւ հազարներու մասին է խօսքը, մեր խիղճը թոյլ չի տար այդպիսի բառ արտասանել, հակառակ անոր որ, գիտենք թէ օգուտ չունի մեր ազդարարութիւնը։

Պէտք է նորէն յորդորել, զգուշացնել, նոյն իսկ սաստել։ Մանաւանդ որ, սոսկական անհատներ չեն գացողները, այլ ամբողջ ընտանիքներ, կին և երախայ։

Ո՞ւր կ'երթան այսպէս անմտօրէն, Հայաստա՞ն, թէ Երուսաղէմ, իբրեւ ուխտաւորներ։ Ի՞նչ բան պիտի փոխուի իրենց ներկայ վիճակէն, որպէսզի արդարանար այս խելագար քայլը։ Ահա՛ եօթը տարիէ ի վեր վարժուած են երկրին պայմաններուն, եւ քիչ-շատ շտկուած։ Ի՞նչ երաշխիք ունին թէ անգամ մըն ալ քանդելով տուն-տեղ եւ 22 օրուան ճամբայ կտրելով, պիտի հասնին փրկութեան նաւահանգիստը, ապահով՝ ամէն մտահոգութենէ եւ փորձանքէ։ Ո՞ւրկէ ծագեցաւ գաղթելու այս նոր ախտը,— «փարանկա»ներու տեղափոխութենէ՞ն։ Բայց ո՞ր եւ է առնէն այդ մէկ նեղութիւնը բաղդատե՞լ են գալիքին հետ, «հարաւային դժոխք»ի աւելի դառն անակնկալներուն հետ…

Այս հարցումները շարած ատեն, կը խոստովանինք թէ չի բաւեր յորդոր կարդալ հոգին վառած բազմութեան մը։ Հարկ է մեղմացնել անոր տառապանքը։

Ճիշդ այս գիտակցութեամբ ալ, նորէն կը բռնենք Բարեգործականի կեղր. Վարչութեան օձիքէն։ Եւ կը պահանջենք որ, իրենց մէկ ականջը շողոքորթ եւ քսու բերաններու կախած ատեն, միւսն ալ տրամադրեն լսելու, վերջապէս սա երեւոյթին, յուսախաբ եւ «շլմորած» բազմութիւններուն ձայնը։

Այդ հաստատութեան վարիչները չարաչար կը մեղանչեն իրենց իսկ հիմնական ծրագրին դէմ, սուտ-խենդ ձեւանալով այնքան ծանր տագնապի մը հանդէպ։

Միջոցներ տրամադրեցէք, էֆէնտինե՛ր, որպէսզի չստիպուին անձրեւէն փախչիլ եւ կարկուտի բռնուիլ։

Ձեզծում չէ որ պիտի գործէք, Հայաստան ղրկուած անպէտ պատուիրակի մը ճամբու ծախքին կէսը կամ ձեր վարիչներէնին երկու ամսուան ռոճիկին համարժէք գումար մը յատկացնելով։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԻՆՉՊԷՍ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

Այս խորագրին տակ «Ազդարար» կը գրէ (7 ապրիլ).

—«Այլեւս ոչ մէկ կասկած, որ տնտեսական զարհուրելի տագնապ կը տիրէ խորհրդային Ռուսիոյ մէջ։

Զարհուրելի կ'ըսենք, հիմնուելով անժխտելի փաստերու, բուն իսկ խորհրդային օրկաններուն գրաւոր վկայութեանց վրայ։ Ահա *Պրոլետարը*, «օրգան վրաստանի կոմկուսի կեդրոնական եւ Թիֆլիսի կոմիտէների», որ պաշտօնապէս կը հաղորդէ թէ Ապրիլ մէկէն սկսեալ հացն ու շաքարը տոմսով (*վէսիքա*) պիտի ծախուին։

Այսպիսի վիճակ մը հասկնալի ու հետեւաբար տանելի էր 1914—18։ Իւրաքանչիւր ժողովուրդ կը զգար թէ մեղքը իր վարիչներունը չէ, այլ օրուան կացութեան։ Մանաւանդ ունէր այն բարոյական գոհացումը թէ զրկանքի կ'ենթարկուի յանուն հայրենիքի պաշտպանութեան։

Այսպէս չէ Ռուսիոյ մէջ։ Հոն ոչ պատերազմ կայ, ոչ ալ վարիչներու կամքէն անկախ պարագայ։ Կռիւը աւելի շուտ վերջացաւ հոն, 1917ին։ Այդ թուականէն ասդին մօտ 12 տարի անցած է։ Ուրիշ ազգեր ոչ միայն անօթի չեն, այլեւ առատօրէն կ'ուտեն կը խմեն, բան մըն ալ արտածելով։ Ամէնէն կարօտներն անգամ գոնէ կրնան պատառ մը հաց գտնել, եթէ ոչ աշխատելով, գոնէ մուրալով։ Կը բաւէ անցորդին նետածը հանդիպած հացագործին տալ, փորը կշտացնելու համար։

Երբ աշխարհի ոչ մէկ կողմը *վէսիքա*յի դրութիւն կայ, ինչո՞ւ աճագին Ռուսիան, որ 1914էն առաջ աշխարհի ցորենի շտեմարաններէն մէկն էր, այդ վիճակին մատնուած է այսօր, սկսեալ իր երբեմնի ազնուապետական փեթերոկրատէն մինչեւ հարուստ Թիֆլիսը։ Որովհետեւ, ունեցաւ վարիչներ որոնք վաճեցին ցնորքներու ետեւէն, եւ համաշխարհային յեղափոխութեան սիրոյն մոխիրի վրայ նըստեցուցին ժողովուրդը։ Քաղաքականութիւնը զոր անոնք առաջ տարին, անխուսափելիօրէն պիտի յանգէր այս ելքին։ Փոխանակ խրատ առնելու 1922-23ի դէպքերէն, անոնք դեռ անցեալ տարի կատաղի կռիւ բացին գիւղացիութեան դէմ, անխնայ գրաւելով անոր վերջին հացահատիկը։ Եւ ոչ միայն գրաւեցին, այլեւ տէրերը տուգանքի, ծեծի եւ բանտարկութեան դատապարտեցին, իբր գողօնաթաքոյց…։ Դրամ ձեռք բերելու համար, կառավարութիւնը ստիպուած էր *ցորեն ծախել* արտասահմանին։ Իսկ գիւղացին պարտաւոր էր ինքնաբերաբար անոր յանձնել իր ունեցած արմտիքը, այն ալ ոչ թէ իր ուզած, այլ պետութեան ճշդած գինով, այսինքն գրեթէ առանց դրամի։

Պարզ է որ *մուժիկը* հաճութեամբ չպիտի կատարէր այս ինքնասպանութիւնը։ Աւելի լաւ սեպեց այրել ցորենը, քան ցեկային յանձնել ու պատժուիլ։ Միւս կողմէ, կրկին դիմեց իր աճաւոր զէնքին,— *չցանեց*։

Գիւղացիական դասին այս *պօյքօթ*ն է որ գործը *վէսիքա*յի վիճակին հասցուց։

Հոկտեմբերեան յեղափոխութիւնը ահա թէ ի՛նչ «բարիք» բերաւ ռուս ժողովուրդին։»

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ի՞ՆՉ ԿԸ ՀԵՏԱՊՆԴԵՆ ՀԱՅԵՐԸ ՍՈՒՐԻՈՅ ԵՒ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

Պէյրութի արաբերէն *Էլ-Պայրաք* թերթը իր ապրիլ 4ի թիւին մէջ երկու սիւնակի վրայ կը հրատարակէ տեսակցութիւն մը, զոր իր խմբագիրներէն մէկը ունեցած է վանի նախկին օսմ. երեսփոխան ընկ. վահան փափազեանի (կոմս) հետ։ Այս վերջինը յայտարարած է.

— Ազգերու Դաշնակցութեան Ֆրանսայի մօտ կատարած մամնաւոր դիմումին վրայ է որ Կիլիկիոյ Հայերէն մաս մը Սուրիա եւ Լիբանան եկան։ Մեր ժողովուրդը առհասարակ եւ Դաշնակցութիւնը մասնաւորապէս ո՛չ մէկ քաղաքական նպատակ կը հետապնդէ հոս։

Հաւանաբար հաղորդակցութեանց դժուարութիւնն էր պատճառ, որ գաղթականներու վերջնական տեղաւորումը այսքան ուշացաւ։ Սակայն շնորհիւ ամերիկեան եւ եւրոպական կարգ մը բարեսիրական ընկերութեանց, որոշ թիւով Հայեր տեղաւորուեցան Հիւս. Սուրիոյ մէջ, մինչ մենք կը փափաքէինք կարելի եղածին չափ հեռանալ Թուրքերէն, որոնցմէ անհաճոյ յիշատակներ կը պահենք։ Անոնց մեզի հանդէպ ունեցած վերաբերումն է որ այս թշուառ վիճակին մատնեց անոնք զորս հոս կը տեսնէք վրաններու եւ փայտաշէն խրճիթներու տակ…։ Մենք կ'աշխատինք ամէն միջոցներով բարելաւել անոնց բոլորին հակաառողջապահական պայմանները։

Գալով այն պատմութեան թէ 200,000 նոր գաղթականներ պիտի գան Սուրիա եւ թէ մենք իբր թէ քաղաքական նպատակներ կը հետապնդենք, բացարձակապէս հիմ չունին։ Հայերու մեծ մասը ընդունած է լիբանանեան հպատակութիւնը. նոյնիսկ անոնք որ կը մեկնին այս երկրէն, երբեք չպիտի մոռնան Լիբանանցիներու եւ Սուրիացիներու համակրութիւնը իրենց հանդէպ։

Խմբագիրը յետոյ կը հարցնէ թէ ի՛նչ է Հ. Յ. Դաշնակցութեան քաղաքական ծրագիրը.

— Մեր ծրագիրն է, կ'ըսէ ընկ. Փափազեան, 1.— Հայ ազգը հասցնել անհրաժեշտ աստիճանին՝ որպէսզի ձեռք բերէ իր ազատութիւնն ու անկախութիւնը։ 2.— Հայ ժողովուրդին բնականոն եւ ազգային կեանքը ձեռք բերել։ Անշուշտ այս ծրագիրը գործադրելի չէ Լիբանանի մէջ։ Հոս, ինչպէս արտասահմանի մէջ, մենք կ'աշխատինք պահպանել մեր աւանդութիւններն ու հայրենասիրութիւնը, եւ կ'աշխատինք միայն ապահովել Սուրիացիներու եւ Լիբանանցիներու բարեկամութիւնը։ Հայերը իրենք իրենց կ'ըսեն թէ ո՛չ մէկ իրաւունք ունին խառնուելու քաղաքականութեանը այս երկրին, որ ասպնջականութիւն շնորհած է իրենց եւ որուն օրէնքներուն կը հնազանդին։ Լիբանանցիներուն եւ Սուրիացիներուն երախտիքութիւն կը մաղթենք։

Խմբագիրը յետոյ տեղեկութիւններ կ'ուզէ Քէտէրեանի սպանութեան մասին։ Ընկ. Փափազեան կ'ըսէ.

— Ասիկա կուսակցական պայքարի մէկ երեւոյթն է։ Իմ բանտարկութեանս մասին վերջին խօսքը պիտի արտասանէ Արդարութիւնը։ Գալով այն պնդումին թէ մեր կուսակցութիւնը ուզած է Վարդապետեանի վրէժը լուծել՝ Տխրունի Քէտէրեանը սպաննել տալով, ատիկա բացարձակապէս սխալ է, որովհետեւ մեր ծրագիրն է ոչ թէ մարդ սպաննել, այլ համերաշխութիւն սերմանել Հայերու միջեւ։ Արտասահմանի մէջ մենք կ'աշխատինք բարւոք յարաբերութիւններ մշակել երկրի կառավարութեանց հետ եւ խուսափիլ ամէն միջադէպէ, որ կրնայ խանգարել հանրային ապահովութիւնը։ Մենք կը ջանանք երիտասարդութեան մտքին մէջ պատուաստել մարդասիրական սկզբունքներ, որոնք միայն կրնան իրական ուժ մը տալ անոր։ Հետեւաբար մենք շատ հեռու ենք արիւն թափել ուզելէ։

Մեր կուսակցութիւնը անդամներ ունի Ամերիկայէն մինչեւ Հնդկաստան։ Եւ ամէն տեղ այս սկզբունքները կը գործադրուին խստիւ։ Դաշնակցականները ո՛չ թէ ատրճանակ եւ ռումբ կը կրեն, ինչպէս պնդած են ոմանք, այլ գրիչ եւ արօր։»

∴ Պէյրութի ֆրանսերէն *«Լա Սիրի»* թերթը թարգմանաբար կը հրատարակէ ընկ. Փափազեանի վերոյիշեալ յայտարարութիւնները, համակրական տողերով։ Թերթը կը խոստանայ անդրադառնալ հայ կուսակցութեանց գործունէութեան եւ Հայերու միջազգային կացութեան վրայ։

Կարտանի ածխահանքին աղէտը

Գրած էինք թէ Կարտանի ածխահանքին մէջ ահռելի պայթում մը տեղի ունեցաւ երբ հինգ հանքագործներ կ'աշխատէին։ Կարտանի մեր թղթակիցը կը գրէ.—

«Քարերու եւ ածուխներու տակ մնացած են միայն չորս հոգի, երկուքը Հայ, երկուքը Չեխօսլովաք։ Հանքագործ աշխատաւորնե՛ր գերմարդկային ճիգեր ըրին ազատելու համար աղէտեալները։ Մէկ Հայ մեռած դուրս հանուեցաւ, մէկ Չեխօսլովաք կիսամեռ վիճակի մէջ։ Դեռ երկու հոգի կը մնան քարերու տակ։ Փնտռտուքները կը շարունակուին։ Արկածը տեղի ունեցաւ 13 ապրիլ կէսօրէ վերջ, ժամը 12-20ին։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով։»

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՏՈՄՍԵՐ

ՊՕՅՔՕԹ՝ ՌԱՄԿԱՎԱՐՆԵՐՈՒՆ ԴԷՄ

Աթէնքի «Նոր Օր»ը կ'առաջարկէ պօյքօթ յայտարարել Ռամկավարներուն դէմ, լրջութեամբ մը որկասկած չի ծգերթէ մտադրութիւնը լրջօրէն լուրջ է։

Պահ մը սակայն, կատակը մէկդի նետենք, յիշենք թէ Հայ ենք եւ Հայու պէս մտածենք։

Ամէն ազգ զուարճանալու իր ազգային միջոցները ունի։ Ունեցածներով չի գոհանար եւ նորերն ալ կը ստեղծէ։ Դեռ տասնեակ մը տարիներ առաջ, մենք ալ ունէինք Զատիկ, Ծնունդ, Աստուածածին՝ քով քովի գալու եւ բարմով խնդալու համար։ Իսկ այսօր, հասարակ կիրակի մը անգամ չէ մնացած։ Փոխարէն՝ հոգ, ցաւ ու տաղտուկ, որքա՛ն որ կ'ուզէք, եւ մանաւանդ սգատօն։

Ի՞նչ պիտի ըլլար մեր վիճակը, եթէ Ռամկավարներն ալ չըլլային։ Համատարած մտատանջութեան այս օրերուն, անոնք են որ կը յաջողին հոս սփռել արեւու … ցոլքեր, հոն ներշնչել ապագայի … յոյսեր, անդին՝ հնչեցնել պայքարի … շեփորներ եւ ամէն տեղ՝ մեզ խնդացնել իբր ազգին հրապիտները։ Մարդ՝ որքան ալ դաշնակցական ըլլայ, չպիտի կրնայ ուրանալ թէ մեր մէջ, անոնք միայն ունին մասնագիտութիւնը ըսելու լուրջ բաներ, որոնք մեռելներն իսկ կրնան խնդացնել. օրինակ՝ «Արեւ»ի *Մարդը*։ Ո՞ր դաշնակցականը պիտի կրնար յղանալ այդքա՛ս սրամիտ կատակ մը։

Իմ մասիս, կը խոստովանիմ թէ ամէն անգամ որ պէտքն զգամ սրտնեղութիւն մը փարատելու, հոգ մը մոռնալու եւ մանաւանդ խնդալու, ժամանակ չեմ կորսնցներ. անմիջապէս կը սկսիմ կարդալ ռամկավար որեւէ թերթի մը խմբագրականը։

Բայց, առհասարակ կը զգուշանամ ռամկավար բանախօսութիւններէն, որովհետեւ խնդալէն ճաթելէ կը վախնամ։ Անոնց ալ կը ղրկեմ մելամաղձոտները, որոնք կը վերադառնան ժպտագին,—կազդուրուած առնուազն երկու շաբթուան համար։

Ի՛նչպէս ուրեմն պօյքօթ յայտարարել այսքա՛ն օգտակար կենդանիներու դէմ։

ԽԱՐՏՈՅ

ԻՏԱԼԻԱ ԵՒ ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱ

Ճոռնալէ տ'Իտալիա իր Թրիէսթէի թղթակցին՝ կայտայի ստորագրութեան տակ հրատարակած էր փաստաթուղթ մը, որուն վաւերականութեան մասին կը պնդէր եւ որով ուժգնօրէն կը յարձակէր Եուկոսլաւիոյ դէմ, ըսելով թէ անիկա պատերազմի պատրաստութիւններ կը տեսնէ՝ քոմիթաճիներուն կապուած կազմակերպութեան մը միջոցով։

Եուկոսլաւիոյ արտաքին նախարարութիւնը զեկոյցով մը կը յայտնէ թէ խնդրոյ առարկայ փաստաթուղթը բացարձակապէս շինծու է։

ՍԱՅԿՈՆ-ՓԱՐԻԶ ԹՌԻՉՔԸ

Ֆրանսացի օդանաւորդներ Պայեի եւ Բէժինանսի, որոնք յաջողութեամբ կրցած էին գլուխ հանել Փարիզ-Սայկոն թռիչքը, այժմ իրենց օդանաւով կը վերադառնան Փարիզ։

Ուրբաթ առաւօտ մեկնեցան Սայկոնէն, կէսօրէ վերջ հասան Պանկքոք, յաջորդն օրն ալ իջան Աքեապ։ Կիրակի Աքեապէն հասան Ալլահապատ, ուսկից երկուշաբթի առաւօտ ճամբայ ելան դէպի Քարաչի։

Օդանաւորդները միասին կը բերեն Հնդկաչինի սուրհանդակը եւ կը յուսան ամբողջ ճամբորդութիւնը աւարտել 10 օրէն։

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՊԱՐՏՔԵՐՈՒՆ ՃՇԴՈՒՄԸ

Նախորդ յօղուածով մը գրած էինք արդէն թէ պատերազմիկ պետութեանց ելմտագէտ ներկայացուցիչներէն բաղկացած յանձնաժողով մը երկու ամիսէ ի վեր ժողով կը գումարէ Փարիզի մէջ, Գերմանիոյ պատերազմական հատուցումներու գումարն որոշելու համար։

Այդ յանձնաժողովին պարտականութիւնն էր համաձայնութեան եզրեր գտնել։ Պատկան պետութեանց կը մնայ վաւերացնել այդ որոշումները եւ գործադրել զանոնք։

Շատ մը նախապատրաստական աշխատանքներէ վերջ, դաշնակից պահանջատէր պետութիւններն Ապրիլ 13ին Գերմանիոյ պատուիրակ Տօքթ. Շախթին ներկայացուցին իրենց պահանջներն որոշող յիշատակագիր մը։ Կը կարծուի թէ Գերմանիա վերջի վերջոյ պիտի համաձայնի անոր պարունակութեան, թէեւ գերման թերթերն արդէն սկսած են բողոքել թէ խիստ են առաջարկուած պայմաններն եւ անընդունելի։

Զինադադարին ամէնքն ալ հաւատացած էին եւ կը սիրէին յանկերգել թէ «Գերմանիան պիտի վճարէ» (Le Boche payera)։ Բայց հետզհետէ իրականութիւնն եկաւ չափ մը դնելու Դաշնակիցներու ախորժակներուն եւ համոզում գոյացաւ թէ անօգուտ է անհնարինը խնդրել եւ մէջտեղ եկաւ capacité de paiement բացատրութիւնը։ Զօրաւոր բեռնակիր մը կրնայ օրինակ 100—150 քիլոնոց բեռ մը վերցնել, բայց նուազ զօրաւոր մը կը կքի այդ միեւնոյն ծանրութեան տակ եւ կը ճզմուի։ Ամէն անհատ ունի ուժի կամ տոկունութեան չափ մը, որմէ անդին անկարելի է անցնիլ։ Միեւնոյնն է նաեւ ելմտական ասպարէզին մէջ։ Պետութեան մը եկամուտներն իր տուրքերն են եւ չի կրնար անսահմանօրէն բազմապատկել զանոնք, առանց քայքայելու երկրին նիւթական եւ ընկերային վիճակը։

Զինադադարէն քանի մը տարիներէ վերջ, երբ դեռ կիրքերը բոլորովին հանդարտած չէին եւ անկարելի էր առարկայօրէն մօտենալ խնդրին, Դաշնակիցներու առաջարկով, Ամերիկացի զօրավար Տօըսի նախագահութեամբ կազմուած յանձնաժողով մը երկար խորհրդակցութիւններէ վերջ վճարումներու ծրագիր մը հաստատեց, որ անկէ ի վեր առժամաբար կը գործադրուի եւ ի զօրու պիտի մնայ մինչեւ որ կարելի ըլլայ վերջնական կարգադրութեան մը յանգիլ։ Տօըսի ծրագրին վճարումներն արդէն անտանելի եւ խիստ կը թուէին Գերմանիոյ ելմտական շրջանակներուն եւ գերման պետութիւնը առիթ չէր փախցներ բողոքելու համար։

Դաշնակիցներու պահանջներն ամէնքն ալ միեւնոյն բնոյթը չունին եւ տրամաբանական է զանոնք զանազան դասակարգերու բաժնել։ Այսպէս, մէկ գծի վրայ կարելի չէ դնել Ֆրանսայի պահանջն իբր աւերեալ նահանգներու վերանորոգման հատուցում եւ Ամերիկայի պահանջն իբր գրաւման բանակի ծախքեր հռենոսեան նահանգներու մէջ։ Բնական է որ Ամերիկան պէտք է նուազ պահանջկոտ ըլլայ իր առնելիքին համար քան Ֆրանսան։ Միեւնոյն ձեւով անհրաժեշտ է զատել իրարմէ վերանորոգումներու յատկացուելիք փոխարինութիւններն ու քաղաքական պահանջները, ինչպէս պատերազմական տուգանքները եւայլն.։

Արդար է նմանապէս պահանջներէն զեղչել Գերմանիայէն գրաւուած երկրամասերու եւ պատերազմական գրաւումներու փոխարժէքները եւ կարելի է ըմբռնել թէ որչափ դժուար է զանոնք գնահատել. ի՞նչ կ'արժէն օրինակ Անգլիոյ գրաւած մեծատարած գաղթական վայրերը կամ Ֆրանսայի վերագրաւած Ալզաս Լօրէնի նահանգները եւայլն։

Դաշնակիցներու պատուիրակներն իրենց վերջին յիշատակագրով կը պահանջեն տարեկան 1800 միլիոնէն 2ուկէս միլիոն մարք մինչեւ 37 տարի. այդ թուականէն յետոյ տարեկան 1700 միլիոն, որ 58 տարուան ընթացքին կ'իջնէ տարեկան մինչեւ 900 միլիոնի եւ կը շեշտեն թէ այս թիւերը «չափաւոր բեռ մը կը նկատեն Գերմանիոյ ելմտական վիճակին համար, դիտել տալով որ, եթէ Գերմանիան չընդունի զանոնք, Դաշնակիցներուն ուրիշ բան չի մնար, եթէ ոչ վերադառնալ Տօըսի ծրագրին։

Այս յիշատակագիրը վերջնագրի մը հանգամանք չունի անշուշտ եւ Դաշնակիցները պիտի ընդունին զանազան փոփոխութիւններ, պայմանաւ որ ընդհանուր գումարը մնայ անփոփոխ։

Ինչպէս Տօըսի ծրագրին մէջ, նոյնպէս եւ նոր յիշատակագրին մէջ նշանակուած են ապրանքներով վճարելի գումարներ։

Այսպէս Տօըսի ծրագիրը տարեկան 750 միլիոն մարքի ապրանք կը նախատեսէր, մինչդեռ նոր կարգադրութեամբ առաջին վեց տարիներուն միայն 600 միլիոնի ապրանք պիտի ստանան Դաշնակիցները եւ այդ գումարն ալ հետզհետէ պիտի իջնէ 350 միլիոնի։

Առաջին 37 տարիներու շըրջանին վճարելի մօտ 80 միլիառ մարքը (հաւասար մօտ 500 միլիառ ֆրանքի) կը ներկայացնէ Գերմանիոյ տալիքին իբր մնասուց հատուցում, իսկ այնուհետեւ 21 տարի ալ պիտի վճարէ ուրիշ տալիքներ իբր 30 միլիառ։ Այս կարգադրութիւնը տարեկան մօտ 200 միլիոն մարքի զեղչ մըն է Գերմանիոյ համար, բաղդատելով Տօըսի ծրագրին հետ։ Բայց մինչդեռ ըստ այդ ծրագրին, Գերմանիան իրաւունք կ'ունենար առժամաբար դադրեցնելու իր վճարումները, եթէ մարքի գինը վտանգուէր, ներկայ յիշատակագիրը ոեւէ նման պայման չիպարունակեր և ընդհակառակն կ'առաջարկէ առեւտրականացնել առաջին 37 տարիներուն վճարելի գումարները։

Տօքթ. Շախթ անշուշտ պիտի չընդունի անմիջապէս յիշատակագրի պայմանները եւ հաւանաբար ստիպուի անձամբ գերմանական դահլիճին քննութեան յանձնել զանոնք։ Թերեւս ամերիկեան պատուիրակն ալ՝ Պ. Օուըն Եընկ հրահանգներ խնդրէ Ուաշինկթընէն եւ խնդիրը քանի մը շաբաթ եւս յետաձգուի։ Բայց ընդհանուր փափաքն է միանգամընդմիշտ փակել այդ հին հաշիւները, որոնցմէ կախում ունին շատ մը ուրիշ կարեւոր հարցեր, մասնաւորապէս դաշնակիցներուն իրարու մէջ եւ հանդէպ Ամերիկայի ունեցած տալիքները։

Ֆրանսա Ամերիկային փոխանցելով Գերմանիայէն ստանալիք իր պարտամուրհակները, մեծապէս պիտի թեթեւցնէ իր ելմտական ահագին բեռը եւ ապահովաբար միջազգային ելմտական հրապարակը շատ նըպաստաւոր ընդունելութիւն պիտի ընէ այդ փշոտ հարցերու լուծման։

Մաղթելի է որ գերման ազգայնամոլ թերթերը պարապ տեղը չընդդիմանան նոր ծրագրին ընդունելութեան, որովհետեւ կ'երեւի թէ դաշնակիցներն իրենց վերջին զիջողութիւնն ըրած են։

Մ. Տ.

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ.— Էնկիւրիէն կը հեռագրեն թէ Իգմիրի շրջանէն Ֆէթհիյէի մէջ երկրաշարժի նոր ցնցումներ պատահած են։

ՀԱՄԱԹՐՔԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ

ԹԱՆԶԻՄԱԹԸ ԵՒ ՆՈՐ ՕՍՄԱՆՑԻՈՒԹԻՒՆԸ

1865ին, այսինքն սուլթան Ապտիւլ Ազիզի գահակալութենէն 4 տարի վերջ կազմուեցաւ «Եէնի Օսմանլըլար» (Նոր Օսմանցիներ) ընկերակցութիւնը։

Էպուզզիա Թէվֆիք պէյ, որ անդամ էր այդ ընկերութեան, իր «Նոր Օսմանցիներու Պատմութիւնը» գիրքին մէջ հետեւեալը կը գրէ այս մասին.— Առաջին ժողովին մէջ ընկերակցութեան հիմնադիրներէն Սուպհի փաշազատէ Այէթուլլահ պէյ (երէց եղբայր Թիւրք Օճաղներու Կեդրոնական վարչութեան նախագահ Համտուլլահ Սուպհի պէյի) հետը բերած էր «Քարպոնարի» ընկերակցութեան եւ Լեհաստանի գաղտնի կազմակերպութեան վերաբերեալ երկու կարեւոր գիրքեր։ Ժողովին ներկայ էր նաեւ բանաստեղծ Նամըգ Քէմալ։ Այէթուլլահի բերած գիրքերը կարդացուելով, խորհրդակցութիւններ կատարուեցան յեղափոխական կուսակցութեան մասին։»

Ժողովին նկարագրութիւնն ընելէ վերջ, Էպուզզիա Թէվֆիք հետեւեալ խորհրդածութիւնը կ'ընէ.

«Այս վեց հայրենասէրները կարդալով ծրագիրը Քարպոնարիներու, որոնք փոքրիկ Սարտենիան վերածեցին իտալական պետութեան, ո՞վ գիտէ ո՜րքան կը խանդավառուէին հայրենասիրական զգացումներով եւ ապատառենչ յոյզերով»։

Այս առաջին նկարագրութիւնը եւ զայն նկարագրող Էպուզզիայի միամիտ խորհրդածութիւնները որոշ կերպով ցոյց չե՞ն տար թէ այս խիստ հայրենասէր, գաղափարապաշտ ազնուականները շատ պայծառ տեղեկութիւն չունէին այդ միջոցին Եւրոպան տակնուվրայ ընող գաղափարական հոսանքներու եւ այդ հոսանքներուն գործնական հողի վրայ կիրարկումին մասին։ Նոյնպէս իրենց երկրին վիճակն ու դէպքերը քննական մտքով տեսնելու չափ տեսական պատրաստութիւն ալ չունէին։ Ո՛չ իրենք, ո՛չ ալ իրենցմէ առաջ եկողները չէին պատրաստած գաղափարախօսութիւն մը հաւաքական միտք մը, որ օսմանեան իրականութիւնը վերլուծէր եւրոպական մեթոտով։ Կարծեր էին թէ Քարպոնարիներու ծրագիրը թարգմանելով եւ ըստ այնմ գործելով ամէն ինչ կը վերջանայ եւ պահանջուած արդիւնքը ձեռք կը բերուի։

Ապտիւլ Ազիզի շրջանի Երիտասարդ Օսմանցիները որոշ ու պայծառ ծրագիր մը չունէին։ Այս անորոշութիւնը մենք կը տեսնենք նաեւ Իթթիհատ վէ Թէրագգըի շրջանին, որ օսմանեան կայսրութեան վերջին արտայայտութիւնը եղաւ։

Նոր Օսմանցիներուն մէջ թէեւ կային մարդիկ, որ ԺԹ. դարու երկրորդ կիսուն կ'ուզէին Սուլթան Սիւլէյմանի ԺԶ. դարէն մնացած ծրագիրը ընդլայնելով եւ բարեփոխելով գործադրել։ Սակայն մեծամասնութիւնը կողմնակից էր աւելի արմատական միջոցներու։

Ինչպէս Էպուզզիա կը գրէ իր Նոր Օսմանցիներու պատմութեան մէջ, Նամըգ Քէմալի եւ Այէթուլլահի պէս երիտասարդ մտաւորականներ իրենց ներշնչումը կը ստանային ո՛չ թէ իսլամական օրինագրքէն եւ սուլթան Սիւլէյմանի ծրագրէն (Գանուննամէյի Սիւլէյմանի), այլ եւրոպական պետութեանց Սահմանադրութիւններէն՝ որոնց գործադրութիւնը կը տեսնէին կամ կ'իմանային։ Եւ սակայն անոնք իրարու կը խառնէին իրաւական եւ քաղաքական հիմնարկները, որոնք բոլորովին տարբեր բաներ են։ Կը տեսնուի ուրեմն որ Նոր Օսմանցիները նոյնիսկ զուտ իրաւական տեսակէտէ մշակուած գաղափարաբանութիւն մը, որոշ ծրագիր մը չունէին։

Թանզիմաթի մասին աւելի շատ խօսուած է։ Օսմանեան պատմութեան մէջ Թանզիմաթ անունը կը տրուի ամբողջութեանը այն քաղաքական, վարչական եւ տնտեսական միջոցներուն, որոնք օսմանեան կայսրութեան վարիչներուն կողմէ գործնական եւ փորձառական կերպով կիրարկուած են՝ օտար պետութեանց ճնշումին հետեւանքով։

Թանզիմաթի յատկանիշն է «կապկութիւնը»։ Թանզիմաթով ուզուած է Եւրոպան կապկել։ Ծովակալ Խալիլ փաշա 1830ին ըսած էր.— «Ռուսիայէն կը դառնամ։ Վերադարձիս ամէն տանէ աւելի համոզուեցայ, որ եթէ չհամարձակինք Եւրոպան կապկել, մեզի համար Ասիա վերադառնալէ զատ ուրիշ միջոց չկայ»։ Թանզիմաթի մէջ կապկուածը սկզբունքներէ եւ մեթոտներէ աւելի գործնական արդիւնքներն էին։ Թանզիմաթը շարունակութիւնն է Նիզամը Ճէտիտի (բանակին արդիացումը)։ Այս վերջինը Եւրոպայի զէնքերը գնեց, զինուորներուն եւրոպական դրութեամբ հագուստ կարել տուաւ, Եւրոպայի զինուորական մարզանքի գիրքերը թարգմանել տալով գործադրել սկսաւ։ Իսկ Թանզիմաթը բոլորին հագցուց Եւրոպայի քաղաքային հագուստները, թարգմանել տուաւ պատժական եւ առեւտրական օրինագիրքերը, ջանաց կապկել եւրոպական պետութեանց ելմտական եւ վարչական կազմակերպութիւնները։

Թանզիմաթի հոսանքը յետոյ քիչ մը եւս խորանալով, իր ազգեցութիւնը գործեց մտածելու, մտածումը արտայայտելու, մտածումը գրի առնելու եղանակներուն վրայ եւս։ Այս դէպքին հետեւանքով, օսմանցի իսլամ հաւաքականութիւնը սկըսաւ տարբեր աչքով նայիլ աշխարհի վրայ։ Ինչպէս կ'ըսէ ֆրանսացի քաղաքական գրող Էնկէլհարտը «Թուրքիա եւ Թանզիմաթ» գործին մէջ, «Թանզիմաթին նպատակն էր դարերէ ի վեր բարոյապէս եւ քաղաքականապէս անջատ ապրող իսլամ հաւաքականութիւնը մօտեցընել քրիստոնեայ հաւաքականութեան։» Այս նպատակին արտաքին եւ մեքենական մասը քիչ դժուարութեամբ կիրարկուեցաւ իսլամ օսմ.հպատակներու վրայ, որոնք ընդհանրապէս վարժուած են հնազանդելու. սակայն ներքին, մտաւոր եւ հոգեկան մարզերու մէջ յաջողութիւնը կարելի էր ձեռք բերել միայն գաղափարական ազդեցութեամբ։ Այս գաղափարաբանութեան պակասէն առաջ եկած բացասական հետեւանքները մինչեւ մօտ ժամանակներ նշմարուած են։

Նոր Օսմանցիներու շարժումը տեսականապէս կը լրացնէ Թանզիմաթը։ Այս վերջինը զգուշաւոր քայլեր կ'առնէր եւ չէր ուզեր Վարչական Իրաւունքի գծած կանոններէն ու սահմաններէն դուրս ելլել։ Մինչ Նոր Օսմանցիները աւելի յանդուգն քայլեր առնելով Սահմանադրական Իրաւունքի մարզին մէջ կ'անցնէին, ու կը ձգտէին մէկ կողմէ վեհապետին ու կառավարութեան իրաւունքներն ու իրաւասութիւնները սահմանափակել, միւս կողմէ ժողովուրդին իրաւունքներն ու ազատութիւնը ընդլայնել։

Նոր Օսմանցիները տեսակ մը արմատական Թանզիմաթականներ էին. սակայն այդ արմատականութիւնը երբեմն յետադիմական գաղափարականութեամբ կը խառնուէր։ Թանզիմաթականները առեն առեն ընդհարեցան Նոր Օսմանցիներուն հետ։ Իրենց հակառակութեան բուն ծանրութեան կեդրոնն էր կառավարութեան եւ վեհապետին իրաւունքներն ու իրաւասութիւնները հաւասարակշռել «ազգ»ի իրաւունքներուն եւ ազատութեան հետ։

Նոր Օսմանցիներու քաղաքական գրականութեան մէջ «հայրենիք», «ազգ», «իրաւունք» եւ «ազատութիւն» բառերը շատ կը յեղյեղուին. մինչ Թանզիմաթի պաշտօնաթուղթերուն մէջ Աբտիւլմէճիտէն փոխառեալ այս բառերու շատ գործածութենէն կը քաշուին։

(2) ԵՈՒՍՈՒՖ ԱՔՉՈՒՐԱ

ՄԵՔՍԻԿԱՅԻ ՆԱԽԿԻՆ ՆԱԽԱԳԱՀ ԶՕՐ. ՔԱՅԵԷՍ՝ ՀԱՅ

Հայրենիքի մէջ Մ. Վերածին կը ներկայացնէ կարգ մը Մեքսիկացի կարեւոր պետական մարդեր, որոնք ծագումով Հայ եղած են։ Ասոնցմէ առաջինն է Հանրապետութեան նախկին նախագահ զօրավար Քայեէս, որ ներկայիս պատերազմական նախարար է եւ ապստամբական շարժումը զսպելու պաշտօն ունի։

Նախկին նախագահ եւ Զօր. Քայեէս (Gén. Calles) անգամ մը Ուաշինկթըն այցելած ատեն յայտարարած էր թէ իր հայրը Հայ եղած է։ Այս մասին ամերիկեան թերթերը ատենին խօսեցան եւ մենք ալ արձագանգ եղանք։ Սակայն յետոյ ըսուեցաւ թէ թիւրիմացութիւն է այդ լուրը։

Հիմա որ մեր տրամադրութեան ներքեւ ունինք հիւսիսային արեւմտեան Մեքսիկայի ամերիկեան սահմանին վրայ երկար ատեն ապրած եւ յաճախ Մեքսիկա երթեւեկած Հայու մը վերին աստիճան շահեկան վկայութիւնները, կրնանք համարձակօրէն պնդել թէ Զօր. Պլուտարքոս Էլիաս Քայեէս, իրաւ, Հայ Հօր մը զաւակն է։

Զօր. Քայեէսի հայրը եղած է Եղիազար Գալուստեան, որ աւելի քան կէս դար առաջ Հալէպի կողմերէն գացած Մեքսիկա եւ հաստատուած է Միացեալ Նահանգաց սահմանամերձ Մեքսիկեան Սոնորա նահանգին մէկ գիւղը։

Եղիազար Գալուստեան նախ գործած է իբրեւ հանքային բանուոր, ապաքինչ քիչ բարելաւելով իր վիճակը ուզած է տուն տեղըլլալ եւ ամուսնացած է հնդիկ-սպանիացի խառնուրդ Մեքսիկուհիի մը հետ։

Մեքսիկացիք թէեւ քրիստոնեայ եւ կաթոլիկ ըլլալով, շատ սիրալիր վերաբերում ունեցած են հանդէպ Եղիազար Գալուստեանի, որ իր ազգութիւնը եւ ծագումը բացատրելու համար Աստուածաշունչի Արարատ Լեռը եւ Հայերու առաջին քրիստոնեայ ազգ ըլլալը, ինչպէս նաեւ դրախտի չորս գետերուն — Եփրատ, Տիգրիս, Արաքս եւ Կուր — Հայաստանի մէջ գտնուելու աւանդութիւնը յիշած է։ Մեքսիկեան միջավայրի մը մէջ ասկէ աւելի կտրուկ եւ տրամաբանական միջոց կարելի չէ երեւակայել Հայու մը, որ պէտք ունի բացատրելու իր ազգութիւնը եւ երկիրը։

Այս ամուսնութենէն Եղիազար Գալուստեան նախ կ'ունենայ մանչ զաւակ մը, որ կը մեռնի։ Երկրորդ մանչ զաւակը կ'ըլլայ Քայեէսը։ Այս զաւակին անունը կը դրուի Պլուտարքոս։ Եղիազար անունն ալ կը դառնայ Elias, իսկ Գալուստեանը՝ Calles։ Ամբողջ անունով՝ Plutarchus Elias Calles։ Մեքսիկացիք կամ Սպանիացիք Քայեէս կ'արտասանեն, փոխանակ Քալլէսի, ինչպէս մենք կ'ընենք, ծանօթ չըլլալով սպանիական հընչումներուն եւ լեզուին։

Դժբախտաբար երկար չապրիր Եղիազար Գալուստեան եւ կը մեռնի, որբ թողլով փոքրիկ Պլուտարքոսը։

Մայրը երկրորդ անգամ կ'ամուսնանայ եւ երկրորդ ամուսինէն կ'ունենայ մանչ զաւակ մը, որ այժմ Նիւ Եորքի Մեքսիկ[...] ընդհանուր հիւպատոսն է։

Պլուտարքոս Էլիաս Քա[...] բաւական նեղութիւններ կր[...] կը մեծնայ։ Հազիւ 16 տարեկ[...] կ'աւարտէ իր դպրոցը, ուր եւ [...] տօնի կը կոչուի իբրեւ ուսուց[...] Աւելի ետք շրջանային դպրոց[...] կան տեսուչ կ'ըլլայ։

Քսաներկու տարեկան հա[...] կին, Պլուտարքոս Էլիաս Քայ[...] կը ձգէ իր պաշտօնը եւ կը յա[...] խէ զինուորական վարժարան[...] շրջանաւարտ ըլլալով, այնուհե[...] կը նետուի բանակը եւ քաղաք[...] կան ասպարէզը։

Մեքսիկայի զինուորականն[...] պէտք է յիշել, քաղաքագէտ զի[...] ուորականներ են։ Հոն բոլո[...] քաղաքական գործերու միջամ[...] եղած է միշտ եւ բանակն է որ [...] կառավարէ երկիրը։ Այս ասպա[...] զին մէջ Քայեէս շուտով ցո[...] կուտայ իր կարողութիւնները [...] կը յայտնուի իբրեւ առաջնակա[...] զինուորական, պետական մա[...] քաղաքագէտ եւ բարենորոգ[...] կարեւոր յատկութիւններ, որո[...] ի յայտ բերին Հայերը Բիւզա[...] դական կայսրութեան շրջանին[...]

Քայեէս այնուհետեւ [...] քալէ ասպարէզէն վեր, մինչեւ [...] չակաւոր Չափուլթեփէքի (Cha[...] pultepec) պալատը, ուր [...] միան Մեքսիկայի նախագահներ[...]

Իրաւ ալ, Քայեէս, յաջորդե[...] լով Զօր. Օպրեկոնի, եղաւ Մեք[...] սիկայի ամէնէն կարող, կորովի [...] երկամեայ նախագահներէն մէ[...]

ՇՈՒՆԵՐՈՒՆ ԻՄԱՑԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Շուներուն իմացական յա[...] կութիւնները մեր օրով ուրիշ ժա[...] մանակներէ աւելի լուրջ ու գոր[...] նական ուսումնասիրութեան ա[...] ռարկայ եղած են, ըլլա՛յ բն[...] գէտներու, ըլլա՛յ մասնաւոր ս[...] հատներու կողմէ։

Շունը ամէնուն ծանօթ է [...] ծայրայեղ հաւատարմութեամբ[...] Ան օժտուած է հրաշալի հոտա[...] ռութեամբ եւ խիստ զօրաւոր [...] ղութեամբ. իր ուղեղին մէջ [...] մուած գաղափարներու յարա[...] ցութիւնները հոտառական եւ [...] ղական ծագում ունենալով, [...] է ըսել թէ ո՛րքան զօրաւոր ըլլ[...] զգացողութիւնը, ա՛յնքան [...] ստացուած տպաւորութիւնն[...] խոր արմատ կը ձգեն ուղեղի[...] ջիղներուն մէջ։

Այլազան գործածութի[...] համաձայն, որոնց կ'ենթա[...] շունը, կը տեսնուի որ անոր [...] ցականութիւնը կը զարգա[...] երկու եղանակով, մին՝ անոր [...] ուած կրթութեամբ եւ միւ[...] կենդանիին ստացած յատուկ [...] ձառութեամբ։

Ինչպէս ամէն կենդանի, նո[...] պէս եւ առաւելագոյն [...] շունը, երբ չունենայ որ[...] մտային մարզանք, ի՛նչ ցեղ[...] պատկանի, կը մնայ միշտ մի[...] նոյն բթամիտ ու անխելք [...] ճակին մէջ։ Այդ դասակարգ[...] պատկանին կապուած շունե[...] փոքր կառքերու լծուած շունե[...] թափառական շուները եւլ[...]

Ընդհակառակն, պոռնկա[...] շուները, հովուական շ[...] ները, տիկնանական, որսական [...] եւլն, իրենց ստացած մասն[...] կրթութեան եւ վարժութ[...] շնորհիւ, ուրիշներէ աւելի խել[...] են եւ բազմատեսակ օգտակ[...] ծառայութիւններ կը մատուց[...] նեն մարդուն, որուն հաւատար[...] ու անձնուէր ծառաներն են. [...] հեմական շուները նշանաւոր [...] իրենց խելացութեամբ, եւ [...]

այդ առաւելութիւնը կը պարտին վարժութեան եւ փորձառութեան։ Ուէն-Պէրնարի շուները համբաւաւոր են կորսուած կամ արգելափակ մարդոց հետքեր գտնելու մէջ. խիստ հետաքրքրաշարժ դէպքեր կը պատմուին ձիւնապատ լեռներու մէջ անոնց կատարած հերոսական խուզարկութեանց մասին։

Հովուական շունը, որ ընդհանրապէս ոչխարի հօտերու պահպանման յատկացուած է, նոյնպէս շատ խելացի է, վասն զի ան զբաղած է կատարելու պաշտօն մը, զոր իրեն յանձնած է իր տէրը եւ որուն ձայնը կը բաւէ մղելու զինքը դէպի պարտականութիւն։ Դիտուած է թէ երբ հօտը ցորենի արտի մը քովէն անցնի, պահապան շունը հեռու կը պահէ ոչխարները ցորենի հասկերէն, չմօտենալ կամ անոնց փճացումը արգիլելու համար։ Ըստ այնմ, երբ շունը ի վիճակի է զանազանելու ցորենը ուրիշ խոտերէն որոնք ոչխարներուն իբր սնունդ կը ծառայեն, ըսել է թէ անոր մէջ գոյութիւն ունի որոշ չափով ճանաչողութիւն, ընտրողականութիւն եւ դատողութիւն։

Ոստիկան շուները իրենց սուր հոտառութեան շնորհիւ, մեծ ու անգնահատելի ծառայութիւններ կը մատուցանեն հետազօտական խուզարկութեանց մէջ, երբեմն չարագործները գողերու եւ ոճրագործներու հետքերը։

Ինչպէս ասկէ առաջ առիթը ունեցայ խօսելու, շուները պատերազմի ատեն, բացի հետախուզական սպասարկութենէ, մեծ օգտակարութիւն ունին մէկ զօրագունդէն միւս զօրագունդը փոխադրելու զինուորական հրամաններ, որոնք կը դրուին մասնաւոր գլաններու մէջ եւ կ՚անցնին շուներուն վզին։ Ասկէ զատ, զանազան կազմածներու շնորհիւ կարելի է նաեւ շուներու միջոցաւ փոխադրել լրատար աղաւնիներ, ռումբեր, բանակի պարէն եւլն.։

Թափառական կամ անտէր շուները նուազ խելացի են, եւ ստիպուած են հետզհետէ փոխելու իրենց տէրերը, կը բաւէ որ որ եւ է մէկը ստանձնէ իրենց սննդառութեան եւ բնակարանի հոգը։ Այդ շուներէն ոմանք, ունենալով բոլորովին անկախ նկարագիր, ազատ ու թափառական կեանքի մը մէջ կը գտնեն իրենց հանգիստը, անոնք երբեմն իրարու հետ միանալով, կը կազմեն վոհմակներ եւ միասին կ՚որսան երէներ ու կենդանիներ։

ՀՐ. ՏԷՐՈՍԿԻ

ԿԱՐԵՒՈՐ ՕՐԷՆՔ ՄԸ ՕՏԱՐ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Եւրոպայի օտար ուսանողները աւելի բազմաթիւ են Ֆրանսայի, քան դրացի երկիրներու մէջ, շնորհիւ Ֆրանսական մշակոյթի եւ լեզուի լայն տարածման։

Հայկական դպրոցներն ալ միշտ առաջին տեղը տուած են ֆրանսերէնի ուսման, հասցնելով բազմաթիւ ուսանողներ որոնք յետոյ կատարելագործուած են Ֆրանսայի մէջ։ Այժմ հայ շրջանաւարտներէն շատեր զանազան երկիրներ ապաստանած են, իրենց ուսումը ընդհատելով կամ գործարաններու անկիւնը մաշելով։ Ուրիշներ ալ յուսահատած են օրէնքներու խստութենէն։

Ահա նոր յոյս մը.—

Ֆրանսայի պաշտօնաթերթը 1928 Սեպտ. 2ի թիւին մէջ (էջ 9980) հրատարակեց հետեւեալ օրէնքը.—

«Liste des titres étrangers admis én équivalence du baccalauréat de l'enseignement secondaire,

Par arrêté du ministre de l'instrution publique et des beaux arts en date du 25 août 1928 est établie. pour l'année scolaire 1928-1929 la LISTE des titres étrangers visés par l'article 1er des deux arrêtés du 16 novembre 1915 relatifs au demandes D'EQUIVALENCE du baccalauréat de l'enseignement seeondaire formées par de Français «ou des Etrangers» ayant fait leurs études à l'étranger.

Փաստաբանի մը միջոցաւ այս օրէնքի մասին պրպտումներ կատարուած ըլլալով, արտաքին նախարարութենէն պաշտօնեայ մը յանձնարարած է որ Հայկ. Հանրապետութեան Պատուիրակութիւնը պաշտօնապէս դիմէ, որպէսզի խնդիրը պաշտօնական հանգամանք ստանալով, հայ ուսանողներու անունն ալ ցանկին մէջ արձանագրուի։

Ուրեմն, կը խնդրուի Հ. Հ. Պատուիրակութենէն, իր բարեբար աջակցութիւնը բերել, նկատի առնելով հարցին կարեւորութիւնը։

Փրկենք հին ուսանողները, որպէսզի նորերը դիւրին ունենանք։

Բ. Տ. ԿՈՒՄՍԻԵԱՆ

ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐ ԿԻԼԻԿԻՈՅ ՄԷՋ

Սիհուն գետին ջուրը բնականէն մէկուկէս մեթր բարձրացած է։ Ատանայի մօտ Ծամնդայի գետն ալ յորդած է։ Ոստիկանութիւնը միջոցներ ձեռք կ՚առնէ հեղեղի աւերներուն առաջքը առնելու համար։

ԿԵԱՆՔԸ ՌՈՒՍԻՈՅ ՄԷՋ

(քաղուած՝ խորհրդ. թերթերէն)

ՄՍԽՈՒՄՆԵՐ

Ատեն մը խորհրդային թերթերը լեցուն էին սէնդիկաներու եւ խորհրդային հաստատութիւններու մէջ կատարուած մսխումներու մանրամասնութիւններով։ Բայց, այդ մասին լուրերը դադրած էին ժամանակ մը ի վեր, կարծել տալով թէ առաջքը առնուած է մսխումներուն։ Սակայն, խորհրդային թերթ մը անդրադառնալով անոնց, կուտայ հետեւեալ մանրամասնութիւնները։

Մոսկուայի սէնդիկաներուն մէջ, մսխուած գումարներու քանակութիւնը նորէն բարձրացած է։ 1928ին գումարը կը հասնէր մօտ 150,000 ռուբլիի (2 միլիոն Ֆր.) այսինքն հարիւրին 50 աւելի քան անցեալ տարի։ Մսխումները նկատելի են մանաւանդ շինութեանց մէջ։ Պարագան նոյնն է նաեւ մետաղի ճարտարարուեստին, եւ առեւտրական պաշտօնէութեան մէջ։ Մսխողներու հարիւրեն 50ը անդամներն են համայնավար կուսակցութեան եւ Երիտասարդական Միութեան։ Յանցաւորներէն շատերը գործարաններու վարիչ կոմիտէներուն նախագահները, գանձապահները եւ քարտուղարներն են։ Հակակշռող յանձնախումբերու տկարութիւնը կը փաստուի անով որ անոնք երբեւան հանած են միայն մսխումներու հարիւրին 30—35ը։

20 ՄԻԼԻԱՌԻ ՎՈՏՔԱ

Պաշտօնական վիճակագրութիւն մը ցոյց կուտայ թէ վերջին տարիներու ընթացքին, ոգելից ըմպելիներու սպառումը բարձրացած է անհամեմատ կերպով։ 1924ին սպառած են 80 հազար վեդրօ ալքոլ, 1926ին՝ 43 միլիոն։ Ամէն տարի բնակչութիւնը կը սպառէ մէկ ու կէս միլիառ ռուբլիի (20 միլիառ ֆրանք) ըմպելի։ Անուղղայ ալքոլամոլներու թիւը կը հասնի կէս միլիոն հոգիի։ Ամէն տարի, մօտ 30 հազար հիւանդներ կը համրուին ըմպելիի չափազանց գործածութեան հետեւանքով։ Գինեմոլութեան հետեւանքով պետութիւնը կը կորսնցնէ հսկայ գումարներ, գործարաններու մէջ աշխատաւորներու բացակայութեամբ, կամ անկանոն աշխատանքով։

ԿԱՐԳԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Ճարտարարուեստական եւ առեւտրական խորհուրդներու լիակատար նիստը քուէարկեց որոշում մը՝ գործարաններու մէջ կարգապահութեան պահպանման մասին։

Խորհրդակցութեան ընթացքին, նկատուած է որ իւրաքանչիւր ձեռնարկի մէջ, համայնավարական բջիջներու, գործարանային կոմիտէներու եւ վարչութիւններու իրաւասութեան սահմանները չեն ճշտուած բաւական յստակութեամբ։

Ասկից առաջ կուգայ գործաւորներու մէջ, անկարգապահութեան ձգտումը։

ԱՊՐՈՒՍՏԻ ՍՂՈՒԹԻՒՆ

Պոլշեւիկեան թերթ մը կը գրէ — Ապրուստի գիները շարունակեցին բարձրանալ փետրուարին եւ մարտին։ Միսը եւ հողագործական արտադրութիւնները մեծ բարձրացում կրեցին համագործակցականներու եւ մասնաւոր ձեռնարկներուն մէջ. Ասկից զատ, մարտի ընթացքին բարձրացան նաեւ ճարտարարուեստական արտադրութեանց գիները։

Դիտելի է որ գիներու վրայ այս բարձրացումը կը զուգադիպի այն շրջանին, երբ կառավարութիւնը միջոցներ ձեռք կ՚առնէ սղութեան դէմ, որ ամէնէն առաջ ծայր տուաւ պետական համագործակցականներուն մէջ Բոլոր ապրանքներն ալ սղած են։

ԱՆԳԼԻՈՅ ԵՒ ՌՈՒՍԻՈՅ ՄԻՋԵՒ ԱՌԵՒՏՈՒՐԻ ՎԵՐՍԿՍՈՒՄԸ

Վերջերս, լուրջ փորձեր կը կատարուին վերսկսելու համար Անգլիոյ եւ Ռուսիոյ միջեւ առեւտրական յարաբերութիւնները։

Անգլիա Ռուսիոյ հետ իր կապերը խզեր էր Անգլիոյ մէջ բոլշեւիկեան գրգռութիւններուն հետեւանքով։ Անգլիա տնտեսական վնասներու ենթարկուեցաւ այս խզումին պատճառով։ Գալով Ռուսիոյ, հանդիպեցաւ քաղաքական եւ տնտեսական դժուարութիւններու։

Խզումէն վերջ, իր ճարտարարուեստական պէտքերուն համար, փոխանակ Անգլիոյ, Ռուսիա ապսպրանքներ ըրաւ Գերմանիոյ եւ Ամերիկայի։ Այս կերպով, Անգլիա կորսնցուց. բայց, կարելի չէ ըսել թէ Ռուսիա շահեցաւ։

Ապրանքներու որակէն զատ, պէտք է ընդունիլ թէ Ռուսիա կորսնցուց գիներու վրայէն ալ, որովհետեւ, Ամերիկայէն Ռուսիա ներածումները եւ ամերիկեան ապրանքները շատ աւելի սուղ են։ Վերջին տարիներս, ներածումներուն գումարը շատ աւելի բարձրացած է եւ 147 միլիոնէն անցած 222 միլիոն ռուբլիի։ Բայց, այս չի նշանակեր թէ աւելցած է նաեւ ներածումներու քանակը։ Ներածումները, որքան ալ աւելցած երեւնան, հեռու են գոհացնելէ Ռուսիոյ պահանջները։ Ասոր վրայ պէտք է բարդել նաեւ Ռուսիոյ մետաղային ճարտարարուեստի տագնապը, ինչպէս նաեւ քարիւղի եւ նաւթի արտադրութեան նուազութիւնը։

ԿԵԱՆՔԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

(քաղուած Թուրք թերթերէն)

1929Ի ԵԼՄՏԱՑՈՅՑԸ

Էնկիւրիէն կը հեռագրեն թէ ելմտացոյցի յանձնաժողովը 1929ի ելմտացոյցը հաւասար կշռած եւ բաժանումը կատարած է հետեւեալ կերպով.—

	Ոսկի
Ազգ. մեծ ժողով	2,082,000
Հանրապետ. նախագահ	312,000
Հաշուակալ. դիւան	580,000
Վարչապետութիւն	820,000
Պետական խորհուրդ	212,000
Վիճակագրութիւն	77,000
Կրօն. գործոց տեսչ.	1,600,000
Ելմտ. գործ.	14,700,000
Հանր. պարտք	32,190,000
Մաքսատուն	5,000,000
Թափու ցնօր.	1,390,000
Ներքին գործ.	3;900,000
Թղթ. եւ հեռագր.	5,900,000
Ընդհ. ապահով.	4,800,000
Ոստ. զօրաց	11,000,000
Ջեռեղման տնօրէն.	1,500,000
Արտաքին գործ.	3,750,000
Մամլոյ տնօր.	440,000
Առողջպհ. գործ.	4,325,000
Դատական գործ.	7,188,000
Կրթական	8,000,000
Հանրօգուտ շին.	33,000,000
Տնտեսական	8,300,000
Նաւահանգիստ	295,000
Ազգ. պաշտ.	53,600,000
» » Օդ.	7,175,000
» » Ծով.	6,000,000
Զին. գործարաններ	4,800,000
Աշխարհգր. քարտէսներ	703,000

Կառավարութիւնը 220,297,000 ոսկի ծախք առաջարկած էր, բայց յանձնաժողովը որոշած է 218,392,000 ոսկի։

Հասոյթները գրեթէ հաւասար ըլլալով, 1929ի ելմտացոյցը այսպէս հաւասարակշռուած է։

ՊՈԼՍՈՅ ԱՌԵՒՏՐ. ՇԱՐԺՈՒՄԸ

Մարտի ընթացքին Ռումանիայէն Պոլիս բերուած է 1734 վակոն ատաղձ, 5929 թոնօ ցորեն, 4252 թոնօ գարի, 2277 թոնօ լուբիա, 450 մսացու կով, 1270 թոնօ քարիւղ, 860 թոնօ պէնզին, 5200 թոնօ ածուխ, 1200 թոնօ կրաղիւս եւ 4915 թոնօ շաքար։

Ռուսիայէն ալ բերուած են 61418 թոնօ քարիւղ, 12149 թոնօ պէնզին, 9130 թոնօ մազութ, 414 թոնօ մեքենայի իւղ եւ 1800 թոնօ շաքար։

Մարտի ընթացքին 523 շոգենաւ եկած է Պոլսոյ նաւահանգիստը, 270ը Սեւ Ծովէն, 253ը Միջերկրականէն։ Սեւ Ծովէն եկած նաւերէն 167ը Թըրանզիթով մեկնած, 103ը իրենց բեռը պարպած են Պոլիս։ Միջերկրականէն եկածներէն 139ը Թրանզիթով գացած, 114ը իրենց բեռը պարպած են։

ԿԻՆ ԲԺԻՇԿՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐ

Կին բժիշկներու Միջազգային ընկերակցութիւնը, այս միջոցիս, Փարիզի մէջ կը գումարէ իր Բ. ընդհ. ժողովը։ Առաջինը տեղի ունեցած էր 1924ին Լոնտոնի մէջ։ Ընկերակցութիւնը կազմակերպուած է 1919ին Նիւ-Եորքի մէջ։

Ընկերակցութեան մասին, անդամուհիներէն մէկը կուտայ հետեւեալ տեղեկութիւնները։ Բոլոր անդամուհիները արդէն կը մասնակցին իրենց երկրին մէջ՝ բժշկական միութիւններու եւ սէնդիկաներու, որոնց միջոցով կը պաշտպանեն իրենց արհեստակցական շահերը։ Բայց, բժշկութեան մէջ կան կէտեր, որոնք մասնաւորաբար կը վերաբերին կիներուն, եւ այս կէտերով է որ կին բժիշկներու ընկերակցութիւնը կը զբաղի,— ինչպէս՝ ընկերային առողջապահութիւն, մայրերու եւ տղայոց պաշտպանութիւն, եւլն.։

Ընկերակցութիւնը կը զբաղի նաեւ կին բժիշկներու փոխադարձ օգնութեամբ։

Ընդհ. ժողովը իր օրակարգին վրայ ունի նաեւ ծննդաբերութեան նման արհեստագիտական հարցեր։

Այս հարցը ժողովին առաջարկուած է գերմանուհիներու կողմէ եւ անցած օրակարգի վրայ, որովհետեւ ընկերային բնոյթ կը կրէ, մանաւանդ որ ծննդաբերութեան մը մէջ՝ ցաւերու ջնջումը կը կազմէ մտահոգութիւն մը, որուն դէմ պէտք է գործէին մանաւանդ կին բժիշկները։ Ուրիշ հարց մը եւս, աւելի նուրբ եւ ծանր, կը զբաղեցնէ ժողովը, մանուկներու սեռային դաստիարակութիւնը։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԱՐՍԻ՞Կ ԹԷ ՀԱՅ— Մոնմարթրի ասուեղէնի վաճառատան տնօրէնը, քանի մը օր առաջ կը դիմէր թաղին ոստիկանութեան, բողոքելու համար պարսկահպատակի մը դէմ՝ Տավուտ Մուրատեան, 23 տարու, որուն խաբէութեան զոհ գացած էր։ Քննութիւնը երեւան հանեց թէ Մուրատեան առեւտրական զանազան տուներու՝ իր հասցէին ղրկել տուած էր ապրանքներ եւ փոխարէն տուած էր կեղծ չէքեր։ Ձերբակալուեցաւ եւ խոստովանեցաւ թէ բոլոր ապրանքները ղրկած էր իր հօրը, որ կը բնակի Թէհրան։ Խաբէութեամբ ձեռք անցուցած ապրանքներուն գումարը կը հասնի 300,000 ֆրանքի։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (17)

ՍՊԻՏԱԿ ԳԻՇԵՐՆԵՐ

ՉՈՐՐՈՐԴ ԳԻՇԵՐ

— Լսեցէ՛ք, Նասիանքա. վաղը կ՚երթամ ձեր կողմէն զինքը տեսնելու։

— Ու յետո՞յ։

— Ու իրեն ամէն ինչ կը պատմեմ։

— Յետո՞յ, յետո՞յ։

— Նամակ մը գրեցէ՛ք, մի՛ ըսէք ոչ։ Պիտի ստիպեմ զինքը որ ձեր ընթացքը բարիի տեղ ընդունի։ Ամէն ինչ պիտի ըսեմ իրեն եւ թէ...

— Ո՛չ, բարեկամս. ո՛չ, ընդ-[illegible] գիս, չեմ գրեր։ Ինծմէ ոչ մէկ խօսք։ Ալ չեմ ճանչնար զինքը, ա՛լ չեմ սիրեր, պիտի մոռ... գին... քը..

Զլացուց։

— Հանգարտեցէ՛ք, նստէ՛ք հոս,

Ու նստարանին վրայ տեղ մը ցոյց տուի։

— Հանգա՛րտ եմ։ Հոգ չէ, ասոնք արցունքներ են որ կը չորնան, ա՛լ չեմ լար։ Կը խորհի՞ք թէ երեւս որ ես ինքզինքս սպաննեմ... ջրամոյն ընեմ...

Սիրտս լեցուած էր, կ՚ուզէի խօսիլ, բայց չէի կրնար։ Ձեռքէս բռնեց ու ըսաւ.

— Դուք այսպէս պիտի չընէիք, այսպէս պիտի չլքէիք զան որ ինքնիրեն եկած էր ձեր ոտքը։ Պիտի գթայիք իրեն, պիտի խորհէիք որ բոլորովին առանձին է ինք. ինքզինքը կառավարել չիգիտէր, որ ձեզ սիրելէ չի կրնար հրաժարիլ, որ յանցաւոր չէ եւ վերջապէս որ ոչինչ ըրած է... Աստուա՜ծ իմ, Աստուա՜ծ իմ...

— Նասիանքա՛, գոչեցի ես, Նասիանքա՛, դուք իմ սիրտս կը ճմլէք. դուք զիս կը սպաննէք, Նասիանքա։ Չեմ կրնար լռել. պէտք է որ ըսեմ ձեզի.. այն ինչ որ կ՚եռայ սրտիս մէջ։

Ոտքի ելայ։ Բռնեց ձեռքս ու ինծի նայեցաւ՝ զամզած։

— Ի՞նչ ունիք։

— Նասիանքա, ըսի՝ վճռականօրէն, այս ամէնը յիմար բան է, անկարելի, յանուն ձեր տանջանքներուն, կ՚աղաչեմ որ ներէք ինծի...

— Բայց ի՞նչ բանի համար, ի՞նչ, ըսաւ լալը դադրեցնելով ու շեշտակի ինծի նայելով, մինչ՝ իր շուարած աչքերուն մէջ տարօրինակ հետաքրքրութիւն մը կը կայծկլտար, ի՞նչ ունիք։

— Անիրականանալի՜... բայց կը սիրեմ ձեզ, Նասիանքա։ Ահաւասիկ ըսի ամէն բան։ Եւ թողուցի յուսահատօրէն որ ձեռքս իյնայ վար։ Փորձեցէ՛ք հիմա, եթէ կրնաք ինծի խօսիլ քիչ առաջուան պէս, մտիկ ըրէք ինչ որ կ՚ուզեմ ձեզի ըսել...

— Բայց ի՞նչ կ՚ուզէք ըսել ինծի, ընդմիջեց զիս։ Նայինք ի՞նչ պիտի ըլլէ։ Ես այդ շատոնց գիտէի։ Սակայն ինծի կը թուէր որ դուք զիս կը սիրէք պարզապէս, սա՛նկ...

— Իրա՛ւ որ, Նասիանքա, նախ պարզ էր, իսկ հիմա... այն վիճակին մէջ կը գտնուիմ, ինչ վիճակի մէջ որ դուք գտնուեցաք երբ ձեր ծրարով իր մօտը գացիք, ու ես ձեր գանգատածէն աւելի կը գանգատիմ, Նասիանքա։ Ան այն ատեն ո՛եւէ մէկը չէր սիրեր..

— Ի՞նչ կ՚ըսէք, լման մը չհասկցայ. ի՞նչ հարկ այս խօսքերուն եւ ինչո՞ւ այսքան անմիջականօրէն։ Աստուա՛ծ իմ, ի՞նչ յիմար բաներ կ՚ըսեմ...

Մնաց շփոթ։ Այտերը կը բոցավառէին։ Աչքերը գետին յառեց։

— Բայց ի՞նչ ընել Նասիանքա, ի՞նչ կրնամ ընել։ Յանցաւո՞ր եմ ձեզ սիրելուս համար։ Ո՛չ, ասիկա ձեզ չի կրնար վիրաւորել։ Ես ձեր բարեկամն էի, կը մնամ ձեր բարեկամը, ոչի՛նչ փոխուած է... Կուլամ ահա, Նասիանքա, ծիծաղելի եմ, չէ՞։ Բա՛հ, ձգեցէք որ լամ, իմ արցունքները ո՛եւէ մէկուն վնաս չեն հասցներ, վերջը կը չորնան, Նասիանքա՛։

— Նստեցէ՛ք ուրեմն, նստեցէ՛ք։

— Ո՛չ, Նասիանքա, չե՛մ նստիր, ալ հոս չեմ կրնար կենալ, այլեւս զիս պիտի չկրնաք տեսնել։ Մէկ խօսք ունիմ միայն ձեզի ըսելիք ու պիտի մեկնիմ, աչաւասիկ. երբեք պիտի չգիտնայիք որ ձեզ կը սիրեմ, գաղտնիքս պիտի պահէի, բայց յանցանքը ձերն է, ստիպեցիք որ խօսիմ, տեսայ որ կուլայիք, չկրցայ հանգիստ ըլլալ. ահա ըսի ամէն ինչ, եւ... այլեւս իրաւունք չունիք զիս ձեզմէ հեռացնելու...

— Բայց ո՞վ ըսաւ ձեզի որ հեռանաք։

— Ի՞նչ, չէ՞ք ըսեր որ հեռանամ։ Իսկ ե՛ս, ես որ կ՚ուզէի ձեզ ձգել։ Եւ, արդարեւ, պիտի երթամ, բայց նախ ամէն բան պիտի ըսեմ ձեզի։ Քիչ առաջ երբ կուլայիք, չէի կրնար տեղս կենալ, երբ կուլայիք, գիտէ՞ք... որովհետեւ միւսը ձեր սէրը չուզեր։ Ես իմ սրտիս մէջ ո՜րքան սէր զգացի ձեզ հանդէպ, Նասիանքա, ո՜րքան սէր։ Ու չէի կրնար լռել...

— Այո՛, այո՛, խօսեցէք, յարեց անբացատրելի շեշտով մը։ Այսպէս մի՛ նայիք ինծի. վերջը ձեզի ամէն ինչ պիտի բացատրեմ... խօսեցէ՛ք հիմա։

— Գթացի՞ք ինծի, Նասիանքա՛։ Պարզապէս գթացիք վրաս, ի՜մ պզտի՛կ բարեկամուհիս. բայց ի՞նչ հոգ։ Շա՜տ բարի, այս ամէնը շատ պարկեշտ է, բայց, քիչ առաջ կը խորհէի (օ՜, թոյլ տուէք ձեզի ըսելու...), կը խորհէի որ (ասիկա առանց ըսելու յայտնի է որ անկարելի է, Նասիանքա), կը խորհէի որ ո՛րեւէ կերպով... ալ բնա՛ւ պիտի չսիրէք զինքը։

Ֆր. Է Թրգ. Յ. Մ. Թ. ԴՈՍՏՈՅԵՒՍԿԻ

Ցոյց գաղթականներու պահանջներ

Աթէնքէն կը հեռագրեն թէ կիրակի առաւօտ Անատոլուի եւ Թրակիոյ գաղթականներէն հազարաւոր հոգի հրապարակային հաւաքոյթ մը սարքեցին։ Գաղթականները մտիկ չըրին վէնիզէլոսի հայրենասիրական յայտարարութիւնը, որով կոչ կ'ուղղէր գաղթականներուն, որ գոհանան ըստ Լօզանի դաշնագրին հելլէն կառավարութեան ընելիք հատուցումներով. նոյնպէս մտիկ չըրին խորհրդարանի իրենց ներկայացուցիչներու խորհուրդներուն։

Հաւաքոյթին մէջ լսելէ յետոյ բողոքի զանազան ճառեր, յոյն գաղթականները քուէարկեցին բանաձեւ մը, որով կը պահանջեն իրենց Թուրքիոյ մէջ թողած գոյքերու փոխարժէքը։

Պուլկարեւսերպ բանակցութիւններ

Պուլկար հեռագրական գործակալութիւնը պաշտօնապէս կը հերքէ կարգ մը օտար թերթերու հրատարակած այն լուրը թէ Փիրոթի պուլկարեւսերպ խորհրդաժողովը ձախողած է եւ թէ ատոր պատասխանատուն է պուլկար կառավարութիւնը։ Իրողութիւնն այն է որ Փիրոթի բանակցութիւնները յանգեցան համաձայնութեան մը՝ օրակարգի հարցերէն մեծ մասին շուրջ եւ թէ երկու կառավարութիւնները ուսումնասիրելու վրայ են իրենց պատուիրակութեանց կողմէ ընդունուած որոշումները։

Համաձայնութեան կէտերը շուտով վաւերացուելով պիտի սկսին գործադրուիլ, այնպէս որ խորհրդաժողովի ձախորդութեան խնդիր չի կրնար ըլլալ։

Ամանուլլահ եւ «Խըրքայը Շէրիֆ»ը

Գրեցինք թէ Ամանուլլահ իր ներկայ յաջողութիւնը կը պարտի Մարգարէի վերարկուին։ Ճարտարագէտ մը այս առթիւ «Թայմզ»ի Լահորի թղթակցին հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ.—

Ամանուլլահ աշխատեցաւ ժողովուրդին աջակցութիւնը շահիլ կոչ ընելով անոնց կրօնական զգացումներուն եւ խոստանալով ցոյց տալ «Խըրքայը Շէրիֆ»ը (Մարգարէի վերարկուն), որ մեծ յարգ կը վայելէ Աֆղաններու մօտ։ Որովհետեւ 200 տարիէ ի վեր այդ վերարկուն կը պահուի սրբավայրի մը մէջ՝ կղպուած սնտուկի մը մէջ դրուած՝ եւ շատ քիչ անգամ տեսնուած է անկէ ի վեր։ Ընդհանուր կարծիքն այն էր թէ միայն բարի մարդ մը կրնայ բանալ սնտուկը։ Նշանակուած օրը 50—60.000 հոգի հաւաքուեցան Իտկարթ, Քանտահարի մօտերը, տեսնելու համար Մարգարէին վերարկուն։ Ամանուլլահ թագաւոր ամբողջ երկու ժամ աշխատեցաւ սնտուկը բանալու համար. ի վերջոյ յաջողեցաւ բանալ եւ բարձր բռնեց՝ ամբոխին ցոյց տալու համար զայն։

Լուրը տարածուեցաւ ամբողջ Աֆղանիստանի մէջ եւ այդ օրէն ի վեր համակրութիւնը աւելցած է Ամանուլլահին շուրջ։

Անգլիոյ ելմտացոյցը

Անգլիոյ Երեսփ. ժողովի առջի օրուան նիստին մէջ ելմտական նախարար Ուինսթըն Չըրչիլ ներկայացուց նոր ելմտացոյցը։

Փոխանակ վերջացող ելմտական տարին բաղդատելու նախորդին հետ, ինչպէս սովորութիւն է, Նախարարը աչքէ անցուց վերջին հինգ տարիներու ընթացքին պահպանողական կառավարութեան կատարած գործերը եւ ցոյց տուաւ թէ.

1.— Մինչ օրավարձերը պահուած են 1924ի մակարդակին վրայ, ապրուստի գինին վրայ 18 կէտի անկում մը եղած է.

2.— Ազգային պարտքը 7 միլիառ 598 միլիոնէն իջած է 7 միլիառ 501 միլիոնի, այսինքն 97 միլիոնի զեղչ մը.

3.— Բանակի, նաւատորմի եւ օդային ուժի վրայ կառավարութիւնը միջին հաշուով տարեկան 7,500,000 անգլ. ոսկի խնայողութիւն մը ըրած է. իսկ քաղաքային վարչութեան վարկերուն վրայ այդ խնայողութիւնը եղած է 5,500,000 ոսկի։

4,— Մանր խնայողներու դրամի պահեստը 170 միլիոն ոսկի աւելցած է։

5.— Ընկերային ապահովագրութիւններէն օգտուող մարդոց թիւը այսօր 1924էն 591,000 աւելի է։

6.— Արտածումները ներածումներէն 63 միլիոն ոսկի աւելի եղած են եւ գործի առնուած բանուորներու թիւը 591 հազար հոգի աւելցած է։

7.— Արտածումի առեւտուրին զարկ տալու համար արտասահմանի մէջ գործածուած անգլիական դրամագլուխը, որ 1924ին 86 միլիոն էր, 1928ին բարձրացած է 149 միլիոն ոսկիի. եւ թէ Լոնտոն կը մնայ աշխարհի սեղանաւորական ամէնէն մեծ շուկան։

Պահպանողական կառավարութեան ձեռք բերած այս յաջողութիւնները թուելէ վերջ, Չըրչիլ անցաւ նոր ելմտացոյցի մասնագիտական քննութեան։

Պրուսայի դատավարութիւնը վերսկսած

Պրուսայի մէջ, ծանօթ դաւադրութեամբ ամբաստանուածներու դատը վերսկսած է։ Վճռաբեկ ատեանը բեկանած է հինգ մահավճիռները։

Ընդհ. դատախազը ամբաստանեալներուն դատապարտութիւնը կը պահանջէ՝ անոր համար որ իսլամական կրօնքի պաշտպանութեան պատրուակով խռովարարական մարմին մը կազմած եւ կառավարութիւնը տապալելու ձեռնարկ ըրած են։

Հայ մը կողոպտուած կնոջ մը կողմէ

Տեղական թերթերը կը պատմեն հետեւեալը.—

32 տարեկան հայ առեւտրական մը՝ Պ. Ժէրմէն Քաջքեան(?), որ ժամանակաւոր գործով մը Փարիզ եկած էր, Մոնմարթր՝ Ռոշըշուարի պողոտայէն կ'անցնէր, երբ հանդիպեցաւ շատ սիրուն կնոջ մը։ Մեր առեւտրականը անմիջապէս մօտեցաւ անոր եւ սկսաւ խօսիլ հետը։ Խօսակցութիւնը շարունակուեցաւ մօտակայ սրճարանի մը մէջ։ Քիչ ետքը շնորհալի կինը որուն անունն էր Սէսիլ, ներողութիւն խնդրեց՝ լուացարան երթալու համար։

Քաղաքեան կատարեալ վստահութեամբ եւ համբերութեամբ սպասեց... ա՛յնքան երկար որ ի վերջոյ գնաց տեսնելու թէ ի՛նչ եղած էր կինը։

Թռչնիկը փախած էր, հետը տանելով 2500 ֆր. թղթադրամ եւ 20 անգլիական ոսկիի չէք մը...

ԱՊՐԻԼ 11/24Ի ՍԳԱՏՕՆԸ

ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ Զ. Ե. Ո. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐՈՒՆ ԵՒ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ

ՓԱՐԻԶ

28 Ապրիլ կիր. գիշեր ժամը 8.30ին, Petit Journalի սրահին մէջ

ՎԱԼԱՆՍ

20 Ապրիլ շաբաթ գիշեր

ՌՈՄԱՆ ԵՒ ՊՈՐՏՕ — 21 Ապրիլ կիրակի

ՄԱՐՍԷՅԼ — 28 Ապրիլ

Ինչպէս նաեւ ԼԻՈՆԻ եւ ուրիշ վայրերու մէջ։

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն։

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՏՐԱՄԱԹԻՔ ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲԸ

SALLE ADYAR. 4 Square Rapp. Métro Alma Marceau

21 Ապրիլ կիրակի իրիկուն ժամը 9ին

Մասնակցութեամբ՝ Պ. Ա. ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻԻ

կը ներկայացնէ՝ **ՍԱՄՍՈՆ**

ՏՈՄՍԵՐՈՒ ԳԻՆԵՐ՝ 50, 25, 15 ԵՒ 10 ՖՐԱՆՔ

Տոմսերը կարելի է այժմէն ապահովել՝ Դիմել՝ նամակով կամ անձամբ Շահան Սարեանի, 5 Rue Docteur Paquelin, Paris (20e):

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՇԱՄԱՍՏԵՂԻ ՆՈՐ ԳԻՐՔԸ „ԱՆՁՐԵՒ”Ը

Ֆրանսա եւ Սուրիա 20 ֆր.: Ուրիշ երկիրներ (բացի Ամերիկայէն 25 ֆրանք: փոստի ծախք չկայ: դիմել՝ L. Kévonianի 235 Fbg. St. Martin. PARIS (10e).

ԲԱՑԱՐՁԱԿԱՊԷՍ ԿԱՆԽԻԿ

ԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ.Ի ԿՈՂՄԷ

Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ

6րդ Քաղաքապետարանի սրահը, Մէթրօ՝ St. Sulpice

Նուագախումբ եւ ճազ-պանտ

ՕՐ. ԹԷԻԱՐԻԿ ՈՒԶՈՒՆԵԱՆ
ԵՒ
Պ. ՍԱՀԱԿ ԿԷՆՃԵԱՆ
ՆՇԱՆՈՒԱԾ

Տէսին — Լիոն

14 Ապրիլ 1929

Հ. Յ. Դ.

Իթալիի «Աղբիւր Սերոբ» եւ Վիլժիւիֆի խումբերը ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրուին այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Փլաս տ'Իթալի, Քաֆէ Օ Բլէր տը Լիւնի ստորնայարկը։ Ներկայ պիտի ըլլայ շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը։

Փարիզի Վիշապ խումբի ընկերները ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրուին վաղըհինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, 225 rue du Fbg. St. Martin, Café aux deux Stationի վերնայարկը Mét'ro Louis Blanc։ Ներկայ կ'ըլլան շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները։

Լիոնի Քրիստափոր խումբի ժողովը՝ այս իրիկուն ժամը 8.30ին Ընկ. Ճանկէօզեանի ճաշարանը։ Կարեւոր օրակարգ։

Լիոնի Կայծակ խումբի ժողովը՝ այս իրիկուն ժամը 8ին ծանօթ հաւաքատեղին։

Լիոնի Կուկունեան խումբի ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Քաֆէ տը լա Քոմէթի ներքնասենեակը (122 Cours Lafayette)։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Զերազ ընտանիքը, անկարելութեան մէջ գտնուելով միառմի պատասխանելու իր ստացած բազմաթիւ հեռագիրներուն եւ նամակներուն, իր ջերմ ու խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնէ բոլոր այն ազգային մարմիններուն, թերթերու խմբագրութեանց եւ յարգելի ազգայիններուն՝ որոնք իրենց ցաւակցութիւնները յայտնած էին ՄԻՆԱՍ ԶԵՐԱԶի մահուան առթիւ։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Կրընոպլը, Վ. Մ.— 35 ֆրանք։
Շաս, Պ. Ա.— 25։
Միլան, Գործ.— 89 լիր. 50։
Վալանս, Վ. Զ.— 35 ֆր.։
Կէրէ, Ն. Ս.— 35։
Մօ Թրէօյլ, Յ. Ա.— 63։

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)
Le Gérant: F. SOUVIGNY

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Վաղըհինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին Voltaireի սրահին մէջ (Օտէոնի թատրոնին դիմացը)։ Նուագ, երգ, մոգական լապտեր եւ անակնկալներ։ Կը հրաւիրուին անդամներն ու համակիրները։

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔԸ վաղը հինգշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30էն 5՝ Հայերէն եւ Հայոց պատմութիւն (Պ. Մ. Նաթանեան)։

ՓԱՐԻԶԻ Զ. Ե. Ո. Միութեան մասնաճիւղի բոլոր անդամները ստիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուին այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Ֆլորիայի մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։

ՌՈՍՏՈՄ Գրադարանի վարչութիւնը կը ծանուցանէ հայրենակիցներու թէ իր գիրքերու քանակը ճոխացուցած է։ Գիրք ստանալ փափաքողները կրնան դիմել Երեքշաբթի եւ Հինգշաբթի ժամը 8.30—10.30, 131 Fbg. du Temple. (Belleville).

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուի Կիրասոնցի Սուրէն Տատեան։ Իմացնել՝ Armenag Dadian, Piatza Grivitzei No. 6, Constantza, (Roumania).

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է

ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ ՄԻՒՍԻՈՆՆԵՐ

Հանգուցեալ Մինաս Զերազի ընկերացած հազուագիւտ լուսանկարներով, Օշական Մատենադարանէն։

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է

Զ. Մ. ՈՐԲՈՒՆԻԻ

ՓՈՐՁԸ

Վէպ, մէկ հատոր — Մարսէյլ

EMPIRE, Միւզիք-Հօլ. 37 Av. Wagram

Cirque de Paris	Էքոլ Միլիթէր	ամենալաւն ու աժանը	2-14 ֆրանք

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 r. Rivoli, մէթ. Շաթլէ։ Արմատ. եւ նոր մեթոտով դարմանում արանց եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վեներ. հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, ջերմամիզ.) եւ վարիսի։ Մասն. լաբօ. ռաթուար։ Խորհրդակցութ. ամէն օր 9—12, 2—8, Կիրակի 9—12։

ՏՕՔԹ. ԱՍԼԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԹՈՔԵՐՈՒ ԵՒ ՍՏԱՄՈՔՍԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Մասնաւոր յարկաբաժին՝ մորթային եւ վեներական ախտերու դարմանատան մէջ կը բուժէ ULTRA-VIOLET ճառագայթներով ցօդացաւ, Զղացաւ (Sciatique), Նէվրալժի, Անարիւնութիւն, Ոսկրաթեքութիւն (Rachitisme) եւայլն:

16 Rue Bleue, Մէթրօ՝ Cadet. — Հեռ. Provence 73-67

Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 9—12 եւ 2—7, ԿԻՐԱԿԻ 9—12

Մ. ՎԱՐԴ եւ Յ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

ԸՆԴՀ. ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉ ԿԱՀԱՒՈՐՄԱՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆՆԵՐՈՒ

106 Rue Richelieu, Bld. des Italiensի անկիւնը

Մէթրօ՝ Drouot-Richelieu — R. C. 404565

Ընդհանուր կահաւորում՝ ապարանքի, տունի, խանութի պանդոկի.

Մասնակի կահաւորում՝ ճաշարանի, ննջասենեակի, հիւրասրահի, եւայլն։

Եթէ կ'ուզէք կահաւորումի վաճառականներու գնած գինով կարասիներ ունենալ, նախ քան մեզի դիմելը, այցելեցէք կահաւորումի խանութները՝ համոզուելու համար մեր անհաւատալի աժան գիներուն։ Գնորդները մեր միջոցաւ կը ստանան իրենց ապրանքները ուղղակի գործարանէն, որով երկրորդի մը յաւելուածական շահ չեն վճարեր։

Ունինք պատի եւ սեղանի գորգեր, բուրդէ անկողիններ, վերմակներ, մահճակալի մետաքսեայ ծածկոցներ, յատակի զուտ բուրդէ գեղեցիկ գորգեր՝ արեւելեան գորգերու ընդօրինակութեամբ, ֆրանսական սալօնըրի եւ մօքէթ ինչպէս նաեւ ամէն տեսակ կահաւորումի առարկաներ։ Դիմել նամակով մեր հասցէին, մեր պաշտօնեան ներկայանալով ձեզ պէտք եղած մանրամասնութիւնները կը հաղորդէ։

GRAND ALIMENTATION DE LA BOURSE

A. DALAKUPÉIAN

8 Rue Suffran — Tél. D. 70. 89

Զուտ ոչխարի կաթով պատրաստուած ճերմակ պանիր 3, 5, 10 եւ 20 քիլոնոց թիթեղէ տուփերու մէջ։ Քիլօն՝ «կար Մարսէյլ» յանձնելի 10 ֆրանք։

Արեւելեան ուտեստեղէններու ճոխ մթերանոց

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ ԵՒ ԱՏԱՄՆԱԲՈՒԺԱՐԱՆ
CLINIQUE UNIVERSELLE

5 Rue Euryale-Dehaynin (փողոցին մէջ եւ ոչ անկիւնը՝ Av. Jean Jaurèsի թիւ 81 եւ 83ի մէջտեղը). Tél. 60-84

Ամէն տեսակ ներքին հիւանդութիւններ՝ ամէն օր ժամը 2.30-7.30։ Քիթի, կոկորդի, ականջի եւ աչքի հիւանդութիւններ, Գշ., Եշ. Շբ. 5-7.30։ Ակռայի հիւանդութիւններ, ատամնաշար, քուրոն, եւայլն, եւայլն։

Չափաւոր գիներ եւ խնամուած աշխատանք։ Կը խօսուի Հայերէն։

ԿՈ՛Չ ԱՄԵՆԵՑՈՒՆ

Ձի ակն ո՛չ ետես, ունկն ո՛չ լուաւ եւ ի սիրտ մարդոյ ոչ անկաւ, զոր պատրաստեաց «ՇԻՐԱԿ» ՍՐՃԱՄԲՆ իւրով անառարկելի «MOKA»իւ վասն յաճախորդաց իւրոց:

Ամէն ամէն ասեմ ձեզ, զի ո՛չ է ձեզ արքայութիւն երկնից, եթէ ոչ ճաշակիցէք զՋԷՕՐԷԿ պատուականս «Շիրակայ» եւ ամենայն բարիք զոր ինչ պիտոյ է ձեզ:

ՇԻՐԱԿ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ 26 Rue de Trévise PARIS (9)

Tél. Provence 38.63 — Métro Cadet

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96-61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6։ Քթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 2—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։

Կ'ուզուին Թրէսէի վարժ գործաւորներ եւ գործաւորուհիներ: Լաւ վճարում: դիմել՝ «Chaussures Païva», 215 Ave. Gambetta: Մէթրօ՝ Porte Lilas.

Կ'ուզուին ժէնսէ ռապի մաքուր գործ ընող կարուհիներ։ Տեւական գործ։ Դիմել՝ Ն. Ֆնտքեանի, 5 Rue Bergère, Paris (9e).

Բ. ԱԲԳԱՐԵԱՆ

վկայեալ հիւանդապահ, նախկին տասնապետ հիւանդապահ Արեւելեան բանակին, 14 երկար տարիներու փորձառութեամբ կը խնամէ ամէն տեսակ հիւանդներ: Մասաժ, վանտուզ, փիքիւր, փանսըման եւայլն: վկայեալ աղքատներուն ձրի:

Հասցէ՝ 6 Rue Grégoire du Tours. Paris (6e),

ՀԱՅԵՐԷՆ ՓԼԱՔՆԵՐ

ՈՒՆԻՆՔ ֆոնոկրաֆներ եւ յայտնի արուեստագէտներու փլաքները՝ Հայերէն, Յունարէն, Թուրքերէն, Հրէերէն, Արաբերէն, Սպաներէն, Ալժերիական, Թունուզական եւ Մարոքեան: միակ ներկայացուցիչը Ֆրանսայի: դիմել՝ Jos. de Padova, 117 Passage du Caire. Paris (2e).

ՀԱՄՈՎ ՍԻՄԻԹՆԵ[Ր] ՏԱՔՈՒԿ ՍԻՄԻԹ[ՆԵՐ]

Հացագործ LA GARDE

1 Rue St. Lazare, PARIS (9e)

Téléphone-Trudaine 95.21

Ծախու է մեկնումի պատճառաւ խանութ, փուռ եւ բնակարան մը, ամբողջ կազմածներով եւ կարասիներով (tri-porteur եւն.)։ Միայն սիմիթէն եւ արեւելեան անուշեղէններէն օրական 60 ֆրանք շահ ապահով։ Կարելի է նպաստ վաճառութիւն ալ ընել։ ... տարուան bail. 6 ամսական վճարուած։ Գին՝ 12,000 ֆրանք։

Դիմել՝ Պ. Ս. Մարգարեան, 31 Bld. Garibaldi, Issy-les-Moulineaux: Թրամուէյ 23 եւ 32 իջնել՝ Gare d'Issy.

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՊՈՅԱՃԵԱՆ

ԱՑՑԵԼՈՒ ՀԱՇՈՒԱԿԱԼ

Հասցէ՝ 48 Av. de l'Economie Blanc-Mesnil (S. et O.)

Կը ստանձնէ հաշուապահական ամէն տեսակ գործեր եւ կուտայ տուրքերու վերաբերեալ տեղեկութիւններ :

Չափաւոր գին

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction & Administration / Խմբագ. եւ վարչութիւն — 235 Faub. St. Martin PARIS (10e)

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 18 ԱՊՐԻԼ 1929

18 AVRIL 1929

Ե. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 934

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԱՆԳԼԻՈՅ ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՊԱՅՔԱՐԸ

Մայիս 30ին Անգլիոյ մէջ պիտի կատարուին խորհրդարանային նոր ընտրութիւնները։ Շաբաթներէ ի վեր սկսած է արդէն ընտրական պայքարը և գլխաւոր երեք կուսակցութիւնները՝ Պահպանողական, Աշխատաւորական և Ազատական գործի լծուած են։

Այս անգամ պայքարը շատ սուր է, ընդհարումները պիտի ըլլան ուժգին, ու արդիւնքը կը խոստանայ անակնկալներ։

Բոլոր հոսանքներն ալ իրենց ընտրական ծրագրին գլուխը արձանագրած են գործազրկութիւնը եւ պայքարը կը մղուի այդ ուղղութեամբ։

Գաղափար մը կազմելու համար Անգլիոյ բանուորական շրջաններուն մէջ տիրող ահաւոր թշուառութեան մասին, բաւական է յիշել թէ ներկայիս աւելի քան մէկուկէս միլիոն մարդ անգործ է։ Զինադադարէն ի վեր 640 միլիոն անգլիական ոսկի (շուրջ 80 միլիառ ֆրանք) նպաստ բաշխուած է գործազուրկներուն, առանց հաշուելու բարեսիրական զանազան ընկերակցութեանց ընձեռած նիւթական աջակցութիւնները։

Մեծափարթամ Անգլիոյ համար աննախընթաց այս աղէտը որ տարիներէ ի վեր կը շարունակուի, վերջերս լուրջ ձեռնարկներու մղեց անգլիացի ժողովուրդը։ Անհազանգը հնչեցուց նոյն ինքն Կալլէսի իշխանը, որ Տըրհէմի հանքային շրջանը այցելելով ականատես եղած էր տիրող մեծ թշուառութեան։ «գթութիւնը բաւական չէ, ազգային ճիգ մը անհրաժեշտ է»։ Անգլիոյ գահաժառանգին այս խօսքերը մեծատառ փակցուած են բոլոր պատերու վրայ։ Լոնտոնի Լորտ Քաղաքապետը բացած է մեծ հանգանակութիւն մը, որմէ ցարդ գոյացած է 800,000 ոսկի։ Եւ սակայն աղէտը կայ ու կը մնայ, քանի որ չարիքը արմատախիլ չէ եղած։

Թղթակից մը, որ վերջերս այցելած է Կալլէսի երկրին հանքային շրջանները, խիստ տխուր գոյներով կը նկարագրէ կացութիւնը.

— «230,000 հանքագործներէն 80,000ը անգործ են. անոնց մէջ կան որ հինգ տարիէ ի վեր գործ չեն գտած։ Պետական օգնութիւնը հազիւ անօթի չմեռնելու չափ է միայն։…Բազմաթիւ բուխերիկներ չեն ծխեր։ Մտէք տունէ մը ներս. սրտնեղած մայրը սառնաշունչ օդով մը տղաքը դպրոց կը ղրկէ՝ առանց կօշիկի եւ խեղճ ու կրակ հագուստներով։ Դրացի կին մը կուգայ զոյգ մը սանդալ փոխ առնել՝ շուկայ երթալու համար։ Զսառելու եւ ճաշ մը խնայելու համար, այրը պառկած կը մնայ։ Խնայողութիւնները սպառած են, կարասիներն ու արժէք ունեցող առարկաները՝ ծախուած։ Մաշածին կամ կոտրածին տեղ նորը չէ առնուած։ Եթէ երախայ մը ծնի, բարեսիրական ընկերութիւններ փոխ կուտան անհրաժեշտ ծերմակեղէնը, շորերն ու սաւանները, որոնք ետ պէտք է դարձուին՝ ուրիշներուն գործածուելու համար։ Եթէ մէկը մեռնի, բարեգործական կազմակերպութիւններ կը հայթայթեն դագաղը։ Բանուոր բնակչութեան մէկ երրորդը ո՛չ ծնելու, ո՛չ ապրելու եւ ոչ ալ մեռնելու միջոցներ ունի»։

Այսպէս է ահա կեանքը Մեծն Բրիտանիոյ կարեւոր մէկ մասին մէջ։ Այդ կացութիւնն է որ կը շահագործեն ընդդիմադիր կուսակցութիւնները՝ Պահպանողականներուն դէմ ճակատելու համար։

Լոյտ Ճորճ՝ յանուն Ազատական կուսակցութեան՝ հրաշք կը խոստանայ։ Իր ընտրական հռչակաւոր ծրագրին մէջ կ'ըսէ որ եթէ Ազատականները իշխանութեան գլուխ գան՝ մէկ տարուան մէջ իր բնականոն վիճակին պիտի հասցնեն գործատութիւնը, առանց փէննի մը աւելցնելու ներկայ տուրքերուն վրայ։

Նոյն խոստումները կ'ընեն՝ աւելի հիմնական կերպով՝ նաեւ Աշխատաւորականները, որոնց հանդէպ համակրութիւնը հետզհետէ կ'աւելնայ բանուորական շրջաններու մէջ։

Այս երեք կուսակցութեանց միջեւ պայքարը բաւական ուժգին պիտի ըլլայ։ Աշխատաւորականները քաջալերուած իրենց առաջին յաղթանակէն, ասպարէզ կ'իջնեն քաղաքական եւ վարչական բարենորոգումներու յստակ ծրագրով մը։ Մասնաւորաբար կը քննադատեն Պահպանողականներու արտաքին քաղաքականութիւնը։

Վերջին ընտրութեանց մէջ (1924ի աշնան) քուէի իրաւունք ունեցողներու թիւը գրեթէ հաւասար էր անգլ. բնակչութեան կէսին՝ 21,550,000 հոգի, որոնց 8,850,000ը կին։ Մինչ պատերազմէն առաջ քուէարկուներու ընդհանուր թիւն էր 8,350,000 (բոլորն ալ այրեր)։ Այս անգամ աւելի մեծ թիւով ընտրողներ պիտի մասնակցին, քանի որ հիմա կիները 21 տարեկանէն սկսեալ քուէի իրաւունք ունին, փոխանակ 30ի։

1924ին Պահպանողականները շահեցան 615ի վրայ 415 աթոռ, Աշխատաւորականները 151, Ազատականները 44 եւ Անկախները 5 աթոռ։ Սակայն յետոյ մասնակի ընտրութեանց մէջ Աշխատաւորականները շահեցան 11, Ազատականները 2 աթոռ։

Անգլիացի ժողովուրդը այլ եւս վստահութիւն չունի օրուան վարիչներուն վրայ։ Երկուշաբթի օր Չըրչըլի ներկայացուցած նոր ելմտացոյցը, որմէ շատ բան կ'ակնկալէին Պահպանողականները, յուսախաբ ըրաւ բոլորը։ Ու հիմա դժգոհութիւնը ընդհանուր է։ Նոյն իսկ պահպանողական շրջանակներ վստահ չեն իրենց յաղթանակէն։ Լորտ Ռոթըրմիր եւ Լորտ Պիրքընհէտ, պահպանողական մամուլի մեծ թրըսթներու վարիչները, յոռետես են եւ կը գուշակեն Պահպանողականներու պարտութիւնը։

Եւ որպէսզի իշխանութիւնը կրկին Աշխատաւորականներուն ձեռքը չանցնի, ուժ պէտք տան Ազատականներուն։

Եւ սակայն Աշխատաւորականները չեն կորսնցուցած իրենց հաւատքը։

Հ. Ս.

ՄԱՄՈՒԼ

ԱՆԳԼԵՒՌՈՒՍ ՀԱԿԱՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴԱՏԸ

Պուքրէշի «Հայաստան»ը «Անգլիան եւ Արեւելքը» խորագրով կը գրէ (11 ապրիլ).

—«Քիւրտիստան մը Թուրքիոյ եւ Պարսկաստանի սահմաններուն մէջ, Պարսկական եւ Ռուսական միացեալ Ատրպէյճան մը ռուս-պարսկական սահմաններունվրայ՝ Թրքական ազդեցութենէն միանգամայն անկախ ու ազատ, վերջապէս իրենց ազգագրական սահմաններուն մէջ կազմակերպուած Ցաճկաստան մը, Պարսկաստան մը, Աֆղանիստան մը ամէնէն ուժեղ գործօնները կըրնան դառնալ Անգլիոյ համար Ռուսիոյ հզօր ուժին դէմ ճակատելու ընթացքին։

Քանի սրուի այս երկու ուժերու պայքարը Արեւելքի մէջ, այնքան աւելի պիտի զարգանան ու խորանան արեւելեան անազատ ազգերու ազատագրական շարժումները, այնքան Անգլիան պիտի ջանայ հովանաւորել զանոնք եւ ընթացք տալ անոնց ազգային շարժման։ Ընդհակառակը Ռուսիան վախնալով անջատողական ձգտումներէ, բնական մղումով պէտք է ջանայ իր ստորադաս ազգութիւններու արդար պահանջները գոհացնել։

Հայկական խնդիրն ալ սա բարդ ու խճճուած պայքարին մէկ օղակն է. պայքարող կողմերը մեզի ու մեր ազգային ձգտումները այն չափով պէտք է ուշադրութեան առնեն, որ չափով որ հայութիւնը միակամօրէն կազմակերպուած ուժ կը ներկայացնէ։ Այսօրուան Անգլիոյ այնքան բուռն հետաքրքրութիւնը վրացական, Ատրպէյճանեան, Ուգրայնիոյ, Թուրքեստանի շարժումներուն հանդէպ, հետեւանքն է այս ազգութիւններու կազմակերպուած ազգային արդար պահանջներուն ու պայքարին, եւ ընդհակառակն դէպի մեր դատն ու մեր ազգային արդար պահանջներն ցուցադրած անտարբերութիւնը՝ հետեւանք մեր անկազմակերպութեան, ցրուածութեան եւ ազգային միակամ ճակատի բացակայութեան։

Քանի Անգլիան մերձաւոր Արեւելքի մէջ տեղ ունենայ եւ Ռուսիոյ դէմ պայքարելու հարկադրանքին տակ գտնուի, ան Թրքասէր քաղաքականութիւն պիտի վարէ երկու պատճառով, նախ՝ Թուրքիոյ հեղինակութեամբ ու աջակցութեամբ շատ աւելի դիւրութիւն ունի Անգլիան Ռուսիոյ Թաթարական բազմամիլիոն ժողովուրդները քաղաքական հասունութեան ու անկախութեան տանելու, երկրորդ վճռողիչ Թրքական աջակցութեան շնորհիւ Ռուս-Ցաճկական յարաբերութիւնները լարուած պահելու. իսկ որքան ատեն որ Անգլիան Թրքասէր է, Հայաստանն ու հայ ժողովուրդը անոր համար առնուազն արժէք չներկայացնող երեւոյթներ են։

Մեր հայրենիքի ու ժողովուրդի բախտը պատմական իրադարձութիւններու բերումով անվերադառնալիօրէն ռուս դեմոկրատիայի հետ է կապուած. այս ուղղութեամբ է, որ հայ քաղաքական միտքը ելքեր պէտք է որոնէ՝ մեր անկախութիւնը ստեղծելու եւ հայութիւնը կատարեալ կորուստէ փրկելու համար։»

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Կարսանի աղէտին երկու հայ զոհերը

Կարտանի մեր թղթակցէն ստացանք երկար թղթակցութիւն մը՝ ծանօթ աղէտի մասին, զոր պիտի հրատարակենք վաղուան թիւով։

Զոհերէն մէկն է Հ. Յ. Դաշնակցութեան Կարտանի եռանդուն անդամներէն ընկեր Ներսէս Ռուսեան, Խարբերդի Սիւրսիւրի գիւղէն, 25 տարեկան։ Կը թողու այրի մը եւ երկու անչափահաս որբեր։

Միւս զոհն է Սեբաստացի Հրաչեայ Ժամկոչեան, 24 տարեկան, որ տակաւին չէ հանուած փլատակներուն տակէն։

Պարսկաստան եւ Միջագետք

Պաղտատէն կը հեռագրեն թէ Իրաքի կառավարութիւնը որոշած է պատուիրակութիւն մը ղրկել Թէհրան՝ նախագահութեամբ Ֆէյսալ թագաւորի անձնական քարտուղար Ռիւսթէմ պէյ Հայտարի։ Պատուիրակութիւնը իր հետ պիտի տանի շնորհաւորական գրութիւն մը՝ Շահի գահակալութեան տարեդարձին առթիւ։

Պատուիրակները Շահին հիւրերը պիտի ըլլան և կը յուսան օգանաւով վերադառնալ՝ միասին բերելով Իրաքի պաշտօնական ճանաչումը պարսիկ կառավարութեան կողմէ։

Այդ պարագային Ռիւսթէմ պէյ Հայտար պիտի ըլլայ Իրաքի առաջին լիազօր դեսպանը Թէհրանի մէջ։ Այս համաձայնութեան հետեւանքով, հազարաւոր պարսիկ ուխտաւորներ, որոնք ցարդ չէին կրնար Իրաք այցելել, պիտի կրնան այսուհետեւ Շիիներու սրբավայրերը ուխտի երթալ։

Աֆղանիստան եւ Պարսկաստան

Թէհրանէն կը հեռագրեն.—

Պէնկալի իսլամներուն պաշտօնաթերթը «Սէթալէրի Ճիհան» Շահին աջակցութիւնը խնդրած ըլլալով ի նպաստ Աֆղանիստանի, արքունի նախարար Թէյմուրթաշ հեռագրով պատասխանեց թէ՝ յանուն իսլամական աշխարհի միութեան սկզբունքին, Շահը չպիտի թերանայ իր բարոյական աջակցութիւնը ընձեռել Ամանուլլահի։

Քէփթըն Պէննէթի դատավարութիւնը

Սելանիկի մէջ, վերաքննիչ մասնաւոր ատեանի մը առջեւ սկսած է դատավարութիւնը համիտական կալուածներու ծանօթ գայթակղութեան, որուն հետեւանքով ամբաստանուած են անգլիացի Քէփթըն Պէննէթն ու կալուածային գրասենեակի թարգմաններ Փափատոփուլոս, Պայրաքտարիս և Քազանճիտիս։

Պէննէթ ներկայացուցիչն էր ընկերութեան մը, որ կը պահանջէր Մակեդոնիոյ մէջ գտնուող համիտական կալուածները։ Գործը յաջողցնելու համար, կրցած էր կաշառել Սելանիկի եւ Քավալայի կալուածային գրասենեակներու թարգմանները, որոնք կեղծեցին կալուածատոմարները եւ իբր Համիտին պատկանող ցոյց տուին այնպիսի կալուածներ, որոնք անոր չէին։

Ելմտական պաշտօնատունը երեւան հանեց խարդախութիւնը եւ ընդհ. դատախազութեան յանձնեց Պէննէթն ու անոր գործակիցները։

Նախնական հարցաքննութիւնները, որոնք կատարուեցան միաժամանակ Սելանիկի եւ Քավալայի մէջ, երեւան հանեցին ամբողջ գայթակղութիւնը, որուն վրայ անմիջապէս ձերբակալուեցան ու բանտարկուեցան Պէննէթն ու Փափատոփուլոս։ Իսկ Քավալայի թարգմանը, որ նոյնպէս ձերբակալուած էր, սրտի կաթուածէն մեռաւ տեղւոյն բանտին մէջ։ Պէննէթ, յետագային երաշխաւորութեամբ ազատ արձակուած էր։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԱՐՏ. ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Թուրքիոյ արտաքին գործավար Թեվֆիք Րիւշտի պէյ Ժընեւ մեկնելէ առաջ Ճիւմհուրիյէթի մէկ խմբագրին յայտարարած է.

— Անցեալ անգամ, խորհրդաժողովին մէջ ապահովութեան խնդրոյն մասին մեր տեսակէտը պաշտպանած էինք։ Այդ տեսակէտին հաւատարիմ ենք։ Թուրքիա բազմաթիւ պետութեանց հետ, իրաւարարական, ոչ-յարձակման եւ չէզոքութեան դաշնագիրներով համաձայնութիւն կնքած ըլլալով, օգտակար կը գտնէ որ այս տեսակէտը ընդհանրանայ, ի նպաստ պետութեանց ապահովութեան։ Այս անգամ ալ, խորհրդաժողովին մէջ սպառազինումներու սահմանափակման մասին մեր տեսակէտը պիտի բացատրենք։ Կը հարցնէք որ այս խորհրդաժողովին մեր մասնակցութենէն օգուտ մը պիտի քաղե՞նք։ Այն համոզումը ունիմ որ ամէն աշխատանք անօգուտ չանցնիր։ Թուրքիոյ Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ մտնելու կամ չմտնելու խնդրոյն մէջ փոխուած ոչինչ կայ։

Որոշուած է որ Ժընեւէն վերջ Հռոմ մեկնինք։ Այս այցելութիւնը կը կատարուի իբր փոխադարձութիւն կրանտիի Էնկիւրի այցելութեան։ Ազատ էք ամէն տեսակ նշանակութիւն տալու անոր։ Հռոմի մէջ 2-3 օր պիտի մնանք եւ անկէ Էնկիւրի պիտի վերադառնանք։ Մեր ամբողջ ուղեւորութիւնը 15-20 օր պիտի տեւէ։ Այս անգամ եթէ ատեն ունենամ, Հռոմէն գուցէ Պերլին անցնիմ։ Ատկէ դուրս ուրիշ ոչ մէկ տեղ։

Ոչ Հռոմ եւ ոչ այլուր Վէնիզէլոսի հետ տեսակցութիւն մը չէ որոշուած։ Գալով այն տեղեկութեանց թէ՝ Իտալիա պիտի

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

ՍՈՒՐԻԱՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԵԱՆ Կ'ԵՆԹԱՐԿՈՒԻ

Սիոն իր վերջին թիւին մէջ կը գրէ թէ Երուսաղէմի Աթոռին ցնօրէն ժողովը ընդառաջ երթալով Կիլիկիոյ Սահակ կաթողիկոսի առաջարկին, Սուրիոյ մէջ գտնուած եւ Երուսաղէմի Աթոռէն կախուած թեմերու Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան փոխանցումի մասին, միաբանական ընդհ. ժողովը նիստի հրաւիրեց մարտ 26, երեքշաբթի երեկոյ ժամը 4.30ին։ Նիստը տեղի ունեցաւ Պատրիարքարանի սրահին մէջ, նախագահութեամբ Պատրիարքին եւ ներկայութեամբ 33 միաբաններու։ Ցնօրէն ժողովը խնամեալ տեղեկագրով մը ներկայացուց այս խնդիրը Միաբանական ընդհ. ժողովին, որ նկատի առնելով Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան Սուրիոյ մէջ կազմակերպութեան օժանդակելու պարտքը Երուսաղէմի Աթոռին կողմէն, միաձայն հաւանութեամբ որոշեց Սուրիոյ Երուսաղէմապատկան թեմերը փոխանցել Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան, Սահակ կաթողիկոսին իրաւասութեան տակ դնելով եկեղեցիները, Առաջնորդարաններն ու Դպրոցները, իրենց բովանդակութեամբ։

Փոխանցումը պիտի սկսի Պէյրութէն, քանի որ այդ թեմը կազմակերպուած կը համարուի եղիշէ եպս. Կարօեանի Առաջնորդական պաշտօնի կոչուելովը իբրեւ փոխանորդ կաթողիկոսի։

Փոխանցումը պաշտօնապէս կատարելու համար մասնաւոր անձ պիտի ղրկուի Պէյրութ, Պատրիարքին կողմէ։

Միաբանական ընդհ. ժողովի որոշումը անմիջապէս հեռագրուեցաւ Սահակ կաթողիկոսին, Պէյրութ։

ՔԻՓԼԻՆԿ ՐԸՏԵԱՐՏ Ս. ՅԱԿՈԲԻ ՎԱՆՔԻՆ ՄԷՋ

Անգլիացի ծանօթ վիպասան Քիփլինկ Րըտեարտ, իր տիկնոջ հետ, Երուսաղէմ հասնելով Պաղեստինի պետական քարտուղար Լիւքի ընկերակցութեամբ այցելեց Ս. Յակոբ՝ Մարտ 27, դշ. երեկոյին։ Նախ տեսաւ Ս. Յակոբի գանձարանէն հնագիտական թանկագին առարկաներ, որոնց մասին Լուսարարապետ Մեսրոպ եպս. պատմական տեղեկութիւններ տուաւ։ Յետոյ Պատրիարքարան ելլելով տեսակցեցաւ Պատրիարքին հետ, որ թէյասեղանով մը մեծարեց իր յարգելի հիւրերը։

Պատրիարքը փափաքեցաւ իմանալ նշանաւոր վիպասանին կարծիքը Մայքլ Արլէնի մասին.

— «Դեռ անձամբ չեմ ճանչցած զինքը, Անգլիա վերադարձիս կ'ուզեմ ծանօթանալ իրեն. բայց իր գործերէն դատելով կ'ըսեմ թէ շատ մեծ ապագայ ունեցող, վիպասան մըն է Մայքլ Արլէն» պատասխանեց։

Հիւրերը իրենց սքանչացումը յայտնեցին Պատրիարքին, Ս. Յակոբի մասին եւ մեկնեցան շնորհակալութեամբ։

(Սիոն)

ՏԻՓԼԻՍԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ ՓԼԱԾ

Մուսուլէն կը հեռագրեն թէ հեղեղներու եւ սաստիկ փոթորիկներու պատճառաւ կիրակի գիշեր Տփղիսի վրայի կամուրջին մէկ մասը փլաւ։ Ներկայիս գետը անանցնելի է։ Շոգեմակոյկներով փոխադրութեան սպասարկութիւն մը կազմակերպուեցաւ։

ՋԵՐԱԶԸ

Անցած երկուշաբթի թաղեցինք Մեծ Ծերունին։ Իրմով գոցեցինք նաեւ վերջին էջը շրջանի մը որ հակառակ «եօթանուսական թուականներ»կոչուելուն, անչափ հեռու է հիմա մեզմէ, չճանչցուելու չափ հեռու մեր իրականութենէն։

Ջերազ ապրող խորհրդանշանն էր, միակը եւ վերջինը, հին սերունդի մը եւ անոր գաղափարականութեան։ Մեր ու անոնց միջեւ կայ դահավէժ աղէտներու եւ յեղաշրջումներու անդունդը, որուն նման արիւնոտ խորութիւն մը պեղելու համար պատմութիւնը յաճախ պէտք ունեցած է դարերու մեղսակցութեան։

Հակառակ ատոր, մեր ներկայ սերունդը, թերեւս ոչ իսկ յաջորդը, պիտի կրնայ դատել անոնց գործը։ Դեռ եզերքն ենք անդունդին եւ գրկախառն պայքարի մէջ, փրկելու համար նոյն իսկ անմիջական մեր գոյութիւնը։

Անոնք որ պիտի ըլլան մեզմէ երջանիկ, ազատուած Աղէտին կաշկանդող ճիրաններէն, անոնք՝ հեռու մեծ Տագնապին անբարոյացնող մխորէն, պիտի կրնան օր մը մեր պատմութեան մէջէն վերցնել «եօթանասունական թուականներ»ը, դնել զայն իր շրջապատի լոյսին տակ եւ տալ իրենց վճիռը։

Մեզի կը մնայ Ջերազին անհատականութիւնը, մարդը միայն, որ մինչեւ երէկ ապրեցաւ մեզի հետ եւ մեր աքսորական կեանքով։ Առօրեայ հանդիպումներու մէջ իր բարեկամները գտան Վարժապետեանի գործակից Ջերազին կեանքի գիրքը, բայց Ջերազ իբրեւ անհատ, մինչեւ իր վերջին խօսքերուն մէջ պահեց նկարագրի եւ գաղափարական ուղղութեան անշեղ գիծ մը, որմէ շատ բան ունէինք դեռ սորվելիք։

Եթէ մեր ազգային կեանքը քալած ըլլար բնական ընթացքով եւ եթէ վերջին կէս դարու մեր գոյութիւնը անցած ըլլար յեղաշրջումի հանգրուաններէն, այլանդակ բան պիտի ըլլար սպասել որ Ջերազ եւ իր սերունդը դեռ առաջնորդողի եւ սորվեցնողի դերին մէջ ըլլան այսօր ալ։

Անոնք իրենց գործը վերջացուցին մեզմէ երեք սերունդ առաջ։ Ունեցան եւ հարկադրեցին նոր ուղղութիւն եւ նոր գաղափարականութիւն իրենց շրջանին մէջ։ Այդ շրջանով պէտք է վերջանար իրենց ինկած աշխատանքի բաժինը եւ յաջորդ սերունդը դառնար ժառանգորդը կիսատ մնացած Մեծ Գործին։

Իրողութիւն է որ Արեւմտահայ կեանքը չքալեց յեղաշրջումի այդ բնական ուղիէն։

*
* *

Ջերազ եւ իր սերունդը ծնան ահաւոր ստրկութեան մը մէջ։ Ահաւոր՝ որովհետեւ դարերու բռնութեան տակ Հայուն հոգին ընտելացած էր, Հայուն համար կեանքի բնական պայման դարձած էր կեանքերուն ամէնէն ընդվզեցուցիչը։ Կեանք մը առանց ազգային արժանապատուութեան, առանց նոյնիսկ անհատական ինքնասիրութեան։

Ջերազ առաքեալը եղաւ նոր հաւատքի մը, ազգային եւ անհատական արժանապատուութեան։ Ջերազ եւ միւսները այդ սերունդէն, հաւատացին բողոքին եւ ընդվզումին։ Թերեւս քալեցին խարխափելով, տատանելով եւ մեր չհաւնած ձեւով, բայց իրենց արժանիքն է եւ պիտի մնայ անհաւատալի յանդգնութիւնը, որով ինքնագոհ ստրուկներու ամբոխի մը ներարկել ուզեցին ինքնասիրութեան եւ ընդվզումի բնազդները։

Լա՞ւ ըրին թէ գէշ։ Թող դատէ պատմութիւնը։

Բայց, Աղէտը եթէ իջեցուցած չըլլար մեզ մինչեւ ուրացումը ցեղի մը ամէնէն տարրական իրաւունքներուն, մեծագոյն ամօթը պէտք է համարուէր այդ հարցը դնել իրենցմէ երեք սերունդ վերջը։ Իսկ մեր սերունդը դեռ տարակոյսի մէջ է, լա՞ւ ըրին թէ գէշ…։

Յեղափոխական մը չէր ան, մեր օրերուն ըմբռնումով։ Չէր ալ կրնար ըլլալ, ինչպէս չեն եղած բոլոր ազգերու մէջ անոնք որ յեղափոխութիւնները կանխող խաւարին մէջ ջահեր են արթնցնելու թմրած ամբոխը։

Յեղափոխութիւնը կը ծնի ազգի մը մէջ որ վերագտած է իր ստրուկի վիճակը տեսնելու եւ զգալու կարողութիւնը։ Նախ գետինը, յետոյ յեղափոխութիւնը որ պիտի կանգնէր այդ գետնին վրայ։ Խրիմեան, Վարժապետեան եւ Ջերազ հայ Յեղափոխութեան գետինը պատրաստեցին։ Եղան ռահվիրաները պայքարի ճամբուն, որուն մէջէն պէտք է քալէր իրենց յաջորդող սերունդը։

Եղա՞ւ այդպէս։ Հարցնենք մեր օրերու պատմութեան։

*
* *

Ջերազի սերունդին գաղափարականութիւնը փոխանցուեցաւ յաջորդ սերունդին, պոլսահայ այն մտաւորականութեան որուն ժառանգ կ'իյնար նոր քայլը դէպի ինքնագիտակցութիւն, դէպի ազգային արժանապատուութիւն։ Անոր կը վիճակէր գրել մեր պատմութեան ամէնէն լուսաշող երեսը՝ ծնիլ յեղափոխութիւնը եւ ղեկավարել զայն։ Այդ մտաւորականութիւնը կը կոչուէր «Հայրենիք»ի սերունդ։

Ի՛նչ խանդավառութեան մէջ ծնած էր այդ սերունդը։ Նորահաս երիտասարդութիւնը ի՛նչ յափշտակութիւնով կը թարգմանէր Ջերազի յաջորդներուն իւրաքանչիւր խօսքը եւ շարժումը։

Եւ օր մըն ալ, երբ Բաբգէն Սիւնիներու, Եղուարդներու եւ Վռամեաններու փաղանգը աչքը բացաւ կրակին մէջ, լքուած գտաւ «Հայրենիք»ի մտաւորականութեան դիրքերը։ Ջերազի եւ յեղափոխական նոր սերունդին միջեւ կտրուած էր գետինը։ Խոր պարապութեան մը անջրպետը ցոյց կուտար թէ հայ կեանքը յեղաշրջումի բնական ընթացքովը չէր քալած դէպի իր ազատագրութիւնը։ Հայ ժողովուրդը իր ամէնէն ճակատագրական շրջանին չէր կրցած ծնիլ նոր Խրիմեաններ, Վարժապետեաններ եւ Ջերազներ։

Եւ երբ աչքը կը հանգչէր մէկէն միւսին վրայ, կը մենայ ու կը բարձրանայ Ջերազի արքենի հասակը իր ճգճիմ ժառանգորդներուն քովն ի վեր։ Տիտաններ կը թուին անոնք որ փորձեցին գոնէ մարդավայել կեցուածք մը ապահովել հայ տղամարդուն։ Բարձրացնել զայն գոնէ Ալպա՞նացիի կամ Քիւրտի աստիճանին։

Ըսենք ճշմարտութեան միւս կէսն ալ։ Ջերազի սերունդը չկրցաւ ամբողջովին տապալել ստրկութեան լեռը Հայուն հոգիին վրայէն։ Չէ՞ որ մինչեւ այսօր ալ հաւատացողներ եւ պոռացողներ ունինք թէ Հայը աւելի երջանիկ էր իր հին կեցուածքին մէջ՝ կքած եւ ամէն անարգանքի համբերող, բայց տէրը գոնէ իր ապրանքին եւ պատիւին մէկ մասին, քան այսօր՝ խրոխտ եւ իր իրաւունքին գիտակից, բայց արիւնլուայ եւ բոպիկ։

Ո՞ր ազգին մէջ կարելի պիտի ըլլար նժարի մէջ դնել պատիւը, ինքնասիրութիւնը եւ տղամարդու հպարտ կեցուածքը։ Ո՞վ իջեցուց մեզ մինչեւ հող․․

*
* *

Ջերազը ճանչցայ վերջին տարիներուն։ Րիւ Պրըթէօյլի իր համեստ սենեակին մէջ, մեր գրեթէ ամենօրեայ հանդիպումներու ընթացքին մեծցաւ իրական մարդը իմ աչքիս, նսեմացնելու աստիճան իր խորհրդանշան անունը զոր ճանչցեր էինք Կեդրոնականի պատերէն ներս։

Ի՛նչ յայտնութիւն։

Հակառակ իր շուրջի փլուզումներուն, հաւատքը կենդանի եւ աննկուն կը մնար դեռ իր մէջ, Հայուն լաւագոյն եւ ազատ օրուան հաւատքը։ Ամբողջ վաթսուն տարի հաւատացեր էր ատոր։ Օր մը, Րիւ տ'Արմէնի, Հայկական Հիւպատոսարանին վրայ վերջապէս տեսեր էր հայկական եռագոյնին ծածանիլը եւ անոր նուիրեր էր իր ամէնէն խանդավառ տողերը, ամբողջ վաթսուն տարի իր կեանքը այդ վայրկեանին զոհաբերելէն ետքը։

Երջանիկ օրեր էին դեռ։ Իր սենեակին մէջ դիմաւորեր էր Հայաստանի Հանրապետութեան նախագահը․

— Պէտք է համբուրեմ այն ձեռքը որ մեր ազատութիւնը ստորագրեց, ըսեր, համբուրեր ու լացեր էր։

Բայց երբ անցաւ վերջին աղէտը այդ օրերուն վրայէն, մենք տեսանք որ Ջերազին վաթսուն տարուան հաւատքը չէր կրած նոյնիսկ ամենաթեթեւ ցնցում, ու նորէն ինքն էր որ կը ծառանար դասալիքներու եւ ուրացողներու դէմ։

— Ամէն բան կարելի է քննադատել, ամէն բան կարելի է ցեխոտել, բայց ո՛չ մեր դրօշակը։ Մեր պատիւն է ան։

Մէկը իր կենսագրութիւնը գրած էր, դատապարտելով Վարժապետեանի եւ Ջերազի Հայկական Դատին ծնունդ տալը։ Կարժէր լսել Մեծ Ծերունիին զայրոյթի պոռթկումը.

— Թող յարձակէր մեր վրայ, ըսէր որ սխալ ճամբով տարինք գործը, ըսէր թէ կէս դար առաջ ինչ կրնայինք ընել որ չըրինք այդ պայմաններուն տակ, բայց ուրանալ մեր Դատին գոյութիւնը, ուրանալ մեր Դատը պաշտպանելու իրաւունքը, այդ չեմ հասկնար։ Իրենք ապրեցա՞ն Անատոլուի խորը, Թուրքը առեւանգե՞ց իրենց քոյրը, կինը…։

Յաջորդ օրը զինքը գտայ սովորականին պէս իր պարզուկ սեղանին առջեւ։

— Պատասխանը կը գրեմ կոր, ըսաւ եւ կարդաց ձեռագիրը։

Իմ դիտողութեանս վրայ թէ շատ մեղմ էր պատասխանը.

— Պիտի բաւականանամ սրբագրելով թուականի եւ պատմական անճշդութիւնները, ըսաւ, չեմ ցիջանիր վէճի նիւթ դարձնել Հայկական Դատին գոյութիւնը։ Իսկ մեր գործը այդ մարդիկը չէ որ պիտի դատեն։

Ջերազ կրնար աւելցնել Թիէնի խօսքը. «Ինչ ալ ըլլայ, նորէն մենք ենք այսօրուան երիտասարդները»։

Կեդրոնականի մեծ ուսուցչապետը դեռ կրնար այսօր ալ Պատուի եւ Իրաւունքի դասերը տալ մեր սերունդին, սկսելով իր գրքին առաջին էջէն…։

*
* *

Ջերազի մահը, ինչպէս իր կեանքը, կապուած մնաց Հայուն ճակատագրին եւ Հայուն Դատին։

«Հայկական Ազատագրութեան Ռահվիրան», ինչպէս կը կոչէր Ահարոնեան ցաւակցական ցնցող հեռագրի մը մէջ, մեռաւ օտար հողի վրայ։

Մեռաւ, բայց չէ թաղուած։ «Զիս Հայաստան տարէք»․ իր կտակն է, իր վերջին մուրազը, որով Ջերազ մահէն ալ անդին կը մնայ Մարսէյլի գաղութին մէջ, աչքերը իր հայրենի երկրին վրայ, սպասելով իր վերջին հանգրուանին։

ԼԵՒՈՆ ՄԵՍՐՈՊ

Մոնփելիէ

ՏՈՒՐՔԵՐԸ

Ցարդ գանձուած տուրքերու քանակը կ'անցնի ինչ որ կը յուսացուէր։ Ելմտական Նախարարութիւնը կը հաղորդէ մինչեւ մարտ, երեք ամիսներու ընթացքին կատարուած գանձումները։

Մարտի մէջ, գանձումները հասած են 2,930,203,300 ֆրանքի։ Տարուան առաջին երեք ամիսներու ընթացքին կատարուած գանձումներու գումարը կը հասնի 9,550,976,200 ֆրանքի։

ԿԱԶԵՐՈՎ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՄԵՔԵՆԱՆ

Ինչ որ 1914—18ի պատերազմին, ամբողջութեան մէջ մնաց ձախողած փորձ մը, ապագայի պատերազմին մէջ, առաւելապէս պիտի ըլլայ գլխաւոր միջոցը եւ զէնքը։

Զինուորը հետզհետէ կը կորսնցնէ իր անհատ. պատերազմիկի դերը, դառնալու համար զինուորական գործաւոր մը, որուն ձեռքը տրուած է պատերազմի մեքենայ մը։ Ինչ որ իւրաքանչիւրը հազար հոգինոց ջոկատներ չեն կրնար ընել, ինչ որ անկարելի կը դառնայ 100է աւելի անձեր եւ 12ի չափ թնդանօթներ ունեցող բազմաթիւ հրետանիներու համար, պիտի կատարուի անձի մը կողմէ, որ պիտի վարէ օդանաւ մը, եւ թիրախին վրայ պիտի տեղացնէ հարիւրաւոր կազի ռումբեր։

Երկու մարդեր կրնան հազարաւոր ուրիշներ սպաննել մեքենայի օգնութեամբ։ Արհեստագիտութիւնը կը յաղթանակէ։

Պատերազմի բոլոր մեքենաները պատերազմէն ի վեր քանի մը տարուան մէջ այնքան կատարելագործուեցան որ, առանց չափազանցութեան կրնանք ըսել. մեքենական պատերազմը որ տեսանք 1914 — 19ին, խոնարհ սկզբնաւորութիւն մը եղաւ, բաղդատմամբ ներկայի մեքենական միջոցներու վիճակին։

ԹՈՒՆԱՒՈՐ ԿԱԶԵՐԸ

Մինչեւ հին ժամանակները պէտք է երթալ տեսնելու համար, պատերազմի մէջ քիմիական նիւթերու գործածութիւնը իր ամէնէն նախնական ձեւերով։ Դիւրութեամբ կը գործածէին այն միջոցը որ կը կայանայ թշնամին մուխով խեղդելուն մէջ։ Նոյն իսկ այրող փայտի ծուխին կը խառնէին փսխեցուցիչ նիւթեր, ինչպէս խայծղան, ռետին, փետուրներ եւ կենդանական ճարպեր։ Կ'օգտագործէին նաեւ ծծումբ եւ զառիկի շոգի։

Պլուտարգոս իր կենսագրականներէն մէկուն մէջ կը պատմէ թէ հռոմայեցի զօրական մը, Սպանիացիներու դէմ մղած իր պատերազմին մէջ, ձիեր վազցուց դիտմամբ պատրաստուած մոխրակոյտերու վրայ, եւ այս կերպով կազմեց փոշիի արուեստական ամպ մը, որ հազացուց թշնամին ու ջլատեց անոր դիմադրական ուժը։

Այդ ժամանակներէն սկսեալ, Չինացիները կ'օգտագործէին գրգռիչ ծուխեր, փսխեցնող ռումբի ձեւով։ 1600ին, իտալացի բնագէտ մը Ֆիօրավանդի զանազան նիւթերով կը պատրաստէր ռումբ մը, որ անհանդուրժելի կերպով նողկանք կ'ազդէր։

Կազի առաջին ռումբը հնարած է ֆրանսացի դեղագործ մը Լըֆորթիէ 1830ին, Սէվրի մէջ։ Պայթումի պահուն, ռումբը կ'արձակէր մեծ քանակութեամբ անհոտ ծուխ մը, որ սաստիկ հազի նոպաներ կը գրգռէր։ 1870ի պատերազմին, գերման դեղագործ մը կ'առաջարկէր գործածել իր հնարած մէկ ռումբը, որ սաստկօրէն կը բռնգտացնէր։

Դարձեալ, առաջին անգամ, արտասովոր կազերու օգտագործման վրայ ուշադրութիւն հրաւիրելու տխուր փառքը կ'իյնայ գերման գիտնականի մը։

Սակայն, այս բոլոր առաջարկները եւ ժամանակի կերպով կատարուած փորձերը կարեւորութիւն չէին ներկայացներ։ Կը գործածուէին հրձիգ, ծխարձակ եւ փսխեցուցիչ ռումբեր. բայց չէր կարծուեր որանոնք կրնան իբր Րիակ գործիք ծառայել մասնաւոր պատերազմի մը։

1914ի պատերազմէն անմիջապէս առաջ, գիտէինք թէ ընդհարիչ ռումբերը երբ պայթին գոց տեղի մը մէջ, իրենց յատուկ արդիւնքէն զատ, կ'արձակեն նաեւ թունաւոր կազեր։ Գրեթէ, այդ ամէն ինչ էր։ Վերջին պատերազմէն առաջ, մարդ չէր մտածեր թունաւոր կազեր գործածել, իբրեւ մասնաւոր միջոց, թէեւ 1912էն արդէն Ֆրանսայի մէջ Պոնոյի արշաւախումբին դէմ գործածեր էին եթերի ռումբեր։

Երբ պատերազմը պայթեցաւ, ֆրանսական ճարտարագործքը զինուած էր, եթերի ռումբերով, որոնք կը նետուէին հրացանի միջոցով։ Բայց անոնք բոլորովին անվնաս էին բաց օդին մէջ եւ անոնց գործածութիւնը կը նախատեսուէր բերդի կոփներու, նրբուղիներու եւ ներքին գոց սենեակներու համար։ Բաց օդին մէջ, այս ռումբերը որեւէ ազդեցութիւն չէին գործեր։

Հրացանով գործածելի այս ռումբերը կարելի չէ նկատել իբրեւ թունաւոր կազի զէնքեր։ Այս մարզին մէջ, գերմանիոյ կ'իյնայ բացարձակ առաջնութիւնը. ան էր որ համաշխարհային պատերազմին, առաջին անգամ թշնամիին վրայ ղրկեց թունաւոր կազի ամպեր։

Կարեւոր է նախ համաձայնիլ «թունաւոր կազ» կամ «պատերազմի կազ» բացատրութեան վրայ։ Այս բացատրութիւնը լրիւ չի համապատասխաներ կազի ճիշդ սահմանումին։ Ան իրօք ցոյց կուտայ ոչ միայն բուն իսկ կազերը, այլ նաեւ հաստատուն կամ հեղուկ նիւթերը որոնք փոշիի ձեւով, օդին մէջ կը մնան ծայր աստիճան նուրբ, կամ ամպի ձեւով։

Այս նիւթերը մարդկային մարմինին մէջ մտնելով կամ հոն տարրալուծուելով, առաջ կը բերեն վէրքեր, որոնք էապէս քիմիական ազդեցութիւններու արդիւնք են։

Թունաւոր կազերու դասակարգումը կը տարբերի երկրէն համեմատ։

Բժիշկ Հանսլիան հետեւեալ դասաւորումը կուտայ.

1.— Արտասուաբեր կազեր
2.— Հեղձուցիչ կազեր
3.— Ջլատող կազեր (խաժաջրային— cyanhydrique)
4.— Մանանեխային կազեր
5.— Զառիկային կազեր
6.— Պայթուցիկ եւ հրձիգ կազեր։

Արտասուաբեր կազերը կը մխասեն աչքերուն։ Որոշ չափով անոնք, ունին գրգռող եւ ջլատող յատկութիւններ ստամոքսին եւ շնչառական գործարաններու վրայ։

Հեղձուցիչ կազերը կը կոչուին նաեւ «կանանչ խաչի կազեր», որովհետեւ այս կազը պարունակող ռումբերը նշանակուած էին կանանչ խաչով մը։ Յաճախ, այս կազերուն հետեւանքով, մահը կը պատահի օրեր յետոյ։

Շատ պարագաներու մէջ, մահը երեւան կուգայ գարշելի ախտանշաններով, ինչպէս յարաճուն խեղդուուք․ շնչառութիւնը կ'արագանայ։ Սակայն վախճանէն անմիջապէս առաջ, շնչառութիւնը կը դանդաղի, կը դառնայ խռպոտ եւ ջղաձգական։ Բերնէն փրփուր կ'ուգայ, դէմքը կը կապտենայ եւ բիբերը կ'ընդլայնին։

Բժ. Հանսլիան կը յիշէ իտալացի ուսուցչապետի մը պարագան, որ ֆօժէնի (կազ մը) վրայ կատարուած փորձի մը ընթացքին թեթեւօրէն թունաւորուած էր։

15—20 րոպէ յետոյ, ին զինքը լաւ զգաց խօսեցաւ իր ը տանիքին հետ եւ միայն գիշ ինքզինքը գէշ զգաց։ Յաջորդ մեռած էր։

Նոյն կազով թեթեւօրէն թունաւորուած շատ անձեր կը մ ուին. անոնք երկարատեւ գարշե րելի հիւանդութենէ մը յետ միայն կրցան բուժուիլ։

Երրորդ տեսակի կազերուն հե տեւանքով, անմիջական մահ կ պատահի ջղային դրութեան եւ շնչառական գործարաններու կա մալուծումով։

Մանանեխային կազերը օդին անտեսանելի են։ Խոնաւ դին, շատ դժուարաւ կը նշմ ուին։ Շատ տկար կերպով կ դեն հոտառութեան եւ ճաշ կելիքի վրայ։ Այս կազին մա նիկները օրերով կառչած կը մ խոտերուն, հողի կոշտերուն եւ վրայ, եւ կը կազմեն կազի նո օճախներ։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԻՆՉՈ՞Ւ ՄԻԱՅՆ ՖՈՒԹՊՈԼ

Ֆութպոլի եղանակը կը տենայ իր վախճանին։ Նա մարզական խումբերն ալ մատուռին ահա անգործութեան Ամբողջ երեք ամիս անոնք պի տի մնան թմրած, գրեթէ ան շարժ, սպասելով աշնան։

Բայց չկա՞յ գործունէութեան ուրիշ դաշտ մը իրենց առջեւ Ինչո՞ւ մեր տղաքը չեն հետա քրքրուիր աւելի լանօրէն աթլ թիսմով։ Անոր համա՞ր արդեօք որ հոն յաջողիլը քիչ մը աւելի դժուար է։

«Աթլէթիք» խաղերու եղա նակը կը բացուի մօտ օրէն։ Ֆրանսայի ամէն կողմերը ամէն կիրակի կը կազմակերպուին խաղեր ու մրցումներ, որոնց կը մասնակցին յաճախ հարիւրաւոր երիտասարդներ եւ պատանիներ։ Պէտք է որ այդ խաղերուն մէջ հայ մարզիկն ալ իր տեղը ու նենայ։

Ֆութպոլը ամէն բան չէ։ Հաճ ճելի եւ գրաւիչ խաղ մըն է ա շուշտ, բայց մարմնակրթակ տեսակէտով ամուլ, եթէ խա ցող մը չի կատարեր նաեւ ու րիշ փորձեր, ինչպէս շուէտակ մարզանք եւլն.։

Նոյն բանը չէ կարելի ըսել աթլէթիք խաղերու համար վազել, ցատկել եւ նետել պայմանաւ որ այդ երեքն կատարուին միասնաբար։

Իսկ այս փորձերուն մէջ յա ջողիլը այնքան ալ դժուար Անշուշտ կարելի չէ մէկ միւսը ախոյեան մը ըլլ ասպարէզ կարդալ Բայց եթէ այդ փորձերը տարուին կանոնաւորապէս յարատեւօրէն, յաջողութիւնը չուշանար։

Արդէն հաճոյք մըն է խառն հաճոյք մը, գարնանային գաղջ արեւին տակ վազվզել ցատկել։

Ի՞նչ կրնան ընել մեր բերը։ Գիտեմ որ մեծ մասը նին սեփական դաշտ, որուն կարենային յարմարցնել լու, ցատկելու տեղ մը։ մեր բազմազան միութիւն մանաւանդ աւելի պիտի ուին յարմար մարզավայր պակասէն։ Բայց քիչ մը քով եւ քիչ մըն ալ զոհ թեամբ ամէն ինչ կարել կարգադրել։

Անգամ մը որ մարզ գտնուեցաւ, կը մնայ մղել գործի։ Հոս պէտք ըլլայ մարզիկներու, որոնք րենան իրենց խորհուրդ առաջնորդել մեր պատանի զիկները։ Փարիզի մէջ չեն սեր կարող անձեր։ Իսկ գա կը մնայ այս տեսակէտով աղքատ։

Պէտք է ստեղծել խան վառ մթնոլորտ մը։ Անոր մար ես պիտի առաջարկէ

իւրաքանչիւր միութիւն յառաջիկայ յունիս եւ յուլիս ամիսներու մէջ կազմակերպէր առանձին մարզահանդէսներ, ժամանակցութեամբ շրջակայ տեղերու բոլոր հայ մարզիկներուն: Իսկ օգոստոսի մէջ ալ, ա՛լ աւելի յաջող քան նախորդ տարիները, Փարիզի մէջ կը կազմակերպուի փրանսահայ ընդհանուր մարզահանդէս մը (ողիմպիական):

Միեւնոյն ժամանակ, պատճառ մը չկայ որ քանի մը հայ կարող մարզիկներ չմասնակցին օտարներու կողքին միջազգային մրցումներու Մարսիլիոյ մէջ, Մամիկոնեաններ եւ Խտրիկեաններ օտարները կ'ապշեցնէին իրենց խլած առաջնութիւններով: Բայց պէտք է աշխատիլ:

Վ. Մ.

40 ՄԻԼԻՈՆԻ ՓՈԽ

Յատուկ յանձնախումբը նիստ գումարեց ներքին նախարարութեան մէջ, զբաղելու համար շինութեանց յատկացուելիք 40 միլիոն փոխի հարցով:

Սէնի նահանգին մէջ կան շինութեանց յատկացուած 1200 ընդարձակ հողեր, 50 հազար բաժիններով, իսկ Վէրսայլի նահանգին մէջ 921 հողեր, 120 հազար բաժիններով, ընդամէնը՝ երկու նահանգներուն մէջ 170 հազար բաժիններ, որոնց վրայ աժան բնակարաններ պիտի կառուցուին հետզհետէ, համաձայն Լուշէօրի օրէնքին:

Տասն ամսուան պատրաստութենէ յետոյ, կարգ մը տեղերու մէջ ձեռնարկուած են աշխատանքներու:

Փոխատուութեան յատուկ յանձնախումբին քննութեան պիտի ենթարկուին շինութեանց 65 սէնդիկաներու թղթածրարները: Սէնի նահանգային ժողովը 27 միլիոնի բարձրացուցած է փոխատուութեանց գումարը, որուն շնորհիւ, կարելի պիտի ըլլայ շինութեանց 65 ծրագիրներու օժանդակել:

Սէնի 55 հողամասերու յարդարման համար, արդէն յատկացուած էր մինչեւ 7 միլիոն:

Գնահատելի ճիգեր կը կատարուին նաեւ Վէրսայլի նահանգին մէջ: Հողամասերը՝ իբր փոխ ստացած են արդէն 16,5 միլիոն ֆրանք եւ 25 միլիոն ալ իբր նպաստ: 61 միլիոն ֆրանք արժողութեամբ շինութիւններու համար փոխի եւ նպաստի խնդրանքներու գումարը կը հասնի 30,5 միլիոն ֆրանքի:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԻՏԱԼԱՑԻՆԵՐԸ

Իտալիոյ մէջ, վերջերս կազմուած վիճակագրութեան մը համաձայն, ներկայիս՝ Փարիզի մէջ միայն, կան 180 իտալական նպարատուններ եւ 200ի չափ ճաշարաններ: Երեք հարիւր հազարի կը հասնի թիւը իտալացի բանուորներուն որոնք Ֆրանսայի մէջ կ'աշխատին շինութեան գործերով:

ԿԵԱՆՔԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

(Քաղուած Թուրք Թերթերէն)

ՍԿԻՒՏԱՐ - ՀԱՅՏԱՐ ՓԱՇԱ ՀԱՆՐԱԿԱՌՔԸ

Սկիւտար-Հայտար փաշա հանրակառքի գծին շինութեան նախնական պատրաստութիւնները կը տեսնուին: Ընկերութիւնը որոշած է այս տարի ամէն գնով շինել այս գիծը, որմէ մեծ շահ կ'ակնկալուի:

Ընկերութիւնը ներկայիս տարեկան 100.000 ոսկի ծախք ունի, նոր գծին շինութեան ծախքէն զատ, ուրիշ աւելի ծախք չինախատեսեր, բացի օրական 50 ոսկիի գործաւորողչէք է եւ մազութի ծախքէ: Մինչդեռ, կատարուած հաշիւներու համաձայն, Սկիւտար-Հայտար փաշա գիծը օրական 200-400 ոսկի հասոյթ պիտի բերէ:

Գիծը Հայտար-փաշայէն մինչեւ Կէօզթէփէ պիտի երկարի 7 տարուան ընթացքին:

ՀԱՅ ՄԸ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ԱՌՋԵՒ

Պոլսոյ եղեռնադատ ատեանը Ապրիլ 11ին սկսաւ դատել Հայ մը, *խաղմաճը* Պ. Արտաշ, որ կ'ամբաստանուի թէ պայրամի օրը այրել տուած է իր խանութը, գանձելու համար 9000 ոսկիի ապահովագինը:

Ընդհ. դատախազին հարցումներուն պատասխանելով, ըսաւ թէ ինք լուր չունէր խանութին այրելէն. 1927ին ալ գործերը ձախող ընթացան եւ 8000 ոսկի պարտքի տակ ինկաւ: Սակայն ասիկա սնանկութիւն չէր: Յաջորդ տարին գործերը նպաստաւոր ընթացք առին եւ կրցաւ ամբողջովին վճարել պարտքերը:

Լսուեցան 13 վկաներ,— հայ, թուրք եւ հրեայ, որոնք բոլորն ալ ի նպաստ Պ. Արտաշի վկայեցին: Որոշուեցաւ ուրիշ վկաներ ալ լսել:

ՄԱՀ ՏԻԿ. ԻՆԿԱ ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆԻ

Ցաւով կ'իմանանք թէ Բոփէնհակի մէջ մեռած է Տիկին Ինկա Նալպանտեան, վեց շաբաթ տեւող ուղեղատապի մը հետեւանքով:

Հանգուցեալը կինն էր Կեդրոնականի նախկին տնօրէն Մարտիրոս Նալպանտեանի, որ այնքան բեղուն գործունէութիւն մը ունեցաւ: Իր ամուսնին մահէն յետոյ, Տիկին Ինկա զաւակներուն հետ մեկնեցաւ իր հայրենիքը, Տանըմարքա, եւ նուիրուեցաւ անոնց կրթութեան, չդադրելով սակայն հետաքրքրուելէ հայ ժողովուրդով եւ օգնելէ անոր: Շնորհալի գրող էր: Ունի քանի մը հրատարակութիւններ եւ երկար ատեն պրոպագանդ մղած է հայկական դատին ի նպաստ:

Կը թողու չորս զաւակ, մէկ աղջիկ եւ երեք մանչ: Աղջիկը՝ Հնազանդ (Լիլի) 23 տարեկան է: Մեծ տղան՝ Հայկ (Հաքօն) 21 տարեկան է եւ կը գտնուի Լոնտոն, ուր ներկայացուցիչն է ապահովագրական ընկերութեան մը: Միւս մանչերը Սվէն (18 տարեկան) եւ Սիկուրթ (16 տարեկան) կ'ուսանին:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՐԿԱԾԵԱԼ ՀԱՅԵՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ *14 Ապրիլ.— Քանի մը օր առաջ, հայ փոքրիկ մը հեծելանիւի արկած անցուցած ըլլալով, գործողութեան ենթարկուեցաւ գլուխէն: Ուրիշ հայ կին մը, ինքնաշարժի մը տակ ճմլուելով, վիրաւորուեցաւ:*

Այդ կարգի շատ մը արկածեալներ ունեցած ենք քանի մը տարիներու ընթացքին: Գրեթէ ոչ մէկը կրցած է վնասուց հատուցում ստանալ, պարզ այն պատճառաւ, որ զրկուած են իրենց դատը պաշտպանելու համար փոխանորդ մը կարգելու բոլոր միջոցներէն եթէ միջնորդներու միջոցաւ եղած է որեւէ կարգադրութիւն, ոչ մէկ դրական արդիւնք ստացուած է. եւ ընդհակառակն, կարգ մը միջնորդներ, անխղճօրէն իրենց հաշիւին եկած կողմը դարձուցած են գործը:

Մենք ցարդ չտեսանք, որ տեղացի արկածեալ մը զրկուի հատուցումէ, կա՛մ անմիջական փոխադարձ համաձայնութեամբ եւ կամ դատարանի որոշումով, անպատճառ ստացեր է իր կրած վնասին ապահովագինը:

*** *Կարգ մը ատամի բոյժներ չալաչար կը գործածեն իրենց արհեստը: Բարեկամաբար խորհուրդ կու տամ որ չշեղին գիտութեան պահանջներէն:*

Կ. Սեւեան

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ, *15 ապրիլ.—Տեղւոյս Նորակազմ Հայ Երկսեռ Ինքնազարգացման Միութիւնը կիրակի օր տուաւ իր անդրանիկ ներկայացումը՝ բեմադրելով «Աշխարհի Դատաստանը» ողբերգութիւնը, Օթէլ տը Ֆրանսի սրահին մէջ: Հակառակ դերասաններու անփորձութեան, խաղը անցաւ յաջող՝ յուզելով հանդիսականները: Ներկայացուեցաւ նաեւ զաւեշտ մը: Տեղւոյս հայութիւնը մեծ թիւով փութացած էր ներկայ ըլլալ ներկայացման, քաջալերելով նորածին Միութիւնը: Այս վերջինը՝ ըստ իրենց յայտարարութեանց՝ կոչուած է մեծ դեր ունենալ գաղութիս երկսեռ երիտասարդութեան յառաջդիմութեան եւ զարգացման տեսակէտով: Անոնք ծրագրած են յաճախ սարքել ներկայացումներ, երգահանդէսներ եւ դասախօսութիւններ: Տեղւոյս հայութեան կը մնայ քաջալերել ու բարոյապէս եւ նիւթապէս աջակցիլ:*

Ամէն անգամ որ ներկայացում մը տրուի, հանդիսականներուն մէկ մասը դուրսը կը մնայ, սրահը պզտիկ ըլլալուն պատճառաւ: Ուրիշ յարմար վայր մըն ալ չգտնուելուն, ստիպուած են Օթէլ տը Ֆրանսի սրահին մէջ սարքել հանդէսները: Աւելի լաւ չէ՞ր ըլլար որ բոլոր կազմակերպութիւններն ու Հայրենակցական Միութիւնները համախորհուրդ զանազան վիճակահանութիւններ եւ հանգանակութիւններ կազմակերպէին՝ յօգուտ ազգային սեփական սրահի մը, որ կրնայ օգտագործուիլ զանազան առիթներով, ինչպէս թատրոն, հանդէս, հարսնիք եւլն. եւլն.: Միեւնոյն ժամանակ կրնայ իբրեւ դպրոց ծառայել փոքրիկներու: Այսպիսի ձեռնարկ մը կարելի է իրականացնել. բաւ է որ իրար հասկնան եւ քով քովի գալով այս տեսակ ծրագիր մը մշակեն:

*** *Վերջացող շաբթուս գաղութս արձանագրեց մահը երիտասարդ Տիգրան Կօճիկեանի, որ անբուժելի ախտին զոհ եղած էր: Ցիշեալը բաւական ատենէ ի վեր կը մնար, գործարանին սեփական հիւանդանոցին մէջ: Դժբախտ երիտասարդին համար եղած էր հանգանակութիւն մը, որուն հաշուեցոյցը փակցուած էր կիրակի օր մատրան դրան վրայ:*

Պանդխտունի

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԸ ՏՐԱԿԻՆԵԱՆԻ ՄԷՋ

ՏՐԱԿԻՆԵԱՆ, *15 Ապրիլ.— Ցառաջդիմասէր Միութեան նախաձեռնութեամբ, ապրիլ 7ին «Էօվոը» թատերասրահին մէջ տեղի ունեցաւ երեկոյթ մը: Ներկայ էին գաղութիս գրեթէ բոլոր Հայերը, ինչպէս նաեւ շրջականերէ բազմաթիւ հայրենակիցներ փութացած էին: Երեկոյթը բացուեցաւ «Բամփորոտան»ով, զոր ներկաները ունկնդրեցին յոտնկայս: Պ. Կազէլեան բացատրեց Ցառաջդիմասէր Միութեան նպատակը եւ անոր կատարած դերը գաղութիս եւ շրջականերու հայութեան ազգային եւ մտաւորական կեանքին մէջ: «Վառ պահենք մեր մէջ ազգային ոգին եւ ջանանք ճանչցնել մեզ այս հիւրընկալ ժողովուրդին ո՛չ թէ իբրեւ բարբարոս, տգէտ, անբաղձալի տարր մը, այլ իբրեւ քաղաքակրթուած ազգ, որուն համար անհրաժեշտ է ունենալ կազմակերպուած ուժ»: Հրաւիրեց ներկաները թեւ ու թիկունք հանդիսանալ Նորափթիթ Միութեան:*

Յետոյ նուագախումբը թնդացուց «Մեր Հայրենիք»ը: Պ. Ժ. Տ. երգեց «Հայաստան»ը. Պ. Վ. Գասիկեան արտասանեց «Ցարգանք քեզ»ը, Օր. Ա. Հաճեան երգեց «Լռեց Ամպերը» եւ «Երազը», փոքրիկն Ս. Պօզապալեան ֆրանսերէն «Aimez la France», իսկ խումբ մը օրիորդներ երգեցին «Կուժն առայ ելայ սարը»: Այս երգերն ու արտասանութիւնը խոր ազդեցութիւն գործեցին ժողովուրդին վրայ, որ պահ մը ապրեցաւ անցեալի հայրենի անուշիկ յիշատակներով:

Թատերական բաժնին սկսելէ առաջ, Պ. Կազէլեան «Ակնցի Հաճի աղա»ին նիւթը բացատրեց թուրքերէն, ներկայ թրքախօս հայրենակիցներուն:

Հակառակ դերակատարներու անփորձութեան «Ակնցի Հաճի աղա»ն բեմադրուեցաւ յաջողութեամբ:

Ժողովուրդը մեկնեցաւ մեծ գոհունակութեամբ, մաղթելով որ, Միութիւնը շարունակէ իր օգտակար գործը:

Շնորհաւորութեան արժանի են Միութեան վարչութիւնը եւ բոլոր անոնք որ անվհատ՝ կուրծք կու տան բոլոր դժուարութեանց:

Լեւոն

ԼՈՒՐԵՐ ՅՈՒՆԱՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԷՆ

Սէրէզ քաղաքին մէջ կ'ապրին 75 հայ ընտանիքներ: Անմիջապէս շրջակայ գիւղերու մէջ ալ կան 40 — 50 տուն, բացի 250 չափահաս այրերէ:

Գաղութը համերաշխ է այսօր. ունի իր մանկապարտէզը, շնորհիւ Գերման բարեսիրական ընկերութեան: Շէնքը կը բաղկանայ երկու փոքր սենեակներէ, սրահէ մը եւ պարտէզէ մը: 5-13 տարեկան 27 փոքրիկներ կը յաճախեն հոն: Այս պզտիկներէն միայն երեքը հայերէն գիտեն. միւսները ուրիշ լեզու կը խօսին:

*** *Լարիսայի մէջ այս տարի մանկապարտէզ մը բացուեցաւ: Կը յաճախեն 27 մանուկներ, ուսուցչուհիի մը ղեկավարութեան տակ: Պիւտճէն ամսական 2000 դրախմի է, որուն կէսը կը հոգայ Բարեգործականի Սելանիկի մասնաճիւղը, միւս կէսն ալ՝ ժողովուրդը:*

*** *Քավալայի ազգ. վարժարանի աշակերտութիւնը վերջերս հանդէս մը կազմակերպած է, իր երախտագիտութիւնը յայտնելու համար հելլէն կառավարութեան. Հանդէսին ներկայ գտնուած են նահանգապետը, քաղաքապետը, հայագէտ Պ. Իրփանիտիս եւ շատ մը ուրիշ Յոյներ:*

ՀԱՐԻՒՐՆՈՑ ՄԸ

Քէպէքի մէջ մեռաւ Ֆէլիքս Շօ, 100 տարեկան, որ Ֆէնիմօր Քուփըրի վէպերուն շնորհիւ համբաւաւոր դարձեր էր: Արեւմտեան Քանատայի աշխարհագրութեան հմուտ, վարպետ առաջնորդ մըն էր այցելու օտարներուն համար. ծանօթ տեղական բարքերուն, յանդուգն որսորդ եւ բարեկամ հնդիկներուն:

Հակառակ սակայն իր անգլիական անունին, դժուար կը խօսէր անգլիերէնը: Անոր մայրենի լեզուն ֆրանսերէնն էր եւ վարժ կը խօսէր հիւսիսային Գանատայի բոլոր բարբառները: Ունեցած էր արկածալից կեանք մը, զոր կը պատմէր հաճելի լեզուով մը:

Մինչեւ խոր ծերութիւն, ան չէր հրաժարած որսորդութենէ, որ իր սիրական զբաղումն է:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԱՆՏՐԻՒԻ ՅԱՋՈՐԴՆԵՐ.— Քանի մը շաբաթներ առաջ, Նիւ-Ճերզիի (Ամերիկա) մէջ, ամայի հողի մը վրայ կը գտնուէր կնոջ մը դիակը, բոլորովին ածխացած: Ոսկորները սակայն չէին այրած. եւ անոնց շնորհիւ միայն կարելի եղաւ երեւան հանել ոճրագործը, որ 60նոց ճարտարագէտ մըն է: Այս թշուառականը որ խոստովանած է իր ոճիրը, նմանութեան շատ կէտեր կը ներկայացնէ ֆրանսացի համբաւաւոր կնամոլ Լանտրիւի հետ: Թէեւ ամուսնացած, բայց, մտած եղած տեղը կը ներկայանար իբրեւ ամուրի եւ ամուսնական գործակալութեան մը միջոցով, ծանօթացած էր իր զոհին հետ

Ժամանակ մը ապրեցաւ անոր հետ. յետոյ նկատելով որ չպիտի կրնար միեւնոյն ատեն երկու ընտանիք պահել, իր սիրուհիին առաջարկեց ձիով պտոյտ մը. եւ երբ գային տարաւ ամայի տեղ մը, սպաննեց կինը ու յետոյ այրեց: Բայց այս իր առաջին ոճիրը չէր, նոյն տեղն ուր կնոջ դիակը գտնուեցաւ, անցեալ տարի եւս երեւան ելած էր նոյնպէս, կնոջ մը դիակը:

207 ԿԻՆԵՐՈՒ ՀԵՏ.— *Վիէննայէն, Ֆրանց Նովոտնի, 47 տարու ձերբակալուած է ամուսնական գործի մէջ խաբէութեան ամբաստանութեամբ: 207 զանազան կիներու խոստացած էր ամուսնութիւն եւ իւրաքանչիւրէն դրամ փոխ առնելէ յետոյ, անհետացած էր:*

ԻՆՉՈ՞Ւ ԽԵՂԴԵՑ ՆՈՐԱԾԻՆԸ.— *Աղտոտ ոճիր մը երեւան ելաւ Ալզասի Թակոլսհէմ գիւղին մէջ, ուր կին մը՝ անցեալ չորեքշաբթի, խեղդեր էր իր նորածինը: Գիւղացիները բերնէ բերան կը պատմէին թէ իր ամուսնէն չէր որ ունեցած էր տղան, այլ ուրիշէ մը:*

Երբ տղան աշխարհ եկաւ, ամուսինը, որուն ականջը ծակեր էին, բուռն յանդիմանութիւններ ուղղեց կնոջ, որ խելայեղ՝ խեղդեց իր զաւակը: Բժիշկը մերժեց թաղման արտօնագիր եւ գործը ինկաւ ոստիկանութեան, որ ձերբակալեց ոճրագործ մայրը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (18)

ՍՊԻՏԱԿ ԳԻՇԵՐՆԵՐ

ՉՈՐՐՈՐԴ ԳԻՇԵՐ

— Ուրեմն — այս մասին խորհեցայ երէկ եւ առջի օր, Նասթենքա.— ուրեմն, եթէ ըսածս ճիշդ ելլէր, ես պիտի ջանայի ինքզինքս սիրցնել ձեզի, բացարձակապէս: Չէի՞ք ըսեր որ ամբողջովին պատրաստ էիք զիս սիրելու: Արդ՝... ինծ կը մնայ ըսել որ... եթէ զիս սիրէիք, ի՞նչ պիտի պատահէր: Բարեկա՛մս, որովհետեւ դուք իմ բարեկամս էք, անշուշտ որ ես պարզ մարդ մըն եմ, անկարեւոր, բայց խնդիրը այդ չէ. չեմ կրնար ինքզինքս բացատրել, Նասթենքա: Միայն թէ, ես ձեզ ա՜յնպէս պիտի սիրեմ, ա՜յնպէս պիտի սիրեմ որ եթէ զինքը սիրէք դեռ, այո՛, եթէ նոյնիսկ սիրէք անիկա, զոր ես չեմ ճանչնար, գոնէ պիտի չնշմարէիք որ սէրս կը ճնշէր ձեր վրայ: Եւ ես ձեզ ո՜րքան երախտապարտ պիտի ըլլայի... Օ՜, Նասթենքա՜, Նասթենքա՜, ի՞նչ ըրիք զիս...

— Մի՛ լաք, ըսաւ ոտքի ելլելով: Տէ՛, ելէ՛ք ոտքի, եւ եկէք ինծ հետ, չըլլայ որ լաք, կ'արգիլեմ, լրացուցէ՛ք, կը բաւէ: Դեռ ըսելիք ունիմ ձեզի: Քանի որ ինք լքեց զիս ու մոռցաւ, սակայն ես զինքը կը սիրեմ տակաւին (ձեզ խաբել չեմ ուզեր)... եթէ, օրինակի համար, ձեզ սիրէի, այսինքն եթէ, միայն թէ եթէ... Բարեկա՛մս, խե՛ղճ բարեկամս, երբ կը յիշեմ որ ձեզ վշտացուցի ու մաղթեցի որ ինծ չսիրահարի՜ք... ի՜նչ յիմարութիւն: Բայց հիմա որոշած եմ որ...

— Նասթենքա՛, ես կ'երթամ, վասնզի, իրականութեան մէջ կը չարչարեմ ձեզ: Ահաւասիկ խիղճերնիդ կը տագնապի ինծ համար, որպէս թէ ձեր անձնական վիշտը բաւական չըլլար արդէն: Մնա՛ք բարի, Նասթենքա:

— Սպասեցէ՛ք նայինք:

— Ի՞նչ բանի սպասեմ:

— Կը սիրեմ զինքը. բայց այս պիտի անցնի... Ո՞վ գիտէ, թերեւս այսօր իսկ վերջ գտնէ: Կ'ուզեմ ատել զինքը: Միթէ զիս չի՞ ծաղրեր ինք: Ո՞վ գիտէ. գուցէ բնաւ չսիրեց զիս: Կը սիրեմ ձեզ, բարեկա՛մս, այո՛, կը սիրեմ ձեզ, ես ձեզ կը սիրեմ այնպէս ինչպէս դուք կը սիրէք զիս: Իրմէ աւելի կը սիրեմ ձեզ...

Ա՜յնքան յուզուած էր խեղճ աղջիկը, որ չկրցաւ խօսքը լրացնել: Գլուխը հանգչեցուց ուսիս վրայ ու հեծկլտաց: Մխիթարեցի, ուզեցի խելք հասկցնել. բայց ինք ձեռքս ուժգնօրէն կը սեղմէր ու կը խօսէր հեծկլտուքներու մէջ:

— Սպասեցէ՛ք, հիմա կը դադրի՜...

Իրապէս դադրեցուց լացը. սրբեց աչքերը ու սկսանք քալել: Կ'ուզէի խօսիլ իրեն, բայց ինք կը խնդրէր որ դեռ սպասեմ: Կը լռէինք. վերջապէս գտաւ ինքզինքը եւ

— Ահաւասիկ... ըսաւ դողդոջ ձայն մը, ուր շեշտ մը կը թրթռար որ ուղղակի սիրտս կը մխէր, մի՛ կարծէք որ անհաստատ ու յեղյեղուկ միտք մը ունիմ, որ կրնամ ա՛յսքան դիւրութեամբ մոռնալ եւ դաւաճանել: Ամբողջ տարի մը սիրեցի զինքը եւ կ'երդնում որ այդ երկար ժամանակին մէջ, օր մը իսկ անհաւատարիմ չգտնուեցայ իրեն: Բայց կը տեսնէ՞ք, ինք կը լքէ զիս: Արդ... ա՛լ չեմ սիրեր զինքը, վասնզի կը սիրեմ ու կը կապուիմ միայն անոր, որ ազնիւ ու պարկեշտ է: Թո՛ղ Աստուած ների՜: Մնաց որ շատ ալ լաւ ըրաւ: Հապա եթէ աւելի վերջը խաբուէի՞: Ա՛լ վերջացաւ: Թերեւս ցնորք մըն էր ասիկա: Թերեւս զինքը այսքան չսիրէի, եթէ մեծ մայրս քիչ մը քիչ խստութեամբ հսկէր վրաս. թերեւս ուրիշ մէկը պէտք էր սիրած ըլլայի: Կ'ուզեմ ըսել որ, հակառակ որ զինքը կը սիրեմ (ո՛չ, հակառակ որ զինքը սիրեցի), եթէ կը զգաք որ ձեր սէրը բաւական զօրաւոր է սրտէս վանելու համար ուրիշ ամէն զգացում ու ամէն սէր եւ հոգիս լեցնելու. եթէ ինծ կը գթաք, եթէ զիս միշտ սիրէք հիմակուան պէս, կ'երդնում այն ատեն որ իմ երախտագիտութիւնս, իմ սէրս... վերջապէս ձերինին արժանի պիտի ըլլայ: Կ'ուզէ՞ք ձեռքս առնել հիմա:

— Նասթենքա՛, գոչեցի հեծկլտուքներու մէջ խեղդուած, Նասթենքա՛:

— Ա՛լ բաւական է, ըսաւ ինքնիրեն գալով: Ամէն ինչ ըսի, չէ՞: Հիմա երջանի՞կ էք: Ա՛լ ուրիշ բանի մասին խօսինք, չըլլա՞ր:

— Այո՛, Նասթենքա, այո՛, ուրիշ բանի մասին խօսինք. ա՛լ երջանիկ եմ: Օ՜ն ուրեմն, Նասթենքա, ուրիշ բան խօսեցէք: Շո՛ւտ, խօսեցէ՛ք. ես պատրաստ եմ:

Ինչ խօսելիքնիս չէինք գիտեր: Ցետոյ, յանկարծ, հեղեղի մը նման յորդեցաւ խօսքը՝ առանց վերջաւորութեան եւ առանց իմաստի: Երբեմն կը քալէինք մայթին վրայէն, երբեմն փողոցին մէջտեղէն: Կը կենայինք, յետոյ կը քալէինք շտապօրէն՝ պզտիկ տղաքներու նման:

— Ես առանձին կը մնամ, Նասթենքա, պէտք է գիտնաք որ աղքատ եմ ես. հազար երկու հարիւր րուբլի ունիմ միայն:

— Մեծ մայրս մեզի հետ պէտք է առնել, ան իր թոշակը ունի, մեզի բնա՛ւ արգելք չըլլար:

— Անշո՛ւշտ. մնաց որ Մաթրէնան ալ պիտի պահեմ քովս:

— Օ՜, այո՛, ես ալ Թէքլան կ'առնեմ հետս:

— Մաթրէնան բարի կին մըն է, միայն թէ իր յանցանքը այն է որ նախաձեռնութեան ոգի չունի:

Ֆր.է Թրգ. Յ. Մ. Թ. ԴՈՍՏՈՅԵՒՍԿԻ

միջամտէ Թուրքեւհելլէն վէճին, այդպիսի խնդիր չկայ։ Թուրքեւհելլէն բանակցութիւնները կը շարունակուին Փափայի եւ Սարաճ օղլու Շիւքրի պէյի միջեւ որ այդ գործերուն լաւ տեղեակ է։ Սկզբունքի տեսակէտով, համաձայնութիւն գոյացած է։ Հիմա կը յուսանք որ կալուածական խնդրոյն մասին ալ համաձայնութիւն գոյանայ։ Գոյավիճակը կայ ու կը մնայ, որով վերադարձնելու ենթակայ կալուածի խնդիր չկայ։

Գալով Թուրքեւֆրանսական բանակցութեանց, այլեւս անպատեհութիւն մը չկայ այդ մասին բացատրութիւն տալու։ Սուրիոյ սահմանագլխի խնդրոյն մէջ ալ, Ատանա-Մէրսին գծին խնդրոյն մէջ ալ սկզբունքի շուրջ համաձայնութիւն գոյացած է։ Ի մօտոյ Ատանա-Մէրսին գիծը պիտի փոխանցուի մեզի։ Համաձայնութիւն գոյացած կէտը Նիսիպին-Ճէզրէ սահմանի խնդիրն է։ Համաձայնութիւնը ի մօտոյ պիտի ստորագրուի։

Պուլկարիոյ եւ մեր միջեւ ոչ կալուածական խնդիր եւ ոչ ալ ուրիշ կնճռոտ խնդիր կայ։ Սերպիոյ հետ Պելկրատի մէջ բանակցութիւն կը կատարուի։ Պարսկաստանի հետ նոր պրոտոկոլ մը ստորագրեցինք։

Նեղուցներու յանձնաժողովը իր տարեկան տեղեկագրին մէջ պահանջած էր որ Իզմիթի եւ Զաթալճայի եզերքներուն արգիլեալ շրջանակները, Նեղուցներու պայմանագրութեան տրամադրութեանց հակառակ ըլլալով, ջնջուին եւ անոնք բացուին օտար ծովային եւ առեւտրական նաւերու առջեւ։ Թուրք Հանրապետութիւնը հակառակ է դաշնագիրներու տրամադրութիւնները եղծանելու ամենադոյզն չափով։

Գալով Ռուսիոյ հետ յարաբերութեանց, անոնք բարեկամական են։ Բայց ամէն պետութիւն զանազան պետութեանց հետ ընթացիկ գործերու մասին կրնայ շատ մը ծանուցագիրներ փոխանակել։ Արտասովոր ծանուցագրէ մը լուր չունիմ։

Մուսուլի խնդրոյն լուծումէն վերջ, Միջագետքի հետ մեր յարաբերութեանց մէջ անբնական ոչինչ կայ։

Գալով Ամերիկայի, երկու տարի առաջ, Ամերիկայի հետ, Լօզանի դաշնագրին մինչեւ մէկ տարի վաւերացման մասին համաձայնած էինք։ Երկու տարի անցաւ, այսօր Ամերիկայի եւ մեր միջեւ Լօզանի դաշնագիր չկայ։ Բայց փոխանակուած նամակներով հաստատուած բարեկամական յարաբերութիւններ կան։

Գերմանիոյ պարտքին շուրջ

Երէկ կէսօրէ վերջ ժամը 3ին գերման Ա. Պատուիրակ Տոքթ. Շախթ Փորձագէտներու միջդաշնակցային մարմնին յանձնեց Գերմանիոյ պատասխանը։ Թէեւ պարունակութիւնը յայտնի չէ, սակայն Պերլինէն հեռագրի մը համաձայն, Գերմանիա կ'առաջարկէ 37 տարուան մէջ հատուցանել իր պարտքը, առաջին տարիները վճարելով 1,200 միլիոն մարք ոսկեդրամ, յետոյ հետզհետէ այդ գումարը բարձրացնելով 1,500 միլիոնի։

Գերմանիա կը մերժէ Դաշնակիցներու առաջարկը պարտքը 58 տարուան վրայ բաժնելու մասին։

Թուրքիոյ զինաթափութեան ծրագիրը

Զինաթափութեան նախապատրաստական յանձնաժողովի նիստերը հետաքրքրական կը դառնան առաջին օրէն սկսեալ։ Ամէնէն աւելի առաջ կը նետուին գերման, ռուս, թուրք եւ չինացի պատուիրակները, որոնք առանձին առանձին առաջարկներ կը ներկայացնեն սպառազինումները սահմանափակելու համար։

Գերման Ա. պատուիրակ կոմս Պէրնսթորֆ հասկցուց թէ այս նստաշրջանին մէջ յանձնաժողովը անպայման պէտք է ճշդէ ցամաքային զինուորներու քանակը եւ ռազմանիւթի մթերքներու սահմանափակումը։ Այս խնդիրները օրակարգի վրայ դրուած էին արդէն 1927ին, սակայն տարակարծութեանց հետեւանքով կարելի չէր եղած լուծում մը գտնել։ Գերման պատուիրակը կ'ուզէ որ յանձնաժողովը աւելի խիստ հակակշռի ենթարկէ մեծ պետութեանց միջեւ կնքուած ուղղակի համաձայնութիւնները՝ նաւային սպառազինումներու սահմանափակման մասին։

Երկար ճառ մը խօսեցաւ խորհրդային պատուիրակ Լիտվինոֆ, ցոյց տալու համար թէ Նախապատրաստական Յանձնաժողովը ներկայ անելէն դուրս կրնայ գալ միայն ընդունելով բոլշեւիկեան ծրագիրը։ Լիտվինոֆ այն անգամ պզտիկ նահանջ մը կ'ընէ եւ փոխանակ ամբողջ սպառազինութեանց քանդումը պահանջելու, կ'առաջարկէ 100էն 50ը միայն փճացնել։ Այս ծրագիրը քննութեան ենթարկուեցաւ երէկուան նիստին մէջ։

Չինաստանի պատուիրակը պահանջեց ջնջել պարտաւորիչ զինուորական դրութիւնը։

Յետոյ եկաւ Թէվֆիք Րիւշտի պէյ, որ յայտնեց թէ բոլորովին նոր ծրագիր մը կը բերէ։ Թուրք գործավարը կ'առաջարկէ նախ ճշդել այն առաւելագոյն ուժը որուն պէտք ունի մեծ պետութիւն մը՝ իր ինքնապաշտպանութեան համար։

Այդ առաւելագոյնը ճշդելէ վերջ, անկէ աւելի ուժ ունեցող պետութիւնները կը հրաւիրուին զեղչել զայն՝ մինչեւ որոշուած սահմանը. իսկ անոնք որ այդ առաւելագոյնէն պակաս ուժ ունին, չեն կրնար յաւելում կատարել, քանի որ հիմնական սկզբունքն է սպառազինութեանց զեղչումը եւ ոչ թէ յաւելումը, նոյնիսկ մասնակի։

Կարճ վիճաբանութենէ մը վերջ որոշուեցաւ մէկիկ մէկիկ քննել բոլոր առաջարկները։

Համայնավարները Պուքրէշի մէջ

Պուքրէշի համայնավարները, որոնց կազմակերպութիւնները լուծուած են, փորձեցին գումարել հաւաքոյթ մը, որ արգիլուած էր ոստիկաններուն կողմէ։ Շուրջ 60 հոգի ձերբակալուելով ոստիկանատուն տարուեցան։

Քատրիէ հանրմի գործին շուրջ

Քատրիէ հանըմի խնդրին շուրջ վկաներու ունկնդրութիւնը վերջացած է։ Մինչեւ հիմա լսուած վկաներուն հարցաքննութիւնը 300 էջ թուղթ լեցուցած է։

Դատաւոր Հիքմէթ պէյ եւ օգնականը Նազըմ պէյ այժմ զբաղած են այդ թուղթերու քննութեամբ եւ դասաւորումով։ Երբ այս գործը վերջանայ, ամբաստանեալներուն հարցաքննութիւնը պիտի սկսի եւ պիտի տեւէ մէկ շաբաթ։

ԱՊՐԻԼ 11/24Ի ՍԳԱՏՕՆԸ

ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ Հ. Ե. Ո. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐՈՒՆ ԵՒ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ

Փ Ա Ր Ի Զ

28 Ապրիլ կիր. գիշեր ժամը 8.30ին, Petit Journalի սրահին մէջ

Կը նախագահէ՝ ՓՐՈՖ. Ն. ԱԴՈՆՑ

Ա Լ Ֆ Ո Ռ Վ Ի Լ

Այս կիրակի ժամը 2.30ին 128 Rue Etienne Dolet:

Կը նախագահէ՝ Լ. ՍՈՒՐԷՆԵԱՆ գեղարուեստական բաժին

Վ Ա Լ Ա Ն Ս

20 Ապրիլ Շաբաթ գիշեր քաղաքապետական Թատրոնը

ՊՈՐՏՕ 21 Ապրիլ կիրակի կէսօրէ վերջ

Մ Ա Ր Ս Է Յ Լ 28 Ապրիլ

Ինչպէս նաեւ ԼԻՈՆԻ, ՌՈՄԱՆԻ եւ ուրիշ վայրերու մէջ։

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ

Նախաձեռնութեամբ Սեբաստիոյ Նահանգ. Հայր. Միութեան եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Ս. Դ. Հնչ. կուսակցութեան եւ Եոզկատի Հայր. Միութեան։

Այս կիր. ժամը 2ին Մալաթիոյ կրթասիրաց միութեան ակումբը։ Արտասանութիւն, խմբերգ, մեներգ, նուագ, բանախօսութիւն, եւն.

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՏՐԱՄԱԹԻՔ ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲԸ

SALLE ADYAR. 4 Square Rapp, Métro Alma Marceau

Այս կիրակի իրիկուն ժամը 9ին

Մասնակցութեամբ՝ Պ. Ա. ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻԻ

կը ներկայացնէ՝ **ՍԱՄՍՈՆ**

Կը մասնակցին.—Տիկիններ՝ Ս. Նշանեան, Տէրունան, Փափազեան, Օր. Անգինէ։ Պ. Պ. Շահան Սարեան, Եր. Թօլայեան, Վ. Սվաճեան, Տ. Նշանեան եւ Ա. Գմբէթեան։

ՏՈՄՍԵՐՈՒ ԳԻՆԵՐ՝ 50, 25, 15 ԵՒ 10 ՖՐԱՆՔ

Տոմսերը կարելի է այժմէն ապահովել։ Դիմել՝ նամակով կամ անձամբ Շահան Սարեանի, 5 Rue Docteur Paquelin, Paris (20e):

ԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ.Ը ԿՈՂՄԷ

Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ

6րդ Քաղաքապետարանի սրահը, Մէթրօ՝ St. Sulpice

Նուագախումբ եւ ճազ-պանտ

ԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած Աղքատախնամի Օժանդակ Հայ Օրիորդաց Միութեան կողմէ։

27 Ապրիլ Շաբաթ իրիկուն ժամը 10ին Վիքթոր Հիւկոյի սրահը, 47bis Rue Saint Didier, Paris: Տոմսերու համար դիմել՝ (մինչեւ 23 Ապրիլ), 17 Rue Damesme, Paris:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՄԱՍՏԵՂԻ ՆՈՐ ԳԻՐՔԸ

„ԱՆՁՐԵՒ"Ը

Ֆրանսա եւ Սուրիա 20 ֆր.: Ուրիշ երկիրներ (բացի Ամերիկայէն 25 ֆրանք: փոստի ծախք չկայ: Դիմել՝ L. Kévonianի 235 Fbg. St-Martin. PARIS (10e).

Բ Ա Յ Ա Ր Ձ Ա Կ Ա Պ Է Ս Կ Ա Ն Խ Ի Կ

Հ. Յ. Դ.

Իթալիի «Աղբիւր Սերոբ» եւ Վիլժիւիֆի խումբերը ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրուին Վաղը ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Փլաս տ'Իթալի, Քաֆէ 0 Քլէր տը Լիւնի ստորնայարկը։ Ներկայ պիտի ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը։

Փարիզի Վիշապ խումբի ընկերները ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրուին այսօր հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, 225 rue du Fbg. St. Martin, Café aux deux Stationի վերնայարկը Mét'ro Louis Blanc։ Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները։

Իսի-լէ-Մուլինօ-Պիյեանքուրի Վռամեան ենթակոմիտէի ժողովը՝ այս կիրակի առաւօտ ժամը 9.30ին 164 Av. Verdun։ Կը խօսի Շրջանային կոմիտէի ներկայացուցիչը։

Լիոնի Կուկունեան խումբի ժողովը՝ վաղը Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Քաֆէ տը լա Բոմէթինէրքնասեննակը (122 Cours Lafayette)։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

Փոն տ'Օպնայի Կորիւն խումբի ժողովը՝ այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 7ին Գրադարանի սրահը։

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Ե. Ո. Միութեան մասնաճիւղի բոլոր անդամները ստիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուին այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Ֆլորիայի մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Զարասնճագի Հայրենակց. Միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէն յետոյ ժամը 2ին, 2 Րիւ Քոլպէր, Պար տը լա Փօսթի մէջ։ Կը հրաւիրուին անդամ եւ ոչ-անդամ հայրենակիցները։ Օրակարգ՝ զեկոյց պատգամաւորներու եւ ընտրութիւն նոր վարչութեան։

Ա. Ե. Հ. Կարմիր Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին ժողովը՝ այս կիրակի Տ. Տէօքմէճեանի բնակարանը, 59 Rue Rabelais:

ԼԻՈՆԻ Զարասնճագի հայր. Միութեան մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամները այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, 140 Rue Craiqui սրբճարանը։ Օրակարգ՝ Զեկոյց պատգամաւորի եւայլն։

ՌՈՍՏՈՄ Գրադարանի վարչութիւնը կը ծանուցանէ հայրենակիցներու թէ իր գիրքերու քանակը ճոխացուցած է։ Գիրք ստանալ փափաքողները կըրնան դիմել Երեքշաբթի եւ Հինգշաբթի ժամը 8.30—10.30, 131 Fbg. du Temple. (Belleville).

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔԸ այսօր Հինգշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30էն 5՝ Հայերէն եւ Հայոց պատմութիւն (Պ. Մ. Նաթանեան)։

ՓԱՐԻԶԻ Եոզղատի եւ շրջ. ընդհ. Հայր. Միութեան վարչութիւնը ընդհ. ժողովը կը հրաւիրէ բոլոր անդամները եւ հայրենակիցները այս կիր. ժամը 2ին Ռոստոմի սրահին մէջ, 131 Fbg. du Temple: Մէթրօ՝ Պելվիլ։

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Ե. Ո. Միութեան

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Լիոն, Կ. Կ.— 10 ֆրանք։

Մարսէյլ, Կ. Պ.— 60։

Վիլֆռանշ, Ա. Մ.— 70։

Ալճեր, Յ. Գ.— 35,

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է

ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ ՄԻԻՍԻՈՆՆԵՐ

Հանգուցեալ Մինաս Չերազի՝ ընկերացած հազուագիւտ լուսանկարներով, Օշական Մատենադարանէն։

ՏՕՔԹ. ՏԻՐԱՅ

ՎԿԱՅԵԱԼ ՓԱՐԻԶԻ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՖԱՔԻՒԼԹԷԷՆ,(Licencié ès Sciences)

Նախկին Interne Փարիզի Hôpital des Enfants maladesի եւ մասնագէտ մանկանց եւ ներքին հիւանդութեանց

24, Rue des Grands Augustins, Paris (6e) Place St. Michel

Հիւանդ կ'ընդունի Գշ. Եշ. Ուր. եւ Շբ. օրերը, ժամը 1էն 4

Ինչպէս նաեւ մասնաւոր ժամադրութեամբ

Métro St. Michel եւ Odeon Tél. Littré 60 46

ՓԱՍՏԱԲԱՆ

ԳՐ. ԹԷԼԼԱԼԵԱՆ (ԳՐԻՄԻԹԷԼ)

Contentieux Général, R. C. Seine 423631

Հեռաձայն Ménilmontant 66 64.

Ամէն տեսակ դատեր, վարչական գործեր եւ պաշտօնական գրութիւնք, ամենայաւ պայմաններով։

Արկածի դատերու մասնագիտութիւն։ Առանց կանխավճարի։

Ընդունելութեան ժամեր, առաւօտ 9.30էն 10.30, կէսօրէն վերջ 2 3 եւ 7էն 8.30։ Մէթրօ՝ Ménilmontant. Թրամվէյ 5 եւ 26, Օթօպիւս BC, BG, O եւ Q.

Հասցէ՝ G. Tellalian, avocat, 72 Rue de Ménilmontant, Paris (XX)

ՃԱՇԱՐԱՆ "ԿՈՎԿԱՍ"

3 Rue Champillon, Մէթրօ՝ Սէն Միշէլ եւ Օտէոն

Մի մոռնա՛ք կովկասի համով հոտով կերակուրները որ կը պատրաստուին Ռուսիոյ արքայական խոհարարին կողմէ։

ԱՄԷՆ ՕՐ ՇԻՇԼԻԿ ԵՒ ՎՈՏԿԱ

1911 — 1929

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԱՄԵՆԱՀԻՆ ԴԵՐՁԱԿԱՏՈՒՆԸ

ԱՐՄԵՆԱԿ ՇԱՀՐԻԿԵԱՆ

ՓՈԽԱԴՐՈՒԱԾ Է 16 Rue Pigalle

Հայերու համար մասնաւոր գին խնամուած աշխատանք

Սինկէր մեքենաներ

կը ծախենք գործածուած ՍԻՆԿԷՐ կարի մեքենաներ, ասեղներ, գործիքներ եւ մեքենայի ոտքեր։ Աժան եւ լաւ։ Դիմել՝ միայն երկուշաբթի, Շաբաթ եւ կիրակի օրերը ամբողջ օրը, Պօյաճեան եւ Արզուեան,

5 Rue Marceau. St. Ouen (Seine).

Մէթրօ՝ Clignancourt.

ԱՉՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՏՕՔԹ. Յ. ՏԷՐ-ԴԱՒԹԵԱՆ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ եւ ՇԱԲԱԹ ՕՐԵՐԸ 3.30—5.30

29 Place des Fêtes (Paris XIX) Métro, Place des Fêtes

Շավիլի մէջ ամէն օր 10 12, աղայոց, ներքին, աչքի հիւանդութ.

27 Ave. Bellevue, Chaville (S. et O.) Թէլ. Շավիլ 37

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96-61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վիրաբուժական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6։ Քթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 2—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։

ՎԻՊԱԿԱՆ ԳԻՐՔԵՐ

Արսէն Լիւբէն Շէրլոք Հոլմսի դէմ 18 ֆր., Զարիքի նախարարը Ռասբութին 12, Խասգիւղի քնաշրջիկը 10, Կին, խաղ եւ գինի 12, Սիրային ոճիր մը 12, Քամելիազարդ կինը 15, Մակաբոյծը 6, Մացառներուն մէջ (2 հատոր) 25, Թէրէզ Ռաքէն (է. Զոլա) 20, Մանչ-աղջիկը 20, Բէն Հուր 25, Խորտակուած երկիրներ 30, Արտիստը եւ Ֆաթման 25, Խորհուրդներու մեհեան 12, Մեր խաչը 12, Լուած ջրաղացը 12,50, Կրացիէլլա 8, Ծապլվար 5, Փախչունի 5, Աղջկան մը յիշատակարանը 5, Ալբերախտ գրագիրը, Բալիկը 5 ֆր., ինչպէս նաեւ ուրիշ գիրքեր։ Պահանջեցէք ձրի գրացուցակը։ Փոստի ծախք չկայ։ Դիմել.— L. Mozian, 5 Rue Champlain, Paris (20e):

EMPIRE, Միւզիք-Հոլ. 37 Av. Wagram

Cirque de Paris	Էքոլ Միլիթէր	ամենալաւն ու աժանը	2-14 ֆրանք

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է

Զ. Մ. ՈՐԲՈՒՆԻԻ

ՓՈՐՁԸ

Վէպ, մէկ հատոր Մարսէյլ

Կ'ուզուին

մէկ առաջնակարգ մաքուր գործ ընող կարուհիներ։ Տեւական գործ։ Դիմել՝ Ն. Ֆնտքեանի, 5 Rue Bergère, Paris (9e).

Կ'ուզուին

կին գործաւորներ՝ հին [illegible] գուստնորոգելու համար՝ մեքենայով եւ ձեռքով։ Տեւական աշխատանքը ապահովուած է, ամբողջ ժամանակի համար առանց [illegible] դարի։ Լաւ վճարում։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ նաեւ կին վարպետ մը (contremaîtresse)։ Դիմել՝

I. Landau & Fils,

37 Rue, de la Voute - Paris (12)

Մէթրօ Վէնսէն։

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 r. Rivoli, Մէթ. Շաթլէ։ Աչքի [illegible] եւ նոր մեթոտով դարմանում [illegible] եւ կանանց մարմի, արիւնի եւ [illegible] հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, [illegible]) եւ վարխի։ Մասն. [illegible] ռաթուառ։ Խղճամիտ եւ արագ [illegible]։ Հրդակցութ. ամէն օր 9—12, Կիրակի 9—12։

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS

208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant: F. SOUVIGNY

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ
3 ամս. 6 ամս. Տար.
ՖՐԱՆՍԱ 35 ֆ. 70ֆ. 140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ 20 շլ. 40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ » »
ԻՏԱԼԻԱ 250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ 6 տլ. 10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ 100 ֆ. 200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Rédaction & Administration / Խմբագ. եւ վարչութիւն — 235 Faub. St. Martin PARIS (10e)
MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS
Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՈՒՐԲԱԹ 19 ԱՊՐԻԼ 1929
19 AVRIL 1929

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 935 — ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՍՆԱՄԷՋ ԱՂՄՈՒԿ

Քանի գաղութներու յուսախաբութիւնը կը սաստկանայ և կ'ընդհանրանայ, քանի մուրճի հարուածները կ'իջնեն իրենց բութ գլուխներուն, այնքան կը փրփրին Երեւանի պաշտօնական և անպաշտօն ժամկոչներն ու լուսարարները։

Ուրիշ բան չգտնելով, անոնք ատենէ մը ի վեր սկսեր են շահագործել անցեալ փետրուարին ղրկուած յուշագիր մը, ուր ակնարկներ կային Հայաստանի, գաղթականներու, ներգաղթի ևն.ի մասին։ Մենք առիթ ունեցանք գրաղելու այդ հարցով եւ բացատրելու թէ Երեւանցիները ի զուր մութ խաղեր կը փորձեն իրենց հօկերով և փօկերով։ Այդ խժալուր աղմուկը չի կրնար խղդել իրականութեան և արդարութեան ձայնը, որ բոլորովին ուրիշ բան կ'ըսէ։ Ա՛յն ինչ որ ամէն օր կը յիշեցնենք, և տարին տասներկու ամիս պիտի կրկնենք։ — Երեւանի վարիչները անընդունակ են ըմբռնելու հայ ժողովուրդին ամբողջ տառապանքը։ Անոնք ոչ միայն կ'ուրանան Հայկական Դատը, այլ եւ երեւս դարձուցած են գաղութներու անճար բազմութիւններուն, որ կը ծիւրին գործարաններու և պանդոկներու մէջ։

Եօթը-ութ տարուան ընթացքին մօտ քսան հազար գաղթականներ ընդունելով, չեն կրնար ապացուցանել իրենց հոգածութիւնը «գաղութահայ աշխատաւորութեան» հանդէպ, ինչպէս կը կոչեն։ Իսկ Ֆրանսայէն 70—100 հոգի մաղելով «ռէքլամ»-ներ հրատարակել՝ այլապէս տխուր զաւեշտ մըն է։

Կա՛մ պետական իշխանութիւն է Երեւանը, կամ պարզ թաղապետութիւն։ Եթէ առաջինն է, պիտի կարմրի այդքան աժան համբաւներէ։ Իսկ եթէ երկրորդն է, կը փութանք շնորհաւորել եւ մաղթել որ, ամէն տարի կարենայ շարունակել այդ 70-100 հոգինոց ներածումները, գաղութէ-գաղութ մաղ պտտցնելով։

Եւ դուք տեսէք ողբերգութիւնը, որ երբ արար-աշխարհ կը պատռէ իրենց դիմակը, երբ խնամի ջօջեր անգամ «անլեզու, անկրօն եւ անբարոյական» կը կոչեն իրենց կառավարած երկիրը (Տես «Արեւ», 29 մարտ), մարդիկ այստեղ, Փարիզի մէջ համլվարական ժողովներ կը սարքեն։ Ճառ կը խօսին եւ բանաձեւ կը մշակեն, բողոքելու համար անտէր գաղթականներու դատը պաշտպանող մարմիններու դէմ։ Իրենց օրկանէն կ'իմանանք այս նշանաւոր դէպքը։

Արդարեւ, անցեալ կիրակի օր, Հօկը հանդէս մը սարքելով բանուորական Պէլվիլի մէջ, ձաղկեր է այդ մարմիններուն կատարած աշխատանքները մինչեւ եւ այլուր, եւ խեղճ ունկնդիրներուն գլխուն փաթթեր է բողոքի բանաձեւ մը։

Ամէն բան կը գտնէք այդ բանաձեւին մէջ, բացի լրջութենէ եւ ճշմարտութենէ։ Հետեւեալ քանի մը տողերը գաղափար կուտան ամբողջ խեղկատակութեան մասին.

— «Պէլվիլի հայ աշխատաւորութիւնը… զայրոյթով կը բողոքէ Խատիսեանի եւ Բաշալեանի դէմ, քանի որ անոնք համարձակած են զրպարտել Խ. Միութիւնը եւ ի մասնաւորի Խ. Հայաստանը։ Անոնք բնաւ իրաւունք չունին գաղթական աշխատաւորներու անունով խօսելու եւ գործելու։

«Մե՛նք, Պէլվիլի շրջանի հայ աշխատաւորներս, կուգանք հանդիսաւորապէս յայտարարելու, որ Խ. Հայաստանի վարիչները բոլոր հնարաւոր միջոցներու կը դիմեն, արտասահմանի աշխատաւոր գաղթականութիւնը երկիր փոխադրելու համար»։

Անշուշտ այս բանաձեւը պիտի պտտցնեն նաեւ Փարիզի միւս թաղերն ու արուարձանները, որպէսզի Երեւանը իմանայ թէ՝ լուրջ գործեր կը կատարեն իրենց մունետիկները, թէ իրենց կողքին է գաղութներու ամբողջ աշխատաւորութիւնը, թօթափած ըլլալով «ազգայնական» տարրերու ծանր լուծը…

Թող այսպէս ալ շարունակեն։ Այս անճարակ խաղին հետեւանքներն ալ վերջը-վերջը իրենք պիտի կրեն, ինչպէս կրեցին մինչեւ հիմա։ Կրնա՞ն բաղդատել կամսարական-կարէն Միքայէլեան առաքելութեան առթած միամիտ ոգեւորութիւնը՝ այսօրուան խոր հիասթափման եւ սրտաբեկութեան հետ։ Տրամադրութիւնները այնքան իջած են, որ ո՛չ «Հայաստանի շարժանկարը», ոչ ալ «Նամուս»ը պիտի կրնան Նամուս փրկել, եթէ նոյնիսկ Երեւանի դահլիճը ամբողջութեամբ շրջան կատարէ գաղութներու մէջ։

Բարեկամաբար խորհուրդ կուտայինք որ գոնէ Երեւանէն արտասահման ինկած պատուիրակները քիչ մը լրջութեան հրաւիրէին իրենց հաւատարիմները։ Կարելի չէ դրամագլուխ շահիլ սնամէջ աղմուկներով, ինչպէս կարելի չէ ցորեն ամբարել պարապ հասկերով։ Գո՛րծը, պարկեշտ եւ դրական գործն է որ պիտի ամրապնդէ հայրենիքի եւ գաղութներու կապերը, եւ ոչ թէ փերեզակի շատախօսութիւնը։

Կրնա՞ն, օրինակ, ներգաղթի հնգամեայ ծրագիր մը կազմել, այնպէս ինչպէս կը փորձեն զանազան գետիններու վրայ։ Ծրագիր մը որուն գաղութներն ալ մասնակցէին իբրեւ լրացուցիչ մաս։ Օրինակ՝ տարին հինգ հազար մարդ։

Այդպիսի ծրագիր մը յանձնելով գաղութներուն ուշադրութեան, ոչ միայն լրջութեան ապացոյց մը տուած կ'ըլլաք, այլ եւ կը դիւրացնէք հայրենիքին վերաշինութիւնը։

Ա՛յս մասին բանաձեւ մը քուէարկել տուէք, նկատի առնելով արտասահմանի աշխատաւորներուն իրական պահանջները, եւ խօսքերը գործի վերածելու միջոցներ ցուցնելով։

Ի՞նչ կը շահիք պարապ տակառներ գլորելով…

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՄԻՆԱՍ ՉԵՐԱԶ

Յուսաբերի *խմբագրականէն (9 ապրիլ)*.

— «Մինաս Չերազը՝ դաշնակցական չէր, իսկ մենք ալ՝ չերազական չենք։ Աւելին։ Չափով մը հակադաշնակցական էր ինք, ու չափով մըն ալ հակաչերազական ենք մենք։

Սակայն անկարող ենք յարգանքի մեր բաժինը չբերել մարդու մը, որ շուրջ վեց տասնամեակ այնքան անձնուիրօրէն եւ այնքան անկաշառ ձեւով ծառայեց իր ժողովուրդին։

Ապրիլ 1ին, երբ իր դիակը կը յանձնուէր հողին, չգտնուեցաւ հայ մը— մենք համոզուած ենք ասոր—որ իր յիշատակին աղարտ բերող բառ արտասանէր։

Ի՞նչ աւելի մեծ գնահատանք հանրային գործչի մը համար։

Եւ ի՞նչ աւելի մեծ սփոփանք արդարացնելու համար մարդկային փաղանցուկ կեանք մը մեր մոլորակին վրայ։»

*
* *

Արեւի *խմբագրականէն (6 ապրիլ)*.

—«Մինաս Չերա՛զ. այս անունը մօտ 60 տարի հնչած է հայ կեանքին մէջ, նախ 20 տարի Պոլիս, յետոյ 20 տարի Պոլսէն դուրս (որովհետեւ Պոլսոյ մէջ, 1889էն 1908, արգիլուած էր զայն հրապարակաւ արտասանել կամ գրել՝ նման Հայաստան բառին, որուն հետ աննոյնացած էր կարծես), յետոյ նորէն Պոլիս եւ ամէն տեղ ուր երկու հայ իրարու քով կուգան ազգին վրայ խօսելու համար, ուր հայերէն թերթ մը երբեմն կը քրքրէ մեր կէս դարու անցեալը՝ իբրեւ ծնողը մեր ներկային…։ Ոմանց համար՝ իրօք հոմանիշներ էին «հայրենասիրութիւն» եւ «չերազ», մինչ ուրիշներու համար, մանաւանդ վերջին տարիներս, «հայրենասիրութիւն»ը կը մնար՝ բայց վրան կ'աւելցուէր «ցնորատեսութիւն» եւ այդ երկուքը միասին կցուած, իրարու, կ'ըլլային 1878ի չերազին յատկանիշները. եւ այս՝ անոր համար, որ ինք միայն դեռ կ'ապրէր Ներսէսներու եւ Գրիգոր Օտեաններու սերունդէն, ու մեր չարաչար կրուած կէս դարու յուսախաբութիւններուն դառնութիւնը, յեղափոխականներէն առաջ՝ կրնայինք միմիայն իր վրայ պարպել հիմա, կէս իրաւացի եւ կէս անիրաւ թափով մը…։

…ինծի եւ ուրիշ շատերու համար, *պոլսեցի հայրենասէր ուսուցիչ* մըն էր ան, գրագէտ միանգամայն, որ ժամանակին Ներսէսի եւ Օտեանի սէրն էր վայելած, անոնց յիշատակը կը պաշտպանէր արութեամբ, ջանացած էր ու կը ջանար օգտակար ըլլալ իր ազգին՝ ուղղամիտ եւ անշահախնդիր կերպով։»

ՏՐՈՑԿԻ ՊՈԼԻՍ ԿԸ ՄՆԱՅ

ՊՈԼԻՍ 18 ապրիլ. — Տրոցկի յայտարարեց մամուլին թէ առժամաբար կը մնայ Պոլիս, քանի որ Թուրք կառավարութիւնը ոեւէ առարկութիւն չըներ իր բնակութեան համար, խոստացած ըլլալով չմիջամտել երկրին ներքին գործերուն։

Իր պարապոյ ժամերը կը յատկացնէ զանազան գրքեր գրելու, մանաւանդ Լէնինի կենսագրութիւնը։

** Նորվեկիոյ խորհրդարանը մերժեց արտօնել Տրոցկիի Նորվեկիա մուտքը։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՍԱՍՏԸ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ

«Թայմզ»ի թղթակիցը Ռիկայէն կը հեռագրէ.—

Խորհրդային կառավարութիւնը ծանուցագիր մը ղրկեց Պարսկաստանի՝ յայտնելով որ անտարբեր չպիտի մնայ, եթէ Պարսկաստան միջամտէ Աֆղանիստանի գործերուն։

ԹԷՀՐԱՆ, 16 ապրիլ.— Այսօր Մէճլիսին մէջ տաք վիճաբանութիւն մը կար Մոսկուայէն ստացուած անթել հեռագրի մը առթիւ, որուն համաձայն իբրեւ թէ Պարսկաստան՝ Անգլիոյ դրամով՝ կը ծրագրէ գրաւել աֆղանական հողը։

Արտաքին փոխ-նախարարը հերքեց այս վերագրումը եւ յայտարարեց թէ պարսիկ կառավարութիւնը չէզոքութիւն եւ բարեկամութիւն պիտի պահէ հանդէպ աֆղան ազգին, սակայն եւ այնպէս քայլեր առած է՝ պարսկական հողէն ներս աֆղանական արշաւանքները արգիլելու համար։

Փոխ-նախարարը պատասխանելով Մոսկուայի պաշտօնաթերթ «Իզվեստիա»յի գրածին, յայտարարեց.

— Պարսկաստան ո՛չ մէկ աշխարհակալական ծրագիր կը սնուցանէ, ուրիշի մէկ մատնաչափ հողին աչք չունի։ Ան կը փափաքի որ իր դրացիները յարգեն իր սահմանները. այդ դրացիները կրնան վստահ ըլլալ որ Պարսկաստան պիտի յարգէ իրենց սահմանները։ Բոլորովին նուիրուած իր ներքին բարենորոգումներուն, մեր երկիրը անկախ քաղաքականութիւն ունի եւ չէ լծուած ոեւէ մէկուն ետեւ։ Շահն ու պարսիկ կառավարութիւնը միշտ ծափահարած են աֆղանական բարենորոգումները։ Պարսկաստանի կողմէ Աֆղանիստանի դէմ յարձակման մը հաւանականութիւնը ցոյց կուտայ տրամաբանութեան բացարձակ պակաս մը։ Նոյնիսկ մեր սահմանագլուխներու պաշտպանութեան խնդրին մէջ մեծ համբերութեան ապացոյցը տուինք. ոչ ոք կրնայ սպասել որ մենք զանց ընենք զայն պաշտպանել։»

Վերջացնելով, Նախարարը հրաւիրեց «Իզվեստիա»ն վերջ տալ Արեւելեան երկիրներու շահերուն դէմ վարած իր քաղաքականութեան, իբրեւ թէ զանոնք պաշտպանելու դիմակին տակ։

ՄՈՍԿՈՒԱ, 17 ապրիլ.— Պարսիկ-աֆղան սահմանագլուխին վրայ կարգ մը դէպքեր մտահոգիչ կացութիւն մը ստեղծած ըլլալով, Քարախան ընդունեց պարսիկ դեսպան Անսարին, որուն բերանացի ազդարարեց թէ՝ խորհրդային կառավարութիւնը չի կրնար անտարբեր մնալ Աֆղանիստանի գերիշխանութիւնը բռնաբարող փորձի մը հանդէպ։ Ասկէ զատ պահանջեց Անսարիէն խնդրել պարսիկ կառավարութենէն, որ միջոցներ ձեռք առնէ կարգ մը պարսիկ շրջանակներու ծրագիրներուն դէմ։

Նոյնպէս հրահանգներ տրուեցան Թէհրանի խորհրդային դեսպանատան՝ որպէսզի նման ազդարարութիւն ընէ պարսիկ կառավարութեան։

Գերմանիոյ պարտքին շուրջ

Ինչպէս գրեցինք երէկ, Ռայխսպանքի տնօրէն եւ Գերմանիոյ առաջին պատուիրակ Տոքթ. Շախթ Փորձագէտներու Միջդաշնակցային ժողովին յանձնեց Գերմանիոյ պատասխանը՝ իր պարտքին վերջնական գումարին մասին։

Փարիզի քաղաքական շրջանակներուն մէջ մեծ զարմանք առաջ բերաւ Գերմանիոյ պատասխանը։

Դաշնակիցները Գերմանիայէն կը պահանջէին ընդամէնը 39 միլիառ ֆրանք, վճարելի 58 տարուան ընթացքին։ Առաջին տարիներուն՝ 1,450 - 1,800 միլիոն մարք (ոսկեդրամ), 20 տարի՝ 1,700 միլիոն մարք, մէկ տարի ալ՝ 900 միլիոն։ Մինչդեռ Գերմանիա կ'առաջարկէ վճարել միայն 26 միլիառ մարք, 37 տարուան ընթացքին, տարեկան 1,650 միլիոնի հաշուով։

Ուրեմն Դաշնակիցներու պահանջին եւ Գերմանիոյ առաջարկին միջեւ տարբերութիւնն է 13 միլիառ մարք։

Տոքթ. Շախթի առաջարկած գումարը հազիւ կը բաւէ վճարելու Դաշնակիցներու ունեցած պարտքը Միացեալ Նահանգներուն. անդին բան չի մնար աւերեալ նահանգներու վերաշինութեան եւ այլ հատուցումներու համար։

Ներկայիս անվճար մնացած միջդաշնակցային պարտքերու ընդհանուր գումարն է 24,500 միլիոն, Տօուըսի փոխառութիւնը՝ 1 միլիառ, ամերիկեան գրաւման ծախքերը՝ մէկ ու կէս միլիառ մարք, գումար՝ 27 միլիառ մարք. մինչ Գերմանիա կ'առաջարկէ վճարել 26 միլիառ միայն։

Ֆրանսական թերթերը շատ խիստ կ'արտայայտուին Գերմանիոյ այս առաջարկին մասին, զոր ծիծաղելի կը գտնեն։ Այս արդիւնքին հասնելու համար չէր արժեր որ, կ'ըսեն, ինը շաբաթ շարունակ ժողով գումարէին աշխարհի ամէնէն հռչակաւոր տնտեսագէտները, որոնց մէջ ովկիանոսին միւս կողմէն եկած մարդեր ալ կան։

Տոքթ. Շախթի պատասխանը ուսումնասիրութեան համար յղուեցաւ մասնաժողովի մը, որուն նախագահն է լորտ Րէվէլսթոք։ Մասնաժողովը այս առաւօտ պիտի ձեռնարկէ իր աշխատանքին եւ մանրամասն պիտի քննէ զայն, իւրաքանչիւր կէտի շուրջ բացատրութիւններ պահանջելով Տոքթ. Շախթէ։

Զինաթափութեան խորհրդաժողովը

Ժողովը իր առջի օրուան նիստին մէջ նախ լսեց զեկոյցը Պարսկաստանի պատուիրակ Հիւսէյին Խան Ալայի, որ կը

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

ՏՈՄՍԵՐ

«ԵՐԿՈՒՆՔ»

(Օրկան Զ. Ե. Ո. Միութեան)

Վերջապէ՛ս Զ. Ե. Ո. Մ.ն ալ ունեցաւ իր թերթը՝ *Երկունք* որ երկու տարուան դաժան ցաւերէ յետոյ, աշխարհ գալու համար, վարպետ մանկաբարձներու միջամտութեան պէտք ունեցաւ։ Ու դարձեալ, *վերջապէ՛ս*…։ Խմբագրականը կուգայ վերջ դնել «որբ» բառի իմաստին շուրջ յարուցուած վէճերուն, լուծելով առեղծուածը։ Շատերուս մտքին մէջ, կասկածներ արթնցած էին «որբ» բառին մասին։ Զ. Ե. Ո. Մ.ին մէջ կը տեսնէինք ամէն տարիքէ, ծնողքի եւ նոյն իսկ զոյգ ծնողքներու եւ զաւակներու տէր մարդեր ու կը հարցնէինք.

— Եթէ ասոնք ալ որբ են, հապա՞ ինչ ենք մենք, որ հայր ու մայր, կամ մէկն ու միւսը ունինք։

Բայց, հիմա հասկցանք թէ որբ ըլլալու համար, պէտք չկայ իսկապէս որբ ըլլալու։ Որբութիւնը «խորհրդանշան»ը եւ «հանգանակ»ն է Միութեան, անոր ծրագիրը, տեսակ մը դաւանանք՝ ինչպէս ընկերվարութիւնը, սա տարբերութեամբ որ դեռ այդ դաւանանքին տարրերը յստակօրէն չեն բանաձեւուած։

Ուրեմն «*որբ*» պատուանունին արժանանալու համար, տարիք եւ ընտանեկան վիճակ նկատի չեն առնուիր։ Ամէն որբ՝ որ ինքզինքը Հայ կը կոչէ, Հայ է. եւ ամէն Հայ որ կ'ուզէ որբ կոչուիլ, որբ է։

«Որբ» բառին այս կերպ մեկնաբանումը մեծաւանջէ մը կը փրկէ մեզ։ Որովհետեւ, եթէ Զ. Ե. Ո. Մ.ը ուզէր իսկական որբերէ կազմուիլ, պէտք պիտի ըլլար որ քանի մը տարիէն կազմալուծուէր, երբ իր անդամները հետզհետէ դառնային ընտանիքի պատուական հայրեր, եւ կամ ապահովելու համար Միութեան տեւականութիւնը, պէտք պիտի ըլլար պարբերաբար, նոր որբեր հասցնել, մենք մեզ ենթարկելով նոր ջարդերու եւ աքսորներու։ Բառի մը իմաստին պարզ փոփոխութիւնով՝ կը տեսնէք թէ ի՛նչ հրաշքներ կը գործուին։ Նախ՝ Զ. Ե. Ո. Մ.ը չպիտի լուծուի, երկրորդ՝ նոր որբեր հասցնելու համար, մեր հայրերն ու մայրերը ջարդել տալու պէտք չպիտի ունենանք։

Միայն այս գիւտը յայտնելու համար, կ'արժէր որ «Երկունք» աշխարհ գար։ Բայց, ան դեռ ուրիշ շատ բաներ ունի ըսելիք, զորս կը պահէ երկրորդ թիւին։

Սպասենք ուրեմն։

Եւ յուսանք։

ԽԱՐՏՈՑ

ՍՊԱՆԻՈՅ մէջ վարչաձեւին դէմ ուսանողական շարժումները կը շարունակուին։ Դիկտատորը հրամայեց փակել Պարսելոնայի համալսարանը։ Ուրիշ համալսարաններ եւս պիտի փակուին։

ԱՖՂԱՆԻՍՏԱՆԻ մէջ մեծ կռիւներ տեղի կ'ունենան Քապուլէն 40 մղոն հեռու՝ Շէյխապատի կողմերը՝ Պէչէի Սաքայի եւ Ամանուլլահի կուսակիցներուն միջեւ։ Քապուլի հիւանդանոցները վիրաւորներով լեցուած են։

ՓԱՐԻԶ - ՊՐԻՒՍԷԼ ճեպընթացը առջի առաւօտ Հալի կայարանին մօտ (Պրիւսէլէն 15 քիլոմեթր հեռու) ընդհարեցաւ վաճառաբարձ կառախումբի մը հետ։ Զոհերն են՝ 11 մեռեալ, 15 ծանր եւ 31 թեթեւ վիրաւոր։ Ջերբակալուեցաւ պէճիքացի մեքենավարը։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԶՈՒԻՑԵՐԻԱՅԷՆ

ԼՕԶԱՆԷՆ - ՊԸՆԷԷՆ

... Քալլերս կը փութացնեմ դէպի Ուշիի գիւղակը։ Ոչինչ ունի իր երեւոյթին մէջ որ կարենայ բռնադատել անցորդին ուշադրութիւնը։ Պարզ քառանկիւն աշտարակ մը, անփառունակ ճարտարապետութեամբ, որ աւելի եւս կը նսեմանայ զինքը շրջապատող ազնուապետական պանդոկին շէնքերուն միջեւ։ Այս ամէնը գիտէի երբ այցի կ'երթայի միջնադարեան արուեստի այդ աննշան փշրանքին։ Բայց գիտէի նաեւ որ իրերը, ինչպէս մարդիկ, երբեմն առաքինութեան գործով մը, յաճախ ոճիրով մը, նոր արժէք մը կը զգենուն մեր աչքին։

Ափսո՜ս, բոլորովին անտեղեակ եմ այն առաքինի գործերուն որոնք երբ եւ իցէ կատարուած ըլլան այս շէնքին մէջ, բայց ոճիրը որ գործուեցաւ հոն, արդէն անոր ապահոված է աբիւնոտ անմահութիւն մը մեր Դատին պատմութեանը մէջ։

Ու հիմա երբ զայն կը դիտեմ, բոպէ մը էութիւնս կը բազմապատկուի, կը միլիոնապատկուի խողխողուած միլիոնաւոր քոյրերու եւ եղբայրներու հաշուո՛ւն։ Լէժանը, որ ոտքերուս առջեւ կը տարածուի, կարմիր կը տեսնեմ, հայ արիւնով լեցուած փոս մը ուր, դեռ երէկ, աշխարհի չորս ծագերէն նոր խոտրիկներ եկան լողնալ։ Ալպեանները, իրիկնամուտի պղնձագոյն ամպերուն ցոլքովը մկրտուած, արիւնթաթաւ կոթողներու պէս իրենց գագաթները կը ցցեն դէպի երկինք։ Բնութիւնն է որ իր վկայութիւնը կը բերէ ցասումիս արդարութեանը։ Միայն այդ անպատկառ շէնքն է որ կը յամառի պահել իր մոխրագոյն ծեփը,— պոռնիկի սընգոյր։ Ահա այդ պահուն է որ խելագարի փափաքը կ'ունենամ երթալ ճակատս ջախջախելու իր պատերուն դէմ, որպէսզի կոտորուած ժողովուրդի մը բեկորներէն մէկուն արիւնովը կարենամ այդ շէնքին ճակատը գրել իր արժանի անունը.

«ՈՃԻՐԻ ՏՈՒՆ»

Տասնեակ մը տարիներ առաջ, մեր ուսանողութեան շրջանին, երբ իրիկունները կուգայինք շրջագայիլ այս քարափին վրայ, երբեք նախանձի հառաչ մը չենք ուղղած այն բախտաւորներուն որոնք, այս շքապարտէզին մէջն իսկ, համադամներով բեռնաւոր սեղաններու շուրջ կը բազմէին. որովհետեւ արդէն ընթրած կ'ըլլայինք պատառ մը հացով եւ քանի մը ձիթապտուղներով, մեզմէ մէկուն սենեակին մէջ։ Ներեցէ՛ք այս խոստովանութեանս։ Եթէ մղուեցայ զայն ընելու, անո՛ր համար է որ ան կը բովանդակէ նաեւ մեր այդ օրերու ազգային երազներն ու յաւակնութիւնները զորս այդ հասարակաց սեղանին վրայ կը դնէինք եւ որոնք այնքան ժուժկալ եղած են որքան մեր ընթրիքը։ Մեր խանդավառութեան գերագոյն բոպէներուն իսկ մեր յոյսը աւերակ հայրենիքի սահմաններէն չյորդեցաւ բնաւ։ Ու քար ու քանդ բայց ազատ Հայաստանի մը հեռանկարովը գրաւուած մեր աչքերը երբեք նախանձի հայեացք մը չեն նետած այս բարգաւաճ երկրին, այս հոյակապ շէնքերուն։

Այո՛, տառապանքի, բայց նաեւ միամիտ հաւատքի օրե՛ր, ուր մեր միտքերը, թէեւ ծանրաբեռնուած արիւնոտ պատկերներով, դեռ չէին համարձակած երեւակայել այն զարհուրելի եղեռնը որ պիտի գործուէր այս ափերուն վրայ ուր մենք փըլթթուն յոյսեր կը տեսնէինք միայն։ Եղեռն մը որուն կարելիութեանը մեր դահիճներն իսկ չէին մտածած հաւատալ, այլապէս անոնք այնքան չպիտի շտապէին իրենց դիւային գործունէութեանը մէջ, եթէ գիտնային որ յետոյ աշխարհի մեծամեծները հնարաւորութիւն պիտի տային հանդարտօրէն լրացնելու իրենց ճիւաղային ձեռնարկը։

Եւ ի՜նչ խանդավառութիւն... Մեր աւերակ տունը վերականգնելու գլխիւէ երազին մէջ, մոռցանք զայն քանդող ձեռքերը. մեր անհամար զոհերուն յիշատակին գէթ թափուր շիրիմ մը կանգնելու յոյսով լեցուած, այլ եւս չխորհեցանք զանոնք յօշոտող մարդակերպ բորենիներուն վրայ։ Այդ քաղցր յոյսով թոյլ տուինք որ հայ զէնքերով ձեռք բերուած Բարձր Հայքի եւ Տարօնի նուաճումին ափիթով զեղխ ու զառամ «գեներալ»ներու անուններ փառաւորուին, առանց շքանշան մը պահանջելու մեծերուններուն համար։ Հայ զինուորը որուն զոհաբերութեան ուխտը անեղծ մնաց նոյնիսկ արքայութիւնը ժառանգելու հրապուրիչ խոստումէն, պիտի ներէ՞ր որ իր արիւնը վճարէինք օտար շքանշանով մը։

Եւ մանաւանդ ո՛րքան քնարերգութիւն, բազմալար ու բազմալեզու, վառ պահելու համար մեր յոյսը։ Այն օրերուն երբ Արածանիի եւ Երասխի ափերուն վրայ հայկեան բարբառով հանդէսներ միայն կը լսուէին, Սէնի, Թէմզըլի եւ Տիբերի քարափներուն վրայէն սկսած էին դիւցազներգութիւններ ժայթքել ի պատիւ Մարտիրոս Հայաստանին, եւ Իսրայէլի ժողովուրդն անգամ մեզի կը վերընծայէր իր փուշէ պսակը։ Բազմաքակիրթ մարդկութիւնը վճռապէս որոշած էր երկրագունդին վրայէն սրբել նետել այն գարշահոտ վէրքը որ Տաճկաստան կը կոչուէր, որովհետեւ այս անգամ թափուած արիւնէն քանի մը շիթեր ցայտած էին ամերիկացի զբօսաշրջիկներու զգեստներուն վրայ, զուգէ քանի մը Եւրոպացիներ ալ սկրթուքներ ստացած... Աղէտին մեծութենէն վրդոված, ազգերը դէպի Մայր Հայաստան դարձան.

— Քոյր, քու արիւնդ մեր արիւնն է ու քու Դատդ մեր Դատը երգուընցան հեծկլտալով եւ իրենց դրօշակները իբրեւ վիրակապ առաջարկեցին անոր։

Ո՞վ կը յանդգնէր այդ շքեղ յոյսը պղծել այն սեւ կասկածով թէ այդ ամէնը կը կատարուէին մեզմէ խլելու մեր արիւնին վերջին կաթիլը, անով Արարատի բարձունքն ու Լիբանանի մայրիները նուաճելու համար։ Բայց հեռանա՛նք, հեռանանք։ Կը յիշէ՞ք որ աշխարհի այս հզօրները իրենց կեանքին մէջ անկեղծութեան բոպէ մը ունեցան։ Այդ այն պահն էր երբ այլեւս մեզ արիւնաքամ եւ զգետնուած տեսնելով՝ ըսին.

— Բարեկամնե՛ր, ձեր յոյսը ձեր վրայ դրէ՛ք։

Նոյնիմաստ յորդոր մըն է զոր գիշերաշրջիկ ցնծուհին կ'ուղղէ իր զոհին, զայն կողոպտելէ վերջ։ Բայց զայն արտասանողը ըլլայ ցնծուհի կամ նախարարապետ, ճշմարտութիւնը ճշմարտութիւն է։ Մեր յոյսը մեր վրայ դնե՛նք։ Դարձուցէք ուրեմն ձեր աչքերը այդ ժահրաբոյր ծաղիկներէն, եւ երթանք տեսնել մեր նահատակներուն արիւնէն ժայթքած վերջին ընձիւղները, մեր նժդեհ որբերը։ Ժամէ մը անոնց մօտ կը հասնինք։

* * *

Ահա փունջ մը այդ արիւնաբոյս ծաղիկներէն, ահաւասիկ անոնց պէս թուխ եւ անոնց պէս առոյգ։ Մերիններէն է այն աղջնակը որուն գանգուր մազերը շոյելով անցորդուհի մը կը բացագանչէ խանդաղատանքով.

— Qu'elle est mignonne!

— Ah, je vous crois, madame!

Վառվռուն մանկուհի մըն է որուն յօնքերուն ներքեւ Անահիտ խորունկ կերպով դրոշմած է ցեղին յատկանշական կնիքը։ Իր նայուածքը սեւ բոց մըն է որ կը ժայթքէ։ Նորածիլ միտք մը որ ծայրայեղօրէն նրբազգած է։ Անքան դիւրութեամբ կը նշմարէ հատուածի մը մէջ գէշ գործածուած բառերը, որքան հեշտութեամբ կը տեսնէ ասեղնագործութեան մը մէջ սխալ զարնուած կէտերը։

Այդ միւսը տարօրինակ աղջիկ մըն է։ Մելամաղձութիւն մը, որ ոչինչ ունի մռայլ, իր տեւական տրամադրութիւնն է։ Տառապանքը զինքը դարձուցած է քաղցրօրէն արհամարհոտ՝ բախտին քմայքներուն հանդէպ։

Բոլորովին հակոտնեայ բնաւորութիւն մըն է այն որ այսօր եռագոյն ժապաւէն մը կապած է, Զուարթ է ու հաղորդական։ Ոչ մէկ աւելորդ պչրանք իր արդուզարդին մէջ որ միշտ վայելուչ է։ Անսպասելի հարցում մը ունի որեւէ նիւթի մասին։

Պարխարի լեռներուն վրայ գտնուած եղնորդ մըն է իր քովի ժպտուն աչքերով աղջնակը։ Բայց

դու մի՛ հաւատալ ժպտուն աչքերին...

Մորթոտուած կնոջ մը պատկերը կայ այդ սեւ ու զուլալ աչքերուն խորը։ Միակ յիշատակն է զոր կը բերէ հայրենական սարերէն։ Սակայն, մանկիկի մը պէս, որ չարն ու բարին կ'անգիտանայ, ան կը խօսի այդ յիշատակի մասին, առանց դառնութեան, առանց սարսափի։

Քանի մը օրէն անշուշտ իր ընկերուհիները զինքը Համբարձման հարս պիտի ընտրէին, գլուխը անթառամ ծոթրիններով հիւսուած պսակ մը դնելով, եւ գօտիէն իբրեւ ծոպ կախելով կապոյտ գնդուորուկներ։

Սա փոքրիկ կորիւնը որ որսին վրայ խոյանալու դիրք մը առած է, մերն է դարձեալ։ Մանչ մը ուրեմն։ Ուռուցիկ ճակատով, կարճլիկ բայց թիկնեղ եւ ամրակազմ։ Հաղուադէպ է իմանալ իր հանդարտ խօսուածքը. միշտ կռիւ ու բոց է, ոտմբ մը։ Զինքը փոքրերուն հետ կանուխ պառկելու կը ղրկենք, բայց ան գրեթէ միշտ իմացած կ'ըլլայ թէ ո՛ր իրիկուն ընթերցում պիտի կատարեմ մեծերուն։ Կուգայ կը գտնէ զիս եւ ամօթխածութեամբ մը որ բնաւ չի հակասեր իր վառվռուն արտայայտութեանը, կը խնդրէ.

— Պարո՛ն, կ'արտօնէ՞ք որ այս իրիկուն քիչ մը ուշ երթամ պառկելու։

Երբ Սասունցի Դաւիթին պատմութիւնը կ'ընեմ, կը հասնի բոպէ մը որ ալ կը պոռթկայ, խանդավառութենէն ընկերները կը ցնցէ աղաղակելով. «Ա՛խ, մենք ալ հոն ըլլայինք։» Կը գուշակեմ որ կարեւոր յայտնութիւն մը ունի։

— Պարո՛ն, երբ մեծնամ, ես ալ զինուոր պիտի ըլլամ։

Խնդացէ՛ք, եթէ կ'ուզէք։ Բայց ես աւելի հաւատքով կ'արձանագրեմ այս տղեկին խոստումը «Յառաջ»ի էջերուն մէջ, քան Ազգերու Դաշնակցութեան Գերագոյն Խորհուրդին յանձնառութիւնները երբեմնի «Փոքր Դաշնակից»ին հանդէպ։ Ցեղին ընդոծին առաքինութեանց սաղմն է որ կը խլրտի այս որբուկի կուրծքին տակ։

Բիւրաւորներ են իր նմանները։

ԵԴՈՒԱՐԴ ՏԱՐՕՆԵԱՆ

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԳԱՆՁԵՐԸ

Մայիսին, Պերլինի մէջ տեղի պիտի ունենայ պաշտօնական նոր վաճառումը Լենինգրադի պալատէն եւ Թանգարաններէն առնուած արժէքաւոր առարկաներու։ Ծախու հանուած առարկաներուն մէջ կան մեծարժէք նկարներ, ինչպէս նաեւ 18րդ դարու գերման եւ ֆրանսացի վարպետներու ձեռքէն ելած հազուագիւտ կարասիներ եւ զանազան գոյքեր։

Կայսերական պալատներէն առնուած նկարներուն մէջ կայ Լոդդոյի մէկ դիմանկարը այր եւ կին, որ ամէնէն արժէքաւորը կը նկատուի։ Կայ նաեւ Ռէմպրանտի մէկ գործը, Քրիստոսի գլուխ մը, Ռուպէնսէն խաչուած մարդ մը եւայլն։

ՔԱՐՏԱՆԻ ՀԱՆՔԻ ԱՂԷՏԸ

ՋՕՀԻՆ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՔԱՐՏԱՆ, 15 Ապրիլ (Սեփ. Թղթ.).— Շաբաթ օր Քարտանի հանքագործ աշխատաւորութիւնը սովորականին պէս իր հուժկու բազուկներով հանքի նկուղները կը փորէր՝ ածուխ տալու Ֆրանսայի ճարտարարուեստին։ Կէսօրին՝ ժամը 12.20ին՝ նմանը չտեսնուած ահռելի պայթում մը տեղի ունեցաւ հանքին մէջ եւ փլատակներուն տակ մնացին չորս աշխատաւորներ, երկուքը Հայ, երկուքը՝ Չեխոսլովաք։ Երկար տարիներէ ի վեր հոս աշխատողներ կը պատմեն թէ երբեք այսպիսի պայթում չէր պատահած։ Հինգ հարիւր մեթր խորութենէ պայթումը երկրաշարժի մը նման ցնցեց բոլոր շէնքերը եւ կարգ մը տուներու մէջ կարասիները փշրուեցան։ Պայթումէն անմիջապէս յետոյ օգնութեան հասան աշխատաւորներ՝ ազատելու համար ածուխի ու քարի տակ մնացած հէք բանուորները։

Առաջին առթիւ գտնուեցաւ Չեխոսլովաք բանուոր մը, որ անգլիերէն լեզուով օգնութիւն կ'աղաղակէր։ Ծանր վիճակի մէջ վիրաւոր, գրեթէ կիսամեռ ու խեղկորոյս, փոխադրուեցաւ Մարսէյլի հիւանդանոցը։ Երկու ժամ վերջ գտնուեցաւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան Քարտանի եռանդուն անդամներէն անմոռանալի ընկեր՝ Ներսէս Ռուսեան, Խարբերդի Սիւրսուրի գիւղէն, 25 տարեկան, որ կը թողու այրի մը եւ երկու որբուկներ։ Վէրքը ստացած էր ճակատի աջ կողմէն եւ թեւերէն. կռնակին վրայէն վերցուեցան հսկայական քարեր։ Ողբացեալ ընկերոջ վերջին խօսքերը եղած էին. «Ընծեմալ երեք քառորդ ժամ, ե՞րբ պիտի լրանայ, որ տուն երթանք», երբ քովի ընկերոջ հարցուցած էր ժամը։

Մարմինը դուրս հանուելով, նախ փոխադրուեցաւ իր ընտանիքին մօտ եւ ապա Հ. Յ. Դաշնակցութեան Ցուինը։ Դժուար է նկարագրել այն վայրկեանը, երբ հազարաւոր ժողովուրդ՝ այր, կին եւ երախայ, լաց ու կոծով կը սպասէին անհամբեր հանքի վերելակին մօտ, որովհետեւ նախապէս ոչ ոք գիտէր թէ որուն հարազատը թաղուած էր հանքին տակ։ Սրտաճմլիկ էր տեսարանը։

Հանքի ամբողջ պաշտօնէութիւնը իրար անցաւ, հեռախօսները շուտով լուրը տարածեցին Մարսէյլ, Էքս եւ այլուր. Մարսէյլէն եւ Էքսէն ոստիկանական տասնեակ ինքնաշարժներ փութացին աղէտին վայրը։

Մէկ դիակ ու մէկ ծանր վիրաւոր դուրս հանելէն վերջ, ժողովուրդը կը սպասէր միւս երկուքին։ Ժամը 4ուկէսը անցած էր, երբ հանքի տնօրէնը յայտնեց որ միւս դիակները այսօր չեն կրնար հանել, որովհետեւ փլուզումը ընդարձակ տարածութեան վրայ կատարուած է։ Շաբաթ, կիրակի, երկուշաբթի, գիշեր ու ցերեկ անդադար աշխատելով մէկտեղ, դեռ չեն գտնուած միւս դիակները։ Այս տողերս գրած պահուս լուր եկաւ որ դիակին մէկը գտնուած է, իսկ Հայը տակաւին կը մնայ քարերու տակ։

Ողբացեալ Հայը բնիկ Սեբաստացի է, Հրաչեայ Ժամկոչեան, 24 տարեկան, ունի ընտանիք մը ու պզտիկ մը, դեռ չենք գիտեր թէ որչափ ժամանակէն պիտի գտնուի դիակը։ Շա՜տ տարօրինակ էր այս տղուն անսպասելի կորուստը։ Չորս տարի շարունակ Մարսէյլ աշխատելէ վերջ, ուրբաթ գործի մտած էր, հոս, շաբաթ հանքը վրան փլաւ։

Ընկ. Ներսէս Ռուսեանի յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ կիրակի կէս օրէն վերջ ժամը 4ին։ Դաշնակցութեան Ցուինը, ուր փոխադրուած էր դագաղը, սեւ շղարշով ծածկուած էր։ Բոլոր հայ աշխատաւորները սուգի մէջ էին։ Որոշեալ ժամէն շատ առաջ խուռն բազմութիւն մը կըսպասէր Դաշնակցութեան Ցան բոլորտիքը։ Ցեղիոյս Հոգաբարձութեան հրաւէրով եկած էր Եղիշէ քահ. Մխիթարեան, որ կրօնական արարողութենէն վերջ դամբանական խօսեցաւ։ Հոգաբարձութիւնը իր պարտականութեան մէջ էր։ Նշանակելից դեր կատարեց նաեւ Արեւմտ. Եւրոպայի Հ. Կ. Խաչի Քարտանի մասնաճիւղը, որ սեւ շղարշէ նշանակներ պատրաստեց սգաւորներուն համար։

Ծաղկեպսակներ բերած էին հանքի տնօրէնութիւնը, Հ. Յ. Դաշնակցութեան Քարտանի Շրջ. Կոմիտէն, «Քրիստափոր», «Զաւարեան», «Ռոստոմ» խումբերը, Միբոյի հայ աշխատաւորները (Քարտանէն կէս ժամ հեռու), Ռ. Ա. Կուսակցութիւնը, Ս. Դ. Հ. Կուսակցութիւնը, Սիւրսուրիի Ուսումնասիրացը, Դասեմի եւ Գոմքի գիւղական միութիւնները, Քարտանի Հոգաբարձութիւնը եւ Եւրոպահայ Կարմիր Խաչը։ Դագաղին կը հետեւէին հանքի տնօրէնութիւնը իր պաշտօնէութիւնով եւ հազարաւոր ժողովուրդ. մէկ ծայրը Քարտան իջնող բլուրը, իսկ միւսը Դաշնակցութեան Ցան առջեւ էր դեռ։ Նմանը չտեսնուած բազմութիւն Քարտանի մէջ։ Ժամը 5ին հասանք գերեզմանատուն։ Եղիշէ քահանայի աղօթքէն վերջ, խօսք առաւ ընկ. Մ. Ասլանեան, որ կարդաց յուզիչ դամբանական մը, եւ յանուն Հ. Յ. Դաշնակցութեան բոլոր ընկերներուն յարգանքի խօսքեր ըրաւ։ Երկրորդ խօսողն էր Հոգաբարձութեան կողմէ հրաւիրուած պ. Ենովք Արմէն, որ յանուն Քարտանի հայ աշխատաւորութեան, կարդաց ֆրանսերէն դամբանական մը մեծ տպաւորութիւն թողլով օտար ու ֆրանսացի յուղարկաւորներու վրայ։

Սուգի մէջ է հայ աշխատաւորը երեք օրէ ի վեր։ Մեզի կ'առաջարկեն աշխատիլ, իսկ հայ աշխատաւորական ժողովը որոշեց գործի չսկսիլ՝ մինչեւ որ դիակները դուրս հանուին։

ԲԱԲԵՐԴՑԻ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԲՆԱԿՉՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Անցեալ շաբթու, աշխարհի բնակչութեան մասին, տնտեսագիտական թերթի մը մէկ յօդուածէն տուեր էինք հատուածներ։ Նոյն յօդուածին առթիւ, մասնագէտ մը կ'ընէ հետեւեալ դիտողութիւնները ֆրանսական մեծ օրաթերթի մը մէջ։

Սխալ է թէ աշխարհի բնակչութիւնը կը բազմանայ անհամեմատ կերպով. ընդհակառակն կը նուազի։ Եւրոպա չի խճողուիր, այլ կը պարպուի։ Սխալ է կարծել թէ 1950ին Ֆրանսա պիտի ունենայ 49 միլիոն բնակիչ։ Ամենէն նպաստաւոր պայմաններուն մէջ իսկ, 20 տարուան ընթացքին, հազիւ Ֆրանսա կրնայ յուսալ 2 միլիոնի յաւելում մը եւ ոչ թէ 7 միլիոնի։

Նոյնպէս գերմանիոյ եւ Անգլիոյ համար։

Բնակչութեան յաւելման մասին յայտնուած կարծիքները զերծ չեն ներկայացնելէ անպատեհութիւններ, քանի որ կըրնան հանրութեան տալ սխալ գաղափարներ եւ անոր թելադրել անփութութիւն՝ բնակչութեան նուազման մասին, որ մօտալուտ է եւ կրնայ քաղաքական, տնտեսական ու ընկերային ծանր հետեւանքներ ունենալ, մանաւանդ Ֆրանսայի համար, որ մալթուսականութեան մէջ, միւս ազգերէն առաջ անցած է։

ԱՊՐԻԼ 11-24Ը ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Զ. Ե. Ո. Միութեան Նախ[...] ձեռնութեամբ եւ գործօն մ[...] նակցութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցու[...] թեան, Կէմէրէկի Հայրենակց. Մ[...] ութեան, Ազգ. Միութեան եւ Մ. Ը. Մ.ի, Ապրիլեան համազգա[...] յին սգատօնը տեղի ունեցաւ Ապ[...] րիլ 14ին Հայ ժողովրդ. լսարան[...] մէջ։ Հակառակ խումբ մը ա[...] կորոյս ազգադաւներու անձ[...] պրոպագանդին՝ հոծ բազմութ[...] մը փութացած էր սրահը. նոյն[...] ոմանք ոտքի վրայ մնացին։

Նախագահ ընկ. Ե. Խալ[...] հանդէսը բանալով, հրաւիրեց [...] ժողովուրդը յոտնկայս երգել «[...] Հայրենիք»ը։ Ապա Միութեա[...] կողմէ խօսեցաւ՝ մօտ կէս ժա[...] բացատրելով օրուան նշանակու[...] թիւնն ու անոր բարոյական [...] ժէքը։ «Այսօր օտար ափ[...] վրայ երկիւղած կը տօնենք [...] մարտիրոսներուն յիշատակը, [...] օր պիտի գայ, որ զայն պի[...] տօնենք Մայր Հայրենիքին [...] պիտի հաւաքենք մեր նահատա[...] ներուն ոսկորներն ու պիտի զետ[...] ղենք հայկական պանթէոնին մ[...] Վերջացնելով՝ շեշտեց թէ [...] ազգի ապերախտ զաւակներ [...] իբր թէ գաղափարական [...] տարուած անտրամաբաններ, [...] րոնք այս պահուս խրախճան[...] կը սարքեն»։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի կողմէ ընկ. [...] Մաթոսեան յաջող կերպով արտա[...] սանեց Ա. Իսահակեանի «Հայ[...] տանի» եւ Ա. Ցիգրանեան երգ[...] մեներգ մը։ Կէմէրէկի Հ[...] Միութեան կողմէ Պ. Պ. Տէր[...] Ճիպաշեան արտասանեց Սիամ[...] թօի «Պարը»՝ արցունքներ խլե[...] լով ներկաներէն։ Ազգ. Միութեա[...] կողմէ խօսեցաւ ընկ. Յ. Մի[...] յայտնելով իր վրդովումը [...] պոռոտախօսներուն դէմ, [...] րեց միշտ մէկ սիրտ մէկ հոգի [...] տօնել այս օրը, թելադրելով [...] Ե. Ո. Միութիւնը միշտ նախաձե[...] նարկ ըլլայ անոր, իբրեւ ներկա[...] յացուցիչը նահատակներուն։ [...] Ե. Ո. Միութեան անդամ [...] Սուքիասեան արտասանեց [...] Ահարոնեանի «Ցարգանք [...] ժողովուրդին»։ Մ. Մուրատ[...] մեներգեց եւ դերասան Մութ[...] եան արտասանեց Շ. Նաթ[...] «Վերջին Աղօթք»ը, ընկ. Սար[...] Գալուստեան արտասանեց Վ[...]

Ընկ. Յ. Նիկողոսեան խօս[...] Դաշնակցութեան կողմէ։ Գն[...] տելով Զ.Ե.Ո. Միութեան օգ[...] րութիւնը, ըսաւ թէ անոն[...] յոյսերն են մեր երազը։ Ա[...] կարօրէն վերլուծեց տար[...] թեան պատճառները ու պա[...] ինչպէս առաջինանգամ սկսան [...] բակալել պարագլուխները, [...] անպատմելի վայրագու[...] խողխողեցին Վարդգէսները, Զօ[...] դարեանները, Ակնունին, խա[...] եւ հարիւրաւոր մտաւորակա[...] ու քաջեր, մին միւս [...] սկսան ջարդն ու թալանը, [...] ու բանտը, ժողովուրդը մնաց [...] զէկ եւ կարաւան առ կար[...] քշուեցաւ Արաբիոյ անապա[...]

Ընկերը յետոյ յուզիչ դ[...] մը պատմեց Տէր-Զօրէն եւ [...] լիկիոյ մէջ կամաւորներու [...] վրէժէն։ «Բամ-փորոտան»ով [...] ուեցաւ հանդէսը։

Երկու խօսք ալ մեր հ[...] ռակորդներուն եւ այն ապեր[...] որբերուն մասին որ կը վ[...] Վիէնի մէջ։ Այդ որբերը [...] հանրապէս Եօզղատի շրջանէն [...] որ վերջերս Հայր. Միութեան [...] կազմեցին։ Շնորհաւորելի է [...] բայց ասոնք այնքան մոռցա[...] իրենց անցեալի դառնութիւնը[...]

Զ. Ե. Ո. Միութեան հրաւէրին չմասնակցիլէ զատ անմիջապէս պայքարի մտան անոր դէմ: Բարոյական սնանկութիւն է այս: Մանաւանդ այպանելի է Ազգ. Միութեան անունը կրող խմբակին բռնած դիրքը: Պարկեշտութիւնը կը պահանջէ որ գոնէ սուգի առջեւ լռել գիտնան: Ժողովուրդը շատ լաւ գիտէ զանազանել չարն ու բարին, կեղծն ու անկեղծը: Երթա՛ք բարով բոլորդ ալ, հնչակներ, ռամկավարներ եւ չգիտեմ ինչ որբեր, անշուշտ դուք ոչ մէկ նահատակ ունիք թուրք եաթաղանի տակ. դուք պտոյտի էք եկեր այս երկիրը եւ ոչինչ կը զգաստացնէ ձեզ, բայց ժամանակի ընթացքին երբ դառնաք ձեր եարին, պիտի տեսնէք ուրուականները ձեր մեռելներուն, որ կը հալածեն ձեզ ձեր այդքան տմարդի կեցուածքին համար:

Որբ մը

ՔՐՏԱԿԱՆ ԳԻՐՆ ՈՒ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Ոմանք կը կարծեն թէ քիւրտերը չեն ունեցած գիր ու գրականութիւն: Այդպէս կ'ըսեն անոնք որ քիւրտերու մասին հաստատ տեղեկութիւն ունին: Փրոֆ. Ն. Մառ, իր մէկ երկասիրութեան մէջ կ'ըսէ ի միջի այլոց.— Ծանօթ են նաեւ քիւրտ գիտնականներ եւ գրողներ»:

Ծաղկած է նաեւ քրտական գրականութիւնը: Դեռ 11—12րդ դարերուն, կային ո՛չ միայն բանաստեղծական, այլեւ պատմական երկեր: Իսկ էլ Աթերը 1133ին կը յիշատակէ քիւրտ գիտնական մը, որմէ արաբ պատմաբանները փոխ առեր են շարք մը տուեալներ: 8րդ. դարու արաբ պատմաբանի մը վկայութեամբ՝ Դաէտոին Պատարը, Ալէյմանի որդին՝ գրող էր եւ իր ազգական տաղանդի հետ միասին ունէր նաեւ ճարտասանական շնորհք: Նոյն աղբիւրէն կ'իմանանք նաեւ, որ ուրիշ քիւրտ էմիր մը՝ Նէճլէտոին Պատար, կը գրէր օրինակելի եւ գեղեցիկ ոճով. Ալէքսանդր ժաբա կը յիշատակէ 8 քիւրտ բանաստեղծներ:

Թուրք գրող Մուհամմէտ իպն Սիւլէյման Ֆիզուլին կը սերի քիւրտերէն:

Անշուշտ, քիւրտերը ոչ պետական եւ ոչ ալ գրական-՝ըշակութային տեսակէտէն ինքնուրոյն դեր չեն կատարած. սակայն՝ այդ իրաւունք չի տար անոնց մասին գաղափար կազմելու իբրեւ գիրքէ ու գրականութենէ զուրկ ժողովուրդ մը: Քիւրտ յայտնի բանաստեղծ Ահմէտ Խանի (ճիգիր- պոտի ցեղէն) Մամոյի եւ Զինայի սիրոյն նուիրուած չափածոյ վէպը գրած է «որպէսզի մարդիկ չըսեն թէ քիւրտերը զարգացման անընդունակ են իրենց բնաւորութեամբ, որպէսզի մարդիկ չըսեն թէ քիւրտերը սէրը չեն դարձներ իրենց կեանքի նպատակ, եւայլն»: Իր այդ վէպին մէջ Ահմէտ Խանի կ'ապացուցանէ թէ քիւրտերը ունեցեր են մշակոյթ եւ ունին, բայց պարագաներու բերումով (յաճախակի պատերազմներ եւայլն) այդ փոքրիկ մշակոյթը եւ գրականութիւնը չեն զարգացեր:

Ներկայիս ալ, քիւրտերու մէջ կան տասնեակ գրագէտներ, որոնք գիտեն քրտերէն: Քիւրտերը ունեցած են գիր. բայց շատ դժուարութեամբ ան մուտք գործած է ո՛չ միայն ժողովուրդին, այլ եւ մտաւորականութեան մէջ: Այս է պատճառը որ որոնումներ կը կատարուին նոր այբուբեն կազմելու համար:

Առաջին քրտական լրագիրը որ կը կոչուէր «Քիւրտիստան», լոյս տեսաւ 1898ին Գահիրէի մէջ, իսկ յետագային, Թուրք կառավարութեան կողմէ հետապնդուելով, անոր հրատարակութիւնը շարունակուեցաւ Ժընեւի մէջ: Անոր հրատարակիչն էր Ապտիւլ-Րահման պէյ, Պէտրխանի զաւակներէն մէկը: Երկրորդ լրագիրը հրատարակեց Շէյխ Ապտիւլ Գատէր: Թուրքիոյ յեղափոխութենէն յետոյ սակայն, հետապնդուելով՝ փակուեցաւ: Քրտական լրագրեր լոյս տեսած են նաեւ Պոլսոյ մէջ: 1913ին խումբ մը սոֆթաներ, ուսանողներ եւ լրագրողներ հիմնեցին «Խիվիա քուրտ» (քիւրտի յոյս) ընկերութիւնը եւ հրատարակեցին «Ռոժա քուրտ» (քրտական օր) ամսագիրը, որ ազգայնական էր: Դեռ այն ժամանակ, անոնք կոչ կ'ընէին քրտական այբուբեն կազմելու եւ յաջողեցան: 1914ին թերթը փոխեց իր անունը, կոչուեցաւ «Խաթիվէ քուրտ» (Քրտական Արեւ) եւ լայն ընդունելութիւն գտաւ: Իսկ պատերազմէն առաջ, բողոքական միսիոնարները Պարսկաստանի մէջ հիմնուած գերման կրօնական ընկերութեան մը օժանդակութեամբ, հրատարակեցին փոքր թերթ մը «Քիւրտիստան», որով հիմնական փորձեր կ'ընէին քրտական այբուբեն կազմելու.

Քիւրտերու համար հա՛յերէն այբուբենի օգտագործման փորձերը սկսած են հինուց. որովհետեւ, Քիւտիստանի մէջ ապրող բազմաթիւ Հայեր կը խօսէին բացառապէս քրտերէն: Այս զանգուածին ձուլումն ակներեւ էր. այդ պատճառով հայ հոգեւորական կեդրոններ սկսան այդ Հայերու համար աւետարան հրատարակել քրտերէն լեզուով, բայց հայերէն տառերով: Սակայն, այդ օգուտ չունեցաւ եւ ընթերցողներն իրենք իսկ կը նկատէին որ այդ փորձէններեւէ արդիւնք չիստացուիր:

Բոլորին յայտնի է որ բոլոր այդ ցանկութիւնները չիրականացան, որովհետեւ քրտական նոր այբուբենի ձեռնարկողները կը ձերբակալուէին եւ կ'աքսորուէին. իսկ բռնապետական պետութիւններու փորձերն անցան ապարդիւն. որովհետեւ անոնց կազմած այբուբենները կը հետապնդէին քիւրտ ժողովուրդի ձուլման նպատակներ:

Լաւրոյի փորձը հայերէն այբուբենը քրտերէնին յարմարցնելու համար, նմանապէս անյաջող էր:

Հիմնապէս անյաջողութեան է մատնուած ռուսերէն այբուբենի օգտագործման փորձը, որ պատերազմէն առաջ կատարեր էր ռուս կրթական նախարարութիւնը, քիւրտ իշխան Ապտիւլ Րէզաքի օգնութեամբ:

Միակ բանաւոր առաջարկը կը նկատուի ներկայիս Հայաստանի Լուս. կոմ.ի ներկայացուցած այբուբենը որ քրտերէնի յարմարցուած է լատինական տառերով: «Խ. Հ.»էն

ԿԵԱՆՔԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

(Քաղուած՝ խորհրդ. Թերթերէն)

ԱՐԹԻԿԻ ՏՈՒՖԸ

Վերջնական կերպով որոշուած է Թիֆլիսի, Բագուի եւ Պաթումի մէջ կառուցանել երկյարկանի, 4 բնակարաննոց ցուցադրական տուներ, Արթիկի տուֆով շինուած: Այդ տուներու միջնորմները, առաստաղը, վառարանները եւլն՝ նոյնպէս պիտի շինուին տուֆէ: Այդ տուներէն զատ, հաւանաբար շինուի նաեւ Անդր. Կեդր. Գործ. Կոմ.ի եւ Անդր. Ժող. Խորհուրդի շէնքը, երկու հազար քառ. մեղր. տարածութեան վրայ: Ներկայիս հանքին մէջ, քար կը կտրուի այդ տուներուն համար: Աշխատանքները կը կատարուին սովորական պարզ միջոցներով:

ՄԱՐԴԱՀԱՄԱՐ

Մարտ 1ին կատարուած մարդահամարին համաձայն Լենինականի մէջ, ներկայիս արձանագրուած են 10818 ընտանիք, 51746 բնակչով որոնց 29099 այրեր, 22647 կիներ: 1926ին կատարուած մարդահամարը ցոյց կուտար նոյն քաղաքին մէջ 8526 ընտանիք՝ 42313 բնակչով, որոնց 21803 այրեր, 20510 կիներ:

ՇԵՐԱՄԻ ՀՈՒՆՏ

1927ին Հայ Գիւղ համագործակցականը որոշ քանակութեամբ շերամի հունտ արտածեց Պարսկաստան: Սկզբնական շրջանին դժուարութեամբ կարելի եղաւ այդ քանակը սպառել հոն. որովհետեւ պարսիկ շերամապահները անծանօթ էին Հայաստանի հունտին եւ կը վախնային որ ան չի յարմարիր իրենց երկրի կլիմայական պայմաններուն: Սակայն փորձը ապացուցուց որ Հայաստանի հունտը արդիւնաւէտ է նաեւ Պարսկաստանի համար եւ իւրաքանչիւր տուփի փոխարէն կուտայ 4—5 փութ բոժոժ, ինչ որ անյուսալի էր Պարսկաստանի համար, ուր գլխաւորաբար կը գործածուին յունական, տաճկական եւ ֆրանսական հունտեր:

Առաջին փորձին յաջողութենէն յետոյ, պարսիկ շարք մը մեծ վաճառականներ պայմանագիրեր կնքեցին Հայաստանի հետ, շերամի հունտ ստանալու համար. եւ 1928ի եղանակին, Պարսկաստան արտածուեցաւ շատ աւելի մեծ քանակութեամբ հունտ: Իսկ այս տարի պահանջը եռապատկուած է եւ համագործակցականը միջոցներ ձեռք կ'առնէ գոհացում տալու պահանջին:

Վաճառուած հունտի փոխարէն Պարսկաստանէն կը ստացուի բոժոժ եւ մեղրամոմ:

ՇԻՆՈՒԱԾԱՆԻՒԹԵՐՈՒ ՆԵՐԱԾՈՒՄ

Լէնինականի մէջ շինարարական յառաջիկայ եղանակին համար պահանջուած շինուածանիւթերու ներածման մասին հետեւեալ տեղեկութիւնները տուած են.

— Անհրաժեշտ շինուածանիւթերէն ամբողջ՝ պիտի ստացուին ապակի, տախտակ, ներկ. իսկ երկաթեղէնը, շաղախը եւ թիթեղը պիտի ստացուին պահանջին 50-40 տոկոսի չափով: Այսպէս, ամբողջ Հայաստանի համար պահանջուած 4 հազար թոնօ երկաթեղէն, վերջին բաշխման համաձայն, Լէնինական պիտի ստանայ միայն 1270 թոնօ: Շաղախ պահանջուած է 1150 վակոն. պիտի ստացուի ընդամէնը 520 վակոն: Բացի այն որ պահանջը լրիւ գոհացում չստանար, խոստացուածն ալ ժամանակին չի հասնիր:

Այսպէս Մարտ 1ին, ծրագրին համաձայն, պէտք է ստացուեր 1287 վակոն տախտակ. ստացուած է միայն 587 վակոն: 380 վակոն շաղախի փոխարէն ստացուած է 97 վակոն: 5 վակոն ապակիէն, ոչ մէկ վակոն ստացուած է: 935 թոնօ երկաթեղէնի փոխարէն, ստացուած է 250 թոնօ: Կը նշանակէ թէ շինարարութիւնը կը հանդիպի մեծ դժուարութիւններու: Շաղախի եւ թիթեղի փոխարէն առաջարկուած է գործածել կիր եւ կղմինտր:

Այս անկանոնութիւնները բացասական ազդեցութիւն կը ձգեն ծրագրային աշխատանքներուն վրայ:

Համաձայն կեդրոնի հրահանգին, առաջին աթիւ պէտք է գոհացում ստանան համամիութենական նշանակութիւն ունեցող ձեռնարկները: Յետոյ հանրապետական նշանակութիւն ունեցողները: Ամէնէն վերջը միայն՝ հանրային ձեռնարկները եւ մնացեալ սպառողները:

ԿԵԱՆՔԸ ԱՐՈՒԱՐՁԱՆՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ԱՆԻԷՌ.— Կիրակի, ապրիլ 14ին Անիէռ-Պուա-Քոլոնպի մէջ Հ. Մ. Ը. Մ.ի տեղական մասնաճիւղը տուաւ իր առաջին սկաուտական ցերեկոյթը, որուն ներկայ էին բաւական հանդիսականներ: Հանդէսը բացուեցաւ «Յառաջ նահատակ»ով որ երգուեցաւ Սկաուտներու կողմէ:

Պ. Գ. Յովհաննէսեան խօսելով Սկաուտներու արժանիքներու մասին, կոչ ըրաւ ներկաներուն որ ծնողքները իրենց զաւակները յանձնեն Հ. Մ. Ը. Մ.ի դրօշին, որուն նպատակն է հայրենասէր եւ ազնիւ քաղաքացիներ պատրաստել: Երկրորդ խօսողն էր Պ. Կ. Ուշաքլեան, որ Հ. Մ. Ը. Մ.ի պատմականը ըրաւ, ու շեշտեց թէ մարզանքը ի՛նչ չափով օգտակար է թէ՛ անհատին եւ թէ հաւաքականութեան:

Երգերէ եւ արտասանութիւններէ յետոյ խօսեցաւ Պ. Մալումեան:

Հանդէսը շատ հաճելի էր, եթէ չըլլար փոքր միջադէպ մը, որովհետեւ տեղական վարչութեան անդամները տասնեակներով ֆրանսական դրօշակներու կողքին մոռցած էին հայկական եռագոյնը պարզել:

Հանդէսը փակուեցաւ կենդանի պատկերով մը՝ արիներու կողմէ:

Ա. Բազմունի

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԸՄԲՇԱՄԱՐՏ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Նիւ Եորքի մասնաճիւղէն Պ. Յակոբ Գարապէտեանի ժամանակաւոր ներկայութիւնը Փարիզի մէջ, ճշմարիտ հրճուանք մը պատճառեց տեղւոյս հայ մարզական շրջանակին մէջ:

Պ. Յ. Գարապէտեան ըլլալով սիրող լաւ ըմբշամարտիկ մը «Catch as catch can», շարթուս Wagramի մէջ իր առաջին նախափորձը ըրաւ Rozanի հետ, որ 1925, 1926, 1927ին և 1928ին եղած է Փարիզի, Ֆրանսայի եւ Եւրոպայի ախոյեանը:

Խաղին ամբողջ տեւողութեան գրեթէ անընդհատ ծափահարութիւններ խլեց, եւ եթէ իր խաղը վերջացաւ match nulով, ատիկա պարզապէս կը վերագրենք երկար ատենէ ի վեր փորձ բրած չըլլալուն:

Տեղական մարզական թերթերը մեծ գովեստով կը խօսին իր խաղարկութեան մասին:

Կը յուսանք որ Պ. Գարապէտեան յառաջիկային աւելի պատրաստուած պիտի ներկայանայ՝ մնալով միշտ ճշմարիտ սիրող մը եւ պատիւ բերելով իր պատկանած միութեան:

Ս.

ՓԱՅԼՈՒՆ ՅԱՂԹԱՆԱԿ ՄԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Երիտասարդաց Մարզական Միութեան Բ. խումբը մրցում մը ունեցաւ 14 Ապրիլ կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 2ին, Սէն-Թ'Ընթուանի Սուլէ խումբին երկրորդին հետ: Բաւական հանդիսատեսներ բոլորած էին դաշտը: Խաղը սկսաւ հայ մարզիկներու յարձակումով: 15 վայրկեան վերջ դաւիթ Մուրատեան շահեցաւ առաջին նշանակէտը: Ֆրանսացիները իրենց կարելին ըրին յառաջանալու համար դէպի հայկական բերդը, բայց մեր յետսապահները ուժեղ հարուածներով ետ մղեցին գնդակը: Երկրորդ նշանակէտը շահեցաւ Ստեփան Խաչատուրեան, Յակոբ Գէորգեանի կոկիկ փասով: Ֆրանսացիները աւելի կատաղի յարձակումներով յառաջացան, բայց Յակոբ Գէորգեան իր զօրաւոր հարուածովը շահեցաւ երրորդ նշանակէտը: Չորրորդը շահեցաւ Կ. Տարագճեան, իսկ հինգերորդը՝ Արտաւազդ Նորոյեան: Այսպէսով կիսախաղը վերջացաւ 5-0:

Բ. կիսախաղը սկսաւ ֆրանսացիներուն յարձակումով, որոնք քաջալերուած իրենց հանդիսատեսներէն, յառաջացան հայ բերդը եւ կրցան շահիլ Ա. եւ վերջին նշանակէտը: Խաղը վերջացաւ հայ մարզիկներու յաղթութեամբ՝ 5ի դէմ 1 նշանակէտով:

Ա. Աղամեան

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՄԵԿՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

«Նոր Լուր» կը գրէ (10 Ապրիլ).— կարգ մը ռուս խաբեբաներ մասնաւորապէս Օրթագիւղի կայանին գաղթականներուն եւ այլ գաղթականներու քով սպրդելով, իբր թէ ռուսական հիւպատոսին հաւանութեամբ ինքնութեան թուղթեր կը յանձնեն, մինչդեռ հիւպատոսը ո եւ է տեղեկութիւն չունի, եւ այսպէս բազմաթիւ միամիտներ խաբուելով դրամ կուտան Երեւան մեկնելու համար: Բացարձակապէս արտօնութիւն չկայ մեկնելու, որով կը զգուշացնենք միամիտները, որ զոհ չերթան այդ տեսակ խաբեբաներու:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (19)

ՍՊԻՏԱԿ ԳԻՇԵՐՆԵՐ

ՉՈՐՐՈՐԴ ԳԻՇԵՐ

—Այդ հոգ չէ՛... բայց պէտք է վաղը մեր տունը փոխադրուինք:

— Ինչպէ՞ս թէ ձեր տունը:

— Այո՛, վերի յարկը կը նստինք: Մեծ մայրս կ'ուզէ արդէն երիտասարդի մը վարձու տալ: Իրեն հարցուցի թէ ինչո՞ւ համար կ'ուզէ երիտասարդի մը տալ. պատասխանեց որ ա՛լ ինք կը ծերանայ... հասկցայ իր միտքը:

Երկուքս ալ խնդացինք:

— Ո՞ւր կը բնակիք, մոռցայ արդէն:

— Փարամխաքոֆենց տունը, կամուրջին մօտ:

— Այո՛, գիտեմ, գեղեցիկ տուն մը: Շատ բարի, ատկէ ելէք եւ շուտ մը մեր տունը եկէք:

— Վաղն իսկ. Նասիանքա: Ցանս վարձքը դեռ չեմ վճարած, բայց, հոգ չէ՛, մօտ օրէն դրամ պիտի ստանամ:

— Գիտէ՞ք, ե՛ս ալ դասեր կուտամ: Նախ կը սորվիմ, յետոյ կը դասաւանդեմ:

— Շա՛տ լաւ:

— Խօսքը վերջացնելով. վաղը մեր վարձակալը պիտի ըլլաք, չէ՞:

— Այո՛, եւ կ'երթանք, Սէվիլի Սափրիչը» տեսնելու, մօտ օրէն պիտի ներկայացնեն:

— Օ՛, ասիկա լաւ գաղափար է: Եւ կամ կ'երթանք ուրիշ բան կը լսենք:

— Ինչպէս որ կ'ուզէք. ես այդ մասին չխորհեցայ:

Այսպէս խօսելով կը քալէինք մշուշին մէջէն, առանց գիտնալու թէ ուր էինք: Կ'անցնէինք անծանօթ փողոցներէ, կ'երթայինք միշտ աւելի հեռու տեղեր, միեւնոյն ժպիտով եւ միեւնոյն արցունքներով:

Նասիանքա կ'ուզէր տուն վերադառնալ, չհակառակեցայ: Ընկերացայ իրեն եւ քառորդ ժամ վերջը դարձեալ մենք մեզ նստած գտանք մեր նստարանին վրայ: Ինք հառաչանքներ կ'արձակէր ու ես հետզհետէ աւելի երկչոտ կը դառնայի... մինչեւ որ ձեռքս բռնեց ու սկսանք շատախօսել:

— Տուն երթալու ժամանակ է, արդէն շա՜տ ուշ է, կը բաւէ որքան տղայութիւն ըրինք, ըսաւ Նասիանքան, վերջ ի վերջոյ:

— Այս գիշեր չեմ կրնար քնանալ, Նասիանքա՛, մնաց որ՝ տուն վերադառնալու մտադիր չեմ արդէն:

— Ե՛ս ալ պիտի չկրնամ քնանալ: Ընկերացէ՛ք ինձ, մեր տունը երթանք այս անգամ:

— Անկարելի՛ է, բացարձակապէ՛ս:

— Պատուո՞յ խօսք... բայց, յամենայն դէպս պէ՛տք է տուն երթալ:

— Պատուոյ... Նայեցէ՛ք երկինքին, Նասիանքա, վաղը գեղեցիկ օդ մը պիտի ըլլայ: Ի՜նչ լուսին ու ի՜նչ կապոյտ երկինք: Նայեցէ՛ք այդ ամպին, լուսնին վրայ կը վազէ. չէ՛, մօտէն անցաւ:

Բայց ինք չէր նայեր ամպին. ա՛լ չէր խօսեր: Զգացի որ ձեռքը կը դողայ ձեռքիս մէջ, եւ այս վայրկեանին երիտասարդ մը անցաւ մեր մօտէն: Կեցաւ ու մեզի նայեցաւ՝ ուշի ուշով եւ կրկին քանի մը քայլ առաւ:

— Նասիանքա՛, գոչեցի՝ խեղդուած ձայնով մը, ո՞վ է այս:

— Ի՛նքն է, փսփսաց մեղմ ձայնով մը եւ ա՛լ աւելի սեղմուեցաւ գրկիս մէջ:

Ցնցուեցայ. հազիւ կրցայ ոտքի վրայ մնալ:

— Նասիանքա՛, Նասիանքա՛, ըսաւ ձայն մը մեր ետեւէն:

Աստուա՜ծ իմ, ի՜նչ ճիչ: Ի՜նչպէս դողդղաց եւ խլեց ինքզինքը բազուկներէս ու սլացաւ դէպի երիտասարդը: (Կարծես թէ կայծակնահար եղածի պէս էի ես): Բայց, շատ երկար ժամանակ չսեղմեց երիտասարդը իր բազուկներուն մէջ: Հազիւ թէ համբուրուեցան, ձգեց զայն ու իմ վրաս խոյացաւ: Բազուկները փաթթեց վզիս, սեղմեց զիս իր կուրծքին եւ կուշտ մը համբուրե՜ց, համբուրե՜ց... յետոյ, առանց բառ մը արտասանելու, կրկի՛ն ձգեց զիս, միացաւ միւսին, բռնեց անոր ձեռքը եւ մեկնեցան:

— Երկար ժամանակ աչքերով հետեւեցայ իրենց ու քիչ մը ետքը ա՛լ չտեսայ:

Ֆր.-է Թրգ. Յ. Մ. Թ. ԴՈՍՏՈՅԵՒՍԿԻ

Կարդացէք եւ Տարածեցէք «ՅԱՌԱՋ»Ը

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ «ՀԱՅՐԵՆԻՔ» ամսագրի է. տարուան 6րդ. թիւը (ապրիլ), հետեւեալ բովանդակութեամբ.— ՍԵՋԱ Յիմար կինը, ՀԱՅ-ՄԱՆ՝ Սիրոյ թերթիկներ, ԼԱՄ՝ Գծից դուրս, ԱՐՄԷՆ ԱՆՈՅՇ՝ Անձրեւը: ԳԵՂԱՄ ԳԵՂԱԿ՝ Երազիս մէջ, Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ՝ Հայաստանը Հոռմի դէմ, ԿՈՐԻՒՆ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ՝ Բանաստեղծութիւններ, Յ. ՕՇԱԿԱՆ՝ Ծակ-Պտուկ, ՆՈՒԱՐԴ՝ Կորսուած սէր, Մ. ՄԻՆԱՍԵԱՆ՝ Ո՞ւր էր վաղեմի Հայաստանը, ՓՐՈՖ. Վ. ՏՈ-ՏՈՄԵԱՆՑ՝ Համագործակցական շարժումը Հայաստանում, Խ. ԿԵԱՎՈՒՐԵԱՆ՝ Ըմբոստ հիւլէն, ԱՐՏ. ԱԲԵՂԵԱՆ՝ Ազգային փոքրամասնութիւնները, ՓՐՈՖ. Ն. ԱԴՈՆՑ՝ Բագրատունեաց փառքը Անդրկովկասում, Մ. ՏԷՐ-ՊԷՏՐՈՍԵԱՆ՝ Յիսուս Նազովրեցի, ՌՈՒԲԷՆ ԽԱՆ-ԱԶԱՏ՝ Հայ յեղափոխականի յուշերից, ՀԱՅԿ ԿՈՍՈՅԵԱՆ՝ Վան-Բաղաքամիջի ապրիլեան կռիւները, Յ. ՉԱ-ԻՐԵԱՆ՝ Լեհահայոց գաղթը եւ ներքին կեանքը, Ա. ՋԱՄԱԼ-ԵԱՆ՝ Հայ-Վրացական կնճիռը, ՄԱՏԹԷՈՍ՝ Իմ կեանքի յուշերից, Ա. ԱԹԱՆ՝ Հայ կեանքը:

խնդրէր նկատի ունենալ իր երկրին մասնաւոր դիրքը՝ Արեւմուտքի եւ Արեւելքի քառուղիին մէջտեղ։

Յետոյ անցաւ օրակարգի առաջին հարցին, այն է՝ խորհրդային ծրագրի քննութիւնը։ Խորհրդային պատուիրակութեան կողմէ զօր. Լանկովոյ երկարօրէն պարզեց այս ծրագիրը, որ բոլոր պետութիւնները կը բաժնէ երեք դասակարգի եւ որ մասնաւորապէս կը նախատեսէ մարզուած պահեստներու մեծ զեղչ մը, հրասայլերու եւ երկար հասողութեամբ թնդանօթներու ջնջումը, օդանաւատար նաւերու բարձումը, մեծ զրահաւորներու տեղ աստիճանաբար առաւելագոյն 10,000 թոնոնոց մարտանաւերու դրուիլը, սուզանաւերու թիւին ու տարողութեան սահմանափակումը, յարձակողական օդանաւերու ջնջումը, ռազմական քիմիաբանութեան հակակշռուիլը եւ զինուորական վարկերու սահմանափակումը։

Խօսեցաւ նաեւ Լիտվինոֆ՝ գովելով իր ծրագրին օգուտները։

Ծրագրին ի նպաստ խօսեցաւ Գերմանիոյ պատուիրակը։ Իսկ հակառակ խօսեցան Ճափոնի, Չիլիի եւ Ֆրանսայի պատուիրակները։

Վէճ մը Անգլիոյ Խորհրդարանին մէջ

Անգլիոյ Երեսփ. ժողովի երեքշաբթիի նիստին մէջ, վիճաբանութեան կ'ենթարկուէր Չըրչըլի ներկայացուցած ելմտացոյցը։ Աշխատաւորական կառավարութեան ելմտական նախարար Սնոտըն քննադատեց Պահպանողական կուսակցութեան ելմտական քաղաքականութիւնը։ Մասնաւորաբար յարձակեցաւ Դաշնակիցներու հանդէպ ցոյց տրուած հաշտարար ընթացքին վրայ, վերջնապէս կարգադրելու համար Անգլիոյ առնելիքներն ու տալիքները։ Խօսելով Միացեալ Նահանգներու առնելիքին կարգադրութեան վրայ, Սնոտըն «գարշելի» որակեց Պալֆուրի ծանուցագիրը։

Չըրչիլ պատասխանեց թէ Պալֆուրի ծանուցագիրը հիմ ծառայած էր անգլեւ-ֆրանսական եւ անգլեւ-իտալական համաձայնութեանց։ Ու դիտել տուաւ թէ պատշաճ չէ այս կերպով արտայայտուիլ Անգլիոյ եւ Դաշնակիցներուն միջեւ կնքուած համաձայնութեանց մասին, որոնց հիման վրայ վճարումներ կը կատարուին եւ այդ աղբիւրներէն գալիք գումարները պիտի հաւասարակշռեն նոր ելմտացոյցը։ Այս կարգի յայտարարութիւններ վտանգաւոր են մանաւանդ Սնոտընի կողմէ, որ կրնայ վաղը ելմտական նախարար դառնալ կրկին։

Սնոտըն պատասխանեց որ պահպանողական կուսակցութեան յանձնառութիւնները չեն կրնար կապել միւս կուսակցութիւնները։ Յետոյ Ֆրանսա դեռ չէ վաւերացուցած 1926ի Քայեօ - Չըրչիլ համաձայնութիւնը, որ կ'ամրապնդէ իր պարտքը հանդէպ Անգլիոյ։ Ասիկա վերջնական կարգադրութիւն մը չէ, այլ ժամանակաւոր, ուստի եւ վերաքննելի։

Չորեքշաբթիի նիստին մէջ, դարձեալ խնդրոյ առարկայ եղան Սնոտընի յայտարարութիւնները, այս անգամ պատերազմական նախարարին կողմէ, որ Մաքտոնըլտի ուղղելով խօսքը՝ հարցուց թէ Սնոտընի խօսքերուն պատասխանատուութիւնը կը վերցնէ՞ Աշխատաւորական կուսակցութիւնը։ Չէմպըլէյն եւս նոյն հարցումը ուղղեց։

Ազատական կուսակցութեան կողմէ Ըրնսիմէն յայտարարեց թէ ո՛ր կուսակցութիւնն ալ գտնուի իշխանութեան գլուխ, Անգլիա պիտի յարգէ իր խօսքը։

Մաքտոնըլտ բացատրեց թէ Սնոտընի միտքն էր խնդրոյ առարկայ համաձայնագիրներու վերաքննութիւնը փոխադարձ համաձայնութեամբ եւ թէ պահպանողական կառավարութեան ստորագրած դաշինքները երբեք չպիտի ուրացուին Աշխատաւորական կառավարութեան մը կողմէ։

Եուկոսլաւիոյ բողոքը Իտալիոյ դէմ

Զինաթափութեան յանձնաժողովի եուկոսլաւ Ա. պատուիրակ Մարքովիչ Ազգերու Դաշնակցութեան ընդհ. քարտուղարը երէք Տրըմմընտի մօտ բողոքեց իտալական մամուլին հակասերպ պայքարին դէմ։ Եուկոսլաւիա նոյն իմաստով գրութիւններ ղրկած է նաեւ բոլոր պետութեանց, յայտնելով թէ ո՛չ մէկ պատրաստութիւն կը տեսնուի՝ Իտալիոյ դէմ պատերազմելու համար եւ թէ «Ճոռնալէ տ'Իտալիա»յի հրատարակած փաստաթուղթը սուտ է։

Համայնավարները Թուրքիոյ մէջ

Իզմիրի ոստիկանութեան պահանջին վրայ, Պոլսոյ մէջ ձերբակալուած երեք համայնավարները Իզմիր ղրկուած են։ Ասոնցմէ մէկն է Հիքմէթ պէյ անուն բժիշկ մը, մէկը Հիւսէյին պէյ անուն տպագրիչ մը, երրորդն ալ Մուսթաֆա անուն անձ մը։ Այս խնդրին առթիւ կը հարցաքննուին նաեւ Ֆէրիտ եւ Հիւսամէտտին պէյ անուն երկու մարդեր, որոնք նոյնպէս Իզմիր պիտի ղրկուին։

Պոլսոյ ոստիկանութիւնը գաղտնի տպարան մը երեւան հանած է Սուլթան Ահմէտի կողմերը։

Իզմիրի մէջ հարցաքննութիւնները կը շարունակուին։ Երկու անձեր ալ ձերբակալուած են Նազիլլիի մէջ եւ Իզմիր տարուած։ Դեռ ուրիշ ձերբակալութիւններ ալ պիտի ըլլան Նազիլլիի մէջ։

Ֆրանսայի ցորենի հունձքը

Երկրագործական Ակադեմիան իր առջի օրուան նիստին մէջ զբաղեցաւ Ֆրանսայի այս տարուան ցորենի մշակութեան խնդրով։

Հակառակ նախապէս գրուածներուն թէ ցուրտն ու սառնամանիքը ռեւէ գէշ ազդեցութիւն չեն ձգած, Ակադեմիան կը հաստատէ թէ կացութիւնը շատ լուրջ է եւ մտատանջութիւն կը պատճառէ։

Ակադեմիայի մնայուն քարտուղար փրոֆ. Հիթիէ պարզեց կացութիւնը՝ կարդալով բազմաթիւ տեղեկագիրներ։ Կացութիւնը գէշ է մանաւանդ ցորեն արտադրող կարեւոր շրջաններու մէջ, ինչպէս՝ Պրի, Սուասոնէ, Վալուա, Պօս եւայլն։

Ակադեմիայի անդամներէն ուրիշներ ալ հաստատեցին այս տխուր կացութիւնը եւ մանրամասնութիւններ տուին։

ԱՆԳԼԻԱՅԷՆ ՖՐԱՆՍԱ ԵԿՈՂՆԵՐԸ

Անգլիոյ մէջ ներկայիս ծաղկախտի համաճարակ կը տիրէ։ Անոր Ֆրանսա մուտքը արգիլելու համար ֆրանս. նաւահանգիստներու իշխանութիւնները խիստ միջոցներ ձեռք առին՝ ծաղկախտի դէմ պատուաստի վկայագիր պահանջելով Անգլիայէն եկող ճամբորդներէն։

Այս կարգադրութիւնը Անգլիացիներու բուռն բողոքին տեղի տուած ըլլալով, նախարարական խորհուրդը որոշեց դադրեցնել այդ խստութիւնը, մանաւանդ որ համաճարակը մեղմացած է։

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷՆ

ստիպողաբար ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ արուարձանի բոլոր ընկերներն ու ընկերուհիները այս Երկուշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, 0 Քլէր տը Լիւնի վերնայարկը։ Մէթրօ՝ Իթալի։

Օրակարգ.— ա) կուսակցական ընթացիկ հարցեր։

բ) Զեկոյց՝ Սուրիահայ գաղութի մասին։

ԱՊՐԻԼ 11/24Ի ՍԳԱՏՕՆԸ

ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ Զ. Ե. Ռ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐՈՒՆ ԵՒ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ

Փ Ա Ր Ի Զ

28 Ապրիլ կիր. գիշեր ժամը 8.30ին, Petit Journalի սրահին մէջ

Կը նախագահէ՝ ՓՐՈՖ. Ն. ԱԴՈՆՑ

Ա Լ Ֆ Օ Ռ Վ Ի Լ

Այս կիրակի ժամը 2.30ին 128 Rue Etienne Dolet:

Կը նախագահէ՝ Լ. ՍՈՒՐԷՆԵԱՆ — գեղարուեստական բաժին

Վ Ա Լ Ա Ն Ս

վաղը Շաբաթ գիշեր Քաղաքապետական Թատրոնը

ՊՈՐՏՕ — 21 Ապրիլ կիրակի կէսօրէ վերջ

Մ Ա Ր Ս Է Յ Լ — 28 Ապրիլ

Ինչպէս նաեւ ԼԻՈՆԻ, ՌՈՄԱՆԻ եւ ուրիշ վայրերու մէջ։

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ

Նախաձեռնութեամբ Սեբաստիոյ Նահանգ. Հայր. Միութեան եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Ս. Դ. Հնչ. կուսակցութեան եւ Եոզկատի Հայր. Միութեան։

Այս կիր. ժամը 2ին Մալաթիոյ կրթասիրաց միութեան ակումբը։ Արտասանութիւն, խմբերգ, մեներգ, նուագ, բանախօսութիւն, եւն.

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՏՐԱՄԱԹԻՔ ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲԸ

SALLE ADYAR. 4 Square Rapp, Métro Alma Marceau

Այս կիրակի իրիկուն ժամը 9ին

Մասնակցութեամբ՝ Պ. Ա. ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻԻ

կը ներկայացնէ՝ **ՍԱՄՍՈՆ**

Կը մասնակցին.— Տիկիններ՝ Ս. Նշանեան, Տէրուանց, Փափազեան, Օր. Անգինէ։ Պ. Պ. Շահան Սարեան, Եր. Թօփալեան, Վ. Սվաճեան, Տ. Նշանեան եւ Ա. Գմբէթեան։

ՏՈՄՍԵՐՈՒ ԳԻՆԵՐ՝ 50, 25, 15 ԵՒ 10 ՖՐԱՆՔ

Տոմսերը կարելի է այժմէն ապահովել։ Դիմել՝ նամակով կամ անձամբ Շահան Սարեանի, 5 Rue Docteur Paquelin, Paris (20e):

ԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ.Ի ԿՈՂՄԷ

Վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ

6րդ Քաղաքապետարանի սրահը, Մէթրօ՝ St. Sulpice

Նուագախումբ եւ ճազ-պանտ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ ՔՂԻԻ ԱԳՐԱԿ ԳԻՒՂԻ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Վաղը իրիկուն ժամը 8.30ին 84 Րիւ Շափ, Պօն Թէաթրի մէջ

կը ներկայացուի՝ «ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԸ»

գին՝ 7, 5 եւ 3 ֆրանք

ՕՐ. ԱՍՏՂԻԿ ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ

ԵՒ

ԿԱՐԱՊԵՏ ՏՕՆԻԿ

ՆՇԱՆՈՒԱԾ

Փարիզ — 14 Ապրիլ 1929

Հ. Յ. Դ.

Իթալիի «Աղբիւր Սերոբ» եւ Վիլժիւիֆի խումբերը ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրուին այսօր ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Փլաս տ'Իթալի, Քաֆէ 0 Քլէր տը Լիւնի ստորնայարկը։ Ներկայ պիտի ըլլայ շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը։

Իսի-լէ - Մուլինօ-Պիյեանքուրի Վռամեան ենթակոմիտէի ժողովը՝ այս կիրակի առաւօտ ժամը 9.30ին 164 Av. Verdun։ Կը խօսի Շրջանային կոմիտէի ներկայացուցիչը։

Պուա - Քոլոնպի «Եռագոյն» խումբի վիճաբանական ժողովը՝ վաղը երեկոյ ժամը 8.30ին ծանօթ հաւաքատեղին։

Լիոնի «Քեռի» խումբի ժողովը այս երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8ին ընկ. Ճանկլօզեանի ճաշարանը։ Օրակարգ՝ նախկին ժողովի շարունակութիւնը։

Լիոնի Կուկունեան խումբի ժողովը՝ այսօր Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Քաֆէ տը լա Քոմէթի ներքնասենեակը (122 Cours Lafayette)։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

Փոն տ'Օպնայի Կորիւն խումբի ժողովը՝ վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 7ին Դպրաչարանի սրահը։

ՓԱՐԻԶԻ Զ. Ե. Ռ. Միութեան մասնաճիւղի բոլոր անդամները ստիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուին վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Ֆլորիայի մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Զարսանճագի Հայրենակց. Միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէն յետոյ ժամը 2ին, 2 Րիւ Քոլպէր, Պար տը լա Փօսթի մէջ։ Կը հրաւիրուին անդամ եւ ոչ - անդամ հայրենակիցները։ Օրակարգ՝ զեկոյց պատգամաւորներու եւ ընտրութիւն նոր վարչութեան։

Ա. Ե. Հ. Կարմիր Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին ժողովը՝ այս կիրակի Տ. Տէօքմէճեանի բնակարանը, 59 Rue Rabelais:

ԼԻՈՆԻ Զարսանճագի հայր. Միութեան մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամները այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, 140 Rue Craiqui սրրճարանը։ Օրակարգ՝ Զեկոյց պատգամաւորի եւայլն։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուի Կիւրասունցի Սուրէն Տատեան։ Իմացնել՝ Armenag Dadian, Piatza Grivitzei No. 6, Constantza, (Roumania).

— Կը փնտռուի Յակոբ Թիւթիւնճեան, որբ, 23 տարեկան, որ վերջին անգամ կը գտնուէր Ֆրանսայի Քալվատոս նահանգին մէջ։ Գրել խմբագրատուն կամ Near East Relief, 15 Bld. des Italiens. Paris:

Գործագործ կ'ուզուի

Արեւելեան գորգ գործելու համար 10—15 վարպետ գործաւորուհիի պէտք կայ։ Գոհացուցիչ վճարում։

Դիմել՝ Պ. Վ. Իսպիրեանի, 31 Rue St. Lazare: Նօր-Սիւտ Notre Dame des Lorettes.

EMPIRE, Միգ իր-Հոլ. 37 Av. Wagram

Cirque de Paris	Էքոլ Միլիթէր	ամենալաւն ու աժանը	2-14 ֆրանք

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Եօզղատի եւ Չըշ-ընդհ. Հայր. Միութեան վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամները եւ հայրենակիցները այս կիր. ժամը 2ին Թոսսոմի սրահին մէջ, 131 Fbg. du Temple: Մէթրօ՝ Պէլվիլ։

ՏՕՔԹ. ԱՍԼԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԹՈՔԵՐՈՒ ԵՒ ՍՏԱՄՈՔՍԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Մասնաւոր յարկաբաժին՝ մորթային եւ վեներական ախտերու դարմանատան մէջ կը բուժէ ULTRA-VIOLET ճառագայթներով ցօդացաւ, Ջղացաւ (Sciatique), Նէվրալժի, Անարիւնութիւն, Ոսկրաթեքութիւն (Rachitisme) եւայլն։

16 Rue Bleue, Մէթրօ՝ Cadet. Հեռ. Provence 73-67

Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 9—12 եւ 2—7, ԿԻՐԱԿԻ 9—12

Եթէ կ'ուզես ունել միշտ լաւը ու վճարել միանգամայն աժան. դիմէ 24, Rue St. Lazare, PARIS (9e)

ՃԷՆԱՋԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ. ԵԱՆ

Արեւելեան ուտեստեղէններու մթերանոցը։

ՃԱՇԱՐԱՆ "ԿՈՎԿԱՍ"

3 Rue Champillon, Մէթրօ՝ Սէն Միշէլ եւ Օտէօն

Մի մոռնա՛ք կովկասի համով հոտով կերակուրները որ կը պատրաստուին Ռուսիոյ արքայական խոհարարին կողմէ։

ԱՄԷՆ ՕՐ ՇԻՇԼԻԿ ԵՒ ՎՈՏԿԱ

ՏՕՔԹ. Ե. ՄԻՆԱՍԵԱՆՑ

ՆԱԽԿ. ԲԺՇԿԱՊԵՏ ԹԻՖԼԻԶԻ Կ. ԽԱՉԻ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑՆԵՐՈՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ, ՄԱՆԿԱՆՑ, ՄԻՋԱՍԵՌԱՅԻՆ, ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆ[ԵՐ]

42 Rue des Acacias, PARIS (17e) Մէթրօ՝ Etoile

կ'ընդունի ամէն օր ժամը 5էն 7 եւ ժամադրութեամբ իսկ կիրակի օրերը միայն ժամադրութեամբ

ԱՊՈՒԽՏԱԳՈՐԾ - ԱՊՈՒԽՏԱՎԱՃԱՌ

ՀԱՅԿ ՄԱՐԱՇԼԵԱՆ

16 Rue des Hortensias, St. Just, MARSEILLE, R.C.M. 77,162

Բնիկ Կեսարացի եւ 30 տարուան փորձառու ապուխտագործ։ Կը պատրաստէ ընտիր ապուխտ եւ երշիկ, Կեսարիոյ պղպեղով եւ համեմներով։ Առաքում ամէն երկիրներու համար՝ փոքրաքանակ եւ մեծաքանակ։

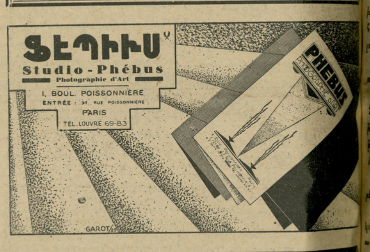

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԻԱԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉ EXCLUSIVE

ՀԱՅԵՐԷՆ, ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ, ՅՈՒՆԱՐԷՆ ԲԼԱՔՆԵՐՈՒ։ ԳԻՆ 18 ՖՐ.

Պէլվիլի ծանօթ հայ նպարավաճառ

Յ. ԱՐԹԻՆԵԱՆ

28 Rue Lesage, PARIS (20e)

Métro Belleville Tél. Ménil. 61-8[.]

Ձօն մթերք թէ նախկին եւ թէ ամենավերջին եղանակներու՝ երգուած եւ նուագուած նշանաւոր երգիչներէ, կազէլ, շարգը, խմբերգ, Թագսիմ եւայլն։ Հայերէն հոգեւոր, աշխարհիկ եւ գեղջուկ երգեր՝ թէ՛ մեներգ եւ թէ խմբերգ։ Տպուած ցուցակը ձրի է։

Ինչպէս նաեւ բորդաթիֆ լաւ կրամոֆոններ եւ արեւելեան նպարեղէններու լաւագոյնը ամենազեղ չեալ գիներով։

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96-61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6։ Քթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 2—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։

Կ'ուզուին

ժէռսէ ռոպի մաքուր գործ ընող կարուհիներ։ Տեւական գործ։ Դիմել՝ Ն. Յնտքեանի, 5 Rue Bergère, Paris (9e).

Կ'ուզուին

կին գործաւորներ՝ հին [...] գուստնորոգելու համար՝ մեքենայով եւ ձեռքով։ Տեւական աշխատանքը ապահովուած է, առանց [...] ժամանակի համար առանց [...] դարի։ Լաւ վճարում։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ նաեւ կին վարպետ մը (contremaîtresse)։ Դիմել՝

I. Landau & Fils,

37 Rue, de la Voute - Paris (12)

Մէթրօ Վէնսէն։

ՀԱՅԵՐԷՆ ՓԼԱՔՆԵՐ

ՈՒՆԻՆՔ ֆոնոկրաֆներ եւ յայտնի արուեստագէտներու փլաքները՝ Հայերէն, Յունարէն, Թուրքերէն, Հրէերէն, Արաբերէն, Սպաներէն, Ալժերիական, Թունուզական եւ Մարոքեան։ Միակ ներկայացուցիչը Ֆրանսայի։ Դիմել՝ Jos. de Padova, 117 Passage du Caire, Paris (2e).

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 r. Rivoli, մէթ. Շաթլէ։ Ա[...] եւ նոր մեթոտով դարմանում [...] եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ [...] հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, [...] մամիզ.) եւ վարիսի։ Մասն. [...] ռաթուառ։ Խորհրդակցութ. ամէն օր 9—12, կիրակի 9—12.

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS

208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant: E. SOUVIGNY

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction & Administration / Խմբագ. եւ վարչութիւն — 235 Faub. St. Martin PARIS (10e)

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՇԱԲԱԹ 20 ԱՊՐԻԼ 1929

20 AVRIL 1929

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 936 — ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՓՐԿԵ՛ՆՔ ՀԱՅ ԲԵԿՈՐՆԵՐԸ

Սրտաճմլիկ լուրեր կը հասնին Կեսարիայէն։

Մօտ 100 որբ-որբուհիներ թշուառ վիճակի մէջ կը տուայտին. մնացած են առանց նիւթական ու մտաւոր սնունդի, եւ իրենց աչքերը յառած դէպի հեռաւոր հորիզոններ, ի զո՜ւր օգնութիւն կը սպասեն ամիսներէ ի վեր։

Առաջին անգամը չէ որ Անատոլուի խորերէն կը լսուին նման աղիողորմ ճիչեր։ Պարբերաբար հայ բեկորներու անլուր թշուառութեան տկար արձագանգները կը հասնին մինչեւ արտասահման։ Անցած տարի Սեբաստիայէն, Խարբերդէն, Մալաթիայէն, Ակնէն, Արաբկիրէն, նոյնպէս Կեսարիայէն եւ ուրիշ քաղաքներէ լսուեցան օգնութեան ձայներ՝ ուղղուած աւելի բախտաւոր շրջաններու։

Պոլսոյ Պատրիարքարանը եւ կարգ մը Հայրենակցականներ փոքրիկ օգնութիւններով պատասխանեցին։ Մաս մը անտէր գաղթականներ Պոլիս փոխադրուեցան. սահմանափակ թիւով բախտաւորներ Հայաստան անցան։ Եւ սակայն չարիքը չխափանուեցաւ ասով։ Ատեն ատեն նոր ձայներ կը լսուին երէկի շէն աւաններէն, ուր դարերէ ի վեր կ՚ապրէին հայկական հոծ բազմութիւններ։

Այսօր այդ բոլորէն կը մնայ տխուր յիշատակ մը միայն եւ քանի մը բեկորներ, որոնք քաջութիւնը կ՚ունենան դիմակալելու ահաւոր փորձութեանց, և ա՛յնքան աղէտներէ վերջ, տակաւին կը յամառին կառչիլ իրենց ազգութեան եւ հայրենի աւանդութեանց։

Ո՞վ կրնայ տալ հաշիւը այն Հայերուն, մանաւանդ Հայուհիներուն, որոնք 1915ի Մեծ Եղեռնէն ի վեր թրքացած են եւ յաւիտեան կորսուած։ Քանի՞ հազարներու կը հասնի թիւը այն աղջիկներուն եւ նոր հարսերուն, որոնք իրենց հայրենի օճախէն խլուած՝ ինկած են Թուրքերու երդիքը եւ այսօր սերունդ կը հասցնեն անոնց հաշուոյն։ Ո՞վ միջոցներ գտաւ զանոնք փրկելու այս գարշելի կացութենէն։

Ազատե՛նք Անատոլուի խորերը ցրուած այն բեկորները, որոնց կուրծքին տակ դեռ կը բաբախէ հայկական սիրտ մը։ Ժամանա՛կ է վերջնական կորուստէ փրկել զանոնք, քանի թրշնամին չէ տիրացած անոնց հոգիին ու մարմնին։ Թշուառութիւն մայր է ամենայն չարեաց։ Անօթին հաց կը փնտռէ եւ թշուառին համար դիւրին որս մըն է։ Գիտնանք անոր ճանկին մէջ չձգել զայն։

Շատ պերճախօս է Արգէոսի ստորոտէն հասնող ճիչը՝ որբերու մասին.

«Ո՞վ պիտի սնուցանէ այսպիսի *անասուններ*։ գթացէ՛ք, ազնուական հոգինե՛ր, մեր յոյսը ձեր վրայ դրուած է՝ եթէ ոչ՝ *աւելորդ աղբերու պէս* դուրս պիտի թափուին այս հէք բեկորները, որոնց իրաքանչիւրին համար այնքան սիրտ ու հոգի վատնած ենք...»

Եթէ դուրսէն ո և է օգնութիւն չըլլայ, պիտի բռնադատուին ցրուել որբերն ու որբուհիները։ «Ցրուե՛լ, այսինքն վերադարձնել զանոնք Թուրքերուն՝ որպէս զի Թուրք ըլլան, կամ փողոցները թողուլ՝ որպէս զի անհոլիօրէն ապականին, կոխոտուին եւ փտելով մեռնին... («Արև», 8 Ապրիլ)։

Միայն որբերը չեն որ այս վիճակին ենթարկուած են։ Անդին կան մօտ 3000 գաղթականներ, որոնց եթէ 2000ը միջոցներ ունին գաղթելու, «միւս հազարը ի՞նչ պիտի ըլլայ»։ Պատասխան.— «Տարակոյս չկայ թէ մնացողները դատապարտուած պիտի ըլլան *մեռնելու*» (Նամակ Սերովբէ քհյ. Պուրմայեանի)։

Ա՛յս է ահա կացութիւնը Թուրքիոյ մէջ տառապող մեր հայրենակիցներուն։

Ի՞նչ կը մտածեն այս մասին Հօկն ու Բարեգործականը, իրենց ներգաղթի քաղաքականութեամբ և գաղթականներու հոգատարութեամբ։

Դիւրին է Փարիզ նստիլ եւ Պէլվիլի մէջ բանաձեւ քուէարկել տալ թէ «Խ. Հայաստանի վարիչները բոլոր հնարաւոր միջոցներու կը դիմեն, արտասահմանի աշխատաւոր գաղթականութիւնը երկիր փոխադրելու համար»։

Ինչո՞ւ այդ վարիչները չեն կրնար խօսք հասկցնել իրենց «եղբայր Քէմալ»ին, որպէսզի մարդավայել ապրելու հնարաւորութիւն տրուի այն քանի մը հազար Հայերուն, որոնք տարագրուած են Թուրքիոյ անհուն տարածութեան մէջ, մինչ անդին տասնեակ հազարներով Թուրք-Թաթարներ առանձնաշնորհեալ դիրք կը վայելեն մեր երկրին մէջ։

Եւ կամ ինչո՞ւ միջոցներ չեն տար այդ բեկորներուն՝ ուղղակի Հայաստան մտնելու։

Գալով Բարեգործականին, անորակելի է իր ընթացքը։ Կեսարիոյ առաջնորդական փոխանորդը նամակով մը կը գանգատի թէ՝ հակառակ իր դիմումներուն, «Բարեգործականը ձեռնհաս կը գտնուի եւ չուզեր առնել կեսարիա մնացած 100 որբեր»։

Ցխուն որբ Պէյրութի Քէլէկեան-Սիսուան որբանոցը փոխադրելով, կը կարծէ՞ք թէ լիուլի կատարած էք ձեր պարտքը։

Այդ ո՞ր օրուան համար անգլիական եւ ամերիկեան դրամատուներու մէջ կղպած էք ձեր միլիոնները։

Այդ ի՜նչ խիղճով կը դիտէք երիցս թշուառ բեկորներու աւերիչ անսուաղ հիւծիլը։

Անոնք մեր վրայ դրած են իրենց յոյսը, յուսախաբ չընենք զիրենք։

Վաղը արդէն շատ ուշ է։

Հ. Ս.

ՄԱՄՈՒԼ

ՈՐԲԵՐՈՒՆ ՈՐԲԵՐԸ

Այս խորագրին տակ, ցուսաբեր *կը գրէ Կեսարիոյ որբերուն մասին (10 ապրիլ)*.

— «Չսկայ գումարներու վրայ բազմած բարեգործականը, ։ ր ամէն առիթով կը շահագործէ *որբին* անունը եւ տարին անգամ մըն ալ նոյն *որբին* անունէն համազգային հանգանակութեան կը դիմէ — առանց երբեք առոր պէտքը ունենալու— այսօր հնարաւորութիւն չունի եղեր իր սեփական միջոցներով վերջնական կորուստէ 100 թշուառներ փրկելու։ Ասոր համար պէտք պիտի ըլլայ նորէն տարիներով հազար դուռ բախել եւ հազարին գութը հայցել, երբ հոն, Թրքական արիւնոտ եաթաղանին տակ, ո՛չ իշխանաւորը եւ ոչ ալ բնութեան արհաւիրքները երբեք չեն խնայեր այս դժբախտները։

Բարեգործականի ռամկավար վարիչը «խիղճ» ունի եղեր որբերու պնակէն տարին 120 հազար ֆր. ռոճիկ ստանալու, բայց ոյժ «չունի» եղեր այդքան գումար մըն ալ կեսարիոյ որբերուն բաժին հանելու...

Ինչպէս չդառնանալ եւ ի՞նչպէս չխարանել այս անպարկեշտ եւ անխիղճ վարմունքը։

Բայց պարկեշտ ըլլանք եւ ընդունինք, որ մեղաւորը մե՛նք ենք եւ ոչ բարեգործականը։ Այս վերջինը եթէ ակնածանք ունենար մեզմէ, կեսարիոյ որբերը վաղո՛ւց, շատ վաղուց փոխադրած կ՚ըլլար։ Չի ակնածիր, որովհետեւ գիտէ թէ մեր մէջ *կամքը* կը պակսի մեր ամէնէն արդար բաղձանքն իրեն *պարտադրելու* համար։ Կը պակսի այն սրբազան հուրը, որ գիտէ բռնկիլ աղաղակող անիրաւութեանց հանդէպ եւ ծունկի բերել ամէն կարգի անպարկեշտներն ու անխիղճները։

Բայց ինչո՞ւ, յանուն ո՞ր արդարութեան եւ յանուն ո՞ր իրաւունքի բարեգործականը *անմիջապէս* եւ *իր իսկ* միջոցներով կեսարիոյ դժբախտները, ա՛յդ որբերուն որբերը չի փոխադրեր արտասահման։

Ինչո՞ւ այս անմարդկային դաժանութիւնը։»

«ՓԱՐԻԶ» ԽՐԱԾ

Ֆրանսական անդրատլանտեան «փարիզ» շոգենաւը երկու շաբթուան մէջ երկրորդ անգամ խրեցաւ. երկու անգամին ալ առանց կորուստի կրցաւ ազատուիլ։

Հինգշաբթի օր Հավրէն ճամբայ ելած էր դէպի Նիւ Եորք, երբ մշուշին պատճառաւ փլիմութի բացերը Էտտիսթոնի փարոսին առջեւ խրեցաւ։ Եւ սակայն կրցաւ առանց արտաքին օժանդակութեան ճամբան շարունակել։

Անդրատլանտեան ընկերութիւնը հրաման տուաւ որ շոգենաւը Հավր վերադառնայ։ Ճամբորդները յետոյ ուրիշ շոգենաւով պիտի ճամբորդեն։

Շոգենաւը երէկ առաւօտ Հավր հասաւ։ Ա. կարգի ճամբորդները մնացին Հավր, իսկ միւս կարգերունը մասնաւոր կառախումբով վերադարձան Փարիզ, քանի մը օր վերջ Շէրպուրկէն ուրիշ նաւ մը նստելու համար։

ՌՈՒՄԲ ՄԸ ԹՈՒՆՈՒԶԻ ՄԷՋ

Թունուզէն կը հեռագրեն թէ տեղւոյն իտալական ընդհ. հիւպատոսարանի գաւիթին մէջ ռումբ մը պայթեցաւ։

Կորուստները նիւթական են միայն. զոհ չկայ։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՃԱՐԻՍՏԱՆԻ ՇԱՐԺՈՒՄԸ ԿԸ ԾԱՒԱԼԻ

Պելկրատէն կը հեռագրեն.— *«Փոլիթիքա» թերթի Պոլսոյ թղթակիցը կը հեռագրէ թէ ապստամբութ՚ւնը հետզհետէ մեծ համեմատութիւններ կը ստանայ Պաթումի շրջակաները եւ թրքական սահմանի երկայնքը։*

Բոլշեւիկները մզկիթներու մէջ բանտարկած են բոլոր իսլամ միւֆթիները եւ ժողովուրդին երեւելիները, արգիլելով կրօնական արարողութիւնները։

Ծանր տուրքեր դրուած են ժողովուրդին վրայ, այդ է պատճառը որ գիւղացիները ապստամբեցան։

Թրքական սահմանագլուխին երկայնքը, խորհրդային հողի վրայ խրամներ փորուած են, մինչ սահմանին միւս կողմը Թուրքիա զինուոր կը համախմբէ։

Կարմիր բանակի վրացի զինուորները, որոնք ղրկուած էին ապստամբութիւնը զսպելու համար, մերժեցին հնազանդիլ եւ չուզեցին գնդակ արձակել ապստամբներուն վրայ։ Ասոր համար ալ Կէփէուի զօրագունդեր ղրկուեցան Պաթում։

Կովկասի խորհրդային կառավարութեան նախագահ Էլիաւա նոյնպէս Պաթում հասաւ։ Հրամայուեցաւ ընդհ. զօրաշարժի ենթարկել շրջանի համայնավար կուսակցութեան բոլոր անդամները։

Հայ գործաւորի մը փոխվրէժը

Պարժոլէն (վար Նահանգ) կը գրեն մեզի.—

Ապրիլ 14ին տեղի ունեցաւ դէպք մը, զոր կուզամ հաղորդել։

Պարժոլէն 17 քիլոմեդր հեռու գիւղ մը կայ, ուր կ՚աշխատին ամէն ազգէ գործաւորներ, որոնց մէջ նաեւ երկու հայ երիտասարդներ։ Ասոնցմէ Միսաք Արթինեան վէճ մը կ՚ունենայ ռուս «շէֆ»ին հետ։ Այս վերջինը կռուփի հարուածներ կ՚իջեցնէ մեր հայրենակցին գլխուն։

Արթինեան բարկացած, միտքը կը դնէ վրէժ լուծել եւ ժամը 9—10 կը սպասէ «շէֆ»ի ճամբուն։ Քիչ վերջ երբ Ռուսը կ՚անցնէր, Արթինեան ատրճանակի եօթը հարուած կը պարպէ անոր վրայ։ Գնդակներէն չորսը կը հանդիպին մարդուն։

Արթինեան 19 տարեկան է։

Փորձագէտներու ժողովը կը մեռնի՞

Երէկ բացատրեցինք այն ահագին տարբերութիւնը որ կար Փորձագէտներու Միջդաշնակցային Մարմնին պահանջներուն և Գերմանիոյ պատասխանին միջեւ։

Ֆրանսական թերթերը Տոք. Շախթի պատասխանը կ՚որակեն վերջնագիր եւ բուռն յարձակումներ կ՚ընեն։

Լորտ Րէվէլսթոքի նախագահութեամբ գումարուած մասնաժողովին առջեւ, Տոքթ. Շախթ խիստ վճռական շեշտերով յայտարարեց թէ Գերմանիա չի կրնար մէկ ֆէննիկ անգամ աւելցնել վերջին յիշատակագրով իր բրած առաջարկներուն վրայ։ Մասնաժողովը գնահատելով հանդերձ թէ դժուար էր հաշտեցնել երկու տեսակէտները,— քանի որ 13 միլիառ մարքի ահագին տարբերութիւն մը կը բաժնէր զիրենք, ամէն յոյս չէր կորսնցուցած եւ կը հաւատար թէ Տոքթ. Շախթի յիշատակագիրը Գերմանիոյ վերջին խօսքը չէր թէ միշտ բաց դուռ մը կը մնայ նոր սակարկութիւններու համար։

Յուսախաբութիւնը չուշացաւ սակայն, երբ Տոքթ. Շախթ առաջին վայրկեանին իսկ յայտարարեց իրմէ բացատրութիւն խնդրող մարմնին.

— Ո՛չ մէկ գինով պիտի կրնամ ոեւէ բան աւելցնել 1,650 միլիոնի տարեվճարներուն վրայ, 37 տարուան ընթացքին, ինչպէս ցոյց տուած եմ։ Իր տնտեսական կացութեան պատճառաւ, գերմանիա աւելի չի կրնար վճարել։ Այս գումարի ո՛չ մէկ հատուածին համար չպիտի հրաժարինք փոխանցման պայմանէն, որ կը պաշտպանէ ցուրսի ծրագրին վճարումները։ Եթէ դաշնակիցները չեն ուզեր զեղչել իրենց թիւերը, այսուհետեւ աւելորդ պիտի ըլլայ գերման պատուիրակութեան ներկայութիւնը միջդաշնակցային խորհրդաժողովին մէջ։

Իմ երկիրս աւելի բարձր թիւեր կրնայ ընդունիլ այն ատեն միայն, երբ ուրիշ կարգի հատուցումներ ըլլան իրեն։ Օրինակ՝ եթէ միացուին հողային այն շերտերը որոնց բաժնուած է գերմանիա, այն ատեն գերման երկրս գործութեան բարգաւաճումը կրնայ աւելնալ։ Եւ կամ եթէ իր առեւտուրը աւելի ծաղկի գաղթային ծաւալումով, այն ատեն թերեւս իր վճարելու կարողութիւնը պիտի աւելնայ։

... Բայց իրերու ներկայ կացութեան մէջ բացարձակապէս, անկարելի է մեզի ասկէ աւելին ընել։»

Տոքթ. Շախթ իր փորձագէտի հանգամանքէն դուրս ելլելով կը դնէ քաղաքական պահանջներ, շատ թափանցիկ կերպով։ Կը պահանջէ լեհական նրբանցքին բարձումը եւ գերման գաղթավայրերու վերադարձումը։

Հակառակ այս բացարձակ յայտարարութեանց առաջ բերած անհաճոյ տպաւորութեան, տակաւին վերջնական խզում չէ կատարուած փորձագէտներու ժողովին եւ Գերմանիոյ միջեւ։

Բոլշեւիկեան ծրագրին շուրջ

Փարիզի Փորձագէտներու ժողովին տագնապը իր հակազդեցութիւնն ունեցաւ Ժընեւի Զինաթափութեան Խորհրդաժ..-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

ՏՈՄՍԵՐ

ԵՐԲ ԿԸ ՁԱՆՁՐԱՆԱՆ

Օր. (կամ Տիկ.) Արաքսի Հրասունի «Յառաջ»ի բացած մէկ նոր բաժնին մէջ սկսաւ տալ գողտրիկ (իր սեռին պէս) յօդուածներ, որոնք՝ հակառակ զանոնք գրի առնող քնքոյշ մատներուն՝ յեղափոխական... շունչ մը ունին կարծես։

Օր. (կամ Տիկ.) Հրասունի սկսած է իր պահանջները ներկայացնել յանուն կնոջ, ի մասնաւորի հայ կնոջ։

Այդ պահանջները պարզապէս գահազուրկ կ՚ընեն մարդն ու իր մենաշնորհները։

Բայց միթէ՞ իսկապէս կինը բան մը շահած պիտի ըլլայ, երբ այրին հասակին հասնի։ Ես կը կարծէի թէ՝ ցարդ կինը խղճի խայթով մը կը դիտէր աշխատող մարդը։ Այդ մարդը կ՚աշխատէր կնոջ կերած մէկ խնձորին հետեւանքով։ Ցքնաջան աշխատութեան յաւերժօրէն կապուած այրը ի՞նչ կրնայ ունենալ հիմայող։

* * *

Արարիչը երբ մարդը ստեղծեց, դիւրին գործ մը չեղաւ։

Մարդուն պէս բարդ ու բազադրեալ մէկը մէջտեղ հանել՝ քերթուածներ ստորագրելու չի նմանիր։ Ու այնքան յոգնեցաւ որ ուզեց հանգչիլ։ Բայց վերջին վայրկեանին մտաբերեց որ դեռ կինն ալ կայ ստեղծելիք ու հակառակ ուժաթափ ըլլալուն, կինն ալ ստեղծեց եւ յետոյ ինկաւ ուժասպառ։

Ու կինը դարեր ծուլօրէն ապրեցաւ։ Մերթ ընդ մերթ հաճեցաւ թագուհիի պաշտօն վարել կամ գետին եզերքը կանգնած Հայոց արքայ մը շլացնել... Բայց հոս կը վերջանային իղձերը։

Ու այսօր կը տենչայ այնպիսի բաներու, որոնք ոտից գլուխ անհրապոյր են։

— Ուշադրութի՛ւն...։

Պիտի շարունակեմ պոռալ։ Սիրելի օրիորդ ··· սիրելի տիկին... վստահեցէք իմ խօսքիս ... ոչինչ կայ գեղեցիկ ձեր փափաքածին մէջ։

Կը պոռամ ու միանգամայն սադայէլական ժպիտ մը կ՚ունենամ բոլոր անոնց հասցէին որոնք կը յամառին ու բարձրաձայն կը շարունակեն պահանջել անպահանջելին։

* * *

Նկատի առնելու է ուրիշ կէտ մըն ալ սակայն։

Անաշխատ կինը կրնայ ձանձրանալ...հոն է վտանգը։ Տուէք իրեն ծաղիկներ զորս պիտի փետտէ, անջրպետներ զորս պիտի գրաւէ, տուէք իրեն գոլանճեանէն, Ե. Արմէնէն, տուէք ...տուէք որ չձանձրանայ։ Հակառակ պարագային, ոտքերը գետին զարնելով, Սոդոմէ պիտի ըսէ իր մօրը։

— Մայրի՛կ... Յովհաննէս մկրտիչի գլուխը կ՚ուզեմ, սիրտս կը նեղանայ։

Ե. ԲԷՈՎՏԱՅԻ

ՇԷՅԽ ՖԷՅՍԱԼ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ

Մէքքէէն կը հեռագրեն թէ Վէհապիներու ապստամբ ցեղապետ Շէյխ Ֆէյսալ-էտ-Տավիշ մեռած է։ Շէյխը քանիցս յարձակումներ գործեց Իրաքի սահմանագլուխին վրայ, մեծ կորուստներու ենթարկելով սահմանամերձ շրջանի գիւղերը։

Վերջին անգամ շէյխը ապստամբած էր սուլթան Իպնը Սուուտի դէմ, որուն զինուորները յարձակեցան իր վրայ եւ քանի մը օր առաջ վիրաւորեցին զայն։ Այդ վէրքին հետեւանքով է որ մեռած է շէյխը։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՊԵՐԼԻՆԷՆ

ՀԱՏՈՒՑՈՒՄՆԵՐՈՒ ԽՆԴԻՐԸ եւ ԳԵՐՄԱՆԻԱ

1. Ո՞ՐՔԱՓ ԵՒ Ի՞ՆՉՊԷՍ ՎՃԱՐԱԾ Է ՑԱՐԴ ԳԵՐՄԱՆԻԱ

Շաբաթներէ ի վեր Փարիզի մէջ շարունակուող բանակցութիւնները հատուցումներու խնդրին շուրջ՝ իրենց վրայ սեւեռած են հանրութեան ուշադրութիւնը ինչպէս գերմանիոյ, նոյնպէս նաեւ նախկին դաշնակից երկիրներու եւ Ամերիկայի մէջ։ Եւրոպայի խաղաղութիւնը եւ պետութեանց փոխադարձ յարաբերութեան կարգադրութիւնը մեծապէս կախում ունին այդ հարցին այս կամ այն ձեւի լուծումէն։ Հակառակ բոլոր կնճռոտութիւններուն, կը թուի թէ վերջնական ելք մը պիտի գտնուի։

Նախ տեսնենք, թէ գերմանիա ցարդ ո՛րչափ եւ ի՛նչպէս վճարած է իր յաղթական պարտատէրերուն։

Տօուըսի ծրագիրը, որուն համաձայն գերմանիա հինգ տարիէ ի վեր կ'ընէ իր վճարումները, ժամանակաւոր կարգադրութիւն մըն էր միայն, վերաքննելի՝ եթէ գերմանիա անոր սահմանած վճարումները իր ուժերէն վեր սեպէր, եւ կամ դաշնակիցները այս կամ այն պատճառով կարեւոր համարէին վերաքննութիւնը։ Տօուըսի ծրագիրը, որ գործադրութեան մէջ մտած է 1924ի սեպտեմբերէն սկսեալ, չէ նախորոշած գերմանիոյ ամբողջական պարտքին քանակը, նոյնպէս չէ ճշդած թէ քանի՞ տարիէն պիտի վճարուի այդ պարտքը։ Սահմանած է միայն տարեվճարները, բաց թողլով խնդրին միւս կողմերը։

Այս ըսել չէ սակայն, թէ Տօուըսի ծրագրէն առաջ ալ գերմանիա հատուցումներ չէ ըրած։ Թէեւ շահագրգռուած պետութեանց կարծիքները այս մասին հակասական են իրարու, բայց եւ այնպէս փաստ է որ, Ռուրի արշաւանքէն առաջ (1923) գերմանիա թէ՛ դրամով եւ թէ՛ մանաւանդ ապրանքով բաւականաչափ վճարած է յաղթականներուն։ Գերման թերթերու հաշուին նայելով 30 միլիառ մարքի կը հասնի ատոնց ամբողջական արժէքը։ Մոռնալու չէ այն պարագան եւս, որ գրաւող բանակներու պահպանութեան ամբողջ ծախքն ալ գերմանիոյ վրայ կ'իյնայ։ Պատերազմի վախճանէն իվեր դաշնակից զօրամասեր գրաւած կը պահեն Հռենոսի ձախ եզերքը (առաջ նաեւ՝ աջ եզերքը) մէկ մասով, եւ այդ բաւական սուղի կը նստի գերմանիոյ։ Ահա իր այդ հողամասերու պարպումն է, ժամանակէն առաջ, որ վերջերս հրապարակ հանած է Տօուըսի ծրագրին վերաքննութեան պահանջին հետ մէկտեղ։

Ամերիկայի գործօն միջամտութեամբ էր որ, յայտնի է, 1924ին Լոնտոն գումարուեցաւ պարտատէր եւ պարտապան պետութեանց ներկայացուցիչներու խորհրդաժողովը, ուր եւ ընդունուեցաւ Տօուըսի ծրագիրը։ Ամերիկան կենսապէ՛ս շահագրգռուած էր անոր յաջողութեամբ։ Այդ եղանակով էր միայն, որ դաշնակիցները հնարաւորութիւն պիտի ստանային իրենց պարտքերը վճարելու անոր։ Այդ եղանակով էր նաեւ, որ գերմանիա տնտեսական վերաշինութեան ճամբուն վրայ պիտի դրուէր, սերտ գործակցութիւն սկսելով Ամերիկայի հետ։ Այնտեղ կուտակուած հսկայական գումարները գետեղման եւ շահագործման շուկայ պիտի գտնէին Եւրոպայի այս մեծ երկրին մէջ։

Եւ որովհետեւ վերջին հաշուով եւրոպական բոլոր պետութիւններն ալ Ամերիկայի հանդէպ պարտատէրի եւ պարտապանի վիճակի մէջ էին, ուստի եւ ուզէին թէ չուզէին՝ իրենց համար ընդունելի պիտի համարէին Ամերիկայի թելադրանքները հատուցումներու խնդրին մէջ։

Համաձայն Տօուըսի ծրագրին, գերմանիա իր հատուցումներն ըրած է հետեւեալ կերպով.— 1924/1925ին վճարած է 1000 միլիոն ոսկի մարք, 1925/1926ին 1220 միլիոն մարք, 1926/27ին 1500 միլիոն, 1927/28ին՝ 1750 միլիոն, իսկ ներկայ 1928/29՝ մինչեւ օգոստոսի վերջ պիտի լմնցնէ $2\frac{1}{2}$ միլիառ մարքի վճարումը։ Եւ այսպէս շարունակ, տարեկան $2\frac{1}{2}$ միլիառ մարք, մինչեւ նոր կարգադրութիւն։ Ըսել է ուրեմն, այս վերջին հինգ տարիներու ընթացքին միայն՝ գերմանիա վճարած է 7,970 միլիոն ոսկի մարք։ Տարեկան $2\frac{1}{2}$ միլիառի վճարումները յաւելի չեն այլեւս։

Եւ սակայն, ինչպէս ըսինք, Տօուըսի ծրագիրը բաց դուռ մը ձգած էր հատուցումներու խնդրին վերաքննութեան համար։ Եւ ահա այդ խնդիրն էր որ, ասկէ ժամանակ մը առաջ գերմանիա Ժընեւի մէջ հրապարակ հանեց։ Տարեկան 2ուկէս միլիառ մարք վճարելը ան պարզապէս իր ուժէն վե՛ր կը համարէ։ Իր ամբողջական ելեւմտացոյցին մէջ, որ ընդամէնը 10 միլիառ է, շատ ծանր բեռ կը նկատուի այդչափ տարեվճարը։ Ան դիւրաւ կրնայ ճարճատում առաջ բերել այս երկրի տնտեսական ամբողջ կառուցուածքին մէջ։ Եւ յետոյ, եթէ գերմանիա ի վիճակի է եղած այս հինգ տարիներու ընթացքին օրինակելի ճշդապահութեամբ եւ բարեխղճութեամբ հատուցումներու հաշուին վճարումներ ընել, այդ միայն եւ միայն անով որ, նոյն այդ տարիներու ընթացքին նոյնչափ ալ, դեռ քիչ մըն ալ աւելի, նոր պարտքեր ըրած է Ամերիկայէն, իր ամբողջ տնտեսութիւնը հիմէն ի վեր նորոգելու, խոհականացնելու նպատակով։

Հարկաւ, այդ գումարէն օգտուած է նաեւ այս երկիրը, նոր թափ մը առնելով իր վերանորոգման համար, բայց պակաս չեն օգտուած նաեւ դաշնակիցները, մէջն ըլլալով Ամերիկան։ Վերջինս այդ դրամներուն համար իբրեւ տոկոս միայն՝ տարեկան մէկ միլիառ մարք կը քաշէ այս երկրէն։ Իսկ թէ ո՛րչափ առած են դաշնակիցները, տեսանք արդէն։

Ըսել է ուրեմն, գերմանիա ընդհանուր պարտապանն է թ՛ե Ամերիկայի, թ՛ե դաշնակիցներու։ Ու խելօք պարտատէրերը միշտ ալ շահագրգռուած են կամ պիտի ըլլան, որ իրենց պարտապանը չափէն աւելի չճնշուի, որ անոր վճարունակութիւնը վտանգի չենթարկուի։ Այլապէս՝ սնանկացած պարտապան մը ո՛չ միայն իր տունը կ'աւրէ, այլ եւ՝ իր պարտատէրերունը։ Եւ ինչպէս առեւտրական մասնաւոր կեանքին մէջ, այնպէս նաեւ պարտատէր - պարտապան պետութիւնները, եթէ բաւականաչափ հեռատես են, ահա այս գետնին վրայ կ'աշխատին։ Եւ որովհետեւ Ամերիկա ամէ՛ն կողմէ կասկածի տակ չի թողուր իր այդ ունակութիւնը, այդ պատճառաւ ալ վերոյիշեալ սկզբունքով կ'առաջնորդուի։ Ասկէ զատ գործօն դեր մը ստանձնած է հատուցումներու խնդրին կարգադրութեան մէջ։ Այդ կ'ապացուցանէ արդէն՝ Տօուըսի թելադրող կեցուածքը Լոնտոնի մէջ 1924ին, Օուըն Եընկի ալ յար եւ նման դերը Փարիզի խորհրդակցութիւններուն մէջ։

Այն պարագան եւս կայ, որ Ամերիկա միայն եւ միայն տնտեսական-ելեւմտական տեսակէտը ունի ելակէտ։ Թէեւ դաշնակիցները եւս մէկ կողմէն եւ գերմանիա միւս կողմէն համաձայնութիւն յայտնած են այդ տեսակէտով միայն ղեկավարուելու, յամենայն դէպս՝ խնդրին քաղաքական կողմը մէկ որոշ, զգալի դեր կը խաղայ անոնց վերաբերումին մէջ։

Այսպէս կամ այնպէս, Փարիզի ժողովը տուեալ երկիրներու ելեւմտական փորձագէտներու հաւաքոյթ մըն է։ Դարձեալ կառավարութիւններն են որ, իրենց վերջին խօսքը պիտի ըսեն։ Փորձագէտներուն այոն կամ ոչը նախապատրաստական քայլ մըն է վերջնական պատասխանին համար։

Ի՞նչ արդիւնք տուին այդ աշխատանքները։

Հ. Ն. ԱԿԻՆԵԱՆ ԿԸ ՊԱՏՄԷ ԻՐ ԳԼԽՈՒՆ ԵԿԱԾՆԵՐԸ

Հանդէս Ամսօրեայի Ապրիլի թիւին մէջ Հ. Ներսէս վրդ. Ակինեան կը պատմէ իր Հայաստանի մէջ կատարած ուսումնասիրութիւններն ու անակնկալ բանտարկութիւնը՝ «Համառօտ տեղեկագիր գիտական ուղեւորութեանս ի Հայս» խորագրին տակ։ Կը քաղենք գլխաւոր մասերը։

1912ին, երբ առաջին անգամ այցելած էի Էջմիածին, ժամանակին սղութիւնը թոյլ չէր տուած ինձ, մանրազննին քննութեամբ ծանօթանալ Էջմիածնի Մատենադարանի Ձեռագրական մեծ Հաւաքածոյին։ Այնուհետեւ սրտիս մէջ կրծող որդ մը եղած էր այս ցանկութիւնը։ Մեծ պատերազմը յետաձգեց իրագործել այս փափաքս։ Այս միջոցին ես անձնատուր էի արդէն բուռն թափով յօրինել Հայոց Մատենագրութեան պատմութիւն մը, գրականութեան խանձարուրքէն մինչեւ 1750։ 1922ին ապարդիւն անցաւ փորձս ուսումնասիրել առ այս Ս. Ղազարու Մխիթարեանց ձեռագրական հաւաքածոյքը (2000 ձեռագիր)։ Կը մնար ինձ նոյնը փորձել Էջմիածին եւ Երուսաղէմ։ Յաջորդ տարին զուգադիպութեամբ անձնական ծանօթութիւն ունեցայ ի Վիեննա Բաբգէն եպիսկոպոս Կիւլէսէրեանի եւ Խորհրդային Հայաստանի Բերլինի առեւտրական ներկայացուցիչ Սիմոնիկ Փիրումեանի հետ։ Սրբազանը, որ իր ուղեւորութեան նպատակակէտ ունէր Երուսաղէմը, ամէն աջակցութիւն խոստացաւ ինձ Ս. Յակոբեանց Մատենադարանի ուսումնասիրութեան համար։ Նոյնպէս նաեւ Փիրումեան գնահատելով ծրագիրս՝ ամրապնդեց հաւատքս ծրագրիս յաջողութեան մասին։ Փիրումեան խնդիրս ներկայացուցած էր ապա Պ. Միասնիկեանին ի Տփղիս, որ լինելով ինքնին սիրող հայրենի ուսմանց, «ոչ միայն դժուարութիւն» չէ տեսած գիտական ուղեւորութեանս մասին, այլեւ նկատած է զայն յոյժ ցանկալի։ 1924 փետրուարին, երբ երկրորդ անգամ ի Վիեննա կը գտնուէր Փիրումեան, վերջնականապէս լուծուեցաւ այս հարցը. եւ ես կարողացայ մարտ 25ին թողուլ Վիեննան, Պերլին-Րիկա գծով հասնելու համար Մոսկուա։

Ուղեւորութիւնս երեքպատիկ նպատակ ունէր. 1.— Ուսումնասիրել Խորհրդային Իշխանութեան, յատկապէս Երեւանի եւ Էջմիածնի Թանգարան-Մատենադարաններու մէջ պահուած հայերէն Ձեռագիրները. 2.— Հաւաքել գրքեր եւ թերթեր 1914-1924 շրջանէն Վիեննայի Մխիթարեան Մատենադարանի համար. 3.— Բանակցիլ յանուն Միաբանութեանս Խորհր. Հայաստանի Կառավարութեան հետ ի Հայս Մխիթարեան Որբանոց կամ Վարժարան մը բանալու մասին։

Վերջին կէտս, որ միամիտ առաջարկութիւն մըն էր յինքեան, մերժեց Խորհրդ. Կառավարութիւնն իմանալի պատճառներով։ Բայց ես ի Մոսկուա դադար առնելով՝ ձեռնարկեցի ուսումնասիրել նախկին Լազարեան Ճեմարանի կամ այժմեան Հայ Կուլտուրայի Տան իբր 300 Ձեռագիրները։

Հոկտեմբեր 1ին հասայ Երեւան։ Պետական Թանգարանի ձեռագիրներու բաժնի վարիչ Երուանդ Շահազիզ ընծայեց ինձ ամէն դիւրութիւն ուսումնասիրութեանցս համար։

Երեւանի Հաւաքածոյքը ունէր 1100 ձեռագիր. աւոր բաղկացուցիչ մասերն էին Նոր Նախիջեւանի, Ներսէսեան Դպրանոցի, Սանասարեան Վարժարանի, Տփղիսի Ազգագրական եւ Բագուի Մարդասիրական Ընկերութիւններու ձեռագիրները, ճոխացած մասնաւորներու նուէրներով եւ Լուսժողկոմատի գնումներով։ 1924 Հոկտ.— 1925 Նոյեմբեր պարապած էի Հաւաքածոյիս ուսումնասիրութեամբ։ Լուսժողկոմատի յանձնարարութեամբ կազմեցի այս առթիւ նաեւ առձեռն ցուցակ մը Ձեռագիրներուս բովանդակութեան, դիւրացնելու անոնց օգտագործումը բանասէրներուն։

1925 նոյեմբերին փոխադրուեցայ Էջմիածին, ուր խնդրանօքս տրամադրեց ինձ Լուսժողկոմատ առանձին սենեակ մը վանքի Կացարանի մէջ, ի մերձաւորութեան Մատենադարանին։

Գտայ հոս 7000 ձեռագիր, զետեղուած երկաթեայ պահարաններու մէջ։ Հիմնական մասը հին Հաւաքածոյքն էր, որ այժմ ճոխապատկուած է նոր ստացումներով՝ գրասէր հոգատարութեամբ Գէորգ Դ. եւ յաջորդ Կաթողիկոսներու, որոնք Էջմիածին համախմբած են Տաթեւի եւ այլ հին վանքերու եւ եկեղեցիներու ձեռագրական հաւաքածոյքները։ Վերջին շրջանին բերուած են հոն նաեւ Վասպուրականի ձեռագիրները (մօտ 2000) որոնց ապա կցած է Լուսժողկոմատ Խաչիկ Վ. Դադեանի, Գարեգին Արքեպ. Յովսէփեանի, Լազարեան Ճեմարանի, Սեւանի վանքի ձեռագրական հաւաքածոյքները, եւ այլ մասնաւոր սեփականութիւններ։ Ձեռագրատունս պիտի կեդրոնացունէ նաեւ Երեւանի ձեռագիրները. որով Հաւաքմանս ընդհանուր թիւը պիտի կազմէ աւելի քան 8000 ձեռագիր։

Աշխատութեանս գլխաւոր նպատակն էր, հաւաքել նիւթեր առհասարակ Հայ Քաղաքակրթութեան Պատմութեան, բայց մասնաւորապէս Հայոց Մատենագրութեան Պատմութեան վերաբերեալ։

Մինչեւ 1926 Ապրիլ ուսումնասիրած էի արդէն աւելի քան 600 ձեռագիր, երբ Լուսժողկոմատ առաջարկեց կազմել համառական ցուցակագրութիւն, իւրաքանչիւր ձեռագիր իր մէջ, ըստ ընդունուած ձեւի. նպատակ ունենալով յանձնել զայն ապա տպագրութեան։ Դժուարին եւ ծանր աշխատանք էր այս, պիտի կասեցնէր արագ ընթացքս։

1925 ամառն ի Տփղիս տրամադրեց ինձ ազնուօրէն Սմբատ Տէր-Աւետիսեան իր կազմած Ցուցակը Նոր-Ջուղայի Ձեռագիրներու (մօտ 500 ձեռագիր). ուսկից քաղեցի շահեկան նորութիւններ։ Նոյն տարին Ախլցխա գտայ մասնաւորներու քով աւելի քան 200 ձեռագիր։

Այսպէս գեղեցիկ սկիզբով կ'ընթանային աշխատանքներս յառաջ, երբ (մարտ 15) յայտնուեցաւ ինձ Լուսժողկոմատի կամքը, վերջ տալ ցուցակագրութեան ձեռագրաց ամսոյն վերջը։ Այսու կը դադրէր նաեւ այն նպաստը, զոր իբրեւ ամսավճար կը հատուցանէր Կառավարութիւնը գրական ծառայութեանցս համար (1925 մարտ— 1927 հոկտ.՝ ամսական 50—57 րուբլի եւ 1927 նոյ. — 1928 ապրիլ, 120 ր.)։

Ձեռքի տակ ունէի Ձեռագրատան 3200ի շարքը, երբ ապրիլ 28, առ. ժ. 2ին, յայտարարեց Պետքաղվարչութիւնը թէ կալանաւորուած եմ։ Խուզարկուեցաւ սենեակս. ձեռագիր աշխատութիւնքս եւ գրքերս ոստիկանատուն տարուեցան։ Անակնկալ չէր ինձ կալանաւորութիւնս. հանդիստ սրտով հետեւեցայ զիս ձերբակալողներուն։

Այսպէս խամրեցան զուարթ տեսիլներս մօտաւոր ապագայի. վրիպեցան սրբազան իղձերս իրենց նպատակէն։

1924 Ապրիլ 1—1928 Ապրիլ 27 հնարաւոր եղաւ ինձ ծանօթանալ ի մերձուստ աւելի քան 5000 ձեռագիրներու։ Հաւաքեցի այս ժամանակամիջոցի մէջ 10,000 գիրք, լրագիր եւ ձեռագիր։ Ես կատարեցի ի սէր տոհմային գրականութեան այն ինչ կարելի էր տիրող պայմաններու մէջ, թերեւս ի գլուխ հանեցի եւ աւելի քան հնարաւոր կ'ընէր ժամանակը։

Կալանաւորութեանս լուրը շատ արագ հասած է Տփղիս եւ Արտասահման. եւ առիթ ընծայած ազգային եւ օտար թերթերու զբաղելու այս խնդրով. ոմանք զայրոյթ յայտնած են, ուրիշները ցաւ. եղած են նաեւ թերթեր, որոնք փորձած են լուսաբանել կալանաւորութեանս պատճառները։

Իրողութիւնն այս է. Պետ(ական) Քաղ(աքային) Վարչութիւնը կալանաւորութեանս իբրեւ շարժառիթ դրաւ իմ առջեւս «Հմայական բժշկութիւն» (ռուսերէն՝ զնախարստվօ), պատճառ առնելով այն որ ես երբեմն երբեմն հարցասէր ժողովրդեան մարդասիրաբար խորհուրդ տուած եմ սովորական կամ անսովոր հիւանդութեանց դէպքերուն փորձել օգտուիլ հայրենի անմեղ բուսական դեղերէ (ըստ հայկական աւանդութեանց ի ձեռագիրս կամ Կնայպեան դրութեան)։ Մեղադրանքս, որուն քննութիւնը Քրէական Դատարանի գործն էր քան Պետքաղվարչութեան, պարզապէս պատրուակ մըն էր ի հարկէ, վարագուրելու եւ հարցաքննելու քաղաքական նկարագրով կասկածներու մասին։ Եւ ես ուրախ էի, որ պիտի փարատի խաւարը եւ լուսաւորուի ճշմարտութիւնը։ Քաղաքական ձգտումներ չէի ունեցած ես երբեք. սիրած էի հայրենիքը եւ նուիրուած անոր մշակութային բարգաւաճման։ Ոչինչ սակայն, եթէ Պետքաղվարչութիւնը յանդորրութիւն իր ուզեց հարցաքննել զիս. ինձ անբացատրելի մնաց միայն կալանաւորութեանս իննամսեայ երկարաձգման նպատակը։

Երեւան հարցաքննեց զիս այլ եւ այլ խնդրոց մասին. եզրակացութիւնը թողուց Տփղիսին։ Անդրկովկասի Պետքաղվարչութիւնը հինգ ամիս զուր տեղ յոգնեցաւ եզրակացութեան մը յանգիլ. եւ ուղարկեց զիս Մոսկուա, «Շրջանային Պետքաղվարչութեան տրամադրութեան տակ»։ Առաջին եւ վերջին անգամ Դեկտեմբեր 10ին երեւցաւ ինձ Քննիչս հինգ մեղադրական կէտերով. այս նուագ վերջին տեղը կը բռնէր «Բժշկութիւնս», զոր միւս Քննիչս ի Տփղիս «մարդասիրական» որակած էր առանց զիս ասոր համար պատասխանատու համարելու։ Առաջին կէտի մասին (Հաղորդակցութիւն Արտասահմանի հետ) առ ի ձեւ հարցաքննութենէ մը յետոյ յայտնեց արդէն, թէ մեկնելու եմ արտասահման. մի վճիռ, զոր «Զարիա Վաստոկա» (Թիֆլիս) գուշակած էր կալանաւորութեանս առաջին օրերուն իսկ, հարցաքննութիւններէս յառաջ։ Զուր տեղ փորձեցի աքսորս տարեւոր կամ գոնէ վեցամսեայ ժա-
մանակով յետաձգել տալ, ա-
տելու գէթ հարեւանցիկ քննու-
թեամբ Էջմիածնի Մատենադա-
րանին մնացեալ 4000 ձեռա-
գիրներու քննութիւնը։ Քննի[չս]
անհնարին տեսաւ նոյն իսկ [...]
կամ 10 տարի յետոյ վերադար[ձ]
աշխատանքներուս։ Այլ ես [...]
հարցաքննութիւն տեղի չու[նե]-
ցաւ. բայց ես գտայ ազատու-
թիւնս միայն Փետրուար 4ին,
նոյն օրը ցաւ ի սիրտ թողու[ցի]
Խորհ. Իշխանութեան սահման-
ները, աչքս ետ դէպի իմ սիրե[լի]
Ձեռագիրներս եւ քաղուած[ներս]
քրտամբք ձեռք բերած [...]
կարժէք քաղուածներս եւ գր[քե]-
րու հաւաքածոյքներս։

Ձեռագրական քաղուածն[երս]
եւ գրքերս մնացին Երեւան [...]
Մոսկուա Պետքաղվարչութ[եան]
հսկողութեան տակ։ Քննիչ[ս]
Մոսկուա վստահացուց ինձ [...]
պիտի ստանամ զանոնք ամ[բող]-
ջութեամբ։ Եւ ես հաւատաց[ի]
եմ թէ պիտի ստանամ ան[...]
բուստ։ Բայց ե՞րբ պիտի ժա[մա]-
նեն ինձ անոնք։ Առանց [...]
նիւթերու ընդունայն է [...]
փորձ մատենագրական ապա[գ]-
րէզի վրայ։

Հ. Ն. ԱԿԻՆԵԱ[Ն]

ՀԱՅ ՈՐԲԵՐԸ ԿԵՍԱՐԻՈՅ ՄԷՋ

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԸ ԿԸ ՄԵ[...] ՕԺԱՆԴԱԿԵԼ

Կեսարիոյ եւ շրջանի առա[ջնորդական]
փոխանորդ Սերովբէ քհնյ. Գ[...]
մայեան Աթէնքի իր բարեկա[մ]-
ներէն մէկուն գրած է նամա[կ]
մը, որուն մէջ կ'ըսէ.

«1928 Նոյեմբերին 50 [...]
բուհեներ ղրկեցինք Պէյրութ[...]
Քէլէկեան Սիսուան որբանոցը։ [...]
Մօտ մնացին դեռ 100 որբեր, [...]
րոնց մասին Բարեգործականը ձեռ[...]
պահ կը գտնուի եւ չուզեր [...]
զանոնք։ Մեր գործը շատ կը դժ[...]
ուարանայ, չըսելու համար [...]
կարելի կը դառնայ որբերը [...]
զանելու հոգը։ Ատեն մը Թօ[...]
Ամերիկեան Նիըր Իսթ [...]
նպաստով կրցինք պահել հա[...]
ւոր որբեր, աւել վերջ միայն [...]
շարժումով հասանք անոնց [...]
րիքներուն։

Հիմակ սակայն, մեր գ[...]
կտրած է եւ մեր ձեռքերը կ[...]
տած։ Նպաստ տուողները ձան[...]
ցան ու մենք շիտակը կը քա[...]
այլեւս ասոր անոր դուռը [...]
նելու։ Խնդրոյն մէջէն ելլե[լու]
մար Բարեգործականը եթէ [...]
ցեալ որբերն ալ առնէ, մեր [...]
ւոր աշխատանքը կ'աւարտի [...]
րիոյ մէջ եւ Զատկէն յետոյ [...]
ալ մեկնումը անհրաժեշ[տ]
դառնայ։

Հոս ազգային կեանք [...]
չէ։ Իմ աչքիս լոյսը եղող [...]
րանն ալ փակուեցաւ [...]
Այլ եւս առանց դպրոցի եւ [...]
կան կեանքի չենք կրնար [...]
ուստի եւ միայն եկեղեց[ի]
ական չնկատելով, որուն [...]
ալ թերեւս չուշանայ, [...]
թալ հարկ կ'ըլլայ. քանի [...]
սարաբնակ անկարներու [...]
ժելու ու գաղթելու անկար[...]
կորներու համար ըրած խնդ[...]
Կեսարացիներու, Նիւ-Եորք[ի]
քատախնամին եւ բարերար [...]
Գ. Կիւլպէնկեաններու մօտ [...]
արդիւնք տուած չեն՝ հ[...]
գրած նամակներուս, [...]
ներուս։ Գաղթելու ի վի[ճակի]
ղները կը գաղթեն, բայց [...]
պիտի ըլլան նիւթական [...]
չունեցողները։ Երբ ք[...]
յերուն մէջ, ենթադրենք [...]
կու հազարը կը շարժին, [...]
զարը ի՞նչ պիտի ըլլայ։

Ցարակոյս չկայ թէ [...]
ները դատապարտուած պիտ[ի]
լան մեռնելու։ Պարտական[...]
կատարած ըլլալու համար [...]
ունիմ, ատոր համար խնդ[...]
գիտ է եւ կ'ուզեմ մեկնի[լ]

Ուրիշ Թղթակցութեան մը մէջ, ուղղուած «Արեւ»ի (8 ապրիլ). կեսարիոյ Հայերուն մասին հետեւեալ տեղեկութիւնները կը տրրուին.

«... Հիմա այնպիսի կացութեան մը մատնուեր ենք՝ որ լեզուով, գրչով բացատրել կարելի չէ: Հարիւր որբ որբուհիներ ի զո՞ւր կը սպասեն Ս. Լուսաւորչէ եկեղեցւոյ բակը, առանց սնունդի եւ կրթութեան, անասնական կեանքով մը, որոնք սակայն օրը երեք ժում ուտեն, հագուելու կապուելու պէտք, որոնց ճրագն ու կրակը պիտի հոգացուի, եւ այսպէս պիտի մնան՝ Մեծիպային գալստեան սպասողներու նման: Բայց մինչեւ ե՞րբ այս սպասողական դիրքը, մինչեւ անոնց մեծնա՞լը: Եւ մինչ այդ՝ ո՞վ պիտի սնուցանէ այսպիսի անտէրուններ: Գթացէ՛ք, ազնուական հոգինե՛ր, մեր յոյսը ձեր վրայ դրուած է. եթէ ոչ՝ աւելորդ աղբերու պէս զուրս պիտի թափուին այս հէք բեկորները, որոնց խրախնչիւրին համար այնքան սիրտ ու հոգի վատնած ենք...»:

«10 տարիէ ի վեր յուսահատիլ չփոխող Առաջն. Փոխանորդը յուսահատած է այլեւսազգին ցոյց տուած անտարբերութենէն, զոր ժահացուցիչ կը գտնէ: Ան, Ազգ. Պատրիարքարան գրկած իր գիրովը, պայման, եւ մանաւանդ վերջնական պայման դրած է, որ եթէ յետ Զատկի ո՛եւէ կարգադրութիւն չըլլայ, ամէն պատասխանատուութիւն ազգին վրայ թողլով պիտի բռնադատուի ՑՐՈՒԵԼ ցեղին լքուած զաւակները եւ ինքն ալ պիտի անցնի երթայ...:»

ՎԻԺՈՒՄԻ ԴԷՄ

Աւստրիոյ մէջ, վիժումը արգիլող օրէնքին դէմ բողոքելու համար, վիեննայի կիները, ընկերակցութեամբ իրենց տղաքներուն, թափօր կազմած եւ ցոյց կատարած են: Քաղաքին ամէն փողոցներուն մէջ խումբեր շրջած են. ցուցարարներու թիւը կը գնահատուի 100 հազար:

Ցուցարարները տախտակներու վրայ գրած էին. «Մեր ցոյցը ինպաստ կիներուն եւ մանուկներուն է 144րդ յօդուածին դէմ:»

144րդ յօդուածը բժիշկներուն կ'արգիլէ զբաղիլ յղի կիներով, կատարելու համար գործողութիւններ, որոնք կրնան աղետաւոր ըլլալ ծնելիք մանուկներուն համար:

ԳԵՐՄԱՆ ԳՈՐԾԱԶՈՒՐԿՆԵՐԸ

Վերջին վիճակագրութիւններու համաձայն, գերմանիոյ մէջ գործազուրկներու թիւը աստիճանաբար կը նուազի: Մարտի վերջին շաբթուն, 440,000 գործազուրկներ, աշխատանք գտած են:

Ամբողջ գերմանիոյ մէջ, ներկայիս կը համրուին 1,885,000 գործազուրկներ. այս թիւը հետզհետէ նուազելու վրայ է, մանաւանդ ապրիլի սկիզբէն ի վեր:

ԿԵԱՆՔԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

(Քաղուած Թուրք Թերթերէն)

ՀԱՆՐՕԳՈՒՏ ՇԻՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Նոր խճուղիններու եւ կամուրջներու շինութեան նոր օրինագծին համաձայն, երկրին բոլոր խճուղիներուն եւ կամուրջներուն շինութեան հոգը կը յանձնուի հանրօգուտ գործավարութեան:

Օրինագծին մէջ 240 միլիոն ոսկիի վարկ յատկացուած է, բացի խճուղիներու եւ կամուրջներու շինութենէն, նոր երկաթուղիներու, նաւահանգիստներու եւ օդոգման գործերու համար: Այս 240 միլիոն ոսկին 12 տարուան մէջ պիտի ծախսուի, Գիլիոս Էրէյլի, Սմագ-Երգիգա - Երզրում, Աստափազար Պօլու գիծերուն եւ Սամսոնի, Էրէյլիի ու Մէրսինի նաւահանգիստներուն եւ Տրապիզոնի, Ամասիայի ու Ինէպոլուի կոհակարգելներուն շինութեան համար:

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԱԹՈՒԽԸ

Ռուսական ածուխը վերջերս սկսած է մրցիլ թրքական ածուխին հետ, Զոնկուլտաքի ածուխները սղած ըլլալուն պատճառով: Ռուսական ածուխը 13, իսկ Զոնկուլտաքինը 20 ոսկիի կը ծախուին:

Սղութեան պատճառն այն է եղած որ Էրէյլիի ընկերութիւնը իր շուրջը գտնուող ընկերութիւններուն հետ միացած է ածուխի գինին շուրջ: Այսօր վրայ, ռուսական ածուխը սկսած է մեծ սպառում գտնել Պոլսոյ հրապարակին վրայ: Շիրքէթը խայրիէն այս ածուխներէն կը գնէ: Ուրիշ ընկերութիւններ ալ բանակցութիւններ կը կատարեն ռուսական ածուխ գնելու համար:

ՎՏԱՆԳԱՒՈՐ ՄՐՑԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Պուլկար կառավարութիւնը վերջերս սկսած է նաւաշինութեան կարեւոր հիմնարկութիւններ ընել Վառնայի նաւահանգիստներուն մէջ: Այս նպատակին համար կարեւոր վարկեր յատկացուած են պուլկարիոյ նիւտագոյգին մէջ:

Այս իրողութիւնը, մրցակցութեան տեսակէտով շատ աննպաստ կը նկատուի Պոլսոյ համար: Վառնայի նաւատէրերը Պոլսէն շատ աւելի աժան նորոգութիւններ կ'ընեն, եւ Պոլիս գտնուած նաւերն ալ նպաստաւոր առաջարկներ կը ստանան անկէ: Կը վախցուի որ Պոլիս հասոյթի այս աղբիւրը կորսնցնէ, որովհետեւ ռումանական նաւերը այժմ Պոլսոյ մէջ կը նորոգուին:

ՑԱՄԻՔԻ ԱՐԵՒՏՈՒՐԸ

Եղանակի սկիզբէն մինչեւ 31 մարտ, Իզմիրի հրապարակը բերուած է 52,300 թոնօ չամիչ, որմէ 4000 թոնօն մթերուած կը մնայ: Անցեալ տարի, նոյն թուականին, 40,500 թոնօ բերուած եւ 4000 թոնօ մնացած էր:

Այս տարի Անգլիա եւ Իրլանտա արտածուած է 11,820 թոնօ, կեդր. Եւրոպա՝ 24,900 թոնօ և ուրիշ զանազան երկիրներ 152 թոնօ:

Անցեալ տարի Անգլիա արտածուած է 117,000 թոնօ, կեդրոնական Եւրոպա՝ 25,000 եւ ուրիշ զանազան երկիրներ 1200 թոնօ:

Իզմիրի բերքը այս տարի 50 հազար թոնօ եղած է, որուն 3700 թոնօն ղրկուած եւ 1000 թոնօ ալ այս օրերս պիտի ղրկուի:

7000 թոնօ չամիչ գործածուած է ոգելից ըմպելիներու գործարաններու կողմէ, մնացեալը մթերուած կը մնայ:

Ի՞ՆՉ Կ'ԸՆԵՆ ՍՈՒԼԹԱՆՆԵՐՈՒ ԶԱՒԱԿՆԵՐԸ

Գրած էինք թէ Ապտիւլ Համիտի տղան, իշխան Ապտիւլ Գատէր, բաւական ատեն հարուստ ամերիկուհի մը փնտռելէ յուսահատ, դիմած է Հունգարիոյ աշխատանքի նախարարութեան, որպէսզի ցիկան նուագախումբի մը միանայ իբրեւ ջութակահար:

Ապտիւլ Գատէր, որ ատեն մը 50 միլիոն տոլար հարստութիւն ունի եղեր, Թուրքիայէն վտարուած է 1924ին 1250 տոլար գումարով միայն: Այս գումարը շուտով ծախսեց Թուրք իշխանը: Իր երկու կիները լքեցին զինքը, ուստի հարկադրուեցաւ ջութակահարութիւն ընել: Իր մեծ եղբայրը, իշխան Մէհմէտ Պիւրհանէտտին, ամուսնացաւ Լորտ Շոլթօ Տուկլէսի ամուսնալուծեալ կնոջ հետ, որ 75 միլիոն տոլար ժառանգութիւն ունեցաւ, բայց մերժեց օգնել իր եղբօրը:

Երեք տարի առաջ իշխան Ապտիւլ Գատէր ամուսնացաւ հարուստ հունգար կնոջ մը հետ, սակայն իր նախորդ երկու կիներուն նման այս կինն ալ զինքը լքեց առանց տասնոցի:

Այսօր վրայ իշխան Ապտիւլ Գատէր ամուսնացաւ չորրորդ կնոջ մը, Իրինէ Խրմիրի հետ, հունգար պարուհի մը, որ իր կարգին լքեց զինքը:

— Վերջերս ամերիկեան թերթերը արձանագրեցինսոմ.գերդաստանէն արքայազուն իշխան Սուատ պէյ Շաքիրի արկածները Քալիֆորնիոյ մէջ:

Իշխան Շաքիրի երեւումը Սանֆրանչիսքոյի մէջ՝ տեղի տուաւ կարգ մը գրոյցներու, որոնց համեմատ իշխանը կ'ուզէ եղեր համոզել եւ վերադարձնել իր պալատը վերադարձնել ։ իշխանուհի Շաքիրը, որ Ամերիկուհի մըն է, քէնգաս Սիթի համալսարանի նախկին ուսանողուհի մը:

ՔԱՐԻՒՂԻ ԱՄԵՆԱՄԵԾ ԱՒԱԶԱՆԸ

Ցարդ, քարիւղի աւազանները կը շինուէին երկաթէ եւ պողպատէ: Բայց 1923ին Հիւս. Ամերիկայի մէջ սկսան շինել երկաթպետոնէ աւազաններ: Գալիֆորնիոյ քարիւղի ընկերութիւններէն մէկը այս միջոցիս, շինելու վրայ է իսկայ աւազանմըերկաթ-պետոնէ, 24 միլիոնխ.մ. ծաւալով, այսինքն աւազան մը, որ 35 անգամ աւելի մեծ է քան ներկայիս գոյութիւն ունեցող ամենէն մեծ աւազանը: Այս աւազանին մեծութեան մասին գաղափար մը կազմելու համար, կարելի է ըսել թէ ան կրնայ պարունակել Մոսկուայի բնակչութեան գործածելիք ջուրին օրական քանակը: Քարիւղը փրկելու համար հաւանական հրդեհներէ, մտադրութիւն կայ քարիւղի մակերեւոյթին եւ աւազանի կափարիչին միջեւ, պարապը լեցնել անկիզելի կազով մը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ ՇՐՋԱՆՆԵՐՈՒ ՆՈՐ ԲԱԺԱՆՈՒՄ

Նոր կարգադրութեամբ մը, հանրապետութիւնը բաժնուած է հինգ մեծ շրջաններու,— Երեւանեան շրջան, որուն մէջ կը մտնեն Երեւանի, Էջմիածնի, Գաբալագեազի եւ Մեղրիի գաւառները,— Լենինականի շրջան, որուն մէջ կը մտնեն Լենինականի գաւառը եւ Էջմիածնի ու Լոռի փամբակի գաւառներու մասերը: Լոռի-փամբակի շրջան՝ Լոռի փամբակի եւ Դիլիջանի գաւառներով,— Նոր Պայազիտի շրջան՝ Համանուն գաւառով եւ Երեւանի ու Դիլիջանի գաւառներու մասերով,— Զանգեզուրի շրջան ամբողջութեամբ:

Այս բաժանումները կատարուած են արտադրական սկզբունքներով:

ԱՄԵՆԷՆ ՄԵԾ ՋՐՎԷԺԸ

Իտալացի ճարտարագէտ մը, որ Պրազիլիոյ կոյս անտառներուն մէջ ճամբու մը շինութիւնը ստանձնած էր, իր աշխատութեանց ընթացքին, երեւան հանեց եւ ուսումնասիրեց իսկայ ուժը ջրվէժի մը, որ աշխարհի ամէնէն կարեւորը կը նկատուի: Ջրվէժը կը կոչուի «Երեւոնակներու Ջրվէժ» այն պատճառով որ անոր շուրջը բոյն դրած են բազմաթիւ թռչուններ: 130 մեթր բարձրութենէ մը վար կը թափի եւ երեք գլխաւոր թեւեր ունի: Ջուրի մեծ քանակութիւն մը կը խուժէ զարհուրելի աղմուկով մը, ու կ'իյնայ լերան վրայ բացուած անդունդի մը մէջ:

Նիակարայի, Զամբէզի, Ինեասսուի նշանաւոր ջրվէժներուն բարձրութիւնը կը տարբերի 50—70 մեթրի միջեւ: Անգլիական կուլանայի մէջ, կայէթորի ջրվէժը քիչ մը աւելի բարձր է քան Արիբուանայինը, բայց անոր ջուրի քանակը եւ լայնքը աւելի նուազ են:

«Երեւոնակներու Ջրվէժ»ին ջուրի քանակը այնքան մեծ է, որ եթէ իբր ուժ շահագործուէր, պիտի արտադրէր՝ տարեկան 3 երկիլիոն կիլովատ, ինչ որ Պրազիլիոյ համար, արժէքը պիտի ներկայացնէր աժխահանքի մը, որ պիտի կարենար տարեկան արտադրել երեք միլիոն թոնօ ածուխ:

ԱՇԽԱՐՀԻ ՎԵՐՋԸ

Լիզպոնի շրջակայ գիւղերէն մէկուն մէջ, զուարճանալու համար, լուր տարածած էին թէ մօտ է աշխարհի վերջը: Գիւղացիները խելայեղ, խմբովին վազեցին խոստովանելու եւ թողութիւն առնելու, իրարու յանցանք ներեցին, վճարեցին իրենց պարտքերը, իսկ անոնք որ ի վիճակի չէին, անպարտ յայտարարուեցան առնելիքտրներուն կողմէ: Մեծ եղաւ սակայն զայրոյթը այն առնելիքտրներուն, որոնք տալիքտրներուն անպարտ արձակելէ յետոյ, տեսան թէ կործանումի համար որոշուած թուականէն յետոյ, աշխարհ նորէն կը շարունակէր դառնալ:

ԿԱՊԿԱՄԱՐԴԸ

Քոնկոյէն Շիքակօ տարուած է կապկամարդ մը, առաջինը իր տեսակին մէջ, որ պիտի ենթարկուի բազմաթիւ գիտնականներու քննութեան. յետոյ այս մարդ— անասունը պիտի ցուցադրուի հանրութեան:

Այս խառնածին անբանը գերի բռնուած է Քիվայի բնիկներուն կողմէ, որոնք զայն յանձնած են Քինկ անուն ագարակատիրոջ մը: Այս մարդը սեփականատէրն է միացեալ նահանգներու օձերու միակ ագարակին: Քինկ մանրամասնութիւններ կուտայ իր գերիին մասին, որ կը նմանի մարդկային էակի մը. անոր մարմինը ծածկուած է սակայն, երկար ու թաւ մազերով եւ ան կը նախընտրէ քալել չորքոտանիի պէս: 4ուկէս ոտք հասակ ունի եւ կը կշռէ 83 քիլօ: 9 կամ տասը տարու է. վայրագ աղաղակ մը կ'արձակէ, երբ ուզէ բան մը հասկցնել. սակայն Քինկ կը կարծէ թէ ան պիտի կրնայ խօսելու վարժուիլ:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՆՐԱԿԱՌՔԵՐԸ

1929ի ընթացքին փարիզի մէջ, հանրակառքի եւ գծերու բարելաւման համար յատկացուած են, 6,310,000 ֆր. նոր գիծերու զետեղումին,—1,465,000 ֆր. ելեկտրական կազմածներու,·325,000 ֆր. հանրակառքերու համար գործիքներու գնման,— 5,479,000 ֆր. հին գծերու նորոգման: Այս գումարներէն 1,700,000 պիտի յատկացուի Լուվր-վէրսայլ զոյգ գծի մը շինութեան:

ԿՈՉ

ՍԷՆ ԼՈՒԻ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

ՍԷՆ ԼՈՒ.— Հ. Ց. Դ. «Ակնունի» ենթակոմիտէի հերթական դասախօսութեանց շարքը բացուած ըլլալով, պարտք կը համարենք հրաւիրել տեղւոյս երկսեռ հասարակութիւնը օգտագործել առիթը՝ չզրկուելու համար իրենց մտային եւ բարոյական դաստիարակութենէն: Ցեղւոյս հայութեան մէջ մեծամասնութիւն կը կազմեն թրքախօսներն ու փրանսախօսները: Այս իսկ պատճառաւ Հ. Ց. Դ. կոմիտէն մեծ աշխատանք կը տանի՝ գոնէ փոքրիկները այլասերումէ փրկելու համար: Պէտք է պատրաստուինք վաղուան համար, որպէսզի ձեռնունայն չըրթանք հայրենիք:

Հ. Ց. Դ. ենթակոմիտէն կոչ կ'ուղղէ երկսեռ հասարակութեան, առանց կուսակցական խտրութեան, որ գայ անդամագրուի իր գրադարան-ընթերցարանին:

Ներկայանալ գրադարանի վարչութեան կիրակի օրեր՝ Ակումբին մէջ:

Կը յուսանք մօտ ժամանակուան մէջ ձրի մատենադարան մը դնել մեր հայրենակիցներու տրամադրութեան տակ: Նոյնպէս կոչ կ'ուղղենք բոլոր գրասէրներու որ չխնայեն իրենց աջակցութիւնը՝ նոր սերունդը այլասերումէ փրկելու մեր ձեռնարկին մէջ: Շատերու ծանօթ է որ Սէն Լուի ափ մը ընկերներու պզտիկ գումարներով կառուցուեցաւ այս տունը, որ օգտակար պիտի դառնայ բոլոր հայրենակիցներու: Գիրք կամ թերթ ղրկել՝ սա հասցէին:

Krikor Yeghikian, Club Arménien, (St. Loup, Grand Pin, (B. d. R.) France.

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԴԱՍԱԽՕՍԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

ՍԷՆ ԼՈՒ, 16 Ապրիլ.— Հ. Ց. Դ. Ակնունի ենթակոմիտէի երկրորդ դասախօսական ժողովը տեղի ունեցաւ Ապրիլ 14 կիրակի ժամը 2ին: Ներկայ էին ընկերներ եւ կարգ մը հայրենակիցներ:

Ընկեր նախագահը ժողովը բանալով, հրաւիրեց ընկեր դասախօս Ս. Միլտոնեանը, որ խօսեցաւ հայ գրականութեան անցեալի եւ ներկայի մասին: Ընկերը թռուցիկ ակնարկ մը նետեց այն բոլոր գրողներուն վրայ, որոնք առաւել կամ նուազ չափով իրենց հայրենաշունչ երկերով, քերթուածներով ու վէպերով վերապրող սերունդիս ներշնչումի աղբիւրներ հայթայթած են: Օրինակ՝ Նարեկացի, Քուչակ, Վարուժան, Սիամանթօ, Յիշեց նաեւ Միքայէլ Նալպանդեանց, Պետրոս Դուրեանը, Րաֆֆին, Ահարոնեանը եւ մինչեւ Համաստեղը:

Դասախօսութենէն վերջ եղան թեր ու դէմ կարծիքներու փոխանակութիւն եւ հաւաքոյթը վերջացաւ լաւ տրամադրութեան տակ:

Գ. Եղիկեան

ՍՊԻՏԱԿ ԳԻՇԵՐՆԵՐ

ԱՌԱՒՕՏ

Գիշերներս լրացան այդ առտու: Օրը տխուր էր: Անձրեւի կաթիլները տխուր ձայնով մը անընդհատ կը ծեծէին պատուհանիս ապակիները: Սենեակիս մէջ մութ, դո՜ւրսը մութ: Գլուխս կը ցաւէր, ջե՛րմ ունէի:

— Նամա՛կ մը ունիս, իմ պզտի՛կ հայրիկս, նամակաբաշխը հիմա բերաւ, ըսաւ Մաթրէնա:

— Նամա՞կ մը. որմէ՞, գոչեցի աթոռէս ցատկելով, առանց գիտնալու թէ ի՛նչ կ'ըսեմ:

— Ինչպէ՞ս գիտնամ, կարդա՛ ու կը հասկնաս:

Պահարանը պատռեցի.

«Օ՛, ներեցէ՛ք ինծի, Ծնրադիր կը խնդրեմ որ ինծի ներէ՛ք: Չէի ուզեր ձեզ խաբել, բայց եւ այնպէս խաբեցի: Ներեցէ՛ք: Մի՛ դատապարտէք զիս, զգացումս չէ փոխուած. կը սիրէի ձեզ ու դարձեալ կը սիրեմ, ինչո՞ւ համար դուք ինքը չէք:

«Օ՛, եթէ դուք ա՛ն ըլլայի՛ք:

«Աստուած գիտէ որ ի՛նչ կ'ուզէի ընել ձեզի: Գիտեմ որ շատ տանջուեցաք, ե՛ս ալ տանջուեցայ ու ձեզի տանջեցի: Բայց վիրաւորանքը կը մոռցուի ու ձեզի կը մնայ սիրելու քաղցրութիւնը միայն: Շնորհակա՛լ եմ, այո՛, շնորհակալ եմ ձեր սէրէն, որ մտքիս մէջ քանդակուած պիտի մնայ գեղեցիկ երազի մը պէս, որ արթննալէ դեռ շատ վերջը մարդ կրնայ վերյիշել: Երբե՛ք պիտի չմոռնամ այն վայրկեանը որ ա՛յնքան անկեղծօրէն բացիք ձեր սիրտը իմ սրտիս՝ զգալու եւ կազդուրելու համար, որ բոլորովին մեռած էր: Եթէ ինծի ներէք, ձեր յիշատակը յաւիտեան պիտի ապրի մէջս, երախտագիտական գրեթէ սիրային զգացումով մը գեղեցկացած, որուն հաւատարիմ պիտի մնամ: Բնաւ պիտի չզլացանեմ ձեր սրտին ու մենք իրարու պիտի հանդիպինք. դուք մեր տունը կուգաք, մեր լաւագոյն բարեկամը կը դառնաք: Ու զիս կը սիրէք առաջուան պէս: Յաջորդ շաբթուան մէջ կ'ամուսնանամ. իր հետ ձեր տունը պիտի գամ: Զինքը պիտի սիրէք, չէ՞: Կրկի՛ն ներողութիւն: Կրկի՛ն շնորհակալութիւն: Յիշեցէք եւ սիրեցէք միշտ ձեր Նաստինքան»:

Երկա՛ր, երկա՛ր կրկին անգամ կարդացի այս նամակը, որ ի վերջոյ ինկաւ վար ու ես աչքերս գոցեցի:

— Տէ՛ր, տէ՛ր, իմ պզտի՛կ հայրիկս, գոչեց Մաթրէնա:

— Ի՞նչ, պառա՛ւ:

— Սարդի ոստայնները մաքրեցի, բոլո՛րն ալ. եթէ կ'ուզես ամուսնանալ, տունը մաքուր է:

Նայեցայ իրեն: Պառաւ մը՝ որ տակաւին բաւական երիտասարդութեան աւիւն կը պահէ իր մէջ, բայց ինչո՞ւ համար իր նայուածքը յանկարծ այնքան մարած թուեցաւ ինծի, իր դէմքը ա՛յնքան խորշոմած, ուսերը կամարացած ու ինք ամբողջովին ա՛յնքան զառամած:

Եւ ինչո՞ւ համար սենեակն ալ հինցած ու ծերացած կը թուի աչքիս, իրե՛ն պէս: Պատերն ալ գորշացած են ու սարդի ոստայնները... բազմապատկուած: Ամէն ինչ մութ գոյն մը ունի... Այո՛, տխուր ապագայիս հեռանկարը առջեւս է ահա, օ՛ այդ տխո՛ւր, տխո՛ւր ապագայիս: Ես ինքզինքս տասը հինգ տարի վերջը կը տեսնեմ ահա՛, ա՛յնպէս ինչպէս որ եմ հիմա: Մաթրէնային հետ միասին, որ դեռ ո՛չ երեւակայութիւն եւ ո՛չ ալ նախաձեռնութեան ոգի ունի:

Եւ Նաստինքան ա՛լ չտեսայ: Իմ ներկայութեամբ իր երջանկութիւնը տխուր ամպո՞վ մը ծածկեմ, իր սրտին խղճի խա՞յթ ըլլամ, թառամեցնե՞մ այն ծաղիկները որ հանգուցած էր իր մազերուն՝ տաճարին մօտեցած ատեն: Ո՛չ, երբե՛ք, երբե՛ք: Թո՛ղ երկինքդ պայծա՛ռ, ժպիտդ զուա՛րթ ըլլայ: Ու՝ օրհնեա՛լ ըլլաս դուն, այն երջանկութեան վայրկեանին համար, որ շնորհեցիր տխուր, օտար, մենաւոր... ճամբորդի մը:

Աստուա՛ծ իմ, ամբողջ վայրկեանի մը երջանկութիւնը բաւական չէ՞ միթէ ամբողջ կեանքի մը համար:

Թրգ. Յ. Մ. Թ. ԴՈՍՏՈՅԵՒՍԿԻ

ՎԵՐՋ

ԱՒԵՏՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎ

Մայիս 6էն 12, փարիզի մէջ պիտի գումարուի առեւտրական ներկայացուցիչներու միջազգային համաժողով մը, որուն կը մասնակցին 15 երկիրներ: Հրաւիրուած 100 պատգամաւորները կը ներկայացնեն 150 հազար արհեստաւորներ, որոնք կը պատկանին ճարտարարուեստի եւ առեւտուրի միջնորդներու զանազան ընկերակցութեանց:

Համաժողովին գլխաւոր նպատակն է, նկատի առնելով զանազան երկիրներու մէջ առեւտրական միջնորդներու եւ ներկայացուցիչներու հանդէպ օրէնքի տրամադրութիւնները, հաստատել արհեստակցական պահանջներու ցուցակ մը:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՖՈՒԹՊՈԼ

Կիրակի օր Հ. Մ. Ը. Մ.ի Սարսէլի մասնաճիւղը երկու յաղթական մրցումներ ունեցաւ ֆրանսական դաշտին վրայ: Ա. խումբը յաղթեց Stade Françaisի Hors Championnat Ա. խումբին՝ 3-2, իսկ Բ. խումբը յաղթեց C. A. XIVe Գ. խումբին 4-1: Մասնաճիւղի վարչութիւնը տեղւոյն ֆրանսական խումբին հետ իր բարեկամական յարաբերութիւններուն շնորհիւ, կրցաւ տեղւոյն դաշտը իր տրամադրութեան տակ առնել,ուզած ատեն, բացի իրենց ախոյեանական մրցումներու պարագայէն, առանց դրամական հատուցումի, իբրեւ իր սեփական դաշտը:

Ս.

ՁԵԶԻ ՀԱՄԱՐ, ՏԻԿԻ՛Ն.

Սիրուն գլխարկներու անբաղդատելի հաւաքածոյ մը, ափոփ, ամէնօրեայ հագնելու եւ երիկուան համար: Գիները անմրցելի: ՍՈՐՊԻԼԻ մօտ, 11 Rue Lafayette, փարիզ: Ծ.

ղովին վրայ: Հինգշաբթի կարեւոր փոփոխութիւն մը առաջ չեկաւ կացութեան մէջ:

Խորհրդային Ա· պատուիրակ Լիտվինոֆ զեկոյցով մը կը հրաւիրէր Խորհրդաժողովը յայտարարել թէ·

1.— Ծրագրուած է «էական զեղչ» մը կատարել ներկայ սպառազինումներուն վրայ եւ ոչ թէ պարզ սահմանափակում մը զինուորական ծրագիրներու:

2.— Թէ կ'ընդունի ապագայ դաշնագրին մէջ մտցնել «համեմատականութեան սկզբունքը կամ նման ենթակայական չափանիշ մը».

3.— Կիրարկել «թուական յայտարարներու» դրութիւնը, որուն գաղափարը առաջին անգամ յղացաւ ռուս պատուիրակութիւնը՝ ջատագովելով 100էն 50 զեղչի նշանաւոր ծրագիրը:

Այս հարցին շուրջ երկար վիճաբանութիւններ կատարուեցան: Լիտվինոֆի բոլոր փաստերուն պատասխանեց ֆրանսական պատուիրակ Մասիկլի: Ի վերջոյ որոշուեցաւ ուրիշ նիստի մը յետաձգել այդ մասին բանաձեւի քուէարկումը: Ջանքեր եղան բոլորին հաւանութեան ենթարկուելիք բանաձեւ մը գտնելու:

Գերման պատուիրակ կոմս Պէրնսթրոֆ կը պահանջէ յառաջիկայ մայիս 25ին Փարիզի մէջ գումարել Նաւային խորհրդաժողով մը, որուն պէտք է մասնակցին ո՛չ միայն Նաւային ծանօթ մեծ պետութիւնները, այլ նաեւ Գերմանիա և Ռուսիա:

Անգլիական պատուիրակութիւնը գլխովին հակառակ է նման խորհրդաժողովի մը:

Պահպանողականներու ընտրական ծրագիրը

Անգլիոյ վարչապետ Սթանլի Պոլտուին Տրիւրի Լէյնի թատրոնին մէջ աւելի քան 2000 պետական և կուսակցական պաշտօնական ներկայացուցիչներու առջեւ պարզեց Պահպանողականներու ընտրական ծրագիրը:

Ամէնէն առաջ աչքի կը զարնէ այն, որ վարչապետը իր ճառին մէջ ո՛չ մէկ բառ արտասանեց կուսակցութեան արտաքին քաղաքականութեան մասին: Այս բացայայտ յապաւումով Պոլտուին հասկցնել ուզեց թէ Անգլիոյ արտաքին քաղաքականութիւնը կուսակցական խնդիր չէ և անոր էական յատկանիշն է տեւականութիւնը:

Գալով ներքին քաղաքականութեան, գլխաւոր մտահոգութիւնն է գործազրկութեան խնդրին լուծումը՝ երկրագործութեան, ճարտարարուեստին եւ առեւտուրին տրուելիք աստիճանական մղումին շնորհիւ:

Վարչապետը ըսաւ.

— Լոյտ Ճորճ յայտարարեց մեզի թէ Ազատական կուսակցութիւնը խոստումներու կուսակցութիւնն է: Այս կէտին շուրջ վէճի չպիտի բռնուինք իրեն հետ: Մեր քաղաքականութիւնը ոչ թէ խոստումի, այլ գործի քաղաքականութիւն է: Մեր բոլոր ջանքերը պիտի ձգտին մնայուն գործ մը հայթայթելու անգործներուն: Այս մեթոտը նախամեծար կը համարենք առժամեայ սպեղանիներէն:

Շեշտելէ յետոյ թէ ընդհանուր գործադուլի մեծ աղէտէն ի վեր գործատէր ու գործաւոր համերաշխութեան եւ գործակցութեան ոգիով խանդավառուած են, ինչ որ իր արդիւնքները տուած է արդէն, վարչապետը թուեց հետեւեալ միջոցները, որոնց շնորհիւ գործատութեան դէմ ազդու պայքար պիտի մղուի.— Գաղթապետութեանց հետ համաձայնիլ, ուժ տալու համար արտագաղթին. անգործները փոխադրել մայրաքաղաքի շրջակաները, ուր կրնան գործ գտնել. ստեղծում աշկերտութեան կեդրոններու. պետական նպաստ երկաթուղիներուն՝ բարւոքելու համար փոխադրութեան միջոցները. աջակցիլ երկրագործութեան եւ ճարտարարուեստին՝ թաղապետական տուրքերը ամբողջութեամբ կամ մասնակի ջնջելով. պահպանել երաշխաւորութեան օրէնքը, սակայն մուտքի տուրք չգանձել ուտելիքի նիւթերէն:

Հրոսախումբեր Մարաշի շուրջ

Մարաշէն կը հաղորդեն թէ ապրիլ 11ի գիշերը ժամը 9ին Սուրիոյ կողմէն եկող հրոսախումբ մը Մարաշի հարաւակողմէն Հաճիպէյլի գիւղին մէջ Շահ և Սիւլէյման աղաներուն տուները կոխելով անոնց գոյքերն ու դրամները կողոպտած և երկու տղաքը առեւանգած է:

Աւազակները յայտնած են որ՝ եթէ 1000 ոսկի հնչուն դրամ և շատ մը ուրիշ գոյքեր չբերուին և չյանձնուին իրենց, տղաքը պիտի սպաննեն: Ըսած են թէ իրենք պիտի սպասեն հարաւի սահմանագլխին մօտ Ազթաշ լերան մէջ եւ իրենց դէմ ղրկուելիք ոեւէ ուժի դէմ պիտի դնեն:

Պրուսայի մահապարտները

Պրուսայի ծանր պատիժներու դատարանը վերաքննութեան ենթարկելով մահապարտ կէօք Պայրաքլը ձէմալի, Իսմայիլ Հագգըի, Քեամիլի եւ ընկերներուն դատը, տուաւ իր վճիռը, որուն մէջ կ'ըսուի.

—Կառավարութիւնը տապալելու դիտումով խռովարարական մարմնոյ մը կազմութիւնը եւ գործունէութիւնը հաստատուած է: Հետապնդուած նպատակն էր Ազգային Մեծ ժողովը տապալելով եւ կառավարութեան ձեւը փոխելով Ապտիւլ Համիտի տղան Սէլիմըրթուրքին բերել: Այս շարժումները կրօնական կազմակերպութենէ մը ներշնչուած չեն կրնար նկատուիլ, եւ այս ուղղութեամբ եղած պաշտպանողականն ալ չի կրնար ճիշդ ընդունուիլ: Այս մարմնին կազմակերպութեան թէ հաւաքաբար եւ թէ անհատաբար հետապնդած գլխաւոր նպատակն էր կառավարութիւնը տապալել. միայն թէ Ղազի փաշան ձնոք անցնելու պարագան թերեւս զայն պաշտպանելու նպատակով էր, ուստի այդ կէտէն անպարտ կը կացուցուին: Բայց բուն նպատակին շուրջ իբր գլխաւոր կազմակերպիչ եւ դրդիչ միացած էին Ճէմալ, Տիքիճի Սապրի եւ Քեամիլ, իսկ միւսները այդ միութեան զէնք, ռազմանիւթ եւ դրամ հայթայթելով գործնականօրէն օգնած են:

Որով այս վերջինները երկրորդական դերով կ'ամբաստանուին. միայն Իպօն անպարտ կը նկատուի:

Քէմալ, Իսմայիլ, Սապրի եւ Քեամիլ դատապարտուեցան մահուան: Գատէմ, Րէթիմ, Լազ Ալի, Էվլիյա Հօճա, չորսուկէսական տարի բանտարկութեան, եւ չորսուկէսական տարի ալ ընդհ. ապահովութեան ներքեւ գտնուելու եւ հանրային պաշտօններէ զրկուելու դատապարտուեցաւ: Այս վճիռը վճռաբեկ ատեանին պիտի ներկայացուի վերստին:

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷՆ

ստիպողաբար ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ արուարձանի բոլոր ընկերներն ու ընկերուհիները այս Երկուշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, O Քլէր տը Լիւնի վերնայարկը: Մէթրօ՝ Իթալի:

Օրակարգ.— ա) Կուսակցական ընթացիկ հարցեր:

բ) Զեկոյց՝ Սուրիահայ գաղութի մասին.

ԱՊՐԻԼ 11/24Ի ՍԳԱՏՕՆԸ

ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ Զ. Ե. Ո. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐՈՒՆ ԵՒ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ

ՓԱՐԻԶ

28 Ապրիլ կիր· գիշեր ժամը 8.30ին, Petit Journalի սրահին մէջ
Կը նախագահէ՝ ՓՐՈՖ. Ն. ԱԴՈՆՑ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ

վաղը կիրակի ժամը 2.30ին 128 Rue Etienne Dolet:
Կը նախագահէ՝ Լ. ՍՈՒՐԷՆԵԱՆ գեղարուեստական բաժին

ՎԱԼԱՆՍ

Այսօր Շաբաթ գիշեր քաղաքապետական Թատրոնը

ՊՈՐՏՕ վաղը կիրակի կէսօրէ վերջ

ՄԱՐՍԷՅԼ 28 Ապրիլ

Ինչպէս նաեւ ԼԻՈՆԻ, ՌՈՄԱՆԻ եւ ուրիշ վայրերու մէջ:

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ

Նախաձեռնութեամբ Սեբաստիոյ Նահանգ. Հայր. Միութեան եւ մասնակցութեամբ Հ· Յ· Դաշնակցութեան, Ս· Դ· Հնչ· կուսակցութեան եւ Եօզկատի Հայր. Միութեան:

վաղը կիր. ժամը 2ին Մալաթիոյ կրթասիրաց միութեան ակումբը: Արտասանութիւն, խմբերգ, մեներգ, նուագ, բանախօսութիւն, եւն.

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՏՐԱՄԱԹԻՔ ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲԸ

SALLE ADYAR. 4 Square Rapp, Métro Alma Marceau

վաղը կիրակի իրիկուն ժամը 9ին

Մասնակցութեամբ՝ Պ. Ա. ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻԻ

կը ներկայացնէ՝ **ՍԱՄՍՈՆ**

Կը մասնակցին.— Տիկիններ՝ Ս· Նշանեան, Տէրունեան, Փափազեան, Օր· Անգինէ: Պ· Պ· Շահան Սարեան, Եր· Թօլայեան, Վ· Սվաճեան, Տ· Նշանեան եւ Ա· Գմբէթեան:

ՏՈՄՍԵՐՈՒ ԳԻՆԵՐ՝ 50, 25, 15 ԵՒ 10 ՖՐԱՆՔ

Տոմսերը կարելի է այժմէն ապահովել: Դիմել՝ նամակով կամ անձամբ Շահան Սարեանի, 5 Rue Docteur Paquelin, Paris (20e):

ԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ.Ի ԿՈՂՄԷ

Այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ

6րդ Քաղաքապետարանի սրահը, Մէթրօ՝ St. Sulpice

Նուագախումբ եւ ճազ-պանտ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ ՔՂԻԻ ԱԳՐԱԿ ԳԻՒՂԻ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Այս իրիկուն ժամը 8.30ին 84 Րիւ Շափ, Պօն Թէաթրի մէջ

կը ներկայացուի՝ «ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԸ»

գին՝ 7, 5 եւ 3 ֆրանք

Հ. Յ. Դ.

Իսի-լէ-Մուլինօ-Պիյեանքուրի Վռամեան ենթակոմիտէի ժողովը՝ վաղը կիրակի առաւօտ ժամը 9.30ին 164 Av. Verdun: Կը խօսի՝ Շրջանային կոմիտէի ներկայացուցիչը:

Պուա-Քոլոմպի «Եռագոյն» խումբի վիճաբանական ժողովը՝ այս երեկոյ ժամը 8.30ին ծանօթ հաւաքատեղին:

Լիոնի «Քեռի» խումբի ժողովը այս երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8ին ընկ· Ճանկէօզեանի ճաշարանը: Օրակարգ՝ նախկին ժողովի շարունակութիւնը:

Լիոնի Քրիստափոր խումբի ժողովը՝ 24 Ապրիլ Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին Ընկ. Ճանկէօզեանի ճաշարանը: Օրակարգ՝ նախորդ ժողովի շարունակութիւն: Ներկայանալ անդամատետրով:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Զ. Ե. Ո. Միութեան մ.ճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ Ապրիլ 24ի սգատօնին մասնակցող ազգ. կազմակերպութեանց ներկայացուցիչները այս Երկուշաբթի իրիկուն ժամը 9ին Ֆլորիայի մէջ, 61 Rue Mr. le Prince:

ՓԱՐԻԶԻ Զ. Ե. Ո. Միութեան մասնաճիւղի բոլոր անդամները ստիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուին այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Ֆլորիայի մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Չարսանճագի Հայրենակց. Միութեան ընդհ. ժողովը՝ վաղը կիրակի կէսօրէն յետոյ ժամը 2ին, 2 Րիւ Քոլպէր, Պար տը լա Փոսթի մէջ: Կը հրաւիրուին անդամ եւ ոչ-անդամ հայրենակիցները: Օրակարգ՝ կեկոյց պատգամաւորներու եւ ընտրութիւն նոր վարչութեան:

Ա. Ե. Հ. Կարմիր Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին ժողովը՝ վաղը կիրակի Տ. Տէօքմէճեանի բնակարանը, 59 Rue Rabelais:

ԼԻՈՆԻ Չարսանճագի հայր. Միութեան մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամները վաղը կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, 140 Rue Craiqui սրճարանը: Օրակարգ՝ Զեկոյց պատգամաւորի եւայլն:

ՓԱՐԻԶԻ Եօզղատի եւ շրջ. ընդհ. Հայր. Միութեան վարչութիւնը ընդհ. ժողովը կը հրաւիրէ բոլոր անդամները եւ հայրենակիցները վաղը կիր· ժամը 2ին Ռոստոմի սրահին մէջ, 131 Fbg. du Temple: մէթրօ՝ Պէլվիլ:

Գործագործ կ'ուզուի

Արեւելեան գորգ գործելու համար 10—15 վարպետ գործաւորուհիի պէտք կայ: Գոհացուցիչ վճարում:

Դիմել՝ Պ. Վ. Իսպիրեանի, 31 Rue St. Lazare: Նոր-Սիւտ Notre Dame des Lorettes.

ՃԱՇԵՑԷ՛Ք ԵՒ ԸՆԹՐԵՑԷ՛Ք

BOULANT

ՃԱՇԱՐԱՆ ՊՈՒԼԱՆ

Հետեւեալ չափաւոր գիներով

12 ֆրանք՝ 34 Bld. St. Michel

16 ֆրանք՝ 1 Bld. Montmartre

18 ֆրանք՝ 35 Bld. des Capucines

ՀԱՄՈՎ ՍԻՄԻԹՆԵՐ
ՏԱՔՈՒԿ ՍԻՄԻԹՆԵՐ

Հացագործ LA GARDE

1 Rue St. Lazare, PARIS (9e)

Téléphone-Trudaine 95.21

ԱՄԷՆ ՕՐ

V O L P O N E

ԱԹԸԼԻԷ ԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԱՇԽԱՏԱՒՈՐՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԽԱՆՈՒԹՊԱՆՆԵՐՈՒՆ

Ա Պ Ա Ռ Ի Կ

6էՆ ՄԻՆՉԵՒ 15 ԱՄԻՍ

ԸՆԹԵՐՑՈ՛Ղ, եթէ վարը յիշուած առարկաներէն որեւէ գնում կատարել կը փափաքիս, մի՛ փախցներ այս ԲԱՑԱՌԻԿ ԱՌԻԹԸ:

Ձեր գնելիքին ընտրութիւնը դիւրացնելու համար, ձեզ կը ղրկենք ՁՐԻՕՐԷՆ՝ հետեւեալ պատկերազարդ ցուցակները (քաթալոկ): Հայերէն շրջաբերական բացատրութեամբ:

ՔԱԹԱԼՈԿՆԵՐ՝

Թիւ 1.— ՄԱՀՃԱԿԱԼՆԵՐ (մեծի եւ երախայի) կազմածներ եւ ծածկոցներ:

Թիւ 2.— ԿԱՐԱՍԻՆԵՐ՝ ննջարանի, ճաշասրահի, հիւրանոցի, գրասենեակի:

Թիւ 3.— ԶԳԵՍՏՆԵՐ՝ կիներու, այրերու, փոքրերու, ինչպէս նաեւ գլխարկ, կօշիկ, գուլպայ, շապիկ, հովանոց, ֆանելա, ձեռքի պայուսակներ եւայլն:

Թիւ 4.— ԽՈՀԱՆՈՑԻ ՍՊԱՍՆԵՐ՝ պնակ, գաւաթ, դգալ, դանակներ եւն.

Թիւ 5.— ԵՐԱԽԱՆԵՐՈՒ ԿԱՌՔԵՐ:

Թիւ 6.— ՎԱՌԱՐԱՆՆԵՐ, ՕՃԱԽՆԵՐ:

Թիւ 7.— ԿԱՐԻ ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ: Թիւ 8.— ՀԵԾԵԼԱՆԻՒՆԵՐ (պիսիքլէթ)

Թիւ 9.— ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾԻՔՆԵՐ՝ ջութակ, մանտոլին, արկղ, կիթառ եւայլն:

Թիւ 10.— ՖՈՆՈԿՐԱՖ ԵՒ ՓԼԱՔՆԵՐ:

Թիւ 11.— ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉԱԿԱՆ ԳՈՐԾԻՔՆԵՐ:

Թիւ 12.— ԶԱՐԴԱՍԵՂՆԵՐ՝ մատանիներ, օղեր, պատի ժամացոյցներ եւն.

Այս քաթալոկներէն ձեր ընտրած առարկաները, մեր յանձնարարութեամբ ձեզ կը ղրկուին առանց կանխավճարի, 6էն 15 ամիս

Ա Պ Ա Ռ Ի Կ

Առաջին ամսավճարը պիտի կատարէք ապսպրանքէն մէկ ամիս յետոյ: Ճամբու ԾԱԽՔԸ ՄԵՐ ՎՐԱՅ կը ղրկուին՝

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԱՄԷՆ ԿՈՂՄԸ

Ձեզ հետաքրքրող ՔԱԹԱԼՈԿԻՆ ԹԻՒԸ եւ ձեր հասցէն գրեցէք մեզ՝
G. Badouhassian, 16 Bld. des Italiens, MARSEILLE

Մ. ՎԱՐԴ եւ Յ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

ԸՆԴՀ. ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉ ԿԱՀԱՒՈՐՄԱՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆՆԵՐՈՒ

106 Rue Richelieu, Bld. des Italiensի անկիւնը

մէթրօ՝ Drouot-Richelieu R. C. 404565

Ընդհանուր կահաւորում՝ ապարանքի, տունի, խանութի պանդոկի.

Մասնակի կահաւորում՝ ճաշարանի, ննջասենեակի, հիւրասրահի, եւայլն:

Եթէ կ'ուզէք կահաւորումի վաճառականներու գնած գինով կարասիներ ունենալ, նախ քան մեզի դիմելը, այցելեցէք կահաւորումի խանութները՝ համոզուելու համար մեր անհաւատալի աժան գիներուն: Գնորդները մեր միջոցաւ կը ստանան իրենց ապսպրանքները ուղղակի գործարանէն, որով երկրորդի մը յաւելուածական շահ չեն վճարեր:

Ունինք պատի եւ սեղանի գորգեր, բուրդէ անկողիններ, վերմակներ, մահճակալի մետաքսեայ ծածկոցներ, յատակի զուտ բուրդէ գեղեցիկ գորգեր՝ արեւելեան գորգերու ընդօրինակութեամբ, ֆրանսական սալօնըրի եւ մօքէթ ինչպէս նաեւ ամէն տեսակ կահաւորումի առարկաներ: Դիմել նամակով մեր հասցէին, մեր պաշտօնեան ներկայանալով ձեզ պէտք եղած մանրամասնութիւնները կը հաղորդէ:

ԾԱԽՈՒ ԵՒ ՎԱՐՁՈՒ ՎԻԼԼԱՆԵՐ

ԾԱԽՈՒ Է վիլլա մը, 114 Rue Victor Hugo, Պուա Քոլոմպ, Փարիզէն 11 վայրկեան հեռու: 6 փիէս, մեծ պարտիզանոց, բարձրադիր ստորնայարկ, բաղնիք, ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն, թելէֆոն, կեդրոնական ջեռուցիչ եւ փոքրիկ պարտէզ: Գին՝ 220,000 ֆրանք վճարման դիւրութիւններ: Տարեկան վարձք 12,000 ֆր. եւ շառժ: Վարձու կը տրուի նաեւ ծախելու խոստումով:

Ուրիշ վիլլա մը 5 փիէս, ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն, կառաժ եւ փոքրիկ պարտէզ: Գին՝ 150,000 ֆր.: Տարեկան վարձք 8000 ֆր. եւ շառժ: Վարձու կը տրուի ծախելու խոստումով: դիմել տանտիրոջ Branger, 5 Rue Cambon, Paris.

Կ'ուզուի գործի ընկեր Պատուաւոր եւ վստահելի գործակ մը կ'ուզէ գործի ընկեր 20,000 ֆր. դրամագլուխով:

Պատրաստ եւ շահաւոր գործ դիմել Յառաջ Պ.ի:

GRAND ALIMENTATION DE LA BOURSE

A. DALAKUPÉIAN

8 Rue Suffran Tél. D. 70. 89

Զուտ ոչխարի կաթով պատրաստուած ճերմակ պանիր 3, 5, 10 եւ 20 քիլոնոց թիթեղէ տուփերու մէջ: Քիլօն՝ «Կապ մարսէյլ» յանձնելի 10 ֆրանք:

Արեւելեան ուտեստեղէններու ճոխ մթերանոց

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

MAISON VARTERESSIAN

1bis Rue Hautefeuille, մէթրօ St. Michel

Արեւելեան եւ եւրոպական ամէն տեսակ նպարեղէններ

ԱՄԵՆԱԼԱՒ ՄԱՔՈՒՐ ԱԺԱՆ

Մասնաւոր սպասարկութիւն բնակարաններու համար

Կ'ընդունինք ապսպրանքներ գաւառներէն և արտասահմանէն

Զատկի առթիւ ամենաընտիր իւղով պատրաստուած չէօրէկներ

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96-61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ: Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6: Քիթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 2—3: ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19:

EMPIRE, Միւզիք-Հօլ. 37 Av. Wagram

Cirque de Paris	Էբոլ Միլիթէր	ամենալաւն ու աժանը	2-14 ֆրանք

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant F. SOUVIGNY

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 r. Rivoli, մէթ. Շաթլէ: Ամէն ... եւ նոր մեթոտով դարմանում ... եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ ... հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, ...) եւ վարիսի: Մասն. ... ռաթուառ: Խղճամիտ եւ արագ ... հրդ·կցութ. ամէն օր 9—12. Կիրակի 9—12.

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire
SCH. MISSAKIAN

Խմբագիր՝
Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction & Administration
Խմբագ. եւ վարչութիւն
235 Faub. St. Martin
PARIS (10e)

MÉTRO LOUIS-BLANC OU JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԿԻՐԱԿԻ
21
ԱՊՐԻԼ
1929

21 AVRIL 1929

Դ. ՏԱՐԻ Թիւ 937

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՎԵՐՋՆԱԳԻՐԸ

Օրուան հրատապ խնդիրն է Գերմանիոյ «եւյթ»ը փորձագէտներու Միջազգայնակցային ժողովին առջեւ։

Զինադադարէն ի վեր առաջին անգամն է, որ պարտուած Գերմանիոյ ձայնը այսքան բարձր կը հնչէ։

Տասը տարի առաջ, երբ Վէրսայլի մէջ յաղթականները իրենց կամքը կը պարտադրէին՝ Վիլհելմ Բ.ի անփառունակ յաջորդներուն, առանց լսելու ձայն եւ առանց հաւասարէ հաւասար բանակցելու, Գերմանիա լուռ կը համակերպէր, յանցաւոր աշակերտի մը պէս վիզը ծռած։

Այնուհետեւ տակաւ լեզուն բացուեցաւ տարիներուն հետ։ Զգուշ զանգատներով, թեթեւ դիտողութիւններով սկսաւ, յետոյ ներկայացուց կարգ մը բաղձանքներ, որոնք հետզհետէ փոխուեցան պահանջներու, մինչեւ որ յանգեցան Հինգշաբթի օրուան վերջնագրին։

Այսօր չկայ այլեւս Զինադադարի Գերմանիան, որ իր ստորագրութեան տակ կ'ընդունէր թէ Մեծ Պատերազմի ամբողջ պատասխանատուն ինքն է։ Այժմ անիկա միջազգային կարեւոր ուժ է, կանգնած Եւրոպայի սիրտին վրայ, իր աւելի քան 60 միլիոն բնակչութեամբ (Ֆրանսայի մէկուկէս անգամը), տնտեսապէս վերականգնած, եւ որ հետզհետէ կը վերստանայ իր նախապատերազմեան տիրապետող դիրքը։ Դեռ չենք յիշեր «Անշլուս»ը, Աւստրիոյ հետ միացման հեռանկարը, որ մօտ է ամէն Գերմանի սրտին, թթու ազգայնականէն մինչեւ թունդ ընկերվարականը։

Երկու տարիէ ի վեր Գերմանիա կը բազմի արդէն Ժընեւի արիսպագոսին մէջ, ստորագրած է Լոքառնոյի դաշինքները, Քէլլոկի դաշնագիրը եւ ուրիշ միջազգային վաւերագրեր, մեծ պետութեանց կողքին եւ անոնց հաւասար իրաւունքներով։ Այսօր ալ կը մասնակցի Զինաթափութեան Նախապատրաստական խորհրդաժողովին, ուր կը ջանայ ընդունիլ տալ իր ծրագիրները։

Երբ Գերմանիա միջազգային գետնի վրայ այսքան ամուր կը զգայ ինքզինքը, չպիտի հանդուրժէր անշուշտ ընդմիշտ մնալ պարտեալի դիրքին մէջ։ Տօուըսի ծրագիրը, զոր ընդունելու համար պայման դրած էր Ռուրի հարուստ շրջանին պարպումը, արդէն՝ սկսած էր ծանր ճնշել իր ուսերուն, որով եւ կ'ուզէր թեթեւցնել բեռը՝ նոր վերաքննութեամբ մը։ Այս անգամ ալ պայման կը դնէր Հռենոսի գրաւուած հողամասերուն պարպումը։

Դաշնակիցները բարեացակամութեամբ ընդառաջ գացին իր առաջարկին եւ Փետրուար 11էն ի վեր Փարիզի մէջ եօթը պետութեանց ամէնէն երեւելի տնտեսագէտները ժողով կը գումարեն՝ Գերմանիոյ վճարման կարողութիւնը ճշդելու եւ դաշնակից պահանջատէրներու առնելիքները նուազագոյն չափին իջեցնելու համար։

Բանակցութեանց ընթացքը հաղորդեցինք օրը օրին. իսկ մեր ելմտական բաժնի աշխատակիցն ու Պերլինի թղթակիցը շաբթուս մանրամասնօրէն ներկայացուցին խնդրին վերջնական երեւոյթը։

Տարբերութիւնը խիստ մեծ է Դաշնակիցներու պահանջին (39 միլիառ մարք) եւ Գերմանիոյ առաջարկածին (26 միլիառ մարք) միջեւ։ Ռայխսպանքի տնօրէն Տոքթ. Շախթի կարուկ յայտարարութիւնը թէ այդ գումարէն սանթիմ մը աւելի չի կրնար վճարել Գերմանիա, ռումբի մը պէս պայթեցաւ Խորհրդաժողովին մէջ։ Վերջնական խզումը յետաձգուեցաւ մինչեւ Երկուշաբթի, անակնկալ դէպքի մը հետեւանքով,— յանկարծական մահը Անգլիոյ Բ. պատուիրակ լորտ Րէվէլսթոքի, որուն նախագահութեան յանձնուած մասնաժողովը կը քննէր Գերմանիոյ վերջին յուշագրին բովանդակութիւնը։

Տնտեսական նեղ շրջանակէն դուրս ելլելով, Գերմանիա այս անգամ լռելեայն կը դնէ քաղաքական պահանջներ, խիստ թափանցիկ ակնարկութիւններով։ Ասիկա մեծ յանդգնութիւն կը նկատուի երէկուան պարտեալին եւ այսօրուան պարտապանին կողմէն մէջ, ու ջղայնացուցած է դաշնակից, մանաւանդ ֆրանսական պաշտօնական շրջանակները։

Գերման պատուիրակին այսքան բուռն արտայայտութիւնը ընդհանրական վախճանի չպիտի յանգի սակայն։ Պերլինի կառավարութիւնը արդէն իսկ նահանջի ճամբան բռնած է եւ վաղուան ժողովին մէջ պիտի փորձէ նոր լեզու մը գտնել դաշնակիցներուն հետ։

Տարակոյս չկայ թէ սակարկութիւններով ի վերջոյ համաձայնութեան մը պիտի հասնին։ Որովհետեւ ներկայիս ոչ ոք շահակից է բուռն միջոցներու։

Մեծ Պատերազմի պարտուածներէն հզօր Գերմանիան է միայն որ տակաւին չազատեցաւ նուաստացնող դիրքէն։

Ուրիշներ, աւելի մեծ ոճրագործներ, որոնք յաւիտենական թուրքի ու մուրի արժանի էին, այսօր կը յոխորտան իբրեւ յաղթական, արհամարհելով աշխարհի հզօրները։ Անոնք իրենց արիւնոտ ձեռքերով կուգան բազմիլ միջազգային ժողովներու մէջ, արժանանալով բոլորին բարեացակամ ժպիտներուն։ Ու բոլորը մրցումի կ'ելլեն — կարմիր յեղափոխականէն մինչեւ աշխարհակալ-դրամատիրականը, անոր շնորհները վայելելու համար։

Ահա՛ թէ ուր իջած է աշխարհի բարոյականը։

Հ. Ս.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՀԱՅ ԲԵԿՈՐՆԵՐԸ ԱՆԱՏՈԼՈՒԻ ՄԷՋ

«Ազդարարի» Թղթակիցը Կեսարիայէն կը հաղորդէ.—

Ինչպէս յայտնի է, կեսարիոյ Առաջնորդարանը կը վերաբերի նաեւ իր շրջականներուն, ինչպէս եւ եօզկատի, Սվազի, Արաբկիրի, Տիարպէքիրի եւ Խարբերդի, ուր Հայեր կան առաւել կամ նուազ թիւով։ Հետեւաբար, Առաջնորդարանը յարաբերութիւն ունի այդ վայրերուն հետ եւ միշտ տեղեկութիւններ կը քաղէ Հայերու վիճակին եւ թիւին մասին։ Տիվրիկի եւ շրջականներու հայութեան մասին հետեւեալ թիւերը կը տրուին.—

Կուրէսին գիւղին մէջ կան մէկ տուն եւ մէկ կին, Արմուտ՝ 2 այր եւ 15 կին ու երախայ, Օտուռ՝ 8 տուն, 5 այր, 22 կին ու տղայ։ Մրվանա՝ Հայ չկայ։ Խուռնավու՝ 30 որբ-որբուհի եւ կիներ։ Զիմառա՝ 3 այր եւ 35 կին ու տղայ։ Բենկա՝ ոչ մէկ Հայ։ Կասմա՝ 2 այր եւ 10 կին ու տղայ։

Բուն Տիվրիկի մէջ այժմ կան 65—70 Հայեր, որոնց 11ը այր եւ մնացածը կին ու տղայ։ Անոնց վիճակը խղճալի է եւ օգնութեան կարօտ։

Սվազի մէջ ալ թշուառութիւն կը տիրէ, ինչպէս վերջերս Առաջնորդարան կը հաղորդէր ծանօթ անձ մը։ Տեղւոյն քահանան շուարած մէկն է եւ բան մը չի կրնար ընել։ Նամակով մը խնդրած էր կեսարիոյ Առաջնորդական փոխանորդէն ընդունիլ 6,8 եւ 10 տարեկան երեք եղբայրներ, որոնք մայր չունին, իսկ հայրերնին ալ բոլորովին թշուառ է։ Այդ տղաքը անօթի ծարաւ կը պտտին փողոցները։ Փոխանորդը պատասխանեց թէ ցաւով կը մերժէ այդ առաջարկը, որովհետեւ մեր այրերն ալ այդ վիճակին կը մօտենան։

Սվազէն երբեմն կիներ կուգան կեսարիա, Պոլիս երթալու համար։ Բայց, ճանապարհածախք չկարենալով գտնել, երեսի վրայ կը մնան։ Ինչո՞ւ չեն լսեր Սեբաստիոյ բարեսիրական մարմինները եւ բարեսէր ազգայինները։ Այսքան քարացա՞ծ են իրենց սիրտերը։

Կեսարիոյ Առաջնորդական փոխանորդ Պուրմայեան քահանայ գրած էր Պատրիարքարան, պայման դնելով որ մինչեւ Զատկէն երկու շաբաթ յետոյ, վերջնական կարգադրութիւն մը ըլլայ, այլապէս ինք պիտի մեկնի։ Փոխանորդը երեք պահանջ ունի.—1. Անճարներու փոխադրութիւն, 2. Որբերու փոխադրութիւն, 3. Հին եւ նոր որբերու հաւաքում։ Առաջին ու երրորդ պայմանները անկարելիութեան մատնուած են։ Իսկ երկրորդը կ'ըսուի թէ օրերու գործ է, որովհետեւ բարեգործականը վերջերս նոր ցանկ մըն ալ ուզած է։ Անոր աչքին շատ չցուցնելու համար թիւը, 20-30 որբ-որբուհիներ իրենց գիւղերը ղրկուելու վրայ են։ Երբ մեկնին ներկայ 60-70 որբերը, որբանոցը պիտի փակուի։

ՊՈԼՍՈՅ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐԸ ՉԵՆ ԿՐՆԱՐ ԽՄԲՈՎԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՄԵԿՆԻԼ

Վերջերս Պոլսոյ գաղթականները խմբովին դիմումներ կատարած ըլլալով Ռուս խորհրդային հիւպատոսարանը, պատասխանուած է որ խորհրդային հիւպատոսարանը ցարդ խմբովին գաղթականութեան առաքման մասին հրահանգ չունենալով կեդրոնէն, չպիտի կարենայ գոհացում տալ առայժմ այս դիմումներուն, որով գործնական հետեւանք չպիտի ունենան խմբական դիմումները, մինչեւ նոր կարգադրութիւն։

Գերմանիա պիտի նահանջէ

Տոքթ. Շախթի ծանօթ վերջնագրին պատճառած յուզումը կրկնապատկուեցաւ առջի օր, երբ իմացուեցաւ Անգլիոյ պատուիրակ լորտ Րէվէլսթոքի յանկարծական մահը սրտի կաթուածէ։ Լորտը այդ օրն իսկ պիտի հաղորդէր իր նախագահութեան տակ գումարուած մասնաժողովին տեղեկագիրը, Գերմանիոյ յուշագրին մասին։

Փորձագէտներու ուրբաթ օրուան ժողովին սկիզբը նախագահ Օուըն Եընկ հաղորդեց այս գոյժը եւ նիստը յետաձգուեցաւ երկուշաբթիի։ Հետեւաբար վաղուան ժողովին մէջ յայտնի պիտի ըլլայ վերջնական կարգադրութիւնը։

Ռայխսպանքի տնօրէնը երկարօրէն տեսակցեցաւ ամերիկեան պատուիրակութեան նախագահ Եընկի հետ, ի ներկայութեան ուրիշ քանի մը պատուիրակներու։ Բոլորն ալ մեղադրեցին Տոքթ. Շախթի խիզախ կեցուածքը եւ դիտել տուին իրեն այն ահաւոր հետեւանքները, որոնց պիտի ենթարկուի Գերմանիոյ քաղաքական եւ տնտեսական կացութիւնը՝ իր անհաշիւ խօսքերուն պատճառաւ։

Միւս կողմէ գերման նախարարական խորհուրդը ուրբաթ գիշեր գումարեց արտակարգ երկար նիստ մը, որ անցաւ փոթորկալի եւ յանգեցաւ ծանր որոշումներու։

Այդ որոշումները իբրեւ թելադրութիւն, — եւ ոչ թէ իբրեւ բացորոշ հրահանգ — հաղորդուեցան Տոքթ. Շախթի։ Լաւատեղեակ աղբիւրէ մը բխած լուրերու համաձայն, այդ որոշումներն են՝ 1. Վճռական կուիւ մը մղել Երկուշաբթի օր՝ որպէսզի Փորձագէտներու ժողովը սնանկ չհռչակուի, եւ վիճաբանութիւն բանալ գլխաւոր խնդրին շուրջ. 2. Փոխել, բացատրել, ի հարկին ետ առնել գերման յուշագրին այն մասերը, որոնք կը մեկնաբանուին իբրեւ քաղաքական պահանջներ. 3. Ցոյց տալ թէ ո՛չ 1,650 միլիոն մարքի տարեվճարը, ոչ ալ 37 տարուան պայմանաժամը Գերմանիոյ վերջին խօսքը կը կազմեն. 4. Եթէ անկարելի ըլլայ համաձայնութեան մը յանգիլ, լաւագոյն պայմաններով ձեռք բերել 15 տարուան ժամանակաւոր կարգադրութիւն մը, յառաջիկային վերաքննելի։

«Հավաս»ի Գործակալութիւնը զեկոյցով մը կը հաղորդէ որ Երկուշաբթիի ժողովը պիտի գումարուի՝ պարզապէս յայտարարելու համար Փորձագէտներու Խորհրդաժողովին ձախողութիւնը։

Ֆոշ եւ Քլեմանսօ դէմ դէմի

Րէյմոն Րըքուլի «Իլլիւսթրասիոն»ի մէջ կը պատմէ մարաջախտ Ֆոշի կարգ մը խոստովանութիւնները Զինադադարը կանխող դէպքերու մասին։ Ֆոշ 1918 հոկտ. 16ին նամակ մը գրած էր վարչապետ Քլեմանսօի, «հասկնալու համար կառավարութեան հռենոսեան քաղաքականութիւնը»։

— Ինծի կը պատասխանեն թէ, *ըսած է Ֆոշ*, ձեր գործը պատերազմն է. ինչ կը վերաբերի խաղաղութեան, մեր հռենոսեան քաղաքականութեան, ատիկա մեր գործն է։ Վայրկեան մը չենք կրնար հանդուրժել որ դուք այդ գործերուն խառնուիք։

Քլեմանսօ, իր հոկտ. 23ի նամակին մէջ որոշակի կը հասկցնէր թէ ես միայն զինուորական խորհրդականն եմ կառավարութեան։ Երբ ինծի խորհուրդ կը հարցնեն, զուտ մասնագիտական խորհրդակցութեան համար է եւ կառավարութիւնը ազատ է զայն նկատի առնել կամ ոչ, ընդունիլ կամ փոխել։ Դիւանագիտական եւ տնտեսական վիճաբանութիւնները՝ գրաւի խնդիրներուն եւ հռենոսեան հողամասերու վիճակին մասին՝ զինուորական խորհրդականին չեն վերաբերիր։

Ուժգնօրէն կը պնդէր թէ բոլորովին տարբեր է խնդրին զինուորական մասը՝ քաղաքական եւ դիւանագիտական մասէն։ Դիտել կու տար թէ խորհրդակցութեանց տեղեակ պիտի պահուիմ այն չափով որչափով զինուորական խնդիրներու հետ կապ ունին անոնք։ Իր պատասխանին աւելի ուժ եւ կշիռ տալու համար, կը ներփակէր արտաքին նախարար Փիշոնի մէկ նամակը։ Այս վերջինը աւելի խիստ լեզուով կը հասկցնէր նոյն բաները, նոյնիսկ դաս մը կու տար ինծի՝ «ամէն մարդ իր արհեստը» եզրակացնելով։

Քլեմանսօ չուզելով հանդերձ վիճաբանութիւն յարուցանել Ֆոշի գագաղին շուրջ, որոշած է այս ամառ գիրք մը գրել՝ միանգամընդմիշտ վերջ տալու համար Վէրսայլի դաշնագրին շուրջ յարուցուած զանազան ըսի-ըսաւներուն։ Գիրքը լոյս պիտի տեսնէ յառաջիկայ աշնան։

Ամանուլլահի տղան Մոսկուայի մէջ

«Տէյլի Թէլէկրաֆ»ի դիւանագիտական աշխատակիցը կը գրէ.—

Կը տեղեկանամ թէ Ամանուլլահ թագաւորի տղան ներկայիս Մոսկուա կը գտնուի մասնաւոր պաշտօնով մը։ Ինչպէս յայտնի է, խորհրդային իշխանութիւնը համակիր է Ամանուլլահի եւ բոլշեւիկ գործակալներ Աֆղանիստանի մէջ կ'աշխատին անոր ի նպաստ։

Ամանուլլահի դատը կը պաշտպանէ նաեւ Թուրք դեսպանատունը, որ խորհրդային դեսպանատունէն եւ գերման գործակատարէ մը զատ միակ դիւանագիտական հաստատութիւնն է Աֆղանիստանի մէջ։

Պարսիկ կառավարութիւնը իրար անցած եւ միեւնոյն ժամանակ զայրացած է Մոսկուայի այն անհիմն ամբաստանութեան համար թէ Պարսկաստան կ'օգնէ Ամանուլլահի հակառակորդներուն։ Թեհրան կը վախնայ որ այս ամբաստանութիւնը պարզ պատրուակ մըն է, որպէսզի Մոսկուա միջամտէ Աֆղանիստանի գործերուն։

⁂ Հեռագրի մը համաձայն, խորհրդային կառավարութիւնը պաղ ընդունելութիւն ըրած է Ամանուլլահի արտաքին նախարարին, որ մասնաւոր պաշտօնով մը Մոսկուա ղրկուած էր։ Նոյնպէս մերժած է միջամտել Աֆղանիստանի գործերուն՝ ընդդէմ Պէչէի Սաքայի։

Երկրաշարժ Պուլկարիոյ եւ Իտալիոյ մէջ

Սոֆիայէն կը հեռագրեն թէ երկրաշարժի նոր ցնցումներ զգացուեցան Չըրփանի եւ Սթարա-Զակորայի մէջ։

⁂ Միլանի Պոլոնիայի, Ճենովայի եւ Վիչէնցէի մէջ եւս թեթեւ երկրաշարժ պատահեցաւ, առանց ոեւէ վնաս պատճառելու։

Լրտես Քասըմի դատավարութիւնը

Պոլսոյ Եղեռնադատ ատեանը սկսաւ դատել Քասըմ Թէվֆիք անուն անձը, որ կ'ամբաստանուի թէ զինուորական լրտեսութիւն ըրած է օտար պետութեան մը հաշւոյն։ Ամբաստանագրին մէջ ծանր մեղադրանքներ կային Քասըմի դէմ։ Այսպէս, ան ձեռք ձգած է սաւառնակներու եւ օդապարիկներու դէմ պաշտպանութեան ծրագիրը, ինչպէս նաեւ մարտանաւերու վերաբերեալ խիստ գաղտնի տեղեկագիր մը։ Ասոնցմէ զատ, յաջողած է ձեռք անցընել եավուզի ներքին կազմակերպութիւնը ցուցնող քարտէս մը եւ այս բոլորը ծախած է օտար պետութեան մը հաշւոյն գործող Սէտատի։

Միւս կողմէ, Քասըմ ձեռք բերած է Իզմիթի նաւահանգստին ականներու ծրագիրը, ինչպէս նաեւ Ընդհ. Սպայակոյտի պետ Ֆէվզի փաշայի ստորագրութիւնը կրող յատակագիծ մը։ Այս երկու վաւերաթուղթերը գտնուած են իր վրայէն, Բանկալթիի մէջ ոստիկանութեան կողմէ ձերբակալուած ատեն։

Կարդացուեցաւ ծածկագիր նամակ մը, զոր Քասըմ ուղղած է Սէտատ պէյի։ Քասըմ կ'ըսէ այդ գրութեան մէջ. «Մխախոտ գնեցի։ Որպէսզի երկու-երեք օրէն կարենամ հիւթը առնել եւ կեղեւները նետել, անհրաժեշտ է որ 400 ոսկի վճարէք»։

Հակառակ անոր որ այս նամակը իր գրպանէն հանուած է, ամբաստանեալը ուրացաւ անոր հեղինակն ըլլալը։ Նոյնպէս տէր չկանգնեցաւ միւս թուղթերուն։

Յետոյ սկսաւ կրօնքը անարգելու դատը։ Քասըմ ատեն առաջ հանդէս մը կը հրատարակէր՝ «Կէնճ Տիւշիւնճէլէր» (Երիտասարդ մտածումներ) անունով։ Ոստիկանական տեղեկագրին համաձայն, Քասըմ նախ յօդուածաշարք մը կը սկսի հրատարակել, «Քահանաներու գաղտնիքները» խորագրով։ Ասոր վրայ, միսիոնարական ընկերութիւն մը 150 ոսկիլին կու տայ հանդէսին տիրոջը եւ ան կը դադրեցնէ յօդուածաշարքին հրատարակութիւնը։ Անոր տեղ, ուրիշ յօդուածաշարք մը գրի կ'առնէ. «Բաց նամակ Մուհամմէտ Մարգարէին»։ Այդ շարքը վերէն վար լեցուն է իսլամութեան մասին անարգական կտորներով։

ԱՄԱՌՆԱՅԻՆ ԺԱՄԸ

Երէկ իրիկուն ժամը 11ին ժամացոյցը մէկ ժամ առաջ տարուեցաւ։ Այսօրուընէ կը սկսի կիրարկուիլ ամառնային ժամը։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՊԵՐԼԻՆԷՆ

ՀԱՏՈՒՑՈՒՄՆԵՐՈՒ ԽՆԴԻՐԸ ԵՒ ԳԵՐՄԱՆԻԱ

2.— ՓԱՐԻԶԻ ԺՈՂՈՎԸ

Փարիզ գումարուած Փորձագէտներու Ժողովին առջեւ երկու հիմնական հարց դրուած էր, սկիզբէն իսկ. 1) Որոշել Գերմանիոյ ամբողջական պարտքին եւ կամ հատուցումներու քանակը, 2) Սահմանել այն տարեթիւերը, որոնց ընթացքին այս կամ այն չափի մասնավճարներով Գերմանիա պիտի հատուցանէ այդ պարտքը։

Հարկաւ, դիւրին չէր այս խնդրին կարգադրութիւնը։ Եւ ո՛չ ալ միատեսակ եղակէտ ունին պարտատէր - պարտապան պետութիւնները՝ անոր քննութեանը մօտենալով։ Վէճի առարկայ չէ՛ պարտքին գոյութիւնը եւ կամ հատուցումներուն անխուսափելիութիւնը։ Բայց՝ ո՞րչափ, ի՞նչ եղանակով։ Պարտատէրերը կը պահանջեն համաձայն իրենց կարիքներուն, Գերմանիա կ'ուզէ վճարել՝ համաձայն իր կարողութեան։ Ահա հիմնական տարբերութիւնը:

Պատերազմի անմիջական վախճանին՝ յաղթական պետութիւնները 200 միլիառէն կը խօսէին. Լոնտոնի ծանօթ վերջնագրին ատեն (1921) 120 միլիառի իջեցուցին Գերմանիոյ պարտքին քանակը. մէկ-երկու տարի առաջ ալ դաշնակից երկիրներու մամուլը եւ պատասխանատու մարդիկ 50-60 միլիառով գոհանալու պատրաստ էին։ Այսօր, այդ գումարն եւս զգալապէս գեղչած են։

Այդպէս նաեւ՝ Գերմանիա սկիզբէն ան կ'ուզէր՝ արդէն իսկ իրմէ առնուած հարիւր հազարաւոր վակոններով, շոգենաւերով եւ կորուսած երկիրներու շարժական եւ անշարժ հարստութիւններով իր պարտքը վճարած լմնցած համարել։ Շատեր պատրաստ էին՝ նաեւ աւերուած շրջանները (Ֆրանսայի) սեփական աշխատանքով վերաշինել։ Յետագային համաձայնեցան՝ որոշ գումար մը եւս վճարել իբրեւ հատուցում, միայն թէ ոչ վեր՝ սեփական կարողութենէն։ Այս տեղէն ալ կը ծագին բոլոր դժուարութիւնները։

Շաբաթներ խորհրդակցելէ եւ շատ մը ծրագիրներ քննելէ վերջ՝ պարտատէր գլխաւոր պետութեանց (Ֆրանսա, Անգլիա, Պելճիքա, Իտալիա) ներկայացուցիչները Գերմանիայէն կ'ուզեն 38 միլիառ մարքի վճարում, 12 միլիառը իբրեւ իսկական հատուցում, գոցելու համար աւերուած շրջանները վերաշինելու ծախքերը եւ կամ յարակից նպատակներու յատկացնելու համար։ Կարճ՝ դաշնակիցներու գանձը ա՛յդչափ գումար միայն պիտի մտնէ, անոր ալ մեծ մասը Ֆրանսա պիտի ստանայ։ Մնացեալ 26 միլիառը պիտի ստանայ Ամերիկան ի հաշիւ դաշնակիցներու պարտքին։

Գերմանիա այդ գումարը պիտի վճարէ 58 տարուան մէջ, այսինքն ա՛յն իսկ ժամանակամիջոցի ընթացքին, երբ իրե՛նք դաշնակիցները պարտաւորուած են Ամերիկայի վճարելու իրենց պարտքը։ Տարեկան մասնավճարներն ալ այսպէս սահմանուած են — սկսելով 1800 միլիոն մարքէն և բարձրացնելով 2400 միլիոն մարքի— հարկաւ տոկոսները մէկտեղ հաշուած։ 37րդ տարիէն սկսեալ, երբ բո՛ւն հատուցումները վճարուած լմնցած պիտի ըլլան, արդէն տարեվճարները 1700 միլիոնի պիտի իջնեն։ Ըսել է ուրեմն, այս վերջին գումարը ամբողջապէս (տարեկան 1700 միլիոն մարք) Ամերիկայի գանձը պիտի մտնէ, ի հաշիւ դաշնակիցներու պարտքին։

Դաշնակից փորձագէտներու այս պահանջը թէեւ իբրեւ վերջին, ծայր աստիճան զիջում կը նկատուի, բայց որոշ է որ՝ ան ներկայացուած է իբրեւ առաւելագո՛յն պահանջ, որուն շուրջը դեռ եւս կրնան խօսիլ։ Գերմանիա տուաւ արդէն իր ժխտական պատասխանը։ Գերման մամուլն ու հանրային կարծիքը — առանց կուսակցական խտրութեան կը յայտարարէ թէ Գերմանիա անկարող է վճարելու այդ գումարը, հակառակ պարագային պիտի փլի իր տնտեսութիւնը, նորէ՛ն պիտի վտանգուի մարքին կայունութիւնը։

Ամերիկա եւս չափազանցուած կը գտնէ ներկայացուած պահանջը, որ 30 միլիառէն աւելի ըլլալու չէ, իր կարծիքով։ Ան ալ, հարկաւ, իր սեփակա՛ն հաշիւները կ'ընէ։ Պիտի հարցուի թէ հապա՞ Գերմանիա ի՞նչպէս յանձնառու եղած է տարեկան 2ուկէս միլիառ վճարելու, կը վճարէ ալ այս տարի, եւ այժմ յանկարծ կը յայտարարէ թէ՝ 1,8 եւ առաւելագոյն 2,4 միլիառ իսկ վճարել կարող չէ։ Միթէ՞ Փարիզ ներկայացուող պահանջները աւելի մեղմ չեն, քան Տօուըսի ծրագրինը, որ հակառակ պարագային, ի զօրու կ'ըլլայ ապագայի համար։

Տեսականին մէջ ճիշդ է. բայց ամէնէն կարող պարտապանի վճարունակութիւնն ալ մէկ սահման ունի։ Եւ եթէ ան հարկադրանքի մէջ դրուի՝ այդ սահմանն անցնելու, ատկէ հաւասարապէս պիտի տուժեն ե՛ւ պարտատէր, ե՛ւ պարտապան։

Երկրորդ՝ Գերմանիա իրաւամբ կը յայտարարէ թէ, Տօուըսի ծրագիրը զինքը միայն 37 տարուան համար պարտապանի դիրքին մէջ դրած է եւ ո՛չ աւելի։

Երրորդ, որ շատ կարեւոր է դարձեալ, Տօուըսի ծրագիրը Գերմանիոյ պարտքը ո՛չ միայն դաշնակիցներու պարտքին (Ամերիկայի) հետ չի խճողեր, ինչ որ Փարիզ կ'ուզեն ընել եւ բարդացնել անոր դիրքը, այլեւ չափով մը պաշտպանութեան տակ կ'առնէ պարտապան Գերմանիան, եթէ հարկը ներկայանայ։ Իսկ այդ հարկը կրնայ ներկայացուիլ ամէն անգամ, երբ այս պետութիւնը փաստերով ապացուցանէ թէ՝ պարզապէս ի վիճակի չէ առ հասարակ եւ կամ պահանջուած չափով վճարելու։ Եւ այդ պարագային չպիտի ալ վճարէ, առանց պարտազանց հռչակուելու։ Վճարումները պիտի նորոգէ, երբ իր վիճակը բարւոքի։

Փարիզի պահանջները այս կէտը նկատի չեն առներ բուն հատուցումներու գումարին (12 միլիառ մարք), այլ միայն Ամերիկայի վճարելիք բաժնին համար, ան ալ «մորաթորիում». վճարման յետաձգումի ձեւով, վերջէն անցեալի հաշուին եւս գանձելու պայմանաւ։ Պարտատէրերու եւ մասնաւորաբար Ֆրանսայի փափաքն է՝ 12 միլիառի պարտքը այժմէ՛ն իսկ, մէկ անգամէն առեւտրականացնել, այսինքն Տօուըսի ծրագրով իբրեւ երաշխաւորութիւն առնուած գերման հարստութիւնները (երկաթուղիներ եւայլն) արժեթուղթերու վերածել, շուկայ հանել և ատկէ գոյանալիք գումարներով գոցել այդ պարտքը (12 միլիառ), դրամը առնելով Ամերիկայէ, օրինակ։ Գերմանիոյ կը մնայ վճարել անոր տոկոսները եւ գոցել այդ նպատակաւ կատարուելիք փոխառութիւնը։

Չորրորդ՝ նոյն Տօուըսի ծրագիրը իր պաշտպանութեան տակ առած է նաեւ գերման մարքին կայունութիւնը, որ ոչ մէկ պարագայի պիտի խախտուի։ Փարքըր Կիլպըրթ, հատուցումներու յանձնաժողովին ներկայացուցիչը Պերլինի մէջ, որ կը ստանայ Գերմանիայէն վճարումները եւ կը բաշխէ պարտատէրերուն, ա՛յդ սկզբունքով կ'առաջնորդուի միշտ։

Հինգերորդ՝ Տօուըսի ծրագրին համաձայն, Գերմանիա իր վճարումներուն մէկ զգալի մասը — 45 առ հարիւր — ապրանքներով կ'ընէ։ Եւ մնացեալը միայն՝ ոսկիով կամ թղթադրամով։ Այս պարագան վերին աստիճանի նպաստաւոր է Գերմանիոյ համար եւ աննպաստ դաշնակիցներուն, մանաւանդ որ ասոնք պարտաւորուած են՝ Գերմանիայէն ստացուող ապրանքները երբեք շուկայ չհանել։ Իսկ Փարիզի ծրագրով՝ Գերմանիա առաջին եօթը տարիները միայն կրնայ պարտքին մէկ փոքրիկ մասը ապրանքով վճարել, իսկ այնուհետեւ՝ միայն դրամով։ Այդ ապրանքներն ալ տարեկան 600 միլիոնի պիտի հասնին սկիզբը եւ աստիճանաբար պակսին։

Կը տեսնենք ուրեմն, որ Գերմանիոյ դիրքը շատ ալ խախուտ չէ։ Ատոր դիմաց՝ Ֆրանսա յառաջիկայ օգոստոսին հսկայական գումարներ վճարելու պարտաւորուած է Ամերիկայի։ Դրա՛մ պէտք է իրեն ատոր համար ու Գերմանիայէն կը սպասէ զայն։

Վերջինս մեծապէս շահագրգռուած է, ի հարկէ, պակսեցնելու իր տարեվճարները, իր պարտապանութեան ժամանակամիջոցը։ Պարտատէրերն ալ շահագրգռուած են, ապահովապէս առնելու իրենց պահանջքը եւ մանաւանդ՝ կանխիկ։ Ո՞վ գիտէ ինչ կ'ըլլայ վաղը։ Ատոր համար ալ պիտի համաձայնին երկուստեք։ Մանաւանդ որ Ամերիկան կայ այն կողմը եւ քաղաքական վիճակն ալ պէտք է պարզուի։

ՔԻԹԸ
ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Քանի մը տարիէ ի վեր կ'ուսումնասիրեմ զգայարանքներուն դերը գրական ստեղծագործութիւններու մէջ։ Շարունակելով հանդերձ իմ որոնումներս այս անմշակ գետնին վրայ, սկսայ հրատարակել Զուարթնոցի մէջ ուրուագիծ մը այդ մասին, բայց քանի կը մխրճուիմ այդ աշխատութեան մէջ, այնքան հրաշալի եւ խոր արմատներ կ'արձակեն «հոգիին գործիքները», որ զգայարանքներն են։

Մասնաւորաբար քիթին մասին։ Ամէնէն արհամարհուած այս զգայարանքը իր արժէքն ունի ոչ միայն արուեստի զանազան սեռերուն մէջ, այլ նաեւ ցեղագրութեան ու... բժշկութեան մէջ։

Հոս չպիտի խօսիմ այն ազդեցութիւններուն մասին, զորս հոտառական զգայարանքը ձգած է գրականութեան վրայ։ Խո՛րունկ է այդ ազդեցութիւնը, որովհետեւ շատերու «հոգին կը թեւածէ անուշահոտութիւններու վրայ, ինչպէս ուրիշներու հոգին՝ երաժշտութեան վրայ»։ Մաքս Նորտաու ախտաբանական կը գտնէ այդ վիճակը։ Արուեստը չի զբաղիր այդ հարցով, և Զոլա, Պոտլէր, Լոթի, Կոնքուրները, Բոփէ կը մնան արուեստագէտներ, որոնք արտադրած են յաճախ բոյրերու ազդեցութեան տակ։ Մեր մէջ անուշահոտութիւններու ամէնէն ուժեղ անդրադարձը տուած է կին մը, Զապէլ Եսայեան, հակառակ որ բոլոր հոգեբանները և Կուրմոն կը պնդեն թէ կիները նուազ զգայուն են բոյրերու հանդէպ։ Զապէլ Եսայեանէ յետոյ կուգան Մեծարենց, Թէքէեան։

Աւելցնենք, որ ապագայապաշտները փորձեցին տալ բանաստեղծութիւն մը անուշահոտութիւններու ուղղակի ազդեցութեան տակ։

Բայց ես այդ մասին չէ՛, որ պիտի խօսիմ։

Չպիտի խօսիմ նաեւ թէ հոգեկան ախտաբանութեան մէջ որքան կ'օգտուին բժիշկները, քննելով միայն քիթին կազմախօսական վիճակը, այնպէս ինչպէս յիմարներու եւ վատասերածներու ճանաչման համար կը քննուի անոնց ականջին կազմախօսական ձեւը։

Հետաքրքրական է նաեւ ժողովուրդներու առանձնայատուկ բուրումներու հարցը, ինչպէս նաեւ հոտառական եւ սեռական, երկու զգայարանքներուն յարաբերութիւնը, (զանազան հոտեր սեռական գրգռումներ կը պատճառեն, մասնաւորապէս քրտինքը, ինչպէս նկարագրուած է Համաստեղի մէկ պատմուածքին մէջ։)

Այս անգամ իմ նպատակս է ցոյց տալ թէ ի՞նչպէս

1. Բժիշկներ կան, որ քիթին կազմախօսական ձեւէն կը հետեւցնեն ենթակային առողջական վիճակը, թաքուն հիւանդութիւնները։

2. Բժիշկներ ալ կան, որ մարդոց մարմինէն արտանջուած հոտերով կը ճանչնան անոնց հիւանդութիւնները։

* * *

Արծուային քիթ ունեցողները մասնաւոր ընդունակութիւն մը ունին կուրծքի հիւանդութիւնով վարակուելու։ Ընդհակառակն, անոնք որ կը կրեն քիթ մը, լայն ռունգերով, չեն վարակուիր այդ հիւանդութիւններով։ Այլ՝ լեարդի հիւանդութիւններ կ'ունենան։ Այս դիտողութիւնը շատ տրամաբանական է եւ ճիշդ, փորձուած է նաեւ կենդանիներու վրայ։ Նիհար, երկար ու սրածայր քիթերը, որոնց ռունգերը հետզհետէ կը փակին իրարու եւ մոխիրի գոյն կը ստանան, երբ նոյն ատեն ալ տերն ալ կը փոսանան, կը մատնեն թոքախտը։ Այսպիսի դէմքերը կը կոչուին Հիպոկրատեան։

Պաղ եւ տժգոյն քիթերը նշան են անարիւնութեան եւ տկարակազմութեան։

Երբ քիթը կը տաքնայ ու կը կարմրի, քիթին երակները կ'ուռին, ռունգերը կը բաբախեն, վախ կայ, որ քիթը արիւնի կամ ենթական զառանցէ, Քիթին կարմրութիւնը յաճախ նշան է նաեւ փորը պարպելու անհրաժեշտութեան կամ լեարդի հիւանդութեան։

Սիրտի հիւանդութիւններու ընթացքին քիթը կապտորակ գոյն մը կը ստանայ։ Ժանտատենդի ընթացքին, երբ քիթը այդ գոյնը կ'առնէ, վախճանը մահ է։

Ուղեղային հիւանդութիւններու ընթացքին քիթը կը դադրի բաբախելէ։ Երբ շատ կը քերուի քիթը, կը նշանակէ թէ ենթական ճճի ունի, կամ հարբուխ պիտի ըլլայ։

* * *

Աւելի հետաքրքրական է ախտաճանաչութիւն կատարել հոտերով։ Տոքթ. Քապանէս կը թելադրէ՝ բժշկական ուսանողներու դաս տալ թէ ի՛նչպէս կարելի է ախտաճանաչութիւն կատարել շնորհիւ՝ հիւանդներուն հոտերուն, այսինքն քիթը երկնցնելով հիւանդին, ինչպէս ախտաճանաչութիւն կը կատարուի ականջը դնելով հիւանդին մարմնին վրայ։ Երբ կարելի է մարզել քիթը, ճանչնալ հոտերուն բոլոր նրբերանգները, ապահովաբար կարելի պիտի ըլլայ կանխել շատ մը հիւանդութիւններ։

Բնախօսական թէ ախտաբանական ամէն վիճակ մանաւանդ հոտ մը ունի։ Այսպէս, մանուկը, որ դեռ ծիծ կը ծծէ, իր հոտը ունի, ինչպէս արբունքի հասած տղայ մը, որ դեռ կնոջ չէ մօտեցած, իր հոտը ունի, դարձեալ, ինչպէս յիմարները իրենց հոտը ունին։ Կիւյօ կը պնդէ թէ կարելի է հեռուէն քիթով գուշակել զանազան հիւանդութիւններ։ Տոքթ. Օշորսվից կը պատմէ թէ խօթերիք կնոջ մը մատները վանիլիա կը հոտէին։ Տոքթ. Հէմմընտ կը յայտնէ թէ մելամաղձոտ տղու մը մարմինը մանիշակի հոտ ունէր։ Տոքթ. Քապանէս կ'ըսէ թէ երիտասարդ մը, որ նոր խենդեցած էր, գոզ կը հոտէր. երբ աղէկցաւ, դարշահոտութիւնը կորսուեցաւ։ Մաքրութեան հետ կապ չունի այս երեւոյթը։ Բոլոր այն յիմարանոցներուն մէջ, ուր գտնուեր եմ, ամէն տեսակ մաքրութիւն կատարել կուտային, եւ սակայն դէշ կը հոտէին խենդերը։ Սովորութիւն է նման խենդերը պահել մէկ բաժնի մէջ։ Ամիէնի յիմարանոցին մէջ, կիներու բաժին մը կար, որ սարսափելի կը հոտէր։ Ամէն անգամ մաքրել կուտային, եւ սակայն հոտը չէր անհետանար։

Ըստ Պէրնուցի, խօթերիքները ուշաբարձութեան պահուն կը հոտին դիակի պէս։

Յիմարութեան այդ զանազան ձեւերէն զատ, ընդհանուր հիւանդութիւններն ալ ունին իրենց հոտերը։ Այսպէս, ժանտատենդով վարակուածները արիւնի հոտ մը կ'ունենան, սուր յօդացաւի պահուն, քրտինքը քացախի պէս կը հոտի, մորթի եւ գլխու հիւանդութիւնները մասնաւոր հոտ մը ունին։ Թոքախտաւորները յատկանշական հոտ մը ունին։ Շաքարախտաւորները՝ նոյնպէս։ Ճճի ունեցող տղոց շունչը սխտորի հոտի կը նմանի։

Կիները մասնաւոր հոտ մը ունին դաշտանի օրերուն։ Արդէն շատեր կը պնդեն թէ գոյութիւն ունի կնոջական հոտ մը։

Գոնէ ճիշդ է կենդանիներուն մէջ, որոնք, արուն եւ էգը, իրար կը շփոթեն՝ երբ փճացնենք անոնց քիթին ջիղերը։ Եւ սակայն կան բժիշկներ, որոնք կը հաստատեն թէ չէկ կին… մուշկ կը հոտին, շագանակ… գոյն մազերով կիներն ալ … նիշակ։ Կնոջ հոտը թեր… գրգիռ մըն է քաշելու … Այդ բնազդով է, որ կիները … նուշահոտութիւններ կը գործ… հիմա, ինչպէս սովորութի… էր նաեւ հին ատեն։ Ա… ծաշունչը կը պատմէ թէ ի… պէս Հուդիթ կը պատուիրէ… մարմինը անուշահոտութիւն… րով օծէ եւ գաղտնօրէն պա… Բոոսին ծոցը։

Արդէն անուրանալի է հո… բուն ազդեցութիւնը սեռա… զգայարանքին վրայ։ Դարձեա… սեռային ու հոտառական զգա… յարանքներուն մօտիկ յարա… րութեամբ կը բացատրուի … ինչո՛ւ գիջութիւն ընողները … դի փայլով քիթ մը կ'ունենա… եւ պոռնիկներուն բերանը գա… կը հոտի։

Բերանի հոտը նշան է նա… ըսուած է միշտ, մարսողակ… խողովակներու խանգարմա… դաշտանի շրջանին եւ … բաններու։

Ամէն պարագայի հոտը … ներքին միջավայրին փոփոխ… թեան արդիւնքն է, հետեւա… շատ ճիշդ է յենուլ անոր տա… նշաններուն։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՄԵՐՁԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔԻ
ՆՊԱՍՏԱՄԱՏՈՅՑ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ԺՈՂՈՎԸ

Ապաքինարան հայ թոքախտաւորներու.— Պայքար «թրաքոմ… դէմ.— Սուրիոյ 30,000 գաղթականներուն տեղաւորում… Ընդհանուր որբերու կեդրոն մը.— Փարիզի Որբերուն հա… Տան մը ստեղծումը։

Մերձաւոր Արեւելքի Միջազգային Նպաստամատոյց Միջազգ… ընկերակցութեան տարեկան համաժողովը տեղի ունեցաւ Փար… մէջ ապրիլ 16ին։ Պատուիրակներ եկած էին զանազան երկիրն… Զուիցերիայէն եկած էր Պ. Քրաֆթ Պոնար։ Ներկայ էր նաեւ Պ. Ա… տիսեան։ Ընդհ. քարտուղար Կորտըն Պէրրի կարդաց տեղեկագի… ուրկէ կը քաղենք հետեւեալ մասերը.—

— Մեր գործադիր Մարմնի վերջին նիստին մէջ, որ տեղի ունեցաւ 1928 յունիսին, ճիշդ իմ Ամերիկա մեկնելէս առաջ, որոշուած էր առ այժմ մեր գործունէութիւնը թողուլ իր վիճակին մէջ, սպասելով արդիւնքին այն խորհրդակցութեան, զոր պիտի ունենայի մեր ընկերակցութեան նախագահ Չարլս Վ.իքըրի հետ։ Միաժամանակ որոշուեցաւ սակայն, որ եթէ կարելի ըլլայ, գործադիր Մարմինը ժողով մը ունենայ դեկտեմբերին կամ յունուարին, նախագահութեամբ մեր փոխ նախագահ Պ. Քրաֆթ Պոնարի, որպէսզի աւելի կանուխ կարենանք լսել իր առաջարկները՝ հայ թոքախտաւորներուն համար բացուելիք Ապաքինարանի (Սանաթորիում) մը մասին։ Այս ժողովը տեղի ունեցաւ եւ առժամեայ մարմին մը նշանակուեցաւ՝ խիստ լրջութեամբ ուսումնասիրելու համար խնդրոյ առարկայ Ապաքինարանին ստեղծումը։ Այդ մարմինը այսօր պիտի տայ իր տեղեկագիրը այդ մասին։

Պ. Վ.իքըրի, որ Մերձաւոր Արեւելքի Նպաստամատոյցէն կը քաշուի, կը փափաքի որ ես ալ իրեն հետեւիմ Ոսկեդէն կանոնի Հիմնարկութեան մէջ, որ այժմ անանուն ընկերութեան վերածուած է եւ մեծ յաջողութիւն կը խոստանայ։ Նպաստամատոյցը հետզհետէ հաշուեյարդարի կ'ենթարկէ իր գործերը։ Մերձ. Արեւելքի Միջազգային Ընկերակցութիւնը թուղթի վրայ միայն գոյութիւն ունի եւ իր ամբողջ գործունէութիւնը կը կայանայ տարեկան քանի մը ժողով գումարելուն մէջ։ Մարդիկ շատ չեն զբաղիր այլ եւս իրմով այնքան, որքան ուրիշ կազմակերպութիւններով, որոնք աւելի կարեւոր մարզերու մէջ կը գործեն։

Մեր ընկերութեան հիմնուելէն՝ այսինքն չորս տարիէ ի վեր, շուրջ 2.500.000 ֆրանք անցաւ մեր սնտուկէն եւ թէ այս գումարին շատ փոքր մէկ մ… գործածուեցաւ գրասենեակ… վարչական ծախքերու հա… Հայաստանի երկրաշարժի … թիւ ստացանք եւ ղրկեցինք … միլիոն ֆրանք։ Անցած տա… րիոյ ագարակներու կազմ… պութեան համար ստացանք … ղրկեցինք դարձեալ մէկ մ… ֆրանք։ Այս գումարները գործա… դիր Մարմնի երկու ժողովներ… մէջ չէ որ ստացուեցան, այլ … հիւ մեր յարատեւ աշխատա… քին։

Ամերիկեան ընկերութիւ… հաւանած է անհրաժեշտ գում… տրամադրել Յունաստանի, … քիոյ, Սուրիոյ, Պաղեստինի … գիպտոսի մէջ պայքարելու … մար «թրաքոմա»յի եւ … այլ հիւանդութեանց դէմ։ … բոյժ Տոքթ. Հումպէր, … Խաչի Միջազգային Դաշ… թենէն, դասախօսութիւնն… տայ՝ ժողովուրդը պաշտ… համար «թրաքոմա»յէ, … կան ախտերու, աշխատանք… այլ աչքի արկածներու դէմ։ … րոնց պատճառաւ ներկայիս … խարհի մէջ 2 միլիոն կոյրեր … Այս հիւանդութիւններն են … ճառ, որ Հայաստանի մեր … նոցներուն մէջ 19.000 … 14.000ը «թրաքոմա» ունին … րեբախտաբար հիմա բժշկ… Աթէնքի քոլէժին աշակերտ… 100ին 40ը, իսկ Եգիպտոսի … ներու մանուկներուն 100… «թրաքոմա» ունին։

Մեր առջեւն է դարձեալ … խնդիր մը, ա՛յն է ագարակ… մէջ տեղաւորել այն 30.000 … թականները, որոնք թշուառ … մը կը քաշկռտեն Սուրիոյ … թակաղաններուն մէջ։ Ընդ… րի այս ուղղութեամբ մեր … քերը հրաշալի արդիւնքներ …

Գաղթականներու Յանձ… ժողովին միջոցաւ Ազգերու Դա… ցութեան տրամադրութեան … դրած մեր գումարները … սուեցան մեծ խնայողութեամբ …

եւ առաւելագոյն օգուտներ քաղուեցան։

Բոլորս ալ կը յուսայինք որ Սուրիոյ մէջ այս ուղղութեամբ կատարուած առաջին փորձերէն ետք, Ֆրանս. կառավարութիւնը միջոցը պիտի գտնէր ստանձնելու ծախքերը, փոխառութիւններ կնքելով, ինչպէս ա՛յնքան յաջողութեամբ կատարուած էր Յունաստանի մէջ։ Մինչեւ հիմա Ֆրանս. կառավարութեան համար կարելի չի թուիր հաստատ որոշում մը տալ, թէեւ նոր լսեցի թէ հեռաւոր ապագային հաւանաբար 25.000 անգլ. ոսկի եւս տայ։ Բացի այս գումարէն, դեռ անհրաժեշտ պիտի ըլլայ 75,000 անգլ. ոսկի եւս. մինչեւ որ կացութիւնը պարզուի։ Մեր բազմաթիւ ընկերութեանց միջոցաւ պէտք է աշխատինք այս խնդիրը լուծել։

Ասկէ զատ, բարեգործութեան բացառիկ առիթ մը կը ներկայանայ մեզի — այն է՝ փորձել կազմակերպութեան մը մէջ միացնել այն հազարաւոր մանչերն ու աղջիկները, որոնք Մ. Ա. Նպաստամատոյցի որբանոցներուն միջոցաւ մեկնեցան Մերձաւոր Արեւելքի եւ ամբողջ աշխարհի երկիրները։ Անոնք պէտք չէ ցրուուին այն աստիճան, որ ամէն շփում կորսնցնեն իրարու հետ, ինչպէս նաեւ այն ընկերութեանց հետ, որ հայր մայր եղան իրենց։

Մեր յառաջիկայ ծրագրին մաս պէտք է կազմէ ստեղծումը կեդրոնի մը, նման Պէյրութի «Մերձաւոր Արեւելքի Լիկ» անունով ծանօթ հաստատութեան, հրատարակութիւնը թերթի մը, նուիրուած ամերիկեան, անգլիական, զուիցերական, հոլանտական, շուէտական եւ հայկական որբանոցներէ շրջանաւարտ որբերու շահերուն։

Ի վերջոյ կայ նաեւ տեղական գէտք մը, որով կը յուսանք թէ պիտի հետաքրքրուի ընկերակցութիւնը։ Ներկայիս Փարիզի մէջ ունինք մօտ 400 հայ պատանիներ, որոնք այս քաղաքը եկած են աշխատելու համար։ Ասոնք ստիպուած են իրենք հոգալ իրենց բոլոր պէտքերը եւ նուազագոյն 700 ֆրանք կը շահին ամիսը։ Ասոնք հոս հոն ցրուուած են եւ կ'ապրին մինակ, յաճախ ենթարկուած մինակութեան փորձութիւններուն։ Ասոնց մէկ երրորդը Չափահաս Որբերու Միութեան անդամ են։ Այս Միութիւնը իր կեդրոնին մէջ ունի փոքր գրադարան մը։ Շաբաթը մէկ անգամ ժողով կ'ունենան։ Ասկէ զատ ֆրանսերէնի եւ անգլերէնի սահմանափակ դասընթացքներ կը տրուին։ Այս մինակ տղոց համար անհրաժեշտ է ունենալ հայկական հաւաքոյթի կեդրոն մը, տեսակ մը Y. M. C. A. (Երիտ. Քրիստ. Ընկ.) ուր փափաքողները կրնան ապրիլ համեստ թոշակով մը, ուր կրնան վարիչներ ունենալ իրենց իրիկնային մտաւոր զբաղումներուն, զբօսանքներուն, ընկերային կեանքին, այս նոր երկրին եւ անոր բնակիչներուն հետ իրենց յարաբերութեանց համար։ Եթէ կարենանք այս գործը գլուխ հանել, մեծ բարիք մը ըրած կ'ըլլանք։

ընդհ. քարտուղար

ԿՈՐՏԸՆ ՊԻՐՐԻ

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐ

108.— ԸՆՉՈ՞Ի ԿՈՒԼԱՍ

Ըսէ ընծի ճանտան սիրուած,
Աղջիկ գեղի սիրտդ կոտրած,
Երկան մազեր վրադ փռուած,
Հոտ տեղ կայնած ընչո՞ւ կուլաս:

Ջուրը տէրէն ծուռ մուռ վազի,
Պաղչային մէջ ծաղիկ բուսնի,
Աղուոր աչքերդ միշտ փալփլի,
Ըսէ ընծի ընչո՞ւ կուլաս:

Աճա քեզի տեսակ մը խարփիլ,
Հոտ տուր, եւ ճիչ մի տատամսիր,
Ձեռքդ կէօսքիդ վրայ դրած,
Գլուխդ կախ ընչո՞ւ կուլաս:

Խըմէ պաղ ջուր էս պիլլորէն,
Կեր սալոր մը, ե՛կ, մեր ծառէն,
Հաց, ծի առնենք երթանք պոստան,
Ըլլանք ուրախ ալ ի՞նչ կուլաս:

Եզներ ճօ՛ ճօ՛, արտը վարեն,
Հայր եւ ախպէր ցորեն ցանեն,
Գարուն անցնի, ճունծքը քաղեն
Հանգիստ կըլլանք, ընչո՞ւ կուլաս:

Բաճով բրիչով էգին փորենք,
Ամառը գայ խաղող ժողվենք,
Օղի գինի, եւ ռուբ շինենք,
Խումէ, ուտ առատ, ալ ի՞նչ կուլաս:

Տես մեր ճողեր կանաչ ճագած,
Շատ շատ ծառեր պտուղ թափած,
Ոչխարները լեռը թառած,
Կաթ, եղ մեղր շատ ընչո՞ւ կուլաս:

Լզուարիկը 1) կը ծըռուըռայ,
Ճնճըղուկը կը ճըլուըլայ,
Գեղը լման ուրախ խայտայ,
Էտ պատկերին ալ ի՞նչ կուլաս:

Առ սա մարճմաս 2), սըբէ արցունք,
Մինակ ես դուն՝ պատմէ տարտունք,
Տէրման ցաւին իրար ձեռք տանք,
Վերջը զուարթ. ի՞նչ պէտք է լաս:

Բախտը բերաւ, իրար գտանք,
Երկինք պայծառ, արեւ տեսանք,
Ժամ է մենք ալ խնդանք խայտանք,
Պէտք չէ որ լաս, ընչո՞ւ կուլաս:

Հաւաքեց՝ Կ. Մեսեան

1) Ծիծեռնակ։
2) Թաշկինակ։

ՄԻՏՔ, ԳԻՐ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՍԱՅԱԹ - ՆՈՎԱ

Թիֆլիսի մէջ բեմադրուած է 4 արար եւ 7 պատկերով թատերախաղ մը՝ խալխի-նոքար որ կը ներկայացնէ Սայաթ-Նովայի կեանքը։ Հեղինակն է նկարիչ Գ. Շէրպէթճեան։

Թատերախաղը կը կրէ ազգագրական եւ տեղագրական բնոյթ, պատկերացնելով հին Թիֆլիսը եւ տեղին հայերու կենցաղը, Պարսից Աղա Մէհմէտ խանի արշաւանքը եւ Սայաթ Նովայի սպանութիւնը Պարսիկներու ձեռքով։ Գրուած է կէս-գրական, կէս Թիֆլիսի բարբառով։

Եւ որովհետեւ նոյնիսկ Ադամ Եւայի եւ Նոյ նահապետի առասպելները պէտք է կապել Գ. Միջազգայինին, Սայաթ-Նովա «հանդէս է գալիս տարրական իմաստով ինտերնացիոնալիստ, որը շաղկապում է անդրկովկասեան ազգերն իրենց արուեստով եւ իբրեւ աշխատաւոր դասակարգի շահերի համար մարտընչող աշուղ»։

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ ԿԸ ՓՆՏՌԵՆ

Վալէրի, Հ. Ռէնիէ, տը Նոայլ եւ այնքան ուրիշներ չեն գոհացներ քննադատները, որոնք կը փնտռեն «պաշտօնական» բանաստեղծ մը, այն որ, ազգային հանդիսաւոր օրերու աղմուկին պիտի գար խառնելու իր քնարին շեշտերը, այն որ փրնտռուած բառերու եւ յղկուած խօսքերու առօրեայ իմաստը պիտի մատուցանէր օրուան մը հերոսին:

Անցեալ շաբթու տուինք հատուած մը Ֆ. Նոհէնի տրտունջներէն: Ֆր. օրաթերթի մը մէջ, այս անգամ Մօրիս Պուրտէ կը դնէ նոյն հարցը է. Փըէվոյէ յետոյ, որ Victoire թերթին մէջ վէճ մը կը բանայ հարցնելով. — ի՞նչ կ'ընեն բանաստեղծներուն համար, երբ այնքան խստապահանջ են անոնց հանդէպ: Կը պտշտպանե՞ն զանոնք, կը ջանա՞ն գոնէ զանոնք ծանօթացնելու հանրութեան:

Իսկ Մօրիս Պուրտէ իր կարգին կը խորհրդածէ.—ի՞նչ ընենք տեսաբանութիւնը երբ կիրարկում կը պակսի: Ալ բանաստեղծ չունինք, գոնէ պաշտօնական բանաստեղծ: Տեսանք թէ իրականութիւնն այս է, քանի մը շաբաթներ առաջ, Ֆօշի մահուան առթիւ. ո՞վ երգեց անոր յաղթական յուզիչ մեծութիւնը: Շիտակը հարցը նոր չէ: Քնարականութիւնը կը մեռնի Ֆրանսայի մէջ: Բոլոր դարերու ամէնէն մեծ պատերազմը, տուաւ միայն մանրամասնութիւններու երգը, եւ ոչ թէ մեծ որմանկարը որ կը սպասէինք:

«Տխուր բայց, շատ շիտակ այս բոլորը եւ հարազատ բանաստեղծութեան մասին բոլոր գեղեցիկ վէճերը բան չեն փոխեր իրականութենէն: Առանց այնքան հեռուները երթալու որքան քննադատ մը, որ կը փութայ յայտարարել «բանաստեղծներու սնանկութիւնը», արդեօ՞ք պիտի պատրաստուինք գոհանալու միայն մեր յիշատակներով:»

Թերեւս սակայն, չափազանց է ֆրանսացի քննադատներու յուսահատութիւնը: Իրականութիւնն այն է որ բանաստեղծութիւնը խնամքով կը ծածկուի գրասէր զանգուածներէն, բանաստեղծը կը մնայ անծանօթ նոյնիսկ «պաշտօնական» քննադատներու եւ անոնք որ կրցած են համբաւի տիրանալ իբրեւ բանաստեղծ, կը պարտին իրենց վէպերուն եւ այլ գրութիւններուն:

Յատկանշական է փիէր Պընուայի մասին հետեւեալ զրոյցը: Սկսած էր բանաստեղծութիւնով եւ իր առաջին հրատարակութիւնն էր քերթուածներու հատոր մը (Les Suppliantes): Տարիներու լռութենէ յետոյ յանկարծ ան երեւան եկաւ իբր վիպագիր (Քէօնիկսմարք, եւլն.): Այս առթիւ երբ իրեն կը հարցուէր թէ ինչպէ՞ս մտածեց վիպագրութիւնը մշակել, հեղինակը կը պատասխանէր.

— Որպէս զի քննադատները յիշեն թէ մանաւանդ բանաստեղծ եմ...

ՆԵՐԿԱՅԱՑՄԱՆ ԱՐԳԵԼՔ

Գերման համբաւաւոր թատերագիր Գ. Հաուպտմանի յեղափոխական երկէն («Ոստայնանկները») քաղուած շարժանկարը, որ կը ներկայացուէր Vieux-Colombierի մէջ, արգիլուեցաւ ոստիկանապետութեան հրամանով:

ՊՐԻՒՍԷԼԻ ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՊՐԻՒՍԷԼ, 12 Ապրիլ.— Ամսոյս 6ին, տեղւոյս Taverne Royaleի սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Պրիւսէլի Հայ Կարմիր Խաչին պարահանդէսը, մասնակցութեամբ Պրիւսէլի եւ Անվէրսի հայ հայրենակիցներուն:

Հանդէսին կազմակերպութիւնը անթերի էր եւ ամէն մասամբ գոհ ձգեց ներկաները, որոնք հաճելի երեկոյթ մը անցուցած ըլլալու գոհունակութիւնը ունեցան:

Երեկոյթին ոգեւորիչ մասերն էին՝ Անվէրսի երիտասարդութեան հայկական տարազով կատարած պարերը, ինչպէս նաեւ Պրիւսէլի քանի մը հայ օրիորդներու բլաստիք պարերը, որոնք վերջացան Կարմիր Խաչի կողմէ եղած նուէրներուն բաշխումով:

Գաղութիս հայրենակիցներուն կողմէ նուիրուած զանազան թանկարժէք առարկաներ ամերիկեան աճուրդի դրուելով, 7 հազար ֆրանքի հասոյթ մը գոյացաւ:

Պարահանդէսին զուտ հասոյթը եղած է 25,000 ֆրանք:

Մասնաւոր գնահատութեան արժանի են Կարգադիր Մասնախումբի անդամուհիներուն, մասնաւորապէս՝ Կարմիր Խաչի ժրաջան ատենապետուհիի անձնուէր ջանքերը:

Հ. ՏԷՐՈՍԿԻ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՊՐԻԼ 11/24Ը ՊԱՐԺՈԼԻ ՄԷՋ

ՊԱՐԺՈԼ, 17 ապրիլ.— Ապրիլ 14ին կիրակի օր տեղւոյս մէջ կատարուեցաւ սգահանդէս՝ ի յիշատակ Ապրիլ 11/24ի նահատակներուն: Այս առթիւ շարաթ մը առաջուընէ յայտարարութիւն եղած էր կազմակերպիչ յանձնախումբին կողմէ: Սակայն դժբախտաբար բոլորն ալ անտարբեր մնացին:

Կազմակերպիչ մարմինը նոյն օրը ծաղկեպսակ մը դրաւ Ֆրանսացի Անծանօթ Զինուորի գերեզմանին վրայ:

Հանդէսին բացումը կատարուեցաւ «Մեր Հայրենիք»ով

Երկու փոքրիկներ՝ Սահակ եւ Հռիփսիմէ Աւետեան երգեցին: Աւուր պատշաճի արտասանութիւններ կատարեցին Պ. Պ. Սէվլէրեան, Ածիլածեան եւ Կ. Պօտուրեան:

Բանախօսեց նախկին լէգէոնական յիսնապետ Կ. Գարամելիքեան, պանծացնելով նահատակներու յիշատակը:

Ս. ՍԷՎԼԷՐԵԱՆ

ԱՌԱՔԻՆՈՒԹԵԱՆ ՀԻՆԳ ՄՐՑԱՆԱԿՆԵՐ

Փարիզի Աղքատախնամի Օժանդակ Հայ Օրիորդաց Միութիւնը քաջալերուած առաջին փորձի բարոյական արդիւնքէն, որոշեց 1929 տարուան համար, իւրաքանչիւրը երկու հազար ֆրանքի հինգ նոր մրցանակներ բաշխել «Առաքինութեան»:

Ասոնք պիտի յատկացուին Փարիզի եւ շրջակայից մէջ բնակութիւն հաստատած հինգ հայուհիներու, որոնք ֆրանսական այս հիւրընկալ հողին վրայ իրենց ճակտին սուրբ քրտինքովը եւ առանց հանրային աջակցութեան դիմելու հոգացին իրենց պարագաները ու տիպար հանդիսացան մեր ցեղին թէ՛ հպարտ եւ թէ՛ համեստ ջանասիրութեան:

Ներկայ կոչով կը հրաւիրենք բոլոր Հայերը առանց դաւանական ու կուսակց. խտրութեան, բոլոր Ազգային եւ Հայրենակցական Միութիւնները ու պաշտօնական մարմինները, որ վաւերական տեղեկագիրներով հաճին մատնանիշ ընել իրենց ծանօթ հայ համեստ եւ իրական դիւցազնուհիները:

Յատկապէս կազմուած մասնախումբը նկատի առնելով անոնց անձնազոհութեան աստիճանը, պիտի որոշէ հինգ հայուհիները եւ յառաջիկայ նոյ. 11ին, օր Զինադադարի պիտի հրաւիրենք երկրորդ անգամ ըլլալով բոլոր Հայերը յարգանքի ցոյց մը ընել տարագրութեան մէջ, ամէն երկինքներու տակ հայ վառարանը անմար պահող դիւցազնական հայուհիին:

Մրցանակի մասին նամակներ, տեղեկագիրներ եւ առաջարկներ մինչեւ յառաջիկայ սեպտ. 15 թղթատարով հաճիլ ուղղել Փա-

ՕՐ. ԱՐՈՒՍԵԱԿ ՎԷԶԻՐԵԱՆ
ԵՒ
ՀՐԱՉԵԱՅ ԿՈԹՈՂԵԱՆ
ՆՇԱՆՈՒԱԾ

Արժանթէօյլ Անիէռ
9 Ապրիլ 1929

րիզի Աղքատախնամ ընկերութեան Ատենադպիրին հետեւեալ հասցէով.—Dr. Allaverdy (Fils) 27, Rue des Sablons_Paris (16e).

Յ. Գ.— Այսու միանգամ ընդմիշտ կը յայտարարենք թէ՝ սոյն մրցումին նկատմամբ ըլլալիք անձնական դիմումները բնաւ երբեք նկատի պիտի առնուին:

(կնիք)

ԿՈՉ ՁԸՆՏԸՃԱՔՑԻՆԵՐՈՒՆ

Մարսէյլի Ձընտըճաքի հայրենակցական Միութիւնը կուգայ կոչ ուղղել այն բոլոր Ձընտըճաքցիներուն, որոնք կ'ուզեն իրենց հերոսական հայրենիքը պանծացնել եւ միշտ վառ պահել անոր յիշատակները:

Միութիւնս գիտակից իր կոչման, ամէն ջանք կը թափէ նոր սերունդը այլասերումէ փրկելու համար:

Ուրեմն, միանա՛նք հայրենակիցներ, կատարենք մեր պարտականութիւնը, հաւաքենք մեր ցիր ու ցան որբերը եւ դաստիարակենք զանոնք հերոսական Ձընտըճաքիաւանդութիւններով. այսպէսով միայն յարգած կ'ըլլանք մեր հայրենիքի պատնէշներուն վրայ թուրք եաթաղանին դէմ հպարտօրէն կուրծք տուող նահատակներու և հերոսներու յիշատակը:

Հայրենակիցնե՛ր, միանա՛նք, օգնենք մեր կարօտեալ որբերուն, փրկենք մատաղ սերունդը:

Միութեանս ծրագիր-կանոնագիրը կը ղրկուի փափաքողներուն:

Միութեանս վարչութեան անդամներն են՝ ատենապետ՝ Թորոս Խարայէլեան, ատենադպիր՝ Մարգար Մաղաքեան, գանձապահ՝ Խաչեր Գալայճեան:

Միութեան հասցէն՝ Katcher Kalaïdjian, Campagne Perrier No. 7 St. Antoine. Marseille:

(կնիք)

CENTRAL AUTO, 24 Rue Caumartin: Դպրոց:վարձու կառքեր: REPRISES: Նոր եւ գործածուած կառքերու առուծախ: Հեռ. Louvre 15.92 եւ 14-26: Ամէն լեզու կը խօսուի: Ծ.

ԱԿՌԱՅԻ ՑԱՒ ՈՒՆԵՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

Մեր հայրենակիցները Clinique de l'Ecole Dentaire Françaiseի (29 Boulevard Saint.Martin) մէջ ամէն խնամք պիտի գտնեն: Յիշեալ Ատամնաբուժարանը կը վարեն յայտնի փրոֆէսէօրներ, գիտական վերջին կատարելագործութիւններով: Ակռայ քաշելը ձրի, ակռաներու եւ ատամնաշարի շինութիւն՝ չափաւոր գիներով: Ծամելը ապահովուած: Թարգման՝ ամէն լեզուներու համար: Ամէն օր ժամը 9 — 12: Հեռաձայն Archives 55-09. Ծ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԿԱԹԻՆ ԹԱՍԸ

Եփրատի գիշերներէն մէկն էր: Արշալոյս, որ թերեւս մոռցած էր իր անունը, երեք տարիէ ի վեր ...մէն պատուած ըլլալով, գաղ...ագրի զուրս ելաւ այն որջէն, ...կին մը, հիւանդ ընկողմանած ...էր ցնծոտ պարկերու վրայ ու երկու օրէ ի վեր ծարա՛ւ էր, մերկ ու ...նակ այդ պզտիկ աղջկան հետ, ...որ վրայ կը հսկէր, անապատնե... մէջ կրկին չկորսուելու համար: ...փոքրիկը գլուխը ուսերուն մէջ ...ծ, մութ ամայութեան մէջ, ...կը նայեցաւ, կարօտէն արիւ... ...ւերուն վարանումը փարա... ...ու համար։ Ցեռոյ մէկ ձեռ... ...քերուած պարեգօտը ճըմլթ... ...ով կուրծքին վրայ, սկսաւ բո... ...քերուն վրայ ծալլ. միւս ...քէն կախուած պղնձէ մրոտած ...ը շարժելով: ...ինչպէ՞ս պիտի մտնէր նփ-

րատի մռնչող ալիքներուն եւ մութին հետ՝ ջուրերուն խորքը ծռեր, փոքրիկ թասը լեցնելու համար . . .

Երկու օրէ ի վեր ծարաւ էր այն կինը որ իրեն կը պատմէր թէ իր պզտիկ աղջիկը սպաններ էին, որպէսզի բաժնուէր անկէ: ու յետոյ զինքն էր գտեր ու կ'ըսէր թէ կը մխիթարուէր իրմով: Մինչ Արշալոյս կը փնտռէր իր մայրիկը, որուն համար միայն էր իր առաջին սորված բառը, «մայրի՜կ...»

Գիշերը աղաղակներու արձագանգը կը հաւաքէր կարծես շատ հեռուներէն ու գարնան հովը բարկութեամբ կը սուլէր դէպի երկինք: Լռութեան մէջ կը լսուէր միշտ Եփրատի ռռնացող ձայնը զոր ոչ ոք կը ճանչնար, խնայելու համար անոր: Արշալոյս հովին հետ տատանելով ու մութին հետ խարխափելով կը յառաջանար, յուսահատութենէն չարտասուելու համար: Մերթ կը նայէր իր ետին, ուրկէ գետին ձայնը կարծես ձեռքի թասին կը զարնուէր, բայց կը վախնար լեցնելու: Հեռուն, լուսնի հալած շողերուն տակ ոչխարներ կ'արածէին ու հովիւը մութին մէջ կը մնար, մէկ ծունկը գետնին տուած ու միւսին վրայ արմուկը կռթնցուցած մինչ ձեռքին մէջ կը մրափէր իր արեւահար գլուխը: Արշալոյս համայքով յիշեց կաթը որ վաղուց էր կարօտցած ու փորձուեցաւ մօտենալ, եւ տնտնալով, միջոց մը խորհելու համար կը նայէր ինքզինքը: Ոչխարները գլուխնին խոտերուն տուած մերթ ընդ մերթ քայլ կ'առնէին ու հովիւին շուքը յաճախ կը շարժէր քունին մէջ:

Զրկուած աղջիկը մօտեցաւ ոչխարներուն ու տառապանքին բանութենէն զգուած այլեւս, ծռեցաւ ոչխարի մը ստինքներուն տակ ու անփորձ մատներով սկսաւ կթել ջանալ միւս ձեռքով պղնձէ թասը բռնելով անոնց տակ:

Կենդանին կարծես կը մսէր մութին մէջ ու կը ցնցուէր միշտ, զգալով անծանօթ մը ձեռքերուն դողդղալը: Թասը հազիւ կէս էր եղած ու ոչխարը մայելով խոյս տուաւ, կճղակներով զարկաւ անոր անզօր ձեռքերուն ու փախաւ անդին: Արշալոյսին կաթը թափեցաւ ու հովիւը արթննալով հասաւ անոր մօտ: Փոքրիկ աղջիկը կուլար իր զոհողութեանը կորուստին վրայ, իսկ քիւրտին խուլոտ ձայնը կը պոռար անոր երեսին: Վախէն մեղկացած, իր դողդղացող բազուկներուն տակ կը պահէր իր տժգոյն դէմքը ու կուլար հեծկլտալով:

Հովիւը դարձուց իր գաւը եւ անոր կիսամերկ զիստերուն զարկաւ անգութ բարկութեամբ:

Արշալոյս կսկիծէն կաշկանդուած տապլտկեցաւ խոյս տալու համար անկէ ու իր արտասուալից աղաղակներուն արձագանգը յորդիլ սկսաւ ամայութեան կուրծքէն:

Հեռացաւ քիւրտը ոչխարները քշելով, մինչ Արշալոյս տակաւին կը փախչէր մութին մէջ ու իր փոքրիկ ձեռքերը գթութիւն կը մուրային:

Մութին մէջ աչա նորէն կուգար այն փոքրիկ աղջիկը ու գողգոջուն մատներով կը փնտռէր իր թասը խոտերուն մէջ: Հոն էր ան, ինկած իր ձեռքէն, որուն յատակը քանի մը կաթիլներ կը մնային: Արշալոյս պառկեցաւ գետնին վրայ ու իր կարմրած ձեռքերը միացնելով խոտերուն մէջ ակօսուած պուտ մը կաթը սկսաւ թասին մէջ ժողվել:

Լուսնալու վրայ էր երբ հասաւ հիւանդին քով ու արթնցուց այն որ ծարաւը անցընէր:

Առաւօտուն քնաթաթախ ինկած կը մնար ան, գլուխը պաղ քարի մը տուած: Լոյսը կը թալթէր խոռոչներէն ներս ու անոր կիսամեռ մարմինը կը հեւար խոնաւ գետնին վրայ:

Վտիտ զիստերուն կարմիր ժապաւէնի մը պէս փաթթուած էր անգութ հարուածը ցաւլին:

Անցան օրերը ու տարիները քաւութեան եւ հիմա մեծցա՛ծ է այն փոքրիկ աղջիկը զոր մեռած կարծեցին իր օտար նմանները: Իսկ այն թշնամին որ մորթեց յուսահատ, խելագարի պէս ինքզինքը կը հարուածէ անոր վերապրումին նախանձէն կատղած:

ՀՐ. ՏԷՎԼԻԹԵԱՆ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փարիզի եւ շրջանի Մարզական Ցանձնախումբը կազմուած է հետեւեալ կերպով.—

Պ. Պ. Գ. Ծոլոլեան՝ ատենապետ, Բ. Ժպտունի՝ ատենադպիր, Օ. Պէզազեան, Պ. Զաքրճեան՝ խորհրդականներ, Մ. Մալումեան՝ մարզիչ:

(կնիք)

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷՆ

ստիպողաբար ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ արուարձանի բոլոր ընկերներն ու ընկերուհիները վաղը երկուշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, Օ Ֆլէր տը Լիւնի վերնայարկը: Մէթրօ՝ Իթալի:

Օրակարգ.— ա) Կուսակցական ընթացիկ հարցեր:

բ) Զեկոյց՝ Սուրիահայ գաղութի մասին.

ԱՊՐԻԼ 11/24Ի ՍԳԱՏՕՆԸ

28 Ապրիլ կիր. գիշեր ժամը 8.30ին, Petit Journalի սրահին մէջ կը տօնուի Նախաձեռնութեամբ Զ. Ե. Որբերու միութեան փարիզի մասնաճիւղին եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Հայ կաթողիկէ, Հայ բողոքական յարանուանութեանց, եւրոպահայ Արիկարմիր խաչի, Գրական Ակումբի, Սանասարեան, ֆրանսահայ Արիներու, Պուա-Քոլոնպի Հ. Մ. Ը. Մ.ի Սկաուտներու, Արարատ միութեանց, Տրապիզոնի, Շ. Գարահիսարի, Անդրէասի, Ուրֆայի, Սեբաստիոյ, Եոզկատի Հայրենակցական միութեանց:

կը նախագահէ՝ ՓՐՈՖ. Ն. ԱԴՈՆՑ

գեղարուեստական բաժնին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն M. M. Fauchet, Professeur au Conservatoire National de Paris Boulmé, Ier prix du Conservatoire de Paris (Թաւջութակ), «Սիփան» երգչախումբը՝ ղեկավարութեամբ Պ. Սաքօ Յակոբեանի եւ «կոմիտաս» երգչախումբը՝ ղեկավարութեամբ Պ. Նշան Սերգոյեանի եւ հայ արուեստագէտներ:

ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ, ՈՒՂԵՐՁՆԵՐ, ԽԱՅԼՆ

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Ա Լ Ֆ Ո Ռ Վ Ի Լ

Այսօր կիրակի ժամը 2.30ին 128 Rue Etienne Dolet:

Կը նախագահէ՝ Լ. ՍՈՒՐԷՆԵԱՆ գեղարուեստական բաժին

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՏՐԱՄԱԹԻՔ ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲԸ

կը ներկայացնէ՝ ՍԱՄՍՈՆ

SALLE ADYAR. 4 Square Rapp, Métro Alma Marceau

Այսօր կիրակի իրիկուն ժամը 9ին

Մասնակցութեամբ՝ Պ. Ա. ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻԻ

ՏՈՄՍԵՐՈՒ ԳԻՆԵՐ՝ 50, 25, 15 ԵՒ 10 ՖՐԱՆՔ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Ի նպաստ ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՈՐԲԱՆՈՑ-ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ

5 մայիս կիր. ժամը 2.30ին «փըթի ժուռնալ»ի սրահը 21 Rue Cadet

«ԱՆՈՅՇ»էն մաս մը.— պար ծաղիկներու: Մեներգ Տիկ. Պատմագրեանէ, խմբերգ սանուհիներէ առաջնորդութեամբ Պ. Պատմագրեանի, նուագախումբի ընկերակցութեամբ:

տոմսակներու գինը՝ 20, 15 եւ 10 ֆրանք: դիմել «Ֆլորիա» ճաշարանը:

Կ'ուզուին *Թիսէօզներ (հիւսող), տէվիտէօզներ (կծիկ շինող) եւ մուլինէօզներ (մետաքս մանող) գործաւորուհիներ: Դիմել՝* Usine de Tissage et Moulinage Favot à Virieu sur Bourbre Isère.

Կ'ուզուին կին գործաւորներ՝ հին հագուստնորոգելու համար՝ մեքենայով եւ ձեռքով: Տեւական աշխատանքը ապահովուած է, ամէն ժամանակի համար առանց դադարի: Լաւ վճարում:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ նաեւ կին վարպետ մը (contremaîtresse): դիմել՝ I. Landau & Fils, 37 Rue, de la Voute - Paris (12e): մէթրօ վ.էնսէն:

Գորգագործ կ'ուզուի

Արեւելեան գորգ գործելու համար 10—15 վարպետ գործաւորուհիի պէտք կայ: Գոհացուցիչ վճարում:

Դիմել՝ Պ. Վ. Իսպիրեանի, 31 Rue St. Lazare: *Նոր-Սիւտ* Notre Dame des Lorettes.

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ Ա). Այնթապի ձեռագործ (Թելքաշ) գիտցող գործաւորուհիներ:

Բ). Արհեստանոցի մէջ աշխատելու համար ասեղնագործ (օյա) գիտցող վարպետ մը.

Գ). Աշկերտուհիներ:

դիմել՝ Mme. Vartanouche, 46 Bld. de la Chapelle, Paris (18e). մէթրօ՝ Chapelle.

Տք. գաղտ. գիտութ. գուշակուհի

ՏԻԿ. ՄԱՐԻԱ ԶԷՆԻ

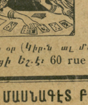

կը բացատրէ անցեալը, կ'առաջնորդէ ներկային մէջ, կը գուշակէ ապագան, ըստ ձեռքի գիծերուն, աստղերու եւ քարտերու: Ամէն օր (Կիրուն ալ մէջը) ժ: 3—7, բացի Եշ.է: 60 rue Pigalle, Paris.

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 r. Rivoli, *մէթ. Շաթլէ: Արմատ. եւ նոր մեթոտով դարմանում արանց եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վեներ. հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, ջերմամիզ.) եւ վարիսի: Մասն. լապոռաթուար: Խղճամիտ եւ արագ խորհրդակցութ. ամէն օր 9—12, 2—8, կիրակի 9—12.*

ԼՈԹԹԷ ԼԷՀՄԱՆՆ միակ նուագահանդէս մը պիտի տայ Շան զ'էլիզէի Թատրոնը ապրիլ 28ի իրիկունը: Յայտագրին մէջ է Շումանի «ԿՆՈՋ ՄԸ ԿԵԱՆՔՆ ՈՒ ՍԷՐԸ», ու մելոտիներ Պրահմսէ, Շուպէրթէ եւ Շթրաուսէ: Տոմսերը այժմէն կը ծախուին:

CONCERTS WALTER STRARAM

Թատր. Շ. էլիզէ, եշ. 25 Ապր., մասն. Մարս. Տիփրէի: ՊԱԽԻ՝ Արիան (րէ-մաժէօր), կրանտ ֆիւկ (Լա մին.). ՆՐԻԷՕԻ Մասքարատը եւ Սիւլ Թը. ՔԱԶԷԼԼԱՅԻ Քոնչէրթօ Ռոմանօն (ա. անգամ): Մարսէլ Տիփրէ, ՍԹՐԱՎԻՆՍՔԻի Հրախաղը:

WAGRAM AUTO

Կ'ապահովէ արտօնագրի ստացումը 100 ֆրանքով:

73 Av. de Wagram Մէթ. Ternes
63 Av. Gde. Armée » Maillot
149bisBd. Villette, Aubervilliers

ՃԱՇԵՑԷ՛Ք ԵՒ ԸՆԹՐԵՑԷ՛Ք

BOULANT ՃԱՇԱՐԱՆ ՊՈՒԼԱՆ

Հետեւեալ չափաւոր գիներով

12 ֆրանք՝ 34 Bld. St. Michel

16 ֆրանք՝ 1 Bld. Montmartre

18 ֆրանք՝ 35 Bld. des Capucines

ՀԱՅԵՐԷՆ ՓԼԱՔՆԵՐ

ՈՒՆԻՆՔ ֆոնոկրաֆներ եւ յայտնի արուեստագէտներու փլաքները՝ Հայերէն, Յունարէն, Թուրքերէն, Հրէերէն, Արաբերէն, Սպաներէն, Ալժերիական, Թունուզական եւ Մարոքեան: Միակ ներկայացուցիչը Ֆրանսայի: դիմել՝ Jos. de Padova, 117 Passage du Caire, Paris (2e).

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

ԱՑՑԵԼՈՒ ՀԱՇՈՒԱԿԱԼ

Հասցէ՝ 48 Av. de l'Econome Blanc-Mesnil (S. et O.)

կը ստանձնէ հաշուապահական ամէն տեսակ գործեր եւ կուտայ տուրքերու վերաբերեալ տեղեկութիւններ:

Չափաւոր գին

եթէ կ'ուզես ուտել միշտ լաւը ու վճարել միանգամայն աժան. դիմէ 24, Rue St. Lazare, PARIS (9e)

ՃԷՆԱԶԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ.ԵԱՆ

Արեւելեան ուտեստեղէններու մթերանոցը:

ՏՕՔԹ. ՏԻՐԱՑ

ՎԿԱՅԵԱԼ ՓԱՐԻԶԻ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՖԱՔԻՒԼԹԷԷՆ, (Licencié ès Sciences)

նախկին Interne փարիզի Hôpital des Enfants maladesի եւ մասնագէտ մանկանց եւ ներքին հիւանդութեանց

24, Rue des Grands Augustins, Paris (6e) Place St. Michel

Հիւանդ կ'ընդունի Գշ. Եշ. Ուր. եւ Շբ. օրերը, ժամը 1էն 4 Ինչպէս նաեւ մասնաւոր ժամադրութեամբ

Métro St. Michel *եւ* Odeon Tél. Littré 60-46

ԴԵՐՁԱԿԱՏՈՒՆ ԱՐԱՆՑ ԵՒ ԿԱՆԱՆՑ

Թ. ՈՒՆՃԵԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻՔ

ջոկ մթերք անգլիական եւ ֆրանսական կերպասներու

ՎԵՐՋԻՆ ՆՈՐԱՁԵՒՈՒԹԻՒՆ

66, Rue d'Hauteville, Tél. Prov, 67-07 Métro, Poissonnière

ԱՐԱՔՍ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉԱՏՈՒՆ

9 Rue Papillon, PARIS, Tél. Prov. 49—31

ETABLISSEMENTS GINDRE & Cie

ՄԵՏԱՔՍԵԱՅ ՀԻՒՍՈՒԱԾԵՂԷՆՆԵՐՈՒ ԳՈՐԾԱՐԱՆ

94 Rue Henon, LYON, Croix-Rousse

Մեր գործարանին մէջ կ'աշխատին 13—25 տարեկան հայ երիտասարդ աղջիկներ:, կ'ընդունինք տակաւին (Tisseuse) Թիսէօզներ եւ աշկերտուհիներ որոնց կը տրուի բնակարան եւ սնունդ ընտանիքներու մօտ: Շատ մը առաւելութիւններ:

ընդունուելու եւ մանրամասնութիւններու համար դիմել տնօրէնութեան:

ԾԱԽՈՒ ԵՒ ՎԱՐՁՈՒ ՎԻԼԼԱՆԵՐ

ԾԱԽՈՒ Է վիլլա մը, 114 Rue Victor Hugo, Պուա Քոլոմպ, փարիզէն 11 վայրկեան հեռու: 6 փիէս, մեծ արհեստանոց, բարձրադիր ստորնայարկ, բաղնիք, ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն, Թելէֆոն, կեդրոնական ջեռուցիչ եւ փոքրիկ պարտէզ: գին՝ 220,000 ֆրանք,— վճարման դիւրութիւններ: Տարեկան վարձք 12,000 ֆր. եւ *շառժ:* վարձու կը տրուի նաեւ ծախելու խոստումով:

Ուրիշ վիլլա մը 5 փիէս, ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն, կառաժ եւ փոքրիկ պարտէզ: գին՝ 150,000 ֆր.: Տարեկան վարձք 8000 ֆր. եւ շառժ: վարձու կը տրուի ծախելու նաեւ խոստումով: դիմել տանտիրոջ Branger, 5 Rue Cambon, Paris.

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ ԵՒ ԱՏԱՄՆԱԲՈՒԺԱՐԱՆ

CLINIQUE UNIVERSELLE

5 Rue Euryale-Dehaynin (*փողոցին մէջ եւ ոչ անկիւնը*՝ Av. Jean Jaurès*ի Թիւ 81 եւ 83ի մէջտեղը*). Tél. 60-84

Ամէն տեսակ ներքին հիւանդութիւններ՝ ամէն օր ժամը 2.30-7.30: Քիթի, կոկորդի, ականջի եւ աչքի հիւանդութիւններ, Գշ., Եշ.Շբ.5-7.30, Ակռայի հիւանդութիւններ, ատամնաշար, քուրոն, եւայլն, եւայլն: Չափաւոր գիներ եւ խնամուած աշխատանք: Կը խօսուի Հայերէն:

Կ'ուզուի գործի ընկեր Պատուաւոր եւ վստահելի դերձակ մը կ'ուզէ գործի ընկեր մը 20,000 ֆր. դրամագլուխով:

Պատրաստ եւ շահաւոր գործ: դիմել՝ *Յառաջ* Պ.Ի:

ԿՈ՛Զ ԱՄԵՆԵՑՈՒՆ

Չի ակն ո՛չ ետես, ունկն ո՛չ լուաւ եւ ի սիրտ մարդոց ոչ անկաւ, զոր պատրաստեաց «*ՇԻՐԱԿ*» *ՍՐՃԱՄԲՆ* իւրով անպատ «MOKA»իւ վասն յաճախորդաց իւրոց:

Ամէն ամէն ասեմ ձեզ, զի ո՛չ է ձեզ արքայութիւն երկնից, եթէ ոչ ճաշակիցէք *«ՉԷՕՐԷԿ»* պատուականս «Շիրակայ» եւ ամենայն բարիք զոր ինչ պիտոյ է ձեզ:

ՇԻՐԱԿ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ 26 Rue de Trévise PARIS (9)

Tél. Provence 38-63 Métro Cadet

ՏՕՔԹ. Ե. ՄԻՆԱՍԵԱՆՑ

ՆԱԽԿ. ԲԺՇԿԱՊԵՏ ԹԻՖԼԻԶԻ Կ. ԽԱՉԻ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑՆԵՐՈՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ, ՄԱՆԿԱՆՑ, ՄԻԶԱՍԵՌԱՅԻՆ, ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

42 Rue des Acacias, PARIS (17e) մէթրօ՝ Etoile

կ'ընդունի ամէն օր ժամը 5էն 7 եւ ժամադրութեամբ իսկ կիրակի օրերը միայն ժամադրութեամբ

ՏՕՔԹ. Ա. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

36, Rue de Bellefond, 36 PARIS (9e)

մէթրօ՝ Poissonnière

Tél. Trudaine 88-77

EMPIRE, Միւզիք-Հոլ. 37 Av. Wagram

Cirque de Paris	Էքոլ Միլիթէր	ամենալաւն ու աժանը	2-14 ֆրանք

Բ. ԱԲԳԱՐԵԱՆ

վկայեալ հիւանդապահ, նախկին տասնապետ հիւանդապահ Արեւելեան բանակին, 14 երկար տարիներու փորձառութեամբ կը խնամէ ամէն տեսակ հիւանդներ: *Մասաժ, վանտուզ, փիքիւր, փանսըման* եւայլն: վկայեալ աղքատներուն ձրի:

Հասցէ՝ 6 Rue Grégoire du Tours. Paris (6e).

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)
Le Gérant: E. SOUVIGNY

ՏՕՔԹ. ԱՍԼԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԹՈՔԵՐՈՒ ԵՒ ՍՏԱՄՈՔՍԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Մասնաւոր յարկաբաժին՝ մորթային եւ վեներական ախտերու դարմանատան մէջ կը բուժէ ULTRA-VIOLET ճառագայթներով ցօղացաւ, Ջղացաւ (Sciatique), Նէվրալժի, Անարիւնութիւն, Ոսկրաթեքութիւն (Rachitisme) եւայլն:

16 Rue Bleue, Մէթրօ՝ Cadet. Հեռ. Provence 73-67

Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 9—12 եւ 2—7, ԿԻՐԱԿԻ 9—12

ՓԱՍՏԱԲԱՆ

ԳՐ. ԹԷԼԼԱԼԵԱՆ (ԳՐԻՄԻԹԷԼ)

Contentieux Général, R. C. Seine 423631

Հեռաձայն Ménilmontant 66-64

Ամէն տեսակ դատեր, վարչական գործեր եւ պաշտօնական գրութիւնք, ամենալաւ պայմաններով:

Արկածի *դատերու մասնագիտութիւն:* Առանց կանխավճարի:

Ընդունելութեան ժամեր, առաւօտ 9.30էն 10.30, կէսօրէն վերջ 2 3 եւ 7էն 8.30: Մէթրօ՝ Ménilmontant. *Թրամվէյ 5 եւ 26, Օթօպիւս* BC, BG, O *եւ* Q.

Հասցէ՝ G. Tellalian, avocat, 72 Rue de Ménilmontant, Paris (XX)

ՃԱՇԱՐԱՆ "ԿՈՎԿԱՍ"

3 Rue Champillon, մէթրօ՝ Սէն Միշէլ եւ Օտէոն

Մի մոռնա՛ք կովկասի համով հոտով կերակուրները որ կը պատրաստուին ռուսիոյ արքայական խոհարարին կողմէ:

ԱՄԷՆ ՕՐ ՇԻՇԼԻԿ ԵՒ ՎՈՏԿԱ

Ա Ր Ծ Ր Ո Ւ Ն Ի

ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏ

ՈՒ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆՑ ԾՐԱԳԻՐՆԵՐ ՀՆԱՐՈՂ ՃԱՐՏԱՐԱԳԷՏ

Ingénieur-Projeteur, OUVRAGES D'ARTS et INDUSTRIELS

Բազմ տարուան գործնական աշխատանք **ՄԷԿ ԳԻՆ** *կը ձեռնարկէ ամէն տեսակ շինութեան*

Հեռաձայն՝ փարիզի մէջ — թղթակցութեանց հասցէ

ժամը 2.30էն — 6 — ARDZROUNI, ARCHITECTE

Anjou 12-40 et la suite — HERBLAY S. et O.

ՄԱՏԹԷՈՍ ՃԻԼՊԻՐԵԱՆ

կը ստանձնէ հին եւ նոր ամէն տեսակ ապահովագրական գործեր (*կեանքի, հրդեհի եւ արկածներու*), ինչպէս նաեւ առեւտրականներու տոմարներու կարգադրութիւնը, դիւրամատչելի պայմաններով:

36 Rue de Bellefond, PARIS (IX)

1911 — 1929

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԱՄԵՆԱՀԻՆ ԴԵՐՁԱԿԱՏՈՒՆԸ

ԱՐՄԵՆԱԿ ՇԱՀՐԻԿԵԱՆ

ՓՈԽԱԴՐՈՒԱԾ Է 16 Rue Pigalle

Հայերու համար մասնաւոր գին — խնամուած աշխատանք

GRAND ALIMENTATION DE LA BOURSE

A. DALAKUPÉIAN

8 Rue Suffren, MARSEILLE Tél. D. 70. 89

Զուտ ոչխարի կաթով պատրաստուած ճերմակ պանիր 3, 5, 10 եւ 20 քիլոնոց թիթեղէ տուփերու մէջ: Քիլօն՝ «Մարսէյլի կայարանը» *յանձնելի 10 ֆրանք:*

Արեւելեան ուտեստեղէններու ճոխ մթերանոց

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ տնօրէն՝ **ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ**

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96-61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ: Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6: Քթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 2—3: ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19:

Սինկէր մեքենաներ

կը ծախենք գործածուած ՍԻՆԿԷՐ կարի մեքենաներ, ասեղներ, գործիքներ եւ մեքենայի ոտքեր: Աժան եւ լաւ: դիմել՝ միայն երկուշաբթի, շաբաթ եւ կիրակի օրերը ամբողջ օրը, Պօյաճեան եւ Արզուեան, 5 Rue Marceau. St. Ouen (Seine). մէթրօ՝ Clignancourt.

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԻԱԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉ EXCLUSIVE

La Voix de son Maître

ՀԱՅԵՐԷՆ, ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ, ՅՈՒՆԱՐԷՆ ԲԼԱՔՆԵՐՈՒ: ԳԻՆ 18 ՖՐ.

Պէլվիլի ծանօթ հայ նպարավաճառ

Յ. ԱՐԹԻՆԵԱՆ

28 Rue Lesage, PARIS (20e)

Métro Belleville Tél. Ménil. 61-85

Ճոխ մթերք թէ նախկին եւ թէ ամենավերջին եղանակներու՝ երգուած եւ նուագուած նշանաւոր երգիչներէ, կազէլ, շարգը, խմբերգ, Թագսիմներ եւայլն: Հայերէն հոգեւոր, աշխարհիկ եւ գեղջուկ երգեր՝ թէ՛ մեներգ եւ թէ խմբերգ: Տպուած ցուցակը ձրի է:

Ինչպէս նաեւ բոլորաթիվ լաւ կրամոֆոններ եւ արեւելեան նպարեղէններու լաւագոյնը ամենազեղ չեալ գիներով:

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շL.	40 շL.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տL.	10 տL.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction & Administration / Խմբագ. եւ վարչութիւն — 235 Faub. St. Martin, PARIS (10e)

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 23 ԱՊՐԻԼ 1929

23 AVRIL 1929

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 938 — ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԱՐԻՒ՛ՆԸ ՁԵՐ ԳԼԽՈՒՆ

Անոնք որ՛ կարդացին Կեսարիոյ մէջ համախմբուած հարիւր որբերուն ողբերգութիւնը, կա՛մ քանի մը կաթիլ արցունք թափելով գոհացան, եւ կամ ակռայ կճրտեցին անզօր կատաղութեամբ, եւ իրենց կարգին մոռցան։

Ո՛չ մէկը, ոչ ալ միւսը կրնայ պատառ մը հաց ապահովել հայածական բեկորներուն։ Ո՛չ մէկը, ոչ ալ միւսը կրնայ փրկել մեր պատիւը։ Մանաւանդ այս օրերուն, երբ կը պատրաստուինք Ապրիլ 11/24ի տարեդարձը տօնել, ճարտասանական հանդիսաւորութեամբ։

Շաբաթ օր խմբագրական մը ունէինք արդէն, այս թշուառներու մասին, հիմնուած՝ երկու նամակներու վրայ։ Հարկ է նորէն արտատպել կարգ մը նախադասութիւններ՝ այդ երկու նամակներէն, այդ լեղապատառ կոչերէն.

— «մեր մօտ մնացին դեռ 100 որբեր, որոնց մասին բարեգործականը ձեռնպահ կը մնայ...

— «շարժելու, գաղթելու անկարող բեկորներու համար ըրած խնդրանքս կեսարացիներու, Նիւ Եորքի Աղքատախնամին եւ բարերար Պ. եւ Գ. Կիւլպէնկեաններու մօտ ո՛ր եւ է արդիւնք չեն տուած, հակառակ գրած նամակներուս, աղերսանքներուս...»:

Այս ժամանուր նամակէն յետոյ, քրքրենք Նորագոյնը, ապրիլ 8 թուակիր, հրատարակուած՝ Եգիպտոսի ռամկավար պաշտօնաթերթին մէջ.

— «Հարիւր որբեր եւ որբուհիներ կը սպասեն Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ բակը, անասնական կեանքով մը:

«գթացէ՛ք, ազնուական հոգիներ, *ԵԹԷ ՈՉ ԱՒԵԼՈՐԴ ԱՂԲԵՐՈՒ ՊԷՍ ԴՈՒՐՍ ՊԻՏԻ ԹԱՓՈՒԻՆ ԱՅՍ ՀԷՔ ԲԵԿՈՐՆԵՐԸ։*

... «Ամէն պատասխանատուութիւն ազգին վրայ թողլով, *ՊԻՏԻ ԲՌՆԱԴԱՏՈՒԻՆՔ ՑՐՈՒԵԼ ՑԵՂԻՆ ԼՔՈՒԱԾ ԲԵԿՈՐՆԵՐԸ»։*

Երէկ հաւաքեր էին, այսօր պիտի ցրուեն։ Այսպէս կամ այնպէս ազատեր էին թշնամիներու ձեռքէն, և քանի մը տարի պահելէ յետոյ, նորէն պիտի յանձնեն անոնց, իբրեւ «լքեալ գոյք», իբրեւ գրաստ կամ հարճ։

Մի խրտչիք բառերէն։ Թուրքերը եթէ 14 տարի առաջ այս խլեակներն ալ ջարդած ըլլային մէկ միլիոնին հետ, այնքան արախացած չպիտի ըլլային, քան հիմա, քրքջալիր խնդալով մեր անասնական անտարբերութեան եւ վատութեան վրայ, և նորէն տէր դառնալով այս հարիւր անտէրներու ե՛ւ հոգիին ե՛ւ միսին։

Եւ քրքիջը կ'արձակեն անոնք ո՛չ միայն Կեսարիոյ մէջ, այլ եւ ամէն ուր որ համրանքով Հայեր մնացեր են։ Կիրակի օր հրատարակեցինք Անատոլուի խորերէն հասած կցկտուր տեղեկութիւններ եւ թիւեր՝ Խարբերդի եւ Սեբաստիոյ գիւղերու մասին։ Միեւնոյն պատմութիւնը ամէն տեղ։ Ո՛չ դպրոց, ո՛չ եկեղեցի, ո՛չ առաջնորդարան, ոչ տէր-պաշտպան, ոչ պատիւ, ոչ ալ ուտելու հաց։ Ստուերներ են որ կը պտտին աւերակներու շուրջ, ենթակայ՝ Թուրքերու թուք ու մուրին, անոնց դուռն ինկած՝ պատառ մը հացի համար։

Թուրքերը պատի՛ւ կ'ընեն մեզի եւ մարդու տեղ դնելով կը հասկցնեն.

— Տէր եղէ՛ք, առէք տարէք, հեռացուցէք ձեր մնացորդները մեր երկրէն, եթէ ոչ յետոյ կը զղջա՛ք...

Ո՞վ է լսողը։ Բարեգործականը՝ ձեռնպահ, Երեւանը քարացած. Հայրենակցականները՝ խուլ, Կեսարացիները իրենք՝ անտարբեր, Գալուստ Կիւլպէնկեանէն մինչեւ Յակոբ աղա Ինճուճեանը։ Այս երկուքը եւ նմանները ապահովաբար հայերէն թերթ ալ չեն կարդար, կամ կը կարդան եւ չեն հետաքրքրուիր այնքան պզտիկ բաներով, որոնք ոչ քարիւղի հետ կապ ունին, ոչ ալ ադամանդի։ Այլապէս, միայն մէկը կրնար մէկ չէքով փրկել ե՛ւ այս հարիւր մանուկները ե՛ւ Կեսարիա մնացած քանի մը հազարը, տրամադրելով ճամբու ծախքը Թուրքիայէն դուրս ո՛ր եւ է տեղ։

Ինչո՞վ կը բացատրէք այս հրէշային պատկերը։ Կրնա՞ք հնարել բանաձեւ մը, որ արդարացնէ անհատներու եւ հաւաքական մարմիններու այս անորակելի վատութիւնը։

Յաճախ կը զայրանանք որ օտար կառավարութիւններ, դեսպաններ, հիւպատոսներ կամ հրամանատարներ մատը մատին չզարկին, մէկ թնդանօթ չարձակեցին կամ տասը զինուոր ցամաք չհանեցին, երբ զարհուրելի ջարդեր եւ հրկիզումներ կը կատարուէին իրենց աչքին առջեւ, շարք-շարք մարտանաւերու եւ թանկերու քթին տակ։

Ամէն համեմատութիւն պահելով, Երեւանի եւ Բարեգործականի անբարոյականութիւնը ինչո՞վ կը տարբերի օտարներու այդ հրէշային ընթացքէն։

Չէ՞ որ միեւնոյն պարագան է։ Անոնց ձեռքն էր արգիլել ջարդը, բայց թոյլ տուին որ կատարուի։ Մեր ձեռքն է, այսօր, հազար ստերլինով անօթութենէ եւ բարոյական փճացումէ փրկել հարիւր մանչ եւ աղջիկ, հարիւր կենդանի դիակներ, եւ սակայն,— ո՞րո՞ւ հոգ։ Թո՛ղ երթան կորսուին։ «Ախր փող է, հոգի չէ որ տանք»։ Թող Թուրքը հանէ Կեսարիա մնացած հաւերին եւ ուրիշ քանի մը հարիւրներու կամ հազարներու հոգին, միայն թէ մեր փողը մնայ մեր բարձին տակ, եւ գումար գումարի վրայ բարդուի դրամատան մէջ...

Ձեր գլխուն վրայ է այս հարիւր մանուկներուն արիւնը, պարոնա՛յք Երեւանի եւ Բարեգործականի։ Ձե՛ր գլխուն վրայ, Գաբրիէլ Էֆէնտի, Մալէզեան, Բաշալեան, Զօպանեան։ Ու նաև ձե՛ր գլխուն, Կիւլպէնկեան, Ինճուճեան, Էսմէրեան և նմաններ։

Այդ հարիւր մանուկներէն մէկն-մէկուն արցունք՝ ո՛և է Թուրքի մը տան մէջ, բաւական է քանդելու ձեր փառքն ալ, տունն ալ։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

«ՀՕԿ»ԵՐՈՒ ՍՆԱՆԿՈՒԹԻՒՆԸ

Նոր Աշխարհ, *«օրկան Ամերիկայի կոմունիստ կուսակցութեան», հետեւեալ յատկանշական խոստովանութիւնները կ'ընէ (13 ապրիլ).*

—« Ամերիկայի Հօկերու Համագումարը այս տարի տեղի պիտի ունենայ ապրիլ 13ին եւ 14ին փրովիտենսի մէջ։

Առաջին քանի մը տարիները կազմակերպական աշխատանքի տարիներ կարելի էր նկատել։ Տարիներ, որոնց ընթացքին Հօկերը պիտի նուիրուէին *Խորհրդային Շինարարութեան* սատարող այս կազմակերպութեան ցանցերով պատել այս երկրի մէջ գտնուող աշխատաւորական ամէն գաղութ։ Իսկ վերջին երկու տարուան ընթացքին Հօկերէն կը սպասուէր աւելին։

Երկու պարագային ալ մենք կը նկատենք, որ Հօկերը չկարողացան արդարացնել իրենց վրայ դրուած յոյսերը։

Հօկերը մինչեւ անգամ ամենադոյզն չափով չկարողացան պայքարել Խ. Հայաստանի թշնամիներուն դէմ եւ թերացան *Խորհրդային իրականութիւնը* ծանօթացնել աշխատաւորական լայն զանգուածներուն։

Գլխաւոր պակասութիւնը այն բանին մէջ պէտք է փնտռել, որ Հօկերը սկիզբէն մինչեւ այսօր չեն ունեցած ձեռնհաս ղեկավարութիւն։ Ղեկավարութիւն մը որ ըմբռնած ըլլար Հօկերու իսկական դերը ամերիկահայ աշխատաւորութեան մէջ եւ համապատասխան պլանով առաջնորդէր Հօկերու մէջ կազմակերպուած աշխատաւորութիւնը։

Ղեկավարութեան պակասը, Հօկերու դերի սխալ ըմբռնումը, վատ կերպով անդրադարձած են մասնաճիւղերու վրայ։

Ուրեմն Համագումարի աւագ գործը կը լինի Հօկերու դերի յստակ բնութագրումը եւ այդ դերի համապատասխան ղեկավարութեան ստեղծումը։

Համագումարը պէտք է ամենայն կերպով պայքարի, վերջին տարիներս Հօկի կեդրոնի եւ կարգ մը մասնաճիւղերու մէջ երեւան եկող բիւրոկրատական ձգտումներուն դէմ։ Ինչ որ Հօկերը կ'ուզեն, այդ հաւաքական ղեկավարութիւն է կեդրոնի մէջ եւ հաւաքական աշխատանք մասնաճիւղերու կողմէ։

Հօկերու թուլացումը պատահական չէ։

Այդ ամենամեծ չափով վերագրելի է այն դառն իրողութեան, որ Հօկերու մէջ կը վխտան անհարազատ տարրեր։ Տարրեր, որոնք կը մտնեն Հօկերու մէջ կամ Հօկերը անդամալոյծ ընելու եւ կամ զանոնք առաջնորդելու ուղղութիւնով մը, որ հիմնովին անհամապատասխան է ամերիկահայ աշխատաւորութեան շահերուն եւ ձգտումներուն։ Այդ ուղղութիւնը, բացի ոչ մէկ կապ ունենալէ խորհրդային շինարարութեան ընդհանուր գծին հետ, ընդհակառակը հակախորհրդային է։»

ՍԱՅԿՈՆ-ՓԱՐԻԶ Թռիչքը եւս յաջողեցաւ, ինչպէս յաջողած էր փարիզ-Սայկոն Թռիչքը։ Օդանաւորդներ Պայեի, Րէժինանսի եւ մեքենավար Մարսօ շաբաթ իրիկուն ողջ առողջ հասան Պուռժէի օդային կայանը, ուսկից մեկնած էին քանի մը շաբաթ առաջ։ Օդանաւորդները մեծ պատիւներու արժանացան։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ՇԱՐԺՈՒՄԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

«Թայմզ»ի Պոլսոյ թղթակիցը կը հեռագրէ 21 Ապրիլ Թիւով.— *Թուրք ոստիկանութիւնը, կառավարութեան հրամանով խուզարկութիւններ կատարելէ վերջ, երեւան հանեց համայնավար կարեւոր կազմակերպութիւն մը, որուն կեդրոնը կը գտնուէր բուն իսկ Թուրքիոյ նախկին մայրաքաղաքին մէջ եւ իր տրամադրութեան տակ ունէր տպագրական առատ նիւթեր՝ իր պրոպագանդի պէտքերուն համար։ Ոստիկանութիւնը հաստատեց նաեւ թէ այս կազմակերպութիւնը դրամ կը ստանար արտասահմանէն։*

Պոլիս, 22 Ապրիլ.— Համայնավարները կը շարունակեն իրենց պրոպագանդը Թուրքիոյ մէջ։ Իզմիրի մէջ տեղի ունեցած ձերբակալութեանց հետեւանքով, Պոլսոյ մէջ ձերբակալուեցան 13 համայնավարներ, որոնք նախապէս նման յանցանքներով դատապարտուած էին արդէն։ Ասոնք ղրկուեցան Իզմիր, ուր կը քննուի գործը։

Ոստիկանութիւնը Պոլսոյ մէջ երեւան հանեց կազմակերպութիւն մը, որ ճիւղեր ունի գաւառներու մէջ։ Ունի նաև հաւաքոյթի սրահներ եւ տպագրական մեքենաներ։ Հարցաքննութիւնը ցոյց տուաւ թէ կազմակերպիչները դրամ կը ստանային արտասահմանէն։ Իբրեւ մեղսակից ձերբակալուեցան նաեւ բանուորական կազմակերպութեան մը անդամները։

Գերմանիոյ վերջնագրին շուրջ

Գերմանիոյ Ա. պատուիրակ Տոքթ. Հիալմար Շախթ, ընկերակցութեամբ երկրորդ պատուիրակ Ֆէօկլէրի, շաբաթ կէսօրէն վերջ յանկարծ Փարիզէն մեկնեցաւ դէպի Պերլին, ուր հասաւ կիրակի առաւօտ ժամը 8.30ին։

Գերման Նախարարական խորհուրդը անմիջապէս նիստ գումարեց լսելու համար պատուիրակները։

Վոլֆի գործակալութիւնը այս առթիւ հրատարակեց պաշտօնական զեկոյց մը, որուն մէջ կ'ըսուի.

«Պատուիրակները տեղեկութիւններ տուին Փարիզի Փորձագէտներու ժողովին մասին։ Վեր հանեցին մասնաւորապէս գերման յուշագրին նշանակութիւնը եւ անոր գտած ընդունելութիւնը։ Գերման փորձագէտները հաստատեցին թէ յուշագիրը ո՛չ մէկ քաղաքական պահանջ կը պարունակէր, այլ միայն տնտեսական թելադրութիւններ։ Միւս կողմէ ո՛չ մասնաժողովին, ո՛չ ալ լիակատար ժողովին մէջ քննութեան առնուեցաւ յուշագրին այն մասը, որուն քաղաքական հանգամանք կը վերագրէ հակառակորդ կողմը։ Փորձագէտները հաւաստեցին վերջապէս թէ գերման յուշագիրը, ինչպէս միւս յուշագիրները, սահմանուած են վիճաբանութեան հիմ կազմելու»։

Ինչպէս կը տեսնուի վերջին պարբերութենէն, Գերմանիոյ ծանօթ վերջնագրին հանգամանքը կը մեղմանայ եւ դուռ կը բանայ նոր վիճաբանութեանց։

Գերման դահլիճի վիճաբանութեանց մասին լռութիւն կը պահուի։ Սակայն կը կարծուի թէ կառավարութիւնը խոհեմութեան եւ չափաւորութեան խորհուրդ տուած է իր պատուիրակներուն։ Միւս կողմէ չէ ուզած միջամտել անոնց աշխատանքներուն եւ գործելու կատարեալ ազատութիւն տուած է։

Պատուիրակները Փարիզ հասան երէկ կէսօրէ վերջ եւ այս առաւօտ պիտի ներկայանան Փորձագէտներու ժողովին, ներկայացնելու համար իրենց նոր առաջարկները։

Շինարարութեան հնգամեայ ծրագիր

Րիկայէն կը հեռագրեն «Շիքակօ Թրիպիւն»ի.— *Ազգային Տնտեսութեան Խորհրդային Գերագոյն Խորհուրդը Մոսկուայի թերթերուն մէջ մանրամասնութիւններ կը հրատարակէ հնգամեայ ծրագրի մը մասին՝ եռապատկելու համար խորհրդային ճարտարարուեստի արտադրութիւնները։ Այս նպատակով հազարաւոր ամերիկացի ճարտարագէտներ եւ մասնագէտներ պիտի հրաւիրուին Ռուսիա՝ հինգ տարի աշխատելու համար։*

Այդ ծրագրին համաձայն, բոլշեւիկները կը յուսան 50 միլիառ ռուբլի յատկացնել ճարտարարուեստին, քառապատկելով ներկայ դրամագլուխը։

Ծրագրուած է նաեւ արտածումները աւելցնել 100ին 164 համեմատութեամբ, իսկ ներածումները 100ին 80 պիտի աւելնան։ Միւս կողմէ բանուորներու օրավարձերն ալ 100ին 75 յաւելում պիտի կրեն։

Ժողովրդական գործավարներու խորհուրդին Նախագահ Րիկով կը հաշուէ թէ ճարտարարուեստացումի այս նոր ծրագրին համար պէտք պիտի ըլլան 25.000 մասնագէտներ, որոնց շատ փոքր մէկ մասը միայն պիտի կրնան առնուիլ խորհրդային համալսարաններէն։ 7000 հոգի պէտք է քիմիական ճարտարարուեստին համար, մինչ բոլշեւիկեան դպրոցները պիտի տան 434 շրջանաւարտներ միայն։

Խորհրդային իշխանութիւնները չեն ուզեր պաշտօնի կոչել գերման ճարտարագէտներ, որովհետեւ որոշած են ամերիկեան դրութիւնը ընդունիլ իրենց ճարտարարուեստին մէջ։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԱՀ ԽԱՉԱՏՈՒՐ Ծ. ՎՐԴ. ՏԷՐ ՂԱԶԱՐԵԱՆԻ

Ապրիլ 10ին Հալէպի մէջ մեռած է Կիլիկիոյ միաբաններէն Խաչատուր Ծ. Վրդ. Տէր-Ղազարեան, յառաջացեալ տարիքի մէջ։

Հանգուցեալը բնիկ Մարաշցի էր։ Երկար ատեն ուսուցչութիւն ըրած է։ Առաջնորդական պաշտօններ վարած է Ատանայի, Մալաթիոյ, Տիվրիկի եւ Մարաշի մէջ։ 1920ի ծանօթ կոիւներուն եւ ջարդին ատեն Մարաշ կը գտնուէր։ Վերջին տարիներս հոգեւոր հովիւ էր Զահլէի։ Ատենէ մը ի վեր քաշուած էր Հալէպ, իր ազգականներուն մօտ։

Եղած է անբասիր եկեղեցական։

ՄՐ. ՎՈՐԻՍ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ

Մերձաւոր Արեւելքի Նպաստամատոյցի փոխ-քարտուղար Մր. Վորիս Պէյրութ հասնելով Որբերու ընդհ. միութեան սրահին մէջ խորհրդակցութեան հրաւիրած է հայ հոգեւոր պետերը եւ կարգ մը անձնաւորութիւններ։ Խորհրդակցութիւն կատարուած է գաղթականներու նիւթական եւ բարոյական յառաջդիմութեան շուրջ։ Մր. Վորիս մասնաւոր կերպով հետաքրքրուած է եկեղեցիներով, ուզած է հասկնալ թէ գտնուած եկեղեցիները բաւարա՞ր են։ Բանախօսած են Մր. Վորիս, Պ. Պ. Տամատեան եւ Թօփճեան։ Ճանփառը նուագած է ազգային եւ օտար կտորներ։

ՄԱՐԱՇԻ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՔՈԼԷՃԻՆ ԴԷՄ

Մարաշի համանուն թերթը հետեւեալը կը գրէ.—

«Մարաշի, այս արդար ու մաքուր քաղաքին ամէնէն յայտնի մէկ մասին մէջ շէնք մը կայ որ աչքի կը զարնէ բայց ամէն անգամ մարդուն միտքը կը գրգռէ։ Երկար խորհելու պէտք չկայ այս շէնքին անունը հարցնելու եւ հասկնալու համար։

«Այս շէնքը ներքուստ վառող խռովութեան բոյն մը, առանց բոցը ցոյց տալու, ողբերգութիւններ պատրաստող հրձիգութեան կեդրոն մըն է։ Ամերիկեան քոլէճ անունը կրող այս օճախին ներկայ վիճակը շատ հանդարտ է եւ ժպտուն լուսինի մը կը նմանի։ Բայց այս ժպիտը անուշ չէ այլ շատ դառն։

«Այդ վայրին մէջ, որ իր անունը գիտութեան օճախ դրած է, դասաւանդութիւն չի կատարուիր եւ արեւի պէս պայծառ է որ կատարուիլը անկարելի է Մարաշի համար։ Հակառակ ասոր, սակայն, մէջը պարապ տեղը բնակող *փրօֆէսոր*ները արդեօք ի՞նչ տեսակ գործով զբաղած են եւ մինչեւ ե՞րբ այստեղ պիտի մնան»։

ՍՏՈՐԵՐԿՐԵԱՅ ՄԵՀԵԱՆ ՄԸ

Անտիոքի (Սուրիա) շրջակաները քաղաքին մէջ ջուր բերելու համար կատարուած պեղումներու միջոցին երբ մեծ ժայռ մը ուժանակով խորտակուեցաւ, մեհեան մը երեւան ելաւ։ 17 մեթր լայնութիւն, 23 մեթր երկայնութիւն, եւ 3 մեթր բարձրութիւն ունի այս մեհեանը որուն թուականը կարելի չէ եղած ճշդել։ Տաճարը կանգնած է վեց սիւներու վրայ. արեւելեան կողմը, 14 մեթր երկայն եւ 4ուկէս մեթր լայն առանձին բաժին մը ունի, ուր կը գտնուին 8 արձաններ 1-2 մեթր բարձրութեամբ։

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ Քրէտի Ֆոնսիէի Ապրիլ 15ի վիճակահանութեան մէջ 100.000ական ֆրանք (ոսկեդրամ) շահեցան հետեւեալ թիւերը.— 303.529 (1886ի պարտաթուղթերէն), 533,772 (1903էն) եւ 375,376 (1911էն)։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԼՈՆՏՈՆԷՆ

ՅԱՌԱՋԻԿԱՅ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Հետզհետէ աշխատանքի լծուած են կուսակցութիւնները յառաջիկայ ընտրութեանց նախօրեակին: Մայիս 10ին պիտի լուծուի ներկայ խորհրդարանը որ ընտրուած էր 1924ի նոյեմբերին, եւ քուէարկութիւնները տեղի պիտի ունենան մայիսի վերջին հինգշաբթին: Արդէն իսկ գաղտնիք չեն երեք հակամարտ խմբակցութիւններու ընտրական ծրագիրները. պայքարը հետզհետէ պիտի սաստկանայ բնականաբար գալիք շաբաթներու ընթացքին, մինչեւ վճռական օրը:

Ո՞վ պիտի շահի կռիւը՝ քաղքենի-դրամատիրական կուսակցութիւննե՞րը թէ պարտուածներու իրաւունքին ճառող Աշխատաւորականները:

Ներկայ քաղաքական անորոշ դրութեան մէջ, կանխահաս է գուշակութիւն ընել, մանաւանդ որ դեկավար շրջանակներու մէջ անգամ մարդիկ վերապահութեամբ կ'արտայայտուին ելքին մասին: Խանդավառութիւնը չէ որ կը պակսի պայքարին մէջ: Վարդագոյն ակնկալութիւններ ունին բոլորը, բայց այդքանը բաւական չէ մաթեմաթիքական ճշդութեամբ տալու բուն արդիւնքը: Զանազան թեւանշաններ կ'արտասանուին ամէն օր այս կամ այն հարուածին շահելիք աթոռներուն մասին, փաստեր կը ներկայացուին ապացուցանելու համար թէ ո՛ր շրջաններուն մէջ պիտի շահին պահպանողականները կամ, ուր պիտի պարտուին Ազատական ու Աշխատաւորական թեկնածուները: Սակայն, հակառակ այդ ճիգերուն, կացութիւնը անորոշ է աւելի քան երբեք: Թերեւս անիմաստ չէ կարգ մը օրկաններու հաւատքը թէ 1929ի ընտրութիւնները նախորդներէն անհամեմատօրէն աւելի մեծ արժէք պիտի ունենան Անգլիոյ ներքին քաղաքականութեան տեսակէտէն: Այս ենթադրութիւնը կարելի է բացատրել այն իմաստով որ պայքարը պիտի մղուի երկու հակամարտ հոսանքներու միջեւ՝ — դրամատէրն ու աշխատաւորը: Ընկերվարականները պատրաստ են ի վեր առաջին անգամն է որ առիթը պիտի ունենան սանձարձակ ճակատելու պահպանողական կուսակցութեան դէմ, որ աճուասիկ, կացութեան տէրն է 1924էն ասդին. դժուար ալ չէ անշուշտ քննադատել գործունէութիւն մը որ այդքան երկար կեանք ունեցած է: Մաքտոնըլտ եւ իրենները ամէն ճիգ պիտի թափեն հասկցնելու համար որ այդ քաղքենի-դրամատիրական կուսակցութիւնը չէ իրականացուցած իր վրայ դրուած յոյսերը եւ երկրին տնտեսական կացութիւնը կը մնայ ուր որ էր 1924ին. հինգ տարին բաւական չէ՞ տեսնելու համար սեւն ու ճերմակը:

Ընտրութեանց արդիւնքը շահեկան պիտի ըլլայ ուրիշ տեսակէտէ մը եւս: Կասկած չկայ որ Անգլիա աւանդապաշտութեան դասական երկիրն է. եւ անգլիացի ժողովուրդը բոլորովին անընդունակ է յեղաշրջելու իր ընկերային վիճակը, անընդունակ է փոխելու այն ինչ որ ժառանգ ստացած է պատմութենէն: Այս տրամադրութիւնը շեշտուած է մասնաւորաբար քաղաքականութեան մէջ: Անգլիացի դիւանագէտը ի՛նչ դաւանանքի ու դասակարգի ալ պատկանի, մազաչափ չի շեղիր այն առանձնայատուկ ուղեգծէն որուն «Բրիտանական քաղաքականութիւն» անունը կուտան: Անոր գոյնն ու ձեւը ծանօթ է բոլոր ճնշուած ժողովուրդներուն:

Հետեւաբար եթէ Աշխատաւորականները յաղթական դուրս գան ընտրութիւններէն, դեռ կարելի չէ ըսել որ ընկերվարական կզբունքները հիմնաւորուած են վերջնականապէս այս ժողովուրդին մէջ. անժխտելի է ընկերվարական վարդապետութեան աստիճանական զարգացումը Անգլիոյ մէջ, բայց նոյն իսկ այդ համոզումով՝ մարդ չպիտի համարձակէր պնդելու որ Մաքտոնըլտներու կամ Սնոտըններու ընկերվարութիւնը ուրիշ երկիրներու մէջ մշակուած ընկերվարութիւնն է: Կը նշանակէ, ուրեմն, որ ձախակողմեան խմբակցութեանց յաղթանակը կրնայ պարզապէս ապացուցանել մէկ երեւոյթ — որ ամբոխը կը ձանձրանայ միօրինակ ու երկարատեւ վարչութենէ ամէն տեղ ու ամէն ատեն, եւ կը փնտռէ նոր դէմքեր:

*
* *

Ի՞նչ է երկրին ներկայ վիճակը եւ ի՛նչ կ'ըսեն ու կ'ընեն կուսակցութիւնները:

Տեսականօրէն աշխարհի ամէնէն հարուստ ու բարգաւաճ երկիրը՝ Մեծն Բրիտանիան, ներկայիս կ'ապրի տնտեսական հիւանդկախ շրջանի մը մէջ: Այս անբաղձալի վիճակը ծայր տուաւ Զինադադարի օրերուն եւ հակառակ թափուած ճիգերուն, հակառակ անհատնում աղբիւրներուն, կարելի չեղաւ բարւոքել: Մէկուկէս միլիոն անգործներ տարիներէ ի վեր կը թափառին, խեղճ ու թշուառ եւ պետութիւնը կը հայթայթէ անոնց ապրուստը: Շնորհիւ նախկին վարչապետ Լոյտ Ճորճի որ հեղինակն է «Անգործներունպաստ»ին, պատերազմէն ի վեր հարիւրաւոր միլիոն ոսկերլին նպաստ տրուած է գործազուրկներուն: Ասոր վրայ աւելցուցէք 1926ի հանքային գործադուլէն յետոյ կարգ մը հանքային շրջաններու մէջ յառաջ եկած տարապայման խեղճութիւնը, ածխահանքերու փակումը, եւ աչքի առջեւ կ'ունենաք երկու միլիոն մարդ, կին ու պատանի որոնք զրկուած են անմիջական ապրուստի միջոցներէ:

Հանքածուխի արդիւնաբերութիւնը որ մայր երակն է Անգլիոյ ճարտարարուեստին, խոշոր տագնապի մէջ է: Արտածումը զգալապէս նուազած է, որովհետեւ օրավարձերը շատ բարձր են, իսկ օտար մրցակցութիւնը չափազանց զօրաւոր: Նոյն տագնապը նաեւ մետաղագործական ճարտարարուեստի, նաւաշինութեան եւ երկաթի ու պողպատի արդիւնաբերութեանց մէջ: Կարգ մը պզտիկ երկիրներ հետզհետէ ինքնաբաւ կը դառնան եւ կամ կը գնեն ուրիշ երկիրներէ աւելի նպաստաւոր արժէքներով: Ընդհանուր առեւտուրը նոյնպէս չի ներկայացներ նախապատերազմեան տարիներու փայլուն վիճակը: Մէկ կողմէն արտածութեանց նուազումը, միւս կողմէ ներածութիւններու շատութիւնը — Անգլիա կը ներածէ գրեթէ իր ամբողջ ուտեստեղէնի նիւթերը — ստեղծած են կացութիւն մը որ ոչինչ ունի մխիթարական: Տուրքերը ամէն տեղէ աւելի ծանր են եւ ամէն բան անհամեմատ սուղ՝ աշխատաւոր դասակարգին համար: Անցեալ օր ելմտական նախարարը յիշեց կարգ մը թիւեր՝ բացատրելու համար որ վերջին հինգ տարուան պահպանողական վարչութեան ընթացքին որոշ չափով բարւոքում եղած է երկրին տնտեսական կացութեան մէջ, սակայն ընդդիմադիրներըկ'ըսեն թէ ինչոր կատարուեցաւ այդշրջանին թէ՛ կաթիլ մը ջուր է ովկէանոսին մէջ: Բուն չարիքը — գործազրկութիւնը — կայ ու կը մնայ: Պահպանողականները աւանդական ձեւերով կը մտնեն հարցին լուծման, որովհետեւ անհաղորդ են արմատական միջոցներու: Ամէն քայլ պէտք է հաշտ ըլլայ ունեւոր դասակարգի շահերուն. մնացածը մանրամասնութիւն է:

Ընկերվարականները եւ ազատականները ունին տարբեր ծրագիրներ: Առաջինները կ'ըսեն որ ներկայ քառսային վիճակէն փրկուելու համար անհրաժեշտ է ազգայնացնել արդիւնաբերութեան միջոցները, երկաթուղիները, դրամատուները եւ հաստատել դրամագլուխի տուրք մը. իսկ Լոյտ Ճորճի խմբակցութիւնը կը գտնէ որ ճարտարարուեստին չափ եւ աւելի պէտք է մղում տալ երկրագործութեան զարգացման:

Երեք անհաշտ քաղաքականութիւն, փրկութեան երեք տարբեր ճամբայ, ու ոչ մէկ նշան համերաշխութեան գոնէ ընտրութիւններէն առաջ: Ենթադրողներ եղան որ պահպանողական եւ ազատական խմբակցութիւնները մէկ ճակատ պիտի կազմեն՝ կռուելու համար ընկերվարութեան դէմ, սակայն շուտով հերքուեցան այդ զրոյցները: Հետեւաբար ընտրութիւնները պիտի կատարուին «եռանկիւն» (Three cornered):

Հետաքրքիր է տեսնել որ հակամարտութիւնը պահպանողականներուն եւ ազատականներուն միջեւ — երկուքն ալ քաղքենի դրամատիրական կազմակերպութիւններ—, այնքան զօրաւոր է որքան իրենց եւ ընկերվարականներու միջեւ:

Ընտրութեանց ելքին վրայ մեծ ազդեցութիւն պիտի ունենայ 21էն վեր կիներու մասնակցութիւնը: Մինչեւ անցեալ տարի, 30 տարեկանը լրացուցողները իրաւունք ունէին ընտրելու: Պահպանողականները ընդլայնեցին այդ օրէնքը, փաստելով որ 21 տարեկան կին մը քաղաքականութենէ կը հասնայ 21 տարեկան երիտասարդի մը չափ: Աւելի ճիշդ է, անշուշտ ըսել որ կիները ընդհանրապէս անտարբեր են քաղաքականութեան հետ եւ իրենց քուէն այդ տեսակէտէն արժէք չունի, բայց բնազդով աւելի պահպանողական են քան այրերը: Կիները պիտի քուէարկեն ի նպաստ Պոլտուինի:

Ներկայ խորհրդարանը 1924ի վերջերը ընտրուեցաւ հետեւեալ կերպով.— Պահպանողականներ 415, Ընկերվարականներ 152, Ազատականներ 42, զանազան 6, գումար 615:

1924էն ի վեր տեղի ունեցան 63 մասնակի ընտրութիւններ, որոնց մէջ պահպանողականները կորսնցուցին 12 աթոռ, շահեցան 31, Ազատականները շահեցան 10, իսկ Ընկերվարականները 22:

Նոր խորհրդարանին համար կը տրուին հետեւեալ թիւերը.— Պահպանողականներ 300, Ընկերվարականներ 250, Ազատականներ 55, զանազան 10:

ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳԵՐՄԱՆԻԱՅ ԲՆԱԿՉՈՒԹԻՒՆԸ

Գերման մամուլը վիճակագրական թիւեր կը հրատարակէ Գերմանիոյ մէջ ծնունդներու մասին:

Թիւերը ցոյց կուտան թէ Գերմանիոյ մէջ ծնունդներու թիւը ո՛չ թէ կ'աւելնայ, այլ կը նուազի, հետեւեալ համեմատութեամբ, լուրջ մտահոգութեան մատնելով իշխանութիւնները 1880ին 307,— 1900ին 286, 1910ին 227,— 1920ին՝ 193,— 1926ին 138:

Պերլինի մէջ է որ ամէնէն աւելի կը յատկանշուի ծնունդներու նուազումը: 1880էն 1927 նուազումը աւելի է քան հարիւրին 75: Այս շարժումը միայն բարձր դասու ընտանիքներուն մէջ չէ որ երեւան կուգայ, այլ նաեւ ժողովրդական խաւերու մէջ: Այսպէս է որ Պերլինի ամէնէն բազմամարդ եւ ժողովրդական թաղերէն մէկուն վէտտինքի մէջ, 1895ին կ'արձանագրուէր 40,4 ծնունդ հազար բնակիչներու վրայ, իսկ 1926 միայն 11,8:

Գերման ընտանիքները հետզհետէ կը գոհանան մէկական զաւակով:

Ծնունդներու նուազման պատճառները մէկէ աւելի են եւ կը կրեն մանաւանդ տնտեսական բնոյթ:

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՊԵՐԼԻՆԷՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿԸ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

Ամիսներէ ի վեր, ինչպէս յայտնի է, գերման կառավարութեան գլուխը կը գտնուի Հէրման Միւլլէր, այս երկրին Սոցիալ Դեմոկրատ կուսակցութեան պարագլուխներէն մին: Խորհրդարանի ընտրութիւնները 1928 մայիսին՝ բազմաթիւ նոր աթոռներ յատկացուցին այդ կուսակցութեան, որ առաջ ալ ամէնէն մեծն էր Ռայխսթակին մէջ:

Շատ մեծ դժուարութիւններով յաջողեցաւ Միւլլէր կառավարութիւն կազմել, այն եւս՝ ոչ թէ խորհրդարանային խմբակցութիւններու, այլ անոնց պատկանող անհատ երեսփոխաններու հետ միայն համաձայնութիւն կայացնելով: Այդ կերպով՝ իր կառավարութեան անդամներն էին, բացի ընկերվարական չորս նախարարներէն, նաեւ դեմոկրատ եւ Շթրեզեմանական նախարարներ: Սկիզբը թէեւ կեդրոնի կուսակցութեան պատկանող մէկ անդամ եւս իր մէջ կը հաշուէր կառավարութիւնը, բայց ան շուտով թողուց դահլիճը, տարակարծութեան մը պատճառով:

Այնպէս որ, խառն դահլիճ չէր այդ կառավարութիւնը: Խմբակցութիւնները յանձնառութիւններ չունէին իրարու հանդէպ: Այս վիճակը չէր կրնար երկար տեւել ի հարկէ: Կուսակցութիւններէն ոմանք պայման կը դնէին նախ՝ 1929ի ելմտացոյցը քննել եւ ընդունիլ: Ասոր շուրջն ալ տարակարծութիւններ կային: Ելմտական ընկերվարական նախարար Հիլֆէրտինկ շարք մը նոր տուրքեր սահմանած էր, հաւասարակշռել կարենալու համար ելմտացոյցը: Այդ տուրքերը պիտի ծանրանային առաւելապէս առեւտրական դասակարգերու կռնակին: Ու ծառացան անոնց ներկայացուցիչները: Քիչ մնաց որ պայթէր դահլիճը:

Կացութիւնը փափուկ էր, տրուած ըլլալով մանաւանդ քաղաքական բողէն, — Փարիզի ժողովը: Վերջէն համաձայնութեան եկան կրճատումներ ընելու ծախքերուն մէջ: Հիլֆէրտինկի եւ վարչապետին պայմանն էր՝ առանց բացի հաւասարակշռել ելմտացոյցը: Այդպէս ալ ըրին: Նոր տուրքեր չսահմանուեցան, բայց կրճատումները առաւելապէս տեղի ունեցան պատերազմական նախարարութեան համար նախատեսուած ծախքերուն մէջ:

Խառն դահլիճի ժամանակը հասած նկատուեցաւ: Անցեալները Տոքթ. Շոլց, Շթրեզեմանականներուն խորհրդարանային խմբակցութեան նախագահը, իր մէկ ճառին մէջ հրապարակաւ ալ արտայայտուեցաւ այդ մասին: Արդէն իսկ կուսակցապետը ինք, Շթրեզեման, համոզուած կողմնակից մըն է այսպէս կոչուած «մեծ գործակցութեան», այսինքն դահլիճի մը, մասնակցութեամբ ժողովրդային, կեդրոնի, դեմոկրատ եւ սոցիալ-դեմոկրատ կուսակցութեանց ներկայացուցիչներուն: Շթրեզեմանականներու մեծամասնական դէմ է այդ գաղափարին, որ սիրտով ազգայնականներու հետ է: Եւ սակայն, առարկայական դրութիւնը «մեծ գործակցութիւն» կը թելադրէ հարկադրաբար եւ ամէնուն — շթրեզեմանականներէն սկսեալ մինչեւ սոցիալ-դեմոկրատները:

Բայց՝ մէկ ուրիշ արգելառիթ պարագայ: Զրահաւոր Ա.ի ծանօթ պարագան: Յայտնի է որ, թերեւս Մարքսի դահլիճը որոշած էր անոր կառուցումը, Միւլլէրի կառավարութիւնն ալ իրագործեց այդ ծրագիրը: Ասոր վրայ՝ բողոք փրթաւ սոցիալ-դեմոկրատ կուսակցութեան ներսէն: Գումարուեցաւ կուսակցական ժողով մը, որ մեծամասնութիւնը դժկամակութիւն յայտնեց դահլիճի ընկերվարական անդամներուն, ու ձայն են տուած զրահաւորի շինութեան:

Որոշուեցաւ որ ասոր շինութեան համար պահանջուելիք երկրորդ մասնավճարի քննութեան ատեն դէմ արտայայտուին թէ՛ խորհրդարանին եւ թէ՛ դահլիճին մէջ — միասնաբար եւ անխտիր, ընկերվ. նախարարներն ալ մէջն ըլլալով: Կուսակցական կարգապահութիւնը բնականաբար կը պահանջէ որ ենթարկուին ամէնքը տրուած որոշման:

Եւ ահա այդ որոշման հիման վրայ ալ, քանի մը օր առաջ, տոքթ. Պրայթշայտ որ Սոց. — Դեմոկր. խորհրդարան. խմբակցութեան նախագահն է այժմ, այդ իմաստով հրապարակային յայտարարութիւն մը ըրաւ Քէօլնի մէջ: Նոր դժգոհութիւն միւս կուսակցութիւններու եւ դահլիճին ոչ-ընկերվար. անդամներուն մէջ: Կեդրոնի կուսակցութեան նոր պետը տոքթ. Քաաս, նամակով մը յանուն Միւլլէրի՝ արտայայտութիւն տուաւ այդ դժգոհութեան: Կը կարծուէր որ դահլիճին ընդարձակումը պիտի դժուարանար ատով: Պարզուեցաւ սակայն, որ Քաասի նամակը որպէս պարզ բարեկամական խորհուրդ մը նկատելու է: Այսպէս, մէկ երկու շաբաթ առաջ Կեդրոնի կուսակցութեան երեք անդամներ կառավարութեան մէջ մտան, որով եւ «խառն լայն դահլիճը» իրականութիւն է այսօր:

Երեք նոր նախարարներն են՝ տոքթ. Վիրթ (նախկին վարչապետ), Շթէկէրվալդ եւ Կէրարտ: Թէեւ այս անգամ եւս խորհրդարանային խմբակցութիւնները յանձնառութիւններ չունին իրարու հանդէպ, բայց խառն դահլիճը կայ մէջտեղ, կառավարութիւնը յենարան ունի Ռայխսթակին մեծամասնութեան մէջ:

Հաւանական է, որ Միւլլէրի դահլիճը երկարատեւ ըլլայ: Քաղաքական արտաքին պայմանները եւ մանաւանդ հատուցումներու խնդրին յաջող կարգադրութիւնը ա՛յդ կը պահանջեն: Եւ սակայն անակնկալներ ալ սպասելի են, յատկապէս սա չարաշուք զրահաւորին շուրջը: Համայնավարները չարաչար կը շահագործեն այդ պարագան, բանուորական զանգուածներու մէջ ընկերվարականներու դէմ քարոզութիւն ընելու համար յարմար նիւթ գտնելով: Մոռնալով անգամ, որ համայնավար Մոսկուա տասնեակներով ռազմանաւեր կը շինէ: Մոռնալով նաեւ, որ շինուելիք զրահաւորը կուգայ փոխարինելու արդէն հնցած եւ անպէտքացած մէկը, դուրս հանուած գործածութենէ: Մոռնալով վերջապէս, որ Վերսալի դաշնագրին սահմաններուն մէջ կը կատարուի եղածը: Իսկ այդ դաշնագիրը, յայտնի է, առանց այն ալ նուազագոյնի հասցուցած է այս երկրին պաշտպանութեան զինուորական միջոցները:

Այսպէս կամ այնպէս, կացութիւնը բաւական փափուկ է. ուշ կամ կաղ կանուխ այդ զրահաւորի խնդիրը պիտի գայ դահլիճին առջեւ: Եւ ընկերվարական նախարարները, թո՛ղ թէ խմբակցութիւնը, պարտաւորուած են դէմ արտայայտուելու: Միւսները կը սպասեն, որ ընկերվարական նախարարները գոնէ ձեռնպահ մնան: Մինչ այն՝ կուսակցութեան ընդհ. ժողովը, որ յառաջիկայ մայիս ամսուան համար նշանակուած է Մակտէպուրկի մէջ, վերջնական որոշում պիտի տայ ինչպէս երկրի պաշտպանութեան խնդիրներուն, առհասարակ, այնպէս նաեւ Ա. զրահաւորի մասին՝ առանձնապէս:

Կարդացէք եւ Տարածեցէք «ՅԱՌԱՋ»Ը

ԿԵԱՆՔԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷ[Ջ]

(Քաղուած Թուրք Թերթեր[էն])

ՇԻՆԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Կառավարութիւնը որոշած ազգային խճուղիներու եւ կամուրջներու շինութեան մեծ կարեւորութիւն տալ, որով յանձնարարած է Հանրօգուտ շինութեան գործավարութեան պատրաստ[ել] գիտական մեթոտով օրինագիծ մը, որուն վաւերացուելէն [ետք] անմիջապէս գործի պիտի ձեռ[նարկուի]. Այս օրինագիծը մ[իայն] պարտք դրած է կուսակալութ[եանց] վրայ, որպէսզի անոնք չոր[ս] նակարար խճուղիներու [շինութիւն] բոլորութեամբ եւ անհրաժեշտ[ու]նութեամբ գրաղին:

18 տարեկանէն սկսեալ մ[ինչ]չեւ 60 տարեկանները ճամ[բու] տուրք պիտի վճարեն: Այս տ[ուր]քէն զերծ կացուցուած են զին[ուոր]ներն ու հինգ զաւակի տէր ա[յր]ները, բոլոր դպրոցականները, [զինուորա]կան տակ գտնուող զինուորակա[ն]ները, ոստիկան զօրքերը:

Այն օտարները որոնք Թուր[քիոյ] մէջ վեցամսեայ շրջան [մը] բնակելու համար կառավա[րու]թենէն ըստ օրինի արտօնութ[իւն] ստացած են, անոնք այդ շրջա[նի] համար տուրքէ ազատ պիտի [ըլ]լան, բայց այդ ժամանակա[մի]ջոցէն յետոյ Թուրքիա մն[ացող] օտարներն ալ ճամբու տուրք [պի]տի վճարեն:

Իբր ճամբու տուրք երկ[րին] բոլոր մասերուն մէջ հաւասա[րա]պէս ամէն մարդ ութ ոսկի պի[տի] վճարէ երկու մասնավճարով:

Կուսակալութեանց ընդհ. [ժո]ղովները պիտի կրնան մարմն[ական] աշխատութեամբ իրենց տուր[քը] հատուցանել ուզողները 12 [օր] աշխատցնել եւ դրամական [փոխ]պով վճարում ընողներէն ալ [8] ոսկի գանձել փոխանակ ութի:

Ճամբու տուրքը մի մի[այն] ճամբաներու շինութեան վ[րայ] կրնայ յատկացուիլ եւ որ[ո]ւ այդ գումարը անձեռնմխելի [ըլ]լայ, երկրագործական պաշ[...] պիտի դրուի, Հանրօգուտ շինու[թեան] թեանց գործավարութեան հր[ա]մանին: Կուսակալութիւնն[եր] գանձելի գումարին հարիւրին [...] իբրեւ գանձման ծախք իրե[նց] պիտի վերապահեն, 50ը [...] խճուղիներու նորոգութեան, [եւ] հարիւրին 30ը նոր ճամբան[երու] շինութեան պիտի վերապահեն:

Ազգային խճուղիներու [...]յէն երթեւեկող քառանիւ [...]քերէն եւ բազմաթիւ փոխադ[րու]թեան միջոցներէն ըստ սահմ[անի] մասնաւոր տուրքմը պիտի [գան]ձուի:

ԱՆԱՏՈԼՈՒԻ ԳԻԾԸ

Անատոլուի երկաթուղի[ի] Հայտար-Փաշայի նաւահանգս[]տին գնման առաջին փոխ[...] ժէքը, 476.618 ոսկի, կա[ռա]վարութեան կողմէ Տէօյչե [Պան]քի յանձնուած է: Երկաթուղ[ւոյ] գծին եւ նաւահանգիստին [...] արժէքը մաս առ մաս պի[տի] վճարուի 60 տարուան ըն[թաց]քին:

ՍԻՀԱՆԻ ՅՈՐԴՈՒՄԻՆ ՎՆԱ[ՍԸ]

Ատանայէն կը հաղորդե[ն որ] Սիհանի ջուրերը թէեւ սկսա[ծ են] քիչ մը իջնել, սակայն այ[...] շաբթուան յորդումին հետեւա[...] քով ջուրով ողողուած են բ[...] պագլար, կանիմա գաւառա[կի] թուզ գիւղերն ու շրջակա[յքը] վրանաբնակ ցեղախումբերը [...] ղումէն առաջ կրցած ըլլ[...] ռանալ, մարդու կորուստ չէ[...] տահած: Ցանքերու մէկ [...] ջուրերուն տակ մնացած է: Վ[...] դեռ չէ ճշդուած: Արապ գիւղին մէջ, ոչխարներ [...] են ջուրերէն:

Նաւ մը ընկղմած եւ [...] գտնուող վեց հոգին ու [...] մը խեղդուած են:

ԲԱՑ ՆԱՄԱԿ ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ ԱՊՐԻԼ 11/24Ի ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Այս տարուընէ սկսեալ որոշած էինք առանձնել Ապրիլի 24ը համազգային սգատօնին կազմակերպութիւնը, որովհետեւ մենք, հայ որբերս, միացորդներն ենք անթիւ հայ ծնողքներու, որոնք սպաննուեցան պատերազմի ընթացքին։

Ու երբ, այժմ, Պատերազմի որբերս, մեր ծնողքներուն շիրիմներուն առջեւ յարգանքի կը կանչենք հայ կազմակերպութիւնները, Հնչակեաններն ու Ռամկավարները կը մերժեն, որովհետեւ չեն ուզեր եղեր նստիլ Դաշնակցութեան կողքին։ Երկրորդ նամակով մը խնդրեցինք, որ չյամառին, եւ գան նստին որբերու կողքին, հպարտացնելով մեզ, որ զաւակները միացուցին իրենց քենոտ հայրերը։

Չպատասխանեցին։

Ի՞նչ։

Նամակի մը պատասխանելու չափ քաղաքավարութի՞ւն ալ չունին։ Եւ կուսակցութիւն են։

Լաւ։

Հայ ժողովուրդ, ամէն կուսակցութիւն, նոյնիսկ կրօնական մարմինները ունին իրենց սեփական տօները։ Իսկ այս սգատօնը մեր յիշատակի պարտքն է։ Մասնակցողները չեն հետաքրքրուիր բացակայով։ Բայց մենք ուզեցինք, որ բոլոր կազմակերպութիւնները հոն ըլլան, Ապրիլ 28ին, անծանօթ շիրիմներու տեսիլքին դէմ մեզի հետ։

Ռամկավարներն ու Հնչակեանները չեն ուզեր նստիլ որբերու կողքին։

Իսկ մենք կը յայտարարենք. — Կարելի չէ երկար ատեն խաբել ժողովուրդը։ Մենք հասունցած ենք եւ կը խօսինք յանուն նահատակ ժողովուրդին։ Եթէ երկու երեք քէնախնդիրներ, արգիլելով մասնակցիլ, կ'արատաւորեն իրենց կուսակցութիւնը՝ կամ եթէ, կուսակցական շահերու համար, կ'ուզեն յանցագործել մեռելներուն յիշատակը, վատութիւններ են՝ որոնց կարելի չէ ներել։

Հայ ժողովուրդ, չերթա՛ս տեսնել այդ [illegible] կեղծ սուգը։

Ջանանք առանձին ձգէ, որպէսզի, մխ_մինակ, այն տպաւորութիւնը ունենան վերջապէս թէ իրենք իրենց վրայ կուլան։

Նուիրական է մեր սուգը, մի՛ թոյլատրեր որ խանութի հաշիւներուն հետ շփոթեն յարգանքի հարկը, զոր կը պարտինք մեր նահատակներուն։

Հեռացէ՛ք փարիսեցիներէն, որոնք իրենց աղտոտ գործերը փոխանակ մամուլով մաքրելու, կը բերեն սգատօներու մէջ։

Մենք պատերազմէն ճողոպրած, ապրեցանք նոր երկունք մը, եւ յանուն մեր հանգանակին, պայքար պիտի բանանք, մեր սեփական մամուլով, բոլոր կեղծաւորներուն դէմ։

Թող հասկնան, որ կարելի չէ ծիծաղիլ մեր սուգին վրայ, մեր մօր կարօտին վրայ, մեր հօր գերեզմանին վրայ։

Մենք պիտի տօնենք սրտի անհուն մորմոքումով՝ Ապրիլ 28ին։

Զ. Ե. Ո. Միութեան
կեդր. վարչութիւն

ՖՐԱՆՍԱՑԻՆԵՐՈՒ ԹՈՒԻԸ ԲԱԶՄԱՑՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Դատական նախարարը Պարթու հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրած է ֆրանսական թերթի մը, այն օտարներուն մասին, որոնք դիմում ըրած են եւ հետզհետէ կը ստանան ֆրանսական հպատակութիւնը.

— Գիտէք թէ ֆրանսական հպատակութեան ստացման օրէնքը փոփոխութեան ենթարկուեցաւ վերջերս։ Ներկայիս կը կիրարկենք 1927 Օգոստոս 10ի հրամանագիրը։ Առնենք օրինակի համար, օտարական մը որ նոր մտած է Ֆրանսա։ Նախ պիտի դիմէ ոստիկանութեան, որ անոր պիտի տայ երկու տարուան համար արժէք ունեցող բնակութեան արտօնագիր մը։ Ժամանակին, հպատակութիւնն ստանալու օրինական պայմանաժամն էր երկրին մէջ տասը տարուան բնակութեան շրջան մը։ Այս պայմանաժամը իջեցուցինք երեք տարուան։ Առոր փոխարէն, խստացուցինք այն պայմանները, որոնց համաձայն ներկայիս կը պահանջենք բարոյականի, վարք ու բարքի վկայագրեր։

«Ենթադրենք հիմա, որ օտարականը շատ լաւ ընթացք մը ունեցաւ այդ ժամանակաշրջանին մէջ, եւ կը խնդրէ ֆրանսական հպատակութիւնը։ Այս առթիւ մեզի ուղղած իր խնդրագրին պիտի կցէ ծննդեան վկայագիր մը. իսկ եթէ չունի, հաշտարար դատարանին կողմէ պատրաստուած եւ երեք վկաներու կողմէ ստորագրուած վաւերաթուղթ մը։ Պէտք է խնդրագրին կցէ նաեւ բնակութեան վկայագիր մը, որովհետեւ կէս-թափառաշրջիկներ չենք ուզեր, ինչպէս նաեւ աշխատանքի վկայագրեր, որովհետեւ ծոյլեր ալ չենք ուզեր, եւ մանաւանդ բժշկական վկայագիր մը, որ հաստատէ թէ ենթական վարակուած չէ փոխանցիկ հիւանդութիւններով, ինչպէս վեներախտ և հիւծախտ, որովհետեւ, վտանգաւոր պիտի ըլլար հիւանդոտ մարդեր ընդունիլ։ Բժշկական այս քննութիւնը այնքան խիստ է որ նոյնիսկ եթէ ենթական ընդունակ նկատուի զինուորական ծառայութեան, դարձեալ զայն քննել կուտանք երդուեալ բժիշկի մը։ Խնդրարկուէն կը պահանջենք նաեւ բարի վարքի վկայագիր և դատական յուշագրի պատճէն մը։ Այս բոլորէն զատ, մենք ալ մեր կողմէ քննութիւններ կը կատարենք։ Շատեր են որ դիմում կ'ընեն, բայց քիչերը կ'ընդունուին։ Երբեմն կատարուած դիմումներուն հարիւրին 30ը կը մերժենք»։

ԿԵՂԾՄԱՇԿԻ ԵՒ ՔԱՂՑԿԵՂԻ ԴԷՄ

Բժշկական Ակադեմիոյ առջեւ, անցեալ օր զեկոյց մը տրուեցաւ կեղծմաշկի դէմ պատուաստի նոր միջոցի մը մասին (Anatoxine de Ramon)։ Զեկուցանող բժիշկը Լըրըպուլլէ իր մանկանց հիւանդանոցին մէջ պատուաստած է 17,000 մանուկներ 1924էն մինչեւ 1928։ Ոչ եւ է ձախողում չէ արձանագրուած։ Բժիշկը կ'եզրակացնէ թէ կարելի է անվախ տարածել եւ բոլոր մանուկներուն կիրարկել այս եղանակը, որ բոլորովին անվնաս է։

Յետոյ, բժիշկ Ռուսսի տեղեկութիւններ տուաւ Փարիզի շըրջանին մէջ քաղցկեղի դէմ պաշտպանութեան կազմակերպութեան մասին։ Հակաքաղցկեղային կեդրոն մը հաստատուած է Վիլժուիֆի մէջ։ Ուրիշ կեդրոններ գոյութիւն ունին Սէն է Մարնի, Սէն է Ուազի եւ Լուառէի մէջ։

ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ ՄԱՍԻՆ

Ciné-Miroir թերթը խօսելով «Անդրանիկ» ֆիլմի մասին, կ'ընէ հետեւեալ խորհրդածութիւնները:

— Հայկական հարցը պիտի լուծենք՝ Հայերը ջնջելով, ըսեր է երբեմն Սայիտ փաշա։ Եւ իրօք երկար, տարիներ անդադար վայրագութեամբ մը Թուրքերը հետապնդեցին ջարդերու ծրագիր մը՝ հանդէպ հայ ցեղին։ Կարելի չէ հոս մանրամասնօրէն պատմել այս ժողովուրդին տառապանքները։ Գերմաններու, ինչպէս դանիացիներու եւ Ամերիկացիներու կողմէ հրատարակուած բոլոր պատմուածքներէն կրկնակ արատ մը կը բխի.— ջարդերը կազմակերպուած են կանոնաւոր եւ սիստեմատիկ կերպով։ Այդպէս եղած են, Բ. Դրան հաւանութեամբը եւ նոյն իսկ նախաձեռնութեամբը։

Կարելի է իրաւացի կերպով գրել թէ ժողովուրդ մը չէ որ կը նետուի ուրիշի մը վրայ՝ վայրագ անիշխանութեան նոպայի մը մէջ։ Ո՛չ. գործողութիւնը երեւան կուգայ միշտ նոյն եղանակով, գիւղերու մէջ յայտարարուած կառավարական հրամանով մը։ Հրահանգները Պոլսէն կը հասնին բարձրաստիճան պաշտօնատարներուն եւ անոնց միջոցով ալ՝ ջարդողներուն եւ ջարդուողներուն։ Այս բոլորը տեղի կ'ունենային զարհուրելի կարգով մը։ Կառաւանները կը հաւաքուէին որոշեալ օրը, որոշեալ ժամուն։ Քիւրտերուն եւ աւազակներուն լուր տրուած կ'ըլլար, անոնք կը հասնէին ոստիկաններու կողմէ տրուած ժամադրութեան տապալելու համար որսը։ Յանձնախումբեր կը զբաղէին դասաւորելու աւարը որ Թուրք կառավարութիւնը կատարեր էր հայ տուներուն մէջ։ Գիշախանք ամբոխին կը նետէին մանր մունր առարկաներ. ինչ որ իրական արժէք մը ունէր. մէկդի կը դրուէր՝ ծախուելու համար։ Նախ կը վճարէին Հայերու տուրքերը, որպէսզի որեւէ մահմետական չվնասուի. յետոյ մնացեալով կը հարստանար պետութիւնը։ Հայ ժողովուրդին անբողջական բնաջնջումը մահուամբ կամ բռնի կրօնափոխութեամբ,— այս է նպատակը որ կը հետապնդուէր։ Բայց հայ հին հայրենիքի սէրը երբեմն ծնունդ կուտար փրկիչներու, փառփռուն հոգիով հերոսներու, որոնք վճռուած էին ընկրկումի ենթարկել բարբարոս հորդաները։ Երիտասարդ Անդրանիկը ամէնէն հարազատներէն մէկն եղաւ այս հերոսներուն»։

Յետոյ թերթը կուտայ Անդրանիկի գործունէութեան գլխաւոր գիծերը։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՌԱՆՑ ՍՊԱՆՆԵԼՈՒ…— *Կիները որ աշխարհ եկած են համբերութեան եւ համակերպութեան անսպառ պաշարով մը, երբ կը վճռեն իրենց ամուսինը սպաննել, անոր բռնութենէն ազատելու համար չէ անշուշտ։ Կոյր ըլլայ թէ տձեւ, ագահ թէ վայրագ, կը բաւէ որ էրիկ ըլլայ։*

Այսպէս եղած է ամբողջ դարեր եւ եթէ կիները սկսած են շեղիլ գծէն եւ սպաննել իրենց ամուսինները, ի հաշիւ ուրիշին է որ կը գործեն։ Ի՞նչ ընեն խեղճերը։ Ուրիշ միջոց չկայ միանալու անոր զոր կը սիրեն. պէտք է որ մէկը մեռնի որպէսզի միւսը ապրի իր ուզած կերպով։

Այսպէս ալ կը մտածէր Տիկին Կապրիէլ։ Բայց սպաննել իր ամուսինը, վտանգաւոր էր։ Կրնար ջուրը ձգել նպատակը, որուն կը ձգտէր,— միանալ իր սիրականին։ Մտածեց ուրեմն եւ իբր Եւայի հարազատ թոռ՝ չուշացաւ գտնելու միջոցը։ Պէտք էր մեռցնել իր ամուսինը, առանց զայն սպաննելու… եւ ահա թէ ինչպէս։ Գիւղէն բերել տուաւ ամուսնին հօրը մահուան վկայագիրը։ Անոր վրայ ջնջեց հօրն անունն ու տեղը դրաւ անոր զաւկին՝ իր ամուսնին անունը։ Արդէն 1924էն ի վեր բաժնուած կ'ապրէր անկէց, որուն մասին լուր չունէր այդ թուականէն ի վեր։

Մահուան վկայագիրը այսպէս խարդախելէ յ'ետոյ, յոյսով ու երազով լեցուն իր ապագային մասին, դիմեց իր բնակավայրին Վ.էնսէնի թաղապետութեան եւ անոր հաստատել տալէ յետոյ թէ ինք այրի է, յայտարարել տուաւ իր ամուսնութիւնը՝ ընդ իր Սիրականին…։ Բայց թաղապետութիւնը հոտ էր առեր։ Իմացեր էր թէ Տիկին Կապրիէլի հանգուցեալ ամուսինը ողջ է եւ կ'ապրի առողջ. նոյնիսկ մեռնելու միտք ալ չունի. ու դատարան յանձնեց ինքնակոչ այրին, որ երկու շիթ արցունքներու մէջ, հեկեկալով ու ներողութիւն խնդրելով՝ խոստովանեցաւ իր արարքը։

Սիրուն էր Տիկինը եւ իր արցունքները խիղճ կը շարժէին. ու դատաւորը որ իրօք ամուսնական կիներ էր արձակէր, արգելք մը չգտաւ տղայութիւն նկատելու Տիկին Կապրիէլի փորձը եւ սաստէ մը յետոյ, ձգեց որ երթայ սպասելու իր ամուսնին բնական մահուան։

ՄԱՐԴԱԿԵՐՆԵՐՈՒ ԴԱՏ ՄԸ
— Քանի մը օրէն, Փրակայի մէջ պիտի սկսի մարդակեր գնչուներու դատ մը։ Ամբաստանեալները 19 հոգի են որոնցմէ երկուքը կին։ Ամէնէն մեծը 28 տարու է։ Անոնց երկուքը խուլ-համր են։

Ներկայ ժամանակներու ամէնէն աղտոտ ոճիրներէն մէկուն դատն է որ պիտի տեսնուի։ Այս գնչուներու խումբը կը յարձակէր մարդոց վրայ, կը կողոպտէր զանոնք, կիները կ'առեւանգէր, զոհերուն մերկ դիակները կը հաւաքէր ու կը տանէր իր բնակատեղին։

Տասներկու սպանութիւններ կը վերագրուին անոնց. բայց բոլորը այդ չէ. դատական իշխանութիւնները չեն կրցած երեւան հանել անոնց գործած ոճիրներուն ստոյգ թիւը։ 1927 յունուարին այս վայրենիներու վոհմակը կը սպաննէր եւ կ'ուտէր վաճառական մը։ Քանի մը օրեր առաջ նմանապէս սպաննած եւ կերած էին այր եւ կին մը. 1926ին, անոնք անտառի մը մէջ խողխողած էին աղջիկ մը եւ 50նոց կին։

Բայց որովհետեւ պատժական օրէնքին մէջ, մարդակերութեան մասին որեւէ տրամադրութիւն չկայ, գնչուները կը դատուին իբրեւ կանխամտածուած ոճրագործներ։

ՅԱՌԱՋ ԿԸ ՆՈՒԻՐԷ

Պ. Ստեփան Եղիազարեան մէկ տարեկան *Յառաջ* կը նուիրէ Մէշէտի (Պարսկաստան) Ազգային վարժարանին։

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ ՀԱՅ ԶՔԱՒՈՐ ՅՂԻ ԿԻՆԵՐՈՒՆ

Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան Հայ Կարմիր Խաչի Օգնութեան մասնաճիւղը, կանխաւ տրուած որոշման մը համաձայն, պիտի օգնէ այն յղի հայ կիներուն, որոնց ընկերային համեստ վիճակը չիներեր հանդուրժելու ծննդաբերութենէն առաջ եւ վերջը տեղի ունենալիք ծախքերուն:

Հետեւապէս ներկայիս կը հրաւիրենք այդպիսիները, որ իրենց յղութեան առաջին ամիսներէն սկսեալ՝ ներկայանան Հայ Կարմիր Խաչի Օգն. մասնաճիւղին՝ արձանագրուելու համար:

Ներկայ 1929 տարուան շրջանին համար, պիտի ընտրուին 12 յղի կիներ միայն, յետ մանրակրկիտ քննութեան: Հայ Կարմիր Խաչի Օգն. մասնաճիւղը պիտի օգնէ անոնց՝ յղութեան հինգերորդ ամիսէն սկսեալ եւ ծննդաբերութենէն մինչեւ հինգ ամիս պայմանաժամով:

Դիմումները կ'արձանագրուին եկեղեցւոյ Բուժարանը, ամէն առաւօտ, ժամը 9էն 12, բացի կիրակիէ:

Հ. Տիկնանց Միութեան
Հ. Կ. Խաչի Օգն. մասնաճիւղ
(կնիք)

ՄԵԶԻ կը հաղորդեն թէ երիտասարդ բեմադրիչ Պ. Զարեհ Պապիկեանի յանձնուած է «Illustration» հանդէսին մասին պատրաստել մեծ շարժանկար մը, որ կ'ամփոփէ աշխարհահռչակ պարբերաթերթին բովանդակ կազմակերպութիւնը։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ մէջ պատրաստուած վայրաշարժը՝ «Սաքսոնիա» առաջին անգամ Լայփցիկէն Տրէզտըն գիծը կտրեց։ Այժմ գերման շոգեկառքերը կը կտրեն օրական երկարութիւն մը, որ համապատասխան է երկրէն լուսին հեռաւորութեան երկուքին։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԲՆՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏԻԺԸ

Այս անգամ այս երկիրը եկայ բոլորովին ջախջախուած ուղեղով ու տակնուվրայ սրտով։ «Նպաստաւո՞ր թէ աննպաստ» բառերը տրորուած մտքիս ամբողջական զբաղումը կը կազմեն։ Նորընծայի փոքրիկ անխոհեմութիւնս իր խոշոր հետեւանքներով զիս ձգեց մտատանջութեան խառնարանի մը մէջ։ Հակառակ բոլոր տիքիս խրախուսանքին, դարձեալ չեմ հանգստանար. սիրտս կարծես մամուլի մը տակ անխղճօրէն սեղմուած է։ Այժմ բոլոր շուրջի մարդոցմէս կը կասկածիմ. ամէն մարդ, կին, աղջիկ՝ ծպտուած կը տեսնեմ. ոչ ոք կրնայ մխիթարել զիս։

Ա՜, մէկը միայն սակայն, նախախնամութիւնը թերեւս սահմանեց այս առեւտրական փորձանքը։ Քանի մը շաբաթ առաջ խոստացեր էի Vosgesի իմ հովիւ բարեկամիս, որ չզարմանայ, եթէ օր մը անակնկալ այցելութիւնս կրկնեմ։

Այո՛, այո՛, միայն հոն. միայն այդ լեռները չեն ծպտուած, միայն անոր ջուրերը չեն խարդախուած, միայն իմ բարեկամ հովիւս ու իր ընտանիքը կրնան շատ անկեղծ խօսիլ ինծի հետ ու միայն անոնց վրայ չեմ կրնար կասկածիլ։

Այդ աննման բնութիւնը, այդ սարերը, այդ մարգագետինները, անոր անմեղ նախընտրիչները մարդ եւ անասուն՝ որ կ'ոգեկոչեն հին յիշատակները, որ նորեկը կը փոխադրեն հեռո՜ւ հեռո՜ւ աշխարհ մը, այնքան արագութեամբ, որուն հետ չպիտի կրնան մրցիլ երբեւիցէ գիտուն աշխարհի հնարած ու հնարելիք մեքենականութիւնները։ Անոնց միայն կրնամ վստահիլ ինքզինքս մղձաւանջի այս օրերուս։

Երթա՛մ, երթամ հոն։ Բնութիւնը գրեթէ երկու հատ չէ ստեղծած մէկ բանէն. բնութեան բոլոր ստեղծագործութիւնները եզակի են. բայց աշխարհի ստեղծագործութեան ժամանակ, կարծես պահ մը Աստուծոյ հնարամտութիւնը դադրեր է, բաւական ձանձրացեր է միտքը, բայց անհնար է եղեր այդ վայրկեանին ու այս երկրին մէկ մասը նմանցուցեր է ճիշդ մերինին. եւ երբ Աստուծոյ միտքը սկսեր է գործել, այն ատեն փոքրիկ կարկտաններով սրբագրութիւններ է կատարեր մէկը միւսէն զանազանելու համար։

—

Ժամ մը ճամբորդեցի հետիոտն։ Հեռացայ երկաթուղիէն, հեռացայ գործարանի ծխնելոյզներէն։ Ճեղքեցի անտառը. իյնալով ելլելով։ Բլրակին գագաթէն տեսայ «իմ» հօտս։

Երկինքը ամպոտ էր ու անձրեւի կաթիլները խորովուած հողէն կը քաշէին դրախտային բուրմունք մը, որ աւելի հաճելի էր քան վարդին հոտը։ Հողի հոտը աննման է, անմրցելի, անօրինակելի։ Բնութեան հոտն է ան. նախասահմանուած ու անեղծանելի։

Ես շատ ուրախ էի որ անձրեւը կը շատնար ու հետզհետէ հեղեղանման կը դառնար։ Անգութ հաճոյքով կը դիտէի այծերու եւ ոչխարներու խուճապը։ Քանի մը վայրկեանէն շուարած կենդանիները նրբացան ու գեղեցկացան։ Ոչխարներու գանգուր բուրդերը եւ այծերու մազերը ներդաշնակօրէն կը սանտրուէին, գանկէն մինչեւ պոչը. ողնայարներուն վրայ ուղիղ խազ մը կը բացուէր։ Գիրուկ կենդանիները նիհարցան ու դողդղալով անկիւններ վազեցին՝ փոթորիկէն պաշտպանուելու համար։ Անտարբեր բարեկամս տեղէն չէր շարժեր, ան լաւ էր ու պատսպարուած՝ փորուած ժայռի մը մէջ։

Գարնան անձրեւը ի՞նչ է որ. շուտով դադրեցաւ ու հօտը դուրս ելաւ իր պատսպարանէն։ Արեւը ծաթեց անոնց վրայ, չորցուց անոնց մորթերը եւ [illegible] անոնց նուրբ արդուզարդը։ Քանի մը խխունջներ, ականջները ցցած, յամրաբար իրենց արծաթածօծ գորգերը կը փռէին իմ կռթնած ժայռիս կողքին։

—

Բաւական է հեռուէն դիտածս։

— Հէ՜յ, կանչեցի ես, գըլխարկս գաւազանիս կախած ու ճօճելով. կանչեցի բարեկամս իր անունով։ Ան կարծես խելքը կորսնցուց, շուարեցաւ որ կողմէն վազել իմ մօտս։

Ան գիտէ թէ որքան կը սիրեմ ուլիկները, վազած ատեն հատ մը գրկեց ու արշաւեց դէպի ինծի։ Կարծես իր եղբայրն էի, կորսուած երկար տարիներէ ի վեր։ Ողջագուրուեցանք։ Ու մեր թեւերը իրարու ուսին, ուլիկը մեր ետեւէն, երթաւ ձայնով, իջանք ձոր, միասին շոյեցինք ու սիրեցինք կենդանիները առանձին-առանձին։

— Ա՜հ սիրելի՛ս, նորէն ո՛վ գիտէ ինչեր պիտի քաշեմ այս գարուն, անպիտան կենդանիներէս շատեր յղի են. անպիտանները կը ծնին հա կը ծնին. կարծես աճապարանք մը ունին երկրին զինուորներ պատրաստելու։

Վերջին բառերուն հետ բարեկամս ինծի երկարեց իր գաւազանը, քանի մը վայրկեան համար ներողութիւն խնդրեց տուն երթալու համար։ Ես կեցուցի զինքը ու հարցուցի տուն վազելուն նպատակը։

— Դուն իմ եղբայրս ես, ըսաւ, ուրեմն անկեղծօրէն կ'ըսեմ որ այսօր մեր տունը կերակուր չկայ. չորեքշաբթի օրերը «լաթի օր» է մեր տունը. մայրս եւ քոյրս ճերմակեղէն կը լուան, ու ժամանակ չեն ունենար կերակուրով զբաղելու։ Մենք սակայն պէտք է միասին ճաշենք։ Մինչեւ կէսօր ժամանակ կայ. քոյրս լաւ կարկանդակ կը պատրաստէ. միայն, կ'աղաչեմ ինծի ըսէ թէ այբուբենի ո՞ր գիրը կը նախընտրես։

Ես չըզգուշացի ու գաւազանիս ծայրով հողին վրայ գրեցի այբուբենի առաջին տառը։

Յանկարծ բարեկամիս երեսը լրջացաւ, անոր դէմքին վրայ ժպիտի ծալքերը անհետացան. յուզուած կ'երեւէր, կարծես պիտի լար։ Ես հարցուցի թէ ի՛նչ է պատահած։ Ու ան պատասխանեց ձեռքովը ուսս շոյելով ու աչքերը խոշոր խոշոր բացած գետինը դիտելով.

— Երբ քեզի միամտօրէն հարցուցի թէ այբուբենի ո՛ր գիրը կը նախընտրես, դուն այնքան միամիտ չեղար, ու առանց ժամանակ կորսնցնելու ու նոյնիսկ առանց նախադասութեանս վերջը սպասելու պատասխանեցիր, «այբուբենի առաջին տառը»։ Իսկ ես այնքան ալ յիմար չեմ գուշակելու համար որ այդքան արագութեամբ կարելի է պատասխանել միայն մէկ առիթով, այն ալ Հայրենիքն է. ու ես գիտեմ որ այբուբենի առաջին տառն է, առաջին տառը քու հայրենիքդ, իմ թանկագին բարեկամս, դուն ուզեցիր ըսել «Arménie»։

Յ. ՊՈՒՌՆԱԶԵԱՆ
(Մնացեալը յաջորդով)

Պարսկաստան, Աֆղանիստան եւ Անգլիա

Թէհրանէն կը հեռագրեն թէ տեղական մամուլը ուժգնօրէն կ'արտայայտուի Մոսկուայի հրապարակ հանած այն զրոյցներուն մասին, որոնց համաձայն իբրեւ թէ Պարսկաստան հպատակելով Անգլիոյ թելադրանքներուն՝ կ'ուզէ Ամանուլլահի դէմ գործել։ Թերթերը կ'ըսեն թէ Մոսկուա բոլորովին անտեղեակ է Պարսկաստանի կացութեան եւ Պարսկաստանի ու Անգլիոյ յարաբերութեան մասին։

Պարսիկ արտաքին նախարարը յայտարարեց թէ Պարսկաստան բաւական զօրաւոր է առանձին կարենալ գործելու համար, առանց ո եւ է օտար պետութեան ազդեցութեան եւ ժտադիր չէ ո եւ է միջամտութիւն ընդունելու։ Աւելցուց թէ Պարսկաստանի յարաբերութիւնները իր դրացի երկիրներուն՝ մանաւանդ Աֆղանիստանի հետ՝ շատ բարեկամական են։ Գալով Անգլիոյ, Պարսկաստան արագօրէն ձեռք կը բերէ բնականոն համաձայնութիւններ կարգ մը խնդիրներու մասին, որոնք ցարդ կատարեալ պատնէշ մը կազմած էին՝ երկու երկիրներու միջեւ բարւոք յարաբերութեանց ստեղծումին։

Աշխատանքի Ազգային Տօնը

Կիրակի օր ամբողջ Իտալիոյ մէջ մեծ հանդիսաւորութեամբ տօնուեցաւ Աշխատանքի Ազգային Տօնը, որ կը զուգադիպէր Հռոմի հիմնարկութեան տարեդարձին։

Այս առթիւ գլխաւոր քաղաքներու մէջ ֆաշիստ արհեստակցական միութեանց նախաձեռնութեամբ մեծ հաւաքոյթներ կազմակերպուեցան եւ իշխանութիւնները զանազան վայրերու մէջ բացումը կատարեցին հարիւրաւոր ձեռնարկներու, որոնք կը կոչուին «վարչաձեւին գործերը»։

Հռոմի մէջ մասնաւորապէս փառաշուք էին հանդէսները։ Առաւօտուն ժամը 9ին Մուսոլինիի առջեւ տողանցք կատարեցին զանազան զօրագունդեր, լեգէոններ, ֆաշիստ քաղաքապահներ եւ յառաջապահներ։

Յետոյ Մուսոլինի, որ հագած էր ֆաշիստ քաղաքապահներու վերին հրամանատարի համազգեստ, ձի նստած, փայլուն սպայակոյտի մը ուղեկցութեամբ, գնաց Վիլլա Կլարիի ձիարձակարանը, ուր 15,000 հանդիսականներու ներկայութեան ճառ մը խօսեցաւ նորագիր զինուորներուն, որոնք նոյն օրն իսկ մտած էին ֆաշիստ քաղաքապահներու շարքին մէջ։

Արեւելեան նահանգներու պաշտօնեաները

Թուրք թերթերը կը գրեն թէ պաշտօնեաներու ամսաթոշակի նոր օրէնքին համաձայն, հրաժարած կը նկատուին այն բոլոր պաշտօնեաները որ Գործավարներու Խորհուրդին կողմէ Արեւելեան նահանգներուն մէջ պաշտօնի կը կոչուին, բայց հինգ օրուան ընթացքին իրենց պաշտօնատեղին չեն մեկնիր։

Պաշտօնեաներու աստիճանի բարձրացումները կատարուելու պարագային նկատի պիտի առնուի թէ անոնք պաշտօնավարա՞ծ են Արեւելեան նահանգներուն մէջ։ Պաշտօնի բարձրացումներու համար ալ պայման դրուած է պարտաւորիչ կերպով պաշտօնավարել Արեւելեան նահանգներուն մէջ։

Աֆղանիստանի կռիւները վերսկսած

Քապուլէն «Թայմզ»ի կը հեռագրեն թէ Շարտաքի շրջանին մէջ, Ղազնիի ճամբուն վրայ, սաստիկ կռիւներ սկսած են։ Կը կարծուի թէ Փարիզի նախկին դեսպան Նատիր խանի և Պէչէի Սաքայի զինուորները վերջապէս շփման մէջ մտած են։

Հիւսիսային կողմը Մազարի նահանգը ապստամբած է Հապիպուլլահի ուժերուն դէմ, որոնք պարպեցին Պուրճ Կիւլճանի իրենց դիրքը։

Խորհրդային դեսպան Շթարք ապրիլ 17ին օդանաւով Քապուլէն Մոսկուա մեկնած է, դեսպանատան ղեկը ձգելով գնդապետ Րիքսի ձեռքը։

Պայպլ Հաուզի դէմ

Պոլսոյ «Րէսիմլի Այ» հանդէսը կ'ամբաստանէ «Մուհիթ» (Միջավայր) ամսաթերթը իբր միսիոնարներու ծախուած եւ անոնց դրամով քրիստոնէական քարոզութիւն կատարող։ Այս թերթը կը հրատարակուի եղեր Պայպլ Հաուզի կողմէ, որ վերջերս հրաժարած է ճակատէն յարձակելու ծրագրէն եւ սկսած է կռնակէն հարուածել եւ գաղտնի գործել։

Պայպլ Հաուզ, կը շարունակէ «Րէսիմլի Այ», վերջին երկու տարուան մէջ 20 թուրքերէն գիրք հրատարակեց, թուրք գրատան մը անունով։ Սակայն գիրքերը չծախուեցան, որովհետեւ թուրք ընթերցողները հասկցան անոնց պարունակած գաղտնի թոյնը եւ պոյքոթի ենթարկեցին։

Պայպլ Հաուզ նախ ուզեր է «Րէսիմլի Այ»ը վարձել, բայց չյաջողելով, «Մուհիթ»ը հրատարակած է։

Ամբաստանողը կը պահանջէ մանրամասնօրէն քննել այդ պարբերաթերթին հրատարակութիւնները։

Յունաստանի ծերակուտ. ընտրութիւնները

Աթէնքէն կը հաղորդեն թէ Յունաստանի մէջ ծերակուտական ընտրութիւնները կատարուեցան կիրակի օր։

Ցարդ ստացուած արդիւնքները նպաստաւոր են Վէնիզէլոսի։

«Կոմս Ցեփլին»ի նոր ճամբորդութիւնը

Գերմանական «Կոմս Ցէփլին» հսկայ ղեկաւոր օդապարիկը Միջերկրականի աւազանին մէջ պիտի կատարէ երկրորդ ճամբորդութիւն մը, որ պիտի տեւէ երեք օր։ Ցէփլինը երէկ առաւօտ ճամբայ պիտի ելլէր Ֆրիտրիխսհաֆէնի կայանէն, սակայն աննպաստ օդին պատճառաւ յետաձգեց իր մեկնումը։

Այս անգամ ճամբորդութիւնը տեղի պիտի ունենայ դէպի արեւմտեան Միջերկրական։ Ո՛չ մէկ լրագրող պիտի գտնուի ճամբորդներուն մէջ։ Ութ հոգի դրամով պիտի ճամբորդեն։ Հրաւիրեալներուն մէջ են Փրուսիոյ վարչապետը Օթթօ Պրաուն, Քարլսրուհէի ժողովրդավար երեսփոխան Հաաս, Պերլինի ֆրանսական դեսպանատան կցորդ Ժուկլար եւ քանի մը ուրիշ գերման բարձրաստիճան պաշտօնատարներ։

Պերլինի մէջ կը ձիւնէ

Քանի մը օրէ ի վեր ձմեռը վերադարձած է։ Փարիզի մէջ՝ շաբաթ և կիր.՝ խստաշունչ հով մը կը յիշեցնէր աշնանավերջը։

Իսկ Պերլինի եւ հիւսիսային Գերմանիոյ մէջ ձիւնի ու կարկուտի սաստիկ փոթորիկ կը տիրէ։

ԱՊՐԻԼ 11/24Ի ՍԳԱՏՕՆԸ

ՓԱՐԻԶ

Այս կիրակի գիշեր ժամը 8.30ին, Petit Journalի սրահին մէջ

կը տօնուի նախաձեռնութեամբ Ջ. Ե. Որբերու միութեան փարիզի մասնաճիւղին եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Հայ կաթողիկէ, Հայ բողոքական յարանուանութեանց, եւրոպահայ կարմիր խաչի, Գրական Ակումբի, Սանասարեան, ֆրանսահայ Արիներու, Պուա-Քոլոմպի Հ. Մ. Ը. Մ.ի Սկաուտներու, Արարատ միութեան, Տրապիզոնի, Շ. Գարահիսարի, Անդրէասի, Ուրֆայի, Սեբաստիոյ, Եոզկատի Հայրենակցական միութեանց։

կը նախագահէ՝ **ՓՐՈՖ. Ն. ԱԴՈՆՑ**

գեղարուեստական բաժնին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն M. M. Fauchet, compositeur-Prof. au Conservatoire National de Paris, Boulmé, Violoncelliste, Ier Prix du Conservatoire de Paris (թաւջութակ), Mme. Heicknam-Cacheux violoniste, Ier Prix du Conservatoire National, Mlle Cuvillier, Cantatrice, Ier Prix du Conservatoire; Պ. Ս. Նաւասարդեան, «Սիփան» երգչախումբը՝ ղեկավարութեամբ Պ. Սաքօ Յակոբեանի եւ «Կոմիտաս» երգչախումբը՝ ղեկավարութեամբ Պ. Նշան Սերգոյեանի եւ հայ արուեստագէտներ։

ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ, ՈՒՂԵՐՁՆԵՐ, ԽԻԱՑԼՆ

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՄԱՐՍԷՅԼ

Այս կիրակի ժամը 2ին 333 Ավընիւ Տիւ Փրատօ, կառտըն փառքի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Ջ. Ե. Ո. Միութեան, հովանաւորութեամբ Ազգ. Կեդր. Վարչութեան, նախագահութեամբ Գ. Եպիսկ. Պալաքեանի եւ մասնակցութեամբ Հայաստանի Հանրապետութեան Մարսիլիոյ Հիւպատոսարանին, Ազգ. Վարժարանի, Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Արեւմտ. Ե. Հ. Կ. Խաչի, Վասպուրականի, Բարձր Հայքի, Շապին Գարահիսարի, Զարսանճագի, Մարաշի, Եոզկատի, Սեբաստիոյ Սենեքերիմեան, Ամասիոյ, Սիվրի-Հիսարի, Խնուսի, Բալուի, Քղիի, Սեբաստիոյ Ղանթարօղի, Կէսիրիկի Հայրենակցական Միութիւններու, Հ. Յ. Դ. Պատ. Միութեան, Հ. Մ. Ը. Մ. Մարսէյլի և Հ. Մ. Ը. Մ.ի Արարատ մասնաճիւղերու, Բարձր Հայքի Երիտասարդաց, Զարսանճագի Երիտ. միութիւններու, եւայլն։

ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ, ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ, ՆՈՒԱԳ

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ

Այս կիրակի ժամը 2ին Օթէլ տը Ֆրանսի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Միութեան, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Սթանողի, Մարաշի, Լճէի Հայրենակցական Միութիւններու եւ Հ. Ե. Ե. Ի. Միութեան։

Բանախօսութիւն, խմբերգ, մեներգ, արտասանութիւն, նուագ, եւայլն։ Աքսորի կեանքէն՝ տեսարան մը կը ներկայացուի, Սթանողի Հայրենակցական միութեան կողմէ։

Ինչպէս նաեւ ԼԻՈՆԻ, ՌՈՄԱՆԻ եւ ուրիշ վայրերու մէջ։

մանրամասնութիւննե ը տեղւոյն վրայ։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՇԱՄԱՍՏԵՂԻ ՆՈՐ ԳԻՐՔԸ

„ԱՆՁՐԵՒ''Ը

Ֆրանսա եւ Սուրիա 20 Ֆր.։ Ուրիշ երկիրներ (բացի Ամերիկայէն 25 ֆրանք։ փոստի ծախք չկայ։ դիմել՝ L. Kévonianի 235 Fbg. St-Martin. PARIS (10e).

ԲԱՑԱՌՁԱԿԱՊԷՍ ԿԱՆԽԻԿ

Հ. Յ. Դ.

Լիոնի *Քրիստափոր խումբի ժողովը՝ վաղը Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին Ընկ. Ճանկէօզեանի ճաշարանը։ Օրակարգ՝ նախորդ ժողովի շարունակութիւն։ Ներկայանալ անդամատետրով։*

Լիոնի *Վրէժ խումբի ժողովը՝ վաղը Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին։ Ընկ. Ճանկէօզեանի սրճարանը։*

Լիոնի *Կայծակ խումբի ժողովը՝ վաղը Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական տեղը։*

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— *Կը փնտռուի Յակոբ Թիւթիւնճեան, որը, 23 տարեկան, որ վերջին անգամ կը գտնուէր Ֆրանսայի Քալվատոս նահանգին մէջ։ Գրել խմբագրատուն կամ* Near East Reliefի, 15 Bld. des Italiens. Paris։

— կը փնտռուի Թոգատի Արթօվայի գաւառակին եաթմըշ գիւղէն Առաքելի եղբայրը Գէորգ գարեան։ կը կարծուի թէ այժմ կը գտնուի փարիզ։ իմացնել՝ Vartan Karianի 6 Bld. des Mon Quartiers, Issy-les-Moulineaux Seine.

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔԸ այս Հինգշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30էն 5՝ Հայերէն եւ Հայոց պատմութիւն (Պ. Մ. Նաթանեան)։

ՌՈՍՏՈՄ Գրադարանի վարչութիւնը կը ծանուցանէ հայրենակիցներու թէ իր գիրքերու քանակը ճոխացուցած է։ Գիրք ստանալ փափաքողները կըրնան դիմել Երեքշաբթի եւ Հինգշաբթի ժամը 8.30—10.30, 131 Fbg. du Temple. (Belleville).

Salle Pleyel Գշ. իրիկուն 23 Ապրիլ։ ԹՕՐՏ ՊԷՆՆԸՐ Շուէտական նուագախումբի վարիչ եւ աշակերտ ծնչակաւոր Ֆ. Վէյնկաթնէրի, կուտայ իր նուագահանդէսը, փարիզի Սէնֆօնիք նուագախումբով։ Տոմսեր՝ 5էն 40 ֆր.։

Այրի Տիկին Գայիանէ Գալայճեան եւ իր երկու աղջիկները դառն կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց զաւկին և եղբօր՝

ՅԱԿՈԲ ԳԱԼԱՅՃԵԱՆԻ

(մեծ նոր Գիւղացի)

դառնաղէտ մահը։

Փարիզ 54 Rue Damesme.

ՃԱՇԵՑԷՔ ԵՒ ԸՆԹՐԵՑԷՔ

BOULANT

ՃԱՇԱՐԱՆ ՊՈՒԼԱՆ

Հետեւեալ չափաւոր գիներով

12 ֆրանք՝ 34 Bld. St. Michel

16 ֆրանք՝ 1 Bld. Montmartre

18 ֆրանք՝ 35 Bld. des Capucines

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Տէսին, *Մ. Ճ.— Ձեր ուզած թերթը չունինք։*

Մարսէյլ, *Գործ.— 674.50։*

Փիւժէ, *Կ. Մ.— 50։*

Թարար, *Գ. Թ.— 35։*

Քոլոնպ, *Օր. Ս. Ք.— 70։*

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 r. Rivoli, *մէթ. Շաթլէ։ Արմատ. եւ նոր մեթոտով դարմանում արանց եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վեներ. հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, ջերմախտ.) եւ վարախի։ Մասն. լաբօրաթուար։ Խղճամիտ եւ արագ խորհրդակցութ. ամէն օր 9—12, 2—8, Կիրակի 9—12։*

ՀԱՄՈՎ ՍԻՄԻԹՆԵՐ

ՏԱՔՈՒԿ ՍԻՄԻԹՆԵՐ

Հացագործ LA GARDE

1 Rue St. Lazare, PARIS (9e)

Téléphone-Trudaine 95.21

ԵԹԷ կ'ուզես ուտել միշտ լաւը ու վճարել միանգամայն աժան. դիմէ

24, Rue St. Lazare, PARIS (9e)

ՃԷՆԱՋԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ. ԵԱՆ

Արեւելեան ուտեստեղէններու մթերանոցը։

GRAND ALIMENTATION DE LA BOURSE

A. DALAKUPÉIAN

8 Rue Suffren, MARSEILLE Tél. D. 70. 89

Զուտ ոչխարի կաթով պատրաստուած ճերմակ պանիր 3, 5, 10 եւ 20 քիլոնոց թիթեղէ տուփերու մէջ։ Քիլօն՝ «Մարսէյլի կայարանը» յանձնելի 10 ֆրանք։

Արեւելեան ուտեստեղէններու ճոխ մթերանոց

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԻԱԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉ EXCLUSIVE

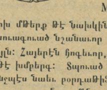

ՀԱՅԵՐԷՆ, ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ, ՅՈՒՆԱՐԷՆ

ԲԼԱՔՆԵՐՈՒ։ ԳԻՆ 18 ՖՐ.

Պէլվիլի ծանօթ հայ նպարավաճառ

Յ. ԱՐԹԻՆԵԱՆ

28 Rue Lesage, PARIS (20e)

Métro Belleville Tél. Ménil. 61.85

Ճոխ մթերք թէ նախկին եւ թէ ամենավերջին եղանակներու՝ երգուած եւ նուագուած նշանաւոր երգիչներէ, կազէլ, շարգը, խմբերգ, թագսիմ եւայլն։ Հայերէն հոգեւոր, աշխարհիկ եւ գեղջուկ երգեր՝ թէ՛ մեներգ եւ թէ խմբերգ։ Տպուած ցուցակը ձրի է։

Ինչպէս նաեւ բորդաթիֆ լաւ կրամոֆօններ եւ արեւելեան նպարեղէններու լաւագոյնը ամենազեղչեալ գիներով։

600,000 ՖՐԱՆՔ ՏՐԱՄԱԴՐԵԼԻ

Փոխատուութիւն ամէն տեսակի երաշխաւորութեամբ։ Զեղչով անմիջական վճարում վաճառականական մուրհակներու փոխատուութիւն ապրանքներու վրայ։ Դիմել՝ V. Bartelloni, Cabinet Yarjanian, 5 Rue Cardinal Mercier, Tél. Central. 97 39 *եւ* 96 70.

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ Տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96-61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6։ Քթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 2—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։

ԱՊՈՒԽՏԱԳՈՐԾ - ԱՊՈՒԽՏԱՎԱՃԱՌ

ՀԱՅԿ ՄԱՐԱՇԼԵԱՆ

16 Rue des Hortensias, St. Just, MARSEILLE, R.C.M. 77,162

Բնիկ Կեսարացի եւ 30 տարուան փորձառու ապուխտագործ։ Կը պատրաստէ ընտիր ապուխտ եւ երշիկ, Կեսարիոյ պղպեղով եւ համեմներով։ Առաքում ամէն երկիրներու համար՝ փոքրաքանակ եւ մեծաքանակ։

ՎԻՊԱԿԱՆ ԳԻՐՔԵՐ

Արսէն Լիւբէն Շէրլոք Հոլմսի դէմ 18 ֆր., Զարիքի նախարարը Ռասբութին 12, Խասգիւղի քնաշրջիկը 10, Կին, Խաղ եւ Գինի 12, Սիրային ոճիր մը 12, Քամելիազարդ կինը 15, Մակաբոյծը 6, Մացառներուն մէջ (2 հատոր) 25, Թէրէզ Ռաքէն (Է. Զօլա) 20, Մանչ-աղջիկը 20, Բէն Հուր 25, Խորտակուած երկինքներ 30, Արտիստը եւ Ֆաթման 25, Խորհուրդներու մեհեան 12, Մեր խաչը 12, Լռած ջրաղացը 12,50, Կրացիէլլա 8, Տապլվար 5, Փանջունի 5, Աղջկան մը յիշատակարանը 5, Ապերախտ գրագիրը 4, Բալիկը 5 Ֆր., ինչպէս նաեւ ուրիշ գիրքեր։ Պահանջեցէք ձրի գրացուցակը։ Փոստի ծախք չկայ։ Դիմել.— L. Mozian, 5 Rue Champlain, Paris (20e)։

Կ'ուզուի գործի ընկեր Պատուաւոր եւ վստահելի գործակ մը կ'ուզէ գործի ընկեր մը 20,000 ֆր. դրամագլուխով։

Պատրաստ եւ շահաւոր գործ։ Դիմել՝ *Յառաջ* Պ.ի։

ԱՉՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՏՕՔԹ. Յ. ՏԷՐ-ԴԱՒԹԵԱՆ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ եւ ՇԱԲԱԹ ՕՐԵՐԸ 3.30—5.30

29 Place des Fêtes (Paris XIX) Métro, Place des Fêtes

Շավիլի մէջ ամէն օր 10-12, տղայոց, ներքին, աչքի հիւանդութ.

27 Ave. Bellevue, Chaville (S. et O.) *Թէլ. Շավիլ 37*

EMPIRE, Միւզիք-Հոլ. 37 Av. Wagram

Cirque de Paris	Էքոլ Միլիթէր	ամենալաւն ու աժանը	2-14 ֆրանք

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS

208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant: F. SOUVIGNY

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction & Administration / Խմբագ. եւ վարչութիւն — 235 Faub. St. Martin PARIS (10e)

MÉTRO LOUIS-BLANC OU JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 24 ԱՊՐԻԼ 1929

24 AVRIL 1929

Է. ՏԱՐԻ Թիւ 939

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՄԵՌԵԼՆԵՐՈՒ ՆՇԽԱՐՆԵՐԸ

14րդ տարին է այսօր հայաջինջ սարսափներուն։ Տարեդարձը՝ 1915 Ապրիլ 11 / 24ի, երբ Թուրքերը առիթ գտան գործադրելու ամբողջ ժողովուրդի մը արմատախիլ ոչնչացման ծրագիրը։ Աննախընթաց՝ ոչ միայն ազգերու, այլ եւ Թուրքերու պատմութեան մէջ։

Այդ օրէն ի վեր, արտասահմանի բազմութիւնները սգատօն կը կազմակերպեն ամէն տարի, մէկ միլիոնին կորուստը ողբալու եւ գայրոյթի խօսքեր արտասանելու համար։

Զինադադարի չորս տարիներուն, Թուրքիոյ եւ մասնաւորապէս Պոլսոյ մէջ ալ կարելի եղաւ կատարել վիշտի և բողոքի հանդիսաւոր ցոյցեր, այն հաւատքով թէ հասա՛ծ է հատուցման ժամը, եւ մեռելներու ցիրուցան ոսկորներն անգամ հաշուի պիտի առնուին . . .

Իրականութիւնը եկաւ անգամ մը մըն ալ պոռալ մեր երեսին, թէ այս աշխարհը ողջերն անգամ կ'ուրանայ, եթէ անոնք չեն սորված իրենց գոյութիւնն զգացնելու, արժեցնելու արուեստը։

Եւ ինչո՞ւ ծածկել որ տակաւին մանուկ ենք այդ ասպարէզին մէջ, նոյն իսկ այս լպրծուն պողոտաներուն վրայ։ Մանուկ և՛ սրտով և՛ մտքով։ Եւ՛ իբրեւ յեղափոխական և՛ իբրև քաղաքական միտք։

Ապացոյց՝ ահա՝ Երեւանը որ տակաւին, և կատարեալ իմաստակութեամբ վէճի կ'ենթարկէ Ապրիլ 11ի ծննդոցը, հաւասարապէս ամբաստանելով դահիճն ու զոհը։ Երեւանը, որ տարեդարձին յիշատակութիւնն անգամ արգիլած է, եւ եթէ երբեմն թոյլ կուտայ խօսիլ թերթերու մէջ, աւելի շատ զոհը դատապարտելու համար է, քան Զարհուրանքին պատմութիւնը գրելու։

Ահա քաղաքական և հանրային հոսանքները, — Ռամկավարն ու Հնչակեանը, Բարեգործականն ու Հօկը։ Ջօջեր, էֆէնտիներ և «Տիկնայք փափկասունք»։ Ամէն մէկը իրեն յատուկ ճամբայ մը բռնած է, նոյն իսկ այս Մեծ Սուգին, այս համազգային վիշտին հանդէպ։ Ռամկավարը՝ անջատ, եւ այս տարի Հնչակեանն ալ իր ցախաւելին կապած։ Բարեգործականը՝ անտարբեր։ Հօկը՝ թշնամի, իբրեւ հաւատարիմ արտայայտիչը Երեւանի։ Չարժեր խօսիլ ջօջերու եւ էֆէնտիներու, ինչպէս և անոնց ոսկեզօծ պուպրիկներու մասին։ Անոնց փափուկ ջիղերը չեն դիմանար ջարդի պատմութիւններու։ Մանաւանդ որ, ժամանակ չունենար գիշերաջան տքնութիւններէ, սարդանաբաղեան գինարբուքներէն եւ պարահանդէսներէն։

Այս մարդիկը մինչեւ անգամ քաջագործութիւն սեպած են արհամարհել մէկ միլիոնի թափառական մնացորդներուն, ափ մը որբերու նախաձեռնութիւնը։ Անոնք աճապարած են իրենք իրենց կատարել Ապրիլ 11ի տարեդարձը, հարիւր յիսուն հոգինոց սրահի մը մէջ։ Տնավարի եւ սմսեղուկ, ինչպէս իրենց կեանքն ու գործը։ Ինչպէս իրենց ամբողջ հոգին։

Մեր նպատակը չէր ամէն տարի մէջտեղ դնել այս գռեհիկ պատկերը, որմէ պիտի կարմրէր յետին Զուլուն։ Կողմնակի յիշեցինք զայն, հաստատելու համար թէ մինչեւ ո՛ւր կրնան համնիլ մարդկային փոքրոգութիւնն ու քինախնդրութիւնը։ Այլ մանաւանդ ապացուցանելու համար թէ՝ ինչո՛ւ այնքան շարաւ կապած է մեր հանրային կեանքը, նոյն իսկ այս օրերուն։

Արդարեւ, ի՞նչպէս կրնաք հաւատալ որ կը դադրին ջղագրգիռ վէճերը եւ կը պայծառանայ մթնոլորտը, երբ մարդիկ հարս-կեսուրի կռիւներ կը սարքեն մեռելներու գլխուն։ Մէկ միլիոնի ջարդ ու փշուր ոսկորներուն առջեւ։

Այս քստմնելի պատկերէն յետոյ, ահա թէ ի՛նչ կ'ուզէինք ըսել, հայաջինջ սարսափներու 14րդ տարեդարձին առթիւ։

Վշտի եւ յարգանքի արտայայտութիւն, արդա՛ր է որ կատարուի ամէն տեղ, եւ ամէն տարի։ Եթէ արդէն ձանձրացեր են բանաստեղծ թէքքէեանները, կրնան անկ՛ւն մը քաշուիլ եւ քրթել արշալոյսէն մինչեւ վերջալոյս։ Անոնք իրաւունք չունին իրենց «սնոպ»ի ունակութիւնները հարկադրելու ամբողջ սերունդի մը, որ Ապրիլ 11ի յիշատակին կապուած է խոր գիտակցութեամբ, որ կ'ուզէ ներշնչուիլ այդ օրերէն, եւ գիտէ զանազանել արշալոյսն ու վերջալոյսը։

Բայց չի բաւեր տօնել եւ անցնիլ։ Ճառել ու պոռթկալ։

Հա՛րկ է գործի մը վերածել այս տօներն ու ճառերը։ Եւ ամէնէն առաջ՝ ըմբռնել, վերջապէս, թէ անոնք որ գացին անդարձ, մեզմէ կը պահանջեն սորվիլ ողջ մնալու եւ ողջ պահելու գաղտնիքը։

Եւ այս, ոչ թէ իբրեւ անպատիւ խուժան, այլ իբրեւ ժողովուրդ մը որ հպարտ ճակտով կը դիմաւորէ թշնամին, եւ կ'ազդարարէ անոր.

— Դուն զարկիր վատօրէն եւ կոնակէս, բայց ահա ես կամ եւ կը մնա՛մ, պիտի մնա՛մ։ Դուն չպիտի ունենաս մնացած կէսին ալ ոսկորները թնդելու հաճոյքը։

Այս ինքնավստահութիւնը կը պահանջէ շօշափելի գործի մը կապուիլ ամէն տարի։ Խուսափելով ուռուցիկ խօսքերէ, այս տարուան համար մէջտեղ կը դնենք շատ համեստ եւ անհրապոյր ծրագիր մը.

— Փրկե՛նք Անատոլու մնացած բեկորները, Ապրիլ 11ի վերջին նշխարները։ Անոնք ամբողջ 14 տարի դիմացան միեւնոյն Թուրքին դիւային խաղերուն, բայց այս տարի կուլան դառնօրէն։ Կը խղդուին, կ'ուզեն հեռանալ։ Եւ Թուրքն ալ կ'ուզէ որ ձգեն-երթան։

Մեր ուժէն վեր չէ կատարել այդ գործը։ Կատարել գոնէ իրական գործ մը, այսքան տօներէն եւ ճառերէն յետոյ։

Ինչո՞ւ մենք մեզի զլանանք ահաւոր վիշտի մը փոքր, շատ փոքր մէկ սփոփանքը։ Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ

Այս խորագրին տակ, Սոֆիայի Աըաքսը *կը գրէ (9 ապրիլ).*

—«Անցած կիրակի, Սօֆիայի մէջ զանազան կազմակերպութիւններ տօնեցին «Մայրերու Օր»ը։

Քանի մը տարիէ ի վեր մուտք գտած է այս գեղեցիկ սովորութիւնը Պուլկարիոյ մէջ, իբրեւ յարգանքի արտայայտութիւն մը մայրերուն։

Այս օրինակելի սովորութիւնը, աւելի հին թուականներէ ի վեր գոյութիւն ունի եւրոպական եւ այլ քաղաքակիրթ երկիրներու մէջ։

Ինչ կը վերաբերի մասնաւորապէս հայ մայրերուն, անոնք ինչպէս երէկ, նոյնպէս եւ այսօր, կը հանդիսանան հայ ընտանիքին գլխաւոր սիւնը, որուն վրայ կը բարձրանայ հայ համեստ, անբասիր եւ առաքինի օճախը։

Հայ մայրը, հայրենիքին մէջ, թէ անկէ դուրս, կը շարունակէ շէն պահել հայ տունը, անոր ի սպաս դնելով իր նիւթական, ֆիզիքական ու բարոյական բոլոր կարողութիւնները։

Այն օրերուն, երբ հայ տղամարդը ստիպուած էր պանդուխտի ցուպը ձեռք առնել, ու տարիներով հեռու մնալ իր օճախէն, հայ մայրն էր որ վառ պահեց այդ օճախը, անձնուիրութեամբ ու հաւատարմութեամբ ծառայելով անոր։

Հայ մայրը նոյնքան առաքինի եղաւ ու հերոսական, ամէն տեղ, ամէն երկնքի տակ, ու ամէնէն դժնդակ պայմաններու մէջ։ Հայրենի գիւղէն սկսած մինչեւ արաբական անապատները, աքսորի ճամբուն վրայ թէ տարագրութեան մէջ անիկա հաւատարիմ մնաց իր կոչումին ու ցեղը ապրեցուց իր զաւակներուն մէջ, զանոնք կրթելով ազգային ոգւով եւ հայ ընտանեկան առողջ աւանդութիւններով։

Այժմ, երբ մեր ցեղը կ'ապրի իր պատմութեան ամէնէն տագնապալի մէկ շրջանին մէջ, Արարատի ստորոտէն մինչեւ արտասահմանի կորսուած անկիւնները, մեր ցեղին բեկորները ենթակայ են ապազգայնանալու եւ հեռանալու իրենց հայեցի առողջ բարքերէն։ Ամէն Հայու պարտքն է մտածել այս մասին եւ ձեռք առնել կանխարգել միջոցներ։

Այդ ընել կարենալու համար պէտք է բարելաւել ամէնէն առաջ հայ մօր, հայ ընտանիքին նիւթական ու բարոյական պայմանները։ Պէտք է մտածել մասնաւորապէս մեր աղջիկներու կրթութեան ու դաստիարակութեան մասին, պէտք է ազգային առողջ ոգիով մը նորոգել մեր կրթական հաստատութեանց մթնոլորտը։

«Մայրերու Օր»ուան առթիւ մեր յարգանքի խօսքը կ'ուղղենք բոլոր այն մայրերուն, որոնք հաւատարիմ իրենց կոչումին, կը շարունակեն շէն ու բարգաւաճ պահել հայ ընտանիքը, հոն իբրեւ ճրագ վառելով իրենց աստուածային սիրտը»։

ՄԱՀ ՍԷՎՐԻՆԻ

Երէկ առտուան դէմ մեռաւ Տիկին Սէվրին, իսկական անունով Քարոլին Րէմի, 74 տարեկան հասակին մէջ։ Պզտիկ տարիքին մտած է լրագրութեան մէջ եւ հետզհետէ մեծ համբաւ շինած իբրեւ գրող, հռետոր եւ հրապարակագիր։ Պաշտպանը եղած է բոլոր դժբախտներուն եւ աջակցած է բոլոր լաւ ձեռնարկներուն։

Հայկական Դատին համար ևս չէր զլացած իր համակիր աջակցութիւնը։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԻՏԱԼԻԱ ՄԵՐՁԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

«Թան»ի Հռոմի Թղթակիցը կը գրէ.

— Ինչպէս յայտնի է, Մերձաւոր Արեւելքի մէջ իր մտաւորական թափանցումը նպաստաւորելու համար, Իտալիա ստեղծած է մասնաւոր ձեռնարկ մը՝ Pro Oriente (Արեւելքի համար), *որ արդէն զանազան ուղղութեամբ գործունէութիւն ցոյց տուաւ։ Այս ձեռնարկին հոգին է հայր Ֆրանչէսքօ Կալլոնի, որ արդէն անցած տարի Իտալիոյ մէջ բազմաթիւ հրապարակային բանախօսութիւններ ըրաւ՝ իտալական մշակոյթը սփրցնելու անհրաժեշտութեան մասին ո՛չ միայն Պալքաններու, այլ նաեւ Հարաւային Ռուսիոյ, Կովկասի, Սուրիոյ եւ ամբողջ Թրքական Արեւելքի մէջ։*

Այս բանախօսութեանց վաղորդայնին, ամբողջ Իտալիոյ մէջ մարմիններ կազմուեցան՝ ուժ տալու համար Իտալիոյ այս մտաւորական ծաւալման ճիգին։ Ու քանի մը շաբթուան մէջ մէկ միլիոն լիրէթէ աւելի դրամ հաւաքուեցաւ. քանի մը միլանցի գործարանատէրեր մինչեւ 25000 լիրէթ արձանագրուեցան. ցանկին գլուխը կը գտնուէր նոյնինքն Տուչէն՝ 5000 լիրէթով։

Միւս կողմէ Pro Orienteի *մնտուկը մտան ամբողջ Իտալիոյ մէջ «Հացի Տօն»ին առթիւ հաւաքուած գումարները, որոնց շնորհիւ կարելի եղաւ աւարտել Սոֆիայի մէջ կառուցուած քառայարկ սքանչելի շէնք մը, ամբողջովին յատկացուած իտալական մշակութային գործերու։*

Այս տարի նոյն պրոպագանդի ցոյցերը կրկնուեցան։ Ապրիլ 13ին, 14ին եւ 15ին տօնուած «Հացի Տօնը» ամբողջովին յատկացուեցաւ Մերձաւոր Արեւելքի մէջ իտալական թափանցումին, այս անգամ 1928էն աւելի լայն սահմանի վրայ։ Բոլոր քաղաքներուն մէջ միլիոններով խորհրդանշական «կալէթա»ներ ծախուեցան «Երիտասարդ Իտալուհիներու» ջոկատներու կողմէ։ «Մէսսաճէրօ» կը գրէ թէ «այս «կալէթա»ներէն իւրաքանչիւրը կը ներկայացնէ մէկ քարը այն մեծ շէնքին, զոր Իտալիա կ'ուզէ կառուցանել Մերձաւոր Արեւելքի մէջ»։ Նոյն օրերուն, միեւնոյն նպատակով բազմաթիւ թատերական ներկայացումներ սարքուեցան, ու արդէն թերթերը կը հաղորդեն որ արդիւնքը սքանչելի եղած է։ Ոմանք նոյն իսկ կը հասկցնեն թէ հաւաքուած գումարները պիտի յատկացուին Պոլսոյ մէջ շինելու համար իտալականութեան նոր օջախ մը, նման Սոֆիային։

Մէկ խօսքով, ներկայ կ'ըլլանք Իտալիոյ մեթոտիկ մշակութային քաղաքականութեան Միջերկրականեան Արեւելքի մէջ, միեւնոյն ատեն մասնաւոր նախաձեռնութեան զօրաւոր խոյանքի մը՝ զարկ տալու համար անոր։ Շատ ուշագրաւ է իտալականութեան այս մեծ ճիգը այն երկիրներուն մէջ, ուր մինչեւ այսօր ֆրանսական մտածումին ու լեզուին գերակշռութիւնը անվիճելի էր. մանաւանդ իտալական պետութեան եւ Վատիկանի հաշտուիլը կ'աւելցնէ անոր կարեւորութիւնը։

Ի՞նչ կ'ըսէ Ըսմէթ փաշա

Էնկիւրիէն կը հեռագրեն թէ Խալք կուսակցութեան ժողովին մէջ վարչապետ Ըսմէթ փաշա կարգ մը տեղեկութիւններ տուաւ Թուրքիոյ արտաքին քաղաքականութեան մասին։

Ըսմէթ փաշա նպաստաւոր կերպով արտայայտուեցաւ սուրիական սահմանագլուխի կարգադրութեան մասին։ Աւելցուց թէ Ատանա - Մէրսին գիծին շահագործման խնդրին շուրջ բանակցութիւնները կը շարունակուին եւ յոյս կայ որ շուտով լուծումի մը յանգին։

Խալք կուսակցութիւնը վաւերացուց երկաթուղիներու ազգայնացման սկզբունքը։

Յետոյ արտաքին փոխ - գործավարը կարգ մը տեղեկութիւններ տուաւ Յունաստանի հետ կատարուած բանակցութեանց եւ զինաթափութեան խնդրին մասին։

Էնկիւրի, 23 Ապրիլ.— Վարչապետ Ըսմէթ փաշա երէկ յայտարարեց թէ Սուրիոյ սահմանավէճին մասին համաձայնութիւն մը կնքուած է Թուրքիոյ եւ Էնկիւրիի ֆրանսական դեսպան կոմս տը Շանպրէօնի միջեւ։

Ընտրութիւններ եւ յոյն գաղթականներ

Աթէնքէն կը հեռագրեն.— *Ծերակուտական ընտրութիւնները՝ համեմատականի դրութեամբ՝ խաղաղօրէն կատարուեցան ամբողջ Յունաստանի մէջ։ Փակուած էին բոլոր խանութներն ու գուարճութեան տուները, արգիլուած էին մարզական հաւաքոյթներն ու ինքնաշարժներու երթեւեկը։ Քուէարկուներու մեծամասնութիւնը կը մասնակցէր ընտրութեանց։*

Վերջին օրերս վախ կար թէ գաղթականներէն շատեր չպիտի քուէարկեն։ Գործի վրայ էին զանազան գրգռիչներ, որոնք կը հրաւիրէին Անատոլուի գաղթականները պոյքոթի ենթարկել ընտրութիւնները՝ մինչեւ որ հատուցում չըլլայ՝ Թուրքիոյ մէջ իրենց լքած կալուածներուն եւ գոյքերուն համար։ Վէնիզէլոս դիտել տուաւ թէ Յունաստանի ելմտական կարողութենէն վեր է գոհացում տալ իրենց պահանջներուն, թէ ամբողջ երկիրը պիտի վնասուի եւ տրախմին արժէքը պիտի իյնայ։

Վարչապետին այս անկեղծ յայտարարութիւնը, որուն ուժ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՏՈՄՍԵՐ

ԺԱՄ ՄԸ ԱՌԱՋ

Ժամացոյցը ժամ մը առաջ տարինք։

Սպասելով այն օրուան, երբ մարդը պիտի կրնայ հրովարտակով մը կարգի դնել տիեզերքի գործերը,— զանոնք խառնակելով ըստ իր նախասիրութեան,— առայժմ գոհանանք այսքանով եւ անդրադառնանք անոր հետեւանքներուն։

Դատելով անցեալ եւ նախորդ տարիներու մէջ կատարուած ժամախաղերու արդիւնքէն, կը տեսնենք թէ ո՛չ իսկ ժամացոյցին վրայ կատարուած է փոփոխութիւն մը։ Ժամացոյցը ժամ մը առա՛ջ տարինք. այո՛. բայց ատոր համար, մի վախնաք որ ազգային գործերը աւելի արագ ելք կ'ունենան։ Զօպանեան, այդ պատճառով՝ ժամ մը առաջ չպիտի վերջացնէ իր ճառերը, որոնց ամէնէն կարճը, առնուազն 15 քիլոմեդր երկարութիւն ունի։ Բայց այդքան միայն։ Բարեբախտաբար, յանքէ ու մանաւանդ խորքէ զուրկ են։ Եթէ ոչ, հազիւ բերանը բացած, պէտք պիտի ըլլար որ ժամ մը առաջ տանելու տեղ, կոտրէինք բոլոր ժամացոյցները։ Մալէզեան պիտի շարունակէ նոյնքան ժամանակ քունի յատկացնել՝ Բարեգործականի թաւիշներուն վրայ, ու հանդէսները պիտի շարունակեն նորէն նոյնքան երկարել, որքան պէտք է քուն բերելու համար եւ ըստ սովորութեան, պիտի սկսին յայտարարուած ժամէն մէկ ժամ յետոյ։

Այսքան, ազգային շրջանակին մէջ։

Անկից դուրս, արեւը նորէն նոյնքան պաղ է, եւ աւելի չի լուսաւորեր քան առաջ։ Թարմ լուբիան դեռ մէջտեղ չէ ելած, իսկ ամէն ինչ կը շարունակէ սղել։ Փորձագէտներու ժողովը տեղէն խախտած չունի, իսկ զինաթափութեան խորհրդակցութիւնները այնքան դանդաղ կ'ընթանան, որքան արագ կը ճոխանան ու կը զարգանան սպառազինումները։

Վերջին լուրերու համաձայն, դեռ Ռուսիա չկրցաւ ժամացոյցին հետ մէկտեղ քայլ մը առաջ երթալ աշխարհը փրկելու իր առաքելութեան մէջ, զայն քանդելով հիմն ի վայր։ Իսկ Աֆղանիստանի մէջ, կռիւները որ չէին դադրած, նորէն սկսան։

Կարճ, հակառակ որ ժամացոյցը ժամ մը առաջ տարուեցաւ, ազգային ու միջազգային կացութեան մէջ, ո՛չ մէկ փոփոխութիւն կը նշմարուի։

ԽԱՐՏՈՑ

ՀԱՅ ՔԱՀԱՆԱՅԻ ՄԸ ՄԱՐՏԻՐՈՍՈՒԹԻՒՆԸ

Հռոմէն կը հեռագրեն. — Կիրակի օր Վատիկանի մէջ Պապին ներկայութեան կարդացուեցաւ հրամանագիր մը, որով կը ճանչցուի մարտիրոսութիւնը հայ քահանայ Come de Carbonianի, այլ անունով Gautama։

Այս առթիւ Պապը ճառ մը խօսելով՝ գովեստներ ըրաւ Հայ եկեղեցիին եւ իր փառայեղ մարտիրոսին հասցէին։

Միեւնոյն ժամանակ կարդացուեցաւ հրամանագիր մը, որով սուրբերու կարգը կը դասուի Սալեզեան ընկերութեան հիմնադիր Տոն Պոսքօ։

ՁՄԵՌԸ ԿԸ ՎԵՐԱԴԱՌՆԱ՞Յ

Ապրիլ 18ին ձիւնած է Պոլսոյ մէջ։ Երկար տարիներէ ի վեր չէր տեսնուած ձմրան այս անակնկալ յետադարձը։

Կասալ.ելապէս ձմեռ կը տիրէ նաեւ Թրակիոյ եւ Պուլկարիոյ մէջ։ Ատոր հետեւանքով, պայմանադրական կառախումբը ուշ հասած է Պոլիս։

ԵԿԱՅ, ՏԵՍԱՅ ԵՒ... ՓԱԽԱՅ

Ինչպէս յայտնի է, 1926ին փարիզի մէջ դաշնակցութենէն հեռացաւ Ղափանցի Գերասիմ, իրեն յատուկ նկատումներով, եւ դարձաւ բարեկամ խորհրդային Հայաստանի վարիչներուն: Չափ ու սահման չունէր հակադաշնակցական խառնիճաղանճին ցնծութիւնը: «Երեւան»էն մինչեւ Երեւան, ու մինչեւ ռամկավար օջախները ձեռքի վրայ պտտցուցին հայդուկը: Իր յայտարարութիւնները արտատպուեցան թերթէ թերթ ի հեճուկս դաշնակցութեան: փըրումեան, Զուբար եւ Լուկաշին հազար կտոր եղան անցագիր ճարելու եւ զինքը ժամ առաջ Հայաստան ղրկելու համար: Ի՛նչ խոստումներ, ի՛նչ շողիքոտ հաւաստիքներ Զանգեզուրի գեղջուկին, որ կը հաւատար շատ բաներու եւ կը յուսադրոնէիր բանտարկեալները ազատել, «օրիէնտացիա» փոխելով:

Եւ առտու մը, «առօք փառօք» Երեւան հասաւ Գերասիմը: Ամէն կողմ ժպտուն դէմքեր, մեծարանք եւ պատիւ: Ցետոյ անցաւ իր շրջանը, Զանգեզուր: Իսկ հիմա կը գտնուի... Պարսկաստան, ընտանիքին հետ մէկտեղ:

Ցարմար առիթ մը ձգելով իր հրաժարումէն մինչեւ փախուստը պատահած դէպքերու պատմութիւնը — իր իսկ բերնով —, ստորեւ կը հրատարակենք իր իսկ ձեռագիրով մեզի յանձնուած տպաւորութիւնները՝ Հայաստանի իրական կացութեան մասին: Անփոփոխ կը պահենք ոչ միայն լեզուն, (բացի ուղղագրութենէն) այլ եւ արտայայտութեան ձեւերը, որպէսզի ոչ մէկը կասկած ունենայ վաւերականութեան մասին.— ԽՄԲ.

Բոլորին յայտնենք, որ ես 1926 թւից հրաժարւած եմ Հ. Յ. Դ.ից ու անվերջ պայքար էի մղում Դաշնակցութեան ղեկավար շրջանակի դէմ:

Եթէ հեռացել էի Դաշնակցութիւնից, անկասկած կոմունիստ լինել չէի կարող:

Ես այն համոզումն ունէի ու-նէի որ, եթէ Դաշնակցութիւնից հեռացած յայտարարեմ, կը կարողանամ խորհրդային Չեկիստների ճնշումից ազատել Ղափանի շրջանի իմ զինակից ընկերներիս ու բարեկամներիս, որով հնարաւոր կը լինի, քայքայուած գիւղացիներին թոյլ տալ օրուան չոր հացի համար մտածելու:

Այդպիսով զոհեցի իմ անցեալս, նուիրուեցի ամբողջութեամբ մեր ժողովուրդի պաշտպանութեան գործին:

Ինչպէս գիտէք Դաշնակցութեան ղեկավար շրջանակի դէմ իմ ունեցած պայքարի մասին, նոյնպէս եւ գիտէք իմ երկիր գնալուս պարագան: Հետեւաբար ինձ համար ցաւ չէ որ կարող են լինել մարդիկ, որոնք նորէն իմ մասին զանազան սխալ ենթադրութիւններ կ'ունենան: Իմ խիղճս միշտ եղել է հանգիստ, այժմ աւելի եւս հանգիստ է, որովհետեւ իմ երկիր այցելութիւնս ծածուկ չէր, այլ կենդանի վկայ է հայ ժողովուրդը, որուն ծանր կացութեան տասը ամիս ականատես էի ու նորա կողքին:

Այժմ անցնենք բուն նիւթին.

Եւրոպայում որոնք թիւրիմացութեան մէջ են եւ հաւատում են բոլշեւիկ կոչուածների ներկայացուցիչների սուտ խոստումներին ու պրոպագանդներին, չհաւատան, խաբւում են...

Ով որ իր համակրանքն է յայտնում խորհրդային իշխանութեան, ոճիր է գործում հայ ժողովուրդի հանդէպ: Հաւատացէք որ, երկրում ժողովուրդը ղժոխքի մէջ է գտնւում, չեկիստները հալածում են անխնայ:

Դաշնակցութեան մասը խառնելը, սա ի սպառ զրպարտութիւն է կոմունիստների կողմից: *Այս անուան տակ հալածում են անխտիր կերպով ոչ թէ մինակ Դաշնակցականներին, այլեւ մեծերից մինչեւ փոքրերը, տէրտէրներին ու անկուսակցական յետամնաց գիւղացիները...*

Ազատ են չեկիստների «ագենտ»ները եւ չեկայի հոգեբանութեամբ սնւող կոմունիստները:

Իմ բարեկամ եւ «Յառաջ»ի խմբագիր Շաւարշ Միսաքեանը իր թերթի թիւ 830 եւ 842ի մէջ առաջարկում է որ խօսիմ և ես երկրի կացութեան մասին: Լուսը իմ կողմից յանցանք է. Շ. գրում է որ մոռացել եմ Դաշնակցութիւնը, Մոսկուան եւ Երեւանն եմ վայելել...: Ինձ ոչ Մոսկուան էր հետաքրքիր եւ ոչ էլ Երեւանի տեսքը, հետաքրքիր էր հայ ժողովուրդի ֆիզիքական ու տնտեսական գոյութիւնը:

Բայց հիասթափւեցի ու այսպէս հրապարակով խոստովանւում եմ:

Ռազմավարների ուշադրութիւնն եմ հրաւիրում, նմանապէս Եւրոպայի Հօկերի կազմակերպութիւնների, լսեցէք եւ համոզուեցէք որ ձեր գործունէութեամբ անգիտակցաբար ամբողջութեամբ Չեկաների սեւերը սրող դարբինների դերն էք կատարում, որով ձեր փառաբանած ազգին են գլխատում ու հարստահարում:

Թող Երեւանի մէջ մի քանի շէնքերի կառուցւելը չշլացնի ձեզ. Թող նոցա ստոր ու սուտ ամպագոռ յայտարարութիւնները չհարբեցնի ձեզ. Սուտ են խօսում սուտ, սուտ եւ սուտ: Խորհրդային իշխանութիւնը հիմնուած է սուտերից, լրտեսներից չեկիստներից, տականքներից: *Քիչ յետոյ փաստեր կուտամ ձեզ, եթէ* նորից չհաւատաք, այն տառապող ժողովուրդի մեղքը ձեր վիզը: *Եթէ ասէք ինչու էիր պաշտպանում եւ դու, ասեմ ձեզ.*

Մինչեւ 1927 թւի վերջերը խորհրդային իշխանութեան պլատֆորման տարբեր էր: Առաջ դեռ իրանց իսկական կարմիր *գոյնը չէր նկատւում եւ դիմակի տակ էին գործում: Իսկ վերջերս երբ Ստալինի եւ Տրոցկու պայքարը մէջտեղ է եկած, իրանց կուսակցութիւնը մասեր է բաժանւած, ի հարկէ եւ կողմերի մասսաները, ուստի մէջտեղ կայ նաեւ աջ թեքումը: Դրա վերա եթէ աւելացնենք եւ դուրսի վտանգը որից սարսռում են ստալինականները. այսպիսով տեսնում էք որ շիլա փլավի դարձած խորհրդային երկիրը, որից զայրացած չեկիստները շարժման մէջ են դրած իրանց բոլոր ուժերը եւ հալածանքի մեծ բաժինը հայ ժողովուրդի հայ գիւղացու գլխին է կպչում ներկայումս: Կոմունիստները ներկայումս բացէ ի բաց հրապարակով երկրում ճզմում են ոչ թէ մինակ հայ անունը, այլ հնարաւորութիւն չեն տալիս ժողովուրդին իր հալալ քրտինքով աշխատանքի տէրը լինի: Թոյլ չեն տալիս իրանց տնտեսութիւնները բարելաւեն, ու բնութեան բարիքներից օգտւեն: Ես շատ բաների եմ ականատես եղել այս անգամ, որ երբեք 21 թւից 27 թիւ չէինք տեսել: Այժմ տարբեր հողի վրայ են գործում, իսկ առաջ ուրիշ, առաջ գոնէ թոյլ էին տալիս հայ ժողովուրդին վերաշինութեամբ զբաղելու, իսկ այժմ ոչ:*

Առաջ մինակ Դաշնակցութեան էին ատում ու խառնակիչ անւանում, իսկ այժմ ատումեն բոլոր անկուսակցականներին, միջակ գիւղացիներին, տէրտէրներին, առեւտրականներին, անգամ նոցա ղեռահաս երախաներին: Հայ ժողովուրդը նման է որբ մնացած անպաշտպան երախաների: Կորցրած է իր եռանդը եւ ելք չի գտնում գլուխ փախցնելու: Ահա այս բոլոր հալածանքները որ ներկայումս մասայական բնոյթ է կրած, որ եւ է ժողովրդական մարդ չի կարող իրան կոյր ձեւացնել ու յարմարուիլ չեկիստների վայրագութիւնների հետ:

Կրկնում եմ, որ առաջ հալածանքները անհատների հանդէպ էին ուղղուած եւ համոզուածէի թէ չէզոքացումը պաշտպանելով ու դժգոհներիբերանները կողպելով կարելի կը լինի չեկիստներին մեղմացնել. բայց հակառակն եմ տեսել:

Վազգէն Շուշանեանի մի յօդւածը յիշեցի (27 թւին), որտեղ ասում է. — Բարոյական մարդկանց թոյլ չի տրւում երկիր գնալու, խորհրդային իշխանութիւնը ուզում է որ մենք շնանանք, դաւաճան լինենք, ուրանանք ազգը, սրբութիւն, արդարութիւն եւ ամէն բան, որպէսզի բաց անի երկրի կղպուած դռները ու ներս ընդունի մեզ:

Ճիշտ այդ տպաւորութիւններն եմ ստացել այնտեղ: *Բարի, ստեղծագործ, մասնագէտ, ժողովրդական մարդ, նոցա անհրաժեշտ չեն, նոցա անհրաժեշտ են լրտես մարդիկ, շնացած ու խիղճը ծախուած մարդիկ, որպէսզի Չեկայի ակնոտ լինեն, իրենց բարեկամներին, իրենց ընկերներին, իրենց հարազատին դաւաճանեն, ժողովուրդից սուտ լուրեր հաղորդեն Չեկային, որպէսզի նրանց տեղ տան ապրուստ եւ ռոճիկ: Անկուսակցական, ժողովրդական մարդը երկրում աւելի վտանգաւոր էկոմունիստների համար, քան դրսի հազարաւոր ուժեր:*

(1) ՂԱՓԱՆՑԻ ԳԵՐԱՍԻՄ

ԱՐԵՒ ՏԱՆՔ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒՆ

«Բոլոր ծաղիկներուն մէջ մարդկային ծաղիկը ամէնէն աւելի պէտք ունի արեւի եւ լոյսի:»

ՄԻՇԼԷ

Արդի քաղաքներու հսկայական ծաւալումն ու անօրինակ խճողումը՝ բնակիչներու մեծամասնութիւնը կը ստիպեն ապրիլ հակառողջապահական այնպիսի պայմաններու մէջ, որոնք զգալի չափով կ'աւելցնեն հիւանդութեանց եւ մահերու համեմատութիւնը: Այս վիճակը լուրջ սպառնալիք մըն է մարդկային ցեղի ընդհանուր առողջութեան դէմ:

Երկար ատենէ ի վեր հաստատուած է քաղաքներու մթնոլորտին ախտածին հետեւանքները: Աւելի քան մէկուկէս դար առաջ, Ժան-Ժաք Ռուսօ կը նկատէր իր էմիլ գրքին մէջ. «Բոլոր կենդանիներուն մէջ մարդը ամէնէն քիչ ատակ է հօտով ապրելու: Եթէ մարդիկ ոչխարներու պէս իրարու վրայ դիզուած ապրին, քիչ ժամանակէն կը մեռնին: Մարդուն շունչը մահացու է իր նմաններուն համար: Քաղաքները մարդկային ցեղին համար անդունդներ են, ուր սերունդներ հետզհետէ կ'այլասերին ու կը փճանան... եթէ չվերանորոգուին գիւղական կեանքով»:

Պատճառը գլխաւորաբար այն է, որ քաղաքներու կեանքի արդի պայմանները, առաւել կամ նուազ չափով «մարդկային ծաղիկը» կը զրկեն արեւէ, լոյսէ եւ օդէ, որոնք առողջ կեանքի մը հիմնական պայմաններն են: Արեւի եւ օդի մէջ կարելի է առողջ ապրիլ չոր հացով եւ ջուրով: Բայց առանց արեւի, լաւագոյն սնունդն ու փարթամ կեանքն իսկ առողջութիւն չեն կրնար տալ:

Բնութեան այս բարիքներու զրկումէն ամէնէն աւելի կ'ազդուին մանուկները, որոնք գէշ կ'աճին, կը գունատին, անարիւն կը դառնան ու կը խամրին: Այս ճիշտ է մանաւանդ աշխատաւոր եւ կարօտ դասակարգի մանուկներուն համար, որոնք կ'ապրին նեղ ու մութ խրճիթներու կամ սենեակներու մէջ, խճողուած վիճակի մէջ, եւ որոնց քով, արեւի եւ օդի պակասին կը միանան սնունդի անբաւականութիւնը, անմաքրութիւնը, գէշ ժառանգականութիւն մը, թշուառութիւնը եւ տրամադիր հող կը պատրաստեն շատ մը հիւանդութեանց, մասնաւորաբար թոքախտի միքրոպին: Մանուկներու 100ին 80ը թոքախտի միքրոպով կը վարակուի մինչեւ 15 տարեկան, այսինքն բուն աճումի շրջանին, երբ մարմինը ամէնէն աւելի պէտք ունի արեւի, օդի եւ սնունդի՝ իր շէնքը հաստատուն շինելու համար: Երբ ասոնք, մանաւանդ արեւն ու օդը, անբաւական են, շէնքը խարխուլ կ'ըլլայ ու թոքախտի միքրոպը դիւրաւ կը գործէ անոր մէջ իր աւերները: Ստուգուած է որ Փարիզի նախակրթարաններու աշակերտներէն 100ին 15ը մանուկներու յատուկ թաքուն թոքախտի նշաններ ցոյց կուտան:

Ո՞րն է այս չարիքին դարմանը:

Այն է որ նախատեսած է Ժան Ժաք Ռուսօ, այսինքն մարմինը նորոգել գիւղական կեանքով, եթէ ոչ մշտապէս, որ յաճախ անկարելի է ներկայիս, գէթ մերթ ընդ մերթ: Տարուան մէջ քանի մը շաբաթ արեւ եւ մաքուր օդ տալ այդ բարիքներէն զրկուած մանուկներուն եւ պատանիներուն, քաղաքներէն հեռու, լեռներուն վրայ, դաշտերուն մէջ կամ ծովերուն եզերքը:

Այս գաղափարը առաջին անգամ, 1876ին, Զուիցերիոյ մէջ գործադրութեան դրաւ պաստեւր Պիոն, կազմակերպելով արձակուրդային գաղութներ: Հետզհետէ փորձեր կատարուեցան Գերմանիոյ, Տանիմարքայի, Անգլիոյ, Ամերիկայի եւ Ֆրանսայի մէջ: Ստացուած արդիւնքը այնքան գոհացուցիչ եղաւ, որ այսօր, լուսաւորեալ երկիրներու մէջ, հոն ուր բնական լոյսը ամէնէն քիչ կը թափանցէ, բազմաթիւ քաղաքապետութիւններ, թաղապետութիւններ եւ բարեսիրական ընկերակցութիւններ, արձակուրդային գաղութներ եւ բացօթեայ դպրոցներ կը կազմակերպեն տկար, անարիւն, խամրած մանուկներու համար, 7.14 տարեկան: Ասոնք կ'ընտրուին ընդհանրապէս նախակրթարաններու աշակերտներու մէջէն եւ ամառ ատեն կը տեղաւորուին կամ լեռնային գիւղը կամ ծովեզերքը յատկապէս վարձուած շէնքերու մէջ կամ 2 3ով գիւղացի ընտանիքներու քով: Հոն կը մնան 3 6 շաբաթ, ուսուցչական եւ բժշկական հսկողութեան տակ, կը ստանան առատ սնունդ, կը շնչեն մաքուր օդ, կը նորոգեն իրենց արիւնն ու ամբողջ կազմը, կ'ամբարեն արեւ, այսինքն կեանք որ կը չէզոքացնէ քաղաքային մթնոլորտին ու կեանքին ախտածին հետեւանքները եւ կարող կը դարձնէ այդ մանուկները դիմադրելու շարք մը հիւանդութեանց եւ մանաւանդ թոքախտի միքրոպին յարձակումներուն:

Եւ այս ամէնը չնչին վճարումի մը փոխարէն (Ֆրանսայի մէջ օրական 7-10 ֆրանք) զոր կ'ընեն կամ ծնողները, կամ բարեսիրական ընկերութիւնները, մասամբ կամ ամբողջովին:

*
* *

Արձակուրդային գաղութներու էութիւնն ու կենսական նշանակութիւնը բացատրեցինք, շեշտելու համար անոնց անհրաժեշտութիւնը հայ մանուկներուն եւ պատանիներուն համար: Արդարեւ, մեր խօսքը մասնաւորելով Ֆրանսահայ գաղութին, հայ մանուկներու առողջական վիճակը չափազանց աննախանձելի է, որովհետեւ, մեծ քաղաքներու մէջ (Փարիզ, Լիոն, Մարսէյլ) ապրելակերպի վատառողջ պայմաններուն վրայ կ'աւելնայ, նոր միջավայր մը փոխադրուած, գաղթած ըլլալու հանգամանքը, ինչ որ մեծ չափով կը նուազեցնէ ոեւէ մարմնի դիմադրական ուժը, մանաւանդ խճճման շրջանին մէջ: Տունկ մը երբ տարբեր տեղ, մանաւանդ գիւղէն քաղաք կը փոխադրուի, նախ կը սկսի թառամիլ, ու յետոյ, աստիճանաբար կը յարմարի միջավայրին, իր կենսունակութիւնը կը վերագտնէ եւ կ'աճի, եթէ երբեք անհրաժեշտ խնամքը ստանայ յարմարումի շրջանին: Հակառակ պարագային կը մեռնի:

Պարագան նոյնն է հայ երիտասարդներուն, պատանիներուն եւ մանուկներուն համար. այդ է գլխաւոր պատճառներէն մէկը, որ թոքախտը այնքան ղեռատի զոհեր կը խլէ մեզմէ:

Ահա թէ ինչու մենք ալ պէտք է արեւ ու օդ տանք մեր այն մատղաշ կեանքերուն, որոնք զրկուած են անոնցմէ, եթէ կ'ուզենք փրկել զանոնք եւ անոնցմէ յառաջ գալիք սերունդը:

Բայց ինչպէ՞ս:

Առանձին կազմակերպութիւն ստեղծել, յարմար տեղեր տուներ վարձել կամ գիւղացի ընտանիքներու հետ համաձայնիլ, եւայլն, առ այժմ անկարելի կը գտնենք: Ամէնէն ձեռնտու եւ դիւրին միջոցն է ֆրանսական նման կազմակերպութիւններու բարեացակամութենէն օգտուիլ եւ մէկ կողմէ համաձայնիլ անոնց հետ ու միւս կողմէ անհրաժեշտ ցուցմունքները ընել հայ ծնողներուն: Այդ ուղղութեամբ, առայժմ Բուժանք *նախաձեռնած եղած է տասնեակ մը հայ մանուկներ օդափոխութեան ղրկելու Ֆրանսական ընկերակցութիւն մը յանձն առած է,ֆրանսացի մանուկներու հետ, նաեւ տասը հայ մանուկներ ղրկել* Cantal*ի լեռները (Ֆրանսայի կեդրոնը) եւ տեղաւորել զանոնք գիւղացի ընտանիքներու մէջ, ուր կը մնան մէկուկէս ամիս (օգոստոս 1էն — սեպտեմբեր 15) ուսուցիչներու եւ բժշկական հսկողութեան տակ, եւ կը վայելեն բնութեան բոլոր բարիքները, եւ այս օրական միայն 7 ֆրանքով, երկաթուղիով երթեւդարձի ծախքն ալ հաշուուած:*

ԲԺ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

«Բուժանք»

ԽՄԲ.— Անոնք որ կ'ուզեն օգտուիլ այս առիթէն, պէտք է արձանագրել տան իրենց զաւակները (7-14 տարեկան)՝ նամակով դիմելով *Բուժանքի* խմբագրութեան, 126, Fbg. St. Denis, Paris.

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ

Թէ՛ նախորդ եւ թէ ներկայ վարչութիւնները սկիզբէն ի վեր մտահոգուած են եղեր հայաշատ կեդրոնի մը մէջ, դպրոցական յարմար շէնք մը ձեռք ձգելու խիստ կենսական խնդրով եւ սակայն, միշտ ալ գտնուած են այնպիսի բազմատեսակ խոչընդոտներու եւ դժուարութիւններու առջեւ, որոնց հաւթումը ցարդ ձգձգուած է, ի վերջոյ՝ հասնելով այն ցաւալի վախճանին, որուն ականատես եղանք վերջերս:

Ազգային Նախակրթարան— Մանկապարտէզի շէնքին տէրը, շէնքը աւելի նպաստաւոր պայմաններով ուրիշներու տալու համար, օգտուելով դատական արձակուրդի առթիւ դպրոցը գոց ըլլալու հանգամանքէն, առանց վարչութեան լուր տալու պարպեց շէնքը, գրասեղան - նստարանները եւ դպրոցական գոյքերը՝ Ս. Յարութիւն Մատրան շէնքը ղրկել փորձելով զանոնք:

Ազգային Վարչութիւնը պատկան մարմիններու դիմելէ առաջ, որոշ հիմունքներով եւ թելադրանքներով, չընդունեց իր դուրս նետուած գրասեղաններն ու գոյքերը, պատուիրեց Ս. Յարութեան մատուռի ծառաներուն չբանալ դուռը, ու ներս չընդունիլ ոեւէ դպրոցական գոյք:

Ու վարչութիւնը անմիջապէս գործի ձեռնարկելով, յաջողեցաւ 48 ժամուան ընթացքին իր խնդիրը արտակարգ դատարանի մը առջեւ դնելով դպրոցին իրաւունքները պաշտպանել:

Շնորհիւ վարչութեան ատենապետ Պ. Պ. Շահլամեանի եւ Պ. Հ. Սէրէնկիւլեանի կորովի ջանքերուն, կառավարութեան կողմէ նշանակուած յանձնախումբ մը, ստուգութեան միջոցաւ բանալ տուաւ շէնքը եւ յանձնեց դպրոցի վարիչներուն: Մէկ օր միայն դպրոցը գոց մնալէ ետք, կանոնաւոր դասաւանդութիւնները վ[...] սկսան:

Մանրազնին քննութենէ վերջ, պարզուեցաւ որ [...] թուով գրասեղան-նստարաններ [...] կոտրտուած, կարգ մը դպրոցական [...] եւ սկաուտական գոյքեր [...] սուած են:

Դպրոցի պարպուելէն [...] որ ինչպէս ծնողները, նոյնպէս [...] թղթակիցները խուճապի մա[տնուած] էր, պատճառ եղաւ, որ գաղ[...] սրտցաւ հայրենակիցները [...] քովի գան ու վայրկեան մը [...] դի թողուն կիրքն ու ատելութի[ւ]նը եւ մտածեն լաւագոյն [...] գական շէնք մը անմիջապէս [ձեռք] ձգելու մասին:

Մեր ստացած ստոյգ տեղ[եկ]ութեանց համաձայն, լուրջ [...] հրդեհութիւններ տեղի կ'ունենան [...] անհրաժեշտ գումարը հայթայ[թ]ելու համար, որովհետեւ [...] մարդոցն շէնքը գտնուած [...] արդէն:

Քանի մը օր առաջ վարչու[թ]եան ատենապետ Պ. Շահլամեան [...] հետ դպրոց այցելեցին Պ. Պ. [...] համեմեան, կառապետեան եւ [...] տէրեան եւ յուսադրեցին [...] կերտութիւնը:

Դպրոցական աշխատանք[ները] կանոնաւոր կերպով կը շարունա[կ]ուին եւ օրէ օր նոր աշակերտներ կ'արձանագրուին:

Մարսէյլի դպրոցի միութեան պարպումը մեծ վիշտ պատճառած է նաեւ արուարձաններու եւ [...] ուսոր շրջաններու մեր հայրենակիցներուն:

Երկու օր առաջ վարժա[րանը] այցելեցին նաեւ Կարտանի հա[յ] բարձունքներէն երկու ներկայա[ց]ուցիչներ (մէկը դաշնակցական, միւ[սը] հնչակեան) որոնք փափաք յայ[տ]նեցին [...] մարդոցը [...] խանդավառութեամբ, իրենց [...] ջոցներէն 50 ֆրանք նուիրեցին դպրոցին:

Համեստ ու չարքաշ [...] կարտանցիներու այս դպրոցա[սիր]ութիւնը, այն ալ իրենց [...] գոհերը դեռ հողին [...] անկասկած, արժանի է գնահատութեան եւ [...] կերի դառնար, մեծահար[...] ուն:

Մարսէյլ Ա. Իրա[...]

ԿԵԱՆՔԸ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

(Քաղուած Սուրիոյ Թերթեր[էն])

ԱՌԺԱՄԵԱՅ ՎԱՐԺԱԿԱՆ ՄԱՐ[ՄԻՆ]

Կիլիկիոյ Աշակերտ [...] համաձայն իր Նախագահ[...] գումարուած խորհրդակցութ[...] տերու մէջ տրուած որոշման [...] րութի համար նշանակուած [...] է առժամեայ վարչական [...] մը, Քաղաքական ժողովի [...] ւասութիւններով օժտուած, [...] նախնեցեն,— Պ. Պ. Նշան [...] րապետեան ատենապետ, [...] Սրապեան ատենադպիր, [...] կանները Պ. Պ. Տիգրան [...] գոյեան, Տոքթ. Ա. Գ[...] կարապետ Քալդաքեան, Տոքթ. [...] Հայրապետեան, Կոկէնտէր[...] օղլանեան, Խոսրով [...] եւ Միհրան Գալպեան:

Վարչական Մարմինը [...] 6ի իր առաջին նիստին մէջ [...] մած է իր գործը, իսկ [...] նիստին զբաղած է [...] խորհուրդի ընտրութեամբ:

ՄԱՐԱՇԻ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Մարտ 26 30 [...] գումարուեցաւ [...] Միութեան [...] առաջին ժողովը, որու[ն] [...] ցան գումարուին [...] լէի եւ [...] Սուրիոյ եւ Լիբանանի [...]

...ցին անգամ է որ Հայրենակցական Միութիւն մը Համագումար կ'ունենայ։ Պատգամաւորական ժողովը իր յաջորդական նիստերուն մէջ զբաղած է կեդր. վարչութեան ընտրութեամբ, մասնաճիւղերու կանոնաւոր տեղեկատուութեամբ եւ ծրագրի մշակութեամբ։ Կեդր. Վարչութեան անդամ ընտրուած են՝ Տոքթ. Գ. Վարդապետեան ատենապետ, Սուրէն Զարգճեան ատենադպիր, Ստեփան Խըրլագեան, Յովհաննէս Շիշմանեան եւ Վարդավառ Զօրպաճեան՝ խորհրդական։

ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒՆ ԴԱՍԱԴՈՒԼԸ

Սուրիոյ կրթական Նախարարութիւնը որոշած է արաբական համալսարանի յատկացուած 144000 ոսկին իջեցնել 75000ի։ Այս որոշումը մեծ յուզում յառաջ բերած է ուսուցիչներու եւ ուսանողներու միջեւ։ Պատուիրակութիւն մը ղրկուած է բողոքելու համար Փրանս. մարզպանի պատուիրակին, որ յայտարարած է թէ ելմտացոյցին միջամտելու իրաւունք չունի։ Պատուիրակութիւնը յետոյ այցելած է նախարարներու եւ վարչապետ Շէյխ Թաճէտտինի ու նոյն բողոքն ըրած է։ Նախարարները յայտնած են թէ ելմտացոյցի խնդրին համար հոգատար պետութեան միջամտութեան հարկ չկայ, իսկ կրթական նախարարը յայտարարած է թէ որոշումը պիտի յարգուի։ Աւելցուցած է նաեւ որ եթէ շարժում մը կատարուի համալսարանի վարչութեան դէմ՝ խիստ միջոցներ ձեռք պիտի առնուին։

Ուսանողները որոշեր են երեք օր դասադուլ ընել եւ պատուիրակութիւն մը ղրկել Պէյրութ։ Դասադուլը սկսած է ապրիլ 7 կիրակի օր։ Կը մասնակցին ոչ միայն համալսարանի, այլ նաեւ իրաւաբանական եւ բժշկական վարժարանի, աշխարհական քոլէճի եւ խորժապետանոցի ուսանողները։

ՀՆԱԴԱՐԵԱՆ ՔԱՐԱՅՐ ՄԸ

Սուրի (Տիւրոս) գիւղերէն Տէյր Քիֆայի մէջ երեւան հանուած է քարայր մը, ուր գտնուած են հինգ գեղեցիկ եւ հնագիտական արժէք ներկայացնող կաւէ ամաններ։ Անոնցմէ երկուքը ջուրով լեցուն են։ Քարայրը յանձնուած է ոստիկան զօրքերու հսկողութեան, սպասելով մարզպանութեան հնագիտական սպասարկութեան պաշտօնեայի գալուն։

ԿԵՆՔԸ ՌՈՒՍԻՈՅ ՄԷՋ

ՌԻԿՈՎ ԵՒ ԲՈՒԽԱՐԻՆ Կ'ՈՒԶԵՆ ՔԱՇՈՒԻԼ

Մոսկուայէն կը հաղորդեն թէ քաղաքական դիւանին մէջ տիրող անհամաձայնութեան հետեւանքով, Ռիկով եւ Բուխարին որոշած են քաշուիլ։

Երկուքն ալ քաղաք. դիւանէն հեռանալու իրենց որոշումը հաղորդած են Ստալինի, բայց անոնց դիմումը դեռ նկատի չէ առնուած։

Ստոյգ աղբիւրէ կը հաղորդուի թէ մեծ փոփոխութիւններ կատարուելու վրայ են համայնավար կուսակցութեան, ինչպէս նաեւ սովետական իշխանութեան կազմերուն մէջ։

ԲՈԼՇԵՒԻԿ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ ԵՒ ՍՏԱԼԻՆ

Բոլշեւիկեան համագումարը որ տեղի կ'ունենայ Մոսկուայի մէջ եւ որուն շուրջ կը ջանան լռութիւն պահել, պատճառ կ'ըլլայ որ զանազան զրոյցներ շրջին ժողովուրդին մէջ։

Ստալինի համար կը պատմեն թէ կ'ուզէ պարտադրել կառավարութեան, որ երկրագործական տուրքերու նոր յաւելում մը հրահանգէ։ Ստալին այդ պահանջը դրած է, փաստը տալու համար իր «դէպի ձախ» հակումին եւ միանգամայն, ձեռք ձգելու համար, աջ ընդդիմադիրներու մասին անվերաքննելի դատապարտութիւն մը։

Մոսկուայի մէջ տիրող կարծիքն այն է որ հակառակ ամէն բանի, ատեն մը եւս Ստալին պիտի յաջողի իր ձեռքերուն մէջ պահել կառավարութեան ղեկը։ Սակայն, աջ եւ ձախ ընդդիմադիրները այնքան գերագրգիռ վիճակի մը մատնուած են, որ մէկ օրէն միւսը, կրնան վճռական քայլեր առնելու ձեռնարկել։ Ընդդիմադիրներէն ոմանք կը կարծեն սակայն, թէ Ստալինի դէմ ժողովրդական ըմբոստութիւն մը, ճակատագրօրէն պիտի յանգէր համայնավար կուսակցութեան տիրապետութեան դէմ յեղափոխութիւն մը։ Ստալինի այս հեռատես հակառակորդները կը խուսափին արիւնոտ ելքէ մը եւ «խաղաղ գործողութեամբ» մը՝ դիկտատորէն ազատելու միջոցը կը փնտռեն։

ՊԱՐԷՆԱՒՈՐՄԱՆ ՄԱՍԻՆ

Ապրիլ 13ի «Պրաւդա»ն կը հրատարակէ Ռիկովի մէկ ճառը, խօսուած Մոսկուայի խորհուրդներու նահանգային համագումարին մէջ։ Գործավարներու խորհուրդին նախագահը հետեւեալ յայտարարութիւնները կ'ընէ Ռուսիոյ մէջ տիրող սովին մասին։

— Ինչո՞ւ համար խորհրդային իշխանութիւնները ստիպուեցան, ներկայ պայմաններուն հետեւանքով՝ դիմել զանազան միջոցներու, ինչպէս օրինակ՝ հացը քարտով բաշխելու եղանակը։ Որովհետեւ, երբ որեւէ արտադրութիւն կը պակսի, խորհրդ. կառավարութեան առաջին պարտականութիւնն է ամէնէն առաջ խորհիլ աշխատաւորներու շահերուն վրայ։ Հացի քարդը մեզ պարտադրուեցաւ գիւղային տնտեսութեան անբաւարար զարգացման եւ մանաւանդ հատիկներու նուազ արտադրութեան հետեւանքով։

«Եւ որովհետեւ, բոլորին համար չկար բաւական քանակութեամբ բերք, հացի քարտը միջոց մըն էր ապահովելու աշխատաւորներու պարէնաւորումը։

«Այս տարի, բոլոր սովետները պէտք է գիտնան թէ դ'ո շատ դժուարութիւններու պիտի հանդիպին պարէնաւորման մէջ...

«Այս տարի չպիտի կրնանք բոլորին բաւարար չափով հաց հասցնել։ Ո՛չ թէ անոր համար որ չկրցանք գիւղերէն ցորեն առնել, այլ որովհետեւ, երկրին մէջ, ցորենի արտադրութիւնը տկար է»։

Արդէն փետր. 15ի «Պրաւդա»ն կը հրատարակէր թէ կառավարութիւնը ի վիճակի չէր ապահովելու բնակչութեան պարէնաւորումը եւ թէ ստիպուած էր իր ճիգերը կեդրոնացնել միայն ճարտարարուեստի կեդրոններուն վրայ եւ այդ կեդրոններու գործաւոր բնակչութեան վրայ։

Օտար աղբիւրներէ կը հաւաստուի թէ Ռիկովի ճառէն յետոյ, կացութիւնը այնքա՛ն ծանրացած է որ հացի օրական քանակը՝ բանուորներուն եւ պաշտօնեաներուն համար նուազած է հարիւրին 20—25 համեմատութեամբ։

«ԿԱՐՄԻՐ ԴՐԱԽՏԻՆ» ՄԱՍԻՆ

Բնիկ Օտեսացի ռուս գործաւոր մը որ ցարական բռնապետութեան օրով, Սիպերիա աքսորուած, բայց փախելով հաստատուած էր Զուիցերիա, վերադարձեր էր Ռուսիա, բոլշեւիկեան յեղափոխութենէն յետոյ։ Հոն ատեն մը աշխատելէ յետոյ գործարաններուն մէջ, դարձեալ անցած է Զուիցերիա, ուր տեղական թերթի մը ըրած է հետեւեալ յայտարարութիւնները.

— Խորհրդային Ռուսիան ճանչնալէ զատ, գոնէ բան մը սորվեցայ,— թէ մարդ ուրիշ ամէն տեղ կրնայ աւելի լաւ ապրիլ քան թէ հոն։

«Ռուս բանուորը չի կրնար ապրիլ միջակ վարձքով մը, որով անոնց կը տրուի արտադրութեան վրայ յաւելուածական վարձք մը, բայց ի՜նչ աշխատանքի փոխարէն։ Ան գլուխ դարձնելու ժամանակ իսկ չունի, ոչ իսկ քիթը խնջելու։ Կան որ մինչեւ իսկ իրենց բնական պէտքը կը զսպեն եւ վայրկեան մը չկորսնցնելու համար, յաճախ յոգնութեամբ կ'իյնան նուաղած»։

Համաձայն իր աշխատանքի տետրակին, այս գործաւորը միջին հաշուով ամսական շահած է 80 րուբլի, (120 զուիցերիական ֆր.)։ Ան կը վճարէր ամսական 12 րուբլի սենեակի մը մէջ անկողնի մը համար. սենեակին մէջ իրմէն զատ կը բնակէին երեք անձեր։

Բայց ան ճանչցած է գործաւորներ որոնք ութնական կը բնակէին նոյն սենեակին մէջ։

Բանուորները 35 կոպէկի փոխարէն կը ճաշեն գործարաններուն մէջ։ Այնպէս որ գործաւոր մը ամսական պիտի հաշուէ մօտ 60 րուբլի ճաշի համար։

Այս մանրամասնութիւնները տուող բանուորը կ'ապրէր Օտեսայի մէջ, ուր ապրուստը աւելի աժան է։

Իսկ Մոսկուայի մէջ, հակառակ որ ամէն ինչ շատ աւելի սուղ է, օրավարձքերու վրայ, համեմատական որ եւ յաւելում տեղի չունենար։

13 ՏԱՐԵԿԱՆ ՏՂԱՔ

Ատանայի ոստիկանութիւնը անցեալ օր փողոցներէն հաւաքած է 13 տարեկանի չափ 15 տղաք, որոնք անբարոյական ճամբու կը հետեւէին։ Տղաքը բժշկական քննութեան ենթարկուած են եւ յայտնի եղած է որ անոնցմէ մէկ մասը փրանկախտի բռնուած են։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՋԱՀԻՆ ԹԱՂՈՒՄԸ

ԿԱՐՏԱՆ, 20 ապրիլ.— Ընկ. Ներսէս Ռուսեանի յուղարկաւորութենէն վերջ, գիշեր ու ցերեկ աշխատանքները կը շարունակուէին գտնելու համար թաղուած միւս երկու բանուորներու մարմինները։ Մեծ ճիգերով, չորս ու կէս օրէն հազիւ կրցան գտնել միւս երկու զոհերը, որոնց դիակները բոլորովին այլանդակուած ու նեխած՝ անճանաչելի դարձած էին։ Զոհերու ինքնութիւնը կարելի եղաւ հաստատել կօշիկներէն միայն։ Իւրաքանչիւր զոհի հարազատները հանքին մէջ իջեցուցին՝ տեսնելու համար դիակները։ Հանքի տեսչութիւնը դագաղները իջեցուցած էր զոհերուն մօտ։

Երկու ոստիկաններու հսկողութեան տակ՝ ողբացեալ Հրաչեայ Ժամկոչեանի դագաղը բերուեցաւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան Տունը։ Հանգուցեալին սգաւոր պարագաները բոլորուելով դագաղին շուրջ, լաց ու կոծով կը պաղատէին բանալ դագաղի կափարիչը։ Սակայն ոստիկանները արգելք հանդիսացան՝ յայտնելով որ բժշկական հրամանով արգիլուած է բանալ։

Ժամկոչեանի դիակը գտնելէն 4 ժամ յետոյ դուրս բերուեցաւ Չեխոսլովաքին դագաղը, որ նոյնպէս փոխադրուեցաւ իր բախտակից ընկերոջ դագաղին մօտ, բուռն ցանկութեամբը ողբացեալ այրիին։

Հինգշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին տեղի ունեցաւ երկու զոհերու յուղարկաւորութիւնը։ Դագաղներուն վրայ դրուած էին մեծ ծաղկեպսակներ, տեղւոյս Հայ քաղաքական կուսակցութեանց, Սենեքերիմեան Միութեան, Հ. Կ. Խաչի, Հոգաբարձութեան, զանազան միութիւններու եւ անհատներու կողմէ։ Յուղարկաւորութեան յատկապէս հրաւիրուած էր Գրիգորիս եպիսկ. Պալաքեան՝ երեք քահանաներով եւ քանի մը դպիրներով։ Ժամը 4ին ժողովուրդի բուռն փափաքին համաձայն դագաղները դուրս հանուեցան Դաշնակցութեան Տան առջեւ եւ յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ բացօթեայ։ Չեխոսլովաքի դագաղը փոխադրուեցաւ Փրանսական եկեղեցին՝ իբրեւ կաթոլիկ։ Արարողութենէն վերջ դամբանական խօսեցաւ Պալաքեան եպիսկ.։ Թափօրը յետոյ Դաշնակցութեան Տան առջեւէն ճամբայ ելաւ դէպի գերեզման։ Առջեւէն կ'երթար Հայ հոգեւորականութիւնը, ետեւէն՝ դագաղը ու զոհին ընտանիքը ասոր ետեւէն Փրանսացի քահանան, ապա երկրորդ զոհի դագաղը, որմէ անմիջապէս յետոյ 3000է աւելի բազմութիւն։ Հայ զոհի դագաղին վրայ դամբանական մը խօսեցաւ Եղիշէ քահանայ Մխիթարեան, իսկ Չեխերու կողմէ հանքագործ աշխատաւոր մը։

*
* *

Ինչպէս գրած էի, մեր աշխատաւորական ընդհ. ժողովը որոշած էր որ «մինչեւ դիակները չգտնուին, ո՛չ մէկ Հայ պիտի գործէ»։ Իսկապէս գեղեցիկ էր միութեան այս շարժումը զոր ցոյց տուաւ Հայ աշխատաւորութիւնը։ Կարծես թէ հրաշք էր։ Օտար հանքագործները մեծ գովեստով կը խօսէին Հայ աշխատաւորի միութեան մասին։ Սակայն այս աղէտէն վերջ սկսաւ Հայերու գաղթը, դէպի ուրիշ կողմեր, անիծելով կարտանն ու իր հանքը։

ԲԱՔԵՐԴՑԻ

Կարդացէք և Տարածեցէք ՅԱՌԱՋը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԲՆՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏԻԺԸ

Ինչպէս գալարուեցայ ես իմ մէջս, կարծես օձ մը փաթթուեցաւ իրանիս շուրջ՝ ի՛նչ պատասխանեմ ես այս տղուն հիմա. ի՛նչպէս ըսեմ, որ ուրիշ բան էր իմ մտածածս։ Եւ սակայն ի՛նչպէս զինք համոզեմ որ Հայրենիքը ինծի համար գերիվեր է ամէն բանէ, բայց այդ վայրկեանին միտքս այլ ուղղութեամբ գործեց։ Ղրկեմ զինքը, եթէ քիչ մըն ալ մնայ՝ պիտի նշմարէ այլայլած դէմքս ու ես պիտի ստիպուիմ խոստովանիլ։

— Այո՛, թանկագին բարեկամս, Հայրենիքը հայրենասէր մարդու շրթունքին անբաժան բնակիչն է։ Բայց խնդրէ քրոջմէդ իմ կողմէս եւ ըսէ որ ես շատակեր եմ, թող երկու հատ պատրաստէ կարկանդակները, մէկ մեծ եւ մէկ փոքր, երկուքն ալ այբուբենի առաջին տառերով։ Յետագային կը պատմեմ թէ ինչո՛ւ երկու հատ ուզեցի, ինչո՛ւ մէկը մեծ եւ մէկը փոքր։ Տո՛ւր գաւազանդ ու վազէ։

—

Կեանքիս մէջ առաջին անգամն է որ այսքան անգթօրէն պատժուեցայ եւ պատժողը չի գիտեր բարեբախտաբար որ իր կեանքին մէջ թերեւս առաջին եւ վերջին անգամն է որ այսքան արդար դատաստան մը ըրած էր։ Ու երբ բարեկամս կը վազէր տուն եւ ես կը դիտէի շուրջս, ուր ամէն ինչ արդար է ու անմեղ, բացի ինձմէ, ես այն ատեն մտածեցի մահերու դիւրին եղանակի մասին։ Մահերու ամէնէն դիւրին եղանակն անգամ ունի դժուար պահանջներ. քաջութիւն եւ յիմարութիւն։ Երկուքն ալ կարելի է ունենալ մէկ երվայրկեանի համար, բայց այբուբենի առաջին տառը, մեծ եւ փոքր, այնքան ալ գոհ չեն ըլլար։ Անոնցմէ մին ինծի կը ներէ, գիտեմ, իսկ փոքրը զիս կը սիրէ, գիտեմ։ Չէ՛, չէ՛, տկարութիւն է այդպէս բաներու մասին մտածել, քանի որ ես վստահ եմ իմ վրաս. «Հայրենիքը ամէն բանէ վեր»։

—

Դժբախտութիւնները աղետանման շղթայուած են գլխուս վրայ։ Եկայ հոս սփոփանք փնտռելու համար ու ծաղիկի տեղ վէրքեր հաւաքեցի։ Ո՞վ գիտէ, թէ այդ անիծեալ շղթան երկար է թէ կարճ։ Երանի՜ այս անմեղուկ անասուններուն. ահագին ծառայութիւն կը մատուցանեն ոչ միայն իրենց հայրենիքին, այլ ամբողջ մարդկութեան, եւ սակայն առանց գիտակցութեան. իսկ մենք, մենք «գիտակիցներս»՞ նոյնիսկ կը փորձուինք մոռնալ բաներ եւ բառեր որ մեր արտաշնչումի պահուն մեր վերջին բառը պիտի ըլլայ, պէտք է ըլլայ։

Մարդիկ մարդը միայն կըրնան պատժել, իսկ բնութիւնը խիղճն ու հոգին։

—

Հա՛ վերջապէս, բարեկամս երեւաց. կը վազէ իր մեկնած արագութեամբ։

— Քիչ մը եւս մնանք, ըսաւ, յետոյ կենդանիները լեցնենք Մօզէլ. թող քիչ մը ջուր խմեն, յետոյ կը քշենք կ'երթանք տուն։ Մայրս եւ քոյրս շատ ուրախացան։

Կենդանիները խմեցին իրենց ջուրը կուշտ ու կուռ եւ մենք զանոնք քշեցինք ագարակ։ Բարեկամիս տան միւս անդամները ջերմօրէն բարեւեցին ինծի. կարմրաթուշ ու սիրուն օրիորդը կը պահէր իր վրայ այն ամէնը ինչ որ իմ խնդրանքիս վրայ, անցեալ անգամ հագաւ։

— Սիրելի օրիորդ, ես անցեալ անգամ կերայ ձեր չոր ու սեւ հացը, իսկ այսօր եկայ ուտելու ձեր կարկանդակը։ Ես մէկը կը ճանչնամ որ կ'ըսէ թէ ինք կը կշտանայ երբ ճերմակ լուբիա ուտէ, իսկ ես կ'ըսեմ թէ կը կշտանամ երբ գիւղի հաց կ'ուտեմ։ Ձեր եղբայրը շատ գովեց ձեր կարկանդակ պատրաստելու տաղանդը։

— Օ՛հ պարոն, ըսաւ օրիորդը ամչցած, երանի թէ Զատկին օրը հոս ըլլայիք, այն ատեն աւելի արժանի կերպով կրնայինք պատուել ձեզ։ Ուրիշ բարեկամներ ալ եկած էին. մենք անոնց խօսեցանք ձեր մասին, ըրինք ձեր պատմութիւնը որքան որ կրցանք։ Անոնք շատ հետաքրքրուեցան եւ երբ հրաժեշտ կ'առնէին մեզմէ, խոստովանեցան որ օրուան ամենահաճելի վայելքը եղաւ օտար տղուն պատմութիւնը։ Տեսնէիք այդ պահուն եղբօրս ուրախութիւնը։ Նայեցէք սա անկիւնի փոքրիկ կոտրած սեղանը, խենդ եղբօրս գործն է։ Հիւրերը մեկնելէն յետոյ ուրախութենէն խենդեցած բռունցքի հարուածով մը ջախջախեց սեղանը, ու հիմա կը մերժէ շինել։

Ես դարձայ բարեկամիս ու ըսի.— Ուրեմն այդքան մեծ բարեկամնե՞ր ենք մենք։

—

Սեղանը պատրաստ էր, ու լեցուն աղանդերներով։ Բարեկամս առաջարկեց քրոջը որ նախ գինի խմենք աղանդերներուն հետ։

— Այո՛, օրիորդ, դուք անպայման կ'ունենաք պահածոյ գինի. կը տեսնէ՞ք, կ'ուզեմ, նոյնիսկ կը պահանջեմ բաներ ինչպէս ձեր ընտանիքի մէկ անդամը. բաւական աներես եմ, այնպէս չէ՞։

— Բայց, պարո՛ն, մեր առաջին տեսակցութեան իսկ մենք ձեզի նկատեցինք մեր ընտանիքի անդամ, եթէ... մեզ ձեզի արժանի կը նկատէք։

Օրիորդը լաւ կը խօսի, աւելի լաւ քան իր եղբայրը. պիտի ուզեմ աւելի երկար խօսիլ իրեն հետ. բայց կը քաշուիմ։ Զգո՛յշ։

Փոշոտ ու մամուկներով պատած գինիի շիշերը եկան մեր շուրջ։ Օրիորդը թաց լաթով մը զգուշութեամբ առաւ անոնց վրայի փոշիները։ Քաղաքներու մէջ բոլորովին հակառակը կ'ընեն. եթէ նոյնիսկ բնական փոշին բաւական չըլլայ, քիչ մըն ալ արուեստական կ'աւելցնեն ու այդ կը դնեն ճերմակ ու զարդարուն սեղանին վրայ, յաճախ հարուստ ծաղկամանի մը մօտ. ի՜նչ չտեսութիւն։

Խոշոր եւ հաւկթաձեւ ափսէի մը մէջ, կարագով ու սերով խառնուած զոյգ մը կարկանդակներ եկան՝ ճիշդ նման հնադարեան միջնաբերդի մը։ Տաղանդաւոր օրիորդը իր կարելին փորձած էր գեղեցկութիւն տալու համար կարկանդակներուն ու վրայի գրերուն։

Աստուած միայն գիտէ թէ ինչ քաշեցի մինչեւ որ անհետացան կարկանդակներու «A»երը։

—

Ի՛նչ հաճոյքով ու ի՛նչ երջանկութեամբ ճամբայ ելայ այս առաւօտ։ Հոն գացի առանց յոգնելու բայց վերադարձայ ջախջախուած սրունքներով։ Հոն գացի այդ ազատ եւ ջինջ երկնքի հովին յանձնելու ցաւերուս մէկ մասը Թռուցիկի ձեւով, յետոյ պիտի կտրէի անոր թելը եւ ո՛վ գիտէ այդ ցաւերը ո՞ր սարին վրայ պիտի մնային։ Բայց պատահեցաւ հակառակը։ Բնութիւնը իր Թռուցիկը թողուց իմ մէջս. սատանան անցաւ այդ պահուն ու իր անիծեալ եւ հատու պոչով կըտրեց թելը. ու նոր վշտի այդ Թռուցիկը ո՞վ գիտէ պիտի մեռնի ինծի հետ միայն։

Բնութիւնը պատժեց զիս. ան ալ պատժեց անարդարօրէն։ Փաստ չունիմ, վկայ չունիմ, բայց թող ես ըլլամ քաւութեան նոխազը ուրիշներուն, ուրիշ շատ շատերուն։

Իմ երկրիս նմանող այդ լեռները, արտերը, այգիները, իրենց խօսքը դրին իմ հովիւ բարեկամիս բերնին մէջ ու պատժեցին զիս։ Հազար արցունք ու պաղատանք անօգուտ են. պատժուած եմ։

Յ. ՊՈՒՌՆԱՉԵԱՆ

Մէց

տուլին նաեւ ուրիշ կուսակցութեանց վարիչներ, շատ լաւ ընդունելութիւն գտաւ գաղթականներուն կողմէ, որոնք հրաժարեցան ընտրութիւնները պոյքոթի ենթարկելէ։

Վէնիզէլոսի կուսակցութիւնը մեծ յաղթանակ տարաւ ընտրութեանց մէջ։ Ընտրուած 92 ծերակուտականներէն 72ը կը պատկանին իր կուսակցութեան, 11ը արքայական են, 2ը չափաւոր արքայական, 3ը Քաֆանտարիսի, 1ը Փափանաստասիուի կուսակից եւ 5ը անկախ։

Ո՛չ մէկ համայնավար ընտրուեցաւ։

Ընտրութիւններու նախօրեակին Վէնիզէլոս յայտարարած էր որ պիտի հրաժարի, եթէ մեծամասնութիւն չշահի։ Այս յայտարարութիւնը պատճառ դարձաւ որ ընտրութեանց մասնակցեցան աւելի մեծ թիւով մարդիկ։

Փուանքարէի ազդարարութիւնը

Նահանգային ժողովները բացուեցան Ֆրանսայի ամէն կողմը։ Վարչապետ Փուանքարէ իբրեւ Մէօզի նահանգային ժողովին անդամ խօսեցաւ իր տարեկան ճառը, գլխաւորապէս ծանրանալով Ֆրանսայի ելմտական վերականգնումին եւ Գեր մանիոյ պարտքին վրայ։

Ըսաւ որ եթէ փորձագէտներու ժողովը չյաջողի եզրակացութեան մը յանգիլ, Տօուըսի ծրագիրը պիտի կիրարկուի ըստ առաջնոյն։

Զինաթափութիւնը եւ Ամերիկա

Ժընեւի Զինաթափութեան խորհրդաժողովին մէջ Մ. Նահանգներու Ա. Պատուիրակ Կիպսըն պարզեց նոր կառավարութեան քաղաքականութիւնը զինաթափութեան խնդրին մասին։ Ըսաւ թէ Քէլլոկի դաշնագրին՝ կնքումը բոլորովին փոխեց քաղաքական կացութիւնը եւ ստեղծեց ապահովութեան մթնոլորտ մը, որմէ դուրս անկարելի է ո եւ է զինաթափութիւն։ Հետեւաբար ատենը եկած է կազմելու միակ ծրագիր մը, որ իբրեւ հիմ ծառայէ յառաջիկայ միջազգային խորհրդաժողովին։

Սակայն այս ծրագիրը կազմելու համար պատուիրակութիւնները պէտք է զանազան զիջումներ ընեն։ Ամերիկա պատրաստ է զիջումներ ընել ցամաքային սպառազինութեանց մասին, սակայն ծովային սպառազինութեանց համար հաստատ կը մնայ իր նախկին տեսակէտին վրայ՝ այն է սահմանափակուած դասակարգերով։ Ընդհ. համաձայնութիւնը դիւրացնելու համար իբրեւ վիճաբանութեան հիմ կ՚ընդունի 1927ին ֆրանսական պատուիրակ Փօլ Պոնքուրի ներկայացուցած առաջարկը։ Լոնտոնի, Փարիզի եւ Ուաշինկթընի մէջ կատարուած բանակցութիւնները այն յոյսը կը ներշնչեն թէ նաւային երեք մեծ պետութիւնները պիտի համաձայնին այդ առաջարկին շուրջ։

Անգլիոյ պատուիրակ Լորտ Քըշընտըն պատասխանելով ըսաւ թէ սկզբունքով եւ ընդհանուր առմամբ համամիտ է Կիպսընի տեսակէտներուն։ Ֆրանսայի պատուիրակ Մասիլլի գոհունակութեամբ արձանագրեց այն փաստը թէ Ամերիկա պատրաստ է լուծում մը գտնել 1927ի ֆրանսական առաջարկին հիման վրայ։ Կիպսընի յայտարարութիւնները մեծ տպաւորութիւն առաջ բերին Ամերիկայի մէջ։ Այս առթիւ կարեւոր յայտարարութիւններ ըրաւ արտաքին նախարար Սթիմսըն։

Դպրոցներու պետականացում Թուրքիոյ մէջ

Ընկիւրիի կրթական գործավարութիւնը, մասնաւոր վարժարաններուն համար նոր քննութեան մը պէտքը զգացած է։ Իրաւասու շրջանակներու յայտարարութեանց համաձայն, ծրագիր կայ որ մասնաւոր վարժարանները ուղղակի կրթական գործավարութեան փոխանցուին։

«Ազգամ» որ կուտայ այս լուրը, կ՚աւելցնէ թէ որոշուած է իսէ անունը տալ միայն պետական վարժարաններուն։

Պաշտօնական ոչ մէկ տեղեկութիւն կայ, սակայն, դըպրոցները պետականացնելու այս լուրերու մասին։

Խրուաթներն ու Մակեդոնացիները

Ուրբաթ օր Վիէննայէն Սոֆիա հասան խրուաթ դաշնակցային կուսակցութեան վարիչ Տոքթ. Անթէ Փավէլիչ եւ նոյն կուսակցութեան քարտուղար կիւսթավ Փէրչէց։ 1927ին Փավէլիչ այն ատեն երեսփոխան Պելկրատի խորհրդարանին մէջ, պաշտպանութիւնը ստանձնած էր բազմաթիւ մակեդոնացի ուսանողներու, որոնք Սկիւպի մէջ դատի տակ կանչուած էին՝ եուկոսլաւ միութիւնը քանդելու համար յեղափոխական գործունէութիւն կատարելու ամբաստանութեամբ։ Այս առթիւ Փավէլիչ մակեդոնացի տարագիրներու անհուն համակրութիւնը շահած էր։ Այս պատճառաւ երկու խրուաթ վարիչները Սոֆիայի կայանին մէջ դիմաւորուեցան հազարաւոր մակեդոնացի տարագիրներու կողմէ, որոնք խանդավառ ընդունելութիւն ըրին եւ մինչեւ պանդոկ թափորով տարին զանոնք։ Փոխանակուեցան ճառեր՝ շեշտելով խրուաթ եւ մակեդոնական շարժումներու նոյնութիւնը։

Փավէլիչ եւ Փէրչէց մամուլի ներկայացուցիչներուն յայտարարեցին թէ իրենց վերջնական նպատակն է Խրուաթիոյ անկախութիւնը։ Քանի մը օր Սոֆիա մնալէ յետոյ, խրուաթ կուսակցապետները պիտի մեկնին Պոլիս։

Պելկրատէն կը հեռագրեն թէ Սոֆիայի մէջ Խրուաթ պետերուն կատարուած այս ջերմ ընդունելութիւնը ընդհանուր զայրոյթ առաջ բերած է։ Կառավարական եւ ընդդիմադիր բոլոր թերթերը բուռն կերպով կը յարձակին պուլկար կառավարութեան վրայ։ «Փրավտա» տարօրինակ կը գտնէ այս ընթացքը այն պահուն ուր բանակցութիւններ պիտի սկսին Պուլկարիոյ եւ Եուկոսլաւիոյ միջեւ՝ առեւտրական դաշնագիր մը կնքելու եւ առկախ վէճերը լուծելու համար։

Միւս կողմէ սակայն մեծ արժէք չեն տար Տոքթ. Փավէլիչի, որ պատերազմէն առաջ Աւստրիոյ հաշուոյն կը գործէր, իսկ 1919ին միացաւ համայնավարներուն՝ ընդդէմ Րատիչի խրուաթ գիւղացի կուսակցութեան։

Փավէլիչ միակ խրուաթ երեսփոխանն է, որ յաջողած է մեկնիլ երկրէն՝ դիկտատորութիւն հաստատուելէն ի վեր։

Աֆղանիստանի կռիւները

Պելուճիստանէն կը հաղորդեն թէ Ամանուլլահի զինուորները վերջին օրերս պարտութիւն մը կրած են Ղազնիի ճամբուն վրայ, ուր Պէչէի Սաքայի զինուորները կեդրոնացած էին։

Պէչէի Սաքա յայտարարութիւն մը ուղղելով աֆղան ժողովուրդին, հերիտիկոս եւ անհաւատ կ՚որակէ Ամանուլլահը, որ Աֆղանիստանի մէջ մտցուց անհաւատներու օրէնքները, օրինակ ջնջեց մանուկներու ամուսնութիւնը։

Յայտարարութիւնը 36 մեղադրանքներ կ՚ուղղէ նախկին թագաւորի հասցէին, անոնց մէջ է եւրոպական դաստիարակութեան ներմուծումը։

ԱՊՐԻԼ 11/24Ի ՍԳԱՏՕՆԸ

ՓԱՐԻԶ

Այս կիրակի գիշեր ժամը 8.30ին, Petit Journalի սրահին մէջ կը տօնուի նախաձեռնութեամբ Զ. Ե. Որբերու միութեան փարիզի մասնաճիւղին եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Հայ կաթողիկէ, Հայ բողոքական յարանուանութեանց, Եւրոպահայ կարմիր խաչի, Գրական Ակումբի, Սանասարեան, ֆրանսահայ Արիներու, Պուա-Քոլոմպի Հ. Մ. Ը. Մ.ի Սկաուտներու, Արարատ Միութեան, Տրապիզոնի, Շ. Գարահիսարի, Անդրէասի, Ուրֆայի, Սեբաստիոյ, Եոզկատի Հայրենակցական Միութեանց։

կը նախագահէ՝ ՓՐՈՖ. Ն. ԱԴՈՆՑ

Գեղարուեստական բաժնին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն M. M. Fauchet, Compositeur, Prof. au Conservatoire National de Paris, Boulmé, Violoncelliste, Ier Prix du Conservatoire de Paris (Թաւջութակ), Mme. Heicknam-Cacheux violoniste, Ier Prix du Conservatoire National, Mlle Cuvillier, Cantatrice, Ier Prix du Conservatoire; Պ. Ս. Նաւասարդեան, «Սիփան» երգչախումբը՝ ղեկավարութեամբ Պ. Սաքօ Յակոբեանի եւ «Կոմիտաս» երգչախումբը՝ ղեկավարութեամբ Պ. Նշան Սերգոյեանի եւ հայ արուեստագէտներ։

ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ, ՈՒՂԵՐՁՆԵՐ, ԽԻԱՑԼՆ

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՄԱՐՍԷՅԼ

Այս կիրակի ժամը 2ին 333 Ավընիւ Տիւ Փրատօ, կառտըն փառքի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Զ. Ե. Ո. Միութեան, հովանաւորութեամբ Ազգ. Կեդր. Վարչութեան, նախագահութեամբ Գ. Եպիսկ. Պալաքեանի եւ մասնակցութեամբ Հայաստանի Հանրապետութեան Մարսիլիոյ Հիւպատոսարանին, Ազգ. Վարժարանի, Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Արեւմտ. Ե. Հ. Կ. Խաչի, Վասպուրականի, Բարձր Հայքի, Շապին Գարահիսարի, Զարսանճագի, Մարաշի, Եոզկատի, Սեբաստիոյ Սենեքերիմեան, Ամասիոյ, Սիվրի-Հիսարի, Խնուսի, Բալուի, Քղիի, Սեբաստիոյ Ղանթարօղի, Քէսիրիկի Հայրենակցական Միութիւններու, Հ. Յ. Դ. Պատ. Միութեան, Հ. Մ. Ը. Մ. Մարսէյլի և Հ. Մ. Ը. Մ.ի Արարատ մասնաճիւղերու, Բարձր Հայքի Երիտասարդաց, Զարսանճագի Երիտ. միութիւններու, եւայլն։

ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ, ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ, ՆՈՒԱԳ

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ

Այս կիրակի ժամը 2ին Օթէլ տը ֆրանսի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Միութեան, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Սթանոզի, Մարաշի, Լճէի Հայրենակցական Միութիւններու եւ Հ. Ե. Ե. Ի. Միութեան։

Բանախօսութիւն, խմբերգ, մեներգ, արտասանութիւն, նուագ, եւայլն։ Աքսորի կեանքէն՝ տեսարան մը կը ներկայացուի, Սթանոզի Հայրենակցական միութեան կողմէ։

Ինչպէս նաեւ ԼԻՈՆԻ, ՌՈՄԱՆԻ եւ ուրիշ վայրերու մէջ։

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

ՍԳԱՀԱՆԴԷՍ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

կազմակերպուած՝ Հ. Յ. Դ. Վիլէօրպանի «Արամ» խումբին կողմէ

Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին Ընկ. Քէնտիրեանի ճաշարանը

Երգ. արտասանութիւն, բանախօսութիւն, նուագ, եւայլն

Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերներն եւ համակիրները

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Տրամաթիք Ստուդիայի

Ի պատիւ դերասան Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆԻ

Այս Շբ. գիշեր ժամը 8.30ին 84 Rue Chapeի Թատերասրահին մէջ

կը ներկայացուի՝ «ՅՈ՞ ԵՐԹԱՍ»

Կը մասնակցին Մարսէյլի թատերական բոլոր լաւագոյն ուժերը

Տեղերու գիները սովորական

Հ. Յ. Դ.

Լիոնի Քրիստափոր խումբի ժողովը՝ այսօր Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին Ընկ. Ճանկէօզեանի ճաշարանը։

Լիոնի Վրէժ խումբի ժողովը՝ այսօր Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին։ Ընկ. Ճանկէօզեանի սրճարանը։

Լիոնի Կայծակ խումբի ժողովը՝ այսօր Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական տեղը։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Կարտանի Շրջ. Կոմիտէն դառն կսկիծով կը ծանուցանէ դառնաղէտ մահը իր շրջանի եռանդուն անդամներէն ընկ. ՆԵՐՍԷՍ ՌՈՒՍԵԱՆԻ եւ հայրենակից ՀՐԱՉԵԱՅ ՆԵՐՍԷՍԵԱՆԻ, որոնք զոհ գացին հանքային արկածի մը։ Այս տխուր առթիւ իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Այրի Տիկին Ռուսեանի և Այրի Տիկին Ժամկոչեանի եւ իրենց պարագաներուն։

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՋՈՒԹԱԿԱՀԱՐ Պ. Ֆիլիփ Ազգարեանի նուագահանդէսը վաղը ժամը 21ին Salle Erard, 13 Rue du Mail.

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Ֆընտըճ սքի Հայր. Միութեան վիճակահանութենէն շահած են հետեւեալ թիւերը.— 536՝ զորգ, 554՝ հովանոց, 335՝ սեղանի մոմլաթ, 21՝ զարթուցիչ ժամացոյց, 9՝ կնոջ ձեռքի պայուսակ, 164՝ քաշքոլ, 138՝ ինքնահոս գրիչ։ Առարկաները ստանալու համար դիմել Katcher Kalaïdjianի, Campagne Perrier No. 7. St. Antoine. Marseille.

Անդրէասի եւ շրջանի Հայր. Միութեան հանգանակութիւնը ի նպաստ հայրենիքէն բերուելիք հայրենակիցներուն.

Ողբացեալ Ա. Գալայճեանի կտակը 100, Ա. Տէրտէրեան 50, Անդրէասի եւ շրջանի Հայր. միութեան կազմակերպած թէյասեղանէն 290, Յ. Եկինեան 15, Յ. Ճէֆէրեան 50, Շ. Զօրայեան 20, Մ. Հապշիկեան 5, Թ. Տէրտէրեան 15, Գ. Սինապեան 10, Յ. Ղազարեան 25, Մ. Աթանաս 15, Ա. Ինճէեան 10, Յ. Սէֆէրեան 5, Յ. Երնէկեան 10, Ոմն, Յ. Նաւասարդեան, Թ. Գույումճեան, Մ. Սէտէֆեան, Մ. Յակոբեան, Յ. Չթաքեան 5ական, Ս. Պապահածեան 2, Յ. Սէֆէրեան 10, Ա. Թաթճեան, Թ. Չըլըխեան, Գ. Գրիգորեան, Վ. Թանճեան, Յ. Գանտարճեան, Ա. Ասլանեան 5ական, Թ. Գասապեան 2, Ա. Տէր-Արսէնեան 3, Մ. Ասլանեան 5, Ա. Եափըճեան 5, Մ. Պոտուռեան 2, Տիկ. Տէօվլէթեան 5, Լ. Եարտըմճեան 10, Օր. Ա. Սուրբ-Լուսեան 15, Ոմն 5, Գ. Պէքտէմիրեան 10, Թ. Պալեան 20, Օր. Ա. Խոշեան 10, Քաջ Վարդ Սէրճանեան 5, Էֆտեան 5, Փիլիկեան 5, Տիկ. Փ. Տէրտէրեան 7, Փ. Յովհաննէսեան 20, Ս. Գալփաքեան 5, Կ. Չէյթունեան 5, Ե. Տօնէլեան 10, Հ. Գույումճեան 10, Ս. Ոսկոյեան 2, Ե. Գալփաքճեան 5, Ատրինէ 4, Լ. Մուրատեան 10, Թ. Խաչատուրեան, Մ. Մատոյեան, Կ. Գասպարեան, Զ. Մանուկեան 5ական, Ք. Մարկոսեան 10, Տիկ. Շողակաթ 5, Տիկ. Ա. Շահրիկեան 10, Ն. Եվրէեան 10, Խ. Գափլանեան 5, Բ. Քէլամեան 5, Ա. Վէզիրեան 10, Ոմն 5, Թէվէքէլեան 10, Բ. Տիօնեան 5, Գարեգին քհնյ. Տէօվլէթեան 20, Ոմն 10։ Ընդհ. գումար 1002 ֆրանք։

ՏՕՔԹ. ԱՍԼԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԹՈՔԵՐՈՒ ԵՒ ՍՏԱՄՈՔՍԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Մասնաւոր յարկաբաժին՝ մորթային եւ վեներական ախտերու դարմանատան մէջ կը բուժէ ULTRA-VIOLET ճառագայթներով Ցօդացաւ, Ջղացաւ (Sciatique), Նէվրալժի, Անարիւնութիւն, Ոսկրաթեքութիւն (Rachitisme) եւայլն։

16 Rue Bleue, Մէթրօ՝ Cadet. Հեռ. Provence 73-67

Կ՚ԸՆԴՈՒՆԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 9—12 եւ 2—7, ԿԻՐԱԿԻ 9—12

ԾԱԽՈՒ ԵՒ ՎԱՐՁՈՒ ՎԻԼԼԱՆԵՐ

ԾԱԽՈՒ Է վիլլա մը, 114 Rue Victor Hugo, Պուա Քոլոմպ, փարիզէն 11 վայրկեան հեռու։ 6 փիէս, մեծ արհեստանոց, բարձրադիր ստորնայարկ, բաղնիք, ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն, Թէլէֆոն, կեդրոնական ջեռուցիչ եւ փոքրիկ պարտէզ։ գին՝ 220,000 ֆրանք,— վճարման դիւրութիւններ։ Տարեկան վարձք 12,000 ֆր. եւ շառժ։ վարձու կը տրուի նաեւ ծախելու խոստումով։

Ուրիշ վիլլա մը 5 փիէս, ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն, կառաժ եւ փոքրիկ պարտէզ։ գին՝ 150,000 ֆր.։ Տարեկան վարձք 8000 ֆր. եւ շառժ։ վարձու կը տրուի ծախելու նաեւ խոստումով։ դիմել տանուտիրոջ Branger, 5 Rue Cambon, Paris.

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ ԵՒ ԱՏԱՄՆԱԲՈՒԺԱՐԱՆ

CLINIQUE UNIVERSELLE

5 Rue Euryale-Dehaynin (փողոցին մէջ եւ ոչ անկիւնը՝ Av. Jean Jaurèsի թիւ 81 եւ 83ի մէջտեղը). Tél. 60-84

Ամէն տեսակ ներքին հիւանդութիւններ՝ ամէն օր ժամը 2.30-7.30. Քիթի, կոկորդի, ականջի եւ աչքի հիւանդութիւններ, Գշ., Եշ. Շբ. 5-7.30. Ակռայի հիւանդութիւններ, տատամնաշար, քուրոն, եւայլն, եւայլն։ Չափաւոր գիներ եւ խնամուած աշխատանք։ Կը խօսուի Հայերէն։

Կ՚ուզուի գործի ընկեր

Պատուաւոր եւ վստահելի դերձակ մը կ՚ուզէ գործի ընկեր մը 20,000 ֆր. դրամագլուխով։

Պատրաստ եւ շահաւոր գործ։ դիմել՝ Յառաջ Պ.ի։

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ – POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96-61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ՚ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6։ Քթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 2—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

MAISON VARTERESSIAN

1bis Rue Hautefeuille, Մէթրօ St. Michel

Արեւելեան եւ եւրոպական ամէն տեսակ նպարեղէններ

ԱՄԵՆԱԼԱՒ ՄԱՔՈՒՐ ԱԺԱՆ

Մասնաւոր սպասարկութիւն բնակարաններու համար

Կ՚ընդունինք ապսպրանքներ գաւառներէն և արտասահմանէն

Զատկի առթիւ ամենաընտիր իւղով պատրաստուած չէօրէկներ

ՃԱՇԱՐԱՆ "ԿՈՎԿԱՍ"

3 Rue Champollion, Մէթրօ՝ Սէն Միշէլ եւ Օտէոն

Մի՛ մոռնա՛ք կովկասի համով հոտով կերակուրները որ կը պատրաստուին Ռուսիոյ արքայական խոհարարին կողմէ։

ԱՄԷՆ ՕՐ ՇԻՇԼԻԿ ԵՒ ՎՈՏԿԱ

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Շաս, Ե. Կ.— 20 ֆր.։
Նէօյեի, Թ. Թ.— 35։
Մարսէյլ, Մար.— 20։
Հարն, Պար.— 35։
Փոն Սէն Թ՚էսփրի, Թ. Մ.— 35։
Թինեէօ, Հ. Ն. Ե.— 35։

ՃԱՇԵՑԷ՛Ք ԵՒ ԸՆԹՐԵՑԷ՛Ք

BOULANT

ՃԱՇԱՐԱՆ ՊՈՒԼԱՆ

Հետեւեալ չափաւոր գիներով

12 ֆրանք՝ 34 Bld. St. Michel

16 ֆրանք՝ 1 Bld. Montmartre

18 ֆրանք՝ 35 Bld. des Capucines

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուի Ալեքսանդրապոլի շրջանի գեղացիներէն Նիկօ Գասպարեան որ երկու տարի առաջ Լալանտէն մեկնեցաւ Կարտան։ Իմացնել իր հասցէն՝ Յարութիւն Պիպէռեանի Couvent de la Présentation, La Seyne s/Mer, Var.

— Կը փնտռուին Ամասիացի Տիգրան Փէփէեան, հօր անուն՝ Յարութիւն որ 1914ին Թրքական 32րդ Թնդանօթաձիգ զօրագունդին մէջ տասնապետ էր։ Կը կարծուի թէ Ռուսաստան կը գտնուի։ Իմացնել՝ Garabed H. Pepeianի, Maison Valencienne Fontaine sur Saône, Rhône.

Լուր տուողին 50 ֆր. նուէր։

Կ՚ՈՒԶՈՒԻՆ

Ա). Անթափ ձեռագործ (Թելքաշ) գիտցող գործաւորուհիներ։

Բ). Արհեստանոցի մէջ աշխատելու համար ասեղնագործ (օյա) գիտցող վարպետ մը.

Գ). Աշկերտուհիներ։

դիմել՝ Mme. Vartanouche, Bld. de la Chapelle, Paris (18e) Մէթրօ՝ Chapelle.

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 r. Rivoli, մէթ. Շաթլէ։ Արմատ. եւ նոր մեթոտով դարմանում արանց եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վեներ. հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, ջերմամիզ.) եւ վարիսի։ Մասն. լապօռաթուար։ Խղճամիտ եւ արագ խորհրդակցութ. ամէն օր 9—12, 2—8, Կիրակի 9—12.

Բ. ԱԲԳԱՐԵԱՆ

վկայեալ հիւանդապահ նախկին տասնապետ հիւանդապահ Արեւելեան բանակին, 14 երկար տարիներու փորձառութեամբ կը խնամէ ամէն տեսակ հիւանդներ. Մասաժ, վանտուզ, փիքիւր, փանսըման եւայլն։ Վկայեալ աղքատներուն ձրի։

Հասցէ՝ 6 Rue Grégoire du Tours. Paris (6e).

EMPIRE, Միւզիք-Հօլ. 37 Av. Wagram

Cirque de Paris	Էքօլ Միլիթէր	ամենալաւն ու աժանը	2-14 ֆրանք

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant F. SOUVIGNY

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction & Administration / Խմբագ. եւ վարչութիւն — 235 Faub. St. Martin PARIS (10e)

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 25 ԱՊՐԻԼ 1929

25 AVRIL 1929

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 940

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԿԻ՛Ն ՄԸ ԵՒ ԻՐ ՇՈՒ՛ՆՉԸ

Լեցուն տարիքի մէջ մեռաւ, առջի օր, Ֆրանսուհի մը, Տիկին Սէվրին: Անուն մը, որ բերնէ բերան կը պտտէր մեր պատանութեան օրերուն:

Այդ այն շրջանին էր, երբ միամիտ հոգիները կը հրճուէին «հայասէր»ներու համբաւէն եւ գործունէութենէն: Շրջան մը ուր սիրտ կը պաշտէր այս կամ այն մեծանուն գրագէտին, բանաստեղծին, ընկերաբանին կամ քաղաքագէտին մէկ ճառով: Նոյնիսկ ստորագրութիւնը՝ բողոքի բանաձեւի մը տակ:

Տիկին Սէվրին ալ վերջին մնացորդ մըն էր այդ սերունդէն: Ըմբոստ հոգի մը, որ կ'ընդվզէր ո՛ր եւ է անարդարութեան, բռնութեան, ոճիրի դէմ, եւ իր ցասումը կ'արտայայտէր սուր ճիչով մը, ժողովի մէջ կամ թերթով, առանց վերապահութեան:

Նուաստացուցած պիտի ըլլայինք զինքը, եթէ իր անունին փակցնէինք սա տժգոյն եւ հասարակ-տեղիք ածականը,— «հայասէր»: Այնքան երկդիմի կերպարանքներու, փխրուն կաւերու կցուած է այդ ածան եւ անբովանդակ որակումը, որ մենք պիտի խնայէինք զայն Տիկին Սէվրինի, որպէսզի աւելի խորապէս արտայայտած ըլլանք մեր յարգանքը:

Հազիւ ասպարէզ նետուած, այս արի մանկամարդուհին ամէնէն առաջ կ'ըմբոստանար իր ընտանիքին դէմ, որ արգիլած էր ամուսնանալ իր սիրածին հետ: Ի բնէ ըմբոստ, այնքանը բաւական եղաւ որ յուսահատի և ատրճանակը պարպէ գլխուն:

Վրիպեցաւ գնդակը, բայց այդ օրէն մինչեւ իր մահը, Տիկ. Սէվրին չդաւաճանեց իր խառնուածքին եւ կոչումին: Մնաց պատնէշին վրայ, բոլոր հալածականներու կողքին, իր շնորհալի եւ հատու գրիչը իբրեւ սուր գործածելով բռնաւորներուն, դաւաճիրներուն եւ ոճրագործներուն դէմ: Այս գիտակցութեամբ ալ, միշտ իր ձայնը բարձրացուց մեր բազմաչարչար ժողովուրդին համար, ամէն անգամ որ առիթ կը ներկայանար: Յաճախ ինքն էր որ տուն եւ շունչ կուտար հայանպաստ շարժումներու: Մեզ այնքան հեռուէն ճանչցած ըլլալով հանդերձ, եւ հակառակ իր ծագումին — ազնուական մըն էր — տարիներով մեր մէջ ապրած մտերիմի մը պէս կը հասկնար մեր տառապանքը, եւ կը հաւատար մեր արշալոյսին: Կը ներշնչուէր մեր վիշտէն, ու կը ներշնչէր, իր կարգին, օտար խաւերու:

Այս աղօտ խօսքերը բաւական չեն, տալու համար Տիկին Սէվրինի ամբողջ դիմագիծը:

Պատերազմի վերիվայրումներէն յետոյ, շատ բաներ մոռցանք մենք, անշուշտ անոր համար որ շատ մը նոր բաներ սորվեցանք... Եւ Տիկին Սէվրինի անունն ալ կը մնար իբրեւ երազ օրերու յիշատակ մը, մեր խռով հոգիներուն մէջ: Անշուշտ ընկ. Վարանդեան պիտի փութայ դարմանել մեր թերին, ներկայացնելով հանգուցեալ օրագրող-գրագիտուհին այնպէս ինչպէս որ ճանչցած է ինք, իբրեւ կենդանի վկան վերջին 25—30 տարիներու հայանպաստ գործունէութեան:

Այս արի կնոջ մահը կը զբաղեցնէ մեզ ուրիշ տեսակէտով մը:

Հատ-հատ մարեցան այն քանի մը աստղերը, որոնք իրենց անունին հմայքը տրամադրած էին հալածականներու դատին: Որքան ալ ամուլ անցած ըլլայ անոնց աշխատանքը, կաթիլ մը սփոփանք էր՝ դառնացած հոգիներու համար: Զայրոյթի աղաղակն ալ, այս պողոտաներուն վրայ, արժէք մըն է ինքն իր մէջ, մանաւանդ անոնց համար որոնք միայն փերեզակներ, սեղանաւորներ եւ դիւանագէտներ կը տեսնեն հրապարակի վրայ: Անշուշտ այդ անունները չպիտի շլացնեն մեզ, գետնէն կտրելով մեր ոտքերը, ինչպէս մինչեւ հիմա: Հա՛րկ է թօթափել, վերջապէս, «հայասիրական» կախարդանքը, եւ աշխարհը տեսնել այնպէս ինչպէս որ կայ:

Բայց, ո՞վ կրնայ ուրանալ զով աղբիւրի մը կարգուրիչ դերը չարատանջ եւ քրտնաթաթախ ուղեւորին համար, երկար ճամբու մը ընթացքին...

Այս տեսակէտէն մեկնելով եւ դեռ աւելի լայն գետնի մը վրայ կենալով, դժբախտաբար կը նկատենք որ չափազանց կըղզիացեր ենք այժմ, Եւրոպայի սիրտին վրայ:

Առաջ՝ համրանքով մտաւորականներ եւ յեղափոխականներ լպտեր առած՝ փնտռեր գտեր էին ազնիւ եւ արի հոգիներ, այս բաբելոնին մէջ: Հիմա որ «ազգովին» կը գտնուինք Եւրոպա, եւ պարծանքով կը ցուցադրենք մեր գոյնզգոյն մտաւորականութիւնը, կարծես քաշուած ենք մեր պատեանին մէջ, եւ հետզհետէ մոռացութեան կուտանք մեզ:

Նոր սերունդ է հասած Եւրոպայի, ինչպէս մեր մէջ: Բայց ունի՞նք իրական եւ տեւական կապ՝ անոր ներկայացուցիչներուն հետ, աշխատաւորականէն մինչեւ գրականը, գիտականն ու գեղարուեստականը:

Ունի՞նք դուք, երիտասարդ ընկերներ եւ ուսանողներ...

Ապականութեան այս բոյներուն մէջ, փերեզակի այս ցուցափեղկերուն վերեւ, կան տակաւին, ըմբոստ հոգիներ, այր թէ կին, որոնց հետ հաղորդակցելու պարտաւոր է մանաւանդ մեր երիտասարդութիւնը:

Աններելի է ցուցափեղկերը միայն դիտել ու անցնիլ, եւ մոռնալ շունչը որ կը սաւառնի անոնց վերեւ, անոնցմէ շատ վեր:

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԳԵՂԵՑԻԿ ԽՕՍՔԵՐՆ ՈՒ ԴԱՌՆ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Այս խորագրին տակ Հայրենիք խօսելով Հօկի պատուիրակութեան Ամերիկայի մէջ գործունէութեան վրայ կը գրէ (6 ապրիլ).

— «Զարմանալին այն է, սակայն որ, մինչ մէկ կողմէն «Հօկ»ի ներկայացուցիչ մը իր պարտաւորութիւններու սահմանէն դուրս գալով՝ Հայաստանի օգնութեան գործին մէջ անգամ քաղաքականութիւն կը խաղայ եւ կուսակցական հաշիւներ առաջ կը քշէ, միւս կողմէն ան կատարեալ լռութիւն կը պահէ եւ, ոչ իր ճառերն արտասանելու ժամանակ, ոչ ալ մամուլի միջոցով պատասխան մը կուտայ այն հարցումներուն, որոնք հայ հանրային միտքը կը յուզեն:

Այսպէս, եթէ իրօք «Հայաստանը դրախտային երկրի մը վերածուած» է, ինչպէս պրն. Վարդանեան կը հաստատէ, հապա ինչո՞ւ այդ դրախտային երկրի հայ բնակչութիւնը տարուէ տարի արտագաղթի միջոցաւ զգալի նուազումի մը կ'ենթարկուի, եւ այս՝ հակառակ մեր ժողովուրդի այնքան արագ աճեցողութեան եւ հակառակ Յունաստանէն, Ֆրանսայէն եւ Եւրոպայի այլ մասերէն «կազմակերպուած շարունակական գաղթին»: Եր՛ւանեան թերթերու եւ խորհրդային վիճակագիրներու տուած բոլոր տեղեկութիւնները դժբախտաբար կը հաստատեն այս սարսափելի իրողութիւնը:

Եթէ «դրախտային երկիր է Հայաստանը», ինչո՞ւ կոմիսար Երզնկեանի իսկ հաւաստումով մեր գիւղացիութեան հսկայ մէկ տոկոսը կը մնայ սակաւահող, իսկ անոր մէկ մասը բոլորովին անհող, մինչ զանազան գաւառներու, մասնաւորապէս Դարալագեազի եւ Զանգեզուրի թուրք գիւղացիութիւնը հայ շինականէն 4 5 անգամ աւելի հող կ'ունենայ: Ինչո՞վ բացատրել այս երկու չափ ու կշիռի քաղաքականութիւնը՝ «ընկերվարական դրախտի» մը մէջ, որ Հայուն պատկանելու հիմքաւն ալ կը վայելէ:

«Դրախտային երկրի» մը յատուկ երեւոյթնե՞ր են նաեւ, երբ անողոք հալածանք սկսած է խղճի ու կրօնի, հայ ազգային քաղաքակրթական արժէքներու, ազգային ոգու եւ զգացումներու տարածման ու խորացման, վերջապէս այն բոլորին դէմ, որ մեր ժողովուրդի մտաւոր ու հոգեկան դարաւոր ժառանգութիւնը կը կազմեն:

Վերջապէս, կը հարցնենք, դրախտային երկրի՞ պտուղներն են հարիւրաւոր անապաստան մանուկները, անչափահաս պատանիներու գործած աւերներն ու սխրագործութիւնները, բարքերու եւ ընտանեկան բարոյականի անկումը մեր նահապետական հայրենիքին մէջ:

Շատ պիտի ուզէինք որ Հայաստան իրապէս դրախտ մը ըլլար եւ հայ ժողովուրդը գոհ՝ իր վիճակէն: Բայց այդ պիտի մնայ հեռաւոր երազ, ցորչափ բոլշեւիկներ նստած կը մնան մեր կուրծքին վրայ եւ իրենց բռնաւոր շունչով կը սպաննեն մեր ժողովուրդի մտաւոր, բարոյական եւ հոգեկան կեանքի ամէնէն առողջ արտայայտութիւնները:»

ԵՐ՛ԿՈՒ ՕԴԱՆԱՒԵՐ ինկան Սան Ֆրէնկոյի մէջ (Ամերիկա) երբ կը փորձէին աճպարարական խաղեր կատարել օդին մէջ: Վեց հոգի մեռան արկածին հետեւանքով:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ի՞ՆՉՊԷՍ ՏՕՆԵՑԻՆ ԱՊՐԻԼ 11-24Ը

Մեզի կը հաղորդեն հետեւեալը.—

Երեքշաբթի երեկոյ Սոսիէթէ Սավանթի վերնայարկի փոքր սրահի մը մէջ ռամկավարներն ու հնչակեանները հաւաքուած էին «սգատօն» կատարելու: Սրահին հազիւ 150 աթոռներէն քանի մը տասնեակն ալ արդէն դատարկ մնացեր էր: Շոփէնի մահերգէն վերջ, ներկայ որբերէն մէկը ոտքի ելլելով խօսք ուզեց Նախագահ Պ. Զօպանեանէն.

— Պարոն Նախագահ, որպէսզի ձեր յայտագիրը չխանգարուի, կ'ուզեմ ձեր սարքած սգահանդէսի ներկաներէն մէկ կարեւոր մասին պարզել անհրաժեշտ պարագայ մը որ ապահովաբար կը հետաքրքրէ բոլորը:

Նախագահին մերժումին վրայ, որ կ'ուզէր իր բացման ճառը արտասանել, հարիւրի մօտ չափահաս որբեր ոտքի ելլելով «Մեր հայրենիք»էն անընդհատ չորս տուն երգեցին, լռութեան դատապարտելով Նախագահը:

Շ. Գարահիսարցի որբը դարձեալ խօսք առաւ.

— Պարոն Նախագահ, այս գեղեցիկ եւ հայրենաշունչ երգէն յետոյ, դարձեալ կը խնդրեմ որ ինծի թոյլ տաք, որպէսզի երկու խօսք ըսեմ այս նուիրական քայլերգին ատեն ոտքի չելլողներուն մասին:

Նախագահին արգելքին վրայ, ամէն կողմէ աղաղակներ բարձրացան.

«Կ'ուզենք, կ'ուզենք, որբերուն խօսքը կ'ուզենք, թող բեմ ելլէ»:

Կազմակերպիչները, որոնք արդէն ներկաները մանրակրկիտ քննութենէ մը անցուցեր էին ներս մտնելու ատեն, անուն եւ հասցէ արձանագրելով, շփոթութեան մատնուած էին: Հնչակեան պարոն մը յարձակեցաւ որբերուն վրայ՝ տեղի տալով խռարանցումի: Դաւիթ-Բէկ չքաշուեցաւ գաւազան ճօճել օդին մէջ, անշուշտ որբերու գլխուն իջեցնելու նպատակով...

Պ. Զօպանեան կամացուկ մը կծիկը դրաւ կոնակի դռնէն, մինչ որբերը կը շեփորէին. «Բոլորդ դուրս, ընկերնե՛ր, հայրենակիցնե՛ր»: Եւ բոլորը սկսան սանդուղներէն վար իջնել:

Այս առթիւ տեղի ունեցաւ ծեծկռուք մը, որու ընթացքին խոշտանգուեցաւ Պ. Զօպանեան:

Հանդէսի վարիչները, բան գործ ձգած, սանդուղներուն վրայ ոստիկաններուն ցուցմունքներ ընելու եւ արձանագրուած անուններ յանձնելու զբաղած էին, բայց անօգուտ:

«Սգահանդէս»ը որ բացուած էր ժամը 9.15ին, փակուեցաւ 9.30ին, քառորդ ժամուան տեւողութենէ մը վերջ:

Հայ սաւառնորդը նախագահ Հուվրի մօտ

«Տիթրոյթ Նիւզ»ի Ուաշինկթընի թղթակիցը ապրիլ 3 թուակիր հեռագրով մը կը պատմէ թէ ինչպէս Արամ Աբգարեան եւ երեք ամերիկացի ընկերները Ֆորտ Կրէնտ, Ուիլեըմ Շաֆֆէ եւ Թոմ Հիլ, ապրիլ 2ին Տիթրոյթէն սաւառնակով թռած են Ուաշինկթըն, սաւառնակի մօտէլներ ցոյց տալու, Նախագահ Հէրպըրթ Հուվըրին:

Աւս չորս տղաքը Սպիտակ Տան մէջ մօտէլ սաւառնակներու ցուցադրութիւն մը սարքած են: Արդէն չորսն ալ ամերիկեան եւ միջազգային ախոյեաններ են մօտէլ սաւառնակներու համար: Դէպի Ուաշինկթըն իրենց այցելութեան նպատակն է ընդհանուր Ամերիկայի ուշադրութիւնը հրաւիրել յառաջիկայ ազգային մրցումին, որ տեղի պիտի ունենայ Տիթրոյթի մէջ յունիս ամսուն:

Չորս տղաքը ապրիլ 2ին Ուաշինկթըն ժամանելով, սկսած են քաղաքին տեսարանները դիտել եւ այցելել կառավարական օդային կայանները: Առեւտրական եւ փոխ նախարար Ուիլեըմ Մաք Քրաքէն տղաքն առած է իր հովանիին ներքեւ եւ պտըտցուցած զանոնք պատերազմական եւ նաւային պաշտօնատուններ: Տղաքը ներկայացուած են Զօր. Ճէյմս Ֆեշէթի եւ դերծովակալ Ուիլեըմ Մոֆֆեթի:

Տիթրոյթէն Ուաշինկթըն ուղեւորութիւնը տեւած է 3 ժամ եւ 15 վայրկեան: Ուեւէ արկած պատահած չէ. չորս տղաքն ալ իրենց կարգին թոյլատրուած են անցնիլ սաւառնակին գլուխը եւ վարել զայն:

Կրէնթ եւ Աբգարեան դէպի Ուաշինկթըն ուղեւորութեան ընթացքին ձանձրանալով տեսարանները դիտելէն, սաւառնակի ներսի սենեակին մէջ մէկ մէկ ծայր նստած եւ մօտէլ սաւառնակ թռցուցած են: Աբգարեան, որ սիրող լուսանկարիչ մըն է, այս թռիչքը ժապաւէնի վրայ լուսանկարած է:

Թերթերը կ'ըսեն թէ հաւանօրէն առաջին անգամն է աշխարհի վրայ, որ սաւառնակ մը թռչելու ատեն, նոյն սաւառնակին մէջ ուրիշ սաւառնակ մը կը թռցուի, մօտէլ սաւառնակ բնականաբար:

Այս ճամբորդութեան ծախքը հոգացած է Ֆորտ ընկերութիւնը: Տիթրոյթի թերթերը կը հրատարակեն տղոց խմբանկարը:

Գերմանիոյ պատերին շուրջ

Փորձագէտներու ժողովը չպայթեցաւ առջի օր, ինչպէս կը սպասուէր:

Գերմանիոյ պատուիրակները Պերլինէն վերադառնալով տեսակցութիւններ ունեցան դաշնակից զանազան պատուիրակութեանց հետ: Ժողովին մէջ կարդացուեցաւ Լորտ Րէվէլսթոքի մասնաժողովին տեղեկագիրը, որուն մէջ կ'ըսուէր թէ դաշնակից պատուիրակութեանց եւ գերման պատուիրակութեան միջեւ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

ՏՈՄՍԵՐ

ԲԱՐԵԿԱՄԻՍ ԽՐԱՏՆԵՐ ԻՐ ԱՂՋԿԱՆ ՄԱՍԻՆ

Բարեկա՛մ, կը գանգատիս թէ այն օրէն ի վեր որ հեռացար երկրէդ ու հաստատուեցար փարիզ՝ հանդերձ ընտանեօք, այլ եւս չես ճանչնար աղջիկդ: Աչքերուն քիչ մը սեւ, երեսներուն նարինջ, շրթներուն կարմիր՝ երբ դէմդ կ'ելլէ փողոցը, կը կարծես դրացիին աղջի ը ու յարգանքով կը բարեւես: Թեւերը մերկ մինչեւ ուս, կուրծքը բաց մինչեւ գուրգուրանքի կիրճը, ու քղանցքը ծունկերէն վեր երկու թիզ, երբ հայելիին դէմը կ'անցնի գլ.ւարկը քաշելու, կը զգաս թէ կը նայի մէկուն զոր դուն չես տեսներ, կը ժպտի մէկուն որ քեզի անծանօթ է: Ամէն անգամ ալ մինակ կը մեկնի. վերադարձին երկուք են: Աղջիկդ միշտ նոյնն է: երկրորդը միշտ ուրիշ մը, միջազգային երիտասարդ մը, որ միշտ աղջկանդ բարեկամն է եւ որուն հետ կը խօսի բաներ, որուն հայերէնը կ'ըսես թէ, բարեկա՛մ, դեռ չէ գրուած մեր գրքերուն մէջ:

Ու կը գանգատիս թէ ամէն անգամ որ զգուշաւոր եւ երկչոտ դիտողութիւն մը փորձես, աղջիկդ կը պոռայ:

— Դուն սուս, քու խելքդ չի հասնիր:

Եւ մինչդեռ կը յիշես նասրէտտինի լոգանքը, ան կը շարունակէ.

— Հո՛ս Ֆրանսա է. ազատութեան երկիր է:

Ու դասը ամբողջացնելու համար համեստափայլ օրիորդը կը յարէ հպարտութեամբ.

— կատարեալ կինը այն է որ գիտէ կեանքէն դասեր քաղել: Մինչեւ վերջ աղջիկ չպիտի մնամ. օր մը երբ ամուսնանամ, պէտք չէ որ միամիտ հոգի եւ անփորձ մարմին մը տանիմ ամուսնիս:

Ու երբ դիտել կուտաս որ կեանքի փորձառութիւնը անծանօթ երիտասարդներու ծունկերուն վրայ եւ թեւերուն մէջ չէ որ կը քաղեն, օրիորդը պատասխանի տեղ՝ կը յանձնարարէ մայրիկին.

— Դո՛ւն պատմէ, քա՛...

Ու խեղճ կինը որ կեանքին մէջ, առնական դէմք ըլլալով՝ միայն քուկդ տեսած է, կուռքի պէս կը լռէ:

Կը գանգատիս թէ՝ աղջիկդ որ չի գիջիր ծեռքդ շրթունքին տանելու, պահ մը իսկ չի վարանիր իր այտերը հրամցնելու բարեկամ... շրթներու: «Այսպէս կը պահանջէ եղեր արդի ընկերականութիւնը», եւ ամէն անգամ որ տեսնես թէ անոր շրթները հեշտանքով, սիրով ու հաճոյքով կը յապաղին բարեկամ շրթներու վրայ, կ'ըսես թէ դուն քեզի կը հարցնես.

— Ի՞նչ ընեմ, ինչպէ՞ս ընեմ:

Է՜հ, բարեկամ, ատկից դիւրին ի՛նչ կայ: Ինչո՞ւ աղջիկդ թեկնածու չես ներկայացներ Աղքատախնամի «Առաքինութեան մրցանակ»ին:

ԽԱՐՏՈՅ

ՊԱՊԸ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ ՊԻՏԻ ԵՐԹԱՅ

Հռոմէն կը հեռագրեն.— Պաշտօնապէս կը հաղորդուի թէ Պիոս ԺԱ. Պապը Իտալիայէն դուրս դէպի արտասահման իր առաջին ճամբորդութիւնը պիտի կատարէ այցելելով Երուսաղէմ:

Մինչեւ հիմա ո՛չ մէկ Պապ այցելած է Երուսաղէմ: Պիոս ԺԱ. իր այս այցելութիւնով կ'ուզէ շեշտել թէ քրիստոնեաները ո՛րքան պէտք է շահագրգռուին Ս. Երկիրով:

Այժմէն պատրաստութիւններ կը տեսնուին այս ճամբորդութեան համար: Պապը իր այցելութեան ընթացքին հիւրը պիտի ըլլայ Ֆրանչիսկեան Միաբանութեան:

ԵԿԱՅ, ՏԵՍԱՅ ԵՒ... ՓԱԽԱՅ

2.— ՄՈՍԿՈՒԱ - ԹԻՖԼԻՍ - ԵՐԵՒԱՆ

ԼՐՏԵՍՆԵՐԸ ԿԸ ԳՈՐԾԵՆ ՍԱՆՁԱՐՁԱԿ

Դէպի Հայաստան ճամբուս վրայ, Մոսկուայում տեսայ կանայք, որոնք «քուլունկ»ներ էին վերցրած եւ 20ով 30ով խառնուած մուժիկների հետ՝ փողոցների սառոյցներն էին կոտրատում։

Սենեակների տագնապ էր, 5—6 հոգի մի սենեակում էին գիշերում. սենեակիս օրական վճարում էի 8 րուբլի, սա ամենաէժանն էր։

Համեմատելով եւրոպական մի գիւղի հետ՝ այս վերջինիս մէջ աւելի ուրախ կեանք կայ քան Մոսկուայում։ Երբ գնացի Կազանսկի «վագզալ»ը, տրամվայի մօտ մէկ անյայտ մարդ, ձեռքը երկարեց, կոմունիստ գինուորականի մէջքից նական ատրճանակը հանեց եւ թռաւ անյայտացաւ։ Վագզալի մէջ հարիւրաւոր խուժանների հանդիպեցի ցնցոտիների մէջ, որոնք անվերջ որսում էին սրա նրա իրերը, թռցնելու համար։ Մինչեւ որ Թիֆլիզ եմ հասել, աչքս չեմ փակել, գողութիւնը անհաշիւ է։

Մոսկուայից Թիֆլիզ երկու Ռուսներ էին ընկերներս, մէկը բժիշկ, իսկ միւսը մի կրթուած տիկին։

Չորս օր վերջ բաւական մտերմացել էինք իրարու. երկուսն էլ հակախորհրդային մարդիկ էին։ Կինը ամուսնուց բաժանուած էր եւ իր բախտից դժգոհ, գլուխը առած գնում։ Իրա ասելով շուտով ինքնասպանութիւն պիտի գործէր, որովհետեւ մի կոմունիստ բարձր պաշտօնեայ խօսք էր տուել եւ պատճառ էր եղած ամուսնուց բաժանուելու, սակայն յետոյ խաբած էր։

Երկու Ռուսները իմացել են իմ անցեալը եւ բացարձակ ասացին թէ ինձ պէս շատ մարդիկ էին եկել Գերմանիայից եւ ուրիշ վայրերից, սակայն չկարողացան տանել այս ռէժիմը։ Նոքա հարիւրներով հալածուեցին ու աքսորներ քշուեցին։ Այսպէս շատ էին ափսոսում որ ես էլ նրանց բախտին պիտի արժանանամ։ Բայց նրանց ասածներից չէի ազդւում, որովհետեւ ասում էի, գուցէ մարդիկ իրանց լաւ չէին պահում, դէմ էին գնում խորհրդային իշխանութեան եւ տօր համար հալածւում։

Վերջապէս Թիֆլիզ հասայ 1928 փետրուար 1ին, ուր ներներկայացայ Փիրումովին և Կովկասեան ֆէտէրացիայի ներկայացուցիչներին, որոնք նոյնպէս լաւ ընդունելութիւն ցոյց տուեցին։ Երեք օր եմ մնացել Թիֆլիզ։ Բաւական նոր շէնքեր են կառուցուած եւ ամէն կողմ «աֆիշ»ները վրացերէն են գրուած, տրամվայների, կոոպերատիվների ծառայողները բոլորը Վրացիներ էին։ Տեսնողի վրայ այն տպաւորութիւնն է թողնում որ զուտ վրացական ազգային կառավարութիւն է, բայց ռուս զինուորականներ շատ կային, որոնք փողոցներով դէս ու դէն էին շարժւում։

Համեմատած ցարի ժամանակուայ Թիֆլիսի կեանքի հետ, տխուր տպաւորութիւն թողեց ինձ վրայ։ Փողոցներում կանգնած մարդկանց մռայլ ու տխուր դէմքերից մարդ գուշակում է նրանց հոգում թաքնուած ատելութիւնները։

Խանութպանների աչքերից թոյն էր թափւում։

Այնտեղից երբ անցայ Երեւան, Ե. Զուբարի հետ տեսակցեցայ Կարինեանի, Սաքօ Համբարձումեանի, Հայկ Ազատեանի եւ Մելիք Օսիփովի հետ։ Բոլորի վերաբերմունքը շատ լաւ էր։

Լաւ տպաւորութիւն թողեց ինձ վրայ, երբ փողոցներով անցնելիս ամէն կողմ Հայերի էի հանդիպում։ Խումբ-խումբ երիտասարդները հայերէն լեզուով էին խօսում եւ բաւական հարազատ էր ինձ Երեւան քաղաքը։

Զնայած փողոցների փոսերի մէջ մարդ կը կորչէր, այնուամենայնիւ Փարիզի, Բեռլինի շքեղութիւնները աւելի էին ինձ համար, իսկ Երեւանը աչքիս լոյսն էր։ Ղափանից բաւական երիտասարդներ կային, ուսանողներ որոնց ուրախութեանը չափ ու սահման չկար։ Մի քանի օր անվերջ խնջոյքների մէջ էի։ Նոր շէնքեր շատ են կառուցուած եւ տեսնելուց ուրախութեանս չափ ու սահման չկար։ Պէտք էր ուսումնասիրէի բոլոր կառուցուած շէնքերի քանակը եւ լրագրի նիւթ դարձնէի։ Բայց մի օր նկատեցի որ Ագարակ գիւղացի Արշակ Ամիրջանեանը մօտեցաւ ինձ։ Նրան առաջուց ճանաչում էի որպէս լրտեսի։ Այս մարդը սկսեց հակապետական խօսքեր խօսալ։ Իմացել էի որ Չեկայի ագենտ է։ Խնդրեցի նրան ինձանից ոչինչ չհարցնի եւ հեռանայ։ Յետոյ յայտնեցի Զուբարին ու խնդրեցի որ յայտնի ուր հարկն է, ինձ ազատ թողնեն եւ առիթ չտան հիասթափուելու։ Հէնց այդտեղից սկսեցի կասկածիլ, երբ տեսայ երկրորդ օրը Երեւանում որ Չեկայի ագենտը հետեւում է ինձ։ Մինչեւ այդ շատ ազատ էի զգում ինձ։

Երեւանում մի քանի օր ուշացել եմ զուտ նրա համար, որպէսզի տեսնեմ իմ աչքով ինչպիսի շինարարութիւն է կատարւում։ Յետոյ Ղափանից ձերբակալուածներ կային 10 անհատներ, որոնցից մի քանիսը իմ բարեկամներից էին։ Տասը ձերբակալուածների համար որքան խնդրեցի բանաւոր և գրաւոր, որպէսզի իմ երաշխաւորութեամբ արձակեն, չեն արձակել։ Չեկայի պետի Մելիք Օսիփովի յայտարարութեամբ արդէն նոցա վճիռը 3 տարուայ աքսորով ուղարկւած էր Մոսկուա եւ անհնար եղաւ արձակել։ Բացի այն տասը հոգին, Երեւանում լսեցի որ 70 հոգի ուսանողներից ձերբակալուած եւ աքսորուած են։ Սրանք պատկանում էին մենշեւիկ կուսակցութեան (որոնց թւում եւ բժիշկ Արեւշատեանի եղբօրորդին)։ Ամէն օր տեսնում էի ձեռները շղթայւած բանտարկեալների, որոնք սուինաւոր զինուորների առաջն առած բանտ էին տանում։

Երկու անգամ Չեկայի գրասենեակ եմ գնացել բանտարկեալների խնդրով։ Բազմաթիւ կանանց հանդիպեցի Չեկայի դրան առաջ, որոնք ձայն ձայնի էին տուած եւ աղաղակում, բողոքում էին պահակների վայրագութիւնների առթիւ։ Հայ կանանց արցունքների, դողդոջուն ձայնի աղաղակներից սիրտս խոցոտւում էր։ Այդ տխուր վայրկեանին յանկարծ աչքովս ընկաւ Շիվանաձորացի Խաչան Անանեանը, որ իր լրտեսութեամբ հարիւրաւոր ընտանիքների, երիտասարդների դժբախտութեան պատճառ է եղած։ Այդ հոգին ծախած մարդու գործունէութիւնը ամբողջ Հայաստանի մէջ յայտնի է այնպէս, ինչպէս շուն Փռանկիւլը։ Փարիզում իմ առաջին պահանջս խորհրդային ներկայացուցիչներից՝ այն էր.— Անանեանին քշել մէջտեղից, որովհետեւ անմեղ զոհերի պատճառ է լինում. ինձ ասել էին որ արդէն հեռացւած է, բայց նրան Չեկայի դրան առաջ տեսնելով երեսս շուռ տւեցի եւ աբինս տակն ու վրայ եղաւ։

Անմիջապէս Զուբարին յայտնեցի որ այն դաւաճանը այստեղ է, խնդրում եմ նրան չէզոքացնէք։

Այդ օրերին որ երբ խորհում էի ձերբակալւածներին ազատելու նոր ելք գտնել, յանկարծ տնից հեռագիր եմ ստացել որ «հայրդ վախճանւել է, սպասում ենք քեզ որ գաս հոգին յանձնենք»։ Մեծ ձիւնի պատճառով փոխանակ Ջուլֆայով գնալու, հարկադրուած եմ եղել նորից Թիֆլիզ—Եւլախ—Շուշի—Գորիսի վրայով գնալ Ղափան, որ տեւեց 6 օր։ Հօրս չէկիստները այնքան էին ճնշել, մեր եղած-չեղածը քալքալել եւ եղբօրս երկու տարի բանտում պահել էին, և խեղճ ծերունին հէնց որ կ՚իմանայ թէ Երեւան եմ հասել, սրտի պայթումով անմիջապէս մահանում է։ Այն է լինում նրա վերջին խօսքը, թէ, «խաբել են տղիս...»

Տուն եմ հասնում ուր հաւաքւել էին Ղափանի շրջակայ գիւղերից բաւական բազմութիւն, որոնք հօրս յուղարկաւորութեան ներկայ էին։ Այդտեղ բաւական նորութիւններ իմացայ ժողովուրդի կացութեան մասին։ Բոլորի երեսները չորացած, տխուր ու մռայլ, հին ցնցոտիների մէջ եւ բոլորն էլ քար կտրած էին, երբ ինձ իրանց մէջ էին տեսնում։ Որին խօսացնում էի ու իրանց գիւղերի վիճակից հարցնում, հօրս երանի էին տալիս որ մեռել ազատուել է։ Ասում էին լոյս դառաւ հայրդ, եւ շատերը չէին պատասխանում, այլ գլուխներն էին շարժում։ Դէմքերից գուշակում էի թէ ինչ են ասում... Այդտեղ գտնւող ժողովուրդին յայտնեցի որ դրսից ոչ մի լաւ բան չունեմ ձեզ հաղորդելու, դժգոհ մի եղէք, խորհրդային իշխանութեան դէմ միք արտայայտուիլ։ Բացատրեցի գաղութահայութեան ծանր վիճակը եւ խնդրեցի բոլորին միշտ հազանդ լինել խորհրդային իշխանութեան եալլին։ Այնտեղ յայտնեցի նաեւ որ մինչեւ հիմա որքան որ զանազան լրտեսների ու վատ մարդկանց զոհ ենք եղել, յոյս ունիմ այսուհետեւ խորհրդային իշխանութիւնը կը սանձահարի նոցա եւ հալածանքի չէք ենթարկուիլ։ Բոլորը գոհ տպաւորութեամբ ցրուեցին իրանց գիւղերը։

ՂԱՓԱՆՑԻ ԳԵՐԱՍԻՄ

ՀԱՄԱԹՐՔԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ

ԹԱՆԶԻՄԱԹԸ ԵՒ ՆՈՐ ՕՍՄԱՆՑԻՈՒԹԻՒՆԸ

Թանզիմաթականներու եւ Նոր Օսմանցիներու լեզուին մէջ «ազգ» բառին իմաստը շատ անորոշ է։ Թէեւ այս բառը իբրեւ ֆրանսերէն «La Nation»ի համարժէք կը գործածեն, սակայն անոնք շատ ուշադրութիւն չեն դարձուցած որ ֆրանսական ազգը միաձոյլ էր, իսկ օսմանեան կայսրութեան հըպատակ զանազան ժողովուրդներու խմբակցութիւնը ազգութեան տեսակէտէ բոլորովին տարբեր էր։ Եւրոպայի միտքերն ու իրականութիւնները հիմնովին չեն քըննուած, այդ պատճառով ալ օսմանեան համաքաղաքացիութեան մէջ «ազգութեան» խնդիրը պէտք եղածին պէս չէ լուծուած ու լուսաբանուած, «ազգ» բացատրութեան որոշ իմաստ մը չէ գըրուած։ «Ազգ»ին առանց բացատրութեան մնալը ապացոյց մըն է թէ Թանզիմաթի ու Նոր Օսմանցիութեան գաղափարականը լաւ չէ մշակուած։

Նոր Օսմանցիները եթէ ոչ գործնապէս, գոնէ տեսականապէս մէկ ազգ կը նկատէին օսմանեան կայսրութեան բոլոր հպատակները՝ իսլամ եւ ոչ-իսլամ, թուրք եւ ոչ թուրք. այսինքն Նոր Օսմանցիներն ալ, ինչպէս Թանզիմաթականները, համօսմանցիական (օսմանլըճը) էին, ինչպէս կ՚ըսենք այսօր։ Նոր Օսմանցիները ֆրանսերէն բացատրութեամբ Les Jeunes Turcs (Երիտասարդ Թուրքեր) անունը կուտային իրենք իրենց, մինչ թուրքերէնի մէջ «Եէնի Օսմանլըլար» կը կոչուէին։ Կասկած չկայ որ ասոնք իրենց կազմակերպութեան անունը (La jeune Turquie) փոխ առած էին այդ միջոցին Եւրոպայի ամէն կողմը երեւցող ազատասէր եւ ժողովրդավար կազմակերպութիւններէն, ինչպէս «Երիտասարդ Իտալիա», «Երիտասարդ Գերմանիա» եւլն.։

Երբ «ազգ» բացատրութիւնը այսպէս անորոշ կը ձգուէր եւ ասիկա օգտակար կը համարուէր, բնականաբար քաղաքական մարզին մէջ թրքութիւնը չէր կըրնար խնդրոյ առարկայ ըլլալ։ Իրաւ ալ «Թանզիմաթ»ի շրջանին չէք հանդիպիր «թուրք», «թրքութիւն», «թուրք ազգ», «թուրք ազգութիւն», բացատրութիւններուն։ Երբեմն գործածուած է թիւրքիստան բառը, սակայն կասկած չկայ թէ ատիկա բխած է ֆրանսերէն «La Turquie» բառը նոյնութեամբ թարգմանելու փափաքէն։ Այդ շրջանի լեզուին, գրականութեան, բանասիրութեան եւ պատմութեան մէջ կան կարգ մը նշաններ, որոնք ցոյց կուտան թէ ազգային զգացումն ու միտքը բոլորովին անգոյ չէին։

Օրինակ «Թանզիմաթ»ի գրականութեան հայրը՝ Շինասի 1845ի աթենները Նաւարանի տնօրէն Ձիվէր էֆէնտիի գրած է շնորհաւորական քերթուած մը, որուն առաջին տողը ֆրանսերէն, երկրորդը զուտ Թուրքերէն, երրորդը արաբերէն եւ չորրորդը պարսկերէն է։ Ասիկա ցոյց կուտայ թէ Շինասի կ՚ուզէր ֆրանսերէնի, արաբերէնի եւ պարսկերէնի պէս թուրքերէնին ալ անկախ դիրք մը տալ։ Մինչեւ այն ատեն թուրքերէն լեզուով կային բազմաթիւ պէքթաշիի «նէֆէս»ներ, աշուղական «թիւրքի»ներ, ժողովրդական երգեր։ Շինասի տաղանդաւոր թուրք մըն էր, որ Փարիզ գտնուած է, Եւրոպայի գաղափարներուն եւ գիտութեան տեղեկացած, Փարիզի գիտական եւ գրական շրջանակներուն մէջ կրցած է մտնել։

Շինասիի միւս գործերն ալ նկատի առնելով, կրնանք ըսել թէ համաթրքութիւնը (Թիւրքճիլիք) ամէնէն առաջ ըմբռնող օսմանցի թուրքը եղած է։ Ու եթէ մեր այս ենթադրութեան մէջ չենք սխալիր, արեւմտեան թուրքերու լեզուին ու գրականութեան մէջ համաթրքութեան առաջին նշանները կը տեսնուին ԺԹ· դարու կէսերուն։

Թանզիմաթի շրջանի բանաստեղծներէն եւ «Նոր Օսմանցի-ներ»ու քաղաքական խմբակէն Զիա փաշայի լեզուին ու գրականութեան մէջ համաթրքութիւնը Շինասիէն աւելի շեշտուած է։

Ասոր բացարձակ ապացոյցը կը կազմէ նշանաւոր «Շիիր վէ ինշա» յօդուածը, որուն մէջ Զիա փաշա «Օսմանցի» բառը «թուրք»ի իմաստով, այսինքն Թանզիմաթէն առաջուան ըմբռնումով գործածելէ վերջ, կը յիշէ հին օսմանցի բանաստեղծները եւ կ՚ըսէ. «Ո՛չ, ասոնց ո՛չ մէկը օսմանեան բանաստեղծութիւն չէ։ Արդեօք մեր պատկանած ազգը (այսինքն թուրք ազգը) ինքնուրոյն լեզու եւ բանաստեղծութիւն մը ունի՞, եւ կարելի՞ է զայն բաբեկարգել...»։

Շինասի չի հաւնիր հին երկերուն, որոնց մէջ երեքէն մէկ թուրքերէն բառ անգամ չկայ եւ զորս հասկնալու համար պէտք կ՚ըլլայ երկար ատեն մեծ յոգնեցնել։ Սակայն եւ այնպէս Զիա փաշայի երկերուն մէջ չկայ ո եւ է նշան, որ ցոյց տայ քաղաքական համաթրքութեան սկզբնաւորութիւն մը։

Անկէ յետոյ կուգայ Ահմէտ Վէֆիք էֆէնտին (յետոյ փաշա), որ օսմաներէն լեզուին մէջ զուտ թուրքերէն բառեր եւ բացատրութիւններ մտցնելու կ՚աշխատի։ Շինասի արդէն սկսած էր թուրքերէն նոր բառարանի կազմութեան. Ահմէտ Վէֆիք այդ ուղղութեամբ պրպտումները շարունակեց եւ հրապարակ հանեց «Լէհճէի Օսմանի»ն։ Այս գործին երկրորդ տպագրութիւնը հրատարակուած է 1890ին Պոլիս։ Ասոր յառաջաբանին մէջ կ՚ըսուի.

«Թուրք լեզուներուն մէջ ամէնէն առաջ տարածուած է Օղուզի ճիւղը, որ ժամանակ մը Թաթարիստանն ու Թուրքեստանը Արեւելեան ծովէն մինչեւ Հունգարիա պաշարած էր ու դեռ ներկայիս ալ «Ղըզ»ի լեզու կը կոչուի։ Նոր լեզուն է Թիւրքմէնի լեզուն, որ Պարսկաստանն ու Սուրիան պաշարելէ վերջ, Անատոլու եկած եւ ժամանակ անցնելէն յետոյ ծնունդ տուած է Թուրքերէն լեզուին։ Ասիկա Ֆէրղանայէն մինչեւ Հնդկաստան տարածուելով աֆղանական լեզուին հետ խառնուած է։ Թուրքերէն հին ճիւղերէն Բափչաքի լեզուն Խիվայէն մինչեւ Սիպերիա, Քըրկըզ, Քոման, Քազան եւ Պուլկարիա տարածուած է։ Իսկ Օյղուրի լեզուն Չինաստանի կողմէն մինչեւ Քեաշկիր ծաւալելով, Հիճրէթի 700 թուականին երբ Ճինկիզեան ժողովուրդները Թուրքեւ [illegible] Ջաղաթայ լեզուն ծնունդ առաւ եւ 800ական թուականներուն շատ մեծ ծաւալ գտաւ։ Ներկայիս Օյղուր, Բափչաք եւ Ջաղաթայ լեզուներով գեղեցիկ գիրքեր կան, ինչպէս «Մահպուպ էլ քուլուպ» (Սիրտերու սիրելին)։ Մասնաւորաբար 600էն մինչեւ 800 երկարուած սելճուկերէն, Թիւրքմէներէն եւ օսմաներէն գիրքերը մեծ քանակութեամբ տպուած ըլլալով, անոնց քննութիւնով երեւան հանուած են մեր լեզուի զանազան ճիւղերուն մէջ գըտնուած տարբերութիւնները։»

Այս յառաջաբանը ցոյց կուտայ թէ Ահմէտ Վէֆիք փաշա թուրք լեզուին վրայ կը նայի այնպէս ինչպէս բոլոր «Թիւրքճի»ները։ Մեր բուն «լեզուն» ամբողջ Ասիոյ եւ Արեւմտեան Եւրոպայի մէջ տարածուած մեծ լեզուն է։ Օսմաներէնը, Ջաղաթայերէնը եւլն. այս լեզուին ճիւղերը կամ գաւառաբարբառներն են։

Մէկ խօսքով Ահմէտ Վէֆիք փաշա լեզուի միջոցաւ խիստ ընդարձակ թրքական միութիւն մը տեսած եւ մատնանշած է։

ԵՈՒՍՈՒՖ ԱՔՉՈՒՐԱ

ԿԵԱՆՔԸ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

ՔԱՎԱԼԱՅԻ ՀԱՅԵՐՈՒՆ ԴԻՄՈՒՄԸ

Յունաստանի փոխ վարչապետ Փափաթաթօս եւ խնամատարական նախարար Էրանուէլիտիս, երեսփոխաններուընկերակցութեամբ այցելած են նաեւ Քավալա։

Ի մէջ այլոց Նախարարներուն այցելած է հայկական պատուիրակութիւն մը, բաղկացած՝ Հոգեւոր Հովիւ Տիրայր քահանայէ եւ Թաղ. Խորհուրդի ատենապետ Պ. Ա. Պաղտասարեանէ, որոնք կէս ժամի չափ սիրալիր տեսակցութիւն մը ունեցած են զանազան հարցերու մասին։

Տեսակցութեան ընթացքին, պատուիրակութիւնը յանձնած է յիշատակագիր մը, Քավալայի հայ համայնքը հետաքրքրող երեք կարեւոր հարցերու մասին (հպատակութեան համար դիմում ըրած եւ 3 տարին լրացուցած Հայերու խնդիրը, վարժարանի եւ եկեղեցիի վաւերացման խնդրանք)։

Միւս կողմէն, հարկ եղած բերանացի լուսաբանութիւններն ալ տրուած են Նախարարներուն, որոնք խոստացած են բարեացակամօրէն նկատի ունենալ յիշատակագիրը։

ԱՊՐԻԼ 11/24Ը ՊՈՐՏՕՅԻ ՄԷՋ

ՊՈՐՏՕ, 22 ապրիլ. (Սեփ. Թղթ.) Հ. Ե. Ս. Միութեան կեդրոնական վարչութեան որոշման համաձայն, այս տարի Ապրիլ 11·24ի տօնի կազմակերպութիւնը ստանձնեց տեղւոյս Նորակազմ Զափահաս Երկսեռ Սրբերու Միութեան մասնաճիւղը, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան Շրջ. Կոմիտէի, Ա. Ե. Հ. Կարմիր Խաչի եւ տեղւոյս Հայկական Փութպոլի խումբին։

Կոկիկ բազմութիւն մը լեցուած էր Հայկական «Ցարոյ» ճաշարանը որ զարդարուած էր հայկական եւ ֆրանսական եռագոյններով, երկու կողմերը զետեղուած էին «Հայկական ազատամարտ»ը եւ Հայ անմահներ բեմի ճակատը զետեղուած հայկական դրօշակը սեւ ժապաւէններով շրջապատուած եւ ծաղիկներով զարդարուած էր։

Հանդէսի բացումը կատարուեցաւ «Մեր Հայրենիք»ով յօտնկայս՝ որմէ վերջ ընկ. Կարապետ Տօնիկեան հակիրճ կերպով իր զայրոյթն ու ցասումը յայտնեց բոլոր անոնց որ չեն հաւատար այս ժողովուրդի տառապանքներուն եւ զոհերուն։

Օր. Պօղոտիկեան յաջող կերպով արտասանեց «Յաւուր պաշտօնի» ոտանաւոր մը։ Որմէ վերջ Ա. Ե. Հ. Կարմիր Խաչի ատենապետուհի Օր. Թագուհի Պուլտուքեան կարդաց տեղւոյս Կարմիր Խաչի մասնաճիւղին կողմէ ուղերձ մը։

Ընկեր Յ. Չոլաքեան կարդաց «Ողջեր կան, ոտքի՛ ելէ՛ք»ը, ընկ. Յ. Շապուհեան Սիամանթօի «Պարը», ընկ. Պօղոս Անանեան յաջող կերպով արտասանեց Սիամանթօի «Ափ մը մոխիր» որմէ վերջ Հայկական Փութպոլի խումբին կողմէ խօսեցաւ Յ. Շապուհեան, որ զանազան դրուագներ յիշելէ վերջ Հայ եղեռնի օրերէն, եւ զանազան քաղաքներու հերոսամարտներէն (Շապին-Գարահիսար, Վան, Զէյթուն եւ Ուրֆա) ըսաւ. «Այսօր անոնք — մէկ միլիոնի յիշատակին — պիտի տօնուի այնքան ատեն որ մէկ Հայ մնայ աշխարհի վրայ։ Վերջացնելով, փութպոլի միութեան կողմէ ուխտեց թէ՝ «մեր ջասէրներս կրթելով մեր մօրմինն ու միտքը՝ պիտի նուիրուին նահատակներու կիսատ թողած գործին։ Յարգա՛նք անոնց անմեղ շիրիմներուն»։

Հ. Յ. Դաշնակցութեան կողմէ խօսեցաւ ընկ. Աշարոն Քէնտիր պատմական դրուագներ յիշելէ յետոյ վերջացուց.— «Այսօր մենք պայքար ունինք երկու ճակատի վրայ, մին՝ արտաքին թշնամին, միւսը՝ Հայ անունը կրող եւ իրենց հայութեան պատմութեան հանդիսացող մարդկանց դէմ»։

Վերջին խօսողն էր ընկ. Հ. Թէքթէքեան, որ շեշտեց Թուրքիոյ հետապնդած հայ ջինջ քաղաքականութիւնը, ըսաւ. «Այս սերունդը պիտի գայ մի օր վէր առնելու այն տարի մէկ օր վեր առնելու այն բարօրը որուն եւ արդեւ ինկած են մեր մէկ միլիոն նահատակները։ Պիտի բանանք վարագոյրը աւեսելու համար ձեզ անոնց գաղտնիքները, տոգորելու համար բարպրող սերունդը անոնց պայծառ գաղափարներով եւ հայրենասիրական զգացումներով։ Այսօր փոխուած վարագոյրի տակէն կ՚ելլեն մէկիկ մէկիկ խմբակներ, Ակնունիներ, Զարդարեաններ, Զօհրապներ եւ անհամար զոհերուն։

Հանդիսականները մեկնեցան խորապէս տպաւորուած։

ԿԵԱՆՔԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

(քաղուած Թուրք թերթերէն)

ՆՈՐ ԲԵՐՔԻՆ ՃՇԴՈՒՄԸ

Ցնտեսական գործավարութիւնը քննիչներ պիտի ղրկէ կուսակալութիւնները, այս տարուան բերքի մասին որոշ տեղեկութիւններ կարենալ ունենալու համար: Զըմ-րան խստութեան եւ երկարութեան պատճառով, ամէն տարուան սովորական հաշիւները կարելի չէ եղած ընել, որովհետեւ գաւառներուն կարգ մը տեղեր կանուխ եղած է իսկ ուրիշ տեղեր դեռ նոր կը սկսի:

Քննիչները միեւնոյն ատեն, եղանակին բացառիկ վիճակին առթիւ, երկրագործներուն պէտք եղած թելադրութիւններն ու օժանդակութիւնը պիտի ընեն, գործին կանոնաւորութեան համար:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՏՕՆԸ

Մանուկներու տօնին եւ Ազգ. գերիշխանութեան տարեդարձին առթիւ, Թուրքիոյ մէջ բոլոր դպրոցները փակուած են ապրիլ 23ին եւ 24ին: Մանուկներու տօնը մէկ շաբաթ պիտի տեւէ:

Պատմութեան ուսուցիչները օրուան նշանակութիւնը պիտի բացատրեն աշակերտներուն որոնք հաւաքական պտոյտի պիտի հանուին:

ՏԵՂԱԿԱՆ ԿԵՐՊԱՍ

Պոլսոյ կրթական տնօրէնը, քննիչներն ու բոլոր պաշտօնեաները որոշած են տեղական կերպասէ զգեստ հագնիլ եւ առհասարակ տեղական արտադրութիւններ գործածել:

Այս որոշումը պիտի հաղորդուի բոլոր դպրոցներուն, նոյնը ընել թելադրելով:

ՓՈԹՈՐԻԿԸ ՍԵՒ ԾՈՎՈՒՆ ՄԷՋ

Հիւսային փոթորիկը բուռն թափով կը շարունակուի Սեւ ծովուն մէջ: Շոգենաւերը նեղուցին բերանը կը սպասեն, իսկ ծովեզերքը գտնուողները մեծ դժուարութիւններու ենթարկուած են: Իտալական Տիանա շոգենաւը մեծ դժուարութեամբ Պոլսոյ նաւահանգիստը հասած է: Ճամբան, շոգենաւին բերած կովերէն 15ը ցուրտէն սառած եւ ալիքներէն խեղդուած են:

ՏԻԿԻՆ ՍԷՎԸՐԻՆ

Ինչպէս ծանուցեր էինք երէկ, Տիկին Սէվըրին մեռաւ 74 տարեկանին: Ծնած էր 1855ին, իսկական անունով Կարոլին Րէմի: Գրականութեան մէջ մուտք կը գործէ առաջին անգամ աշխատակցելով Ժիւլ Վալէսի թերթին (Cri du Peuple) 1881ին: Պահ մը իբր յօդուածագիր աշխատակցելէ յետոյ Réveil եւ Gil Blas թերթերուն, կը ստանձնէ տնօրէնութիւնը Cri du Peupleին:

Աւելի յետոյ, կ'անցնէր իգական դատի պաշտպան առաջին օրաթերթին՝ Frondeի: Բացի հրապարակագրական ջղուտ էջերէ, որոնց մէջ ի յայտ կուգայ հեղինակուհիին խանդավառ, արդարադատ ու կրակոտ հոգին, Սէվըրին հրատարակած է նաեւ գիրքեր, գրուած յստակ եւ ուժեղ ոճով մը: Ունի վէպեր, թատերգութիւններ, մանուկներու համար պատմուածքներ: Ինքն է որ առաջին անգամ գրականութեան մէջ կը մտցնէ առնասունները, անոնց հանդէպ մարդկային խանդաղատանքով:

Իր ազնուական հոգին չէր կրնար անտեսել ամէն անարդարութիւն, զ.ր քաղաքակրթուած մարդկութեան մը թոյլ կուտար օրինականացնել ու բուռն զայրոյթով պաշտպան կանգնելէ յետոյ առաջին մեծ գործադուլներու զոհերուն, Տրէյֆիւսի եւ այնքան ուրիշներու, իր ձայնը կը լսեցնէր նաեւ ի նպաստ Հայ Դատին,

ԱՆԳԼԻՈՅ ԾԱՂԿԱԽՏԻՆ ԴԷՄ

Գրած էինք թէ ոմալեյէն Անգլիա ժամանող նաւու մը մէջ ծաղկախտի ծանր դէպքեր երեւան եկած էին. վարակուած ճամբորդները ցրուելով Անգլիոյ զանազան կողմերը, պատճառ դարձած էին որ հիւանդութիւնը ծաւալի, մտատանջութեան մատնելով տեղական իշխանութիւնները եւ ժողովուրդը:

Ֆրանսական իշխանութիւնները առաջքը առնելու համար հիւանդութեան ֆրանսա մուտքին, առաջարկած էին Անգլիոյ միասնաբար միջոցներ ձեռք առնել ու այս առթիւ խորհրդակցելու համար Անգլիացի եւ ֆրանսացի մասնագէտներ հաւաքուած էին Քալէի մէջ: Խորհրդակցութիւնը որեւէ ելքի յանգած չըլլալով, ֆրանսական կառավարութիւնը որոշած է անմիջապէս կիրարկել 1926ի միջազգային պայմանագրութեան 42րդ յօդուածին տրամադրութիւնները:

Նոյն յօդուածին համաձայն եթէ նաւահանգիստ ժամնող նաւու մը մէջ ծաղկախտի դէպք պատահած ըլլայ, նաւը կը հականեխուի, ճամբորդները եւ նաւազները կը մեկուսացուին: Եթէ ճամբորդները փափաք յայտնեն, փոխանակ մեկուսացուելու, կը վերադարձուին այն երկիրը ուրկէ մեկնեցան:

Ճամբորդներու եւ նաւազներու մեկուսացումը կը տեւէ 14 օր:

Եթէ նաւուն մէջ հիւանդութիւն չէ պատահած, այն ճամբորդները որ կ'ապացուցանեն թէ առնուազն 5 տարի առաջ պատուաստուած են, կրնան ցամաք ելլել:

Միջազգային նոյն պայմանագրութիւնը պատիժներ կը սահմանէ (բանտ եւ տուգանք) անոնց հանդէպ, որոնք հակառակ կը շարժին առողջապահիկ այս տրամադրութիւններէն, կը խուսափին պարտադրուած հսկողութենէն եւ կ'անսաստեն տրրուած հրահանգներուն.

ԵՐԿՐԱԲԱՆԻ ՄԸ ԳՈՒՇԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Ամերիկացի երկրաբան մը Բ. Միլլեր կը յայտնէ թէ հարիւր տարի յետոյ սպառած պիտի ըլլան քարիւղի, պղինձի, կապարի, արծաթի եւ ոսկիի այն հանքերը, որոնք ծանօթ են ու ներկայիս կը շահագործուին:

Երկրաբանը կ'ըսդունի թէ, ուրիշ հանքեր ալ կրնան երեւան հանուիլ մինչեւ այն ատեն, բայց անոնց թիւը սահմանափակ է. կ'աւելցնէ թէ անիմաստ է երեւակայել որ ջրային ուժը պիտի կրնայ տեղը բռնել զանազան նիւթերուն, որոնք այսօր պէտքը կը գոհացնեն մարդկութեան: Իրօք, Հիւսիսային Ամերիկայի ջրային ուժերու ամբողջութիւնը եթէ նկատի առնուին, կը տեսնուի թէ անոր շահագործումն իսկ չպիտի համապատասխանէ պահանջներու 100ին 10-12ին:

ՆՈՐ ԳԻՒՏ ՄԸՆ ԱԼ

Երկու Ամերիկացիներ, հին քարոններու ձեւով, հնարած են մեքենայ մը, որով կը յուսան թռող օդանաւերուն հասցնել թղթատարական ծրարներ, սընունդ եւ ամէն բան որուն կրնայ պէտք ունենալ օդանաւ մը: Յաջորդաբար, վեց փորձեր կատարուած են, օդանաւորդ Քլարքի հետ, որ թռելով մէկտեղ, կրցաւ հինգ անգամ ստանալ 23 լիվրա ծանրութեամբ պայուսակ մը եւ 37 լիվրանոց կազոլինի աման մը: Պայուսակը կը պարունակէր հաւկիթներ որոնք չէին կոտրած փորձի ընթացքին:

Օդանաւորդ Քլարք մայիս15ին պիտի ձեռնարկէ կոտրելու տոկունութեան 150 ժամուան մրցանիշը եւ այս միջոցին պիտի պարէնաւորուի նոր մեքենային շնորհիւ:

Նոր մեքենան բաղկացած է մետաղեայ երկու բեւեռներէ որոնք իրարու կապուած են ձգախէժային պարանով մը: Պարանին կցուած է թեթեւ կառք մը, որ կը շարժի կարճ հարթավայրի մը վրայ: Օդանաւորդը, իր օդանաւը կ'իջեցնէ հարթավայրին ուղղութեամբ, ճանկով մը կը բռնէ ձգախէժային պարանը, կը քաշէ կառքը որ կը բարձրանայ օդանաւին քով, եւ անոր պարունակութիւնը պարպելէ յետոյ, կը ձգէ որ կառքը երթայ իր տեղը, հարթավայրին վրայ:

ԿԵՂԾԱՄԱՇԿԻ ԴԷՄ

Կեղծամաշկի դէմ, պայքարի ազգային շաբաթ մը սկսած է ամբողջ Ֆրանսայի մէջ, նախաձեռնութեամբ Հանրային Առողջապահութեան Սպասարկութեան: Այս առթիւ, բոլոր քաղաքապետարաններուն կողմէ ժողովուրդին պիտի բաժնուին թռուցիկներ կեղծամաշկի մասին ծանօթութիւններով պիտի կազմակերպուին հրապարակային բանախօսութիւններ մայրերը զգուշցնելու մանուկներու այս պատուհասէն: Բոլոր փողոցներուն մէջ, պիտի փակցուին մեծատառ յայտարարութիւններ եւ Բժշկական Ակադեմիոյ անդամ Փրոֆ. Ժիւլ Ռընոյի կողմէ գրուած գրքոյկներ պիտի բաժնուին ընտանիքներուն:

Դարձեալ, կարճ դասախօսութիւններ պիտի տրուին ռատիոյի միջոցով եւ պակասը պիտի լրացուի շարժանկարի ներկայացումներով:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԵԱՆՔԸ ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ ՄԷՋ

ԼԱ ՍԻՈԹԱ, 21 ապրիլ.— Ինչպէս գրուած է քանի մը անգամ, կարգ մը սրտցաւ հայրենակիցներ մանկապարտէզ մը բանալու համար հանգանակութիւններով եւ այլ միջոցաւ կրցան կլորիկ գումար մը հաւաքել, բայց դժբախտաբար չկրցան յարմար տեղ գտնել: Առաջնորդ Պալաքեան եպիսկոպոս խոստացած էր գալ եւ ամէն ինչ կարգադրել, բայց չեկաւ: Կան քանի մը անմիտներ որոնք շատ ուրախ են մանկապարտէզի չբացուելուն:

Առայժմ Լա Սիոթայի հայութիւնը շատ գոհ է իր վիճակէն. գրեթէ բոլորն ալ տեղւոյս նաւաշիններուն մէջ կ'աշխատին: Առաջուան օրականներուն վրայ երեք ֆրանք ալ յաւելում եղաւ: Պարզ բանուորի մը օրականը 25.75է։ Կան նաեւ ընտանիքի եւ զաւակներու տէրեր որ 30, մինչեւ 32 ֆր. կ'առնեն: Բնակարանները ուրիշ տեղերու հետ բաղդատելով շատ աժան են: 3 4 սենեակէ բաղկացած տուն մը կարելի է վարձել տարեկան 300-700 ֆրանքով: Սակայն ուտելիքը Մարսէյլի նայելով քիչ մը սուղ է:

Ապրիլ 11-24ը հասաւ դժբախտաբար հոս չունինք 2. Ե. Ե. Ո. Միութեան մասնաճիւղ որ օգնէր մեր հազարաւոր նահատակներուն յիշատակը: Այստեղ չափահաս որբերուն թիւը 20ը կ'անցնի, սակայն կազմակերպութիւն չունին:

Հոս ալ քանի մը երիտասարդներ կը փափաքին Հ. Մ. Ը. Մ. կազմել բայց առաջնորդ չունին: Տեղւոյս ֆրանսական մարզական խումբին մէջ 2 Հայեր կան:

Քրիստափոր

ՀԱՄԱՅՆԱԳԻՏԱՐԱՆ ՄԸ

Իտալիոյ մէջ կը պատրաստուին կազմելու համայնագիտական մեծ բառարան մը: Խմբագրական մարմին մը կազմուած է որուն կը նախագահէ Մուսոլինի բարեկամ ծերակուտական մը: Համայնագիտարանին պիտի աշխատակցին մէկ միլիոն անձեր, տալով իտալական մտածումին համայնապատկերը: Մուսոլինի ինքն իսկ պիտի աշխատակցի:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՖՈՒԹՊՈԼ

Կիրակի օր Buffaloի մարզադաշտին վրայ 8000 հանդիսատեսներու ներկայութեամբ տեղի ունեցաւ ֆութպոլի կարեւոր մրցում մը փարիզի ախոյեան Club Françaisի եւ Red Starի խումբերուն միջեւ: Այս վերջինը որ փարիզի ախոյեանական մըրցումներուն ընթացքին երկու անգամ պարտուած էր Club Françaisի խումբէն, այս անգամ եւս ծանր պարտութիւն մը կրեց:

Մրցումը բաւական հետաքրքրական էր. փարիզի ախոյեան խումբին յառաջապահները իրենց արագ ու ճշգրիտ փասեւրուն շնորհիւ կանոնաւոր վայրէջքներ ըրին եւ յաջողեցան շահիլ 6 նշանակէտներ: Յառաջապահներուն կարգին կը մասնակցէր Սարգիս Հարապետեան, որ այդ օրը ճարպիկ խաղարկութեամբ մը ցոյց տուաւ իր ամբողջ կարողութիւնը եւ իր նպատակաւոր հարուածներուն շնորհիւ շահեցաւ երեք նշանակէտեր, որոնց երկրորդը նշանակելի էր եւ բուռն ծափերու արժանացաւ:

Գալով Red Starի խումբին խաղացողներուն, անոնք հակառակ իրենց բուռն ջանքերուն չկրցան մէկ նշանակէտ անգամ շահիլ, եւ մրցումը վերջացաւ 0ի դէմ 6 նշանակէտով, ախոյեան խումբին յաղթանակովը:

Գ. Գասպարեան

* *

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Պիյանքուրի մասնաճիւղին առաջին խումբը մեկնեցաւ կիրակի 21 ապրիլ Villeneuve St. George, մրցելու համար O. S. Magasin Réunisի առաջին խումբին դէմ Crosuesի մարզադաշտին մէջ: Սկսելէն իսկ երկու խումբերն ալ հաւասար խաղարկութիւն մը ունեցան եւ կիսախաղը սուլեց, առանց որեւէ նշանակէտի: Հինգ վայրկեան յետոյ վերսկսաւ խաղը եւ 20րդ վայրկեանին հակառակորդները շահեցան իրենց առաջին նշանակէտը: Ասոր վրայ մեր մարզիկները աւելի սաստկացուցին իրենց խաղը, մեծ զարմանքի մէջ ձգելով հակառակորդներն ու ժողովուրդը. գնդակը իրենց բերդէն չէր հեռանար, եւ Հայկային մէկ փասին վրայ Լեւոն շահեցաւ մեր առաջին կէտը: Յետոյ գնդակը դեգերեցաւ երկու կողմերը առանց արդիւնքի: Խաղավերջը սուլեց մէկի դէմ մէկով: Հ. Մ. Ը. Մ.ի Պիյանքուրի մասնաճիւղի մարզիկներն ու համակիրները կը հրաւիրուին ներկայ գտնուիլ այս կիրակի ժամը 12ուկէսին Porte de Versaillesի մէթրօէն դուրս:

Հ. Պազիրկեանեան

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Երիտասարդաց Մարզական Միութիւնը ֆութպոլի եղանակը փակելէն առաջ,

ՕՐ. ՄԱՔՐՈՒՀԻ ՊԱԳՐՃԵԱՆ

ԵՒ

Պ. ԱՐՄԵՆԱԿ ԽՐԻՄԵԱՆ

ՆՇԱՆՈՒԱԾ

Ժուանվիլ-լը-Փօն Փարիզ

7 Ապրիլ 1929

Ընկերական խաղ մը ունեցաւ այս Կիրակի Հայ Մարզական «Կայծակ» խումբին հետ: Խաղը սկսաւ ժամը 3ին: «Կայծակ»ի յառաջապահները յարձակումներով մօտ 35 վայրկեան սեղմեցին Երիտասարդաց բերդը, բայց անօգուտ: Երիտասարդները իրենց նուրբ խաղով շահեցան Ա. նշանակէտը: Կիսախաղը վերջացաւ 1 դէմ 0: Բ. կիսախաղը սկսաւ Երիտասարդներու յարձակողականով միշտ սեղմուած ու վտանգի մէջ էր Կայծակին բերդը: Խաղը վերջանալու 10 վայրկեան մնացած, Երիտասարդները ուժգին հարուածներով շահեցան 2 նշանակէտ: 5 վայրկեան վերջ, կրկին երիտասարդները շահեցան 3 նշանակէտ եւ խաղը վերջացաւ Երիտասարդներու յաղթանակով 3—0:

Գեղամ Պօղոսեան

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՆՈՐ ԾՐԱԳԻՐԸ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փարիզի եւ շրջանի Կեդրոնական Մարզական Յանձնախումբը իր 4 եւ 9 Ապրիլի նիստերուն մէջ տուաւ հետեւեալ որոշումները ներկայ տարւոյ իր մարզական գործունէութեան մասին.—

Ա.— կազմակերպել յունիս 30ին Հ. Մ. Ը. Մ.ի փարիզի եւ շրջանի մարզական ախոյեանութեան մրցումները: Բ.— Նկատի ունենալով Հ. Մ. Ը. Մ.ի հիմնարկութեան տասնամեակը, 8 Սեպտեմբերին բացառիկ շուքով կազմակերպել Արեւմտեան Եւրոպայի ընդհանուր հայ ախոյեանութեան մրցումները: Գ.— մինչ այդ, մասնակցիլ ֆրանսական միջխմբային (interclub) մրցումներուն:

Վերոյիշեալ մրցումներուն կարենալ մասնակցելու համար փարիզի եւ շրջանի Հ. Մ. Ը. Մ.ի բոլոր մարզիկները պարտաւոր են F. F. A.էն «լիսանս» ստորագրել: Դիմել ամէն Հինգշաբթի երեկոյ ժամը 9-11, Ֆլորիա 61 Rue Mr. le Prince ընդհանուր մարզիչ Պ. Մալումեանի, իրենց հետ բերելով 3ական լուսանկար:

Մօտ ատենէն տեղի ունենալիք գործնական փորձերու զուգընթաց որոշուած է կատարել տեսական դասախօսութիւններ մարզական նիւթերու շուրջ, ամէն Հինգշաբթի երեկոյ Ֆլորիայի սրահը: Մարզական Յանձնախումբը նկատի ունի ի հարկին միջազգային նշանաւոր մարզիկներու փորձերը շարժանկարով ցոյց տալ: Գործնական եւ տեսական դասախօսութիւնները պիտի վարէ ընդհանուր մարզիչ Պ. Մալումեան: փորձերու վայրն ու թուականը մօտ օրէն պիտի ծանուցուի:

(Կնիք)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԱՐՏԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ա. ՉԵԽՈՎԷՆ

Սաշա Սմիրնոֆ, իր մօր միակ զաւակը, «Սակարանային լուրեր»ու 223 թուին մէջ փաթթուած բան մը թեւին տակ, դէմքը թթուեցնելով մտաւ բժշկ. Քաշէլքովին աշխատասենեակը:

— Ա՛, սիրելի երիտասարդ,— գոչեց բժիշկը,— ինչպէ՞ս է, ինչպէս կը զգաք: Ի՞նչ լաւ բան կ'ըսէք մեզի:

Սաշան աչքերը ճպճպացուց. ձեռքը սրտին վրայ եւ յուզուած ձայնով.

— Մայրս բարեւեց ձեզի, տոքթոր, եւ հրամայեց շնորհակալութիւն յայտնել... Ես մօրս միակ զաւակն եմ, իսկ դուք փրկեցիք իմ կեանքս... վտանգաւոր հիւանդութենէ ազատելով ինծի, եւ... մենք երկուքս ալ չենք գիտեր թէ ինչպէս շնորհակալ ըլլանք ձեզի:

— Կը բաւէ՛, երիտասարդ,— ընդհատեց տոքթորը ուրախութենէն թուլցած:— Ես ըրի ա՛յն ինչ որ բոլոր ուրիշները պիտի ընէին եթէ իմ տեղս ըլլային:

— Ես մօրս միակ զաւակն եմ... Մենք չքաւոր մարդիկ ենք եւ ի հարկէ, չենք կրնար վճարել ձեր աշխատանքի փոխարէն եւ... չամչնաք, տոքթոր, թէեւ միջանկեալ, ես ու մայրս... խոնարհաբար կը խնդրենք ձեզմէ որ ընդունիք այս նուէրը ի նշան շնորհակալութեան... Այս առարկան շատ թանկարժէք է, հին անագապղինձէ է շինուած... հազուագիւտ նմոյշ մըն է գեղարուեստական արտադրութեան:

— Ի զուր,— շշնչաց տոքթորը,— ինչի՞ համար է այդ:

— Ո՛չ, խնդրեմ, մի՛ մերժէք,— շարունակեց մրմնջել Սաշան՝ ծրարը բանալով: Մերժելով պիտի վիրաւորէք թէ զիս թէ սիրելի մայրիկս... Շա՛տ լաւ առարկայ մըն է... հին անագապղինձէ է շինուած... հանգուցեալ հօրմէս է մնացեր մեզի եւ մենք զայն կը պահէինք իբրեւ թանկագին յիշատակ մը: Իմ հայրս հին անագապղինձէ շինուած իրեր կ'առնէր ու կը ծախէր սիրողներուն... հիմա ալ մայրիկս կը զբաղի այդ գործով...

Սաշան բացաւ զայն, դարձուց եւ հանդիսաւոր կերպով դրաւ սեղանին վրայ: Աշտանակ մըն էր, ո՛չ շատ բարձր, բազմաճիւղաշտանակ մըն էր, անագապղինձէ շինուած գեղարուեստական գործ մը: Խումբ մը կը ներկայացնէր: Վարը պատուանդանին քով կեցած էին երկու կիներ, Եւայի հագուստներով ու այն ալ այնպիսի դիրքով որ զայն նկարագրելու համար ինծի կը պակսի համարձակութիւն եւ խառնուածք: Պչրոտ կերպով կը ժպտէին ու ընդհանրապէս այնպիսի դիրք ունէին, որ կը թուէր թէ, եթէ ստիպուած չըլլային մոմակալները պահելու, պիտի ցատկէին իրենց պատուանդաններէն ու սենեակին մէջ այնպիսի խրախճանք պիտի սարքէին, որուն մասին, ընթերցո՛ղ, մտածելն անգամ անվայել բան է:

Նայելով նուէրին, տոքթորն իսկոյն ականջին ետեւը քերեց: կոնչաց ու անվճռական կերպով մրմնջեց.

— Այս առարկան, իսկապէս որ շատ գեղեցիկ է, բայց... Աւսիկա արդէն ո՛չ թէ տեքոլթէ է, այլ սատանան գիտէ թէ ի՞նչ:

— Այսինքն, ինչո՞ւ համար:

— Ինքը փորձիչ օձն իսկ ասկէ աւելի անամօթ բան չպիտի կրնար հնարել... Այս տեսակ երեւակայութիւնը գրգռող բան մը սեղանին վրայ դնել, կը նշանակէ ամբողջ բնակարանը ապականել:

— Ի՛նչ տարօրինակ կերպով կը նայիք դուք գեղարուեստին վրայ, տոքթոր, նեղացաւ Սաշան:

— Չէ՞ որ գեղարուեստական առարկայ մըն է այս: Այնքան գեղեցկութիւն ու նրբութիւն ունի, որ մարդուս հոգին կը լեցնէ բարեպաշտ զգացումով ու կոկորդը՝ արցունքով: Ու երբ այդ տեսակ գեղեցկութիւն մը կը տեսնես, ամէն երկրային բան կը մոռնաս. նայեցէք ինչքա՛ն շարժում, ինչ աճագին քանակութեամբ օդ...

— Ի հարկէ, եթէ ամբոխի պէս նայելու ըլլանք, — ըսաւ Սաշան, — այն ատեն այդ բարձր գեղարուեստականութիւն ունեցող առարկան ուրիշ բան կը ներկայացնէ... Բայց, տոքթոր, եղի՛ք բարձր ամբոխէն, մանաւանդ որ ձեր մերժումով պիտի վշտացնէք մայրիկս ու զիս: Ես մօրս միակ զաւակն եմ, իսկ դուք փրկեցիք իմ կեանքս... Մենք մեր ամէնէն թանկագին բանը կը նուիրենք ձեզի եւ... եւ կը ցաւիմ միայն, որ դուք չունիք ատոր զոյգը:

— Շնորհակալութիւն, աղաւնեակս, շատ շնորհակալ եմ... բարեւեցէք մայրիկին, բայց Աստուած վկայ, դուք դատեցէք. հոս տղաքս կը վազվզեն, տիկիններ կուգան... բայց այնուամենայնիւ թողէ՛քմնայ: Հօ՛, չպիտի վշտացնեմ ձեզի:

— Եւ վշտացնելու ալ պէտք չկայ,— ուրախացաւ Սաշան,— Այս աշտանակը դուք հո՛ս դրէք, ծաղկամանին քովը: Ա՛խ, ափսո՛ս որ զոյգը չունիք: Ինչքա՛ն ափսոս: Է՛հ մնաք բարով՝ տոքթոր:

Թարգմ. Խ. ԵԳԱՆԵԱՆ

ԴՊՐՈՑԷՆ ԿԸ ՍԿՍԻՆ

Պոլշեւիկեան «Տրուդ» թերթին թղթակիցը կը գրէ իր թերթին թէ՝ Սմրղանտի նահանգին Բէկլուտի քաղքին մէջ, նախակրթարանի դաստիարակները երկար ատեն, անպատիժ գլխէ կը հանէին իրենց խնամքին յանձնուած փոքրիկ աղջիկները:

Այս ցած արարքները երեւան ելան շնորհիւ դպրոցին բժիշկին:

Բժշկական քննութիւնը երեւան հանեց թէ դպրոցին 8—12 տարու աշակերտուհիներէն 18ը բռնաբարուած էին, եւ անոնցմէ շատերը հիւանդութեամբ վարակուած:

Ըստ բոլշեւիկեան թերթին թղթակցին, տեղական իշխանութիւնները, ընդհ. դատախազը եւ ուսուցչական միութիւնը ծանօթ էին այս տմարդի արարքներուն: Փոխանակ արգիլելու, կը ջանային խեղդել գայթակղութիւնը: Նոյնիսկ փորձեր եղած են դատարան յանձնելու բժիշկը որ յայտնութիւններ էր ըրեր:

կարելի չէ եղած համաձայնութիւն գոյացնել։ Ցիշենք որ դաշնակիցները Գերմանիայէն կը պահանջէին. 1.— 37 տարուան ընթացքին վճարել տարեկան միջին հաշուով 2200 միլիոն մարք ոսկեդրամ (սկիզբները 1800 միլիոն, յետոյ հետզհետէ բարձրացնելով 2450 միլիոնի)․ 2.— 20 տարի վճարել 1700 միլիոն մարք. 3.— մէկ տարի ալ 900 միլիոն մարք։ Այս տարեվճարներու ներկայ արժէքն է, հաշուուած 100ին 5.50 տոկոսի հիման վրայ, մօտ 39 ու կէս միլիառ մարք ոսկեդրամ, այսինքն 240 միլիառ ֆրանք։ Այս գումարին մէկ երրորդը պէտք է վճարուէր առանց ոեւէ պայմանի ու վերապահումի։

Գերմանիա կ'առաջարկէր 37 տարուան ընթացքին վճարել միայն տարեկան 1650 միլիոն մարք. ներկայ արժէքով՝ 26 միլիառ մարք ոսկեդրամ, այսինքն 158 միլիառ ֆրանք։

Փորձագէտները միաձայնութեամբ այն կարծիքը յայտնեցին թէ թուանշաններուն վրայ անհամաձայնութիւնը պէտք չէ ընդհատէր իրենց աշխատանքները եւ թէ անմիջապէս պէտք է ձեռնարկէին խմբագրութեանը այն տեղեկագրին՝ որ պիտի ուղղուէր կառավարութեանց։ Այս նպատակով կազմուեցաւ «տեղեկագրի յանձնաժողով» մը՝ բաղկացած պատուիրակութեանց պետերէն.— Օուըն Եընկ (Մ. Նահանգներ)՝ նախագահ, Տոքթ. Շախթ (Գերմանիա, Ֆրանքի (Պելճիքա), Էմիլ Մարօ (Ֆրանսա), սըր Ճոզաեա Սթէմփ (Անգլիա), Փիրէլլի (Իտալիա) եւ Մորի (Ճափոն)։

Կը յուսացուի որ տեղեկագիրը պատրաստ ըլլայ 15 օրէն։

⁂ «Տէյլի Թէլէկրաֆ» կը գրէ թէ անգլիական շրջանակները շատ յոռետես են փորձագէտներու ժողովի ելքին մասին։ Ժողովին գլխաւոր նպատակն էր վերջնապէս որոշել Գերմանիոյ պարտքին քանակը եւ վճարման եղանակը, երբ այս գլխաւոր կէտերուն վրայ կարելի չէ եղած համաձայնութիւն գոյացնել, կարելի է ձախողած նկատել զայն։

⁂ Սակայն հոն ուր տնտեսագէտները չկրցան յաջողիլ, հաւանական է որ յաջողին քաղաքագէտները։ Այս պահանջը կը դնեն գերման հանրապետական շրջանակները, որոնք կառավարութեանց միջամտութիւնը կը պահանջեն։ Գերմանիոյ վարչապետ Հէրման Միւլլէր յայտարարեց թէ կառավարութենէ կառավարութիւն բանակցութիւնները չպիտի ուշանան։

Խորուաթ ու Մակեդոնացի Սոֆիոյ դէմ

Պելկրատի թերթերը կը շարունակեն զբաղիլ Սոֆիայի մէջ խրուաթ կուսակցապետ Անթէ Փավելիչի եղած ընդունելութեան խնդրով։

Սոֆիայի սերպ դեսպան Նէշիչ Պուլկարիոյ արտաքին նախարար Պուրոֆի ներկայանալով, խստիւ բողոքեց այն բուռն արտայայտութիւններուն դէմ, որոնց ենթարկուած էր Եուկոսլաւիա՝ մակեդոնացի վարիչներուն կողմէ, Փավելիչի կատարուած ընդունելութեան առթիւ։

Նէշիչ հարցուց թէ պուլկար կառավարութիւնը ի՞նչ միջոցներ ձեռք պիտի առնէ՝ նման ցոյցերու կրկնութիւնը արգիլելու եւ վերջ տալու համար գործունէութեանը մակեդոնական կազմակերպութեան, որ յեղափոխական միջոցներով կը փորձէ խռովութիւններ յարուցանել Եուկոսլաւիոյ մէջ։

Անգլիա եւ Ռուսիա

Անգլիոյ արտաքին նախարար Սըր Օսթըն Չէմպըլէյն երեսփոխանական ժողովին մէջ յայտարարութիւններ ըրաւ անգլեւռուս յարաբերութեանց մասին։

Ցիշեց այն պայմանները՝ զորս ապրիլ 5ին ներկայացուցած էր Խորհրդային պետական դրամատան նախագահ Պիատակով՝ յարաբերութեանց վերսկսումին համար։ Ասոնք են՝ խորհրդային միութեան դիւանագիտական ճանաչումը եւ անգլիական պետութեան կողմէ երաշխաւորուած մեծ փոխառութիւն մը Ռուսիոյ։

— Այսպէս, ըսաւ Չէմպըլէյն, ոչ միայն ոեւէ գոհացում չէ տրուած անգլիական կառավարութեան գանգատներուն, այլ եւ կը պահանջեն աւելի ընդլայնել ելմտական պայմանները 1924ի անգլեւռուս համաձայնագրի օրինագծին, զոր անգլ. կառավարութիւնը անընդունելի յայտարարած էր։

Ցեփլինի ճամբորդութիւնը

«Կոմս Ցեփլին» առջի օր ժամը 13.32ին Տոքթ. Էքընէրի ղեկավարութեամբ ճամբայ ելաւ Ֆրիտրիխսհաֆէնի կայանէն՝ իր երրորդ ճամբորդութիւնը կատարելու համար։

Ինչպէս կը յիշուի, առաջին ճամբորդութիւնը կատարեց դէպի Ամերիկա, երկրորդը արեւելեան միջերկրական, անցնելով Իտալիայէն, Յունաստանէն, Սուրիայէն ու Պաղեստինէն։

Այս անգամ Ցեփլինը ուղղուեցաւ շիտակ Ֆրանսայի վրայ։ Ժամը 17ին անցաւ Շալոն-սիւր-Սոնի վրայէն. կէս ժամ յետոյ 3-400 մեթր բարձրութենէ կը սաւառնէր Քրէօզոյի վերեւ — ուր կան Ֆրանսայի թնդանօթի գործարանները։ Ժամը 18ին Մուլէնի, 18.30ին Մոնլիւսոնի վրայ դառնալէ յետոյ, ղեկաւոր օդապարիկը ուղղուեցաւ դէպի Լիմոժ, ուր հասաւ ժամը 19.30ին, Պորտոյի վրայէն անցաւ ժամը 20.55ին, յետոյ ճամբան շարունակեց դէպի հարաւ-արեւմուտք՝ Փէրփինեանի եւ Ալիքանթէի ճամբով՝ երթալու համար Ճիպրալթար։ Ցեփլինը գիշերը ամբողջ լոյսերը վառած էր եւ կը թռէր 500 մեթր բարձրութենէ։

Օդը նպաստաւոր էր։ Ցեփլինը անթելով կը հաղորդէ թէ ամէն ինչ լաւ կ'ընթանայ եւ թէ ամբողջ միջերկրականեան աւազանին շրջանը պիտի կատարէ։

Ճափոնական շոգենաւ մը ընկղմած

Թոքիոյէն կը հեռագրեն թէ ճափոնական «Թոքիոգունի-Մարու» շոգենաւը առջի գիշեր էրինոյի հրուանդանին առջեւ խութերու զարնուելով, քանի մը վայրկեանի մէջ ընկղմեցաւ՝ նաւազները ժամանակ չունեցան օգնութեան նշաններ ղրկելու։

Շոգենաւը 2344 թոնօ տարողութիւն ունէր. մէջը կային 209 հոգի, որոնց 176ը ճամբորդ, մեծամասնութիւնը ձկնորսներ, որոնք Քամչաթքա կ'երթային։

Առտուն կանուխ երկու շոգենաւեր հասան աղէտին վայրը, ազատելով 97 հոգի։ Կը վախցուի սակայն թէ միւսները բոլորն ալ ընկղմած են՝ որովհետեւ աղէտին պահուն սաստիկ փոթորիկ կը տիրէր։

ԱՊՐԻԼ 11/24Ի ՍԳԱՏՕՆԸ

Փ Ա Ր Ի Զ

Այս կիրակի գիշեր ժամը 8.30ին, Petit Journalի սրահին մէջ կը տօնուի նախաձեռնութեամբ Զ. Ե. Որբերու միութեան փարիզի մասնաճիւղին եւ մասնակցութեամբ Հ. Հ. Պատուիրակութեան, Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Սոցիալիստ յեղափոխականներու, Հայ կաթողիկէ եւ բողոքական յարանուանութեանց, Եւրոպահայ կարմիր խաչի, Գրական Ակումբի, Սանասարեան, Հայ Ուսանողական, Վէնսէնի կրթասիրաց, Ռոստոմի ֆրանսահայ Արիներու, Պուաքոլոնպի Հ. Մ. Ը. Մ.ի Սկաուտներու, Արարատ Միութեան,ց Տրապիզոնի, Շ. Գարահիսարի, Անդրէասի, Ուրֆայի, Սեբաստիոյ, Եոզկատի, Բարձր Հայքի Հայր. Միութեանց։

Կը նախագահէ՝ ՓՐՈՖ. Ն. ԱԴՈՆՑ

Կը խօսի՝ Պ. ԿՈՊԵՌՆԻԿ ԹԱՆՏՐՃԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն M. M. Fauchet, Compositeur, Prof. au Conservatoire National de Paris, Boulmé, Violoncelliste, Ier Prix du Conservatoire de Paris (Թաւջութակ), Mme. Heicknam-Cacheux violoniste, Ier Prix du Conservatoire National, Mlle Cuvillier, Cantatrice, Ier Prix du Conservatoire; Պ. Ս. Նաւասարդեան, «Սիփան» երգչախումբը՝ ղեկավարութեամբ Պ. Սաքօ Ցակոբեանի եւ «Կոմիտաս» երգչախումբը՝ ղեկավարութեամբ Պ. Նշան Սերգոյեանի եւ հայ արուեստագէտներ։

ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ, ՈՒՂԵՐՁՆԵՐ, ԽԻԱՅԼՆ

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Մ Ա Ր Ս Է Յ Լ

Այս կիրակի ժամը 2ին 333 Ավընիւ տիւ փրատօ, կառւտըն փառքի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Զ. Ե. Ո. Միութեան, հովանաւորութեամբ Ազգ. Կեդր. Վարչութեան, նախագահութեամբ Գ. Եպիսկ. Պալաքեանի եւ մասնակցութեամբ Հայաստանի Հանրապետութեան Մարսիլիոյ Հիւպատոսարանին, Ազգ. Վարժարանի, Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Արեւմտ. Ե. Հ. Կ. Խաչի, Վասպուրականի, Բարձր Հայքի, Շապին Գարահիսարի, Զարսանճագի, Մարաշի, Եոզկատի, Սեբաստիոյ Սենեքերիմեան, Ամասիոյ, Սիվրի-Հիսարի, Խնուսի, Բալուի, Եղիի, Սեբաստիոյ Ղանթարոզի, Քէսիրիկի Հայրենակցական Միութիւններու, Հ. Յ. Դ. Պատ. Միութեան, Հ. Մ. Ը. Մ. Մարսէյլի և Հ. Մ. Ը. Մ.ի Արարատ մասնաճիւղերու, Բարձր Հայքի Երիտասարդաց, Զարսանճագի Երիտ. միութիւններու, եւայլն։

ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ, ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ, ՆՈՒԱԳ

Տ Է Ս Ի Ն

Նախաձեռնութեամբ Սեբաստիոյ Ուսումնասիրաց Միութեան եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Տարօն-Տուրուբերան, Վասպուրական, Բարձր Հայք Հայրենակց. միութեանց եւ Ա. Ե. Կ. Խաչի եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի տեղական մասնաճիւղին։

Այս Կիրակի ժամը 5ին «Սինէմա Նօվէլթի»ի սրահը

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

Փ Ո Ն Տ Ը Շ Է Ր Ի Ւ Ի

Այս կիրակի ժամը 2ին Օթէլ տը ֆրանսի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Միութեան, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Սթանոզի, Մարաշի, Լճէի Հայրենակցական Միութիւններու եւ Հ. Ե. Ե. Ի. Միութեան։

Բանախօսութիւն, խմբերգ, մեներգ, արտասանութիւն, նուագ, եւայլն։ Աքսորի կեանքէն՝ տեսարան մը կը ներկայացուի, Սթանոզի Հայրենակցական միութեան կողմէ։

Ինչպէս նաեւ ԼԻՈՆԻ, ՌՈՄԱՆԻ եւ ուրիշ վայրերու մէջ։

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

ՍԳԱՀԱՆԴԷՍ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

կազմակերպուած՝ Հ. Յ. Դ. Վիլէօրպանի «Արամ» խումբին կողմէ

Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին Ընկ. Քէնտիրեանի ճաշարանը

Երգ. արտասանութիւն, բանախօսութիւն, նուագ, եւայլն

Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերներն եւ համակիրները

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՏՐԱՄԱԹԻՔ ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲ

Théâtre Albert Ier, 64 Rue du Rocher

5 մայիս կիրակի գիշեր ժամը 8.45ին

Մասնակցութեամբ Պ. Ա. ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻի եւ Պ. Ե. Թօլայեանի որ առաջին անգամ ըլլալով Փարիզի մէջ պիտի կատարէ Ներոնի դերը

կը ներկայացուի՝ QUO VADIS? (ՅՈ՞ ԵՐԹԱՍ)

Կը մասնակցին նաեւ Տիկ. Տիկ. Ս. Ալէքսանեան, Ս. Նշանեան, Անահիտ եւ Խանդամիրով, Պ. Պ. Տ. Նշանեան, Շ. Սարեան, Ս. Թորոսեան, Գ. Գմբէթեան, Բարիլոյսեան եւայլն։

Տեղերու գիները օթեակ 250, 200, թիկնաթոռ 25, 15, 10 եւ 7.50

Տոմսերու համար դիմել Պ. Պ. Երուանդ Թօլայեանի 208bis Rue Lafayette եւ Տրդատ Նշանեանի 48 Rue Monsieur le Prince՝

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Տրամաթիք Ստուդիայի

Ի պատիւ դերասան Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆի

Այս Շբ. գիշեր ժամը 8.30ին 84 Rue Chapeի թատերասրահին մէջ

կը ներկայացուի՝ «ՅՈ՞ ԵՐԹԱՍ»

Կը մասնակցին Մարսէյլի թատերական բոլոր լաւագոյն ուժերը

տեղերու գիները սովորական

Հ. Յ. Դ.

Փոն տ'Օլնայի Կարիճ խումբի դասախօսական ժողովը՝ այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 7.30ին իր Գրադարանի սրահին մէջ։

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔԸ

այսօր Հինգշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30էն 5՝ Հայերէն եւ Հայոց պատմութիւն (Պ. Մ. Նաթանեան)։

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ Կարնեցի Խաչատուր Խաչիկեանէ իր հասցէն հաղորդել՝ Puzant Papazianի, 115 Rue Moncey, Lyon:

ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ

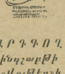

ՅԱՐԴԳՈՂ

Այսօր Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 9ին «Վօլթէր»ի սրահին մէջ տեղի կ'ունենայ ընդհ. ժողովը։ Կը հրաւիրուին միայն անդամները։

ՋՈՒԹԱԿԱՀԱՐ Պ. Ֆիլիփ Աղազարեանի նուագահանդէսը այսօր ժամը 21ին Salle Erard, 13 Rue du Mail.

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուին Խարբերդի Սորսորի գիւղէն երկու քոյրեր՝ Սիրանոյշ եւ Ալթուն Յարութիւնեան, առաջինը մօտաւորապէս 15 եւ երկրորդը՝ 13 տարեկան։ Կը կարծուին ըլլալ Պէյրութի բարեգործական հաստատութիւններէն մէկուն մէջ։ Զիրենք կը փնտռէ իրենց եղբայրը, Նշան Յարութիւնեան։ Գրել իր հասցէին՝ Foyer Howard Karagheussian, La Ville-aux-Clercs, (Loir-et-Cher).

Կը խնդրուի Սուրիահայ թերթերէն արտատպել։

— Կը փնտռուի Աղեքսանդրապոլի շրջանի գեղացիներէն Նիկօ Գասպարեան որ երկու տարի առաջ Լալանտէն՝ մեկնեցաւ Կարտան։ Իմացնել իր հասցէն՝ Յարութիւն Պիպէռեանի Couvent de la Présentation, La Seyne s/Mer, Var.

— Կը փնտռուին Ամասիացի Տիգրան Փէփէեան, հօր անուն՝ Յարութիւն որ 1914ին թրքական 32րդ թնդանօթաձիգ զօրագունդին մէջ տասնապետ էր։ Կը կարծուի թէ Ռուսաստան կը գտնուի։ Իմացնել՝ Garabed H. Pepeianի, Maison Valencienne Fontaine sur Sâone, Rhône.

Լուր տուողին 50 ֆր. նուէր։

— Կը փնտռուի Յակոբ Թիւթիւնճեան, որբ, 23 տարեկան, որ վերջին անգամ կը գտնուէր Ֆրանսայի Բալվատոս նահանգին մէջ։ Գրել խմբագրատուն կամ Near East Reliefի, 15 Bld. des Italiens. Paris:

ՏՕՔԹ. Մ. Տ. ՆՈՐԱՅՐ

ՆԵՐՔԻՆ եւ ԿԻՆԵՐՈՒ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

17 Rue Lamartine, PARIS (9e)

Թէլ. Trudaine 92—47, մէթրօ՝ Cadet, Nord Sud, N.D. de Lorette

Ամէն օր 14—19 կիրակի եւ տօն օրեր 10-12 և ժամադրութեամբ

ՏՕՔԹ. ՏԻՐԱՑ

ՎԿԱՅԵԱԼ ՓԱՐԻԶԻ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՖԱՔԻԼԹԷԷՆ (Licencié ès Sciences)

Նախկին Interne փարիզի Hôpital des Enfants maladesի

եւ մասնագէտ մանկանց եւ ներքին հիւանդութեանց

24, Rue des Grands Augustins, Paris (6e) Place St. Michel

Հիւանդ կ'ընդունի Գշ. Եշ. Ուր. եւ Շբ. օրերը, ժամը 1էն 4

Ինչպէս նաեւ մասնաւոր ժամադրութեամբ

Métro St. Michel եւ Odeon — Tél. Littré 60-46

ՓԱՍՏԱԲԱՆ

ԳՐ. ԹԷԼԼԱԼԵԱՆ, (ԳՐԻՄԻԹԷԼ)

Contentieux Général, R. C. Seine 423631

Հեռաձայն Ménilmontant 66 64

Ամէն տեսակ դատեր, վարչական գործեր եւ պաշտօնական գրութիւնք, ամենալաւ պայմաններով:

Արկածի դատերու մասնագիտութիւն։ Առանց կանխավճարի:

Ընդունելութեան ժամեր, առաւօտ 9.30էն 10.30, կէսօրէն վերջ 2-3 եւ 7էն 8.30։ Մէթրօ՝ Ménilmontant, Թրամվէյ 5 եւ 26, Օթօպիւս BC, BG, O եւ Q.

Հասցէ՝ G. Tellalian, avocat, 72 Rue de Ménilmontant, Paris (XX)

Սինկէր մեքենաներ

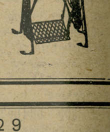

կը ծախենք գործածուած ՍԻՆԿԷՐ կարի մեքենաներ, ասեղներ, գործիքներ եւ մեքենայի ոտքեր։ Աժան եւ լաւ։ Դիմել՝ միայն երկուշաբթի, Շաբաթ եւ կիրակի օրերը ամբողջ օրը, Պօյաճեան եւ Արզուեան,

5 Rue Marceau. St. Ouen (Seine).

Մէթրօ՝ Clignancourt.

1911 — 1929

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԱՄԵՆԱՀԻՆ ԴԵՐՁԱԿԱՏՈՒՆԸ

ԱՐՄԵՆԱԿ ԾԱՀՐԻԿԵԱՆ

ՓՈԽԱԴՐՈՒԱԾ Է 16 Rue Pigalle

Հայերու համար մասնաւոր գին — Խնամուած աշխատանք

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96-61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6։ Քիթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 2—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։

ՃԱՇԵՑԷ՛Ք ԵՒ ԸՆԹՐԵՑԷ՛Ք

BOULANT

ՃԱՇԱՐԱՆ ՊՈՒԼԱՆ

Հետեւեալ չափաւոր գիներով

12 ֆրանք՝ 34 Bld. St. Michel

16 ֆրանք՝ 1 Bld. Montmartre

18 ֆրանք՝ 35 Bld. des Capucines

EMPIRE, Միւզիք-Հոլ. 37 Av. Wagram

Cirque de Paris	Էքոլ Միլիթէր	ամենալաւն ու աժանը	3-14 ֆրանք

ՀԱՅԵՐԷՆ ՓԼԱՔՆԵՐ

ՈՒՆԻՆՔ ֆոնոկրաֆնիր եւ յայտնի արուեստագէտներու փլաքները՝ Հայերէն, Ցունարէն, Թուրքերէն, Հրէերէն, Արաբերէն, Սպաներէն, Ալժերիական, Ֆր. նուագածուն եւ մարոքեան, միակ ներկայացուցիչը Ֆրանսայի։ Դիմել՝ Jos. de Padova 117 Passage du Caire, Paris (2e)

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

ԱՅՑԵԼՈՒ ՀԱՇՈՒԱԿԱԼ

Հասցէ՝ 48 Av. de l'Economie

Blanc-Mesnil (S. et O.)

Կը ստանձնէ հաշուապահական ամէն տեսակ գործեր եւ կուտայ տուրքերու վերաբերեալ տեղեկութիւններ։

Չափաւոր գին

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 r. Rivoli, մէթ. Շաթլէ։ Արմատ. եւ նոր մեթոտով դարմանում արանց եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վեներ. հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, ջերմախտ) եւ վարախի։ Մասն. լաբօռաթուար։ Խղճամիտ եւ արագ խորհրդակցութ. ամէն օր 9—12, 2—8, Կիրակի 9—12.

Կ'ուզուին կին գործաւորներ՝ հին հագուստները նորոգելու համար՝ մեքենայով եւ ձեռքով։ Տեւական աշխատանքը ապահովուած է, ամէն ժամանակի համար առանց դադարի։ Լաւ վճարում։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ նաեւ կին վարպետ մը (contremaîtresse)։ Դիմել՝

I. Landau & Fils,

37 Rue, de la Voute - Paris (12e):

Մէթրօ Վէնսէն։

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS

208bis, Rue Lafayette Paris (10e)

Le Gérant: F. SOUVIGNY

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ	20 շլ.	40 շլ.	
ԵԳԻՊՏՈՍ	»	»	
ԻՏԱԼԻԱ	250 ֆրանք		
ԱՄԵՐԻԿԱ	6 տլ.	10 տլ.	
ԵՒՐՈՊԱ	100 ֆ.	200ֆ.	

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction & Administration / Խմբագ. եւ վարչութիւն — 235 Faub. St. Martin PARIS (10e)

MÉTRO LOUIS-BLANC OU JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՈՒՐԲԱԹ 26 ԱՊՐԻԼ 1929

26 AVRIL 1929

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 941

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՊԱՏՃԱՌԸ ԵՒ ԱՐԴԻՒՆՔԸ

Երէկ, Թերթը մամուլին յանձնած ատեն, ստացանք տեղեկութիւն մը՝ Ապրիլ 23ի միջադէպին առթիւ։

Ինչպէս կարդացին ընթերցողները, երեքշաբթի գիշեր, ռամկավար-հնչակեան սգատօնին առթիւ, հարիւրի մօտ չափահաս որբեր ուզեր են լուսաբանութիւն ստանալ կազմակերպիչներէն, իրենց մէկ ընկերոջ բերնով։

Տեղեկագրութենէն որոշ կ'երեւայ որ, այդ լուսաբանութիւնը կը պահանջուէր Ապրիլ 11/24ի տօնը անջատօրէն կատարելու արարքին առթիւ։ Այս խնդիրը վրդովում պատճառած է չափահաս որբերուն, որոնք առանձին թռուցիկներ ալ հրատարակեր էին, զգաստութեան հրաւիրելով պառակտիչները։

Նախագահը մերժած ըլլալով խօսք տալ, Ներկայ որբերը սկսեր են միաբերան «Մեր Հայրենիք»ը թնդացնել, յոտնկայս։ Արդէն ջղագրգիռ, երբ որբերը կը տեսնեն որ ուրիշներ ոտքի չեն ելլեր, Նորէն բացատրութիւն կը պահանջեն։ Յետոյ կը ծագի միջադէպ մը, տօնակատարներուն Նախաձեռնութեամբ, որու ընթացքին կը խոշտանգուին Պ. Զօպանեան եւ երկու հնչակեաններ։

Չենք վարանիր հրապարակաւ պարսաւելու դէպքը, իր այս ելքին համար։ Ո'րքան ալ ատենք Զօպանեանը՝ իբրեւ մարդ և հանրային գործիչ, չպիտի ուզէինք որ այս օրուան հասնէր, որբերու կամ հոգիները վառած երիտասարդներու ձեռքով ծեծ ուտելու աստիճան։ Կը ցաւինք ատոր համար, միեւնոյն ատեն դատապարտելով խոշտանգողները, առանց խտրութեան։ Զօպանեանները իրենց պատիժը կրած են այն բարոյական անկումով, որուն ականատես եղաւ մեր սերունդը 1900էն յետոյ, և որուն ամենօրեայ վկաներն են Նորերը 1919էն ի վեր։ Ինքն իրեն տուած է արդէն ամէնէն շառաչուն ապտակը, եւ հարկ չկար ֆիզիքապէս ալ տրորելու։

Այս կոպիտ իրականութիւնը Թուղթին յանձնած ատեն, մեր միտքէն չանցնիր ուրանալ Զօպանեանի մտքի վաստակը։ Եւ այդ գիտակցութեամբ ալ, աններելի կը գտնենք որ պատանիներ եւ երիտասարդներ ձեռք բարձրացնեն մտքի վաստակաւորի մը վրայ, այս կամ այն պատրուակով։ Մնաց որ, ռամկավար Զօպանեանն անգամ անարժան է այդ հարուածին։ Իր մսեղուկ հոգեբանութիւնը ոչ թէ ծեծ, այլ արհամարհանք, աւելի ճիշդ՝ արգահատանք միայն կը հրաւիրէ։

Ուրեմն, ծեծողները արդարացում չունին, իրենց յախուռն ու կոպիտ ընթացքին համար։ Եթէ իրենց նպատակն էր բողոքի ցոյց մը սարքել Ապրիլ 11ի սգատօնին պառակտիչներուն դէմ, կրնային բնաւ չերթալ։ Բայց քանի որ գացեր էին, կրնային գոհանալ լուսաբանութիւն պահանջելով։ Նախագահին մերժումէն յետոյ, լաւագոյն ձեւն էր ձգել-հեռանալ։ Սրահը յանկարծ դատարկելով, իսկապէս ծանր ապտակ մը տուած կ'ըլլային։ Եւ կամ կրնային կանգ առնել ճիշդ այնտեղ ուր միաձայն երգեցին «Մեր Հայրենիք»ը։ Այդ երգը ինքնին բողոք մըն էր, իսկ եթէ երգելով դուրս ելլէին, Նորէն հասած կ'ըլլային իրենց Նպատակին։ Որքան կրցանք ստուգել, մինչեւ այստեղ չկար հակառակորդներու յարձակման կամ ինքնապաշտպանութեան խնդիր։ Ինչ որ տեղի ունեցած է այնուհետեւ, կ'անցնի արդար բողոքի մը սահմանը։

Այս բոլորէն յետոյ, Նոյնքան անվերապահութեամբ կ'ուզէինք յայտնել, թէ՝ տիրող թունաւոր մթնոլորտին մէջ, խորապէս ցաւալի, բայց անխուսափելի են այսպիսի դէպքեր։

Եթէ մեղաւոր են ափ մը երիտասարդներ որ մտաւորական մը կը տրորեն Նուիրական առիթով մը, Նոյնքան եւ աւելի մեղապարտ են այն հասուն գլուխներն ու լպրծուն բերանները, որ գիտակցաբար թոյն կը սրսկեն եւ արիւն կը պղտորեն։

Եւ պատահական երեւոյթ մը չէ այս պարագան։ Մանաւանդ վերջին տարիներու ընթացքին, դաս մը մարդիկ բան-գործ ըրած են անդադար կիրքեր արծարծել, սեւը ճերմակ Ներկել եւ ցանակ սրել, փոխաբերաբար։

Աչքէ անցուցէք արտասահմանի ռամկավար, հնչակեան եւ համայնավար օրկանները։ Լսեցէք որոշ մարդոց ճառերը, հետեւեցէք անոնց զանազան քայլերուն,— եւ պիտի տեսնէք որ բոլորին մէջ ալ կարմիր թելի մը պէս կը սողոսկի պառակտումի եւ «սապոթաժ»ի քաղաքականութիւնը։ Գռեհիկ խաչակրութիւն մը փակեր է շատ-շատերուն աչքերը։ Լեզուն եւ գրիչն են որ կը բանին, ոչ թէ խելքն ու խիղճը։ Տակաւին չենք խօսիր «ազգային գերագոյն շահերու» մասին, որ իրենց բերնին ծամոցն է։

Այս ընդվզեցուցիչ իրականութեան Նորագոյն ապացոյցը եղաւ Ապրիլ 11ի առթիւ սարքուած խաչաձեւումը,— դուք զատ, մենք զատ։

Ցաւելով հանդերձ եղածին վրայ, պարտք սեպեցինք վերլուծել Նաեւ պատճառն ու արդիւնքը, «ի պէտս զարգացելոց»։

Այո՛, մանաւանդ «զարգացելոց»։ Անո՛նք են բուն պատասխանատուները այսօրուան գրգռիչ եւ անկերպարան վիճակին։ Անո՛նք են որ «թայֆա»ներ կը կազմեն կամ կը խրախուսեն, եղբայր եղբօր դէմ հանելով Նոյնիսկ մէկ միլիոնի ցիրուցան ոսկորներուն առջեւ։

Չէինք ուզեր Ապրիլ 23ի միջադէպին առթիւ յիշեցնել այս պարագան։ Բայց եթէ իրաւ է որ ամէն չարիքէ բարիք մը կը ծնի, թող այս տխուր դէպքը կազմէ վերջին պոռթկումը, այս պղտոտաներուն վրայ։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՀԱԿԱԴԱՐՁ ՇԱՐԺՈՒՄ

«Յուսաբեր» կը գրէ այս խորագրին տակ (17 ապրիլ).

— «Հալածանքը Դաշնակցութեան դէմ ոչ թէ սպաննեց դաշնակցութիւնը, այլ, ընդհակառակն, «դաշնակցական մտայնութեամբ» վարակեց գրեթէ մեր ամբողջ ժողովուրդը։ Պայքարը ազգութեան դէմ ոչ թէ խեղդեց այդ զգացումը, այլ Նոր ու աննախընթաց ուժգնութեամբ կեանքի կոչեց շատերու հոգիներուն մէջ «մեռած» ազգային զգացումը։ Հայ լեզուն, հայ գրականութիւնը, Հայոց պատմութիւնը, հայկական աւանդութիւնները, բարքերն ու սովորութիւնները, որոնց դէմ դրօշ պարզած է օրուան իշխանաւորը, ազգային այս բոլոր արժէքները ոչ թէ մեռած են, այլ, ընդհակառակն, լրիւ ու բաբախուն կեանքով կ'ապրին հայութեան հոգիին մէջ։ Ու վատթարագոյն բռնութիւնը, զոր իշխանաւորը կը գործադրէ ժողովուրդի մը խղճին՝ անոր կրօնքին հանդէպ, ոչ թէ այդ կրօնքը կը սպաննէ, այլ զայն Նոր թափով ու Նոր ձեւերու տակ կեանքի կը կոչէ։ Փորձեցէք խորհրդային պայքարի խորքը դիտել ու դուք պիտի տեսնէք, որ պոլշեւիզմը բոլոր ճակատներու վրայ յամառ ու գիտակցուած պայքար կը մղէ ոչ թէ մեր, այլ մեր մէջ նստած Հայուն դէմ։ Հալածելով լեզուն, կրօնքը, հայրենիքի եւ ազգութեան գաղափարները, ազգային բարքերն ու սովորոյթները, պատմութիւնն ու գրականութիւնը, դաժանօրէն պայքար տանելով դաշնակցութեան եւ անոր դաւանանքին դէմ, պոլշեւիզմը Նպատակ ունի հայութիւնը սպաննել հայ ժողովուրդի մէջ, մեզմէ խլել այն շքեղ գանձը, որ հայկական ազգութիւն կը կոչուի։

Արդի՞ւնքը։ Այն որ հայութիւնը երկրի մէջ այսօր աւելի դաշնակցական է քան երէկ, այսօր աւելի հայրենասէր է քան մինչեւ այս բռնութիւնները, աւելի կրօնամոլ՝ քան երբ կրօնքը ազատ էր, աւելի կապուած իր լեզուին, բարքերուն եւ աւանդութեանց, ու աւելի ազգասէր քան երէկ՝ երբ տակաւին այսքան ծեւ ու կերպարանք առած չէր հակահայ շարժումը։»

ԹՈՒՐՔ ՍՈՒՐԻԱԿԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱՎԷՃԸ

Քիլիսի մէջ Թուրքեւսուրիական սահմանագծի ճշդումին համար ֆրանսացի եւ Թուրք սպաներէ բաղկացած յանձնախումբ մը խնդիրը բարեացակամութեամբ քննած, եւ Թուրք պաշտօնական զեկոյցի մը համաձայն լաւ արդիւնքի մը յանգած են։ Սուրիոյ կողմէն Հիւս. Սուրիոյ բանակին հրամանատար զօր. Փիշօ Տիւքլօ, զօր. Տիւպուեա, զօր. Պուրժուա, եւ երեք սպաներ, իսկ Թուրքիոյ կողմէն՝ Թուրքիոյ հար. սահմանի հրամանատար միւմթազ. գնդ. Սալահէտտին, տեղակալ Շէրէֆէտտին Սատրգ, Հասան Բաղըպ եւ հարիւրապետ Էտհէմ պէյերը կը բանակցին։

ՀՍԿԱՅ ՆՈՐ ՇՈԳԵՆԱՒԵՐ

«Տէյլի Թէլէկրաֆ» կը գրէ թէ անգլիական Քիւնարտ Լայն ընկերութիւնը ծրագրած է շինել երկու փոխադրանաւեր, որոնք աշխարհի ամէնէն մեծը պիտի ըլլան։ Տարողութիւնը պիտի ըլլայ 75,000 Թոնօ, այսինքն Լէվիաթանէն 12,000 Թոնօ աւելի։ Երկայնքը՝ 1000 ոտնաչափ, լայնքը՝ 100 ոտնաչափէն աւելի։ Մեքենաները պիտի ունենան 150,000 ձիու ուժ, այսինքն Մաւրիտանիայէն երկու անգամ աւելի զօրաւոր։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆ ԽԱՆԻ ԴԱՏԸ ՄԵՐԺՈՒԱԾ

ԴԱՏԱՐԱՆԸ ՉԻ ՃԱՆՉՆԱՐ ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ

Ապրիլ 20ին շաբաթ օր Պոլսոյ Քաղաքային Բ. ատեանին առջեւ տեղի ունեցաւ Սանասարեան խանի վերջին դատավարութիւնը։ Ներկայ էին երկու կողմի փաստաբանները։ Նախագահ Ճէվատ պէյ հարցուց երկու կողմերուն թէ ո եւ է ըսելիք ունի՞ն։ Ժխտական պատասխանին վրայ, քարտուղարը կարդաց դատարանին վճիռը, որ յիշելէ յետոյ թէ կուսակալութեան փաստաբանները Նախաքննիչ դատաւորին առջեւ առարկութիւն ըրած էին դատախազ Նարոյեան Պատրիարքի հանգամանքի մասին, եւ թէ այդ պատճառով խնդիրը դատարանին յանձնուած էր, կ'ամփոփէր այս առթիւ երկու կողմերուն ըրած ծանօթ առարկութիւնները։ Յետոյ կուգայ եզրակացութիւնը, զոր Նոյնութեամբ կը Ներկայացնենք ստորեւ.

«Թէեւ դատախազ կողմը կը յայտնէ թէ, իրենք տիրացող ըլլալով, պէտք չունին տարբեր ձեւով ալ հաստատելու իրենց օրինական իրաւատիրութիւնը.

«Սակայն դատախազ կողմին ցոյց տուած «վագֆնամէ»ին մէջ խնդրոյ առարկայ «վագֆ»ին «միւթէվէլլի»ութիւնը՝ Հայոց Պատրիարքութեամբ պայմանաւորուած է։ Մինչդեռ, Ներկայիս Պատրիարքութիւնը իրապէս եւ իրաւապէս գոյութիւն չունի։ Իսկ այն պարագաները՝ թէ բարձրագոյն իշխանութեանց կողմէ Հայոց Պատրիարք Մեսրոպ Նարոյեանի փոխադարձ շնորհաւորական հեռագիրներ ղրկուած են եւ թէ կուսակալութիւնը պաշտօնագրով հաղորդած է որ տեղեկութիւն առած է յիշեալին Հայոց Պատրիարք ընտրուելու մասին, բնականաբար չեն կրնար վերահաստատել իրապէս եւ իրաւապէս անգոյ Պատրիարքութիւնը։

«Միւս կողմէ, համաձայն «Թէվճիհի ճիհէթ»ի կանոնագրի այն տրամադրութեանց որոնք կը վերաբերին մզկիթներու ծառայողներու օրինական հանգամանքին ճշդման, որպէսզի դատախազը կարենայ լսելի ընել թէ՝ իրաւատէրի եւ թէ տիրացողի իր պնդումները, պայման էր որ վաւերագիր ցոյց տար՝ հաստատող թէ ինք «միւթէվէլլի»ութիւն ընելու իրաւասութիւնը ունի։ Մինչդեռ, յայտնի է որ յիշեալը վաւերագիր մըն ալ չներկայացուց։

«Յետոյ, Լօզանի դաշնագրին 40րդ յօդուածը կ'ըսէ թէ ոչ իսլամ փոքրամասնութեանց պատկանող թրքահպատակները իրաւապէս եւ իրապէս պիտի օգտուին միւս Թուրք հպատակներու մասին գործադրուած վերաբերումներէն եւ ապահովութիւններէն, բայց չի պարտադրեր որ գործադրուին այնպիսի վերաբերումներ, որոնք կրնան իսլամ եւ ոչ-իսլամ թրքահպատակներու միջեւ անհաւասարութիւն ստեղծել։ Յիշեալ դաշնագրին 42րդ յօդուածն ալ կը տրամադրէ որ ոչ-իսլամ փոքրամասնութեանց «վագֆ»ներուն մասին ամէն տեսակ դիւրութիւն եւ թոյլտուութիւն ըլլայ. բայց յայտնի է որ Լօզանի դաշնագրէն յետոյ մշակուած չէ ո եւ է օրէնք կամ կանոն, որոնց համաձայն Ներկայիս իսլամ թրքահպատակներու մասին կիրարկուող տրամադրութիւններէն զատ յիշեալ թոյլտուութիւններու եւ դիւրութիւններու Նման իրաւունքներ տրուած ըլլան ոչ-իսլամ փոքրամասնութեանց։

«Հետեւաբար, դատախազը իրաւասու չըլլալով դատ բանալու, դատարանը միաձայնութեամբ կ'որոշէ մերժել անոր բացած դատը։ Դատական ծախքերը դատախազ կողմին կը պատկանին։

«Տրուած որոշումն ալ բեկանելի է»։

*** Այս առթիւ Ազդարար հետեւեալը կը գրէ.

Պատրիարքարանի փաստաբանները երբ պաշտօնապէս ստանան վճռագիրը, անմիջապէս պիտի դիմեն Էսկիշէհիր, Վճռաբեկ Ատեանին։ Եւ վստահ են որ վճիռը պիտի բեկանուի, որովհետեւ Պատրիարքութիւնը ո եւ է օրէնքով ջնջուած չէ, եւ իրապէս ալ, իրաւապէս ալ կը պահէ իր գոյութիւնը։ Իսկ երբ այս կէտը ճշդուի, «միւթէվէլլի»ութիւնն ալ ինքնին ընդունուած կ'ըլլայ։

Թեվֆիք Րիւշտի Պերլինի մէջ

Պերլինէն կը հեռագրեն.— Նախագահ Հինտէնպուրկ երէկ ընդունեց Թուրքիոյ արտաքին գործավար Թէվֆիք Րիւշտի պէյը։

Ընդունելով մամուլի Ներկայացուցիչները, Թէվֆիք Րիւշտի պէյ անոնց պարզեց Նոր Թուրքիան շահագրգռող խնդիրները։ Բացատրեց իր երկրին բռնած դիրքը Ազգերու Դաշնակցութեան հանդէպ, ու մանաւորապէս ըսաւ.

— Պատրաստ ենք գործակցելու Ազգերու դաշնակցութեան աշխատանքներուն. սակայն անոր մէջ մտնել պիտի ուզենք միայն այն ատեն, երբ բոլոր երկիրներն ալ նոյն աստիճանի վրայ նկատի առնուին։

Գալով Թուրքիոյ միջազգային կացութեան, մեր երկիրը եղբայրական յարաբերութիւններ կը մշակէ Պարսկաստանի եւ Աֆղանիստանի հետ։ Իրաքի հետ մեր յարաբերութիւնները նոյնպէս գոհացուցիչ են։ Գալով Սուրիոյ, տարակոյս չունինք որ խաղաղ միջոցներով կարելի պիտի ըլլայ սահմանագլուխի սրբագրութիւն կատարել։»

Խօսելով Թուրքեւգերման իրաւարարական դաշնագրին մասին, Թէվֆիք Րիւշտի պէյ յոյս յայտնեց թէ անիկա վերջնապէս պիտի խմբագրուի քանի մը օրէն։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

„ՅԱՌԱՋ"Ի ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶԸ ԽԱՍՔՕՎՈՅԻ ՄԷՋ

Խասքօյ'էն կը գրեն.

Ինչպէս կը յիշուի, Խասքօյի մէջ մանկապարտէզի մը շէնքը ապահովուած է՝ Յառաջի կողմէ կատարուած հանգանակութեան շնորհիւ։

Մանկապարտէզը շուրջ երկու ամիս է որ բաց է, ու փոքրիկներ, որոնք մինչեւ այդ փողոցները կը թափառէին, ամփոփուած են կրթական երդիքի մը տակ։ «Օչական» մանկապարտէզի բացման հանդէսը տեղի ունեցաւ տեղւոյս «Ազգ. Միութեան» սրահին մէջ։ Մանաւոր հրաւէր եղած էր Ֆիլիպէէն երեսփ. Փէրտահճեանի, Հ. Ս. կոգեանի եւ ուրիշներու։ Աւտուն գեղեցիկ քարոզ մը խօսեցաւ երուանդ եպիսկոպոս վեր առնելով ազգային արժէքները՝ մշակութային, գրական, ճարտարապետական եւ յառաջդիմական գետնի վրայ, մանկապարտէզին բացումը այդ ձգտումին արդիւնքն է, եզրակացուց։

Ցերեկէն յետոյ, Նոյն սրահին մէջ սկսաւ հանդէսը։ Մանկապարտէզի փոքրիկները, որոնք հազիւ մէկուկէս ամսուան շրջան մը բոլորած են, խաղեր ու մարզանքներ ըրին։ Վարժարանի տնօրէնը, Տոքթ. Ց. Մանուկեան զեկոյց մը կարդաց, պարզելով դպրոցի վերանորոգման եւ մանկապարտէզի շինութեան պարագաները, յիշելով այս գործին նիւթապէս սատարողները։

Յետոյ գեղեցիկ բանախօսութիւն մը ըրաւ Ֆիլիպէի Մխիթարեան վարժարանի տնօրէն Հ. Սահակ կոգեան, վեր առնելով դաստիարակութեան շինարար դերը։ «Տարի մը առաջ, երբ րաշարժ կար Խասքօվոյի ստորոտը։ Պէտք զգացին ժայռերու վրայ շինել տուները՝ անխորտակելի ընելու համար։ Մարդը իր սրտին կրակովը, ունի Ներքին «շարժեր» որոնք միշտ կրնան դղրդացնել ենթական։ Ատոր համար մարդէակի շէնքը պէտք է ժայռի (դաստիարակութեան) վրայ կառուցանել։

Մանկապարտիզպանուհիներէն մին Ֆլէօպէռի ըմբռնումներն ու կիրարկած դրութիւնը բացատրեց։ Աճուրդի դրուեցաւ բարձ մը ։-

Տրուած տեղեկագրէն կ'իմացուի որ սաներէն նկատելի մասի մը դպրոցական տուրքը կը վճարեն զանազան հայրենակիցներ, յանձնառութիւն ըրած ըլլալով։

Հանդէսէն վերջ, թէյասեղան մը տրուեցաւ տեղւոյս ժողովրդային ակումբին մէջ, Նոյն ակումբի վարչութեան կողմէ, ի պատիւ հիւրերուն։ Մտերիմ ու տաք մթնոլորտ մը ստեղծուած էր։

Այս առթիւ հետեւեալ հեռագիրը ուղղուեցաւ «Յառաջ»ի.

«Այսօր, «Օչական» Ազգ. Մանկապարտէզի բացման հանդէսին երջանիկ առիթով հաւաքուած Խասքօվոյի հայութիւնը՝ երախտագիտութեամբ կը յիշէ շէնքին գնման սատարող ազնիւ բարերարներու կարգին, Լոնտոնաբնակ կրթասէր ազգայինին գնահատելի Նուիրատուութիւնը, ֆրանսահայ գաղութի եղբայրական օգնութիւնը եւ այն անուրանալի բարոյական աջակցութիւնը՝ զոր միակը ըլլալով ընծայած է «Յառաջ»ի պատ. վարչութիւնը այս Նուիրական ձեռնարկին, որուն համար ջերմագինս կ'ողջունէ զայն։

Խնամակալութիւն
«Օշական» Մանկապարտէզի

ԵԿԱՅ, ՏԵՍԱՅ ԵՒ... ՓԱԽԱՅ

3.— «ԿԱՄ ԳԵՏԸ ՆԵՏԷ ՄԵԶ, ԿԱՄ ԱԶԱՏԷ»

ԱՆՈՒՇԵԼՈՎ, ՎԱՐՁԱՏՐԵԼՈՎ ԱՆՈՒՆՆԵՐ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԵՆ, ՁԵՐԲԱԿԱԼԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Նախ քան Ղափան հասնելս Երեւանում Կարինեանը ասել էր.

— Ցաւում ենք, երբ մենք գիւղացիներին ձերբակալում ենք ու նոցա երախաներին անպաշտպան ենք թողնում։ Ուստի խնդրում ենք ձեզ, ազդէք Ղափանի ժողովուրդի վերայ, մեզ չխանգարեն, այլ թոյլ տան որպէսզի կարողանանք երկիրը վերաշինել։

Եւ մի շարք խոստումներ առբեց շինարարութեան առթիւ։ Իր հերթին իմ շնորհակալութիւնս յայտնեցի եւ յանձն առայ անձամբ անցնել Ղափանի բոլոր գիւղերը ժողովուրդին դժգոհ տարրերին տեսնելու եւ թոյլ չտալու հակակառավարական շարժումներ։ Այս նոյն խոստակցութիւնը եղել է եւ Մելիք Օսիփովի եւ Ս. Համբարձումեանի հետ։ Զափազանց գոհ ճանապարհւեցի Երեւանից Ղափան։

Այժմ այստեղ է որ պէտք է տեսնէք թէ հայժողովուրդի մօտ մեղք չկայ, և ի զուր Դաշնակցութեան մատի փաթաթան են դարձրած ու այդ հողի վերայ հալածում են երկրի անմեղ ժողովուրդին։

Ղափանում սկզբնական շրջանում ժողովուրդը մի քիչ վախենում էր բոլոր դարդերը յայտնելու, որովհետեւ լրտեսութիւնը այնտեղ այնքան է զարգացած որ մարդիկ իրենց հարազատների հետ անգամ չեն կարողանում արտայայտուել։ Կարծում էին ես էլ այդ պաշտօնի մէջ եմ։ Եթէ առաջուց իմ բնաւորութեանս ծանօթ չլինէին, դժուար թէ կարողանայի նոյն դարդերը իմանալ։ Մի քանի օր անց, զանազան գիւղերից ինձ մօտ էին գալիս գիւղացիներ եւ աղաչում էին որ իրանց բողոքի ձայնը լսելի անեմ Երեւան՝ կառավարութեան, որպէսզի Չեկայի հալածանքներից ու ծանր հարկերից ազատուեն եւ ազատ շունչ քաշեն։

Բոլորի բերանից լսում էի մի արտայայտութիւն,—

— Կա՛մ մեզ քո ձեռքով տար նետիր գետը թող կոտորւենք, կամ մի ելք գտիր ազատւենք ճնշումից. մենք կենդանի մեռած ենք եւ ոչ ոք է օգնում մեզ։

Ժողովուրդը անհամբեր սպասում էր ինձ, որ գիւղերը պէտք է անցնէի, սակայն այսօր-վաղը անելով տեւեց երեք ամիս եւ մեր գիւղից ոեւէ տեղ չեմ գնացել, որովհետեւ Զանգեզուրի Չեկայի եւ կոմունիստների քարտուղարի (Սրաբովի եւ Օթեանի) հրամանով թոյլ չտուեցին ինձ գիւղերը անցնիլ։ Երբ գնում էի հանքերը, զանազան ագէնտներ միշտ հետեւում էին իմ բոլոր քայլափոխներին։

Այսպէս հետզհետէ տեսայ եւ համոզւեցի որ իմ գլխին խաղ պիտի խաղան. ուստի զգուշական միջոցների դիմեցի։ Անգամ հնարաւորութիւն չտուեցին ինձ, Փարիզի ընկերներիս եւ ծանօթներիս նամակներ գրելու։ Բանիցս տեղական իշխանութիւններին առաջարկեցի (շրջանային նախագահ Մակին Պետրոսեանին եւ շրջկոմի քարտուղար Գէորգին) որ եթէ իրանց համար ցանկալի չէ իմ Ղափանում մնալս անցագիր տան ընտանիքով անցնեմ Երեւան։ Միշտ մերժում էին, ասելով, քո ներկայութիւնը Ղափանում մեզ բոլորիս համար շատ ուրախալի է և բարի։ Երեւանից էլ կարգադրել էին— եթէ Ղափանում մնալու լինեմ, պղնձաձուլարանում լաւ պաշտօն կը տան, որպէս մասնագէտի. խոստացել էի գործնականի անցնել եւ օգտակար լինել։

Վեց քիլոմեդր հեռաւորութեան վերայ է գտնւում մեր գիւղից հանքերը։ Մօտաւորապէս քսան անգամ գնացել եմ, այսօր էգուց ձգելով դրական պատասխան չեմ ստացել։ Գորիսից երբ Չեկիստ Սեդրակ Ակոբեանը, կամ Յակոբ Սրաբովը գալիս էին Ղափանի շրջանը, ամբողջ ժողովուրդը, աղքատ թէ ունեւոր, ոտքի վերա չորանում էին եւ ձեռքերը գործ չէր բռնում որ անեն, այլ անհամբեր սպասում էին թէ ում պէտք է ձերբակալեն։ Չեկան դարձած էր Ղափանի ժողովուրդի համար բաջէ, իսկ ժողովուրդը թռչուն, միշտ սարսափի տակ։

Մի երկու նամակ Երեւան եմ գրել Զուբարին եւ Կարինեանին, մէկ էլ Փիրումեանին իմ անորոշ վիճակի համար, իսկ մէկն էլ Գորիս եմ գրել Սրաբովին, որպէսզի կամ գործ տան որ աշխատիմ, կամ թէ անցագիր տան Երեւան գնամ։ Երեւանից ոեւէ պատասխան չեմ ստացել, իսկ Սրաբովը գրում է, — Սպասիր ինձ, մինչեւ մայիսի 5ը այնտեղ կը լինեմ կը կարգադրեմ ամէն բան»։

Հէնց այդ օրերում ձերբակալւում են իմ միակ քրոջս ամուսին Արսէն Բաբաեանցին, որ մի տարի 1925 թւին Չեկայում նստացրել էին որպէս հակակառավարչական մարդու։ Արսէն Բաբաեանին այս անգամ էլ ձերբակալել էին որպէս տրեքդոտ Զարաբովի գործակիցներից։ Տրեքդոտ Զարաբովը, Արսէն Բաբաեանը, եւ Ղափանի հանքերի գլխաւոր վարպետ Կոստիա Փէլիկովին եւ մի շարք ուրիշների տարել բանտարկել էին Թիֆլիսի Մետեխի բանտում, եւ հինգ ամիս էր ոչ մի լուր չունէինք։ Ոչ ոքի թոյլ չէին տալիս մօտերը գնալու, չէինք իմանում կենդանի՞ էին թէ մեռած։ Առանց փաստ ունենալու, կասկածի հետեւանքով ձերբակալել ու տարել էին, իբր թէ նախկին ֆրանսական ընկերութեան օգտին էին աշխատում եւ դորա համար էլ տարել էին բանտ։ Այդ մարդկանց ձերբակալութիւնը միանգամից անտեղի էր։ Սակայն Չեկան չպիտի առանցորսի գնալ և սանորութիւն չէր Ղափանցիների համար։

Վերջապէս Մայիսի 5ին Գորիսից Ղափանի հանքերն էլ եկան Չեկիստ Սրաբովը եւ Զանգեզուրի կոմունիստների նախագահ Օթեանը։

Օթեանի եւ Սրաբովի հետ կարճ տեսակցութիւնից յետոյ պարզուեցաւ հետեւեալը։ Յայտարարութեան համաձայն, եւրոպական պետութիւնների կողմից միշտ սպասում են պատերազմի, եւ նրանց ուժը տասն անգամ իրանցից աւելի է։ Բայց այնքան դրսի թշնամիներից չէին վախենում որքան ներքինից։

Օթեանը զայրացած դասապարտում էր Ղափանի անզէն եւ քայքայուած գիւղացիներին, նոցա անուանում իրանց թշնամի։ Որովհետեւ, ասում էր, ժողովուրդը չի սիրում մեզ, չի կապւում մեզ հետ, ատում է մեզ եւ հին հոգեբանութիւն ունի։ Այսպէս մի շարք զրպարտութիւններ արեց Օթեանը։ Իր ասելով ես չպիտի ազդուէի, որովհետեւ որոշում էին կայացրած խոշոր ձերբակալութիւն կատարելու, որպէսզի ապահով զգային կարմիր բանակները։

Նոյնպէս եւ Սրաբովի միտքն եմ իմացել։ Այս վերջինս աւելի էր խորամանկ քան Օթեանը, զիկ-զակ ճանապարհներով սիկարէթ մը երկարեց ինծ եւ յուցկի էլ վառելով ցուցակ պահանջեց ինծանից Ղափանի գիւղացիներից բոլոր այն անհատների որոնք 1920 թուից մասնակցում էին քաղաքացիական կռիւներին եւայլն։ Իմ եւ Սրաբովի վիճաբանութիւնը տեւեց մինչեւ Մայիսի 15ը, որից յետոյ իմ եւ նրա յարաբերութիւնները խզւեցան։

Նախ քան ցուցակ պահանջելը, պղնձի ձուլելու գործարանի գլխաւոր վարպետ նշանակեց ինձ, բաւարար ռոճիկով եւ բոլոր յարմարութիւններով, իսկ երախաներիս էլ դպրոցում պիտի ընդունէին։ Այս բոլորին փոխարէն ցուցակ պիտի տայի իրանց, եւ իմ թելադրանքով պիտի սկսէին ձերբակալութիւններ կատարել... Իմ եւ Զանգեզուրի իշխանութեան յարաբերութիւնները 40 օր խզուած մնացին. իսկ Չեկիստ Սրաբովը իրա չեկիստներով Ղափանից քաշուեցաւ Գորիս եւ չհամարձակուեցան որեւէ մէկին ձեռք տալու։

Նորից երկու նամակ եմ գրել Երեւան, Կարինեանին եւ Զուբարին։ Պարզել էի եղելութիւնը միաժամանակ եւ երկու հեռագիր էի տւել։ Նամակներիս պատասխան չեմ ստացել, իսկ երկրորդ հեռագրիս պատասխանն էր գնալ Երեւան, իսկ ես էլ Զուբարին պահանջեցի գալ Ղափան։ Գորիսի եւ Ղափանի պաշտօնեաները անցագիր չտուեցին Երեւան գնալու։ Ժողովուրդի մի մասը գիտէին իմ եւ Չեկաների ընդհարւելու պարագան։

Ես կզգիացել էի մեր գիւղում. անգամ չկարողացայ հարեւան գիւղերում եղած բարեկամներիս այցելութեան գնալ։

Բանիցս տեղական իշխանութիւնը կանչել էր ինձ, մերժել էի, չէի ուզում նրանց երեսին նայիլ։ Մի օր, Յունիս 20ին Սրաբովի օգնական Սեդրակ Ակոբեանը Գորիսից աճապարեց ինձ մօտ մեր գիւղը, եւ մի նոր յայտարարութիւն արեց ինձ։ Իբրեւ թէ, դաշնակցութիւնը թուրքերի միջոցաւ տէրոր պիտի անեն ինձ, այդ իմացած են իրանք եւ ուզում են իմ կեանքս փրկել, ընտանիքով Երեւան պիտի տեղափոխւեմ, եւ տալիս են բոլոր յարմարութիւնները։ Մերժեցի անմիջապէս, եւ ասացի — «Մինչեւ որ Երեւանից Զուբարը կամ Մելիք Օսիփովը չգան Ղափան եւ այս ձերբակալութեան խնդիրը չփակեն, չեմ շարժւի իմ տեղից, թէկուզ եւ վաղը խփւեմ։»

Ակոբեանը քիթը-կախ ճանապարհւեցաւ Գորիս։ Երկու օր անցած գալիս է Ղափան Մելիք Օսիփովը։ Պահանջում է ինձ, գնում եմ ներկայանում եւ 24 ժամ մնում Ղափանում։

ՂԱՓ ՆՅԻ ԳԵՐԱՍԻՄ

ԱՄԵՐԻԿԱՅԵՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ամերիկահայ թերթերը կը գրեն թէ այս տարի Ամերիկայէն Հայաստան պիտի մեկնին 50 ընտանիք կամ 150 անձ։ Այս առթիւ Ամերիկայի Հօկի կեդր. վարչութեան կողմէ ղրկուած շրջաբերականի մը մէջ կ'ըսուի.

Մեկնողները պէտք է ըլլան արհեստաւորներ, որակեալ բանուորներ, մասնագէտներ (իժինէր, բժիշկ, ատամնաբոյժ եւլն.), այգեգործներ, բանջարագործներ եւլն.։

Մեկնողները իրենց հետ կըրնան տանիլ զանազան ապրանքներ, իրեր, գործիքներ իրենց արհեստներուն վերաբերեալ, որոնք մաքսէ զերծ պիտի ըլլան։

Փափաքելի է որ մեկնողները կազմակերպեն արտէլներ եւ համապատասխան մեքենաներ գնելով իրենց հետ տանին։

Հարցերու տրուած պատասխաններուն ճշգութիւնը պէտք է ստուգուի եւ ապա հարցարանները վաւերացուին։

Քալիֆորնիայի շրջանէն ներգաղթել ուզողները պիտի կրնան առանձին խումբ կազմել եւ մեկնիլ խաղաղականի ճանապարհով, իսկ միւս շրջաններէն եղողները կը մեկնին Նիւ Եորքի ճանապարհով։

Հարցարանները պատասխանները ստանալէ յետոյ կեդր. վարչութիւնը յատուկ յանձնախումբի մը միջոցով կը քննէ զանոնք եւ հարկ եղած դիմումը կը կատարէ հաւաքական «վիզէ» ստանալու համար։

Պէտք է ներգաղթողներուն ըսուի թէ «վիզա»ն առանձին խումբերու համար պիտի առնուի, հետեւաբար հաւաքաբար ալ պիտի մեկնին։

Ի՛ՆՉՊԷՍ Կ'ԱՅԼԱՍԵՐԻՆ

ՈՐԲԻ ՄԸ ԱՂԱՂԱԿԸ

Որքան կը յիշեմ, 1923ի աշնան էր, երբ Ճիպէյլի որբանոցէն եւ ուրիշ տեղերէ քանի մը հարիւր որբեր բերին Ֆրանսա եւ զանազան գաւառներու մէջ իբրեւ ծառայ ագարակապաններու տուին։ Այս որբերը անծանօթ ըլլալով տեղւոյն վարքին ու բարքին, բաւական դժուարութիւններ քաշեցին. շատ քիչ էին անոնք, որոնք քիչ մը լեզուին ծանօթ էին, եւ շատ ցանցառ էր թիւը անոնց, որ բարեբախտութիւն ունէին 2-3 հոգի կիրակի օրեր քով քովի գալով հայերէն խօսելու եւ իրար մխիթարելու։

Այս բախտաւորներու կարգին էի նաեւ ես։ Մօտ 2 տարի շարունակ մնացի նոյն տեղը եւ մինչեւ վերջ ալ դժգոհ էի վիճակէս։ Հողագործութի՞ւն չէի սիրեր, ո՛չ, այլ հետս հայերէն խօսող չկար. շաբաթը մէկ անգամ հազիւ կըրնայի 2-3 ժամ հայերէն խօսիլ, այն ալ 6 քիլոմեդր ճամբայ քալելով։ Ցետոյ կիրակի օրեր միայն 4 ժամ հանգիստ ունէի։

Շարունակ որբերու պաշտպան կոմիտէին կը գանգատէի՝ ունենալով իմ հետեւեալ զօրաւոր փաստերը. 1.— Ինչո՞ւ որբանոցին մէջ մեզ խաբեցին՝ ըսելով թէ առնուազն 4-5 հոգի պիտի տրուի մէկ գիւղին, թէ գիւղերը իրարու մօտ պիտի ըլլան եւ նոյնիսկ մարզական կեանքով ալ զբաղելու միջոց պիտի ունենանք. 2.— Ինչո՞ւ ըսուեցաւ նաեւ որ մենք Ֆրանսայի մէջ պիտի սորվինք երկրագործութիւն, ապա պիտի տարուինք հայրենիք եւ հոն կառավարութիւնը տուն տեղ պիտի տայ մեզի եւ ընտանիքի տէր պիտի դառնանք մեր սեփական հայրենիքին մէջ. 3.— Նաեւ ինչո՞ւ խոստացան որ մասնաւոր շրջիկ գործիչ մը պիտի ըլլայ եւ մեզի անհրաժեշտ գիրքեր, թերթեր եւայլն պիտի բերէ. նոյնիսկ հնարաւորութիւն պիտի տրուի տարին քանի մը անգամ բոլորը հաւաքելու գաւառի կեդրոն քաղաք մը, ուր պիտի սարքուէին ընկերական խնջոյքներ, դասախօսութիւն եւայլն եւ ազգային ոգին վառ պիտի պահուէր որբերու մատաղ սրտերուն մէջ եւայլն։

Այս խոստումները 1923ին եւ 24ին Ճիպէյլի որբանոցին մէջ կը տրուէին Մր. Թրէվիզի բերնով եւ կը թարգմանէր պատուելի կայծակեանը։

Հաւատալով այսքան պերճախօս եւ համոզիչ խոստումներու, անփորձ որբերս արձանագրուեցանք եւ մեկնումի օրը ուսուցիչներով, տնօրէնով միասին փայլուն ուրախութիւն մըն ալ ընելէ ետք, եկանք Ֆրանսա եւ մենք մեզ գտանք բոլորովին տարբեր միջավայրի մէջ. մեզ զրուեցին սադին անդին եւ խոստումներէն ոչ մէկը իրականացաւ։ Գոնէ հօթելուար նահանգի մէջ։

Մէկ տարի անտանելի կեանք մը վարելէ ետք, մեզ կանչած էին Լը Փուի, ուր եկած էր նաեւ Որբերու պաշտպան Մարմնի թարգման եւ քարտուղար ներկայացուցիչը՝ Տիկին Պ. Բարսեղեան, որ շատ գուրգուրոտ վերաբերում ունեցաւ մեզի հանդէպ. աւելի աւելին չէինք կրնար պահանջել իրմէ։

Ես խիստ բողոք ուղղեցի որ ձուլումի անհուն ովկիանոսին մէջ նետած էին մեզ եւ իբրեւ հայ ազգին աւելորդ զաւակներ, իրենց վրայ ձգած։ Մէկ տարուան ընթացքին մեր շահը՝ եղած էր այն, որ կըմկըմալով ֆրանսերէնով խառն հայերէն կը խօսէինք։ Երբեք չպիտի մոռնամ այն ցէօրթ եօլցի որբ եղբայրս որ գրեթէ արտայայտուելու անկարող էր եւ տեսնելով որ այսքան լքուած ենք եւ մէկ ժամ ետք իրարմէ պիտի բաժնուէինք, գառնօրէն կուլալով գրեթէ բոլորս ալ արցունքներ թափեցինք եւ խմբովին ժամ մըն ալ քաղաքը պտըտելէ ետք, իրարու հրաժեշտ տուինք։ Բաժանումը շատ յուզիչ եղաւ։

Մեզմէ ոմանք կարգալ ալ չէին գիտեր եւ չէին կրնար որեւէ տեղ նամակ գրել։ Կրնաք երեւակայել վիճակը այս անուս որբերուն։ Այսօր անոնցմէ շատեր ագարակը ձգած կ'աշխատին քաղաքի գործարաններուն մէջ եւ կամ կը պարապին տարբեր գործով։ Շատեր այլասերած են ինքնաբերաբար եւ շատերն ալ չգիտցուիր ինչ վիճակի մէջ են։ Ֆրանսուհիներու հետ ամուսնացողներուն ալ թիւը քիչ չէ։

Ուրեմն յուսախաբ եղած ենք շարաչար։ Մեզմէ շատեր կորսուած են արդէն եւ դեռ ալ կորսուելու վտանգին ենթակայ են։

Ո՞վ է որբերով հետաքրքրուողը. փոքր ո՞ւժ կամ արժէք կը ներկայացնեն 400-500 որբեր։ Ինչո՞ւ երկիր չփոխադրուեցանք մենք, որ աշխատէինք հայ մշակին քով։

Ո՛հ, մենք՝ որբ «պէլաներս» արժէք չունինք ազգին համար եւ կատարեալ փորձանքներ ենք եւ այսօր ցրուած համայնակուլ Ֆրանսայի անկիւնները, քարշ կուտանք մեր գոյութիւնը, մոլորեալ եւ կորուստի դատապարտուած։

Զ. Ե. Ո. Միութեան մասնաճիւղերու աշխատանքը այնքան ծանր է, որ դժուար թէ կարենան փրկել 100ին 20ը։

Պէտք է ուժ տալ Զ. Ե. Ո. Միութեան։ Որբանոցներէ ելած բոլոր բանիմաց եւ գիտակից որբերու պարտականութիւնն է անդամակցիլ այդ Միութեան եւ աջակցիլ թեթեւցնելու անոր ծանր բեռը։

Եկէ՛ք, եկէ՛ք, խառնել Զ. Ե. Որբերու Միութեան շարքերը, օգնելու նիւթապէս ու բարոյապէս։ Այս Միութիւնն է որ պիտի կըրնայ փրկել որբերը այլասերումէ, վառ պահել անոնց մէջ հայրենասիրական կրակը, հրահրել ազգային ոգին։ Որբերն են մեր վաղուան լաւագոյն սերունդը եւ օգնութեան ձեռք պէտք է կարկառել անոնց։

Երես դարձուցին մեզ մեր երէցները. Ֆրանսա բերին մեզ՝ փոխանակ Հայաստան տանելու եւ զրկեցին մեզ թերթէ ու գիրքէ։ Բայց մենք այսօր քաջ ենք ըսելու որ մենք ալ ունինք ընելիք հայ իրականութեան մէջ. Երէկ անչափահաս էինք այսօր, չափահաս դարձած ենք։ Երբեք չպիտի մոռնանք Ճիպէյլի մեր յարգելի մէկ ուսուցչին սա վերջին թելադրութիւնը.— «Տղա՛ք, երբ ձեզմէ խնդրեն հայերէն երգ մը, երգեցէք եւ ապա թարգմանեցէք իրենց.

Հայ ապրինք եղբայր մարդկութեան մէջը։

Հայ կնքեր է մեզ պատմութեան էջը։

ՀԱՅԿԱԶՈՒՆ

Վիէն

ՕԴԱՆԱՒՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Զգուշանալու համար հրդեհի վտանգներէն, այն պահուն որ օդանաւերը, արկածի մը հետեւանքով վար կ'իջնան բաց դաշտին մէջ, այս միջոցիս կը կատարուին գիւտի մը փորձերը։ Օդանաւային նախարարութիւնը կը յուսայ որ գիւտը պիտի տայ յաջող արդիւնքներ եւ 1930ին, արդէն տարածուած պիտի ըլլայ։

ՓԻՂԻՆ ԻՄԱՑԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Փիղը հինէն ի վեր ծանօթ ո՛չ թէ միայն իր այլանդակ [...]ով եւ յաղթանդամ հա[...] այլ նաեւ իր ընկերական [...]քով, հեզահամբոյր բնաւո[...]թեամբ եւ մարդուն մատուց[...] բազմատեսակ ծառայութիւն[...]րով։

Հնդկաստանի մէջ փիղը [...] սիրուած կենդանի մըն է, [...] գիւրութեամբ կ'ընտելանա[...] իբր գրաստ մեծ օգտակարութի[...] ունի։

Փիղերը երբեմն ա՛յնպիսի [...] լացի գործեր կը կատարեն, [...] մէջ որոշապէս ի յայտ կու[...] զօրաւոր իմացականութիւն մը [...] դատելու ու խորհելու կարող[...]թիւններ. ասկէ զատ, փիղերը [...] կառակ իրենց սոսկալի թ[...] ժին եւ զարհուրելի երեւոյթ[...] հլու ու հաւատարիմ ծառաներն [...] մարդուն։ Անոնք յաճախ առ[...] ամենափոքր դժկամակութ[...] կ'ենթարկուին ամէն տեսակ [...] կանքներու, եւ քրածին ու բն[...] գրօսիկ փորձերու։ Այս բարեկ[...] չորքոտանիները պարզ փղապանն[...]րու հրամանով սահուրդներու [...] ջոցաւ ջուրի աւազաններու մէ[...] մտնեն եւ հոն բանի լոգանք[...] կ'ընեն. յետոյ ցամաք ելլե[...] կարգաւ կը շարուին եւ կը սպա[...] որ փորձեր կատարելու համա[...] հրամաններ տրուին իրենց։

Արդարեւ, զուարճալի միա[...] գամայն ուշագրաւ է տեսնել [...] վիթխարի կենդանիները, [...] ոչխարի մը հեզանդութեամբ [...] ցուցնեն իրենց տէրերուն հանդէ[...] տէրեր՝ զորս մարմնոյ ամենա[...] թեւ շարժումով մը պիտի կրնա[...] գետին տապալել։

Սէյլանի խոշոր անտառներու [...] մէջ մարդ յաճախ կը հանդիպ[...] փիղի հօտերու, որոնք օրուան [...] խառնութենէն յոգնած ու փոշոտ [...] կարեկ, իրիկուան հանգիստը [...] վայելեն խմբովին, եւ գետի [...] զով ու պաղպաջուն ջուրերուն մ[...] լոգանքներ կ'ընեն ու զուարթ[...] կը զրօսնուն։

Փիղերը որսալու համար [...] սորդները անտառի մը մէջ [...] ընդարձակ շրջափակ մը կը [...] եւ հոն կ'առաջնորդեն [...] փիղ մը, որ մասնաւոր [...] դրութեան տակ կը սկսի [...] ձայներ հանել։ Վայրի փ[...] լսելով այդ աղմուկը, [...] չին մէջ կը մտնեն եւ [...] գոցուելով, թակարդին մէջ [...] նան, ուրիշներ՝ մասնաւո[...] ծածկուած մեծ փոսերու մէ[...] նալով կը բռնուին։

Վայրի փիղերը կը [...] խռնաւ անտառներու եւ [...] խուտ վայրերու մէջ։ Անոնք [...] բաբար խմբովին կ'ապրին եւ [...] տարէց արու մը առաջնորդ[...] հանդիսանայ խումբին։ Կը [...] նին հատիկներով, խոտերով, [...] զանազան տեսակ արմատներ[...]

Փիղերը նշանաւոր են [...] իմացականութեամբ։ Բազմ[...] օրինակներու մէջէն հատ մը [...] յիշենք հոս։

Ընտանի փիղերուն վրա[...] սովորութիւն է զանգակիկներ [...] խել, որոնց ձայներու տարբե[...] թենէն փղապանները կրնան [...] չել իւրաքանչիւր փիղին [...] թիւնը, եւ ըստ այնմ աշխատ[...] զանոնք։

Երբեմն կը պատահի որ [...] ղերէն ոմանք տրամադրու[...] չեն զգար աշխատելու. այն [...] ի՞նչ ընեն աղէկ. վարպետութի[...] մը իրենց վզէն կը նետեն [...] զակիկները եւ կ'երթան կը [...]

ուրտին անձանօթ թաքստոցի մը մէջ։

Այսպէս, փիղին մէկը վիրքերու անհետացած էր, եւ հակառակ լուրջ փնտռտուքներու, կարելի չէր եղած երբեւան հանել անոր թաքստոցը։

Վերջապէս մեծամարմին ծոյլ փախստականը գտնուեցաւ շրջիկ եղէգի անտառակի մը մէջ, ուր խնամքով պահուըտած էր եւ ուշի ուշով կը դիտէր զինքը հետապնդող մարդոց անցուդարձը։

Կենդանաբանական պարտէզներու մէջ չարաճճի տղաք իրենց գրօսանք ընտրած են փիղերուն ուտելիք տալ եւ անոնց հետ զուարճանալ զանազան եղանակներով։ Հետաքրքիր այցելու մը երբ ուշադրութեամբ քննէ փիղերուն շարժումները, անոնց մէջ որոշապէս պիտի նշմարէ խելացութիւն եւ իմացականութիւն։

ՀՐ. ՏԵՐՈՍԻ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՍՈՒՐԻԱՅԷՆ

ԿԵԱՆՔԸ ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ ՄԷՋ

Դասադուլ եւ ցոյց. — Հայ գաղթականներու տեղաւորման խնդիրը։

ԴԱՄԱՍԿՈՍ *14 Ապրիլ* (Սեփ. թղթ.) — Երկու շաբաթէ ի վեր Դամասկոսի ուսանողական եւ երիտասարդական շրջանակները խռովայոյզ վիճակ մը կը ներկայացնեն։ Կառավարութիւնը իրաւաբանական եւ բժշկական համալսարաններու համար յատկացուած վարկերը չափազանցուած գտնելով, նախապէս ստացուած 140 հազար սուրիական ոսկիէն 75 հազար զեղչած, եւ այդ գումարը նոր նախակրթարաններու հաստատման յատկացնելու ծրագիրը մշակած էր։

Կառավարութեան այս նոր որոշումը ընդհ. զայրոյթ յառաջ բերաւ ուսանողական շրջանակներու մէջ։ Կարգ մը ուսուցիչներ եւ կառավարութեան հակառակորդ տարրեր աւելի հրահրեցին կիրքերը եւ կրթական շատ մը յարկերու մէջ անիշխանական վիճակի մը ստեղծման պատճառ հանդիսացան։

Իրաւաբանականի եւ բժշկականի ուսանողներուն միացան նաեւ ֆրանսական «Լայիք» եւ «Ֆրէր Մարիստ» ու յոյն օրթոտոքսներու աշակերտներէն կարեւոր մաս մը։ Դասադուլ հռչակողները իրարու ետեւէ ցոյցեր կազմակերպեցին եւ կրակ ու բոց ճառեր արտասանեցին հրապարակներու վրայ։ Ցուցարարներէն ոմանք յանդգնութիւնը այնքան յառաջ տարին, որ ոստիկանութեան ատրճանակի հարուածներով պատասխանեցին։ Բարեբախտաբար սպանեալներ եւ վիրաւորներ չկան։

Աւելորդ չըլլար աւելցնել, որ ազգայնական շրջանակները կըրթական այս կարգադրութիւնները կը վերագրեն յետին միտքի մը, որ կը ձգտի տկարացնել բարձրագոյն եւ երկրորդական հաստատութիւնները՝ ի նպաստ օտար վարժարաններու։

Ուսանողական պատուիրակութիւններ ղրկուեցան Պէյրութ Մարզպանին եւ անոր Դամասկոսի ներկայացուցչին, որոնք պատասխանած են, որ այս խնդիրը կը վերաբերի սուրիական պետութեան։ Կ'ըսուի թէ հանրային կրթութեան ֆրանսացի խորհրդականը խոստացեր է ի նպաստ ուսանողներուն միջամտել։ Ասոր վրայ դասադուլները երկու օրէ ի վեր վերջ գտած են։

* * *

Նախորդ թղթակցութեամբս գրած էի, որ Ազգերու Դաշնակցութեան Սուրիոյ հայ գաղթականներու տեղաւորման կոմիտէին կարգադրութեամբ հող մը գնուած է քաղաքիս արեւելեան կողմը։ Սոյն հողը 1925ի դէպքերէն առաջուան Պապը Շարքիի գաղթակայանին տեղն է, որ 90 տունի յատուկ մասերու բաժնուած է, իւրաքանչիւր մասը մօտաւորապէս 70 քառակուսի մէթր տարածութեամբ։ Այս հողերը ամէնէն առաջ պիտի յատկացուին «Սոֆանիէ» գաղթակայանի բնակիչներուն։

Տեղւոյս «Պօսթան Սալիպ»ի գաղթակայանին Մարաշցիներու բաժինին հողատէրը իր եւ վարձակալներու միջեւ ծագած անհամաձայնութեան հետեւանքով, հողը պարպել տալու վճիռ կ'ըստանայ դատարանէն եւ ոստիկաններու ընկերակցութեամբ գաղթակայան կուգայ, որպէսզի հիւղակները քանդէ։ Սակայն Սարգիս քահանայ Պետրոսեանի միւթէսարրըֆութեան մօտ կատարած դիմումին վրայ, սոյն վճռին գործադրութիւնը յետաձգելու հրաման կը տրուի։ Մարզպանութենէն հրահանգ կայ արդէն որ գաղթականները կարելի չէ տեղահանել, մինչեւ որ անոնց բնակութեան յարմար վայրեր յատկացուին։

ԳԻՇԵՐԱՅԻՆ ԴՊՐՈՑ ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

Կոչ՝ Մարսէյլի Չափահաս երկսեռ Հայ հասարակութեան.

Սիրելի հայրենակիցնե՛ր,

Մարսէյլի Հինգ Հայրենակցական Միութիւնները, (Վասպուրական, Սեվրի-Հիսար, Եոզկատ, Զար-Սանճագ, Մարաշ) ելակէտ ունենալով իրենց ծրագրի գլխաւոր տրամադրութիւնները ու չափազանց մտահոգ մեր երկսեռ հասարակութեան լեզուական ու մտաւոր զարգացման վրայ, ամիսներէ ի վեր կատարած խորհրդակցութիւններէ ու բարոյական, նիւթական մեծ զոհողութիւններէ վերջ՝ այսօր ուրախութեամբ կը յայտարարեն ձեզ որ, կրցած են գլուխ բերել ԳԻՇԵՐԱՅԻՆ ԴՊՐՈՑԻ մը ձեռնարկը, ուր՝ ազատ կերպով պիտի կարողանան մուտք գործել եւ օգտուիլ բոլորն հայրենակիցները, որոնք շահագրգռութիւն, սէր եւ փափաք ունին իրենց Մայրենի լեզուն եւ Ֆրանսերէն սորվելէն բացի զարկ տալ նաեւ այլ գիտութիւններու համառօտ ուսումնասիրութեան, որոնք տարրական անհրաժեշտութիւն կը համարուին քաղաքակիրթ պետութեան մը մէջ ապրող բոլո՛ր քաղաքացիներուն ընդհանրապէս եւ մեզ Հայերուս մասնաւորապէս։

Առ այս վերոյիշեալ հինգ Հայրենակցական Միութիւններու ներկայացուցչական ժողովէն ընտրուած «Գիշերային Դպրոցի Յանձնախումբ»ը, առաջնորդուելով Ներկայացուցչական Ժողովէն մշակուած ու վաւերացուած նախագծով, պատրաստած է դասացուցակ, եւ հուսկ ուրեմն հրաւիրած է իւրաքանչիւր ճիւղին համապատասխան ու կարող ուսուցիչներ. եւ հակառակ տեղւոյս Ազգային Վարչութեան սիրայօժար ու ձրիաբար մեզ տրամադրած ըլլալուն Մատրան կից նախկին դպրոցի բոլոր սենեակները, իբր աւելի հայաշատ եւ կեդրոն դիւրութիւն մը ընծայելու համար մեր ունկնդիրներուն (թէեւ բաւական սուղ պայմաններով) վարձած է Tapis Vert փողոցի մէջ, Salon Espagnolի ընդարձակ սրահը իբր վայր մեր Գիշերային Դըպրոցի։ Եւ որոշած է դասաւանդութիւնները սկսիլ 29 Ապրիլ Երկուշաբթի երեկոյէն սկսեալ, հետեւեալ ժամանակացոյցով.

Բշ. Ա. պահ ֆրանսերէն, Բ. պահ՝ հայերէն, Գ. պահ՝ պատմութիւն, Գշ. Ա. պահ՝ ֆրանսերէն, Բ. պահ՝ աշխարհագրութիւն, Գ. պահ՝ թուաբանութիւն, Դշ. Ա. պահ՝ ֆրանսերէն, Բ. պահ՝ պատմութիւն, Գ. պահ՝ հայերէն, Եշ. Ա. պահ՝ ֆրանսերէն, Բ. պահ՝ թուաբանութիւն, Գ. պահ՝ աշխարհագրութիւն, Ուրբաթ Ա. պահ՝ ֆրանսերէն, Բ. պահ՝ հայերէն, Գ. պահ թուաբանութիւն։

ԾԱՆՕԹ.— Դասընթացքները կը սկսին երեկոյեան ժամը 7—9 հաշուելով 40ական վայրկեան իւրաքանչիւր պահ։

Շաբթուան այս հինգ օրերէն բացի նկատի առած ենք նաեւ Կիրակնօրեայ ժողովրդական Լսարանի բաժին հերթական կերպով ամէն Կիրակի առաւօտները ժամը 10—12ին, տալով հետեւեալ նիւթերը. Ա.) Առողջապահական գիտելիքներ. Բ.) Ընդհանուր պետական ուսում. Գ.— Բարոյագիտութիւն. Դ.) Ազատ նիւթերու շուրջ վիճաբանութիւն, հաւանութեամբ Գիշերային Դպրոցի Յանձնախումբի։

Զանազան անյարմարութիւններու տեղի չտալու, ինչպէս նաեւ կարգերու կանոնաւորման եւ նախօրօք տեղեակ մնալու ու ըստ այնմ դասաւորումներ յառաջ բերելու համար, Գիշերային Դպրոցէն օգտուիլ փափաքող բոլո՛ր հայրենակիցները պէտք է որ նախ արձանագրուին իրենց հայրենակցական միութեան վարչութեան քով, նշանակելով թէ ո՞ր ճիւղերուն կ'ուզեն հետեւիլ. եւ ապա Միութեան յանձնարարագրով մեզ ներկայանան, իսկ այն հայրենակիցները՝ որոնք Մարսէյլի մէջ Հայրենակցական Միութիւն չունին, այդպիսիները պէտք է որ արձանագրուին Յանձնախումբի ատենապետ Պ. Պօղոս Հիւսեանին քով՝ 44 Rue de Lodi:

Յայտարարութեան տալով մեր այս կոչը, կը յուսանք որ մասնաւորապէս մեր երկսեռ երիտասարդութիւնը, առիթը եկած համարելով, գիտակցութիւն պիտի ունենայ օրուան իր ազատ ժամերը լաւագոյնս օգտագործելու ի շահ եւ ի պատիւ նախ իրեն ապա հայութեան։

Բոլոր այն Հայրենակցական Միութիւնները, որոնք զանազան անյարմարութիւններու կամ կամքի անկախ պատճառներու բերմամբ, ցարդ չեն կրցած իրենց մասնակցութիւնը բերել սոյն օգտաշատ ձեռնարկին, նոյնպէս կը յուսանք որ, գէթ յետ այսու պատրաստակամութիւն եւ կամք պիտի ունենան գալու, եւ մեզ զօրավիգ հանդիսանալու։

Ի դիմաց
Գիշեր. Դպրոցի Յանձնախումբի
Ատենադպիր Ատենապետ
Կ. ԳՈՒԼՈՒՄԵԱՆ Պ. ՀԻՒՍԵԱՆ
16 Ապրիլ 1929, Մարսէյլ

Ծան.— Գիշերային դպրոցի բացումէն մէկ օր առաջ Ապրիլ 28ի կիրակին առաւօտեան ժամը 9ին, 46, Սալօն Սպանեօլի մէջ տեղի պիտի ունենայ դպրոցի բացման հանդէսը, որուն կը հրաւիրուին ներկայ գտնուիլ բոլոր Հայր. Միութիւններ իրենց վարչական կազմով, Ազգ. Իշխանութիւն, կազմակերպութիւններ, Զ. Երկ. Որբերու Միութիւն, Կ. Խաչ, Երիտասարդաց Միութիւն, անհատ բժիշկներ ու մտաւորականներ, մամուլի ներկայացուցիչներ եւ բոլոր շահագրգռուող հայրենակիցներ։

ԱՆՔԸԹԻԼ ՄԵՐԺՈՒԱԾ

Մատամ Հանոյի խնդրին բազմաթիւ ամբաստանեալներէն մէկը՝ Ժորժ Անքըթիլ, տնօրէն Rumeur թերթի, որ բանտարկուած կը մնայ շանթաժի մեղադրանքով, դատի քաշուեցաւ առջի օր: Բայց Անքըթիլ մերժեց դատարանի նախագահին զինքը դատելու իրաւասութիւնը, այն առարկութեամբ թէ ան հակառակորդ է իրեն:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՖՈՒԹՊՈԼ

Կիրակի օր տեղի պիտի ունենայ Ֆրանսայի ախոյեանութեան վերջին (final) մրցումը։ Մրցորդներն են Փարիզի Ախոյեան Club Français եւ հարաւարեւելքի ախոյեան Olympique de Marseille խումբերը։

Այս երկու խումբերն ալ Ֆրանսայի կարեւոր Լիկերու ախոյեան խումբերուն յաղթելէ վերջ, «ֆինալիսթ» մնացած են իրարու դէմ։ Մրցումը տեղի պիտի ունենայ Stade Pershingի հոյակապ մարզադաշտին վրայ։ Ֆրանսական շրջանակները մեծ կարեւորութիւն կուտան այս մրցումին եւ գնահատելով երկու խումբերուն բարձր արժանիքը, քսան հազար հանդիսատեսներ կը նախատեսեն.

Փարիզի Ախոյեան խումբը, եղանակը սկսելէն ի վեր կատարած է 39 մրցումներ, որոնց 32ը յաղթանակ, 5ը հաւասար արդիւնք եւ երկուքը պարտութիւն։ Olympique de Marseilleը եւս իր փայլուն յաղթանակներուն կարգին թէեւ ունեցած է պարտութիւններ, բայց իր այժմու կազմը խիստ զօրաւոր է. որով կիրակի օրուան այս երկու խումբերուն մրցումը խիստ հետաքրքրական պիտի ըլլայ. անոնք իրենց ամէնէն լաւագոյն մարզիկներով դաշտ պիտի գան եւ բուռն ջանքեր պիտի ընեն յաղթանակը խլելու եւ տիրանալու համար Ֆրանսայի ախոյեան տիտղոսին։

Այս Ախոյեանութեան մրցումը իբրեւ կեդրոնի յառաջապահ Club Françaisի պիտի մասնակցի Սարգիս Կարապետեան, որ ինչպէս նախկին մրցումներուն այս անգամ եւս կը յուսանք թէ իր փորձառու խաղով պիտի արժեցնէ իր կարողութիւնը։

Գ. Գասապեան

ԿՌՓԱՄԱՐՏ

ՊՈՐՏՕ.— Հինգշաբթի օր, հետաքրքիր բազմութիւն մը լեցուած էր «Ալհամպրա»յի սրահը, դիտելու համար հայ կռփամարտիկ Պ. Խոշորեանի խաղը սեւամորթի մը դէմ:

Պ. Խոշորեան ամբողջ խաղի ընթացքին տիրապետեց իր հակառակորդին: Սակայն ճիշտ 24 վայրկեան (8 շրջան) ճարպիկ խաղարկութենէ մը վերջ հաւասար յայտարարուեցան: Ներկաները բոլորն ալ բողոքեցին գործուած անիրաւութեան դէմ: Սակայն դատաւորը մնաց անդրդուելի:

Պ. Խոշորեան խաղացած է զանազան քաղաքներու մէջ եւ տարած է խոշոր յաղթանակներ: Կ'արժէ քաջալերել զինքը,

Թղթակից

ՁԵԶԻ ՀԱՄԱՐ, ՏԻԿԻ՛Ն.

Սիրուն գլխարկներու անբաղդատելի հաւաքածոյ մը, սփորի, ամէնօրեայ հագնելու եւ իրիկուան համար: Գիները անմրցելի: ՍՈՐՊԻԷի մօտ, 11 Rue Lafayette, Փարիզ: Ծ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԱՏԱՆԻՆԵՐ . . . — Ֆրանքօվիլի մէջ անցեալ օր, կէս օրուան մօտ, մէկ քանի կիներ նշմարելով որ իրենց դրացի պառաւին պատուհանները չեն բացուիր, որոշեցին փարատել հաւանական կասկած մը։ 72 տարու, Ատէլ Ցարլան մինակ կ'ապրէր։ Կրնար հիւանդացած կամ մեռած ըլլալ։ Ցան դուռը սակայն փակ էր։ Բայց մնացած պատուհանէ մը տղեկ մը ներս մտցուցին ու երբ յաջողեցան բոլորը մէկ ներս մտնել, տխուր տեսարանի մը առջեւ սահմռկեցան։ Պառաւը խոհանոցին մէջ կռնակի վրայ տարածուած էր, արիւնը կը լճանար անոր պաղ դիակին շուրջ։

Նախ անձնասպանութիւն կարծեցին եւ փութացին լուր տալ ոստիկանութեան, որ առաջին ակնարկով իսկ, ոճիրի մը հետքերը նշմարեց։ Դիակէն քիչ անդին աւելնոտ աղիւս մը նետուած էր։ Ոճրագործը անով զարկած ըլլալու էր զոհին եւ հարուածը այնքան ուժգին իջեցուցեր էր որ գանկը ջախջախուեր էր, ու փախելէ առաջ, հանդարտօրէն մարդը խուզարկեր էր տան բոլոր անկիւնները։ Ու հետքէ հետք մէկ ժամուան ընթացքին, ոստիկանները կրցան երեւան հանել ոճրագործը, անոր տալ դէմք, տարիք եւ անուն, ու իյնալ անոր ետեւէն։

Նոյն միջոցին որ ոստիկանապետը առաջ կը տանէր իր քննութիւնները, օգնականներէն մէկը եկաւ լուր տալու թէ նոյն գիւղին մէջ եւ նոյն օրն իսկ, մսավաճառի մը աշկերտը Մարսէլ Մօրիս, 18 տարու անհետացեր էր, գողնալէ յետոյ իր վարպետին 1500 ֆրանքը։ Ոստիկանապետը արդէն սկսեր էր կասկածներ ունենալ այս տղուն մասին, երբ լուրը իրեն կը տրուէր։ Որովհետեւ մսավաճառին յաճախորդներուն հանդիպելու պատրուակով, ամէնէն վերջ ան էր որ երեւցեր էր զոհին տան մէջ։ Յետոյ, տան քովերը թուփերու տակ ծածկուած գտաւ աշակերտին զամբիւղը, որով ապրանք կը յանձնէր յաճախորդներուն։ Գտան նաեւ զոհին տան դրան բանալին։ Կասկած չկայ, ոճրագործը աշակերտն էր որ սակայն փախուստ տուեր էր։

Եւ սակայն շնորհիւ ձեռք առնուած միջոցներուն, ոճրագործը ձերբակալուեցաւ իր գիւղին մէջ, ուր գացեր էր ապաստան փնտռելու։

Կարդացէք և Տարածեցէք
ՅԱՌԱՋԸ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԱՐՏԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ա. ՉԵԽՈՎԷՆ

Սաշայի երթալէն ետքը տոքթորը երկար ատեն ականջին ետեւը քերելով կը նայէր աշտանակին վրայ ու կը մտածէր։

«Հրաշալի առարկայ մըն է, խօսք չկայ,— մտածեց ան,— եւ նետելը՝ ափսոս... Իմ քովս թողելն ալ՝ անկարելի... Հո՛մ, ահա խնդիր քեզի։ Որո՞ւն նուիրել կամ զոհաբերել զայն»։

Երկա՛ր մտմտալէ ետքը միշտ իր լաւ բարեկամը՝ փաստաբան Ուխոֆը, որուն երախտապարտ էր իրեն համար լմնցուցած գործի մը պատճառով։

— Հրաշալի է,— վճռեց տոքթորը։ Ան իբրեւ բարեկամ պիտի դժուարանայ դրամ առնել. ու շատ տեղին պիտի ըլլայ եթէ առարկայ առնեմ։ Այս սատանայական բանը իրեն կը տանիմ։ Մանաւանդ որ ամուրի է ու քիչ մըն ալ թեթեւաբարոյ...

Հագուեցաւ, առաւ կապոցն ու գնաց Ուխոֆին քով։

— Բարե՛ւ, բարեկա՛մ, ըսաւ փաստաբանը տունը գտնելով։ Տունդ եմ եկեր... կուգամ շնորհակալութիւններս յայտնելու քու աշխատանքիդ համար... դրամ առնել չես ուզեր, գոնէ ա՛յս առարկան առ... ահա՛, եղբայր... հրաշալի բան մըն է։

Փաստաբանը աննկարագրելի հաճոյք զգաց առարկան տեսնելով։

— Ահա՛ քեզի բան, խնդաց։ Ա՛խ, սատանան տանի, ի՛նչ տեսակ բան են մտածեր անպիտանները։ Հրաշալի է, զմայլելի։ Ուրկէ՞ գտար այս գեղեցիկ իրը։

Փաստաբանը յայտնելով իր հիացումը, վախկոտ կերպով դրան կողմը նայեցաւ ու ըսաւ.

— Միայն թէ, բարեկա՛մ, այս քու նուէրդ, ես չեմ առներ...

— Ինչո՞ւ, վախցաւ տոքթորը։

— Անոր համար, որովհետեւ.. հոս կուգան մայրս, յաճախորդներ... ու, նոյնիսկ, աղախինիս քով ալ յարմար չէ։

— Չէ՛, չէ՛, չէ՛... չպիտի համարձակիս մերժել,— շարժեց տոքթորը ձեռքը։— Ատիկա խոզութիւն պիտի ըլլայ քու կողմէդ։ Առարկան գեղարուեստական գործ մըն է... Ինչքա՛ն կենդանութիւն . . . արտայայտութիւն . . .

— Գոնէ բանով մը ծածկած ըլլար, կամ թուղթի տերեւ մը փակցնէիր։

Բայց տոքթորը աւելի ու աւելի թափահարելով ձեռքը, դուրս եկաւ Ուխոֆի սենեակէն եւ ուրախ, որ կրցաւ գլխէն հեռացնել այդ չարաբաստիկ առարկան, գոհ սրտով գնաց տուն։

Անոր հեռանալէն ետքը փաստաբանը երկա՛ր նայեցաւ աշտանակին, ձեռքի մատներով շօշափելով անոր ամէն կողմերը եւ տոքթորին պէս, բաւական ատեն գլուխը կը կոտրէր այն մասին թէ ի՞նչ ձեւով ազատուէր այդ նուէրէն։

«Առարկան շատ գեղեցիկ է, — կը խորհէր ան,— նետելն ափսոս է, իսկ պահելը՝ անյարմար։ Ամէնէն աղէկը մէկու մը նուէր տալն է... Ահա թէ ինչ... այս գիշեր զայն կը տանիմ կատակերգակ Շաշքինին, ան շատ կը սիրէ այդ կարգի բաներ եւ, ի դէպ, անոր ի նպաստ կը խաղան այս երեկոյ...»։

Ըսաւ՝ ըրաւ։ Գիշերը կատակերգակ Շաշքինին էր նուիրուած աշտանակը, Ամբողջ գիշերը երիտասարդներով լեցուած էր անոր հագուելու սենեակը որոնք կուգային առարկայով զուարճանալու։ Շարունակ կը լսուէին ուրախութեան ու ծիծաղի ձայներ, որոնք ձիու խրխնջոցի կը նմանէին։ Բայց եթէ դերասանուհիներէն ոեւէ մէկը մօտենար սենեակի դուռին եւ հարցնէր թէ «կարելի՞ է մտնել», նոյն վայրկեանին կը հնչէր Շաշքինի խռպոտ ձայնը.

— Ո՛չ, ո՛չ, մայրիկս,՝ հագուած չեմ։

Ներկայացումէն ետքը կատակերգակը վեր քաշեց ուսերը, շարժեց ձեռքերը տարակուսանքով ու ըսաւ.

— Լաւ, բայց ո՞ւր պիտի դնեմ այս աղտոտ բանը։ Ես ուրիշին տունը կ'ապրիմ, քովս դերասանուհիներ կուգան։ Ասիկա լուսանկար մը չէ որ սեղանի տակ պահես։

— Ա՛, տէր իմ, ծախեցէք զայն,— խորհուրդ տուաւ անոր իր սափրիչը, մազերը յարդարելով.— Հոս մօտիկ ծեր կին մը կ'ապրի, որ հին անագապղինձներ կը գնէ։ Գացէք եւ հարցուցէք Սմիրնովի։ Ամէնքը զինքը գիտեն։

Շաշքինը լսեց անոր խորհուրդը։ Երկու օր ետքը տոքթոր Քաշիլքոֆը իր աշխատանոցին մէջ նստած, մատը ճակտին դրած լեարդային թթուներու մասին կը մտածէր։ Յանկարծ դուռը բացուեցաւ ու ներս մտաւ Սաշա Սմիրնոֆը։ Կը ժպտէր, ամբողջ դէմքը կը փայլէր, երջանկութիւն կը բուրէր... Ձեռքը բռնած էր թերթի մէջ փաթթուած ծրար մը։

— Տոքթոր,— սկսաւ հեւալով։— Երեւակայեցէք մեր ուրախութիւնը։ Բախտաւոր էք, յաջողեցանք ձեր աշտանակին զոյգ մը գտնել... Մայրս այնպէ՛ս երջանիկ է... Ես մօրս միակ զաւակն եմ... իսկ դուք փրկեցիք իմ կեանքս։

Եւ Սաշան, շնորհակալութեան զգացումով դողդողջուն, տոքթորին առջեւ դրաւ աշտանակը։

Տոքթորը բերանը բացաւ, ուզեց բան մը ըսել, բայց չըսաւ, լեզուն կտրեր էին։

Թարգմ. Խ. ԵԳԱՆԵԱՆ

ՖՈՇ ԶՐԱՀԱՒՈՐԸ

Չորեքշաբթի օր, Պրէսթի մէջ ծով հանուեցաւ Ֆոշի անուան նուիրուած զրահաւոր մը, որուն շինութիւնը աւարտած է 10 ամսուան մէջ: Այս զրահաւորը ունի 185 մեդր երկարութիւն, 19 մեդր լայնք, 12 հազար ձիու ուժ եւ ժամական 33 հանգոյց արագութիւն: Հին զրահաւորներու վրայ «Ֆոշ»ի առաւելութիւնը այն է որ զրահը ներսէն է, այնպէս որ կրնայ աւելի տոկալ ականներուն դէմ:

Թուրքիա ներքին մշակութային մարզին մէջ իր գլխաւոր ճիգը կ'ուղղէ պայքարելու համար անուսումնեան դէմ։ Գալով ուժ ժամուան օրէնքին, անիկա բոլորովին անծանօթ է Թուրքիոյ մէջ։

Տրոցկիի մասին հարցումի մը պատասխանելով, Թուրքիոյ արտաքին գործավարը յայտարարեց թէ Թուրքիոյ մէջ իր բնակութիւնը ոեւէ սեղմումի չէ ենթարկուած այն պարզ պատճառով որ անիկա կը պատկանի բարեկամ ազգի մը։

.*. Հռոմէն կը հեռագրեն.— «Ծոռնալէ տ'Իտալիա» կը գրէ թէ Թէվֆիք Րիւշտի պէյ, որ ներկայիս Պերլին կը գտնուի, ապրիլի վերջերը Հռոմ պիտի գայ ողջունելու համար Մուսոլինին, որուն հետ հանդիպում մը ունեցած էր արդէն անցած տարի Միլանի մէջ։

Վենիզելոս գոհ է

Աթէնքէն «Թայմզ»ի կը հեռագրեն թէ Վէնիզէլոս խօսելով ծերակուտական ընտրութեանց մասին, իր գոհունակութիւնը յայտնեց արդիւնքին մասին։ Վարչապետը ուրախ է մանաւանդ որ ձախողեցաւ գաղթականները պոյքոթի մղելու ձեռնարկը եւ ջախջախուեցան երկու ծայրայեղ կուսակցութիւնները՝ համայնավարներն ու արքայականները, որոնք մէկ աթոռ իսկ չկրցան շահիլ։ Ասոնք կ'ուզէին քաղաքական կամ ընկերային տակնուվրայութիւն առաջ բերել։

Նոր Ծերակոյտը պիտի գումարուի Մայիսի կիսուն՝ ընտրելու համար իր նախագահը. յետոյ Երեսփոխանական ժողովն ու Ծերակոյտը միասին նիստ պիտի գումարեն՝ ընտրելու համար մնացած 10 ծերակուտականները։ Յետոյ յետոյ երկու խորհրդարանները պիտի ձեռնարկեն Հանրապետութեան նախագահի ընտրութեան։

Թուրքիոյ նոր երկաթուղիները

Էնկիւրիէն կը հեռագրեն թէ հանրօգուտ շինութեանց գործավարը խորհրդարանային յանձնախումբէն պահանջեց փարկ մը քուէարկել Քիլիոս - Էրէյլի, Սվազ - Էրզրում և Ատափազար - Պոլու գիծերուն համար, ընդ ամէնը 845 քիլոմեդր։

Գործավարը յայտարարեց թէ 1930ին պիտի աւարտին բազմաթիւ գիծեր, որոնց ընդհանուր երկարութիւնն է 2284 քիլոմեդր եւ որոնց շինութիւնը առաջ կը տարուի ներկայիս.— Ասոնց մէջ են՝ Ուլու Քըշլա - Կեսարիա, Սամսոն - Սվազ եւ Քէօթահիա - Պալըքեսէր։

Հանրօգուտ շինութեանց խորհրդարանային յանձնախումբը քուէարկեց փարկերը։ Նոյնպէս քուէարկեց 100 միլիոնի փարկ մը, զոր կառավարութիւնը կը պահանջէր՝ յառաջիկայ տասը տարիներու ընթացքին հետապնդելիք ջուրի (ոռոգում) քաղաքականութեան համար։

Խառն դատարանները եւ թրքահպատակները

Գահիրէ, 24 Ապրիլ.— Աղեքսանդրիոյ վերաքննիչ Խառն Ատեանը այսօր պիտի վճռէ կարեւոր խնդիր մը։ 1875ի Սահմանադրութենէն ի վեր Եգիպտոսի Խառն դատարանները իրաւասութիւն ունին դատելու բոլոր օտարահպատակները, ըլլան անոնք Քափիթիւլասիոններէն օգտուող երկրի հպատակ կամ ոչ։

Լօզանի դաշնագրէն ի վեր, որ վաւերացուց Եգիպտոսի բաժանումը Թուրքիայէն, խնդիր ծագեցաւ թէ Խառն Դատարանները իրաւասութիւն ունի՞ն Թուրքերուն, ինչպէս նաեւ Օսմանեան կայսրութենէն բաժնուած երկիրներու հպատակներուն վրայ, որոնք նախապէս Եգիպտացիներու պէս նոյն իրաւական դրութեան ենթակայ էին։

Եգիպտական կառավարութիւնը այժմ կը պահանջէ որ Խառն Դատարանները իրաւասութիւն ունենան միայն այն օտարահպատակներուն վրայ, որոնց պատկանած պետութիւնները քափիթիւլասիոն կամ այդ իմաստով դաշնագիրներ ունին Եգիպտոսի հետ։

Լօզանի դաշնագրէն ի վեր Վերաքննիչ Խառն Դատարանը երկու վճիռ տուաւ, որով Թուրքերը եւ նախկին օսմանեան հպատակները Խառն Դատարաններու իրաւասութենէն դուրս կը նկատէ, իսկ քափիթիւլասիոն չունեցող օտարահպատակները անոնց կ'ենթարկէ։

Մեծ հետաքրքրութեամբ կը սպասուի Խառն Դատարանի վճիռին։

Աֆղանիստանի կռիւները

Փէշավարէն կը հեռագրեն.— Կը սպասուի որ Ամանուլլահ Թագաւորի եւ Քապուլի էմիրին ուժերուն միջեւ կռիւը սկսի Ղազնիի մօտ, այդ քաղաքը գրաւելու համար։ Նախկին վերին հրամանատար եւ պատերազմական նախարար զօր. Նատիր խան, որ ներկայիս կը գտնուի Պալտէի մէջ, նոյնպէս կը յուսայ գրաւել Ղազնին։

Մազարի Շէրիֆ եւ Ճապպուլ Սէրաջ քաղաքները լքեցին Պէչէի Սաքան եւ Աժանուլլահի կողմը անցան։

Կ'ըսուի թէ էմիր Հապիպուլլահ խան Քապուլի մէջ բանտարկած է Ամանուլլահ Թագաւորի կրտսեր եղբայր Սէրտար Ասատուլլահ խանը (որուն համար կ'ըսուէր թէ Նատիր խանի թեկնածուն է գահին համար), արքայական գերդաստանէն ուրիշ չորս իշխաններու հետ։

Պէչէի Սաքա Փէշավարի աֆղան առեւտրական գործակալէն պահանջեց իր մօտ պահ դրուած 22,500 անգլիական ոսկին, հակառակ պարագային սպառնալով նեղել իր ընտանիքը, որ Քապուլ մնացած է եւ գրաւել ամբողջ գոյքերը։ Առեւտրական պատուիրակը պատասխան ղրկեց թէ չի կրնար ոեւէ մէկուն փէննի մը անգամ յանձնել, մինչեւ որ չիմանայ թէ ո՞վ է Աֆղանիստանի իրական տէրը։ Էմիրը այս պատասխանը ստանալուն, փոխանակ գործադրելու իր սպառնալիքները, ապահով Փէշավար ղրկեց առեւտրական գործակալին ընտանիքը։

Օքսուսի երկայնքը խորհրդային զինուորներու շարժումներ կը նշմարուին, հաւանաբար պատրաստ գտնուելու համար այդ կողմերու անհանդարտ ցեղախումբերուն դէմ։

Հայ համայնավար մը ձերբակալուած

Ապրիլ 13 շաբաթ օր Պուքրէշի մէջ ոստիկանութեան կողմէ ձերբակալուած է հայ համայնավար մը՝ Պերճ Երամեան անունով։

Խուզարկութիւններ կատարուելով, հայ բոլշեւիկին մօտ գտնուած են համայնավարական պրոպագանդի վերաբերեալ թուղթեր։

ԱՊՐԻԼ 11/24Ի ՍԳԱՏՕՆԸ

ՓԱՐԻԶ

Այս կիրակի գիշեր ժամը 8.30ին, Petit Journalի սրահին մէջ կը տօնուի նախաձեռնութեամբ Զ. Ե. Որբերու միութեան Փարիզի մասնաճիւղին եւ մասնակցութեամբ Հ. Հ. Պատուիրակութեան, Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Սոցիալիստ յեղափոխականներու, Հայ կաթողիկէ եւ բողոքական յարանուանութեանց, Եւրոպահայ կարմիր խաչի, Գրական Ակումբի, Սանասարեան, Հայ Ուսանողական, Վէնսէնի կրթասիրաց, Ռոստոմի Ֆրանսահայ Արիներու, Պուաքոլոնպի Հ. Մ. Ը. Մ.ի Սկաուտներու, Արարատ միութեան, Տրապիզոնի, Շ. Գարահիսարի, Անդրէասի, Ուրֆայի, Սեբաստիոյ, Եոզկատի, Բարձր Հայքի Հայր. միութեանց։

կը նախագահէ՝ ՓՐՈՖ. Ն. ԱԴՈՆՑ

կը խօսի՝ Պ. ԿՈՊԵՌՆԻԿ ԹԱՆՏՐՃԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն M. M. Fauchet, Compositeur, Prof. au Conservatoire National de Paris, Boulmé, Violoncelliste, Ier Prix du Conservatoire de Paris(թաւջութակ), Mme. Heicknam-Cacheux violoniste, Ier Prix du Conservatoire National, Mlle Cuvillier, Cantatrice, Ier Prix du Conservatoire; Պ. Ս. Նաւասարդեան, «Սիփան» երգչախումբը՝ ղեկավարութեամբ Պ. Սաքօ Յակոբեանի եւ «Կոմիտաս» երգչախումբը՝ ղեկավարութեամբ Պ. Նշան Սերգոյեանի եւ հայ արուեստագէտներ։

ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ, ՈՒՂԵՐՁՆԵՐ, ԽԻԱՅԼՆ

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՄԱՐՍԷՅԼ

Այս կիրակի ժամը 2ին 333 Ավընիւ Տիւ Փրատօ, կառտըն փառքի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Զ. Ե. Ո. Միութեան, հովանաւորութեամբ Ազգ. Կեդր. Վարչութեան, նախագահութեամբ Գ. Եպիսկ. Պալաքեանի եւ մասնակցութեամբ Հայաստանի Հանրապետութեան Մարսիլիոյ Հիւպատոսարանին, Ազգ. Վարժարանի, Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Արեւմտ. Ե. Հ. Կ. Խաչի, Վասպուրականի, Բարձր Հայքի, Շապին Գարահիսարի, Զարսանճագի, Մարաշի, Եոզկատի, Սեբաստիոյ Սենեքերիմեան, Ամասիոյ, Սիվրի-Հիսարի, Խնուսի, Բալուի, Քղիի, Սեբաստիոյ Ղանթարօղի, Քէսիրիկի Հայրենակցական Միութիւններու, Հ. Յ. Դ. Պատ. Միութեան, Հ. Մ. Ը. Մ. Մարսէյլի և Հ. Մ. Ը. Մ.ի Արարատ մասնաճիւղերու, Բարձր Հայքի Երիտասարդաց, Զարսանճագի Երիտ. միութիւններու, եւայլն։

ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ, ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ, ՆՈՒԱԳ

ՏԷՍԻՆ

Նախաձեռնութեամբ Սեբաստիոյ Ուսումնասիրաց Միութեան եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Տարօն-Տուրուբերան, Վասպուրական, Բարձր Հայք Հայրենկց. միութեանց եւ Ա. Ե. Կ. Խաչի եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի տեղական մասնաճիւղին։

Այս Կիրակի ժամը 5ին «Սինէմա Նովէլթի»ի սրահը

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

ՓՈՆ ՏԸ ՇԵՐԻԻ

Այս կիրակի ժամը 2ին Օթէլ տը Ֆրանսի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Միութեան, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Սթանոզի, Մարաշի, Լճէի Հայրենակցական Միութիւններու եւ Հ. Ե. Ե. Ի. Միութեան։

Բանախօսութիւն, խմբերգ, մեներգ, արտասանութիւն, նուագ, եւայլն։ Աքսորի կեանքէն՝ տեսարան մը կը ներկայացուի, Սթանոզի Հայրենակցական միութեան կողմէ։

ՓՈՆ Տ'ՕՊՆԱ

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Մ.ի «Կայծակ» խումբի եւ մասնակցութեամբ քաղաքական եւ ազգային կազմակերպութիւններու։

ԿՐԸՆՈՊԼԸ

Նախաձեռնութեամբ Կրընոպլի Ազգ. Միութեան վարչութեան այս Կիրակի ժամը 2ին, Քրուա Ռուժ, Սալ տէ Ֆէթի մէջ (Croix Rouge, Salle des Fétes).

Ինչպէս նաեւ ԼԻՈՆԻ, ՌՈՄԱՆԻ եւ ուրիշ վայրերու մէջ։

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

ՍԳԱՀԱՆԴԷՍ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

կազմակերպուած՝ Հ. Յ. Դ. Վիլէօրպանի «Արամ» խումբին կողմէ

Վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին Ընկ. Քէնտիրեանի ճաշարանը

Երգ. արտասանութիւն, բանախօսութիւն, նուագ, եւայլն

Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերներն եւ համակիրները

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Տրամաթիք Ստուդիայի

Ի պատիւ դերասան Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆի

Վաղը Շբ. գիշեր ժամը 8.30ին 84 Rue Chapel *թատերասրահին մէջ*

կը ներկայացուի «ՅՈ՞ ԵՐԹԱՍ»

Կը մասնակցին Մարսէյլի թատերական բոլոր լաւագոյն ուժերը

տեղերու գիները սովորական

ՕՐ. ԱՐՄԻՆԷ Տ. ՋԻԹՈՒՆԻ

ԵՒ

Պ. ԱՐԹԻՒՐ ԹՈՒՂԼԱՃԵԱՆ

ՆՇԱՆՈՒԱԾ

Էրմոն *Ռէնսի*

21 Ապրիլ 1929

Հ. Յ. Դ.

Փոն տ'Օպնայի *Կորիւն խումբի դասախօսական ժողովը՝ վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 7.30ին իր Դրադարանի սրահին մէջ։*

ՀՐԱՒԷՐ

Ընկերներ Վահան Համբարձումեան, Գերասիմ Բալեան, Լեւոն Մօզեան, Լեւոն Զորմխեան եւ Շաւարշ Մակարեան ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրուին յառաջիկայ Երեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, Քաֆէ Օ Բլէօ տը Լիւնի ստորնայարկը, Մէթրօ Իթալի։ Կը հրաւիրուին նոյնպէս ընկերներ Վաղարշ Վարպետեան, Հ. Մաճառեան եւ Ա. Սմսարեան։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԲԱՐՁՐ-ՀԱՅՔԻ հայրենակցական միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս Կիրակի Ռոստոմի սրահը 131 Fbg. du Temple: *Օրակարգ՝ վարչութեան ընտրութիւն։ Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի։*

Շ. ԳԱՐԱՀԻՍԱՐԻ եւ շրջանի «Ռազմիկ» հայրենակց. միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս Կիրակի ժամը 2.30ին 40 Rue de Belleville։ *Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները։ Կարեւոր օրակարգ։*

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Լա Սէյն սիւռ Մէր, *Յ. Պ.— 10։*

Քուլոն, *Խ. Ա.— 35։*

Մարսէյլ, *Գործ, 722։*

Մարսէյլ, *Ս. Ո.— 140։*

Իսի-լէ-Մուլինօ, *Տիկ. Ս.— 250։*

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուի Թոգատի Արթօվայի գաւառակին Եաթմրշ գիւղէն Առաքելի եղբայրը Գէորգ Գարեան։ Կը կարծուի թէ այժմ կը գտնուի Փարիզ։ Իմացնել՝ Vartan Karianի 6 Bld des Mon Quartiers, Issy-les-Moulineaux Seine.

ՏՕՔԹ. ԱՍԼԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԹՈՔԵՐՈՒ ԵՒ ՍՏԱՄՈՔՍԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Մասնաւոր յարկաբաժին՝ մորթային եւ վեներական ախտերու դարմանատան մէջ կը բուժէ ULTRA-VIOLET ճառագայթներով Յօդացաւ, Ջղացաւ (Sciatique), Նէվրալժի, Անարիւնութիւն, Ոսկրաթեքութիւն (Rachitisme) եւայլն։

16 Rue Bleue, Մէթրօ՝ Cadet. Հեռ. Provence 73-67

Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 9—12 եւ 2—7, ԿԻՐԱԿԻ 9—12

Եթէ կ'ուզես ուտել միշտ լաւը

ու վճարել միանգամայն աժան. դիմէ

24, Rue St. Lazare, PARIS (9e)

ՃԷՆԱՋԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ. ԵԱՆ

Արեւելեան ուտեստեղէններու մթերանոցը։

ԱՊՈՒԽՏԱԳՈՐԾ - ԱՊՈՒԽՏԱՎԱՃԱՌ

ՀԱՅԿ ՄԱՐԱՇԼԵԱՆ

16 Rue des Hortensias, St. Just, MARSEILLE, R.C.M. 77,162

Բնիկ Կեսարացի եւ 30 տարուան փորձառու ապուխտագործ։ Կը պատրաստէ ընտիր ապուխտ եւ երշիկ, Կեսարիոյ պղպեղով եւ համեմներով։ Առաքում ամէն երկիրներու համար՝ փոքրաքանակ եւ մեծաքանակ։

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

106 Ave. Kléber. PARIS (16e)

(Նախկին ՍԹԷՖԷՔԻ) Հեռ. Passy 72.56 R. C. Seine No. 438390

Տնօրէն՝ Պ. ԱՆՏՐԷ

Ամէն տեսակ ընկերութեանց պայմանագրութիւններ, ապահովագրական պայմանագրութիւններ, խնդրագիրներ, պատերազմական հատուցումներ, առեւտրական տուներու առուծախ։

Օրինական ամէն կարգի հետապնդումներ վարչական եւ հիւպատոսական իշխանութեանց մօտ։

Ֆրանսա մտնելու համար ձեռնհաս իշխանութիւններէ արտօնագրի ստացման խնդրագիրներ ԱՖԻՏԱՎԻԹ)։

Ամուսնութեան, ամուսնալուծման ձեւակերպութիւններ. ներկայացուցչութիւն Ֆրանսայի, Յունաստանի եւ Թուրքիոյ բոլոր դատարաններուն առջեւ։

Ամէն օր ժամը 4—7 , բացի կիրակիէ եւ շաբաթէ *յառաջ ընթերցողներուն համար խորհրդակցութիւնը ձրի*

ԾԱԽՈՒ ԵՒ ՎԱՐՁՈՒ ՎԻԼԼԱՆԵՐ

ԾԱԽՈՒ Է վիլլա մը, 114 Rue Victor Hugo, Պուա Քոլոմպ, Փարիզէն 11 վայրկեան հեռու։ 6 փիէս, մեծ արհեստանոց, բարձրադիր ստորնայարկ, բաղնիք, ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն, Թէլէֆոն, կեդրոնական ջեռուցիչ եւ փոքրիկ պարտէզ։ Գին՝ 220,000 ֆրանք,— վճարման դիւրութիւններ։ Տարեկան վարձք 12,000 ֆր. եւ *շառժ։* վարձու կը տրուի նաեւ ծախելու խոստումով։

Ուրիշ վիլլա մը 5 փիէս, ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն, կառաժ եւ փոքրիկ պարտէզ։ Գին՝ 150,000 ֆր.։ Տարեկան վարձք 8000 ֆր. եւ շառժ։ վարձու կը տրուի ծախելու նաեւ խոստումով։ Դիմել սանտիրոջ Branger, 5 Rue Cambon, Paris.

ՏՕՔԹ. Ե. ՄԻՆԱՍԵԱՆՑ

ՆԱԽԿ. ԲԺՇԿԱՊԵՏ ԹԻՖԼԻԶԻ Կ. ԽԱՉԻ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑՆԵՐՈՒՆ

ՍԵՐՔԻՆ, ՄԱՆԿԱՆՑ, ՄԻԶԱՍԵՌԱՅԻՆ, ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

42 Rue des Acacias, PARIS (17e) Մէթրօ՝ Etoile

Կ'ընդունի ամէն օր ժամը 5էն 7. եւ ժամադրութեամբ

իսկ կիրակի օրերը միայն ժամադրութեամբ

ՃԱՇԱՐԱՆ "ԿՈՎԿԱՍ"

3 Rue Champollion, Մէթրօ՝ Սէն Միշէլ եւ Օտէօն

Մի մոռնա՛ք կովկասի համով հոտով կերակուրները որ կը պատրաստուին Ռուսիոյ արքայական խոհարարին կողմէ։

ԱՄԷՆ ՕՐ ՇԻՇԼԻԿ ԵՒ ՎՈՏԿԱ

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96-61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6։ Քիթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 2—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։

EMPIRE, Միւզիք-Հօլ. 37 Av. Wagram

Cirque de Paris	Էքոլ Միլիթէր	ամենալաւն ու աժանը	2-14 ֆրանք

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 r. Rivoli, *մէթ. Շաթլէ։ Արմատ. եւ նոր մեթոտով դարմանում արանց եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վեներ. հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, ջերմամիզ.) եւ վարիսի։ Մասն. լապօռաթուառ։ Ողճամիտ եւ արագ խորհրդակցութ. ամէն օր 9—12, 2—8, Կիրակի 9—12։*

ՀԱՄՈՎ ՍԻՄԻԹՆԵՐ ՏԱՔՈՒԿ ՍԻՄԻԹՆԵՐ

Հացագործ LA GARDE

1 Rue St. Lazare, PARIS (9e)

Téléphone-Trudaine 95.21

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS

208bis, Rue Lafayette Paris (10e)

Le Gérant: F. SOUVIGNY

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction & Administration / Խմբագ. եւ վարչութիւն — 235 Faub. St. Martin PARIS (10e)

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՇԱԲԱԹ 27 ԱՊՐԻԼ 1929

27 AVRIL 1929

Ե. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 942 — ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

Ի՛ՆՉՊԷՍ ԼՔՈՒԵՑԱՆ

Երէկ հրատարակեցինք չափահաս որբի մը գրութիւնը,— «Ինչպէս կ'այլասերին»։

1923էն ի վեր աւելի քան հազար որբեր բերուեցան Ֆրանսա, մեծ մասը Սուրիայէն, մաս մըն ալ Յունաստանէն։ Ասոնք բոլորն ալ, քիչ բացառութեամբ, տեղաւորուեցան ֆրանսական ագարակներու մէջ՝ իբրեւ մշակ եւ հասարակ բանուոր։

Մեծ պատերազմը մէկուկէս միլիոն ֆրանսացի երիտասարդներ հնձած էր, մեծ մասը գիւղացի։ Այդ պատճառով ալ դեռ մինչեւ այսօր երկրագործութեան մէջ աշխատող ու արդիւնաբերող ձեռքի պակասը զգալի է։ Ասկէ զատ գիւղացին միշտ ձգտում ունի դէպի քաղաքները, դէպի ճարտարարուեստական կեդրոնները փոխադրուելու, աւելի դիւրին շահ եւ հանգստաւէտ կեանք ապահովելու համար։ Այս բոլորին հետեւանքը կ'ըլլայ ա՛ն, որ ֆրանսական իշխանութիւնները աշխարհի բոլոր կողմերէն այս երկիրը կը հրաւիրեն երիտասարդներ, որոնք յանձնառու կ'ըլլան իրենց բազուկին ուժը տրամադրելու՝ Ֆրանսայի հողը մշակելու։ Ու մինչ գործարանային բանուորին Ֆրանսա մուտքը խիստ արգելքներու կապուած է, հողագործ բանուորը ամէն վայրկեան կրնայ այս երկրէն ներս մտնել։

Կ'երեւի այս դիւրութենէն օգտուելու համար էր որ յղացան որբերը Ֆրանսայի ագարակներուն մէջ տեղաւորելու գաղափարը։

Ի՞նչ եղաւ արդիւնքը։

Լսե՛նք չափահաս որբը.

1.— Խոստացան առնուազն 4-5 հոգի մէկ գիւղի մէջ տեղաւորել, որպէսզի իրարու մօտ ըլլանք։

2.— Ըսին թէ Ֆրանսայի մէջ երկրագործութիւն պիտի սորվինք, յետոյ պիտի տարուինք Հայաստան, ուր կառավարութիւնը տուն-տեղ պիտի տայ եւ ընտանիքի տէր պիտի դառնանք մեր սեփական հայրենիքին մէջ։

3.— Շրջուն գործիչ մը պիտի այցելէ մեզի՝ գիրք եւ թերթ բերելով. տարին անգամ մը գաւառի կեդրոն քաղաք մը պիտի հաւաքուինք եւն.։

Կատարուեցա՞ն այս խոստումները — ո՛չ։ Որբերը ցրուեցան ըստ բախտի Ֆրանսայի անհուն տարածութեան մէջ։ Շաբաթը գոնէ մէկ անգամ բախտակից ընկեր մը տեսնելու համար անոնք կը ստիպուէին 5—6 քիլոմեթր ճամբայ կտրել։ Շատեր կորսնցուցին մայրենի լեզուն ու բռնեցին այլասերումի ճամբան։

Փոխանակ երկրագործութիւն սորվելու, գործածուեցան իբրեւ ախոռ մաքրող, կով կթող եւ ամէն տեսակ սեւ աշխատանք կատարող։ Փոխանակ Հայաստան տարուելով հայրենիքին մէջ տուն-տեղ կազմելու և հայրենի հողը մշակելու, լքուեցան երեսի վրայ, իրենց ճակատագրին։

Փոխանակ միայն շրջուն գործիչ մը պահելու, Նպաստամատոյցը գոհացաւ, շատ բացառիկ առիթներով միայն, Տիկին Պ. Բաբաեանը ղրկելով գաւառ՝ որբերու ցաւերը լսելու համար։ Անոնք չստացան հայ գիրք ու թերթ, ու բոլորովին անհաղորդ մնացին հայկական կեանքէն։

Շատեր չհանդուրժեցին այս ընդվզեցնող պայմաններուն և քանի մը ամսուան տաժանելի կեանքէն վերջ, փախուստ տուին ագարակներէն՝ դէպի հայաշատ քաղաքներ։ Ուրիշներ համբերատար անձնազոհութեամբ լրացուցին իրենց օրինական պայմանագրութեան կարճատեւ շրջանը, յետոյ անցան Փարիզ, Լիոն, Մարսէյլ կամ այլուր։

Սակայն որբեր կան, իսկական զոհեր, որոնք Սուրիայէն մեկնելէ առաջ ստորագրած են 3-4, նոյն իսկ 5 տարուան պայմանագրութիւն՝ Ֆրանսայի ագարակներուն մէջ աշխատելու համար։ Ասոնք հիմա չեն ալ կրնար փախչիլ, որովհետեւ ինքնութեան թուղթի օրէնքները խստացուած են։ Ու լուռ համակերպութեամբ կը տանին իրենց խաչը։

Ո՛չ ոք գիտէ իսկական համրանքը անոնց, որոնք այս ձեւով տարտղնուած են Ֆրանսայի երկրագործական շրջաններուն մէջ։ Չափահաս Որբերու Միութիւնը Վիէնի, Վալանսի և Մարսիլիոյ իր մասնաճիւղերուն միջոցաւ փորձած է վիճակագրութիւն մը կազմել՝ յարաբերութեան մտնելու համար այդ անբախտներուն հետ, սակայն չէ կրցած արդիւնք մը ձեռք բերել։ Անոնց թիւը մօտ 4—500 կ'ենթադրուի։

Ամերիկեան Նպաստամատոյցը եւ Գաղթական Մանկանց Պաշտպան ֆրանսական ընկերութիւնը ստանձնած են անոնց հոգածութիւնը։

Որբին յօղուածը սակայն գաղափար մը կուտայ թէ ի՛նչ սոսկալի տառապանքի ենթարկուած են այդ խեղճերը, որոնք երբ իրենց աչքը կեանքին բացին, ջարդ ու զուլում, արիւն ու աւեր տեսան միայն։ Ու որբանոցներէն հազիւ դուրս ելած, այս անմեղ զոհերը, Մեծ Եղեռնէն ազգին ժառանգ մնացած այս նուիրական բեկորները՝ իբրեւ անպիտան ապրանք նետուեցան համայնակուլ ովկիանոսի մէջ՝ «փորձանք» մը պակաս ունենալու եղերական փութկոտութեամբ։

Ինչո՞ւ Հայաստան չտարուեցան անոնք. իրենց ա՛յնքան տառապանքներէն յետոյ։

Ի՞նչպէս որակել ազգային կոչուած կազմակերպութիւնները, որ այս տղաքը շեղեցուցին իրենց շիտակ ճամբէն և բերին նետեցին օտար ագարակներու մէջ, որպէսզի այլասերին ու կորսուին։

Հ. Ս.

ՄԱՄՈՒԼ

ՎՃՌԱԿԱՆ՝ ԻՆՉՊԷՍ ԹՈՒՐՔԵՐԸ

Հայրենիքի խմբագրականէն (9 ապրիլ).

— «Թուրքիա իբրեւ ազգ ապրելու եւ յարատեւելու իրաւունք ունի, եւ այդ իրաւունքը ուրիշներէն չէ սպասած, այլ ինքը գործով հաստատած է։ Մենք եւս ապրելու եւ յարատեւելու իրաւունք ունինք, մենք ալ հաստատած ենք այդ՝ դարերէ ի վեր եւ մասնաւորապէս մեր վերջին 40 տարիներու պայքարի ընթացքին։

Մէկուն մահուամբ՝ միւսի ապրելուն հարցը մեզի համար գոյութիւն չունի։ Ասով մենք կը տարբերինք օտարներու հայեցողութենէն եւ ըմբռնումներէն։

Թուրքը քաղաքական ահաւոր ձախողութիւններէ յետոյ ինքզինք հաւաքեց եւ խիզախ ու վտանգաւոր պայքարի մը լծուեցաւ, որը ձախողութեան պարագային ամբողջ ազգը անդունդը կը գլորէր։ Այսպիսով փոխեց իր հանդէպ ստեղծուած տրամադրութիւնները։

Իսկ մենք ի՞նչ ըրինք եւ կ'ընենք մեր ձախորդութիւններէն յետոյ։

Մեր պայքարներու պտուղը եղող աւանդը՝ Հայաստան եւ անոր ժողովուրդը, կը գտնուի այնպիսիներու ձեռքը, որոնք անոր արժէքը եւ շահերը հասկնալէ շատ հեռու են։

Հայաստանէն դուրս գաղութներու մէջ այնպիսի պառակտուած վիճակ մը կը ներկայացնենք, որ մեր պատմութեան մէջ աննախընթաց է։

Մեր ղեկավար մտաւորականութեան մէկ մասը, կորսնցուցած իր ինքնավստահութիւնը եւ բնականոն ուղին, կը դեգերի քաղաքական մուրացկանութեան ու բախտախնդրութեան յորձանուտին մէջ։

Անշուշտ այս երեւոյթը, իբրեւ ազգ ապրելու մեր վճռական կամքի ապացոյցը չի ցոլացներ եւ չի կրնար փոխել օտարներու տրամադրութիւնը։

Եթէ կ'ուզենք՝ եւ անպատճառ կ'ուզենք, մեր գոյութեան իրաւունքը հաստատել, պիտի դառնանք աւելի վճռական, ճիշտ՝ այնպէս ինչպէս Թուրքերը եղան։ Այդ պարագային ոչ միայն օտարները, այլեւ Թուրքերը պիտի գան այն համոզման թէ՝ ոչ թէ Հայը պիտի մեռնի, որպէսզի անոր դիակին վրայ Թուրքը ապրի, այլ Թուրքն ալ, Հայն ալ, հաւասարապէս իրաւունք ունին իբրեւ ազգ ապրելու, իւրաքանչիւրը իր ազգային պատմական սահմաններուն մէջ։

Այդ պարագային մենք կը պատրաստուինք մեր գոյութեան իրաւունքը ճանչցողներու հետ խօսիլ իբրեւ հաւասար կողմ եւ ո՛չ թէ կը վրդովուինք անոնց հասցուցած վիրաւորանքին համար։»

ԹՈՒՐՔԵՒԳԵՐՄԱՆ ԴԱՇՆԱԳԻՐԸ

Պերլինէն կը հեռագրեն թէ Թուրքիոյ արտաքին գործավար Թեվֆիք Րիւշտի պէյ իր Պերլին այցելութենէն օգտուելով գերման կառավարութեան հետ շարունակած է այն բանակցութիւնները, որոնք սկսուած էին Էնկիւրիի մէջ՝ իրաւարարական եւ համերաշխութեան դաշնագիր մը կնքելու համար գերմանիոյ հետ։

Նախապատրաստական աշխատանքները վերջացած ըլլալով, դաշնագիրը կարելի պիտի ըլլայ ստորագրել քանի մը օրէն։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԿԵՍԱՐԻՈՅ ՈՐԲԵՐՈՒՆ ՇՈՒՐՋ

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԸ ՄԻՋՈՑՆԵՐ ՉՈՒՆԻ ԵՂԵՐ...

Բարեգործականի Ապրիլ 25ի զեկոյցէն.—

«Ինչպէս յայտնի է, 1927ին, Կեսարիոյ Առաջն. փոխանորդ Սերովբէ քհնյ. Պուրմայեանի դիմումին վրայ, զոր ջերմապէս յանձնարարեցին այն ատեն Ազգ. Պատրիարքարանը եւ Նիր Իսթ Րըլիֆը եւս, Հ. Բ. Ը. Միութեան կեդր. Վարչ. Ժողովը, հակառակ արդէն ծանրաբեռնուած ըլլալուն, ստանձնեց Կեսարիա մնացած 53 որբերուն հոգատարութիւնն ալ։ Ատոնց անցագրային ձեւակերպութիւնները դժուարութեանց բաղխած ըլլալով, որբերը անցեալ տարուան վերջերը միայն կրցան Պէյրութ հասնիլ եւ անմիջապէս ընդունուեցան Միութեան Քէլէկեան-Սխսուան Որբանոցին մէջ։

Ասկէ վերջ, Կեդր. Վարչ. ժողովը անակնկալ նոր դիմումի մը առջեւ գտնուեցաւ, զանազան անկիւններէ Կեսարիա հաւաքուած հարիւրի չափ նոր որբերու փոխադրութեան եւ հոգատարութեան համար։ Ցաւալի է որ իր ներկայ հասոյթները, *մանաւանդ Ամերիկայի մէջ,* թոյլ չեն տար իրեն այդ ծանրահոգ բեռն ալ ստանձնել, այսինքն քանի մը տարիներու համար որբ գլուխ տարեկան 20 ոսկի։ *Բաց աստի, որբախնամ գործին յաւերժացումը իր ծրագրին համապատասխան ալ չէ, 1915ի Մեծ Եղեռնէն որբացածները այլ եւս գրեթէ բոլորովին չափահաս եւ ինքնաբաւ դարձած ըլլալով։*

Այսուհանդերձ Հ. Բ. Ը. Միութիւնը մէկ կողմէն փնտռեց և տակաւին կը յուսայ գտնել միջոց մը, ազգին այդ բեկորներն ալ իր խնամատարութեան ներքեւ առնելու համար, եւ միւս կողմէ մանրամասն և ճշգրիտ տեղեկութիւններ ուզեց այդ որբերու թիւին, տարիքին և այլ պարագաներուն նկատմամբ։

Նիր Իսթ Րըլիֆի ներկայացուցիչներէն ստացուած հաւաստի տեղեկութեանց համաձայն, ներկայիս Կեսարիոյ մէջ զանազան վայրերէ հաւաքուած որբերուն իսկական թիւն է 61, որոնց 35ը մանչ եւ 26ը աղջիկ։ Ատոնցմէ 26ը 6—9 տարեկան են, 33ը 10—15, եւ երկուքն ալ 17 եւ 19 տարեկան։ Ութը միայն անծնող որբեր են, տարագրութենէ առաջ ծնած. մնացեալները, մասամբ ծնողք ունին, կամ գոնէ մայր մը, որ սակայն լքած են իրենց զաւակները, Կեսարիոյ որբանոցը ղրկելով. այդ ծնողքներէն կամ մայրերէն ոմանք կրկնամուսնացած են, մասամբ Թուրքերու հետ, եւ ոմանք ալ չքաւոր են եւ իրենց զաւակներով չեն կրնար զբաղուիլ։ Ահա Կեսարիոյ որբերուն ճշգրիտ պատկերը, զոր Թալաս գործող սրտցաւ ամերիկուհի մը, Միս Աէլայիտ Տուայթ, կը գրէ իր 13 Մարտ ամսաթիւ նամակին եւ կցեալ ցուցակին մէջ։»

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆ ԽԱՆԻ ԳՐԱՒՈՒՄԸ

Պոլսոյ քէմալական պաշտօնաթերթ «Միլլիյէթ», «Դատը վերջացաւ, Սանասարեան խանը կառավարութեանն է, դատարանը մերժեց անիրաւ պահանջները» *խորագիրներուն տակ կը գրէ.*

«Սանասարեանէ լքուած եւ Սիրքէճի գտնուող Սանասարեան խանը բարոյական անձ նկատուելով, օրէնքով փոխանցուած էր մասնաւոր վարչութեան (Իտարէի Խուսուսիէ)։ Սակայն, Հայոց Պաշ-Փափազութեան (Պատրիարքութեան) Խնամակալ Մարմինը (Միւթէվէլլի Հէյէթի) սեփականատէր ներկայացուցած էր ինքզինքը այս խանին։ Այս խնդրին մասին դատավարութիւն տեղի կ'ունենար Քաղաքային երկրորդ ատեանին առջեւ որ հաղորդեց իր հետեւեալ որոշումը.

— «Հայ հասարակութիւնը իրաւական հանգամանք եւ իրաւասութիւն չունենալով Սանասարեան խանին վրայ, որոշուած է մերժել միջամտութիւն տեղի չունենալու մասին անոր կողմէ բացուած դատը։»

Սանասարեան խանը ընդհանուր պատերազմի միջոցին ոստիկանական տնօրէնութեան պաշտօնատուն եղած ըլլալով, կառավարութեան կողմէ շատ ալ դրամ ծախսուած էր այս առթիւ։ Այս արդար որոշումով, կուսակալութեան մասնաւոր վարչութիւնը կը տիրանայ խանին, ուր հաւանաբար փոխադրուի դարձեալ ոստիկանական տնօրէնութիւնը։

⁂ «Ճիւմհուրիյէթ» ալ «Սանասարեան խանի դատը կառավարութեան ի նպաստ վերջացաւ» *խորագրին տակ նոյն իմաստով կը գրէ։*

Իսկ «Վագըթ» «Մերժուեցաւ» *խորագրին տակ կը գրէ.— «Խանին սեփականութեան վերաբերեալ դատը վերջացաւ։ Հայոց Պաշ-Փափազութիւնը յայտնելով թէ խանը վագըֆ եղած է էրզրումի Սանասարեան դպրոցին որ ներկայիս գոյութիւն չունի, կ'ուզէր արգիլել կուսակալութեան մասնաւոր վարչութեանց օրէնքին համաձայն բրած միջամտութիւնը։ Դատարանը որոշեց որ Պաշ-Փափազութիւնը այդ մասին դատ բանալու համար օրինապէս իրաւունք չունի և մերժեց դատը։»*

ԳԻՒՂԱՑԻԱԿԱՆ ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹԻՒՆ ՌՈՒՍԻՈՅ ՄԷՋ

Պերլին 26 ապրիլ.— Գերման մամուլը արձագանգ կ'ըլլայ լուրի մը որուն համաձայն իբրեւ թէ արիւնալի ապստամբութիւններ ծագած են կարգ մը ռուսական գաւառներու մասնաւորաբար Ուկրայնայի եւ Սիպերիոյ մէջ։ Ամբողջ շրջաններ խռովութեան մէջ են։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

ՏՈՄՍԵՐ

ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԵՐՋ

Կը յուսայինք որ հնչակ-ռամկավար խմբակցութիւնը, մտերմական շրջանակի մէջ հանդարտօրէն պիտի սգար Ապրիլ 11/24ը, իրար ծափելով, եւ փոխադարձաբար գովեստներ շռայլելով։

Այդպէս ալ ըլլալու էր։

Մարդեր որոնք ջարդի եւ աքսորի լուրերը առած են փարիզի մէջ մայթերու ծիծեռնակներէն, չեն կրնար զգալ զարհուրելի մեծութիւնը աղէտին եւ իրենք որքան ալ մեծ ըլլան (տարիքով միայն), կը ծառայեն զայն եւ ուրիշ շատ բաներ ալ պզտիկցնելու։

Այս մարդոց սգատօնը անշուշտ պաղ պիտի անցնէր։ Ու որբերը, կ'երեւի, գացեր են զայն ոգեւորելու։ Գացեր ու թնդացուցեր են «Մեր Հայրենիք»ը...

Այսպէս կը սկսի ռամկավար սգատօնը։

Շարունակութիւնը իմացայ։

Երբ «կռիւը դադրեցաւ, որովհետեւ կռուող չէր մնացած», նախագահըընկերակցութեամբ իր քաջարի թիկնապահներուն սրահ բարձրացաւ։ Քանի մը պառաւներ կը պատրաստուէին մեկնելու, երբ նախագահը յայտարարեց.

— Հանդէսը վերաբացուած է։

Բայց ճառը որ պատրաստած էր նախապէս, բզիկ բզիկ եղած էր ծեծկուուքի միջոցին։ Նախընտրեց լռել ու խօսքը տալ Ս. Դ. Հ. ներկայացուցիչին.

— Խօսքը Պ. Ա.ինն է։

Բայց հինգ վայրկեան սպասումէ եւ պարապ աթոռներուն տակ փնտռտուքէ յետոյ երբ ճառախօսը մէջտեղ չելաւ, նախագահը շարունակեց.

— Պիտի երգէ Օր. Բ.։

Բայց Օր. Բ. սկիզբէն իսկ հոն չէր։

— Արտասանութիւն մը դերասան Պ. Գ.Է, յարեց նախագահը։

Բայց դերասան Գ. մեկնած էր՝ չվերադառնալու խոստումով։

Ներկայ պառաւները սկսան ծանծրանալ սակայն, բան մը ընելու էր վերջապէս ու նախագահը յայտարարեց՝

— Քառորդ մը դադար։

Ու դադարէն յետոյ, երբ ամպիոն վերադարձաւ, նախագահը նշմարեց որ իրմէ զատ մարդ չէր մնացած ու կացութիւնը փրկելու համար, իբր վարպետ դիւանագէտ, նախընտրեց յայտարարել այս անգամ.

— Հանդէսը վերջացած է։

Ու հանդէսը որ չէր սկսած, վերջացաւ, ի չգոյէ հանդիսականի։

ԽԱՐՏՈՑ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Ապրիլ 22ի զեկոյցէն.— *Պ. Պօղոս Նուպար շուրջ 280,000 ֆրանքի արժեթուղթ յանձնած է Միութեան, պայմանաւ որ ըստ կանոնի վարչական ծախսաբաժին մը վար դրուելէ վերջ, զուտ եկամուտը տարուէ տարի սահմանուի իր ծախքովը Հէլիոպոլիսի մէջ կառուցուած Նուպարեան վարժարանի կրթական եւ այլ ծախքերուն։*

— Մինաս Չերազ Միութեան նուիրած էր իր Յոբելեանին առթիւ ընծայուած գումարը՝ շուրջ 700 անգլիական ոսկի, Հայաստանի մէջ յօգուտ որբ եւ աղքատ պատանիներու ցերեկեայ նախակրթարանի մը հաստատման համար։

—Պրիւսէլի Հայ Տիկնանց Միութենէն յօգուտ որբերու ստացուած £9000 ֆրանք, իր պարահանդէսի հասոյթէն, որուն 2182.95 ֆրանքը պիտի յատկացուի Հայաստանի երախանեբու հիմնարկութեան։

ԵԿԱՅ, ՏԵՍԱՅ ԵՒ ՊԱՐՏՈՒԵՑԱՅ

4.— ՉԵԿԱՆ Է ՈՐ Կ'ԻՇԽԷ

Ի՞ՆՉՊԷՍ ԿԸ ԲԱԺՆԵՆ ՀՈՂԵՐԸ

Յայտնում եմ Մելիք Օսիփովին իմ եւ Սրաբովի դէպքի առթիւ եւ խնդրում եմ ձերբակալութիւն չլինի, այլ, թոյլ տան գիւղացիները հանգիստ հոգով իրանց օրւան չոր հացի մասին մտածեն։ Պատմում եմ Չեկաների կոպիտ վերաբերմունքների առթիւ, եւ ժողովուրդի ցաւերը։

Նա իմ ներկայութեամբ բարկանում է Սրաբովի վերա նոցա կոպիտ վարւելուն մասին, իսկ ձերբակալութեան համար ոչինչ չասեց, որովհետեւ այդ կարգադրութիւնը Երեւա՛նից էր եկել։

Այս բոլորից յետոյ, Մելիք Օսիփովը յայտնում է ինձ մի ուրիշ բան, իբր թէ Թուրքերի եւ Զանգեզուրի կոմունիստների կողմից իրան դիմած են, որպէսզի ինձ Ղափանից հեռացնեն եւ ուղարկեն Երեւան կամ Թիֆլիս։ Ղափանում իմ մնալս չեն ուզում եւայլն։

Հիմա թող ընթերցողները դատեն ու գաղափար կազմեն։ Երեւանից խնդրեցին որպէսզի անցնիմ Ղափան եւ այնտեղ մնամ։

Երբ որ ցուցակ տայի, ինձ Ղափանում առաջին տեղն էին տալիս, լաւ պաշտօն եւ ամէն յարմարութիւններ։ Տեղական կոմունիստներին առաջարկեցի որ եթէ չէք ուզում ես Ղափանում լինեմ, խնդրում եմ անցագիր տաք Երեւան գնամ։ Բոլորն էլ ուզում էին Ղափանում մնամ, ու այնտեղ ծառայեմ։

Իսկ երբ որ ցուցակ չտւեցի եւ դէմ եմ եղել ձերբակալութեան, մէջտեղ են բերել նախ Դաշնակցութեան տէրորը։

Երկրորդ Թուրքերի եւ հայ կոմունիստների բողոքը տալիս թէ չեն ուզում իմ Ղափանում մնալս։ Ի՞նչ է, նշանակում այս ստոր վերաբերմունքը. միթէ՞ պետական մարդկանց վայելէ, կամ թէ հայ գիւղացիք կարող են կապւել ու սիրել խորհրդային իշխանութեան։

Ահա գաղութահայութեան համար թող լինիմ ես կենդանի վկայ թէ ինչքան ստոր միջոցների են դիմում, երբ ենթարկւում ենք իրանց։

Մելիք Օսիփովին խօսք տւեցի ամառնային աշխատանքները վերջացնելուց երեք ամիս յետոյ ընտանիքով տեղափոխւել Երեւան։ Համաձայնւեցաւ ու ճանապարհւեցաւ Երեւան։ Այս երեք ամսւան ժամանակամիջոցս ձգձգեցի յունիսի 25ից մինչեւ նոյեմբերի վերջը. այսինքն հինգ ամիս եղաւ։ Թէ ինչու ձգձգեցի, գրած եմ արդէն մի ուրիշ տեղ։

* * *

Այժմ ասեմ ձեզ ժողովուրդի կացութեան առթիւ։ Ինչպէս արդէն ասած եմ, խորհրդային երկիր, կամ խորհրդային Հայաստան ով որ ասում է, ստում է եւ յանցանք է։

Խորհրդային երկրները, մանաւանդ Հայաստանում իշխում է մէն մենակ Չեկան։

Չեկան է որ բոլոր հիմնարկների տէրն է բանտերից սկսած ծառայողները պէտք է Չեկայի ուզած մարդիկ լինեն ու իրա թելադրանքով շարժւեն։

Արհեստակցական միութիւններ, պետական օրկաններ, գիւղ. խորհուրդներ, այս բոլորը ձեւականութիւն, եւ աչքակապութիւն են։ Ամէն բանի մէջ է Չեկայի գլուխը. եւ խորհրդային իշխանութեան դժբախտութեան գաղտնիքը հէնց այստեղ պէտք է փնտռել։

Սկսինք գիւղերից, որովհետեւ վերեւ համառօտ կերպով պատմած եմ քաղաքի կեանքից։

Ի՞նչպէս են ապրում հայ գիւղացիները ներկայումս։ Հողերը բաժանւած են. իւրաքանչիւր շունչին տւած են 1/2 դեսիատին հող։ Երեք դասակարգի են բաժանւած հողերը.— առաջին, միջակ եւ հասարակ։ Եթէ մի տուն ունի երեք շունչ՝ 1/2 դեսիատին առաջին տեսակից են տւած, 1/2 դեսիատին միջակից 1/2 դեսիատին էլ հասարակից,

Այս ձեւով բոլոր գիւղերի հողերից աւելացած են եւ աւելցած հողերը պատկանում են կառավարութեան (այսինքն ֆոնտին)։ Ֆոնտի հողերը նախկին բէկերի պէս տալիս են տասանորդով։ Ով ուզում է վերցնում է մշակում. 5ից կամ 6ից մէկը յատկացնում է կառավարութեան։ Գոնէ նախկին ցարիզմի ժամանակները ժողովուրդը վճարում էր 10ից մէկ, իսկ հիմա 5ից մէկ են տալիս։

Այս ձեւով այժմ գիւղացիները համարեա թէ հողից զրկւած են եւ ռաշպարների ձեռները ծալած մնացած։ Բանւորներին եւ չքաւորներին հող են տւած. բանւորը աշխատում է հանքերում, իսկ չքաւորը եզ չունի եւ այս պատճառով էլ նոցա բաժին հողերը մնացած են անմշակ, իսկ ռաշպար գիւղացիք երբ նոցանից հող են ուզում տասանորդով վարելու, ասում են կուտանք վարեցէք, կէսը մեզ, իսկ կէսը ձեզ։ Ռաշպարները այս ձեւով սնանկացած են եւ սով է տիրում։

Կան եւ ուրիշ պատճառներ։

Այն գիւղացիք որոնք ունեին 4—5 կով, 4—5 եզներ, նրանց անւանում են կուլակ, 100ից300 րուբլի տուրք են առնում, երեխան դպրոցից հանում են։ Ձայնազրկում են, եւ հակակառավարչական մարդ անւանում։

Սորա դէմ գիւղացիք հարկադրւած են լինում նահանջել, եզներից եւ կովերից ծախում կամ մորթում են որպէսզի ազատանան։ Այս տարի հոկտեմբեր ամսին լաւ եզը ծախւում էր 75—80 րուբլի, կովերը 40—50 րուբլի, մի խօսքով ժողովուրդը դէպի յետադիմութիւն է ձգտում։ Այս է պատճառը որ սով է երկրում։ Նոյեմբերի վերջերին ցորենի փութը 8 րուբլի էր և ժողովուրդի հարիւրին 75ը հաց չունէր։ Ինձանից յետոյ լսում ենք որ բարձրացած է 15 րուբլիի։ Գիւղացիների ռաշպար դասակարգը 4—5 տարի առաջ խորհրդային իշխանութեան ամենաթունդ պաշտպանն էր. իսկ այժմ խորհրդային իշխանութիւնը նոցա կուլակի աթոռին վրայ է դրած, ձայնազուրկ է արած, երեխան թոյլ չի տալիս դպրոց գնայ եւ հողերն էլ խլած է ձեռքից։

Այս տարի Ղափանի հանքերի եօթնամեայ դպրոցից երկու հարիւր գիւղացու երեխաներ զըտեցին։

Իսկ իւրաքանչիւր գիւղի դպրոցներում ընդունեցին 40ական աշակերտներ, մինչ մնացածը դուրսն են։ Ընդունւած են ծայրայեղ չքաւորների— բատրակների եւ բանւորների երեխաները, մնացածին յայտարարած են որպէս հակակառավարչական մարդկանց երեխաներ։

Գործում ժողովուրդը դիմեց կառավարութեան որպէսզի թոյլ տան իրանք - իրանց հաշւին ուսուցիչ վարձեն, թոյլ չտւեցին։ Ասում են՝ ձեր երեխաները պէտք է տգէտ մնան։ Ուսուցիչների ռոճիկները այս տարի իջեցրեցին. օրինակ 60 րուբլի ստացողին տալիս են 40 րուբլի, 70ից աւել ռոճիկ չկայ։ Ուսուցչութիւնը շատ դժգոհ է կառավարութիւնից։

ՂԱՓԱՆՑԻ ԳԵՐԱՍԻՄ

ՕԴԻՆ ՄԷՋ

Անգլիական հսկայ օդանաւ մը առջի օր մեկնեցաւ Լոնտոնէն Հնդկաստանի ուղղութեամբ, փորձելու համար հեռաւորութեան մրցանիշը։ Օդանաւը մասնաւոր շինուած էր այս ճամբորդութեան համար։

— Շուէտացի երկու օդանաւորդներ այս ամառ պիտի փորձեն Սթոքհոլմ-Նիւ-Եորք թռիչք մը, կատարելով օդերեւութաբանական ուսումնասիրութիւններ։ Անոնք պիտի կտրեն 5400 քիլոմեդրի ճամբայ, մօտ՝ 57 ժամուան մէջ։

ԿԱԶԵՐՈՎ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

Մանանեխային կազերու զարհուրելի թունականութիւնը կը փաստուի ամերիկեան տեղեկագրերով։ Հովը կրնայ այս կազը քշել ամպի ձեւով մինչեւ մէկ քիլոմեդր տեղին եւ այս պայմաններու տակ դեռ ան կրնայ մահացու վնասներ պատճառել, նոյն իսկ եթէ շատ տկար համեմատութեամբ խառնուած ըլլայ օդին։ Ան կ'ազդէ՝ ըլլայ ռումբի պայթումէն անմիջապէս յետոյ, ըլլայ ամպ ձեւով կամ հեղուկ մասնիկներով որոնք անկէ կը կաթին, կամ հովի մղումով եւ նոյն իսկ շփումով այն բոլոր վայրերուն եւ իրերուն հետ, որոնց վրայ ինկած են թունեղ կաթիլներ։

Մարդկային մարմնի վրայ այս կազին ազդեցութիւնը երեւան կուգայ 4 6 ժամ յետոյ։ Մէկ մաս կազ խառնուելով 14 միլիոն մաս համեմատութեամբ օդի, կը վնասէ աչքերուն, ըսել է թէ աննշմարելի քանակութիւն մը կը բաւէ որ ազդէ։

Այս իրողութիւնը այնքա՜ն վտանգաւոր է, որ պատերազմի ատեն, պատերազմիկ երկիրներու բոլոր զինուորական իշխանութիւնները փորձեցին հնարել գործիք մը որ երեւան հանէր մանանեխային կազի ամէնէն փոքր քանակութիւնն իսկ։

Գերմանները գործածեցին դեղին հակադեղեր, որոնք կազի ազդեցութեան տակ սեւի եւ կարմիրի կը գունափոխուէին։ Բայց այս միջոցները կատարեալ չէին։ 1921ին, Ֆրանսացի մը ըրաւ շատ նպաստաւոր գիւտ մը որ երեւան հանուեցաւ շնորհիւ քիմիագէտներու անգաղտնապահութեան։ Թէեւ այս գիւտը խստօրէն գաղտնի պահուեցաւ Ֆրանսայի մէջ, բայց այսօր, բոլոր երկիրները ձեռք անցուցած են զայն։

Երբ թոյնը մորթին կը դպի ուղղակի՝ շփումով կամ անուղղակի՝ շոգիացումով, քանի մը ժամ յետոյ հոն երեւան կուգան ցաւագին ուռեցքներ, խոր վէրքեր, որոնք որքան ալ փոքր ըլլան, կը վերածուին ոսկրափտութեան եւ թարախոտ պալարի, ու շաբաթներով եւ ամիսներով կը դիմադրեն ամէն դարմանումի, դուռ բանալով միքրոպային բազմաթիւ նեխանքներու։

Մորթը որքան զգայուն ըլլայ, վնասները այնքան ծանր կ'ըլլան։ Կը նշանակէ թէ ջարդի այդ եղանակներով, որոնք անխնայ կը կոտորեն քաղաքային բնակչութիւնը, տղաքներն են որ առաջին զոհերը պիտի ըլլան պատերազմին, քանի որ անոնց մորթը ամենէն փափուկն է։ Անոնց փոքրիկ մարմինները պիտի ծածկուին մեծ ու փոքր պալարներով, որոնք բնաւ չեն նմանիր այրուածքներու, անոր համար որ, կազը միայն չի վնասեր մորթին այն կէտին որուն դպած է, այլ մարմնին ուրիշ կէտերուն վրայ, երեւան կը բերէ կարմրութիւններ եւ նոր պալարներ։

Չափահասներուն գալով, ամէնէն առաջ անոնց ծննդական գործարաններն են որ կը վնասուին ծանրօրէն։

Յայտնի է թէ կազին այսօրինակ ազդեցութիւնը չի սահմանափակուիր մորթով։ Աչքին թաղանթը եւ կոկորդը կը բորբոքին բորբոքումը կ'առնէ փտախտի կերպարանք եւ հետզհետէ կը թարախոտի։

Այս կազը որ խորապէս կ'ազդէ մորթին վրայ, զարհուրելի վնասներ կը պատճառէ, երբ թափանցէ շնչառական գործարաններուն։

* * *

Համառօտելով, կը հասնինք հետեւեալ եզրակացութիւններուն։

1. Ներկայիս գոյութիւն ունեցող թունաւոր կազերը շատ աւելի զարհուրելի են, քան ինչ որ կը կարծուի։

2. Կազերու պատրաստութիւնը եւ արտադրութիւնը չեն մնացած այն վիճակին մէջ, ուր կը գտնուէին պատերազմին վերջը, այլ անկից ասդին, ալ աւելի զարգացած են։ Այնպէս որ կրնանք հիմնուիլ 1914 18ի պատերազմին վրայ գուշակելու համար թէ ինչ կրնայ ըլլալ ապագային։

Անգլիացի մասնագէտ մը, հազարապետ Նէյ անկեղծութիւնն ունի խօսելու նոր կազի մը վրայ, որ մէկ մաս խառնուած 10 միլիոն մաս օդի կը բաւէ մէկ վայրկեանի մէջ մարդ մը նետելու պայքարի գիծէն դուրս։

1918ին, այս կազով այծերու վրայ փորձ մը կատարուեցաւ փակ տեղի մը մէջ, բոլոր անասունները սպաննուեցան, բացի չորս հատէն, որոնք փախան, բայց խենթեցած ըլլալով, զարկին իրենց գլուխները ջախջախեցին պատին դէմ։

Նոյն Անգլիացին կը յայտնէ թէ այս կազով լեցուած հազար ռումբեր պիտի բաւէին թունաւորելու Լոնտոնի տարածութեամբ քաղաք մը։ Ամէն մէկ ռումբ կը կշռէ 5 լիվրա. այնպէս որ առեւտրական փոխադրութեան յատուկ օդանաւ մը կրնայ 600 հատ փոխադրել անոնցմէ։ Կը տեսնէք թէ առեւտրական որեւէ օդանաւ մը կրնայ շահագործուիլ իբր պատերազմական գործիք եւ թէ միայն երկու օդանաւեր պիտի բաւէին թունաւորելու այնքան ընդարձակ միջոց մը, որքան Լոնտոնը իր շրջավայրերով։

3. Բնական է թէ բացարձակապէս գաղտնի կը պահուին պատերազմէն ի վեր կազի արտադրութեան մէջ կատարուած յառաջդիմութիւնները։ Անուրանալի է սակայն թէ յառաջդիմութիւններ կատարուած են։

Ինչ որ ապագայ պատերազմին մէջ, թոյլ պիտի տայ լիուլի կիրարկել կատարուած յառաջդիմութիւնները, քիմիաբանութեան զուգընթաց՝ օդանաւային շինութեան զարգացումն է։

Կազերու եւ օդանաւերու կապակցութիւնը շատ կարեւոր է։

Իրօք, կազի ռումբերը շատ աւելի թեթեւ են, քան պայթուցիկ ռումբերը որ կը գործածուէին ցարդ։ Կազ բեռցած օդանաւ մը ուրեմն, կրնայ շատ աւելի բնաջնջող արդիւնքներ ստանալ, քան եթէ բեռցուած ըլլար պայթուցիկ ռումբերով։ Դարձեալ, կազի ռումբերուն համար, պէտք չկայ շինելու մասնաւոր գործիքներ եւ ապահովութեան միջոցներ ձեռք առնելու, որքան պայթուցիկ ռումբերուն համար։ Փոխադրութեան որեւէ օդանաւ անմիջապէս կրնայ գործածուիլ պատերազմական նպատակներու համար։

Թեթեւ կազով բեռցած օդանաւի մը գործունէութեան շրջանակը անբաղդատելի կերպով շատ աւելի ընդարձակ է, քան հասարակ ռմբակոծում կատարող օդանաւի մը շրջանակը։ Կը նշանակէ թէ կարելի է յարձակումներ կատարել շատ հեռաւոր քաղաքներու վրայ։ Թշնամիին ամէնէն հեռաւոր քաղաքներուն վրայ. կրկնապէս դիւրին պիտի ըլլայ օդանաւով կազային յարձակում կատարել, եթէ ան ստիպուած է կռուիլ երկու ճակատներու վրայ։

Ռմբակոծող օդանաւերը ծանր եւ համրընթաց, 1914 1918ի պատերազմին զոհ գացին թշնամի արագընթաց օդանաւերու։

Ապագային, ընդհակառակն, կազ փոխադրող օդանաւը, որուն արագութիւնը շատ մեծ պիտի ըլլայ, դժուար խոցելի թիրախ մը պիտի ներկայացնէ թշնամի օդանաւերուն համար։

4. Անհերքելի է այն իրողութիւնը թէ քիմիական ճարտարարուեստը կրնայ շատ ուժեղ, թունաւոր կազեր պատրաստել եւ զանազան բաղադրութեամբ կազերու գործածումով, կրնայ թշնամին պարտադրել որ հանեն իրենց պաշտպանութեան դիմակները, յետոյ զայն սպաննելու համար թունաւոր կազով։

Ինչպէս պիտի տեսնենք, պատերազմի նոր եղանակներուն հետեւանքով, երկիրը ամբողջ պիտի վերածուի կռուադաշտի։ Որքան անկարելի է բաց դաշտին մէջ թշնամիին ռումբերուն դէմ պաշտպանել մարդիկը, նոյնքան անկարելի պիտի ըլլայ ներքին քաղաքները պաշտպանել կազերուն դէմ, նոյնիսկ եթէ օդային պաշտպանութեան հզօր միջոցներ կարելի ըլլայ տրամադրել։

(3)

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԵՐԸ

ՆՈՐ ՄԱՐԴԸ

(L'Homme nouveau), գրեց՝ Լիւսիէն Ռոմիէ, (Lucien Romier, հրատ. Hachette)։

Լիւսիէն Ռոմիէ չափազանց հետաքրքիր միտք մըն է, ու նոյն ատեն խղճամիտ դիտող մը։ Իր վերջին երկը՝ Նոր Մարդը, աւելի հետաքրքրութեամբ կը կարդացուի քան թէ պիտի կարդացուէր օրուան ամենամեծ վիպասանին մէկ երկը։ Զարմանալի չէ իր հսկայ յաջողութիւնը։ Այն ամբոխին հետ, որ առօրեայ հոգերէն անդին տեսնելու ժամանակ չունի, կը խառնուին նաեւ անհատներ, որոնք վազելով հանդերձ իրենց սպառիչ աշխատանքներուն, գիտեն շուրջերնին դիտել, դէպքերը բաղդատել, հետեւութիւններ հանել։

Լիւսիէն Ռոմիէ այդ բախտաւորներէն է, եւ մանաւանդ շնորհալիներէն։ Իր ներկայ գիրքով հաղորդակից կ'ընէ մեզ իր բոլոր յուզումներուն, տպաւորութիւններուն, եւ հետեւութիւններուն։ Այդ տեսակէտով խիստ շահեկան է իր գրքին Ա. մասը՝ կազմուելու վրայ եղող դէմքը, ուր կը բացատրէ թէ ներկայ ընկերական կեանքին մէջ ֆիզիքական առանձնութիւն չկայ, ոչ մտաւորական։ Առանձնակեացը դատապարտուած է։ Միայն բարոյական առանձնութիւն կայ։ «Նախկին մարդը առանձնականութիւնը կը նկատէր որպէս նուիրական պարտականութիւն մը, հանդէպ անծանօթին, հարուստ թէ աղքատ, հանդէպ նաև կասկածելիին եւ ուրիշ ոճրագործին։ Այսօր հիւրընկալութիւնը կը վերապրի միմիայն նուազ բնակուած վայրերու մէջ, ուր անհատը կ'ապրի հեռու իր նմաններէն»։

Նոր մարդը կը կրէ նոր արժանիքներ, արժանիքներ որոնք երբեք ընդհանրական չէին։ Ստացած է նոր յատկութիւններ, 1. Համարձակութիւն. 2. Բաց միտք. որքա՛ն բան ստիպուած է սորվիլ որոնք եթէ խորունկ չեն, սակայն գործնական են առօրեայ կեանքի մէջ. 3. Հանդարտ յանդգնութիւն. վտանգի արհամարհումը կը տեսնենք ամէն օր, փողոցներուն մէջ, ծիծաղկուն, կամ թերթը ձեռքին, մէկ սալայատակէն միւսն անցնելու համար, կամ աշխատանքի, տեղափոխութեան գործիքները, որոնց մէկ վայրկեանի մոռացումը կը սպառնայ կեանքերու։

Կրօնական եւ փիլիսոփայական ամօթխածութիւնը եւս կը խաղայ իր մեծ դերը։ Եթէ մարդ չզսպէր իր անձը, րելի պիտի ըլլար ապրի սակայն նոյն վայրին մէջ զա զան աստիճանի, զանազան սումի, զանազան կարծիքն տէր անհատներ կ'ապրին ի րու կողքի, առանց կռիւի։

Նոյնպէս նոր մարդը կ'ա ու կը ներկայացնէ իր ազգ իր ցեղին զգացումները։ «Տն սական եւ ընկերական նիւթ պաշտութիւնը, ներշնչուած փ ռուժէն անմիջական բարոյ թեան, հարկ էր որ ետ դարձ մարդը նպատակակէտի մը վերացականիտէականիմը իր կատագիրը կապելու հոգէն։ կայն այդպէս չէ եղած։ Նիւթ կան առաջացումներու հար ւորութիւնները պարզապէս պ տադրած են կրօնքները, ազգ ները եւ փիլիսոփայութիւն չարգիլելու անհատները հա քաբար աշխատելէ, եւ զան առաջնորդած են դէպի գործ կան բարոյականի մը ընդհ րական կատարելագործման»։

«Երբ որ մարդ մը կը յաձ ուի անմիջական մտահոգութ նովը իր սնունդին, կրնայ դաւառ ու մոլեռանդ դարձումներ ունենալ, բայց մանակ չունի տրամաբան վերացականիմէջն ո՛չ փայական լուծումներ փն լու»։

Ու Լ. Ռոմիէ իրաւամբ յարէ.

«Մեծ անձկութեան շրջան ը երբեք չեն նպաստած մ քին։ Ընդհակառակն, իւրաք չիւր ժողովուրդ պատմութ մէջ, նիւթական խոյանքի մանակամիջոցներն են որ մ ւոր խոյանքներու ժամանա միջոցներ եղած են»։

Ուրիշ ճշմարիտ դիտողութ մը թէ՝ ո՛չ մէկ ատեն ազ թեան գաղափարը մշակուած է զանազան երկիր րու տիրող դասակարգերուն որքան այսօր։

Սակայն այսօրուան մարդ եւս աւելի խառնուած է մարդերու ամբոխին։ զգուշանայ խիստ կոշտ ցուցադրելէ իր հակումներն նախընտրութիւնները։ Բայց ծայր աստիճան պարզ ւոյթին տակ ի՛նչքան խորու տարբերութիւններ, էական կասութիւններ կը պահէ, որ կուգան աւելնալ դեռ ցեղակ նկարագրի, մտածելու տարբ րութիւնները։

«Իրականին մէջ», կ'ըսէ միէ, «ո՛չ մէկ շրջան եղած աւելի զինուորական քան մերին ո՛չ թէ բանակին մէջ, այլ ծարաններու եւ գրասենեակ րու մէջ։

«Ի՞նչքան տարբերութ 19րդ դարու մարդու եւ 20րդին մէջ. 19րդ դար մարդիկ, փառասիրութիւն նէին բնաւ չյոգնեցնելու մարմինը, ունենալու ձեռքեր, փախչելու կամ հիւսիսային չոր կարդալու և վայելելու րորդ դարու մարդերը տեցին, ուժգին յետայ թեամբ մը, արժանիքը եւ յոգնութեան։ Իրենց է ստեղծել ու յաղթել ները քան թէ սորվիլ։ Այս փոխութիւնը պարզ թիւն մը չէ, այլ ցոյց տկարացած էակներու կենսունակ բնազդին գերութեան դէմ։ Զարթ մեծ պատերազմը շտապեցուց, հարկադրելով լիոնաւոր էութիւններ իրենք զիրենք մահէն՝ թիւնովը իրենց աչքերուն ականջներուն, իրենց ձեռք եւ իրենց սրունքներուն»։

Բ. Մասին մէջ՝ դէպի գիծերը, երկու գլուխներով բացատրէ թէ՝ ինչպէս առաջ կը հետեւէր զ սանքին, թէ՝ անոր քաղաքներ կը շինէր, ու ներ կը հիւսէր, «գետը, կան շարժումն է, ուղղութ ուսկից կարելի չէ խ կրկնակ կոչը, երեւակայութ եւ հետաքրքրութեան

ղէպի անձանօթն ու հաստատ. ղէպի անձանօթը հանդիտականը, անձանօթը հանդիպումներու եւ հաստատականը ժամանումին։

«Մարդկային փորձը որ միշտ արձանագրուած է պատմութենէն, կը բաղկանար էջքին եւ բարձրացումին գետերու հովիտները։ Առուտուր, տիրակալութիւն, արուեստ, առաքելութիւն, ամէն ինչ գետերու ճամբան բռնեցին։

«Գետին հմայքը ո՛րքան տարածական է որ թերեւս աւելի կ՚ազդէ լեռնականներուն վրայ քան թէ գետեզերեայ բնակիչներուն։ Խիստ մօտ հոսանքին զօր կը տեսնէ տեղական իրականութիւններու սովորական շրջանակին մէջ, գետեզերաբնակը չի նշմարեր անոր վեհութիւնը։ Մինչեւ լեռնականը, գետն հայելէն առաջ, կը կրէ, երեւակայապէս, անոր խորունկ զրաւումը։ Եւ երբ որ լեռնականը տեղի կուտայ հոսանքի հմայքին, ան կ՚երթայ գրեթէ միշտ աւելի հեռուն քան գետեզերաբնակը, որպէս այն ժայռերը որոնք հազարաւոր դարերով դիմադրեցին, յետոյ վերի վար կը թաւալգլորին, վերջանալու համար, իբրեւ խիճ, գետաբերաններու մօտ։ Այն գաղթականները որոնք կտրած են ամէնէն երկար ճանապարհները, կուգան Ալպեան, Պիրենեան լեռներէն, Օվէրնիայէն, Ապենինեան լեռներէն, Պալքաններէն, Սիկիլիոյ լեռներէն, Սկովտիոյ Հայլէնտներէն, հիւսիսային Ափրիկէի լեռնաշղթաներէն... Լեռնականի աղքատութի՞ւն որ զայն կը մղէ հարստութիւն փընտռելու աւելի հեռուները քան միւս աղքատները։ Սան Ֆրանչիսկոյի մէջ դուք պիտի գտնէք դրամատէրներ որոնց ծնողքը ծնան Սավուայի հովիտներէն մէկուն մէջ, բայց պիտի չգըտնէք մարդ մը որուն ծագումը Բերիի եւ Սոլոնիայի անբերրի հողամասերէն ըլլայ։ Գետին դարվա՛րը...

«Կայսերական ցեղեր կան որ ծովային են, եւ կայսերական ցեղեր՝ ցամաքային։ Ցամաքային կայսերական ցեղերը գրեթէ միշտ լեռնական ցեղեր եղած են, հմայուած գետէն, յետոյ տիրակալած։

«Հռոմի ծագումի առեն միմիայն կը տեսնենք անվերջանալի մարտնչումներ հակառակորդ լեռնականներու միջեւ, Ալբէններ, Սաբիններ, Ետրուսքներ, Տիբերի տիրացման համար։ Այսօր իսկ, պաշտօնէութեան մեծամասնութիւնը, իրական ուժը վարողները մեր մեծ պետութիւններուն, ծագումով լեռնականներ են։ Փարիզ քաղաքի ոստիկանները ժիւրայէն կուգան, ինչպէս Պապին պահապանները Զուիցերիայէն։ Հանրային պաշտօնավարութիւնը հաճելի է լեռնականներուն, ոչ թէ անոնց աւելի շահաբեր է, այլ անոնց կուտայ իշխանութիւն։ Բնազդով ան ճաշակն ունի հրամայելու դաշտերուն եւ ապրիլ անոր վրայ պարզ զբաղումովը գերադասութեան մը որ կը գտնէ բնականէ։ Դաշտի մարդը յաճախ կը խուսափի հայեցական երազներէն, հպարտութենէ եւ նշանակելի հակումներէ։ Ան կը կազմէ հարստութիւն, բարօրութիւն, մտքի խաղեր, հագուագիւտ անգամներ. կ՚ընէ աշխարհակալութիւններ, ու առաքելութիւն կամ գաղթարարութիւն»։

Բայց այսօր ճամբաները կը կտրեն կ՚անցնին լեռն ու ձոր, կը ջնջուին անջրպետները, ցեղերն իրար կը խառնուին։ Այսօր քաղաքներ կը բարձրացուին ուր որ ալ ըլլայ։ Գետն է որ կը հնազանդի մարդուն։ Յետոյ այսօրուան մարդը չի գոհանար իր տիրացումներով, երկաթուղիներով, կ՚ուզէ դեռ տիրանալ օդին, ամէնէն շուտը հասնիլ իր ուզած տեղը, ամենակարճ ճամբայով, ուղիղ գիծով։

ԱՐՏ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԿԵԱՆՔԸ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

Ապրիլ 12ի երեկոյին պալպէք գումարուած Ս. Գրական երկիրներու Կիրակնօրեայ Դպրոցի համաժողովէն Հալէպ՝ Հասան Մր. Հափքինս՝ համաշխարհային Կիրակնօրեայ Դպրոցի ընկերութեան վարիչը, եւ փրոֆ. Բաֆըլթի որոնք երկուքն ալ Ամերիկեան նպաստամատոյցի կազմութեան եւ յառաջացման մեծապէս սատարած են։ Իրենց հետ էր նաեւ Մր. Վօրիս՝ նպաստամատոյցի կեդրոնին ընդհ. քարտուղարի օգնականը, Անթիպացի Պ. Լ. Ջէնեան՝ Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ կրօնական դաստիարակութեան կազմակերպիչը, Մր. Հաւլէթ՝ Նիւ Եորքի, եւ Մր. Շէրէր՝ Պէյրութի կիրակնօրեայ դպրոցային վարչութենէն, նաեւ Մր. Մըրֆի՝ որբերու ընդ. ընդհ. քարտուղարը։

Ամերիկացի հիւրերը, Ժընեւի Գաղթ. բաժնի վարիչ Ճոնսընի խնդրանքին համաձայն այցելեցին երկու հայ գիւղերը։

Ապրիլ 13ի շաբաթ երեկոյին Օթէլ Պարոնի մէջ տեսակցութիւն մը ունեցան Որբերու ընկերութեան բարեկամ անձերու հետ։ Մր. Մըրֆի ներկայացուց այցելուները։ Յետոյ խօսք առաւ Մր. Վօրիս շեշտելով կրօնական դաստիարակութեան պէտքը եւ պատանիներու մէջ գործնելուկենսական կարեւորութիւնը։ Ցայտնեց նաեւ թէ յունիսի վերջը Ամերիկեան նպաստամատոյցը պիտի դադրի, թէ՝ Մր. Տաձ, Մր. Պարթըն եւ ուրիշ առեւտրական կամ երկրագործական մասնագէտ բարեսէր անձեր կը ծրագրեն քանի մը տարի եւս հայ գաղթականներուն աջակցիլ երկրագործական, ձեռագործի եւն. կազմակերպութեան տեսակէտէն։

Ցետոյ եղան խորհրդակցութիւններ հայ գաղթականներու զետեղման, դպրոցային ու արտադպրոցային կրթութեան եւ կրօնական դաստիարակութեան շուրջ։

Տօքթ. Ալթունեան զետեղման հարցին շուրջ ի մէջ այլոց յիշեց Հալէպի տխուր կացութիւնը որ արդիւնքն է եղած կանխազգուշութեանց պակասին։ Վեր. Ահարոն Շիրաճեան յայտնեց թէ քաղաքին մէջ տեղաւորումը կիսով չափ խնայողական է քան գիւղերու մէջ։ Մր. Վօրիս անդրադարձաւ կրթական գործակցութեան ու կեդրոնացման հարցին։ Պ. Ջօրեան շեշտեց վարժապետանոցի մը պէտքը, եւ ուրիշ մը՝ դեռատիներու համար առողջ եւ աժան գրականութեան մը ստեղծումը, ինչ որ չափով մը պիտի կրնայ օգտակարապէս ազդել նաեւ այն պատանիներուն որ այս կամ այն պատճառաւ չեն անդամակցիր Որբերու Միութեան, եւլն.։

Հիւրերը մասնաւոր գոհունակութեամբ յիշեցին Հայոց մէջ մուրացկաններու չգոյութիւնը եւ Պալպէքի համաժողովին մէջ Բարգէն եպս.ի եւ Հալէպի Առաջնորդին թողած պատուաբեր ազդեցութիւնը բոլոր մասնակցողներուն վրայ։ Մր. Վօրիս հաղորդեց բարեւներ բոլոր այն անձերէն որոնց հետ ալ նմանօրինակ խորհրդակցութիւններ ունեցան Ֆրէզնօ, Նիւ Եորք, Փարիզ, Գահիրէ, Պէյրութ։ Թարգմանի պաշտօն կը կատարէր Պ. Լ. Ջէնեան որ յիշեալներուն հետ եկած է Ամերիկայէն ուր պատրաստուած է մասնաւորաբար կրօնական դաստիարակութեան համար, եւ իբր այդպիսին կաթողիկոսին տրամադրութեան տակ դրուած։ Հաւաքոյթը վերջացաւ կէս գիշերին։

ՀԱՅՇԷՆԻՆ ՄԱՍԻՆ

Հալէպէն ստացուած անձնական նամակէ մը կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները Հայշէնի մասին։

«... Ինչպէս անգած անգամ ալ գրեցի, այդ գիւղը մեզի լաւ չեկաւ եւ ստիպուեցանք փախչիլ։ Օդին չդիմանալով, բոլորս ալ հիւանդացանք ու նիհարցանք։ Փիզիքապէս այնքան տկար ենք, հիմա որ չենք կրնար չարքաշ աշխատանքի լծուիլ։ Հօրաքոյրս մալարիայէ վարակուելով մեռաւ, քոյրդ ալ հիւանդ է։

Երբ Հայշէն գացինք, գարուն էր եւ յայտնի չէր թէ կլիման ինչպէս է։ Բոլորս ալ լաւ տպաւորուած էինք։ Սակայն քանի՛ եղանակը առաջացաւ, հիւանդութեամբ վարակուեցանք ամէնքս ալ։

Ներկայիս այդ գիւղը մնացած են 70 ընտանիք. 30 տուն վերադարձած են հանդէպ։ Երանի այդ բարութիւնը չընէին եւ մեզ Հայշէն չղրկէին։ Առաջ գաղթակայանին մէջ ունէինք, հիմա անկէ ալ զրկուած ենք եւ վարձքով կը նստինք։ Չար բախտը ամէն տեղ կը հալածէ մեզ չեմ գիտեր ինչպէս պատմեմ քեզ ցաւս։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՊՐԻԼ 11/24Ը ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

ՍԷՆ - ՇԱՄՈՆ, 23 ապրիլ. — Միլիոն մը նահատակներու 14րդ տարեդարձը տօնուեցաւ հոս նախաձեռնութեամբ Սեբաստիոյ Հայր. Միութեան եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Ս. Դ. Հ. կուսակցութեան եւ Եոզկատի Հայր.Միութեան ապրիլ21ին Մօլաթիոյ Կրթասիրացի սրահին մէջ։ Հակառակ օրեր առաջ կարգադիր Ցանձնախումբին թափած ջանքերու, այս վաղուց այլասերած գաղութը համազգային սգատօնին հանդէպ ալ իր անտարբերութիւնը ցոյց տուաւ։ Փութացած էր սրտցաւ հայրենակիցներու կոկիկ բազմութիւն մը։ Բեմին ճակատը կը ծածանէին հայկ. եւ ֆրանս. եռագոյնները, իսկ մէջտեղը զետեղուած էին խումբ մը մտաւորականներու եւ հերոսներու նկարները, սեւերով երիզուած։

Նախագահ ընկ. Ար. Գույումճեան օրուան տօնին նշանակութիւնը պարզելէ յետոյ, յիշեց բիւրաւոր նահատակներու հայրենասիրութիւնը եւ անոնց կտակը ողջ մնացողներուն։ Յետոյ նուագուեցաւ Շոփէնի մահերգը։ Ընկերներու եւ հայրենակիցներու կողմէ եղան աւուր պատշաճի արտասանութիւններ ու երգեր, խոր տպաւորութիւն ձգելով ներկաներու վրայ։

Ապա բեմ հրաւիրուեցաւ ընկ. Ե. Ճանկէօզեան, որ մանրամասնօրէն նկարագրեց 1915ի մեծ եղեռնի հայաջինջ սարսափները, Թուրքերու վայրագութիւնը, որուն ականատես եղած է։ Ցորդորեց չյուսահատիլ, այլ շարունակել մեռելներու կիսատ ձգած ճամբան։ Հանդէսը վերջացաւ «Զարթիր որդեակ»ով։

Մ. Թաշճեան

ՏՈՒՐՔԵՐՈՒ ԴԷՄ

Չորեքշաբթի օր, Նիսի մէջ բացումը կատարուեցաւ Ֆրանսայի Թատերական եւ շարժանկարային կազմակերպութիւններու համագումարին։

երկար վիճաբանութիւններէ յետոյ, համագումարը միաձայնութեամբ քուէարկեց որոշում մը, որով կառավարութենէն կը պահանջուի ջնջել ներկայացումներու վրայ դրուած կառավարական, թաղապետական եւ հանր. խնամատարական տուրքերը։

Այս պահանջին ուժ տալու համար, բոլոր Թատրոնները եւ շարժանկարի սրահները պիտի փակեն իրենց դուռները։

Սէնդիկայի դիւանը հրահանգ ստացած է կազմակերպել ցոյցը, դիմում կատարել կառավարութեան, համաձայնութեան գալ հեղինակներու, արուեստագէտներու երաժիշտներու եւ Թատրոնի աշխատաւորներու զանազան կազմակերպութիւններուն հետ, Թատրոններու եւ սրահներու փակման Թուականը որոշելու եւ ճշդելու համար։

Եթէ կառավարութիւնը չմիջամտէ եւ այս մասին որոշում մը չտայ, հաւանական է որ յառաջիկայ ամսու ընթացքին ցոյցը կատարուի ամբողջ երկրին մէջ։ Այդ պարագային, մօտ 100,000 անձեր կը հաշուուին, որոնք անգործ պիտի մնան։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿԵՂԾ ԴՐԱՄՆԵՐ. — Փարիզի հրապարակին վրայ քշուած երկու հատ հազարնոց թղթադրամներ ուշադրութիւնը գրաւեր էին ֆրանսական Դրամատան, որուն տնօրէնութիւնը ոստիկանութեան միջոցով, լուր էր տուեր քաղաքին բոլոր մեծ վաճառատուններուն։

Արդ, առջի օր, երիտասարդ աղջիկ մը կը ներկայանար վաճառատան մը արկղակալին եւ վճարելու համար գլխարկի մը փոխարժէքը, անոր կը ներկայացնէր հազարնոց մը։ Հազարնոցը կեղծ էր սակայն եւ արկղակալը փութաց կանչել ոստիկան մը, որ խոստովանցուց յաճախորդուհին։ Ֆէրնանտ Հիրօն, 19 տարու, ծանօթացեր էր երիտասարդի մը, որ ինչան համակրանքի, անոր յանձներ էր հազարնոցը, որպէսզի գլխարկ մը գնէ իրեն համար. աւելորդը վերադարձնելու պայմանով։ Աղջիկը նոյն օրն իսկ. պիտի հանդիպէր երիտասարդին սրճարանի մը մէջ։

Ոստիկանը փութաց աղջկան հետ մեկնիլ դէպի ցոյց տուած հասցէն։ Հոն էր երիտասարդը որ երբ տեսաւ իր սիրուհին՝ ոստիկանին ընկերակցութեամբ, փորձեց փախիլ. բայց ի զուր. ծուղակն ինկած էր։

Ոստիկանատան մէջ խոստովանեցաւ թէ տպագրիչ էր Լիլ քաղաքին մէջ, բայց դրամական նեղութեան հետեւանքով, ստիպուեր էր օգտագործել իր արհեստին հմտութիւնը, տպելով եւ հրապարակ հանելով կեղծ դրամաթղթեր։

Խուզարկուելով, վրայէն գըտնուեցան 80 կեղծ հազարնոցներ։

ԳԱՃԱՃԻՆ ՈՃԻՐԸ. — Անթուանէթ կը կոչուէր այս աղջիկը, վարպետ կարուհի, որ գիւղի մը մէջ հաստատուած, լայնօրէն կ՚ապահովէր իր ապրուստը, գրաւելով իր յաճախորդներուն համակրանքը։ Սակայն դժգոհ էր ան կեանքէն. ամուսնանալ կ՚ուզէր. սիրել, սիրուիլ, գտնել այր մը որուն շռայլէր իր գորով պահեստը։ Բայց բնութիւնը զինք դատապարտած էր ցմահ դժգոհութեան. գաճաճ էր։

Օր մըն ալ ծախեց իր արհեստանոցը, ապրելու համար նոյն գիւղին մէջ, իբրեւ խաղաղ հասարակ, ու մնաց բարեկամ այն կնոջ որ իրեն յաջորդեր էր, ամէն օր կ՚այցելէր անոր, կը հետաքրքրուէր անոր առողջութեամբ, գործերու ընթացքով եւլն. բայց օր մըն ալ թունաւորեց զայն, որբ ձգելով անոր փոքրիկ աղջիկը. ինչո՞ւ։ Որովհետեւ խոստովանեցաւ, սրտին խորը ոխ կը սնուցանէր անոր հանդէպ որ իրմէն գներ էր իր արհեստանոցը։ Ու ոճիրը գործեր էր ցնդած վհուկի պաղարիւնով։ Իրիկուն մը, իր տունը հրաւիրեր էր զոհը, որ գայ բաժակ մը թէյ առնէ իր տան մէջ, իր աղջկան հետ մէկտեղ։

Հիւրը երբ տուն հասաւ, սկսաւ փսխել։ Քանի մը ժամ յետոյ, արդէն հիւանդ կը պառկէր։

Յաջորդ օրը գաճաճը կ՚երթար հիւանդին այցելութեան, ու հազիւ տունէն ներս մտած, գուրգուրանքով կը յանձնարարէր

— Նայէ՛, քեզի դեղ մը բերի. ճերմակ փոշի մըն է, առ անմիջապէս, որ նուաղ անցնի։

Հիւանդը այդպէս ալ ըրաւ։ Ու յաջորդ առտուն այլեւս չարթնցաւ։ Թունաւորուած էր։ Գաճաճին ճերմակ փոշին՝ թոյն մըն էր որ կը գործածեն մուկերն սպաննելու։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԹԷՅՋԷ ՀԱՆԸՄ

Պոլիս, համեստ զարեջրատան մը պզտիկ բակին մէջ՝ Ազատութեան Բլուրին մօտերը...։ Սեղանները շարուած, մէկը միւսէն մէկ - մէկ քիչ հեռու, եւ զատուած խիտ դալարիներով։ Այս պզտիկ անկիւնը սիրահարներու համար ապահով վայր մը կը կազմէ։

Երիտասարդ մը եւ մանկամարդ կին մը տեղաւորուած են սեղաններէն մէկուն առջեւ։ Կինը մուշտակէ վերարկուի մը մէջ, դէմքը կիսովին զոցուած և օձիքին մէջ մխրճուած։ Բայց ասիկա մսելուն համար չէ, որովհետեւ օդը հիանալի էր։

Հակառակ այս ծայրայեղ խոհեմութեան, տիկինը անդադար անցորդները կը դիտէ։ Յանկարծ գոյնը կը նետէ ն՝

— Կեցի՛ր, սիրելիս, կորսուեցա՛նք...

— Ոչ ոք կրնայ տեսնել մեզ այստեղ։

— Ի՞նչ կ՚ըսես, տեղէդ մի՛ շարժիր։ Պառաւ կին մը մեզ կը դիտէ վանդակորմերուն մէջէն. ինծի կը թուի թէ կը ճանչնամ զինքը. բայց նոյն ինքն է, Թէյջէ Հանըմը։

— Կ՚երազե՛ս, կը զառանցե՛ս։

— Զիս ճանչցաւ... (եւ դէմքը բոլորովին կը ծածկէ) ճանչցաւ զիս եւ խնդալով ինծի կը նայի։

Երիտասարդը գլուխը կը դարձնէ վանդակորմին կողմը։

— Խե՛նդ աղջիկ, ո՞ւր է Թէյջէ Հանըմը։

Բայց կը լռէ. որովհետեւ իր կարգին կը ճանչնայ Թէյջէն։

Պառաւ կինը գլուխը կ՚երերցընէ եւ մատովը կը սպառնայ անոնց,

— Ա՛խ, կախարդ պառաւը, կը գոչէ երիտասարդը, ի՞նչ կը փնտռէ հոս։

— Կորսուեցա՛նք. մեկնի՛նք այս տեղէն։

— Խելքդ տուն բեր։

— Ետեւի դռնէն դուրս ելլենք, դէպի բաց դաշտը. կրնայ նոյն իսկ գալ եւ խօսիլ հետերնիս։

Մանկամարդ կինը ոտքի ելաւ եւ իր բարեկամն ալ ակամայ անոր հետեւեցաւ։

Քանի մը վայրկեան վերջ կը տեսնեն որ պառաւը դանդաղ քայլերով կը հեռանայ փոշոտ ճամբուն վրայ, Տիկինը շունչ կ՚առնէ եւ կը վերադառնան իրենց սեղանը։

— Ի՛նչ վախկոտ ես։

— Եթէ գիտնայիր թէ որքան նախանձոտ է ամուսինս, այն ատեն շատ քաջ պիտի պիտի գտնէիր զիս։

— Ի՞նչ պիտի ըլլար վերջապէս, քեզ պիտի սպաննէ՞ր։

— Աւելի գէշ պիտի ընէր, ամուսնալուծում պիտի պահանջէր։ Շատ կը սիրեմ զինքը. շաբաթ մը չեմ կրնար մնալ առանց զայն տեսնելու։ Ի՞նչու կը խնդաս, անշուշտ ինծի ըսել կ՚ուզես «քանի որ ամուսինդ այդչափ կը սիրես, ինչո՞ւ կը հաւանիս ինծի հետ տեսնուիլ» այնպէս չէ՞։

Երիտասարդը խնդալով կը պատասխանէ.

— Ո՛չ, ատանկ հարց մը չեմ դներ... շատ աղէկ կը հասկնամ ըսածդ... ես ալ միեւնոյն վիճակին մէջ կը գտնուիմ... վեց ամիսէ ի վեր ամուսնացած եմ։ Շատ կը սիրեմ կինս... իր նախանձէն կը վախնամ, ինչպէս դուն քու ամուսինէդ... որովհետեւ եթէ իմանայ թէ քեզի հետ պտոյտի ելեր եմ, կորսուած օրս է։ Բայց բոլոր ասոնք արգելք մը չեն այսօր միասին այստեղ գալու համար։

Ու տիկինը միամտօրէն կը հարցնէ՝

— Ասոր մէջ ի՞նչ գէշութիւն կայ։ Երկու էակներ ենք որ ժամանակին այնքան սիրած ենք զիրար։ Եւ հիմա երբեմն հանդիպումներ կ՚ունենանք մեր հին յիշատակները քրքրելու համար.

Բարեկամը հեզնօրէն՝

— Իրա՛ւ անանկ. ասոր մէջ ի՞նչ կայ։

— Բայց սա Թէյջէն վրաս ակնարկ մը նետեց... շատ լաւ կը ճանչնայ զիս... երբ Ֆընտըքլը էինք, մեր դէմ հին պանդոկ մը կը բանեցնէր։ Ամբողջ օրեր մեզի լրտեսելով կը զբաղէր։ Եթէ զիս ճանչցաւ, կորսուած օրս է։

— Ինչպէս կ՚ուզես որ քեզի ճանչցած ըլլայ։

— Հապա ինչո՞ւ այդ նշանները ինծի ընէր։

— Իրաւունք ունիս։ Բայց իրմէ վախնալու բան մը չունինք։ Կը յիշե՞ս թէ ինչ բսաւ ինծի օր մը. «Ոչ ոքի գէշութիւն չեմ կրնար ընել, նոյն իսկ ճանճի մը, եւ ինծի համար գթութեան գործ մը կը նկատեմ սարդիկը իրարու մօտեցնել ...»։ Յայտնի է ուրեմն թէ բան մը չպիտի խօսի։

— Չեմ գիտեր... եթէ ամուսինս իմանայ...։

* * *

Շաբաթ մը վերջ երիտասարդը իր տունը մտած ատեն դրան առջեւ կը հանդիպի Թէյջէ հանըմին։

— Քեզի սպասեցի եւ տուն կ՚երթայի։

— Ո՞ւր սպասեցիր։

— Քու տո՛ւնդ։ Չա՛ր տղայ, կ՚ամուսնանաս, առանց հարսնիքիդ հրաւիրելու զիս։

— Այնքան արագ կերպով կատարուեցաւ հարսնիքս որ... ժամանակ չունեցայ... Քեզի մոռնալ կ՚ըլլա՞յ...

— Գիտեմ, տղա՛ս, կատակ է ըրածս։ Ջերմագին կը շնորհաւորեմ եւ երջանկութիւն կը մաղթեմ։ Կինդ շատ սիրուն է և դուն ալ ժամանակ է որ ինքզինքդ ուղղես։

— Կը յուսամ թէ բան մը չըսիր։

— Ինչ՛ու, տղաս, չե՞ս ճանչնար Թէյջէ հանըմը։ Սիրող սրտերը իրարմէ բաժնել դժբախտութիւն կը բերէ...։ Քու մասիդ պէտք եղածէն աւելի աղէկ խօսեցայ կնոջդ. կը կրկնեմ, կինդ շատ հրապուրիչ գտայ. իրեն պէս անբիծ եւ պարկեշտ կին չի գտնուիր... շատ սիրեցի, մանաւանդ փողոցին մէջ իր ընթացքը... անցեալ օր ձեզ տեսայ զարեջրատան մը մէջ. գլուխէն մինչեւ ոտքը ծածկուած էր, մեր ժամանակի կիներուն պէս։ Վանդակորմին առջեւ կէս ժամ մը սպասեցի իր դէմքը տեսնելու համար. չյաջողեցայ. այդ մասին հիմա կատակներ ըրի իրեն, ըսի թէ «աղջի՛կս, ինչո՞ւ դէմքդ կը ծածկէիր զարեջրատան մէջ». այնքան ամչկոտ է խեղճը որ քիչ մնաց պիտի մարէր. «զոյգ մը տատրակներու կը նմանէիք. իրարու սեղմուած կը վերանայի՛ք» ըսի իրեն։ Իրաւ ալ ճիշտ է. այնպէս որ զարեջրատունէն հեռալուս կ՚աղերսէի Աստուծմէ. «Տէ՛ր մի՞ բաժներ սա զոյգը որ զիրար կը սիրեն. անիծեա՛լ ըլլան անոնք որ պիտի ուզէին սիրող սիրտերը իրարմէ բաժնել։

Թարգմ. Մ. Դ.

Գիւղացիները՝ պոլշեւիկեան կեղեքումներէն զայրացած, ապստամբած են։ Սպաննուած են հարիւրաւոր խորհրդային թղթակիցներ։ Կէփէուի գործակալներ գնդակահարուելէ առաջ մանգաղներով եւ երկրագործական ուրիշ գործիքներով չարչարուած կամ բզիկ բզիկ եղած են։

Ո՛չ Մոսկուայի, ոչ ալ գաւառի թերթերը արտօնուած են ամենափոքր ակնարկութիւն մը ընելու այս արիւնալի դէպքերուն մասին, որոնց լուրերը հասած են սահմանակից երկիրները՝ գաղթականներու կամ ճամբորդներու միջոցաւ։

Սիպերիոյ Թայկա շրջանին մէջ կարմիր զինուորները յաջողեցան պաշարել 1500-2000 գիւղացիներ՝ զորս գնդացիրներով ջարդեցին ամբողջութեամբ։ Ուկրայինայի մէջ զոհերուն թիւը 2000ը կ'անցնի։

Բազմաթիւ շրջաններ ապստամբած են եւ կը կռուին կարմիր զօրքին դէմ։ Ռումանիա հասած փախստականներ զարհուրելի մանրամասնութիւններ կը պատմեն Կէփէուի խժդժութեանց մասին։

Իրան եւ Իրաք

Թէհրանէն «Թայմզ»ի կը հեռագրեն թէ պարսիկ կառավարութիւնը որոշած է ճանչնալ Իրաքը՝ անմիջապէս որ Ազգերու Դաշնակցութիւնը վաւերացնէ Անգլիոյ խնդրանքը՝ Միջագետքի մէջ վերջ տալու մասին քափիթիւլասիոններուն, որոնցմէ չեն օգտուիր պարսկահպատակները։

⁂ Վերջին հեռագրի մը համաձայն, Պարսկաստան արդէն իսկ պաշտօնապէս ճանչցած է Միջագետքի կառավարութիւնը։

Շահին թագաւորութեան տարեդարձը

Առջի օր Պարսից Շահ Րիզա Փէհլէվիի թագաւորութեան երրորդ տարեդարձը հանդիսաւորապէս տօնուեցաւ ամբողջ Պարսկաստանի մէջ։ Ժողովուրդին բոլոր դասակարգերը կը մասնակցէին ուրախութիւններուն։ Այս առթիւ Թէհրան հասաւ Ռիւսթէմ պէյ Հայտար, որ կը ներկայացնէր Իրաքի թագաւորը Շահի թագադրութեան հանդէսներուն մէջ։ Լեհաստանի դեսպանը Շահին յանձնեց Սպիտակ Արծիւի պատուանշանը։

Եուկոսլաւիոյ նոր վարչաձեւը

Փարիզի եուկոսլաւ դեսպան Սփալայքովիչ «Ռըվիւ տէ Պալքան»ի վերջին թիւին մէջ յօդուած մը կը հրատարակէ, յունուար 6ին Եուկոսլաւիոյ մէջ հաստատուած նոր վարչաձեւին մասին։ Կը յիշէ այն դէպքերը որոնք մղեցին Ալեքսանդր թագաւորը դիկտատորութիւն հռչակելու։

Դեսպանը կ'ըսէ թէ ներկայ կառավարութեան անդամները բոլորն ալ ժողովրդավար գաղափարներով տոգորուած են, սակայն եթէ դիկտատորի պէս կը կառավարեն երկիրը, ատիկա պետութեան գերագոյն շահին համար է։ Յետոյ կուտայ երեք ամսուան մէջ յիշեալ կառավարութեան ձեռք բերած յաջողութեանց պատկերը եւ կ'ըսէ թէ Եուկոսլաւիա վստահօրէն կը քալէ դէպի փայլուն ապագայ մը։

Սոֆիայի ուսանողներուն ցոյցը

Սոֆիայէն կը հեռագրեն թէ Ակադեմիայի խորհուրդի մէկ որոշումին դէմ բողոքելու համար, Սոֆիայի բժշկական և գիտական համալսարանի ուսանողները հակակառավարական ցոյցեր ըրին։

Ոստիկանութիւնը ձերբակալեց 80 համալսարականներ, որոնք ցուցարար ուսանողներուն մէջ խառնուած էին։

Խռովքներն ու Մակեդոնացիները

Պելկրատի կառավարութիւնը մեծ կարեւորութիւն տուաւ խռուած երկու վարիչներու՝ տոքթ. Անթէ Փավէլիչի եւ քարտուղարին Պուլկարիոյ մէջ կատարուած խանդավառ ընդունելութեան խնդրին։

Սոֆիայի սերպ դեսպանին Պուլկարիոյ արտաքին նախարարին մօտ կատարած բողոքի դիմումէն վերջ, Պելկրատի պուլկար դեսպանը Եուկոսլաւիոյ վարչապետին եւ արտաքին փոխնախարարին ներկայանալով, պուլկար կառավարութեան կողմէ ցաւ յայտնեց Վիէնի եւ Սոֆիայի մէջ ծագած միջադէպներուն համար։ Դեսպանը յայտնեց թէ պուլկար կառավարութիւնը զարմանքով տեղեկացաւ այդ դէպքերուն զորս կ'այպանէ և միջոցներ ձեռք պիտի առնէ՝ յառաջիկային անոնց կրկնութիւնը արգիլելու համար։

Տիկին զինապետը դատապարտուած

Կը յիշուի թէ անգլիացի կին մը՝ Տիկին Սմիթ իբրեւ անգլիական բանակի գնդապետ ծպտուած, զինուորական համազգեստով մուտք գործած էր Լոնտոնի ակումբներուն եւ զանազան շրջանակներուն մէջ։ Ասկէ զատ, Տիկին Սմիթ, որ ամուսին ալ ունի, իր կարգին օրինաւոր կերպով ամուսնացած էր օրիորդի մը, յետոյ ուրիշ կնոջ մը հետ։

Դատավարութիւնը տեղի ունեցաւ առջի օր։ Օրիորդը երկարօրէն հարցաքննուելով յայտնեց թէ երբ Տիկ. Սմիթի հետ ամուսնացաւ, զայն ճանչցաւ իբրեւ գնդապետ։ Եւ անոր հետ ապրելու ամբողջ տեւողութեան երբեք չհասկցաւ թէ իր ամուսինը կին մըն էր։

Դատարանին մէջ ներկայ էին մեծ թիւով ունկնդիրներ, որոնք հետաքրքրութեամբ հետեւեցան դատին։

Կարգ մը վկաներ լսելէ յետոյ, դատաւորը ինը ամիս բանտարկութեան դատապարտեց տիկին «գնդապետը»։ Լսելէ յետոյ տիկին Սմիթի բազմաթիւ կերպարանափոխութիւնները «որոնց իւրաքանչիւրը կը ծածկէր սրբապղծութիւն մը», դատաւորը խօսքը ուղղելով ամբաստանեալին, ըսաւ.

— Դուք սրբապղծեցիք Աստուծոյ տունը, նախատեցիք բնութիւնը եւ բռնաբարեցիք մարդկային օրէնքը։ Իրաւունք ունիմ ձեզ դատապարտելու առաւելագոյն պատիժին՝ այսինքն եօթը տարի տաժանակիր աշխատութեան։ Բայց ձեզ կը դատապարտեմ միայն ինը ամիս բանտարկութեան, որովհետեւ կ'ուզեմ ժամանակ թողուլ ձեզի զղջալու եւ ապաշխարելու։

«Կոմս Ցէփլին» վերադարձաւ

Գերման «Կոմս Ցէփլին» ղեկաւոր օդապարիկը առջի գիշեր ժամը 10ին վերադարձաւ Ֆրիտրիխսհաֆէնի իր կայանը։ Մեկնած էր երեքշաբթի կէսօրէն վերջ եւ այս անգամ միայն Միջերկրականի արեւմտեան աւազանին շրջանը ըրաւ։ Սաւառնեցաւ Ֆրանսայի, Սպանիոյ, Ճիպրալթարի, Թանճէրի եւ Ալճերիոյ վրայ, յետոյ Միջերկրականի եզերքը քերելով ուղղուեցաւ դէպի Սան-Րէմօ (Իտալիա)։ Ասկէ անմիջապէս փոխեց ճամբան եւ փոխանակ շարունակելու դէպի հարաւ-արեւելեան Միջերկրական, ուղղուեցաւ դէպի Նիս, Անթիպ, Ավինեօն եւ Հռոնոսի հովիտին վերեւէն դարձաւ Ֆրիտրիխսհաֆէն։

ԱՊՐԻԼ 11/24Ի ՍԳԱՏՕՆԸ

ՓԱՐԻԶ

Վաղը կիրակի գիշեր ժամը 8.30ին, Petit Journalի սրահին մէջ 21 Rue Cadet, Métro Cadet

կը տօնուի Նախաձեռնութեամբ Զ. Ե. Որբերու միութեան

կը նախագահէ՝ ՓՐՈՖ. Ն. ԱԴՈՆՑ

կը խօսի՝ Պ. ԿՈՊԷՌՆԻԿ ԹԱՆՏՐՃԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն M. M. Fauchet, Compositeur, Prof. au Conservatoire National de Paris, Boulmé, Violoncelliste, Ier Prix du Conservatoire de Paris (թաւջութակ), Mme. Heicknam-Cacheux violoniste, Ier Prix du Conservatoire National, Mlle Cuvillier, Cantatrice, Ier Prix du Conservatoire; Պ. Ս. Նաւասարդեան, «Սիփան» երգչախումբը՝ ղեկավարութեամբ Պ. Սաքօ Յակոբեանի եւ «Կոմիտաս» երգչախումբը՝ ղեկավարութեամբ Պ. Նշան Սերգոյեանի եւ հայ արուեստագէտներ։

ՈՒՐԻՇ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ, ՈՒՂԵՐՁՆԵՐ, ԽԻԱՅԼՆ

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՄԱՐՍԷՅԼ

Վաղը կիր. ժամը 2ին 333 Ավընիւ ցիւ փրատօ, կառտըն փառքի մէջ

ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ, ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ, ՆՈՒԱԳ

ՓՈՆ Տ'ՕՊՆԱ

Վաղը կիրակի կէսօրէ վերջ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Մ.ի «Կայծակ» խումբի եւ մասնակցութեամբ քաղաքական եւ ազգային կազմակերպութիւններու։

ԿՐԸՆՈՊԼԸ

Նախաձեռնութեամբ Կրընոպլի Ազգ. Միութեան վարչութեան վաղը Կիրակի ժամը 2ին, Քրուա Ռուժ, Սալ տէ Ֆէթի մէջ (Croix Rouge, Salle des Fêtes).

ՏԷՍԻՆ

Վաղը Կիրակի ժամը 5ին «Սինէմա Նովէլթի»ի սրահը

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ

Այս կիրակի ժամը 2ին Օթէլ տը Ֆրանսի մէջ

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՏՐԱՄԱԹԻՔ ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲ

Théâtre Albert Ier, 64 Rue du Rocher

5 մայիս կիրակի գիշեր ժամը 8.45ին

Սիրայօժար մասնակցութեամբ Պ. Ա. ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻԻ

Պ. Ե. Թօլայեան առաջին անգամ ըլլալով Փարիզի մէջ պիտի կատարէ Ներոնի դերը։

կը ներկայացուի՝ QUO VADIS? (ՅՈ՞ ԵՐԹԱՍ)

Կը մասնակցին նաեւ Տիկ. Տիկ. Ս. Ալէքսանեան, Ս. Նշանեան, Անահիտ եւ Խանդամիրով, Պ. Պ. Տ. Նշանեան, Շ. Սարեան, Ս. Թորոսեան, Գ. Գմբէթեան, Բարիլոյեան եւայլն։

Տեղերու գիները օթեակ 250, 200, թիկնաթոռ 25, 15, 10 եւ 7.50

Տոմսերու համար դիմել Պ. Պ. Երուանդ Թօլայեանի 208bis Rue Lafayette եւ Տրդատ Նշանեանի 48 Rue Monsieur le Prince

---

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Տրամաթիք Ստուդիայի

Ի պատիւ դերասան Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆԻ

Այս գիշեր ժամը 8.30ին 84 Rue Chapeի թատերասրահին մէջ

կը ներկայացուի՝ «ՅՈ՞ ԵՐԹԱՍ»

Կը մասնակցին Մարսէյլի թատերական բոլոր լաւագոյն ուժերը

Տեղերու գիները սովորական

ԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած Աղքատախնամի Օժանդակ Հայ Օրիորդաց միութեան կողմէ։

Այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 10ին Վիքթոր Հիւկոյի սրահը, 47bis Rue Saint Didier, Paris։

Հ. Յ. Դ.

ՀՐԱՒԷՐ

Ընկերներ Վահան Համբարձումեան, Գերասիմ Բալեան, Լեւոն Մօզեան, Լեւոն Զարմխեան եւ Շաւարշ Մակարեան անպայմանօրէն ժողովի կը հրաւիրուին յառաջիկայ Երեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, Քաֆէ Օ Բէլ տը Լիւնի ստորնայարկը, Մէթրօ Իթալի։ Կը հրաւիրուին նոյնպէս ընկերներ Վաղարշ Վարպետեան, Հ. Մաճառեան եւ Ա. Սմսարեան։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԲԱՐՁՐ-ՀԱՅՔԻ հայրենակցական միութեան ընդհ. ժողովը՝ վաղը Կիրակի Ռոստոմի սրահը 131 Fbg. du Temple։ Օրակարգ՝ վարչութեան ընտրութիւն։ Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի։

Շ. ԳԱՐԱՀԻՍԱՐԻ եւ շրջանի «Ռազմիկ» հայրենակց. միութեան ընդհ. ժողովը՝ վաղը Կիրակի ժամը 2.30ին 40 Rue de Belleville։ Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները։ Կարեւոր օրակարգ։

ՓԱՐԻԶԻ Զ. Ո. Մ.եան մասնաճիւղի հերթական ընդհ. ժողովը՝ այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Ֆլորիայի մէջ։ Շատ կարեւոր օրակարգ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռեմ եղբայրս Ատափազարցի Խաչիկ Միսճեան, 16 տարեկան, որ երկու տարի առաջ տեսնուած է Մուսուլի մէջ։ Զինք ճանչցողներէն կը խնդրուի իմացնել իր մօր եւ եղբօր Հայկազուն Միսճեանի Փլաս Պօլ Սէզան 1, Մարսէյլ։

Կը խնդրուի Սուրիահայ թերթերէն արտատպել։

Առիթէն օգտուեցէք

Գործի դադարման պատճառով դերձակատանս մէջ գտնուող կերպասները եւ կարուած հագուստներըկը ծախուին նպաստաւոր պայմաններով։

Մեծաքանակ եւ փոքրաքանակ գնումներու համար 100էն 30 զեղչ։

Ժամ առաջ շտապեցէք՝ դերձակատուն Շամանաճեան, 22 Rue des Petites Mariées, Marseille.

Եթէ՞ կ'ուզէք լաւ շահիլ եւ լաւ դիրք ունենալ աշակերտեցէք L'Académie Franco Anglaise du Coiffureի։ Մանիքիւր, գեղեցկացնելու արուեստ։ Տեւական դասընթացք ամբողջ օրը եւ երեկոները 8-10։ Չափաւոր գին։ 8 Rue Gaillard։ Մէթրօ՝ Blanche.

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
MAISON VARTERESSIAN
1bis Rue Hautefeuille, Մէթրօ St. Michel
Արեւելեան եւ եւրոպական ամէն տեսակ նպարեղէններ
ԱՄԵՆԱԼԱՒ ՄԱՔՈՒՐ ԱԺԱՆ
Մասնաւոր սպասարկութիւն բնակարաններու համար
Կ'ընդունինք ապսպրանքներ գաւառներէն և արտասահմանէն
Զատկի առթիւ ամենաընտիր իւղով պատրաստուած չէօրէկներ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԻԱԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉ EXCLUSIVE
ՀԱՅԵՐԷՆ, ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ, ՅՈՒՆԱՐԷՆ
ՊԼԱՔՆԵՐՈՒ։ ԳԻՆ 18 ՖՐ.
Պէլվիլի ծանօթ հայ նպարավաճառ
Յ. ԱՐԹԻՆԵԱՆ
28 Rue Lesage, PARIS (20e)
Métro Belleville Tél. Ménil. 61.85
Ձօն մթերք թէ նախկին եւ թէ ամենավերջին եղանակներու՝ երգուած եւ նուագուած նշանաւոր երգիչներէ, կազէլ, շարգը, խմբերգ, թաքսիմ եւայլն։ Հայերէն ցիգեւոր, աշխարհիկ եւ գեղջուկ երգեր՝ թէ մեներգ եւ թէ խմբերգ։ Տպուած ցուցակը ձրի է։
Ինչպէս նաեւ բորդաթիֆ լաւ կրամոֆոններ եւ արեւելեան նպարեղէններու լաւագոյնը ամենազեղ չեալ գիներով։

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ
106 Ave. Kléber. PARIS (16e)
(Նախկին Սթէֆէքի) Հեռ. Passy 72.56 R. C. Seine No. 438390
Տնօրէն՝ Պ. ԱՆՏՐԷ
Ամէն տեսակ ընկերութեանց պայմանագրութիւններ, ապահովագրական պայմանագրութիւններ, խնդրագիրներ, պատերազմական հատուցումներ, առեւտրական տուներու լուծում։
Օրինական ամէն կարգի հետապնդումներ վարչական եւ հիւպատոսական իշխանութեանց մօտ։
Ֆրանսա մտնելու համար ձեռնհաս իշխանութիւններէ արտօնագրի ստացման խնդրագիրներ (ԱՖԻՏԱՎԻԹ)։
Ամուսնութեան, ամուսնալուծման ձեւակերպութիւններ. ներկայացուցչութիւն Ֆրանսայի, Յունաստանի եւ Թուրքիոյ բոլոր դատարաններուն առջեւ։
Ամէն օր ժամը 4—7, բացի կիրակիէ եւ Շաբաթէ
Յառաջի ընթերցողներուն համար խորհրդակցութիւնը ձրի

ԳԻՐՔԵՐՈՒ ՆՈՐ ԶԵՂՉ
ԱՅՍ ՑԱՆԿԻՆ ՄԷՋԷՆ 100 ՖՐ.ԷՆ ՎԵՐ ԳԻՐՔ ԱՌՆՈՂԻՆ %30 ԶԵՂՉ
ԻՍԿ 50 ՖՐ.ԷՆ ՎԵՐ ԳԻՐՔ ԱՌՆՈՂԻՆ % 15 ԶԵՂՉ
Իմ ընկերս 7.50, Վարժապետին աղջիկը 18, Մանօն Լէսքօ 15, Ոճիրի պանդոկը (2 հատ.) 15, Լիլիթն ու Արտակ 10, Միքէի սիրարկածը 5, Ազգային բարերար 4, Յեղափոխութեան մակաբոյծները 5, Անհետացած սերունդ մը 8, Աւագակապետը 25, Կրացիէլլա 8, Փոթորիկը 2, Թալէրայ ժողով 2, Առաքելոց վանքին կռիւը (պատմէց զօր. Անդրանիկ) 12.50, Հայերու բնաջնջումը 6, Սիրելու եւ սիրուելու արուեստը 5, Լեռնահայաստանի հերոսամարտը 10, Լոնդոնի հովուաւէպը 8, Մէլիքա Նազանի հանըմ 5, Սատանայ 2, Վերադարձը 3, Պըլ-Պուլի (Օբէրէթ) 9, Քերթուածներ (Դուրեան) 5, Աբու Լալա Մահարի 5, Լոյս Զուարթ 3, Յակոբ Յաքէթ 10, Արարատ Այբենարան ընթերցարան 3, Հայ. քերական 2, Երգարաններ 3, 25, 30, Երաժշտ 5, 6, 10, Ֆրանս. խօսակցութիւններ 2, 5, 6, Լուսաբեր այբենարան 5։
Պահանջեցէք մեր գրացուցակը անբաղդատելի գիներով, ինչպէս նաեւ ամէն տեսակ բառարաններ, գիտական եւ առողջաբանական գիրքեր, հայ նանիշներ Կոմիտաս վրդ.ի, Սրուանձտեանցի, Զուհաճեանի, Չիլինկիրեանի, եւայլն։
Դիմել՝ Madame SÉVOUNI, 31 Rue Kléber, Issy-les-Moulineaux (Seine).

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE
Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ
29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96-61
Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6։ Քիթ, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 2—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։

ELDORADO CINÉMA
24 Place Castellane, Marseille
Գացէք տեսնել ամէն օր մինչեւ Երկուշ. իրիկուն 28 Ապրիլ։
Շարժանկարի աստղ եւ հռչակաւոր Հայ արուեստագէտ
ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻՆ
Ամենազգայացունց ֆիլմի մէջ՝
ՍՊԱՌՆԱԼԻՔԸ
Միեւնոյն յայտագրին մէջ կատակերգական մեծ ֆիլմ մը՝
Zigoto aux manoeuvres
Անվերջ խնդուք

ՀԱՅԵՐԷՆ ՓԼԱՔՆԵՐ
ՈՒՆԻՆՔ ֆոնոկրաֆներ եւ յայտնի արուեստագէտներու փլաքները՝ Հայերէն, Յունարէն, Թուրքերէն, Հրէերէն, Արաբերէն, Սպաներէն, Ալժերիական, Թունուզական եւ Մարոքեան։ Միակ ներկայացուցիչը Ֆրանսայի։ Դիմել՝ Jos. de Padova 117 Passage du Caire, Paris

Կ'ուզուին կին գործաւորներ՝ ճին հագուստնորոգելուհամար՝ մեքենայով եւ ձեռքով։ Տեւական աշխատանքը ապահովուած է, ամէն ժամանակի համար առանց դադարի։ Լաւ վճարում։
Կ'ՈՒԶՈՒԻ նաեւ կին վարպետ մը (contremaîtresse)։ Դիմել՝
I. Landau & Fils,
37 Rue, de la Voute - Paris (12e)։
Մէթրօ Վէնսէն։

ԱՄԷՆ ՕՐ
VOLPONE
ԱԹԸԼԻԷ ԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

EMPIRE, Միւզիք-Հօլ. 37 Av. Wagram

Cirque de Paris | Էքօլ Միլիթէր | ամենալաւն ու աժանը

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ
96 r. Rivoli, մէթ. Շաթլէ։ Ամէն օր եւ նոր մեթոտով դարմանում ... եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ ... հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, ... մամիզ.) եւ վարիսի։ Մասն. ... ռաթուառ։ Խղճամիտ եւ արագ ... Հրդ.ակցութ. ամէն օր 9—12. Կիրակի 9—12.

ՁԵՐ ՇԱՀԸ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԷ ՈՐ ՄԵԶԻ ՎՍՏԱՀԻՔ ՁԵՐ ՀԱՇՈՒԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆԸ . . . . ԵՒ . . . ՏՈՒՐՔԻ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
Դ. ԹԱՃԻՐԵԱՆ
ՓՈՐՁԱՌՈՒ ՀԱՇՈՒԱՊԱՀ
19 RUE HENRI MONNIER PARIS (IXme)
Տոմարներու կազմակերպութիւն,
Հաշուեկշիռ եւ հաշուեքննութիւն,
Դիզուած հաշիւներու արձանագրութիւն.
ԱՄԻՍԸ 75 ՖՐԱՆՔ
Ամէն տեսակ տուրքերը ժամանակին յայտարարենք, թուղթերը կը քննենք, տօնական դիմումները ժամանակին եւ տակար կերպով կը կատարենք։
ԾԱՆՕԹ.— Բոլոր առեւտրականներուն կը յանձնարարենք մեր մասնաւոր սիստէմը. որ կը դիւրացնէ տուրքի բոլոր պահանջները։ Եւ առեւտրական կացութիւնը կը յայտնէ ուղուած վայրկեանին։ Ընդունելութեան ժամեր՝ 5—7։

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)
Le Gérant: F. SOUVIGNY

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction & Administration / Խմբագ. եւ վարչութիւն — 235 Faub. St. Martin PARIS (10e)

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԿԻՐԱԿԻ 28 ԱՊՐԻԼ 1929

28 AVRIL 1929

Ե. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 943 — ՕՐԱԹԵՐԹ. ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՅԱՐԳԱՆՔ ՄԷԿ ՄԻԼԻՈՆ ՋՈՀԵՐՈՒՆ

ՓԱՐԻԶԻ ՍԳԱՏՕՆԸ ԱՅՍՕՐ, ԿԻՐԱԿԻ, ԺԱՄԸ 8.30ԻՆ, ՓԸԹԻ ԺՈՒՌՆԱԼԻ ՍՐԱՀԸ, 21, Rue Cadet

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԱՅՍ ՄԷԿ ՕՐԸ...

Տարիները կ'անցնին հազար ալեկոծումներով, բայց այս մէկ Օրը կը շարունակէ սարսել մեր միտքը, իր բովանդակ արհաւիրքով:

Անցեր է արդէն բուն թուականը, Ապրիլ 11/24: Մեր ներկայ կեանքի հակասութիւններէն մէկն ալ այն է որ, ոչ մեր տօները կրնանք ճիշդ օրին կատարել, ոչ ալ սուգերը: Սրահի յարմարութեան խնդիր՝ ամէն տարի եւ ամէն տեղ: Քանի մը օր առաջ կամ քանի մը օր յետոյ կատարելով, այս ցիր ու ցան ժողովուրդը միեւնոյն ատեն իր ներկայ վիճակին դառնութիւնն է որ կուլայ, առանց բան մը պակսեցնելու իր յարգանքէն ու վիշտէն:

Ուրեմն, Փարիզը Ապրիլ 24ի տարեդարձը յարմարցուցած է այս օրուան, եւ կ'ուզէ կատարել զայն արժանավայել վեհութեամբ, եւ կարելի եղածին չափ ներկայացուցչական: Մեղքը կազմակերպիչներուն վրայ չինար, եթէ դաս մը երկերես մարդիկ անջատուեցան յարգանքի այս համազգային արտայայտութենէն, առնին վէճեր կարգադրելու համար: Դժնդակ բան է նորէն եւ նորէն յիշել այդ գարշելի փոքրոգութիւնը, մանաւանդ Սոսիէթէ Սավանթի միջադէպէն յետոյ, որ ամառն դրամագլուխ մը դարձաւ, իրենց քսութիւնները շարունակելու:

Տասնըչորս տարին երկար ժամանակ չէ, իր ամբողջ ահաւորութեամբ զգալու համար այն ինչ որ կատարուեցաւ 1915 Ապրիլ 11/24ին, հայ ժողովուրդի մէկ երրորդին անճիտման չնով: Մինչեւ այսօր ալ, անոր մղձաւանջին տակ են ամբողջ սերունդներ: Անոր սարսափը կը հալածէ տարէցները, եւ կը ճանկռտէ երիտասարդներուն հոգին: Անոր յիշողութիւնն անգամ տաք արցունքներ թափել կուտայ մեր մայրերուն եւ քոյրերուն, Թուրքիոյ սահմանամերձ շրջաններէն մինչեւ այս համայնակուլ պողոտաները, ու մինչեւ Ամերիկա: Չկայ տուն մը որ իր սուգը չլայ, եւ չկայ հայ մարդ մը, որ չուզէ գոնէ երկու խօսք փսփսալ այս առթիւ, հառաչելու կամ պոռթկալու համար:

Այդպէ՛ս է այս մէկ Օրը, քստմնելի եւ անմոռանալի: Անխորհնթաց, եւ ատով իսկ տեւական:

Եւ կ'ուզէինք որ այդպէս ալ մնար, սերունդէ սերունդ, իբրեւ կենդանի վկայարան մեր ապրելու կամքին:

Վա՜յ այն այն օրուան, երբ մարդիկ այլեւս չեն խօսիր, չեն խածեր Ապրիլ 11ի մասին, եւ կը զգուշանան իրենց զաւակներուն պատմել գոնէ մէկ դրուագ:

Այդ մէկ Օրը, ընկերներ եւ քաղաքացիներ, պէտք է որ հալածէ, աղմկէ մեր միտքն ու ջիղերը: Բայց ոչ թէ լաց ու կոծի եւ յուսահատութեան մղելու համար մեզ, այլ կանգուն պահելու շիտակ ճամբուն վրայ, աչքերը սեւեռուն՝ վաղուան, որ պիտի գա՛յ, պիտի գա՛յ անպայման, հակառակ բոլոր երեմիականներուն: Եւ հակառակ բոլոր տեսակի թշնամիներու անպատկառ քրքիջներուն:

Երբ, հայաջինջ սարսափներու ամէնէն տաք շրջանին, հայ երկաթագործը, ամբողջ իր հարստութենէն միայն մուրճ մը փրկելով՝ զաւակներուն ապրուստը կը ճարէ արեան ճապաղիքներու մէջ, աքսորական կարաւաններուն հետ զուգընթաց. երբ հայ մարդը գաղտագողի կը հաւաքէ ցիրուցան մանուկներ եւ Ա. Բ. Գ. կ'ուսուցանէ անոնց, երբ մայրը, մոռնալով իր երկունքի ցաւերը կամ հարազատներուն կորուստը, կը ճգնի լքուած երախայ մը փրկել, երբ պառաւը վաթսուն օր ճամբայ կը քալէ, առանց մէկ վայրկեան ուրանալու իր աստուածը,— Թշնամին չէ որ վերջին ծիծաղը պ'տի արձակէ, ընկերներ եւ քաղաքացիներ:

Այս մէկ Օրը, սկիզբէն մինչեւ վախճանը, ոչ միայն հաստատեցուց տարիքներն ու դասերը, դիրքերն ու դաւանանքները, այլեւ մեր դարաւոր պատմութեան մէջ բացաւ անդունդ մը, որ ուրիշ կերպ չի լեցուիր, եթէ ոչ անսասան քալելով դէպի նպատակը, դէպի Ազատութիւն եւ Հայրենիք:

Ա՛յդ գիտակցութեամբ ալ, Ապրիլ 11ը պիտի դառնայ նշանախօսք եւ ի հարկին ազդանշան, ոչ թէ սովորական Մեռելոց:

Մեռելներ շատ է ունեցեր այս ժողովուրդը, միեւնոյն տապարին տակ, եւ երբեք չի մոռնար իր խունկը, բոլորին հանդէպ: Իսկ այս մէկ Օրը իրեն կը յիշեցնէ նաեւ ուրի՛շ պարտականութիւններ, իբրեւ միակը դարերու պատմութեան մէջ, եւ իբրեւ հանգրուան մը ուրկէ անդին ո՛ր եւ է նահանջ պիտի չկրնայ փրկել մեզ: Ո՛չ մեր գոյութիւնը, ոչ ալ պատիւը:

Տարուէ տարի կսկծալով եւ տոկալով, աւելի եւ աւելի պէտք է համոզուինք այս անողոք իրականութեան, եւ անոր համեմատ կազմակերպենք մեր պայքարը:

Թշնամին արմատախիլ ոչնչացուց թրքահայ ժողովուրդին կէսը, բայց ստիպուած է հաշուի առնել մնացած կէսը, որքան ալ հեռու գտնուի ան, եւ ջլատման դատապարտուած:

Կը բաւէ որ այդ կէսը ինք հաւատայ իր ուժին ու ճակատագրին: Եւ հաւատայ մանաւանդ, իր մեռելներուն:

Անոնք ինկան անզօր կատաղութեամբ, չորս-չորս իրարու կապուած, բիրերու եւ կացիններու տակ եւ ուրիշ հազար ու մէկ բարբարոսութիւններով, բայց մինչեւ վերջին վայրկեանը վառ պահեցին իրենց հաւատքը:

Այդ հաւատքին կայծերն են որ պիտի լուսաւորեն մեր հոգին, այս մէկ Օրը:

Շ.

8 ՏԱՐԵԿԱՆԻՆ ԱՌԵՒԱՆԳՈՒԱԾ, 22 ՏԱՐԵԿԱՆԻՆ ՓՐԿՈՒԱԾ ԲԵԿՈՐ ՄԸ

ՀԱՅԿԱՍԷՐ ՔԷՕՇԿԷՐԵԱՆ

(Պատմութիւնը կարդալ Գ. էջ)

«ՅԱՂԹԱՆԱԿԻ ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ»

Նկար՝ ՀՐԱՆՏ ԱԼԵԱՆԱՔԻ

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ֆրանքեւթուրք բանակցութիւնները

Պոլսոյ ֆրանսական դեսպանատան խորհրդական Պրիւքէր Փարիզ հասաւ երէկ: Խորհրդականը երեք շաբաթ հոս մնալէ յետոյ կրկին Պոլիս պիտի դառնայ: Պրիւքէրի այցելութեան մեծ կարեւորութիւն կը տրուի թուրք քաղաքական շրջանակներուն մէջ: Խորհրդականը Ֆրանսայի արտաքին նախարարութեան տեղեկութիւններ պիտի հաղորդէ Էնկիւրիի բանակցութեանց փուլերուն մասին: Թուրքիա իր տեսակէտներուն մասին պնդած ըլլալով, դեսպանը կառավարութենէն նոր հրահանգներ ստանալու պէտք ունեցած եւ այդ պատճառով Փարիզ ղրկած է իր խորհրդականը:

⁂ Թան կը գրէ թէ հակառակ վարչապետ Ըսմէթ փաշայի յայտարարութեան, ո եւ է համաձայնութիւն չէ կնքուած Թուրքիոյ եւ Ֆրանսայի միջեւ Սուրիոյ սահմանավէճին մասին:

Միջազգային օդային տորմիղ

Զինաթափութեան նախապատրաստական յանձնաժողովը կը շարունակէ իր խորհրդակցութիւնները Ժընեւի մէջ: Առջի օրուան նիստին մէջ վիճաբանութիւն կատարուեցաւ միջազգային օդանաւային տորմիղ մը ստեղծելու համար: Այս մասին առաջարկ ներկայացուցած էր օդանաւորդներու միջազգային դաշնակցութեան նախագահ Քլիֆֆորտ Հարմըն: Սպանիոյ պատուիրակ եւ նախապատրաստական յանձնաժողովի փոխ-նախագահ Քոպիան յանուն իր կառավարութեան պահանջեց նկատի առնել խնդիրը: Իր կարծիքով, նման ուժ մը՝ կեդրոնացած Ժընեւի մէջ եւ դրուած Ազգերու դաշնակցութեան տրամադրութեան տակ, բարերար օգուտներ միայն կրնայ ունենալ համաշխարհային խաղաղութեան համար: Աւելցուց թէ քանի մը պետութիւններ այժմէն իսկ տրամադիր են օդանաւեր ղրկելու Ժընեւ՝ ապագայ օդանաւային միջազգային բանակի կորիզը կազմելու համար:

Պետական հարուա՞ծ Ռումանիոյ մէջ

Ռումաներէն «Ատէվէրուլ» թերթը կը հրատարակէ կարգ մը յայտնութիւններ: Իբրեւ թէ զինուորական որոշ շրջանակներ ծրագրած են պետական հարուած մը՝ ներկայ վարչաձեւին դէմ: Դաւադիրները այն կարծիքն ունին թէ խնամակալ ժողովի անդամները շատ թոյլ կը կառավարեն երկիրը: Ուստի կ'ուզեն իշխանութիւնը իրենց ձեռքն առնել՝ մինչեւ Միխայիլ մանուկ թագաւորի չափահասութիւնը:

Ապստամբական շարժումը պիտի պայթէր Մայիս 9ին:

Թուրքեւռուս վէճը

Գրած էինք թէ Թուրք կառավարութիւնը բողոքած է Մոսկուայի դէմ՝ Ռուսիոյ մէջ Թուրք վաճառականներուն դէմ հանուած դժուարութիւններուն մասին:

«Ազգամ» կը տեղեկանայ որ եթէ Մոսկուա հետեւանք չտայ բողոքին եւ չյարգէ թուրքեւռուս առեւտրական դաշնագրին պայմանները, Էնկիւրի փոխադարձ խիստ միջոցներ ձեռք պիտի առնէ եւ այդ ձեւով Ռուսիոյ հետ կնքուած առեւտրական դաշնագիրը իրապէս ջնջուած պիտի ըլլայ:

Թուրք հրոսախումբ մը քնաջնջուած

Պէյրութէն կը հեռագրեն.— Թրքական հրոսախումբ մը, որ արդէն քանիցս սուրիական հող մտած էր, Թռուցիկ ջոկատներու կողմէ փախուստի ենթարկուեցաւ:

Հրոսակները 17 մեռեալ թողուցին դաշտին վրայ:

Լրտես Գասըմի դատը

Պոլսոյ եղեռնադատ ատեանին առջեւ կը շարունակուի լրտես Գասըմ Թէվֆիքի դատը: Նոր վկայութիւնները կը հաստատեն թէ Սէտատ պէյ, որուն կը յանձնէր Գասըմ իր ձեռք անցուցած նաւային յատակագիծերը, ոստիկանական լրտես մըն էր եւ Գասըմէն ստացած բոլոր վաւերագրերը անմիջապէս կը յանձնէր ոստիկանութեան, եւ ոչ թէ անգլ. դեսպանին:

Գասըմ յուսահատած դատաւորին երեսին պոռացած է. «կամ անպարտ արձակեցէք, կամ կախեցէք զիս»: Դատին շարունակութիւնը յետաձգուեցաւ Մայիս 7ին:

Լոնտոնի Հնդիկներուն ցոյցը

Ուրբաթ կէսօրէն վերջ Լոնտոն վերադարձաւ Սայմընի յանձնաժողովը, որ, ինչպէս կը յիշուի, ամիսներէ ի վեր քննական պտոյտ կը կատարէր Հնդկաստանի մէջ, այդ երկրին համար նոր Սահմանադրութիւն մը պատրաստելու նպատակով: Վիքթորիա կայարանին մէջ պատուիրակութիւնը ընդունուեցաւ վարչապետ Պոլտուինի կողմէ: Ոստիկանները պաշարած էին կայարանն ու շրջակաները՝ ցոյցերը արգիլելու համար:

Կառախումբը հասնելէն առաջ համախմբուեցան բազմաթիւ ցուցարարներ, մեծ մասամբ Հնդիկներ՝ սեւ դրօշակներով եւ նշանատախտակներով, որոնց վրայ գրուած էր «Անկցի՛ Սայմըն», «Ազատութիւն Հնդկաստանի»: Ոստիկանութիւնը արգիլեց Թռուցիկ բաժնել, գրաւեց դրօշակները, ցրուեց ցուցարարները եւ ձերբակալեց չորս հնդիկ ուսանողներ:

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ՔԻՒՐՏ ազգային կազմակերպութեան՝ Հոյբունի արտասահմանեան ներկայացուցիչ Սիւրէյեա պէյ Պէտրլսան առջի օր Ամերիկայէն Փարիզ վերադարձաւ:

ՊՈԼՍՈՅ մէջ մեռած է պ. Քերովբէ Լիմոնճեան, որ մօտ 40 տարի ծառայած է հայ լրագրութեան՝ իբրեւ յօդուածագիր եւ փիպագիր: Եօթանասունական թուականներուն իր քաղաքական յօդուածները հետաքրքրութեամբ կը կարդացուէին: Վարած է նաեւ ուսուցչական պաշտօններ:

ԹԷՎՖԻՔ ՐԻՒՇՏԻ պէյ Պերլինէն մեկնեցաւ Հռոմ, ուր պիտի տեսակցի Մուսոլինիի հետ: Թուրք գործավարը անկէ պիտի դառնայ Էնկիւրի:

ԷՆԿԻՒՐԻի խորհրդարանային խառն յանձնաժողովը որոշեց գերագոյն ատեանին առջեւ դատի կանչել նախկին օսմ. ծովային նախարար Մահմուտ Մուխթար փաշան, որ կ'ամբաստանուի թէ անգլիական նաւարաններուն 20,000 անգլ. ոսկի վճարած է, ժամանակին, առանց երաշխաւորութեան:

ՌՈՒՍԻՈՅ մեծ-դուքս Միխայիլ Անգլիոյ մէջ մեռաւ առջի օր 68 տարեկան հասակին մէջ: Մեծ-դուքսը երկար տարիներէ ի վեր քաշուած էր քաղաքական կեանքէ եւ կ'ապրէր Անգլիոյ մէջ:

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ հսկայ օդանաւը որ ուղիղ գիծով տեւողութեան մրցանիշը պիտի կոտրէր, չյաջողեցաւ իր ձեռնարկին մէջ, սակայն գեղեցիկ թռիչք մը կատարեց Լոնտոնէն մինչեւ Քարաչի (Հնդկաստան): Կտրեց 6240 քիլոմեդր ճամբայ եւ օդին մէջ մնաց 50 ժամ եւ 48 վայրկեան:

ԹՈՒՐՔ կառավարութիւնը ջնջած է Ալպանիոյ դեսպանութիւնը: Դեսպան Թահիր պէյ, որ ատենէ մը ի վեր արձակուրդով Էնկիւրի կը գտնուէր, ուրիշ պաշտօնի պիտի կոչուի:

ՀԷՆՐԻ ՖՈՐՏ, ինքնաշարժի ամերիկացի իշխանը մօտ օրէն պիտի երթայ Պոլիս ուր պիտի մնայ մէկ շաբաթ: Ինչպէս յայտնի է, Ֆորտ ինքնաշարժի մեծ գործարան մը պիտի բանայ Պոլիս՝ Թոփհանէի մէջ: Անկէ զատ ծրագրած է, Պոլսոյ մէջ բանալ նաեւ երկրագործական գործիքներու գործարան մը:

ԱՅՆՇԹԱՅՆ, գերման-հրեայ յայտնի գիտնականը մօտերս Երուսաղէմ պիտի երթայ եւ տեղւոյն եբրայական համալսարանին մէջ կարգ մը դասախօսութիւններ պիտի տայ:

ԳՐԻԳՈՐ ԶՕՀՐԱՊ
ՀՐԱՊԱՐԱԿԱԳԻՐ

(ՔԱՆԻ ՄԸ ԳԻԾԵՐ)

1898ին Մասիս օրաթերթի խմբագրութիւնը ստանձնելու առիթով, իր առաջին խմբագրականին մէջ հետեւեալ բառերով կը բնորոշէ Զօհրապ օրագրութիւն ընելու համար դաւանանք մը ունենալու կարեւոր հարցը.

«Արդարեւ ճշմարիտ օրագրութիւնը ճամոզումի պէս՝ անկեղծ, ճաւատքի պէս ճաստատ, ու կրօնքի պէս սուրբ է, այնքան՝ որ ներելի չէ ամէնուն ձեռք երկնցնել անոր:

«Պաշտամունք մըն է սա որ իր ծէսերը, արարողութիւնները ունի:

«Հոն՝ ուխտի մը ձգողութիւնը ու անուշ անուրջի մը անդիմադրելի հրապոյրը զգացողները օտարոտի եկամուտներ են եւ չպիտի կրնան բնիկ մը դառնալ, եթէ նոյնիսկ բոլոր կեանքերնին մաշեցուցած ըլլան անոր մէջ»:

Այս տողերը կը վերաբերին հրապարակագրին անձին, գալով լրագրութեան դերին. հետեւեալ կերպով կ'արտայայտուի ան.

«Աւելի շատ իմաստասիրութիւն ճանրային խնդիրներու. ճայ լեզուն այս կամ այն խմբագրապետի գծած անձուկ սաճմանները կոխոտելով, վերստացած իր ժողովրդական բարբառի անկախութիւնը. խմբագրութիւնը՝ դադրելով արճեստ մը լինելէ արուեստ դառնալու ճամար. գրական նոր սեռեր, գրական նոր մարդերու ձեռքով, ամէնքը միեւնոյն անփոփոխ նպատակին կապուած՝ ճասարակութեան պէտքերուն ըմբռնումը: Աճաւասիկ նոր լրագրութիւնը:»

Այս համոզումով ու հաւատքով հրապարակագրութեան մէջ աշխատող գրագէտը տեսնենք թէ ի՛նչ խնդիրներով կը զբաղի, եւ ի՛նչ աշխարհահայեացքով կը մօտենայ անոնց:

*
* *

Գրիգոր Զօհրապ կ'ուզէ, որ մենք երգենք: Երգելով ու զուարթ երեսով մղենք մեզի վիճակուած պայքարը, որովհետեւ «լալագին ազգ մը բանի մը օգտակար չէ կրցած ըլլալ աշխարհիս վրայ»:

Կեանքը ըմբռնած ու ճանչցած ըլլալու ի՛նչ գերագոյն իմաստութիւն: Անիկա կը պահանջէ, որ մենք չտկարանանք, չայլայլինք պատահարներու առջեւ, ընդհակառակն զայն դիմաւորելու ենք ինչպէս «անխուսափելի ճիւրի մը ընդունելութիւն կ'ըլլուի, զուարթ երեսով»:

Ո՛րքան մեծ ու սփոփարար անհրաժեշտութիւն մըն է երգելու առաքինութիւնը մեզի համար, որովհետեւ «մեր ճասարակութիւնն ալ պէտք ունի երգելու եւ խնդալու՝ կազմելու ճամար միտքի եւ սիրտի առողջութիւնը»:

Անոնցմէ դէպքերը իր ուշադրութիւնը կը գրաւեն մի՛շտ ու լուրջ խորհրդածութիւններու տեղի կուտան:

Ալպեան մոխրապլիտակ էսլվայսն է, որ աշխարհի շրջանն ընելէ վերջ՝ ինկեր է գրագէտին ձեռքը: Լերան այս ծաղիկը յաւիտենական երիտասարդութիւնն է, մինչ իր նմանները, ուրիշ ծաղիկներ, շուտ մը կ'անցնին ու կ'երթան: Հրապարակագիր Զօհրապ կը սիրէ վերջիններն իրենց «շուտանցիկ ու խուսափուկ» հանգամանքին համար, որ աւելի գեղեցիկ ու քնքուշ է:

Զօհրապի կարծիքով «անմահութիւնը մահցուածներուն էն աճաւորն է», «պէտք է ամէն բան իր վերջին օրը, ժամն ու վայրկեանը ունենայ, եւ անոր սպասկոտ անձկութեամբը տառապի, վախնայ, կամ ուրախանայ, վերջին էակը հրլլայ ինք, եւ մէջը գտնուի, որ իրմէ ետքը գայ եւ կարենայ վճիռ մը տալ անոր դէմ»: Որովհետեւ հազար անգամ աւելի նախընտրելի է անոր համար գոյնի մը, բոյրի մը յիշատակը, քան կարծեցեալ անմահութիւնը:

Բոլոր այն բաները, որոնք կը խուսափին, ու կ'ընդնշմարուին, երջանկութիւնն իսկ է, իսկ այն միւսը, շարունակ քովդ, անբաժան, մշտակայ՝ վիշտն է յաւիտենական: Ա՛յս է Զօհրապին փիլիսոփայութիւնը, առանձնայատուկ՝ իրեն համար ու անսովոր հասարակ իմացականութիւններու:

Հանրային ամէն խնդիր Զօհրապի ուշադրութենէն վրիպած չէ: Ազգային հաստատութիւններու,— հիւանդանոց, դպրոց եւայլն—, ներքին փտախտաւոր կեանքը իր քննադատութեան առարկան դարձեր է: Ուզեր է, որ բոլոր մարմինները կարող, խղճամիտ ու գործունեայ անհատներով կազմուին: Եւ վարանած չէ ապաշնորհներուն ու անընդունակներուն հասցէին արձակել ամէնէն լուրջ մեղադրանքները: Ազգային յարկերուն փոշիները մաքրելու հետամուտ եղած է, գործածելով իր աւելը, ա՛յս է եղեր պատճառը «Զօհրապի աւելը» բացատրութեան:

Զարգացած կղերականութիւնը մեր միջավայրին անհրաժեշտ պայմաններէն մէկն է: Եկեղեցականները զարգացած ու լուսաւոր միտքեր ըլլալու են, նըրբութիւնները սիրող աստուածաբաններ ըլլալէ առաջ:

«Այսուհետեւ մեր եկեղեցականներն ալ 1), կը գրէ Զօհրապ, եւրոպայի ճամալսարաններուն մէջ դաստիարակենք ուրեմն, եւ մանաւանդ տանք անոնց ճամալսարանականկրթութիւնը՝ աշխարճիկան կեանքի պայմաններով, վանական անիմաստ սեղմումներէ ճեռու. կեանքի գիտակցութիւնը տանք իրենց, ժողովրդականութիւնը, մէկ բառով, որ մեր եկեղեցիին էն յարգելի յատկանիշն է:

«Այս դարուն մէջ՝ եկեղեցական մը պաշտօն չունի անճաւատ մը ճաւատքի կամ անկրօն մը դարձի բերելու. շատ է եթէ արդէն գտնուած ճաւատացեալները իրենց ճաւատքին վրայ պաճէ, եւ թափուր մնալու պատճառ չըլլայ այն եկեղեցիին որ մեր տոճմային նկարագիրը կը պաճպանէ:»

Այսպիսի բազմաթիւ տողերով ու խորհրդածութիւններով, Զօհրապ կը յայտնուի մեզ իբրեւ արմատական մը, իբրեւ յեղափոխական մը, որ հին կարգերուն բարեշրջումը կը պահանջէ: Իր վարդապետութիւններն ու հրապարակագրական քարոզները այնպիսի ժամանակաշրջանի մը երեւան եկած են, որոնք դժբախտաբար արձագանգ գտած չեն մեր ախտաւոր իրականութեան մէջ:

Ան կը պահանջէ, որ մեր Պատրիարքարանը ամէն բանէ առաջ, իր ուշադրութիւնը կրթութեան եւ դպրոցներուն վրայ կեդրոնացնէ, քանի որ իր գործունէութեան հորիզոնը ատով միայն կը շրջապատուի: Իբրեւ Օրագրող, կը ցաւի, որ հասարակութեան ոչ մէկ լուր ունի հաղորդելիք, լուր մը, որ ժողովուրդը հետաքրքրէր:

Կը ցաւի, որ ազգին դաստիարակութեան եւ կրթական ապագային խնդիրին վրայ չի մտածուիր. դպրոցները բարեկարգելու, ուսուցիչներ հասցնելու, դասագիրքեր պատրաստելու ո եւ է կանխահոգ միջոց, ազգին գրականութիւնը ծաղկեցնելու որ եւ է քաջալերութիւն չկայ մեր վարիչներուն մէջ:

Հրապարակագիրը ուշադրութիւնով կը դիտէ իր շուրջը, ընտութեան բովէն կ'անցընէ օրուան գրականութիւնը եւ դպրոցական դասագրքերուն հատորները, կ'ընդվզի «զարտուղած խելապատակներու արձակ կամ ոտանաւոր ցնորքներուն» դէմ, ու կը փափաքի նոր Լուսաւորչի մը, որ գայ հրդեհի տալու այս բոլորը: Մեր եկեղեցիին առաջին հայրապետին կը վերագրին մեր հին հեթանոսական մատենագրութիւնը բոցավառած ըլլալու մեղքը, Զօհրապ կը մերժէ այդ, որովհետեւ այդ պարագային զինքը «խաւարիչ» կոչել աւելի տրամաբանական պիտի ըլլար: Բայց ան կ'ուզէ, որ Լուսաւորիչ մը յարութիւն առնէր հրապարակը մաքրելու համար:

Զօհրապ մեզի կ'ըսէ, որ մենք նիւթապաշտ մարդկութեան մը մէջ կ'ապրինք: Ոսկիի եւ հաճոյքութեան հետքին հետեւելու համար, մարդիկ կորաքամակ ծերունիներու պէս՝ բեռի մը ծանրութեան տակ կքած՝ կը քալեն, կը վազեն, առանց հասնիլ կարենալու իրենց նպատակին, որ խոյս կուտայ, Ոսկիին ծանրութիւնը ամէնուն միտքին ու հոգիին վրայ կը ճնշէ, նման բռնակալներուն շալկած բեռներուն:

Ու այսպէս կ'երկարի շարքը անոր հրապարակագրական մտածումներուն, որոնք կը պահեն այսօր իսկ իրենց ա՛յնքան շահեկանութիւնը, կարեւորութիւնն ու անհրաժեշտութիւնը:

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ
(Հրատարակելի հատորէ մը)

1) Մասիս օրաթերթ, 1898, թիւ 12ի առաջնորդողէն:

11/24

Այս երկու թիւերը ամբողջ պատմութիւն մը կը ներկայացնեն: Աւելորդ է այդ թիւերուն ձախ կողմը աւելցնել 1915 Ապրիլ: Ամէն Հայ այս չոր վիճակին մէջ կը հասկնայ իմաստը:

Ֆրանսացիները, երբ Լուդովիկոս ԺԴ.ի արձանը շինեն, անոր ճակատը չեն արձանագրեր «բարբարոս» ու «Մեծ» թագաւորին անունը, այն վստահութեամբ որ ամէն ֆրանսացի պարտաւոր է ճանչնալ զայն:

Նոյնն է 11/24ը մեզի համար: Ամէն Հայ պէտք է այդ մերկ թիւերուն աջը եւ ձախը կարդայ յստակօրէն երեք բան, — ՉԳՏՈՒՄ, ՊԱՅՔԱՐ ԵՒ ՅԱՂԹԱՆԱԿ:

Եւ ընթերցողը այս բառերու ընդլայնումը պիտի կարդայ իր մտքին մէջ, մէկ երկվայրկեանէն եւ այնքան լաւ որքան չպիտի կրնար կարդալ շատ յստակ տպագրութեամբ տող մը:

11/24 այդ երեք բառերու մէջտեղինն է որ յանգեցաւ վերջին բառին Մայիսի 28ին:

—

Դատէ մը կը վերադառնամ՝ Անոր մղձաւանջին մէջ ես ստիպուած եմ այսօր նստիլ գրելու համար քանի մը տող տիեզերքի խորհրդաւոր դատերէն մէկուն մասին որուն լուծումը նոյնքան ժամանակ կը պահանջէ:

Իմ դատս լաւ անցաւ: Ես ստիպեցի դատաւորները որ լսեն կապ չունեցող բաներ:

— Քանի տարու էք, հարցուց ինծի Նախագահը:

— 21 կամ 23 տարու, պատասխանեցի ես:

Սրահին մէջ կային մօտ 200 հոգի, որո՛նք սկսան բարձրաձայն խնդալ:

— Ինչպէս թէ 21 կամ 23:

— Այդպէս է, պ. Նախագահ, հոս ֆրանսայի մէջ երեք տարու երախան գիտէ իր տարիքը՝ նոյն իսկ օրով ու ժամով իսկ ես չեմ գիտեր: Իմ ազգականներս ու բարեկամներս վէճի մէջ են իմ բուն տարիքս գտնելու համար:

— Բայց բացատրեցէք, ի՞նչ ըսել կ'ուզէք:

— Ես երախայ էի, պ. դատաւոր, երբ իմ հայրս, մայրս եւ եղբայրներս ջարդուեցան: Անոնք մաս կը կազմեն այն հսկայ միլիոնին զոր հայ ժողովուրդը կը սգայ ու պիտի սգայ:

— Ի՞նչպէս, Թուրքերը կը ջարդեն Հայերը առանց դատաստանի:

— Ա՛հ, պ. Նախագահ, ջարդ եւ դատաստան երկու ծայրայեղ կողմեր են, որոնք երբեք իրարու չպիտի մօտենան:

— Բա՞յց դուք ի՞նչպէս ազատեցաք:

— Ազատուեցայ որովհետեւ ես...

Նախագահը չեմ գիտեր ինչու հոս ընդհատեց զիս: Երեւի զգաց որ տեղին չէ:

— Ասկէ առաջ ի՞նչ կ'ընէիք:

— Ուսանող էի եւ երիտասարդ գրականութեան սիրահար մը:

— Լա՛ւ, քանի որ գրականութեամբ ալ կը զբաղէիք, ինչո՞ւ ձեր ընթերցումներու ժամանակ չկարդացիք քիչ մըն ալ առեւտրական օրէնքներու մասին:

— Ճի՛շդ է, պ. Նախագահ, փաստաբաններու ու դատաւորներու կարդացած գիրքերուն էջերը հազարէն պակաս չեն, անոնք հինգ քիլոէն պակաս չեն կշռեր, բայց եւ այնպէս անոնք կրնան չգիտնալ որ Թուրքիոյ մէջ Հայերը կը ջարդուէին առանց դատաստանի:

—

Ես դուրս ելայ դատարանէն ու իջայ ծառաստաններու երկայնքը գրուած նստարաններէն մէկուն վրայ: Այսքան ապշած վայրկեան չէի ունեցած ես: «Ինչպէս Թուր... ո՞հ, անէծք աշխարհին»: Ու այս ժողովուրդի նուիրական այս օրին, կ'ուզեմ շարունակել այն պատասխանը զոր Նախագահն ու դատաւորները չուզեցին լսել:

—

Մեր քաղաքը մոխրացած էր երբ ամսուան մը անհաւասար կռիւէ մը յետոյ մենք թողուցինք դի գագնական բերդը որ մեզ այնքան լաւ էր պատսպարած, ինչպէս արծիւը կը պաշտպանէ իր ձագերը իր թեւերուն տակ: Մեզ լեցուցին Հայոց եկեղեցին, որ յաղթած էր բոցերուն: Մեզ յետոյ փոխադրեցին հասարակաց պարտէզ, զատելով մեր մայրերէն ու քոյրերէն: Անոնք չափահաս էին, աքսորուեցան, մեռան: Մենք անչափահաս էինք, կրնայինք մոռնալ մեր ազգը, մեր անունը, մեր լեզուն. ու ինչպէս միշտ, կրնայինք ըլլալ պատրաստ ատաղձ պատուաստելու ու ազնուացնելու համար գարշելի ցեղը: Այս ոճրային միտումով մեզ ողջ պահեցին:

Հասարակաց պարտէզին մէջ մեզի մէկ մէկ Թուրքի անուն տուին: Մենք Թուրքերէն չէինք գիտեր ու կը մոռնայինք մեր նոր անունները: Մեր մէջէն խելացի տղաքներ, վախնալով ծեծէն, հնարք մը մտածեցին: Անոնք քառակուսի թուղթերու վրայ գրեցին մեր անունները եւ իւրաքանչիւրս մեր անունները կախեցինք մեր վիզէն, ու երբ մէկը հարցնէր մեր անունը, մենք միայն կը կարդայինք մեր թուղթերը:

Թուրք ըլլալու համար միայն անունները չեն բաւեր. ուրիշ պայմաններ եւ ուխտեր կան: Մէկը այն է որ երբ Թուրքի մը հարցուի թէ երբէ՞ն ի վեր միւսլիման է, ան պիտի պատասխանէ.

— «Գալիւ պէլատէն պէրի»:

Այս խօսքին ալ մեր լեզուն չէր դառնար: Մեր տղաքը դարձեալ բան մը մտածեցին ու մեզի սորվեցուցին սա նմանաձայն խօսքերը.

— «Գալէտէն ինէլի պէրի» (բերդէն իջնելէն ի վեր): Ու երբ մեզի կը հարցուէր թէ ե՞րբէն ի վեր միւսլիման ենք: Մենք կատարեալ արագութեամբ կը պատասխանէինք.

— Գալէտէն ինէլի պէրի:

Թուրքերը երբեք չէին նշմարեր ու չէին անդրադառնար այս աւելի քան ճշմարիտ պատասխանի մասին:

Մեզ ցրուեցին գիւղացիներու մօտ, բայց հոս չէր որ կը վերջանար մեր չարչարանքը: Թերեւս նոր էր որ կը սկսէր: Երբ ես հազիւ թէ այսքան կարենայի պատմել իմ դատաւորիս, եթէ ան լսել ուզեր ինծի:

—

11/24

Ցասնեւչորս տարի է անցեր անկէ ի վեր ու հայ ժողովուրդը, ցրուած աշխարհի բոլոր կողմերը, տարուէ տարի իր ծաղկեպսակը կը բերէ անյայտ գերեզմաններու վրայ: Եւ տարուէ տարի աւելի ուժով, աւելի ոգեւոր: աւելի վստահ ու սեւեռուած ապագայի փայլուն հորիզոններուն: Ցարուէ տարի սրահները պզտիկ կուգան ու տարի մը առաջ արդէն առաջարկութիւններ կ'ըլլան աւելի խոշոր սրահ վարձել, աւելի հանդիսաւոր կազմակերպել: Հայ ժողովուրդը ծարաւ է եւ անյագ ծարաւ դէպի իր ամէնէն նուիրական խօսքը: Եւ մենք գիտենք որ այն տօները որ մենք կը կատարենք, այն ոգեկոչումները որ մենք կը կազմակերպենք, ուրիշ բան չեն եթէ ոչ զով հով մը որ կրնայ քիչ մը ժամանակի համար մեր խանձուած սրտերը եւ կոկորդները զովացնել. ոչ աւելի, մեր ծարաւը կըսկսի յաջորդ օրն իսկ:

Պէտք չէ ընդունիլ 11/24ը իբրեւ սուգի օր, այլ միշտ իրարու խմատակիցնկատել Ապրիլ 11/24ը եւ Մայիս 28: Այս համոզումը ունիմ ես թերեւս անոր համար որ իմ ծննդավայրս ամբողջ ամիս մը կռուեցաւ թշնամիին դէմ, ինչպէս Հայաստանի անկախութեան նախօրեակին (Մայիս 26, 27) Սարդարապատի եւ Ղարաքիլիսէի մէջ): Ես չեմ նկատեր սուգի օր նաեւ անոր համար որ մենք մեր միլիոնով մեր տուրքը տուինք անկախութեան գանձանակին: Ցարգանք ունինք անոնց, որոնք աշխարհի ամէնէն մեծ հոգիներն են: Մեծ են այն հոգիները որոնք գիտակցութեամբ եւ հաճութեամբ մահուան կը մօտենան գերագոյն նպատակի մը համար, որուն արդիւնքը իրենք չպիտի կրնային վայելել այլ իրենց յաջորդները: Այսպէս կը մտածէին անոնք եւ այս մտածումը ամէն մարդու գործ չէ:

Ցեղին կը համարեմ վերջացնել այս տողերը տարաբախտ հօրս ինծի արտասանած վերջին խօսքերով, երբ վերջին կերակուրը կ'ընդունէի իրեն բանտին մէջ:

— Գնա՛, ըսէ զաւակս մօրդ եւ ընկերներուս որ ինծի մահով սպառնացին: Ես վաղը պիտի մեռնիմ բայց թող անոնք հանգիստ ըլլան, բան մը չըսի, բան մը, բան մը չմատնեցի: Ըսէ որ հոգիս խաղաղ ու երջանիկ պիտի մեռնիմ:

Հօրս եւ հարիւր հազարաւոր Հայերու յիշատակին:

Ց. ՊՈՒՌՆԱԶԵԱՆ

ՕԴԱՅԻՆ ԱՐՇԱՒԸ

Լրագիր մը կը ծանուցանէ թէ անգլիական օդանաւը որ առջի օր մեկներ էր Լոնտոնէն փորձելու ճամար ճեռաւորութեան մրցանիշը, տեսնուած է ցաւքի վրայ ուրբաթ առտուան ժամը 4·20ին (պարսկական ժամ որ փարիզի ժամով կ'ընէ կէս գիշերը 20 անցած):

Կարգ մը մասնագէտներ կը յայտնեն թէ օդանաւը նոյն իսկ եթէ ճասնի բան գալոր, դարձեալ չպիտի կրնայ կոտրած ըլլալ մրցանիշը: Բայց ուրիշներու կարծիքով՝ այս մասնագէտները կը սխալին: Լոնտոնէն բանգալոր ճեռաւորութիւնն է 9000 քիլոմեդր: Սակայն կարճ ճամբան ընտրելով, անգլիացի օդաչուները ճեռաւորութիւնը կ'իջեցնեն 8527 քիլոմեդրի, ինչ որ կը բաւէ կոտրելու իտալացիներու անցեալ տարուան մրցանիշը:

Մեր Եղեռնի Պատմութիւ[ը]
(ԱՊՐԻԼ 11/24Ի ԱՌԹԻ[Ւ])

— Պէտք չէ շարունակ ... գել պատմութիւն մը որ ... արցունքով է գրուած:

Այդպէս կ'ըսեն ու կը ... մեզմէ շատեր, չնաշխարհիկ ... տարբերութեամբ մը, հայ ... ղովուրդի մշտական վերածն[ունդը] ... բնազդէն դրդուած եւ ... կարդան մոռնալու ամբողջ ... ղովուրդի մը եղերական ... ման պատմութիւնը:

Անիրա՛ւ դատաստա՛ն...

Մի՞թէ կարելի է ... պատմութիւն մը, որ ... անգիր ու ցանուցիր, ... քարի պէս նստեր է մեր ... բող բեկորներուս աւերակ ... քին վրայ, թո՛ղ է ցաներ ... հոգիին մէջ, կեանքի բոսոր ... է խլեր անոնց փայլուն ... եւ իբրեւ ուրուականներ ... զանոնք օտար հորիզոններ... շտ պողոտաներուն վրայ:

Ցասնեւհինգ տարի է ... գրեթէ, այդ զարհուրելի ... եւ մե՛նք, տակաւին մինչեւ ... սօր, լջօրէն ու ճանգամա... չենք անդրադարձեր մեծ ... արձանագրութեան վրայ:

Ցակաւին մինչեւ այսօր ... քէչերն են մօտեցեր մեր ... դանի մարտիրոսներուն, ... մէ գրուագ մը, հառաչանք ... դէպք մը արձանագրելու հա...

Ամէն անգամ, մեծ ... կը կարդամ, մեր մամուլին ... ցրուած, այս ու այն ... պատմած յուշերը: Սակայն, ... որքա՛ն քիչ են անոնք... ... կաթիլ մը ջուր:

Շատեր կան, որ գաղթ... պայուսակին հետ կը պտ... երկրէ երկիր, բազմաթիւ ... տեր, յուշեր ու դրուագներ ... կան ու տեւական, իսկ... վաւերական:

Ցարիները կը սահին ու ... նին եւ ցարդ չկայ մէ... չկայ մարմին մը, որ ... այրուած շրթունքներէն, ... եւ անապատի աւազներէն, մէկ... մէկիկ գուրգուրանքով հաւա... ձեռք բերէ մեր մոլթուած ... մոխրացած պատմութիւնը, ... դասաւորէ, եւ իբր եղբ... ժառանգ թողու մեր յետ... սերունդներուն, իբրեւ ... բոլոր ժամանակներու մարդ... յին պատմութեան:

Մենք խօսքը տանք ... բո՛ւն իսկ վերապրողներուն, ... տեսան հազարաւորներու ... մեր զառամած մամիկներ... պապիկներուն, մեր բնաւեր... րուն ու լկուած քոյրերուն, ... ամէնքն ալ սրտաշարժ բան մը ... նին ըսելիք, որոնք ամէնք ... մեր թանկագին մեռելներու ... մունջները կը բերեն մեզ:

Թո՛ղ պատմեն մեզ, ... դաժան կեանքի մը ... սպանութեան ու ջարդի, ընդվզ... մի ու հերոսութեան դրուագն... իբրեւ կարկառուն փաստ, ... աղաղակող բարբարոսութեան...

Թո՛ղ պատմեն մեզ ... հարազատ բարբառով, ... պաճոյճ խօսքերով: Բաւական ... թափառին անոնք վիրաւոր ... ներու նման: Ժամանակը ... տաբար շատ բան կը խլէ ... արժէքէն: Մեր վերապրող ... սունքները արդէն, հալած ... մաշած, կ'անհետանան օրէ ... մենք, նոյնիսկ, շա՛տ ենք ... ցած:

Հին ու նոր օրերու Թուրք... կ'ուզենք ճանչնալ ճիշդ այն ... հուն, երբ ան առագաստները ... է բացեր «արդիականութեան» ... քաղաքակրթութեան» ...

վերու առջեւ եւ իրր մեր «Թըրքագէտները» դուլ ու դադար չունին Թրքական «առեղծուածը» լուծելու լրագրական բառամարզով, կենդանի փաստն են հեռու։ Ժամանակն է, որ մեր պատմութեան վարագոյրը պատռուի, ճանչնալու համար անոր իսկական դէմքը։ Միակ լուսարձակն է այդ, որ պիտի փարատէ բոլոր շղարշուած կարծիքները։ Թուրքը ճշմարիտ է ինքն իր հոգիին, իր բնազդներուն, իր աւանդներուն ու պատմութեան։ Անոր ցերմակ ձեռնոցները, մեզ պիտի խաբեն այլեւս։

Մեր նախճիրի պատմութիւնը պէտք չէ այլեւս պատկերանայ մեր աչքին իր սովորական ու միօրինակ յանկերգով — Թալանեցին, այրեցին եւ ջարդեցին — այլ ոճիրը իր բովանդակ ծաւալով ու մեծութեամբ։ Ամփոփ ուրուագիծ մը, գուցէ աւելի պարզ կը դարձնէ մեր նպատակը.

1. — Հայ եւ Թիւրք յարաբերութիւնները նախ քան պատերազմը: 2.— Իթթիհատի Թուրքիան: 3.— Զօրակոչ. հայ զինուորը Թրքական բանակին մէջ: 4.— Բռնագրաւում եւ ձերբակալութիւններ: 5.— Բռնագաղթ եւ տեղահանութիւն: 6.— Դրուագներ զոհերու: 7.— Իսլամացում: 8.— Հայ կինը Թուրք, քիւրտ եւ արաբական հարէմներուն մէջ: 9.— Ազատուած մանուկներ եւ որբեր: 10.— Վերադարձած հայութեան վիճակը, եւ արդի Թուրքիան: 11.— Ցտարագրուած նահանգներ: 12. — Հայկական «լքուած» գոյքերու աւարը:

Ահա իր ընդհանուր գծերուն մէջ այդ պատմութեան կմախքը որ պիտի ամբողջանայ եւ լրացուի իր բոլոր ձեւերուն մէջ։

Մենք ո՛չ մէկ սպասելիք պիտի ունենանք օտարներէն։ Ո՛չ «Մարտիրոս ժողովուրդ» Ֆիլմն ու Ժ. Ռոսէի «Շուշանիկ»ը, ո՛չ հոս ու հոն մամուլի մէջ ցրուած դրուագներն ու մասնակի յուշանները, չեն կրնար տալ մեզ մեր Մեծ Եղեռնի պատմութիւնը իր բովանդակ սարսուռովը ու մեծութեամբը։

Համազգային գործ մըն է սակայն եւ նուիրական պարտականութիւն մը մեր ժողովուրդին, մեր հարազատներո՛ւն ու մեր սիրելիներուն հանդէպ, որոնք ինկած են իբրեւ պարկ մը ոսկոր՝ ու անյայտ ու անշիրիմ, սկսած մեր հայրենի դաշտերէն մինչեւ արաբական անապատները։

Ցորգանքի ու խունկի այս օրը, Թող նուիրական պարտականութեան մը հիմք դառնայ, յաւերժացնելու անոնց յիշատակը մեր ընդարմացած հոգիներուն մէջ։

Վ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԵԿՈՐ ՄԸ ՈՐ 8 ՏԱՐԵԿԱՆԻՆ Կ'ՈՐԲԱՆԱՅ ԵՒ 22ԻՆ ԿԸ ՓՐԿՈՒԻ

«ԿԸ ՅԻՇԵՄ ՄԻԱՅՆ Ա. Բ. Գ. . . .»

Պէյրութէն կը գրեն մեզի Ապրիլ 14 Թուականով.—

13 Ապրիլ շաբաթ օր, Հալէպ հանդիպելով Պէյրութ հասաւ բնիկ Վանկացի (Փէքէ, Սիսի մօտ) Հայկասէր Քէօշկէրեանը։ Անմիջապէս գտայ եւ տեսնուեցայ նոր յարութիւն առած եւ հրաշքով ազատուած եւ այսօր 22 տարեկան եղած երիտասարդին հետ։ Իր տուած տեղեկութիւնները շատ հետաքրքրական ըլլալուն, «Յառաջ» օրաթերթի միջոցաւ, լուրջ ուշադրութեանը կը յանձնեմ մեր ազգային իշխանութեանց, որպէսզի շարժին եւ թող չտան որ մեր պաշտելի նահատակներուն բեկորները, այսօր դարձած մէկ մէկ օձախի յոյսեր, յաւէտ մոռացման եւ կորուստի դատապարտուին։

Բիւզանդական հին սնամէջ վէճերով չէ որ ապրելու եւ մեր պարտականութիւնները կատարողի իրաւունք եւ գոհունակութիւն պիտի ունենանք։

Մտիկ ընենք զինքը.—

«Ութը տարեկան ծաղիկ հասակիս մէջ խլուեցայ ծնողքէս: Տէր - Զօրի շրջանին մէջ Պակկար աշիրէթի ընտանիքէն Մուսա Բայեաշի մօտ մնացի մինչեւ այսօր: Այդ օրէն մինչեւ այսօր Հայկասէրը եղաւ ճասիմ (կամ գասիմ): Տիրոջս եւ ուրիշ Արաբներու ամենօրեայ «իլան տին իպն էրմէն» բրած նախատինքը մեզ զգացուց որ Հայ ենք եւ հայ ոգին վառ պահեց մեր մէջ։

Մինակ իմ գտնուած գիւղին մէջ կան 35 հայ աղջիկներ եւ երիտասարդներ: Աղջիկները ամուսնացած են Արաբներու հետ: Բոլոր տղաքս, քիչ բացառութեամբ հովիւներ էինք. յաճախ իրարու քով կուգայինք եւ գլուխ գլխի խօսակցութիւններ կ'ունենայինք մեր սեւ ճակատագրի մասին եւ կը զգայինք թէ Հայ ենք. բոլոր ընկեր - ընկերուհիներս կ'ուզեն ազատիլ, եթէ պատեհութիւններ եւ դիւրութիւններ ընծայուին:

Մեր գտնուած շրջաններուն մօտերէն կուգան ու կ'անցնին շատ անգամ, ֆրանսացի զինուորներ: Ես, համոզեցի տէրս Մուսա աղան որ անգամ մը Հալէպ ճամբորդեմ կարաւանին հետ եւ վերադառնամ: Հաւանեցաւ. երբ քաղքին մօտեցանք, շէնքի մը վրայ տեսայ խաչ մը եւ յիշեցի մեր գիւղի եկեղեցին. գացի եւ տեսայ որ մայր եկեղեցին է եղեր: Հոն խղճմտանքս յայտնելու համար Թոթովեցի ա. բ. գ. դ. ե. զ. կ. ը. թ.։ Յիշեցի հայրիկս' եփրեմը, մայրիկս' Թըրվանտան եւ եղբայրներս: Ուրախ եմ որ երկու եղբայրներս ողջ են եւ այսօր կը գտնուին Պուէնոս-Այրէս»: Գր. Գ.

ԽՄԲ.— Տեսնել Ա. էջ փրկուած բեկորին վերջին լուսանկարը։

ԱՊՐԻԼ 11/24Ի ՀԱՆԴԷՍԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

ՎԱԼԱՆՍ 23.— Հայ Ազգային Միութեան եւ Զ. Ե. Ռ. Միութեան նախաձեռնութեամբ եւ գործօն մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան Շրջ. կոմիտէի, Ա. Ե. Կ. Խաչի, Երզնկայի, Խարբերդի, Բալուի, Չարսանճագի, Շապին-Գարահիսարի Արեւմտ դաշտի Արծիւ Միութեան եւ խումբ մը Մալաթիացիներու, տօնուեցաւ Ապրիլեան համազգային սգատօն, պետական թատրոնի վերնայարկը։ 250 300 հոգի պարունակող սրահը ասեղ ձգելու տեղ չկար, շատեր ոտքի կեցած էին, ուրիշներ ետ դարձան։

Նախագահ Արսէն Թադէոսեան հանդէսը բանալով հրաւիրեց ժողովուրդը յոտնկայս երգելու «Մեր Հայրենիք»ը։ Ապա խօսեցաւ օրուան նշանակութեան եւ բարոյական արժէքի մասին։

Արտասանութիւններ եղան բոլոր Միութիւններու կողմէ. եղան նաեւ խմբերգներ։ Կատարեալ յաջողութեամբ արտասանեցին Օր. Զարուհի Թէքըեան «Որբին Երազը», Օր. Լուսին Նորաշխարհեան «Մասիս Լեռը», Գառնիկ Գօճապաշեան «Հոգիս խորան է ձեզ համար» եւ Մ. Պլքեան «Զոհ Հայ Մտաւորականներուն», որոնք խոր տպաւորութիւն ձգեցին ներկաներուն վրայ։

Ցետոյ բեմ հրաւիրուեցաւ «Հայ Սիրտ»ի խմբագիր Պ. Եղիշէ Թորոսեան, որ խօսեցաւ մօտ ժամ մը, խանդավառելով ժողովուրդը։ Պատմեց թէ ինչպէս առաջին անգամ 300 մտաւորականներ ճամբու դրուեցան դէպի Անատոլուի խորերը 1915 Ապրիլին։ Անոնց մէջ էին պերճախօսն Զօհրապ, հրապարակագիրն Զարդարեան, հռետորն Խաժակ, Համեստունակն Վարուժան, խանդավառն Սիամանթօ, Վարդգէսը, Ակնունին եւ փաղանգը միւս մեծերուն, որոնք վայրագօրէն մորթուեցան, եւ անոնց սուրբ արիւնը այսօր մեր աչքին առջեւ կը պարզուի եւ երէկուան պէս թարմ է, բայց օր մը պիտի գայ եւ — ես հաւատացած եմ տոր — որ անոնց ոսկրոտիքն ու աճիւնները հաւաքելով պիտի զետեղենք հայկական պանթէոնին մէջ։

Պատմեց թէ ինչպէս մորթուեցան հայ մայրեր իրենց արգանդի երախաներով, թէ ինչպէս ուրիշ մայրեր իրենց զաւակները լքեցին ձորերու մէջ եւ առուակներու եզերքը, չկրնալով կրել զանոնք իրենց բազուկներուն վրայ։

Եւ շեշտեց թէ հոն է մեր հայրենիքը ուր կանգնած է գաւառոր Մասիսը իր ալեհեր գագաթովը Հայաստանի սիրտը։ Ի վերջոյ հրաւիրեց միաբանութեամբ եւ սիրով կապուիլ իրարու հետ։ Ըսաւ թէ ծառի մը բունը կտրելով անիկա չի փճանար, այլ նոր ծիլեր ու ճիւղեր կ'արձակէ։ Մեզ կոչեց նոր ճիւղեր, որոնք մաքուր պէտք է մնան որպէս զի անոր մէջ որդեր չմտնեն։

Խօսքը վերջացնելով ըսաւ. «Հայաստանի սիրտը կը պահանջէ որ մենք պահենք մեր սէրը մեր ազգին, լեզուին եւ աւանդութեանց հանդէպ եւ այսպիսով յարգած կ'ըլլանք մեր միլիոն մը զոհերը, որոնք ինկան միայն եւ միայն հայրենիքի եւ ազգութեան սիրոյն համար»։

Հանդէսը փակուեցաւ «Թէ զիս կանչեն օտարաց»ով եւ ժողովուրդը ցրուեցաւ լաւ տպաւորութեամբ։ Ներկայ էին եւ կը հսկէին հայ արիները իրենց Նորակազմ խումբով։

Գառնիկ Գօճապաշեան

ԾԱՂԿԱԽՏԸ ԱՆԳԼԻՈՅ ՄԷՋ

Անգլիոյ հանր. առողջապահութեան Նախարարութիւնը մամուլին ղրկած է տեղեկագիր մը ծաղկախտի մասին՝ որ տարածուած է Անգլիոյ մէջ։

Տեղեկագրին մէջ Նախարարութիւնը կը բացատրէ թէ երկար տարիներէ ի վեր, ինչպէս Ամերիկայի եւ Եւրոպայի զանազան երկիրներուն, նոյնպէս Անգլիոյ մէջ պատահած են ծաղկախտի դէպքեր եւ Անգլիոյ մասին կուտայ հետեւեալ վիճակագրական թիւերը...։

1926ին՝ 10,141 դէպքեր. մահ՝ 11,— 1927ին՝ 14,787 դէպքեր, մահ՝ 36,— 1928ին՝ 12,420 դէպքեր, մահ՝ 53,— 1929 յունուար 1էն ի վեր 3899 դէպքեր, մահ՝ 16։

Նախարարութիւնը այս թիւերով կ'ուզէ հաստատել թէ ծաղկախտէ համաճարակ չկայ, եւ եթէ այս տարուան առաջին եռամսեայի ընթացքին հիւանդութիւնը քիչ մը աւելի տարածուեցաւ, պատճառն այն էր որ ժողովուրդը զանց առաւ նախազգուշական միջոցները։

Տեղեկագիրը յետոյ կը խօսի «Թուսքանիա» նաւուն պարագային մասին, որ Պոմպէյէն Անգլիա գալով, պատճառ տուած էր ծաղկախտի տարածման։ Սկիզբէն իսկ, առողջապահական սպասարկութիւնները ձեռք առին ամէն զգուշական միջոց, մեկուսացնելու համար վարակեալները։ Վտանգը հիմա բոլորովին անհետացած է։ «Թուսքանիյ»ի մէջ վարակեալներէն միայն 7 հոգի մեռած են ու թէեւ, կրնայ ըլլալ որ երկրին ներքին քաղաքներուն մէջ վարակումներ պատահին, բայց նաւահանգիստները զերծ են ամէն վտանգէ։

Տեղեկագիրը ակնարկելով կարգ մը թերթերու տուած լուրերուն, զանոնք կը գտնէ չափազանցութիւն։ Լոնտոն քաղաքին մէջ որ ունի 4.5 միլիոն բնակչութիւն, պատահած են ծաղկախտի 167 դէպքեր միայն։

ՓԱՐԻԶԻ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿԸ

Փարիզի բնակչութեան առողջապահական վիճակը կը բարուքի, բայց մահերու թիւը մեծ փոփոխութիւն չէ կրած։ Վերջին տասնամեակի (I—10 ապրիլ) վիճակագրութիւնը ցոյց կուտայ հետեւեալ պատկերը։ 1533 մահեր։ Ժանտատենդի հետեւանքով պատահած է միայն մէկ մահ եւ բժիշկներու կողմէ մատնանշուած ժանտատենդի դէպքերը —18 միայն-մէկ թիւ աւելի են նախորդ տասնօրեակէն։ Հսկողութեան տակ առնուած է եւ կը դարմանուի միայն մէկ ծաղկախտաւոր։ Արձանագրուած են 10 ջուր ծաղիկի դէպքեր։

Կարմրախտը իջած է 13 զոհեր. կեղծմաշկը կայուն է։

Քաղցկեղի զոհ գացած են 93 անձեր, հիւծախտի՝ 221,— շնչառական գործարաններու զանազան հիւանդութիւններու՝ 240։ Իսկ կրիփի՝ 10 անձեր։

Այս տասնօրեակին, կատարուած են 10 ամուսնութիւններ. ծնունդներու թիւն է 1574։

ՔԻՄԻԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ ԴԷՄ

Հռոմի մէջ գումարուող մասնագէտներու միջազգային յանձնախումբը որ կը գումարուէր, նպատակ ունենալով ուսումնասիրել քիմիական պատերազմին դէմ քաղաքային բնակչութեան պաշտպանութեան միջոցները։ Յանձնախումբը երկու լիակատար նիստերու մէջ, քննելէ յետոյ երեք մասնախումբերու եզրակացութիւնները, վերջացուց իր աշխատանքները։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԱՐԻՆԵՐՈՒՆ ԱՐՇԱՒԸ

Կիրակի տօնական օր մը եղաւ Մարսէյլի հայ արիներուն համար։

Նախապէս կազմուած ծրագրին համաձայն, սկաուտական խումբը, ազգ. վարժարանէն մեկնելով կէտ առ կէտ գործադրեց արշաւի բոլոր մանրամասնութիւնները։ Տոմինիքէն փողոցը խռնուած բազմաթիւ Հայեր խանդավառօրէն շնորհաւորեցին սկաուտ պետը ձեռնարկած գեղեցիկ գործին համար եւ անոնցմէ ոմանք խնդրեցին օտար վարժարան յաճախող իրենց եւ ազգականներու զաւակներն ալ ընդունիլ սկաուտական շարքերու մէջ։

Խումբը Սէն Ժիւլիէնի մէջ, քանիցս ծափերով ողջունուեցաւ հայ եւ օտար բազմութիւններու կողմէ եւ ի վերջոյ տեղաւորուեցաւ Լէզօլիվի բարձունքին վրայ, ուր՝ արիները վրանի մը տակ հանգստանալէ ետք, սկսան իրենց զբաղումները։

Օրուան ընթացքին, արիները սկաուտական խաղերով, մարզանքով, եւ զանազան փորձերով հետաքրքիր ու միանգամայն խանդավառ պահեր ապրելէ ետք, առանձին հետաքրքրութիւն մը առաջ բերին իրենց և ազգային վարժարանի շուրջ։

Տասնեակ մը անուսում և ղպրոցազուրկ մանուկներ, Տոմինիքէն մինչեւ Լէզօլիվ երկար ճամբան հետիոտն հետեւեցան սկաուտներու խումբին՝ արտասուաթոր աչքերով։

«Մենք ալ կ'ուզենք հայոց դպրոց գալ, բայց չենք կրնար...» ահա՛ իւրաքանչիւր տղու ցաւը, որ լսելի եղաւ այդ օրը։

Արիները եղբայրաբար խօսեցան ու խաղացին իրենց զրկուած եղբայրներուն հետ, իսկ պետը զանոնք սրտապնդեց զանազան խոստումներով։

Երեկոյեան խումբը վերադարձաւ գոհ եւ զուարթ տրամադրութեամբ, օրուան ծրագիրը ամբողջովին իրագործած։

Շնորհաւորելի է Մարսէյլի Ազգ. Վարչութիւնը, սկաուտական շարժումը քաջալերելու իր գեղեցիկ ձեռնարկին մէջ։

Լիայոյս ենք, որ Վարչութիւնը աւելի առաջ երթալով, պիտի կրկնապատկէ սկաուտներու թիւը, հաստատուն հիմերու վրայ դնելու համար սկսուած գեղեցիկ շարժումը. որմէ շատ բան պիտի կրնայ օգտուիլ թէ դպրոցի աշակերտութիւնը եւ թէ դպրոցազուրկ սերունդը։

Ա. Իրազեկ

«ՇԵՓՈՐ» ԴԱԴՐԱԾ.— Պոլսոյ Շեփոր Թերթը դադրած է, նիւթական պատճառներով:

CENTRAL AUTO, 24 Rue Caumartin: Դպրոց:վարծու կառքեր: REPRISES: Նոր եւ գործածուած կառքերու առուծախ: Հեռ. Louvre 15.92 եւ 14-26: Ամէն լեզու կը խօսուի: Ծ.

ԱԿՌԱՅԻ ՑԱՒ ՈՒՆԵՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

Մեր հայրենակիցները Clinique de l'Ecole Dentaire Française (29 Boulevard Saint-Martin) մէջ ամէն խնամք պիտի գտնեն: Յիշեալ Ատամնաբուժարանը կը վարեն յայտնի փրոֆէսօրներ, գիտական վերջին կատարելագործութիւններով: Ակռայ քաշելը ծրի, ակռաներու եւ ատամնաշարի շինութիւն՝ չափաւոր գիներով: Ծամելը ապահովուած: Թարգման՝ ամէն լեզուներու համար: Ամէն օր ժամը 9 — 12: Հեռաձայն Archives 55-09։ Ծ.

ԿԱՐԱՒԱՆԸ

(ՀԱՏՈՒԱԾ)

Հողը մարող արեւի պէս կարմիր է
Ո՞ւր է վէրքն որ կը պոռթկայ
Արի՛ւն, արի՛ւն ու արի՛ւն . . .

Ու սըւինները նորէն ազուաշ տենչեր կը յառեն
Խաղաղութեան արեւին, որ խեւ ցուլի աչքի պէս
Բոլոր բացուած՝ կը թափէ երկաթի շէկ փըսորներ.
Մինչ փըքասատ թռչի պէս կարաւանը բռնավար
Կը վէտվէտի։ Բիւրեր են. բայց ոխըն Օտար Կամքին
Բոլորը կը համրէ մէկ։ Զունին անուն, տարիք՝ սեռ։
Վերջին պահու փոս մ'անգամ պիտի զանոնք հը կոչէ,
Իսկ անոնք որ ողջ մընան, իրենց վշտէն կը մեռնին։
Գիտեն արդէն ու նորէն պիտի քալեն, կը քալե՛ն,
Մինչեւ հասնի մահն իրենց։ Գիտեն. արդէն ամէն մարդ
Իր ոտքին տակ կը ճանչնայ դիակը որ իրն իսկ է։
Զայն անխըռնայ կը ճզմեն գարշապարներ ազգական.
Ու կը դիտեն հերարձակ գեղուհի մ'որ իր ձեռքով
Ճամբուն վըրայ կը ճանկէ փոս մ'իր զաւկին կենդանի։
Կը դիտեն ու կը քալե՛ն։ Քայլերն անոնց կը հնչեն
Հողին վըրայ՝ ողբի պէս որ պոռթկալէ կը վախնայ։
Կ'եւլէ փոշին թանձրութեամբ գիշերային ծուխերու,
Ձերդ մեզակից աշխարհին՝ որ իրենցմէ կը փախի։
Ու կը քալե՛ն, կը քալեն կեանքէ հեռու ողջերն այս,
Որոնց ճամբայ ցոյց կուտայ ոճիրը բոց քըքիջով.
Մինչ մօտակայ ձորերէն մեղեդիներն ընտանի
Կ'երկնապոռեն փետուններ, ջախջախումներ...։ Կը լըսե՛ն.

Մահը ուրախ կը շարժի ու դաշոյնի պէս համըր՝
Մանըր մանըր կը պատռէ ցեղին մարմինը հաստոյր։
Գանկե՛ր կ'իյնան։
— Ապազան կ'ամայանայ զերդ տաճար
Որուն աստուածն է մեռեր։
Ու սրտեր կը տըրորուին։
— Կ'ողբայ հոգին դարերու կեղծիքն ամէն երազի։
Ոսկորներ կը ջախջախուին։
— Պառաւ մը մերկ կ'անիծէ
Խորհուրդն ամէն ծընունդի։
Որովայններ կը բացուին։
— Կեանքի շղթան օղ առ օղ ճամբուն վըրայ կը ցրուի։

ՋԱՐԴԸ

Սրտերը բեկ բաժակի պէս պարապ են.
Ո՞ւր է ձեռքն որ կը թափէ
Արի՛ւն, արի՛ւն ու արի՛ւն..,

Հողը մարող արեւի պէս կարմիր է.
Ո՞ւր է վէրքն որ կը պոռթկայ
Արի՛ւն, արի՛ւն ու արի՛ւն...:

*
* *

Բայց, ողջեր կան դեռ Մահէն ո՛չ շատ հեռու, կը քալե՛ն...
Բայց, ամէն քայլ կը տանի զանոնք հիմայ դէպի ետ,
Հո՛ն ուր մէկ ոտքը փոսին՝ պապն իր թոռան կը լուծէր
Առեղծըւածն ապրելու. մինչ դաշտերուն մէջ բերիւր
Ծառերը կը դառնային — մանուկներով բեռնաւոր —
Նըւագարան կենդանի. իսկ անկիւնին մէջ լուսեղ
Օրրոցը կը յամառէր — վանդակի պէս ցնծաբեր —
Թռչուն մ'իր մէջ միշտ բանտած։
Կը յիշեն ու կը քալեն
Մոռցած՝ Մահն որ կը հանգչի ։
Բայց երազ չէր, կ'ապրէի՛ն ։
Օ՛ խնդութիւնն ապրելու, երբ դաշտին մէջ, ծառին տակ
Կոյսը կ'ըմպէր հողաբոյր ազուտէն իր պայմանին
Ջուրը կեանքի աղբիւրին։ Յուրանի մը վըրայէն
Ծեր սըրինգ մը կը ճաթէր՝ ուռած սրտի նըւագով։
Հոմ այն ատեն կը պատմէր հեշտանքն առջի հըպումին,
Երբ կալէ կալ կը բռնէր բոյրը ջուխտակ մորթերու։
Օ՛ բերկրանքը տեւելու, երբ պարմանը կենսայորդ
Արծաթ շարքն իր կը մըխէր էգ բերանի մը նուռին,
Ու կը թաղուէր հոգեղուտ սըրութեանը մեզ գալիք
Սերունդներու խորհուրդին։ Շուրջն ամէն ինչ կը լըռէր
Լըսելու լը՛կ մեղեդին երանութեան կենդանի։
Դեռ երէկ էր։ Կեանքը հոն ալ լոյսին պէս էր զըւարթ,
Երբ առաջին շողին հետ՝ աքաղաղին ձայնն արծաթ
Ակօսներու յոյսերուն կը խոնարհէր շէն ճիգեր.
Այն ատեն դեռ դաշտէն գիւղ՝ ճամբան քըտինք կը բուրէր։
Մինչ գոներուն հետ մառան կոյս կուպեր կը բացուէին
Ծաղիկներու վըրայ նման խորանի վարագոյրին,
Բուխերիկէն բարի ծուխն օրհնէնքով լի կ'ելլէր վեր.
Այն ատեն դեռ դաշտէն գիւղ ճամբան կանանչ կը հագուէր։
Խաղաղ լանջքեր կ'ուռէին հըպարտանքով գոյութեան՝
Մեղմիկ սիւքէն այգուն որ կը բուրէր զոմ ու ցորեան,
Մինչ օրերու երազը հունձքերուն հետ կ'ուռճանար.
Այն ատեն դեռ դաշտէն գիւղ՝ ճամբան արիւն չէր ճանչնար։
Կեանքը սէր էր ու սէրն ալ ժպտուն նըման տղու դէմքի
Երբ սըրինգը հօտաղին, խաղաղ լոյսին տակ լուսնի,
Բերան բերնի կը կանչէր չաղի չափ թարըմ զոյգեր։
Ամէն ճամբայ դաշտէն գիւղ՝ արդ կը տանի դէպ աւեր։
(Ա. մաս)

ՄԿՐՏԻՉ ԵՐԻՑԱՆՑ

ԱՊՐԻԼ 11/24Ի ՍԳԱՏՕՆԸ

Փ Ա Ր Ի Զ

Այսօր կիրակի գիշեր ժամը 8.30ին, Petit Journalի սրահին մէջ
21 Rue Cadet, Métro Cadet

կը տօնուի նախաձեռնութեամբ Զ. Ե. Որբերու միութեան

կը նախագահէ՝ ՓՐՈՖ. Ն. ԱԴՈՆՑ

կը խօսին՝ Պ. Պ. ՆԻԿՈԼ ԱՂԲԱԼԵԱՆ, ԿՈՊԵՌՆԻԿ ԹԱՆՏՐՃԵԱՆ

գեղարուեստական բաժնին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն M. M. Fauchet, Compositeur, Prof. au Conservatoire National de Paris, Boulmé, Violoncelliste, Ier Prix du Conservatoire de Paris(թաւջութակ), Mme. Heicknam-Cacheux violoniste, Ier Prix du Conservatoire National, Mlle Cuvillier, Cantatrice, Ier Prix du Conservatoire; Պ. Ս. Նաւասարդեան, «Սիփան» երգչախումբը՝ ղեկավարութեամբ Պ. Սաքօ Ցակոբեանի եւ «կոմիտաս» երգչախումբը՝ ղեկավարութեամբ Պ. Նշան Սերգոյեանի եւ հայ արուեստագէտներ:

ՈՒՐԻՇ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ, ՈՒՂԵՐՁՆԵՐ, ԽԻԱՑԼՆ

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Ի նպաստ ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՈՐԲԱՆՈՑ-ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ

5 մայիս կիր. ժամը 2.30ին «փըթի ժուռնալ»ի սրահը 21 Rue Cadet

«ԱՆՈՅՇ»էն մաս մը.— պար ծաղիկներու: Մեներգ Տիկ. Պատմագրեանէ, խմբերգ սանուհիներէ առաջնորդութեամբ Պ. Պատմագրեանի, նուագախումբի ընկերակցութեամբ:

Տոմսակներու գիները՝ 20, 15 եւ 10 ֆրանք: դիմել «Ֆլորիա»:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՏՐԱՄԱԹԻՔ ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲ

Théâtre Albert Ier, 64 Rue du Rocher

5 մայիս կիրակի գիշեր ժամը 8.45ին

Սիրայօժար մասնակցութեամբ Պ. Ա. ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻԻ

Պ. Ե. Թօլայեան առաջին անգամ ըլլալով Փարիզի մէջ պիտի կատարէ Ներոնի *դերը:*

կը ներկայացուի՝ **QUO VADIS?** (ՅՈ՞ ԵՐԹԱՍ)

Կը մասնակցին նաեւ Տիկ. Տիկ. Ս. Ալէքսանեան, Ս. Նշանեան, Անահիտ եւ Խանդամիրով, Պ. Պ. Տ. Նշանեան, Շ. Սարեան, Ս. Թորոսեան, Գ. Գմբէթեան, Բաբիլոյեան եւայլն:

Տեղերու գիները օթեակ 250, 200, Թիկնաթոռ 25, 15, 10 եւ 7.50

*Տոմսերու համար դիմել Պ. Պ. Երուանդ Թօլայեանի 208*bis Rue Lafayette *եւ Տրդատ Նշանեանի 48* Rue Monsieur le Prince.

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ սանուհիները այս առաւօտ Հայոց եկեղեցիին մէջ պիտի երգեն Եկմալեան բազմաձայն պատարագը, ընկերակցութեամբ երգեհոնի, զոր պիտի վարէ Պ. Արայ Պարթեւեան, Փարիզի երաժշտանոցէն:

Տօքթ. Ա. ՊՕՂՈՍԵԱՆ
36, Rue de Bellefond, 36
PARIS (9e)
մէթրօ՝ Poissonnière
Tél. Trudaine 88-77

ELDORADO CINÉMA

24 Place Castellane, Marseille

Գացէք տեսնել ամէն օր մինչեւ Երկուշ. իրիկուն 28 Ապրիլ:

Շարժանկարի աստղ եւ հռչակաւոր Հայ արուեստագէտ

ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻՆ

Ամենազգայացունց ֆիլմի մէջ՝

ՍՊԱՌՆԱԼԻՔԸ

Միեւնոյն յայտագրին մէջ կատակերգական մեծ ֆիլմ մը՝ Zigoto aux manoeuvres

Անվերջ խնդուք

WALTHER STRARAM*Ի*

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Շան զ'էլիզէի Թատ. եշ. 2 Մայիս ժ. 21ին, մասնկց. Զինօ ՖՐԱՆՉԷՍՔԱԹԻ եւ Մօրիս Վ.ԻԷՕ: Յայտագիր.— ՀԱՅՏԸՆԻ ՍԷՆֆօնի սի պեմոլ մաժ. No. 93.— ՄՈՑԱՐՏԻ ՍԷՆֆօնի, քօնչէրթանթէ (ջութակ. ալթօ եւ նուագախ.) *Ֆրանչէսքաթթիի* եւ Վ.ԻԷՕԻ կողմէ: ՓԱԼՕԻ՝ Սիլուէթաս *ա.* Տէլցայնէրոս, *բ.* Լապրատորէս, *գ.* Նինոս *(ա. անգամ)*.— ՐԱՎ.ԷԼԻ Ma Mère l'Oye, Տոմսերը՝ 2—40 ֆր.:

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՊՕՅԱՃԵԱՆ
ԱՅՑԵԼՈՒ ՀԱՇՈՒԱԿԱԼ
Հասցէ՝ 48 Av. de l'Econome Blanc-Mesnil (S. et O.)
կը ստանձնէ հաշուապահական ամէն տեսակ գործեր եւ կուտայ տուրքերու վերաբերեալ տեղեկութիւններ:
Չափաւոր գին

Բ. ԱԲԳԱՐԵԱՆ
վկայեալ հիւանդապահ, նախկին տասնապետ հիւանդապահ Արեւելեան բանակին, 14 երկար տարիներու փորձառութեամբ կը խնամէ ամէն տեսակ հիւանդներ: *Մասաժ, վանտուզ, փիքիր, փանսըման* եւայլն: վկայեալ աղքատներուն ձրի:
Հասցէ՝ 6 Rue Grégoire du Tours. Paris (6e).

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ *ժէոսէ ռոպ կարող գործաւորուհիներ* եւ անդրբրընէօզներ: *Լաւ վճարում եւ տեւական գործ:* Պանլիէօ *բնակող գործաւորուհիներուն յանձնումի երկար պայմանաժամ:*

Փութով դիմել Մ. Խապրիկի 5 rue du Tourtille, Paris (20e). *միայն առտուները ժամը 9էն 12:* Metro : Belleville *կամ* Couronne.

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ *Թիսէօզներ (հիւսող), տէվիտէօզներ (կծիկ շինող) եւ մուլինէօզներ (մետաքս մանող) գործաւորուհիներ: Դիմել՝* Usine de Tissage et Moulinage Favot à Virieu sur Bourbre Isère.

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ *երկու հայ աշխատաւորներ ֆրանսական ճաշարանի մէջ աշխատելու համար: Դիմել՝ «Յառաջ»ի վարչութեան:*

Առիթէն օգտուեցէք

Գործի ղաղարման պատճառով դերձակատանս մէջ գտնուող կերպասները եւ կարուած հագուստներըկը ծախուին նպաստաւոր պայմաններով:

Մեծաքանակ եւ փոքրաքանակ գնումներու համար 100ին 30 զեղչ:

Ժամ առաջ շտապեցէք՝ դերձակատուն Շամանաճեան, 22 Rue des Petites Mariées, Marseille.

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ կին գործաւորներ՝ հին հագուստնորոգելուհամար՝ մեքենայով եւ ձեռքով: տեւական աշխատանքը ապահովուած է, ամէն ժամանակի համար առանց դադարի: Լաւ վճարում:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ նաեւ կին վարպետ մը (contremaîtresse): դիմել՝
I. Landau & Fils,
37 Rue, de la Voute - Paris (12e):
մէթրօ վ.էնսէն :

WAGRAM AUTO

Կ'ապահովէ արտօնագրի ստացումը 100 ֆրանքով:

73 Av. de Wagram մէթ. Ternes
63 Av. Gde. Armée » Maillot
149bisBd. Villette, Aubervilliers

ՃԱՇԵՑԷ՛Ք ԵՒ ԸՆԹՐԵՑԷ՛Ք

BOULANT

ՃԱՇԱՐԱՆ ՊՈՒԼԱՆ

Հետեւեալ չափաւոր գիներով

12 ֆրանք՝ 34 Bld. St. Michel

16 ֆրանք՝ 1 Bld. Montmartre

18 ֆրանք՝ 35 Bld. des Capucines

եթէ կ'ուզես ունել միշտ յաւը
ու վճարել միանգամայն աժան. դիմէ
24, Rue St. Lazare, PARIS (9e)

ՃԷՆԱՉԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ.ԵԱՆ

Արեւելեան ուտեստեղէններու մթերանոցը:

ՏՕՔԹ. Մ. Տ. ՆՈՐԱՅՐ
ՆԵՐՔԻՆ եւ ԿԻՆԵՐՈՒ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
17 Rue Lamartine, PARIS (9e)
Թէլ. Trudaine 92—47, մէթրօ՝ Cadet, Nord Sud, N.D. de Lorette
Ամէն օր 14—19 կիրակի եւ տօն օրեր 10-12 *և* ժամադրութեամբ

ԴԵՐՁԱԿԱՏՈՒՆ ԱՐԱՆՑ ԵՒ ԿԱՆԱՆՑ
Թ. ՈՒՆՃԵԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻՔ
ջոկ մթերք անգլիական եւ ֆրանսական կերպասներու
ՎԵՐՋԻՆ ՆՈՐԱՁԵՒՈՒԹԻՒՆ
66, Rue d'Hauteville, Tél. Prov, 67 07 Métro, Poissonnière

ETABLISSEMENTS GINDRE & Cie
ՄԵՏԱՔՍԵԱՅ ՀԻՒՍՈՒԱԾԵՂԷՆՆԵՐՈՒ ԳՈՐԾԱՐԱՆ
94 Rue Henon, LYON, Croix-Rousse
Մեր գործարանին մէջ կ'աշխատին 13—25 տարեկան հայ երիտասարդ աղջիկներ: կ'ընդունինք տակաւին(Tisseuse) Թիսէօզներ եւ աշկերտուհիներ որոնց կը տրուի բնակարան եւ սնունդ ընտանիքներու մօտ: Շատ մը առաւելութիւններ:
ընդունուելու եւ մանրամասնութիւններու համար դիմել տնօրէնութեան:

Հ. ԱԲԵԼԵԱՆ OFFICE LAFAYETTE
Tél. Nord 89-06 226 Rue Lafayette, PARIS (10e) Tél. Nord95-79
կալուածական ամէն տեսակ գործառնութիւններ: վաճառ եւ ծախու խանութներ, տուներ, գրասենեակներ, հողեր եւն.:
Ջրի խորհրդակցութիւն դատական խնդիրներու եւ շինութիւններու մասին՝ փորձառու փաստաբաններու եւ ճարտարապետներու կողմէ:

ԱՐԱՔՍ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉԱՏՈՒՆ
9 Rue Papillon, PARIS, Tél. Prov. 49—31

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ ԵՒ ԱՏԱՄՆԱԲՈՒԺԱՐԱՆ
CLINIQUE UNIVERSELLE
5 Rue Euryale-Dehaynin (*փողոցին մէջ եւ ոչ անկիւնը*՝ Av. Jean Jaurès*ի Թիւ 81 եւ 83ի մէջտեղը*). Tél. 60-84
Ամէն տեսակ ներքին հիւանդութիւններ՝ ամէն օր ժամը 2.30-7.30: Բիթի, կոկորդի, ականջի եւ աչքի հիւանդութիւններ, Գշ., Եշ.Շբ.5-7.30, Ակռայի հիւանդութիւններ, ատամնաշար, քուրոն, եւայլն, եւայլն: Չափաւոր գիներ եւ խնամուած աշխատանք: Կը խօսուի Հայերէն:

ԾԱԽՈՒ ԵՒ ՎԱՐՁՈՒ ՎԻԼԼԱՆԵՐ

ԾԱԽՈՒ Է վիլլա մը, 114 Rue Victor Hugo, Պուա Քոլոմպ, փարիզէն 11 վայրկեան հեռու: 6 փիէս, մեծ արհեստանոց, բարձրադիր ստորնայարկ, բաղնիք, ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն, Թէլէֆոն, կեդրոնական ջեռուցիչ եւ փոքրիկ պարտէզ: գին՝ 220,000 ֆրանք,— վճարման դիւրութիւններ: Տարեկան վարձք 12,000 ֆր. եւ *շառժ:* վարձու կը տրուի նաեւ ծախելու խոստումով:

Ուրիշ վիլլա մը 5 փիէս, ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն, կառաժ եւ փոքրիկ պարտէզ: գին՝ 150,000 ֆր.: Տարեկան վարձք 8000 ֆր. եւ շառժ: վարձու կը տրուի ծախելու նաեւ խոստումով: դիմել տանտիրոջ Branger, 5 Rue Cambon, Paris.

ՏՕՔԹ. Ե. ՄԻՆԱՍԵԱՆՑ
ՆԱԽԿ. ԲԺՇԿԱՊԵՏ ԹԻՖԼԻԶԻ Կ. ԽԱՉԻ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑՆԵՐՈՒՆ
ՆԵՐՔԻՆ, ՄԱՆԿԱՆՑ, ՄԻՋԱՍԵՌԱՅԻՆ, ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
42 Rue des Acacias, PARIS (17e) մէթրօ՝ Etoile
կ'ընդունի ամէն օր ժամը 5էն 7 եւ ժամադրութեամբ
իսկ կիրակի օրերը միայն ժամադրութեամբ

Կ'ՈՒԶՈՒԻ ԳՈՐԾԻ ԸՆԿԵՐ պատուաւոր եւ վստահելի դերձակ մը կ'ուզէ գործի ընկեր մը 20,000 ֆր. դրամագլուխով:

պատրաստ եւ շահաւոր գործ: դիմել՝ *Յառաջ* Պ.Ի:

600,000 ՖՐԱՆՔ ՏՐԱՄԱԴՐԵԼԻ

Փոխատուութիւն ամէն տեսակի երաշխաւորութեամբ: Զեղչով անմիջական վճարում վաճառականական մուրհակներու: Փոխատուութիւն ապրանքներու վրայ: Դիմել՝ V. Bartelloni, Cabinet Yarjanian, 5 Rue Cardinal Mercier, Tél. Central. 97-39 *եւ* 96-70.

EMPIRE, Միւզիք-Հօլ. 37 Av. Wagram

Cirque de Paris	Էքոլ Միլիթէր	ամենալաւն ու աժանը	2-14 ֆրանք

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 r. Rivoli, *մէթ. Շաթլէ: Արմատ. եւ նոր մեթոտով դարմանում արանց եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վեներ. հիւանդութեանց* (ֆրանկախտ, ջերմամիզ.) *եւ վարախ: Մասն. լապօռաթուար: Խղճամիտ եւ արագ խորհրդակցութ. ամէն օր 9—12, 2—8, կիրակի 9—12,*

ՀԱՅԵՐԷՆ ՓԼԱՔՆԵՐ

ՈՒՆԻՆՔ ֆոնոկրաֆներ եւ յայտնի արուեստագէտներու փլաքները՝ Հայերէն, Յունարէն, Թուրքերէն, Հրէերէն, Արաբերէն, Սպաներէն, Ալժերիական, Թունուզական եւ Մարոքեան: միակ ներկայացուցիչը Ֆրանսայի: դիմել՝ Jos. de Padova, 117 Passage du Caire, Paris (2e).

ՏՕՔԹ. Ա Ս Լ Ա Ն
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԹՈՔԵՐՈՒ ԵՒ ՍՏԱՄՈՔՍԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ
Մասնաւոր յարկաբաժին՝ մորթային եւ վեներական ախտերու դարմանատան մէջ կը բուժէ ULTRA-VIOLET ճառագայթներով ցօդացաւ, Զղացաւ (Sciatique), Նէվրալժի, Անարիւնութիւն, Ոսկրաթեքութիւն (Rachitisme) եւայլն:
16 Rue Bleue, Մէթրօ՝ Cadet. Հեռ. Provence 73-67
Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 9—12 ԵՒ 2—7, ԿԻՐԱԿԻ 9—12

ՏՕՔԹ. Տ Ի Ր Ա Ց
ՎԿԱՅԵԱԼ ՓԱՐԻԶԻ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՖԱՔԻԼԹԷՆ, (Licencié ès Sciences)
նախկին Interne փարիզի Hôpital des Enfants maladesի եւ մասնագէտ մանկանց եւ ներքին հիւանդութեանց
24, Rue des Grands Augustins, Paris (6e) Place St. Michel
Հիւանդ կ'ընդունի Գշ. Եշ. Ուր. եւ Շբ. օրերը, ժամը 1էն 4
Ինչպէս նաեւ մասնաւոր ժամադրութեամբ
Métro St. Michel *եւ* Odeon Tél. Littré 60-46

Փ Ա Ս Տ Ա Բ Ա Ն
ԳՐ. ԹԷԼԼԱԼԵԱՆ, (ԳՐԻՄԻԹԷԼ)
Contentieux Général, R. C. Seine 423631
Հեռաձայն Ménilmontant 66-64
Ամէն տեսակ դատեր, վարչական գործեր եւ պաշտօնական գրութիւնք, ամենայաւ պայմաններով:
Արկածի *դատերու մասնագիտութիւն:* Առանց կանխավճարի:
Ընդունելութեան ժամեր, առաւօտ 9.30էն 10.30, կէսօրէն վերջ 2 3 եւ 7էն 8.30: Մէթրօ՝ Ménilmontant. *Թրամվէյ 5 եւ 26, Օթօպիւս* BC, BG, O *եւ* Q.
Հասցէ՝ G. Tellalian, avocat, 72 Rue de Ménilmontant, Paris (XX)

1911 — 1929
ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԱՄԵՆԱՀԻՆ ԴԵՐՁԱԿԱՏՈՒՆԸ
ԱՐՄԵՆԱԿ ՇԱՀՐԻԿԵԱՆ
ՓՈԽԱԴՐՈՒԱԾ Է 16 Rue Pigalle
Հայերու համար մասնաւոր գին խնամուած աշխատանք

ՃԱՇԱՐԱՆ "ԿՈՎԿԱՍ"
3 Rue Champollion, մէթրօ՝ Սէն Միշէլ եւ Օտէոն
Մի մոռնա՛ք կովկասի համով հոտով կերակուրները որ կը պատրաստուին Ռուսիոյ արքայական խոհարարին կողմէ:
Ա Մ Է Ն Օ Ր Շ Ի Շ Լ Ի Կ Ե Ւ Վ Ո Տ Կ Ա

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE
Տէր եւ տնօրէն՝ **ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ**
29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96-61
Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ: Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6: Քիթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 2—3: ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19:

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ
106 Ave. Kléber. PARIS (16e)
(Նախկին ՍԹԷՖԷՔԻ) Հեռ. Passy 72.56 R. C. Seine No. 438390
Տնօրէն՝ Պ. ԱՆՏՐԷ
Ամէն տեսակ ընկերութեանց պայմանագրութիւններ, ապահովագրական պայմանագրութիւններ, խնդրագիրներ, պատերազմական հատուցումներ, առեւտրական տուներու առուծախ:
Օրինական ամէն կարգի հետապնդումներ վարչական եւ հիւպատոսական իշխանութեանց մօտ:
Ֆրանսա մտնելու համար ձեռնհաս իշխանութիւններէ արտօնագրի ստացման խնդրագիրներ (ԱՖԻՏԱՎԻԹ):
Ամուսնութեան, ամուսնալուծման ձեւակերպութիւններ. ներկայացուցչութիւն Ֆրանսայի, Յունաստանի եւ Թուրքիոյ բոլոր դատարաններուն առջեւ:
Ամէն օր ժամը 4—7, բացի կիրակիէ եւ շաբաթէ
Յառաջի *ընթերցողներուն համար խորհրդակցութիւնը ձրի*

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԻԱԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉ EXCLUSIVE

ՀԱՅԵՐԷՆ, ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ, ՅՈՒՆԱՐԷՆ
ԲԼԱՔՆԵՐՈՒ: ԳԻՆ 18 ՖՐ.
Պէլվիլի ծանօթ հայ նպարավաճառ
Յ. ԱՐԹԻՆԵԱՆ
28 Rue Lesage, PARIS (20e)
Métro Belleville Tél. Ménil. 61.85
ջոկ մթերք թէ նախկին եւ թէ ամենավերջին եղանակներու՝ երգուած եւ նուագուած նշանաւոր երգիչներէ, կազէլ, շարգը, խմբերգ, թագսիմ եւայլն: Հայերէն հոգեւոր, աշխարհիկ եւ գեղջուկ երգեր՝ թէ՛ մեներգ եւ թէ խմբերգ: Տպուած ցուցակը ձրի է:
Ինչպէս նաեւ բորդաթիփ լաւ կրամոֆոններ եւ արեւելեան նպարեղէններու լաւագոյնը ամենազեղ չեալ գիներով:

Սինկէր մեքենաներ

կը ծախենք գործածուած ՍԻՆԿԷՐ կարի մեքենաներ, ասեղներ, գործիքներ եւ մեքենայի ոտքեր: Աժան եւ լաւ: դիմել՝ միայն երկուշաբթի, շաբաթ եւ կիրակի օրերը ամբողջ օրը, Պօյաճեան եւ Արգուեան,
5 Rue Marceau. St. Ouen (Seine).
մէթրօ՝ Clignancourt.

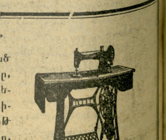

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)
Le Gérant: F. SOUVIGNY

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	
	3 ամս. 6 ամս. Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ. 70ֆ. 140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ	20 շլ. 40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ	» »
ԻՏԱԼԻԱ	250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ	6 տլ. 10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ	100 ֆ. 200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction & Administration / Խմբագ. եւ վարչութիւն — 235 Faub. St. Martin PARIS (10e)

MÉTRO LOUIS-BLANC OU JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 30 ԱՊՐԻԼ 1929

30 AVRIL 1929

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 944 — ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԱՊՐԻԼ 11/24Ի ՓԱՌԱՇՈՒՔ ՍԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՀԱԶԱՐԱՒՈՐ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻ ՅԱՐԳԱՆՔԸ ՄԵՌԵԼՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Կիրակի գիշեր Փարիզի հայ գաղութը աննախընթաց շուքով տօնեց 1915ի Մեծ Եղեռնի մէկ միլիոն զոհերուն յիշատակը, նախաձեռնութեամբ Զաւփահաս Երկսեռ Որբերու Միութեան եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան եւ ազգային ու Հայրենակցական բազմաթիւ Միութեանց։ Առաջին անգամն էր որ Փարիզի մէջ այսքան մեծ բազմութեամբ եւ այսքան հանդիսաւորութեամբ կը տօնուէր Ապրիլեան սգահանդէսը։

Շատ կանուխէն ժողովուրդը լեցուած էր արդէն «Փրթի ժուռնալ»ի ընդարձակ սրահը, ուր շարժելու տեղ չկար. ոտքի մնացողներուն հաշիւը կարելի չէ տալ. բեմին առջեւը եւ քովնտի սրահները նոյնպէս լեցուած էին երկսեռ բազմութեամբ։ Բացի Փարիզէն և արուարձաններէն, հայրենակիցներ եկած էին նաև Լիոնէն եւ Պրիւքսէլէն՝ յատկապէս ներկայ ըլլալու համար սգահանդէսին։

Ժամը 8.30ին Ֆրանսահայ Արիները հանդիսաւոր մուտք գործեցին սրահին մէջ, առաջնորդութեամբ հայկական եռագոյնին, խանդավառ ծափերու մէջ։ Իսկ բեմին վրայ դիրք բռնած էին Հ. Մ. Ը. Մ.ի Պուա-Քոլոմպի Արիները։ Թէ՛ այս վերջինները եւ թէ Ֆրանսահայ Արիները մինչեւ վերջ մնացին իրենց դիրքերուն վրայ՝ հսկելով կարգապահութեան։

Բեմին վրայ կը ծածանէին հայկական եռագոյններ. իսկ ճակատը դրուած էր նկարիչ Պ. Հրանտ Ալեանաքի յատկապէս այս Սգահանդէսին առթիւ գծած մեծադիր Նկարը՝ «Յաղթանակի ճամբուն վրայ», *զոր հրատարակած էինք մեր կիրակիի թիւով։*

Հանդէսը բացուեցաւ ժամը 9.10ին «Մեր Հայրենիք»ով, զոր երգեց Սիփան երկսեռ երգչախումբը՝ ղեկավարութեամբ Պ. Սաքօ Յակոբեանի։ Ամբողջ սրահը ոտքի կանգնած էր։

ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ԲԱՑՄԱՆ ԽՕՍՔԸ

Նախագահ Փրոֆ. Ն. Աղոնց արտասանեց բացման խօսքը.

— «Տասնըչորս տարիներու շարքը, *ըսաւ*, անզօր էր մոռցնելու անցած օրերու յիշատակը։ Համաշխարհային պատերազմի ատեն մեծ ու փոքր պետութիւնները երկու ճակատի բաժնուած էին։ Մեր արիւնալի դատն ալ նժարին մէջ դրուած էր։ Մենք ըրինք ամէն ինչ, այդ դատը շահելու համար։

Մեծ դաշնակիցները ամէն տարի կը տօնեն իրենց յաղթանակը, անոնք միշտ ծաղիկներով կը զարդարեն իրենց նահատակներու գերեզմանը. իսկ մե՞նք։ Մենք ամէն տարի կը հաւաքուինք ոչ թէ մեր յաղթանակը տօնելու, այլ մեր պարտութիւնը սգալու։

Ես կ'ողեկոչեմ մեր անթաղ մեռելներու ուրուականները, որպէս զի տեսնեն թէ ի՛նչպէս յարգալիր կը տօնենք իրենց յիշատակը (*ու հրաւիրեց ներկաները յոտնկայս մէկ վայրկեան լռութիւն պահել*)։

Մեր զոհերը ջարդուեցան անոր համար որ գերադասեցին ապրիլ իբրեւ Հայ եւ ոչ թէ իբրեւ ստրուկ։ Հերոսը ա՛ն է որ կ'արհամարհէ մահը յանուն որ եւ իցէ բարձր գաղափարի։ Մեր ապրիլեան նահատակները կ'երթան միանալ Հայոց պատմութեան միւս անհամար զոհերուն, որոնք իրենց արիւնը տուին՝ պահպանելու համար հայութիւնը եւ անոր քաղաքակրթութիւնը։ Գաղութներու մէջ մեր պարտականութիւնն է պահպանել մեր գոյութիւնը։ Չկայ յաղթանակ առանց պարտութեան։ Երբ ծառի մը ճիւղերը կտրեն, անիկա թարմ ծիլեր կ'արձակէ։ Ձեզմէ իւրաքանչիւրը պէտք է կատարէ իր պարտականութիւնը՝ յանուն ազատագրութեան»։

ԸՆԿ. Կ. ԹԱՆՏՐՃԵԱՆԻ ՃԱՌԸ

Նախագահը յետոյ բեմ հրաւիրեց ընկեր Կոպեռնիկ Թանտրճեանը (Ամերիկայէն), որ խանդավառ ճառ մը խօսեցաւ.

—«Ազգերու պատմութեան մէջ օրեր կան, որ բոլորին կը պատկանին, առանց դասակարգի, աշխարհականի կամ հոգեւորականի խտրութեան։ Ապրիլեան սգատօնը այդ օրերէն է, համազգային սգատօն է։ Հայ ժողովուրդը իր գողգոթայի ընթացքին մոռցաւ իր գաղափարական տարբերութիւնները։ Այսօր պէտք է ընէ նոյնը, ո՛չ թէ միայն լալու եւ սգալու, այլ ապագայի համար յոյսի նշոյլ մը դուրս բերելու նպատակով։

Մեր սգատօնը առաջին քայլն է դէպի յաղթանակ։ Մեր միլիոն մը զոհերն էին որ հիմը դրին մեր անկախ հայրենիքին։ Անոնք ճերմակ կամ սեւ պատանք չունեցան, բայց մեզի բերին եռագոյն դրօշակը։ Մեր մեռելները պարտք են դրեր մեր վրայ *Մեր Հայրենիքը* երգել մեր հայրենիքին մէջ, որպէսզի իրեց հոգիներն ալ թնդան։ Ո՛չ թէ «թշուառ ու անտէր» հայրենիքին, այլ ազատ, անկախ ու տէր ունեցող հայրենիքին մէջ։

Երիտասարդ ծնողազուրկնե՛ր, դուք որ չտեսաք ձեր հայրերը, այս բոլոր խօսքերէն մէկ բան միայն պէտք է պահէք՝ արդարացնելու համար ձեր սերունդին, ձեր ծնողքներուն, ձեր ազգին կտակը. — *գիտակցական վրէժի գաղափարը*։ Այն ատեն ձեր մեռելները պիտի ըսեն թէ չեն ուզեր այլեւս սգատօն, այլ անկախութեան տօն՝ անկախ հայրենիքին մէջ։ Հայ ժողովուրդին քաղաքացիական — ոչ թէ զգացական— գիտակցութիւնը պիտի ճանչնանք այս տօնին մէջ, ցոյց տալու համար պատմութեան թէ հայ ժողովուրդին գործ տեսնող դասակարգը գիտէ քով քովի գալ եւ ձեռք ձեռքի տալ։ Լացի ու սուգի տեղ գիտէ ազատ հայրենիքի գաղափարով տոգորուն զանգուած մը հանել հայ ժողովուրդի ծոցէն։

Ազատ եւ անկախ Հայաստան.— այս է ահա այսօրուան սգատօնին մեզի ներշնչած միակ պատգամը։»

Յետոյ խօսեցաւ ընկեր Նիկոլ Աղբալեան։

ԸՆԿ. Ն. ԱՂԲԱԼԵԱՆԻ ՃԱՌԸ

— «Այն հանգամանքը որ այսօր եկեղեցական արարողութեան ժամանակ ա՛յնքան մեծ բազմութիւն չկար, այն հանգամանքը որ փարիզաբնակ հայութիւնը չէ գոհացած այսօրուան տօնը եկեղեցիի շրջափակին մէջ տօնելով եւ եկած է այս քաղաքացիական տօնին, ցոյց կու տան թէ մենք Ապրիլ 11/24ի վրայ չենք նայիր իբրեւ եկեղեցական տօնի։ Մենք չենք ժխտեր որ անոնք որ յաւիտենապէս կորան, եկեղեցիին մէջ չյիշուին, բայց մենք կը հաստատենք թէ եղածը քաղաքական գործ էր թէ՛ նահատակողին եւ թէ նահատակուողին համար։ Ճիշդ է որ Հայը քրիստոնեայ էր եւ քրիստոնեայ քաղաքակրթութեան ներկայացուցիչը առաջաւոր Ասիոյ մէջ, ուր հակադրուած էր մահմետական ժողովուրդին։ Այս հանգամանքը դեր մը կատարած է այդ մեծ ողբերգութեան մէջ. բայց սա միակ պատճառը չէր. իսկական պատճառը քաղաքական էր եւ մենք այսօր անոր քաղաքական նշանակութիւնը պէտք է վեր հանենք եւ մեր քաղաքական գնահատանքն ու ըմբռնումը ձեւակերպենք։

Շատ շատերու համար կասկածելի չէ որ Ապրիլ 11/24ի դէպքերը նպատակ ունէին Հայոց դատը ոչնչացնել՝ հայ ժողովուրդը կոտորելով։ Հայը կոտորուեցաւ ո՛չ թէ իբր քրիստոնեայ, այլ որովհետեւ դատ ունէր։ Ու Թուրքը դիմեց հիմնական միջոցին, ատամը քաշեց՝ ատամի ցաւէն ազատելու համար։ Մեռցնել Հայկ. դատը, ա՛յս էր հիմնական պատճառը։ Ժողովուրդը պէտք է կոտորուէր՝ այդ դատը մեռցնելու համար եւ ժողովուրդը կոտորելու համար ամէնէն առաջ կոտորեցին ղեկավարները, որպէս զի ինքնապաշտպանութիւնը չկազմակերպեն։

Թուրքը խտիր չդրաւ լուսաւորչականի, բողոքականի եւ կաթոլիկի, դաշնակցականի եւ հնչակեանի միջեւ. պէտք չէ՞ր որ մենք ալ մէկ ճակատ կազմէինք Թուրքին դէմ։ Բայց այսօ՛ր 14 տարի վերջ հակառակը կը տեսնենք։

Հայ ժողովուրդը չէր կրնար Հայ չմնալ։ Հայ ժողովուրդը մեղք չունի կոտորածներուն մէջ։ Գոնէ կարդացէք այս առթիւ օտարներուն գրածները։ Մէկ միլիոն ու կէս կոտորուեցաւ անոր համար որ անոնք կրնային Հայաստան կերտել։ Ջարդի ծրագրին յղացողը ըսաւ թէ հայ ժողովուրդը պիտի կոտորէ այնպէս, որ 50 տարի ոտքի ելլելու անկարող ըլլայ։ Ա՛յս է որ պէտք է յայտարարենք միշտ։

Չէ կարելի ըսել թէ հայ բազուկը անպատասխանի մնաց։ Չէ՛ կարելի ըսել թէ պայքարը վերջացած է։ Ան նոր կը սկսի։

Ինչո՞ւ կոտորուեցաւ հայ ժողովուրդը իր լեռներուն եւ գիւղերուն մէջ, ինչո՞ւ կատարուեցաւ եղեռնագործութեանց աներեւակայելին պատմութեան մէջ.— որպէսզի մեռնի Հայ դատը։ Սակայն այդ դատը չի մեռնիր։ Երբ ա՛յսքան մեծ բազմութիւն հաւաքուած է այս սրահին մէջ, կը նշանակէ թէ անոնց համար Հայ դատը մեռած չէ։ Եւրոպա կրնայ մեռած համարել զայն։ Մեր արեան հաշւոյն, մեր պատմութեան այդ զարհուրելի օրերու հաշուոյն ուրիշներ կրնան ըլլալ մեծահոգի եւ ներողամիտ, բայց մենք որ մեր կաշիին վրայ կրած ենք ջարդերու եւ անլուր չարագործութեանց հետեւանքները եւ այսօր կը տառապինք անոր համար, կրնա՞նք ներել— ո՛չ։ Չենք ներեր ո՛չ թէ կոյր վրէժխնդրութեամբ, այլ գիտակցաբար։ Հայ դատը կը վերջանայ ա՛յն ատեն միայն, երբ Եփրատէն դէպի արեւելք՝ հայ ժողովուրդը իրաւունք կ'ունենայ ազատ ապրելու։

Ի՞նչպէս գոհանալ խրճիթով, երբ ապարանք ունինք, ինչո՞ւ տարագիր ըլլանք, երբ հազարամեայ քաղաքակրթութիւն ունինք։ Մենք որ միջազգային առեւտրական ասպարէզի, գիտութեան եւ այլ քաղաքակրթական մարզերու մէջ կը յաղթենք. հանճարներ չունինք բայց հաւասար ենք քաղաքակիրթ ազգերու, պէ՞տք է գլուխ ծռենք միլիոնաւոր ոճրագործներու փոխմակին. — ո՛չ երբեք. պայքարի տեսակները կարեւոր չեն. խնդիրը պայքարն է, պայքարի ոգին։ Իրաւունքի գիտակցութեան ոգին է որ պէտք չէ մեռնի հայ ժողովուրդին մէջ։ Թուրքը ուզեց անգլուխ ձգել մեզ, բայց Հայը անգլուխ չի մնար։ Այսօր նոր սերունդ մը կը հասնի՝ իր անցեալի պատմութեան գիտակցութեամբ. այն դատերը կը մեռնին, որոնք պաշտպան չունին։ Պէտք է միացնենք մեր ընդունակութիւնները՝ ստեղծելու համար սերունդ մը որ եաթաղան չէ տեսած, սերունդ մը որ պիտի մեծնայ Եւրոպայի մէջ եւ որ Հայ պիտի մնայ։ Այդ սերունդով է որ մենք ցոյց պիտի տանք թէ հասած է ժամը, երբ հայ ժողովուրդը գիտէ ապրիլ։ Օրինակ առնենք Սեւ Լեռնցիէն, Պուլկարէն։

Այսօր մեր այս վիճակովն իսկ մենք ուժ մը կը ներկայացնենք, զանցառելի չենք եւ մեր աջակցութիւնը կը փնտռեն։ Բայց պէտք է որ հասնի նոր սերունդ մը։ Ցարդ այսինչ կամ այնինչ քաղաքացի կամ գիւղացի էինք։ Հիմա՛ է որ ազգ պէտք է դառնանք, արժեցնելու համար մեր իրաւունքները։ Եթէ մեր ճակատը մէկ լինի թշնամիին դէմ, այն ատեն կը դառնանք ուժ մը որ կրնայ քաղաքական դեր խաղալ եւ հաշիւներ մաքրել։

Ներկայ սերունդին վիճակուած է թերեւս կերտել նոր հայրենիք, որուն համար ա՛յնքան զոհեր տուինք։

Այսօրուան երիտասարդները բոլորովին տարբեր են. անոնք առանց ծնողքի որբանոցներու մէջ մեծցան զինուորական կարգապահութեամբ։ Այդ սերունդն է որ ազատագրութեան գործին պէտք է լծուի։ Ան է որ պատմական գործօն պիտի դառնայ եւ մեր պարտականութիւնն է օգնել անոնց։

Ամփոփելով, երեք հիմնական գաղափարներ պէտք է ունենանք, 1.— Հայութեան պէտք է ներշնչուի թէ իր հալածանքը քաղաքական մտածման արդիւնք է եւ ոչ թէ միջցեղային ատելութեան։ 2.— Ղեկավարութենէ զրկուած հայութեան պէտք է տալ նոր ղեկավարներ, նոր աստղեր։ 3.— Անմար պահել պայքարի ոգին հայ ժողովուրդին մէջ։

Այդ ճամբուն վրայ է որ մարդ կը գտնէ իր ազատութիւնը։ Այդ կամքին շնորհիւ է որ պիտի ստանանք մեր անկախութիւնը»։

Ֆրանսահայ Սկաուտներու անունով վարիչ Պ. Գուրգէն Մեծատուրեան յարգանքի խօսք ուղղելով նահատակներու յիշատակին, յայտնեց թէ վաղուան սերունդը՝ ուխտեհաւատարիմ և միշտ պատրաստ ըլլալ հայկ. ազատագրութեան համար։

Զաւփահաս Որբերու կողմէ ուղերձ մը կարդաց Պ. Բաբգէն Ս.— Քէշիշեան (կը հրատարակենք վաղուան թիւով)։

Զաւփահաս որբ մը՝ Պ. Հայկ Նափուճեան կարդաց ուղերձներ՝ զրկուած զանազան Հայրենակցական Միութեանց կողմէ (Տրապիզոնի, Ուրֆայի, Եօզղատի, Անդրէաս-Շ. Գարահիսարի եւայլն)։

Կարդացուեցաւ նաեւ նամակ մը, Փարիզի հայ-կաթոլիկ ժողովրդապետութեան կողմէ, որով այս վերջինը իր յարգանքները յայտնելով նահատակներու յիշատակին, կ'աւելցնէր թէ Հ. Պետրոս Ծ. վրդ. Քէտիճեան հիւանդութեան պատճառով չպիտի կրնայ անձամբ մասնակցիլ սգատօնին։ Հայր Քէտիճեան խնդրած է նաեւ հրապարակաւ հերքել այն զրոյցը թէ ինք հրաժարած է մասնակցիլ համազգային սգահանդէսին։

Փոքրիկ դադարէ մը վերջ, սկսաւ գեղարուեստական բաժինը։ Սիփան երգչախումբը հետզհետէ երգեց «Գարուն» (Կոմիտաս վրդ.ի), «Սիրուն գարուն» (Սաքօ Յակոբեանի), «Սիրուն Մանուշակ» (Արայ Պարթեւեանի)։ Օր. Ղազարոսեան դաշնակի վրայ նուագեց Շոփէնէն կտոր մը։ Ջութակի վրայ նուագեց Օր. Տիլպէր (Ա. Մրցանակ Փարիզի երաժշտանոցէն) Տվորաքի «Իւմորէսքը»։ Օր. Տալպրէ (Ա. Մրցանակ Փարիզի երաժշտանոցէն) երգեց Պէնժամա-Կոտայի «Աթասի երգը» եւ Փօլ Ֆօշէի «Անմեղութիւն» մելոտին։ Թաւ-ջութակի վրայ նուագեց Պ. Պուլմէ (Ա. Մրցանակ Փարիզի երաժշտանոցէն) Փօլ Ֆօշէի «Վերջալոյսի երգը»։ Ամէնէն վերջ երաժշտանոցի փրոֆ. Պ. Փօլ Ֆօշէի ղեկավարութեամբ (դաշնակ) նուագուեցաւ Շուպէրթի «Հրաժեշտ»ը, մասնակցութեամբ Օր. Տիլպէրի (ջութակ) եւ Պ. Պուլմէի (թաւ-ջութակ)։

Գեղարուեստական բաժնի կազմակերպութիւնը անձնուիրաբար ստանձնած էր յայտնի երգչուհի Օր. Հայկանոյշ Թորոսեան։

Նախագահ փրոֆ. Ն. Աղոնց իր փակման խօսքին մէջ կոչ ըրաւ վառ պահել նահատակներու յիշատակը, յետոյ աւելցուց. «Ժամանակին պատուիրակներ կը ղրկէինք Եւրոպա. այսօր ազգովին իբրեւ պատուիրակ եկած ենք հոս. գիտնանք արժեցնել մեր անցեալը եւ բարձր պահել հայ անունը»։

**** Նոյն իրիկունը հրապարակ հանուած էր Զաւփահաս Երկսեռ Որբերու Միութեան պաշտօնաթերթ «Երկունք»ի առաջին թիւը՝ նուիրուած Ապրիլ 11/24ի զոհերուն։ Ներկաները քաջալերեցին այս ձեռնարկը՝ գնելով «Երկունք»էն հարիւրաւոր օրինակներ եւ բաժանորդագրուելով։*

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՍԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

(ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԹՂԹԱԿԻՑ «ՅԱՌԱՋ»Ի)

ՄԱՐՍԷՅԼ 28 ԱՊՐԻԼ. — ՍԳԱՀԱՆԴԷՍԸ 1800 ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻ ՆԵՐԿԱՅՈՒԹԵԱՄԲ ՇԱՏ ՅԱՋՈՂՄԱՆՑԱՒ։ ԿԵՍԱՐԻՈՅ ՈՐԲԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ 6860 ՖՐԱՆՔ ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԵՑԱՒ։

Զաւփահաս որբեր

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Մայիս մէկի ցոյցերը

Վաղը Մայիս 1 է, Աշխատանքի միջազգային տօն եւ բոլոր երկիրներու մէջ նախազգուշական միջոցներ ձեռք կ'առնուին՝ բանուորական բուռն ցոյցերը արգիլելու համար։

Փարիզի մէջ՝ Ներքին Նախարար Անտրէ Թարտիէօի նախագահութեամբ եւ ոստիկանական տեսուչին եւ այլ ոստիկանական բարձրաստիճան պաշտօնատարներու մասնակցութեամբ կատարուած խորհրդակցութեան մը ընթացքին հետեւեալ որոշումները տրուեցան.— Արգիլել փողոցներու մէջ թափօրները։ Արգիլել ցոյցերը եւ աշխատանքի ազատութեան դէմ եղած ձեռնարկները։ Յանցաւորները անմիջապէս դատական իշխանութեան յանձնել։ Ձերբակալել եւ անմիջապէս սահմանէն դուրս հանել ոեւէ ցոյցի մասնակցող օտարականները։ *Ոստիկանական ուժերը աւելցնել՝ Փարիզի հանրապետական պահակներով եւ գաւառէն բերուած թռուցիկ պահակախումբերով։ Փարիզի պահակազօրքը եւ օգնական զինուորները ամբողջ օրը պահել ոստիկանական տեսուչ Պ. Քիափի տրամադրութեան տակ։*

Ինչպէս ամէն տարի, այս տարի եւս Աշխատանքի Ընդհանուր Համադաշնակցութիւնը հրատարակած է կոչ մը, որ կը վերջանայ հետեւեալ տողերով.

«— Աշխատաւորներ, աշխատաւորուհինե՛ր, 1929 Մայիս 1ը գործադուլի եւ պայքարի օր մը դարձուցէք։ Բոլորդ գործի չորեքշաբթի առաւօտ։ Կազմակերպուեցէ՛ք եւ զանգուածային կերպով ցոյց կատարեցէք»։

**** Պերլինի ոստիկանական տեսուչը կը յայտարարէ թէ Մոսկուայէն տրուած հրահանգներուն համաձայն, համայնավարները որոշած են մայիս 1ին արիւն հոսեցնել փողոցներու մէջ։ Հետեւաբար կը հրաւիրէ քաղաքացիները, մասնաւորաբար կիներն ու մանուկները, որ այդ օրը դուրս չելլեն, եթէ անհրաժեշտ պէտք չունին։ Արգիլուած են նաեւ բացօթեայ միթինկները։*

Կիրակի գիշեր Պերլինի փողոցներուն մէջ շրջեցան համայնավարներու զանազան խումբեր՝ բաղկացած 60-600 հոգիէ, բողոքելու համար Մայիս 1ի առթիւ ձեռք առնուած խիստ միջոցներուն դէմ։

Ռուրի ածխահանքերու շրջանին մէջ ծանր միջադէպ մը կը վախցուի։

Անգլիոյ ոստիկանութիւնը խիստ միջոցներ ձեռք առած է համայնավարական ցոյցերը արգիլելու համար։

Լեհաստանի մէջ է որ հրապարակային հաւաքոյթներն ու փողոցային թափօրները արտօնուեցան։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԼՈՆՏՈՆԷՆ

ՊԱՐՏՔԵՐՈՒ ԽՆԴԻՐԸ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊԱՐՏՔԸ ԱՆԳԼԻՈՅ՝ 1,244,000 ՍՏԵՐԼԻՆ

Զինադադարէն ի վեր անցնող տասնեակ մը տարիները բաւական չեղան կարգադրելու պատերազմական պարտքերու խնդիրը որ հետզհետէ կը կնճռոտի։ Վերջին ամիսներու անցուդարձերը ցոյց կուտան որ աշխարհի ամէնէն հզօր պետութիւնները ո՛չ միայն տրամադիր չեն հրաժարելու իրենց պահանջներէն գոնէ ի սէր ընդհանուր տնտեսական բարւոքման, այլ ամէն օր նոր ծրագիրներ կ'որոճան ամուր հիմերու վրայ դնելու համար իրենց խանութպանի հաշիւները։

Անցեալ օր ելմտական նախարարը 1929-1930ի ելմտացոյցը ներկայացնելու պահուն տուաւ հետեւեալ թուանշանները միջդաշնակցային պարտքերու մասին.—

Անգլիոյ պարտական են.—

	Ստերլին
Ֆրանսա	722,018,000
Ռուսիա	934,037,000
Իտալիա	362,500,000
Ռումանիա	30,950,000
Փորթուգալ	23,300,000
Սերպիա	32,450,000
Յունաստան	23,100,000
Պելճիքա, Հունգար. Աւստրիա, Լեհաս.	30,743,000
Բրիտան. գաղութներէն.—	
Աւստրալիա	82,790,000
Նոր Զելանտա	27,244,000
Հար. Ափրիկէ	9,625,000

Իսկ Հայաստանի Հանրապետութեան պարտքն է 1,244,000։

Այս գումարներուն վրայ աւելցուցէք կարգ մը մանր մունր հաշիւներ եւ մեծն Բրիտանիոյ ընդհանուր պահանջը կը հասնի 1656 միլիոն ստերլինի, բացի Հայաստանի Հանրապետութեան պարտքէն որ առանձին գլուխ մը կը գրաւէ ելմտացոյցին մէջ ցիշեցի միայն Անգլիոյ հաշիւները։ Պատկերը կատարեալ ըլլալու համար այդ վիթխարի գումարին կողքին պէտք է դնել Միացեալ Նահանգներու պահանջները Եւրոպայէն, առանց մոռնալու գերմանական հատուցումները։

Երբ այսքան խոշոր պարտքերու տակ ծանրաբեռնուած են ժողովուրդները, որքան միամիտ ըլլալու է սպասելու համար տնտեսական վերաշինութեան որուն անունով կը ճառեն քաղաքագէտները։

Խօսելով առանձնապէս Անգլիոյ մասին, պարտքերու խնդիրը կարեւոր տեղ մը կը գրաւէ այժմ ներքին եւ արտաքին քաղաքականութեան մէջ։ Ընտրական պայքարի սա օրերուն, ընդդիմադիր խմբակցութիւնները տեսակ մը վերաքննութեան սկսած են բոլոր նախընթաց հաշուեյարդարներուն, եւ, ինչպէս ցոյց տուին խորհրդարանի վիճաբանութիւնները անցեալ շաբթու, ընկերվարականները պատասխանատու կը նկատեն իշխանութեան գլուխ եղող կուսակցութիւնը» որ «հապճեպ կարգադրութիւններ ըրած է պահանջատէր եւ պարտատէր պետութիւններուն հետ՝ ստեղծելով կացութիւն մը որմէ կը տուժէ աշխատաւոր դասակարգը»։

Անգլիացի ընկերվարականները երբեմն կը խօսին պարտքերու ջնջման մասին, սակայն իրենց ղեկավարներէն մէկուն՝ Սնօտընի յայտարարութիւնները խորհրդարանին մէջ, կը պարզեն տրամադրութիւնը ընկերվարականներուն մօտ որ շատ ալ յստակ չէ. ընդհակառակն, կը թուի թէ անոնք աւելի բծախնդիր են քան պահպանողականները որոնք առանց աղմուկի կը վճարեն երկրին պարտքը Ամերիկայի՝ առանց շօշափելի գանձում ունենալու միւս դաշնակիցներէն։ Մինչեւ Մարտ 31 Անգլիա վճարած է Միացեալ Նահանգներուն 246,600,000 ստերլին, իսկ գանձած է 33,700,000 ֆրանսայէն եւ կարգ մը ուրիշ եւրոպական երկիրներէ։

Հասկնալի ընելու համար թէ ինչու ընկերվարականները շահագրգռուած են պարտքերու հարցով, աւելորդ չպիտի ըլլար յիշել Սնօտընի ցոյց տուած թիւերը։

Ընկերվարական տեսաբանը, որ ելմտական նախարար էր աշխատաւորական դահլիճին մէջ 1924ին, կը յայտարարէ թէ «մենք փոխառութիւն կնքեցինք Ամերիկայի մէջ պատերազմի ընթացքին ոչ թէ մեր պէտքերուն համար, այլ որպէսզի ռազմադաշտին վրայ պահենք մեր դաշնակիցները, յետոյ մեր փոխ առած գումարին չափ ալ կազմակերպեցինք ներքին փոխառութիւն մը՝ միշտ մեր դաշնակիցներուն համար։ Արտաքին պարտքին համար կը վճարենք հարիւրին 3ուկէս, իսկ ներքին պարտքին համար հարիւրին 5 տոկոս։

1922ին, կը շարունակէ Սնօտըն, լորտ Պալֆըր պետութիւններուն ուղարկուած յուշագրով մը յայտնեց որ բրիտանական կառավարութիւնը կրնայ հաւանիլ ընդհ. պարտքերու ջնջումին։ Սակայն նկատի ունենալով որ այդ տեսակ առաջարկ մը կրնար մերժումի ենթարկուիլ զանազան պետութեանց կողմէ, լորտ Պալֆըր առաջարկեց գանձել պարտատէր դաշնակիցներէն եւ գերմանիայէն այնքան միայն՝ որքան Անգլիա պարտական է Միացեալ Նահանգներուն։ Ընկերվարական ղեկավարը չի ծածկեր թէ այս ժեստը պահպանողականներուն կողմէ, տեսակ մը ձեւ էր ազդելու Ամերիկայի վրայ, որպէսզի ան ալ իբրեւ գլխաւոր պահանջատէր կրճատէ իր պահանջը։ Ապարդիւն մնաց այդ փորձը եւ Անգլիա յանձն առաւ վճարել իր պարտքը,— սկզբնական պարտք 1922ին 850 միլիոն ստերլին, որ 62 տարիէն հարիւրին 3ուկէս բաղադրեալ տոկոսով կը հասնի 2200 միլիոնի, այսինքն մօտ եռապատիկը։

Ամերիկայի շահմոլութեան եւ Անգլիոյ վեհանձնութեան պատկերը տալու համար, Սնօտըն կը յիշէ որ համաձայն մինչեւ հիմա եղած հաշուեյարդարին Ֆրանսա 62 տարուան մէջ պիտի վճարէ 800 միլիոն (փոխանակ 1500 միլիոնի), իսկ Իտալիա 248 միլիոն (փոխանակ 1400 միլիոնի)։ Անգլիոյ սկզբնական պարտքը պիտի եռապատկուի 62 տարուան մէջ, իսկ Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ պարտքերը ո՛չ։ Ընկերվարական ղեկավարը անարդար կը գտնէ այս կարգադրութիւնները որովհետեւ այն գումարները որոնք զեղչուած են դաշնակիցներու հաշիւներէն, պիտի ծառայեն անոնց ճարտարարուեստի զարգացման եւ վնաս պիտի հասցնեն այդպիսով բրիտանական արդիւնաբերութեան։ Հետեւաբար, կ'ըսէ ան, Աշխատաւորականները չպիտի որդեգրեն Պալֆըրի յուշագրին սկզբունքը եւ աղատ պիտի զգան վարելու միջդաշնակցային պարտքերու հարցը՝ համաձայն իրենց տեսակէտներու եւ մանաւանդ համաձայն անգլիացի աշխատաւորին շահերուն, եւ արդէն, չեն ալ վաւերացուած եղած կարգադրութիւնները։

Դժբախտ է որ բուռն վիճաբանութեան առիթ ստեղծեցին այս յայտարարութիւնները խորհրդարանին մէջ ու անկէ դուրս, սակայն պէտք է շեշտել որ ծանր հարկերու բեռին տակ կքած ժողովուրդին սրտին շատ մօտիկ էին Սնօտընի խօսքերը։ Երբ ընկերվարական ղեկավարը կը յայտարարէ — ձեր վճարած եկամուտի տուրքին կէսը օտարներու պարտքին համար է— ո՞ր անգլիացի աշխատաւորն է որ չպիտի ծափահարէ իր պայքարը անոնց դէմ։ Խառնուածքով այսքան իրապաշտ ժողովուրդ մը դժուար թէ հանդուրժէ այդ կեղեքումին...

Կը թուի սակայն որ պահպանողական տարրերը ուրիշ նկատումներ ունին այս հարցին մէջ։ Տարակոյս չկայ որ կ'ընդունին պարտքերու խնդրին վնասակար ազդեցութիւնը երկրին արդիւնաբերութեան, կ'ընդունին, օրինակ, թէ Գերմանիոյ հատուցումներու հաշուոյն ըրած արտածութիւնները մեծապէս կ'ազդեն Անգլիոյ վաճառականութեան վրայ, սակայն աչքի առջեւ ունին շարունակ ներկայ քաղաքական պայմանները եւ Միացեալ Նահանգներու կամ Ֆրանսայի հետ բարւոք բարեկամութիւններ մշակելու անհրաժեշտութիւնը։

Արդէն առանց նորանոր բարդութեանց, Անգլիոյ եւ Ամերիկայի միջեւ ստեղծուած կացութիւնը — մանաւանդ 1927ի Զինաթափութեան Համաժողովէն սողին — շատ ալ բարենշան չեն ինչպէս կը խոստովանին բոլոր պահպանողական օրկաններ։ Եղածը չքանդելով իրերու ներկայ վիճակը պահպանելուն մէջ կը փնտռեն բարիքը։

Աշխատաւորականները շահագրգռուած են առաւելապէս գործազուրկ բազմութիւններու վիճակով եւ աշխատող դանգուածին բարելաւման հարցով։ Դժբախտ երեւոյթ է բնականաբար որ անգործութիւնը, արդիւնաբերութեանց տագնապը եւ առեւտուրի նուազումը շաղկապուած են որոշ չափով պարտքերու խնդրին եւ կարգ մը ուրիշ արտաքին պատճառներու։ Պահպանողական թերթ մը կ'ըսէ թէ դիւրին է շատախօսել ու գոյնզգոյն ծրագիրներ առաջարկել, բայց անօգուտ է խոստանալ երբ հնարաւորութիւն չկայ գործադրելու նոյն իսկ այն տեսակ ծրագիրներ, որոնք փրկաբար կը նկատուին առաջին ակնարկով։

Այսպէս կամ այնպէս առայժմ խօսք չի կրնար ըլլալ պարտքերու ջնջման որովհետեւ Ամերիկա՝ վերջնական պահանջատէրը շատ ամուր նստած է իր հաշիւներուն վրայ եւ սքանչելի կերպով կը կատարէ վաշխառուի դերը։

* *

Հապա՞ Հայաստանի պարտքը, որ ամէն տարի կը յիշատակուի պիւտճէին մէջ 1922էն ի վեր։ Այդ թուականին գումարը 786,516 ստերլին էր (դեղորայք՝ 23,436, զէնքեր՝ 39,446, զանազան՝ 423,644)։ Իսկ յաջորդող տարիներուն բարձրացաւ հետեւեալ կերպով.—

1925ին	(մարտ 31)	908.069
1926ին	»	1,071,000
1928ին	»	1,183,000
1929ին	»	1,244,000

Հասկնալի է որ համաձայն բրիտանական դրամատան տոկոսի սակին, ամէն տարի տոկոս մը կը բարդուի մեր հաշւուին։

Պէտք է յիշել որ այս գումարին 140,000 ստերլինը նշանակուած է ելմտացոյցին մէջ իբրեւ «նպաստ եւ վերաշինութեան փոխառութիւն» (Relief and Reconstruction loan), իսկ մնացեալը՝ 1,104,000 պարզապէս «Բաց հաշիւ»։

Այս ընթացքով Հայաստան քանի մը տարի վերջ կ'ունենայ 6—7 միլիոնի հասնող պարտք մը, որովհետեւ, մի՛ մոռնաք, մեր տոկոսն ալ բաղադրեալ է, ինչպէս բոլոր միւս պարտքերուն տոկոսները։

Ոչ մէկ երեւոյթ կրնայ ենթադրել տալ պահ մը որ նպաստի ձեւով կամ ուղղակի դաշնակիցներու շահերուն համար մեզի տրուած այս գումարին վրայէն կրնան գիծ քաշել մեր «բարեկամները»։

Ընդհակառակն, առնելիք մը կեցած տեղը որքան «աճի ու բազմանայ», այնքան աւելի դժուար կ'ըլլայ մոռնալ։

Անոնք որ ծանօթ են Անգլիոյ քաղաքական պատմութեան, գող գիտեն թէ այս մարզին ինչ խորամանկ դիւանագիտութիւնով տէր եղած են կարգ մը գաղութներու։ Բուշակութիւններ չէնք ըներ։ Մեր ներկայ քաղաքական անստոյգ վիճակը չի կրնար յաւերժանալ։ Ուրեմն մեր լաւագոյն օրերուն ո՛վ կրնայ ապահովցնել որ մեր պահանջատէրերը իրենց յարմար դատած եղանակով չեն կրնար վարուիլ մեզի հետ, մանաւանդ երբ գումարը հասնի 10 կամ 15 միլիոնի։ Հարկաւ իմաստ մը ունի տոմարներուն մէջ մեր պարտքը «բաց» պահելու միտքը։

Ո՞վ պիտի հետաքրքրուի այս հարցով։

ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԵՐԸ

ՆՈՐ ՄԱՐԴԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Լիւսիէն Ռոմիէ իր գործին Գ. մասը՝ բաժնած է երեք գլուխներու։

Ա.— Պատերազմի նոր պատճառականութիւններ.— Մինչեւ այժմ բանակն էր որ պատերազմ կը մղէր, եւ համեմատ իր քանակին ու որակին՝ յաղթութիւններ կը տանէր։ Սակայն այսօր երկիր մը կախում չունի իր հողային հարստութենէն կամ բնական դիրքէն, այլ ուրիշ երկիրներու հետ ունեցած հաղորդակցութենէն եւ փոխանակութենէն. հետեւաբար բանակը ազատ չէ իր գործունէութեան մէջ, սահմաններու ընդարձակումը յաղթութեան նշան չէ, երբ այդ սահմանները կտրուած են յարաբերութենէ։ «Հողամասի գաղափարը կը պահէ իր պատմական, քաղաքական եւ զգացական ազդեցութիւնը։ Սակայն ան այլեւս ցոյց չի տար, ինչպէս առտնօք, ազգային ոյժի բացարձակ տարրը»։

Մինչեւ այժմ պատերազմները տեղի կ'ունենային սահմաններու ընդարձակումի եւ նիւթական որոշ բարօրութեան համար։ Այսօր, սակայն, յաղթականը՝ հակառակ իր հողամասին վրայ քանի մը նահանգներ աւելցնելուն՝ նո՛յնքան ընկճուած է ո՛րքան պարտեալը։

Ուրիշ կէտ մը եւս։ Մինչեւ այժմ բանակը կը պատրաստուէր պատերազմի՝ ամբարելով պիտոյքներ։ Այսօր հարկ է որ շարունակապէս նորոգէ այդ պիտոյքները, ինչ որ խօսքով հեշտ, մանաւանդ անոնցմէ շատերը պէտք է փնտռել իր սահմաններէն դուրս։ Ուրի՛շ կնճիռ...

Բ.— Եւրոպան իր աշակերտներուն առջեւ.— Եւրոպան կը գտնուի երկու կարգի աշակերտներու առջեւ, սպիտակ ցեղէ «եբիտասարդ» ժողովուրդներու եւ ազատագրուած կամ «ազատագրուելու» ձգնող գունաւոր ժողովուրդներու։

Լ. Ռոմիէ օրինակ կ'առնէ Հոլիվուտն ու Մոսկուան, ու կը գտնէ յայտնի նմանութիւններ Միացեալ-Նահանգներու քաղաքակրթութիւնը մղող խորունկ ձգտումներուն եւ ռուս համայնավարներու նոր ընկերային կարգ ստեղծելու փորձերուն միջեւ։

Գ.— Ելմտական տիրակալութիւն.— Ծայրէն մինչեւ վերջ վերին աստիճան հետաքրքրական է։ Սխալ պիտի ըլլար քանի մը տողերու մէջ ամփոփել։ Պէտք էր բովանդակ գլուխը թարգմանել բառ առ բառ, ընթերցողին տալու համար գայն յստակութեամբ, ինչպէս յաջողած է ընել Լիւսիէն Ռոմիէ։

Անոնք որ իսկական գաղափար մը չունին այժմու հրապարակն ողողող եւ միշտ վարագոյրին ետեւէն եղող դրամատիրական խմբակներու մասին, հոն պիտի գտնեն բոլոր բացատրութիւնը, պատմականը, խօսուն թուով նշաններ, խելացի դատումներ։

—

Վերջին մասը՝ Անհատը որս բազմութեան, դարձեալ կը բաղկանայ երեք գլուխներէ։

Հաւաքական բարքեր.— Արտաքին կամ հաւաքական կեանքը երթալով կը տիրէ ներքին կամ անձնական կեանքին։ Առտնօք, աղքատ կամ հարուստ իր առանձին բնակարանն ունէր, մինչ այսօր անկարելի է։ Նոյնպէս հագուստները։ «Գերմանացին թողուց իր փետրաւոր գըլխարկը, անգլիացին այլեւս չի կրեր իր քառակուսի գիծերով տաբատները»։ Ճաշարան-պանդոկները երթալով կ'աճին ու տեղ կը գրաւեն մեր այժմու բարքերուն մէջ։

Կայ նաեւ քաղաքներու ազդեցութիւնը։ Եթէ քաղաքները քաղաքականօրէն չեն ազդեր գաւառներու վրայ, կ'ազդեն բարքերուն եւ նորաձեւութիւններուն վրայ։ Գաւառը բնազդն ունի նմանցունելու։ Մուսոլինիի յաջողութեան պատճառներէն մէկն է, կ'ըսէ Լ. Ռոմիէ, իր քաղաքէն գաւառ արշաւումը։

Բայց քաղաքներու մէջ, այսօրուան մարդը իր ժամանակին երեք քառորդը կ'անցունէ։ Առաջ, քաղաքի մը հասարակաց շէնքն էր քաղաքատունը, դատարանը, hallեը, թատրոնը, որոնք եւս կը բացուէին որոշ թուականներու միայն։ Մինչ այսօր, հասարակաց գործածութեան շէնքերը բացառութիւններ չեն, ինչպէս՝ գործատուները, գրասենեակները, վաճառատուները։

Ուրիշ կէտ մը եւս։ Այսօր բազմամարդ քաղաքները չեն որ մեծ դեր կը խաղան, այլ անոնք միայն որոնք ստեղծագործ են եւ նորութիւն կը բերեն։ Այսօր, Լոնտոնը, ովկիաններու մայրաքաղաքն ըլլալով հանդերձ, բնաւ ազդեցութիւն չունի ուրիշներու վրայ, մինչ Փարիզը, հակառակ իր ելմտական դժուարութիւններուն, մետաքսի քաղաքը՝ Միլան, ինքնաշարժի քաղաքը՝ Թորինօ, աւելի մեծ ազդեցութիւն կը գործեն քան Հռոմ կամ Նափոլի, ուր թէեւ միլիոններով զբօսաշրջիկ կ'այցելեն։

Մեքենական ազդեցութիւնը մտածումին վրայ.— Խօսելէ վերջ, թէ ի՛նչպէս արհեստական մետաքսի գործածութիւնը ո՛չ միայն բոլորովին բարեշրջեց կիներու վայելչութիւնը, այլ նաեւ կանացի Թիփը, Լ. Ռոմիէ կը ծանրանայ սինէմայի եւ ռատիոյի խաղացած դերերուն, ներմուծած նորութիւններուն, կատարած ազդեցութիւններուն վրայ։

«Սինէման կը ջնջէ սահմանագլուխները լեզուներուն եւ սահմանները նոյնիսկ քաղաքակրթութեան» եւ ինչպէս ամէնգիտ որ կը ջնջէ ճիգն ու ծախքը, կը յաջողի, տալով ամէն դիւրութիւն, մանաւանդ աղքատ դասակարգին. սահմանուած է մեծ դեր խաղալու ընկերական դասերու մէջ։

«Տգէտ մարդուն համար, սինէման կը ներկայացունէ հսկայական խնայողութիւն մտաւորական ճիգի։ Աղքատ մարդուն համար, կապուած աշխատանքի մը եւ որոշ տեղի մը, կը ներկայացունէ միջոցը, գրեթէ առանց ծախքի, ճամբորդել, փոխել իր շուրջինները եւ ապրիլ ուրիշ կեանք, երեւակայութեամբ։

«Զգոյշ ըլլանք երեւակայութեան պէտքերուն հանդէպ։ Ան ուսկից թերեւս ամէնէն շատը կը տառապի արդի աշխատաւորը, գիրին գործատան, գրասենեակին կամ վաճառատան, այդ՝ անունի պակասն է իր երեւակայութ[illegible] Ան գրեթէ շփում չունի բն[illegible] թեան եւ անոր խորհուրդ[illegible] րուն հետ, ան այլեւս չի հա[illegible] տար աւանդավէպներուն եւ [illegible] հասկնար բնաւ բանաստեղծ[illegible] թիւնը. ան իր շուրջը կը տես[illegible] միայն միաձեւ իրեր, [illegible] շագոյն եւ մեքենական»։

«Մարդկային էակին հա[illegible] որ կը ցանկայ սովրիլ, ան [illegible] նէման) կը հայթայթէ նա[illegible] ուսուցումն հող եւս պգո[illegible] լանք...»։

Հարստութիւնները շարժ[illegible] մէջ.— Հարստութիւններն [illegible] տեւական չեն, շարժուն են, [illegible] բէկ անշարժ ստացուածները [illegible] կազմէին հարստութիւն, [illegible] անկումի մէջ են։ Ստացուա[illegible] հարստութիւն մը այսօր անկ[illegible] բող է պաշտպանելու ինքզին[illegible] որուն արդիւնքն է՝ թէ հար[illegible] տութիւն մը ապահովութիւն[illegible] թէ պէտք է գայն արժեցնե[illegible] Իսկ ամբարուած դրամը ո՛չ [illegible] ազդեցութիւն կրնայ գործե[illegible] կերային դասերու վրայ, [illegible] ան կրկին շարժման մէջ [illegible] դրուի իբր ընկերային պէտքեր[illegible] ձեռնարկներու համար։

Լիւսիէն Ռոմիէ կ'աւարտէ [illegible] հատորը յայտարարելով իր վ[illegible] Ջաբանին մէջ թէ յաջողութե[illegible] օրէնքը ծառայելն է։

«Տիրակալութի՛ւն, [illegible] բառ ամէնուն մէջէն՝ անոր [illegible] մար որ կը հասկնայ թէ՝ [illegible] կայ միմիայն ստեղծելու [illegible] մար, եւ որ ստեղծելը տալ[illegible] մաս մը իրմէ՝ հաւատք, գիտ[illegible] թիւն, պաշտպանութիւն, աշխ[illegible] տանք կամ հարստութիւն։ Ա[illegible] նուիրումը պիտի պտղաբերէ[illegible] հասարակութեան մէջ, որու[illegible] իրաքանչիւրը, զօրաւորն [illegible] տկարը, կը դառնան հետզհետ[illegible] համերաշխ ու անուրանալի[illegible]

Խիստ հետաքրքրական [illegible] օգտակար դասերով լի [illegible] մըն է Լիւսիէն Ռոմիէի գիրք[illegible]

ԱՐՏ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱ[illegible]

ՎԵՆԻԶԼՈՍԻ ՃԱՌԸ

ՀԵԼԼԷՆՆԵՐՈՒԹԻՒՐՔ ՎԷՃԻՆ [illegible]

Յունաստանի վարչապետ Վենիզելոս, Պիրէոնի Թաղապետական Թատրոնին մէջ, երեսփոխանական ընտրութեանց առթիւ հազարաւոր ունկնդիրներու ներկայութեան, խօսեցաւ ճառ մը, ուղղուած Անատոլուի գաղթականներուն։ Վենիզելոս ըսաւ.

— Սիրելի՛ բարեկամներ, կ[illegible] զեմ այս իրիկուն խօսիլ մի[illegible] դէպի մը մասին, որ ծագեցա[illegible] ու գաղթականներու կարգ [illegible] ինքնակոչ ներկայացուցիչներ միջեւ։ Ընտրական շրջանին սկ[illegible] լէն քանի մը օր առաջ, անոնք [illegible] կան մօտս եւ պահանջեցին [illegible] հելլէն պետութիւնը, գաղթակա[illegible] ներուն պէտք է վճարէ [illegible] այնքան որքան կրնայ կամ [illegible] քան՝ որքան կը ներկայացնէ [illegible] նաստանի մէջ ձգուած թրքակա[illegible] կալուածներու արժէքը եւ [illegible] այնքան՝ որքան կրնայ [illegible] Թուրքիայէն, այլ պէտք է վճ[illegible] Թուրքիոյ մէջ գաղթականնե[illegible] ձգած հարստութեանց ամբո[illegible] արժէքը։

Ըսի իրենց—. Լսեցէ՛ք, զա[illegible] ներս, ձեր այս ըսածները [illegible] բանելի բաներ են։ Ի՞նչ [illegible] վրայ կը հիմնուիք— կը [illegible] նուինք. ըսին անոնք. փոխանակ[illegible] թեան պայմանագրութեան [illegible]

Ըսի իրենց այն առեն, [illegible] աւելի իրաւասու եմ այդ [illegible] մէջ, քանի որ ես պատրաստե[illegible] եւ ստորագրեցի այդ պայմա[illegible] գրութիւնը, իբրեւ Յունաստան[illegible] ներկայացուցիչը՝ Պայմանագր[illegible] թիւնը չի թոյլատրեր փոխան[illegible] եալ Յոյներուն ուղղակի գործ [illegible] ննալ Թուրքիոյ հետ, որով[illegible] տեւ ատիկա աչաւոր բան [illegible] պիտի ըլլար։ Նոյնպէս [illegible] չենք թոյլատրեր փոխանակեա[illegible] Թուրքերուն գործ ունենալ [illegible]

նաստանի հետ, որովհետեւ այդ ալ շահաւոր չպիտի ըլլար իրենց համար։ Անկ. իւրաքանչիւր պետութիւն որոշեց հատուցում տալ իր նոր քաղաքացիներուն։

Ճշդուած էր որ, միջազգային յանձնաժողով մը պիտի գնահատէ երկուստեք ձգուած կալուածներու արժէքը։ Այս գնահատումէն վերջ պիտի տեսնուէր թէ ո՞ւն ձգած հարստութիւնը աւելի շատ է։ Համաձայնեցանք որ, եթէ Թուրքերուն ձգած հարստութիւնը շատ է, Յունաստան պիտի վճարէր տարբերութիւնը, հակառակ պարագային վճարողը պիտի ըլլար Թուրքիան։ Հակառակ անոր, որ այն ատեն շատ մը վէճեր ունէինք Թուրքիոյ հետ, այս կէտին շուրջ համաձայն գտնուեցանք երկուքս ալ, որովհետեւ, Թուրքիան կը խորհէր թէ շահողը ինքը պիտի ըլլար, մինչ մենք կը խորհէինք թէ վճարողը պիտի ըլլար Թուրքիան։

Այս պայմանագրութիւնը, զոր մենք խմբագրեցինք, հելլէն փորձ իրաւագէտներու հետ խորհրդակցաբար, նոյնութեամբ ընդունուեցաւ օտար պետութեանց կողմէ։ Արդ, ինծի դիմող պարոններուն ըսի.

— Հոս նայեցէք, վաւերացուցէք եւ թող ձեր ներկայացուցիչները լուսաբանեն ձեզ այս հարցերու մասին եւ զիս հանգիստ ձգեցէք։

Հիմա կ'ուզեմ քանի մը խօսքով ձեզի բացատրել թէ ի՞նչ է այս պայմանագրութիւնը, որ կը կոչուի Թուրքիոյ եւ Յունաստանի ժողովուրդներու փոխանակութեան համաձայնագիր։ Սխալ է այս ոճքումը, որովհետեւ խնդիրը, ժողովուրդներու փոխանակութեան մէջ չի կայանար։ Թուրքիա, համաձայնագիրը ստորագրած ատեն, իր հողէն քշած էր շուրջ մէկ միլիոն գաղթական։ Թրքական լեռներու վրայ դեռ կը մնային 180,000 հոգի, որոնք չէին կրցած ծովեզերք իջնել, որովհետեւ Թըրքական մոլեռանդութիւնը չէր ձգած եւ որոնք հոն, լեռներու վրայ սովահար պիտի մնային եթէ համաձայնագիրը չստորագրէինք, որովհետեւ Թուրքիա, որոշած ըլլալով ոչնչացնել քրիստոնեայ տարրը, չպիտի թոյլատրէր անոնց մեկնումը։ Արդ. շնորհիւ այս համաձայնագրին, կրցանք ազատել մեր այդ ազգակիցները։

Ուրիշ բան մըն ալ ըրի։ Փրկել ... Պոլսոյ յոյն բնակչութիւնը, զոր կ'ուզէի փրկել ոչ թէ քաղաքական նպատակներով, այլ որովհետեւ կ'ուզէի որ չազատագրուած Յոյներու դժբախտութիւնը կարելի եղածին չափ քիչ ծաւալ ստանար։

Եթէ այն ատեն ալ ականջ կախած ըլլայի ամբոխավարներուն եւ չստորագրէի համաձայնագիրը, արդիւնքը պիտի ըլլար այն, որ Անատոլուի լեռներուն վրայ պիտի բնաջնջուէին 200,000 ազգակիցներ եւ Յունաստան պիտի գային Պոլսոյ Յոյներն ալ, մեծ դժբախտութեանցմատնուելով այստեղ։

Ո՞ւր պիտի գային այս մարդիկը այն ատեն, երբ ես չէի կըրնար Յունաստանէն հեռացնել Թուրքերը։ Եթէ այս համաձայնագիրը չըլլար, ի՞նչ պիտի պատահէր։ Դեռ Յունաստանի մէջ պիտի ունենայինք 300 հազար Թուրքեր, տէր մնալով իրենց կալուածներուն։ Ի՞նչ պիտի ըլլար այն ատեն հոս եկած յոյն գաղթականութեան վիճակը։

Անշուշտ, մէկ միջոց կար՝ այն է՝ երթալ, իրենց տուներէն դուրս հանել Թուրքերը եւ ի հարկին, դնել զանոնք շոգենաւի մը մէջ եւ ճամբել Թուրքիա։ Բայց, կ'երեւակայէ՞ք թէ, պատասխանատու վարիչ մը կրնար գործը մինչեւ հոս հասցնել, մեր վրայ հրաւիրելով միջազգային դժգոհութիւնը։

Չեմ ուզեր թուել այն ծառայութիւնները, զորս բերի երկրին, Յունաստանը ներկայացնելով Լօզանի խորհրդաժողովին մէջ եւ ստորագրելով Թրքական դաշնագիրն ու փոխանակութեան համաձայնագիրը։ Բայց կրնամ ձեզի ըսել, որ կեանքիս ամէնէն դառն հինգ ամիսները եղան անոնք, զորս անցուցի Լօզանի մէջ։ Վարժուած էի ներկայացնել յաղթական եւ իր տեսակէտները պարտադրող Յունաստան մը, մինչ Լօզանի մէջ, այն ատեն, կը ներկայացնէի Յունաստան մը՝ քայքայուած եւ թշնամիի մը առջեւ, որ անշուշտ գինով էր յաղթանակէն։

Յիշեցի այս բոլորը, ըսելու համար ձեզի, որ ամէն անգամ ամբոխավարներէն աւելի լաւ կերպով ծառայեցի երկրին ընդհ. շահերուն։

ԿԵԱՆՔԸ ՌՈՒՍԻՈՅ ՄԷՋ

(Քաղուած՝ խորհրդ. Թերթերէն)

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ՄԷՋ

Մոսկուայի մէջ, համայնավար կուսակցութեան գործադիր կոմիտէներու լիակատար նիստին մէջ, որ տեղի ունեցած է համագումարէն առաջ, բուռն վէճեր յարուցուած են, ստեղծելով փոթորկոտ մթնոլորտ մը։ Համայնավար կուսակցութեան համագումարը Մոսկուայի մէջ կ'անուանեն «օփերա առա՛ց նուագի», կամ «կրէմլինի գիշերները»։

Առջի օրուան նիստը վերջացած է Ստալինի վճռական յաղթանակով, որ տարած է «աջ» կոչուած ընդդիմադիրներուն վրայ։

Ստալին կրցաւ կուսակցութիւնը համոզել «ճեպընթաց ճարտարարուեստացում» կոչուած քաղաքականութեան եւ գիւղերու դէմ պայքարին անհրաժեշտութեան մասին։ Բուխարին, Ռիկով եւ Թերոսկի, հակառակ որ պատգամաւորներուն մէջ ունէին իրենց համամիտները, ստիպուեցան ետ առնել իրենց ծրագիրը եւ համամտութիւն յայտնել Ստալինի։ Ասոր հետ մէկտեղ, պիտի հրաժարեցուցուին իրենց պաշտօններէն։ Ինչ որ կը նշանակէ թէ Ստալինի քաղաքականութիւնը դարձեալ կը յաղթէ եւ անոր դերը կ'ամրապնդուի։ Սակայն ասոր հետ մէկտեղ, Ստալին չպիտի կրնայ կիրարկել այն միջոցները, որոնց դիմեր էր 1927ին, տրոցկիականները ջախջախելէ յետոյ։

ԿԸ ՄՂԷ՞ ԹԷ Կ'ԱԺԱՆՆԱՅ

«Պրաւդա» կը գրէ.

Գաւառէն հասած լուրերու նայելով, արտադրութեան գիները իջեցնելու համար մշակուած ծրագրին համեմատ չեն աշխատիր ճարտարարուեստի մեծ հաստատութիւնները։ Առաջին վեցամսեան լրացած է առանց գոհացուցիչ արդիւնքներու եւ նոյն իսկ ընդհակառակն, տեսնուած է որ կարգ մը ապրանքներու գիները բարձրացած են։

Տօնէցի, մէջ, ածուխի արտադրութեան գինը յաւելում կրած է։ Կրաղիւսի եւ աղիւսի վրայ կը նշմարուի դանդաղ նուազում մը։ Ուկրայինայի մէջ, ծխախոտը եւ կարագը շատ գէշ վիճակի մէջ են։ Նոյնպէս կարգ մը գործարաններու վիճակը շատ գէշ է։

Պատճառներ կան կարծելու թէ Ռուսիոյ մնացեալ մասերուն մէջ ալ գործերը լաւ չեն երթար։ Պէտք է հնչեցնել ահազանգը։ Երկար ատենէ ի վեր կը ճանչնանք այս երեւոյթին պատճառները, — անտարբերութիւն, անկարգութիւն, անկարգապահութիւն ճարտարարուեստական բոլոր ձեռնարկներուն մէջ։

ԱՆՏԷՐ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐ

Բոլշեւիկեան Թերթ մը կը հրատարակէ բուռն յօդուած մը մանուկներու պատսպարաններուն դէմ։

Վերջերս, մամուլին մէջ հրատարակուած կարգ մը յայտարարութիւններ որպէս ցոյց կուտային Թէ անտէր մանուկներու աղէտին առաջքն առնուած է Ռուսիոյ մէջ։

Այդ բոլշեւիկեան Թերթը որ օրկանն է համայնավար երիտասարդներու, կը ջրէ պաշտօնական բոլոր լաւատես յայտարարութիւնները, բնական գոյներով տխուր պատկերը տալով պատսպարաններուներքին կեանքին։

«Հազարաւոր որբեր որոնք պատսպարուած են յատուկ շէնքերու մէջ, կը խնդրեն որ իրենց օգնութեան երթանք, օգնենք իրենց ապրելու։ Կրնա՞նք ըսել թէ անոնց համար ըրինք ինչ որ կրնայինք։ Ո՛չ, հազար անգամ ո՛չ։ Ոչ ոքի կողմէ եւ ո՛չ մէկ տեղ լրջօրէն ուսումնասիրուեցաւ մանկատներու հարցը։ Ամբողջ խորհրդային Ռուսիոյ մէջ, պէտք է ձեռնարկել մանկատներու քննութեան։ Պէտք չէ որ հատ մը իսկ դուրս մնայ հակակշռէ։ Այդ տուներուն մէջ մարդեր կան որոնք բացարձակապէս օտարներ են մեզի համար, մանուկները չեն սիրեր, չեն աշխատիր իրենց հացը շահելու համար»։

Եւ կարգ մը խիստ դիտողութիւններէ յետոյ, Թերթը կը կոչէ «գողերու դպրոց» Օտեսայի մանկատունը։

«Օտեսայի մէջ կայ շատ մեծ մանկատուն մը, ուր կարելի է պատսպարել 2300 մանուկներ։ Երբ անոնք 16 տարու կ'ըլլան, կը յանձնուին «օճախ»ներու, որոնք զանոնք կը ղրկեն աշխատելու»։

Բայց, ի՞նչ են այդ «օճախ»ները։ Ցոփութեան, գինովութեան վայրեր, գողերու որջ։ Տղաքը կը պառկին մերկ տախտակներու վրայ։ Ատենօք բազմոցներ կային, բայց հիմա վերցած են. տեղը խոնաւ, մութ է. վառարան չկայ։ Ժամանակին գետնախնձոր կ'ամբարէին հոն»։

Աւելի լաւ վիճակի մէջ չեն աղջիկներու ապաստարանները, թիւով 106, ցուրտ եւ աղտոտ, պոռնկութեան բոյներ։ Շատ տըղաքներ կ'ըսեն. — Աւելի լաւ է փողոցն ըլլալ, քան թէ այս տուներէն մէկուն մէջ։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Անցեալ շաբաթ երեկոյ «Լը Պոն» թատրոնին մէջ Քղիի «Ագրակ» Գիւղական Միութեան կողմէ ներկայացուեցաւ «Խանասորեան արշաւանքը» ներկայ էր հոծ բազմութիւն մը։

Խոր լռութեան մէջ բացուեցաւ վարագոյրը։ Երկսեռ հասարակութիւնը անաղմուկ ու ուշի ուշով կը հետեւէր խաղին, հայդուկներու հերոսական քաջագործութիւնները ծափահարելով եւ «կեցցէ Հ.Յ. Դաշնակցութիւնը», «կեցցէ՛ն յեղափոխութիւնը եւ հայդուկները» բացագանչելով,

Աւելի հոգեյոյզ էր հովիւին սրինգը, որ կը վերյիշեցնէր մեր ցեղին բովանդակ ցաւն ու տառապանքը։ Սակայն քիչ յետոյ երբ «Մազրիկ» ցեղը պարտութեան մատնած՝ հայդուկները եռագոյնը ձեռքերնին պտտցին. «կեցցէ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը» բուռն ծափեր թնդացին ամէն անկիւնէ ձայնակցելով դերակատարներուն։

Վարագոյրը փակուեցաւ մեծ խանդավառութեան մէջ՝ ու երկսեռ բազմութիւնը հեռացաւ հայրենաշունչ զգացումներով տոգորուած։

Ս. Վարդերեսեան

ԿԵԱՆՔԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԲԱՐՁՐ. ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

Էնկիւրիի մէջ տնտեսական Բարձրագոյն խորհուրդը պիտի գումարուի յունիս 1ին։ Օրակարգին մէջ կը գտնուի Թուրքիոյ առեւտրական հաւասարակշռութեան խնդիրը։

Ժողովին ընդհ. քարտուղար Նատուլլահ պէյ տեղեկագիր մը պատրաստած է, ուր արտասահմանէն վճարուած եւ երկիր մտած գումարներուն բաղդատութիւնը կ'ընէ, աննպաստ կացութեան վերջ տրուելու մասին բազմաթիւ թելադրութիւններ ընելով։

ՀՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ՊԵՂՈՒՄՆԵՐ

Հնագիտական պեղումները սկըսած են Չէնպէրլի Թաշի մօտ, հոլանտական գիտնական մարմին կողմէ։ Պեղումները առայժմ Աթիք Ալի փաշայի կողմը կը կատարուին, իսկ ի հարկին ուրիշ տեղեր ալ պիտի փորուին առաջիկային։ Պեղումներուն կը հսկէ հոլանտացի հնագէտ Քարլ Վէթ։

Թանգարաններու տնօրէն Խալիլ պէյ եւ Թանգարանի հսկիչ Պ. Մաքրիտ Պերլին պիտի երթան գերման հնագիտական միութեան հարիւրամեակի հանդիսութեանց մասնակցելու համար։ Այս առթիւ Պ. Մաքրիտ բանախօսութիւն մը պիտի ընէ հոն, Պոլսոյ հնագիտական պեղումներու մասին։

ՌՈՔՖԷԼԼԸՐԻ ՆՊԱՍՏԸ

Ռոքֆէլլըր հաստատութիւնը որոշած ըլլալով Պոլսոյ անկելանոցին եւ ուրիշ Թուրք բարեգործական միութիւններուն օգնել, առողջապահական գործավար Րէֆիք պէյ Ամերիկայի մէջ այս մասին խորհրդակցութիւններ պիտի ունենայ, օժանդակութեան եղանակը որոշելու համար։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՀԱՅ ԿՌՓԱՄԱՐՏԻԿԸ

ԼԻՈՆ, 27 Ապրիլ.—

Շատ քիչ անգամ գրուած է լիոնահայ կռփամարտիկ Խոշորեան Նուպարի մասին։ Թէեւ ասկէ առաջ Լիոնի մէջ շատ մը մրցումներ ըրած է, բայց մասնաւոր յայտարարութիւն չունենալուն՝ մրցման օրը իր ծանօթներէն զատ մարդ չէր գացած։

Փետրուար ամսուն ֆրանսացի Beck Ainéի կողմէ Փարիզ հրաւիրուած էր մրցելու համար։ Խաղի միջոցին, Խոշորեան աջ ձեռքէն վիրաւորուելուն պատճառաւ, իր հակառակորդը կէտերու առաւելութեամբ յաղթական յայտարարուած էր։

Փարիզէն վերադառնալէն ամիս մը վերջ, Վուարոնէն հրաւէր ստացած էր մրցելու համար champion d'Isèreի դէմ, զոր զգետնած էր։

Իսկ ապրիլ 18ին ալ Պորտօէն հրաւիրուած էր մրցելու համար նշանաւոր կռփամարտիկ սեւամորթ Perendoukouի դէմ, ինչպէս անցած օր գրած էր Յառաջ։ Այս սեւամորթընախապէսալմըրցումներ ունենալով յաղթած էր Créի, Blaiseի եւ Dauxèrի դէմ։

Խոշորեանի հետ մրցման ատեն դատաւորի կողմնակցութիւնը (ի նպաստ սեւամորթին) պատճառ կ'ըլլայ որ խաղը հաւասար յայտարարուի ու այս իսկ պատճառաւ Perendoukouի դէմ երկրորդ անգամ մրցում մը ստորագրուեցաւ երկուստեք։ Ներկայիս Խոշորեան մարզական դասեր կ'առնէ Լիոնի մէջ։ Իր ուսուցիչը M. Mazuer ջերմ համակրանք մը ունենալովմեր հայրենակցին հանդէպ, մեծ ջանք կը թափէ մարզական բոլոր կարողութիւններով օժտելու համար զայն։ Խոշորեանը յառաջիկային պիտի մրցի նաեւ Անգլիոյ եւ Սպանիոյ մէջ, իր ուսուցչին կարգադրութեամբ։ Խոշորեան անգամ մը Սպանիա երթալով մրցած էր Սպանիոյ ախոյեան Eossի դէմ, որմէ յաղթուած էր։

Խոշորեան լաւ ձիրք ունի, հետզհետէ իր փորձերը կանոնաւորելով կրնայ յառաջիկային լաւ մարզիկ մը դառնալ։

Մ. Տէր Պետրոսեան

ԱԶԳԵՐՈՒ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

1919 Ապրիլ 28ին, Ֆրանսայի արտաքին նախարարութեան շէնքին մէջ հաւաքուած խաղաղութեան Համաժողովը հանդիսաւոր կերպով կը վաւերացնէր Ազգերու Դաշնակցութեան կազմական կանոնագիրը։

Զինադադարէն անմիջապէս յետոյ, արդէն կը խօսուէր ազգերու ընկերակցութեան մը մասին եւ երբ նախագահ Ուիլսըն կ'այցելէր Ֆրանսա, բոլորովին ի նպաստ կ'արտայայտուէր այդ մտադրութեան։

1919 փետրուարին, մասնաւոր յանձնախումբ մը կը կազմուէր այս հարցը քննելու համար։ 9 նիստեր կը յատկացնէր անոր, Լէոն Պուրժուա եւ ուրիշներ ջերմօրէն կը պաշտպանէին ծրագիրը, որուն շուրջ հաւաքուած էին 14 ազգեր։

Երբ Ազգերու Դաշնակցութիւնը կազմուեցաւ, բոլորը կասկածով կը նայէին անոր։ Այսօր, ան արդէն ամրացած է եւ աւելի հաւատք կը ներշնչէ իր ուժին մասին։

Կարդացէք և Տարածեցէք
ՅԱՌԱՋԸ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (1)

ՍԱՆԴՈՒԽԷՆ ԻՆԿԱԾ Է...

Մեծահարուստ քաղքըցին փորձե՛ց Շուշանը խլելու բոլոր միջոցները...։

Այդ օրերուն՝ Շուշանը գեղին ծաղիկն էր ու գեղեցկութիւնը։ Նոր կլորուող ծիծերուն շուրջը կը ծփար իր կաթնաշաղախ մարմինը, եւ դեռ բարձրացող հասակին հետ, կը զարգանար հրայրքը զոյգ գեղանի սրունքներն ի վեր։

Այդ տարիքի աղջիկները՝ կեանքի գաղտնիքներուն գըրեթէ անծանօթ, անանուն հըմայքներով եւ հեշտագրգիռ ցանկութիւններով կ'ուռճանան եւ կ'երկարին բարտիներու նման, գեղին ու քաղաքին տղաներուն հետ, իրենց մանկունակ զգացումներով եւ սիրոյ չարաճճիութիւններով։

Ու դեռ երկար տարիներ, կիները երանութեամբ կը յիշեն՝ աղբրատակի, կամ մարագի ճամբուն վրայ գողցուած առաջին համբոյրը անմեղ եւ խոստումներով սիրառատ։

Եւ դեռ, քանի՛ քանի անգամ, անոնց աչքերը կը գամուին, կալատեղը՝երանի կեցածարեւավառ պատանիներու խաշուած թուշերուն, կամ ժամին ճամբան, ու թաղին անկիւնը, սպասումի դողերով եւ յոյզերով սրտատրոփ ջահիլներուն։

«Սէրը դողալով կը սկսի եւ յաճախ մահով կը վերջանայ»։ Այս է պատճառը գեղի սիրողներու սարսուռներուն եւ երկիւղին առաջին զրկախառնումներու եւ աչքանշանի պահերուն։ Քանի՛ քանի զոյգեր, սիրոյ ճամբուն վրայ կանթեղի մը պէս պլպլալով կը մարին կէս գիշերին եւ որչա՛փ շատ են նաեւ իրենց արիւններով պատանքուողները։

Գեղին բոլոր հրապոյրները չունի քաղաքացին։

Առտուն գութան գացող ջահիլները, կէսօրին հաց բերող եղնիկ - աղջիկներուն կարօտով, զով իրիկունները կ'երազեն։

Ու կակաչի պէս զալար-կարմիր հարսները, առնակորով մըշակներուն պլլուած, տանիքներուն պարզած անկողինները կը վազեն, ստողունքի առաջ փաթթուելու...

Շատերը՝ Ջրաղացին մէջ, գոմին ղրան, գիւղամիջի ժխրաբլուրի վրայ, քով-քովի հասակ կը նետեն խնամի ու բարեկամ, դրացի եւ ճանչուոր։

Պզտիկ են ու կը խաղան գեղին տղաքը. փայտէ ձիպոտները հեծած, ցեխերուն մէջ վազ տալով, ուր՝ եզներու սմբակներուն փոսերուն մէջ լճացած տժգոյն անձրեւաջուրը կը պառկի։

Գարունէն մինչեւ ուշ աշունը, հարսնիք կայ ձորամիջի օձապտոյտ ճամբաներէն մինչեւ Կաթնաղբիւրի ակը։

Աղջիկները կերակուր կ'եփեն հոն, քաջ ձիաւորները ձիերուն ջուր կուտան։

Աւօենց Նարգիզը, թութերուն շուքին տակ պառկած հիւանդ ոչխարներուն պտուկները կը տրորէ, կաթիլ-կաթիլ քամելով հաւաքուած կաթը։ Զօզանենց Սուսանը, զուլալ աղբիւրին մէջ հասակ նետած ղաղձերը կը փետտէ։

Սաքօենց Կարօն՝ խարույկի բոցերուն մէջ, սունկ կը խորովէ, Մուրատենց Համօն՝ քարայրի մէկ անկիւնը, գլուխը՝ Սաթօի պորտին կը քնանայ։

Շուշանը՝ միշտ ալ հարսնուկն է, զուարթ, անմեղ մանուկներու անառագաստ հարսնիքներուն, մի՛շտ Մըխթարի կողքին, ձընծաղիկներով իր մազերը եղերած։

Արեւը կը տաքնայ ահա, եւ տղաքը ջանթի՛ներ ուսերէն կախ, կը խմբուին աղբրաքարի շուքերուն տակ։

Պանրակոշտերը կը թրջուին, գարէ հացերը՝ խոշոր պատառներով, կտոր-կտոր կ'ըլլան հողէ մեծ ամանի թանին մէջ։ Փըրթունքը կը կակղի, կ'ուռի, ու փայտէ խոշոր դգալները շըլխկալէն կ'երթեւեկեն։

Ճահիլ հովիւները ոչորկ եւ աւազածածկ լեռնալանջերէն ոչխարը կիթ (պէր) կը տանին։ Հօտին շուները՝ քարէ-քար, ձորէ ձոր կը վազեն, թուփն ու թաւուտքը խուզարկելով, լոր ու կաքաւ թռցնելով։ Իրիկունը, մանուկներու հարսանիքը, ծաղկէ նարօտով գունաւոր, քնացող գառնուկներուն պէս կը լռէ։

— Հէ՛յ, հէ՛յ, է՛յ, է՛յ, շան լակոտներ, ո՞ւր էք պահեր իմ էշը, կը գոռայ ոէս Նազօի տղան, բըրագազաթէն սպառնալով։

Կը փախչին տղաքը, թուփերու եւ քարերու տակ պահուըտելու։

— Լօ՛, լօ՛, լօ՛ օ՛, օ՛, օ՛, կանաչները մի՛ կոխէք, կը պոռայ նօպատար (պահապան) Համօն մահակն երերցնելով։

Գարուն իրիկունները՝ արեւը նորահարսի պէս զառ-կարմիր, արեւելքի լեռներէն հեւ ի հեւ կը փախչի դէպի արեւմուտքը, ծովուն ծոցը մտնելու։

Ծովակն ու արեգակը, դարերէ ի վեր սիրտած են ուշ իրիկուններու գիրկախառնումին անուշ դասը։

Եւ ամէն իրիկուն, երկնքի ու ծովակի կապուտութեան մէջ, հրակարմիր արեւուն թելերը կը հալուին, տեւեզերքի անհուն կապոյտին կը ձուլուին, մինչեւ որ գիշերը իր սեւը բերէ։

— Աղջի՛, Շուշա՛ն, ո՞ւր մնացիր, ձայն կուտայ վերին ճամբէն քաւոր Սէնօն, գլխարկով նշան ընելով։

Այդ ատեն ահա՝ լայն ճամբաներէն քաշկռտուող գութաններու լուծերը սեւութիւն մը կը պտտցնեն, զմրուխտը դաշտերէն մինչեւ գիւղը։

Մանուկ հարսնեւորները խառն ի խուռն կը քալեն անոնց հետ, դաղձի ու գնբրուքի փունջեր կապելով։

* * *

Մըխթարն ու Շուշանը միասին մեծցուցին իրենց մանկութիւնը, այն օրուընէ՝ երբ անոնք առաջին անգամ ծունկ - ծունկի, ծալապատիկ նստած, ձէթոտ ու մաշուած սաղմոսը թերթեցին։

Շուշանը՝ գունազեղ հըջագգեստի մը մէջ, իր մանկութիւնը կը պտտցնէր թաղէ թաղ, կարմրիկ թուշերը հովին ու արեւին տուած, պզտիկ բերանին շուրջ՝ բարակ շուրթերը նոր բացուած վարդի մը պէս օղակած։

(Շար.) ԱԶԳԻՆ

Մուսոլինի-Րիւշտի պէյ տեսակցութիւնը

Գրեցինք թէ Թուրքիոյ արտաքին գործավար Թէվֆիք Րիւշտի պէյ Պերլինէն մեկնեցաւ Հռոմ՝ տեսակցելու համար Մուսոլինիի հետ: Պոլսոյ քաղաքական օտար շրջանակներուն մէջ շատ մեծ կարեւորութիւն կուտան այս տեսակցութեան: Կ՚ըսուի թէ այս տեսակցութեան միջոցին, Թուրքեւիտալական դաշնագրին հետ կապ ունեցող կարգ մը կարեւոր պարագաներ պիտի քննուին:

«Սոն Սաաթ» կը գրէ թէ այս տեսակցութեան հետ կապ ունի նաեւ Սուրիոյ սահմանին և Մերսինի երկաթուղիի խնդրին լուծումը, որուն բանակցութեանց մէջ Ֆրանսացիները նախապէս շատ կը պնդէին իրենց տեսակէտին վրայ:

Ըսողներ ալ կան թէ Թէվֆիք Րիւշտի—Մուսոլինի տեսակցութիւնը շարունակութիւնն է Անգլիոյ արտաքին նախարար Չէմպըրլէյնի եւ Մուսոլինիի միջեւ անցեալները տեղի ունեցած տեսակցութեան: Այս տեսակցութեան ազդեցութիւնն ու արդիւնքը մօտ ատենէն պիտի տեսնուին Պալքանեան քաղաքականութեան վրայ:

Արտաքին գործավարը Հռոմի մէջ քանի մը օր պիտի մնայ: Այս ճամբորդութեան մեծ կարեւորութեամբ կը հետեւին նաեւ Ֆրանսայի քաղաքական շրջանակները:

.˙. Թէվֆիք Րիւշտի պէյ շաբաթ առաւօտ ժամը 11ին ընդունուեցաւ Թագաւորին, իսկ կէսօրին Մուսոլինիի կողմէ, որուն հետ մէկ ժամ սիրալիր տեսակցեցաւ այժմէական հարցերու եւ երկու երկիրները հետաքրքրող խնդիրներու մասին:

Երկու պետական մարդիկը հաստատեցին թէ ամէն կէտի վրայ համաձայն են իրենց տեսակէտները:

Կէսօրէն վերջ Թէվֆիք Րիւշտի պէյի հետ տեսակցաւ արտաքին փոխ-նախարար Կրանտի: Յետոյ իր կնոջ եւ աղջկան ընկերակցութեամբ, Թուրք գործավարը Քուիրինալի պալատին մէջ ընդունուեցաւ Էլէնա Թագուհիին կողմէ:

Թուրք-պուլկար բարեկամութիւնը

Պուլկար անկախ թերթի մը՝ «Փլատն»ի խմբագիրը տեսակցութիւն մը ունեցած է Սոֆիայի Թուրք դեսպան Խուսրէվ պէյի հետ: Յայտնելէ յետոյ թէ Թուրքեւպուլկար ներկայ յարաբերութիւնները շատ լաւ են, Խուսրէվ պէյ այն համոզումը յայտնած է թէ վերջերս կնքուած դաշնագրերը աւելի զարկ պիտի տան այդ յարաբերութեանց:

«Առկախ խնդիրներու լուծումը, ինչպէս նաեւ ոչ-յարձակողական դաշինքին կնքումը մեծ գոհունակութեամբ ընդունուեցաւ Թուրքիոյ վարիչներուն եւ հանրային կարծիքին կողմէ: Թուրք ազգը օրէ օր աւելի մեծ համակրանք եւ շահագրգռութիւն ցոյց կուտայ պուլկար ժողովուրդին հանդէպ: Մեր երկրին մէջ իրենց իրական արժէքով կը գնահատուին այն ջանքերը, զորս պուլկար ազգը ի գործ կը դնէ, յաղթելու համար իր առջեւ ցցուած տնտեսական դժուարութեանց, ինչպէս նաեւ յառաջանալու համար զարգացման եւ յաջողութեան ճամբուն մէջ»:

Տրոցկի Հէյպէլի կը փոխադրուի

Տրոցկի նոր նամակ մը գրած է Թուրք կառավարութեան, իր Պոլիս բնակութեան մասին, խնդրելով որ կառավարութիւնը արտօնէ իր բնակութեան երկարաձգումը, մինչեւ որ եւրոպական երկիր մը վիզա տայ իրեն:

Այս առթիւ, Տրոցկի շնորհակալութիւն կը յայտնէ մինչեւ հիմա իրեն ցոյց տրուած դիւրութեանց համար, եւ կը խնդրէ որ նոյն բարեացակամ վերաբերումը այսուհետեւ ալ շարունակուի:

Նախկին պատերազմական գործավարը տուն մը վարձած է Հէյպէլի կղզիին մէջ, եւ մօտերս հոն պիտի փոխադրուի: Երբեմն ընտանիքով պտոյտ կը կատարէ նիւլհանէի փարքին մէջ:

«Լքեալ» գոյքերու աւարը

Էնկիւրի կառավարութենէն հրահանգ դրուած է Պոլսոյ «Լքեալ» Գոյքերու վարչութեան դուրս չհանել «լքեալ» գոյքերու մէջ տեղաւորուած գաղթականները, հրկիզեալներն ու փոխանակուածները, որոնք զանազան տուներու մէջ կը բնակին առանց իրաւունք ունենալու:

Գործավարութիւնը հաղորդած է նաեւ թէ այս կարգի անձերու մասին առանձին կանոնագիր մը կը պատրաստուի:

Իրաքի լիազօրը Շահին մօտ

«Թայմզ»ի Թէհրանի թղթակիցը կը հեռագրէ թէ Շահը ընդունեց Իրաքի լիազօր պատուիրակ Րիւսթէմ պէյ Հայտարը, որ Ֆէյսալ Թագաւորէն անձնական նամակ մը ներկայացուց: Շահը վերջին ծայր բարեկամական զգացումներ արտայայտեց Ֆէյսալ Թագաւորի եւ Իրաքի հանդէպ: Շահը իր Թագադրութեան տարեդարձին առթիւ սարքեց մեծ խնճոյք մը, որուն ներկայ եղան Իրաքի լիազօրը, նախարարներն ու օտար ներկայացուցիչներ: Յաջորդ օրը վարչապետ Մէհտիգուլի խան Հատայէթ, Մոխպար-է-Սուլթանէ, հացկերոյթ մը տուաւ ի պատիւ Րիւսթէմ պէյ Հայտարի: Սիրալիր բաժակաճառեր փոխանակուեցան: Վարչապետը յայտնեց թէ պարսիկ կառավարութիւնը պաշտօնապէս ճանչցած է Իրաքի կառավարութիւնը եւ նոյն օրն իսկ այդ իմաստով հեռագիր մը ղրկած է Պաղտատ:

.˙. Պաղտատէն նոյն թերթին կը հեռագրեն թէ քաղաքական շրջանակներու մէջ մեծ ուրախութիւն պատճառեց այս դէպքը: Թերթերը Շահին պատկերը կը հրատարակեն եւ կը փառաբանեն այն յառաջդիմութիւնները որոնք կատարուեցան Պարսկաստանի մէջ՝ անոր գահակալութենէն ի վեր:

Իրաքի նոր դահլիճը պիտի կազմէ Թէվֆիք պէյ Սուվայտի, Սիւննի կրթական նախարար Ապտիւլ Մուհսին պէյ էս-Սաատունի դահլիճին մէջ: Ինչպէս կը յիշուի, Իրաքի դահլիճը հրաժարած էր յունուար 21ին եւ անկէ ի վեր առժամաբար կը վարէր գործերը:

Ամանուլլահի յաղթանակը

Ամանուլլահի զինուորները կը շարունակեն յառաջանալ դէպի Քապուլ իրենց ճամբուն վրայ: Գրաւեցին երկու քաղաքներ՝ Մազհարը եւ Մէյտէն:

Երկրաշարժ Յունաստանի մէջ

Աթէնքէն կը հեռագրեն թէ Յունաստանի զանազան կողմերը երկրաշարժ պատահած է: 11 ցնցումներ զգացուած են Արկոսթոլիի, Քալավրիթայի եւ Քիոսի մէջ:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՏՐԱՄԱԹԻՔ ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲ

Théâtre Albert Ier, 64 Rue du Rocher

5 մայիս կիրակի գիշեր ժամը 8.45ին

Սիրայօժար մասնակցութեամբ՝ Պ. Ա. ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻԻ

Պ. Ե. Թօլայեան առաջին անգամ ըլլալով Փարիզի մէջ պիտի կատարէ Ներոնի դերը:

կը ներկայացուի՝ QUO VADIS? (ՅՈ՞ ԵՐԹԱՍ)

Կը մասնակցին նաեւ Տիկ. Տիկ. Ս. Ալէքսանեան, Ս. Նշանեան, Անահիտ եւ Խանդամիրով, Պ. Պ. Տ. Նշանեան, Շ. Սարեան, Ս. Թորոսեան, Գ. Գմբէթեան, Բարիլոյեան եւայլն:

Տեղերու գիները օթեակ 250, 200, թիկնաթոռ 25, 15, 10 եւ 7.50

Տոմսերու համար դիմել Պ. Պ. Երուանդ Թօլայեանի 208bis Rue Lafayette եւ Տրդատ Նշանեանի 48 Rue Monsieur le Prince.

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՄԱՍՏԵՂԻ ՆՈՐ ԳԻՐՔԸ

„ԱՆՁՐԵՒ"Ը

Ֆրանսա եւ Սուրիա 20 ֆր.: Ուրիշ երկիրներ (բացի Ամերիկայէն) 25 ֆրանք: Փոստի ծախք չկայ: Դիմել՝ L. Kévonianի 235 Fbg. St. Martin. PARIS (10e).

ԲԱՑԱՌԱՊԷՍ ԿԱՆԽԻԿ

Հ. Յ. Դ.

Փարիզի Քրիստափոր խումբի ժողովը՝ այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Café Petite Source մէթրօ Օտէոնի դիմացը:

Լիոնի Կայծակ խումբի ժողովը՝ վաղը Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8ին 122 Cours Lafayette.

Մարսէյլի Ռոստոմ ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Գէորգ Ջաւուշ, Արմէն Գարօ, Զարդարեան, Քրիս եւ Քեռի խումբերը այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղին:

ՀՐԱՒԷՐ

Ընկերներ Վահան Համբարձումեան, Գերասիմ Բալաեան, Լեւոն Մօզեան, Լեւոն Զօրմխեան եւ Շաւարշ Մակարեան ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրուին այսօր Երեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, Քաֆէ Օ Քլէռ տը Լիւնի ստորնայարկը, Մէթրօ Իթալի: Կը հրաւիրուին նոյնպէս ընկերներ Վաղարշ Վարպետեան, Հ. Մաճառեան եւ Ա. Սմսարեան:

ՑՈՒՑԱՏԵՍՏ

ԻՊԱՏԻՒ

«ՀԱՅՐԵՆԻՔ»Ի ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Հայրենիք օրաթերթի և ամսագրի խմբագիր ընկ. Ռ. Դարբինեան Փարիզ եկած ըլլալով, երկու թերթերու աշխատակիցները Պատուոյ Սեղան մը սարքած են այսօր երեքշաբթի իրիկուն ժամը 8ին, Ֆլորիա ճաշարանը:

«Յառաջ»ի միջոցաւ կը խնդրուի բոլոր աշխատակիցներէն ճշդապահ ըլլալ:

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔԸ այս Հինգշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30էն 5՝ Հայերէն եւ Հայոց պատմութիւն (Պ. Մ. Նաթանեան):

ՌՈՍՏՈՄ Գրադարանի վարչութիւնը կը ծանուցանէ հայրենակիցներու թէ իր գիրքերու քանակը ճոխացուցած է: Գիրք ստանալ փափաքողները կրնան դիմել Երեքշաբթի եւ Հինգշաբթի ժամը 8.30—10.30, 131 Fbg. du Temple. (Belleville).

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռեմ եղբայրս Ատափազարցի Խաչիկ Մխճեան, 16 տարեկան, որ երկու տարի առաջ տեսնուած է Մուսուլի մէջ: Զինք ճանչցողներէն կը խնդրուի իմացնել իր մօր եւ եղբօր Հայկազուն Մխճեանի Փլաս Պօլ Սէզան 1, Մարսէյլ:

Կը խնդրուի Սուրիահայ թերթերէն արտատպել:

— Կը փնտռուին Խարբերդի Սորսրի գիւղէն երկու քոյրեր՝ Սիրանոյշ եւ Ալթուն Յարութիւնեան, առաջինը մօտաւորապէս 15 եւ երկրորդը՝ 13 տարեկան: Կը կարծուին ըլլալ Պէյրութի բարեգործական հաստատութիւններէն մէկուն մէջ: Զիրենք կը փնտռէ իրենց եղբայրը, Նշան Յարութիւնեան: Գրել իր հասցէին՝ Foyer Howard Karagheuzian, La Ville-aux-Clercs, (Loir-et-Cher).

Կը խնդրուի Սուրիահայ թերթերէն արտատպել:

— Կը փնտռուի Ալեքսանդրապոլի շրջանի գեղացիներէն Նիկօ Գասպարեան որ երկու տարի առաջ Լալանտէն մեկնեցաւ Կարտան: Իմացնել իր հասցէն՝ Յարութիւն Պիպէռեանի Couvent de la Présentation, La Seyne s/Mer, Var.

— Կը փնտռուին Ամասիացի Տիգրան Փէփէեան, հօր անունը՝ Յարութիւն որ 1914ին Թրքական 32րդ Թնդանօթաձիգ գօրագունդին մէջ տասնապետ էր: Կը կարծուի թէ Ռուսաստան կը գտնուի: Իմացնել՝ Garabed H. Pepeianի, Maison Valencienne Fontaine sur Sâone, Rhône.

Լուր տուողին 50 ֆր. նուէր:

— Կը փնտռուի Յակոբ Թիւթիւնճեան, որբ, 23 տարեկան, որ վերջին անգամ կը գտնուէր Ֆրանսայի Քալվատոս նահանգին մէջ: Գրել խմբագրատուն կամ Near East Reliefի, 15 Bld. des Italiens. Paris:

— Կը փնտռուի Թոգատի Արթօվայի գաւառակին եամթմըշ գիւղէն Առաքելի եղբայրը Գէորգ Գալըեան: Կը կարծուի թէ այժմ կը գտնուի Փարիզ: Իմացնել՝ Vartan Karianի 6 Bld. des Mon Quartiers, Issy-les-Moulineaux Seine.

Կ՚ուզուի Երիտասարդ հայուհի մը ժիլէի գործի համար: Դիմել անմիջապէս Տիկ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆի, 121 Rue Marcadet, Paris (18e): Մէթրօ՝ Marcadet, Nord-Sud: Jules Joffrin.

Կ՚ուզուին Ժէռսէ ռող կարող գործաւորուհիներ եւ անդրըրընէօզներ: Լաւ վճարում եւ տեւական գործ: Պանլիէօ բնակող գործաւորուհիներուն յանձնումի երկար պայմանաժամ:

Փութով դիմել Մ. Խապրիկի 5 rue de Tourtille, Paris (20e), միայն առտուները ժամը 9էն 12: Metro : Belleville կամ Couronne.

Կ՚ուզուին երկու հայ աշխատաւորներ ֆրանսական ճաշարանի մէջ աշխատելու համար: Դիմել՝ «Յառաջ»ի վարչութեան:

ՀԱՄՈՎ ՍԻՄԻԹՆԵՐ
ՏԱՔՈՒԿ ՍԻՄԻԹՆԵՐ

Հացագործ LA GARDE
1 Rue St. Lazare, PARIS (9e)
Téléphone-Trudaine 95.21

EMPIRE, Միւզիք-Հօլ. 37 Av. Wagram

Cirque de Paris | Էքոլ Միլիթէր | ամենալաւն ու աժանը | 2-14 ֆրանք

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 r. Rivoli, մէթ. Շաթլէ: Արմատ. եւ նոր մեթոտով դարմանում արանց եւ կանանց մորթի, արիւնի եւ վեներ. հիւանդութեանց (ֆրանկախտ, ջերմմիզ.) եւ վարիսի: Ման. լապօռաթուար: Խղճամիտ եւ արագ խորհրդակցութ. ամէն օր 9—12, 2—8, Կիրակի 9—12.

ՃԱՇԵՑԷ՛Ք ԵՒ ԸՆԹՐԵՑԷ՛Ք

BOULANT

ՃԱՇԱՐԱՆ ՊՈՒԼԱՆ

Չտեսնուած չափաւոր գիներով

12 ֆրանք՝ 34 Bld. St. Michel

16 ֆրանք՝ 1 Bld. Montmartre

18 ֆրանք՝ 35 Bld. des Capucines

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant: F. SOUVIGNY

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
MAISON VARTERESSIAN
1bis Rue Hautefeuille, Մէթրօ St. Michel

Արեւելեան եւ եւրոպական ամէն տեսակ նպարեղէններ
ԱՄԵՆԱԼԱՒ ՄԱՔՈՒՐ ԱԺԱՆ
Մասնաւոր պատրաստութիւն բնակարաններու համար
Կ՚ընդունինք ապսպրանքներ գաւառներէն և արտասահմանէն
Զատկի առթիւ ամենաընտիր իւղով պատրաստուած չէօրէկներ

Հ. ԱԲԵԼԵԱՆ OFFICE LAFAYETTE
Tél. Nord 89-06 226 Rue Lafayette, PARIS (10e) Tél. Nord 95.7[illegible]

Կալուածական ամէն տեսակ գործառնութիւններ: Վարձու եւ ծախու խանութներ, տուներ, գրասենեակներ, հողեր եւն.
Ձրի խորհրդակցութիւն դատական խնդիրներու եւ շինութիւններու մասին՝ փորձառու փաստաբաններու եւ ճարտարապետներու կողմէ:

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ
106 Ave. Kléber. PARIS (16e)
(Նախկին ՍԹԷՖԷՔԻ) Հեռ. Passy 72.56 R. C. Seine No. 438390
Տնօրէն՝ Պ. ԱՆՏՐԷ

Ամէն տեսակ ընկերութեանց պայմանագրութիւններ, ապահովագրական պայմանագրութիւններ, խնդրագիրներ, պատերազմական հատուցումներ, առեւտրական տուներու առուծախ:
Օրինական ամէն կարգի հետապնդումներ վարչական եւ հիւպատոսական իշխանութեանց մօտ:
Ֆրանսա մտնելու համար ձեռնհաս իշխանութիւններէ արտօնագիր ստացման խնդրագիրներ (ԱՖԻՏԱՎԻԹ):
Ամուսնութեան, ամուսնալուծման ձեւակերպութիւններ. ներկայացուցչութիւն Ֆրանսայի, Յունաստանի եւ Թուրքիոյ բոլոր դատարաններուն առջեւ:
Ամէն օր ժամը 4—7, բացի կիրակիէ եւ Շաբաթէ
Յառաջի ընթերցողներուն համար խորհրդակցութիւնը ձրի

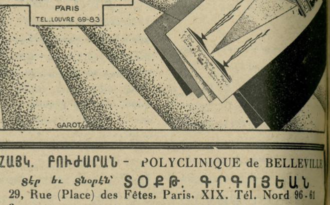

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE
Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ
29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96-61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ: Աչքի մասնագէտը կ՚ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6: Քիթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 2—3: ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԻԱԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉ EXCLUSIVE
"La Voix de son Maître"
ՀԱՅԵՐԷՆ, ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ, ՅՈՒՆԱՐԷՆ
ՔԼԱՔՆԵՐՈՒ: ԳԻՆ 18 ֆր.
Պէլվիլի ծանօթ հայ նպարավաճառ
Յ. ԱՐԹԻՆԵԱՆ
28 Rue Lesage, PARIS (20e)
Métro Belleville Tél. Ménil. 61-85

Ձօխ մթերք թէ նախկին եւ թէ ամենավերջին եղանակներու՝ երգուած եւ նուագուած նշանաւոր երգիչներէ, կազէլ, շարգը, խմբերգ, Թագսիմ եւայլն: Հայերէն հոգեւոր, աշխարհիկ եւ գեղջուկ երգեր՝ թէ՛ մեներգ եւ թէ խմբերգ: Տպուած ցուցակը ձրի է:
Ինչպէս նաեւ բորդաթիֆ լաւ կրամոֆոններ եւ արեւելեան նպարեղէններու լաւագոյնը ամենազեղ չեալ գիներով:

ՎԻՊԱԿԱՆ ԳԻՐՔԵՐ

Արսէն Լիւբէն Շէրլոք Հոլմսի դէմ 18 ֆր., Զարիքի նախարարը Ռասբութին 12, Խասգիւղի քնաշրջիկը 10, Կին, խաղ եւ Փողի 12, Սիրային ոճիր մը 12, Քամելիազարդ կինը 15, Մախբոյծը 6, Մացառներուն մէջ (2 հատոր) 25, Թէրէզ Ռաքէն (է. Զոլա) 20, Մանչ-աղջիկը 20, Բէն Հուր 25, Խորտակուած երկինքներ 30, Արտիստը եւ Ֆաթման 25, Խորհուրդներու մեհեան 12, Մեր խաչը 12, Լռած ջրաղացը 12,50, Կրացիէլլա 8, Ծապլվար 5, Փանջունի 5, Աղջկան մը յիշատակարանը 5, Ապերախտ գրագիրը 4, Բալիկը 5 ֆր., ինչպէս նաեւ ուրիշ գիրքեր: Պահանջեցէք ձրի գրացուցակը: Փոստի ծախք չկայ: Դիմել.— L. Mozian, 5 Rue Champlain, Paris (20e):

ԳԻՐՔԵՐՈՒ ՆՈՐ ԶԵՂՉ

ԱՅՍ ՑԱՆԿԻՆ ՄԻՋԷՆ 100 ՖՐ.ԷՆ ՎԵՐ ԳԻՐՔ ԱՌՆՈՂԻՆ %30 ԶԵՂՉ
ԻՍԿ 50 ՖՐ.ԷՆ ՎԵՐ ԳԻՐՔ ԱՌՆՈՂԻՆ % 15 ԶԵՂՉ

Իմ ընկերս 7.50, Վարժապետին աղջիկը 18, Մանօն Լէսքօ 15, Ոճիրի Ապանդակը (2 հատ.) 15, Լիւլիւդն ու Արտակ 10, Միքէի սիրարկածը 5, Անդունդային բարերար 4, Յեղափոխութեան մակաբոյծները 5, Անծանօթ Թագուհի մը 8, Աւազակապետը 25, Կրացիէլլա 8, Փոթորիկը 2, Թագաւորաց ժողով 2, Առաքելոց վանքին կռիւը (պատմեց զօր. Անդրանիկ) 12.50, Հայերու բնաջնջումը 6, Սիրելու եւ սիրուելու արուեստը 5, Լիբանան նահայաստանի հերոսամարտը 10, Լոնդոնի հովուավէպը 8, Մէլիհա Հանըմ 5, Սատանայ 2, Վերադարձը 3, Պըլ-Պուլի (Օբէրէթ) 9, Քաղցր Թուածներ (Դուրեան) 5, Աբու Լալա Մահարի 5, Լոյս Զուարթ 3, Եր Յաբէթ 10, Արարատ Այբենարան ընթերցարան 3, Հայ. քերական 2, Երգարաններ 3, 25, 30, Երաժշտան 5, 6, 10, Ֆրանս. խօսակցութիւններ 3. 5, 6, Լուսաբեր այբենարան 5:

Պահանջեցէք մեր գրացուցակը անբաղդատելի գիներով, ինչպէս նաեւ ամէն տեսակ բառարաններ, գիտական եւ առողջաբանական գիրքեր, հայ նանիշներ Կոմիտաս վրդ.ի, Սրուանձտեանցի, Զուհաճեանի, Չիլինկիրեանի, եւայլն:

Դիմել՝ Madame SÉVOUNI, 31 Rue Kléber, Issy-les-Moulineaux (Seine).